THESAURUS

ANTIQUITATUM

SACRARUM.

THESAURUS
ANTIQUITATUM
SACRARUM
COMPLECTENS

SELECTISSIMA CLARISSIMORUM VIRORUM OPUSCULA,

IN QUIBUS,

VETERUM HEBRÆORUM MORES

LEGES, INSTITUTA, RITUS SACRI, ET CIVILES ILLUSTRANTUR:

OPUS

Ad illustrationem utriusque Testamenti, & ad Philologiam sacram, & profanam utilissimum, maximeque necessarium.

VOLUMEN SEXTUM.

AUTORE

BLASIO UGOLINO.

VENETIIS

MDCCXLVI.

APUD JOANNEM GABRIELEM HERTHZ.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

JOANNI CORNELIO BONONIÆ PROLEGATO

BLASIUS UGOLINUS FELICITATEM.

HOc *maxime optavi* VIR NOBILISSIME, *ut* Antiquitates Sacræ *a me Tibi inſcriptæ in publicam lucem ederentur, quo mea in Te obſervantia, ſeu potius pietas, & Tua in me officia univerſæ Europæ, & po-*

& posteritati omni essent testatiora. Memini adhuc, quanta in Tuis, quanta in Pisanorum *aedibus (quibus pro immortalibus in me promeritis ob decennale hospitium, ubi* Sacrae Antiquitates *natae eductae, excultaeque sunt, immortales habeo gratias) humanitate me exceperis; quo die tanta totius urbis, quantam nunquam antea meminimus, celebritate* Lucretia *tua soror nobilissima virgo nobilissimo juveni* Vincentio Pisano *desponderetur; qui dies in omni vita laetissimus pulcherrimusque illuxisse mihi visus est, speranti, fore ut quamprimum ex tantis nuptiis nascantur ii filii, a quibus vetusta tantae gentis decora sua, & nepotum gloria cumulentur. Illud quoque accedebat, quod ex Tuis auspiciis* Antiquitatibus Sacris *plurimum compararetur praesidii & dignitatis. Permagni mea intererat illas abs Te Tuo judicio, & testimonio confirmari, qui summam apud omnes autoritatem Tuo Tibi ingenio, sapientia, & integritate comparasti. Neque alio peregrinandum, aut extra domesticos parietes quaerendi Tibi fuerant, quos imitarere; Domi virtutum omnium exempla omnia Tibi cumulatissime suppetebant. Tanta enim semper Tua gens claruit gloria, & rerum gestarum magnitudine, ut tota fere Europa nobilissima, clarissimaque ab omnibus habeatur. Ostendebantur Tibi puero a* Nicolao *Patre Divi Marci Procuratore Majorum imagines, quos vel clarissima imperia, vel amplissimae legationes, vel patriae principatus celebrarunt. Tibi in primis conspicienda proponebatur*

in

in celebriori ædium loco poſita Catharinæ *Cypri Reginæ imago, quæ poſt* Jacobi *mariti mortem, civili bello, quo illius inſulæ provinciæ omnes conflagraturæ videbantur, virili quadam conſtantia oppreſſo, extinctoque, Regnum opulentiſſimum, novo inauditoque in patriam charitatis exemplo, nulla habita tanti Imperii ratione, quo hominum vel modeſtiorum animi allici abripique conſuevere, Venetis ſuis elargita eſt, quo illuſtriora eſſent poſteritati omni ſuæ in Rempublicam pietatis argumenta. Parte alia aderant Veneti Principes, quorum auſpiciis, domi bellique ſumma felicitate Reſpublica procurata eſt. Hos proxime ſequebantur S. R. E. Cardinales ſuis virtutibus quam ſacra Purpura ornatiores, Conſpiciebantur alio loco claſſium Imperatores, a quibus Helleſponti, Jonii, & Ægæi maris Inſulæ atque oræ, Barbarorum cladibus, & Venetorum victoriis celebratæ ſunt. Poſtremo Tibi oſtentabantur Legati, Equites, & Divi Marci Procuratores, quorum conſilio cum potentiſsimis Regibus vel percuſſa ſunt fœdera, vel in generalibus conventibus univerſæ Europæ, pax, quæ pene deſperabatur, reſtituta eſt. Quæ Tu quum quotidie intuerere, tanta gloriæ cupiditate incendebare, ut omnes de Te puero egregia & præclara omnia ſibi pollicerentur. Romæ, in illo univerſi Orbis terrarum theatro, tanti ab omnibus tua ſapientia habita eſt, ut a* Benedicto XIV. *Pontificum omnium, quos meminimus, vel doctrina vel ſanctitate optimo maximoque, Bononienſi provinciæ inter reli-*

quas

quas Pontificias amplissimæ nobilissimæque, difficillimis, ne dicam desperatis temporibus, peradolescens Prolegatus præficerere, cui tanta adhuc prudentia, atque integritate præfuisti, ut summis dignitatibus omnium bonorum judicio dignus sis, & habeare. Vale.

BLA-

BLASIUS UGOLINUS
LECTORI.

Cum nobis prætereunda videretur cl. *Relandi Palæstina*, veritis, si imprimeretur, ne ab omnibus gravissime postularemur, qui in Prodromo majoris molis opera prætermittenda censuerimus, doctissimi Viri ab hoc consilio deterruerunt, rati, si tantum opus præteritum a nobis fuisset, magnam *Thesauro* lucem, & ornamentum defuturum. Multum *Relando* Hebraicæ literæ debent, plurimum vero Geographia Sacra, quæ ab eo præ cæteris, qui hoc argumentum pertractarunt, illustrata est. *R. Petachiæ* itinerarium, quod rarius esset, *Benjaminis Tudelensis* itinerario prætulimus. Præterea tanta inter ea intercedit similitudo, ut utrumque ab uno Autore scriptum esse videatur. Septimum Tomum, qui *Topographiam Palæstinæ* continebit, consequentur novem circiter volumina, quæ Templum, & quæ in Templo vel continebantur, vel peragebantur, illustrabunt. Hæc vel præstantia, vel novitate rerum (pleraque enim nova, & inedita comprehendent) vel sanctitate Summi Viri, qui non minus dignitate, quam pietate, & sapientia reliquos mortales omnes antecellit, cujus auspiciis in publicam lucem proditura sunt, cæteris omnibus erunt præferenda. In his enim Tabernaculum, Arca fœderis, Propitiatorium, Templum, ejusque atria, & conclavia, utraque ara, candelabrum, mensa panis facierum, Pontifex maximus, ejusque vestes, Sacerdotes, eorumque vestimenta, oleum unctionis, Levitæ, vota, anni, menses, dies festi, sacrificia, ferta, & libamina, panis facierum, primitiæ, primitiva, decimæ, suffitus, musica, & instrumenta musica &c. illustrabuntur.

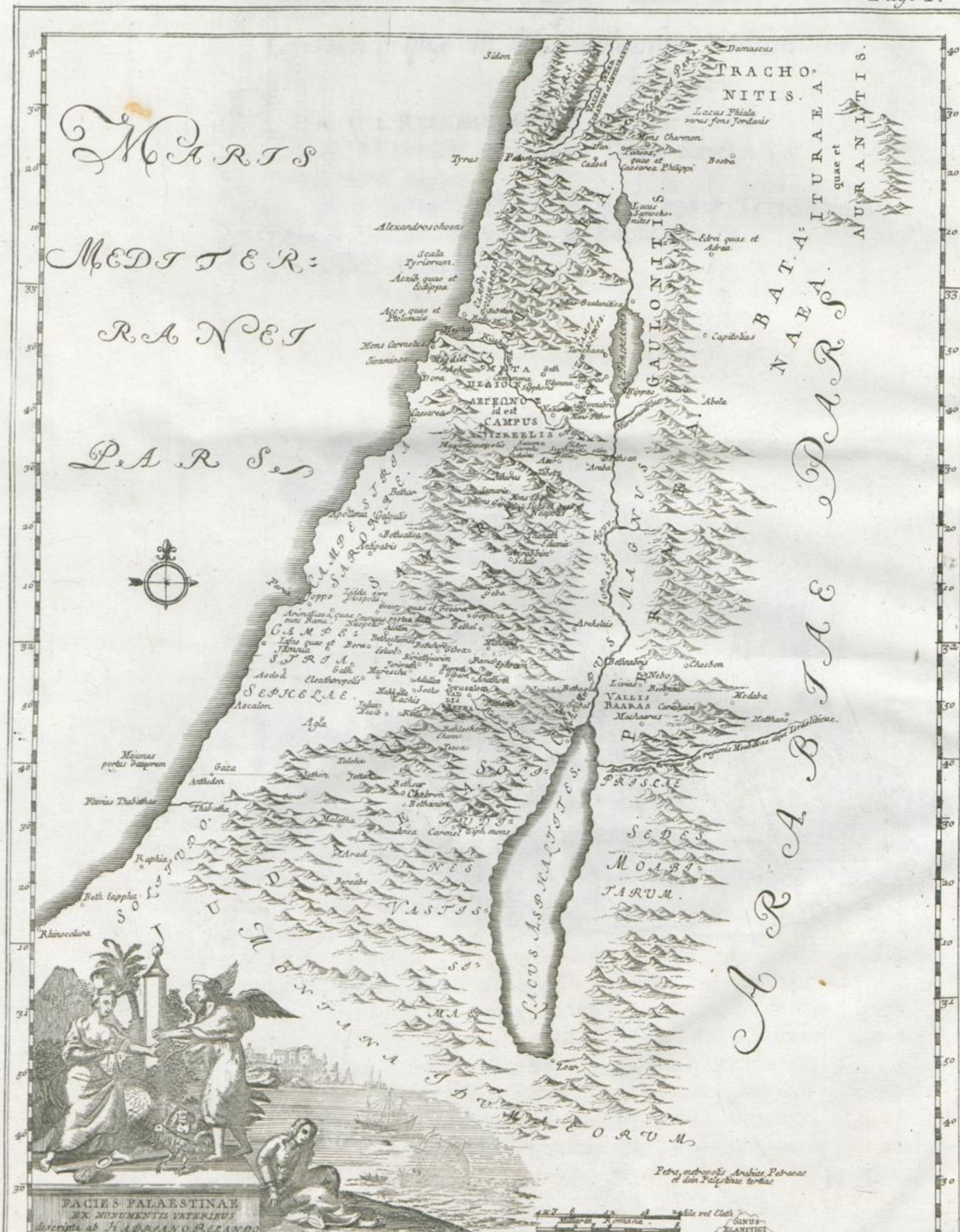
IN-

INDEX

Operum, quæ in hoc volumine continentur.

H A-

FACIES PALAESTINAE
EX MONUMENTIS VETERIBUS
descripta ab HADRIANO RELANDO
MARIS
MEDITTER:
RANEI
PARS
ARABIAE PARS
TRACHONITIS.
ITURAEA quae et AURANITIS.
GAULONITIS
LACUS ASPHALTITES
Damascus
Sidon
Tyrus
Alexandroschoen
Scala Tyriorum
Acco, quae et Ptolemais
Mons Carmelus
Caesarea
Apollonia
Antipatris
Joppe
Ascalon
Gaza
Anthedon
Raphia
Rhinocolura
Lacus Phiala verus fons Jordanis
Mons Chermon
Bostra
Capitolias
Abela
Hippos
Nazareth
Samaria
Bethel
Jerusalem
Chebron
Arad
Bersabe
Cheshon
Nebo
Medaba
Machaerus
Zoar
Petra, metropolis Arabiae Petraeae et dein Palaestinae tertiae
Aila vel Elath
SINUS ELANITICI PARS.
Milliaria Romana
Horae itineris
CAMPUS IZREELIS
VALLIS BAARAS

HADRIANI RELANDI
PALÆSTINA
EX
MONUMENTIS VETERIBUS
ILLUSTRATA.

L. S.
HADRIANUS RELANDUS.

De tabulis geographicis, quas huic operi insertas vides, quamvis aliqua notaverim in limine libri secundi & alibi, supersunt tamen nonnulla ad commemorandum necessaria, ut intelligas qua auctoritate positura locorum fulciatur. Nolui consuetudinem sequi quæ increbuit, & mappam aliquam vulgatam, cujusmodicunque fuerit, correctam hic illic in conspectum hominum denuo proferre: sed quum mihi in universo hoc argumento nihil fuerit antiquius quam certa secernere ab incertis, omnes tabulas juxta æstimare & veluti dubias atque ambiguas negligere idoneum visum fuit, atque ab ipsis carceribus justo itinere viam illam conficere, quam ingrediendum est si quis feliciter in hoc stadio voluerit decurrere. Ex veterum itaque scriptis collegi quæcunque ad situm locorum & intervalla facere videbantur; inprimis quæ per milliaria Romana aut stadia, quæ ad milliaria redegi, erant digesta; qualia multa exstant in scriptis Josephi, Eusebii, Hieronymi, itinerariis Romanis, & aliis monumentis;

eaque tantum non omnia libro ſingulari , operis hujus ſecundo, comprehendi . Hæc effecerunt ut a dato puncto quocunque, ſi more Mathematicorum loqui liceat , veluti ab Hieroſolymis, linea ducta, verbi gratia, duodecim milliarium verſus ſeptentrionem locaverim Bethel , nixus auctoritate Euſebii & aliorum . Sic Jerichunta milliaribus octo & decem removi ortum verſus ab Hieroſolymis , quod hoc intervallum in veteri itinerario, conſcripto anno æræ Chriſtianæ 333. Dalmatico & Zenophilo Coſſ. ei detur, & ſtadia huic ſpatio a Joſepho tributa cum illo conveniant. Ad ſummam, ne agam de ſingulis, duxi lineas quaquaverſum, ſecutus veterum auctoritatem. Quod ſi ipſi in adſignandis locorum intervallis in diverſa abeant; diſquiſivi quis alteri videatur præferendus , aut qua ratione conciliari queant. Hinc nata eſt mappa inſerta pag. 423. in qua videre eſt, cur locis illum quem habent ſitum tribuerim : cui quidem mappæ confirmandæ atque illuſtrandæ totus fere liber ſecundus deſtinatus eſt . Inprimis autem ad hoc velim attendi in *illa tabula*, aut ſi quæ ab aliis viris doctis ad imitationem hujus noſtri inſtituti formabuntur (iſtum enim certe fructum nos conſecuturos ſperamus, ut hoc conatu noſtro excitetur aliorum induſtria, quodque ipſi a nobis præſtitum non viderint aliquando perficiant) unum intervallum ab altero confirmari , id eſt, vix mutari poſſe aut labefactari ſitum unius loci , niſi plurium ſimul labefactetur, in illis videlicet quæ in angulis trianguli aut quadranguli locantur . Si enim una linea minor fit , & intervallum brevius , non poſſunt non reliquæ loco moveri aut mutari, atque adeo turbari plurium locorum ſitus.

Litora digeſſi, ad intervalla promontoriorum, quæ hodie in illo eſſe dicuntur, maxime attendens: nec potui aliter , quod in veterum ſcriptis nihil certi de illis repererim. Sed neque ea de re adeo fui ſolicitus, quod plerique recentiorum in directione litoris Palæſtini ſeptentrionem verſus fere conſentiant. Hac parte illuſtrari Palæſtina hoc ipſo tempore poteſt, ſi quis ſcientia diſciplinarum Mathematicarum inſtructus illud litus perluſtret & deſcribat, notata diligenter latitudine locorum; cujus rei ſpem mihi nuper fecit lumen & ornamentum Galliarum, Johannes Paulus Bignonius, quo ſoſpite metuendum non eſt ne bonis artibus & diſciplinis tutela deſit atque præſidium.

Montes & campos accurate diſtinguere ſtudui , quod inde locorum ſitus plurimum dependeat. Sacer codex ipſe nobis præivit, urbes tractus montani ſigillatim recenſendo, ſigillatim campeſtres. Quumque in Palæſtina campi ſint inſignes, quales μέγα πεδίον ad utramque Jordanis ripam, campus Eſdrelon, campi Saronæ & Sephelæ ad litus maris mediterranei , omnino oportebat in mappis Palæſtinæ ſingula hæc accuratius oculis exhibita fuiſſe, nec montes & valles per univerſam Palæſtinam temere

ſpar-

ſparſos, quod plurimi fecerunt. De fluminibus nihil dicam, quæ timide inſcripſi chartæ quoniam apud veteres non reperi ductum alvei quo labuntur a fontibus ſuis verſus alios amnes aut maria. Si urbes certo loco conſtitutas novi, quas alluunt aut propter quas oſtium habent, juxta illas deſcripſi flumina: & quæ porro mihi cognita erant de curſu eorum in ipſo opere notavi. Nolim enim ullam fidem haberi tabulis meis, niſi auctoritate veterum firmentur: atque uti ipſe mappas a plurimis viris doctis hactenus divulgatas nullius facio, niſi ipſi aperiant cur illo & non alio loco urbem aliquam collocent, nec unquam ſola auctoritate clarorum nominum me àbripi patior, ut ſententiam aliquam quæcunque tandem illa ſit amplectar, ita viciſſim ipſe alios nolo meas mappas ſequi, niſi iis conſtet veterum ſcriptorum teſtimonia, quæ adduxi, talia eſſe quæ doceant non temere eſſe a me digeſta locorum Palæſtinæ intervalla.

Quod ſi in omnibus certum mihi & verum aſſequi non contigit, & adhibita qualibet induſtria multa incerta & dubia ſuperſunt (quod non nego) ſcias velim id mihi longe ægrius accidere quam ulli lectorum. Sed neque ſpes eſt fore ut ſitus omnium urbium & locorum veteris Pelæſtinæ ita deſcribatur unquam, qualis olim fuit. Litora & curſus fluminum, & pauca admodum loca quæ nunc ſuperſunt, poſſent certo loco diſponi, ſi quis in ipſa Palæſtina inſtructus præſidiis idoneis hoc ageret. Sed quis ignorat vix concedi poteſtatem luſtrandi locorum per ipſos terræ incolas Mohammedanos, & a prædonibus Arabicis vias publicas obſideri, ſic ut vitæ diſcrimen ei immineat qui hoc tentaret? At finge id eſſe præſtitum. Quot urbes perierunt, de quarum ſitu nihil hodie ſciri poteſt a diligentiſſimo ruſpatore? Excipe Hieroſolymas, Bethlechemum, Chebronem, Gazam, Aſcalonem, Joppen, Sichemum, Nazaretham, & Ptolemaida; Tyrum & Sidonem atque unam alteramve adde, ubi obſecro rudera, ubi ſigna ſunt urbium ceterarum? Fruſtra erunt accuratiſſima aſtrolabia aut quadrantes Aſtronomici in erueudo urbium ſitu, quarum nulla veſtigia inveniuntur. Ad veteres ergo confugiendum eſt, ex quibus plus hauriri poteſt quam itinerariis & obſervationibus omnium recentiorum; præcipue quum intervalla per lapides milliares a Romanis publica auctoritate definita ſint. Sola ſcripta Joſephi, Euſebii, & Hieronymi declarabunt ſitum locorum, quæ plurima nunc deleta, ipſorum ætate ſupererant; ita ut in hoc argumento nihil ad manus noſtras pervenerit præſtantius. His niti aliquem oportet, qui certi quicquam de ſitu locorum Palæſtinorum tradet. Hos ego ſequi in animum induxi, & enixe operam dedi ut veterum teſtimoniis mappæ meæ congruerent, non adeo moratus recentiores. Si quid ab illis certi proditum eſt memoriæ ſuper hoc argumento, ſedulo adnotavi: ubi autem illi nihil certi tradiderunt, fruſtra quiſquam a me aliquid certi requiret. Non

eſt igitur quod quis conqueratur tam paucas urbes in tabulis meis conſpici. Quid? quod vicos quoſdam ab Euſebio memoratos conſulto prætererim quum ignobiliores eſſent, aut citra confuſionem illos inſeri poſſe non viderem. Qui in mappis aliorum plura loca notata deprehendit, videat qua auctoritate illic notentur. Animadvertet, ni fallor, ſæpe nullo teſte urbes alicubi ſtatui, & nonnunquam veterum compluribus in os contradici.

Denique quod ad uſum mapparum attinet, ſcito urbes non potuiſſe in omnibus mappis, quas hoc opus exhibet, loco ſuo diſponi; adeoque oppida quædam non apparere ubi eſſe debent. Sic illa mappa, qua intervalla locorum lineis deformavi, hac parte laborat: nec aliter fieri potuit. Si enim urbs una 6, altera 7, altera 9, milliaria aberat verſus eandem plagam, & in eadem via publica ducente ab una urbe clara ad alteram, tot rectæ lineæ duci non potuerunt ut conſpicerentur eodem loco adeoque paullum ad latus removeri urbes quædam debuerunt. Quare velim potiſſimum ad mappam maximam reſpici, quæ in limine totius operis invenitur, ubi lineæ illæ non conſpiciuntur, nec adeo rationem haberi reliquarum, quæ uſibus ſingularibus deſtinatæ ſunt, veluti ut quis modum videat quo primum delineare intervalla locorum Palæſtinæ inſtitui, vel ut diverſam partitionem terræ Iſraeliticæ pro ratione temporum diſcat, vel ſi quæ ſunt alia, quæ minoribus illis mappis conficiendis occaſionem præbuerunt.

PA-

PALÆSTINÆ
EX MONUMENTIS VETERIBUS
ILLUSTRATÆ
LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

De nomine Terræ Canaan.

Terra Canaan *pars tantum terræ Iſræliticæ. Regio trans Jordanem diverſa a terra* Canaan. *Teſtimonia Sacri Codicis huc facientia ad examen revocata. Conſenſus Judæorum veterum.* ביכורים *ſive* Primitiva *an ex regione trans Jordanem adferri ſolita. Tribus Ruben, Gad, & dimidia Manaſſe, quomodo dici poſſint nullam portionem terræ Canaan poſſediſſe.* Canaan *aliquando dicitur regio Philiſtæorum. In* χνᾶ *veſtigium nominis* כנען. كنعان Canaan *quis Mohammedanis. Terra Canaan regioni* شام *Syriæ accenſita. Convenientia inter* شام *&* سام *nomen Semi apud populos Orientis, cujus filius Canaan quibuſdam habitus.*

INter nomina regionis a Moſe &. Joſua tribubus Iſraeliticis aſſignatæ, cui illuſtrandæ operam impendimus, antiquiſſimum eſt ארץ כנען *terra Canaan*; quod ei datum fuiſſe a primis incolis, poſteris Canaan, deinceps expulſis aut ſervis factis Iſraelitarum ſecundum prædictionem Noachi, de quibus infra dicetur latius, res notior eſt quam ut copioſe doceri debeat. Hoc potius obſervari velim, vulgo credi nomen illud comprehendere omnem regionem quæ occupata fuit a duodecim tribubus, quia in Sacro Codice Deus ſe daturum eſſe terram Canaan dicit populo Iſraelitico. Vide *Exod.* 6. 4. *Lev.* 25. 38. *Pſ.* 105. 11. Habentur tamen & in Sacro Codice & in ſcriptis Judæorum nonnulla, ex quibus apparet nomen Terræ Canaan tantummodo tribuendum eſſe regioni illi quæ ad occaſum Jordanis eſt, & terram trans Jordanem ſitam, licet occupata fuerit a tribubus Ruben, Gad, & dimidia Menaſſe, non fuiſſe terram Canaan. Legitur *Num.* 33. 51. quum juxta Jordanem e regione Jerichuntis caſtra metarentur, *mox ibitis trans Jordanem in terram Canaan* עוברים את הירדן אל ארץ כנען quum jam regio trans Jordanica a tribubus duabus & dimidia eſſet occupata. *Joſ.* 22. 11. dicuntur Rubenitæ, Gaditæ, & qui ex Menaſſitis trans Jordanem ſedes fixerant, altare exſtruxiſſe מול ארץ כנען *ex adverſo terræ Canaan*: atqui illud altare fuit על הירדן *ad Jordanem*, uti *commate* 10. ſcriptum eſt. Sed nihil clarius iis quæ ibidem extant *commate* 9. *Et profecti ſunt filii Ruben, Gad, & dimidia tribus Menaſſe* משלה אשר בארץ כנען ללכת אל ארץ

ארץ הגלעד אל ארץ אחזתם *Schilunte*, *quæ eſt in terra Canaan*, *ut proficiſcerentur in terram Gilead terram poſſeſſionis ſuæ*. Terra Gilead ſæpe omnem regionem trans Jordanem denotat; certe hic ſignificat terras ab Rubene, Gad, & dimidia tribu Menaſſis, occupatas, quæ evidenter diſtinguuntur a terra Canaan. Eodem capite, *commate* 32. Pinehas ex terra Gilead, illa ſc. quam duæ tribus & dimidia tenebant, quibuscum collocutus fuerat, rediiſſe dicitur in terram Canaan.

Jungamus his teſtimoniis illud quod de manna *Exod.* 16. 35. traditur, Iſraelitas ea nutritos fuiſſe uſquedum pervenerunt אל קצה ארץ כנען *ad fines terræ Canaan*. Ubinam hi quærendi ſint, docet liber Joſuæ *cap.* 5. 11. ubi manna tum demum ceſſaſſe legitur quum univerſus populus Jordanem tranſiviſſet. Excluditur itaque a terra Canaan regio omnis ad ortum Jordanis. Huc etiam facit, quod Deus nulli ex iis qui Ægypto egreſſi ſunt conceſſerit intrare in terram patribus promiſſam, præter Joſuam & Calebum *Num.* 14. 30. & 20. 12. ipſique Moſi ante obitum conſpiciendam præbuerit terram Canaan, ad quam tamen ipſe non aſpiraret. Vide *Deut.* 32. 49. 52. nec enim intraturus erat in terram promiſſam patribus *Num.* 32. 11. *Deut.* 13. 5. 37. & 34. 4. Verum jam tum erat occupata tota regio trans Jordanem, & Moſes ipſe eam habitandam dederat tribubus Ruben, Gad, & dimidiæ Menaſſe *Deut.* 29. 8. Poſſunt etiam huc referri fines terræ Canaan deſcripti *Gen.* 10. 19. in quibus nulla mentio regionis trans Jordanem, & illa quæ *Ezech.* 47. leguntur, ubi tota terra inter 12. tribus dividitur, ita ut in hunc cenſum non veniat terra trans Jordanem, ſed ſola illa quæ a tribubus novem & dimidia poſſeſſa fuit. Exiſtimamus itaque nomen terræ Canaan proprie convenire regioni ad occaſum Jordanis, occupatæ a novem tribubus & dimidia; nec ita, uti plerumque fit a Geographis, uſurpandum eſſe ut pro univerſa terra Iſraelitica accipiatur.

Judæi ipſi nobiſcum hac in parte conſentiunt, diſtinguentes terram Canaan, patribus promiſſam, & a copia lactis & mellis commendatam, a regione trans Jordanem, ſive terris Sichonis & Ogi, quas a terra Canaan etiam Moſes diſtinguit *Deut.* 2. 29. rogabat enim liceret ſibi per regiones Sichonis proficiſci uſque ad Jordanem & terram a Deo promiſſam. Ita R. Joſe Galilæus (cujus ſententia tamen non probatur ab univerſo cœtu ſapientum) negabat ביכורים ſive primitiva adferri debere Hieroſolymas ex regione trans Jordanem, ſive, ut Judæi loquuntur, מערי סיחון ועוג & מעבר הירדן *ex urbibus Sichonis & Ogi*, quandoquidem *hæc non erat terra fluens lacte & melle* שאינה ארץ זבת חלב ודבש, illa ſcilicet terra non erat quæ hoc fertilitatis elogio patribus a Deo erat promiſſa. Vide *Maſſechet Biccurim*, 1. 10. quamvis & deſertam eam incultamque maxima ex parte fuiſſe Joſephus etiam fateatur. Fuit tamen & ipſa quodam modo fertilis & paſtui apta: alias eam non deſideraſſent Rubenitæ & eorum ſocii. Sed fertiliſſima fuerit, & fluens lacte & melle, uti aliæ regiones Aſiæ & Europæ, non tamen erat ea terra fluens lacte & melle quam Deus ſe populo ſuo daturum pollicitus fuerat, & propterea primitiva ex illa afferri poſſe non exiſtimabat. Ita annus Sabbathicus obſervabatur in regione trans Jordanem, non ſecundum legem Dei, ſed inſtituta ſapientum, עבר הירדן שביעית נוהגת בה מדבריהן ſunt verba Maimonidis in *Hilchot Scheviith Cap.* IV. 23. Doctores quoque Gemarici, quum de regione ad ortum Jordanis loquuntur, terram Canaan eam nuncupant, diſtinguuntque a terris ad occaſum amnis iſtius ſitis. In *Gem. Maccoth fol.* 9. 2. ת״ר׳ שלש ערים הבדיל משה בעבר הירדן וכנגדן הבדיל יהושע בארץ כנען. *Tradiderunt Magiſtri noſtri, tres urbes* (*refugii*) *ſeparaſſe Moſen in regione trans Jordanem, & tres Joſuam in terra Canaan, iis oppoſitas*. Scilicet ita Deus ipſe locutus fuerat olim ad Moſen *Num.* 35. 13. *tres urbes refugii conſtituetis* מעבר לירדן, *tres* בארץ כנען. Sic Philo *lib. de profugis*, *pag.* 463. τρεῖς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἕτεραι ἐν Χαναναίων γῇ. Ita in commentario veteri ad librum Numerorum, *Bemidvar Rabbu*, *ſectione* 7. dicitur ארץ ישראל מקודשת *Terra Iſraelitica ſacrata* præ aliis terris, quod *inde manipulus*, *primitiva*, & *duo panes peterentur*. Dein ארץ כנען *terra Canaan* (id eſt, regio ad occaſum Jordanis) מקודשת ſacrata eſt præ regione עבר הירדן *trans* (id eſt, ad ortum) *Jordanis*, quod בית השכינה *Templum majeſtati Divinæ* in illa eſſet exſtructum.

Quæ cum ita ſe habeant, vere dici poteſt, quaſdam tribus, Ruben ſc. Gad, & dimidiam Menaſſe, portionem aliquam terræ Canaan non accepiſſe, ſed extra terram Canaan habitaſſe: omnem terram Canaan proprie dictam a novem tribubus & dimidia poſſeſſam fuiſſe: Jordanem terminum orientalem terræ Canaan fuiſſe, & quæ his ſunt ſimilia, quæ auctoritate ſacrarum literarum nituntur. Qui vero ſcribunt montem Galaad eſſe montem in terra Canaan, regionem terræ Canaan eſſe Baſan, vel montem Hermon fuiſſe partem terræ Canaan, Cananitida & citra & ultra Jordanem

danem fuisse, quemadmodum Bochartus *in Hierozoico pag.* 1090. & 305. *in Chanaan. pag.* 447. Ligtfootus in *Chorographicis* Lucæ præmissis, *sect.* 2. dicendi sunt minus accurate fuisse locuti & contra morem Scriptorum Sacrorum. Sed credere par est viros illos eruditissimos vulgari loquendi consuetudine abreptos ita scripsisse, quos tamen minus huic errori obnoxios futuros suspicaremur, quod ab illustrata Geographia sacra magnum, nec immerito, nomen consecuti sint.

Denique notandum est nomine terræ Canaan aliquando in Sacro Codice terram Philistæorum, in qua Ascalon, Gaza, Asdod, Ekron & Gath sitæ fuerunt, intelligi, ita ut distinguatur a terra quam Israelitæ incolebant: quod scilicet terræ Canaan, inter tribus Israeliticas divisæ, portio esset, quodque reliquias Cananæorum contineret. Exemplum est *Zephan.* II. 5. עליכם כנען ארץ פלשתים. *Verbum Dei contra vos, o Canaan, terra Philistæorum.* Ita quoque incolæ Phœnices Tyrii, Sidonii aliique, quod a Cananæis ortum ducerent, Cananæi dicuntur: mulier Καναναία *Matth.* 15. 22. quæ *Marc.* 7. 26. Συροφοινίσσα: atque ita jam olim *Jos.* 5. 1. מלכי הכנעני interpretes Alexandrini reddiderunt οἱ βασιλεῖς τῆς Φοινίκης.

Vestigium hujus nominis Canaan superesse in Χνᾶ, antiquissimo Phœnices nomine, jam ab aliis notatum est. Stephanus, Χνᾶ, οὕτως ἡ Φοινίκη ἐκαλεῖτο. Nomen tulit a viro ita dicto. Sanchoniathon laudatus Eusebio *præp. Evang. lib.* 11. ἀδελφὸς Χνᾶ τοῦ πρώτου μετονομασθέντος Φοίνικος, *frater* τοῦ *Chna, qui primus postea Phœnix vocatus est.* Erit ergo ille cujus Silius Italicus meminit:

Et qui longa dedit terris cognomina Phœnix.

Scilicet Canaan de viri nomine ita dicta est: atque ita alterum quoque nomen Phœnice a viro ita appellato duxerunt.

Quis Canaan fuerit, nemo Christianus ignorat. Mohammedani, ut multa vetera nomina locorum retinuerunt, ita quoque بلاد كنعان *terram Canaan* hanc aliquando nuncupant; quo nomine & Samaritani in Chronico suo MS. utuntur, & Ibn Sina in versione Pentateuchi MS., & Saadias Gaon; quam scriptionem a Mohammedanis accepere, quum alias כנען non כנעאן scribi soleat ab iis qui scriptionem Hebræam sequuntur. Mohammedani certe de origine Canaanis scribentes, Sacri Codicis luce destituti, in diversa hic abeunt. Quidam eum filium esse Chami, filii Noachi, tradunt, quod verum esse Sacræ literæ ostendunt. Auctor mei Taarich MS. كنعان *Canaanem* facit filium كوش *Cush*, filii حوث *Huz*, filii ارم *Aram*, filii حام *Cham*, filii نوح نبي علية السلام *Noachi prophetæ cui pax sit.*

Alii Semi filium faciunt Canaanem, forsitan moti similitudine vocum سام, quo nomine Semum appellant, & شام id est *Syriæ*, quæ voces non differunt nisi ut שם & שם: quumque verum nomen Semi שם sit, debuisset & illud شام scribi, æque ac nomen regionis. Syriæ autem sive terræ شام partem faciunt terram Canaan. Nam Syriam in quinque regiones distribuunt, primam, quæ & فلسطين *Palæstina* iis dicitur, Ramolam (quam solam Abulhasen Saad Ibn Ali in Geographia Persica MS. regionis Palæstinæ emporium vocat, scribens رملة قصبة فلسطين) Hierosolymam, Gazam, & loca vicina complexa; alteram quæ regionem Jordani proximam, μέγα πεδίον Josephi, continet; tertiam cujus urbs præcipua Damascus est; quartam, in qua Emessa, Kennasrin, Halebum; quintam, in qua Antiochia, Adana, & urbes vicinæ.

CAPUT II.

DE NOMINE TERRÆ ISRAELITICÆ.

Terra Iſraelitica, nomen latius patens quam terra Canaan. Uſurpatur in Sacris literis, ſcriptis Joſephi, Theodoreti & aliorum. Hoc nomine diſtinguitur a Syria & regionibus aliis. Summa diviſio orbis terrarum in tres partes ſecundum ſententiam Judæorum. Syria quæ. Cur minus ſancta quam terra Iſraelitarum. Convenientia Syriæ & terræ Iſraeliticæ. Convenientia Syriæ & regionum aliarum extra terram Iſraeliticam. Diſtinctio Ægypti, Babyloniæ, Ammonitidis, & Moabitidis a regionibus aliis extra terram. Regiones חוצה לארץ *extra terram quæ nuncupatæ Judæis.* עם הארץ *diſtincti a* עמי הארץ*. Qua ratione Chriſtus & diſcipuli uti* עם הארץ *a Judæis contemti.*

NUncupata fuit deinceps poſt fugatos expulſoſque magna ex parte Cananæos & diſtributionem inter tribus ארץ ישראל *Terra Iſraelitica* 1. *Sam.* 13. 9. 2. *Reg.* 6. 23. ארמת ישראל *Ezech.* 7. 2. (utitur autem hoc nomine Ezechiel præ aliis frequenter) & Deus ipſe eam vocat ארמת עמי *terram populi mei* (quod idem eſt) *Jeſ.* 32. 13. Eadem *Matth.* 2. 22. γῆ Ἰσραὴλ appellatur, atque aliis in locis. Videtur autem hoc nomen complecti non illam tantum regionem, quæ cis Jordanem ſed & illam, quæ trans Jordanem erat. Vid. 1. *Chron.* 13. 2. 2. *Reg.* 14. 25. Æquum ſane erat, quandoquidem omnes duodecim tribus poſteri erant Iſraelis, & בני ישראל *filii Iſraelis*, עם ישראל *populus Iſraelis*, שבטי ישראל *tribus Iſraelis*, in Sacris literis nuncupantur, terram omnem, quam poſſederunt, ab iis nomen ſortiri & terram Iſraelis dici. Uſi fuerunt itaque hoc nomine ſcriptores alii. Joſephus *Antiq.* VII. 10. Ἰσραηλῖτις χώρα & ἡ τῶν Ἰσραηλιτῶν χώρα. Affine eſt nomen Ἑβραίων χώρα, quo idem Joſephus utitur variis in locis, qui in fine hujus capitis proferentur. Ita Γῆ Ἰσραὴλ appellatur in libro *Tob.* 1. 4. Theodoretus in *Jerem.* 22. Ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα Γαλαὰδ τῆς Ἰσραηλίτιδος γῆς. *Eſt & alia Galaad in terra Iſraelitica.* Quare nos quoque nomine terræ Iſraeliticæ paſſim hoc ſenſu utimur, intelligentes regionem omnem, quæ tum cis tum trans Jordanem inter duodecim tribus Iſraeliticas diſtributa fuit.

Quum autem Judæi terram ſuam ארץ ישראל terram Iſraeliticam aut ארץ *terram* κατ' ἐξοχὴν (de quo nomine infra dicetur latius) nuncupant, diſtinguunt eam, non tantum ab aliis regionibus, quas חוצה לארץ *extra terram* vocant, verum etiam a *Syria* סוריא, quæ nec terræ Iſraeliticæ, nec regionibus extra eam, ſolet accenſeri, ſed in ſtatu quaſi medio ſita conſideratur, quoniam in quibuſdam jura ejus æqualia ſunt juribus terræ Iſraeliticę, in quibuſdam vero conveniunt cum regionibus extra eam: atque ita, ut verbis Maimonidis utar in *Hilchot Terumoth*, *cap.* *hal.* 6. totus orbis dividitur in tres has partes. נמצה כל העולם לענין מצות התלויות בארץ נחלקת לג׳ מהלוקות ארץ ישראל . וסוריא . וחוצה לארץ . וארץ ישראל נחלקת לשנים . כל שהחזיקו עולי מצרים בלבד חלק שני. וכל שהחזיקו עולי בבל חלק אחד . וחוצה לארץ נחלקת לשנים ארץ מצרים ושנער ועמון ומואב המצות נוהגות בהם מדברי סופרים ונביאים . ושאר הארצות . טין התרומות ומעשרות נוהגות בהן *Deprehenditur univerſum orbem terrarum dividi ratione præceptorum, quæ a terra dependent, in tres partes, terram Iſraeliticam, Syriam, & regiones extra terram. Terra Iſraelitica iterum diſpeſcitur in duas partes, in illam, quam occuparunt illi, qui ex captivitate Babylonica facti ſunt reduces, & in illam, quam Iſraelitæ ex Ægypto profecti tenuerunt. Regiones porro extra terram dividuntur in duas partes, quarum unam efficiunt Ægyptus, Babylonia, Ammonitis, & Moabitis, quandoquidem in iis quoque præcepta illa (ſc. de decimis, & primitiis, quæ in terra Iſraelitica & Syria obſervabantur) ex auctoritate ſcribarum Prophetarumque obſervari debuere. Verum reliquæ terræ non tenebantur ad decimas aut primitias.* Ligtfootus in *cap.* 1. *Centuriæ Chorographicæ*, Matthæi Evangelio præmiſſæ, ſcribit univerſum terrarum orbem partiri ſcriptores Judaicos in terram Iſraelis, & extra terram; nec Syriæ mentionem facit, quam tamen Maimonides, ut tertiam partem orbis terrarum illo reſpectu, & a terra Iſraelis ac regionibus extra terram diſtinctam, conſiderat.

Nomine Syriæ intelligunt Judæi regiones a Davide ſubactas & adjectas terræ Iſraeliticæ: quod malo verbis Maimonidis exprimere quam meis, in *Hilchot Terumth*, *cap.* 1. *hal.* 3. הארצות שכבש דוד חוץ לארץ כנען כנון ארם נהרים וארם צובה ואחלב ביוצא בהן אף על פי שמלך ישראל הוא ועל פי בית דין הגדול הוא עושה אינו מכלל

כארץ ישראל לכל דבר. ולא כחוצה לארץ לכל דבר כגון בבל ומצרים. אלא יצאו מכלל חוצה לארץ ולהיותן כארץ ישראל לא הגיעו. ומפני מה ירדו ממעלת ארץ ישראל מפני שכבש אותם קודם שיכבש כל ארץ ישראל אלא נשאר בה משבעה עממים. ואילו תפס כל ארץ כנען לגבולותיה ואחר כך כבש ארצות אחרות היה כבושו כולו כארץ ישראל לכל דבר. והארצות שכיבש דוד הן הנקראין סוריא. *Regiones illæ, quas extra terram Cananæam David occupavit, veluti Meſopotamia*, (hac in re falli puto Maimonidem : nec enim ipſam Meſopotamiam ſubegiſſe David videtur, ſed regiones aliquas ei oppoſitas, nec Euphratem unquam tranſgreſſus fuiſſe, qui limes datur imperio regni Iſraelitici tunc quum latiſſime patuit. Legitur, fateor, *in Siphre, fol.* 38. 2. de Davide, כיבש ארם נהרים *quod ſubegerit Meſopotamiam* : verumtamen in Codice Sacro certaſſe quidem cum Meſopotamitis, quos in auxilium ſuum conduxerant Ammonitæ, traditur, & eos fudiſſe; ſed nuſpiam ipſam regionem ab Davide fuiſſe occupatam. Aliud autem eſt vincere Gallos, aliud occupare Galliam: atque ita prælio fundi potuere Meſopotamiæ incolæ, ipſa Meſopotamia intacta. Confer 1. *Chron.* 19. 6. & *Pſ.* 60. 2.) *Syria Zoba, Achlab &c. quamvis ipſe Rex populi Iſraelitici fuerit & conſentiente Synedrio magno id fecerit, non tamen ſe habent omni ex parte uti terra Iſraelitica, nec etiam ſe habent uti regiones extra terram, velut Babylonia & Ægyptus. Verum aliquid ſingulare habent præ reliquis terris, nec tamen ad ſanctitatem terræ Iſraeliticæ pertingere queunt. Cujus rei hæc ratio eſt, quod David eas occupaverit eo tempore, quo necdum totam terram Iſraeliticam tenebat, utpote in qua reſtabant adhuc aliqui ex ſeptem populis, quos Deus exſtirpare juſſerat. Quod ſi David univerſa terra Iſraelitica prius potitus fuiſſet, expulſis gentibus, & deinde alias regiones invaſiſſet, hæ ejuſdem juris fuiſſent cum terra Iſraelis in omnibus. Hæ itaque terræ, quas David ſubegit, nomine Syriæ veniunt*. Ita etiam legitur in Toſephot, ad Gemaram *Ketuvoth fol.* 25. *fac.* 1. סוריא היא ארם צובה שכיבשה דוד וחיברה לארץ ישראל *Syria eſt Aram Zoba, quam occupavit David & adjunxit terræ Iſraelis*. Scilicet alias regiones hoc nomine complectitur, vel unam nominat exempli cauſa.

Tria notant Judæi, in quibus Syria paris conditionis habebatur cum terra Iſraelitica, & tria, in quibus ſimilis erat regionibus aliis extra terram Iſraeliticam ſitis. Exponam illa verbis Maimonidis in commentario ad Miſnam *Oboloth*, *capite* XVIII, *miſna* 7. בשלשה שוה סוריא לארץ ישראל ובשלשה לחוצה לאר' עפרה טמא כחוצה לארץ המביא גט מסוריא כמביא מחוצה לארץ המוכר עבדו לסוריא כמוכר לחוצה לארץ. ושלשה כארץ ישראל הקונה בסוריא כקונה בפרור שבירוש' וחייב במעשרות ובשביעית ואם יכול להכנס לה בטהורה טהורה *In tribus rebus par eſt Syria terræ Iſraeliticæ, & in tribus diſpar. Primo, pulvis ejus immundus cenſetur uti pulvis regionum extra terram Iſraeliticam. Secundo, qui libellum divortii affert e Syria, perinde eſt ac ſi ex aliis regionibus extra terram attuliſſet. Tertio, qui ſervum vendit in Syria, idem eſt ac ſi alibi extra terram Iſraeliticam vendidiſſet. Tria autem ſunt, in quibus Syria ſimilis eſt terræ Iſraeliticæ. Primo qui acquirit ſibi aliquid (fundum verbi gratia) idem eſt ac ſi in ſuburbiis Hieroſolymarum ſibi acquiſiviſſet. Secundo tenetur ad ſolvendas decimas proventuum, & jura anni Sabbathici. Tertio, ſi quis in Syriam pervenire poſſet, non tacta terra Gentium, habetur pura*. Verum haud abs re erit, ut diſtinctio Syriæ a terra Iſraelitica & convenientia ejus cum illa luculentius pateat, hæc obſervationibus nonnullis illuſtrare.

Hæc erant potiſſimum, in quibus Syria par erat terræ Iſraeliticæ, & diſtincta a regionibus extra terram, quod ſi quis intrare poſſet *in puritate* (בטהורה uti loquuntur Judæi, id eſt, ita ut nulla omnino pars terræ Gentium interpoſita ſit) Syriam ex terra Iſraelitica, Syria munda cenſeretur & pulvis ejus mundus. Quod decimæ ex agris Syriæ perſolvi deberent. Porro quod etiam ad תרומות *Primitias* teneretur, & legibus de anno Sabbathico ſubjaceret. Obſervandum tamen primitias illas non licuiſſe inferre in terram Iſraeliticam, ſed extra eam conſumi debuiſſe, ne videlicet (hanc quippe cauſam interdicti Judæorum Theologi aſſignant) ſacerdotes avidius primitias ſectantes ex terra Iſraelitica frequentius exirent. Præterea בכורים ſive *Primitiva* ex Syria afferebantur Hieroſolymas. Ita diſertis verbis ſcribit Maimonides in Hilchot Biccurim *cap.* II. *hal.* I. ומביאין ביכורים של דבריהם מערי סיחון ועוג ומסוריא שהקונה בסוריא כקונה בירושלים. *Et adferunt primitiva ſecundum decreta ſcribarum ex urbibus Sichonis & Ogi, & ex Syria, quandoquidem qui aliquid ſibi acquiſivit in Syria idem eſt ac ſi Hieroſolymis acquiſiviſſet*. Hic canon traditur in *Miſna Challa*, *cap.* IV. §. II. Et hac in re Syria erat diſtincta a quatuor illis terris, Ægypto, Babylonia, Ammonitide, & Moabitide, quod hæ *Primitias*, תרומות, quidem ſolverent, uti & decimas (ſecundum conſtitutio-

nes Hebræorum) ſed ביכורים Primitiva earum non poterant Hieroſolymas afferri , uti Primitiva Syriæ , quandoquidem habebantur uti terræ Gentium.

Alia tamen erant in quibus Syria conveniebat cum regionibus extra terram , uti quod jus decimarum ſecundarum & plantæ quarti anni in Syria non eſſet , uti in terra Iſraelitica : quodque חלה *placenta* non una uti in terra Iſrael , ſed duæ eſſent ſeparandæ , una cremanda utpote ex terra immunda , altera danda ſacerdoti , ne lex a Deo lata de placenta oblivioni daretur . Præterea quod in Syria præputium arborum ספק ערלה licitum eſſet , in terra Iſraelis illicitum . Vide Miſnam *Orla cap.* II. *miſn. 9.* & in Gemara Hieroſolymitana *Pea* , *fol.* 20. *col.* 2. אין מעשר שני בסוריא אין נטע רביעי בסוריא . *Non ſunt decimæ ſecundæ in Syria* , *non eſt planta quadriennis in Syria* . Sic in Syria licebat (ſecundum Dei legem: non ſecundum leges ſapientum , qui ut eo magis impedirent elocationem agrorum in terra Iſraelitica , etiam in Syria hoc illicitum eſſe cenſuerunt) agros locare Gentibus , in terra Iſraelitica nequaquam. Vide Miſnam *Avoda Zara cap.* I. *m.* 8. Porro fructus ſi in Syria emti ſint , ex iis דמאי , ſive *dubium* , decimari debet : ſed ſi emti ſint in terra Iſrael , non. In Syria operantur בתלוש *in avulſis* , anno Sabbathico , id eſt, ventilant & molunt fruges , ſed in terra Iſrael non. Denique terra Syriæ immunda & pulvis immundus habebatur , uti terra & pulvis Gentium. Vide Miſnam *Obolotb. c.* XVIII. *m.* 7. adeoque primitias תרומות ex Syria inferre in terram Iſraeliticam non licuit . In Syria ubique alunt pecudes parvas , ſed in terra Iſraelis tantum in ſylvis & locis deſertis. Vide Miſnam *Bava Kama* , *cap.* VII. 7. & confer *Luc.* 15.4.

Ex his perſpicuum eſt Syriam in quibuſdam rebus jura habuiſſe convenientia terræ Iſraeliticæ , in aliis neutiquam . Sed nec regiones חוצה לארץ *extra terram* omnes hac in parte ſe habebant eodem modo . Quatuor erant regiones vicinæ terræ Iſraeliticæ , quæ ab omnibus aliis terris erant diſtinctæ , quod in iis nonnulla inſtituta vigerent , quæ in aliis , excepta Syria & terra Iſraelitica , non obſervabantur . Scilicet hæ quatuor regiones tenebantur *decimas & primitias* מעשרות ותרומות dare . Jus vero anni ſeptimi in iis non obtinebat . Vide Miſnam *Jadaim c.* IV. 3. Nec *Primitiva* ביכורים inde adducebantur . Erant itaque hæ regiones diſtinctæ a Syria , & regione trans Jordanica , ipſaque terra Canaan , quandoquidem ביכורים *Primitiva* legitime afferebantur מערי סיחון ועוג ומסוריא *ex urbibus Sihonis & Ogi & ex Syria*: & ex terra Canaan ea allata fuiſſe quis dubitet?

Quæcunque præter has in univerſo terrarum orbe regiones ſitæ ſunt paria jura habent inter ſe ; nec quicquam habet una ſanctitatis aut privilegii præ alia , ſecundum Judæorum inſtituta . Omnes appellantur חוצה לארץ *regiones extra terram* , & ni fallor , etiam hinc natum eſt nomen τῶν ἔξω πόλεων *Act.* 26. 11. quo nomine Damaſcus , & aliæ urbes extra terram , intelliguntur . Erat enim revera Damaſcus extra terram : quamvis , quum Syria opponitur aliis regionibus extra terram , ea non ſoleat regio extra terram nuncupari , ſed nomine ſuo Syria . Conſueverunt etiam Judæi regiones has extra terram appellare ארץ העמים *terram Gentium* . In Miſna , codice *Obolotb.* II. 3. Polluit ארץ העמים *terra gentium* . Atque ita etiam in Codice *Nazir* , VII. 3. & in Gemara Hieroſolymitana *Jevamoth. fol.* 8. 1. Gemar. Hieroſ. *Schabbath.* 3. 3. Gem. Hier. *Scheviith.* 36. 2. & ſexcentis aliis locis . Ipſæ gentes viciſſim , quæ has regiones incolunt , nuncupantur עמי הארצות *gentes terrarum Ezr.* 9. 1. Gemara *Ketuvoth.* III. 2. Quod cave confundas cum עמי הארץ id eſt , *hominibus illiteratis* , terræ filiis , qui opponuntur τοῖς חבירים in Gemara Hieroſolymitana *Schabbath.* 3. 1. & Miſna *Taboroth cap.* VIII. 5. ſive τοῖς תלמידי חכמים *diſcipulis ſapientum* , hominibus literatis , & in maximo contemtu erant apud Judæos , uti videre eſt ex iis , quæ leguntur in Gem. *Peſachim* . *fol.* 49. 1. ex quibus hoc unum eſt , quod ad illum , qui in uxorem ducit בת עמי הארץ *filiam hominis indocti* referant dictum Dei ארור שוכב על כל בהמה *maledictus ſit qui cubuerit cum beſtia*. Plura illic videri queunt , quæ hujus loci non ſunt , utilia tamen , ut vel hinc doceamur quam contemti & fide indigni (nam אין מקבלין ממנו עדות ואין מגלין להן סוד *teſtimonium perbibere non poterant* , *nec arcana iis revelabantur*) ipſis habiti fuerint tum Chriſtus ipſe , tum Apoſtoli , qui עמי הארץ *illiterati* Galilæi apud illos audiebant ; inepti itaque qui de rebus tanti momenti teſtarentur , aut arcana ſapientiæ Divinæ promerent . Confer *Matth.* 11. 25. *Job.*7.49.

Haud multum a nomine terræ Iſraelitarum recedit nomen terræ Hebræorum , ἡ Ἑβραίων χώρα. Hoc uſurpat Pauſanias *lib.* VI. *cap.* 24. Ἐν γὰρ τῇ Ἑβραίων χώρᾳ Σιληνοῦ μνῆμα καὶ ἄλλου Σιληνοῦ Περγαμηνοῖς ἐστιν. *In regione Hebræorum ſepulcrum Sileni exſtat*, *& apud Pergamenos*. De origine hujus fabulæ alias. Idem Pauſanias *lib.* X. *cap.* 12. Hebræorum regionem a Palæſtina & Syria videtur diſtinguere , illam ſupra,

pra, id eſt ultra, has collocans. Ἐπεγράφη δὲ καὶ ὕστερον τῆς Δημȣ̃ς παρὰ Ἑβραίοις τοῖς ὑπὲρ τῆς Παλαιστίνης γυνὴ χρησμολόγος, ὄνομα δὲ αὐτῇ Γάββη. *Poſt Demum Hebræi, qui loca ſupra Palæſtinam incolunt, fæminarum fatidicarum numero Sabbam quandam inſeruerunt*. Ita idem *lib.* I. *c.* 6. de Imperatore Hadriano, quem notum eſt deviciſſe Judæos, Ἐς μὲν πόλεμον ȣ̓δένα ἑκȣ́σιος κατέβη, Ἑβραίȣς δὲ τȣ̀ς ὑπὲρ Σύρων ἐχειρώσατο ἀποστάτας. *Nullum bellum niſi invitus geſſit. Hebræorum autem ſupra Syros habitantium defectionem ultus eſt*. Apud Joſephum quoque legitur idem nomen, Ἑβραίων χώρα, *Antiquitatum libro* VII. *capite nono*, πέμψας δ' εἰς πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Ἑβραίων, *mittens in omnem Hebræorum regionem*. Idem eodem libro, *capite undecimo*, τὴν δὲ Ἑβραίων χώραν εὐδαίμονα καταστήσειν ἐπ' ἐπ' αὐτȣ̃, *fortunatam fore Hebræorum regionem eo imperante*. Idem *libro* VIII. *cap.* 7. Ὁ δ' Ἠλίας ὑποστρέφει ταῦτ' ἀκȣ́σας εἰς τὴν Ἑβραίων χώραν. *His auditis rediit Elias in regionem Hebræorum*. Antiquitatum *libro* XV. *cap.* 7. terram Judæorum eam nuncupat, σεισθεῖσα ἡ γῆ τῶν Ἰȣδαίων, *terræ motu concuſſa terra Judæorum*.

CAPUT III.

DE NOMINE TERRÆ DEI, ET PROMISSIONIS.

Terra Dei quid notet. Tredecim res, quas Dei eſſe ſingulari ratione Judæi obſervant. Terra promiſſa quæ. Regio ad ortum Jordanis non erat portio terræ promiſſæ. Verba Moſis Deut. 34. 4. *illuſtrata. Terra Gilead num pars terræ promiſſæ. Differentia Pentateuchi Hebræo-Samaritani & Hebræi. Num terra promiſſa ſe extenderit a mari Suph uſque ad Euphratem, uti videtur dici* Exod. 23. 31. *Diſtinguitur promiſſio poſſeſſionis hæreditariæ a promiſſione dominii.*

HÆc ipſa quoque regio, Iſraelitis a Deo data, *terra Dei* nuncupatur, non eo ſenſu, quo totus terrarum orbis Dei eſt τȣ̃ Κυρίȣ ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς 1. *Corinth.* 10. 28. & ipſe terræ univerſæ dominus dicitur *Matth.* 11. 25. & *Luc.* 10. 21. ſed ſingulari quodam modo. Ita legitur *Pſalm.* 85. 2. רצית יהוה ארצך *Voluiſti, o Deus, terram tuam*, vel *complacuiſti tibi in ea*. *Jeſ.* 8. 8. ארצך עמנואל *terra tua, o Immanuel*. Et *Lev.* 25. 23. כי לי הארץ *quoniam mea eſt illa terra*. Deus ipſe *Joel.* 1. 6. & *c.* 4. 2. eam vocat ארצי *Terram meam* & *Jerem.* 16. 18. *Ezech.* 36. 5. & 38. 6. Et diſertis verbis *Hoſ.* 9. 3. ארץ יהוה *terra Dei*: ubi Chaldæus habet ארץ שכינתא דיי *terra majeſtatis Divinæ*. Doctiſſimus Pentateuchi Interpres D. R. Bechai notavit in Sacro Codice tredecim res recenſeri, de quibus legitur eas eſſe Dei ſingulari ratione. Audiamus eum מצינו שלשה עשר דברים מיוחדים להק' ב"ה ואלו הן הכסף והזהב והכהנים וישראל והבכורות והמזבח והתרומה והשמן המשחה ואהל מועד ומלכות בית דוד והקרבנות וארץ ישראל והזקנים הכסף והזהב דכתיב לי הכסף לי הזהב הכהנים דכתיב לקדש אותם לכהן לי הלוים דכתיב והיו לי הלוים ישראל כי לי בני ישראל עבדים בכורות כי לי כל בכור מזבח מזבח אדמה תעשה לי תרומה ויקחו לי תרומה שמן המשחה יהיה זה לי אהל מועד ועשו לי מקדש קרבנות להקריב לי מלכות ב"ד כי ראיתי בבניו לי מלך ארץ ישראל כי לי הארץ הזקנים אספה לי. *Invenimus* 13. *res quæ Deo ut propriæ tribuuntur, ſc., aurum & argentum, ſacerdotes, Levitæ, populus Iſraeliticus, primogenita, altare, primitiæ, oleum unctionis, tabernaculum, regnum familiæ Davidicæ, oblationes, terra Iſraelitica, & ſeniores populi. Teſtimonia autem ad confirmationem hujus rei in Sacro Codice hæc exſtant.*

1. *De auro & argento*. *Hagg.* 2. 8. לי meum eſt aurum, meum argentum.
2. *De ſacerdotibus Exod.* 29. 1. ut ſacerdotio fungantur mihi.
3. *De Levitis*. *Num.* 3. 13. & ſint mihi Levitæ.
4. *De populo Iſraelitico*. *Levit.* 25. 55. mihi enim filii Iſraelis ſunt ſervi.
5. *De primogenitis*. *Num.* 3. 13. nam meum eſt omne primogenitum.
6. *De altari*. *Exod.* 20. 24. altare terreum fac mihi.
7. *De primitiis*. *Exod.* 25. 2. & accipient mihi primitias.
8. *De oleo unctionis*. *Exod.* 30. 31. oleum unctionis ſanctæ erit hoc mihi.
9. *De tabernaculo*. *Exod.* 25. 8. ut faciant mihi ſacrarium.
10. *De oblationibus*. *Num.* 28. 2. ut offeratis mihi.
11. *De regno generis Davidici*. 1. *Sam.* 16. 1. inter filios ejus mihi regem proſpexi.
12. *De terra Iſraelitica*. *Levit.* 25. 23. quia hæc terra mea eſt.
13. *De ſenioribus populi*. *Num.* 11. 16. congrega mihi ſeptuaginta ſeniores.

 Sci-

Scilicet Deus ipſe dominus ejus erat *Lev.* 25. 3. & ipſe Iſraelitis tanquam colonis eam utendam dedit *Ezech.* 37. 25. *Terram*, inquit, *quam ſervo meo Jacobo dedi*: primitiva ejus, primitias, decimaſque ſibi perſolvi voluit, ipſe duxit eos valida manu ad eam, incolas priſtinos ipſe expulit. Ipſe proventum terræ ita moderatus eſt, ut non tantum plus minuſve, melius aut pejus, produceret pro ratione cultus divini aut obſervati aut neglecti, ſed favoris ſui ſigna & providentiæ ſingularis ita ei impreſſit, ut quum opus erat, veluti inſtante anno Sabbathico (ad cujus obſervationem ipſa terra, Domino jubente, obligata erat) duplum proferret. Præterea regiam ſedem in ea elegit, & habitavit illic in Templo Hieroſolymitano, ubi aula ejus, miniſtri, menſa, focus, omnia denique quæ cultui ſuo ipſe deſtinavit.

Vulgatum etiam eſt nomen, quo hæc terra repromiſſionis appellatur. Ambroſius, *enarratione in Pſ.* 43. *Quæ eſt igitur terra quæ non brachio capiatur, non gladio poſſideatur, niſi terra repromiſſionis?* In ipſa Epiſtola ad Hebræos, *capite* XI. 9. ita dicitur: Πίςει παρῴκησεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Deus enim ἐπηγγείλατο τῷ πατρὶ ὑμῶν Ἀβραὰμ δοῦναι εἰς κατάσχεσιν αὐτήν. *Act.* 7. 5. *Gen.* 13. 15. Deus ipſe vel hoc vel ſimili nomine hanc terram nuncupat *Ezech.* 20. 42. הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאבותיכם *terram pro qua levavi manum meam ut darem eam patribus veſtris*. Et *Num.* 32. 11. ארמה אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב *terram, quam juravi Abrahamo Iſaaco & Jacobo*. Notandum tamen heic quoque regiones ad ortum Jordanis, occupatas a Ruben Gad & dimidia tribu Manaſſis, non fuiſſe terram promiſſionis, vel illam quam Deus pollicitus fuit poſteris Abrahami. Ita enim legimus *Num.* 32. 11. *Si videbunt homines iſti qui aſcenderunt ex Ægypto a viginti annis & ſupra terram quam juramento pollicitus ſum Abrahamo, Iſaaco & Jacobo, & noluerunt ſequi me. Præter Caleb filium Jephunne Kenezæum & Joſuam filium Nun: iſti impleverunt voluntatem meam*. Et *Num.* 20. 13. *Non introducetis vos Moſes & Aaron hos populos in terram quam iis dabo*. Quod idem eſt cum *Deut.* 31. 2. *non tranſibis Jordanem hunc*: atqui Moſes in regione tribus Ruben fuit & diem obiit, uti notum eſt.

Videtur tamen (ne quid diſſimulem) etiam regio duarum tribuum & dimidiæ appellari terra patribus promiſſa *Deut.* 34. 4. illic enim legitur Deum monſtraſſe Moſi *terram Gilead uſque ad Dan, & omnem Naphtali & Ephraim & Menaſſe* (Menaſſe poſtponitur Ephraimo, non ratione ſitus, ſed ordinis in ſermone quo ita jungi ſolent in Sacris literis] *& Juda uſque ad mare poſtremum. Et regionem auſtralem & campum vallis Jerichuntinæ, urbis palmarum, uſque ad Zoar, & dixiſſe: hæc eſt terra quam juramento promiſi Abrahamo, Iſaaco, & Jacobo, dicens, ſemini veſtro dabo eam: oculis tuis vidiſti eam, ipſe autem non intrabis*. Scilicet terra Gilead uſque ad Dan eſt regio omnis ad ortum Jordanis. Si de illa ut de reliquis terris dixerit Deus, hæc eſt terra Abrahamo promiſſa, fruſtra contra diſputamus. At mihi non liquet Deum de Gileaditide uſque ad Dan protenſa dixiſſe, hæc eſt terra promiſſa &c. Fit ejus mentio primo loco, fateor. Sed quis non videt oculos Moſis circumduci a ſeptentrione verſus auſtrum, & initium fieri a Dan, quo oculi ejus duci debuerunt per terram Gilead, quia ſi per terram cis Jordanicam ducti fuiſſent, per eadem loca fuiſſent reducendi, atque ita bis idem ei monſtratum fuiſſet. Itaque ut accurate & ordine omnia luſtret, deducitur oculus ejus per terram Gilead uſque ad Dan, in finibus terræ ſeptentrionalibus ſitam, & inde per Naphtali, Ephraim, & Menaſſe & Juda aliaſque regiones donec deſinat in Zoar, ad fines auſtrales terræ Iſraeliticæ. Hanc expoſitionem firmant verba Dei addita: *ipſe non intrabis in eam terram*. In quam non intraret? in Gileaditin, in terram trans Jordanem, in portionem tribus Ruben? In ea jam erat. Erat enim ad ſeptentrionem Arnonis, & in Gileaditide. Quid? quod tota regio trans Jordanica jam fuerit occupata: nec uſpiam Deus ei prohibuerit intrare in terras Sichonis & Ogi. E contrario Moſi dixit Deus *Deut.* 2. 31. *Tradidi terram Sichonis tibi: incipe poſſidere eam*. Sed non erat tranſiturus Jordanem, hoc eſt, in terram promiſſam non intraret, *Deut.* 31. 2. atque ita petierat a Sichone, ut per terram ejus Iſraelitæ proficiſcerentur ad Jordanem & tranſirent in terram quam Deus ipſis daturus eſſet. Ratum itaque hoc & certum ſit, terram promiſſam eſſe regionem Canaan, id eſt, terras ſitas ad occaſum Jordanis. Notandum tamen eſt hac difficultate non premi contextum Hebræo Samaritanum, in quo legitur *Deut.* 34. 1. 2. 3. ויעל משה מערבת מואב אל הר נבא ראש חפסגה אשר על פני יריחו ויראהו יחוה את כל הארץ מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת ועד הים האחרון. *Et adſcendit Moſes de campeſtribus Moab in montem Nebo ad verticem Piſga, qui eſt e regione Jerichuntis, & oſtendit ei Deus univeſam terram a flumine Ægypti uſque ad flumen magnum, flumen Euphratis, & uſque ad mare poſterius*. Hic nulla fit mentio Gileaditidis, nulla aliarum terræ partium quas contextus

He-

Hebræus enumerat. Sed fines terræ ita fere recensentur, uti *Deut.* 11. 24. ab Euphrate usque ad mare posterius, sive occidentale. Sic enim reddi potest, uti & Græci habent. τῆς θαλάσσης τῆς ἐπὶ δυσμῶν.

Quæri potest, an non terra promissionis se extendat latius, sc. a mari Suph usque ad mare mediterraneum & a deserto usque ad flumen Euphratis. Ita enim *Exod.* 23. 31. legitur: *ponam terminum tuum a mari Suph &c.* Respondeo, proprie loquendo dici non posse terram patribus promissam a mari Suph initium capere: nam hoc si verum sit, Israelitæ Ægypto egressi, statim ac transivissent mare Suph, aut certe postquam inter Lacum Asphaltitem & mare Suph transiverunt versus Moabitim, fuissent omnes in terra promissa. Atqui hoc falsum est: omnes enim in deserto perierunt: nec ulli, excepto Josua & Calebo, in eam ingressi sunt, & portionem ejus possederunt. Promisit tamen Deus terminos terræ Israelitarum fore protensos usque ad mare Suph. Ita est. Adeoque distinguenda est promissio possessionis hæreditariæ (quæ complectitur regionem sorte inter tribus novem & dimidiam distributam ad occidentem Jordanis) & promissio dominii, id est, illius terræ quam aliquando acquisituri essent, uti sub imperio Davidis & Salomonis vere ad mare Suph & Euphratem dominati sunt, quum alias regiones olim ipsis haud assignatas adsciverunt.

CAPUT IV.

DE NOMINE TERRÆ SANCTÆ.

Et Judæis & Christianis usurpatum hoc nomen : & quo sensu . Multa loca in Palæstina temere pro iis habita quorum in sacris literis fit mentio . Aliqua tamen certa . Qua ratione illa mentem excitent ad amorem Dei & imitationem Christi . Verba Paulæ & Theodoreti huc facientia . Exempla scriptorum Judaicorum & Christianorum qui hoc nomen usurpant . Gradus sanctitatis diversi in terra Israelitica . Regio trans Jordanem distincta a terra Canaan uti regio possessionis Israelitarum a regione possessionis Dei . Quædam indicia sanctitatis hujus terræ præ aliis .

DUplici ratione nomen terræ sanctæ huic regioni tribuitur , aliter a Judæis , aliter a Christianis . Judæi haud immerito hanc *terram sanctam* הארץ הקדושה & ארמת קדש nuncupant , quod ipse Deus , uti capite præcedenti demonstratum est , hanc terram suam vocet singulari respectu , atque hanc solam uti sedem suam in terris elegerit , & cultui suo sacraverit . Præterquam quod populo suo Deus hanc promiserit & suo tempore incolendam dederit expulsis gentibus profanis . Christianos autem summo jure hanc terram sanctam dicere quis dubitet , quum ignorari nequeat Messiam ipsum humana carne indutum iu hac terra e virgine nasci voluisse, & hanc incoluisse atque præsentia sua ornasse per omne illud spatium quod a cunis ejus ad adscensum in cœlos effluxit ? Et postea quidem eversa urbe & republica Judaica irę potius Divinæ quam favoris signa experta est ; non tamen ideo negligenda ac si nihil omnino venerandi aut sancti præ aliis terris contineret . Quis enim non rapitur in admirationem & stuporem , qui montem oliviferum , mare Tiberiadis , Jordanem , Hierosolymam , & alia loca , quæ Christum frequentasse notum est , conspicit , & menti suæ præsentem sistit generis humani sospitatorem , illic ea operantem aut passum quæ originem dedere sacris Christianorum ejus nomen confitentium ? Scio equidem multa loca falso ostendi ab hominibus lucri avidis per universam Palæstinam ; ac si hæc & illa miranda opera ibi patrata fuissent; sed hoc tamen negari non potest , aliqua sane certo sciri . Quis enim dubitet montem oliviferum illum esse qui nunc illo nomine dicitur? Et si quis dubitet , omnia loca adsita & valles & fontes & rivi abunde ostendent nulli alii monti præter hunc ea convenire quæ de monte olivifero veteres tradiderunt . Hæc autem , quæcunque demum & quotcunque illa sunt , non possunt non frequenter renovare memoriam Christi , & animos tangere piorum hominum , qui Christum amant , & libenter ea loca conspiciunt quæ Christus , ὁ ἔρως αὐτῶν σταυρωθεὶς , suis pedibus calcavit. Audiamus Paulam in epistola ad Marcellam , qua eam hortatur ut Bethlechemum commigret , licet haud neget (ita scribit) regnum Dei intra nos esse, & sanctos viros etiam in ceteris esse regionibus . *Quantum ad locum pertinet , per profectus* tem-

temporum multo nunc augustior est quam olim fuit. Venerabantur quondam Judæi Sancta Sanctorum, quia ibi erant Cherubim & propitiatorium, & arca testamenti, manna, & virga Aaron, & altare aureum (ita reddit, sed male, θυμιατήριον, quo nomine venit acerra thuris, quod alibi probatum dedimus) *Nonne tibi venerabilius videtur sepulcrum Domini? Quod quotiescumque ingredimur, toties jacere in sindone cernimus Salvatorem: & paululum ibidem commorantes rursum videmus Angelum sedere ad pedes ejus & ad caput sudarium convolutum*. Et mox. *O quando tempus illud adveniet quum anhelus nuncium viator apportet Marcellam nostram ad Palæstinæ litus appulsam: & toti monachorum chori, tota virginum agmina, cencrepabunt? Obviam jam gestimus occurrere: & non exspectato vehiculo concitum pedibus ferre corpus. Tenebimus manus, ora cernemus & a desiderato vix avellemur amplexu. Ergone erit illa dies quando nobis liceat speluncam Salvatoris intrare? In sepulcro Domini flere cum sorore, flere cum matre? Crucis deinde lignum lambere & in Oliveti monte cum adscendente Domino voto & animo sublevari? Videre exire Lazarum fasciis colligatum; & fluenta Jordanis ad lavacrum Domini puriora*. Plura illic adjungit de Samaria, Nazareth, Cana, aliisque locis sacris, quæ præterimus. Subjungamus potius hæc *Theodoreti Histor. Relig. p.* 820. Ἐκεῖθεν ἱστορίας ἕνεκα τὴν Παλαιστίνην κατέλαβεν, ἵνα τοὺς τὰ σωτήρια πάθη δεξαμένους θεασάμενος τόπους, ἐν αὐτοῖς τὸν σεσωκότα προσκυνήσῃ θεόν. οὐχ' ὡς τόπῳ περιγραφόμενον ἠπίστατο γὰρ αὐτοῦ τὸ τῆς φύσεως ἀπερίγραφον· ἀλλ' ἵνα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἑστιάσῃ τῇ θεωρίᾳ τῶν ποθουμένων, καὶ μὴ μόνον τὸ τῆς ψυχῆς ὀπτικὸν, δίχα τῆς ὄψεως τῆς πνευματικῆς διὰ τῆς πίστεως ἀπολαύῃ τρυφῆς· πεφύκασι γάρ πως οἱ φιλοστόργως περί τινα διακείμενοι, οὐκ ἀπὸ τῆς θέας αὐτοῦ μόνης θυμηδίαν καρποῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν καὶ ἐσθήματα καὶ ὑποδήματα μετὰ πάσης θεωρεῖν εὐφροσύνης. *Deinde in Palæstinam visendi studio profectus est, ut conspectis locis in quibus salutaris passio suscepta est, Deum sospitatorem in iis adoraret, non quasi loco circumscriptum* (*infinitam enim naturam ejus non ignorabat*) *sed ut oculos etiam ipsos rei adamatæ contemplatione pasceret, nec sola mentis acies sine visu spiritualibus per fidem deliciis frueretur. Solent namque qui aliquem amore prosequuntur, non tantum ex aspectu ipsius lætari, sed & domum & vestes & calceamenta cum voluptate contemplari*.

Quæ cum ita se habeant, Judæi quoque & Christiani veteres hoc nomine terræ sanctæ usi sunt. Auctor libri *Sapientiæ Salomonis, cap.* XII. *commate* 3. Τοὺς παλαιοὺς οἰκήτορας τῆς ἁγίας σου γῆς μισήσας. *Odio habens veteres incolas terræ tuæ sanctæ*. II. *Macc.* I. 7. ἀπὸ τῆς ἁγίας γῆς, *ab terra sancta*. Philo in *Leg. ad Cajum*. Ἀσκαλωνίταις ἀσύμβατός τις καὶ ἀκατάλλακτος δυσμένεια πρὸς τοὺς τῆς ἱερᾶς χώρας οἰκήτορας Ἰουδαίους ἐστὶν οὖσιν ὁμόροις. *Est Ascalonitis perpetua simultas cum Judæis finitimis terræ sanctæ incolis*. E postea, οὐ μόνον τοῖς τὴν ἱερὰν χώραν κατοικοῦσιν *non solum iis qui terram sanctam inhabitant*. Idem *de somniis pag.* 1118. οὐ παντὶ ἀλλὰ τῷ ἐκ τῆς ἱερᾶς γῆς, *non omni, sed illi qui e terra sancta est*. Agit de manipulo hordei offerendo die 16. Nisan. Justinus *in Dialogo cum Tryphone pag.* 266. εἰσήγαγεν εἰς τὴν ἁγίαν γῆν τὸν περιληφθέντα λαὸν, *introduxit reliquum populum in terram sanctam*, & *pag.* 267. τοὺς εἰσελθόντας εἰς τὴν γῆν ἐκείνην τὴν ἁγίαν, *qui in terram illam sanctam intrarunt*. Tertullianus tamen, *libro de resurrectione carnis pag.* 398. hunc titulum terræ sanctæ minus convenire solo Judaico existimat. *Sic Judæi*, scribit, *terrena solummodo sperando cœlestia amittunt ignorantes & panem de cœlesti repromissum & oleum divinæ unctionis & vinum spiritus aquam animæ vigorantis ex vite Christi: sicut & ipsam terram Sanctam Judaicum proprie solum reputant, carnem potius Domini interpretandam, quæ exinde & in omnibus Christum indutis Sancta sit terra: vere Sancta per incolatum Spiritus Sancti, vere lacte & melle manans per suavitatem spei ipsius: vere Judæa per Dei familiaritatem*.

Notandum tamen non omnes partes hujus regionis ejusdem sanctitatis haberi a Judæis. In Codice Misnico *Kelim c.* I. *misna 6.* recensentur decem gradus sanctitatis, quorum ratione alia loca hujus terræ aliis sanctiora creduntur. De illis alibi agimus. Hic modo addimus, quod confirmat ea quæ capite primo scripsimus, jam olim terram trans Jordanicam in opinionem minoris sanctitatis venisse quam terram cis Jordanem. Existimabant novem tribus & dimidia, quarum regio cis Jordanem erat, tribus trans Jordanem in hac opinione versari terram trans Jordanem minus sanctam esse, & impuram si cum regione cis Jordanem compararetur. Et illæ ipsæ novem tribus cum dimidia quæ terram cis Jordanem, id est, terram Canaan proprie dictam, inhabitabant, terram suam ita distinguunt a terra trans Jordanica, ut illam nuncupent terram possessionis Domini, hanc terram possessionis vestræ, quamvis hanc terram possiderent volente Deo על פי יי *secundum os Dei Jos.* 22. 9. & dante Mose *Deut.* 3. 12. imo ipso Deo *Jos.* 1. 13. eamque

Emo-

Emorẹis ademiſſent Deo jubente *Deut.* 2. 31. Ita legitur *Joſ.* 22.19. ואך אם טמאה ארץ אחזתכם עברו לכם אל ארץ אחזת יהוה אשר שכן שם יהוה והאחזו בתוכנו *Quod ſi putatis immundam eſſe terram poſſeſſionis veſtræ, tranſite ad terram poſſeſſionis Domini, in qua Tabernaculum Domini eſt, & habitate inter nos.*

Denique & hoc meretur obſervari, varia privilegia, tanquam indicia ſanctitatis, quibus terra Iſraelitica præ omnibus reliquis & gaviſa eſt olim & nunc quoque gaudet, a Judẹis memoriẹ eſſe prodita. Stante ſcilicet Templo non niſi ex hac terra petere licuit manipulum Paſchalem & duos panes Pentecoſtales. Ita legitur in *Menachoth cap.* VII. *miſn.* I. כל קרבנות הציבור והיחיד באים מן הארץ ומחוצה לארץ מן החדש ומן הישן חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באים אלא מן החדש ומן הארץ *Omnes oblationes ſive publicæ ſive privatæ petuntur vel ex terra Iſraelitica vel regionibus extra eam, & vel ex proventu novo vel veteri, exceptis duabus, manipulo Paſchali & duobus panibus Pentecoſtalibus, qui tantum ex novo proventu & terra Iſraelitica petuntur*. Nititur hẹc lex verbis Dei *Exod.* 12. 25. & *Levit.* 23. 17. Ibi enim dicitur, de manipulo Paſchali, *quum ingreſſi fueritis in terram* &c. hic de panibus duobus, *ex proventibus veſtris:* quẹ de terra Iſraelitica, non aliis, intelligenda eſſe perſpicuum eſt. In Codice K*elim*, *capite* I. *miſna* 6. adduntur his duobus Primitiva. ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ומה היא קדושתה שמביאים ממנה העומר והבכורים ושתי הלחם מה שאין מביאין כן מכל הארצות *Terra Iſraelitica ſanctior eſt reliquis terris. At qua in re conſiſtit illa ſanctitas? In his, quod manipulus Paſchalis, primitiva, & duo panes Pentecoſtales inde petantur, non ex aliis terris*. Quod ad primitiva attinet, Syria, cujus jura in quibuſdam paria erant terrẹ Iſraeliticẹ, hac in parte cenſebatur eſſe uti illa terra: adeoque etiam ex Syria petebantur primitiva, & ad Templum deferebantur.

Porro pulvis ipſe terrẹ Iſraeliticẹ mundus habebatur prẹ pulvere regionum aliarum, & aer ipſe: uti e contrario regiones extra terram, & pulvis earum, & aer, immundus. Ita ut primitiẹ in corbe ſuſpenſẹ in terra Gentium, aerem illum admittentes per meatus aut foramina, immunditiem contraxiſſe judicari debeant, & ipſe pulvis terrẹ Gentium, licet inferretur in terram Iſraeliticam, nihilo minus immundus maneat. Decretum hoc de immunditie terrẹ Gentium adſcribitur in Gemara Hieroſolymitana *Schabbath fol.* 3. *col.* 4. Joſi ben Joezer & Joſi ben Jochanan: quẹ nomina ſatis nota ſunt iis qui hiſtoriam Templi ſecundi ex monumentis Judaicis hauſtam legerunt. Quamvis non deſint qui hoc in Usha, poſt exciſas Hieroſolymas, natum putent.

Denique hac in re ab omnibus aliis regionibus diſcreta eſt, & ſanctior illis habetur a Judẹis, quod reſurrectio mortuorum in ea eſſe futura credatur, ita ut ſi quis in Italia vel Grẹcia ſepultus eſſet, anima non ante jungenda ſit corpori quam corpus ipſum ad terram Iſraeliticam fuerit delatum. Luculenter de hoc argumento diſputatur in Bereſchit Rabba, antiquiſſimo in Geneſ. comment. ſect. *96.* §. *7. fol.* 518. *fac.* 2. edit. Verdenſis. ולמה כל האבות תובעים ומחבבים קבורת ארץ ישראל אמר רבי אלעזר דברים בגו רבי יהושע בן לוי אמר מהו דברים בגו אתהלך לפני ה׳ בארצות החיים אמרו רבותנו ב׳ דברים בשם רבי חלבו למה האבות מחבבין קבורת ארץ ישראל שמתי ארץ ישראל חיים תחלה בימות המשיח ואוכלין שנות המשיח ורבי חננא (alii חנינא) אמר מי שמת בחוצה לארץ ונקבר שם שתי מיתות יש בידו שכן כתיב ואתה פשחור וכל יושבי ביתך תלכו בשבי ושם תמות ושם תקבר הוי יש בידו שתי מיתות לפיכך יעקב אומר ליוסף אל נא תקברני במצרים אמר ר׳ מה הקדוש ברוך הוא עושה להן מחילות בארץ ועושה אותן כמערות הללו והן מתגלגלין ובאים עד שהם מגיעין לארץ ישראל הקדוש ברוך הוא נותן בהן רוח של חיים והן עומדין מנין שכן כתיב הנה אני פותח את קברותיכם והעלתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל ואחר כך ונתתי בכם רוח וחייתם אמר ריש לקיש מקרא מלא הוא שכיון שהן מגיעין לארץ ישראל הב״ה נותן בהן נשמה שנאמר נותן נשמה לעם עליה מעשה ברבי ורבי אליעזר שהיו מהלכין בפילי (בשער) שחוץ לטבריא ראו ארון של מת שבא מחוצה לארץ לקבר בא׳ י׳ אמר ליה רבי לרבי אליעזר מה הועיל זה שיצתה נשמתו בח׳ ל׳ ובא להקבר בא׳ י׳ אני קורא עליו ונחלתי שמתם לתועבה בחייכם ותטמאו את ארצי במיתתכם א״ל כיון שהוא נקבר בא׳ י׳ הקב״ה מכפר לו דכתיב וכפר אדמתו עמו *Quamobrem quærunt & amant omnes patres ſepeliri in terra Iſraelitica? dixit R. Eleazar, hic aliquid latere. Rabbi Joſua dixit, quid hic latet? Scilicet hoc eſt, quod legitur* (Pſ. 116. 9.) *ambulabo coram Deo in terra viventium. Duo dixerunt doctores noſtri nomine R. Chelbo: quare eſt quod Patres noſtri deſideraverint ſepeliri in terra Iſraelitica: quia cadavera in terra Iſraelitica condita omnium prima reviviſcent & fruentur diebus Meſſiæ. R. Chanina dixit, ei qui extra terram Iſraeliticam moritur & ſepelitur duplicem mortem videri ſubeundam, quod colligit ex verbis* (Jerem. 20. 6.) *tu autem Paſchur & omnes domeſtici tui abibitis in exilium,*

& ibi

& ibi morieris & ibi sepelieris. In quibus mentio duplicis mortis (sc. exilii , quod ipsum uti mors consideratur, & mortis κυρίως *ita dictæ) ideoque Jacobus Josephum rogavit, ut in terra Israelitica sepeliretur. Rabbi autem Simon dixit : si hoc verum est (duplici morte affici eos qui extra terram Israeliticam moriuntur & sepeliuntur) an statuendum erit justos illos perire? Absit. Deus enim in eorum gratiam meatus & cavernas subterraneas efficit, per quas volvantur versus terram Israeliticam: ad quam ubi pertigerint, Deus iis indit spiritum vitæ, ut stare possint , secundum illud quod scriptum est* (Ezech. 37. 13.) *ecce ego aperiam sepulcra vestra & educam vos ex sepulcris vestris, populum meum, & introducam vos in terram Israelis: & mox additur , spiritumque meum vobis indam. Resch Lakis dicit: Sacer Codex hoc confirmat , quod scilicet anima tum reddenda sit corpori quum pervenerunt cadavera ad terram Israeliticam, quando dicit, dans animam populo super eam (sc. terram)* Jes. 42. 5. *Huc facit historia de Rabbi Juda & R. Eliezere, qui circa portam Tiberiadis extra urbem ambulantes viderunt loculum cadavere onustum deferri ex regionibus extraneis in terram Israeliticam. Quid prodest huic homini, dicebat Rabbi Juda, quod quum extra terram Israeliticam spiritum emiserit, hic sepeliatur? In eum quadrare videtur (quod* Jerem. 2. 6. *legitur) posuistis hæreditatem meam in abominationem dum viveretis , & mortui polluitis ingressu terram meam. Sed respondit ei R. Eliezer: hoc utilitatis redit ad hunc hominem quod hoc pacto peccata ejus expientur: quo spectat* (Deut. 32. 43.) *expiat terram suam & populum suum, vel, terra sua.*

Cum his omnino conferri merentur ea quæ leguntur in Gemara *Ketuvoth fol.* 111. 1. ubi inter alia extat כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח. *Quicunque sepultus est in terra Israelis idem censetur ac si sub altari sepultus esset .* Abarbanel in *Zachariam quæst.* 1. ἀθέους censet ἐν τῷ κόσμῳ (liceat verbis Apostoli uti *Ephes.* 2. 12.) qui extra terram Israeliticam degunt, דר , inquit , בחוצה לארץ דומה שאין לו אלוה , *qui regiones incolit extra terram Israeliticam similis est illi qui Deum non habet .*

CAPUT V.

DE NOMINE TERRÆ, ALIA VOCE NON ADJECTA.

הארץ *terra sive regio .* H' γῆ & πᾶσα ἡ γῆ *aliquando solam terram Israeliticam notat .* כל הארץ *idem. Tenebræ moriente Christo ortæ* ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν , Matth. 27. 45. *debeantne intelligi totum orbem terrarum texisse. Confirmatur hæc sententia aliunde.* הארץ *Judæis idem quod* ἡ χώρα *Josepho. Rufini versio notata.*

TErra nonnunquam κατ' ἐξοχὴν vel *regio* , הארץ , dicitur , atque ita frequenter eam Hebræi appellant . Unde interpretes Judæi sæpe numero ad ארץ in Sacris literis lectum notant ארץ ישראל, *hæc est terra Israelis*. Vide *Echa Rabbati fol.* 54. *col.* 1. Nam in ipso Codice Sacro videntur non deesse hujus appellationis indicia. Ita legitur *Ruth.* 1. 1. ויהי רעב בארץ *& fames erat in terra*. At non erat fames in Moabitide, quo Elimelech profectus est, ut se fami subtraheret. Sic *Jerem.*22. 29. ארץ ארץ ארץ *Terra, terra, terra, audi verbum Dei. Jerem.* 4. 20. בי שדדה כל הארץ *quia vastata est tota terra Jerem.* 12. 11. נשמה כל הארץ *desolata est tota terra*. Ubi πᾶσα ἡ γῆ Græci. *Jerem.* 50. 34. Deus quietam reddet את הארץ *terram* & turbabit ליושבי בבל incolas Babel. Novi equidem solere hic הארץ reddi per *terram hanc*, vel *regionem hanc*, quibus vocibus vox Hebræa ארץ æquivalet, uti & vocibus γῆ & χώρα, & nostris, Aarde / & land / nec id mihi adversatur . Hoc enim tantum notari volo ארץ ἁπλῶς & כל הארץ dici de terra Israelitica, plane uti הארץ & כל הארץ alias de universo terrarum orbe solet dici; sic ut, nisi verba adjecta doceant quæ significatio his vocibus tribui debeat , incertum sit an hoc vel illo sensu accipiendæ sint, adeoque ὅλη ἡ γῆ & πᾶσα ἡ γῆ apud Judæos Græce loquentes scribentesve æque de sola terra Israelitica quam de orbe terrarum in usu esse possit . Huc facit Judæos interpretes, quum satis animadverterent verba hæc כל הארץ ambigua esse , in commentariis suis admonere nonnunquam ea accipienda esse pro terra Israelitica, quemadmodum ad *Zachariæ c.* 13. 8. Kimchi והיה בכל הארץ פי' בכל ארץ ישראל . *Erit autem in tota terra, id est, in universa terra Israelitica*. Græci illic habent ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Ita quod *Jacob.* 5. 17. legitur de temporibus Eliæ , οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτὸς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ, *non pluit super terram per tres annos & sex menses*, *Luc.* 4. 25. ubi

25. ubi eadem historia narratur, dicitur *ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν*, *supra universam terram*. 1. *Reg.* 17. 7. legitur לא היה גשם בארץ. Fateor hæc ita capi posse, ac si per universum terrarum orbem non pluisset, sed ad scopum Dei non videtur fecisse cessatio pluviæ in America, verbi gratia, aut Europa: agebatur modo de incolis terræ Israeliticæ. Unde puto heic per *γῆν* & ארץ hanc terram esse intelligendam.

Ita quoque existimant multi, quum patiente Christo *tenebræ ortæ leguntur super universam terram*, *σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν* *Matth.* 27. 45. istis verbis innui universo terrarum orbi tenebras inductas non fuisse, sed soli terræ Israeliticæ. Est tamen ratio dubitandi, an hoc loco vox *terræ* pro sola terra Israelitica accipi debeat, quandoquidem *ἐπὶ πᾶσαν* (& *ὅλην*) *τὴν γῆν* *universam terram* non sine emphasi a tribus Evangelistis dicitur, Matthæo, *loco citato*, *Marco cap.* 15. 33. *Luca*, *cap.* 23. 34. & hæc verba ac similia in Sacro Codice totum terrarum orbem notare solent, uti *πρόσωπον πάσης τῆς γῆς* *Luc.* 21. 35. *ὅλη ἡ γῆ* *Apocal.* 13. 3. *ἐν πάσῃ τῇ γῇ* *Rom.* 9. 17. *εἰς πᾶσαν τὴν γῆν* *Rom.* 10. 18. & *Apoc.* 5. 6. Si solam terram Israeliticam indicare voluissent credibile est dicturos fuisse, *ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ* uti *Matth.* 9. 26. & 31. vel uti *ὅλη ἡ γῆ Αἰγύπτου* *Actor.* 7. 11. dicitur, potuissent simili phrasi totam Judæorum terram describere. Quod si quis existimet, uti *Luc.* 4. 25. *πᾶσα ἡ γῆ* notat solam terram Israeliticam, ita hic quoque notare posse, me non habebit repugnantem. Fateor ita posse accipi: verum & ipse mihi vicissim largiatur, eadem verba posse universum terrarum orbem significare, uti in aliis istis locis ex Novo Testamento a me productis vere significant. Consideret etiam vim vocum firmandam potius & augendam quam labefactandam & minuendam esse: præterea uni loco *Luc.* 4. 25. opponi multa alia: & non sine emphasi tres evangelistas eodem loquendi modo usos, & *πᾶσαν* vel *ὅλην* adjecisse, qui alias eadem narrantes non ita iisdem verbis rem exprimere solent. Denique militant pro hac interpretatione testimonia Phlegontis Tralliani, aliorumque veterum scriptorum sacris Gentium addictorum, ipsorumque Sinensium qui in fastis suis prodigiosæ hujus eclipseos meminerunt, quæque, ne in re obvia simus nimii, præterimus. Videmur sane melius consulturi rei Christianæ & honori Sospitatoris nostri, si insigne hoc prodigium (quod, etiamsi soli terræ Israeliticæ innotuisset, satis evidens fuisset Solis Justitiæ laborantis & orbi Judaico deficientis indicium) etiam hostium nostrorum ore confirmemus; inprimis quum nihil repugnet, quam si illud evertendo, vel unum armorum genus, quibus, adspirante Divino favore, cum successu uti possumus, ex manibus Christianorum excutiamus.

Sed quicquid sit de usu hujus nominis in Sacro Codice, certum est Judæos & nunc & olim in scriptis suis vocibus הארץ & כל הארץ sæpe solam terram suam intellexisse. In *Menachoth.* VIII. 1. כל קרבנות הצבור והיחיד באים מן הארץ ומחוצה לארץ *omnes oblationes tam publicæ quam privatæ veniunt ex terra & regionibus extra terram Kidduschin.* 1. 9. כל מצוה שהיה תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ *Quodcunque præceptum dependet a terra, non observatur nisi in terra*. Quamvis forsitan illud הארץ hoc sensu rectius per *regionem* quam *terram* verteremus, regionem sc. Judæorum, quæ intelligenda est sine dubio quum de rebus Judæorum agitur: uti apud Josephum *χώρα*, non *γῆ* dicitur; & quum de antiquitatibus Judæorum agat, clarum est per *τὴν χώραν* regionem Judæorum intelligendam esse. Sic *ἡ χώρα* legitur *Ant.* x. 5. ibidem *χώρα ἅπασα*: quod convenit cum Hebræo כל הארץ *tota terra* sc. Judaica. Quare non debuisset Rufinus *lib.* 11. *de bell. cap.* 1. hæc verba Josephi *ἐκ τῆν χώρας* reddidisse *ex agris*, sed ex regione, sive Judæa, uti *l.* 11. *de bell. c.* 2. reddit *κατὰ τὴν χώραν*, *per Judæam*, nam ex *Antiq.* XVII. 12. liquet per *χώραν* intelligi Ἰουδαίαν.

CAPUT VI.

DE NOMINE JUDÆÆ.

Terra Judæ quid proprie notet. An in Veteri Testamento alicubi usurpetur pro universa terra Israelitica. Regio trans Jordanem an dicta sit Judæa. Ἰουδαία πέραν τοῦ Ἰορδάνου *quid apud Josephum. Quomodo regio tribus Naphtali dici possit impingere ab ortu in Juda. Judæ regio Jordanem non habuit terminum orientalem, sed lacum Asphaltiten. Stante Templo secundo ex omnibus 12. tribubus aliqui in terra Israelitica habitarunt. Testimonia scriptorum veterum ex Hebræis, Christianis, & Gentibus, qui nomen Judææ usurparunt.*

INter alia nomina terræ Israelitarum dari solita celebre est *Judæa*, quod & in sacris tabulis & scriptis Hebræorum Christianorumque frequenter usurpatur. Vis ei nomini subjecta accuratius enucleanda est, videndumque prius quomodo in Codice Sacro, deinde ab aliis scriptoribus, accipiatur, ut omnis vitetur confusio, & planum fiat quomodo pro ratione diversorum temporum modo latius, modo minus late pateat.

Nomen *terræ Judæ*, sive ארץ יהודה, proprie illam tantum regionem significat quæ a tribu Juda possessa fuit, & scisso in duas partes regno, quarum illa Judæ hæc Israelis dicta postmodum fuit, terras duarum præcipue tribuum Judæ & Benjaminis: cui rei ut satis notæ non immorabor: At videtur in ipso veteri Instrumento nonnunquam nomen Judææ, sive terræ Juda, latius accipi pro universa terra Israelitica, quemadmodum 2. *Chron.* 9. 11. ולא נראו כהם לפנים בארץ יהודה *talia non fuere visa antea in terra Judæ*. In loco parallelo 1. *Reg.* 10. 12. est ולא נרא עד היום הזה *Talia visa non sunt usque in diem hunc*. Liquet, opinor, ista phrasi indicari, apud Israelitas talia visa non fuisse: nec illic de terra a tribu Juda possessa, opposite ad tribum Benjamin, aut Dan, agitur. Plura loca addere possem, verum quia prævideo aliquem dicturum, partem præcipuam, terram sc. Judæ, poni pro terra universa (quod etiam concedo lubens, modo vicissim mihi ille largiatur, vere totam terram Judæ nomine illic intelligi) iis recensendis supersedeo, & hoc potius ad examen revocandum puto, an terra trans Jordanem dicta non fuerit Judæa. Josephus certe meminit τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου *Antiq.* XII. 5. id est יהודה עבר הירדן, vel dici illa posset *Juda Jordanis*, quia alia Judæa יהודה stricte dicta non Jordanem, sed lacum Asphaltiten ad ortum habuit. *Matth.* 19. 1. de Christo dicitur μετῆρεν ἀπὸ Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου. *Discessit e Gallilæa & venit in fines Judææ trans Jordanem*. In loco parallelo *Marc.* 10. 1. dicitur ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου *venit in fines Judææ per regionem trans Jordanem*. Videtur tamen in priori loco Ἰουδαία πέραν τοῦ Ἰορδάνου ita conjungi, ut nomen sit regionis, quam *Judæam trans Jordanem* appellare nos possemus. Certe qui πέραν τοῦ Ἰορδάνου vertunt *secus Jordanem*, non *trans*, hypothesi serviunt. Adde Judæam proprie dictam non fuisse ad Jordanem sed ad occasum maris mortui, atque ita quum nomen Judææ illi regioni daretur quæ ad austrum Samariæ sita fuit, nec ulla portio regionis cis Jordanicæ præter eam Judæa diceretur, regionem trans Jordanem dici apte potuisse *Judæam trans Jordanem*, vel *Judæam Jordanis*.

Et eo quidem magis in hanc sententiam pronus sum quod hac ratione maximus, atque insolubilis fere, nodus, qui plurimos interpretes torsit, solvatur. Hunc offerunt nobis verba, quæ leguntur in libro Josuæ *cap.* 19. 35. de regione tribus Nephtali, *& incidit in Zabulon a meridie, & incidit in Aser ab occidente*, וביהורה הירדן *& in Juda ad Jordanem* (ita vulgo solent hæc Latine reddi) *ad orientem*. Ultima non exiguam habent difficultatem, quæ multos fatigavit interpretes. Quomodo enim Nephtali dici potest Judam attingere ad Jordanem, quum tribus Benjamin, Ephraim & Menasse sint interjectæ? Scio quid dici soleat, Nephtalitas esse adscitos tribui Judæ, quia per Jordanem facile commercia instituere poterant cum Judæis: sed non erat iis facilius commercia cum Juda instituere quam aliis, uti Ephraim, Ruben, Gad & quæ aliæ ad Jordanem pertinebant, de quibus tamen nunquam dicitur פגעו ביהודה, *incidunt in Juda*. Præterea an non scriptor ejusmodi qui versatur in describendis finibus variarum regionum ut eos lectori notos reddat, credendus est (si ita loqui liceat) studio velle obscurus esse, qui eadem phrasi utitur de tribus, Zabulon, Aser, Juda, ita ut de duabus prioribus velit ita hanc phrasin accipi, uti sem-

ſemper accipi ſolet, quod hæ regiones ſe contingant, & de tertia, quod commercia cum ea poſſit inſtituere. Nam cenſeri debet eodem modo ſcripſiſſe ac ſi quis hodie Belgium noſtrum, ſive regionem ſeptem populorum ſociatorum, deſcripturus diceret, *tangit Germaniam*, *Belgium Hiſpanicum*, *& Daniam*: priores quidem duas regiones proprie tangere dici poteſt, ultimam vero quatenus per mare commercia utrinque inſtitui poſſunt. Præterea Juda non erat ſita ad Jordanem. Limes enim ejus borealis a lingua maris ſalſi, ubi Jordanes mari mortuo infunditur, ducit initium, uti ſupra vidimus. Nihil ergo mihi videtur ad ſolvendum hunc nodum aptius adferri poſſe quam ſi regionem trans Jordanem dicamus appellari *Judæam ad Jordanem*, quæ omnino terminus fuit tribus Nephtali ad ortum, plane uti Joſephus Galilæam ſcribit ad ortum terminari regione Hippene & Gadarene, quæ ipſæ in Judæa πέραν τȣ̃ Ἰορδάνȣ ſitæ fuerunt. Video mihi objici poſſe, nomen Ἰȣδαίας πέραν τȣ̃ Ἰορδάνȣ eſſe recentius quam ut libro Joſuæ poſſit credi inſertum fuiſſe. Fateor, ſi Joſua ipſe librum de nomine ſuo nuncupatum ſcripſiſſet, quando necdum Judææ nomen adeo late patebat, veriſimile non eſſet illum appellaturum fuiſſe regionem trans Jordanicam *Judæam Jordanis* יהודה הירדן. Sed quum liber Joſuæ a Joſua ipſo conſcriptus non ſit (vide caput ultimum) & potuerit eo tempore conſcriptus eſſe, quo regio trans Jordanem Judæa trans Jordanica dicta eſt, quidni credamus ita ſe rem habere? aut ſi vel maxime a Joſua fuiſſet exaratus vel annis haud multis poſt, quidni liceret dicere (quod de libris Moſis multi ſtatuunt) nomina quædam locorum a viris divinis, qui longe poſtea vixerunt, immutata fuiſſe in nomina recentiora & magis nota, atque ita etiam poſt exilium Babylonicum hæc verba יהודה הירדן *Judæam trans Jordanicam*, libro Joſuæ fuiſse inſerta. Certe quum Judæa, Samaria, & Galilæa appellarentur regiones cis Jordanem, & Judæa quidem aut certe longe maxima pars, & unde nomen habet, regio Judæ ſcilicet, non ad Jordanem ſita eſset ſed ad mare mortuum, regio trans Jordanica jure fuit appellata Ἰȣδαία πέραν τȣ̃ Ἰορδάνȣ & Hebraice יהודה עבר הירדן vel יהודה הירדן *Judæa Jordanis*, quod altero Judæa non ad Jordanem ſed mare mortuum ſita eſset.

Stante Templo ſecundo & poſtea nomen Judææ toti illi regioni quam Judæi tenuerunt adhæſit; non quod ſola tribus Juda ex Babylonia redierit (contrarium patet ex 1. *Chron.* 9. 3. *Ezr.* 1. 3. 5. & 6. 16. & *Act.* 26. 7.) ſed quod Juda tribuum Iſraeliticarum eſset præcipua. *Juda caput erat tribuum* יהודה ראש לשבטים uti legitur in *Midraſch Eſther*, *fol.* 122. *col.* 4. & quando recenſio fit omnium 12. tribuum, aliquoties Juda primo loco memoratur, uti *Numer.* 2. 3. & *cap.* 7. 12. & *cap.* 10. 14. *Apocal.* 7. 5. Unde & omnes reliquæ tribus de nomine ejus Judęorum nomen acceperunt, ſecundum prædictionem Jacobi *Gen.* 49. 8. *Juda, te confitebuntur (de nomine tuo dicentur) fratres tui*. Ideo & Hebręi ſcriptores & Chriſtiani & ſacris Gentium addicti frequenter eo utuntur. Nonnunquam tamen obſervamus regionem ad occaſum amnis Jordanis ſitam ſolam hoc nomine dici, aliquando & regionem ad ortum. Quod non tantum inde repeto quod pręcipua terrę illius portio ad occaſum Jordanis fuerit, verum etiam quod maxima pars regionum ad ortum Jordanis ſitarum ſæpe Judæis erepta fuerit ab Arabibus. Audiamus nunc veterum aliquos qui nomine Judææ uſi ſunt. Agmen ducat Joſephus, *Antiquitatum libro* 1. *cap.* 7. Χαναναῖος ... τὴν νῦν Ἰȣδαίαν καλȣμένην οἰκήσας ἀπ' αὐτȣ̃ Χαναναὰν προσηγόρευσε. *Cananæus .... regionem quæ nunc Judæa dicitur incolens Cananæos de nomine ſuo nuncupavit*. Ptolemæus Geographus, in titulo deſcriptionis hujus terræ,

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ ΣΥΡΙΑΣ, ΗΤΙΣ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΙΑ
ΚΑΛΕΙΤΑΙ, ΘΕΣΙΣ.

Nec aliter in Nummis veteribus Titi Veſpaſiani legitur quam ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΕΑΛΩΚΥΙΑΣ, & JUDÆA CAPTA, & JUDÆA DEVICTA. Sic ſcribitur illic, quum tamen ſcribi oporteat JUDÆA. Ita & Rutilius, ad hanc Titi victoriam reſpiciens, *in Itinerario*, *v.* 395.

Atque utinam nunquam Judæa ſubacta fuiſſet
Pompeji bellis, imperioque Titi.

Laudat Clearchum, Philoſophum Peripateticum, hoc nomine uſum in *libro* 1. *de ſomno* Euſebius *præpar. Evang. lib.* 1. *c.* 5. Προσαγορεύεται γὰρ ὃν κατοικȣ̃σι τόπον Ἰȣδαία. *Appellatur enim regio quam incolunt Judæa*. Sed inprimis notatu digna ſunt verba Euſebii *libro* VIII. *demonſtrationis Evangelicæ*, quibus rationem reddit hujus nominis ex prophetia Jacobi *Gen.* 49. 10. principatum huic tribui vindicantis. Καὶ τὴν πάτριον αὐτῶν χώραν Ἰȣδαίαν διὰ τὴν αὐτὴν ἀποκαλεῖσθαι συμβαίνει αἰτίαν. Ἐπεὶ διατί μὴ ἀπὸ τȣ̃ πρώτȣ τῶν δώδεκα, λέγω δὲ ἀπὸ τȣ̃ Ῥȣβὶν, τὸ ἔθνος αὐτῶν ἐχρημάτισε; καίτοι παρὰ τῷ θείῳ νόμῳ τῶν πρωτοτόκων τετιμημένων, διότι μὴ ἀπὸ τῆς τȣ̃ Λευὶ, ὁμȣ̃ καὶ τῷ χρόνῳ ϗ τῷ

τῆς ἱεροσύνης τιμήματι τὸν Ἰούδαν παρεξάγοντος. *Ob eandem causam (sc. ob oraculum Jacobi uni tribui Judæ imperium asserentis) patria eorum terra Judæa appellatur. Cur enim non a primo ex duodecim, sc. Ruben gens eorum dicta est, præcipue quum Lex primogenitos præ aliis honoret? Quidni a Levi, qui & tempore & sacerdotii honore Judam anteibat?* Deinde etiam rogat, quidni a Josepho, qui olim Ægypto, & cujus posteri totis 9. tribubus postea præfuerunt, nomen eorum ductum sit? Quidni a Benjamin, in cujus tribus regione Hierosolyma & templum fuerunt? Scilicet, vis oraculi Jacobæi prævaluit, & Judam *confiteri fratres ejus* (אתה יורוך אחיך) & de nomine ejus omnes dici debuerunt, uti in hunc usque diem *Judæi* dicuntur omnes posteri Jacobi. Se ipsi vocant יהודים, & gentes Europææ, Asiaticæ, & Africanæ inter quas versantur, eos Judæos nuncupant. Longe aberrant a vero qui Judæorum nomen ab Ida monte ducunt. Errant quoque qui a Judæo, nescio quo, Spartonis filio; unde & originem traditionis illius, Spartanos & Judæos fuisse gentes cognatas, nonnulli petunt. Ita scribit Stephanus in Ἐθνικοῖς. Ἰουδαία. Ἀλέξανδρος ὁ πολυΐστωρ ἀπὸ τῶν παίδων Σεμιράμιδος, Ἰούδα καὶ Ἰδουμαία· ὡς δὲ Κλαύδιος Ἰόλαος ἀπὸ Ἰουδαίου Σπάρτωνος, ἐκ Θήβης μετὰ Διονύσου ἐστρατευκότος. Τὸ ἐθνικὸν Ἰουδαιεύς, τινὲς δὲ Ἰουδαίους φασίν. *Judæa. Alexander Polyhistor dictam putat a filiis Semiramidis Juda & Idumæa. Verum uti Claudius Jolaus existimat, a Judæo Spartonis filio qui Thebis cum Baccho militiam adiit. Gentile est Judæus: quidam vero Judæos dicunt.*

Huc quoque faciunt verba Hieronymi ad *cap.* I. *Jesaiæ* LXX. *& Theodotio posuere Judæam, quæ totam terram duodecim tribuum ostendit.* Et ad *Ezech.* 36. *Domus Israel, hoc est, populus Judæorum habitavit quondam in terra sua hoc est in terra Judææ, quando educta est ex Ægypto.* Aliquando Judæa, distincta ab regione trans Jordanem, videtur accipi pro portione tribuum novem & semis, uti apud Hieron. ad *Ezech.* 36. *Quando Moyse duce trans Jordanem duæ & semis tribus acceperunt possessionem trans Jordanem; & sub Jesu filio Naue aliæ novem & semis tribus terram Judæam possederunt.* Scilicet tum regio trans Jordanica distinguitur a Judæa, & Arabia nuncupatur, uti apud Hieronymum *in lib. de situ & nomin. locor.* aliquoties. Et hoc sensu Jordanes dicitur dividere Judæam & Arabiam. Cyrillus in Jesaiam *lib.* I. *orat.* 2. Αἰσθητὴν δὲ φαμὲν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ μέν τοι καὶ Ἰερουσαλὴμ, αὐτὴν μὲν τὴν χώραν, ἐν ἧ κατῴκησεν ὁ Ἰσραήλ. *Sensibilem vero Judæam & Hierosolymam appellamus regionem in qua Israel habitavit.* Idem *lib.* x. *contra Julianum.* Ναΐν. Μία δὲ αὕτη τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν πόλις. *Nain una erat ex urbibus Judææ.* Atqui Judææ urbs non erat, si Judææ nomen Samariæ & Galilææ opponatur, sed Judææ, si per eam tota terra Israelitica intelligatur. Ita accepit quoque Procopius Gazæus vocem Judææ, quum in Comm. ad *Gen.* 14. scribit Dan vicum limitem fuisse Judææ, ubi Jordanes oritur: & ante ipsum Eusebius, ἥτις καὶ ὅριον τῆς Ἰουδαίας ὑπῆρχεν, ἔνθεν δὲ καὶ ὁ Ἰορδάνης ἔξεισιν. Judæam vocat hoc sensu idem Eusebius in procemio ad Onomasticon urbium & locorum. Τῆς πάλαι Ἰουδαίας ἀπὸ πάσης βίβλου καταγραφὴν πεποιημένος καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ τῶν δώδεκα φυλῶν διαιρῶν κλήρους, quibus manifesto ostendit regionem duodecim tribuum Judæam ei dici. Atque ita in eodem libro ad vocem Νιεγελ regionem Samaritanorum Judæam vocat, ταύτην ἔκτισαν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ οἱ ἀπὸ Βαβυλῶνος Σαμαρεῖται. Hieron. *hanc extruxerunt in regione Judææ Samaritani qui de Babylonia sunt profecti*: & ad vocem Δὰν, ἥτις καὶ ὅριον τῆς Ἰουδαίας ὑπῆρχεν, *quæ (urbes Dan) terminus est Judææ.* Origenes *in Evangel. Johannis, tomo* VIII. scribit Gadara esse urbem Judææ, illam sc. quæ non longe a mari Tiberiadis est. Tertullianus etiam solet nomine Judææ terram Israeliticam nuncupare, uti in *lib.* III. *adv. Marcionem. De restitutione Judææ, quam ipsi Judæi ita ut describitur sperant* &c. & ibid. *Redde statum Judææ* &c. *lib. adv. Judæos. Terminos terræ David filio promissos, qui intra unicam Judæam regnavit.*

CA-

CAPUT VII.

DE NOMINE PALÆSTINÆ.

Regio omnis quam Judæi incoluerunt nomen Palæstinæ habuit. Hebræorum scriptores, Philo, Josephus, & alii hoc nomine usi. פלסטיני *in antiquissimis Judæorum scriptis. Gentibus etiam hoc nomen usurpatum, & inter eas scriptoribus Græcis & Latinis. In Nummis* PALESTINA *legitur, sed male. Christianis hoc nomen in frequenti usu. Loca ex Eusebio, Hieronymo, Origene, Chrysostomo, Tertulliano, Epiphanio & aliis producta. Mohammedanis ipsis hoc nomen haud ignotum. Palæstina aliquando regionem a Philistæis inhabitatam notat.*

PAlæstinæ nomen, quod nobis præ reliquis placuit quum huic operi titulum daremus, frequenter si quod aliud usurpatum est non a Judæis tantum, verum etiam Gentibus, Christianis, ipsisque Mohammedanis. Non nego præcipue hoc nomine terram cis Jordanem intelligi, quum iis sæculis quibus nomen Palæstinæ maxime in usu fuit, inprimis habitarent Judæi cis Jordanem. Sunt tamen scriptores, qui universam regionem a Judæis inhabitatam Palæstinam nuncupent. Sunt quoque qui ita Palæstinæ nomine utantur, ut ambiguos nos reddant velint ne intelligi de sola terra cis Jordanem, an de terra Israelitarum universa. Sed cum exigua fuerit uti mox monuimus portio terræ trans Jordanem stante Templo secundo & post a Judæis possessa respectu terræ cis Jordanicæ, credi potest eos Palæstinæ nomine voluisse regiones Judæorum indicare, sive cis sive trans, præcipue tamen cis Jordanem. Videamus quosdam locos.

Quod ad Judæos attinet, Philo *lib. de Abrahamo*, voce Palæstinæ utitur tanquam eandem vim habente cum vocabulo Canaanitidos, & nomen Palæstinæ a Syris ortum vel certe apud eos usitatum statuit. Ἡ Σοδομιτῶν χώρα μοῖρα τῆς Χαναανίτιδος γῆς, ἣν ὕστερον ὠνόμασαν Σύροι Παλαιστίνην. *Regio Sodomitarum, portio terræ Chananitidis, quam postea Syri nuncuparunt Palæstinam*. Syris scribitur hoc nomen ܦܠܣܛܝܢܐ Idem Philo *lib. de vita Mosis*. Παλαιστίνην ἡ τότε προσηγορεύετο Χαναναίων. *Palæstinam quæ tunc Chananæorum appellabatur*. Josephus quoque, licet nomine Palæstinæ plerumque intelligat regionem a Philistæis inhabitatam, tamen *Antiquitatum libro* VIII. *cap.* 4. etiam terram Israeliticam nomine Palæstinæ Syrorum videtur complecti, scribens ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων nullos circumcidi exceptis Judæis. R. Nathan in Lexico Aruch dicto ad vocem פלסטיני Παλαιστίνη notat in *Bereschit Rabba*, antiquissimo in Genesin commentario, eam inveniri. Locus extat sectione 90, §. 6. ויהי רעב בכל הָ׳ הארצות בשלשה ארצות בפניקיא ובערביא ובפלסטיני *Et erat fames in omnibus terris, sc. in tribus terris, Phœnicia* (ita jam tum scribebant, barbare, pro *Phœnice*) *Arabia & Palæstina*. Inveni etiam hanc vocem in *Echa Rabbati*, vetustissimo commentario ad Threnos Jeremiæ, *folio 67. columna 2.* דוכוס דפלסטיני *Dux Palæstinæ*.

Gentes quoque, & in iis scriptores Græcos, hoc nomen usurpasse liquet ex Dione Cassio, & aliis. Ille quidem *Histor. Roman. lib.* XXXVII. ita de eo differit, Ταῦτα μὲν τότε ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἐγένετο. οὕτω γὰρ τὸ σύμπαν ἔθνος ὅσον ἀπὸ τῆς Φοινίκης μέχρι τῆς Αἰγύπτου παρὰ τὴν θάλασσαν τὴν ἔσω παρήκει, ὑπὸ παλαιοῦ κέκληται: Ἔχουσι δὲ καὶ ἕτερον ὄνομα ἐπίκτητον· ἥτε γὰρ χώρα Ἰουδαία καὶ αὐτοὶ Ἰουδαῖοι ὠνομάζεται· ἡ δὲ ἐπίκλησις αὕτη ἐκείνοις μὲν οὐκ οἶδ' ὅθεν ἤρξατο γενέσθαι, φέρει δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὅσοι τὰ νόμιμα αὐτῶν, καίπερ ἀλλοεθνεῖς ὄντες ζηλοῦσι. *Illa quidem tunc in Palæstina gerebantur. Ita enim antiquitus tota illa gens vocabatur quæ a Phœnice usque ad Ægyptum juxta mare internum extensa est. Habent & aliud nomen adscititium: regio enim ipsa Judæa, populi Judæi nuncupantur. Hoc cognomen unde originem acceperit ignoro. Certe etiam illi qui ex ea gente non sunt, modo secundum leges eorum vivant, Judæi dicuntur*.

Julianus in *lib. contra Christianos*. Μικροῦ γένους . . . ἐνὶ μέρει συνοισθέντος τῆς Παλαιστίνης. *Parvæ gentis* . . . (*Judæorum*) *quæ in una parte Palæstinæ habitavit*. Et postea, de Judæis, κατοικήσαντες τὴν Παλαιστίνην, *incolentes Palæstinam*. Aristides, Photio laudatus in *Bibliotheca pag.* 1311. Judæos vocat τοὺς ἐν Παλαιστίνῃ δυσσεβεῖς, *impios Palæstinæ incolas*. Latini quoque scriptores, tum in soluto tum ligato sermone, hoc nomine usi sunt. Cicero meminit *regionis Palæstinorum*. Flavius Vopiscus in vita Aureliani *feras Palæstinas* memorat. Statius *Sylvarum lib.* III. *carm.* 2.

------ Latius cui ductor Eoa
Signa, Palæstinasque dedit frenare cohortes.

Silius

Silius Italicus, *lib.* III.

----- hic fera gentis
Bella Palæstinæ primo delebit in ævo.

Ovidius, *in Fastis*

Venit ad Euphratem comitata Cupidine parvo
Inque Palæstinæ margine sedit aquæ.

Idem *lib.* V. *Metamorph.*

----- occidit Astreus
Matre Palæstina, dubio genitore creatus.

Et *lib.* IV. *Metam.*

Derceti, quam versa squamis velantibus artus
Stagna Palæstini credunt celebrasse figura.

Adde Nummos Veteres, uti Vespasiani cum Inscriptione PALESTINA IN POTESTATEM P. R. REDACTA. Ex qua Inscriptione PALESTINAM, non PALÆSTINAM, esse scribendam quidam censuerunt. Sed quum iisdem illis nummis inscripta quoque hæc sint DE JUDEIS, & in aliis legatur JUDEA CAPTA, etiam *Judei* scribendum esset, non *Judæi*. Sed & ejusdem commatis nummi hanc Inscriptionem PALÆSTINA præferunt, & Græce Παλαιστίνη constanter scribitur, non Παλεστίνη. In aliis tamen nummis est etiam PALÆSTINA COLONIA P. R. & in aversa facie TRIUMPH. DE JUD.

Christianis autem, tum primis Ecclesiæ Christianæ doctoribus tum aliis, in frequentissimo usu est Palæstinæ nomen. Hieronymus nomina Judææ & Palæstinæ pro iisdem habet, *in Comment. ad Ezechiel* 27. *Quibus terra Judæa, quæ nunc appellatur Palæstina abundat copiis*. Origenes *lib.* I. *in Job.* asinos in regione Palæstinorum & Arabia esse veloces instar equorum scribit. Chrysostomus passim nomine Palæstinæ terram Israeliticam designat, scribens Judæos inhabitare Palæstinam, Abrahamum ex Mesopotamia jussu Dei iter fecisse in Palæstinam, Apostolos Christi fuisse Palæstinos, Palæstinam inopia aquæ laborare &c. Epiphanius *l.* I. *adv. hær. p.* 17. tradit Παλιστίνην suo tempore dici quæ olim Χαναανῖτις γῆ, Ἰουδαία, καὶ Φιλιστιαία audiit. Tertullianus, licet plerumque terram Israeliticam Judææ nomine appellet, non abstinuit tamen a voce Palæstinæ. Ita scribit *in Apologetico*. *Nondum Judæum ab Ægypto examen Palæstina susceperat, nec jam illic Christianæ sectæ origo consederat, cum regiones ad fines ejus Sodoma & Gomorra igneus imber exussit. Et in eodem* Syriam Palæstinam vocat. *Tiberius, cujus tempore nomen Christianum in seculum intravit, annuntiata sibi ex Syria Palæstina detulit* &c. Idem in *lib. de Pallio*. *Aspice ad Palæstinam, qua Jordanes amnis finium arbiter, vastitas ingens, & orba regio & frustra ager*. Leontius *de sectis p.* 392. Χαναναίας (ita legitur in codice MS. qui cum meo collatus est. In vulgatis est Χαναναίας) ἤτοι Παλαιστίνης. Malala *in Chronico p.* 84. transire Jordanem καὶ ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν τῆς Παλαιστίνης χώραν.

Mohammedanis ipsis non ignarum esse nomen Palæstinæ liquet ex iis quæ superius, *p.* 8. notavimus. Si quis ex libris, qui typis descripti sunt, testimonia desideret, *historiam Timuri* consulat *pag.* 182. *Elmacinum pag.* 19. *tabulas Geographicas Ulugbeigi*, editas a Gravio *pag.* 38. & Scherif Ibn Idris (cui nomen Geographi Nubiensis adhæsit, quod in codice quo interpres ejus Latinus, Gabriel Sionita, usus est, legeretur *Nilus Ægypti qui secat* ارضنا *terram nostram*, quum in aliis codicibus legatur. ارضها *terram ejus*: quam observationem debemus harum literarum peritissimo *Ockleyo*, in *Introduct. ad ling. orient. p.* 145.) *parte* 5. *climatis* 3.

Palæstina etiam dicta est regio Philistæorum, quam Josephus Παλαιστίνην appellare solet *Ant.* I. 7. II. 6. VI. I. VIII. 2. & IX. 13. quæ quando terra Israelitica nomen Palæstinæ adepta est, γῆ ἀλλοφύλων terra alienigenarum dicta est, Vid. *Jud.* 3. 3. πέντε σατραπείας τῶν ἀλλοφύλων *Jud.* 16. 5. Atqui, dicet aliquis, etiam Moabitæ & Syri & Arabes erant ex alia gente quam Judæi, quidni & illi ἀλλόφυλοι appellati sunt? Respondebit pro me Theodoretus in *not. ad Psal.* 59. Ἀλλοφύλους μέν τοι καλεῖ τοὺς Παλαιστινοὺς ἡ θεία γραφὴ οὐχ ὡς τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὁμοφύλων ὄντων, ἀλλ᾽ ὡς τῶν ἄλλων μὲν ἀφεστηκότων, τούτων δὲ οὐ μόνον ὁμόρων ὄντων ἀλλὰ καὶ μεταξὺ κατοικούντων. *Alienigenas appellat Sacer Codex Philistæos, non ita ut aliæ gentes censeantur posse dici ejusdem generis cum Judæis, sed quod aliæ gentes longius distent a terra Israelitica, Philistæi non tantum finitimi sint, verum etiam inter illos habitent*. Idem ad *Ps.* 82. Ἀλλοφύλους οἱ ἄλλοι φιλιστιαίους καλοῦσι ἑρμηνευταί· οὓς ἡμεῖς ὀνομάζομεν Παλαιστινούς· οὗτοι γὰρ μόνοι καταλειφθέντες ἐκ τοῦ γένους τοῦ Χαναὰν, καὶ παρὰ τὸν Ἰσραὴλ οἰκοῦντες εἰκότως ἀλλόφυλοι διαφερόντως ἐκλήθησαν. *Alienigenas alii interpretes Philistæos appellant, quos nos nuncupamus Palæstinos. Hi enim soli ex genere Chanaan relicti & juxta Israelem habitantes merito alienigenæ potissimum nuncupati sunt*. Idem ad *Jer.* 47. Ἀλλοφύλους δὲ καλεῖ

τοὺς

τὰς τὴν Ἀσκάλωνα καὶ τὴν Γάζαν καὶ τὴν Ἄζωτον καὶ τὴν Γὲθ καὶ τὴν Ἄκκαρον οἰκοῦντας. *Alienigenas appellat incolas Aſcalonis, Gazæ, Azoti, Gath, & Accaronis.*

CAPUT VIII.

DE NOMINE SYRIÆ PALÆSTINÆ, SYRIÆ, ET CŒLESYRIÆ.

Herodoti loci quidam de Syria Palæſtina examinati. Palæſtinæ limes auſtralis lacus Sirbonis. Jenyſus & Cadytis urbes Palæſtinæ, uti & Azotus & Aſcalon. Palæſtina diverſa a Phœnice. Loci Joſephi, Philonis, Tibulli, Ovidii, Ammiani, & aliorum qui Syriæ Palæſtinæ meminerunt. Eadem hæc regio Syria ἁπλῶς *dicta. Teſtimonia ex Ariſtobulo, Herodoto, Joſepho & aliis. Syriæ nomen latiſſime patet. Cœleſyria etiam nomen terræ Iſraeliticæ datum. Diſſenſus veterum de ſitu Cœleſyriæ.*

SYriæ Palæſtinæ nomen etiam huic regioni, aut certe maximæ parti ejus, tribuit hiſtoricorum profanorum parens Herodotus *l.* VII. *c.* 89. οὗτοι οἱ Φοίνικες το παλαιὸν οἴκεον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ· ἐντεῦθεν δὲ ὑπερβάντες τῆς Συρίης οἰκέουσι τὸ παρὰ θάλασσαν· τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν Παλαιστίνη καλέεται. *Phœnices autem illi* (quibus junctos fuiſſe Συρίους ἐν τῇ Παλαιστίνῃ mox memoravit, uti alibi *l.* II. 104. dicitur Φοίνικας καὶ Συρίους τοὺς ἐν τῇ Παλαιστίνῃ circumcidi) *olim mare rubrum, ut ipſi dicunt; accoluerunt, & illinc digreſſi Syriæ regionem maritimam occuparunt. Hæc autem regio Syriæ, & quicquid Ægypto tenus eſt, Palæſtina vocatur.* Extendit itaque Palæſtina ſe uſque ad lacum Sirbonidem; nam inde Ægyptus incipit ex mente Herodoti: ita ſcribit *lib.* II. 6. ἡμέες διαιρέομεν εἶναι Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης. *Nos Ægyptum diſtinguimus a ſinu Plinthinete uſque ad lacum Sirbonidem*: & *l.* III. c. V. ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κέκρυφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἴγυπτος. *A lacu Serbonide, in quo Typhona occultatum ferunt, deinceps eſt Ægyptus.* Ibidem videtur Syris his Palæſtinis urbes duas adſcribere, Κάδυτιν in montanis ſitam & Ἰήνυσον. Jenyſus aberat a Caſio monte & lacu Serbonide iter trium dierum: a Cadyti autem uſque ad Jenyſum emporia ad mare ſita omnia erant ditionis Arabicæ. Alibi, ſc. *lib.* II. *cap.* 44. Tyrum urbem Φοινίκης appellat & Sidona *lib.* II. *cap.* 116. Sidonios Φοίνικας *lib.* VII. *cap.* 96. Azotum vero *l.* II. *cap.* 157. μεγάλην πόλιν Συρίας. Aſcalona *lib.* I. *cap.* 105. urbem ſitam in Palæſtina Syria ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ, ita tamen ut ejus incolæ Φοίνικες quoque ei nuncupentur, & ἐκ ταύτης Συρίας ὄντες *ex hac Syria orti* delubrum Veneris Cytheriacæ condiderint. Sic ut nonnunquam latius nomen Phœnices apud eum accipiatur: quum proprie Syria Palæſtina inter Phœnicen & Ægyptum ſita fuerit, etiam teſte Herodoto, *lib.* IV, *cap.* 39. Τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆς δὲ τῆς θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν παρὰ τὴν Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον ἐς τὴν τελευτᾷ. *A Phœnice protenditur ſecundum mare litus hoc juxta Syriam quæ Palæſtinæ eſt, & Ægyptum in qua terminatur.* Et *lib.* III. *cap.* 91. Ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα καὶ Συρίη ἡ Παλαιστίνη καλεομένη καὶ Κύπρος *Continentur autem ſub hac portione omnis Phœnice, & Syria quæ Palæſtina nuncupatur & Cyprus.* Quum itaque *l.* II. *cap.* 116. Syriam conterminam facit Ægypto, ſcribens ὁμουρέει ἡ Συρίη Αἰγύπτῳ, *confinis eſt Ægypto Syria*, & addit οἱ δὲ Φοίνικες τῶν ἐστὶ Σιδὼν, ἐν τῇ Συρίῃ οἰκέουσι, *Phœnices autem, quorum eſt Sidon, in Syria habitant*, debet hoc intelligi de Syria, quatenus & Phœnicen & Syriam Palæſtinam complectitur, vel de ſola portione poſteriore, Palæſtina nempe, Ægypto proxima, quam ipſe *l.* II. *cap.* 159. Syriam ἁπλῶς appellat, Cadytin ſcribens eſſe urbem magnam Syriæ, quam *lib.* III. *cap.* 5. urbem Syrorum Palæſtinorum nuncupat.

Joſephus quoque, licet nomine Palæſtinæ plerumque intelligat regionem a Philiſtæis inhabitatam, tamen *Ant.* VIII. etiam terram Iſraeliticam nomine Palæſtinæ Syrorum videtur complecti, ſcribens ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων nullos circumcidi exceptis Judæis. Philo, citatus Euſebio, *præpar. Evang.* *l.* VIII. 12. Syriam in Palæſtina vocat ubi de Eſſæis agit: Ἔστι δὲ καὶ ἡ ἐν Παλαιστίνῃ Συρία καλοκαγαθίας οὐκ ἄγονος. *Eſt & Syria in Palæſtina ferax proventu virtutis.* Adde his omnibus illud Tibulli *lib.* I. *el.* 8. *verſ.* 18.

Alba Palæſtino ſancta columba Syro.

Et

Et Ovidii, *lib.* 1. *de arte amandi*.

Culta Palæſtino ſeptima ſacra Syro.

quod eodem libro dixerat,

Cultaquæ Judæo ſeptima ſacra Syro.

Unde liquet male in Tibullo quoſdam *viro* pro *Syro* ſubſtituiſſe, notius pro ignotiori, quod frequenter contigit in veteribus membranis. Valerius Probus ad *Virgil. lib.* 3. *Georg. verſ.* 12. *Idumæas palmas, ab Idumæorum gente, id eſt Judæorum, quæ regio eſt in Syria Palæſtina*. Plinius *lib.* XII. *inde Gabbam omnes petere ſolebant, dierum* XX. *itinere & Palæſtinam Syriam.*

Vetus lapis in *Theſauro Gruteriano pag.* CCCCXCV. *inſcr.* 2.

Ε. Κ. Ι. ΑΝΔΡΩΝΕ
ΙΕΡΟΠΟΙΙΩΝ. ΣΤΡΑ
ΤΗΓΟΝ. ΟΥΡΒΑΝΟΝ. ΠΡΕ
ΣΒΕΥΤΗΝ. ΛΕΓΙΩΝΟΣ
Λ̄. ΟΥΛΠΙΑΣ ΝΙΚΗΦΟ
ΡΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΝ. Ο
ΔΟΥ. ΑΠΠΙΑΣ ΥΠΑΤΟΥ
ΠΡΕΣΒ. ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗ
ΓΟΝ. ΣΥΡΙΑΣ. ΠΑΛΑΙ
ΣΤΕΙΝΗΣ. ΤΡΕΒΙΟΣ
ΚΟΚΚΗΙΟΣ. ΑΛΕΞΑΝ
ΔΡΟΣ. ΤΟΝ. ΕΑΥΤΟΥ. ΕΥ
ΕΡΓΕΤΗΝ.

Ammianus Marcellinus, *lib.* XIV. ubi Syrias deſcribit, de Syria Palæſtina ita loquitur: *Ultima Syriarum eſt Palæſtina per intervalla magna protenta* &c.

Aliquando & ſolo Syriæ nomine terra Iſraelitica intelligitur. Ita Ariſtobulus Peripateticus, citatus Cyrillo *lib.* IV. contra Julianum, τὰ μὲν παρ' Ἰνδοῖς ὑπὸ τῶν Βραχμάνων, τὰ δὲ ἐν τῇ Συρίᾳ ὑπὸ τῶν καλουμένων Ἰουδαίων. *Illa quidem apud Indos a Brachmanibus, illa vero in Syria ab iis qui Judæi appellantur*. Herodotus *lib.* II. *c.* 159. Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίης *Cadytin urbem Syriæ* appellat, quam *lib.* III. *c.* 5. dicit eſſe Syrorum Palæſtinorum urbem. Joſephus ipſe Syriæ nomine complectitur aliquando terram Iſraeliticam, uti quum *Ant.* X. 7. ſcribit regem Babylonum ſubegiſſe totam Syriam uſque ad Peluſium excepta ſola Judæa. Et *lib.* V. *de bell. cap.* 14. primam Syriæ urbem quæ occurrit iis qui ex Ægypto in Judæam tendunt per tractum maritimum ſcribit eſſe Raphiam, ἐστιν αὕτη Συρίας ἀρχή, & *l.* VI. *de bell. c.* 1. ſpatium quod inter Ægyptum & Syriam eſt appellat ἐρημίαν, quo intelligi deſertum inter Peluſium & Raphiam clarum eſt, adeoque ad ſeptentrionem Raphiæ Syriam exiſtere. Alibi ſc. *in vita pag.* 1025. Syriæ nomine complectitur regionem terræ Iſraeliticæ, quæ Decapolis alias audit, αἱ ἐν τῇ Συρίᾳ δέκα πόλεις. Alibi dicuntur hæ ἐν Κοιλησυρίᾳ ſitæ. *Ant.* XIII. 21. Ita in Nummis urbes terræ Iſtaeliticæ Syriacæ appellantur, & Samaria, poſtea dicta Sebaſte, nummos cudit inſcriptos CEBACTHNΩN CΥΡΙΑC Sebaſtenorum Syriæ.

Scilicet Syriæ nomen perlate nonnunquam patet, uti quum Μεσοποταμία τῆς Συρίας legitur apud Ariſtotelem *lib. de mirab. auſc.* & *Plinius* VIII. 59. in Syria angues circa Euphratis ripas memorat quos Apollonius Dyſcolus *hiſt. c.* XII. ſcribit fuiſſe περὶ Βαβυλῶνα, & quum Cappadoces ipſi Syri dicuntur apud Homerum, quod Strabo *lib.* XII. adnotavit, cujus ætate Λευκόσυροι adhuc nuncupabantur, & Ninus Syriæ Metropolis vocatur, uti Strabo *lib.* II. Sic ut regio a Babylonia uſque ad Sinum Iſſicum & ab hoc uſque ad Pontum Euxinum Syria dicta fuerit, uti idem ſcribit *l.* XVI. Proprie tamen regioni quæ in ſacris tabulis ארם *Aram* dicitur nomen Syriæ convenit: nec ipſe Strabo ignoravit Syros eoſdem eſſe cum Aramæis. Ita ſcribit *lib.* I. τοὺς γὰρ ὑφ' ἡμῶν Σύρους καλουμένους ὑπ' αὐτῶν τῶν Σύρων Ἀρμενίους καὶ Ἀραμμαίους καλεῖσθαι

θαι, *illos qui Syri appellantur, a Syris ipsis Armenios & Arammæos dici*. Et *lib.* XIII. notat illud Pindari Ἐν Ἀρίμοις & Homeri,

Εἰν Ἀρίμοις ὅθι φασὶ Τυφώεος ἔμμεναι εὐνάς,

a quibusdam ad Syros referri, qui Ἀράμοι nunc, ait, appellantur. Ipse quidem *l.* XVI. Syriæ nomine ita utitur ut regionem illam ad septentrionem terminet Cilicia & Amano, ad ortum Euphrate & Arabibus Scenitis, ad austrum felici Arabia & Ægypto, ad occasum mari Ægyptio. Ælianus *lib.* IX. *c.* 29. quoque Euphratem inter Syros & Parthos locat, scribens Εὐφράτης ὅσπερ οὖν Πάρθων καὶ Σύρων ῥεῖ μέσος ποταμός.

Invenitur & nomen Syriæ Cœles huic regioni datum a veteribus. Strabo, quamvis proprie illam regionem quæ Libanum inter & Antilibanum intercipitur κοιλὴν Συρίαν appellari oportere scribat, fatetur tamen hoc nomine quoque regionem dici, quam Judæi possederunt, *lib.* XVI. Ἅπασα μὲν οὖν ὑπὲρ τῆς Σελευκίδος ὡς ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀραβίαν ἀνίσχουσα χώρα Κοιλησυρία καλεῖται. *Omnis regio supra Seleucidem sita, & ad Æygptum usque ac Arabiam pertingens, Cœlesyria appellatur*. Sed mox addit quæ nomina proprie his terris conveniant, scilicet Cœlesyria dicenda est regio inter Libanum & Antilibanum, Ἰδίως δ᾽ ἡ τῷ Λιβάνῳ καὶ τῷ Ἀντιλιβάνῳ ἀφωρισμένη. Phœnice est regio maritima ab Orthosia Pelusium usque, adeoque omne litus terræ Israeliticæ, Τῆς δὲ λοιπῆς ἡ μὲν ἀπὸ Ὀρθωσίας μέχρι Πηλουσίου παραλία Φοινίκη καλεῖται στενή τις καὶ ἀλιτενής. Judæa autem nuncupatur regio mediterranea ab Antilibano usque ad Gazam, ita ut Arabiam ad ortum, Phœnicen haberet ad occasum, Ἡ δ᾽ ὑπὲρ ταύτης μεσόγαια μέχρι τῶν Ἀράβων ἡ μεταξὺ Γάζης καὶ Ἀντιλιβάνου Ἰουδαία λέγεται. Dionysius autem in περιηγ. *vers.* 901. eam quæ Casio monte ad occasum, Libano ad ortum, terminatur Cœlen Syriam nuncupat.

Ἀλλ᾽ ἤτοι Συρίη μὲν ὑπεὶρ ἁλὸς ἔγγυθεν ἕρπει
Ἐς νότον ἀντολίην τε, πολύπτολιν αἶαν ἔχουσα
Ἣν κοίλην ἐνέπουσιν ἐπώνυμον οὕνεκ᾽ ἄρ᾽ αὐτὴν
Μέσσην καὶ χθαμαλὴν ὀρέων δύο πρῶνες ἔχουσιν
Ἑσπερίου Κασίοιο καὶ ἠῴου Λιβάνοιο.
Syria autem super mare prope serpit
Ad austrum orientemque urbibus abundantem terram,
Quam cavam nuncupant, quia eam
Mediam ac humilem duo montium cacumina cingunt
Occidentalis Casii & orientalis Libani.

CAPUT IX.

DE NOMINE IDUMÆÆ ET PHŒNICES.

Idumæorum sedes. Unde nomen Idumææ terræ Israeliticæ tributum. Judæi a Tito devicti Idumæi a poetis nuncupati. Loca Virgilii, Juvenalis, Statii, Martialis & aliorum. Nomen Phœnices aliquando ad significandam terram Israelitarum adhibitum. Phœnice quæ.

QUum Romani Palæstina potiti sunt, nomen Idumææ huic regioni a quibusdam datum fuit, quod proprie non nisi tractui meridionali Palæstinæ conveniebat, imo ne huic quidem si primas Idumæorum sedes respicimus, quæ omnino extra terram Israelis a Mose & Josua assignatam fuerunt. Sed notum est, & ante nos observatum, imperante familia Herodum tractum meridionalem terræ Israeliticæ Idumæam appellatam fuisse: de qua re infra agetur susius quum terminos Palæstinæ describemus. Et hinc latius illud nomen extendi cœpit, ita ut vocibus Judææ & Idumææ vis eadem subjecta videretur. Hoc modo usurpavit hoc nomen Ælianus, *lib.* VI. *de historia animalium, cap.* 17. cujus inscriptio περὶ τοῦ δράκοντος τοῦ ἐραστοῦ ἐν Ἰδουμαίᾳ, & prima verba sunt, Ἐν τῇ τῶν καλουμένων Ἰουδαίων γῇ ἢ Ἰδουμαίων ᾖδον οἱ ἐπιχώριοι κατ᾽ Ἡρώδην τὸν βασιλέα ἐρασθῆναι μείρακος ὡραίας δράκοντα μεγέθει μέγιστον. *In terra eorum qui Judæi vocantur aut Idumæi ferunt indigenæ, quum Herodes rerum potiretur, draconem eximiæ magnitudinis amasse pulcram puellam*. Ita modo *Judæi*, modo *Idumæi* a Tito Vespasiano devicti in scriptis illorum temporum leguntur. Poetæ,

quum captam a Vespasiano Judæam canunt, aut palmas Palæstinæ celebrant, Idumen illam, & has Idumæas, nuncupant, quamvis credi possit eo nomine ab illis tractum australem Palæstinæ in primis intelligi, aut Idumæorum gentem, quorum multa millia Judæis Hierosolymitanis permixti erant, teste Josepho *lib.* VI. *de bell.c.*7. At non hæc adeo accurate ab iis distincta autumo, sed uti apud Ælianum Judæam & Idumæam tanquam nomina ἰσοδυναμοῦντα fuisse usurpata. Virgilius, *l.*III. *Georg. vers.*12.

Primus Idumæas referam tibi, Mantua, palmas.

Juvenalis, *Sat.* VIII. *vers.* 160.

---- Idumææ Syrophœnix incola portæ.

Statius, *Sylv. l.* V. *s.* 2.

An Solymum cinerem, palmetaque capta subibis
Non sibi felices sylvas ponentis Idumes.

Et *lib.* I. *Sylv.* 6.

Quicquid nobile Ponticis nucetis,
Fœcundis cadit aut jugis Idumes.

Martialis, *lib.* II. *epigr.* 2.

Frater Idumæos meruit cum Patre triumphos.

Idem, *lib.* X. 50.

Frangat Idumæas tristis victoria palmas.

Valerius Flaccus, *Argonauticon lib.* I. *vers.* 12.

----- versam proles tua pandet Idumen
(Namque potest) Solymo nigrantem pulvere fratrem
Spargentemque faces & in omni turre furentem.

Phœnices nomen agmen claudet eorum quæ terræ Israeliticæ dari solent a veteribus. Ita Eusebius *præparationis Evangelicæ libro* X. *capite* 5. Αὐτὴν τὸ μὲ παλαιον Φοινίκην, μετέπειτα δὲ Ἰουδαίαν, καθ' ἡμᾶς δὲ Παλαιστίνην ὀνομαζομένην οἰκοῦντες, *qui regionem incolunt olim dictam Phœnicen, postea Judæam, nunc vero Palæstinam.* Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Χνᾶ, οὕτως ἡ Φοινίκη ἐκαλεῖτο. *Cbna* (sub hoc nomine τὸ *Canaan* latere ante *pag.* 7. notavimus) *ita dicta est Phœnice.* Obscuriora illa sunt quæ idem habet ad vocem Φοινίκη· ἐκαλεῖτο πρότερον Ῥαββώθιν καὶ Κολπίτης. Phœnice *olim appellata fuit Rabbothin & Colpites.* Procopius, *lib.* II. *de bello Vandalico, cap.* 10. si non omnem, certe magna ex parte, terram Israelitarum nomine Phœnices complectitur. Τότε δὲ ἡ ἐπιθαλάσσια χώρα ἐκ Σιδῶνος μέχρι τῶν Αἰγύπτου ὁρίων Φοινίκη ξύμπασα ὠνομάζετο. *Regio omnis maritima a Sydone usque ad fines Ægypti Phœnice nuncupatur*, tempore scilicet Josuæ. Mox addit in ea Gergesæos, Jebusæos, aliosque populos in libris Hebræorum memoratos habitasse. Per Phœnicen intelligi terra Canaan etiam videtur quum jungitur cum Cœlesyria uti *Marc.* 3. 5. & 8. *Deut. cap.* 4. 4. & *cap.* 8. 8. Ita III. *Ezr.* 2. 17. in titulo epistolæ ad Artaxerxem missæ dicunt se habitare in Cœlesyria & Phœnice. Quod si conferatur cum titulo epistolæ ab iisdem scriptæ *Ezr.* 4. 11. deprehendemus per Cœlesyriam & Phœnicen illos intelligere regiones Chaldaice dictas עבר נהרה וכנענה. In Novo quidem Instrumento legitur vox Φοινίκης, sed non ita ut tota terra Israelitica ea comprehendi possit, sed pars ejus septentrionalior & maritima, in qua Tyrus & Sidon. Ita Tyrus appellatur urbs Φοινίκης *Act.* 21. 2. & 3. navis enim Phœnicen tendebat, & Tyrum appulsa legitur, ubi onus suum erat expositura. Ibidem hæc regio Συρία latiori nomine dicitur, cujus pars erat Phœnice quæ & ipsa Syria Phœnice vocabatur. Syria Phœnice etiam pars hujus regionis appellatur, unde Συροφοίνισσα mulier *Marc.* 7. 26. vel Σύρα Φοίνισσα, quæ alias *Matth.* 15. 22. Καναναία, quia Φοινίκη & Canaan aliquando ἰσοδυναμοῦντα censentur, de quibus supra *pag.* 7. Ita apud Juvenalem *Sat.* VIII. una voce legitur *Syrophœnix.*

---- Idumææ Syrophœnix incola portæ.

Quod ad nomen attinet Phœnices, id a palmis esse ductum mihi videtur verisimile. Alii a Phœnice quodam id ducunt, cujus meminit Silius, & nos supra, *pag.* 7. Quidam a Φοινίξαι, quod lingua Perræborum significat *trucidare* nomen hoc repetunt, quod Phœnices primi maria navigantes quacunque navem appellerent homines necarent, & ipsam palmam Φοίνικα a gente dictam autumant, uti tradit Aristoteles *lib. de mirabil. auscult.* qui Φοίνικας vocat τοὺς τῆς Συρίας τὴν παράλιαν οἰκοῦντας, *qui oram Syriæ litoralem incolunt.*

Hoc nomen Φοίνικη etiam datur urbi nobilissimæ in Epiro, cujus Polybius Historiar. *l.* I. meminit πολὺ γὰρ ἡ Φοινίκη διέφερε τότε τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον πόλεων εὐδαιμονίᾳ. *Phœnice enim reliquas Epiri civitates felicitate longe anteibat*, & Etymologicon magnum. Φοινίκη πόλις &c. Erat & illic fluvius Φοίνιξ, cujus meminit Vibius Seque-

quester: & Jos, insula Homeri sepulcro veneranda antea Phœnice dicta est. *Plin.* IV. 12. vide & *lib.* V. 31.

Quod ad scriptionem attinet hujus nominis, *Phœnice* scribi oportet, exemplo veterum, non *Phœnicia*, quod barbarum est. Mirum etiam apud Martianum Capellam pro *Phœnice* Phœniciam legi *lib.* VI. (nisi forte librariorum error sit) quum in Plinio, quem sequitur, *Phœnice* legatur, & de ipso aliquis suspicari nequeat, uti omnino de aliis licet recentiorum sæculorum scriptoribus, nomen flexionis vulgatioris usurpatum pro insolentiori, quum ipse *lib.* III. nos doceat, *quæ E producta in nominativo finiuntur Græca esse generis fœminini ut Agaue, Autonœ, & Græcorum more declinanda, ut nominativus dativus vocativus & ablativus pares sint, genitivus S, accusativus N finiantur: quæ autem nomina E in A convertunt, ut Andromache, Andromacha, sic declinantur, ut Latina in A exeuntia.*

CAPUT X.

DE SITU PALÆSTINÆ, RESPECTU UNIVERSI ORBIS TERRARUM.

Palæstina sita credita in medio telluris. Origo hujus opinionis unde. Tripartita divisio orbis terrarum apud veteres. In medio orbis etiam Athenæ collocatæ, & Delphi. Hesychius illustratus. Fabula de aquilis a Jove emissis. Parnaso a nonnullis, ab aliis Abydo, situs in medio orbis tributus. Ἐπίκρισις brevis. Palæstina in portione telluris australi collocata a Cyrillo, & quo jure.

VErsata fuit hactenus cura nostra in explicandis nominibus quæ terræ Israeliticæ in scriptis veterum tribui solent. Nunc ad alias transitum facimus, ante tamen admonentes lectorem nostrum, frequentissime nos usurpaturos esse nomina duo, Palæstinæ videlicet & terrę Israeliticę, ita ut eandem vim utrique subjiciamus, & illis indicemus regionem omnem quę a Mose & Josua tribubus duodecim Israeliticis adsignata fuit, tam cis quam trans Jordanem. Quod hoc loco notasse sufficiat, ne prolixiori descriptione identidem uti cogamur, & lectores mentem nostram clare percipiant.

Primum videtur nobis de situ Palęstinę inquirendum; & quidem hoc ordine, ut a generalibus ad specialia descendamus. Animadverso situ quem veteres huic regioni tribuerunt respectu universi orbis terrarum, cujus medium tenere credita est, vel in cujus portione australi collocatur ab aliis, agemus deinceps de situ quem habuit respectu gentium vicinarum, quarum res rebus Judaicis adeo immixtę sunt ut sine regionum illarum cognitione multi loci Codicis sacri in tenebris jaceant; denique de singularibus terminis, quibus terrę Israelitice situs in sacris literis descriptus continetur.

Quandoquidem *Ezech.* 5. 5. Deus dicit se collocasse Israelitas im medio gentium, nec omnes telluris portiones notę erant veteribus, crediderunt terram Israeliticam in telluris umbilico collocatam: quare & Kimchi *in comment.* ad *Ezech.* 5. terram Israeliticam sitam באמצע הישוב *in medio orbis habitabilis*, Raschi, באמצע עולם *in medio orbis*, scribit: & Hieronymus ad eadem verba: *Jerusalem in medio mundi sitam hic idem Propheta testatur, umbilicum terræ eam esse demonstrans*. Et *Ezech.* 38. 12. dicuntur Israelitę יושבי על טבור הארץ *habitantes supra umbilicum terræ*, κατοικοῦντες ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν τῆς γῆς, opposite scilicet ad fines terrę in quibus multę alię gentes habitabant. Theodoretus *in Ezech.* Ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ τόπον εἰς οἰκητήριον τῆς οἰκουμένης τὰ μέσα. πρὸς Ἕω μὲν γὰρ καὶ Ἄρκτον τὴν Ἀσίαν ἔχον, πρὸς Ἑσπέραν δὲ τὴν Εὐρώπην διὰ τῆς θαλάσσης συναπτομένην, ἀπὸ δὲ Νότου τὴν Λιβύην. Εἰς ταῦτα γὰρ τρία τμήματα καὶ οἱ τοῦ Νῶε παῖδες τὴν οἰκουμένην διείλοντο. *Dedit iis locum ad habitandum, meditullium orbis terrarum. Ad ortum enim & septentrionem habebant Asiam, ad occasum Europam secum per mare conjunctam, ab austro Libyam. In has enim tres partes etiam Noæ filii orbem terrarum partiti sunt.* Tripartitam hanc orbis habitabilis divisionem etiam Gentes agnoverunt. Vellejus Paterculus, *hist. lib.* II. de Pompejo. *Hujus viri fastigium tantis auctibus fortuna extulit, ut primum ex Africa, iterum ex Europa, tertio ex Asia, triumpharet, & quot partes terrarum orbis sunt totidem faceret monumenta victoriæ suæ.* Pomponius Mela *lib.* I. *cap.* I. *Hoc mari & duobus inclytis amnibus Tanai & Nilo in tres partes universa dividitur. Tanais a septentrione ad meridiem vergens in mediam*

fere Maeotida defluit: ex diverso Nilus in pelagus. Quod terrarum jacet a freto ad ea flumina ab altero latere Africam vocamus, ab altero Europen: ad Nilum Africam, ad Tanain Europen. Ultra quicquid est, Asia est.

Xenophon de Athenis idem scripsit, eas in medio orbis terrarum sitas esse, libro quem Πόρους nuncupavit *pag.* 920. Οὐκ ἂν ἀλόγως δέ τις οἰηθείη τῆς Ἑλλάδος καὶ πάσης δὲ τῆς οἰκουμένης ἀμφὶ τὰ μέσα ᾠκῆσθαι τὴν πόλιν· ὅσῳ γὰρ ἄν τινες πλεῖον ἀπέχωσιν αὐτῆς τοσούτῳ χαλεπωτέροις ἢ ψύχεσιν ἢ θάλπεσιν ἐντυγχάνουσιν. Ὁπόσοι τ' ἂν οὖν βουληθῶσιν ἀπ' ἐσχάτων τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ἔσχατα ἀφίκεσθαι, πάντες οὗτοι ὥσπερ κύκλου τόρνον τὰς Ἀθήνας ἢ παραπλέουσιν ἢ παρέρχονται. *Nec vero immerito quis Athenas in Graeciae totiusque orbis habitati medio sitas esse opinetur. Quanto enim longius aliqui ab iis absunt, eo molestiora vel frigora vel aestus experiuntur. Quotquot etiam ab extremis Graeciae finibus ad oppositos terminos ejusdem pergunt omnes vel Athenas praeter navigant, uti circuli centrum, vel praetereunt.*

De Delphis idem notarunt veteres. Ita Ovidius *Metaph.* x. 167.

------ & orbe
In medio positi caruerunt praeside Delphi.

Nuncuparunt Delphos ideo τῆς γῆς ὀμφαλὸν *umbilicum telluris*, quod Hesychius ad vocem ὀμφαλὸς his verbis monet. Ὀμφαλὸς, ζυγοῦ τὸ μέσον, (ita distingue) καὶ Δελφοὶ ἐπειδὴ μεσαίτατοι. Ὀμφαλὸς *jugi* est *medium* (explicuit hoc paulo ante in voce ὀμφαλόεντα: nam alias, ut in acie, ζυγὸς & ὀμφαλὸς diversa plane sunt. Vide Pollucem *l.* I. *c.* 10.) *& Delphi quia in medio siti.* Euripides, *Oreste*, *vers.* 330.

Τρίποδος ἀπόφασιν ἂν ὁ Φοῖβος
Ἔλακεν, ἔλακε, δεξάμενος ἀνὰ δάπεδον
Ἵνα μεσόμφαλοι λέγονται μυχοὶ γᾶς.

Oraculum ex tripode, quod Phoebus
Dixit, dixit, accipiens in solo
Ubi fertur esse umbilicus terrae.

Ad quae Scholiastes. Ὀμφαλὸς λέγεται ἡ Πυθὼ, παρὰ τὸ τὰς ὀμφὰς τὰς ἀπὸ θεοῦ χρησμῳδουμένας λέγειν, ἢ παρὰ τὸ εἶναι ἐν μέσῳ τῆς οἰκουμένης. Λέγεται γὰρ τὸν Δία μαθεῖν βουλόμενον τὸ τέλος τῆς γῆς δυὸ ἀετοὺς ἰσοταχεῖς ἀφεῖναι τὸν μὲν ἀπὸ δύσεως, τὸν δὲ ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ ἐκεῖ αὐτοὺς συναντῆσαι, ὅθεν ὀμφαλὸς ἐκλήθη· ἀνακεῖσθαί τε χρυσοῦς ἀετοὺς φασὶ τῶν μυθολογουμένων ἀετῶν ἀπομνήματα. Omphalos *dicitur Pytho* (id est Delphi; nam τὴν πόλιν Πυθὼ nuncuparunt, teste Pausania, *l.* x. 6. vel, ut Suidas explicat ad vocem Πυθὼ, templum ipsum Apollinis ita appellabatur τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ὃ ἐκαλεῖτο Πυθὼ) *quod* ὀμφὰς, *id est, oracula divina proferat, vel quod in medio terrae habitabilis sit. Narratur enim Jovem quum finem terrae nosse vellet duas aquilas emisisse ejusdem in volando celeritatis, unam ab ortu alteram ab occasu, quae hoc loco sibi mutuo obviam factae sint, unde hic locus umbilicus dictus sit: in aquilarum memoriam aquilae aureae Delphis conspiciuntur consecratae*: nam ἀνακεῖσθαι idem hic est quod ἀνατεθεῖσθαι uti liquet ex Suida. Quae Claudianus ita enarrat, *prologo in consulatum Malli Theodori*:

Jupiter, ut perhibent, spatium cum discere vellet
Naturae, regni nescius ipse sui;
Aligeros utrimque duos aequalibus alis
Misit ab Eois occiduisque plagis.
Parnasus geminos fertur junxisse volatus.
Contulit alternas Pythius axis aves.

Parnasus hic in telluris medio locatur, qui non longe est a Delphis: & huc refertur quoque illud Statii, *Thebaidos lib.* I. *vers.* 118.

Audiit & medius coeli Parnasus -----

Scholiastes Pindari ad *Pyth.* IV. *pag.* 231. non finem sed medium telluris scire Jovem voluisse scribit, & aquilas illas aureas bello Phocico ex templo ereptas esse. Haec ipsa ejus verba sunt. Ὅτι ὁ Ζεὺς τὸ μεσαίτατον τῆς οἰκουμένης καταμετρήσασθαι βουληθεὶς ἴσους κατὰ τὸ τάχος ἐκ δύσεως καὶ ἀνατολῆς ἀφῆκεν· οἱ δὲ διιπτάμενοι συνέπεσον ἀλλήλοις κατὰ τὴν Πυθῶνα. Ὥστε τὴν σύμπτωσιν δεῖξαι αὐτόθι τῆς ὅλης οἰκουμένης τὸ μεσαίτατον. Ὕστερον δὲ σημεῖον τοῦ γεγονότος καὶ χρυσοῦς ἀετοὺς ἀνασκευάσας ἀνέθηκε τῷ τοῦ Θεοῦ τεμένει. Ὧν φασιν αἱ εἰκόνες ἤρθησαν ἐν τῷ Φωκικῷ πολέμῳ, ὃν Εὔμηλος συνεστήσατο.

Verum & alia loca veteres in medio terrarum orbis sita fuisse dixerunt; & hoc privilegium, si quod est, plures sibi vindicarunt. De Abydo Plinius *l.* II. *c.* 58. *In Abydi gymnasio ex ea causa colitur hodieque modicus quidem, (lapis) sed quem in medio ter-*

rarum

rarum casurum Anaxagoras prædixisse narratur. Diogenes scribit in vita Anaxagoræ ut & Plinius alium lapidem cecidisse περὶ Αἰγὸς ποταμούς. Clarum tamen est, quacunque ratione consideretur, Palæstinam nequaquam in medio telluris sitam fuisse. Si enim telluris formam rotundam spectemus, quam ipsi veteres non ignorabant (uti vel ex hoc notissimo Ovidii dicto apparet,

Terra pilæ similis nullo fundamine nixa
Aere subjecto tam grave pendet onus)

perspicuum est medium ejus ubique esse & nuspiam. Quodlibet punctum dici potest medium, vel ut medium concipi, respectu laterum, uti verbi gratia punctum suppositum puncto verticali, quod *Zenith* Astronomi appellant (voce nata ex Arabica سمت, *Zemth*, quæ vera scriptio est) respectu horizontis. Sed nec illud punctum medium est totius globi aut sphæræ sed tantum hemisphærii. At quum & horizon certus non sit, atque adeo *Zenith* ipsum, quis non videt etiam ne hemisphærio quidem, nisi describatur prius terminis suis, medium assignari posse? Frustra itaque medium aliquod appellatur cujus latera aut fines, quorum respectu medium dicitur, incerti sunt. Nec id dici potest, Palæstinam in medio telluris collocatam a veteribus fuisse respectu terræ habitabilis, quia non distat æqualibus intervallis a finibus telluris cognitæ ad austrum & septentrionem uti nec ad ortum & occasum, quod vel ex sola inspectione tabularum Ptolemaicarum liquet.

Non desunt inter veteres qui situm Palæstinæ ita describant ut in australi regione orbis terrarum collocetur: quum tamen in hemisphærio boreali sita sit, & si hemisphærium in tres partes æquales dividatur in parte ejus media locari debeat: quoniam extremi fines Palæstinæ versus austrum supra gradum latitudinis tricesimum siti sunt, (nam Hierosolyma secundum Ptolemæi hypothesin sita est in latitudine graduum 31. & 40. minutorum; secundum recentiorum vero Mathematicorum observationes in latitudine graduum 31. & minutorum 50.) & a linea æquinoctiali usque ad polum septentrionalem nonaginta gradus esse constat. Ita tamen scribit Cyrillus, *in Comm. ad Joannem l.* IV. *pag.* 396. Κεῖται ἐν τοῖς νοτιωτέροις τῆς γῆς μέρεσι τῶν Ἰουδαίων ἡ χώρα. Idem Cyrillus, *lib.* X. *de adorat. in spir. pag.* 335. Νοτιωτάτη μὲν γὰρ τῶν Ἰουδαίων ἡ χώρα, βορειοτέρα δὲ πάλιν ἡ τῶν ἐθνῶν. Οὐκοῦν ἀπό γε τῆς θέσεως τῆς ἀμφοῖν, τῆς τε λυχνίας καὶ τῆς τραπέζης, φημὶ περιέσαι δή που τοῖς ἐθέλουσιν εὖ μάλα νοεῖν ὅτι τοῖς μὲν Ἰουδαίοις φῶς ἐπέλαμψεν ὁ Χριστὸς καὶ παρ' αὐτοῖς ἐκήρυττεν, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς. Ἀπέσταλται γὰρ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. καὶ αὐτῶν εἰσὶν αἱ ἐπαγγελίαι κατὰ τὰς γραφάς. Ἐπεὶ δὲ οὐ προσήκαντο τῆς ἀληθείας τὸ φῶς, γέγονε τοῖς ἔθνεσιν ζωὴ καὶ ἄρτος ἐξ οὐρανοῦ. *Ad austrum enim erat regio Judæorum, uti terra Gentium ad septentrionem. Igitur ex situ utriusque, lychnuchi scilicet sacri & mensæ, facile est volentibus intelligere Judæis quidem ut lumen effulsisse, & apud illos ea verba prædicasse; ego sum Lux: missus enim fuit ad oves perditas domus Israelis: & eorum sunt promissiones, uti scripturæ dicunt. Sed quoniam illud veritatis lumen non admiserunt, factus est gentibus vita & panis de cœlo*. Idem *lib.* XVI. *de adoratione in spiritu, pag.* 562. Ἢ οὐκ οἶσθα, ὅτι νοτιωτέρα πῶς ἐστὶ τῶν Ἰουδαίων ἡ γῆ; τὰ δέ γε πρὸς θάλασσαν τὴν βορειοτέραν αἱ ἀναρίθμητοι τῶν ἐθνῶν ἀγέλαι διεμοιρήσαντο κατὰ χώρας καὶ πόλεις συνῳκισμέναι. *An ignoras terram Judæorum ad austrum vergere & regionem ad mare magis ad aquilonem spectans infinitos Gentium greges inter se partitos esse, per urbes regionesque collocatos?* Idem *in Comm. ad Jesaiam lib.* V. *tom.* 4. *pag.* 843. Ἦν μὲν γὰρ ἐν τοῖς νοτιωτέροις κλίμασι τῶν Ἰουδαίων ἡ χώρα, τὴν γε μὴν πρὸς Ἄρκτον καὶ θάλασσαν καὶ τὰς ἐπ' αὐτῇ κειμένας χώρας αἱ τῶν ἐθνῶν ἀγέλαι διεμοιράσαντο. *Sita enim erat regio Judæorum in climatibus australioribus: ea enim quæ ad septentrionem sunt & mare & regiones adsitas Gentium greges sortiti sunt*. Idem fere scribit Procopius Gazæus *Comm. in Leviticum*.

CAPUT XI.

DE SITU PALÆSTINÆ RESPECTU GENTIUM VICINARUM, IN QUO SPECIATIM DE ÆGYPTO AGITUR.

Ægyptus contermina Palæstinæ a nonnullis habita. Cyrilli locus emendatus. Tractus terrarum desertus & arenosus inter Ægyptum & Palæstinam. Quinque mansiones in illo spatio. Ostracine quæ. Sal Ostracinense. Mons Casius. Templum Jovis Casii. Alter mons Casius prope Seleuciam. An Ægypti nomen Hebræum de nomine viri Mizraim ductum sit. Confirmatur hæc sententia contra hypothesin Bochartinam. Genealogia Noachidarum Gen. 10. *illustratur.*

Situm Palęstinę ratione singularum gentium, quarum terrę hanc circumdant, lustraturi, ab australi plaga faciemus initium; atque inde ortum versus progressuri circumducemus lectorem nostrum per septentrionales tractus usque ad occasum, qua mare magnum est, latus illud Palęstinę alluens. Quumque eędem regiones aut partes illarum diversis temporibus alia sępe nomina adeptę sint, conabimur in veros earum fines & positiones inquirere, quantum ex monumentis veteribus dabitur assequi, ut & sacro codici & scriptis gentium aliarum lucem aliquam fœneremur.

Regio terrę Israeliticę vicina ad austrum, quęque mari magno, uti & ipsa Palęstina, alluitur, Ægyptus a quibusdam fuisse dicitur. Ita scribit Cyrillus, *comm. in Jesaiam lib.* II. *tom.* 4. *pag.* 293. Ἀγχιτέρμονες δὲ πάλιν ἀλλήλοις εἰσὶ Παλαιστινοί τε καὶ Αἰγύπτιοι καὶ τὸ μεσολαβοῦν οὐδὲν, ἀλλ' ἐν τοῖς τῆς Αἰγύπτου πέρασι, τοῖς πρός γε φημὶ τὴν ἕω, καὶ θάλασσαν τῆς Παλαιστινῶν γῆς, αἱ πρῶται λοιπὸν ἀνίσχουσιν εἰσβολαί. ὅμορος τοίνυν τῇ Χαναναίων ἡ Αἰγυπτίων. *Sunt autem contermini & contigui sibi mutuo Palæstini & Phœnices, nec quicquam est intermedium, sed statim in extremis finibus Ægypti quæ ad orientem spectat & ad mare Palæstinæ primi introitus & quasi fauces apparent: Cananæorumque terræ confinis est regio Ægyptiorum.* Idem *in comm. ad Jesaiam lib.* III. *tom.* I. *pag.* 382. Τερματίζεται τοίνυν τῶν Ἰουδαίων ἡ χώρα, τοῖς τε Εὐφράτου νάμασιν ὡς πρὸς ἠῶ τε καὶ νότον καὶ τῇ καλουμένῃ Ῥινοκορούρων· πόλις τε αὕτη τήν τε Αἰγυπτίων ὁρίζουσα καὶ μέν τοι τὴν Παλαιστινῶν. *Terminatur igitur regio Judæorum flumine Euphratis ad orientem & austrum, & illa quæ Rhinocorurorum urbs appellatur, quæ urbs Ægyptios inter & Palæstinos sita est in ipsis finibus.* Nota obiter locum esse mendosum: scribendum enim fuerat, nec hoc ignorare potuit Cyrillus, ipse Archiepiscopus Alexandrinus, ad austrum esse Rhinocorura terminum Palęstinę, & delendum illud καὶ ante τῇ καλουμένῃ. Euphrates ad austrum Palęstinę collocari nequit. Res notior est quam ut verbum addere necesse sit.

Non desunt tamen inter veteres qui tractum illum terrarum desertum, sive ἐρημίαν, sitam inter Pelusium & Rhinocolura, Ægypto haud accenseant, sed inter Ægyptum & Palæstinam collocent, & Arabiæ partem faciant. Nec negari potest sæpe hanc regionem ab aliis quam Ægyptiis occupatam fuisse: verum non erit inutile quod de illo terrarum intervallo Pelusium inter & Rhinocolura extenso veteres tradunt breviter adnotare. Josephus Ægyptum ita describit respectu terrarum quas contingit, *lib.* v. *de bell. c.* 11. Ἔστι γὰρ κατά τε γῆν δυσέμβολος, καὶ τὰ πρὸς θάλασσαν ἀλίμενος, κατὰ μὲν ἑσπέραν προβεβλημένη τὰ ἄνυδρα τῆς Λιβύης, κατὰ δὲ μεσημβρίαν τὴν διορίζουσαν ἀπὸ Αἰθιόπων τὴν Συήνην, καὶ τοὺς ἀπλώτους τοῦ ποταμοῦ καταῤῥάκτας, ἀπὸ δὲ τῆς ἀνατολῆς ἐπὶ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἀναχεομένη μέχρι Κοπτοῦ. Βόρειον δὲ τεῖχος αὐτῇ ἥτε μέχρι Συρίας γῆ καὶ τὸ καλούμενον Αἰγύπτιον πέλαγος, πᾶν ἄπορον ὅρμων. Τετείχισται μὲν οὕτως ἡ Αἴγυπτος πάντοθεν· τὸ μεταξὺ δὲ Πηλουσίου καὶ Συήνης μῆκος αὐτῆς σταδίων δισχιλίων, ὅτε ἀπὸ τῆς Πλινθίνης ἀνάπλους εἰς Πηλούσιον σταδίων τρισχιλίων ἑξακοσίων. *Regio est difficilis accessu itinere terrestri, & maritimo importuosa* (ita videtur legendum pro eo quod nunc legitur *impetuosa*, nam in contextu Græco ἀλίμενος) *ab occasu habet loca arida Libyæ, a meridie Syenen quæ eam ab Æthiopia dirimit & invias navibus Nili cataractas ab oriente mare rubrum usque ad Coptum* (quum tamen Coptus urbs maritima non fuerit, suspicor locum esse mendosum) *a septentrione terras usque ad Syriam patentes & pelagus Ægyptium. Longitudo ejus est stadiorum 2000. a Syene ad Pelusium, latitudo a Plinthine ad Pelusium stadiorum 3060.* Iter autem instituendum ex Ægypto in Judæam per tractum maritimum ita describit Josephus *lib.* v. *de bell. cap.* 14. ubi Titum una cum exercitu deducit ab urbe Ægypti Thmui. Illinc profectus est Tanin. Secunda mansio ei fuit Heraclea, tertia Pelusium. Deinde transivit fines Pelusii & *mansionem unam*, σταθμὸν ἕνα, per desertum profectus

ad

ad templum Jovis Caſii caſtra poſuit . Poſtridie Oſtracinen pervenit , tertio die Rhinocolura , quarto Raphiam , quinto Gazam , (ita quoque Hieronymus *in vita Sancti Hilarionis* eum ſcribit Betulia vico Gazæorum profectum *quinto die* appuliſſe Peluſium) & poſtea Aſcalonem (nota obiter ſitum Aſcalonis ſeptentrionaliorem ſitu Gazæ contra quoſdam) hinc Jamniam, porro Joppen , denique Cæſaream appulit . Omne hoc ſpatium quod inter partes Ægypti Nilo propinquas & Palæſtinam interjacet ἐρημία dicitur Joſepho *lib.* VII. *de bell. cap.* 24. uti Arriano *lib.* II. de expeditione Alexandri ἔρημος . Scilicet erat locus deſertus , ſabuloſus , & aquæ inops . Plutarchus , *in vita M. Antonii* , *pag.* 916. Τῦ πολέμυ μᾶλλον ἐφοβῦντο τὴν ἐπὶ τὸ Πηλύσιον ὁδὸν, ἅτε δὴ διὰ ψάμμυ βαθείας ϗ ἀνύδρυ περὶ τὸ ἔκρηγμα (vide de hoc Strabonem) καὶ τὰ τῆς Σερβωνίδος ἕλη γινομένης · αὐτοῖς τῆς πορείας ἃς Τυφῶνος μὲν ἐκπνοὰς Αἰγύπτιοι καλῦσι, τῆς δ' Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπονόστησις εἶναι δοκεῖ καὶ διάθησις . *Iter ad Peluſium magis metuebant quam ipſum bellum , quia per altum & aquæ inops ſabulum , circa eruptionem lacus Sirbonidis & paludes ejus , iter faciendum erat , quas Ægyptii Typhonis exhalationes appellant . Videntur autem eſſe reſtagnatio ſub terra & percolatio maris rubri* . Scilicet Typhon in hoc lacu ſe occultavit , & ibidem a Jove perculſus fulmine latet . Apollonius Rhodius , *lib.* II. Ἀργοναυτικῶν.

Οὔρεα καὶ πέδιον Νυσῆον, ἔνθ' ἔτι νῦν περ
Κεῖται ὑποβρύχιος Σερβωνίδος ὕδασι λίμνης.

Oſtracine , Ὀστρακίνη , quam ita dictam a ſolo argilloſo (dicant licet Græci iſtiuſmodi loca τόπυς ὀστρακίνυς . vide Dioſcoridem *lib.* IV. *cap.* 198. & alios) non putem, in hoc deſerto ſita , adeo aquæ inops erat , ut indigenæ aqua aliunde advecta uti debeant . Huc facit quod pro proverbio videatur uſurpari apud Gregorium Nazianzenum , aquam petere ab incolis Oſtracines . Ita ſcribit *in Epiſtol.* 46. Ἄρτυς μὲν ᾐτήσαμεν παρὰ σῦ, ὅτι μηδὲ ὕδωρ παρὰ τῶν Ὀστρακίνην οἰκύντων . *Panes a te non poſtulavimus , uti nec aquam ab iis qui Oſtracinen inhabitant* . Ab hac urbe videtur dictum *Sal Oſtracinenſe*, מלח אסתרקניה in Talmude commemoratum, quod dignus avo nepos , qui quotidie de literis noſtris optime mereri pergit , Joh. Henr. Hottingerus , in Academia Marpurgenſi Profeſſor , ab urbe Aſtracan ad Wolgam dictum putat . Sed (quamvis loca urbi Aſtracan vicina ſal ſuppeditent hodie) nolim id ſal a Judæis tam longe peti , quum in locis propioribus copia ejus fuerit . An forte ſal hoc in lacu Serbonide ſolebat æſtivis ſolibus ſiccari , uti in lacu Tarentino & Cocanico alioque juxta Gelam memoratis Plinio *lib.* XXXI. 7. qui etiam hoc addit mirabile quod tantundem noctu ſubveniat , quantum de die auferas (unde forſitan idem de ſtatua ſalis , in quam uxor Lothi converſa , narrari cœpit) aut an potius ſal hoc foſſile fuit , quod *Rex Ptolemæus juxta Peluſium invenit & inter Ægyptum & Arabiam etiam ſquallentibus locis cœptum eſt inveniri detractis arenis* : ut ibidem . Fuit & mons Arcadiæ ἡ Ὀστρακίνα , in quo antrum Alcimedontis cujus Pauſanias meminit *l.* VIII. 12. Fuit & quædam regio in urbe Antiochena quæ Oſtracine dicebatur . Meminit Euagrius , *hiſtor. l.* VI. *c.* 8. πέπτωκε δὲ καὶ τὰ πολλὰ τῆς καλυμένης Ὀστρακίνης . *Corruerunt multa in Oſtracine* , & *l.* II. 12. τῆς γε Ὀστρακίνης ὗτω καλουμένης γειτονίας τινὰς συγκατέβαλε σὺν ταῖς στοαῖς . *Oſtracines ita dictæ vicinas quaſdam cum porticibus*. Fugiſſe Oſtracinen Habaccucum ; quum Nebucadnezar Hieroſolymas tenderet , tradit Epiphanius *de vit. proph.* 247. & ibi erat πάροικος ἐς γῆν Ἰσμαήλ .

Mons Caſius etiam fuit in his oris inter Oſtracinen & Peluſium . Κασίυ Διὸς ἱερὸν Joſepho *de bell.* v. 14. Codex MS. Academiæ Lipſienſis legit Κασσίυ . Legendum ubique Κασίυ pro Κασσίυ contendit Salmaſius ad Spartianum , *p.* 36. & certum eſt apud Dionyſium periegetem ita legi,

------ Βαθυκρήμνυ Κασίοιο.

Suidas : Κάσιον ὄρος πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, ϗ Κάσιος Ζεὺς &c. *Monſ. Caſius ad Euphratem, & Jupiter Caſius* . Quod , niſi Suidas erret , intelligi debet de altero Caſio prope Seleuciam , quamvis & ille non admodum fuerit propinquus Euphrati . Epiphanius in Ancorato *pag.* 109. meminit Κασίυ τῦ ναυκλήρυ , quem Peluſiotæ ut Deum colebant : quem ego a Jove Caſio diverſum non puto . Erat & alter ZEΥC KACIOC prope Seleuciam . Ita in Nummis ſcribitur . Vide *Patin. numm. ær. Impp. p.* 182. Stephanus de urbibus . Κάσιον, ὄρος καὶ πόλις Αἰγύπτυ πρὸς τῷ Πηλυσίῳ · Ἐκλήθη δὲ ἀπὸ τῆς Κύκλαδος νήσυ (illa eſt Κάσος inſula) ἢ ἀπὸ Κάσυ τῦ Κλεομάχυ ἀφ' ῦ καὶ Κασίυ Διὸς ἱερόν . *Caſium . Mons & urbs Ægypti prope Peluſium . Ita appellatur a Caſo filio Cleomachi , unde & Jovis Caſii templum dicitur* . Mox idem ad vocem Κάσος dicit Κάσον fuiſſe non filium ſed patrem Cleomachi , & coloniam eſſe deductam ex inſula Caſo ad Caſium ἐν τῇ Συρίᾳ ὄρος . Licet autem id de hoc Caſio

poſſit

poſſit intelligi, ſi ſequamur Herodotum ſtatuentem hunc montem in confiniis Ægypti & Syriæ, quia tamen noſter Ægyptum ultra Caſium extendit, & ipſa Rhinocolura urbem Ægypti vocat, non videtur de hoc Caſio, ſed altero in Syria ſito prope Seleuciam, intelligendus.

Ego quidem accedo iis qui Ægyptum Palæſtinæ conterminam non faciunt, & ſpatium illud deſertum atque arenoſum nec huic nec illi regioni tribuunt. Ne tamen de Ægypto, quoniam de illa agere cœpimus, nihil dicamus, ad examen revocabimus celebris geographi, Samuelis Bocharti, ſententiam de nomine Hebræo Ægypti, quæ mihi viſa ſemper eſt a vero longe recedere, eo majus opere pretium facturi, quod illa labefactata plurima corruant, quæ in Geographia ſua ſacra ſcripta reliquit. מצרים ſive Ægyptus regio mihi videtur a filio Chami ita nuncupata qui genuiſſe dicitur *Mizraim Gen.* 10. 6. Bochartus hoc negat, *Geograph. ſacr. lib.* IV. *capit.* 24. & ita ſcribit: *Mizraim non eſt nomen hominis. Id non patitur forma dualis*. Verum nonne *Ephraim* אפרים eſt nomen hominis, & formam habet dualem? An non שחרים *Schacharain*, 1. *Chron.* 8. 8. Et cur forma dualis non poſſet æque adhiberi ad nomen hominis ac pluralis? Non video rationem differentiæ. Atqui מפים *Muppim* eſt nomen filii Benjamin, & שפים *Scuppim* nomen fratris ejus 1. *Chron.* 7. 15. נפישסים *Nehem.* 7. 52. מעונים ibidem. חפים *Gen.* 46. 21. חשים nomen filii *Dan*. *Gen.* 46. *Harim*, & *Seorim*, 1. *Chron.* 24. 8. unde tertia & quarta ephemeriæ ſacerdotales nomen traxerunt.

Certe non probo ſententiam viri eruditiſſimi, licet doctrinam ejus ſingularem & ingenium acre maximi faciam, quum paſſim in Geographia ſacra nomina in genealogia poſterorum Noachi Geneſeos capite decimo ſcripta, non hominum eſſe nomina ſed regionum contendit, quæ ab ipſis aut poſteris eorum inhabitatæ ſunt. *Ita cum in Chami filiis ſecundus cenſetur Miſraim, nomine Miſraim intellige patrem incolarum terræ Miſraim; id eſt Ægypti*: ejus viri verba ſunt in *Phaleg. l.* 4. *c.* 24. Et *l.* 1. *c.* 2. ſcribit, *multos ipſe Moſes non appellat vero nomine ſed nomine illius gentis vel regionis cujus ſunt conditores. Exempli gratia, quotieſcunque pluralis eſt terminatio, ut in filiis Javan Citthim & Rhodanin, item in Mitzraimi filiis & Chanaanis excepto Sidone & Heth; hæc populorum eſſe nomina nemo non videt, non ſingularium hominum. Quædam rurſus non tam hominum quam locorum ſunt nomina. Sic Joctanis filius Hatzarmaveth loci nomen eſſe conſtat, ad verbum enim Hatzarmaveth eſt mortis atrium ſeu regio*, &c.

Reliqua non adſcribam. Paucis tantum dicam cur ea ſententia mihi non probetur; dein quæ mea ſit opinio; tum viri celeberrimi rationes expendam. Primo, quum conſtet, etiam judice Bocharto, quædam nomina in hac tabella genealogica eſſe vera hominum nomina, uti Noah, Sem, Cham, Japhet, Sidon, Nimrod, nihil eſt probabilius quam reliqua eidem tabellę inſerta, & de quibus eadem phraſi dicitur, quod fuerint filii aliorum, & ipſi alios filios genuerint, credere etiam eſſe nomina hominum. Certe nihil obſtat. II. Scriptor ſacer ait ſe dare genealogiam *filiorum Noach*, בני נוח, hominum itaque, non regionum. Atqui in genealogia hominum, quorum alter alterum genuit, regiones inſerere loco filiorum, videtur inconveniens, nec ullius ſcriptoris ea conſuetudo eſt: certe parit confuſionem maximam. III. Eo modo, quo vult Bochartus, texi genealogia non poteſt: nam de uno quidem dicere poſſum illum eſſe patrem illius gentis, vel regionis, ſed quid tum fiet de reliquis, quorum ea gens pater erit, ut ita loquar? Verbi gratia *Cham genuit Mizraim*, ſignificat ſecundum Bochartum, Cham genuit patrem incolarum terræ Ægypti. Id poſſet ferri. Sed quum in genealogia pertexenda pergit Moſes & dicit: *Mizraim genuit Ludim*, quid obſecro hoc ſignificabit? An hoc, patrem incolarum terrę Ægypti genuiſſe Ludim? Cur ergo magis appellatur pater incolarum Ægypti quam Ludim, ſi amborum pater eſt? Et quidni proprio nomine appellatur, uti pater ipſius Cham? An hoc potius, Ægyptios progenuiſſe τὸς Ludim? Tunc dixiſſet מצרים ילדו *Ægyptii progenuerunt*, non ילד *progenuit*, uti commate ſequenti: & ut illo exemplo utar quod ipſe Bochartus ſuppeditat, ſcribens *idem eſſe, ac ſi quis Agenorem dicat genuiſſe Thebas, quia Cadmum genuit Thebarum conditorem*: ſi ergo aliquis promittat ſe daturum genealogiam Agenoris & dicat, *Hæ ſunt generationes filiorum Agenoris: Agenor genuit Cadmum, Cadmus genuit Thebas, Thebæ genuit* ..... Sc. eodem modo ſcripſiſſe cenſendus eſt Moſes ſecundum opinionem Bocharti, quod mihi videtur cum ſapientia Moſis parum convenire. IV. Regiones de nominibus illius vel illorum qui primi eas incoluerunt, appellare in ſacris literis eſt uſitatiſſimum, uti (quod nullus negat) *terram Canaan* a *Canaan*, *Aſſur* ab *Aſſur*, *Edom* ab *Edom*, *Moab*, *Ammon* &c. quidni itaque *Mizraim*, *Lud*, *Gomer* & aliæ

regio-

regiones ab hominibus *Gen.* 10. memoratis, a quibus omnes orbis incolæ originem ducunt. V. Obstat vis phrasium, uti de *Zidon*, quod non esse nomen viri sed loci a *piscatione* ita dicti vult Bochartus, dicitur ילד את צידן בכרו *genuit Zidonem, primogenitum suum:* id idem est ac si dicerem *Agenor genuit Thebas primogenitum suum.*

Mea itaque opinio est omnia nomina in genealogia Noachidarum pro nominibus hominum singulorum, non regionum aut populorum, esse habenda, nisi ex verbis adjectis liqueat populos indicari: & hoc tantum fieri, quando illius gentis, vel lineæ, ut cum genealogicis loquar, telam pertexere Moses desinit, ne cogatur minutissima quæque persequi, uti quum dixit *Noach genuit Cham, Cham genuit Mizraim, Mizraim genuit Ludim ... & Casluchim, unde egressi sunt Philistæi*, nihil amplius addit de posteris Mizraim, & hanc gentem deserit, ut si dicerem, *Abraham genuit Isaacum, Isaacus Jacobum, Jacobus duodecim gentes Israeliticas, Rubenitas, Simeonitas, Levitas* &c.

Ad rationes quod attinet Bocharti, prima est terminationem pluralem ים in *Cittim, Dodanim*, indicare agi de gentibus. At non desunt nomina hominum singularium in ים terminata, uti statim ostendimus. Quidni ergo & hic? Quod si concederemus *Cittim* & *Dodanim* una cum *Elisa* & *Tarschisch* esse nomina populorum, quia illorum posteri ulterius non recensentur, inde non sequitur reliquos, quorum filii aut posteri post eos memorantur, uti *Gomer, qui filium habuit Ascenaz, Mizraim qui genuit Ludim*, esse nomina regionum, non hominum. Altera ratio Bocharti est, nomina illa, uti Hazarmaveth, *atrium mortis*, Mizraim *angustias*, & similia, convenire locis, non hominibus. Primo, si vel maxime illa nomina haberent eam significationem quam Bochartus iis tribuit (quamvis divitiæ linguarum orientis viro adeo ingenioso ac Bochartus fuit, plures easque commodas, unius nominis significationes suggerere potuerint, si voluisset, nec uni inhærere necesse sit) sunt plura nomina hominum in sacris literis, quæ regionibus aut locis aptius videntur convenire quam hominibus, uti בצר *munimentum*, filius Zophach, 1. *Chron.* 7. 37. quod ipsum & nomen urbis fuit. Sic רמות & ירמות *alta loca*, nomina virorum, *Ezr.* 10. 29. 1. *Chr.* 25. 4. sic מעין *Maon, habitatio*, nomen viri. Et quot non nomina sunt & locis & hominibus communia? Quid? quod inter illa ipsa, quæ debere esse nomina locorum contendit, talia sint, quæ ex aliis locis Sacri Codicis constat hominum nomina fuisse, uti *Jobab:* vide 1. *Chron.* 8. 9. *Gen.* 36. 33. Esse tamen *Jobab Gen.* 10. non viri nomen sed regionis ita dictæ ab eremi vastitate scribit Bochartus. Atqui ego causam non video, cur in genealogia nomina quæ viris alibi tribuuntur illic viris tribuenda esse negemus. Denique urget Bochartus, *Sobal* dici *patrem Kiriathjearim*, & *filios Salmae Bethlehem*. Non nego posse hominem dici patrem populi, aut, si quis ita velit, loci, in quo posteri ejus habitant, & vicissim illorum locorum incolas posse filios dici illius a quo sunt progeniti. Atqui, dices, loca ipsa dicuntur filii. Respondeo, loca pro incolis sumi, continens pro contento, uti sæpe in S. S. fit. vid. 2. *Chr.* 20. uti *Luc.* 13. 34. Γ'ερυσαλὴμ &c. Τὰ λεγόμενα πρὸς τὴν πόλιν πρὸς τὰς πολίτας λεγέται, uti recte observavit Justinus Martyr *in quæst. & resp. ad orthod. p.* 327. & ibi ita debere fieri suadet, quod nomen gentile iis subjungatur, uti 1. *Chron.* 2. 45. *Filii Scalmae Bethlehem* (verto, uti interpretes plerique, Bethlehemitæ) *& Netophatites populus*: & notandum est nomina אב & בני *patris & filiorum* multo latius patere apud Hebræos quam alias gentes: nec illa loca Bethlehem, aut Kiriathjearim, dicuntur ibi genuisse alios filios, quod de Mizraim, & Gomer, legitur *Gen.* 10. 3. & 13.

CAPUT XII.

DE REGIONE EDOM.

Regio Edom unde dicta & ubi sita. Omnino extra terram Canaan collocanda. Israelitæ circumiverunt illam, & partem ejus transivere. Urbes Edomæorum. Via ex terra Canaan in Moabitin per desertum Edom. Montes שעיר Seir *non dicti ab Esauo piloso, sed Seir Chorita.* Φαλάκραι *quæ. Idæ montis vertex* φαλάκρα *Josephi loci quidam de Idumæa examinati. Duæ partes Idumææ, Gobolitis & Amalecitis. Error Josephi in origine nominis Seir. Pars terræ Canaan australis, & quare, Idumæa dicta.* Μεγάλη Ἰδουμαία *quæ. Idumæa postea appellata Gebalene, aut Arabia &c. Eusebii loci aliquot, in quibus mentio terræ Edom. Eusebianum Onomasticon ab aliena manu auctum. Terra* Utz, *patria Jobi ubi quærenda. Idumæa ab Eleutheropoli ad Petra extensa secundum Hieronymum. Specus in quibus Idumæi habitabant. Stephani verba de Idumæis.*

QUandoquidem terras Palæstinæ vicinas lustrare cœpimus, & de Ægypto ac deserto, quod eam inter & Palæstinam interjacet, egimus, ad Idumæam pergimus sive regionem ab Edomo & posteris ejus inhabitatam, ארץ & שדה ארום שעיר dictam in sacro codice, quæ & ipsa inter Ægyptum fuit sita & terram Canaan, ita ut fines australes terræ, in quibus erat portio tribus Judæ, attigerint *terminum* regionis *Edom* גבול ארום *Jos.* 15. 1. & 21. Confer *Jos.* 11. 17. & 12. 7. & *Num.* 34. 3. Ubi Libanus ad septentrionem, mons glaber quo adscenditur ad Seir, ad austrum, termini nuncupantur terræ Canaan. Verum ante omnia in hoc argumento distinguenda sunt tempora, quoniam non eædem semper fuere Edomæorum sedes. Olim quidem Edom ipse, qui & Esavus dicitur, filius Isaaci patriarchæ habitavit in montanis Seir, *Gen.* 32. 3. quæ omnino extra fines terræ Canaan fuerunt: nam Esavi posteris dedit Deus montana Seir, uti Israelitis terram Canaan. *Deut.* 2. 5. Erant autem hæc montana inter montem Dei Choreb & tertam Canaan, uti liquet ex *Deut.* 1. 2. ubi undecim dietarum intervallo montem Choreb abesse a Cades Barnea, facto itinere per montana Seir, dicitur. At non extenderunt se ubique montana Seir usque ad litus sinus Arabici, quoniam Israelitæ negato iis transitu per terras Edomæorum circumiverunt montana Seir tendentes juxta aut versus sinum Arabicum, uti legitur *Deut.* 2. 1. quumque circumivissent illa montana diebus multis tandem se converterunt aquilonem versus & pertransiverunt (עברים בגבול) terminum Edomæorum (id est ipsam terram Edomæorum, uti liquet ex *Deut.* 2. 27. *Transeamus per terram tuam*, &c. *sicut mihi fecerunt filii Esaui inhabitantes* &c.) qui inhabitabant Seir, a via campestrium, ab Elath & Ezion geber, portubus sinus Arabici, converterunt se ut transirent via deserti Moabitarum. Urbes aliquot Edomæorum etiam in hoc tractu recensentur *Gen.* 36. 32. דנהבה *Dinhaba*. Et *commate* 35. עוית *Avith. comm.* 39. פעו *Pau.* Credibile est plures fuisse. Et 2. *Chr.* 8. 17. *Elath* & *Eziongeber* urbes sitæ in litore sinus Arabici terræ Edom attribuuntur (quæ postea urbes Palæstinæ tertiæ habitæ sunt) at iis ademtæ sunt, quando omnis Idumæa a Davide fuit subacta. Aliquid etiam lucis fœnerantur ea quæ leguntur 2. *Reg.* 3. 8. 9. scilicet Reges Judæ & Israelis Moabitas in ordinem cogere constituerant: deliberantes autem de via qua ad Moabitas proficiscerentur tandem consilium capiunt de itinere instituendo per מדבר ארום *desertum Edom*: & per septem dierum iter tres reges, Judæ, Israelis, & Edom circumiverunt usque ad Moab. Scilicet circumiverunt mare mortuum donec ad latus orientale ejus pertingerent, atque ita Moabitas aggressi sunt.

Dicta sunt montana Seir de nomine Seir *Choritæ*, qui ante Edomum illic habitavit *Gen.* 36. 20. *Deut.* 2. 12. Frustra ergo ab Esauo piloso creditur dictus mons *Seir* שעיר quasi *pilosus*: aut ut opponatur monti glabro quicum jungitur *Jos.* 11. 17. Erant & alii montes glabri dicti apud veteres. Græci quidem illos montes glabros appellabant, qui nullas plantas producebant, & dicebantur ab iis φαλάκραι. Stephanus, *in* Ἐθνικοῖς. Φαλάκραι ἄκρα τῆς Ἴδης ἥτις ὀκ ἔχει ζώφυτον, διὰ τὴν χίονα καὶ τὸν κρύσαλλον ἀλλ' ἐψίλωται. Καὶ πάντα τὰ ἐψιλωμένα ὄρη ἐλέγετο φαλάκραι. *Phalacræ vertex Idæ, qui nullas habet plantas ob nivem & glaciem, sed glaber est. Et omnes montes glabri dicuntur Phalacræ*. Scholiastes Lycophronis ad *vers.* 24. Τέσσαρα ἀκρωτήρια Ἴδης, Φαλάκρα, Λεκτόν, Γάργαρον, καὶ Πέργαμον. Τίνες δὲ ἐκ τῆς φαλάκρας λέγουσι τμηθῆναι

θῆναι τὰ ξύλα τὰ εἰς τὴν ναυπηγίαν τῶν Ἀλεξάνδρου πλοίων, ἔκτοτε τοῦτο τὸ ὄρος ψιλωθὲν φαλάκραν κληθῆναι. *Quatuor juga fuere montis Idæ, Phalacra, Lecton, Gargaron, & Pergamon. Quidam volunt e Phalacra succisas fuisse arbores inservituras conficiendis navibus Alexandri (Paridis, quum Helenam peteret) & inde illum verticem arboribus nudatum dictum Phalacran.* Apud Ovidium tamen Paris non Phalacræ sed Gargaro id tribuit, *in epistola ad Helenam*,

Ardua proceris spoliantur Gargara sylvis:
Innumerasque mihi longa dat Ida trabes.

Josephus præ reliquis frequenter usurpat nomen Idumææ, & plerumque ita ut partem australem terræ Canaan hoc nomine comprehendat, quam inhabitabant Idumæi sive filii Esaui. 1. *Maccab.* 5. 65. & 1. *Maccab.* 4. 15. 29. unde nomina Judææ & Idumææ pro iisdem usurpata fuisse notavimus supra, *capite* IX. Videamus quosdam locos Josephi. Primum Idumęę meminit *Antiquitatum libro* II. *cap.* I. Ἄδωμα Ἑβραῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι· τὴν δὲ χώραν οὕτως προσηγόρευσεν. Ἕλληνες γὰρ αὐτὴν ἐπὶ τὸ σεμνότερον Ἰδουμαίαν ὠνόμασαν. *Adoma Hebræi rubrum vocant. Id nominis etiam regioni datum est quam Græci in mollius flectentes Idumæm dixere.* Ibidem de filiis Esaui, Οὗτοι κατῴκησαν τῆς Ἰδουμαίας τὴν Γοβολῖτιν λεγομένην καὶ τὴν ἀπὸ Ἀμαλήκου κληθεῖσαν Ἀμαληκῖτιν. Πολλὴ γὰρ γενομένη ποτὲ ἡ Ἰδουμαία, τότε πᾶσις αὐτῆς ἀπέσωζεν ὄνομα καὶ τοῖς μερέσι τὰς ἀπὸ τῶν οἰκητόρων προσηγορίας διεφύλαξε. *Illi habitarunt regionem Idumææ Gobolitin nuncupatam & Amalecitin dictam de nomine Amaleci. Magna enim quum esset olim Idumæa in tota regione nomen (Idumææ) integrum remanebat & in partibus appellationem ab habitatoribus conservabat.* De Gobolitide sive Gebalene & Amalecitide secretius dicetur infra. *Libro primo, capite* 19. idem scriptor de regione Edomi agens in illum errorem incidit quem statim notavimus, illos montes Seir dictos esse ab Esauo piloso qui in illis sedem fixerat, quia pilosus שעיר *Seir* Hebræis dicitur. Ita scribit, Ὑπεχώρησεν εἰς Σάειραν, ἐνταῦθα γὰρ ἐποιεῖτο τὴν διαίταν προσαγορεύσας τὸ χωρίον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ τριχώσεως δασείας. *Discessit in Sairan: illic enim commorabatur appellavitque locum de sua hirsuta cappillatura.* Nam Hebręi capillaturam Seiron dicunt, Ἑβραῖοι τὸ Σήειρον τρίχωμα λέγουσιν, uti idem *lib.* I. *cap.* 18. scripserat. *Antiquitatum libro* V. *cap.* I. itá utitur voce Idumęę, ut illius partem terrę Canaan sive regioni quę Israelitis sortitione facta adsignata est tribuat. Συμεωνὶς δὲ, δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε τῆς Ἰδουμαίας τὴν Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Ἀραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. Tribus *Simeon, secunda enim erat, accepit partem Idumææ quæ Ægypto & Arabiæ contermina est.* Heic latius sumitur nomen Idumęę: nam Idumęę aut terrę Edom proprio nomine dictę, quatenus regionem ab Edomitis incultam notat in scriptis Veteris Instrumenti, nulla omnino portio inter tribus Isdraeliticas distributa est. Exstat ea de re interdictum Dei. *Libro Antiquitatum nono, capite* I. Josephus ἔρημον τῆς Ἰδουμαίας memorat, per quam Joram, Josaphat, & rex Idumęorum iter facerent Moabitas aggressuri. Hoc desertum extra fines terrę Canaan atque adeo in Idumęa proprie dicta collocandum censeo, quia 2. *Reg.* 3. 8. idem locus *desertum Edom* nuncupatur, & in Veteri Testamento nunquam Edom, vel pars terrę illius, tribuitur terrę inter Israelitas sorte distributę. *Libro* V. *de bello Judaico, cap.* 7. meminit majoris Idumęę scribens Simonem excursus fecisse in toparchiam Acrabattenen & μέχρι τῆς μεγάλης Ἰδουμαίας *usque ad magnam Idumæam.* Eodem capite Chebronem inter urbes Idumęę numerat. Εἰς τὴν Ἰδουμαίαν εἰσήλασεν ἀναιμωτὶ, καὶ προσβαλὼν ἀδοκήτως πρώτην αἱρεῖ τὴν πόλιν Χεβρών. *Idumæam non fuso sanguine intravit, & ex improviso cepit primam urbem Chebron.* Et mox narrat Simonem inde totam Idumęam pervasisse: venerat autem a septentrione, id est, a Thecoa urbe. *Capite* octavo ejusdem libri Cerealem dicit *superiorem Idumæam*, τὴν ἄνω καλουμένην Ἰδουμαίαν vastasse, nisi forsitan τὴν ἄνω Ἰουδαίαν scripserit: quod *Antiquitat. lib.* V. *cap.* I. tribui Judę cessisse superiorem Judęam τὴν καθύπερθεν Ἰουδαίαν tradiderat, & Ἰουδαία pro Ἰδουμαία sępe in Josepho librarii scripserint, ac vice versa. Denique *libro* II. *contra Apionem pag.* 1067. de Idumęa testatur Dora urbem maritimam terrę Israelitice quatuor dierum itinere ab Idumęa distare, τεσσάρων ἡμέρων ὁδὸν τῆς Ἰδουμαίας ἀφέστηκεν, & ibidem Idumęam scribit esse conterminam terrę Judaicę. Quibus verbis Josephus terram Judaicam intelligit non qua erat extensione quum a Josua suis finibus est circumscripta, sed uti tunc erat quum ea scriberet: nam alias verum quidem est Idumęam proprie dictam fuisse terrę Israelitice conterminam, sed Josephus non solet Idumęę nomen ita usurpare, sed magnam partem terrę tribubus Judę & Simeon datam Idumęam appellare, quę in ipsa terra Israelitica quum fuerit, non potest ei ὅμορος appellari nisi eo modo quo dixi.

Post tempora Josephi & excidium urbis Hierosolymitanæ nomen Edom & Idumææ

fere deletum eſt, regioque olim eo nomine nuncupata aliud vel alia potius adſcivit: dicta enim eſt Gebalene, & ſolitudo auſtrina, reſpectu ſcilicet terræ Iſraeliticæ, ἡ κατὰ μεσημβρίαν ἔρημος (vide Euſebium ad vocem Αἰλάμ) & Arabia, aut Palæſtinæ eſt accenſita. In ſcriptis tamen Chriſtianorum, in primis eorum qui commentaria in ſacrum codicem conſcripſerunt, aut de rebus Judaicis egerunt, nomen Idumææ aut terræ Edom aliquando legitur. Euſebius in libro περὶ τοπικῶν ὀνομάτων τῆς θείας γραφῆς, quem nos compendii cauſa (frequenter enim illo utimur) onomaſticon urbium appellamus, Petram urbem notiſſimam Arabiæ, quæ ab ea nomen Petrææ tulit, terræ Edom adſcribit his verbis, Πέτρα, πόλις ἐν γῇ Ἐδὼμ τῆς Ἀραβίας. Hieronymus. *Petra, civitas Arabiæ in terra Edom*. Sic quoque ad vocem Ῥεκέμ notat αὕτη ἐστὶ Πέτρα πόλις τῆς Ἀραβίας *illa eſt Petra urbs Arabiæ*. Scilicet Arabiæ nomen tunc dabatur iſti regioni quæ olim Edom dicta eſt. Idem montem Seir ita deſcribit, Σηείρ, ὄρος γῆς Ἐδὼμ, ἔνθα ᾤκει Ἠσαῦ ἐν τῇ Γεβαλήνῃ. *Seir, mons terræ Edom, ubi habitavit Eſau in Gebalene*. Ad vocem *Maſraca* idem. Μασρεκά, πόλις βασιλέως Ἐδὼμ περὶ τὴν Γεβαληνήν. Hieronymus interpres. *Maſraca civitas regni Edom circa Gebalenen*. Ad vocem Φινῶν hæc legimus πόλις τῶν ἡγεμόνων Ἐδώμ. Αὕτη ἐστὶ Φαινὼν ἔνθα τὰ μέταλλα τοῦ χαλκοῦ, μεταξὺ κειμένη Πέτρας πόλεως καὶ Ζοορῶν. *Urbs eſt Principum Edom, eadem quæ Phænon, ubi fodinæ æris ſunt, ſita inter Petram urbem & Zoara*. Plura ex Euſebio adducemus infra, quum de nomine Gebalenes dicemus, unum hoc adſcripturi de Idumæa ex eodem. Ἰδουμαία χώρα Ἠσαῦ ἐξ αὐτοῦ παρωνύμως ὀνομασθεῖσα, ἐπείπερ αὐτὸς Ἐδὼμ ἐκαλεῖτο. Ἔστι δὲ ἡ ἀμφὶ τὴν Πέτραν Γεβαλνὴ καλουμένη. Ἡ κατά τινα Αὐσῖτις χώρα τοῦ Ἰώβ. Κατ᾽ ἄλλον δὲ ἡ τοῦ Ἰὼβ χώρα ἡ Ἀραβία ἐστίν. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ χώρα τοῦ Ζηὼν αὕτη ἐστὶν ἡ χώρα τοῦ Ἰώβ. Hieronymus ita. *Idumæa regio Eſau quæ ex eo quod ille Edom vocabatur, nomen accepit. Eſt autem circa urbem Petram, quæ nunc dicitur Gebalene*. Ulterius nil habet Hieronymus, ita ut in Euſebio olim illa lecta non fuiſſe quæ nunc leguntur probabile ſit. Hoc fatum fuit omnium fere lexicorum & onomaſticorum veterum quod alienæ manus illa auxerint: & difficulter ea nunc diſcernere eſt ab verbis ipſius auctoris. Atque utinam de ſolis lexicis conqueri jure poſſemus, nec ſæpe ſcholiaſtarum adnotationes loco ſcriptorum veterum legeremus. Multa, opinor, in quibus nunc deſudamus, plana eſſent, & una litura deleret notas adulterinas, tolleretque difficultates quibus nunc impediti hæremus, quia ineptorum hominum gloſſas a genuinis verbis auctorum non valemus ſecernere. Sed revertamur ad Euſebium, aut qui ipſi laciniam hanc adtexuit. Ita Latine redditur. *Quæ* [Gebalene, id eſt, Idumæa] *ſecundum opinionem cujuſdam Auſitis eſt, regio Jobi. Secundum alium vero regio Job eſt Arabia* (verum ipſe Euſebius, uti vidimus, Arabiam & Gebalenen pro eadem habet, Petram modo ſcribens eſſe urbem Arabiæ modo Gebalenes, & Gebalenen collocans circa Petram) *Alii autem dicunt regionem* Zeon (Sichonis regis) *eſſe regionem Jobi*. Quod ad Uzitida attinet, Jobi patriam, ארץ עוץ *terram Utz* dictam in ſacris literis, quia nos eo ducit ſcriptor Græcus, poſſet credi Idumææ pars fuiſſe quandoquidem *Thren*. 4. 21. dicitur *filia Edom habitare in terra Utz*: & *Jer*. 25. 20. reges terræ Utz junguntur cum regibus terræ Philiſtæorum, Aſcalonis, Ecronis &c. & medii interponuntur inter Ægyptios & Philiſtæos. Sed ibidem diſtinguitur terra *Utz* ab *Edom*, quæ *commate* 21. recenſetur cum *Ammon*, *Moab*, *Tyro*, adeoque eadem non fuit: & ſi fuiſſet, Jobus non fuiſſet accenſitus filiis orientis ſed auſtri. vid. *Job*. 1. 3. Adde quod cum Chaldæi & Sabæi in agros Jobi irruperint, oporteat terram Utz iis magis vicinam fuiſſe.

Hieronymus Idumæam ab Eleutheropoli Petram uſque extendit his verbis, *omnis auſtralis regio Idumæorum de Eleutheropoli uſque ad Petram & Ailam* [*hæc eſt enim poſſeſſio Eſau*) *in ſpecubus habitatiunculas habet*. Hæc illuſtrantur ex verbis Joſephi *lib*. V. *de bello cap*. 7. ubi de Idumæa agit, κατὰ τὴν Φαρὰν προσαγορευομένην φάραγγα, πολλὰ μὲν ἀνευρύνας σπήλαια, πολλὰ δὲ εὑρὼν ἕτοιμα ταμιείοις ἐχρῆτο θησαυρῶν. *In valle autem Pharan dicta multas ſpeluncas ipſe dilatavit, alias aptas invenit & pro receptaculis prædæ iis utebatur*. Et mox, πολλοὶ τῶν λόχων δίαιταν ἔχουσιν ἐν ἐκείνοις, *in iis habitant multa agmina*. Hæc eſt, dicit Hieronymus, poſſeſſio; non quod in Veteri Teſtamento unquam eo uſque ſedes Idumæorum extendantur, nam erant extra limites terræ Canaan, & Eleutheropolis, uti certum eſt, in ipſa terra Canaan ad occidentem fere Hieroſolymæ ſita erat, ſed quod circa excidium Templi ſecundi, & poſtea, magna pars Judææ nomine Idumææ appelletur a Joſepho, de quo poſtea.

Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς, vel Hermolaus, aut quicunque alius nobis epitomen Stephani dedit, hæc habet de Idumæis. Ἐδουμαῖοι, ἔθνος Ἀράβιον, ὡς Οὐράνιος ἐν Ἀραβικῶν τετάρτῳ· τινὲς δὲ διὰ τοῦ ι γράφουσιν, ὡς εἰρήσεταί μοι ἐν τῷ ι. *Edumæi gens Arabica, uti Uranius lib*. IV. *Arab. Quidam per* I. *ſcribunt, uti dicam in Litera* I.

Hæc

Hæc autem habet ad literam 1. Iʹδȣμαῖοι, ἔθνος Aʹράβιον ἀπὸ Aʹδώμȣ. Aʹδωμα γὰρ οἱ Iʹουδαῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλȣ͂σιν· ὅτι ξανθὸν βρῶμα δȣ̀ς αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς τὰ πρωτεῖα εἰλήφει. *Idumæi, gens Arabica ab Adomo dicta.* Adoma (אדום) *enim Judæi rubrum appellant, quoniam flavum cibum dans ipsi frater primatum præripuit.* Strabo quoque *lib.* XVI. Idumæos origine Arabes esse, sive Nabatæos, scribit.

C A P U T XIII.

DE SEDIBUS PHILISTÆORUM.

Origo nominis Philistæi. Pelusium unde dictum. Alii a solo palustri, alii a Peleo nomen ducunt. Ex nomine φυλιςιαίων *natum* Παλαιςινοί. *Palæstine regio Persica. Fluvius Palæstinus. Error Josephi. Philistæi dicti* ἀλλόφυλοι. *Eusebius etiam alias gentes hoc nomine comprehendit, & quas. Philistæorum regio olim extra terram Canaan ad mare magnum. Postea quinque urbes terræ Canaan ad mare magnum. Deinceps quoque urbes terræ Canaan incoluerunt, & magnam partem oræ maritimæ. Philistæi etiam* Eʹλληνες *dicti. Geschuræi vicini Philistæorum. Distinguuntur a Geschuręis trans Jordanem & Geschur in Syria.*

DEscripta hactenus regione Edomęorum, quæ maximam partem plagæ ad austrum terræ Israeliticæ occupat, partes ejus lustrandæ sunt, quas Josephus duas facit Amalecitin & Gobolitin sive Gebalenen. Distinguuntur quidem in sacris literis Amalecitæ ab Edomæis, quod notum est; sed haud negaverim aliquando (nam distinguenda omnino & hic & alibi sunt tempora, quibus vel latius vel minus late se populi extenderunt) Idumęam continuisse regionem Amalecitarum aut certe magnam partem illius. Præmittemus autem aliqua de regione Philistæorum qui vicini fuere Amalecitis, ne cogamur post descriptionem Amalecitidis & Gebalenes redire occasum versus, atque adeo ut possimus secundum ordinem a nobis constitutum ab austro ortum versus & porro septentrionem per regiones Palæstinæ vicinas tendere. De Arabia quoque, quam nonnulli scriptores ad austrum Palæstinæ collocant, & usque ad litora maris magni sive mediterranei producunt, nunc non dicemus, sed postea quum regiones ad ortum Palæstinę sitas lustrabimus.

Philistæi, פלשתים Hebræis dicti & Φυλιςιαῖοι vel Φυλιςιείμ (vide Siracidem *cap.* 46. 21. & 1. *Macc.* 3. 24.] originem traxerunt a Casluchæis, qui patrem habuere Mitzraim *Gen.* 10. Profecti sunt e regione Caphtor, כפתר, *Amos* 9. 7. *Deut.* 2. 23. quæ videtur in ora maritima Ægypti circa Pelusium quærenda. Nec profecto aliunde vocem פלישתים *Pelistim* ducendam suspicor quam a Pelusio, vel Pelusium a Pelistæis. Novi equidem veteres scriptores nomen Pelusii derivare ἀπὸ τȣ͂ πηλȣ͂. Ita disertis verbis Strabo, *libro* XVII. Μεταξὺ τȣ͂ Τανικȣ͂ ϗ τȣ͂ Πηλȣσιακȣ͂ λίμναι ϗ ἕλη μεγάλα ϗ συνεχῆ, κώμας πολλὰς ἔχοντα. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Πηλȣ́σιον κύκλῳ περικείμενα ἔχει ἕλη ἅτινες Βάθρα καλȣ͂σι ϗ τέλματα· ᾤκισαι δ' ἀπὸ θαλάττης ἐν πλείοσιν ἢ εἴκοσι ςαδίοις· τὸν δὲ κύκλον ἔχει τείχȣς ςαδίȣς εἴκοσιν· ὠνόμαςαι δ' ἀπὸ τȣ͂ πηλȣ͂ ϗ πλμάτων. *Inter Taniticum & Pelusiacum ostium lacus sunt & paludes magnę & continuæ, in quibus multi pagi sunt. Pelusium quoque ipsum cingitur paludibus quas nonnulli Bathra vocant, & locis cœnosis. Habitatur urbs usque ad plura quam viginti stadia a mari. Muri ejus in ambitu habent stadia viginti. Nomen habet a luto & solo palustri.* Sed non desunt qui aliunde urbis hujus nomen arcessant. Dionysius in descriptione orbis terrarum, versu 261. a Peleo quodam ita dictam innuit,

> —— παραὶ Κασιώτιδα πέτρην
> Πηλῆος πτολίεθρον ἐπώνυμον ἄνδρες ἔχȣσι
> Eʹξοχα ναυτιλίης δεδαήμενοι.

> —-- *ad rupem Casiam*
> *Pelei de nomine dictum oppidum homines tenent*
> *Rei nauticæ peritissimi.*

Hæc confer cum iis quæ de nauclero Pelusiotarum Deo supra *pag.* 61. notavimus. Ad Dionysium porro Eustathius scholiastes hæc observat. Οὗτος μὲν τὸ Πηλȣ́σιον πτολίεθρον ἐπώνυμον τȣ͂ Πηλέως φησὶν, ὡς ςρατιωτῶν Φθιωτῶν ὑπὸ Πηλεῖ τεταγμένων οἰκησάντων αὐτȣ͂. *Hic quidem dicit Pelusium oppidum nomen a Peleo habere, quod Phthiotæ sub Peleo militantes illic habitaverint.* Quamvis autem concedam nomen Pelusii

ἀπὸ

ἀπὸ τοῦ πηλοῦ apte duci posse, & satis convenire cum genio soli in quo condita fuit, inde tamen non sequitur hanc esse veram nominis originem. Quis enim neget Hierosolymæ, urbis qua nulla in universo terrarum orbe fuit sanctior, nomen ab ἱερὸς & Σόλυμα apte potuisse derivari, uti & a quibusdam inde derivatum est? At certum est aliunde nomen illud petitum: de qua re alias.

Nomen Φυλιστιαίων postea flexerunt Græci & Romani in Παλαιστινοὺς, quod ipsis non erat ignotum & magis conveniebat cum vocibus aliis quibus utebantur. Nam Palæstine nomen erat regionis Persicæ quæ & Sittacene dicitur, cujus Plinius meminit, *historiæ naturalis l.* VI. *c.* 27. Pelæstine quoque regio erat in Piceno. Et Palæstinas arenas commemorat Lucanus, non longe ab Apso & Genuso fluminibus, de quibus hoc ipso in libro agemus quum flumina Palæstinæ adscripta lustrabimus. Est & fluvius Palæstinus, cujus meminit Plutarchus de fluminibus, ita dictus a Palæstino Neptuni filio. Hinc & nomen Παλαιστίνης datum est regioni Philistæorum. Josephus ipse *Antiquitatum libro* I. *c.* 7. testatur Ἕλληνας ita appellare partem regionis quæ inter Gazam & Ægyptum est, quamvis ipse erret, quod ibidem nomen Palæstinæ a Palæstino quodam filio Mizraimi derivet: nam in sacro codice septem tantum memorantur orti ex Mizraim, non octo uti Josephus scribit, nec Philistinus quidam aut Philistini ex Mizraimo orti leguntnr *Gen.* 10. sed ex Casluchim. Plures locos Josephi, in quibus regio Philistæorum appellatur Παλαιστίνη, indicavimus supra *pag.* 41. Vide & Eusebium & Hieron. in Onomast. ad vocem Γέραρα.

Deinde Philistæi dicti sunt ἀλλόφυλοι, quasi extrarii, & regio eorum γῆ ἀλλοφύλων. Quod probatum dedimus supra *p.* 41. Vocem hanc ipsi Latini usurparunt. Plinius *de S. Felice natal.*

Paulinus *de S. Felicis nat.*

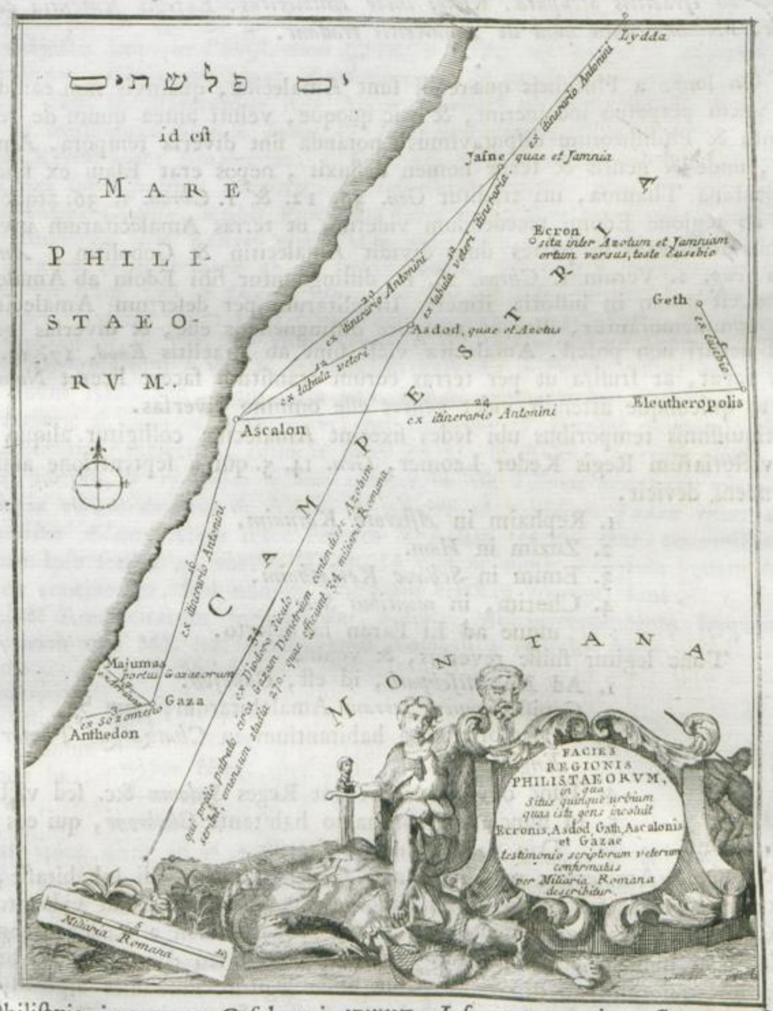
Credite non armis neque viribus esse timendos.
Allophylum populos.

Tertullianus *adv. Jud. Hostes allophylos expugnaverunt*. Hieronymus in *comm. ad Amos.* I. *p.* 1376. observat, *ubicunque in Veteri Testamento* (& quidni etiam in Novo?) ἀλλοφύλους *id est alienigenas legerimus, non commune omnium externarum gentium nomen sed proprie Philisthiim qui nunc Palæstini vocantur accipiendi sunt*. Idem quum in Onomastico Eusebiano occurrit vox ἀλλοφύλων per *hostes* eam reddit, quod Tertullianus in verbis mox adductis jungit cum allophylis. Ita quum Eusebius habet Μεσσὰβ, πόλις τῶν ἀλλοφύλων τῆς Γαβαὰς, Hieronymus ea convertit, *Messab, hostile oppidum juxta Gabaa*. Sic Μασβὰχ, πόλις ἀλλοφύλων βασιλέως Ἀδραζερ. Hieronymus. *Masbach, civitas hostilis regis Adrazar;* alibi vertit *alienigenas*, uti Eusebiana Γεσσοὺρ χώρα ἀλλοφύλων, *Gessuri regio alienigenarum*, & ad vocem Βηθχώρ: vel *Gigantes*, uti ad vocem Γὲθ, ἐν ταύτῃ κατελείφθησαν οἱ Ἐνακεὶμ ἀλλόφυλοι. *Geth, in hac Gigantes qui vocabantur Enacim*. Aut *accolas pristinos*, uti ad vocem Βηθσαὼ & *veteres accolas*, vide ad vocem Ἄζωτος. Deprehendo eundem Eusebium nomen Ἀλλοφύλων etiam aliis quam Philistæis tribuere. Sic scribit ad vocem Γεσσουρεὶμ, πόλις ἀλλοφύλων· αὕτη δέ ἐστι Γαργασεὶ ἐν τῇ Βασανίτιδι. *Gesurim, urbs* ἀλλοφύλων. *Hæc est Gargasi in Basanitide*. At in Basanitide non fuere Philistæi. Quod si credidit aliquando heic fuisse Philistæos, id sufficit ut eam urbem Philistæorum nuncupet: nam & eodem modo montes Gilboe appellat ὄρη ἀλλοφύλων *montes alienigenarum*, quia illic cæsi sunt Philistæi, I. *Sam.* 31. I. Cananæi qui in Gazer habitabant ἀλλόφυλοι quoque ab Eusebio appellantur ad vocem Γαζέρ, & incolæ urbis *Bethsan* ad hanc vocem. Ita Ἐμὰθ appellat ὅριον τῶν ἀλλοφύλων ἐν χώρᾳ Δαμασκοῦ, Hieronymus *terminum allophylorum in regione Damasci*, & montem Baal Chermon Libano proximum, ad vocem Βααλερμών. Non solet autem urbes Moabitarum, Emorrhæorum trans Jordanem, Edomæorum, Phœnicum, Arabum, & Ægyptiorum appellare urbes ἀλλοφύλων, sed γῆς Μωὰβ &c. Sic ut videatur Eusebius nomen ἀλλοφύλων & Philistæis & priscis incolis terræ Canaan tribuere.

Quod ad regionem Philistæorum attinet, primum videntur incoluisse oram maritimam inter Ægyptum & terram Canaan. Nam *Exod.* 13. 17. 18. opponuntur viæ duæ, quibus ex Ægypto ad terram Canaan iter esset, altera דרך ארץ פלשתים *via per terram Philistæorum*, qua Deus populum suum non duxit, licet esset קרוב *brevior*, ne armis & apparatu bellico Philistæorum territus reverteretur in Ægyptum, altera דרך המדבר ים סוף, *via per desertum maris Suph*, sive sinus Arabici. Ex eo autem quod ad mare habitarent Philistæi ipsum illud mare הים פלשתים *mare Philistæorum* dicitur *Exod.* 23. 31. & Philistæi שארית חוף הים *reliquiæ oræ maritimæ*, *Ezech.* 25. 16. In ipsa terra Canaan certe non consederunt, quando Israelitæ eam occuparunt duce Josua: nam inter gentes aut expulsas aut expellendas

plane

plane nulla eſt mentio Philiſtæorum. Sed poſtea partem ejus poſſederunt, in qua quinque urbes Gaza, Gath, Aſcalon, Aſchdod & Ekron, quæ πέντε σατραπεῖαι τῶν ἀλλοφύλων nuncupantur. Imo & ulterius fines ſuos protulerunt ſub imperio Saulis & Davidis, uti notum eſt ex hiſtoria ſacra. Nec deſunt qui putent oram maritimam terræ Canaan a Gaza uſque ad Carmelum ab iis aliquando occupatam fuiſſe (quare κατοικοῦντες γῆν παράλιαν, id eſt, *incolæ oræ maritimæ* appellantur *Judith.* 5. 26. qui ἀλλόφυλοι ſive Philiſtæi nuncupantur *Judith.* 6. 1.) & Ἕλληνας iſtos quos Cæſareæ vixiſſe Joſephus *lib.* 11. *de bello*, *cap.* 25. ſcribit, origine Philiſtæos fuiſſe. Huc facit *Jeſ.* 9. 11. Philiſtæos Ἕλληνας dici. Sane nomen Ἑλλήνων late patet, & omnes qui Judæi non erant hoc nomine nuncupantur *Joh.* 12. 9. 20. & alibi.

Cum Philiſtæis junguntur Geſchuræi הגשורי *Joſ.* 13. 3. qui 1. *Sam.* 27. 8. cum Amalecitis ſociantur, & dicuntur incoluiſſe tractus qui tendunt verſus Ægyptum, quorum regiones vaſtavit David. Alii ſunt Geſchuræi qui cum Machatæis junguntur, הגשורי והמעכתי, quærendi in regione dimidiæ tribus Menaſſis trans Jordanem, nec expulſi ab ea, *Deut.* 3. 14. *Joſ.* 12. 5. & *Joſ.* 13. 13. quorum ut & Gileaditidis rex creatur Isboſeth filius Saulis 2. *Sam.* 2. 8. Alia denique eſt גשור בארם *Geſchur in Syria* 2. *Sam.* 15. 8. quæ a Rege ſuo gubernabatur, ad quem fugit Abſalom. 2. *Sam.* 14. 37. cujus mater filia Regis Geſchur fuerat 2. *Sam.* 3. 3. non videtur tamen ea longe quærenda ab Geſchuræis trans Jordanem ſitis, quia 1. *Chron.* 2. 23. legitur Jair cepiſſe גשור וארם את חות יאיר וגו' *Geſchur & Aram villas Jair &c.*

CAPUT XIV.

DE AMALECITIDE.

Amalec quis. Regio Amalecitarum an pars Idumeę. Josephus illustratus. Diversę gentes Amalecitę & Edomæi. Antiquissimę sedes Amalecitarum tempore regis Kedor Laomer. Ubi habitaverint quum Israelitę ad terram Canaan proficiscerentur & quum eam per exploratores lustrarent. Loca campestria & montana incoluerunt. Varians scriptura codicis Hebręi & Samaritani. Quas regiones Amalecitæ incoluerint, terra Canaan ab Israelitis occupata. Kenęi inter Amalecitas. Eusebii sententia de Amalecitide. Mohammedani quid de Amalecitis tradant.

NOn longe a Philistæis quærendi sunt Amalecitæ, quamvis non eamdem regionem perpetuo incoluerint, & heic quoque, veluti antea quum de regione Idumæorum & Philistæorum dispntavimus, notanda sint diversa tempora. Amalec ipse, עמלק, unde & gentis & terræ nomen defluxit, nepos erat Esaui ex filio Eliphaz & concubina Thamna, uti traditur *Gen.* 36. 12. & 1. *Chron.* 1. 36. atque adeo non longe ab regione Edomi recedendum videtur, ut terras Amalecitarum investigemus. Josephus Idumæam in partes duas dividit Amalecitin & Gobolitin, *Antiquitatum lib.* 11. *cap.* 1. Verum 1. *Chron.* 18. 11. distinguuntur filii Edom ab Amalecitis: certumque est quum in historia itineris Israelitarum per desertum Amalecitæ & filii Edom commemorantur, illos eo tempore distinguendos esse, & diversas gentes fuisse. Id negari non potest. Amalecitæ victi sunt ab Israelitis *Exod.* 17. 13. Edomæos Moses rogat, at frustra ut per terras eorum transitum facere liceret *Num.* 20. 18. Ad hæc quicunque attendit videt gentes esse omnino diversas.

Antiquissimis temporibus ubi sedes fixerint Amalecitæ colligitur aliquo modo ex serie victoriarum Regis Kedor Laomer, *Gen.* 14. 5. qui a septentrione austrum versus tendens devicit.

1. Rephaim in *Asteroth Karnaim*.
2. Zuzim in *Ham*.
3. Emim in *Schave Kerjathaim*.
4. Chorim, in *montibus Seir*,
usque ad El Paran in deserto.

Tunc legitur fuisse reversus, & venisse

1. Ad *En Mischpath*, id est, *Cadesch*.
2. Cepisse *omnem terram* Amalekitarum, כל שדה.
3. Et Emorræorum habitantium in *Chatzatzon Tamar*, id est, *Engaddi*.
4. Tunc obviam ei iverunt Reges *Sodomæ* &c. sed victi sunt.
5. Id nunciatur Abrahamo habitanti *Chebrone*, qui eos usque ad Dan persequitur & ulterius.

Hinc colligimus Amalecitas regionem inter Cadesch & Engaddi inhabitasse, non tamen ita ut accurate in medio horum duorum locorum collocandi videantur; illic enim Chebronem mallemus credere sitam fuisse quæ tamen a Kedor Laomer intacta fuit, nam nuncius cladis regum Pentapolitanorum eo demum ad Abrahamum perlatus est, qui nihil ab isto hoste passus fuisse legitur. Probabile ergo est loca mari magno viciniora ab Amalecitis inhabitata fuisse, & propinqua regioni Philistæorum.

Quum Israelitæ sinum Arabicum transivissent & in deserto oberrarent, Amalecitæ fuere primi qui se iis opposuerunt *Exod.* 17. 8. quumque exploratores *Num.* 13. 30. a Mose missi in terram Canaan redirent nuntiarunt Amalecitas habitare in plaga australi, Chettæum, Jebusæum, & Amorræum in montanis. Verum *Num.* 14. 25. Amalecitæ & Cananæi בעמק *in valle* dicuntur habitare (in loco parallelo *Deuter.* 1. 44. Amalecitæ omittuntur in contextu Hebræo: sed Samaritanus habet ויצא העמלקי והכנעני *Et egressus est Amalecites & Cananæus*) scilicet in maritimis locis occasum versus, & eodem *capite*, *commate* 45. legitur: descenderunt Amalecitæ & Cananæi *habitantes in monte* היושב בהר, & profligarunt Israelitas: non enim tantum in planis & campestribus locis habitarunt, sed & montanis, quod vel hinc discimus. Liquet etiam ex eo quod Simeonitæ Amalecitas expulerint ex montibus in quibus habitaverunt eorum loco 1. *Chron.* 4. 43.

Postquam Israelitæ terram Canaan occuparunt, videntur ad fines ejus australes ma-

magna ex parte ſedes habuiſſe. Unde facilis iis aditus patuit ad eas partes terræ in quibus erat urbs Tziklag, quam combuſſerunt, impreſſionem facientes אל נגב *in regionem auſtralem* terræ Canaan. 1. *Sam.* 30. 1. Atque inde eſt quod Amalecitæ junčti Moabitis atque Ammonitis capere potuerint minori negotio urbem palmarum ſive Engaddi. *Judic.* 3. 13. & cuncta vaſtare uſque ad viam quæ ducit Gazam, *Judic.* 6. 4. percuſſiſſe etiam legitur Saul Amalecitas a Chavila uſque ad Sur quæ eſt e regione Ægypti: & hæc duo loca *Gen.* 25. 18. commemorantur, tanquam termini habitationis Iſmaelitarum qui habitarunt a Chavila uſque ad Sur. Hic in Hebræo Codice וישכנו legitur, *habitarunt*, ita ut id referendum ſit ad Iſmaelitas: ſed videtur hoc minus convenire cum ſequenti נפל, quod de ſolo Iſmaele intelligi debet. Vulgatus itaque quaſi legiſſet וישכן, vertit, *habitavit*.

Huc quoque referre oportet quod 1. *Sam.* 27. legitur, Davidem quum habitaret *in campis* ſubjectis imperio *Philiſtæorum* בשדה פלשתים *adſcendiſſe & invaſiſſe terras Geſchuræorum, Girzæorum atque Amalecitarum*, & prædam de iis egiſſe: quumque reverſus eſſet, ſciſcitareturque Rex Achis quorſum profectus fuiſſet, dixiſſe על נגב יהודה *ad meridianam plagam Judæ, & Jerahmeelitarum, & Kenæorum*. Habitabant autem Kenæi inter Amalecitas, 1. *Sam.* 15. 6. & junguntur cum iis *Num.* 24. 20. 21. *Kenæi fuere finitimi Amalecitis & tenuerunt regionem ultra Petram Arabiæ & loca contermina Cydiſſo*, ſcribit Procopius Gazæus ad *Gen.* 15. Cydiſſos autem eſt Cades. Jerahmeelitæ cum Kenæis etiam alibi junguntur 1. *Sam.* 30. 29. Præteræa ibidem 1. *Sam.* 27. 8. termini terræ ab iis tribus populis inhabitatæ deſcribuntur מעולם באך שורה ועד ארץ מצרים *ab Olam, uſque quo iter eſt Schurem verſus, & uſque ad terram Ægypti*. Videtur enim illud מעולם non *antiquitus* vertendum, ſed complecti terminum oppoſitum τȣ̃ שור, uti alibi מחוילה *a Chavila* uſque ad Schur.

Joſephus Antiquitatum *l.* VI. 8. Amalecitin extendit a Peluſio uſque ad rubrum mare ſive ſinum Arabicum, idem *libro* III. *cap.* 2. dicit, οἱ τὴν Γοβολίτιν καὶ τὴν Πέτραν κατοικȣ̃ντες οἱ καλȣ̃νται Ἀμαληκῖται, *qui Gobolitin & Petram incolunt, dicti Amalecitæ*. Euſebius Amalecitida collocat inter Petram & Ailam, portum Sinus Arabici, χώρα, ſcribit, ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἰȣδαίας ὑπερκειμένη τῆς νῦν καλȣμένης Πέτρας πόλεως ἀπιόντων εἰς Αἰλά. *In deſerto ad meridiem Judææ trans urbem Petram euntibus Ailam*. Atqui inter Petram & Ailam tantum erat 10. milliarium ſpatium, uti ipſe ſcribit ad vocem Ἠλάθ. Id videtur nimis exiguum quam ut Amalecitis eo contineatur. Sed numeri Euſebiani forſitan corrupti ſunt.

Amaleci & Amalecitarum meminerunt hiſtorici Mohammedanorum frequenter. Auctor Taarich mei MS. hoc modo genus Amaleci a Noacho ducit.

نوح *Noach.*
حام *Cham.*
ارم *Aram.*
حوث *Hutz.*
عاد *Ad.*
عملاق *Amalac.*

Amalecitas ipſos olim in الحرم ſive ditione Meccæ conſediſſe & inde pulſos a regibus جرهم Zjorhamidis ex Alkodaio narrat Pocokius, vir in his literis princeps, *Speciminis hiſtoriæ Arabum pag.* 173. Perſuaſum eſt populis orientalibus Amalecitas plurimos ab Iſraelitis fugatos litora Africæ incoluiſſe. De Phœnicibus notum eſt a Procopio narrari, illos fugam ſuam ex terra Canaan temporibus Joſuæ columnæ in Africa inſcripſiſſe. Amalecitæ autem Φοίνικες dicuntur a Philone *pag.* 636. & ſi quis conferat ea quæ de nomine Phœnices ſupra ſcripſimus non dubitabit illos Phœnices quoque appellari poſſe.

CAPUT XV.

DE GEBALENE.

Gebalene regio montana. جبال *regio in Persia. Iracæ duæ. Num Gebalene* גבל *nuncupetur in V. T. Mons Seir* טורא דגבלא *dictus. Stephani verba de Gabala illustrata. Josephus Gabilitas & Amalecitas jungit. Eusebius Gebalenen ubi collocet.*

Amalecitin & Gobolitin duas facit Idumææ partes Josephus. De Amalecitide egimus & ad Gobolitin transimus. Eadem illa est cum Gebalene, ipsumque nomen regionem montanam notat. Eodem nomine hodie nuncupatur regio Persiæ haud ignobilis جبال *Zjebal* & بلد الجبال *Beled Alzjebal*, quasi terram montosam dicas. In illa urbes primariæ imperii Persici, Isfehan, Com, Cashan, Casbin, Sultania, & aliæ sunt, quarum situm scire qui volet, scriptorum orientalium testimoniis nixum, mappam geographicam imperii Persici, ante decennium a me editam Amstelodami, inspiciat: ubi illa non nomine جبال, *Zjebal*, sed عراق العجم *Iracæ Persarum* notata est: ita enim quoque illa regio vocari solet ut distinguatur ab عراق العرب *Iraca Arabum*, cujus situm eadem illa mappa exhibet.

Nomen Gebalenes Hebræi גבלא *Gabla* scribunt. Esse hanc regionem quæ גבל *Psalm.* 83. 8. dicitur, affirmare non ausim. In Targum Hierosolymitano pro *monte Seir*, sive regione Idumæorum, טורא דגבלא *mons Gabla* legitur. Atque ita in versione Pentateuchi Samaritana, *Deuteronom.* 33. 2. & alibi hoc nomen legitur, ubi pro *Seir*, שעיר, quos montes Idumæi inhabitarunt, substituitur vox גבלה *Gabla*, quæ tantum non eadem est cum Γάβαλα quod nomen Stephanus in Ἐθνικοῖς huic regioni tribuit. Γάβαλα . . . . ἔστι καὶ χώρα Ἀραβίας καὶ λέγεται ἡ πρώτη συλλαβὴ διὰ τοῦ Ε, Γέβαλα, καὶ τὸ ἐθνικὸν Γεβαληνός. *Gabala ..... est & regio Arabiæ diciturque cum E, in prima syllaba. Gentile est Gebalenus.* Idem ad vocem Γέβαλα, μοῖρα τῆς τρίτης Παλαιστίνης (ita recte corrigit Holstenius) Ἰώσηπος . . . . . Γεβαλήνη τε καὶ Ἀιμανῖτις ἡ τῶν Ἰδουμαίων χώρα μετωνομάσθη. *Gebala, pars Palæstinæ tertiæ. Josephus .... Gebalene & Æmanitis appellata est regio Idumæorum.* Pro Ἀιμανῖτις legendum Ἀμαληκῖτις suadent ea quæ ad vocem Γομολῖται habet (ita legitur pro Γοβολῖται) ἔθνος τῆς Ἰδουμαίας ἡ ἀπὸ Ἀμαλήκου Ἀμαληκῖτις ἐκλήθη. *Gobolitæ, populus Idumææ quæ ab Amaleco Amalecitis appellata est.* Et confirmat hoc ipsum Josephus iis verbis quæ *pag.* 68. dedimus. Adde eundem *libro Antiquitatum* IX. *cap.* 10. Gabilitas jungere cum Amalecitis: διεγνώκει τοῖς Ἀμαληκιτῶν ἔθνεσι καὶ Ἰδουμαίων καὶ Γαβιλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι, *decreverat adversus Amalecitarum gentem & Idumæorum ac Gabilitarum exercitum educere.* Nota illic ἐθνικὸν esse Γαβιλίτης, & distingui Idumæos a Gabilitis, quum alibi Gobolitin partem Idumææ faciat. In libris sacris ubi hæc historia narratur, nulla est mentio Amalecitarum aut Gabilitarum (id nomen videtur esse recentius) sed filiorum Seir 2. *Chron.* 25. 11. qui Edomæi dicuntur 2. *Reg.* 14. 7. Quumque 2. *Chron.* 25. 14. Rex Amazias numina filiorum Seir secum tulisse tradatur, Josephus idem narraturus numina Amalecitarum illa nuncupat *Antiquitatum libro* IX. *cap.* 10. Ἀμασίας δὲ τῇ νίκῃ καὶ κατορθώμασιν ἐπαρθεὶς, τὸν μὲν τούτων αἴτιον αὐτῷ θεὸν γενόμενον ὑπερορᾷν ἤρξατο· οὓς δ' ἐκ τῆς Ἀμαληκιτῶν χώρας ἐκόμισε τούτους σεβόμενος διετέλει. *Amasias vero post victoriam factus insolentior, auctorem ejus Deum cœpit negligere & pro eo venerari numina ex regione Amalecitarum asportata.* Verum haud facile scriptorem invenire est qui frequentius usurpet nomen Gebalenes Eusebio. In Onomastico, ad vocem Ἰδουμαία, monet illam regionem quæ circa urbem Petram est, Gebalenen nuncupari. Ἔστι δὲ ἡ ἀμφὶ τὴν Πέτραν Γεβαληνὴ καλουμένη. Quæ Hieronymus vertit, *est autem circa urbem Petram quæ nunc dicitur Gabalene.* Atque ita de Mabsara, ad vocem Μάσαρεις . . . ἐπὶ τῆς Γεβαλήνης ὑπακούουσα τῇ Πέτρᾳ, *in regione Gebalena ad Petram pertinens* : & ad vocem Ἀλλοὺδ, χώρα ἡγεμόνων (τῆς Ἰδουμαίας) ἐν τῇ νῦν Γεβαλήνῃ Πέτρᾳ τῇ πόλει παρακειμένῃ. Hieron. *Regio Idumæorum quæ nunc Gabalene dicitur, vicina Petræ civitatis.* Solet ille vocibus Ἰδουμαίας & Γεβαλήνης ut ejusdem valoris & æque late patentibus uti, quemadmodum ad vocem Γεθθεὰ, ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ καὶ νῦν Γεβαλένῃ καλουμένῃ. Hieron. *in Idumæa terra quæ nunc Gabalene dicitur.* Et ad vocem Σηείρ, ὄρος γῆς Ἐδώμ, ἔνθα ᾤκει Ἠσαῦ ἐν τῇ Γεβαλήνῃ. Hieron. *mons in terra Edom, in qua habitavit Esau in regione Gabalena.* Ad vocem Ἰάθερ, χώρα ἡγεμόνων Ἐδὼμ ἐπὶ τῆς αὐτῆς Γεβαλήνης. *Jether, regio principum Edom in eadem Gebalene.* Quum vero apud eundem legitur ad vocem Μισὼρ civitatem tribus Ruben sitam esse ἐν τῇ Γεβαληνῇ, recte adnotavit vir clarissimus, Johannes Clericus, scribendum esse Γαλααδηνῇ quoniam portio tribus Ruben se eo

usque

ufque non extendit. Ita alibi fcribit ad vocem Ναβὼρ, πόλις υἱῶν Ῥȣβὶν ἐν χώρᾳ Γαλαάδ. Ita enim legit Hieronymus, non Χαναάν. Et ad vocem Νεβρὰ, πόλις Ῥȣβὶν ἐν τῇ Γαλαάδ. Vel ἐν τῇ Γαλααδίτιδι; vide ad vocem Ῥαμμώθ. Vel ἐν Γαλαάδ aut ἐν γῇ Γαλαάδ. Vide vocem Σάβαμα, & Ἐλεαλε, & Ἐσσεβών. Ita perpetuo folet urbes Rubenitarum collocare in Galaadene.

CAPUT XVI.

DE ARABIA.

Ἀραβία & Ἀῤῥαβία. *Situs hujus ad ortum Palæftinæ. Teftimonia Plinii, Ammiani Marcellini, & Jofephi huc facientia. Eufebius nomine Arabiæ fere omnem regionem trans Jordanicam comprehendit. Regiones fupra Arabiam ad finum Arabicum eidem quæ. Pharan ubi. Thimanæi a* תימן Saraceni *num a Sara dicti. Arabia etiam dicitur regio ad auftrum Palæftinæ Ægyptum verfus. Agathemeris, Plinii, Strabonis, & Nearchi teftimonia. Duæ Arabiæ fecundum Stephani opinionem, altera ad auftrum, altera ad ortum Palæftinæ.* Arabus *vox proba æque ac* Arabs. *Arabum nomen etiam Mefopotamitis tributum. Plauti locus & Xenophontis illuftratus.*

A Terris quæ ad plagam auftralem Palæftinæ adjacent pedem moturis ad eas quæ illam ab ortu terminant primo videtur de Arabia dicendum; tum quod omne illud fpatium terrarum quod ab ortu Palæftinæ objacet Arabia apud fcriptores quofdam communi nomine nuncupetur, tum quod & hæ ipfæ terræ Philiftæorum, Amalecitarum, atque Edomæorum, de quibus egimus, nomine eodem Arabiæ nonnunquam comprehendantur; quod monuimus paucis *pagina* 74. verum hoc loco fufius demonftrabimus. Arabiæ nomine (quæ Ἀραβία & geminato rho Ἀῤῥαβία dicitur, non a poetis modo fed Dione & aliis; de qua re vide Euftathium ad *Dionyf. v.* 925.) terras Palæftinam terminantes ad ortum plus uno loco Plinius vocat, uti *l.* V. *c.* 14. *Arabiæ vero & Ægypto proxima Peræa, afperis difperfa montibus & a ceteris Judæis Jordane amne difcreta*. Et *cap.* 16. *Profpicit eum (lacum Afphaltiten) ab oriente Arabia Nomadum*. Et *cap.* 12. *Juxta Syria litus occupat quondam terrarum maxima & pluribus diftincta nominibus: namque Palæftina vocabatur qua contingit Arabas*. Ammianus Marcellinus, *lib.* XIV. *Huic (Palæftinæ) Arabia eft conferta, ex alio latere Nabatæis contigua, opima varietate commerciorum caftrifque oppleta validis & caftellis, quæ ad repellendos gentium vicinarum excurfus folicitudo pervigil veterum per opportunos faltus erexit & cautos. Hæc quoque civitates habet inter oppida quædam ingentes, Boftram & Gerazam atque Philadelphiam murorum firmitate cautiffimas*. Jofephus, *lib.* III. *de bello Judaico*, *cap.* 2. ubi terminos terræ Ifraeliticæ defcribit, de Peræa agens, eam notat πρὸς ἀνατολὴν terminari Ἀραβίᾳ. Alibi, *libro Antiquitatum* XIV. 2. Arabiam Judææ effe conterminam ὅμορον τῇ Ἰȣδαίᾳ fcribit, & metropolin ejus Petram appellat *l.* IV. *Antiq. cap.* 4. Ἐλθὼν δ' εἰς χωρίον, ὃ μητρόπολιν αὐτῶν Ἄραβες νενομίκασι πρότερον μὲν Ἄρκην λεγομένην Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην. *Quum veniffet ad oppidum, quod Arabes pro metropoli habent, olim Arcen* (Ἀρεκέμην, רקם) *dictum, nunc Petram*. In illa urbe Aretæ regis Arabum regia fuit eodem tefte, *Antiquitatum libro* XIV. *capite* 2.

Eufebius in Onomaftico urbium & locorum frequenter utitur nomine Arabiæ, atque ita fere ut quicquid ad ortum Jordanis fitum erat eo comprehendat. Sic Jordanem fcribit labi inter Judæam & Arabiam, ad vocem Jordanes, Ἰορδάνης, ποταμὸς διαιρῶν τὴν Ἰȣδαίαν τῆς Ἀραβίας, *Jordanes, flumen dividens Judæam ab Arabia*. Ad vocem Ἀραβώθ vocat urbem Chefchbon, in Peræa fitam XX. millibus paffuum a Jordane, urbem τῆς Ἀραβίας. Ad vocem Ἐσσεβὼν de eadem urbe agens, καλεῖται νῦν Ἐσβὺς ἐπίσημος πόλις τῆς Ἀραβίας *nunc vocatur Esbus urbs infignis Arabiæ*. Ad vocem Ἀρνῶν obfervat Areopolin (Ar Moabitarum) urbem effe Arabiæ. Vide eundem ad voces Βοσὸρ, Καναθὰ, Ἀσταρὼθ, Ἐσδραῒ & Ἀργώβ. Hoc quoque in Eufebio notari velim Arabiam ab eo non extendi, uti ab aliis, ultra Petram ufque ad finum Arabicum: fed loca illa ei dici fupra Arabiam fita vel trans. Ita ad vocem Χωρὴβ, ὄρος τȣ̃ Θεȣ̃ ἐν τῇ Χώρᾳ Μαδιάμ. Παράκειται τῷ ὄρει Σινᾶ ὑπὲρ τὴν Ἀραβίαν ἐπὶ τῆς ἐρήμȣ. Hieronymus. *Choreb mons Dei in regione Madian, juxta montem Sina fupra Arabiam in deferto, cui jungitur mons & defertum Saracenorum quod vocatur Pharan*. Pharan autem ad vocem αὐλὼν fcribit illic effe ubi tractus mon-

tium μέγα Πεδίον ad ortum & occasum terminans & a Libano incipiens definit. Idem ad vocem Φαρὰν πόλις ἐστὶν ὑπὲρ Ἀραβίαν παρακειμένη τοῖς ἐπὶ τῆς ἐρήμου Σαρακηνοῖς. *Pharan, urbs est supra Arabiam, adsita Saracenis qui in eremo degunt.* Saracenos vocat Ismaelitas Hieronymus eodem titulo, & Ammianus Marcellinus Arabes Scenitas eosdem esse scribit qui aliis Saraceni dicuntur. Plinius etiam in Arabia locat præter Nabatæos, de quibus nos infra agemus, Thimanæos, quibus vestigia nominis תימן cernere est, Tavenos, Suellenos & Saracenos. Unde obiter illorum error deprehenditur qui Mohammedem aut Mohammedanos mutasse nomen Hagarenorum utpote a serva Hagare ductum in nomen Saracenorum a Sara petitum scribunt. اهل الشرق *Saraceni* nil nisi orientales populos notat בני קדם.

Alii Arabiam ad austrum quoque terræ Israeliticæ locant, sic ut inter Ægyptum & Palæstinam fuerit media. Agathemer *lib.* II. *cap.* 6. Geographiæ. Συρίᾳ ὑπόκειται ἡ Ἰουδαία. Ταύτης δὲ κατὰ νότον κειμένης ἀντιπαρεκτείνεται μέχρι τοῦ Ἀραβίου κόλπου ἡ κατὰ τὴν Πέτραν Ἀραβία. *Syriæ subjacet Judæa, & huic ad austrum sitæ prætenditur Arabia Petræa, usque ad sinum Arabicum.* Plinius *lib.* XII. 21. *Arabiæ, quæ Judæam ab Ægypto disterminat.* & v. 13. *Ostracine Arabia finitur a Pelusio* LXV. *millibus passuum. Mox Idumæa incipit & Palæstina etiam ab ortu.* Ita & Strabo *lib.* XVII. *pag.* 553. Pelusium locat in extremis partibus Arabiæ. Ἡ δὲ μεταξὺ τοῦ Νείλου, καὶ τοῦ Ἀραβίου κόλπου Ἀραβία μέν ἐστι. καὶ ἐπί γε τῶν ἄκρων αὐτῆς ἵδρυται τὸ Πηλούσιον. *Regio inter Nilum & sinum Arabicum Arabia est, & in ejus extremitate situm est Pelusium.* Nearchus *in Periplo pag.* 38. Arabiam quoque extendit usque ad mare Phœnicium. Τὰ δὲ ἐν δεξιᾷ τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης ὑπὲρ τὴν Βαβυλωνίην Ἀραβίη ἡ πολλή ἐστι. καὶ ταύτης τὰ μὲν κατήκει ἐστι ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν κατὰ Φοινίκην τε καὶ τὴν Παλαιστίνην Συρίην. *Quæ regio sita est ad dextram maris rubri ultra Babyloniam Arabia magna ex parte est, cujus quidem portio pertingit ad mare Phœnices ac Syriæ Palæstinæ.*

Perlate ita patere nomen Arabiæ vidimus, sic ut mare mediterraneum una sui parte, altera sinus duos Arabicum & Persicum, ipsumque Oceanum qui litus Asiæ austrinum alluit, contingat. Verum & ulterius se porrigit nonnunquam Arabiæ nomen, ipsumque Euphratem transit. Ex eo quod duplici hoc modo nomen Arabiæ usurpetur ab auctoribus antiquis, placuit Stephano Byzantino duplicem Arabiam statuere, alteram peninsulam interceptam inter sinum Arabicum & Persicum quæ hodieque جزيرة العرب *Chersonesus Arabica* audit, alteram quæ inter Ægyptum & Palæstinam jacet. Ἀραβία, ἡ χώρα, ὡς Αἰθιοπία. Δύο δ' εἰσὶν, ἡ μὲν ἀρωματοφόρος μεταξὺ Περσικῆς καὶ Ἀραβικῆς θαλάσσης. ἡ δὲ μᾶλλον δυτική, συνάπτουσα πρὸς μὲν τὴν δύσιν Αἰγύπτῳ πρὸς ἄρκτον δὲ Συρίᾳ περὶ ἧς ὁ περιηγητὴς Διονύσιός φησι

> Τῆς δ' ἂν ἴδοις προτέρω νοτιώτερον οἶμον ὁδεύων
> Ἀῤῥαβίου κόλπου μυχάτον ῥόον, ὅστε μεσηγὺ
> Εἰλεῖται Συρίης τε καὶ Ἀῤῥαβίης ἐρατεινῆς.

Τὸ ἐθνικὸν Ἀράβιος καὶ Ἄραβος καὶ Ἀράβισσα. *Arabia, regio, uti Æthiopia. Sunt autem duæ, una quæ profert aromata inter mare Persicum & Arabicum; altera autem occidentalior pertingit ab occasu ad Ægyptum a septentrione Syriam, de qua Dionysius periegetes canit* (versu 923.)

> *Hanc autem videbis ultra magis ad australem viam pergens*
> *Arabici sinus intimum meatum, qui inter*
> *Syriam volvitur & Arabiam amœnam.*

Gentile est Arabius & Arabus & Arabissa. Noluissem istud Ἄραβος suspectum fuisse viro doctissimo & ex contextu ejectum. Codex Palatinus ita habet. Salmasius & Holstenius ita in suis codicibus invenerunt. Frustra dicitur, *nusquam* τὸ Ἄραβος *pro casu recto apud idoneos scriptores occurrere.* Nam ita Ovidius, *in epistola Sapphus*,

> *Non Arabo noster rore capillus olet.*

Virgilius *lib.* VI. *Æneidos, versu* 705.

> *Sive Getis inferre manu lacrymabile bellum*
> *Hyrcanisve Arabisve parant.*

Ad quæ Servius: *Venit ab eo quod est hic Arabus.*

Arabes etiam appellabantur qui ultra Euphratem habitabant in Mesopotamia. Atque inde forsitan est quod pars ejus, in qua urbes بغداد مداين كوفه سر من راي و اسط Bagdad, Medain, Kufa, Sermenrai, Waseth, aliæque, hodie adhuc عراق العرب *Iraca Arabum* nuncupetur. Strabo *lib.* XVI. Ὑπέρκειται δὲ τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς κοίλης Συρίας μέχρι Βαβυλωνίας πρὸς νότον Ἀραβία πᾶσα χωρὶς τῶν ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ Σκηνιτῶν. *Supra Judæam & Cœlesyriam sita est usque ad Babyloniam austrum versus tota Arabia exceptis Scenitis (Arabibus) in Mesopotamia.* Et eodem libro: Τὰ πρὸς Μεσημβρίαν

βείαν κεκλιμένα τῆς Μεσοποταμίας ϗ ἀπωτέρω τῶν ὀρῶν ἄνυδρα ϗ λυπρὰ ὄντα ἔχουσιν οἱ Σκηνῖται Ἄραβες. *Partes Mesopotamiæ versus meridiem & a montibus remotas, siccas, sterilesque Arabes incolunt Scenitæ.* Xenophon *lib.* I. ἀναβασ. Κύρου scribit Cyrum, postquam Araxen trajecisset qui a Thapsaco quinquaginta parasangis aberat, porro profectum fuisse, ita ut Euphratem haberet ad dextram, per Arabiæ planitiem absinthio plenam Ἀραβίας πέδιον ἀψινθίου πλῆρες. Hæc verba illustrant locum Plauti *in Trinummo Act.* IV. *Scen.* 2.

> *Quos locos adisti? SY. nimium miris modis mirabiles.*
> *CH. Lubet audire, nisi molestum'st. SY. Quin discupio dicere.*
> *Omnium primum in Pontum advecti ad Arabiam terram sumus.*
> *CH. Eho! an etiam Arabia'st in Ponto? SY. Est: non illæc ubi thus gignitur*
> *Sed ubi absinthium fit atque cunila gallinacea.*

Absinthium in Ponto magna copia nasci Plinius testatur, *l.* XI. *cap.* 37. At quis Arabiam aliquam, distinctam a thurifera, commemoravit in qua absinthium crescit? Crediderim Plautum hunc locum Xenophontis ante oculos habuisse, parumque abest quin credam hinc vicissim illustrari & emendari posse quæ in Xenophonte de hac planitie leguntur, scilicet arbores ibi nullas inveniri, & quicquid ibi erat ὕλης ϗ καλάμου fuisse odoratum. Quid si substituatur κονίλης (ita scribit Nicander in theriacis) pro ὕλης, vox ignotior pro notiori? Nempe, quum variæ sint species cunilæ fœtidæ & odoratæ, sint etiam calami diversi generis, indicare voluit hic non nisi cunilam odoratam, calamosque, fuisse. Sed maneat per me lectio vulgata, nisi codices manuscripti reperiantur, qui eam labefaciant.

CAPUT XVII.

DE NABATÆIS.

Nabatæorum & Nabatenes nomen varie scriptum. Nabatene regio omnis inter Euphraten & sinum Arabicum. Unde dicta. Nabatæi Arabibus accensiti. Testimonia Josephi, Plutarchi, Stephani, Suidæ & aliorum. Descriptio regionis Nabathæorum ex Diodoro Siculo. Situs lacus Asphaltitis & Petræ urbis. Loci aliquot ex Epiphanio de Nabatæa. Error Petavii. Nabatæi agricolæ celebres in Iraca Arabum, diversi a Nabatæis Palæstinæ vicinis circa Petram, qui agriculturæ erant imperiti. Nabatæi נבטייא *in Talmude memorati.* תורקי Thraces. *Gemma* Turcois, *sive boreas, unde dicta. Locus Suidæ falso suspectus mendi. Ἀγέρας est Hebræum* חניקא.

INter regiones ad ortum Palæstinæ etiam terra Nabatæorum est. Ναβαταῖοι & Ναυαταῖοι hi appellantur 1. *Maccab.* 9. 35. & 5. 25. & 12. 31. in quibusdam codd. male Ζαβαδαῖοι, & apud Hesychium Ναβαταῖοι in voce Δυσαρήν. Regio eorum Ναβατηνὴ dicitur Josepho, Ναβαττὶς Epiphanio *lib.* II. *advers. hær. pag.* 461. Ναβατέα *lib.* I. *pag.* 142. Ναβατικὴ χώρα *lib.* I. *pag.* 40. & *ib.* Ναβατῖτις γῆ. Hoc nomine intelligi quicquid est terrarum inter Euphraten & mare rubrum, sive sinum Arabicum, auctor est Josephus *Ant.* I. 13. quæ verba, Josephum uti videtur secutus, Hieronymus *in Gen.* 25. 13. ita confirmat: *a Nabaioth omnis regio ab Euphrate usque ad mare rubrum Nabathena usque hodie dicitur quæ pars Arabiæ est.* Scilicet a Nabaioth filio Ismaelis (*Gen.* 15. 13.) nomen accepit, uti Josephus ibidem tradit, licet non ipse tantum sed & alii undecim filii Ismaelis eam incoluerint. Ideo videtur jungi *Jes.* 60. 7. cum Kedar, quæ regio & ipsa ab altero Ismaelis filio nomen habet. Nabatæos hosce a Nabaioth filio Ismaelis esse dictos clarum est ex eo quoque quod Nabatene ipso nomine *Nebaioth* nuncupetur *Jes.* 60. 7. כל צאן קדר יקבצו לך אילי בניות ישרתונך *omnes oves Kedar congregabuntur ad te, arietes Nebaioth tibi servient.* Huc facit arietes optimos sacrificiis destinatos ex Moabitide adduci consuevisse, quemadmodum agnos Chebrone, vitulos e Sarona, turtures & columbas ex monte regio, oleum ex Thecoa, vinum ex Kerotim, farinam ex Michmas, uti Judæi tradunt. Maluerunt nonnulli vocem hanc ab Arabico نبط *Nabata* arcessere, sed simplicissimum est & maxime accommodatum consuetudini antiquissimorum temporum, regionem dictam esse de nomine illius, qui aut ipse aut cujus posteri primi eam incoluerunt, ut terra Canaan, Mizraim &c. Hieronymus in comm. ad illum

lum Jeſaiæ locum ſcribit eſſe hanc *ſolitudinem quæ frugum inops plena eſt pecorum*. Strabo quoque ex Artemidoro *lib.* XVI. ubi egiſſet de ora Scenitarum quorundam (quo ſpectant tentoria Iſmaelitarum *Pſ.* 83. 7.) non longe ab Sinu Elanitico verſus occaſum, ſubjicit Εἶτ' Ἐλανίτης κόλπος ϗ ἡ Ναβαταία, πολύανδρος οὖσα ἡ χώρα ϗ εὔβοτος. *Poſtea Elaniticus Sinus & Nabatæa, regio populoſa & paſcuis abundans.* Ita fere Diodorus Siculus *l.* III. 42.

Meminit etiam horum Joſephus *Ant.* XII. 12. ſcribens Judam e Judæa profectum verſus Galaaditin & trium dierum iter (a Jordane ſcilicet; vide I. *Macc.* 5. 24.) emenſum pacifice exceptum eſſe a Nabatæis, quod multi ex ipſorum fratribus in extremo periculo eſſent, obſeſſi quippe ab hoſte Syro in caſtellis & oppidis Gileaditicis: eſſe autem populos Arabicos. Joſephus *Ant.* XIII. I. ſcribit Jonathanem miſiſſe fratrem πρὸς τοὺς Ναβαταίους Ἄραβας. Ita *Ant.* XIII. 9. legitur Jonathas quum in agro Amathenſi caſtra metatus fuiſſet & hoſtes fugiſſent trans Eleutherum, in Arabiam profectus & devictis Nabatæis Damaſcum ſe contuliſſe. Hinc diſce Nabatæos partes terræ Iſraeliticæ ſeptentrionales quoque ab oriente contigiſſe. Plutarchus *in Demetrio, pag.* 895. Arabas eos nuncupat, τῶν Ἀράβων τοὺς καλουμένους Ναβαταίους, *& in Marco Antonio, pag.* 932. τῆς Ναβαταίων Ἀραβίας, ubi illam dicit partim ἀποκλίνειν πρὸς τὴν ἔξω θάλασσαν, *vergere ad mare exterius.* Ita etiam auctor *lib.* I. *Maccab.* 12. 31. Stephanus in Ethnicis, Ὄβοδα, χώριον Ναβαταίων. Οὐράνιος Ἀραβικῶν τετάρτῳ· ὅπου Ὀβόδης ὁ βασιλεὺς, ὃν θεοποιοῦσι τέθαπται. *Oboda, oppidum Nabatæorum.* Uranius *lib.* IV. *Arab.* ubi ſepultus eſt Rex Obodes quem divino honore proſequuntur. Idem ad vocem Ναβαταῖοι· ἔθνος τῶν εὐδαιμόνων Ἀράβων, ἀπὸ Ναβάτου τινος ... *Nabatæi, populus Arabiæ felicis, a Nabato aliquo dictus.* Suidas. Ναβάται, γένος Ἀράβων· ὁ δὲ πέμπει πρὸς Ἄραβας τοὺς λεγομένους Ναβάτας· ϗ Ναβαταῖοι ἐθνικόν. *Nabathæ, gens Arabum, de qua legitur* (Joſeph. *Ant.* 13. I.) ille autem miſit ad Arabes dictos Nabatas. *Gentile eſt Nabatæi.* Plinius *lib.* XII. 17. *Nabatæi ſunt ex Arabia contermini Syriæ.* Arrianus *in Periplo* regiam Nabatæorum Petram urbem eſſe narrat, quæ inter lacum Aſphaltiten & ſinum Arabicum eſt. Diodorus Siculus Nabatæorum regionem ita deſcribit *l.* II. 48. tanquam partem Arabiæ, & in ea lacum Aſphaltiten collocat. Αὕτη κεῖται μεταξὺ Συρίας ϗ τῆς Αἰγύπτου, πολλοῖς δὲ ϗ παντοδαποῖς ἔθνεσι διείληπται. Τὰ μὲν οὖν πρὸς τὴν ἕω μέρη κατοικοῦσιν Ἄραβες οὓς ὀνομάζουσι Ναβαταίους νεμόμενοι χώραν τὴν μὲν ἔρημον, τὴν δὲ ἄνυδρον, ὀλίγην δὲ καρποφόρον .... Ἔστι δ' ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῶν Ναβαταίων ϗ πέτρα καθ' ὑπερβολὴν ὀχυρὰ, μίαν ἀνάβασιν ἔχουσα, δι' ἧς κατ' ὀλίγους ἀναβαίνοντες ἀποτίθενται τὰς ἀποσκευάς· λίμνη τε μεγάλη, φέρουσα πολλὴν ἄσφαλτον, ἐξ ἧς λαμβάνουσιν οὐκ ὀλίγας προσόδους· αὕτη δ' ἔχει τὸ μὲν μῆκος σταδίων ὡς πεντακοσίων, τὸ δὲ πλάτος ὡς ἑξήκοντα· τὸ δὲ ὕδωρ δυσῶδες ϗ διάπικρον, ὥστε μὴ δύνασθαι μήτε ἰχθὺν τρέφειν, μήτ' ἄλλο τῶν καθ' ὕδατος εἰωθότων ζώων εἶναι. Ἐκβαλλόντων δ' εἰς αὐτὴν ποταμῶν μεγάλων, τῇ γλυκύτητι διαφόρων, τούτων μὲν περιγίνεται κατὰ τὴν δυσωδίαν .... Ἀγαθὴ δ' ἐστὶ φοινίκων φυτοῖς ὅσην αὐτῆς συμβαίνει ποταμοῖς διειλῆφθαι χρησίμοις, ἢ πηγαῖς δυναμέναις ἀρδεῦσαι. γίνεται δὲ περὶ τοὺς τόπους τούτους ἐν αὐλῶνι τινὶ τὸ καλούμενον βάλσαμον, ἐξ οὗ πρόσοδον λαμπρὰν λαμβάνουσιν, οὐδαμοῦ μὲν τῆς ἄλλης οἰκουμένης εὑρισκομένου τοῦ φυτοῦ τούτου. *Hæc* (*Arabia*) *inter Syriam Ægyptumque ſita in multas variaſque gentes diſtinguitur. Ad ortum ſolis Arabes qui Nabatæi vocantur regionem partim deſertam partim aquarum indigam, minimaque ſui parte frugiferam incolunt:* & mox. ... *Et in Nabatæorum regione ſaxum eſt valde munitum uno tantum adſcenſu; per quem paucis ſimul enitentibus ad deponendas in alto ſarcinas iter patet. Lacus præterea amplus bitumen gignens, unde non exiguum vectigal percipiunt. Longitudo ejus eſt D ſtadiorum, latitudo ſexaginta. Aqua grave olens & peramara, ut nec piſces nec aliud familiare aquis animal ibi nutriri queat. Magni quidem amnes in eum ſe effundunt dulcedinis eximiæ: nihilominus tamen mephitis illa prævalet ..... Palmetis ea regio* (circa lacum) *felix eſt quantum ejus a benignis amnibus & fontibus irriguis interſulcatur. Ibi in convalle quadam balſamum gignitur, unde luculentum ipſis vectigal accedit, quia nuſquam alibi in orbe terrarum hæc ſtirps invenitur.* Ne quis autem dubitet lacum illic a Diodoro deſcriptum eſſe lacum Aſphaltiten, eundem audiat *libro* XIX. *capite* 104. iiſdem verbis utentem de lacu, quem Aſphaltiten vocat, Διατεῖνας σταδίους τριακοσίους κατεστρατοπέδευσε πλησίον τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης· ἧς τὴν φύσιν οὐκ ἄξιον παραδραμεῖν ἀνεπισήμαντον· κεῖται γὰρ κατὰ μέσην τὴν σατραπείαν τῆς Ἰδουμαίας, τὸ μὲν μήκει παρεκτείνουσα σταδίους μάλιστά που πεντακοσίους, τῷ δὲ πλάτει περὶ ἑξήκοντα. τὸ δὲ ὕδωρ ἔχει διάπικρον ϗ καθ' ὑπερβολὴν δυσῶδες, ὥστε μήτ' ἰχθὺν δύνασθαι τρέφειν, μήτ' ἄλλο τῶν καθ' ὕδατος εἰωθότων. Reliqua non addo: ſunt enim plane eadem cum iis quæ mox ex *libro* II. adduximus. Nota obiter hic Petram dici abeſſe a lacu Aſphaltite trecenta ſtadia, & lacum in media Idumæa collocari.

Ab

Ab Epiphanio *l.* I. *adv. hæreſ. p.* 142. Nabatea cum Paneade jungitur, hoc modo. Ebionitæ orti ſunt ἐκ τῆς Ναβατείας καὶ Πανεάδος τὸ πλεῖστον, Μωαβιτιδός τε καὶ Κωχάβων τῶν ἐν τῇ Βασανίτιδι γῇ ἐπέκεινα Ἀδράων, *ex Nabatea & Paneade potiſſimum, Moabitide, & Cochabis quæ ſita ſunt in Baſanitide ultra Adraa.* Hic mendum eſſe ſuſpicatur Petavius *in animadv.* ad hunc locum ita ſcribens. *Corrupta vox eſt* Ναβατείας. *Neque enim iis locis Nabatæa ulla, niſi fallor. Nabathæa quidem ſive Nabatæa Arabiæ Felicis regio eſt aut ei certe proxima, hoc eſt, Petrææ pars. Quare non dubito quin Batanæa hoc loco legendum ſit quæ eſt Syriæ regio Palmyrenæ vicina & Paneadi.* Verum ego nihil mutandum cenſeo. Nec enim longe a Paneade ſitam fuiſſe Nabatęam certum eſt ex Joſepho *Ant.* XIII. 9. & iis quæ mox diximus, ipſoque Dionyſio periegeta, qui ad κλιτὺν Λιβάνοιο *declivia Libani* Nabatæos ſitos eſſe ſcribit. De Batanæa hic cogitandum non eſt quia mox ejus meminerat Epiphanius nomine Baſanitidis.

Arabibus gens hæc النبيط & للانباط dicitur; & fluvii prope Medinam نابط & نبط *Nabito* nominis hujus veſtigia ſervant. In Iraca Arabum non longe a Bazra ſunt quoque pagi, in locis paluſtribus, qui Nabatæorum dicuntur; ſed nomen aliunde ductum videtur, quam a priſcis Nabatæis, maxime ſi obſervemus Nabatæos hos Iracæ Arabum agriculturæ haberi peritiſſimos, ſic ut ab iis eam vicini Arabes didicerint, & libri extent de agricultura Nabatæorum, uti الفلاحة البطية لابن وحشيه *Agricultura Nabatæa Ibn VVachshia & aliorum*: vox autem نبتى *Nabata* ſignificat *crevit, germinavit, olera & plantas protulit,* نبات *Nabato, herbas, plantas.* Sic ut ego certe non dubitem hos Nabatæos ab *herbis* & *plantis*, quarum culturæ inprimis operam dabant, nomen accepiſſe, quum alii Nabatæi (illi ſc. Palæſtinæ contermini quorum urbs Petra) tantum receſſerint ab hoc inſtituto, ut apud ipſos nulla eſſet agrorum colendorum cura, nihil ſereretur, nihil plantaretur, uti Diodorus *lib.* XIX. ſcribit. Erant enim paſtores; & ſi quis agros coluiſſet aut domum ſtruxiſſet apud eos mortis reus habebatur.

In Gemara Hieroſolymitana *Scheviith*, *fol.* 36. *col.* 2. poſtquam commemoratum eſſet ſeptem quidem populorum terras ab Iſraelitis occupatas fuiſſe, ſed tres reſtare, Kenæos, Kenizæos & Cadmonitas, recenſentur opiniones ſapientum diverſæ de his qui illis nominibus intelligendi ſunt, & inter illos Nabatæorum quoque fit mentio. ארת הקיני וארת הקניזי וארת הקדמוני רבי יודה אמר ערבייא שלמייא נבטייא. רבי שמעון אומר אסיא ואספמיא ודמשק. רבי אליעזר בן יעקוב אומר אסייא וקרתיגננא ותורקי. רבי אומר ארום ומואב וראשית בני עמון. *Kenæi, Kenizæi & Kadmonæi. R. Juda per eos intelligit Arabes, Salamæos, & Nabatæos. R. Simeon vero Aſiam, Apamiam, & Damaſcum. R. Eliezer, Aſiam, Carthaginenſes & Thraces. Rabbi autem Edomitas, & caput filiorum Ammon.* תורקי *Thraces* reddidi. Alii Turcas ſubſtituent: at mihi haud perſuadebitur Turcarum nomen illo ævo Judæis notum fuiſſe. Certe in Targum Hieroſolymitano pro תירס habetur תרקי, uti notat R. Nathan *in Aruch*, ad vocem תרקי. Idem ad vocem טרקי hæc notat טרקי בריש נמרא דיומא וטירס זו טרקי, *Traci, in initio Gemaræ codicis Joma legitur, Tiras hi ſunt Thraces.* Idem ad vocem טרקיא notat eſſe מין אבן טובה הבאה מארץ טרקי *lapidem pretioſum qui ex terra Turcarum venit.* Is nobis ceu Turkoiß dicitur: nec dubitamus quin a Turcis gemma hæc nomen acceperit, فيروزج Perſis, Latinis *boreas* nuncupata. Sed טרקי gens in Talmude dicta nequit eadem cum Turcis cenſeri, qui eo tempore Judæis noti haud erant. Repetunt quidem hoc nomen (uti quæque gens longiſſime origines ſuas repetere amat) a filio Japheti, nepote Noachi cui nomen *Turk* ترك (a filio Pheriduni تور *Tur* MS. meum Taarich hoc deducit) ſed etiamſi fateremur adeo antiquam eſſe vocem Turcarum, tamen ignotam fuiſſe Judæis iſtorum temporum gentem illam admodum probabile eſt, quippe quæ in orientalibus Aſiæ partibus degens Perſis ipſis ante ſæculum æræ Mohammedicæ quintum vix innotuit.

Apud Joſephum legitur etiam Ναβαταῖος uti nomen proprium *lib.* VI. *de bello Judaico cap.* 12. quod prætermittere poſſem, niſi Suidam ex illo Joſephi loco illuſtrare conſtituiſſem. Scilicet in Suida legitur Ἀγείρας ὁ χωλός. Locum corruptum eſſe monent interpretes, & vel vocem πτωχὸς & ὀχλαγωγὸς ſubſtituunt: at ego nihil muto. Joſephus enim de Nabatæi illius filio, cujus meminit loco citato, narrat, nomen ei fuiſſe Ἀγείρας, ὅπερ σημαίνει χωλὸς, *Agiras quod claudum notat.* Et ita ſe res habet חגירא Ἀγείρας *claudus* Hebræis dicitur.

CA-

CAPUT XVIII.

DE KEDARENIS.

Kedar quis. Kedareni Arabes Scenitæ. Regio Kedar eremus Saracenorum dicta Hieronymo. Terra erat pascendis gregibus apta. Theodoreti opinio Kedarenos prope Babylonem collocantis. Leones ab Imperatore Decio immissi in terras Saracenorum. Kedar eadem cum Ὀστρακίνη.

Kedareni dicti בני קדר *filii Kedar Jes.* 21. 17. nomen habent a קדר *Kedar*, filio Ismaelis, *Gen.* 25. 13. *Ez.* 27. 21. videnturque iidem esse cum Arabibus Scenitis qui a tentoriis nomen habent: quare & tentoria Kedar in codice sacro commemorantur, *Psal.* 120. 5. & *Cant.* 1. 5. Cedreos vocat hos Arabes Plinius & Nabatæis conjungit. Hieronymus videtur eos longius a Palæstina removere quam Nabatæos, scribens in *Jes.* 42. *Kedar inhabitabilis fuit regio trans Arabiam Saracenorum:* & in *locis Hebr. Kedar est regio in eremo Saracenorum*. Eusebius docet ubi fuerit eremus Saracenorum, *in Onomastico* ad vocem Μαδιὰμ scribens, κεῖται ἐπέκεινα τῆς Ἀραβίας πρὸς νότον ἐν ἐρήμῳ τῶν Σαρακηνῶν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐπ' ἀνατολάς. Quæ ita reddit Hieronymus. *Est trans Arabiam ad meridiem in deserto Saracenorum contra orientem maris rubri*, Junguntur etiam Kedareni & filii orientis *Jer.* 49. 28. uti *Ezech.* 27. 21. Kedareni & Arabes. Kedarenos & Nabatæos pro iisdem habuit Chaldæus interpres, *Ezech.* 27. 21. נשיאי קדר *Principes Kedar* reddens per רברבי נבט *viros primarios Nabatenes*: *Jes.* 60. 7. pro צאן קדר *Grex Kedar* עאן ערבאי *Grex Arabum*. Theodoretus illos non longe a Babylone collocat, in *Comm. ad Psal.* 119. Ὁ Κηδὰρ δεύτερος τοῦ Ἰσμαὴλ υἱός, οἱ δὲ τούτου ἀπόγονοι οὐ πόῤῥω τῆς Βαβυλῶνος μέχρι τήμερον ἐσκήνωνται. *Cedar fuit secundus filius Ismaelis, & posteri ejus usque in hunc diem habitant non longe a Babylone*. Eadem leguntur in Suida ad vocem Κηδὰρ qui addit καὶ Κηδὰρ τὶς τόπος ἀφεγγὴς *& Cedar locus est obscurus*, quia קדר Hebraice *obscurum* notat. Hieron. ad *Ezech.* 27. *Arabia autem & principes Cedar (quæ hodie Sarracenorum regio; sicut in Jeremiæ sermone, qui adversum Kedar scribitur, plenissime demonstratum est) abundant his animantibus, agnis videlicet & arietibus & hœdis*. Ideo *Jes.* 60. 7. *oves Kedar* memorantur. Non potuit itaque magis Saracenos vexare Decius Imperator quam immittendo in eorum regionem leones, quod fecisse legitur in *Chronico Alexandrino dicto ad ann. C.* 253. Ὁ αὐτὸς Δέκιος Βασιλεὺς ἤγαγεν ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς λέοντας φοβεροὺς καὶ λεαίνας καὶ ἀπέλυσεν εἰς τὸ λίμιτον ἀνατολῆς ἀπὸ Ἀραβίας καὶ Παλαιστίνης ἕως τοῦ Κιρκισίου Κάστρου πρὸς τὸ ποιῆσαι γενεὰν διὰ τοὺς βαρβάρους Σαρακηνούς. Ὁμοίως δὲ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς Λιβύης ἤγαγεν ἑρπετὰ ἰοβόλα καὶ φοβερὰ ἀῤῥενοθήλεα, καὶ ἀπέλυσεν εἰς τὸ τῆς Αἰγύπτου λίμιτον, διὰ τοὺς Νομάδας καὶ Βλεμμύας βαρβάρους καὶ διὰ τοῦτο γράφουσιν αὐτὸν ἑστῶτα μεταξὺ λεόντων καὶ ἀσπίδων. *Idem Imperator Decius ex Africa traduxit formidandos leones, & leænas, & in limitem orientalem immisit ab Arabia & Palæstina usque ad castrum Circesium, ut fœtus ederent & propagarentur propter barbaros Saracenos. Similiter & ab arida Lybia serpentes venenosos ac metuendos utriusque sexus adduxit, dimisitque in fines Ægypti propter Nomadas ac Blemmyas barbaros : ideoque ipsum leones inter & aspides pingere solent*.

In fragmentis Græcis libri de nominibus Hebraicis, insertis nuperæ editioni operum Hieronymi *Tom.* 11. *pag.* 161. invenio Κηδὰρ, quod interpres reddit *Kedar, testacea*, miraturque quum חרש *Cheres* testa sit, non קדר, violentam hanc interpretationem vocis *Kedar* per *testaceam*. Verum ego haud existimem illud ὀστρακίνη hic *testaceam* significare: sed potius id voluisse scriptorem, regionem *Kedar* esse eandem quæ *Ostracine* alio nomine dicitur. Vide de Ostracine supra *pag.* 60. Non est quod quis dicat in his fragmentis nomina Hebræa explicari per Græca idem significantia, quum id non semper fiat. Exemplo sit Σηλώμ, τόπος ὅπου ἡ σκηνή. *Silo, locus ubi tabernaculum fuit*.

CAPUT XIX.

DE MIDIANITIS.

Midianitæ Kedarenis vicini & Moabitis. Arabes appellati a quibusdam, & Saraceni. Regio Saracenorum tres Arabias contingens. Midian quis. Situs terræ Midianiticæ, ad ortum & austrum regionis Israeliticæ. Urbs Midian ad litus sinus Arabici.

NAbatæis & Kedarenis jungo Midianitas, qui & ipsi *Jes.* 60. 5. cum Kedar & Nebajoth commemorantur. Solent alias cum Moabitis jungi. Vide *Gen.* 36. 35. 1. *Chron.* 1. 46. *Num.* 22. 3. 4. & 25. 6. & 31. 16. collat. cum *cap.* 25. 1. Arabes illos vocat Stephanus in Ethnicis. Μαδιηνοὶ καὶ Μαδιανῖται. Ἔθνος Ἀραβίας. *Madieni & Madianitæ, populus Arabiæ*. Ita quoque Philo *lib. de fortitudine*, *pag.* 741. Ἔθνος πολυανθρωπότατόν ἐστιν Ἄραβες, οὓς ὄνομα παλαιὸν ἦν Μαδιηναῖοι. *Gens est Arabum populosissima quæ prisco nomine Madienæi appellantur*. In sacro quidem codice Midianitæ & Arabes distinguuntur, sed ætate Philonis Arabiæ nomen etiam illas regiones complectebatur quæ ab Midianitis, Edomæis, aliisque gentibus possessæ sunt, & Sina ipse mons Arabiæ dicitur *Gal.* 4. 25. qui non longe aberat a Midianitide (in ipsa Midianitide illum locat Eusebius *in Onomastico* ad vocem Χωρήβ) uti liquet ex *Exod.* 3. 1. & plura ad hujus rei confirmationem notavimus supra quum de Arabia diximus. Augustinus *in Numer.* Midianitas eosdem esse scribit qui suo tempore Saraceni dicebantur. Saraceni scilicet ad litora sinus Arabici supra Arabiam Petræam siti erant, contingebantque Arabiam desertam & felicem, uti legitur *in Periplo* Marciani Heracleotæ, *pag.* 16. Τὰ περὶ τὸν αὐχένα τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας μετὰ τὴν Πετραίαν καὶ τὴν ἔρημον Ἀραβίαν κατέχουσιν οἱ καλούμενοι Σαρακηνοὶ, πλείονας μὲν ἔχοντες προσηγορίας πολλὴν δὲ διακατέχοντες ἔρημον γῆν Γειτνιῶσι γοῦν οὗτοι τῇ προειρημένῃ εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ. *Loca ad cervicem Arabiæ felicis post Arabiam Petræam & desertam incolunt ii qui Saraceni dicuntur, plura quidem nomina sortiti & multum terræ desertæ possidentes. Hi igitur vicini sunt Arabiæ Petrææ, & desertæ, & Palæstinæ, & Persidi, ac consequenter ante descriptæ Arabiæ felici*. De eremo Saracenorum loquentem Hieronymum audivimus supra.

Ipsorum quidem Midianitarum genus & nomen defluxit ab Midian filio Abrahami & Keturæ. *Gen.* 25. 2. & 1. *Chron.* 1. 32. Sic ut Ismaelitæ proprie dici non possint, quia Ismael filius fuit Abrahami ex Hagare, non ex Ketura: *Gen.* 25. 12. Videtur tamen nomen Midianitarum & Ismaelitarum pro eodem usurpari *Gen.* 37. 25. 27. 28. quod his illi immixti fuerint. Regio eorum erat ad orientem & austrum terræ Israeliticæ, quod aliquo modo inde colligitur quod dicantur *Jud.* 6. 4. & 7. 12. & alibi, Midian, Amalec, & בני קדם *populi orientales*, invasisse terram Canaan a meridie qua erat Gaza, & ab ortu trajecto Jordane non longe a valle Jizrael, quodque reversuri in patriam Jordanem transire fugientes e Canaan necesse habuerint *Jud.* 7. 24. 25. Aliquid etiam de situ terræ Midianiticæ colligitur ex eo quod Moses, soceri sui sacerdotis Midianitici oves pascens, gregem duxerit post desertum iveritque ad montem Dei Choreb *Exod.* 3. 1. quodque Jethro ex terra Midian venerit ad Mosen quum Israelitæ ad eum montem castra metarentur. *Exod.* 18. 5. aberat autem hic mons a Cadesbarne itinere undecim dierum, ita ut montana Seir essent intermedio loco sita *Deut.* 1. 2. & idem mons videtur trium dierum itinere ab Ægypto abfuisse, quia *Exod.* 3. 12. dicitur, *immolabis Deo super montem hunc* sc. Choreb, & mox *com.* 18. *ibimus viam trium dierum in solitudinem ut immolemus Deo nostro*. Idem *Exod.* 5. 3.

Videtur fuisse conjuncta Moabitidi ab uno latere sc. septentrionali, ab occidentali Idumææ, forsitan etiam ex parte a septentrionali. Adad enim ex Idumæa legitur fugisse Ægyptum versus per Midian & Paran 1. *Reg.* 11. 18. ויקמו ממדין ויבאו פארן ויקחו אנשים עמם מפארן ויבאו מצרים & *surrexerunt e Midian & venerunt in Pharan tuleruntque secum viros ex Pharan & profecti sunt in Ægyptum*. Huc etiam facit quod Midianitis notum inprimis fuerit desertum illud in quo Moses & Israelitæ oberrarunt: nam Moses ob hanc causam Raguelem Midianitam cognatum suum secum retinere voluit, tu, inquit, nosti in quibus locis per desertum castra metari debeamus, & eris dux noster. *Num.* 10. 31.

Eusebius in Onomastico de regione Midianitarum scribit, Κεῖται δὲ ἐπέκεινα τῆς Ἀραβίας πρὸς νότον ἐν ἐρήμῳ τῶν Σαρακηνῶν τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐπ᾽ ἀνατολάς. Hierony-

mus. *Est autem trans Arabiam ad meridiem in deserto Saracenorum contra orientem maris rubri*. Idem Hieronymus *in Comm.* ad *Jes.* 60. ubi suam, non alterius uti interpres, sententiam exprimit. *Madian & Epha regiones sunt trans Arabiam, fertiles camelorum, omnisque provincia appellatur Saba:* & idem ad *Ezech.* 25. *Nulli dubium est Madianitas & totam eremi vastitatem adjacere terræ Arabiæ, qui habent camelorum greges, oviumque & caprarum multitudines & his opibus victitant. Quod & terris Israel in Judicum libro (c. 6.) accidisse narrat historia, quando venerunt Madianæi & depasti sunt usque Gazam omnes regiones eorum.*

Nunc quoque nominis Midianitici vestigia servat urbs ad litus sinus Arabici sita مدين *Midjan*, ubi fere & Ptolemæus collocat *Modianam*. Meminit hujus urbis Josephus *Antiq.* II. 5. Πόλιν Μαδιηνὴν πρὸς τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κειμένην, *urbem Madienen ad mare rubrum sitam*. Idem *Antiq.* IV. 7. Petram urbem Arabum primariam a rege Midianitico Recem dictam Ἀρεκέμην scribit.

CAPUT XX.

DE MOABITIS.

Moab quis. Regio Moabitarum olim ab Emæis possessa. Flumen Arnon terminus ejus septentrionalis. Urbes Moabiticæ a Josepho nuncupatæ quæ. Campestria Moabitarum non in Moabitide sed terra Israelitica quærenda. Israelitæ non occuparunt Moabitin. Urbes Moabiticæ tempore prophetæ Jeremiæ.

REgionem Moabitarum, dictam de nomine Moabi, nati ex incesto concubitu Lothi cum filia primogenita (*Gen.* 19. 37.) primum incoluerunt האמים *Emim*, quos expulere Moabitæ. *Deut.* 2. 10. Nuncupatur hæc terra vulgo Μωαβῖτις Apud Uranium Μῶβα dicitur, teste Stephano, *in Ethnicis*. Μῶβα, μοῖρα τῆς Ἀραβίας. Οὐράνιος ἐν Ἀραβικῶν δευτέρῳ. *Moba, pars Arabiæ. Uranius lib.* II. Arabicorum. Ipse autem Stephanus Μώαβα, inserto alpha, legendum putat: vera enim scriptio *Moab* est: at composita χαρακμῶβα & alia constanter servant μῶβα. A septentrione limitem habuit Arnonem qui eos ab Emorræis disjunxit. Ita Josephus *Antiquit.* IV. 5. qui scribit regionem Emorræorum esse instar peninsulæ, vel insulæ, cujus latus occidentale Jordanes facit, Arnon australe, Jobacchus septentrionale: Ἑβραῖοι τὴν ἐκείνων (Ἀμορραίων) γῆν παρελάμβανον· ἔστι δὲ χωρίον τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον τῇ νήσῳ τὴν φύσιν ὑπάρχον, τοῦ μὲν Ἀρνῶνος (ita lege pro ἀαρῶνος) ἀπὸ μεσημβρίας ὁρίζοντος αὐτὸ αὐτοῦ, Ἰοβάκχου δὲ τὴν ἀρκτώαν αὐτοῦ πλευρὰν περιγράφοντος. Et *Antiq.* IV. 4. Amorræorum & Moabitarum regiones fluvio Arnone a se invicem sejungi scribit his verbis, Παρῆν ἐπὶ ποταμὸν Ἀρνῶν, ὃς ἐκ τῶν τῆς Ἀρραβίας ὄρων ὁρμώμενος καὶ διὰ πάσης ἐρήμου ῥέων εἰς τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν ὁρίζων τήν τε Μωαβῖτιν καὶ Ἀμωρῖτιν. *Pervenit ad flumen Arnon, qui ex montibus Arabiæ ortum ducens & per solitudinem omnem labens in lacum Asphaltitem effunditur, Moabitin secernens ab Amoritidi*. Alibi *Antiq.* I. 11. scribit Moabitas esse gentem magnam quæ incolit Cœlesyriam: & *Ant.* XIII. 23. has urbes Moabiticas (sc. quæ non in Moabitide proprie dicta omnes erant sed a Moabitis occupatæ, nam Chesbon v. c. ad septentrionem Arnonis erat, adeoque extra Moabitin) recenset, quas Judæi imperante Alexandro Jannæo occupaverant, Chesbon, Medaba, Lemba, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem Cilicium, Pellas. Libro autem tertio *de bello c.* 2. Moabiticam regionem terminum esse australem Perææ scribit.

Memorantur quidem campestria Moabitarum ultra Arnonem versus septentrionem, quæ scilicet olim ad Moabitas pertinuerant, sed iis erepta fuerant ab Sichone, rege Emorrhæorum, qui Arnonem usque omnia Moabitis ablata sibi vindicavit *Num.* 21. 26. & illa ipsa campestria ארץ מואב *terra Moab* appellantur *Deuteron.* 29. 1. & 32. 49. ubi mons Nebo dicitur esse in terra Moab: quamvis mons Nebo & quicquid ad septentrionem Arnonis erat, utpote olim imperio Sichonis subjectum, ab Israelitis fuerit occupatum, qui tamen nullam portionem terræ Moab proprie dictæ possederunt: *Deuteron.* 2. 9. *Judic.* 11. 15. Ubicunque ergo mentio fit campestrium Moab ערבות מואב, in quibus Israelitę castrametati fuisse leguntur antequam Jordanem transirent, *Num.* 33. 48. 49. 50. quæque ex adverso Jerichuntis erant, non existimandum est hæc campestria partem terræ Moabiticę eo tempore fuisse, sed ita appellata quod olim ad Moabitas pertinuissent, nam regionem ab Chesbon usque ad Ar-

Arnonem, in qua regione hęc campestria fuerunt, Sichon Moabitis eripuerat *Num.* 21. 26. Israelitæ ingressi non fuerunt in terram Moabiticam, sed totam illam regionem circumiverunt, donec pervenirent ad terram Sichonis regis Emorrhęorum, & petierunt ab eo liceret per ejus terras transire; quod quum ille negasset, invaserunt ejus regnum & viam sibi fecerunt ipsi. Clare hoc testatur Jephta *Jud.* 11. 20. יחני בעבר ארנון ולא באו בגבול מואב כי ארנון גבול מואב *Castrametati sunt ad illam partem Arnonis, & non intrarunt in fines Moab, nam Arnon est terminus Moab.* adde 2. *Chron.* 20. 10. Quod si *campestria Moab* pars fuissent terræ Moabiticæ, proprie ita dictæ, dici non posset, Israelitas, qui in campestribus Moab diu castrametati sunt, non intrasse in fines Moabitarum: & quam se turpiter dedisset Jephta Ammonitis, qui hoc affirmaret coram iis qui non ignorabant Israelitas in campestribus Moab diu consedisse, & Mosen ibi diem obiisse? Ibidem *commate* 24. dicitur Israelitas possedisse terram Emorræorum ab Arnon ad Jabbok, & *Num.* 21. 13. Arnonem esse terminum inter Moabitas & Amorræos. Ergo quodcunque ad septentrionem Arnonis erat, atque adeo campestria quoque Moab erant in regione Emorræorum, non Moabitarum.

Loca in Moabitide, tempore sc. Jeremię, (quando nempe etiam urbes Israelitice a Moabitis occupatę sunt) *cap.* 48. hęc recensentur, Nebo, Kirjathaim, (unde Schave Kirjathaim nomen tulisse videtur *Gen.* 14. 5. ubi habitabant Emim, quos Moabitę expulerunt *Deut.* 2. 10.) Chesbon, Madmen, Choronaim, Haluchith, Dibon, Aroer, Cholon, Jahza, Mephaath, Beth diblathaim, Beth gamul, Beth meon, Kerioth, Bozra, Kir cheresch, Jaazer, Sibma, Eleale, Zoar, & Me nimrim.

CAPUT XXI.

DE AMMONITIS.

Ammon quis. Ἀμμανῖται populi Cœlesyriæ. Philadelphia regia Ammonitarum num in portione tribus Gad. Ammonitis universa Israelitis interdicta. At a Davide occupapata. Jabboc fluvius terminus Ammonitidis, non tamen ita ac si quicquid ultra Jabbocum erat septentrionem versus regioni Ammoniticæ deberet tribui. Verba Jos. 13. 23. *illustrantur.*

AMmonitis vel Ἀμμανῖτις χῶρα 2. *Macc.* 4. 26. ita dicta est ab Ammone, aut *Ben ammi* filio Lothi, cujus posteri hanc incoluerunt. Mirum sane nomen Ammonis nusquam in sacro codice uti nomen viri singularis legi, sed *filios Ammon* conjunctim; sic ut dubitari possit fuerit ne *Ammon* idem ac *Ben ammi*. Josephus hos Ἀμμανῖτας nuncupat, scribens esse populos Cœlesyriæ *Ant.* I. 11. adeo enim late nonnunquam patet Cœlesyriæ nomen de quo ante diximus. *Ant.* IV. 5. regiæ eorum Rabbathæ meminit, quæ non est alia quam רבת בני עמון *Rabbath filiorum Ammon.* Et *Ant.* V. 9. scribit regionem Ammaniticam non fuisse a Mose occupatam, licet id in ejus potestate situm esset. Justinus Martyr *in dial. cum Tryphone*, *pag.* 272. notat suo tempore plurimos adhuc Ammonitas superfuisse, καὶ Ἀμμανιτῶν ἐστὶ νῦν πολὺ πλῆθος.

Eusebius *in Onomastico ad vocem* Ἀμμών scribit Philadelphiam, Ammonitarum regiam, fuisse possessam a tribu Gad, sed hoc repugnat Dei mandato, quo omnem spem potiendi terrarum Ammoniticarum iis eripuit *Deut.* 2. 19. Nunquam Israelitæ vel minimam partem terræ Ammoniticæ possederunt, *Jud.* 11. 15. nisi prius ab iis læsi, uti quum David eos subjugavit 2. *Sam.* 12. 31. sed Ammonitæ contra urbes Israelitarum ceperunt. *Jud.* 10. 9. & *Jerem.* 49. 1. ipsi vicissim ab orientalibus populis delendi, ut nulla superfutura sit eorum memoria *Ezech.* 25. 4. & 10.

Jabboc fluvius terminus Ammonitarum appellatur *Deut.* 3. 16. עד יבק הנחל גבול בני עמון *usque ad Jabbok fluvium terminum filiorum Ammon dedi Rubenitis & Gaditis.* Quod tamen non debet intelligi ac si Jabboc ita distingueret Ammonitas & Israelitas ut quemadmodum regio Israelitarum est ad austrum Jabboci, ita regio Ammonitarum (si ex parte, certe non omnis ibi fuit) esset ad septentrionem: nam ultra Jabbocum septentrionem versus erat Basan & portio dimidiæ tribus Menassis; & Gilead se extendit usque ad Dan. Atqui nunquam ea regio quæ Israelitis a Deo tributa fuit vel minimam partem terræ Ammoniticæ complexa est. Deus enim diserte vetuerat, *Deut.* 2. 19. Fuit itaque regio Ammonitarum ad ortum re-

gionis tribuum Gad & Ruben : & forsitan ex parte etiam terminata fuit flumine Jabboc: aut illud נבול & sequentia divellenda sunt a fluvio Jabboc. Ut tamen verum fatear, quum varia loca Sacri Codicis (in quibus Jabboci fit mentio) confero, videtur pars quædam regionis Ammoniticæ collocanda ad septentrionem Jabboci, quia ab Arnone ad Jabbocum se extendisse dicitur regnum Sichonis quod Rubenitis postea Gaditisque cessit. Ita legitur *Num.* 21. 24. ויירש את ארצו מארנן עד יבק עד בני עמון כי עז נבול בני עמון *Et possedit terram ejus ab Arnone usque ad Jabbokum usque ad Ammonitas, quia munitus* (יעזר pro עז legerunt Græci, qui habent Ἰαζὴρ) *erat terminus Ammonitarum* : ubi Jabboc & Arnon velut termini oppositi commemorantur, uti & *Jos.* 12. 2. Conferamus *Deut.* 2. 37. ubi dicitur, postquam regnum Sichonis regis Emorræi occupatum jam esset ab Israelitis רק אל ארץ בני עמון לא קרבת כל יד נחל יבק וערי ההר וכל אשר צוה יהוה אלהינו *tantum ad terram Ammonitarum non accessisti, universo latere fluvii Jabboc, & urbes montanas, & quæcunque a Deo erant prohibita*. Et mox sequitur *cap.* 3. *Et convertimus nos & adscendimus versus Basan*. Certe quum regnum Ogi fuerit ad septentrionem Jabboci, id flumen transmittere debuerunt, adeoque illa verba כל יד נחל יבק *omne latus fluvii Jabboc* non notant omnes ripas vel omnes regiones Jabboco adsitas Israelitis fuisse interdictas (nam ita Basanem occupare non debuissent) sed terras omnes Jabboco adsitas quæ Ammonitarum erant. An vero flumen hoc idem sit cum eo quod *Numer.* 22. 5. flumen terræ Ammoniticæ הנהר ארץ בני עמון dicitur affirmare non audeo.

Verum, dicet aliquis, omnino partem Ammonitidis possederunt Israelitæ: nam dimidia terra Ammonitarum videtur data tribui Gad. *Jos.* 13. 23. At illic non dicitur dimidiam terram Ammonitarum datam esse tribui Gad, sed esse terminum tribus Gad, *& erit iis terminus Jaezer & omnes urbes Galaaditidis & dimidia terra filiorum Ammon usque ad Aroer*. Notandum est quando urbes aut regiones dicuntur esse נבולים *termini*, aliquando recenseri quæ intra illam terram, aliquando quæ in limite, sunt, uti in describendo termino tribus Jissascar, Zabulon, Ascher, & aliarum voce נבול tum urbes in limitibus sitæ, tum illæ quæ in medio regionis erant, significantur, & modo hæ modo illæ in descriptione tribus recensentur.

Ætate Origenis nomen Ammonitarum deletum jam erat per commune multis gentibus nomen Arabum, quod ipse *l.* 1. *in Jobum* testatur, non Ammonitas modo verum etiam Idumæos posteros Esaui & Moabitas omnes uno nomine Arabes nuncupari. Sic Philadelphia, olim Ammonitarum metropolis, Arabiæ accensetur ab Epiphanio *in Synopsi lib.* II. *adversus hæreses pag.* 397. ubi Βάκαθον vocat vicum primarium Ἀραβίας τῆς φιλαδελφίας *Arabiæ Philadelphiensis*. Sic *pag.* 469. scribit ἐν τῇ Ἀραβίᾳ τῇ Πετραίων Ῥωκὼμ (רקם Ἀρεκέμη Josepho) τε καὶ Ἐδὼμ καλυμένη, *in Arabia Petræorum Rocom & Edom dicta*. Plura de Arabia supra diximus *cap.* XVI.

CAPUT XXII.

DE ITURÆA SIVE AURANITIDE.

Ituræa videtur esse eadem cum Auranitide. Josephus Ituræa non meminit, sed Auranitidis aliquoties. Ituræi dicti ab Itur, filio Ismaelis. Situs Ituræa. Epiphanii, Strabonis, Vibii Sequestris, & Dionis Cassii verba de Ituræis illustrata. Auranitis חורן Αὔρανος *quid.* حوران *quæ regio.*

EAndem esse cum Ituræa Auranitin, regionem ad ortum Palæstinæ sitam, ante nos ab aliis observatum est: nec destituitur hæc sententia suis firmamentis. Philippus tetrarcha fuisse legitur τῆς Ἰτυραίας καὶ Τραχωνίτιδος *Luc.* 3. 1. Josephus ejusdem tetrarchiam describens ei adsignat *Batanæam cum Trachonitide & Auranitin* cum parte domus Zenodori, Βαταναίας σὺν Τραχωνίτιδι καὶ Αὐρανίτις σὺν τινι μέρει οἴκυ τῦ Ζηνοδώρυ λεγομένυ. *Antiquitatum lib.* XVII. 13. Auranitin autem Zenodorus Arabibus elocaverat ante, teste eodem *lib.* XV. 13. Et eodem *capite* scripsit Cæsarem regno Herodis adjecisse χώραν Τράχωνα καὶ Βαταναίαν καὶ Ἀβρανῖτιν, *regionem Trachona, & Batanæam & Abranitin*. Ita etiam legit Suidas Ἀβρανῖτις, χῶρα. *Libro* XVII. *cap.* 10. ubi de Herodis testamento agit, & alibi ubi tetrarchias enarrat quæ filiis Herodis obtigerunt, nulla plane mentio Ituræa: imo in toto Josepho ne mentio quidem fit Ἰτυραίας, nisi forsitan *Antiquitatum* XIII. 19. ubi Aristobulus gentem

Itu-

Ituræorum coegisse dicitur ad recipiendam circumsionem, quod tamen de Idumæis alii mallent quam Ituræis accipere. Quum itaque Auranitin commemoret Josephus præterita Ituræa, Lucas Ituræam præterita Auranitide, non video quidni credi oporteat eandem fuisse cum Ituræa Auranitin.

Ituræorum nomen ab יטור *Itur*, filio Ismaelis, videtur esse ductum: vide 1. *Chron.* 1. 31. Memoranturque Ituræi, Ἰτουραῖοι in versione Alexandrina, 1. *Chron.* 5. 19. contra quos tribus Ruben, Gad, & dimidia Menasse bellum gesserunt. Unde situs Iturææ aliqua ratione innotescit, ad ortum scilicet terræ Israeliticæ: quod ex *commate* 10. ejusdem capitis firmatur, ubi Hagareni dicuntur e regione sua pulsi & Israelitæ in tentoriis eorum habitasse ad latus orientale Gileaditidis. Hagareni autem cum Ituræis & Naphisæis junguntur 1. *Chron.* 5. 19. & illic dicitur dimidiam tribum Menassis in regione eorum habitasse. Sic ut Ituræa ad ortum terræ a dimidia tribu Menassis possessæ quærenda videatur. Epiphanius *l.* 11. *adversus hæreses*, *pag.* 461. Iturææ his verbis meminit, *Sampsæi habitabant in Moabitide juxta Arnonem*, καὶ ἐπέκεινα ἐν τῇ Ἰτουρέᾳ καὶ Ναβαττίδι, *& ulterius in Iturea & Nabattide*. E & AI in veteribus membranis sæpe confunduntur, adeoque Ἰτουρέα pro Ἰτουραία videtur positum. Plinius Ituræos magis septentrionem versus removet, in Syria *lib.* v. *cap.* 23. Atque ita Vibius Sequester *de gentibus*, *p.* 155. editionis Hesselianæ, *Ithyrei*, *Syri usu sagittæ periti*. Strabo quoque *lib.* xvi. Οὐ πόῤῥω δ' οὐδ' Ἡλιούπολις καὶ Χαλκὶς ὑπὸ Πτολεμαίῳ τῷ Μενναίου τῷ τὸν Μαρσύαν κατέχοντι καὶ τῶν Ἰτουραίων ὀρεινήν. *Prope erat Heliopolis & Chalcis sub Ptolemæo positæ filio Mennæi qui & montanam regionem Ituræorum obtinebat*. Et paulo post, τὰ μὲν ὀρεινὰ ἔχουσι πάντα Ἰτουραῖοί τε καὶ Ἄραβες κακοῦργοι πάντες. *Montana omnia incolunt Ituræi & Arabes, homines mali omnes*. Credibile est illos non semper certas sedes habuisse sed Arabum Scenitarum more huc illuc vagatos.

Auranitin dictam esse ab חורן *Chavran*, non longe a Damasco (vide *Ezech.* 47. 16. 18.) non est improbabile. Græci ipsi nobis præeunt *Ezech.* 47. 16. qui illic habent Αὐρανίτιδος, & Hieronymus ad illum locum scribit *Auran esse oppidum Damasci in solitudine*. Ab hac regione crediderim ductum esse nomen Αὔρανος 2. *Macc.* 4. 40. In quibusdam codicibus legitur τινὸς Αὐράνου, in aliis τυράννου. Latinus vertit *Chavranensi*, ita ut intellexisse videatur incolam Auranitidis quæ חורן *Chavran* Hebraice dicitur, uti vidimus. Golius in Notis ad Alfraganum *p.* 133. observat regionem in qua urbs Tiberias sita est Syris & Arabibus حوران Αὐρὰν dici. Sed hoc aliquid facere ad Auranitin non putem, (quamvis & Gulielmum Tyrium *lib.* xxii. ita scribere videam, *Auranitide regione quæ secus mare Tiberiadis est*) quum regio, in qua Tiberias est, Galilæa fuerit, non Auranitis. Illud, quod in Lexico Arabico notat ex Jacuto, حوران *Havran* appellari *regionem australem Damasci*, potius huc retulerim. Videtur enim ad austrum Damasci collocanda Auranitis.

CAPUT XXIII.

DE TRACHONITIDE.

Trachonitis pars Arabiæ. Josephus inter Palæstinam & Cœlesyriam eam constituit. Non contingebat Galilæam, sed Batanæam. Batanæa ad ortum Gaulonitidis. Eusebii loci in quibus Trachonitidis mentio. Ituræa & Trachonitis eadem ex mente Eusebii. טרכונא *Τράχων circa Bozram. Bostreni dicti Arabes Trachonitæ. Nomen Trachonitidis unde ductum. Τράχωνες vicini Damasco. Gulielmi Tyrii verba de Trachonitide.*

Regionem Trachonitarum Arabum omnem intra fines terræ Israeliticæ quam Moses & Josua duodecim tribubus assignarunt constituere non audeo, quamvis non desint qui urbium trans Jordanicarum aliquas Trachonitidi tribuant, uti Eusebius & Chaldæus interpres qui *Argob Deut.* 3. 14. reddit per *Trachonitin* טרכונא. Ex testimoniis, opinor, quæ adducemus fiet perspicuum inter regiones Palæstinæ vicinas potius quam inter illas quæ partem ejus constituunt, collocandam esse.

Ex Josepho potissimum ea hauriri queunt quæ requiruntur ad constituendum verum locum Trachonitidis. Meminit ejus *Antiq.* 1. 7. diciturque sita inter Palæstinam & Cœlesyriam, olim habitata ab Use filio Aram. Illic Τραχωνῖτις appellatur, alibi ὁ Τράχων *Ant.* xvi. 13. & *de bell.* 1. 15. Non contingebat Trachonitis Galilæam, quod

liquet ex eo quod *lib.* I. *de bell. c.* 15. legatur terram omnem interjectam inter Trachonem & Galilæam cessisse Herodi. Ibidem dicitur Batanæa adjecta Trachonitidi. Quumque Gaulonitis se extendat a mari Tiberiadis usque ad fontes Jordanis, restat ut Batanæa fuerit ad ortum Gaulonitidis, ad ortum Batanęę Iturea sive Auranitis, ad septentrionem Batanęę Trachonitis. Ad septentrionem enim Peręę quodcunque Judaicę ditionis erat, ad has quatuor regiones refertur, Gamaliticam, Gaulonitin, Batanęam ac Trachonitin *lib.* III. *de bell. c.* 2. Gamalitica autem continetur aliquando sub Gaulonitide. Trachonitis porro videtur ultra Batanęam excurrisse septentrionem versus: nam Josephus *lib.* III. *de bell. c.* 18. lacum Phialam 120. stadia dissitum a Paneade scribit situm ea via qua ad Trachonitin adscenditur. Paneada ipsam & Ulatham scribit *Ant.* XV. 13. jacere inter Galilęam & Trachonitin, esse autem Trachonitin plenam receptaculis latronum. Ex ea in Arabiam fugisse latrones idem narrat *Antiquit.* XVI. 13. & in eam 3000. Idumęorum deducta ut latrocinia coercerent.

Audiamus & alios qui Trachonitidis meminerunt. Canatha erat in Trachonitide prope Bostram, uti testatur Eusebius *in voce* Κανάθ. . . γέγονε φυλῆς Μανασσῆ. κεῖται δὲ καὶ εἰς ἔτι νῦν ἐν Τραχωνίτιδι πλησίον Βοσρῶν. *Fuit tribus Manasse, in Trachonitide juxta Bostram*, & ibidem vocat eam *Arabiæ vicum*. Idem *ad vocem* Ἰτουραία (credidit enim eandem esse Ituręam & Trachonitin) Τραχωνῖτις δὲ καλεῖται ἡ παρακειμένη χώρα τῇ ἐρήμῳ τῇ κατὰ Βόσραν τῆς Ἀραβίας. *Trachonitis appellatur regio adjacens eremo quæ juxta Bostram Arabiæ est*. Hieronymus in Onomastico ad vocem Trachonitis. *Est autem trans Bosram Arabiæ civitatem in deserto contra australem plagam quasi ad* Damascum *respiciens*. Hęc conveniunt cum testimonio Talmudicorum qui טרכונא *Trachonitin* extendunt לבצרה *Bozram* usque. Vide Ligtfootum *in Chorographicis*, Lucæ Evangelio præmissis, *Sect.* IV. Adde Aurelium Victorem de Imperatore Philippo Bostris oriundo scribentem *M. Julius Philippus Arabs Trachonites*. Ἄραβες Τραχωνῖται etiam Ptolemæo appellantur: adeoque non in montanis Libani aut Antilibani locandi sunt; tunc Syri fuissent, non Arabes.

Trachonitin dictam a Trachonibus, quamvis & ipsa Τράχων nuncupetur, est probabile. Damasco autem imminebant δύο λεγόμενοι Τράχωνες, teste Strabone, qui addit ἔπειτα πρὸς τὰ Ἀράβων μέρη καὶ τῶν Ἰτουραίων ἀναμὶξ ὄρη δύσβατα ἐν οἷς καὶ σπήλαια ἦν βαθύστομα, ὧν ἓν καὶ τετρακισχιλίους ἀνθρώπους δέξασθαι δυνάμενον. *Deinde Arabiam versus & Ituræam montes sunt invii, in quibus speluncæ profundæ sunt quarum una quater mille homines capit*. Adde Josephum *lib.* XV. *cap.* 13. ubi de Zenodoro, Trachonitas ex agro Damasceno prædas agere. Ptolemæus ad ortum Batanææ Σακκαίαν locat, & deinde Τραχωνίτας Ἄραβας. Lepidum est quod Guilielmus Tyrius narrat *Histor. lib.* XV. *cap.* 10. de iis qui iter faciebant per hanc regionem: cisternarum ora videbant patentia & sine difficultate haurire aquas se posse arbitrabantur, sed demissas situlas non sine damno amittebant: nam qui intus latebant in cavernis subterraneis funes præcidentes quibus hauriendi adligata erant instrumenta funes remittebant decurtatos. Ipse inter Adraa & Bozram illas speluncas fuisse scribit. *Libro* autem XXII. *cap.* 20. tradit Traconitidem regionem Bostrensis diocæseos partem esse non modicam, & paulo post describit regionem cujus metropolis Bostrum est, uti arentem prorsus & inaquosam, fontem rivos & flumina non habentem penitus: sic ut hibernis mensibus aquæ pluviales in lacunis colligantur ad usum totius anni: incolas horrea frugum habere in specubus subterraneis.

CAPUT XXIV.

DE PHŒNICE ET SYRIA.

Phœnices nomen oræ maritimæ proprie dari solitum. Nonnulli & Damascum urbem Phœnices vocant. Josepho Sidon, Tyrus, Cæsarea, Berytus, & Dora urbes Phœnices dictæ. ארם, Syria, *quæ. Syria Damascena. Syria Tzoba. Urbs* Kinnesrin *olim Soba dicta. Sententia Bocharti de* Aram Maacha *ad examen revocata.*

Regiones Palæstinæ conterminæ ad plagam septentrionalem Syriæ nomine aut Phœnices nuncupari solent. Proprie quidem Phœnicen appellarunt regionem maritimam, sed non desunt qui ipsam Damascum longissime a litore maris magni remotam urbem Phœnices dixerunt. De Syria certum est a plerisque omnibus scriptoribus illam

Palæ-

Palæſtinæ vicinam ad ſeptentrionem dici. Et ipſa Phœnice una Syriarum appellari ſolet, de qua re ſupra egimus. Nunc de nomine Phœnices & Syriæ pauca notabimus ad illuſtranda verba ſcriptorum ſacrorum & aliorum qui illa uſurpant. De Libano & Antilibano, qui in hoc tractu ſunt, heic non agemus, ſed ubi montes Palæſtinæ luſtrabimus.

Euſebius in Onomaſtico, *ad vocem* Ἀβελαμπελών, collocat Abilam in Phœnice inter Damaſcum & Paneada, Ἄβελα τῆς Φοινίκης μεταξὺ Δαμασκοῦ καὶ Πανεάδος. Et Damaſcum appellat *urbem nobilem Phœnices*, πόλιν ἐπίσημον Φοινίκης. Quibuſcum illa confer quæ ſuperius *capite* IX. *p.* 49. de nomine Phœnices pro ipſa Palæſtina uſurpato ſcripſimus. Joſephus Phœnicen & Syriam ſcribit circumſitas utrique Galilææ, *l.* III. *de bell. c.* 2. Δύο δ' οὔσας τὰς Γαλιλαίας, τήν τε ἄνω καὶ τὴν κάτω προσαγορευομένην περιίσχει μὲν ἡ Φοινίκη καὶ Συρία. *Duas autem Galilæas, unam ſuperiorem alteram inferiorem nuncupatam Phœnice & Syria cingunt:* & non niſi harum urbium meminit, quas *Phœnices* eſſe ſcribit, *Sidonis*, *Ant.* I. 7. *Tyri*, *Ant.* XIV. 9. (quæ etiam *Act.* 21. 2. πόλις Φοινίκης dicitur) *Cæſareæ*, *Ant.* XV. 13. *Beryti*, *de bell.* VII. 20. *Dororum*, in *vita ſua*. Sic ut pars dimidia terræ Iſraeliticæ ad mare, eaque ſeptentrionalior, Phœnice appelletur Joſepho. Joppen enim Jamniam, Aſcalona, & ſi quæ ſunt aliæ auſtraliores, nunquam urbes Phœnices nuncupat.

Nomen ארם, quo Syria ſolet dici, perlate patet, quod vel una Meſopotamia, regio inter Tigrin & Euphraten interjecta probat, ארם נהרים, *Aram*, id eſt, *Syria duorum fluminum* nuncupata, de qua re aliqua obſervavimus ſupra, *pag.* 46. Illa vero Syria quę Palęſtinę noſtrę propior fuit ארם דמשק, id eſt, *Syria Damaſcena* dicitur 2. *Sam.* 8. 6. quam David captam terrę Iſraeliticę adſcivit. Eſt & *Syria Tzoba* צובה cujus Rex Hadar Ezer a Davide victus eſt, quęque cum Chammath Tzoba, in qua Tadmor a Salomone condita eſt, eadem fuiſſe creditur 2. *Chron.* 8. 3. unde, ſi Tadmor eſt Palmyra, liquet ubi ea quęri debeat, ſc. non longe ab Euphrate, inter flumen illud & terram Iſraeliticam. Urbem *Kinneſrin* قنسر ين, ſitam inter حلب *Halebum* & حمص *Emeſam* Arabes olim *Soba* dictam ſcribunt. Vide Golii notas ad Alfraganum *p.* 275. Fuit & *Syria Maacha* מעכה I. *Chr.* 19. 6. Harum regionum fines certo conſtitui nequeunt in tanta qua laboramus penuria veterum monumentorum. Fuerunt autem Syri ſępe infeſti Iſraelitis & terras eorum invaſerunt non tantum trans ſed & cis Jordanem. Samariam ipſam obſedit Benhadad Rex Syrię I. *Reg.* 20. I. & Retzin magnam partem regni Judę ſubjugavit. 2. *Chron.* 28. 5.

De *Aram Maacha* aliqua hic monebimus, quod Bochartus eam urbem appellet, & in terra Cananęorum collocet. Ita ſcribit *l.* II. *c.* 6. Geographię ſacrę: *Aram Maacha* I. *Chr.* 19. 6. *Chananæorum potius quam Syrorum fuiſſe oppidum. Maacham eſſe Ptolemæi Epicaeron, Palæſtinæ urbem trans Jordanem*. Et mox. *Maacha tribui Menaſſe obtigit*. Sed primo quidem Aram Maacha videtur habenda pro regione, non urbe; nam media interponitur inter Meſopotamiam & Syriam Tzoba, quæ ſine dubio nomina ſunt regionum. Miſiſſe enim dicitur Rex Ammonitarum ad conducendos ſibi currus & equites *ex Syria interamni* (id eſt Meſopotamia) *hac Aram* (ſive Syria) *Maacha*, & *Syria Tzoba*. Non eſt veriſimile, quum prima regio *Aram* Syria ſit, atque ita ultima *Aram* Syria, mediam *Aram Maaca* eſſe nomen urbis. Deinde dicitur quidem a Bocharto *Maaca* eſſe urbem Palæſtinæ trans Jordanem in portione Menaſſis, & loca *Deut.* 3. 14. *Joſ.* 12. 4. & alia adducuntur, ſed aliud eſt *Aram Maaca*, aliud *Maacha* ἁπλῶς. Nec in iſtis locis legitur vox *Maacha* מעכה ſed המעכתי, & ſemel *Joſ.* 13. 13. מעכת *Maachath*. Hæc differentia, quamvis exigua videatur, in nominibus regionum & urbium ſæpe ſufficit, ut diverſæ eſſe credantur. Sic *Rama* & *Ramath*, רמה & רמת urbes ſunt diverſę, *Meara* & *Maarath* מערה & מערת, *Kana* & *Kenath* קנה & קנת. Quod ſi quis מעכה & מעכת pro iiſdem locis habere velit, tamen *Aram Maacha* erit nomen regionis a vicina urbe Maacha dictæ. Denique, quod Bochartus ſcribit Maacham eſſe Ptolemæi Epicaeron, non convenit cum ſitu urbis Maachæ, quæ in tribu Menaſſe erat, atque adeo ad fines ſeptentrionales terræ Iſraeliticæ trans Jordanem, quum Epicaeros ab ipſo Bocharto in mappa geographica Syrię, inſerta *lib.* II. *c.* 3. ad mare mortuum collocetur, ad fines terrę auſtrales.

CAPUT XXV.

DE TERMINIS QUIBUS PALÆSTINA DEFINITUR IN SACRO CODICE.

Termini Palæstinæ australes a lacu Asphaltite usque ad fluvium Ægypti protensi. Tzin regio quæ. Duo deserta Sin *in versione vulgata, alterum* סין*, alterum* צן*.* Tzin, צן*, in finibus australibus Palæstinæ. In hoc deserto Tzin erat Cadesch, & Cadeschbarne, Cadesch urbs fuit, Cadesch barnea regio. Inter Cadesch urbem & terram Israeliticam habitarunt Edomæi. Termini regionis trans Jordanicę. Termini septentrionales, via ducens Chamatham. Chamath quæ. Regio Sidoniorum & Ziphron in finibus terræ septentrionalibus.*

POstquam regiones quibus Palæstina cingitur ab austro, ortu, & septentrione (nam ab occasu mare magnum est, de quo aliqua dicemus ubi ad aquas Palęstinę perventum erit) lustravimus, atque ita situm istius regionis respectu gentium vicinarum vidimus, restat ut terminos, quibus ab illis gentibus secernitur, ex sacris literis, aliisque monumentis veteribus, eruamus. Quo in argumento ita versabimur, ut eodem ordine, quo usi sumus in lustrandis terris Palęstinę propinquis, progressuri simus ab australi plaga per orientalem atque inde septentrionalem usque ad mare mediterraneum.

Fines terrę Israeliticæ ab austro ad septentrionem porrectæ indicantur hoc loquendi modo, a Gaza ad Sidonem, vel a Bersabe usque ad Dan; at in narratione rerum gestarum magis quam in geographica terræ & limitum ejus descriptione: nam ultra Gazam & Bersaben se extendit terra Israelitarum ad austrum: sed ab locis notioribus videntur fines ita dici. Ceterum termini Palæstinæ australes iidem sunt qui terrarum tribui Judæ assignatarum, quæ omnium tribuum maxime fuit sita ad austrum. Describuntur illi *Jos.* 15. 1. 2. 3. 4. unde liquet ab extremitate australi lacus Asphaltitis terminos hos occasum versus extendi usque ad fluvium Ægypti נחל מצרים ubi illabitur in mare magnum sive mediterraneum. De situ lacus Asphaltitis & fluvii Ægypti accuratius agetur infra, ubi de aquis Palæstinæ. Inter loca autem quę varia illic memorantur inter extrema duo, lacum videlicet Asphaltiten & fluvium Ægypti, celebriora & de quorum situ aliquid certi videtur affirmari posse ex collatione variorum locorum sacri codicis, quæque, vitandæ confusionis gratia, illustrari omnino quibusdam adnotationibus debent, sunt Tzin & Cadeschbarnea: quamvis de Tzin ratio dubitandi sit, num sit idem cum illo deserto Tzin quod *commate primo* ejusdem capitis ad terminos tribus Juda australes collocatur. Quicquid sit, de deserto Tzin agendum erit, atque adeo tunc expendendum ubi illud fuerit & sitne ab illo Tzin, quod *commate tertio* memoratur, diversum. Ergo primum disquiramus de Cadeschbarnea, deinde de deserto Tzin.

Cadesch barnea nomen loci fuit, remoti a monte Choreb itinere dierum undecim *Deut.* 1. 2. unde missi fuerunt exploratores ad lustrandam terram Canaan *Num.* 32. 8. *Jos.* 14. 7. qui *Num.* 13. 3. missi dicuntur ממדבר פארן *a deserto Paran*, & *commate* 26. reversi ad Mosen אל מדבר פארן קדשה *ad desertum Paran*, *versus Cadesch*. Mentio etiam fit hujus loci in finibus australibus terræ Canaan *Num.* 34. 4. *Jos.* 15. 3. nam terminus australis tendens ab extremitate australi maris mortui occidentem versus עבר צנה והיו תוצאותיו מנגב לקדש ברנע *transit Tzinnam & progreditur ab austro ad Cadesch barnea*. Pari modo *Jos.* 10. 41. in finibus terræ australibus collocatur, quum Josua a Cadesch barnea Gazam usque percussisse Cananęos dicitur. Hinc liquet Cadesch barnea se extendisse a deserto Paran usque ad fines australes terrę Canaan, & esse nomen regionis sive deserti, non urbis. Certe in sacro Codice nunquam urbs appellatur hoc nomine. Eusebius etiam in onomastico ad vocem Cadeschbarne scribit, Καδδὴς Βαρνὴ ἔρημος ἡ παρατείνουσα Πέτρᾳ πόλει τῆς Παλαιστίνης. *Caddesch barne est desertum quod se extendit usque ad Petram urbem Palæstinæ*. Ita quoque Procopius Gazæus ad *Gen.* 14. ex Eusebio quem in Geographicis sequi solet. Hieronymus in Comm. ad *Genes.* 14. 7. *significat locum apud Petram, qui fons judicii nominatur id est Cadesch*.

Magna pars hujus deserti inhabitabatur ab Edomæis & Seir appellabatur: quod ex eo colligo, quod *Deut.* 1. 19. 43. dicatur, quum Israelitæ venissent usque ad Cadeschbarne, eos adscendere voluisse montana Emorræorum in terra Canaan habitantium, sed ab Emorræis in fugam conjectos fuisse & contritos בשעיר *in Seir*, &

rever-

reverſos (quo niſi ad Cadeſch barnea?) fleviſſe & conſediſſe in Cadesh (non alio loco quam Cadeſch barnea, ut opinor, unde digreſſi fuerant, quique *Deut.* 2. 14. ita appellatur) ותשבו בקדש, longo tempore, donec inde profecti montana Seir circumirent uſque ad Moabitim. Hinc etiam diſcimus locum eundem qui Cadeſch barnea dicitur, Cadeſch appellatum fuiſſe: unde tamen non efficitur, ubicunque Cadeſch legitur, illud de Cadeſch barnea eſſe intelligendum.

Cadeſch, urbs fuit ad terminos terræ Edom, quo cum perveniſſent Iſraelitæ petierunt a Rege Edom ut liceret ipſis per terram ejus tranſire ad terram Canaan, quod negatum fuit. *Ecce nos*, dicunt, בקדש עיר קצה גבולך *in* vel *juxta Cadeſch, urbem in extremis finibus tuis Num.* 20. 16. Unde perſpicuum eſt inter hanc Cadeſch & terram Canaan medio loco ſitam fuiſſe regionem Edomæorum: adeoque non fuiſſe hanc urbem in finibus auſtralibus terræ Canaan ſitam, uti multi exiſtimant: tunc enim venia regis Edomæi non indiguiſſent. Quumque in vel juxta Cadeſch fons virtute Dei e rupe percuſſa a Moſe prodierit, non videtur improbabile eandem hanc Cadeſch eſſe quæ עין משפט *fons judicii Gen.* 14. 7. appellatur. Eadem Cadeſch deſerti Tzin קדש מדבר צן nuncupatur, ubi populus aquas flagitaverat *Numer.* 27. 14. Alibi dicitur במדבר צן הוא קדש *in deſerto Tzin, id eſt, Cadeſch. Num.* 33. 36. Sed ultimus hic locus meretur accuratius examen. Scilicet illic recenſentur omnes manſiones populi Iſraelitici in deſerto, & nonniſi unius Cadeſch fit mentio ſc. *deſerti Tzin ſive Cadeſch*, a quo ad montem Hor redierint, unde ſequeretur Cadeſch, urbem in finibus Edomæorum poſitam, eſſe eandem cum Cadeſchbarne: nam caſtrametati ſunt in Cadeſchbarne, *Deut.* 1. 2. caſtrametati etiam ſunt in Cadeſch *Num.* 20. 16. quumque Cadeſchbarne nonnunquam Cadeſch ἁπλῶς appelletur (*Deut.* 1. 46.) quid obſtat, dicet aliquis, quo minus credamus eandem eſſe Cadeſch in finibus Edomæorum poſitam & Cadeſch barne? quod ſi fuerint diverſæ manſiones Cadeſch & Cadeſchbarne, cur non diſtincte recenſentur *Num.* 33. 36? Primo quidem quod diverſa loca eſſe Cadeſch & Cadeſch barne credamus facit quod Cadeſchbarne in deſerto Paran fuerit, & eadem ſe extenderit ad fines auſtrales terræ Canaan, Cadeſch vero urbs in finibus Edomæorum ſita, unde per fines Edomæorum aditus erat ad terram Canaan. Deinde ſi manſiones fuere diſtinctæ Cadeſch & Cadeſchbarne, cur non diſtincte recenſentur? putem hoc factum vel quod nomen deſerti Tzin tam late pateret (confer *Num.* 13. 21.) ut etiam ad urbem Cadeſch ſitam in finibus Edomæorum ſe extenderet, & deſertum Cadeſch barnea complecteretur: niſi enim hoc dicamus, nulla facta fuiſſet manſionis in Cadeſchbarnea mentio, ſed tantum deſerti Tzin, in quo Cadeſch Edomitica; vel quod non diu juxta unam Cadeſch hæſerint: non enim omnia loca in quibus fuerunt Iſraelitæ in illo catalogo recenſeri apparet ex eo quod *Num.* 33. 36. ab Etzjon Geber proxima manſio recenſeatur in deſerto, id eſt, Cadeſch. Nota Græcos Interpretes aliter videri legiſſe & duas manſiones diſtincte commemorare, unam in Zin, alteram in Pharan ſive Cadeſch *Num.* 33. 36. Καὶ ἀπῆραν ἐκ Γεσιὼν Γάβερ καὶ παρενέβαλον εἰς τὴν ἔρημον Σὶν; Καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου Σὶν καὶ παρενέβαλον εἰς τὴν ἔρημον Φαράν· αὕτη ἐστὶ Καδής. *Et profecti ex Eſion Gaber caſtrametati ſunt in deſerto Sin. Et profecti ex deſerto Sin caſtrametati ſunt in eremo Pharan. Hæc eſt Cadeſch.*

Duo ſunt deſerta, utraque ab Iſraelitis ex Ægypto egreſſis frequentata quæ *Sin* appellantur ab interprete vulgato; ſed diſtinctis nominibus in textu Hebræo conſpicua, alterum Ægypto propius & סין *Sin* dictum, alterum terræ Canaan & צן *Tzin* nuncupatum. Hoc in finibus auſtralibus terræ locatur *Num.* 34. 3. & hinc univerſa terra deſcribitur *Num.* 13. 22. ויתרו את הארץ ממדבר צן עד רחוב לבא חמת *explorarunt terram a deſerto Tzin uſque ad Rechob, qua itur verſus Chamath*. In hoc deſerto erat Cadeſch, urbs ad extremos fines Edomæorum *Num.* 20. 1. 16. quæ inde nomen tulit Cadeſch deſerti Tzin *Num.* 27. 14.

Videtur hoc deſertum Tzin latiſſime ſe extendiſſe & complexum ipſam regionem Cadesbarne. Niſi enim hoc dicamus, fatendum eſt inter manſiones populi Iſraelitici in deſerto recenſitas *Num.* 33. nullam factam mentionem Cadesbarne. Dicitur enim illic tantum quod ab Etzjon Geber venerint *in deſertum Tzin, id eſt, Cadeſch*. Quo reſpicitur ad *Num.* 20. 1. *Venerunt in deſertum Tzin, & manſit populus in Cadeſch* .... quæ Cadeſch mox *commate* 16. dicitur eſſe *urbs in finibus Edom*. Fuerunt præterea caſtrametati in Cadesbarne in deſerto Pharan *Num.* 13. 3. quæ loca diſtincta ſunt. Atqui hujus Cadesbarne nulla fit mentio niſi dicamus nomine deſerti Tzin illud innui. Illud autem deſertum Cadeſch appellari videtur ab urbe in finibus Edomæorum Cadeſch.

Sunt qui putent hujus deſerti mentionem fieri *Num.* 34. 3. & *Joſ.* 15. 3. ubi de ter-

termino auſtrali terræ legitur ועבר צנה *& tranſit Tzinna ..... & adſcendit ad Cadeſch barnea*. Sed illud עבר non requirit ut ה in צנה ſit *locale*, nam mox *Joſ.* 15. 3. ſequitur עבר חצרון, adeoque צנה ſit nomen loci, uti & Græcis viſum eſt, Ἐννὰκ habentibus. Nec deſerta duo, Tzin & Cadeſchbarne, videntur ſibi tam vicina concipienda in exiguo hoc ſpatio finium terræ auſtralium; potius dicendum Cadesbarne eſſe partem deſerti Tzin.

Pergamus nunc ad terminos auſtrales & boreales terræ trans Jordanem. Hi deſcribuntur *Deut.* 3. 9. *a fluvio Arnon uſque ad montem Chermon* מנחל ארנון עד הר חרמון, qui mons imminet Paneadi, & Libano vel Antilibano ipſi adhæret, uti poſtea demonſtrabitur quum de montibus Palæſtinæ agetur. Præterea termini terræ trans Jordanicæ conſtituuntur *Deut.* 14. 48. 49. *Ab Aroer quæ ſita eſt ſuper ripam torrentis Arnon uſque ad montem Sion qui & Chermon. Omnis planities* (poſſeſſa fuit ſc. a Ruben, Gad & dimidia Manaſſe) *trans Jordanem ad orientalem plagam uſque ad mare ſolitudinis & uſque ad radices montis Phaſga*. Hinc cernere eſt Aroer collocandam ita ut ad auſtrum ſit terræ trans Jordanicæ. Peccant itaque qui eam ad orientem collocant, & eo fluvium Arnonem circum ducunt. Præterea notandum eſt radices montis Phaſga collocari in finibus auſtralibus terræ trans Jordanem. Confer *Joſ.* 12. 1. 2. ubi limites hujus terrę eodem modo deſcribuntur. *Hi ſunt reges terræ quos percuſſerunt filii Iſrael & adſciverunt terram eorum trans Jordanem verſus ortum ſolis ab fluvio Arnon uſque ad montem Chermon, & omnem planitiem ortum verſus. Sichon Rex Emorræorum habitabat Cheſchbone, dominans ab Aroer, quæ & ſita eſt ſuper ripam fluvii Arnon, & medio fluvio, atque dimidiæ parti Gileaditidis, & uſque ad Jabboc fluvium, qui terminus eſt filiorum Ammon. Et planities uſque ad mare Cinneroth ortum verſus, & urbes planitiei maris mortui ortum verſus, via Bethjeſchimoth & ab auſtro ſub Asdoth Piſga. Et fines Ogi Regis Baſan, ex reliquiis Rephazorum, qui in Aſtaroth & Edrei habitabat. Qui dominabatur in monte Chermon & Salcha & tota Baſan uſque ad fines Geſchuritarum & Maachatitarum, & dimidiæ parti Gileaditidis uſque ad ditionem Sichonis Regis Chesbonis*. Quid autem eſt quod תוך הנחל *medium fluminis* Arnon recenſeatur ſub ditione Sichonis? crediderim Arnonem in duo brachia ſe alicubi diviſiſſe, & unum ad Sichonem alterum ad Moabitas pertinuiſſe.

Termini terræ Canaan (excluſa regione duarum tribuum & dimidiæ, uti capite 1. monuimus) ad ſeptentrionem *Num.* 34. 7. 8. 9. deſcribuntur, ita ut a mari magno (qui limes eſt Palæſtinæ occidentalis *Num.* 34. 6.) fiat initium; & quidem non longe, ut videtur, a Sidone, quæ urbs in finibus terræ Cananęorum ſeptentrionalibus *Gen.* 10. 19. & *Joſ.* 19. 28. collocatur, ad ſeptentrionem tamen illius urbis, quæ tribui Aſer aſſignata fuit *Judic.* 1. 21. Inde limes ad הר ההר progreditur, quod vulgo per *montem Hor* redditur. Græci ὄρος τὸ ὄρος. At notus haud eſt mons Hor, niſi ille ubi Aharon fato functus legitur *Num.* 33. 39. Nuſquam in ſacris literis mentio fit montis Hor ad ſeptentrionem terræ Iſraeliticæ niſi hic; quum tamen pluribus locis termini terræ deſcribantur. Quare ſuſpicor illud *Hor*, הר, haud eſſe nomen proprium, ſed infinitivum verbi הרר, unde הר, *mons*, ducitur. Fateor ignotam eſſe ſignificationem verbi הרר, quum in Veteri Teſtamento non legatur: ſed haud dubitandum videtur, quum הר *mons* inde ducat originem, aliquid eo indicari quod monti conveniat, uti *aſſurgere*, *eminere*, *attolli*, aut ſimile quid. Quapropter, quodcunque ſit, illud הר ההר velim heic accipi pro τῷ *aſſurgere montis*, vel re ſimili. Nec eſt quod quis dicat montis nomen addi oportuiſſe. Certe quum Libanus heic fuerit, mons notiſſimus, facile colligitur illum, non alium, hic indicari. Quamvis forſitan pars ipſius Libani nomine Hor dicta fuit; quod uti haud negare, ita nec affirmare poſſumus.

Ab הר ההר limes protenditur לבא חמת ad viam quæ ducit Chamatham, aliquando בוא חמרת *qua itur Chamatham*, ἁπλῶς pro termino ſeptentrionali terræ Iſraeliticæ collocatur, uti 1. *Chron.* 13. 5. ubi David congregaſſe dicitur כל ישראל *totum populum Iſraelis* מן שיחור מצרים ועד לבוא חמת *a Schichor Ægypti uſque quo itur Chamatham:* ἀπὸ ὁρίων Αἰγύπτυ καὶ ἕως εἰσόδυ Ἡμάθ. Ita Græci. *Num.* 13. 21. רחוב לבוא חמת *Rechob qua iter eſt Chamatham* conſtituitur in finibus terræ ſeptentrionalibus. Videtur eſſe illa *Rechob* Aſeritarum *Joſ.* 19. 28. ex qua non potuere expellere Cananæos *Judic.* 1. 31. Malim enim רחוב pro nomine proprio quam communi habere. Joſephus terminum Cananææ, uti illa a Joſua definita fuit, ſcribit fuiſſe Ἀμαθὴν (ea eſt חמת) *Ant.* IX. 11. quam a Macedonibus Epiphaniam dictam idem ſcribit *Ant.* 1. 7. & incolas Ἀμαθεῖς vocat *Ant.* V. 1.

Erat Chamath aliqua urbs vicina Damaſco & Arpad *Jer.* 49. 23. Appellatur Chamath magna *Amos* 6. 2. Sunt qui Antiochiam hoc nomine dictam volunt. Hierony-

ronymus ad *Amos 6.* observat *Chamath magnam esse Antiochiam*, *aliam vero Chamath Epiphaniam*, *unde usque hodie* (anno Christi 408. quo hæc scripsit) *pergentibus Mesopotamiam prima mansio vocatur Emmas*. Et in *Comm. ad Ezech.* 47. agens de Rebla (quæ in terra Chamath sita erat 2. *Reg.* 23. 33.) *In Rebla*, *quæ nunc Syriæ est Antiochia* : *& ut scias Reblam hanc significare urbem quæ nunc in Syria Cœle nobilissima est*, *sequitur contra fontem*, *quem perspicuum est significari Daphnen*, *de quo fonte supra dicta urbs aquis abundantissimis fruitur*. Chaldæus etiam *Num.*13. 22. reddidit Chamath אנטוכיא *Antiochiam*. Eusebius ad vocem Ἐμάθ scribit se non existimare esse illam urbem Epiphaniam vicinam Emessæ : sed Hieronymus contra, *nobis*, inquit, *videtur hanc esse Epiphaniam juxta Emesam quæ hodieque Syro sermone sic dicitur*. Idem ad vocem *Æmath* : *Ego autem investigans repperi Emath urbem Cœlesyriæ appellari*, *quæ nunc Syro sermone Epiphania dicitur*. Et in epistola ad Dardanum idem confirmat. Miratur Bonfrerius Hieronymum *hanc urbem dicere Cœlesyriæ*, *cum tota Cœlesyria videatur fuisse extra terminos terræ Israelitarum* . Sed fuerit Cœlesyria extra terram . Chamath illa nusquam dicitur intra terram Israeliticam fuisse: e contrario quia fines terræ dicuntur se extendere *usquequo tendis Chamatham* colligi posset hinc Chamath extra terram fuisse . Præterea etiamsi Chamath fuisset intra terræ Israeliticæ fines, potuisset urbs Cœlesyriæ dici, nam & ab aliis veterum urbes quædam Israeliticæ appellantur urbes Cœlesyriæ , uti Scythopolis a Josepho *Ant.* XIII. 21. Ceterum Epiphania sita erat ad Orontem , teste Evagrio *Histor. l.* III. 34. Stephanus : Ἐπιφάνεια, πόλις Συρίας κατὰ Ῥαφανέας ἐν μεθορίοις Ἀράδου. *Epiphania*, *urbs Syriæ juxta Raphaneas in confiniis Aradi* . Audiamus & alios inter veteres de Chamath . Theodoretus *quæst.* 22. *in* 2. *lib. Regum* , ὁ Ἀκύλας ἡρμήνευσεν Ἐμὰθ τὴν Ἐπιφάνειαν τῆς Συρίας *Aquilas Emath transtulit Epiphaniam Syriæ* , & in Jerem. 46. Ἐμὰθ τὴν Ἐμέσαν λέγει · ἔστι δὲ καὶ ἄλλη Ἐμὰθ , ἡ νῦν Ἐπιφανεία. *Emath appellat Emesam. Est & altera Emath dicta Epiphania* . Idem Commentar. ad Jerem. 4. Κώμη δέ ἐστιν ἡ Ῥεβλαθὰ τῆς νῦν καλουμένης Ἐμέσης . Ὡς εἶναι δῆλον , ὅτι Ἐμὰθ τὴν μεγάλην τὴν Ἐμέσην λέγει . τὴν δὲ ἄλλην Ἐμὰθ τὴν Ἐπιφάνειαν . Οὕτω γὰρ καὶ μέχρι τοῦ παρόντος τῇ ἐπιχωρίῳ καλεῖται φωνῇ . *Reblatha* , *vicus est Emesæ nunc ita dictæ . Ut ita perspicuum sit illum Emath magnam appellare Emesam* , *aliam autem Emath Epiphaniam. Sic enim usque in hunc diem patrio sermone appellatur*. Josephus quoque *Ant.* I. 7. Ἀμάθην etiamnum suis temporibus ita ab indigenis nuncupari scribit, verum a Macedonibus Ἐπιφάνειαν. Sed vix credo locum adeo remotum a finibus terræ Israeliticæ per Chamath intelligi . Cyrillus , *comm. in Amos p.* 312. Φασὶ δὲ τὴν μὲν Αἰμὰθ τὴν πλατεῖαν ταύτην εἶναι τὴν νῦν Ἀντιόχειαν , τὴν δὲ μείω καὶ στενοτέραν τὴν γείτονά τε καὶ ὅμορον Ἐπιφάνειαν Ἀντιόχου τοῦ ἐπίκλην Ἐπιφανοῦς τὴν μὲν Ἀντιόχειαν, Ἐπιφάνειαν δὲ τὴν ἑτέραν εἰς δόξαν ἰδίαν ὠνομακότος . *Ferunt Emath majorem esse Antiochiam*, *minorem & angustiorem ei vicinam & conterminam Epiphaniam*: *Antiochus autem Epiphanes illam quidem Antiochiam*, *hanc Epiphaniam ad gloriam suam nuncupavit*. Procopius Gazæus, in *comm. ad lib.* II. *Reg.* Βασιλεὺς Ἡμάθ . Ἀκύλας τὴν Ἐπιφάνειαν τῆς Συρίας. *Rex Emath. Aquilas exponit Epiphaniam*, *urbem Syriæ*. Meursius hæc appellative reddidit, *Aquila exponit apparitionem vel adventum Syriæ*. Sed innui urbem Ἐπιφάνειαν ex aliorum scriptorum testimoniis quæ mox exhibuimus clarum est .

Equidem mihi non persuadeo per חמת *Chamath* his in locis , quibus agitur de finibus terræ septentrionalibus, aut Antiochiam aut Epiphaniam indicari, sed alium locum vel in ipsis finibus terræ Israeliticæ aut certe non longule inde situm. Namque ita illa verba, *qua itur versus*, usurpantur in descriptione finium Palæstinæ australium *Gen.* 10. 19. *qua itur Geraram* , *& qua itur Sodomam & Gomorrham* . Sic 1. *Reg.* 18. 46. *ex Carmel qua itur Jizreel* . Nimis remota est utraque urbs a finibus illius terræ: quod subjecta tabella clare docebit, in qua urbium Syriacarum intervalla per numeros milliarium Romanorum adscriptos ex Itinerario quod Antonini vulgo dicitur distincta indicantur.

	* *Antiochia*	*Chalcis*
	|	|
Occasus	25	20 Ortus
	|	|
	Platanos	*Arra*
	|	|
	24	20
	|	|

	Catela	*Capparea*	
	1	1	
	16	16	
	1	1	
	Laodicea	* *Epiphania*	
	1	1	
	18	16	
	1	1	
	Gabala	*Arethusa*	
	1	1	
	24	16	
	1	1	
	Balanea	*Emesa*	
	1	1	
Occasus	24	18	Ortus
	1	1	
	Antaradus	*Laodicea ad Libanum*	
	1	1	
	32	32	
	1	1	
	Arcæ	*Conna*	
	1	1	
	18	32	
	1	1	
	Tripolis	*Heliopolis*	
	1	1	
	36	38	
	1	1	
	Biblus	*Abila*	
	1	1	
	21	18	
	1	1	
	Berytus	*Damascus*	
	1		
	30		
	1		
	Sidon		

Tabella iſta, quæ legenti eſt ad ſiniſtram, initium capiens ab Antiochia, & finem in Sidone, oſtendet quantum Antiochia abſit a terminis terræ Iſraeliticæ, in quibus Sidon erat. Altera tabella, a Chalcide ducta Damaſcum uſque, docebit quantum & Emeſa, habita pro חמת, uti & Epiphania, a Palæſtina abſuerint.

Deinde eſt in finibus Palæſtinæ ſeptentrionalibus צדד *Zedad* & זפרון *Ziphron*, & חצר עינן *Chatzar Enan*, & *campus*, vel *terra*, *Mizpe* ad radices montis Chermon, *Joſ.* 11. 3. 8. Incertum eſt quo intervallo hæc diſponi debeant. Hieronymus *in Comm. ad Ezech.* 47. ſcribit *Zephrona urbem hodie Zephyrium oppidum Ciliciæ vocant*. Sed id nimis longe a Palæſtina abeſt. Certiora forſitan erunt, quæ ex collatione urbium in finibus Aſer & Naphtali, quas tribus notum eſt omnium maxime ſeptentrionem verſus ſitas fuiſſe, poſſemus conjicere. Nimirum *Chamath* eſſe idem cum חמת *Chammath* tribus Naphtali. *Ziphron* Ἐφρωνὰ & Ζεφρωνὰ Græcis, non convenit cum ulla urbium in portione duarum illarum tribuum ſitarum magis quam עברון Ἐβρὼν, in tribu Aſer *Joſ.* 19. 28. & Ἰσελὼν (aut Ἱερὼν & Ἐρὼν uti alii codices habent) יראון in tribu Naphtali. *Chatzar Enan* videtur עין חצור πηγὴν Ἀσὼρ urbem Nephtaliticam indicare, ſi vocum ſitum invertas. *Rechob* urbs Aſeritica fuit *Joſ.* 19. 28. ſed etiamſi hæc vera eſſent, non multum inde juvaremur in vero ſitu indagando.

Quod ad terminos Palæſtinæ attinet deſcriptos *Gen.* 10. 19. eſt obſervatu dignum Pentateuchum Hebræo-Samaritanum non niſi duos treſve extremos memorare, uti fluvium Ægypti & Euphraten vel mare magnum, licet in Codice Hebræo plurimorum aliorum locorum in finibus ſitorum fiat mentio. Contextus Hebræus ita habet. *Et termini Canaan ſunt a Sidone Geraram uſque Gazam, qua itur Sodomam, Gomoram, Adamam & Tzeboim uſque ad Leſcha*. Samaritanus hoc comma ita exhibet

hibet ויהי גבול הכנעני מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת ועד הים האחרון *Et fuit terminus Cananæorum a fluvio Ægypti uſque ad flumen magnum Euphratem & uſque ad mare poſterius*, i.e. occidentale. Vides inſignem differentiam quæ inter Hebræum, & Samaritanum codicem intercedit.

CAPUT XXVI.

DE TERMINIS QUIBUS PALÆSTINA DESCRIBITUR AB ALIIS SCRIPTORIBUS.

Termini Palæſtinæ pro ratione temporum diverſi. Hieronymi ſententia de terminis terræ promiſſæ. Ziphron *num Zephyrium Ciliciæ. Judæi non acceperunt omnem terram promiſſam, ſed culpa ſua. Theodoreti verba huc facientia. Ambroſii opinio totum orbem terrarum Iſraelitis promiſſum. Joſephi deſcriptio Palæſtinæ & terminorum ejus ſua ætate. Termini terræ Iſraeliticæ ſtante Templo ſecundo ex ſcriptis Talmudicis eruti.*

SCriptores profani variis modis terminos terræ Iſraeliticæ deſcribunt. Pro ratione enim temporis quo vixerunt latius aut minus late terra a Judæis poſſeſſa patuit: atque aliæ regiones iis ademtæ, aliæ adjectæ ſunt, præcipue ſtante Templo ſecundo. Et inter illos qui terminos terræ Iſraelitis a Deo adſignatæ, uti in ſacro codice conſtituuntur, obſervationibus quibuſdam illuſtrare tentarunt nonnulli ſunt qui putaverint per Hebræa nomina locorum adſignificari urbes monteſque quos nos quidem longiſſime remotos a Palæſtina arbitramur. Videamus primo quid Hieronymus qui ipſe diu in Palæſtina vixit, uti cognitiſſimum eſt, de terminis terræ Iſraelitis a Deo promiſſæ, quid Theodoretus, & Ambroſius ſcriptum reliquerint: dein quomodo terras Judaicæ ditionis ſub imperio Herodum Joſephus deſcribat; denique quid Talmudici de finibus terræ a Judæis ex captivitate Babylonica reducibus poſſeſſæ tradant.

Terminos terræ, uti promiſſa eſt *Num.* 34. 3. ita deſcribit Hieronymus in *epiſt.* ad Dardanum. *Terram repromiſſionis dici quæ in Numerorum volumine continetur a meridie maris ſalinarum per Sina & Cades barne, uſque ad torrentem Ægypti, qui juxta Rhinocoruram mari magno influit: & ab occidente ipſum mare quod Palæſtinæ, Phœnice, Syriæ Cœle, Ciliciæque prætenditur: ab aquilone Taurum montem & Zephyrium uſque Emath, quæ appellatur Epiphania Syriæ: ad orientem vero per Antiochiam & lacum Cenereth quæ nunc Tiberias appellatur & Jordanem qui mari influit Salinarum, quod nunc mortuum dicitur: trans Jordanem autem duarum ſemis tribuum poſſeſſio eſt, Ruben & Gad & dimidiæ tribus Manaſſe*. Emenda obiter in hoc loco vocem *Sina*, & ſubſtitue *Sin*; nec enim Sina huc pertinet, & liquidum eſt Sin legendum eſſe ex *Num.* 34. 4. Idem in *comm. ad Ezech.* 7. terminos terræ *Numer.* 34. adſignatos deſcribit, ſed nimis longe nos ducit per זפרון intelligens *Zephyrium* Ciliciæ oppidum, per montem altiſſimum Taurum; Judæi vero quidam Amanum eo nomine intelligunt, uti ipſe notat, & hoc firmatur ex Talmude.

Longius hos extendit Hieronymus ad *cap.* 20. *Ezech. Inclytam eſſe terram Judææ & cunctis terris fertiliorem dubitare non poterit, qui a Rhinocorura uſque ad Taurum montem & Euphratem fluvium cunctam conſideraverit terram, & urbium potentiam amœnitatemque regionum, Palæſtinam videlicet & Phœnicen, Arabiam, Syriam Cœlen, Ciliciam & cæteras regiones, quas Iſraeli, ſi Dei præcepta ſervaſſet, Dominus repromiſit: quas quia non accepit, vitium fuit incredulitatis ejus. Nam & in ipſa Palæſtina Judæaque provincia gentes plurimæ remanſerunt, quæ non ſunt ejectæ. Neque enim ſponſor in crimine eſt, ſi ille cui repromittitur indignum ſe fecerit ſponſione, præſertim quum proponatur optio promittentis*: ſi volueritis & audieritis me, quæ bona ſunt terræ comedetis. Sin autem nolueritis, gladius devorabit vos.

Ad illuſtrationem ſententiæ hujus Hieronymianæ faciunt hæc quæ leguntur apud Theodoretum quæſt. 59. in *Exodum*. Πῶς ἐπαγγειλάμενος ὁ θεὸς μέχει τȣ͂ Εὐφράτȣ τȣ͂ ποταμȣ͂ παραδῶσειν αὐτοῖς τὴν γῆν, ȣ̓κ ἐπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσιν. *Quam ob rem factum ſit Deum, qui promiſerat ſe daturum iis terram uſque ad Euphraten*, (Deut. 1. 7.) *promiſſis non ſteterit*. Διὰ Ἰερεμίȣ τȣ͂ προφήτȣ τȣ͂το σαφέστερον πεποίηκεν ὁ θεός. Πέρας γάρ φησι λαλήσω ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλείαν, τȣ͂ οἰκοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν. καὶ ἔσαι ἐὰν

στρα-

στραφὲν τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ποιήσῃ πονηρὰ, ΟΥ ΜΗ ΕΠΑΓΑΓΩ ΕΠ' ΑΥΤΩι ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΑΓΑΘΑ ΟΣΑ ΕΛΑΛΗΣΑ, καὶ τὰ ἑξῆς. Εἰσήγαγε τοίνυν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἣν ἐπηγγείλατο γῆν. Ἐπειδὴ δὲ φυλάξαι τὸν θεῖον οὐκ ἠβουλήθησαν νόμον οὐ πᾶσαν αὐτοῖς παρέδωκεν, ἀλλ' εἴασε τινὰς διηνεκῶς αὐτοῖς πολεμοῦντας, ἵνα πολεμούμενοι τὴν θείαν αἰτῶσι βοήθειαν· καὶ τοῦτο διαφερόντως ἡ τῶν Κριτῶν ἱστορία διδάσκει. Δαβὶδ μέντοι τῷ βασιλεῖ καὶ τούτους ὑπέταξε· καὶ γὰρ οἱ ἀλλόφυλοι φόρους ἐδίδοσαν. καὶ Συρία Δαμασκοῦ καὶ Συρία Σουβᾶ. καὶ Σολομῶν δὲ ἕως ηὐσέβει, ταύτην εἶχε τὴν δυναστείαν· ἀποκλίνας δὲ εἰς ἀσέβειαν, τῆς ἐξουσίας ἐξέπεσε· καὶ τούτοις δὲ δώσειν ἐπηγγείλατο, τοὺς ἐντολὰς καὶ τὸν νόμον φυλάττουσιν. *Manifestum magis hoc fecit Deus per Jeremiam* (Jerem. 18. *9.*) ad summam enim ait loquar super gentem & regnum ad ædificandum & plantandum : & erit si conversa gens illa fecerit mala, NON APPORTABO EI CUNCTA BONA QUÆ LOCUTUS SUM, &c. *Introduxit igitur illos Deus in terram promissam. Posteaquam vero noluerunt servare legem Divinam non præstitit iis universam, sed quosdam reliquit qui cum illis assidue pugnarent, ut oppugnati divinum auxilium peterent : & hoc diserte narrat historia Judicum. Hos tamen subjecit Davidi regi : & Philistæi tributum solverunt, & Syria Damascena, & Syria Soba. Salomon quoque quamdiu pie vixit, eo imperio potitus est, ubi vero declinavit ad impietatem, privatus est imperio. His denique se daturum promisit, qui præcepta & legem observarent.* Eandem quæstionem discutit *quæst.* 2. in Josuam, & *quæst.* 7. in *lib.* Judicum, dicitque Deum non promisisse iis eam terram ἁπλῶς, sed hac conditione si servarent mandata sua, & *Judic.* 2. Deum eos monere, se non expulsurum porro coram iis Cananæos, quos se expulsurum dixerat, quia voci Dei non obtemperaverant, & quæ plura illic legi queunt; nam longiora sunt quam ut hic inseri debeant : quibuscum confer dicta superius *cap.* IX.

At nemo est qui terminos terræ Abrahamo & semini ejus promissæ longius extendat quam Ambrosius, qui *lib.* II. de Abrahamo Patriarcha *cap.* 7. ex his Dei verbis, *Respice oculis & vide a loco in quo nunc es, ad Africum & aquilonem & orientem & mare, quia omnem terram quam tu vides tibi dabo eam & semini tuo*, colligit universum terrarum orbem hac descriptione indicari. Audiamus ipsum. *Hinc tanquam a fonte hauserunt Stoici philosophi dogmatis sententiam, omnia sapientis esse : oriens enim & occidens septentrio & meridies portiones sunt universitatis. His enim totus mundus includitur. Hæc cum promisit Deus daturum se Abrahæ quid aliud declarat, nisi sapienti & fideli præsto omnia deesse nihil.* Et mox. *In possessionem tibi dabo mundum quem Deum ante credebas. Perambula terram, in longitudinem & latitudinem ejus. Utique intra momentum terram istam Persarum inclusam imperiis ab Indiæ quoque litoribus ad Herculis, ut ajunt, columnas vel Britanniæ extrema confinia non potuit perambulare.*

Josephus terras ditionis Judaicæ sui temporis describit luculenter *lib.* III. *de bell. cap.* 2. primum quidem utramque Galilæam, unde liquet quos terræ Israeliticæ terminos tribuat a septentrione ; deinde Peræam, unde discimus quinam fuerint termini ad ortum ; tum Samariam & Judæam, qua ratione fines terræ australes innotescunt. Galilææ descriptionem his verbis complectitur. Δυὸ δ' οὔσας τὰς Γαλιλαίας, τήν τε ἄνω, καὶ τὴν κάτω προσαγορευομένην, περιίσχει μὲν ἡ Φοινίκη καὶ Συρία· διορίζει δὲ ἀπὸ μὲν δύσεως ἡλίου Πτολεμαῒς, τοῖς τῆς χώρας τέρμασι, καὶ Κάρμηλος τὸ πάλαι μὲν Γαλιλαίων, νῦν κὲ Τυρίων ὄρος· ᾧ προσίσχει Γάβα πόλις ἱππέων, οὕτως ἀγορευομένη, διὰ τὸ τοὺς ὑφ' Ἡρώδου τοῦ βασιλέως ἀπολυομένους ἱππεῖς ἐν αὐτῇ κατοικεῖν· ἀπὸ δὲ μεσημβρίας, Σαμαρεῖς τε, καὶ Σκυθόπολις μέχρι τῶν Ἰορδάνου ῥεέθρων· πρὸς ἕω δὲ Ἱππηνή τε, καὶ Γαδαρὶς ἀποτέμνεται ; καὶ ἡ Γαυλανῖτις αὕτη, καὶ τῆς Ἀγρίππα βασιλείας οἱ ὅροι. Τὰ προσάρκτια δὲ αὐτῆς Τύρῳ τε καὶ Τυρίων χώρᾳ περατοῦται· καὶ τῆς μὲν κάτω καλουμένης Γαλιλαίας, ἀπὸ Τιβεριάδος μέχρι Χαβουλὼν ἧς, ἐν τοῖς παραλίοις Πτολεμαῒς γείτων τὸ μῆκος ἐκτείνεται· πλατύνεται δὲ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ κειμένης κώμης, Ξαλὼθ καλεῖται, μέχρι Βηρσάβης, ἣ καὶ τῆς ἄνω Γαλιλαίας εἰς εὖρος ἀρχὴ μέχρι Βακὰ κώμης, αὕτη δὲ τὴν τῶν Τυρίων γῆς ὁρίζει· μηκύνεται δὲ μέχρι Μηρὼθ ἀπὸ Θελλᾶ κώμης Ἰορδάνου γείτονος· τηλικαῦται δὲ οὖσαι τὸ μέγεθος, καὶ τοσούτοις ἔθνεσιν ἀλλοφύλοις κεκυκλωμέναι, πρὸς πᾶσαν ἀεὶ πολέμου πεῖραν ἀντέσχον, μάχιμοί τε γὰρ ἐκ νηπίων καὶ πολλοὶ πάντοτε Γαλιλαῖοι, καὶ οὔτε δειλία ποτὲ τοὺς ἄνδρας, οὔτε λειπανδρεία τὴν χώραν κατέσχεν· ἐπειδὴ πίων τε πᾶσα καὶ εὔβοτος, καὶ δένδρεσι παντοίοις κατάφυτος, ὡς ὑπὸ τῆς εὐπαθείας προσκαλέσασθαι, καὶ τὸν ἥκιστα γῆς φιλόπονον. προσησκήθη γοῦν ὑπὸ τῶν οἰκητόρων πᾶσα, καὶ μέρος αὐτῆς οὐδὲν ἀργόν, ἀλλὰ καὶ πόλεις πυκναὶ, καὶ τὸ τῶν κωμῶν πλῆθος, πανταχοῦ πολυάνθρωπον διὰ τὴν εὐθηνίαν, ὡς τὴν ἐλαχίστην ὑπὲρ πεντακισχιλίους πρὸς τοῖς μυρίοις ἔχειν οἰκήτορας· καθόλου δὲ εἰ καὶ τῷ μεγέθει τὶς ἐλαττώσειε τῆς Περαίας τὴν Γαλιλαίαν, προέλοιτο δ' ἂν τῇ δυνάμει· ἡ μὲν γὰρ ἐνεργὸς ὅλη, καὶ συνεχὴς ἐστι καρποφόρος. Vetus interpres. *Duæ sunt autem Galilææ, quæ superior*

perior & inferior appellantur, easque Phœnice & Syria cingunt. Discernit vero ab Occidente Ptolemais territorii sui finibus, & quondam Galilæorum, nunc autem Tyriorum, mons Carmelus: cui conjuncta est Gaba civitas equitum, quæ sic appellatur, eo quod equites ab Herode rege dimissi coloni eo deducebantur. A meridie autem Samaritis & Scythopolis, usque ad flumen Jordanem. Ad Orientem vero Hippene & Gadaris, sed & Gaulanitis definit, qui etiam regni Agrippæ fines sunt. Septentrionalis autem ejus tractus Tyro, itemque Tyriorum finibus terminatur. Inferioris quidem Galilææ longitudo a Tiberiade usque ad Zabulon, cui vicina est in locis maritimis Ptolemais, protenditur. Latitudine autem patet a vico Xaloth, qui in magno campo situs est, usque ad Bersaben: unde etiam superioris Galilææ latitudo incipit usque ad Baca vicum, qui terram dirimit Tyriorum. Longitudo vero ejus a Thella vico Jordani proximo usque ad Meroth extenditur. Sed cum tantæ sint utræque magnitudine, tantisque gentibus alienigenis cinctæ, semper tamen omnibus belli periculis restiterunt, nam & pugnaces sunt ab infantia Galilæi & omni tempore plurimi, neque aut formido unquam viros, aut eorum penuria regiones illas occupavit: quoniam totæ optimæ ac fertiles sunt, omniumque generum arboribus consitæ: ut etiam minime agriculturæ studiosos ubertate sua provocent, denique excultæ sunt ab incolis totæ, nec pars ulla est earum otiosa: quin & civitates ibi crebræ sunt, & ubique multitudo vicorum propter opulentiam populosa, ut qui sit minimus, supra quindecim millia colonorum habeat: prorsus, ut etiam si quis magnitudine minorem Galilæam dixerit, quam trans fluvium regionem, viribus tamen eam prætulerit: hæc enim universa colitur, tota fructuum ferax.

In hac descriptione Galilææ duo emendavi quæ in vulgatis codicibus aliter leguntur. Ζαβυλὼν, ἧς substitui pro Χαβυλώνης. Scriptura vulgata & distinctio aptum sensum non fundit, Καὶ τῆς μὲν κάτω Χαβυλώνης. Ἐν τοῖς παραλίοις Πτολεμαΐς γείτων τὸ μῆκος ἐκτείνεται. Hæc non cohærent. Zabulon autem illa vicina Ptolemaidi urbs est, de qua Josephus *lib.* 11. *de bello*, *cap.* 22. Ἀναλαβὼν δὲ μέρος τῆς δυνάμεως Κέστιος ὥρμησεν ἐπὶ πόλιν καρτερὰν τῆς Γαλιλαίας Ζαβυλὼν, ἣ καλεῖται ἀνδρῶν· διορίζει δὲ ἀπὸ τοῦ ἔθνους τὴν Πτολεμαΐδα. *Cum abducta exercitus parte Cestius in validissimam Galilææ civitatem contendit Zabulon, quæ appellatur virorum, & a Judæorum finibus Ptolemaida discernit*. Videtur interpres τῶν Ἰουδαίων legisse. Ibidem notat oppidum hoc domos habuisse θαυμαστοῦ κάλλους *admirabili pulcritudine*, ὁμοίως ταῖς ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι καὶ Βηρυτῷ δεδομημένας, *& simili modo quo Tyriæ, Sidoniæ*, & *Berytiæ erant exstructas*. Alterum, quod in verbis Josephi mox exhibitis mutavi est Γάβα pro Γάμαλα. Rufinus ita legit: & Gabam in confiniis Ptolemaidis sitam fuisse docet nos Josephus, *in vita sua pag.* 1007. Βασαρὰν πόλιν ἐν μεθορίοις τῆς Πτολεμαΐδος κειμένην εἴκοσι δ' ἀπέχουσαν στάδια τῆς Γαβᾶς. *Basaram urbem in confiniis Ptolemaidis sitam, remotam vero a Gaba viginti stadia*. Idem confirmatur ex eodem *lib.* 11. *de bello*, *cap.* 19. ubi post Cydissum sive Cadesch Tyriorum & Ptolemaida Gaba memoratur, Ἐχώρουν ἐπὶ Κέδασαν τὴν Τυρίων καὶ Πτολεμαΐδα, Γάβαν τε καὶ Καισάρειαν. Ἀντέσχε δὲ οὐδὲ Σεβαστὴ ταῖς ὁρμαῖς αὐτῶν. *Profecti sunt ad Cedasam Tyriorum & Ptolemaida, Gabam quoque & Cæsaream. Nec Sebaste incursui eorum obstitit*. Ex his clarum esse videtur Gabam fuisse sitam in via quæ ducit a Ptolemaide Sebasten ad ortum Ptolemaidis. Plura de aliis locis a Josepho hic memoratis, *Bersabe*, *Baca*, *Thelli*, reliquisque notabuntur libro tertio, quo de urbibus & vicis Palæstinæ data opera agemus.

Reliqua ad Palæstinæ & terminorum ejus descriptionem facientia his verbis prosequitur Josephus. Ἡ Περαία δὲ, πολὺ μείζων ἔρημος δὲ καὶ τραχεῖα τὸ πλεὸν πρός τε καρπῶν ἡμέρων αὔξησιν ἀγριωτέρα. τόγε μὴν μαλθακὸν ταύτης, καὶ τὸ πάμφορον, καὶ τὰ πεδία δένδρεσι κατάφυτα ποικίλοις, τὸ πλεῖστον δὲ, εἰς ἐλαίαν τὲ καὶ ἄμπελον καὶ φοινικῶνας ἤσκηται, διαρδομένη χειμάῤῥοις τε τοῖς ἀπὸ τῶν ὀρῶν, καὶ πηγαῖς ἀεννάοις ἅλις, εἴποτε ἐκεῖνοι Σειρίῳ φθίνοιεν, μῆκος μὲν οὖν αὐτῆς ἀπὸ Μαχαιροῦντος εἰς Πέλλαν, εὖρος δὲ ἀπὸ Φιλαδελφείας μέχρις Ἰορδάνου· καὶ Πέλλη μὲν ἣ προειρήκαμεν τὰ πρὸς ἄρκτον ὁρίζεται, τὰ πρὸς ἑσπέραν δὲ Ἰορδάνῃ, μεσημβρινὸν δὲ αὐτῆς πέρας ἡ Μωαβῖτις, καὶ πρὸς ἀνατολὴν Ἀραβίᾳ τε, καὶ Σιμωνίτιδι· πρὸς δὲ, Φιλαδελφηνῇ, καὶ Γεράσοις ἀποτέμνεται. *At illa quæ trans flumen est, licet multo major sit, pleraque tamen aspera atque deserta est, & nutriendis fructibus mansuetis inhabilis. Peraæ sane mollities & ingenium fructuosum, campos habet cum variis arboribus consitos, tum maxime olivetis ac vineis & palmetis excultos: irrigatur autem abunde montanis torrentibus, & fontibus aquæ perennis, quoties illi Sirio æstuante defecerint. Et longitudo quidem ejus est a Machærunte in Pellam: latitudo vero a Philadelphia usque ad Jordanem. Et Pella quidem, quam supra diximus, Septentrionalis ejus est tractus: occiduus vero Jordanes: meridianum autem Moabitis regio terminat*,

nat, ab Oriente autem Arabia & Silbonitide, nec non & Philadelphia, (mallem *Phyladelphine*) *itemque Gerasis clauditur.*

Pro Γεράροις ſubſtitui Γεράσοις: ita Rufinus legit, & codex manuſcriptus Academiæ Lipſienſis· & tum loci ſitus id ſuadet, tum verba Joſephi, *lib.* II. *de bello*, *cap.* 19. ubi eadem loca junguntur Φιλαδέλφεια, Γεβωνῖτις, Γέρασα & Πέλλα. Verum Γεβωνῖτις illic eſt quod Σιλβωνῖτις hic, uti Rufinus legit & codex MS. Academiæ Lipſienſis. Regio dicta erit ab oppido Silbon Silbonitis, uti Ἐσσεβωνῖτις apud Joſephum *Antiq.* XII. 5. ab Ἐσσεβὼν ſive Cheſchbon. Philadelphia porro ubi ſita fuerit aliquo modo colligitur ex eo quod Euſebius ſcribat in Onomaſtico, Jazer abeſſe 10. milliaria a Philadelphia & 15. a Cheſchbone. Cheſchbon autem ipſa 20. milliaria aberat a Jordane. Ergo latitudo Peræ ab ortu verſus occaſum major non fuit quam 45. milliarium Romanorum.

Audiamus porro Joſephum reliquas Palæſtinæ partes & terminos earum deſcribentem *lib.* III. *de bello cap.* 2. Ἡ δὲ Σαμαρεῖτις χώρα, μέση μὲν τῆς Ἰουδαίας ἐστὶ, καὶ τῆς Γαλιλαίας· ἀρχομένη γὰρ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ κειμένης Γιναίας ὄνομα κώμης, ἐπιλήγει τῆς Ἀκροβατηνῶν τοπαρχίας· φύσιν δὲ τῆς Ἰουδαίας κατ᾽ οὐδὲν διάφορος· ἄμφω τε γὰρ ὀρειναὶ καὶ πεδιάδες, εἴς τε γεωργίαν μαλθακαὶ, καὶ πολύφοροι, κατάδενδροί τε, καὶ ὀπώρας ὀρεινῆς καὶ ἡμέρου μεσταί. Προσάρδεσθαι γοῦν οὐδαμοῦ μὲν φύσει δαψιλὲς, ὕονται δὲ τὸ πλέον· γλυκὺ δὲ νᾶμα πᾶν διαφόρως ἐν αὐταῖς, καὶ διὰ πλῆθος πόας ἀγαθῆς, τὰ κτήνη πλέον, ἢ παρ᾽ ἄλλοις γαλακτοφόρα· μέγιστον γὲ μὴν τεκμήριον ἀρετῆς καὶ εὐθηνίας, τὸ πληθύειν ἀνδρῶν ἑκατέραν, μεθόριος δὲ αὐτῶν ἡ Ἀνουὰθ Βορκέως προσαγορευομένη κώμη, πέρας αὕτη τῆς Ἰουδαίας, τὸ πρὸς Βορέαν· τὰ νότια δὲ αὐτῆς ἐπὶ μῆκος μετρουμένης ὁρίζει, προσκυροῦσα τοῖς Ἀράβων ὅροις, κώμην καλοῦσιν αὐτὴν Ἰαρδὰν οἱ τῇδε Ἰουδαῖοι· εὖρος γε μὴν ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ μέχρις Ἰόππης ἀναπέπταται· μεσαιτάτη δὲ αὐτῆς πόλις τὰ Ἱεροσόλυμα κεῖται· παρὸ καὶ τινες οὐκ ἀσκόπως ὀμφαλὸν τὸ ἄστυ τῆς χώρας ἐκάλεσαν. Ἀφήρηται δὲ οὐδὲ τῶν ἐκ θαλάσσης τερπνῶν ἡ Ἰουδαία, τοῖς παραλίοις κατατείνουσα μέχρι Πτολεμαΐδος· Μερίζεται δὲ εἰς ἕνδεκα κληρουχίας, ὧν ἄρχει μὲν ὡς βασίλειον τὰ Ἱεροσόλυμα, προανίσχουσα τῆς περιοίκου πάσης, ὥσπερ ἡ κεφαλὴ σώματος, αἱ λοιπαὶ δὲ μετ᾽ αὐτὴν διῄρηνται τὰς τοπαρχίας. Γόφνα δευτέρα, καὶ μετ᾽ αὐτὴν Ἀκραβατταὶ, Θαμνὰ πρὸς ταύταις, καὶ Λύδδα, καὶ Ἀμμαοῦς, καὶ Πέλλη, Ἰδουμαία, καὶ Ἐγγαδαὶ, καὶ Ἡρώδειον, καὶ Ἱεριχοῦς, μεθ᾽ ἃ Ἰάμνια, καὶ Ἰόππη τῶν περιοίκων ἀφηγοῦνται. Κἀπὶ ταύτης, ἥτε Γαμαλιτικὴ, καὶ Γαυλανῖτις, Βαταναία τε καὶ Τραχωνῖτις, αἳ καὶ τῆς Ἀγρίππα βασιλείας εἰσὶ μοῖραι· ἀρχομένη δὲ ἀπὸ Λιβάνου ὄρους καὶ τῶν Ἰορδάνου πηγῶν ἡ χώρα, μέχρι τῆς Τιβεριάδος λίμνης εὐρύνεται· ἀπὸ δὲ κώμης καλουμένης Ἀρφᾶς, μέχρις Ἰουλιάδος ἐκτείνεται τὸ μῆκος· οἰκοῦσι δὲ αὐτὴν μιγάδες Ἰουδαῖοι τὲ καὶ Σύροι. *Samarienſis autem regio inter Judæam quidem & Galilæam ſita eſt: incipiens enim a vico in planitie poſito, cui nomen eſt Ginæa, in Acrabatenam deſinit toparchiam: ſed natura nihil a Judæa diſcrepat, nam utræque montoſæ ſunt & campeſtres, agroſque colendo molles atque optimæ, nec non & arboribus plenæ: pomiſque tam ſylveſtribus quam manſuetis abundant, eo quod natura ſunt aridæ, imbriumque ſatis habent: dulces autem per eas ſupra modum aquæ ſunt, bonique graminis copia; præter alias earum pecora lactis abundant. Quodque maximum virtutis atque opulentiæ ſpecimen eſt, utraque viris referta eſt. Harum confinium eſt Annath vicus, qui etiam Borceos appellatur, Judææ limes a Septentrione. Meridiana vero pars ejus, ſi in longitudinem metiare, adjacenti vico Arabum finibus terminatur, cui nomen eſt Jarda. Latitudo ſane a Jordane flumine uſque ad Joppem explicatur. Media vero ejus eſt Hieroſolyma: unde quidam non ſine ratione umbilicum ejus terræ eam urbem vocaverunt. Sed nec marinis quidem Judæa deliciis caret, ad Ptolemaidem uſque locis extenta maritimis. In undecim autem ſortes diviſa eſt: quarum prima eſt tanquam regia Hieroſolyma, præ cæteris inter omnes accolas eminens, velut caput in corpore: aliis vero poſt hanc toparchiæ ſunt diſtributæ. Gophna eſt ſecunda, & poſt eam Acrabata, ad hoc Tamna, & Lydda, itemque Ammaus, & Pella, & Idumæa, & Engadda, & Herodium, & Hierichus: deinde Jamnia & Joppe finitimis præſunt. Et præter has Gamalitica, & Gaulanitis, & Batanæa, & Trachonitis: quæ etiam regni Agrippæ partes ſunt. Eadem vero terra incipiens a monte Libano & fontibus Jordanis, uſque ad Tiberiadi proximum lacum latitudine panditur; a vico autem, qui appellatur Arphas,* (mallem *Arpha*) *ad Juliada oppidum longitudine tendit: habitatur ab incolis Judæis Syriſque permixtis.*

Accedamus nunc ad teſtimonia Talmudicorum de finibus terræ Iſraeliticæ ſtante templo ſecundo, quando nimirum non iiſdem ſe finibus continuit poſſeſſio Judæorum, & variorum regum populorumque poteſtati ſubjecta gens modo has modo illas cedere victoribus urbes debuit. Magna portio regionis cis Jordanem iis a condito Templo ſecundo uſque ad ejus excidium defuit, per Samaritanos occupata. Phœnices quoque oram litoralem ab Aco (cujus pars extra terram Iſraeliticam cenſetur a

Tal-

Talmudicis) ſeptentrionem verſus tenuerunt & Galilæam ab ea parte arctarunt. In ipſa Galileą urbes aliquę gentibus ceſſerant, uti & in Peręa adſitiſque ei regionibus trans Jordanem, vel mixtim a Judęis & gentibus habitabantur. Ab Auſtro Idumęi aliique irrumpentes magnam portionem Judęę ſibi vindicarunt. Vicinus Lyddę vicus Caphar Lodim ipſe extra terram Iſraeliticam fuiſſe cenſetur, in initio *Cod. Gittim*. Quę ſpatia quum pro ratione temporum diverſo modo aucta atque imminuta fuerint, nec ob defectum monumentorum veterum ea accurate definiri poſſe exiſtimem, id a me fruſtra quis exſpectet. Notabitur tamen ſuis locis, quum de ſingulis urbibus agetur, ſi quid ex Joſepho, Chaſmonęorum libris, aliiſve deprehendi queat, quo edocemur quando Judęis ademtę quando redditę ſint, uti de Chesbone, Medeba, Pella aliiſque Joſephus *Antiquitat.* 13. 23. narrat. Meretur quoque inſigne teſtimonium doctorum Talmudicorum in Gemara Hieroſolymitana Scheviith *fol.* 36. *col.* 3. omnino hic adſcribi (quod & Ligtfootus exhibet *cap.* 11. centurię chorographicę Horis in Matthæum pręmiſſę) in quo fines terrę quam occuparunt Judęi reduces facti Babylone his verbis deſcribuntur, תחומי ארץ ישראל כל שהחזיקו עולי בבל מגדל שיד ושינ׳ (Ligtf. ושינ׳) דרור ושורא דעכו וקציריא דגלילא וכברתה ובית זניתה וקובעיא ומילתה דכיר ובוריי רבתא תפניס וסנפתה ומחרתא דייתיר וממציא דאכהתא וראש מי נעתון ונעתון עצמה מי ספר ומרחשת ומגדל חרוב ואולם רבתא ונוקבתא דעיון ותוקרת ברכה רבא ובר סנגדא ותרנגולא עילאה דלמעלה מן קיסרין ותרכונא דמותחם לבוצרה ומלח; דהרכאיי ונמורים ובית סכל וקנת ורפיה דחגרא ודרך הגדולה ההולכת למדבר חשבון ויבקא ונחלא דזרך (Ligtf. דזרד) ויגר שהדותא רקם דגעה וגניא דאשקלון Notandum fines heic ita circumduci ut ab Oceano fiat initium circa urbem Aco, & deinde per plurima loca Galilęę, (incertum fuerintne urbes, vici, aut regiones, quum & fluvii & vię & tractus recenſeantur) pleraque incognita, uſque ad Tarnegola ſupra Paneada ſitam, & inde porro per Trachonitin & Perępam uſque ad Rekam (i. e. Petram) & Aſcalona duci. Quędam ex his nota ſunt, uti Aco, Ijon, Tarnegola, Bozra, Canatha, via ducens ad deſertum Chesbonis, Jaboc amnis, Zared, Petra teſtimonii (*Gen.* 31. 47.) Rekam, & γωνία Aſcalonis. קציריא דגלילא *Cæſarea* non eſt (nam illam mox קיסרין nuncupat) ſed קצירה (uti alias ſcribitur) vel קצרה של ציפורין, *Gemar. Hier. Nedarim fol.* 38. *col.* 4. id eſt, *Kezera Tzipporienſium*, hinc dicta דגלילא *Galilaica*. מגדל חרוב videtur eſſe eadem cum חרוב in *Gemara Hieroſolymitana Demai fol.* 22. *cap.* 4. quę ſtatim promemus. Reliqua incerta fere ſunt, & de multis ambigi poteſt (ne de ſuſpicione erroris librariorum loquamur) ſintne nomina propria locorum an vero communia (nulla enim ſunt propria rerum nomina, quę non fuerint communia) adeoque fatendum de iis, veteri formula, non liquere. Dabunt tamen illa conjecturis locum, ubi urbis vicive nomen haud multum diverſum invenerimus.

Addamus & alterum locum ex Gemara Hieroſolymitana Demai, *fol.* 22. *columna* 4. ubi urbes quędam in finibus terrę Iſraelitica ſitę recenſentur, primo quidem prohibitę reſpectu decimarum, deinde permiſſę. Verba hęc ſunt אילו עיירות אסורות בתחום צור שצרת וכצרת ופי מצובה וחנותה עלייתה וחנותה תחתיה ובית בריא וראש מיא ואמון . אמר ר׳ מנא הדא דארת אמר בראשונה . אבל עכשיו יש סוסיתה עיינוש ועין תרע ורם בריך ועיון ויעדוט וכפר וחרוב ונוב וחספיה וכפר צמח. Mox urbes permiſſę ſequuntur, אילו עיירות שהן מותרות בתחום נבי צור וצייר ונשמיי והוייך ויגדי חטס ודבב חרבתיה וכרכה דבר הזרג חד טעין צור · דצימוקין עאל לטבריא videtur eſſe locus Τύρος dictus in confiniis Arabię & Peręę, quem Hyrcanus munivit, teſte Joſepho *Antiquit.* XII. 5. חנותה *Canotha* eſſe videtur, quę hic duplex ſuperior & inferior. Suſitham eſſe Hippon non eſt improbabilis Ligtfooti conjectura. חספיה vide an non ſit Χασβὼν 2. *Macc.* 12. 17.

CAPUT XXVII.

DE PARTITIONE TERRÆ ISRAELITICÆ FACTA INTER POSTEROS CANAAN, ANTE ADVENTUM ISRAELITARUM.

Primi incolæ terræ Iſraeliticæ qui. Septem populi primarii. Quare aliquando decem, aliquando quinque aut ſex modo, recenſeantur. Filii Canaanis undecim. Arvadæi num Aradii. Chittæorum ſedes quæ. Girgaſchæi num iidem qui Γερασηνοί. *Emorræi & cis & trans Jordanem. Cananæorum ſedes quæ. Perizzæi qui. Chivvæi* Gen. 15. 19. *in contextu Hebræo non memorati, ſed in codicibus Græcis nomine* Εὐαίων. *Jebuſæi circa Hieroſolymam quærendi. Kenæi,* Kenizzæi, *Cadmonæi & Rephæi ubi.* Γεφυραῖοι *in Bœotia qui.*

A Conſpectu terminorum Palęſtinę ad partitiones ejus, quę variis temporibus factę ſunt diverſo modo, progredimur. Primo quidem videbimus qua ratione hęc regio diſtributa fuerit a poſteris Canaan antequam ab Iſraelitis occuparetur. Dein quomodo inter tribus duodecim Iſraeliticas univerſa fuerit diſtributa. Tum quo pacto Salomon illam in partes duodecim ſecreverit. Poſtea in quas partes ſtante Templo ſecundo & deinceps diviſa fuerit.

Septem gentes inhabitaſſe terram Canaan dicuntur ante adventum Iſraelitarum *Deut.* 7. 1. *Joſ.* 3. 10. *Act.* 13. 16. & alibi, 1. Chittęi. 2. Girgaſęi. 3. Emorręi. 4. Cananęi. 5. Perizzęi. 6. Chivvæi. 7. Jebuſęi. Hi omnes dicuntur pugnaſſe contra Iſraelitas, quum duce Joſua Jordanem trajeciſſent *Joſ.* 24. 11. (ubi Jerichuntini iis accenſentur) quod non ita debet intelligi, ac ſi nullę gentes ex his, aut nulla portio harum gentium, in regione trans Jordanem fuiſſent; nam eodem capite, commate 8. dictum fuerat: *adduxi vos in terram Emorræorum habitantium in regione trans Jordanem*, quo nomine gentes duas, quibus pręerant Sichon & Og intelligi clarum eſt ex eo quod eodem capite commate 12. dicatur *expulſas eſſe gentes* cis Jordanem habitantes, *uti duos Reges Emorræos*: quos Sichonem & Ogum eſſe liquere exiſtimo. Nonnunquam decem gentes recenſentur, uti *Gen.* 15. 19. & *ſeqq.* 1. Kenęi. 2. Kenizzæi. 3. Cadmonęi. 4. Chitthęi. 5. Pherizzęi. 6. Rephaim. 7. Emorrhęi. 8. Cananęi. 9. Gergeſęi. 10. Jebuſæi. Nimirum illic non tantum incolę terrę Canaan, ſed & Libani & regionum aliarum ad Euphraten uſque numerantur. Chivvæi hic non memorantur (qui tamen adduntur in verſione Græca loco nono καὶ τοὺς Χαναναίους καὶ τοὺς Εὐαίους καὶ τοὺς Γεργεσαίους, & in contextu Pentateuchi Hebræo-Samaritani, atque in verſione Samaritana, ויית החוי) & adduntur Kenæi, Kenizzęi, Cadmonæi & Rephaim. Alibi quinque tantum aut ſex gentes recenſentur, vid. *Exod.* 3. 8. & 13. 5. & 23. 23. cujus rei varię cauſę probabiles, nulla certa, dari poſſunt; nimirum præcipuas nominari, neglectis reliquis, quę aut nullo numero poſtea cenſitę fuerint, aut deletę ab aliis, abſorptęve vel latentes ſub peregrino nomine, aut in alias regiones migraverint.

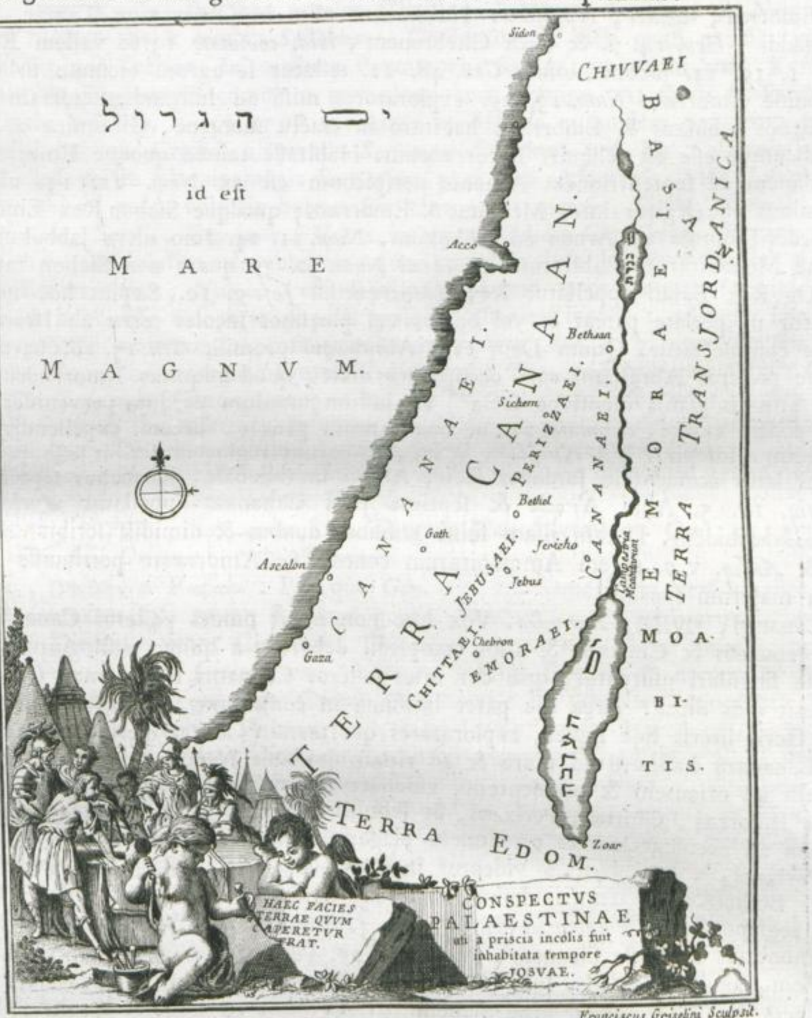
Eo autem loco, quo prima poſterorum Canaanis & regionis ab iis inhabitatę fit mentio, id eſt, *Gen.* 10. 15. recenſentur hi filii Canaanis.

I. צידן *Tzidon.*	VII. הערקי *Arcki.*
II. חת *Cheth.*	VIII. הסיני *Sini.*
III. האמרי *Emori.*	IX. הארודי *Arvadi.*
IV. היבוסי *Jebuſi.*	X. הצמרי *Tzemari.*
V. הגרגשי *Girgaſchi.*	XI. החמתי *Chamathi.*
VI. החוי *Chivvi.*	

Sedes horum deſcribitur *commate* 19. ויהי גבול הכנעני מצידן וגו' Erat terminus Cananęorum a Sydone qua itur Geraram, uſque Gazam, qua itur Sodomam & Gomorram uſque ad Laſcham.

Ex his certum eſt, primas ſedes poſterorum Canaanis inter Sidonem & Gazam compingendas, nec ultra Sidonem verſus ſeptentrionem procurrendum eſſe aut ultra Gazam verſus meridiem. Nec dicendum eſt quum hæc nomina explicantur, *Arvad* eſſe incolas Aradi aut Antaradi (quemadmodum in Targum Hieroſolymitano hoc loco, *Gen.* 10. pro הארודי legitur אנטרדאי & Græci interpretes habent Ἀράδιον. Joſephus *Antiq.* v. 1. Ἀρουδαῖος Ἄραδον τὴν νῆσον ἔσχεν *Arudæus inſula Aradum occupavit*) Arci eſſe Arcitas ad Libanum, &c. quum ita extra terminos in ſacro Codice

dice constitutos promoveantur. At hoc dici potest, Arvadæos pristinam sedem mutasse quæ intra Sidonem & Gazam fuit, eamque postea fixisse eo loco quo Aradus fuit: atque ita de ceteris, quorum plurimi a Josua pulsi alio se receperunt. Fixum itaque hoc ratumque maneat terram Canaan vere inter Sidonem & Gazam, urbes in extremis terræ finibus hinc & inde sitas, collocari debere: & videamus quid de sedibus singularum harum gentium ex sacro Codice elicere possimus.

Franciscus Griselini Sculpsit.

Chittæi, החתי, Χετταῖοι videntur olim circa Chebronem sedes suas habuisse, quod Abrahamus legatur se Chebrone incurvasse coram populo ejus regionis, scilicet filiis Cheth, & emisse a filiis Cheth agrum Macpelæ *Gen.* 23. 7. & 20. Erat autem Cheth filius Canaanis *Gen.* 10. 15. Chittæi dicuntur *Num.* 13. 29. una cum Jebusæis & Emorræis habitasse in tractu montano: quos itaque ὑπερακρίους appellare possumus, uti Atheniensium quosdam dictos esse refert Dionysius Halicarnass. *Antiquit. Rom. lib.* 1. *pag.* 11. Sed *Jos.* 1. 4. dici videtur terram Chittæorum se extendere longius: illic enim possessio Israelitarum dicitur futura *a deserto & Libano usque ad Euphratem*, כל ארץ החתים *omnis regio Chittæorum, & usque ad mare magnum ad occidentem*. Et *Jud.* 1. 26. indicari videtur non extendere se horum regionem usque ad Bethel, nam dicitur aliquis Bethele profectus in terram Chittæorum: sed R. David Kimchi monet אינו החתם משבע אומות *non esse hos Chittæos ex septem populis Cananæis*. Nimirum nomen Chittæorum aliis quoque gentibus datur: nam devictis Chittæis a Salomone 1. *Reg.* 9. 20. memorantur reges Chittæorum 2. *Reg.* 7. 6. 1. *Reg.* 10. 29.

Girgaschæi, הגרגשי, Γεργεσαῖοι, dicti a filio Canaanis *Gen.* 10. 16. Habitasse illos in regione cis Jordanem, ubi Jebusæi & Cananæi habitabant, liquet ex *Jos.* 24. 11. ubi dicuntur Jerichuntini, Emorræi .... & Girgaschæi Israelitas oppugnasse

 post-

postquam duce Josua Jordanem trajecissent. Sententia statuens eos quoque in regione trans Jordanem sedes habuisse, quia regio Γεργεσηνῶν ibi collocatur in N. T. debili fundamento nititur. Horum non fit mentio *Deut.* 20.17. sic ut gentes ab Israelitis delendæ sex tantum illic numerentur in codicibus Hebræis, Chittæi, Emorræi, Cananæi, Perizzæi, Chivvæi, Jebusæi. Sed adduntur in versione Græca Γεργεσαῖοι & in contextu Hebræo Samaritano והגרגשי: in versione Samaritana illic lacuna est.

Emorræi, האמרי, Ἀμοῤῥαῖοι. Habitabant olim in Chatzatzon Tamar, (ea est Engaddi) *Gen.* 14. 7. & circa Chebronem, *ibid. commate* 13. & vallem Escol. *Deuter.* 1. 19. 24. Jacobus etiam *Gen.* 48. 22. testatur se agrum vicinum urbi Sichem eripuisse Emorræo. *Num.* 13. 29. exploratores missi ad lustrandam terram referunt Chittæos Jebusæos & Emorræos habitare in tractu montano. Gibeonitæ 2. *Sam.* 21. 2. dicuntur esse ex reliquiis Emorræorum. Habitasse tamen quoque Emorræos trans Jordanem ad septentrionem Arnonis perspicuum est ex *Num.* 21. 13. ubi Arnon terminus esse legitur inter Moabitas & Emorræos; quodque Sichon Rex Emorræorum possederit omnia ab Arnon ad Jabbokum. *Num.* 21. 24. Imo ultra Jabbokum in portione Menassitarum habitarunt Emorræi *Num.* 32. 39. quare non Sichon tantum sed & Og Rex Basan appellatur Rex Emorræorum *Jos.* 9. 10. Sæpius hoc nomen ita legitur ut perlate pateat & vel omnes vel plurimos incolas terræ ab Israelitis possessæ complectatur. Quum Deus eam Abrahamo promisit *Gen.* 15. 16. quarta demum ætate posteros Abrahami eam occupaturos dixit, quod iniquitas Emorræorum (nullius alterius gentis mentione facta) ad justum cumulum necdum pervenisset. Quamvis eodem capite, *commate* 21. ut una tantum gens ex decem expellendis commemoretur. Josephus hos Ἀμοῤῥαίους vocat, & eorum regionem scribit esse peninsulam, cujus latus occidentale Jordanes facit, Arnon meridionale, Jobacchus septentrionale. *Antiq.* IV. 5. Alibi Ἀμορία & septima pars Cananææ appellatur *Antiq.* V. 1. & Ἀμοῤῥαία ibidem. Datam illam fuisse tribubus duabus & dimidiæ scribit *Antiq.* IV. 7. & *Antiq.* V. 9. regem Ammonitarum contendisse Amorræam pertinuisse ad ditionem majorum suorum.

Cananæi, הכנעני, Χαναναῖοι. Vox hæc non notat omnes posteros Canaanis, nam ita Jebusæos & Chittæos & alios complecti deberet, a quibus distinguitur, sed pro gente singulari usurpatur, quæ cur inter posteros Canaanis sola nomen Cananæorum gesserit quis dicet? Area hic patet latissima in conjecturas, quibus non delectamur. Ex sacris literis hoc liquet, exploratores qui terram Canaan perlustraverant retulisse Cananæos habitare ad mare & ad ripam Jordanis *Num.* 13. 29. quod *Jos.* 11. 3. dicitur ad orientem & occidentem, videlicet terræ Canaan: montana enim incolebant Emorræi, Chittæi, Perizzæi, & Jebusæi, & hinc & inde versus mare & Jordanem ad occidentalem & orientalem plagam Cananæi habitabant.

Perizzæi, הפרזי, Φερεζαῖοι videntur incoluisse loca vicina Betheli; nam Abraham inter Bethel & Ai tentoria habuit *Gen.* 13. 2. & dicitur Cananæus & Perizzæus in illa regione habitasse *commate* 7. *Jos.* 11. 3. Emorræi Chittæi Perizzæi ac Jebusæi in montanis habitasse dicuntur. *Num.* 13. 29. Perizzæi omittuntur. Circa urbem Sichem habuisse eos sedes suas colligitur ex *Gen.* 34. 30. ubi Jacob conqueritur Simeonem & Levi cæde in urbe Sichem patrata fecisse ut sorderet incolis illius regionis Cananæis & Perizzæis. Extenderunt iidem se ad septentrionem ultra portionem tribuum Ephraim & dimidiæ Manassis: nam quum illæ accepissent regionem sorte distributam a Josua, & conquererentur de angustia hujus regionis, Josua jussit, ut in terras Perizzæorum & Rephæorum pergerent, & ex responsione illorum, currus ferratos esse incolis Bethschean, & convallis Jizrael, videtur liquere eo usque se extendisse ditionem Perizzæorum. Fuere etiam Perizzæi in portione Judæ, nam in Bezec cæsi fuere a tribubus Juda & Simeon *Jud.* 1. 4. 5.

Chivvæi, החוי, Εὐαῖοι. Habitabant prope Chermonem ad fines boreales terræ Canaan. *Jos.* 11. 3. Ibidem *commate* 19. Chivvæi habitantes Gibeone memorantur, confer *Jos.* 9. 7. In *Jud.* 3. 3. Chivvæi dicuntur montem Libanum inhabitasse. 2. *Sam.* 24. 7. legitur Joabus a Sidone venisse ad arcem Tzor & omnes urbes Chivvæorum Cananæorumque, denique ad Beerscheba. Mirum horum nullam mentionem fieri *Gen.* 15. 19. ubi decem numero gentes Cananææ recensentur; unde nonnulli suspicati sunt eas Cadmonæos olim dictos. R. Dosthai nomine R. Samuelis filii Nachman dixit *in Bereschit rabba*, *fol.* 266. *fac.* 2. שאינו מזכיר כאן החוי לפיכך הוא מביא רפאים תחתיהם, *quia non memorantur Chivvæi locum eorum occuparunt Rephæi*. In versione tamen Græca legitur illic nomen eorum & interponuntur inter Cananæos & Gergascheos: καὶ τοὺς Χαναναίους καὶ τοὺς Εὐαίους καὶ τοὺς Γεργεσαίους. Ita & in Samaritano. Hi non sunt iidem cum עוים *Avvim Deut.* 2. 23. *Jos.* 13. 3. sitis

in finibus terrę Israeliticę australibus circa Gazam, quos sedibus suis moverunt Caphtoræi. Nomen hoc ipsis datum fuisse ab עויא, quod dialecto Galilæorum serpentem notat, tradunt Judæi.

Jebusæi, היבסי, Ἰεβουσαῖοι. Montana incoluerunt: *Jos.* 11. 3. Non sinit sedes hujus populi ignorari urbs Jerusalem olim Jebus dicta & usque ad Davidis tempora ab iis occupata.

Kenæi, הקיני Κεναῖοι. Pro hoc nomine Chaldæus Interpres *Gen.* 15. & *Num.* 24. 21. habet וית שלמאה & שלמאי *Schalmæos*. Creduntur ita dicti quasi pacifici, quod hostes Israelis non fuerint. In versione Pentateuchi Samaritana etiam ante Kenæos legitur שלמאה jungiturque commate præcedenti cum nomine נהר fluvii sc. Euphratis, sed male 1. *Chron.* 2. 55. קינים invenitur in MS. tis quibusdam pro קינים quod codices editi habent. Credidi aliquando *Samaræos* scriptum pro his *Salamæis* apud Josephum, sed postea placuit magis Samaræos poni pro Amorræis: vide Josephum *Ant.* 1. 7. ubi in codd. vulgatis horum sex tantum fit mentio, Εὐαῖς, Χετταῖς, Γεβουσαῖς, Εὐδαῖς, Σιναῖς, Σαμαραῖς. Vetus interpres addidit Gergesæos. Verum pro Samaræis Amorræi substituendi videntur, quandoquidem ipse Josephus *Antiq.* v. 1. regionem Emorræorum, Ἀμορίαν, esse septimam partem terræ Canaan scribit, innuens unum hunc esse e septem populis priscis Cananææ incolis: adeoque non videtur eos potuisse omittere in censu populorum septem *Ant.* 1. 7. quod fecisset nisi sub nomine Σαμαραίων laterent. Quamvis dici possit Σαμαραίους poni pro הצמרי *Gen.* 10. 18. Τὸν Σαμαραῖον Græcis Interpretibus, & Ἀμοραίους excidisse, quos nupera editio Oxoniensis loco suo inseruit: & certe inseri aliquis populus debet, ut numerus 7. inde exsurgat; sex enim tantum in ante editis codd. recensentur aut 5. verius, si Εὐδαίους tollas, quos tollendos probabile est: nulli enim sunt quibus id tribui possit.

Kenizzæi, הקנזי, Græcis sunt Κενεζαῖοι.

Cadmonæi, הקדמני, Κεδμωναῖοι. In Targum Hierosolymitano *Gen.* 15. כל בני מדינחא *omnes filii Orientis*. קדם est *oriens*.

Rephæi, רפאים, οἱ Ῥαφαΐμ. Pro quo *Gen.* 15. 20. Samaritana versio habet וית חסאה sed contextus ipse רפאים & *Deut.* 3. 13. אסאים, i. e. medicorum, exprimens רפא. Dicuntur נבראי Chaldæo, Γεβαραῖοι, quod *viros fortes* notat, uti & vox affinis Γεβουρά נבורא *fortitudinem*, *virtutem*. Hinc suspicor & nomen & genus defluxisse τῶν Γεφυραίων, qui cum Cadmo ex Phœnice in Græciam venerunt, primo quidem Bœotiæ, deinde Athenarum, facti incolę, teste Herodoto *lib.* v. *cap.* 5. ubi Gephyræis illis tribuit literarum translationem in Gręciam, οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, τῶν ἦσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἄλλα τε πολλὰ, οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἐόντα πρὶν Ἕλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκέει *Phœnices illi qui cum Cadmo advenerunt, inter quos Gephyræi fuerunt, hanc regionem incolentes, cum multas alias doctrinas tum literas in Gręciam introduxere, quę antea apud Gręcos non fuerunt, ut mihi quidem videtur*. Tempore Abrahami erant circa Asteroth Carnaim. *Genes.* 14. 5. Videntur etiam cis Jordanem fuisse e regione Asteroth Carnaim *Jos.* 17. 15.

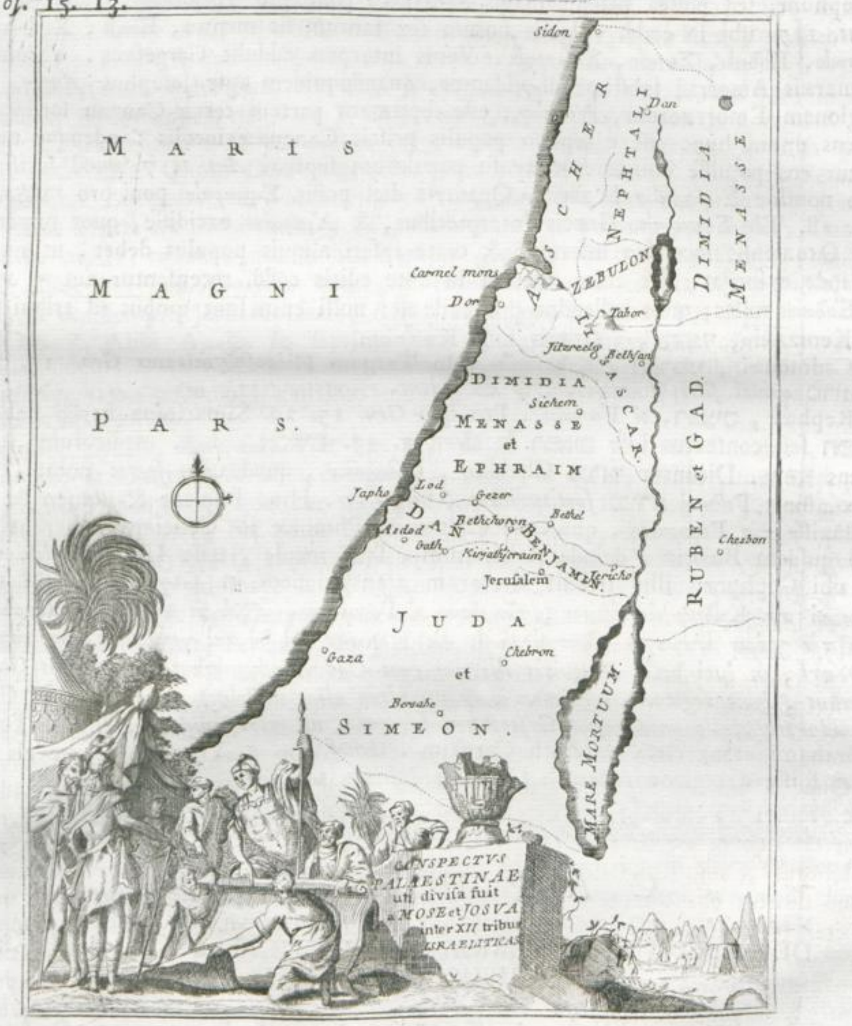
CAPUT XXVIII.

DE PARTITIONE TERRÆ ISRAELITICÆ FACTA INTER TRIBUS DUODECIM.

Termini regionis Juda. Urbes ei assignatę in plaga australi numero 29. Quomodo una ab altera distinguenda sit, ut hunc numerum efficiant. Gręci interpretes collati. Incertitudo nominum & situs harum urbium. Undecim urbes memoratę ab Interpretibus Gręcis, quę non leguntur in codicibus Hebręis. Termini & urbes tribus Simeon. Series urbium Simeoniticarum triplex ex sacro codice petita, collata inter se & cum versione Gręca. Termini & urbes tribuum Dan, Benjamin, Ephraim, dimidię Menasse, Jissascar, Ascher, Zebulon & Nephtali. Urbes trans Jordanicę. Urbes Leviticę & Sacerdotales. Hieronymi verba de portionibus tribuum duodecim.

SUccedit divisio terrę Israeliticæ in portiones duodecim, tribubus totidem adsignatas, pro numero filiorum Jacobi qui duodecim erant, e quibus tamen Levi nullam regionem singularem obtinuit nec Josephus. In hujus locum subierunt Menasse & Ephraim filii Josephi, sic ut inter duodecim tribus tota regio fuerit di-

distributa, ita ut cis Jordanem novem tribus & dimidia, trans Jordanem duę cum dimidia, sedes suas habuerint. Cis Jordanem prima fuit tribus Juda, cujus termini describuntur *Jos.* 15. 1-4. Ab austro habebat hęc tribus regionem Edom, & desertum Tzin, ita ut ab extremitate australi Lacus Asphaltitis terminus tenderet ad austrum adscensus Acrabbim, per Tzinna, & ad austrum per Cadesch barnea, per Chetzron, versus Addar, Carca, & Azmon ad fluvium Ægypti sive Rhinocolurorum & mare magnum. Ad orientem habebat Lacum Asphaltiten ab extremitate ejus australi usque ad extremitatem borealem, qua Jordanes in eum illabitur. Terminus autem borealis ab extremitate boreali lacus Asphaltitis tenditur per Beth chogla, & per, aut juxta, varia loca, inter quę Kirjatjearim, Bethschemesch, Timna, Ekron, Jabneel, usque ad mare. Ex his manifestum est, terminum hujus tribus occidentalem fuisse ipsum mare magnum: quod etiam traditur *Jos.* 15. 13.

Urbes in regione hujus tribus sitę recensentur *Jos.* 15. 21. de quibus sigillatim hic non agemus, quia totum librum tertium isti disquisitioni destinavimus. Series urbium ita solet dari ex *Jos.* 15. 22. &c.

Urbes Judę, vicinę Edomęis, in tractu australi,

1. *Cabtzeel.*	7. *Kedes.*	13. *Chatzor nova.*
2. *Eder.*	8. *Chatzor.*	14. *Kerioth.*
3. *Jagur.*	9. *Jitnan.*	15. *Chetzron.*
4. *Kina.*	10. *Zipb.*	16. *Amam.*
5. *Dimona.*	11. *Telem.*	17. *Schema.*
6. *Adada.*	12. *Bealoth.*	18. *Molada.*

19. *Char-*

19. *Chatzar gadda*
20. *Cheschmon.*
21. *Beth palet.*
22. *Chatzar schual.*
23. *Beer scheba.*
24. *Bizjoteja.*
25. *Baala.*
26. *Ijim.*
27. *Atzem.*
28. *Eltolad.*
29. *Kesil.*
30. *Chorma.*
31. *Tziklag.*
32. *Madmanna.*
33. *Sansanna.*
34. *Lebhaoth.*
35. *Schilchim.*
36. *Ain.*
37. *Rimmon.*

Dicuntur quidem *Jos.* 15. 31. hę urbes esse numero 29. sic ut quędam ex his , quę duę urbes nobis videntur , habendę sint pro una , sed quæ illæ sint , divinare vix licet. Et tamen notatu dignum interpretes Gręcos ita vel legisse vel reddidisse nomina harum urbium ut numerum huic 29. proximum (30.) efficiant . Recensent illas hoc ordine : reliquas vel omittunt vel pro nominibus communibus habent , uti *Kerioth*, *Bizjoteja* , πόλις, ἐπαύλεις αὐτῶν , &c.

Comm. 21. Καιβαισελεὴλ
Ἀρὰ
Ἀσὼρ

Comm. 22. Ἰκὰμ
Ῥεγμὰ
Ἀρωὴλ

Comm. 23. Κάδης
Ἀσοριωναὶν
Μαινὰμ

Comm. 24. Βαλμαινὰν

Comm. 25. Ἀσερὼν

Comm. 26. Σὴν
Σαλμαὰ
Μωλαδᾶ

Comm. 27. Σερὶ
Βαιφαλὰθ

Comm. 28. Χολασεωλὰ
Βηρσαβεὲ

Comm. 29. Βαλὰ
Βακὼκ
Ἀσὸμ

Comm. 30. Ἐλβωυδὰδ
Βαιθὴλ
Ἑρμᾶ

Comm. 31. Σεκελὰκ
Μαχαρὶμ
Σεθεννὰκ

Comm. 32. Λαβὼς
Σαλὴ
Ἐρωμὼθ

Si hos sequamur , conferamusque ea cum codicibus Hebræis , nomina harum urbium hæc erunt

1. *Cabtzeel.*
2. *Eder.*
3. *Jagur.*
4. *Kina.*
5. *Dimona.*
6. *Adada.*
7. *Kedes.*
8. *Chatzor Jitnan.*
9. *Bealoth.*
10. *Telem.*
11. *Chetzron.*
12. *Amam.*
13. *Schema.*
14. *Molada.*
15. *Chatzar gadda.*
16. *Beth palet.*
17. *Chatzarschual.*
18. *Beerscheba.*
19. *Baala.*
20. *Ijim.*
21. *Atzem.*
22. *Eltolad.*
23. *Kesil.*
24. *Chorma.*
25. *Tziklag.*
26. *Madmanna.*
27. *Sansanna.*
28. *Lebhaoth.*
29. *Schilchim.*
30. *Rimmon.*

Quod si una ex his cum altera jungatur ut unius urbis nomen efficiat , numerus urbium 29. (uti *Jos.* 15. 31. scribitur) inde exsurgeret. . Certe mihi persuasum est debere ex serie urbium modo data 29. effici; & frustra dici 29. urbes esse nobiliores , alias minus nobiles . Id in sacro codice non legitur . Nec favet iis quod dicatur esse 29. ערים *urbes* וחצריהם *& vicos earum* , ac si חצרים hic quoque præter ערים essent recensitæ . Id falsum est . Vide *Jos.* 19. 6. *Ain*, *Rimmon*, *Eter*, *Ascham* , *urbes* ערים *quatuor* ; וחצריהם *& vici earum* . Nulli hic vici sigillatim nominantur : atque ita passim. Fateor vix fieri posse hodie , ut accurate urbium harum 29. nomina ex serie modo data eruantur , tum propter diversam scriptionem, qua multa nomina ex his scribuntur in ipsis sacris literis (quod ostendemus quando de urbibus tribus Simeon , quæ ex urbibus Judæ hac serie enumeratis desumtæ sunt , agemus) tum quod quarundam non nisi semel , hoc nimirum loco , fiat mentio . Præstat itaque nonnulla incerta & ignota nobis confiteri , quam ea pro certis lectori obtrudere . Aliquid tamen lucis conabimur inferre huic argumento , quum libro tertio de singulis urbibus Palæstinæ , atque adeo de hisce , agemus.

Ad solvendum hunc nodum , id est , conficiendam seriem urbium 29. ex nominibus exhibitis , videntur ante omnia urbes Simeoniticæ , quarum certus numerus est, inde separandæ: dein videndum quot & quæ supersint. *Jos.* 19. 6. recensentur urbes tredecim, *Beerscheba*, *Sceba*, *Molada* &c. usque ad *Scharuchen* . Has ego, instituta collatione cum *Jos.* 19. *& seqq.* ac 1. *Chron.* 4. 28. putem esse easdem cum his , uti in serie nostra modo data leguntur.

Beerscheba *Schema.*

Mola-

Molada.	*Chorma.*
Chatzar schual.	*Tziklag.*
Baala.	*Madmanna.*
Atzem.	*Sansanna.*
Eltolad.	*Lebhaoth.*
Kesil.	*Schilchim.*

Ita tamen, ut una urbs ex his jungi debeat cum altera [*Schilchim*, uti puto: quod eandem urbem non pro nomine proprio habuerint Græci *Jos.* 19.] quod sacer scriptor diserte tredecim has esse scribat. Præterea *Jos.* 19. 7. Simeoni tribuuntur *Ain*, *Rimmon*, *Eter & Aschan*, *urbes quatuor*. Eo numero esse dicuntur ibidem. Eter & Aschan non pertinent ad seriem urbium harum 29. Judæ sed ad aliam seriem, *Jos.* 15. 24. Sed Ain & Rimmon, urbes duæ, comprehenduntur in serie urbium 29. Sunt ergo urbes quindecim in hac serie, de quibus certo constat esse nomina urbium & quidem tot numero. Restat ergo ut reliqua nomina nobis exhibeant urbes quatuordecim, ut tum ex iis tum ex quindecim aliis nascatur numerus urbium viginti & novem. Reliqua autem sunt

Cabtzeel.	*Telem.*
Eder.	*Bealoth.*
Jagur.	*Chatzor nova*
Kina.	*Kerioth Chetzronis.*
Dimona.	*Amam.*
Adada.	*Chatzar gadda.*
Kedesch.	*Cheschmon.*
Chatzor.	*Beth palet.*
Jitnan.	*Ijim.*
Ziph.	

Quinque sunt superfluæ, id est, debent addi aliis nominibus: sed quibus incertum est. Video *Vau* præponi omnibus his, exceptis *Ziph*, & *Amam*. Video זיף וטלם ita jungi, uti ושמע & אמם בעלה ועיים, sic ut prius nomen copulam non habeat, sed posterius. Præterea deprehendo בעלה *Bala* quidem memorari aut בלהה 1. *Chron.* 4. 29. & *Jos.* 19. 3. sed עיים, quod *Jos.* 15. 29. cum ea jungitur, omitti: sic ut credi possit illud בעלה ועיים fuisse nomen unius urbis. Denique Græcos interpretes *Chatzor Jitnan* pro una urbe habuisse animadverto. Sed his omnibus necdum certo colligi potest, quænam illa sint singularia urbium nomina. Ergo aliam præterea ineamus viam, ut quantum quidem fieri possit ad verum proxime accedamus. Examinabimus an non ex aliis sacri codicis locis liqueat, aliquas urbes ex hisce quatuordecim hoc nomen tulisse. *Kabtzeel*, urbis nomen est 2. *Sam.* 23. 20. 1. *Chron.* 11. 22. *Eder* non nisi hoc loco in codice sacro memoratur, atque ita *Jagur*, *& Kina*, & *Dimona*, & *Adada*. *Kedesch*, si sit eadem cum *Kadesch* in finibus terræ Israeliticæ, nomen est urbis singularis. *Chatzor*, posset uti *Jos.* 11. 1. esse nomen urbis non addita voce sequenti Jitnan. *Jitnan* nonnisi semel, heic nimirum, legitur. *Ziph* nomen loci est etiam alibi memorati: sed incertum est sitne idem cum hac urbe. *Telem* est, uti nomen urbis, ἅπαξ λεγόμενον, uti & *Bealoth*, & *Chatzar nova*, & *Kerioth*, nisi quod Kerioth quædam memoratur Moabitica *Jerem.* 48. 24. *Chetzron* *Jos.* 15. 3. locatur in ipsis finibus tribus Judæ australibus. *Amam* est ἅπαξ λεγόμενον & *Chatzar Gadda*, & *Cheschmon*. *Bethpalet* nonnisi hic & *Nehem.* 11. 26. legitur. *Ijim* nonnisi hoc loco.

Ex his clarum est quam incerta sint ipsa urbium harum nomina. Quod si nomina incerta sint, quam incertus erit situs? Scimus hoc, fateor, in portione tribus Judæ has urbes sitas fuisse & in parte quidem australi: sed quibus intervallis una ab altera absfuerit, & an hæc illa orientalior, australiorve, quis mortalium affirmare poterit? Quo magis mirandum est ista fiducia quosdam fuisse ut in mappis geographicis ausi fuerint urbes illas collocare & certis intervallis disponere, de quibus nihil omnino ipsi sciunt nisi quod in australi parte tribus Judæ fuerint sitæ. Mallem ego vacuas nominibus illarum urbium mappas edere, quam faciem regionum imaginariam depingere. Et inveniunt nihilo minus scriptores istiusmodi lectores sibi haud multum dissimiles, qui illas mappas pro optimis habent, in quibus plurima urbium & locorum nomina inveniunt, & istas jejunas esse mappas existimant in quibus multa loca frustra quæruntur, quæ in Josua & alibi legimus. Verum, dicet aliquis,

quam-

quamvis locus urbis certus non sit, ex conjectura probabili illic a viris doctis collocatur. At quæ (malum!) hæc conjectura est, quando nihil omnino de urbe scitur, nisi in australi parte terræ Judæ sitam fuisse, eam certo loco disponere? Num est magis probabile eam illic, quam decem aut viginti milliaribus inde, collocandam esse? Unde hoc liquet? Profecto ea ratione possunt per jactum sortium æque accurate ac per illas conjecturas urbes in mappis disponi. Sed redeamus in viam.

Urbes sitæ in campestribus, בשפלה, ἐν τῇ Πεδινῇ.

1. *Estaol*.	9. *Adullam*.
2. *Tzora*.	10. *Schoco*.
3. *Aschna*.	11. *Azeka*,
4. *Zanoach*.	12. *Schaaraim*.
5. *En gannin*.	13. *Adithaim*.
6. *Tappuach*.	14. *Haggedera*.
7. *Haenam*.	15. *Gederothaim*.
8. *Jarmuth*.	

Hæ dicuntur *Jos*. 15. 36. esse numero quatuordecim: sic ut una ex his cum alia jungenda videatur. Vulgo ultimam ונדרותים dicunt esse eandem cum præcedenti, sed quo fundamento illud *Vau* hic velint intelligendum per *id est*, quum antea ubique significet *et*, ignoro. Interpretes Græci in hac serie omittunt duas ultimas Gedera & Gederothaim, & commate 35. inter Adullam & Schoco interserunt urbem Μεμβρά, ita ut tamen numerus quatuordecim efficiat.

His recensitis aliæ urbes 16. tribus Juda hoc ordine junctæ numerantur *Jos*. 15. 37.

Tzenan.	*Eglon*.
Chadascha.	*Cabbon*.
Migdal Gad.	*Lachmas*.
Dilan.	*Kitlis*.
Hammitzpe	*Gederoth*.
Jokteel.	*Bethdagon*.
Lakis.	*Naama*.
Botzkath.	*Makkeda*.

Hæc series numero satisfacit, sed illa quam exhibent interpretes Græci omisit *Lachis*, adeoque non nisi quindecim profert.

Deinde novem urbes sequuntur *Jos*. 15. 42.

Libna.	*Netzib*.
Eter.	*Keila*.
Aschan.	*Aczib*.
Jiphtah.	*Marescha*.
Aschna.	

Jiphtach omiserunt Græci, addiderunt autem duas *commate* 44. Κεζίβ & Αἰλώμ, ubi habent Κελάμ καὶ Ἀκιεζὶ καὶ Κεζίβ καὶ Βαθησάρ καὶ Αἰλώμ, & numerum δέκα esse dicunt, quum in Hebræo novem tantum esse legatur.

Tum adduntur *Jos*. 15. 45. *Ekron* & urbes juxta *Aschdod*, *Aschdod* ipsa, & *Azza*, ea est *Gaza*. Porro commemorantur urbes montanæ.

Urbes undecim sitæ in regione montana.

Schamir.	*Estemo*.
Jattir.	*Anim*.
Soco.	*Goschen*.
Dana.	*Cholon*.
Kirjath sanna.	*Gilo*.
Anabh.	

Apud interpretes Græcos corrupte legitur Ἐς καὶ Μὰν pro Ἐσθεμώ, & inseritur Χανὰ inter Cholon & Gilo: quumque ipsi undecim urbes illas esse scribant, clarum est codices corruptos esse: tredecim enim forent, non undecim. Præterea pro *Schamir* legunt Σαφείρ, cujus etiam Eusebius in Onomastico meminit. Vide de *Schaphir* infra, *libro* III.

Post has sequuntur hæ novem, *Jos.* 15. 52.

Arabh. *Apheca.*
Duma. *Chumta.*
Eschan. *Chebron.*
Janum. *Tzior.*
Beth tappuach.

Porro hæ decem *Jos.* 15. 54.

Maon. *Jokdeam.*
Carmel. *Zanoach.*
Ziph. *Hakkain.*
Juta. *Gibea.*
Jitzreel. *Timna.*

Quas etiam interpretes Græci agnoscunt, si prò Καὶ, *commate* 57. legas Κάιν, & reliqua corrigas: quod collato contextu Hebræo ab unoquoque nullo negotio fieri potest.

His adduntur urbes sex *Jos.* 15. 58.

Chalchul. *Maarath.*
Bethtzur. *Beth anoth.*
Gedor. *Eltekon.*

Et mox urbes duæ *Kirjathjearim* & *Harabba*. Sed in versione Græca inseruntur inter Eltekon & Kirjathjearim undecim urbes. Ita enim legitur, Θεκὼ καὶ Ἐφραθὰ (αὕτη ἐςὶ Βαιθλεὲμ) καὶ Φαγὼρ ϗ Αἰτὰν ϗ Κυλὸν ϗ Ταγὰμ ϗ Θωβὴς ϗ Καρὲμ ϗ Γαλὲμ ϗ Βεθὴρ ϗ Μανοχὼ, πόλεις ἕνδεκα ϗ αἱ κῶμαι αὐτῶν. Oxoniensis codex ita legit, Θεκωὲ ϗ Ἐφραθὰ, αὕτη ἐςι Βηθλεὲμ, ϗ Φογὸρ ϗ Ἐτὰμ ϗ Κολὰμ ϗ Τανὰχ ϗ Γορὶς ϗ Καρὲμ ϗ Γαλαὲμ ϗ Βηθὴρ ϗ Μανὰχ, πόλεις ἕνδεκα &c. Hieronymus quoque hoc comma legit *in Commentario ad Mich.* 5. Differt ejus lectio tamen in quibusdam ab illa quæ in codicibus Græcis exstat: ita enim scribit. *Legimus juxta septuaginta duntaxat Interpretes, in Jesu Nave, ubi tribus Judæ urbes & oppida describuntur, inter cætera etiam hoc scriptum*, Thæco & Ephratha, hæc est Bethleem, & Phagor & Ætham & Culon & Tami & Soris & Caraem & Gallim & Baether & Manocho, civitates undecim & viculi earum. Vide plura infra de hoc *commate lib.* III. ad vocem *Bethlechem*, & de singulis his urbibus, eodem in libro, suo loco.

Denique urbes recensentur sex in deserto sitæ.

Beth haarabha. *Hannischan.*
Middin. *Ir Melach.*
Sechaca. *En Gedi.*

Interpretes Alexandrini septem esse dicunt, sed corrupta illic sunt omnia, Βαδδαργὶς pro במדבר, Αἰνὼν pro מדין, πόλεις Σαδῶν pro ἁλῶν, & quæ sunt his similia, quibus non immorabimur.

Josephus *Antiq. lib.* v. *cap.* I. regionem tribus Judæ ita describit. Ἡ μὲν Ἰούδα λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν Ἰουδαίαν, παρατείνουσαν μὲν ἄχρι τῶν Ἱεροσολύμων. τὸ δ' εὖρος ἕως τῆς Σοδομίτιδος λίμνης καθήκουσαν· ἐν δὲ τῷ κλήρῳ τούτῳ πόλεις ἦσαν Ἀσκάλων ϗ Γάζα. *Judæ sorte obtigit tota superior Judæa extendens se usque ad Hierosolymas, cujus latitudo erat usque ad Lacum Sodomiten. In hac regione erant urbes Ascalon & Gaza.*

TRIBUS SIMEON accepit urbes suas ex portione tribus Judæ quemadmodum legitur *Jos.* 19. I. Notandum tamen quum tribus Juda & Benjamin a reliquis decem separatæ regnum singulare constituebant, Simeonem sub Juda non contineri, alias decem non fuissent datæ Jeroboamo, quo dicitur I. *Reg.* II. 39. & 2. *Chron.* 15. 9. dicuntur ad tribus Judam & Benjamin se adjunxisse הגרים *peregrini*, qui non pertinebant ad ipsas, ex *Ephraim*, *Menasse*, & *Simeon*.

Beerscheba. *Atzem.*
Scheba. *Eltolad.*
Molada. *Betul.*
Chatzar Schual. *Chorma.*
Bala. *Tziklag.*

Beth

Beth hammarcabhoth.	*Beth Lebhaoth*.
Chatzar Susa.	*Scharuchen*.

Hæ autem quatordecim esse videntur, quum *Jos*. 19. 6. disertis verbis tredecim esse legatur. Debet itaque una ex his jungi cum aliqua præcedente. Vulgo dicitur ושבע, significare, ea est *Scheba*, ut referatur ad Beerscheba quæ etiam Scheba nuncupata sit: sed cur Vau huic voci præfixum copulativum non sit, uti in reliquis vocibus, causam nullam video. Præterea probabile est שבע esse eandem urbem quæ שמע appellatur, & ante Molada recensetur *Jos*. 15. 26. quo etiam facit quod interpretes Greci *Jos*. 19. 2. pro שבע Σάμαα expresserint quasi שמע. Iidem ultimam urbem in serie nostra non agnoscunt sed pro ea habent, quasi legissent שריהן, *οἱ ἀγροὶ αὐτῶν* atque ita non nisi tredecim urbes recensent. Illam itaque vocem non haberem pro nomine urbis singulari.

Deinde quatuor urbes junguntur, *Jos*. 19. 7.

Ain.	*Eter*.
Rimmon.	*Aschan*.

Et Simeoni tributæ dicuntur omnes urbes in circuitu harum urbium usque ad Baalath beer. Interpretes Alexandrini Ain hinc tollunt & Thalcha post Rimmon locant, cujus urbis etiam Eusebius in Onomastico meminit.

Omnes hę urbes Simeoniticę licet ex tribu Juda acceptę non fuere supra recensitę in catalogo urbium Juda sed hę tantum, Beerscheba, Scheba (si eadem est cum Schema, uti nos arbitramur) Molada, Chatzar Schual, Bala, Atzem, Eltolad, Chorma, Tziklag, Lebhaoth, Ain, Rimmon, Eter, & Aschan, omnesque hę, exceptis duabus ultimis, sitę fuere in regione Edomęis proxima. Supersunt Betul, Beth Hammarcabhoth, Chatzar Susa, & Scharuchen, de quibus hęc notari possunt, collato catalogo urbium Judę cum hoc Simeonitico. Betul hic recensetur inter Eltolad & Chorma. *Jos*. 15. inter Eltolad & Chorma legitur כסיל Kesil: & illic בתיל legeruut Græci, Βαιθὴλ reddentes. Madmanna & בית המרכבות licet multum differant, tamen Gręci interpretes tantum non eodem vocabulo nuncupant, si בית addas, nimirum Νααχεὶμ & Βαιθμαχρὲβ. Videntur utroque loco legisse vocem eandem. Nota est affinitas literarum μ & β in scriptura veterum Gręcorum, unde & Βεδεβηνὰ in codice Alexandrino pro Madmana *Jos*. 15. legitur. Chatzar Susa libenter crederem esse eandem cum Sansanna, (sic ut, חצר omisso, expressa sit aliquo modo posterior nominis pars סוסה vel סנסנה, Gręcis Σεεννὰ, uti quidam codices habent, vel Σεθεννὰκ) & Scharuchen cum Schilchim, si urbs sit, nec potius sub eo nomine lateat *οἱ ἀγροὶ αὐτῶν* (quod Gręci habent) vel aliud quid. Atque ita omnes urbes Simeoniticas *Jos*. 19. recensitas etiam *Jos*. 15. invenire est. Sed videamus omnium urbium Simeoniticarum nomina aliis quoque locis in sacro codice memoratarum, & lectionem interpretum Græcorum.

Series urbium ex *Jos*. 19. 1.	Series ex 1. *Chron*. 4. 28.	Series ex *Jos*. 15. 26.
באר שבע	באר שבע	
שבע	ומולדה	מולדה
מולדה	וחצר שועל	
חצר שועל	בלהה	חצר שועל
בלה	עצם	באר שבע
עצם	תולד	בזיותיה
אלתולד	בתואל	בעלה ועיים
בתול	חרמה	עצם
חרמה	צקלג .	אלתולד
צקלג	בית מרכבות	כסיל
בית המרכבות	חצר סוסים	חרמה
חצר סוסה	בית בראי	צקלג
בית לבאות	שערים	ומדמנה
שרוחן	עיטם	סנסנה
עין	עין	לבאות
רמון	רמון	שלחים
עטר	תכן	עין
עשן	עשן	רמון

In versione Gręca.

Βηρσαβεὲ	Βηρσαβεὲ	Μωλαδᾶ
Σαμαὰ	Μωλαδὰ	
Καλαδάμ	Ἐσερσυὰλ	Χολασεωλὰ
Ἀρσωλὰ	Βαλαὰ	Βηρσαβεὲ
Βωλὰ	Ἀισὲμ	
Ἰασόν	Θωλαδ	Βαλὰ
Ἐρθυλὰ	Βαθυὴλ	Βακὼκ
Βυλὰ	Ἑρμὰ	Ἀσὸμ
Ἑρμᾶ	Σικελὰγ	Ἐλβωυδαδ
Σικελὰκ	Βαιθμαριμὼθ	Βαιθὴλ
Βαιθμαχερὲβ	Ἡμισυσεωσὶν	Ἑρμᾶ
Σαρσυσὶν	Βαρού	Σεκελὰκ
Βαθαρὼθ	Σεωρὶμ	Μαχαρὶμ
Ἐρεμμὼν	Ἀιτὼν	Σεθεννὰκ
Θαλχὰ	Ἣν	Λαβὼς
Ἰεθὲρ	Ῥεμνὼν	Σαλὴ
Ἀσὰν	Θοκκὰ	Ἐρωμὼθ
	Ἀισὰρ	

Regionem hujus tribus ita describit Josephus *Antiq.* v. I. Συμεωνὶς δὲ, δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε τῆς Ἰδυμαίας τὴν Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Ἀραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. *Tribus Simeon, erat enim secunda, accepit partes Idumææ Ægypto & Arabiæ vicinas.* Idumææ nempe, uti tempore Josephi nomen illud accipiebatur.

TRIBUS DAN vicinam habuit tribui Judæ regionem, & urbes quasdam ex illa videtur accepisse, uti Tzoram; Estaol, Ekron, aliasque quæ inter urbes tribus Judæ antea fuere recensitæ. Hæ sunt urbes *Jos.* 19. 41. iis attributæ, e quibus Elteke, Gibbethon, Ajalon & Gathrimmon Levitis datæ sunt. *Jos.* 21. 23.

Tzora.	*Elteke.*
Estaol.	*Gibbethon.*
Ir schamesch.	*Baalath.*
Schaalabbin.	*Jebud.*
Ajalon.	*Bene berak.*
Jitla.	*Gath rimmon.*
Elon.	*Me hajarkon.*
Timnatha.	*Harakkon, cui additur regio* מול יפו *ex adverso Joppes.*
Ekron.	

Græci ea sic scribunt Σαραθ, Ἀσὰ, πόλις Σαμμαυς, Σαλαμὶν, Ἀμμὼν, Σιλαθὰ, Ἐλὼν, Θαμναθὰ, Ἀκκαρὼν, Ἀλκαθὰ, Βεγεθὼν, Γεβεελὰν, Ἀσὼρ (pro *Jebud* Hebræorum) Βαναιβακὰ, Γεθριμμών. Dein *Me hajarkon* reddunt θαλάσσην Ἱεράκων, & *Harakkon* omittunt: iidem notant (quod Hebræi codices illic non habent) in *Ajalon* & *Schaatabbin* permansisse Emorræos.

Josephus de regione hujus tribus ita scribit *Antiq.* v. I. Δανῖται δὲ τῆς κοίλης ὅσα πρὸς δυόμενον τέτραπται τὸν ἥλιον λαγχάνουσιν Ἀζώτῳ καὶ Δώροις ὁριζόμενοι. *Danitæ quicquid vallis ad occidentem vergit adepti sunt, Azoto & Doris terminati. Horum est Jamnia & Gittha & totus ager qui ab Accarone pertingit usque ad montem a quo tribus Juda facit initium.* Κοίλη videtur hic idem esse quod πεδινὴ & שפלה Hebraice: quamvis alibi ab Aquila & Symmacho עמק reddatur per κοιλὰς, teste Eusebio in Onomastico ad vocem Ἐνεμεκ. Idem Eusebius etiam in Onomastico testatur שפלה Aquilam πεδινὴν, Symmachum κοιλάδα reddidisse. Σεφηλὰ, ἐν Ἡσαΐα· Ἀκύλα πεδινή. Συμμάχῳ κοιλάς. Ita mox Josephus de tribu Aser quod κοιλαδα ad mare possederit verum *non siverunt Amorræi Danitas descendere* εἰς τὴν κοιλάδα, *Jos.* 19. 48. Id comma codices Hebræi heic non habent sed *Jud.* I. 34.

TRIBUS BENJAMIN. Termini tribus Benjamin describuntur *Jos.* 18. II. ita ut a Jordane initium fiat & inde terminus borealis ducatur ad latus Jerichuntis boreale & inde ad desertum Bethaven, Bethel, Atarothaddar, juxta montem qui est ab austro Bethchoronis inferioris. Hinc terminus tendit meridiem versus usque ad Kirjathjearim. Hoc est latus occidentale. Inde procedit orientem versus per vallem Hinnom ad latus montis Tzion, & inde Enschemesch atque ita ad latus boreale

Beth-

Bethchoglæ & alia loca uſque ad extremitatem borealem Lacus Aſphaltitis. Unde liquet illos falli qui regionem hujus tribus ad mare uſque magnum porrigunt.

Urbes Benjaminiticæ hæ ſunt *Joſ.* 18. 21.

Jericho.	*Harama.*
Bethchogla.	*Beeroth.*
Emekketzitz.	*Hammitzpe.*
Beth haaraba.	*Haccephira.*
Tzemaraim.	*Hamotza.*
Bethel.	*Rekem.*
Haavvim.	*Jirpeel.*
Happara.	*Tarala.*
Aphra.	*Tzela.*
Cephar haammona.	*Haeleph.*
Haophni.	*Jebuſi i. e.*
Gaba.	*Jeruſalem.*
His duodecim junguntur	*Gibeath.*
14.	*Kirjathjearim.*
Gibeon.	

Quatuor urbes Benjaminiticæ Gibeon, Geba, Anathoth & Almon ſacerdotibus datæ ſunt, *Joſ.* 21. 17. At quæ eſt *Almon?* In ſerie modo data non extat. Eſtne eadem cum Ἀμμωνᾶ vel Μονὶ; ſic Græci reddunt *Kephar Haammona.*

Apud Joſephum *Antiq.* v. 1. hoc modo deſcribitur regio tribus Benjamin. Βενιαμῖται δὲ τὴν ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ ἔλαχον ἄχρι θαλάσσης μὲν τὸ μῆκος, τὸ δὲ πλάτος Ἱεροσολύμοις ὁριζομένην καὶ Βεθήλοις (ita lege pro Βεβήλοις) στενότατος δὲ ὁ κλῆρος οὗτος ἦν διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετήν. Ἱεριχοῦντα γὰρ καὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἔλαβον. *Benjamitæ regionem acceperunt quæ a Jordane fluvio uſque ad mare in longum protenditur. Latitudo ejus ab Hieroſolymis eſt Bethela uſque. Erat autem hæc ſors anguſtiſſima propter agri bonitatem: acceperunt enim Hieroſolyma & Jerichunta.*

TRIBUS EPHRAIM. Terminus auſtralis hujus tribus, qui ex parte convenit cum termino boreali Benjaminis, a Jordane tendit per aquas Jerichuntis, Bethelem, Ataroth, confinia Bethchoronis inferioris, & Gezer uſque ad mare magnum. Terminus borealis eſt flumen Kana ad mare magnum. Confer *Joſ.* 17. 7. 10. & *Joſ.* 16. 8. Urbium index non extat. Tantum liquet *Gezer* in hac regione fuiſſe, *Sichem*, *Ribtzaim*, & *Bethchoron*, datas Levitis, *Joſ.* 21. 11. Joſephi teſtimonium de regione huic tribui ſorte data hoc eſt *Antiq.* v. 1. Ἡ δ' Ἐφραίμου φυλὴ τὴν ἄχρι Γαδάρων ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ μηκυνομένην ἔλαχεν. Εὖρος δὲ ὅσον ἀπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα τελευτᾷ πέδιον. *Tribus Ephraim adepta eſt regionem a Jordane uſque ad Gadara extenſam in longum. In latum autem ea protenditur a Bethel uſque ad Campum magnum.*

TRIBUS DIMIDIA MENASSE. Terminus hujus auſtralis idem fuit aliqua ex parte cum boreali Ephraim. Ad occidentem habuit mare magnum, ad orientem tribum Jiſſaſcar, ad boream tribum Aſcher. *Joſ.* 17. 10. Adeoque non videtur portio tribus Menaſſis pertigiſſe ad Jordanem. Certe ſacer codex id non tradit. Contrarium potius inde colligas quia ad mare uſque ab una parte eam extenſam fuiſſe legitur *Joſ.* 17. 10. & ad ortum Jiſſaſcar fuiſſe, non Jordanem. Sed ſciendum eſt, ut clarius hæc intelligantur, non fuiſſe Menaſſitis tributam regionem ſingularem ſorte, & ſingularem Ephraimitis. Una ſorte utrique tribui regio aſſignata fuit. Vide *Joſ.* 16. 1. & illa regio ſe extendit a Jordane uſque ad mare: ſed ex illa regione, *ex medio ſortis filiorum Menaſſe*, Ephraimitæ acceperunt urbes ſuas. *Joſ.* 16. 9. fere uti Simeon accepit urbes ſuas ex portione tribus Juda, quamvis hæc ſit differentia quod Simeon ſorte urbes ſuas acceperit, *Joſ.* 19. 1. at una ſors *Joſ.* 16. 1. regionem communem & Ephraimitis & Menaſſitis dederit. Et hinc eſt quod termini dimidiæ tribus Menaſſis ſigillatim non deſcribantur. Tantum dicitur *Joſ.* 17. 7. fines Menaſſis fuiſſe ab Aſer uſque ad Micmetath (quæ in conſpectu Sichem eſt) & illos protendi dextram verſus uſque ad Entappuach: & dein ad latus boreale torrentis Kana, qui in mare labitur, eſſe regionem Menaſſis, & ad auſtrale latus eſſe Ephraim. Index urbium hujus tribus non extat. Solum dicitur *Joſ.* 17. 8. 11. *Tappuach* urbem in regione tribus Menaſſis fuiſſe, ſed pertinuiſſe tamen ad Ephraim, & Menaſſitas poſſediſſe in regione tribuum Aſcher & Jiſſaſcar *Betſchean*, *Jibleam*, *Dor*, *Endor*, *Taanach*, (quæ Levitis data eſt) & *Megiddo*. Præterea *Gath Rimmon* urbs erat Menaſſitarum, data Levitis *Joſ.* 21. 25.

Joſe-

Josephus de hac regione ita scribit *Ant.* v. 1. Τῆς Μανασσήτιδος οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ἰορδάνου μεχρὶ Δώρων πόλεως, πλάτος δὲ ἐπὶ Βηθσάνων, ἡ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. *Dimidia tribus Manasse in longum (extensa fuit) a Jordane usque ad Dora urbem, in latum usque ad Bethsan quæ nunc Scythopolis appellatur*. Verum in libro Josuæ ad ortum hujus tribus Jissascar ponitur: adeoque non porrecta est usque ad Jordanem: sed quia Menassitæ possederunt Scythopolin sive Bethsan (quæ tamen in portione Jissascar erat) falli potuit Josephus & credidisse regionem tribui Menasse sorte adsignatam eo usque extensam fuisse: nam ideo & ad Dora usque eam extendit, quæ in Ascher sita fuit. Si urbes hujus tribus recensitæ fuissent omnes forsitan certiora possemus expromere.

TRIBUS JISSASCAR. *Jos.* 19. 17. describitur regio tribui Jissascar data, se extendens a Jordane usque ad portionem tribus Menassis borealem & maritimam: non tamen pertigit ad ipsum mare, nam alias Aser non contigisset Menasse ab austro, quod legitur *Jos.* 17. 10. Sedecim hæ civitates ei assignantur.

Jitzreela.	*Abetz.*
Haccesuloth.	*Remeth.*
Schunem.	*Engannim.*
Chapharaim.	*En chadda.*
Schion.	*Beth patztzetz.*
Anacharath.	*Tabor.*
Harabbith.	*Schachazima.*
Kischjon.	*Beth schemesch.*

Græci interpretes inserunt urbem Δαβιρὼν (forte eandem cum Dobrath *Jos.* 21. 28.) *commate* 20. ante Kischjon, & Ῥενρὼθ inter Schion & Anacharath: & *comma* 21. ita dant Ῥεμμὰς καὶ Ἰεὼν καὶ Τομμὰν καὶ Αἰμαρὲκ καὶ Βηρσαφὴς pro eo quod in Hebræis codicibus legitur Remeth Engannim En chadda & Bethpatztzetz. *Commate* 22. pro שחצימה legisse videntur שלם ימה reddentes Σαλὶμ κατὰ θάλασσαν. Quatuor urbes tribus Jissascar, Kisjon, Dobrath, Jarmuth, & Engannim Levitis datæ leguntur *Jos.* 21. 28. Josephus ita hanc regionem describit *Antiq.* v. 1. Μετὰ τούτους Ἰσάχαρις, Καρμηλόν τε ὄρος καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ μήκους ποιησαμένη τέρμονα, τὸ δὲ Ἰταβύριον ὄρος τοῦ πλάτους. *Post hos (Menassitas) Isacharis regio terminos habens longitudinis montem Carmelum ab una, fluvium (Jordanem) ab altera parte, latitudinis vero montem Itabyrium.*

TRIBUS ASCHER. Ad austrum habuit hæc tribus regionem tribus Menassis, *Jos.* 17. 10. ad boream fines terræ Israeliticæ, ad occidentem mare magnum, ad orientem tribum Zebulon, & Naphtali. *Jos.* 19. 34. Urbes ejus 22. recensentur *Jos.* 19. 24.

Chelkath.	*Nejel.*
Chali.	*Rechob.*
Beten.	*Chammon.*
Acschaph.	*Kana.*
Alammelech.	*Tzidon.*
Amad.	*Harama.*
Mischal.	*Mibtzar Tzor.*
Bethdagon.	*Chosa.*
Zebulon.	*Acziph.*
Beth hæmek.	*Umma.*
Cabul.	*Aphec.*
Ebron.	*Rechob.*

Oportet, ut numerus constet, aliquas ex his urbes non fuisse sed locorum nomina, aut jungendas cum præcedenti, vel urbes alterius tribus in confiniis sitas.

Misal, *Abdon*, *Chelkath*, *Rechob*, quatuor urbes Aseritarum datę fuere Levitis, *Jos.* 21. 30. *Abdon* non est in serie exhibita: sed latere videtur in *Ebron*. Nullum est nomen urbis, quicum melius convenit. Pro *Acschap* Græci habent Κεὰφ vel Καιφά, ac si urbem *Caipha* innuere voluissent. *Zebulon* est urbs, de qua vide *p.* 129.

Josephus ita describit hanc regionem *Antiquit.* v. 1. Τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ Καρμήλου κοιλάδα προσαγορευομένην διὰ τὸ καὶ τοιαύτην εἶναι. Ἀσηρῖται φέρονται πᾶσαν τὴν ἐπὶ Σιδῶνος

πετραμ-

πετραμμένην. Ἀρκὴ δὲ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι, ἡ κ̀ Ἀκτιπὺς. *Aſeritæ obtinuerunt regionem poſt Carmelum ſitam quæ convallis dicitur & eſt, omnem videlicet quæ Sidoni obverſa eſt. Horum eſt Arce quæ & Actipus dicitur.*

TRIBUS ZEBULON. Ad occaſum non putarem hanc uſque ad mare extenſam, ob illa quæ leguntur *Joſ.* 17. 10. & 19. 26. ad orientem fuit mare Genneſareth & pars Jordanis *Matth.* 4. 13. ad boream Naphtali. *Joſ.* 19. 34. ad auſtrum Jiſſaſcar. Thabor erat in confiniis *Joſ.* 19. 12. 22.

Urbes ejus duodecim fuerunt *Joſ.* 19. 15.

Sarid.	*Channathon.*
Dabbaſcheth.	*Kattath.*
Dobrath.	*Nahalal.*
Japhia.	*Schimron.*
Gath hachepher.	*Jidala.*
Rimmon.	*Bethlechem.*

Reliquorum locorum in confiniis ſitorum nomina omiſi, ut numerus duodecim urbium conſtaret. Quamvis forſitan aliqua omiſi quæ inſerenda fuerant, & inſerui omittenda: quod tamen incertum videtur.

Jokneam, *Carta*, *Dimna* & *Nachalal* quatuor urbes Levitis datæ leguntur *Joſ.* 21. 34. *Jokneam Joſ.* 19. 11. memoratur.

Joſephi deſcriptio regionis Zabuloniticæ his verbis continetur *Ant.* v. 1. Ζαβυλωνῖται δὲ τὴν μέχρι Γεννησαρίτιδος καθήκουσαν δὲ περὶ Κάρμηλον κ̀ θάλασσαν ἔλαχον. *Zabulonitæ regionem quæ a Lacu Genneſarite uſque ad Carmelum & mare extenditur, adepti ſunt.*

TRIBUS NAPHTALI. Regio hujus tribus habuit ad occidentem tribum Aſcher *Joſ.* 19. 27. ad auſtrum tribum Zebulon, ad ortum partem maris Genneſareth & Jordanis, nam Capernaum ſita erat in finibus Zebulon & Naphtali. *Matth.* 4. 13. Confer *Joſ.* 19. 33. Ad boream habuit fines ultimos terræ Iſraeliticæ. Urbes ejus 19. ſunt *Joſ.* 19. 38.

Hatzziddim.	*Kedeſch.*
Tzer:	*Edrei.*
Chammath.	*En chatzor.*
Rakkath.	*Jiron.*
Kinnereth.	*Migdal el.*
Adama.	*Charem.*
Harama.	*Beth anath.*
Chatzor.	*Beth ſchameſch.*

Quum autem huic ſeriei tres urbes deſint, videntur illæ ex urbibus ſitis in finibus hujus tribus *Joſ.* 19. 33. adjiciendę, quales Lakkum, Chúlkkok, Cheleph. Kedeſch, Chammathdor & Cartan, tres urbes Naphtalitıcę, datę leguntur Levitis, *Joſ.* 21. 32.

Quamvis apud Græcos Interpretes non legatur 19. urbes eſſe, ſi quis tamen urbes ipſas quas memorant numeret, deprehendet eas tot eſſe. Commatte 33. recenſent ſex, & reliquas *comm.* 35. & *ſeqq.* ſunt autem hæ, quas contulimus cum nominibus Hebræis.

Μαλὲφ מחלף	Ῥαμὰ הרמה
Μηλὼν מאלון	Ἀσὼρ חצור
Βεσανανὶμ בצענים	Κέδες קדש
Ἀρμαὶ ארמי	Ἐδραεὶ אדרעי
Νακὲβ הנקב	Πηγὴ Ἀσὼρ עין חצור
Ἰάβνη יבנאל	Ἰαριὼν יראון
Τύρος צר	Μεγαλααρὶμ מגדל אלחרם
Ὠμαθαδακὲ חמת רקת	Βηθανὰθ בית ענת
Κενερὲθ כנרת	Βηθσαμὶς בית שמש
Ἀδαμὶ ארמה	

Nota ἐν παρόδῳ Hieronymum & alios credidiſſe *Kinnereth* candem urbem fuiſſe cum

cum ea quæ *Tiberias* poſtea dicta fuit. Et tamen *Kinnereth* fuit urbs ſita in portione tribus Naphtali, *Joſ.* 19. 35. termini autem auſtrales tribus Naphtali initium capiunt a Capernaum. vide *Matth.* 4. 13. nam Capernaum ſita fuit in confiniis Zebulonis & Naphtali. Naphtali erat ad boream, & Zebulon ad auſtrum. Quum itaque Tiberias fuerit multo auſtralior urbe Capernaum, & ad auſtrum Capernaumi non fuerit regio tribus Naphtali ſed Zabulon, Kinnereth autem urbs fuerit tribus Naphtali, non fuit illa eadem cum Tiberiade.

Apud Joſephum hi limites aſſignantur tribui Naphtali, *Ant.* v. 1. Egerat ante de tribu Aſer, regionem ad mare a Carmelo ad Sidona complexa, Τά δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς τετραμμένα μέχρι Δαμασκȣ̃ πόλεως καὶ τῆς Γαλιλαίας τὰ καθύπερθεν Νεφθαλῖται παρέλαβον ἕως τȣ̃ Λιβάνȣ ὄρȣς καὶ τῶν Ἰορδάνȣ πηγῶν αἳ τὴν ὁρμὴν ἐκ τȣ̃ ὄρȣς ἔχȣσιν, ἐκ τȣ̃ καθήκοντος τοῖς ὅροις κατὰ βόρεια πόλεως Ἄρκης παροικȣ̃σης. *Quæ vero ad ortum ſpectant uſque Damaſcum urbem & ſuperior Galilæa Nephthalitis obtigerunt uſque ad Libanum montem & fontes Jordanis qui ex hoc monte oriuntur, qua fines ſunt Arces, urbis verſus ſeptentrionem ſitæ.* Quod Damaſcum hic commemoret, puto ἀπροσδιόνυσον Scripſiſſe ſuſpicor Joſephum, μέχρι Δὰν πόλεως.

Quid cenſeri debeat de verbis *Joſ.* 19. 34. ubi dicitur regio hujus tribus incidere in Judam ad ortum, ſuperius inquiſivimus *p.* 32. Nota in verſione Græca uti nunc eſt, non legi illic *Juda* ſed tantum *Jordanem eſſe ad ortum*, videri tamen olim lectum fuiſſe. Certe Euſebius in *Onomaſtico ad vocem* Ἐικὼκ (ita enim legendum eſt pro Ἐικοὴ) hæc habet, Συνάπτει τῷ Ζαβȣλὼν ἀπὸ τȣ̃ νότȣ καὶ τῷ Ἀσὴρ κατὰ θάλασσαν καὶ τῷ Ἰȣ́δα ἐξ ἀνατολῶν, quæ petita eſſe ex *Joſ.* 19. 34. nemo non videt.

TRIBUS RUBEN. Totam regionem quæ trans Jordanem, ſive ad orientem illius fluvii erat, ceſſiſſe tribubus Ruben, Gad & dimidiæ Menaſſis certum eſt ex *Joſ.* 13. Inter has prima fuit ab auſtrali parte tribus Ruben, quæ uti & reliquæ tribus Jordanem habuit ad occaſum & terras Gentium ad ortum, ad auſtrum vero fluvium Arnon, ad boream tribum Gad.

Urbes hujus tribus nominatim recenſentur hæ *Joſ.* 13. 16. &c.

Medaba.	*Mephaath.*
Cheſchbon.	*Kirjathaim.*
Dibon.	*Sibma.*
Bamoth baal.	*Tzereth ſchachar.*
Beth baal meon.	*Beth peor.*
Jabetza.	*Aſchdoth Piſga.*
Kedemoth.	*Beth Jeſchimoth.*

Betzer, *Jahza*, *Kedemoth* & *Mephaath* hinc datæ ſunt Levitis, *Num.* 32. 37. leguntur Rubenitæ occupaſſe & incoluiſſe has urbes *Cheſchbon*, *Eleale*, *Kirjathaim*, *Nebo*, *Baal meon*, & *Sibma*.

TRIBUS GAD ſe extendit a finibus tribus Ruben non longe a Cheſchbon uſque ad fluvium Jabbok & extremitatem maris Kinnereth *Joſ.* 13. 27. & 26. & a Machanaim (quæ urbs fuit in confiniis tribus Gad & dimidiæ tribus Menaſſe, *Joſ.* 13. 30.) ſe extendit uſque ad Debir. Ita Hebræi codices. Græci pro Debir Δαιβὼν habent: quæ eſt urbs tribus Ruben *Dibon.* quam ipſi Δαιβὼν vocant *Joſ.* 13. 17. ſed a Gaditis inhabitata legitur *Num.* 32. 34.

Urbes ejus fuere inter alias

Jæzer.	*Bethharam.*
Ramath hammitzpe.	*Bethnimra.*
Betonim.	*Succoth.*
Machanaim.	*Saphon.*

Ramoth, *Machanaim*, *Chesbon* & *Jæzer* Levitis ex hac regione datæ leguntur *Joſ.* 21. 38. Verum *Chesbon* ſita fuit in portione tribus Ruben, uti mox vidimus: at in confiniis tribuum Ruben & Gad, uti colligere licet ex *Joſ.* 13. 26. Ῥαμὼθ exhibent codices quidam Græci pro *Ramath*. Et videtur ſane *Ramath* & *Ramoth* nomen eſſe urbis ejuſdem. *Num.* 32. 34. hæ urbes a Gaditis leguntur inhabitatæ, *Dibon*, *Ataroth*, *Aroer*, *Atroth Sophan*, *Jæzer*, *Jogheba*, *Bethnimra* & *Bethharan*. Pro *Atroth Sophan* Græci habent Σοφὰρ, & pro *Bethnimra* Ναμρὰμ.

DIMI-

Dimidia tribus Menasse ſe extendit a Machanaim, ſita in confiniis Gadis & hujus tribus, uſque ad extremos terræ Iſraeliticæ fines boream verſus complexa plurimas urbes, inter quas *Aſtaroth*, *Edrei*, (quæ urbes primariæ Ogi Regis Baſan fuerant, *Deut.* 1. 4.) ſexaginta urbes Jair, aliæque. Vide *Joſ.* 13. 30. *Golan* & *Beeſthera* Levitis ex hac regione datæ ſunt: quarum illa Gaulanitidi regioni nomen dedit, hæc *Boſtra* nuncupata fuit poſtea.

Quandoquidem urbes Sacerdotales & Leviticæ ex regionibus reliquarum tribuum datæ ſunt non videtur ab hoc loco alienum dare ſeriem duplicem earundem urbium, alteram ex libro Joſuæ, alteram e Chronicis, petitam. Ubi non modo docebimur ad quas tribus hæ urbes illic referantur, verum etiam quomodo earum nomina diverſa ratione ſcribantur, ut ita lector alteram ſeriem ex altera illuſtrare queat.

Urbes Sacerdotales 1. *Chron.* 6.

ex Juda & Simeon.	*In verſione Græca.*
חברון	Χεβρὼν
לבנה	Λοβνὰ
יתר	Σελνὰ, *al.* Νηλὼν & Ἀλὼμ natum ex חילן.
אשתמע	Ἐσθαμὼ
חילן	Ἰνθὰρ
דביר	Δαβὶρ
עשן	Ἀσὰν
בית שמש	Βαιθσαμύς

ex Benjamin.

גבע	Γαβαὶ
עלמת	Γαλεμὰθ
ענתות	Ἀναθὼθ

Leviticæ ex Ephraim.

שכם	Συχὲμ
גזר	Γαζὲρ
יקמעם	Ἰεκμαὰν
בית חורון	Βαιθωρὼν
אילן	Ἀιλὼν
גת רמון	Γεθρεμμὼν

Ex dimidia Menaſſe.

ענר	Ἀνὰρ
בלעם	Ἰεμβλαὰν

ex altera dimidia Menaſſe.

גולן	Γωλὰν
עשתרורת	Ἀσηρὼθ

ex Jiſſaſcar.

קדש	Κέδες
דברת	Δεβεεὶ
ראמות	Δαβὼρ
ענם	Ῥαμὸθ
	Ἀινὰν

Ex Aſcher.

משל	Μαασὰλ

עברון	Ἀβδὼν
חוקק	Ἀκὰκ
רחב	Ῥοὼβ

Ex Naphtali.

קדש	Κέδες
חמון	Χαμὼθ
קריתים	Καριαθαὶμ

Ex Zebulon.

רמונו	Ῥεμμὼν
תבור	Θαβὼρ

Ex Ruben.

בצר	Βοσὸρ
יחצה	Ἰασὰ
קדמות	Καδμὼθ
מיפעת	Μαεφλὰ

Ex Gad.

ראמות בגלעד	Ῥαμμὼθ
מחנים	Μαανάϊμ
חשבון	Ἐσεβων
יעזר	Ἰασὴρ

Urbes Sacerdotales *Jos.* 21. 13.

Ex Juda & Simeon.	*In versione Græca.*
חברון	Χεβρὼν
לבנה	Λεμνὰ, deest in quibusdam.
יתר	Ἀιλὼμ
אשתמוע	Τεμὰ
חלן	Γελλὰ
דבר	Δαβὶρ
עין	Ἀσὰ
יטה	Ταὺ
בית שמש	Βαιθσαμὺς

Ex Benjamin.

גבעון	Γαβαὼν
גבע	Γαθὲθ
ענתות	Ἀναθὼθ
עלמון	Γάμαλα

Leviticæ ex Ephraim.

שכם	Συχὲμ
	Γάζαρα
קבצים	Καβσαὲμ, in quibusd. deest.
בית חרון	Βαιθωρὼν

Ex Dan.

אלתקא	Ἐλκωθαὶμ
גבתון	Γεθεδὰν
אילון	Ἀιλὼν

נת רמון Γεθερεμμὼν

Ex dimidia Menasse.

תענך Ταναχ
נת רמון Ἰεβαθὰ

Ex altera dimidia Menasse.

גלון Γαυλὼν
בעשתרה Βοσορὰ

Ex Jissascar.

קשיון Κισὼν
דברת Δεββρὰ
ירמות Ῥεμμαθ
עין גנים Πηγὴ γραμμάτων

Ex Ascher.

משאל Βασελλὰ
עברון Δαββὼν
חלקת Χελκάτ
רחב Ῥαὰβ

Ex Naphtali.

קדש Καδης
חמת דאר Νεμμαθ
קרתן Θεμμὼν

Ex Zebulon.

יקנעם Μαὰν
קרתה Καδης
דמנה Σελλὰ
נהלל

Ex Gad.

רמת בגלעד Ῥαμὼθ
מחנים Καμὶν, al. Μαναΐμ.
חשבון Ἐσβὼν
יעזר Ἰαζὶρ

Notant Judæi in quibusdam codicibus *Jos.* 21. inseri duo commata ante recensionem urbium in Gad, de urbibus Ruben. Sunt autem hæc, uti extant in MS. codice Regis Galliarum, *num.* 7. וממטה ראובן את עיר מקלט הרצח את בצר במדבר ואת מגרשיה ואת יהצה ואת מגרשיה את קדמות ואת מגרשיה ואת מיפעת ואת מגרשיה ערים ארבע *& ex tribu Ruben urbem refugii Bezer in solitudine & villas ejus, Jabza & villas ejus,* Kedemoth *& villas ejus, Mephaath & villas ejus, urbes quatuor*. Ad numerum urbium 12. datarum filiis Merari & memoratarum *Jos.* 21. 40. complendum hæ quatuor requiruntur necessario; cæteroquin octo tantum sunt. Græci habent similiter, Καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου τοῦ κατὰ Ἰεριχὼ ἐκ τῆς φυλῆς Ῥουβὴν, τὴν πόλιν τὸ φυγαδευτήριον τοῦ φονεύσαντος τὴν Βοσὸρ ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὴν Μισὼ (videtur τῆς Μισὼρ legendum ut in aliis codd. est & *Jos.* 20. 8. describitur) καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς καὶ τὴν Ἰαζὴρ (male, pro Ἰααζὰ · mox in Gad est Ἰαζὴρ) καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς, καὶ τὴν Δεκμὼν καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς καὶ τὴν Μαφὰ καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς, πόλεις τέσσαρες.

Coronidis loco sententiam Hieroymi, qui ipse, uti cognitissimum est, incola Palæstinæ fuit, de partitione hujus terræ inter tribus Israeliticas facta adscribemus ex commentario ejus in *Ezechiel. cap.* XLVIII. *In priori divisione terrarum trans Jordanem*

nem per Moysen duabus tribubus Ruben & Gad & dimidiæ tribui Manasse terra divisa est: intra Jordanem autem per Josue filium Nun & Eleazar filium Aaron Judas possedit ab Austro, & Ephraim & Manasse tribus dimidia ab Aquilone. Postea vero de Silo missis exploratoribus per singulas tribus, & descriptione terræ allata ad Josue & Eleazar, Benjamin *juxta Judam ab Austro & juxta Ephraim & dimidiam tribum Manasse accepit possessionem. Secunda tribus* Simeon *hæreditatem accepit in tribu Juda, ut impleretur quod scriptum est de Levi & Simeon: dividam eos in Jacob & dispergam eos in Israel. Tertia* Zabulon *Galilæam accepit, in qua est mons Thabor. Quarta* Isachar*, ubi est Jezrabel usque ad Jordanem. Quinta* Aser *usque ad montem Carmelum qui imminet mari magno Tyrumque & Sidonem. Sexta* Nephthali *in Galilæa usque ad Jordanem, ubi Tiberias quæ olim appellabatur* Chenereth. *Septima* Dan *usque Joppem, ubi sunt turres Ailon & Selebi* (שעלבין ואילון Jos. 19. 42.) *& Emaus, quæ nunc appellatur Nicopolis: licet postea legerimus quod cœperint sibi transcensis aliis tribubus urbem Lezem in tribu Dan, quæ hodie appellatur. Paneas.*

Pro *Emaus* in contextu Hebræo est עיר שמש *Ir Schamesch*. Græci pro eo habent πόλεις (al. codd. πόλις) Σαμμαῦς, & hinc natum Ἀμμαῦς, quia Sigma initiale frequenter in veteribus codicibus Græcis adest, ubi adesse non debet, & contra. Quid si pro *turres* legamus *urbes*, vel *urbes tres*? sed sine auctoritate codicum nihil muto.

Atque ita quidem vidimus qua ratione partiti fuerint Israelitæ universam regionem ipsis adsignatam. Nolim tamen lectores in his acquiescere quæ hoc capite scripsimus: multo enim plura dicenda habemus de urbibus illis quas recensuimus: quod libro tertio fiet quum κατὰ στοιχεῖον de unaquaque urbe & vico Palæstinæ agemus. Ab urbium autem situ dependet notitia limitum singularum tribuum, qui constitui certo nequeunt, nisi de situ urbium per quas transeunt constet.

CAPUT XXIX.

DE PARTITIONE TERRÆ ISRAELITICÆ SALOMONÆA.

Rex Salomon divisit terram Israeliticam in partes duodecim. Codex sacer collatus cum Josepho. Makatz Græcis Machmas. Μαιβὲρ *quibusdam habitum nomen proprium. Taanach & Megiddo in magno campo sitæ, in portione tribus Jissascar: nec tamen iis præerat Josaphat, cujus erat regio decima Jissascar: quæ sit causa, disquiritur. Urbes Jair a Baschan aliquando distinctæ.*

Negligitur vulgo ab iis qui de partitione terræ Israeliticæ agunt illa quam Salomon fecit, licet lucem magnam geographiæ sacræ fœneretur. Fateor eam tantum spectavisse ad alimenta aulæ: veruntamen quum varia loca, aliunde non satis nota, hic commemorentur, & ex iis quibuscum conjunguntur nonnulla doceamur de vero eorum situ, videtur illa nequaquam a nobis prætermittenda. Legitur 1. *Reg.* 4. 7. & *seqq.*

REGIO PRIMA est, cui præerat filius Chur.

הר אפרים *Montana Ephraim*. Josephus, *Antiq.* VIII. 2. τῆς Ἐφραΐμου κληρουχίας Οὔρης. *Ephraimi sortis Ures*, ἡγεμὼν ἦν. Nota non montana tantum sed totam Ephraimitin sorte illi tribui assignatam a Josepho hic dici, pro eo quod sola montana Sacer Codex commemoret.

REGIO SECUNDA est, cui præerat filius Deker.

מקץ שעלבים ובית שמש ואילון בית חנן *Makatz*, *Schaalbim*, *Bethschemesch*, & *Elon Beth chanan*. Pro *Makatz*, quæ vox non nisi hoc loco in sacro codice legitur, quædam exempla interpretum Græcorum habent nomen notius Μαχμάς & Μαχεμάτ, quod indicat urbem *Michmas*, non longe sitam ab illis quibuscum recensetur. Eusebius tamen legit hoc loco Μακὲς, quod & codices quidam Græci habent, scribens in Onomastico, Μακὲς πόλις ἄρχοντος Σαλομῶνος. Hieronymus. *Maces*, *urbs*

unius

unius principum Salomonis. Porro pro *Elon* Αἰαλὼμ habent, & inter Elon & Bethchanan interſerunt voculam ἕως, *uſque ad* Bethchanan. *Schaalbin*, & *Elon* urbes ſunt tribus Dan, de quibus vide ſupra *pag.* 154. Joſephus, *Ant.* VIII. 2. Ἐπὶ δὲ τῆς Βιθιέμες τοπαρχίας ἦν Δακῆρος (ita legendum pro eo quod male nunc extat ὁ κλῆρος) *Toparchiæ Bithjemes præfectus erat Dacerus*. Interpres vetus Latinus hic plane a via aberrat.

REGIO TERTIA eſt cui præerat filius Cheſed.

ארבות שכה וכל ארץ חפר *Arubboth, Soco, & omnis regio Chepher*. Nihil in Joſepho eſt, quod his reſpondeat.

REGIO QUARTA eſt cui præerat filius Abinadab.

כל נפת דאר *Omnis regio Dor*. Joſephus *Ant.* VIII. 2. Τὴν δὲ τῶν Δώρων καὶ τὴν παράλιον Ἀβινάδαβος εἶχεν ὑπ' αὐτῷ γεγαμηκὼς τὴν Σαλομῶνος θυγατέρα. *Regionem urbis Dororum & maritimam oram ſibi ſubjectam habuit Abinadab gener Salomonis.*

REGIO QUINTA eſt, cui præerat Bana filius Achilud.

תענך ומגדו וכל בית שאן אשר אצל צרתנה מתחת ליזרעאל מבית שאן עד אבל מחולה עד מעבר ליקמעם *Taanach & Megiddo & omnis Bethſchean quæ vicina eſt Zartanæ infra Jizreel, a Bethſchean uſque ad Abel Mechola uſque e regione Jokmeam*. Illud מעבר Interpretes Alexandrini retinent, Μαεβὲρ, & inſeruit Onomaſtico Euſebius uti nomen loci proprium, legens Μεεβρὰ monenſque Aquilam id reddidiſſe ἀπὸ πέραν, Symmachum ἐξ ἐναντίας. Joſephus *Antiq.* VIII. 2. Τὸ δὲ μέγα Πεδίον ἦν ὑπὸ Βαναίᾳ τῷ Ἀχίλυ παιδὶ, προσυπῆρχε δὲ καὶ τῆς ἄχρι Ἰορδάνου πάσης. *Magnus Campus ſuberat Banajæ filio Achili. Præerat quoque regioni omni uſque ad Jordanem*. Nota hic magnum Campum dici regionem in qua Taanach & Megiddo, diverſum omnino a magno Campo quem Jordanes medium ſecat, nam illius partes ad alios præfectos ſpectabant, uti *Benjamin* & *Jiſſaſcar*, (quæ ad Jordanem uſque pertingebant, uti ante vidimus *p.* 155. & 158. & ſuberant præfectis decimo atque undecimo loco numerandis.

REGIO SEXTA eſt cui præerat filius Gebher.

רמות גלעד חות יאיר חבל ארגוב אשר בבשן ששים ערים גדולות וגו'. *Ramoth in Gilead, urbes Jair, tractus Argob, qui in Baſchan eſt, 60. urbes magnæ &c.* Joſephus *Ant.* VIII. 3. Τὴν δὲ Γαλααδῖτιν καὶ Γαυλωνῖτιν ἕως τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ πόλεις ἑξήκοντα μεγάλας καὶ ὀχυρωτάτας ἔχων ὑφ' αὐτὸν Γάβαρις διεῖχεν. *Galaaditin & Gaulonitin uſque ad Libanum & 60. urbes magnas validaſque Gabaris ſibi ſubjectas habuit*. Sed quid tum fiet de regione duodecima?

REGIO SEPTIMA eſt cui præerat Achinadab filius Iddo.

מחנימה *Machanaima*. Joſephus *Ant.* VIII. longe aliter hanc regionem deſcribit. Ἀχινάδαβος δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἄχρι Σιδῶνος ἐπετρόπευε, *Achinadab Galilææ univerſæ Sidonem uſque præfectus fuit*. Hæc magis convenirent ſequenti cui tribus Naphtali contigit, maxime quum oram maritimam Banacatæ adſcribat.

REGIO OCTAVA eſt cui præerat filius Achimatzi.

נפתלי *Naphtali*. Huic nihil reſpondet apud Joſephum.

REGIO NONA eſt cui præerat Baana filius Chuſchai.

אשר ועלות *Aſcher & Aloth*. Quidam vocem ultimam vertunt *loca ſuperiora*. Joſephus *Ant.* VIII. 2. Τὴν περὶ Ἀρκὴν παράλιον εἶχε Βανακάτης. *Regionem maritimam circa Arcen Banacates habuit*. Hæc eſt Arce quæ & Ἀκτιπὺς ei dicitur, in regione Aſcher.

REGIO

REGIO DECIMA eſt cui præerat Joſaphat filius Paruach.

ישׂשכר *Jiſſaſcar*. Quomodo hoc convenit cum locis regioni quintæ aſſignatis, Bethſchean, Taanach & Megiddo quæ in Jiſſaſcaritide ſita fuerunt? Nempe illa poſſidebantur a dimidia tribu Manaſſe, licet in portione tribus Jiſſaſcar eſſent. *Joſ.* 17. 11. Joſephus *Antiq.* VIII. 2. Σαφάτης δὲ Ἰταβύριον ὄρος καὶ Κάρμηλον καὶ τὴν Γαλιλαίαν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου χώραν ἐπὶ δὲ τούτων πᾶσαν ἐπετέτραπτο. *Saphates montem Itabyrium, & Carmelum, & Galilææ regionem omnem uſque ad Jordanem nactus eſt.*

REGIO UNDECIMA eſt cui præerat Schimei filius Ela.

בנימן *Benjamin.* Joſephus *Ant.* VIII. 2. Σουβεὺς [leg. Σουμεύς. Nihil eſt frequentius in veteribus membranis quam literas β & μ permutari, quia figura utriuſque tantum non eadem erat, accedens ad hanc μ) τῆς Βενιαμίτιδος κληρουχίαν ἐγκεχειρισμένος. *Subees Benjamiticæ tribus ſortem adeptus eſt.*

REEIO DUODECIMA eſt cui præerat Geber filius Uri.

ארץ גלעד ארץ סיחון מלך האמרי ועוג מלך הבשן. *Terra Gilead, regio Sichonis Regis Emorræorum & Og Regis Baſchan.* Joſephus *Ant.* VIII. 2. Ταβάρης (lege Γαβάρης) εἶχε τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν. *Gabares habuit regionem trans Jordanem.* Verum in regione ſexta erant *60.* urbes בבשן *in Baſchan*. Illę certe ad hanc regionem duodecimam non pertinuerunt. Poſſet illud בבשן *reddi apud* vel *juxta Baſchan.*

CAPUT XXX.

DE PARTITIONE TERRÆ ISRÆLITICÆ IN TETRARCHIAS ET TOPARCHIAS.

Tetrarchiarum nomen etiam alibi uſurpatum. Non ſemper notat quartam partem regionis. Primi tetrarchæ inter Judæos duo. Hiſtoria brevis continuatarum atque interruptarum tetrarchiarum. Tabula genealogica gentis Herodiadum. Index Plinianus decem toparchiarum in Judæa. Joſephus κληρουχίας *undecim recenſet, & quas.*

RAtio inſtituti noſtri atque ordo poſtulat ut partes, in quas ſtante templo ſecundo & poſt excidium ejus terra Iſraelitarum tributa fuit, Judæam nempe, Samariam, Galilæam, Peræam, & quæ ſunt aliæ minores, uti Acrabattene, Gophnitica, Daromas &c. luſtremus. Verum quandoquidem continua ſerie omnes eas exponere conſtituimus, ne illam interrumpere cogamur ob partitionem terræ in tetrarchias & toparchias, quam Joſephus & Plinius memorant, & de qua pauca modo habemus dicenda, viſum eſt hoc capite de illis agere.

Eo tempore quo gens Herodum rei Judaicæ præfuit, in tetrarchias (quod nomen in Galatia, Theſſalia, & alibi uſurpatum quoque legitur) diviſa fuit terra Judæorum. Quo nomine non intelligi ſemper quartas regionum partes, (quamvis & hoc ſenſu Palæſtina in Judæam, Samariam, Galilæam, & Peræam, aut in locum Samariæ ſubſtituta Gaulonitide, dividi potuerit) ſed latius id patere jam ante a viris doctis monitum eſt. Primi tetrarchæ fuere duo (evidens argumentum non fuiſſe quatuor qui tetrarchiis præeſſent, aut tetrarchias nuncupatas quaſi portiones quartas) Phaſaelus filius Antipatri, & frater ejus Herodes, poſtea creatus Rex Judæorum. Collata eſt in illos hæc dignitas ab Antonio, quemadmodum legere eſt apud Joſephum *Antiq.* XIV. 23. Phaſaelo deinde a Parthis capto & occiſo, Herodes Judæa cedere coactus & Romam profectus a Senatu Romano, favore potiſſimum Antonii, regis titulum conſecutus eſt. Quum autem Antonius ab Octaviano Cæſare ſuperatus eſſet ad Actium, & Herodes ſe imperio excidiſſe crederet, quippe Antonii partibus addictus, præter ſpem in faſtigio regio confirmatus eſt a Cæſare, & poſtea fratri ſuo Pheroræ tetrarchiam ab eodem impetravit. Vide *Joſeph. Ant. l.* XV. 13. Ipſe autem primum quidem non habuit in animo filiorum ſuorum quoſdam tetrarchas conſtituere poſt mortem ſuam, ſed Antipatrum filium ex Doride poſt obitum ſuum regnaturum dixerat, deinde Alexandrum & Ariſtobulum

lum natos ex Mariamme Alexandri filia, nepte Hyrcani. Vide *Antiq.* XVI. 8. Postea strangulatis jussu parentis Alexandro & Aristobulo testamento Antipatrum regem declaravit, aut si hic prius e vita discederet, Herodem qui ex Mariamme filia Simonis Pontificis ei natus erat. Vide *Antiquit.* XVII. 4. Deinde Antipatro iratus Regem Antipam scripsit, præteritis Archelao & Philippo, natu majoribus, quos Antipater ei suspectos reddiderat *lib.* 1. *de bell. cap.* 20. sed mutatis voluntatis ultimæ tabulis ita inter filios regni sui partes divisit, ut rex esset Judæorum Archelaus ei successurus, Antipas tetrarcha Galilææ ac Peraæ, Philippus tetrarcha Trachonitidis, Gaulonitidis, Batanææ & Paneadis. Vid. *Antiq.* XVII. 10. Deinde mortuo Herode & ortis in Judæa turbis Cæsar non Regem Archelaum sed Ethnarcham esse voluit, regnum pollicitus quam primum se tali honore dignum redderet, tributa illi dimidia parte regni Herodis, i. e. Judæa, Idumæa, & Samaria: alteram partem dimidiam ita divisit inter Philippum & Herodem Antipam, ut illius esset Batanæa, Trachonitis, & Auranitis cum parte domus Zenodori, hujus Galilæa & Peræa, *Ant.* XVII. 13. *Luc.* 3. 1. Archelaus autem decimo sui Principatus anno ob tyrannidem invisus Judæis a Cæsare Viennam in exilium pellitur, & regione ejus Syriæ attributa, Quirinus eo missus est, cumque eo Coponius qui res Judaicas administraret. Vid. *Antiq.* XVIII. 1. Cui successerunt M. Ambivius, Annius Rufus, Valerius Gratus, Pontius Pilatus, & alii, quorum agmen claudit Gessius Florus. Philippo postea anno imperii Tiberii 20. sine liberis mortuo, tetrarchia ejus Syriæ fuit attributa. Vid. *Antiq.* XVIII. 6. adeoque solus Antipas tetrarcha erat. Interim Agrippa filius Aristobuli Romæ a Cajo Cæsare Rex salutatur & donatur tetrarchia Philippi, cui Lysaniæ tetrarchia adjicitur: quod quum indigne ferret Herodias nupta Herodi Antipæ, tetrarchæ Galilææ & Peraæ, & una cum marito Romam profecta de hac ipsa re conquereretur, & se & maritum tetrarchia ac bonis omnibus exuit: ipsisque in exilium pulsis Herodis Antipæ tetrarchia regno Agrippæ adjungitur. Vide *Antiquit.* XVIII. 9. In epistola ad Cajum (quam Philo in legatione ad Cajum habet) ipse Agrippa fatetur Cajum se regno donasse & mox addidisse partem majorem alteram, τὴν Τραχωνῖτιν λεγομένην καὶ τὴν Γαλιλαίαν. Claudius deinceps Imperator Judæam & Samariam adjecit regno Agrippę, ut ita universam regionem Herodis Magni avi sui possideret per ultimum vitę suę triennium. Vide *Antiquit.* XIX. 4. & 7. Hujus Agrippę filius Agrippa annum agebat septimum & decimum, patre ex hac vita decedente, cui quum regni paterni administrationem credere tutum non videretur, Judęa per Cuspium Fadum procuratorem administrata est: donec Herode, rege Chalcidis, qui potestatem in Templum & sacrum ęrarium, jusque eligendorum Pontificum a Cęsare acceperat (vid. *Antiq.* XX. 1.) defuncto illius principatum junior Agrippa adeptus est. Vide *Antiq.* XX. 3. & *de bell.* II. II. cui Claudius postea Chalcidem abstulit, sed ejus loco tetrarchiam Philippi, Batanæam, Trachonitin, & Abilenen Lysanię tetrarchiam donavit. Quibus Nero partem Galilęę, in qua Tiberias & Tarichęę sitę erant, & in Peręa Juliadem cum vicis 14. addidit *Ant.* XX. V. & *de bell.* II. 12. Titulus quoque regis ei datur a Josepho *Ant.* XX. 8. & in sacris literis *Act.* 25. 13. Hic excidio urbis & reipublicę Judaicę supervixit, nec (ut quidam scribunt, Josephi verbis *l.* II. *de bell. cap.* II. male intellectis decepti) regnum suum Neroni reliquit, post quem diu in vivis fuit: hunc tertio anno imperii Trajani mortuum refert Photius, adeoque post eum tetrarchiarum in Palęstina nulla est mentio.

Ut autem accuratius intelligatur quinam illi fuerint tum tetrarchæ tum alii, quos modo commemoravimus, inserere libuit hoc loco tabulam genealogicam gentis Herodiadum, ex Josepho contextam, quæ non modo ad intellectum aliarum rerum in descriptione urbium vicorumque Palæstinæ occurrentium, sed historiarum Novi Testamenti & Josephi, utilis esse potest. Hanc ego tabellam genealogicam in æs inscriptam ad Franciscum Burmannum misi, virum acri ingenio atque eruditione præclara, quod eum in lectione Josephi studiose multumque præ aliis volutatum scirem, & incredibili cura atque diligentia versari solere in illustrandis atque examinandis veteris ævi monumentis compertum haberem, ut si qua minus recte a me constituta essent indicaret. Et profecto viri doctrina atque humanitas mihi profuerunt in constituenda serie liberorum Pheroræ, fratris Herodis magni, & Salomes, sororis ejus. Quod si data opera historiam gentis Herodianæ illustrare constituissem, locos ipsos ex Josepho addidissem e quibus hæc collegi: potuissem quoque distinctius notare quibus maritis singuli liberi debeantur, veluti quum Mariamme filiæ Agrippæ tribuo liberos duos Berenicen & Agrippinum, incertum linquo, quoniam & Julio Archelao & dein Demetrio nupta fuit, sintne illi liberi nati ex alterutro vel utro-

que

que marito: est autem nata Berenice ex Julio Archelao, Agrippinus ex Demetrio, teste Josepho *Antiq. l.* XX. *c.* 5

Divisionem Judææ in Toparchias Plinius & Josephus commemorant. Plinius decem recenset, hoc ordine, *lib.* V. *cap.* 14.

1. *Hierichuntem.*	7. *Thamniticam.*
2. *Emmaum.*	8. *Bethleptephenen.*
3. *Lyddam.*	9. *Orinen, in qua fuere Hierosolyma.*
4. *Joppicam.*	
5. *Acrabatenam.*	10. *Herodium, cum oppido illustri, ejusdem nominis.*
6. *Gophniticam.*	

A Josepho *l.* III. *de bell. c.* 4. undecim κληρουχίαι Judææ numerantur, ita ut Hierosolyma iis velut regia præsit, reliquæ in τοπαρχίας distributæ sint.

1. Ἱεροσόλυμα

2. Γόφνα	7. Πέλλη
3. Ἀκραβατταὶ	8. Ἰδουμαία
4. Θάμνα	9. Ἐγγαδαὶ
5. Λύδδα	10. Ἡρώδειον
6. Ἀμμαοὺς	11. Ἱεριχοῦς

Deinde addit Jamniam & Joppen præesse finitimis. Sed hæ Toparchiarum nomine non veniunt. At quid huc Pella pertinet? Puto notiorem vocem pro ignotiori substitutam, id est Pellam pro *Bethleptepha:* ipse enim Josephus *lib.* V. *de bell. cap.* 4. memorat Βεθλεπτηφῶν τοπαρχίαν. Num credibile est eum hanc omisisse *libro* III. ubi omnes toparchias recenset? Sed nomen ignotius hoc loco transiit in notius, uti apud Plinium *Betholene Tephene* pro *Bethleptephene* olim legebatur. Deinde est Ἰδουμαία, eadem maxima ex parte quæ Orine Ὀρεινὴ Plinio dicitur, montana Judææ, in qua Chebron aliæque urbes.

CAPUT XXXI.

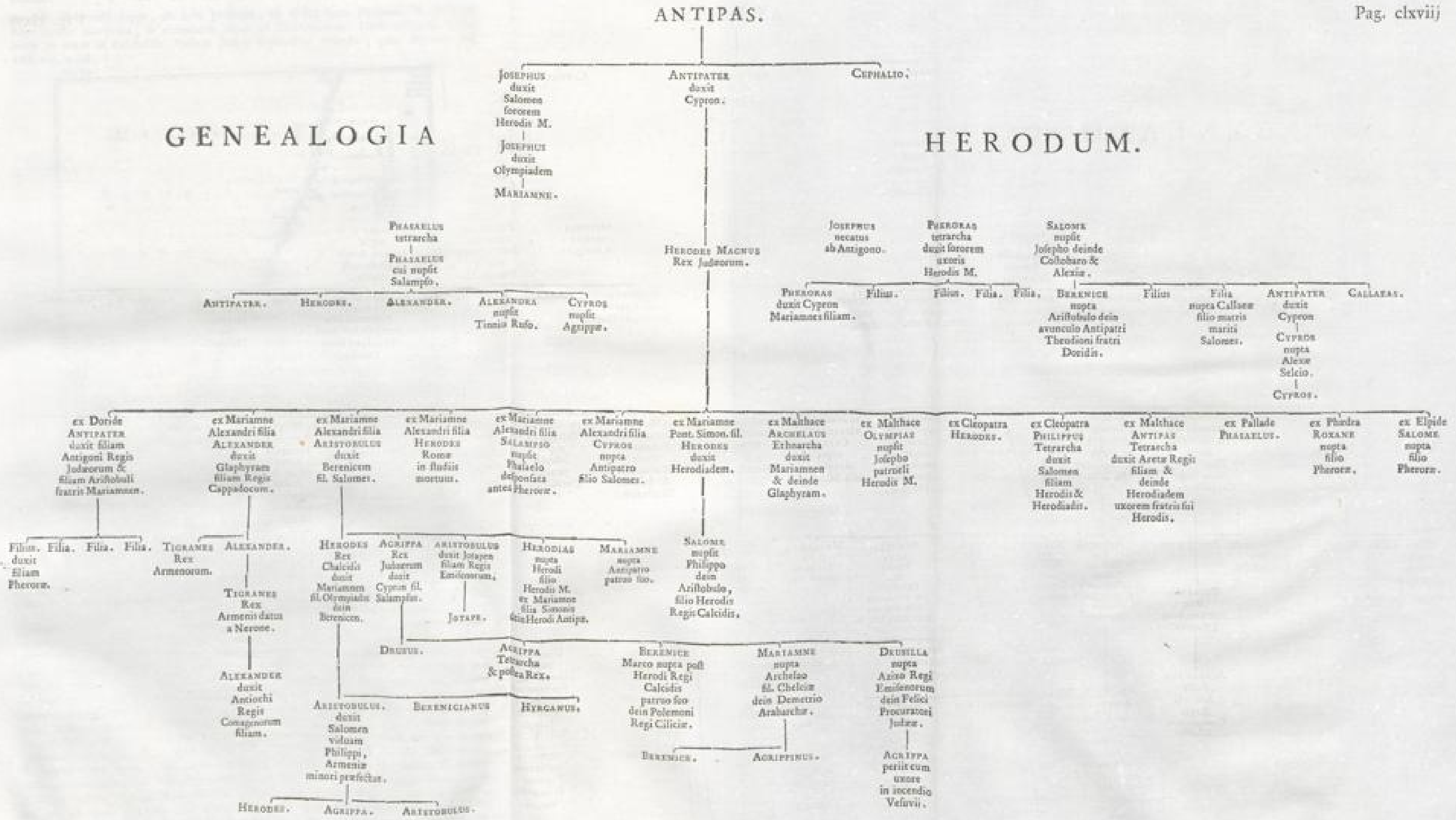
DE PARTIBUS MAJORIBUS TERRÆ CIS JORDANEM, JUDÆA, SAMARIA, ET GALILÆA.

Judææ limites & situs. Tres toparchiæ vel νόμοι Judææ additi, Apherema, Lydda, & Ramathaim. *Ex Samaritide hæ regiones adscitæ. Loci aliquot Josephi tentati. Quatuor νόμοι Judææ. Samaritis an portio terræ Israeliticæ censita quando Samaritani illam incoluerunt. Descriptio Samariæ ex Josepho. Galilææ nomen ubi in Veteri Instrumento lectum. Galilæa gentium an nomen Galilææ universæ conveniat, an parti solum* גלילות פלשתים *quid. Galilæa omnis fuit ad occasum Jordanis. Ex eo quod Judas dicatur Galilæus, idemque Gaulonites, non efficitur Galilæam trans Jordanem in Gaulonitide fuisse. Bethzaida oppidum Galilææ diversum a Bethzaida in Gaulonitide. Loci aliquot Josephi in quibus de Galilæa agitur notati. Galilææ nomen an præcipue Galilæam superiorem notet. Galilææ duæ, superior & inferior. Christiani Galilæi dicti gentibus & Judæis.*

Stante templo secundo terra Israelitarum dividi cœpit cis Jordanem in Judæam, Samariam, & Galilæam. Trans Jordanem erat Peræa, Gaulonitis, & Batanęa. Prętere in scriptis Josephi, Eusebii, & aliorum regiones quędam minores commemorantur, veluti Gophnitica, Acrabattene, Daromas, Geraritica, Sephela, Saronas & alię, de quarum singulis aliqua notanda sunt. Ne dicamus & Judęam & Galilęam & Perępam divisas fuisse in montanam, campestrem, & vallem: quę accuratius expendemus ubi de montibus Palęstinę & campis tractabimus.

Antea, *capite sexto*, de JUDÆA actum est, quatenus eo nomine omnis regio inter Israelitas distributa intelligitur: nunc de illa agendum est, quatenus tertiam partem terræ Israeliticæ cis Jordanem constituit, quæ in Judæam, Samariam, & Galilæam divisa est. Hujus limites ita describit Josephus *lib.* III. *de bell. cap.* 2. ubi & Galilæam & alias regionis Israeliticæ partes recenset, ut a septentrione sit vicus Anouath,

GENEALOGIA HERODUM.

nouath, ab occasu Joppe, ab ortu Jordanes, ab austro fines Arabum, & τοῖς παραλίοις, tractu maritimo, se extenderit usque ad Ptolemaidem: Unde colligitur Samariam ad mare se extendisse. Ibidem Judææ toparchias recenset, quas superius *pag.* 176. videre est.

CLXX.

Judææ adjungere videtur Josephus tres toparchias, Σαμάρειαν, Γαλιλαίαν ϗ Περαίαν. *Ant.* XIII. 5. Appellantur illic ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ προσκείμεναι; & eodem capite προσκειμένοι ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ νόμοι. 1. *Macc.* 10. 30. τρεῖς νόμοι προστιθέμενοι αὐτῇ sc. γῇ Ἰούδα. Ibidem *commate* 38. hæc leguntur, καὶ τοὺς τρεῖς νόμους τοὺς προστεθέντας τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς χώρας Σαμαρείας προστεθήτω τῇ Ἰουδαίᾳ πρὸς τὸ λογισθῆναι τοῦ γινέσθαι ὑφ' ἕνα, τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι ἄλλης ἐξουσίας, ἀλλ' ἢ τοῦ Ἀρχιερέως. *Ant.* XIII. 8. mentio fit Ἰουδαίας ἁπάσης καὶ τῶν τριῶν τοπαρχιῶν, Σαμαρείας, ϗ Ἰόππης, καὶ Γαλιλαίας. Non est hic cogitandum per tres toparchias intelligi tres illas regiones terræ Israeliticæ, Samariam, Galilæam, & Peræam, quæ cum Judæa eam constituunt, sed tres regiones quæ ademtæ sunt Samaritanis & additæ Judææ; ideo appellantur προστιθέμενοι & quidem ἀπὸ τῆς Σαμαρείας; suntque Ἀφαίρεμα, Λύδδα & Ῥαμαθέμ. Vide 1. *Macc.* 11. 34. Si enim Samaria, Galilæa, & Peræa intelligi per eas deberent, quomodo 1. *Macc.* 10. 30. Peræa omittitur? & *comm.* 38. e Samaria dicuntur adjectæ? Quomodo Ἰόππη *Ant.* XIII. 8. inseritur pro Peræa? Est itaque medicina facienda omnibus his locis, & particula καὶ inserenda, vel distinctio observanda. Ita *Ant.* XIII. 5. τριῶν τοπαρχιῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ προσκειμένων καὶ Σαμαρείας &c. 1. *Macc.* 10. 30. ita lege ἀπὸ τῆς γῆς Ἰούδα, καὶ ἀπὸ τῶν τριῶν νόμων τῶν προστιθεμένων αὐτῇ (hic tolle distinctionem) ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος, ϗ Γαλιλαίας. In Josepho quoque *Antiq.* XIII. 8. lege καὶ τῶν τριῶν τοπαρχιῶν ϗ Σαμαρείας &c. Hoc modo plana sunt omnia: nec sinunt nos de veritate hujus conjecturæ dubitare aperta verba 1. *Macc.* 11. 34. Ὅρια τῆς Ἰουδαίας, ϗ τοὺς τρεῖς νόμους Ἀφαίρεμα ϗ Λύδδαν ϗ Ῥαμαθέμ, αἵ τινες προσετέθησαν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς

Σαμαρείτιδος. Et Josephi *Ant.* XIII. 8. Καὶ τὰς τρεῖς νόμους Ἀφερεμὰ καὶ Λύδδα καὶ Ῥαμαθὰ, οἱ τῇ Ἰουδαίᾳ προσετέθησαν ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος. *Antiq.* XIII. 9. quatuor νόμοι adjecti Judææ dicuntur, τῶν τεσσάρων νόμων οἱ τὴν χώραν τῶν Ἰουδαίων προσετέθησαν. 1.*Macc.* 11.57. *Constitui te* ἐπὶ τῶν τεσσάρων νόμων. Sed hic Judæa posset dici comprehensa numero quatuor: quamvis non sit credibile partes adeo inæquales eodem nomine venire, quum regio Lyddæ & Ramathæ exigua fuerit respectu Judææ. Nec ita satis fit Josepho scribenti quatuor illos νόμους esse Judææ adjectos. Ergo Judæa una ex iis esse non potest. Hoc tamen videtur dicendum, vel credi debet vocem Ἰουδαίας excidisse 1. *Macc.* 11. 57. & revera quatuor toparchias eo tempore Judææ adjectas fuisse, quum antea tantum tres fuerint.

SAMARIÆ regio portio fuit una e tribus terræ cis Jordanem sitæ, & quamvis incolæ illius stante templo secundo sacris essent addicti longe diversis a Judaicis, nihilominus non uti terræ gentium reliquæ immunda fuit reputata, sed & terra & domus & viæ & aquarum receptacula munda habebantur. Solebant tamen Judæi de terra sua loquentes Samariam omittere, & solas Judæam, & Galilæam, & Peræam appellare שלושה ארצות *tres regiones*, terræ nimirum Israeliticæ. Vide *Gemaram Sanhedrin.* 11. 2.

Samariam ab urbe dictam esse regionem notissimum est. Σαμαρεῖτις vulgo a Josepho dicitur, uti & 1. *Macc.* 10. 30. ne ambiguum sit urbs an regio intelligatur, *Ant.* XII. 1. & Χῶρα Σαμαρέων *Ant.* XX. 1. Σαμαρὶς, *de bell.* III. 2. aliquando tamen etiam Σαμάρεια, ut *in vita pag.* 1019. Ita describit hanc regionem *lib.* III. *de bell. cap.* 2. media sita est inter Judæam & Galilæam; incipit a vico Ginæa sito in Campo magno (Rufinus non legit μεγάλῳ, nil tamen vetat quin legatur) & extenditur usque ad toparchiam Acrabattenam: vicus Ἀνουὰθ Βορκέως προσαγορευμένη est terminus Samariæ ad austrum. Natura soli Samariæ & Judææ non multum discrepat. Utraque montes & campos habet, agros, arbores, copiam lactis &c. *Lib.* XX. *Ant.* 4. & *in vita pag.* 1019. observat consuevisse Galilæos festorum dierum celebrandorum gratia Hierosolymas petentes transire per Samaritin. Idem dicitur *Joh.* 4. 4.

GALILÆÆ nomen in Veteri Instrumento legitur *Jos.* 20. 7. & 1. *Chron.* 6. 76. ubi commemoratur urbs קדש בגליל בהר נפתלי *Kedesch in Galilæa in montanis Naphtali*. Et 1. *Reg.* 9. 11. ubi Salomo Regi Tyriorum dedisse legitur urbes 20. בארץ הגליל in terra Galilæa. הגלילה appellatur 2. *Reg.* 15. 29. & *Jes.* 8. *ult.* גליל הגוים *Galilæa gentium*, de quo nomine ambigitur, conveniatne Galilææ universæ, quæ gentes habuit ab occasu & septentrione, an vero illi regioni quę post factam divisionem Galilæarum superior dicta est & Sidoniis erat vicinior. Num vero per גלילות הפלשתים *Jos.* 13. 2. debeant intelligi *Galilæa & regio Philistæorum*, quamvis ita visum fuerit vulgato interpreti, reddenti, *Galilæa Philisthiim*, jure dubitatur. Certe aliud est הגליל, quo nomine Galilęa passim venit, aliud גלילות, inprimis quum sequens vox הפלשתים & quęcunque adduntur non hoc tantum *com.* 2. sed sequente doceant agi de terris australibus Cananææ, non septentrionalibus qualis erat Galilæa. Quid? quod *cap.* 12. in censu regum devictorum urbes Galilææ quibus illi præfuerunt legantur, sic ut tota Galilæa restare capienda dici non posse videatur.

In Novo Testamento crebra magis Galilææ est mentio, quonim stante Templo secundo, turbatis terminis singularum tribuum, tota terra Israelitica cis Jordanem trifariam divisa est in Judæam, Samariam, & Galilæam. Universa Galilæa erat cis Jordanem: id liquet ex Josepho (vid. supra *p.* 128.) & *Luc.* 8. 26. ubi navigasse dicuntur ad regionem Gerasenorum quæ erat contra Galilæam. Sic ut mirer viros quosdam eruditos existimasse etiam aliquas illarum urbium, quę trans Jordanem erant, potuisse Galilaicas dici, quod nempe Judas idem Galilæus *Act.* 5. 37. dicatur, & aliis Gaulonites; quodque Bethzaida, Galilææ oppidum in sacro codice dictum, trans Jordanem a Josepho collocetur. Neutra difficultas tanti est, ut integras regiones loco moveamus. Judæ enim quidni nomen duplex, imo triplex, ab urbe natali, a loco educationis, & habitationis dari potest? Et ipse Josephus qui sollicite Galilæam & Gaulanitin distinguit, eum Galilæum appellat *Ant.* XX. 3. Gaulaniten *Ant.* XVIII. 1. & urbs Gamala patria Judę erat urbs Gaulanitidis. Vid. Jos. *Ant.* XVIII. 1. Erat autem Gaulanitis ad ortum Galilææ, *l.* III. *de bell. c.* 2. Bethzaida porro Josephi non est eadem cum illa quam scriptores sacri commemorant, quod postea ostendemus. Certum itaque & ratum sit Galilæam omnem ad occasum Jordanis fuisse. Judæi quoque Galilæam a regione trans Jordanem semper distinguunt. In *Gem. Menachoth c.* 9. ubi de oleo disputatur, primæ dantur Tekoæ,

secun-

ſecundæ רגב בעבר הירדן *Ragabæ trans Jordanem*, tertiæ גוש חלב בגליל *Guſch chalab in Galilæa*. Sed quid plura congeram? Qui contra ſentit, auctores veteres proferat qui Galilææ ullam omnino partem trans Jordanem locarunt.

Galilææ aliquoties meminit Joſephus. *Ant.* v. 1. ſcribit Galilæam ſuperiorem eſſe partim in Nephtalitide. Et *Ant.* VIII. 2. Salomonem regi Tyriorum dediſſe 20. oppida Galilææ non longe a Tyro diſſita. *Lib.* II. *de bell. cap.* 3. Ptolemaidem a Galilæa ſejungit dicens ἡ Γαλιλαία γειτνιῶσα τῇ Πτολεμαΐδι. Capite 25. ejuſdem libri urbes quædam Galilææ a Joſepho munitæ recenſentur, Jotapata, Berſabe, Selamin, Pereccho, Japha, Sigo, Tarichææ & Tiberias. In ſuperiore autem Galilæa munivit Petram Ἀχαβάρων, & Seph, & Jamnith & Mero. Hic locus omnino conferendus eſt cum alio parallelo. Videamus ipſa nomina Grȩca. *Bell.* II. 25. legitur muniviſſe Ἰωτάπατα καὶ Βηρσαβεὲ, καὶ Σελαμὶν, ἔτι δὲ καὶ Περεχχὼ, καὶ Ἰαφὰ καὶ Σιγὼ, τότε Ἰταβύριον ὄρος. Πρὸς δὲ τούτοις τὰ περὶ Γεννησὰρ τὴν λίμνην σπήλαια . . . . In ſuperiore Galilȩa τὴν Ἀχαβάρων πέτραν, καὶ Σὲφ, καὶ Ἰαμνὶθ καὶ Μηρώ. In Gaulanitide Σελεύκειαν τε καὶ Σωγάνην καὶ Γάμαλαν. In *vita* autem *p.* 1013. eandem rem narrans ſcribit ſe Seleucię & Σωγανὶ addidiſſe mœnia (hæ ſunt Gaulanitidis) & in ſuperiore Galilȩa ab eo vici muniti ſunt Ἰαμνιὰ, Ἀμήρυθα, Χαράβη, (hȩ puto eędem ſunt cum Jamnith, Mero, & petra Achabarum, ſic ut legendum videatur Ἰαμνὶθ, Μηρὼθ, Ἀχαβάρη. In Galilȩa (*inferiore:* id enim addendum puto) urbes has munivit Ταριχέας, Τιβεριάδα, Σεπφωρὶν, vicos autem Ἀρβήλων σπήλαιον (illa una erit ex iis ſpeluncis quas proximas eſſe lacui Tiberiadis dixit) Βηρσοβὲ, Σελάμην, Ἰωτάπατα, Καφρὰθ (hȩc & duȩ ſequentes voces corruptȩ videntur) Κωμωσῶγαν, Ναίπαφα, καὶ τὸ Ἰταβύριον ὄρος. Ultima puto eſſe Καφαρακχὼ (כפר עכו) καὶ Σιγω καὶ Ἰαφὰ καὶ τὸ Ἰταβύριον ὄρος.

Galilęę nomine videtur Joſephus *Ant.* XIII. 2. κατ' ἐξοχὴν intelligere Galilęam ſuperiorem. Ita ſcribit, Ἀχιναδάβος δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἄχρι Σιδῶνος ἐπετρόπευε, *Achinadabus toti Galilææ uſque ad Sidonem præfuit.* Nota Sidonem Galilæę terminum. Et mox Saphato partem Galilęę tribuit, ergo ὅλην non habuit Achinadabus, niſi per ὅλην Γαλιλαίαν tota ſuperior intelligatur. Σαφάτης δὲ (eum Joſaphatum ſacer ſcriptor nuncupat) τὸ Ἰταβύριον ὄρος καὶ Κάρμηλον καὶ τὴν Γαλιλαίαν ἄχρι τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου. *Saphates autem monti Itabyrio & Carmelo & Galilææ uſque ad Jordanem præfuit.* Hanc regionem Iſſaſcar Sacrę tabulę appellant 1. *Reg.* 4. 17. Sunt etiam qui putent *Joh.* 4. 43. ubi Chriſtus profectus dicitur in Galilęam, quia propheta ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ *in patria ſua* honorari non ſolet, Galilęę nomen accipiendum pro Galilęa ſuperiore, quum Galilęa inferior, in qua Nazareth eſſet, Chriſti patria. Sed malim ſolam urbem Nazareth per πατρίδα Chriſti intelligere, uti *Luc.* 4. 23. ad quam Chriſtus eo tempore non acceſſerit, in Galilęam tendens, ulterius nimirum, quum Nazareth in extremis Galilęę partibus eſſet ſita verſus auſtrum.

Libro tertio de *bell. cap.* 2. ita deſcribit Joſephus Galilæam: duæ ſunt Galilææ, & terminantur ad occaſum territorio Ptolemaidis & Carmelo; ad meridiem Samaritide & Scythopoli; ad orientem Hippene, Gadaride, & Gaulonitide. Inferioris Galilææ longitudo eſt a Tiberiade uſque ad Zabulon (ita legit Rufinus: eſt ea urbs Galilææ) cui vicina eſt Ptolemais; latitudo a vico Xaloth, ſito in magno Campo, uſque ad Berſaben, unde etiam initium capit latitudo Galilææ ſuperioris, uſque ad vicum Baca, qui terram Tyriorum dirimit. Longitudo autem ejus (ſc. Galilææ ſuperioris) a Thella vico Jordani proximo uſque ad Meroth extenditur. Idem *lib.* III. *de bello*, *cap.* 2. totam Galilæam cultam eſſe ſcribit & fertilem. *In vita ſua*, Galilææ metropolin olim Tiberiada fuiſſe tradit, poſtea Sepphorin: eidemque *in vita pag.* 1008. Tiberias, Sepphoris, & Gabara appellantur tres urbes præcipuæ Galilææ. In eodem libro *pag.* 1017. in Galilæa tradit eſſe 404. urbes & vicos, & *p.* 1019. a Galilæa Hieroſolymas tridui ſpatio perveniri per Samariam poſſe.

Galilæas duas fuiſſe ſuperiorem & inferiorem mox ex Joſepho notavimus. Superior erat quæ ſycomoros non producebat, inferior quæ omnino. Ita Judæi. Cyrillus *contra Julianum lib.* II. Εἰσὶ γὰρ Γαλιλαῖαι δύο, ὧν ἡ μὲν μία κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ἤγε μὴν ἑτέρα ταῖς Φοινίκων πόλεσιν ὅμορός τε καὶ γείτων. *Sunt enim Galilææ duæ quarum una in Judæa* (vel *apud Judæam*) *eſt, altera vero urbibus Phœnicum contermina & vicina eſt.* Euſebius in Onomaſtico. Γαλιλαία· δύο εἰσὶ Γαλιλαῖαι· ὧν ἡ μὲν Γαλιλαία ἐθνῶν εἴρηται ἐν ὁρίοις Τυρίων παρακειμένη, ἔνθα ἔδωκε Σολομὼν τῷ Χιρὰμ (ita leg. pro Χιρὰβ) κέ πόλεις κλήρου Νεφθαλείμ. Δευτέρα δέ ἐστιν ἀμφὶ τὴν Τιβεριάδα, καὶ τὴν πρὸς αὐτῇ λίμνην κλήρου Ζαβουλών. Hieronymus. *Galilæa. Duæ ſunt Galilææ, ex quibus una Galilæa gentium vocatur vicina Tyriorum finibus, ubi & Salomon viginti quinque civitates donavit Hiram Regi Tyri in ſorte tribus Nephtalim. Altera Galilæa dicitur*

circa Tiberiadem & ſtagnum Geneſareth in tribu Zabulon. Idem tamen Capharnaum collocat in Galilæa gentium his verbis, quæ mihi videntur contraria antecedentibus, in quibus Galilæam circa ſtagnum Geneſareth diverſam facit a Galilæa gentium, Καφαρναοὺμ παρὰ τὴν Γεννησὰρ τὴν λίμνην. Εἰς ἔτι νῦν ἐςὶ κώμη ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ τῶν ἐθνῶν ἐν ὁρίοις Ζαβελὼν ϗ Νεφθαλείμ. Quæ Hieronymus ita vertit: *Capharnaum juxta ſtagnum Geneſareth uſque hodie oppidum in Galilæa gentium ſitum in finibus Zabulon & Nephthalim.* Alibi rectius, ſcilicet ad vocem Βηθσαϊδὰ, ſcribit oppidum eſſe ſitum ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ τῇ πρὸς τῇ Γεννησὰρ τῇ λίμνῃ, *in Galilæa quæ eſt ad lacum Genneſar.* Et de Cades Nephtalitica ad vocem Ἐρεμίνθα ... καὶ ἔςιν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ τῶν ἐθνῶν Κάδες κλήρε Νεφθαλείμ, πόλις ἱερατικὴ τὸ πρίν. *Eſt in Galilæa gentium Cades, tribus Nephtali, urbs ſacerdotalis olim.* Hæc leguntur loco non ſuo. Quid enim hæc ad vocem Ἐρεμίνθα faciunt? An vero Galilæa univerſa dicatur Galilæa gentium Γαλιλαία ἀλλοφύλων, 1. *Macc.* 5. 15. a gentibus vicinis, an pars ejus, ambigitur. Mihi quidem prior ſententia magis arridet.

Clarum nomen adepta eſt Galilæa poſtquam ſervator noſter a loco educationis Nazareth Galilæi nomine dictus eſt, & Chriſtiani ipſi Galilæi a gentibus & Judæis nuncupati. Vid. *Act.* 2. 7. Ita Arrianus *l.* IV. diſſertationum Epicteti *c.* 7. Εἶτα ὑπὸ μανίας μὲν δύναται τὶς ἔτω διατεθῆναι πρὸς ταῦτα ϗ ὑπὸ ἔθες οἱ Γαλιλαῖοι. *Affici porro quiſpiam ſic poteſt (ut mortem intrepide ſubeat) per inſaniam & conſuetudinem quandam uti Galilæi.* Idem Marcus Antoninus in iis reprehendit, & Χριςιανὲς nuncupat *lib.* IX. Μὴ κατὰ ψιλὴν παράταξιν ὡς οἱ Χριςιανοὶ, *non per meram obſtinationem veluti Chriſtiani.* Julianus item Galilæos illos vocat in epiſtola ad Porphyrium ἐκ ἐλάχιςα δὲ ἐν αὐτοῖς ϗ τὰ τῶν Γαλιλαίων πολλὰ ϗ παντόδαπα βιβλία, *non pauca ſunt inter illa & diverſa Galilæorum ſcripta.* Vide Suidam ad vocem Ἐπιςολὴ &c.

CAPUT XXXII.

DE PARTIBUS MINORIBUS IN QUAS DIVISA FUIT TERRA CIS JORDANEM, DAROMA, GERARITICA, SEPHELA, SARONA, ALIISQUE.

Daromas *regio in auſtrali parte Judææ.* דרום & נגב *Judæis dicta. Ab Eleutheropoli meridiem verſus extenſa ad 17. milliaria Romana. Nec tamen ab ipſa Eleutheropoli cepit initium. Daromas interior.* Regio Geraritica *proxima Daromæ. In ea fuit Berſabee.* Sephela *regio quæ.* שפלה, πεδίον. Saronas *duplex. Vinum Saroniticum. Modus aquæ vino mixtæ.* Δρυμὸς *nomen datum Saronæ Strabonis & Joſephi verba expenſa.* Δρυμὸς *quid. Heſychii, Euripidis, Athenæi, Suidæ, Dionyſii Halicarnaſſenſis, Pauſaniæ atque aliorum loci, in quibus vox* δρυμὸς *uſurpatur. Græci Interpretes* Δρυμὸν *pro* יער *adhibent. Quamobrem* Saron *per* Δρυμὸν *reddiderint.* Saron *quercus Græcis veteribus.* Δρυμὸς *a quercubus dictus.* Thamnitica *regio quæ.* Gophnitica. Acrabattene. *An in Samaritide collocanda. Regio Genneſaritis ubi & unde dicta.*

INter regiones terræ cisjordanicæ celebris eſt DAROMAS. Δαρωμᾶς, uti Σαρωνᾶς (vide Euſebium in Onom. ad vocem Σαρὼν) & *Arnonas* (vide Hieronymum ad vocem Ἀρνὼν) dicitur in caſu recto, quo tamen aut Euſebius aut Hieronymus nunquam utitur, ſed ἐν τῷ Δαρωμᾷ *in Daroma* frequenter legitur apud eoſdem *in Onomaſtico*, quo notatur regio auſtralis, דרום Hebraice. Ita etiam Hieronymus in *Onom.* ad vocem *Duma. In tribu Juda, vicus grandis in Daroma, hoc eſt, ad auſtralem plagam.* Symmachus vertit דרום *Ezech.* 21. 1. per Λίβα. Ita teſtatur Euſebius, *in Onomaſtico*: Δαρὼμ, Σύμμαχος, εἰς Λίβα· ἐν Ἰεζεχιὴλ. Videtur autem jam olim hic tractus auſtralis, licet alio nomine, נגב *Negeb*, dictus eſſe, quod *auſtrum* notat *Deut.* 34. 3. ubi Onkelos וית דרומא וית מישרא, habet pro Hebræis את הנגב ואת הככר. Et Arabs و الدروم و المرج. Græci τὴν ἔρημον. Niſi forte ſcripſerint τὸν Δαρωμᾶν, quamvis & ἔρημος fuerit in Daroma. Vide *p.* 187. Ita memoratur *Ramoth Negeb*, urbs in Simeon 1. *Sam.* 30. 27. vel *Ramath Negeb. Joſ.* 19. 8. Atque ita Amalecitę leguntur 1. *Sam.* 30. 1. irrupiſſe אל נגב *in auſtralem regionem & Tziklag.* Et torrentes בנגב *in regione auſtrali*, *Pſalm.* 126. 4. Ita 1. *Macc.* 5. 65. eadem regio γῆ πρὸς νότον appellatur, in qua ſita dicitur Chebron a filiis Eſau inhabitata.

Exten-

Extendit ſe ab Eleutheropoli meridiem verſus ad 16. minimum milliaria : nam Hieron. obſervat ad vocem Eremmon eſſe *vicum Judæorum iu decimo ſexto ab Eleutheropoli milliario contra meridiem in Daroma* . Imo ad 17. Nam Euſebius in *Onomaſt.* ad vocem Δοῦμα ſcribit eſſe in Daroma, 17. milliaribus ab Eleutheropoli. Nec tamen ab ipſa Eleutheropoli cepiſſe videtur initium , quum Euſebius ad vocem Λάχις ſcribat diſtare eam Eleutheropoli 7. milliaribus verſus meridiem ἀπιόντων εἰς τὸν Δαρωμᾶν, *euntibus Daromam* . Ergo illic nondum erat Daromas : hoc enim ita capiendum videtur ut ἀπιόντων εἰς Νικόπολιν , Αἰλίαν & quę ſunt ejuſdem commatis , id eſt, *euntibus Nicopolin*, *Æliam*.

Pars Daromę pertinebat ad regionem Eleutheropolitanam . Euſebius in *Onomaſt.* ad vocem Ἐσθεμά ... ἐν τῷ Δαρωμᾶ ὁρίῳ Ἐλευθεροπόλεως. Hier. *in Daroma* , *qui locus ad Eleutheropoleos pertinet regionem* . Nota ὅριον, uti apud alios auctores Gręcos non modo fines ipſos , ſed regionem univerſam ſignificare. An vero omnis Daromas ad regionem Eleutheropolitanam pertinuit ? Certe loca Terebintho vicina, uti Gadora, pertinebant ad regionem urbis Ælienſis. Vide Euſebium ad vocem Γάδαρα . Et tamen ulteriora orientem verſus Eleutheropolitanę regioni adſcribuntur , uti Hieronymus ad vocem *Ziph* ſcribit , eſſe illam in finibus Eleutheropoleos & in octavo milliario Chebron verſus orientem. Atqui Chebron & Terebinthus diſtant duobus tantum milliaribus : oportet ergo, uti nunc quoque videmus fieri , regionem unam alteram intercurſare & cingere , nec recta terminos protendi .

Meminit idem & interioris Daromę , ἐν τῷ ἐσωτέρῳ Δαρωμᾶ ad vocem Ἐθὲρ. & ad vocem Γεθὲρ , ἐν τῷ ἔσω Δαρωμᾶ , id eſt , uti ibidem dicit , viginti milliaribus ab Eleutheropoli prope Malatham . Judęi diſtinguunt דרומא עילאה & ארעיתא *Daromam ſuperiorem & inferiorem* . Et ad vocem Γαδδά extremos terminos Daromę commemorat , κώμη ... ἔστι ἐν ἐσχάτοις τοῦ Δαρωμᾶ , quod Hieronymus ita vertit & explicat , *eſt villa in extremis finibus Daromæ contra orientem imminens mari mortuo*. Quod ex ipſo Euſebio confirmatur ſcribente ad vocem Μαὼν vel Maon eſſe ἔρημον ἐν ἀνατολαῖς τοῦ Δαρωμᾶ . Hieron. *contra ſolis ortum Daromæ* . Nempe Maon deſertum non longe erat ab mari mortuo.

Ad occaſum & meridiem ſe extendit Daromas ad regionem GERARITICAM , uti colligere licet ex Euſebio ad vocem Γέραρα ſcribente Gerariticam ſitam ὑπὲρ τὸν Δαρωμᾶν *ſupra Daromam* , eamque ab Eleutheropoli abſuiſſe 25. milliaribus meridiem verſus . Proxima itaque Daromę fuit regio Geraritica , cujus Euſebius meminit in *Onom.* Inde liquet Berſabee fuiſſe in Geraritica . Ita ſcribit ad voces φρέαρ ὁρκισμοῦ· αὕτη νῦν καλεῖται Βηρσαβεὲ ἐν τῇ Γεραριτικῇ . Et κώμη Βηρδὰν καλουμένη ἐν τῇ Γεραριτικῇ & ibid. ἐν τῇ Γεραριτικῇ καὶ ἐπ' Ἀσκάλωνος . Id confirmant Notitię veteres , de quibus *c.* XXXVI.

SEPHELAM τὴν πεδινὴν reddunt Gręci *Joſ.* 9. 1. 10. ubi opponitur τῇ ὀρεινῇ . Vel τὸ πεδίον *Joſ.* 12. 8. vel τὰ ταπεινὰ *Joſ.* 11. 16. Notatu dignum eſt eos vocem πεδίον adhibere non tantum ut τὸ שפלה exprimant ſed & בקעה . Vide *Ezech.* 8. 4. & מישור *Geneſ.* 14. 3. Quum & מישור & שפלה conjunguntur , Hebręam vocem Gręci retinent 2. *Chron.* 26. 10. pro בשפלה ובמישור ἐν σεφηλᾶ καὶ ἐν τῇ πεδινῇ . Σεφηλά regio erat campeſtris , שפלה , in qua ſita Adida . 1. *Macc.* 12. 38. Euſebius etiam meminit in Onomaſtico . Σεφηλά , ἐν Ἡσαΐᾳ . Ἀκύλα , πεδινή . Συμμάχῳ κοιλάς . Καὶ εἰς ἔτι νῦν Σεφελὰ καλεῖται. Αὕτη ἐστὶ πᾶσα ἡ περὶ τὴν Ἐλευθερόπολιν πεδινὴ χώρα πρὸς βοῤῥᾶν καὶ δυσμάς . Hieronymus . *Sephela* , *ſicut ſcribit Eſaias* , *pro quo Aquila campeſtrem* , *Symmachus vallem interpretantur* . *Uſque hodie omnis regio juxta Eleutheropolim campeſtris ac plana quæ vergit ad aquilonem & occidentem Sephela dicitur* . הנגב והשפלה *Zachar.* 7. 7. recenſentur tanquam regiones Judę maxime inhabitatę.

Eſt & regio SARONAS ſive Δρυμός. Duplex eſt regio terrę Iſraeliticę *Saronas* dicta, una tamen notior altera . Diſcamus id ex Euſebii Onomaſtico . Σαρὼν , Ἡσαΐας . Ἕλη ἐγένετο ὁ Σαρών . Ἡ ἀπὸ τοῦ ὄρους Θαβὼρ ἐπὶ τὴν Τιβεριάδα λίμνην χώρα . Καὶ ἄλλος ἐστὶ Σαρωνᾶς ἡ ἀπὸ Καισαρείας εἰς Ἰόππην χώρα . Hieroymus . *Saron* , *cujus & Eſaias meminit dicens* , *in paludes verſus eſt Saron* . *Uſque in præſentem autem diem regio inter montem Thabor & ſtagnum Tiberiadis Saronas appellatur* . *Sed & a Cæſarea Palæſtinæ uſque ad oppidum Joppe omnis terra quæ cernitur dicitur Saronas* . Vinum Saroniticum יין השרוני celebratur *in Schir Haſſchirim Rabba fol.* 36. *col.* 2. *in Gem. Schabbath fol.* 77. 1. quod duas aquę partes (מזג שני חלקי מים ואחד יין) ferre poterat . Hic erat vulgaris miſcendi modus . Plinius *lib.* XXIII. 1. *Vulgo ſatis putant unum vini cyathum duobus aquæ miſceri* . Gręcis commemoratur πόμα κεκραμένον δύο καὶ τρία , id eſt , quum duę partes vini & tres aquæ ſunt , teſte Suida . Sed alia erant

vina

vina πολυφόρα quæ multum aquæ ferre poterant, alia ὀλιγοφόρα. Vide eundem ad vocem πολυφόρος.

Planities hęc Saronas שרון appellatur in versione Alexandrina Veteris Instrumenti Δρυμός. Quare per Δρυμὸν, cujus Strabo meminit scribens *lib.* XVI. τούτων δὲ ὁ Κάρμηλος ὑπῆρξε καὶ ὁ Δρυμὸς, *Horum Carmelus est & Drymus*, videntur hęc campestria Saronę intelligenda. Josephus etiam Δρυμὸν vocat *lib.* 1. *de bell. c.* 11. & Δρυμοὺς *Ant.* XIV. 24. & cum Carmelo jungit nec longe inde collocat, ibidem: nempe adjungentibus se Antigono Judęis Carmelum montem incolentibus spem cepit potiendi parte regionis χώρας μέρος. Δρυμοὶ δὲ τὸ χωρίον καλεῖται. Cave credas sub nomine Δρυμοῦ latere regionem Δαρωμᾶν quę & ipsa Judææ pars est, sed multo australior: quod liquebit si Strabonem conferas. Vide quæ nos de *Daroma*, *pag.* 185.

Nonnunquam pro Sarona πεδίον sive *Campum* substitutum video, uti *Jes.* 35. a Symmacho ἐυπρέπεια τοῦ Καρμήλου καὶ τοῦ πεδίου αὐτοὶ ὄψονται τὴν δόξαν Κυρίου. Theodotion ibi retinuit vocem Σαρὼν vertens ὡραιότης τοῦ Καρμήλου καὶ τοῦ Σαρὼν αὐτοὶ ὄψονται τὴν δόξαν Κυρίου. Atque ita Aquila, Διαπρέπεια τοῦ Καρμήλου καὶ τοῦ Σαρὼν αὐτοὶ ὄψονται δόξαν Κυρίου. Debeo hęc veterum interpretum fragmenta Eusebio *lib.* VI. *demonstr. Evang. cap.* 21. Sed videamus & aliorum inter veteres testimonia ut vim voci Δρυμοῦ subjectam eruamus. Auctor Etymologici magni, Δρυμὸς, ἡ ὕλη, ἀπὸ τῆς δρυὸς, δρῦς γὰρ ἅπαν δένδρον σημαίνει. *Drymos, sylva, a* δρῦς, *quod arborem quamvis notat.* Hesychius, Δρυμὸς δάσος, σύμφυτος τόπος, αὐτοφυὴς, καὶ σύνδενδρος καὶ χώριον τῆς Ἀττικῆς καὶ φρούριον. *Drymus, locus sylvosus, consitus, arboribus sponte natis refertus. Est & nomen loci in Attica & arcis.* Glossæ veteres. Δρυμὸς, *nemus*, *saltus*, *condensum*, *sylva*. Eædem, *Saltus*, Δρυμός. Et *Nemus*. νάπη, ἄλσος, δρυμὸς, ὕλη ἐν τοῖς ὄρεσι. Ita Δρυμὸς cum ὄρεσι jungitur apud veteres, ut saltum montuosum indicent. Euripides, *Hippolyto vers.* 1127.

> Δρυμὸς τ' ὄρειος, ὅτι κυνῶν
> Ὠκυπόδων ἐπέβας.
> *Saltusque montuosus, quem canibus*
> *Velocibus adscendisti.*

Apud Athenęum quoque *lib.* XIV. *cap.* 2. ita junctim legitur δρυμοῖς ὀρείοις. Et eodem libro, *cap.* 3. τοὺς ὀρείους δρυμούς. Suidas. Δρυμὸς, ὁ σύνδενδρος τόπος, & ad vocem Ξύλοχος. σύνδενδρος καὶ ξυλώδης πάγος, δρυμὸς, ὕλη. *Collis arboribus consitus*, δρυμός, *sylva*. Ita Dionysius Halicarn. *Antiq. Rom. l.* 1. *pag.* 25. σπήλαιον δρυμῷ λασίῳ κατηρεφὲς, *spelunca denso luco tecta*. Sic quem locum in monte Cœlio Romani appellabant *inter duos lucos*, uti ex Livio notum & Trebellio Pollione, Dionysius Halicarnassensis *l.* 11. *Antiq.* nuncupat μεθόριον δυοῖν δρυμῶν, & *lib.* V. *Antiq. pag.* 290. ἐκ τοῦ δρυμοῦ παρ' ὃν ἐστρατοπεδεύσαντο φωνή τις ἠκούσθη, pro quibus Livius *lib.* 11. *cap.* 7. habet *ex sylva Arsia ingentem editam vocem*. Ita Sylva Hercynia δρυμοὶ Ἑρκύνιοι dicitur apud Suidam voce Ἑρκύνιοι.

Pausanias quoque δρυμὸν vocat χωρίον δρυῶν πλῆρες *locum arboribus densum lib.* VIII. *cap.* 11. ubi Πέλαγος describit in quo Epaminondas obiit & sepultus est, imposita tumulo columna, & scuto effigiem draconis præferente quod majores ejus Sparti ex dentibus draconis Cadmæi ortum ducerent: in quo umbram scutorum sive insignium gentilitiorum, hodie apud nos ita frequentium, est deprehendere.

Græci interpretes pro יער Δρυμὸν habent *Cant.* 2. 3. ὡς μῆλον ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ. Et ibi in *commate* primo השרון verterant πεδίον, non δρυμὸν, ut alibi. *Jos.* 17. 18. ὅτι δρυμός ἐστι pro כי יער הוא. *Jes.* 7. 2. ἐν δρυμῷ ξύλον עצי יער. *Cap.* 44. 23. יער per Βουνοὺς verterunt. *Mich.* 7. 14. יער בתוך כרמל δρυμὸν ἐν μέσῳ τοῦ Καρμήλου. Ita jungitur Κάρμηλος καὶ δρυμὸς *Jes.* 32. 15. והכרמל ליער יחשב ὁ Χέρμελ εἰς δρυμὸν λογισθήσεται. Et *Jes.* 37. 24. יער כרמלו τοῦ δρυμοῦ. Confer. 1. *Macc.* 4. 38. & 9. 45. Poterant tamen & campi esse, ubi Δρυμὸς erat. *Ps.* 132. 6. (Græcis 131. 6.) Εὕρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ. In Hebræo est בשדי יער. Et *Josepho* III. 14. *de bello* Cęsarea in Δρυμῷ sita dicitur πεδιὰς καὶ παράλιος. Sic שפלה per Πεδίον & יער per δρυμὸν reddunt: uti *Jes.* 32. 19. quamvis aliqua addant, quę in Hebręis codicibus non leguntur, liquet tamen voces illas ita reddi. Hebręa sunt וברד ברדת היער ובשפלה תשפל העיר Gręca: Ἡ δὲ χάλαζα ἐὰν καταβῇ οὐκ ἐφ' ὑμᾶς ἥξει· καὶ ἔσονται οἱ ἐνοικοῦντες ἐν τοῖς δρυμοῖς πεποιθότες, ὡς οἱ ἐν τῇ πεδινῇ·

Atque ita quidem abunde demonstravimus eandem illam regionem quę Saron in Codice Sacro nominatur Δρυμὸν esse dictam a Strabone & aliis qui Gręce scripserunt: sed originem hujus sententię nondum explicuimus. Quę ergo ratio esse potuit quod Saron reddiderint per Δρυμός. Expediet hoc Plinius, cujus verba histo-

rię

rię naturalis *lib.* IV. *cap.* 5. primam mihi occasionem dederunt hunc nodum solvendi: sunt autem hæc. *Portus Cænites sinus Saronicus olim querno nemore redimitus, unde nomen: ita Græcia antiqua appellante quercum.* Quercum Sarona dicebant Gręci. Δρυμὸς a quercubus originem habere credebatur. Nihil ergo videbatur aptius quam pro Saron Δρυμὸν substituere, vocem notiorem pro ignotiori. Confirmat Plinii testimonium de Sarone alii. Hesychius, Σαρωνίδες, πέτραι ἢ αἱ διὰ παλαιότητα κεχηνυῖαι δρύες. *Saronides, saxa, & quercus præ vetustate hiantes.* Quasi a σεσηρότα φλοιὸν ἔχειν. Auctor Etymologici magni ad vocem Σαρούμενος. Σάρμα τὸ χάσμα φασὶν, ἀφ' οὗ καὶ ὁ γέλως Σαρδώνιος, καὶ Σαρωνίδες αἱ κοῖλαι δρύες. *Hiatum nuncupant* Σάρμα, *unde & risus Sardonius dictus est, & Saronides quercus cavæ.*

Regio THAMNITICA a Thamna ita dicta est, teste Eusebio ad vocem Ἀδδαρά· ἔστι ἄλλη κώμη ὁρίοις Διοσπόλεως περὶ τὴν Θαμνιτικὴν οὕτω καλουμένην χώραν ἀπὸ Θαμνὰ κώμης Hieron. *Est alia villa in finibus Diospoleos juxta Thamniticam regionem quæ a Thamna villa usque hodie sic vocatur.* Thamna autem sita fuit inter Æliam & Diospolin. Eusebius ad vocem Ἀινώυ. Παρακείμενος τῇ Θαμνᾷ εἰς δεῦρο οἰκουμένη μεγίστη κώμη κειμένη μεταξὺ Αἰλίας καὶ Διοσπόλεως. Hieron. *Proximus Tamnæ vico grandi qui situs est inter Æliam & Diospolin.* Ad vocem Ἀρμαθὲμ σειφὰ (i. e. Ramathaim Tzophim, patria Samuelis: creditur illa esse eadem cum urbe, quæ nunc *Rama* dicitur, vicina Lyddę sive Diospoli: sed de his libro tertio agendi locus est) Eusebius notat *sitam illam prope Diospolin.* Hieronymus addit *in regione Tamnitica.* Extendit autem se hęc regio a Diospoli septentrionem versus ad minimum per 15. milliaria, quod ex Eusebio liquet ad vocem Βαιθσαρισάθ ... ἐν ὁρίοις Διοσπόλεως ἀπὸ σημείων ιε τοῖς πρὸς βοῤῥᾶν ἐν τῇ Θαμνιτικῇ, Hieron. *in finibus Diospoleos, quindecim ferme ab ea millibus distans contra septemptrionem in regione Thamnitica.*

GOPHNITICA regio in tractu montano sita fuit, teste Josepho *l.* V. *de bello c.* 8. Regio Gufnensis appellatur Hieronymo ad vocem Adasa scribenti, *miror quomodo Gufnensem regionem in tribu Juda posuerit quum perspicuum sit secundum librum Jesu in sortem eam tribus Ephraim cecidisse.* Γοφνιτικὴ τοπαρχία Josepho *l.* I. *de bell. c.* I. Jungi ab eo solet cum Acrabattene. Gophniticę & Acrabattene pręfectus erat Joannes fil. Ananię. *lib.* II. *de bell. cap.* 25. Gophniticam & Acrabattenen subjugavit Vespasianus, deinde Bethel & Ephrem oppida, *de bell.* V. 8. Alibi toparchię hę ipsi appellantur Γοφνὰ & Ακραβατταί. *de bell.* III. 2.

Regio ACRABATTENE erat inter Neapolin & Jerichunta. Eusebius ad vocem Ἀκραββείν ... διεστῶσα Νέας πόλεως ἐν ἀνατολαῖς κατιόντων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ὡς ἐπὶ Ἱεριχὼ διὰ τῆς καλουμένης Ἀκραβαττίνης. Hieron. *a Neapoli contra orientem descendentibus ad Jordanem Hiericho per eam quæ appellatur Acrabitene.* Extendit autem se ad duodecim minimum milliaria a Neapoli ortum sive Jordanem versus. Eusebius Ἐδουμία ... νῦν ἐστι κώμη Ἐδουμὰ ἐν τῇ Ἀκραβαττινῇ ὡς ἀπὸ λειβ' σημείων πρὸς ἀνατολὰς τῆς Νέας πόλεως. Hier. *Nunc ostenditur villa Eduma in Acrabattene duodecim ferme millibus distans a Neapoli contra orientalem plagam.* Idem ad vocem Ἰανώ· ἐν τῇ Ἀκραβαττήνῃ, ἀπὸ ιβ' σημείων Νέας πόλεως πρὸς ἀνατολάς. Hieron. *in Acrabitena regione in duodecimo lapide Neapoleos contra orientem.* Silo etiam in Acrabattene ei collocatur ad vocem Σηλώ, 10. milliaribus a Neapoli disjuncta.

Josephus meminit Ἀκραβατήνης *lib.* II. *de bell. cap.* II. ubi eam regionem Samariæ conterminam facit. Sunt qui putent eam in Samaritide collocandam, (quod magis cum situ ab Eusebio assignato convenit) sed videtur aliis ad Judęam referenda, Samaritin tamen contingens. Confer *lib.* III. *de bell.* 2. ubi scribit de Samaritide: a vico Ginęa (qui terminus est Samaritidis ad boream) ἐπιλήγει τῆς τῶν Ἀκροβατηνῶν (lege Ἀκραβατηνῶν) τοπαρχίας, *protensa desinit in toparchiam Acrabatenorum.* Idem *lib.* II. *de bell. c.* 25. jungit uti vicinas Gophniticam & Acrabattinen; scribit enim utrique pręfectum fuisse Johannem filium Ananię & *lib.* V. *de bell. cap.* 8. Vespasianus Cęsarea profectus in montano tractu toparchias Gophniticam & Acrabattenen subjugat: dein tendit ad Bethel & Ephraim. Ex his videtur liquere in Samaritide statuendam esse Acrabattenen, quę inter Bethel & Cęsaream fuit. Verum pręter hanc est Ἀκραβεττινὴ commemorata Josepho, quam inhabitarunt Idumęi. Joseph. *Antiq.* XII. II. Confer. I. *Macc.* 5. 3. Καὶ ἐπολέμει Ἰούδας πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἡσαῦ ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ τὴν Ἀκραβατιτηνήν. Et huc refero quod *lib.* V. *de bell. c.* 7. legitur de Simone quod excursus fecerit in Acrabattenen & usque ad majorem Idumęam. Hęc ab adscensu עקרבים in finibus australibus Palæstinę nomen habere potest. Sed quis hoc ipsum pro certo affirmare ausit?

Videtur regio Gennesaritis a *Ganne* & *Saron* planitie inter Thabor & Tiberiada dicta esse. Vel forsitan a γωνία & *Saron*, uti γωνία τῆς Ἀραβίας. Sic גניא דאשקלון vel גנייה memorantur

tur in *Gem. Hieros. Scheviith* 36. 3. de quo dubitari posset, licet & *horti Ascalonis* ea voce intelligi queant, an non sit ex *γωνία*. Sed nolim hoc affirmare. בקעה גנוסר appellatur *in Midrasch Coheleth fol.* 107. *col.* 1. & *in Midrasch Ruth fol.* 50. *col.* 4.

CAPUT XXXIII.

DE PARTIBUS TERRÆ TRANSJORDANICÆ, GILEADITIDE, PERÆA, GAULONITIDE, BATANÆA ET DECAPOLI.

Gileaditis *regio* Gerasena *dicta Arabibus. Notat quicquid terrarum Israelitis datum est ad ortum Jordanis. Qua ratione intelligendum sit, regnum Sichonis extensum fuisse* ab Aroer usque ad Gilead. Gilead *aliquando appellatur sola regio occupata a tribu Gad: & Gad dicitur accepisse omnes urbes Gilead. Num dici possit regionem dimidiæ tribus Menassis proprie Gilead fuisse. Josephus quo modo vocem Galaaditidis usurpet. Eusebii, Hieronymi, & Stephani verba de Galaaditide.* Peræa *nomen late patens. Continens Rhodo objecta, regio trans Euphraten, aliæque hoc nomine dictæ. Urbes ad ortum Jordanis quædam* Batanææ, *nonnullæ* Arabiæ, *aliæ* Perææ, *aut* Palæstinæ *ab Eusebio & Hieronymo tributæ.* עבר הירדן *quid.* Πέραν τȣ̃ Ἰορδάνȣ *latius patet quam* Peræa. *Termini Perææ.* Silbonitis *quæ. Cappelli conjectura non probata. Gebanitæ Arabes. Gadara metropolis Perææ.* Gaulonitis *regio a Golan urbe nuncupata. Sita ad septentrionem Perææ juxta ripam Jordanis.* Basan *regio data dimidiæ tribui Menassis. Error Bocharti collocantis Basanem vel* Βαταναίαν *inter Jabboc & Arnon.* Βαταναία *quæ.* Βαταναῖτις. *Epiphanii verba illustrata. Eusebii, Cyrilli, Theodoreti atque aliorum sententiæ de Basane.* Decapolis *quæ. Scythopolis urbs ejus primaria.*

GILEADITIDIS nuncupatur ארץ גלעד, Arabi بلد الجرش *regio Gerasena:* quo nomine sæpe intelligitur omnis regio quæ Israelitis cessit trans Jordanem. Sic tota terra in duas partes dividitur, unam a Dan usque ad Bersabe (i. e. cis Jordanem) alteram, terram Gilead *Jud.* 20. 1. Ita legitur Deus Mosi ostendisse כל הארץ את הגלעד עד דן *omnem terram Gilead usque Dan. Deut.* 34. 1. & *Jos.* 22. 9. Filii Ruben, filii Gad & dimidia tribus Menasse profecti sunt ut intrarent Gilead, terram possessionis suæ. *Num.* 32. 29. legitur: Si transiverint filii Gad & filii Ruben (adde dimidiam tribum Menasse ex *commate* 33. hi enim omittuntur aliquando ut *Jos.* 13. 8. & *Num.* 32. sed Samaritanus Pentateuchus eos adjecit) vobiscum Jordanem . . . date iis Gilead in possessionem: & ipse Moses *Deut.* 3. 13. dicit se reliquam partem Gilead (quę nempe erat pręter portiones Rubenitarum & Gaditarum) dedisse dimidię tribui Menasse.

Hęc quum pluribus quam hisce testimoniis sacrarum literarum firmari possint, loci tamen nonnulli iis adversari videntur, uti *Deut.* 2. 36. ubi regnum Sichonis describitur extensum ab Aroer עד הגלעד *usque ad Gilead*. Atqui ipsum hoc regnum erat pars Gilead, & ultra ipsum, septentrionem versus, erat quoque Gilead. Quomodo ergo dicitur *usque ad Gilead?* usque ad fines Gilead, (uti simili phrasi Menassitæ dicuntur terram possedisse מבשן *a Basan*, quum tamen ipsam Basan possiderent, id est *a finibus Basan* 1. *Chr.* 5. 23.) quandoquidem tunc nihil aliud ex Gileaditide subjugatum erat (reliqua enim pars suberat adhuc imperio Ogi necdum devicti) & quatenus opponitur Basani regioni quę suo nomine sępe appellatur, uti Ramoth dicitur sita בגלעד *in Gilead*, & Golan בבשן *in Basan*, *Jos.* 20. 8. Quid? quod Betzer e tribu Ruben ibi non in Gilead locetur, sed במדבר במישור *in deserto, in planitie*. Unde suspicari liceret proprie *Gilead* appellari eam regionem quę a tribu Gad potissimum occupata est. Confer 1. *Sam.* 13. 7. in terram Gad & Gilead, & 2. *Sam.* 24. 6. *venerunt in Aroer ... & per Jazer transiverunt in Gilead.* Huc facit, quod tribui Gad *Jos.* 13. 25. datę legantur כל ערי הגלעד *omnes urbes Gilead:* quod certe dici nequit si vox Gilead sensu latissimo quoquicquid est trans Jordanem complectitur accipiatur.

Nec tamen dissimulandum est alio modo isti difficultati obviam iri posse, si dicamus Gilead aliquando in Sacris literis accipi pro portione dimidię tribus Menassis

trans

trans Jordanem, uti illa distinguitur a regione Rubenis & Gad. Hoc si demonstratum sit, planissima erunt omnia, & aptissime dicetur regnum Sichonis ab Aroer se extendere a Gilead, id est, ad portionem dimidię tribui Menasse tribuendam. En locum *Num.* 32. 40. ויתן משה את הגלעד למכיר בן מנשה *Et dedit Moses Gileaditin Maciro filio Menassis*. Antea *commate* 34. legitur quid Moses dederit Rubenitis & Gaditis. Nulla mentio Gileaditidis, sed regnum Sichonis tantum iis datum dicitur, uti regnum Og Menassitis. Et dein urbes Rubenitarum & Gaditarum recensentur. Denique ea adduntur, *& Gileaditin dedit Maciro* &c. Hinc suspicio nascitur ac si Gileaditis esset sola portio dimidiæ tribus Menassis. Et hoc sensu recte diceretur regnum Sichonis se extendere ab Aroer usque ad Gileaditin, regionem videlicet dimidiæ tribus Menassis.

Sed, ut verum fatear, hæc mihi nequaquam satisfaciunt, quia ex collatione aliorum testimoniorum Sacri Codicis perspicuum est Gilead vel latissime sumi pro tota regione trans Jordanem, vel stricte pro regione tribus Gad vel saltem parte illius in qua erat Ramoth quæ בגלעד *in Gilead* esse dicitur. Nequaquam igitur statuendum videtur regionem dimidiæ tribus Menassis etiam proprie Gilead dici. Id nimiam confusionem pareret, si crederetur. Præterea in hoc ipso capite *Num.* 32. vox Gilead quum ter legatur præterquam hoc *commate* 40. de cujus sensu ambigitur, bis certe ita non potest intelligi ut solam regionem dimidiæ tribus Menassis significet. *Commate* 1. legitur, quum filii Ruben & Gad vidissent terras Jaazer & Gilead aptas pascuis eos a Mose has terras petiisse. *Commate* 29. Moses jussit ut Rubenitis & Gaditis daretur Gilead possidenda. Tertius locus, fateor, nobis obesse videtur: nam ita extat וילכו בני מכיר בן מנשה גלעדה וילכדה *& profecti sunt filii Macir filii Menassis in Gilead & ceperunt eam*. Sed videtur tantum obesse: revera non obest; e contrario viam sternet ad confirmationem nostræ sententiæ. *Profecti sunt in Gilead* non significat, eos ante in Gilead non fuisse, & nihil Gileaditidis ante fuisse occupatum. Contrarium liquet ex antecedentibus, ubi Gilead dicitur Rubenitis & Gaditis data. Sed idem est quod perrexerunt ulterius in Gilead, uti in Novo Testamento legitur Christus profectus in Galilæam a Nazareth, quum jam esset in Galilæa. Ivit nimirum ulterius in interiora Galilęę. Atque ita quum *commate* 40. Moses Gileaditin dedisse tribui Menassis legitur hoc explicandum est ex commate antecedenti: dedit iis Gilead, quam? illam quam ceperant, illam de qua ibi agitur: & hęc puto, genuina vis est nominis Gilead in illo loco.

Utraque significatio Gileaditidis tum latissima tum stricta conjungitur 2. *Reg.* 10. 33. *a Jordane ad ortum tota regio Gilead, Gaditarum, Rubenitarum & Menassitarum, ad Aroer sita ad orientem Arnon*, & *Gilead & Basan*. Priori loco Gilead significat quicquid est trans Jordanem, posteriori Gilead interponitur inter Basan & Aroer. Hęc verba omnino notatu digna sunt.

Galaditis, Γαλαδῖτις & Γαλαδηνὴ appellatur a Josepho *Antiq.* I. 19. ubi illam a colle, ubi fœdus ictum est inter Jacobum & Labanem, dicto Γαλάδης, nomen adeptam scribit, & *Antiquit.* VIII. 2. Illam distinguit Josephus a regione possessa a Rubenitis Gaditis & Menassitis (si recte se habent Græca) *Antiquit.* IX. 8. & *cap.* II. legitur τὴν Γαλαδηνὴν καὶ τὴν περὶ τοῦ Ἰορδάνου χώραν. I. *Macc.* 5. 9. Γαλαάδ, & *commate* 20. Γαλααδῖτις appellatur, & urbes ejus hæ recensentur *commate* 26. *Bozra*, *Bosor*, *Chasphor* (al. *Cheschbon*) *Maked*, *Carnaim*, urbes magnæ & munitæ. Eusebius & Hieronymus latius extendunt usum nominis Galaad. Eusebius ad vocem Γαλαάδ in Onom. scribit ita nuncupari montem ad quem Jacob venit: esse autem situm ad tergum Phœnices & Arabię, & Libano quidem copulari, extendique per desertum usque ad regionem in qua Sihon habitavit trans Jordanem (ita lego, duce Hieronymo, χώρας pro Πέτρας) cecidisse autem in sortem tribuum Ruben, Gad, & dimidiæ tribus Menasse. Hieronymus ad *Ezech.* 47. *de medio Galaad*, *qui mons Libani collibus copulatus cecidit in sortem Ruben & Gad, & dimidiæ tribus Manasse & est a tergo Phœnices & Arabiæ*. Stephanus in Ἐθνικοῖς hanc regionem vocat Arabiæ, quoniam omnis regio ad ortum Jordanis Arabia nonnunquam dicitur, uti supra notavimus. Γάλαδα, (scribit) χώρα Ἀραβίας, καὶ Γαλαδηνή. Ἰώσηπος ἐν τετάρτῳ Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας Γαλαδῖτιν φησὶ *Galada. Regio Arabiæ quæ & Galadene. Josephus* lib. IV. Antiquit. Jud. *Galaditin appellat*.

Nomen PERÆÆ, si vim vocis & originem spectes, regionem trans flumen vel mare significat, adeoque apte pluribus regionibus tribui potest. Polybius, *Historiarum lib.* XVII. ita nuncupat continentem insulæ Rhodo oppositam, ὁ τῶν Ῥοδίων ναύαρχος Ἀκεσίμβροτος τῆς μὲν Περαίας ἐκέλευεν ἐκχωρεῖν τὸν Φίλιππον. *Navarchus Rhodiorum Acesimbrotus jussit Peræa (sive regione insulæ objecta) excedere Philippum*.

Straboni *lib.* xvi. regio trans Euphratem Peræa appellatur & *lib.* x. τὴν Περαίαν τȣ̃ Α᾽χελώȣ memorat, regionem nempe trans Acheloum ſitam. Et hoc ſenſu quicquid ad ortum Jordanis erat Peræa dici poſſet: ac late nonnunquam ea vox patet. Γέρασαν urbem ἐν τῇ Περαίᾳ nuncupat Euſebius ad vocem Η᾽γαννὶ, & Arabiæ eandem tribuit ad vocem Α᾽ργόβ, quia regionem ad ortum Jordanis Arabiam vocat. Perææ inferioris meminit Euſebius, & in ea collocat Amathunta, ad vocem Α᾽ιθάμ. Λέγεται δὲ ϗ̀ νῦν Α᾽μαθȣ̀ς κώμη ἐν τῇ Περαίᾳ τῇ κατωτέρᾳ Πέλλης διεστῶσα σημείοις κα' εἰς νότον. Hieron. *Sed & nunc Amathus villa dicitur trans Jordanem in viceſimo primo milliario Pellæ ad meridiem.*

Sed haud inutile erit uno conſpectu exhibere regiones, quibus Euſebius & Hieronymus in Onomaſtico ſingulas urbes ad ortum Jordanis ſitas attribuunt.

Batanææ.	Arabiæ.	Perææ.	Palæstinæ.
Beeſthera	*Canatha* in Tracho-	*Ramoth* in Gilead	*Pella.*
Aſtaroth	nitide.	juxta Jaboc.	
Carnea	*Medaba*	*Geraſa.*	
Gaulon	*Esbus*		
Gargaſi	*Geraſa*		
Neila.	*Areopolis*		
Selcha	*Adraa*		
Tharſila	*Baälmeon.*		
Narama			
Nabara			

In Veteri Inſtrumento עבר הירדן *trans Jordanem* ſignificat omnem regionem quæ ad ortum Jordanis ſita & poſſeſſa fuit ab tribubus duabus & dimidia. Vide *Num.* 32. 32. quamvis & regio ad occaſum Jordanis & dici poſſit & aliquando dicta ſit עבר הירדן uti *Joſ.* 12. 7. ſed tunc additur ימה *mare* vel *occaſum verſus*.

In Novo Inſtrumento ſæpe legitur πέραν τȣ̃ Ι᾽ορδάνȣ, (uti & ſemel *Judith.* 1. 8.) quod ſignificat omnem regionem trans Jordanem, non illam ſolam, quæ Περαία Joſepho dicitur. *Matth.* 4. 25. diſtinguitur Δεκάπολις a Πέραν τȣ̃ Ι᾽ορδάνȣ, quamvis plurimæ urbes Decapoleos ſitæ eſſent trans Jordanem, ſic ut videatur Decapolis diſtingui a Peræa proprie dicta: ſed & in Peræa proprie dicta erant quædam urbes Decapolis: ſic ut nec ab ipſa Peræa diſtingui poſſit. Verum uti ibidem legitur καὶ Ι᾽εροσολύμων ϗ̀ Ι᾽ȣδαίας, quamvis Hieroſolyma in Judæa fuerit, ita Δεκάπολις memoratur uti pars inſignis terræ trans Jordanem (licet nec ipſa metropolis Decapoleos trans Jordanem eſſet, nimirum *Scythopolis*) & deinde quod præter eam recenſetur, generali nomine Πέραν τȣ̃ Ι᾽ορδάνȣ continetur. Sic quoque *Marc.* 3. 7. dicuntur veniſſe ad Chriſtum e Galilæa, Judæa, Hieroſolymis, Idumæa, finibus Tyri & Sidonis [quæ omnia cis Jordanem erant] καὶ πέραν τȣ̃ Ι᾽ορδάνȣ *& regione trans Jordanem*. An ex ſola Peræa? quis credat? ex omni potius tractu trans Jordanem. Hic enim deſcribuntur partes omnes terræ Iſraeliticæ quas Judæi incolebant.

Περαίας & Πέραν τȣ̃ Ι᾽ορδάνȣ & τῆς Ι᾽ȣδαίας πέραν τȣ̃ Ι᾽ορδάνȣ aliquoties meminit Joſephus. Deſcribit illam *l.* iii. *de bell.* 2. Maxima ex parte deſerta eſt & inculta (nota hoc, quum olim eam ob paſcua & fertilitatem ſibi maxime hanc petierint Rubenitæ, Gaditæ & dimidia tribus Menaſſis) longitudo ejus eſt a Machærunte Pellam, latitudo a Jordane ad Philadelphiam. Terminus ejus ſeptentrionalis eſt Pella, occidentalis Jordanes, auſtralis regio Moabitica, orientalis Arabia & Silbonitis (ita legit Rufinus & M. Stus codex Academiæ Lipſienſis, editi Σιμωνῖτις) Philadelphia & Gerara (Rufino Geraſa, rectius) Hæc ſunt verba Joſephi. Illud Silbonitis in Ammanitis mutat Lud. Cappellus. Non probo. Nam Philadelphiam diſtinguit a Silbonitide, quum ab Ammonitide illic diſtingui nequeat; ipſa enim eſt caput gentis, Rabbathamman. Præterea non ſolent librarii notiora in ignotiora mutare ſed viciſſim. Et quid obſtat, uti ab Chesbon Ε᾽σεβωνῖτιν, ab urbe Silbon Σιλβωνῖτιν dici? Aut forte Γεβωνῖτις legendum ii. *de bell. cap.* 19. ubi inter Philadelphiam, & Geraſa interponitur Γεβωνῖτις, quæ an cum Gebanitis Arabibus aliquid commune habeat, nunc non diſputo. Certe Gebanitæ portum habuerunt ad ſinum Arabicum. Vide *Plin.* xii. 19. Peræ metropolis fuit Gadara *lib.* v. *de bell. c.* 3. & urbes Peræ Abila, Julias, & Bezemoth, omnia denique uſque ad Machæruntem Romanis ceſſerunt. *Ibid.* Diſtinguitur itaque Peræa a Batanæa, Trachonitide, Gaulonitide, & Gamalitica, *Ant.* xvii. 13. & *de bell.* iii. 2. Diſtinguitur eadem *Antiq.* viii. 2. a Gaulonitide & Gileaditide. Videlicet tum nomen Gileaditidis da-

tur (uti & in Sacro Codice) illi regioni quæ ad ſeptentrionem Perææ ſita erat. Sic *Antiq.* IX. II. τὴν τε Γαλαδινὴν ἅπασαν καταςρεψάμενος ϗ τὴν πέραν τȣ Ἰορδάνȣ χώραν. Alibi appellatur ἡ ὑπὲρ Ἰορδάνην περαία *lib.* II. *de bell.* 2. Rufinus, *trans Iordanem poſitæ regiones*, ſc. non omnes, nam etiam Gaulonitis erat trans Jordanem, nunquam tamen Perææ attribuitur. Et incolæ Perꝙ appellari videntur *Ant.* XVII. 12. ὁπόσοι περάσαντες Ἰορδάνην ποταμὸν οἰκȣ̃σιν.

Ab urbe גולן Golan regio vicina dicitur GAULANITIS, quam Joſephus videtur extendere a Perꝙa juxta ripam Jordanis orientalem uſque ad Libanum. Scribit enim *Antiq.* VIII. 2. in Galaaditide ac Gaulonitide uſque ad Libanum ſitas fuiſſe urbes 60. munitas, quꝙ חות יאיר 1. *Reg.* 4. 13. nuncupantur. Sic ut Gaulonitis, Batanꝙa & Trachonitis ita videantur collocandꝙ juxta ſe invicem, ut Gaulonitis ſit Jordani proxima, ei ad ortum apponatur Batanꝙa, & huic ad ſeptentrionem Trachonitis, ſeptentrionem verſus ſita plus quam Gaulonitis & Batanꝙa. *Lib.* III. *de bell.* 2. diſtinguit a Perꝙa has regiones magis ſeptentrionales, *Gamaliticam*, *Gauloniticam*, *Batanæam* ac *Trachonitin*. *L.* II. *de bell. c.* 25. Seleuciam, Soganen, & Gamalam ſitas eſſe ſcribit in Gaulonitide: ubi nota Gamaliticam comprehendi ſub Gaulonitide. *Lib.* III. *de bell. c.* 2. tradit Hippenen, Gadarin, & Gaulonitin terminare Galilꝙam ad ortum: unde liquet, quod ſtatim ſuſpicabamur, Gaulonitin ſe extendere juxta ripam Jordanis uſque ad fontes ejus, ſive uſque ad fines terrꝙ Iſraeliticꝙ ſeptentrionales, nec Batanꝙam aut Trachonitin contingere flumen Jordanem. Idem *lib.* II. *de bell. cap.* 19. hujus regionis meminit narrans Judꝙos vaſtaſſe Gadara, Hippon & Gaulanitin, poſtquam Philadelphiam, Gebonitin, Geraſam, Pellam, & Scythopolin cepiſſent. Et *lib.* IV. *de bell. cap.* 1. Gaulonitin diſtinguit in ſuperiorem, in qua ſita eſt urbs Sogane, & inferiorem in qua Gamala. Denique *in Vita ſua pag.* 1013. ſcribit Gaulonitin defeciſſe ad Agrippam uſque ad vicum Solymen.

Nomine BASAN vel BASCHAN, בשן, complectuntur ſcriptores ſacri illam partem regionis trans Jordanem, quꝙ dimidiꝙ tribui Menaſſe data & ad ſeptentrionem tribuum Ruben & Gad ſita fuit, & ſe extendit uſque ad montem Chermon, id eſt, ultimos terrꝙ Iſraeliticꝙ fines ſeptentrionem verſus. *Ioſ.* 22. 7. ולחצי שבט המנשה נתן משה בבשן ולחציו יהושוע עם אחיהם מעבר הירדן ימה *Dimidiæ tribui Menaſſe dedit Moſes in Baſan, & alteri dimidiæ dedit Ioſua poſſeſſionem cum fratribus ſuis ad alteram partem Iordanis occaſum verſus*. Confer *Ioſ.* 21. 6. Ita *Ioſ.* 13. 30. initium Baſanis ducitur a Machanaim, quꝙ ſita erat in confiniis tribus Gad *Ioſ.* 13. 26. Sic ut Baſan & regio tribus Gad ſe proxime contigerint, & 1. *Chron.* 5. 23. dimidia tribus Menaſſis legitur ſe extendiſſe מבשן, a Baſan, id eſt, a terminis Baſanitidis quibus contingit regionem Gaditarum, uſque ad montem Chermon. Male itaque Bochartus in Hierozoico *lib.* II. *cap.* 31. regionem Baſan deſcripturus, ſcribit, *Baſan*, ... vel Βαταναία *regio eſt trans Iordanem inter torrentes Iaboc & Arnon, paſcuis feliciſſima. Proinde Gaditæ & Rubenitæ, qui pecore abundabant, hanc ſibi dari poſtulant Num.* 32. 4. Baſan enim non fuit ſita inter Jabboc & Arnon: nec ea data fuit a Moſe Rubenitis & Gaditis, ſed dimidiꝙ tribui Menaſſis, quæ כל הבשן *omnem Baſanitin* habuit.

Sæpe conjungitur גלעד ובשן *Gilead & Baſan*, uti *Joſ.* 17. 1. 5. quum de regione a dimidia tribu Menaſſe poſſeſſa agitur, unde non ſequitur diſtinctas regiones eſſe, ſed poſſe unam vocem per alteram explicari, *Gilead*, *videlicet*, *Baſan*. Notum eſt *Vau* apud Hebræos ita uſurpari. Quamvis negare nolim forſitan Baſan regionem uti præcipuam nominari, omiſſis aliis, quæ nomine Gilead indicantur, uti quum *Deut.* 3. 13. Moſes dicit ויתר הגלעד וכל הבשן *& reliquam partem Gilead & omnem regionem Baſan dedi dimidiæ tribui Menaſſis*. Sic quoque *Joſ.* 13. 10. & 11. videtur accipiendum *omnes urbes Sichon . . . . & Gilead, ac terminum Geſchuræi & Maachatæi, & omnem montem Chermon, & univerſam Baſan*. Ubi Gilead capi nequit ſenſu latiſſimo, quo quicquid trans Jordanem eſt complectitur, nec eo quo pro regione tribus Gad adhibetur (nam ea fuit portio Sichonis jam recenſita) ſed hoc, quo regiones aliquæ a Baſan proprie dicta diverſæ dicuntur Gilead. Confer *Joſ.* 13. 30. & 32. ubi dimidia pars Gilead tradita tribui Menaſſe diſtinguitur a Baſan, vel certe diſtincte recenſetur.

In Baſan erat regio ארגב *Argob*, cujus nominis veſtigia in Ῥαγαβᾶ credimus nos inveniſſe, in qua 60. illæ urbes vel villæ חות יאיר Chavoth Jair dictæ, *Deut.* 3. 4. 14. 1. *Reg.* 4. 13. Ceterum regionem Baſan a paſcuis & quercetis commendari in Sacris literis notum eſt.

Baſan uſque ad fontes Jordanis & urbem Paneada ſe extendiſſe etiam ex Prophetia Moſis *Deut.* 33. 22. colligitur: *Dan catulus leonis qui proſilit ex Baſchan*: quam-

vis non negem id de leone ipſo ex Baſchan proſiliente quicum comparatur poſſe quoque accipi.

Batanææ nomine ita utitur Joſephus ut eam diſtinguat a Galaaditide & regione poſſeſſa a tribu Ruben, Gad, & dimidia Menaſſe, *Antiquit.* IX. 7. illic enim ſcribit Regem Syrorum tractus orientales regionis trans Jordanem vaſtaſſe quæ a Rubenitis Gaditis ac Menaſſitis incolebantur, præterea Galaaditicam ac Batanæam. Alibi tamen, *Antiquit.* IV. 5. Ogum Regem Baſan appellat τῆς Γαλαδίνης ϗ τῆς Γαυλανίτιδος Βασιλέα. Confinem eſſe Trachonitidi ſcribit *Antiquit.* XVII. 2. & *Antiquit.* XV. 13. dicitur Batanæa una cum Trachonitide & Auranitide adjecta regno Herodis. Idem legitur *lib.* I. *de bell. cap.* 15. Gaulan, ſive Golan, urbem (Γαυλαδημᾶν corrupte legitur) collocat in Batanæa *Antiquit.* IV. 7. quum ergo illa urbs Menaſſitarum fuerit, & ſimul in Batanæa ſita, nequit Batanæa diſtingui a regione a Menaſſitis inhabitata.

Βασανῖτις appellatur hæc regio Epiphanio *lib.* I. *adv. hær. pag.* 38. ubi legitur Nazaræos ortos ex Galaaditide & Baſanitide καὶ τῶν ἐπέκεινα τοῦ Ἰορδάνου & regionibus trans Jordanem. Libro eodem *pag.* 123. ſcribit Nazaræos habitaſſe ἐν τῇ Βασανίτιδι τῇ λεγομένῃ Χωκάβῃ δὲ Ἑβραϊστὶ λεγομένῃ, *in Baſanitide quæ Cocabe dicitur, Hebraice Chochabe*. Erit כוכב *ſtella*. Et ita dicta eſt regio a vico Κωχάβη Eodem libro *pag.* 126. videtur diſtinguere Batanæam & Baſanitin πλησίον τῆς Βαταναίας καὶ Βασανίτιδος χώρας, prope Batanæam & Baſanitin regionem. Sed crediderim ſcripſiſſe Epiphanium τῆς καὶ Βασανίτιδος. Ita enim res ipſa ſuadet: quum hæ regiones ab aliis inter veteres diſtingui non ſoleant: & ita noſter *p.* 136. ἐν Διοκαισαρείᾳ τῇ καὶ Σεπφουρίν. *Pag.* 142. idem Κώχαβα collocat ἐν τῇ Βασανίτιδι γῇ ἐπέκεινα Ἀδρααῶν, *in terra Baſanitide ultra Adraa*.

Euſebius regionem eandem facit Baſanitide & Batanæam, ad vocem Βασάν. Βασανῖτις ἡ νῦν καλεῖται Βαταναία. Atque ita Interpres Pentateuchi Samaritanus ברנין *Batanin* ubique pro בשן habet, Chaldæus מתנן. Stephanus *in Ethnicis*. Βαταναία συνοικία Συρίας, ἡ καὶ Βαταναία ἑνικῶς. *Batanea. Locus habitatus Syriæ: quæ & Batanea, in numero ſingulari*. Cyrillus in *Comm. ad Jeſaiam lib.* I. *Orat.* 2. regionem Baſan ſcribit Βαταναίαν vocatam poſtmodum, eamque fertilem eſſe & ſpiſſas maxime ac proceras cedros proferre, φυτῶν ἀρίστη τροφὸς παχείας τε ϗ εὐμηκεστάτους ἔχουσα τὰς κέδρους. Theodoretus *in Jerem.* 22. Baſan putavit eſſe montem uti Libanum, εἰς τὸν Λίβανον ϗ τὴν Βασάν, ὄρη δὲ ταῦτα, *ad Libanum & Baſan: hi ſunt montes*. Cum Libano Baſan jungitur ut regio montana *Jerem.* 22. 20. ſic ut montis Gilead partem Libanum inter & Pharan comprehendat. בשן וכרמל junguntur *Jeſ.* 33. 9. ubi Græci habent ἡ Γαλιλαία ϗ ὁ Χέρμελ.

Commemorat Euſebius γωνίαν τῆς Βαταναίας ad voces Αὐωθὼ Ἰαείρ & ad vocem Νινευὴ γωνίαν τῆς Ἀραβίας *angulum Arabiæ, in quo Neue ſita fuit*. Et ad vocem Καρναεὶμ... κώμη μεγίστη τῆς Ἀραβίας, ἥτις ἐστὶν ἡ Βαταναία λεγομένη. Hieron. *vicus grandis in angulo Batanææ*. In Græcis nihil de angulo. Γωνία aliquando non angulum ſed latus notat.

Decapoleos ter fit mentio in Novo Inſtrumento *Matt.* 4. 25. *Marc.* 5. 20. & 7. 3. Bis meminit Joſephus Δεκαπόλεως *Lib.* III. *de bell. cap.* 16. ſcribit urbem maximam Decapoleos eſſe Scythopolim, & *in vita pag.* 1025. commemorantur ei αἱ ἐν τῇ Συρίᾳ δέκα πόλεις. Euſebius in Onomaſtico. Δεκάπολις ἐν Εὐαγγελίοις. Αὕτη ἐστὶν ὁ ἐπὶ Περαίᾳ κειμένη ἀμφὶ τὴν Ἵππον ϗ Πέλλαν ϗ Γαδάραν. Hieronymus. *Decapolis; ſicut in Evangelio legimus. Eſt autem regio decem urbium trans Jordanem circa Hippum & Pellam & Gadaram*. Epiphanius *lib.* I. *adv. hær. pag.* 123. ſectam Nazaræorum ſcribit vigere ἐν τῇ Δεκαπόλει περὶ τὰ τῆς Πέλλης μέρη καὶ ἐν τῇ Βασανίτιδι in Decapoli circa Pellam & in Baſanitide. Plinius *lib.* XV. 3. de olivis. *Decapolis Syriæ perquum parvæ nec cappari majores, carne tamen commendantur: quam ob cauſam Italicis tranſmarinæ præferuntur in cibis, quum oleo vincantur*. Idem Decapolin ita deſcribit *lib.* V. *cap.* 18. Jungitur ei, (Judææ) latere Syriæ Decapolitana regio a numero oppidorum, in quo non omnes eadem obſervant: plurimi tamen Damaſcum & Opoton (Salmaſius *ad Solin. cap.* 35. *Eupoton, riguis ex*: alii, *Damaſcum ex epoto riguis amne*, &c.) riguas amne Chryſorrhoa fertilem Philadelphiam, Raphanam, omnia in Arabiam recedentia: Scythopolin (antea Nyſam a Libero patre, ſepulta nutrice ibi) Scythis deductis: Gaddara Hieromiace præfluente, & jam dictum Hippon, Dion, Pellam aquis divitem, Galaſam, (Garaſam) Canatham. Intercurſant cinguntque has urbes tetrarchiæ, regionum (regnorum al.) inſtar ſingulæ, & in regna contribuuntur, Trachonitis, Paneas, in qua Cæſarea cum ſupra dicto fonte, Abila, Arca, Ampeloeſſa, Gabe.

CA-

C A P U T XXXIV.

DE PARTITIONE PALÆSTINÆ IN PRIMAM, SECUNDAM, ET TERTIAM.

Palæstinæ divisio in primam, secundam, & tertiam quando instituta sit. Palæstina tertia excurrit ultra fines terræ Israeliticæ & pertingit usque ad sinum Arabicum. Syriæ tres. Syria Cœle *legendum in indice veteri provinciarum pro* Ciliciæ. *Palæstina tertia etiam* salutaris *dicta. Synedria nulla in Palæstina tertia. Hieronymus unius modo Palæstinæ meminit. Trajano imperante* πρῶτον Παλαιςινῶν ἔθνος *per* πρόληψιν *commemoratur. Index urbium episcopalium Palæstinarum trium a Carolo a Sto. Paulo editus & ab Holstenio notis illustratus non satis accuratus est.* Ælia *nulla distincta ab Hierosolymis.* Araclia *eadem urbs cum Archelaide.* Bitelion *urbs Episcopalis Palæstinæ primæ ab aliis omissa.* Bascath *male credita eadem cum* בצקת Jos. 15. 39. Diocletianopolis *male omissa. Eleutheropolis longe diversa a Chebron.* Minois *male omissa in indice urbium episcopalium Palæstinæ primæ, nec eadem cum Mennith, sed vicina Gazæ.* Emmaus *in sacris literis memorata diversa est ab Emmaunte quæ Nicopolis dicta est.* Petræ *duæ, altera Arabiæ, altera Palæstinæ non videntur statuendæ. Urbes episcopales Palæstinæ secundæ & tertiæ.*

DIsquirendum porro est de partitione Palæstinę in tria. Palæstina enim prima, secunda, & tertia commemorantur sæculo quinto a Christo nato ineunte & deinceps: & quamvis Palæstina tertia latius se extendat, quam terra ab Israelitis possessa, (ad sinum usque Arabicum protensa unde & Ailath urbs Palæstinæ ab Hieronymo in *libro* de situ & nominibus locorum appellatur) non videmur tamen ejus descriptionem in opere cui Palæstina titulum dedit prorsus posse omittere.

Palæstina quidem olim nonnisi una commemoratur, quum vel ita ἁπλῶς vel Syria Palæstina dicta est, qua de re actum fuit supra *capite* VIII. Ita Ammianus Marcellinus *lib.* XIV. eam Syriæ attribuit scribens, *Syriarum ultimam esse Palæstinam*. Ita in indice veteri Provinciarum Romanarum, qui ævo Theodosiano adscribi solet, legitur.

Orientis Provinciæ.

Syria Ciliciæ (viri docti addunt *vicina*. Verum ego crediderim legendum *Syria Cœle*, & id ab imperito librario in nomen notius esse mutatum, nempe *Ciliciæ*: nam certum est tres has Syrias a veteribus memorari; Syriam Cœlen, Syriam Phœnicen, & Syriam Palæstinam.) in qua est antiochia.

Syria Palæstina.
Phœnice.

Postea autem circa initia sæculi quinti mentio fit Palæstinæ primæ, secundæ, & tertiæ. Uti *in leg. 3. Cod. Theodos. de erog. milit. annon. Limitanei milites & possessorum utilitate conspecta per primam, secundam, & tertiam Palæstinam hujuscemodi norma processit*. Notandum est hanc legem latam esse x. Kal. April. Constantinopoli, Honorio A. VIII. & Theodosio III. A. A. CONSS. anno 409. in Codice Theodosiano a Gothofredo edito male legitur 396. uti & Fasti Consulares docent & inspectio legis sequentis iisdem Consulibus latæ. In notitia quoque Imperii primo Palæstina, dein Palæstina secunda, tum Palæstina salutaris memoratur. Creditur autem illa anno æræ Christianæ 427. conscripta. Sunt & qui putent Palæstinæ salutaris mentionem fieri *in leg. 3. Cod. Theod.* de protostasia, quæ anno 396. lata est. Legitur ibi vulgo *Præsidi Frygiæ Palestinæ*, pro *Hygiæ*, id est, salutaris.

Palęstinę utriusque (sed jam tum tres erant Palęstinę, uti liquet ex *leg. 3. Cod. Theod. de erog. mil. annon.*) fit mentio in Codice Justinianęo *lib.* I. *tit.* IX. *l.* 17. Judęorum primates qui in utriusque Palęstinę Synedriis dominantur, vel in aliis provinciis degunt, periculo suo &c. Eaque lex data est III. Kal. Jun. Constantinop. Florentio & Dionysio Coss. i. e. anno ęrę vulgaris 429. Nimirum Synedria nulla erant in Palęstina tertia, sed in prima & secunda, uti Tiberiade, Jasne &c.

Hieronymus anno 397. scribens adversus errores Johannis Jerosolymitani nonnisi unius

unius Palęstinę meminit, cujus metropolis Cęsarea sit. *Tu qui regulas quæris Ecclesiasticas & Nicæni Concilii canonibus uteris, & alienos Clericos & cum suis Episcopis commorantes tibi niteris usurpare, responde mihi, ad Alexandrinum episcopum Palæstina quid pertinet? Ni fallor, hoc ibi decernitur, ut Palæstinæ metropolis Cæsarea sit & totius orientis Antiochia.* Et de Paula loquens, quę circa annum 384. Palęstinam intravit, scribit Proconsulem Palęstinę pręmissis apparitoribus jussisse ei parari prętorium. Scilicet tum nonnisi una videtur fuisse. Zozimus quoque *lib.* IV. Hilarium a Theodosio magno toti Palęstinæ prępositum memorat.

Trajanus a Tiberiano, qui erat ἡγεμὼν τοῦ πρότου Παλαστινῶν ἔθνους literas accepit de Christianorum constantia. Meminit Malala in Chronographia, & Suidas ad vocem Τραιανός. Id videtur præfectum Palæstinæ primæ notare. Ita per πρόληψιν is appellatur. Necdum enim Palæstinæ primæ nomen notum erat. Ceterum phrasis hæc nobis in mentem reducit similem qua Eusebius utitur *lib.* I. de vita Constantini, *cap.* 19. Οἷον αὐτὸν καὶ ἡμεῖς ἔγνωμεν τὸ Παλαιστινῶν διερχόμενον ἔθνος. *Uti nos eum vidimus* (sc. *Constantinum*) *transeuntem per gentem Palæstinorum*.

Urbium Episcopalium Palæstinę primæ, secundæ, ac tertiæ indicem ediderunt Carolus a Sancto Paulo *in Geographia Sacra*, & Holstenius, in quo tamen urbes quædam omissæ mihi esse videntur, & de aliis nonnulla monenda habeo, in quibus ab istis viris in diversa abeo. Non omnia quæ de hisce urbibus dici debent hic adscribam. Libro tertio ea expromam. Hic indicem dabo notis quibusdam adspersum.

INDEX URBIUM ET LOCORUM EPISCOPALIUM
PALÆSTINÆ PRIMÆ.

AELIA, vel ELIA, uti nonnunquam scribitur, etiam ab Hieronymo in Comm. ad *Jes.*

Jeſ.64. Templum in toto orbe celebratum verſum in ſterquilinium urbis novæ quæ a conditore appellabatur Elia. Eſt hæc eadem Hieroſolyma quam cum Hadrianus Imperator Αἰλίαν Καπετολίναν ὀνόματι *Æliam Capitolinam appellavit*, teſte Xiphilino in epitome Dionis *pag.* 262. Si quis de ea re dubitet, ex hoc ipſo libro plura veterum teſtimonia colligere poterit. Putavit tamen Carolus a Sancto Paulo eſſe eam urbem ab Hieroſolyma diverſam: nam quum inter urbes Patriarchatus Hieroſolymitani primo Hieruſalem recenſuiſſet *pag.* 305. *Geographiæ Sacræ*, mox *pag.* 306. inter urbes Palæſtinæ primæ *Eliam* memorat his verbis: ELIA *Antonino Palæſtinæ oppidum inter Neapolin & Aſcalonem. Teoctiſtus Diaconus pro epiſcopo Eliæ ſubſcripſit dicto Concilio Hieroſolymitano*. Holſtenius in notis ſuis ad hunc locum nihil habet. Eſt tamen meo judicio inſignis error, & eo magis indicandus quod in libro iſtius argumenti, quemque aliquis incertus de ſitu alicujus loci in re dubia inter primos conſuleret, inveniatur. Quid? quod in mappa geographica Patriarchatus Hieroſolymitani, ab eodem ſcriptore adjecta, oppidum aliquod *Elia* legatur, inter Hieroſolymam & Lyddam. Nec tamen ignoravit is ſcriptor Hieroſolymam Æliam dictam fuiſſe, nam *pag.* 300. id fatetur, ſed neſcio qua ratione inductus credidit aliam fuiſſe *Eliam* vel Æliam in Antonini Itinerario, & Concilio Hieroſolymitano memoratam, aliam Hieroſolymam.

ANTHEDON.

ANTIPATRIS.

APATHUS.

ARACLIA vel HERACLEA. Hanc Palæſtinæ primæ urbem facit Carolus a S. to Paulo: ſed quo fundamento, neſcio. Crediderim nomen in quibuſdam codicibus legi, ſed depravatum pro nomine Archelaidis.

ARCHELAIS. Archelais Palæſtinæ urbs fuit, Ptolemæo teſte, ſita inter Jerichuntem & Scythopolin, de qua plura notabimus *libro tertio*.

ASCALON.

AZOTUS duplex.

BITELION. Referri debuiſſet ab viris eruditiſſimis Carolo a St. Paulo & Holſtenio inter urbes Epiſcopales Palæſtinæ primæ: nam in Palæſtina prima hanc urbem ſitam fuiſſe patet ex notitia Græca Patriarchatuum (quam vide *cap. ſeq.*) & Epiſcopum habuiſſe liquet ex Concilio Hieroſolymitano, Μαυνήλιος τῦ Βιτυλίυ.

BASCHAT. Recenſetur a Carolo a St. Paulo inter urbes Palæſtinæ primæ: ſed illa Baſcatha vel Bacatha in Epiſtola Joannis Hieroſolymitani memorata erant trans Jordanem, nec ad Palæſtinam primam pertinebant. Liquet ex Epiphanio: ſicut eo referri non debeat urbs בצקת *Joſ.* 15. 39. in tribu Juda ſita.

CAESAREA.

DIOCLETIANOPOLIS. Fuit in Palæſtina prima: liquet ex notitia Græca, & Epiſcopum habuiſſe liquet *ex Concil. Chalcedonenſi*. Omiſſa eſt a Carolo a St. Paulo in indice urbium Epiſcopalium.

DIOSPOLIS. Sive Lydda. *Theodoret. Hiſt. Eccl. lib.* 1. *cap.* 5. Λύδδα δὲ ἐστιν ἡ νῦν καλȣμένη Διόσπολις.

DORA.

ELEUTHEROPOLIS. Carolus a St. Paulo in Geogr. Sacra ſcribit eam quibuſdam Hebron credi. Ita quoque Petavius ad Epiphanium. Sed quum ex Euſebii Onomaſtico qui urbes aliquas deſcribit inter Eleutheropolim & Chebronem liqueat non poſſe eſſe eamdem cum Chebrone, & ex Itinerario veteri quod Antonini dicitur appareat alio loco ſitam fuiſſe Eleutheropolim quam Chebronem, voluiſſem hoc illic a viris doctiſſimis monitum fuiſſe, ne videretur illa opinio ferri poſſe, eandem eſſe Eleutheropolin & Chebronem: quæ, ſi quæ alia, falſiſſima eſt.

GADARA.

GAZA.

GERARA, ſive ſaltus Gerariticus.

JERICHO.

JAMNIA.

JOPPE.

LIVIAS.

LYDDA.

MAJUMA.

MINOIS. Urbs primę Palæſtinę, cujus epiſcopus memoratur in Concilio Chalcedonenſi. Vide quę notabimus ad excerpta ex hoc Concilio ad nomen Βηρύλλȣ Ἀλȣ̃, libro quarto. Præterierunt hanc urbem Carolus a St. Paulo & Holſtenius in notitia

Epi-

Episcopatuum Palæstinę primę & collocarunt eam in Palæstina secunda. Holstenius quidem credidit eam fuisse eandem cum urbe Mennith trans Jordanem. Sed alia est *Minois* urbs vicina Gazę, non ipsa Gaza, uti Stephanus in Ethnicis scribit, alia *Mennith*. Id liquet ex Eusebii Onomastico. Vide & notitias Imperii. Carolus autem a St. Paulo *pag.* 312. ulterius vagatur ad quærendam Minoida, conjicitque esse Minoam urbem in Creta vel insula quadam ante Megaram. Sed nihil est certius quam Minoida prope Gazam fuisse.

NEAPOLIS.

NICOPOLIS. Condita vel restaurata potius anno quarto Imp. Heliogabali, teste Eusebio in Chronicis. Hæc creditur eadem quæ olim in Novo T. Emmaus vocabatur. Sozomenus *Hist.* v. 21. Πόλις ἐςὶν ἐν Παλαιςίνη ἡ νῦν καλȣμένη Νικόπολις. Ταύτην δὲ ἔτι κώμην ὖσαν οἶδεν ἡ θεία τῶν Εὐαγγελίων Βίβλος ϗ Ἐμμαοῦς προσαγορεύει. Ῥωμαῖοι δὲ μετὰ τὴν ἅλωσιν Ἱεροσολύμων ϗ τὴν κατὰ τῶν Ἰȣδαίων Νίκην Νικόπολιν ἀνηγόρευσαν· ἐκ δὲ τȣ͂ συβάντος ὄτως ὠνόμασαν. *Urbs est Palæstinæ nunc dicta Nicopolis. Hujus meminit Sacer Evangeliorum Codex & Emmaus vocat. Romani vero, excisa Hierosolyma, & devictis Judæis Nicopolin appellaverant.* Sed fallitur. Alia est Emmaus in Novo Testamento memorata, alia Emmaus quæ dicta est Nicopolis & longius distat ab Hierosolymis, XXII. nempe milliaribus Romanis.

ONUS.

PETRA. Hanc ita recenset *pag.* 306. Carolus a St. Paulo inter urbes Palæstinę primæ. *Petra. D. Athanasio in Epist. ad solitarios, ubi Asterium hujus Episcopum nominat.* Putat sc. vir doctus duas fuisse Petras, unam Palæstinæ primę, alteram Palæstinę tertię Metropolim. Ita scribit *pag.* 302. *Petra Metropolis tertiæ Palæstinæ civitas munitissima in monte sublimi sita ad fines Moab apud Ptolemæum legitur in descriptione Arabiæ Petrææ. Arecem & Arce a Josepho dicitur & aliquando Archin teste Wissemburgio. Aliaque est a Petra Palæstinæ quæ sedes Episcopalis tantum fuit, ut clare probatur ex D. Athanasio (in Ep. ad solit.) qui Asterium Petræ Palæstinæ Episcopum vocat & Arium Petræ Arabiæ.* Ego autem non video duas Petras statuendas esse, sed illam Petram in finibus Moab (locatur autem a Carolo a St. Paulo in mappa geographica non longe ad Jordane ad septentrionem maris mortui) commentum esse puto. Sed hæc discutiemus infra *libro tertio*.

RAPHIA.

SEBASTE.

SOZUSA.

SYCAMAZON.

TOXUS.

TRICOMIAS. Hæc sex loca omisit Carolus a St. Paulo; male, uti liquet ex capite sequenti.

INDEX URBIUM ET LOCORUM EPISCOPALIUM PALÆSTINÆ SECUNDÆ.

ABILA. Sita fuit in Palęstina secunda: vide notitiam Gręcam Patriarchatuum, & Episcopum habuit. Vide Concil. Hierosol. Male omissa a Carolo a St. Paulo.

CAPARCOTIA. *Interpretibus Ptol. Caparnaum*, scribit Carolus a St. Paulo & collocat eam in Mappa Geographica Patriarchatus Hierosolymitani ad latus septentrionale maris Galilęę. Sed urbs fuit inter Scythopolin & Cęsaream, nec quicquam est quod suadeat de Capernaum hic cogitare, quum plurima loca Palęstinę nomen Caphar prępositum habeant. Id docebimus *libro tertio*.

CAPITOLIAS.

DIOCÆSAREA. Urbem hanc Palęstinę secundę fuisse legitur in notitia Græca Patriarchatuum. Et Episcopum habuit. Vide excerpta ex Concilio Hierosolymitano infra libro quarto. Locum itaque habere debuisset, in serie urbium Episcopalium Palęstinę secundę apud Carolum a St. Paulo.

GADÆ.

GADARA.

GAULAME CLIMA.

HELENOPOLIS. Omissa est in Notitia Episcopatuum Palæstinæ secundæ ab Car. a St. Paulo & Holstenio. Erat tamen sita in Palæstina secunda, uti docemur ex Notitia Græca Patriarchatuum, & urbs episcopum habuit, qui interfuit Concilio Hierosolymitano. Erat illa nuncupata de nomine Helenæ matris Constantini. Meminit Sozomenus *Histor.* II. 2. Ἔχει δὲ αὐτῆς διηνεκοῦς μνήμης ἐνέχυρον ὁ μέλλων αἰὼν

τὴν

τὴν ἐπὶ Βιθυνίας πόλιν καὶ ἑτέραν παρὰ Παλαιστινοῖς, ἀπ' αὐτῆς λαβέτας τὴν προσηγορίαν. *Habent etiam tempora ventura perenne pignus memoriæ ejus, urbes duas de nomine ejus dictas, alteram in Bithynia, alteram in Palæstina.*

Hippus.

Maximianopolis.

Mennith. Hanc male referri a viris eruditissimis a St. Paulo & Holstenio inter Urbes Palæstinę secundę statim monuimus.

Nais, vicus.

Pella.

Raphia. Sub Imperio Valentiniani & Theodosii Ῥαφιῶται καὶ Γαζαῖοι ex Palęstinis pręcipue pro Templis Deorum suorum dimicarunt. Sozomen. *Hist.* vii. 15. Male refertur huc a viris doctissimis hęc urbs & tres post Scythopolim sequentes: fuere enim in Palęstina prima.

Scythopolis.

Sebaste.

Sozuza. Collocat illam Carolus a St. Paulo inter Cęsaream & Samariam.

Sycamazon. Certi nihil liquet de situ hujus urbis. Fuisse in Palęstina prima patet ex Notitia Gręca Patriarchatuum.

Tetracomias.

Tiberias.

Zabulon. Putat Carolus a St. Paulo esse Zabulona prope Ptolemaidem, Josepho *l.* 2. *de bell.* 21. memoratam & locat in Palęstina prima. Dubium mihi tamen est, an ad eam pertineat. Nam Ptolemais ipsa non ad Palęstinam, sed Phœnicen pertinuit. Vide Notitiam Gręcam Codino subjunctam *pag.* 360.

Index Urbium et Locorum Episcopalium Palæstinæ Tertiæ.

Aila. Ad Sinum Arabicum.

Areopolis. Sozomenus eam Arabię attribuit secundum morem illorum temporum, quibus tota Palęstina tertia Arabia appellatur. *Lib.* vii. 15. scribit in Arabia Petręos & Areopolitas pro templis Deorum suorum acriter dimicasse. Ἐν τῇ πάλαι Ἀραβίᾳ, νῦν δὲ Παλαιστίνῃ τρίτῃ καλουμένῃ. *Procop. de Ædif. Justin. l.* v. *c.* 8. ibi dicit esse montem Sina. Ita quoque *l.* i. *de bell. Pers. c.* 15. dicit a regione Homeritarum Gazam, usque Arabiam olim protensam fuisse,

Arindela.

Augustopolis.

Birosaba.

Characmoba. Fuisse in Palæstina tertia patet ex notitia Græca secunda quam consule capite sequenti: & episcopum habuisse ex Concilio Hierosol. liquet: quare inter Urbes Episcopales hujus Palæstinæ recenseri debuisset a Carolo a St. Paulo *in Geographia Sacra pag.* 309.

Eluza. Tribuitur Palæstinæ tertiæ in Notit. Græca. Sed in versione *Action.* 2. *Concil. Chalcedon.* dicitur esse secundæ, & in Stephano.

Mamopsora.

Mapse.

Mitrocomia.

Pentacomia.

Petra. Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς attribuit Palæstinæ iii.

Paran.

Phænon.

Rabathmoba. Id est, Areopolis. Stephanus in Ethnicis Palæstinæ tertiæ attribuit.

Saltus Hieraticus.

Sodoma. Refert hanc Carolus a St. Paulo inter urbes tertiæ Palæstinæ, quod in Concilio Nicæno Severus Sodomorum Episcopus memoretur. Sed suspecta mihi vox est *Sodomorum:* nec enim urbs ea, postquam semel eversa est, iterum exstructa fuisse legitur uspiam, quod sciam: sed de ista re agetur infra *lib.* iv. in notis ad excerpta ex Conciliis veteribus.

Zoara.

Si quis porro scire desideret, quis status sit hodie Episcopatuum in tribus his Palæstinis, legat quæ habentur in Actis Sanctorum, mensis Maji *Tom.* ii. *pag.* 805. *Nunc gementibus sub Turcarum jugo qualibuscunque Christianis & Constantinopo-*

litanis Imperatoribus , a quibus solebant episcopi peti , pridem extinctis , eo res devenit ut cum nuper præterito anno MDCLXXII. *congregari Synodum placuisset adversus Calvinistas pro reali Christi præsentia in Eucharistia , exemplo aliarum quæ fuerant super eadem causa Constantinopoli celebratæ anno* MDCXXXVII. & MDCXLII. *(quarum omnium acta Græco-Latina recenter accepimus impressa Parisiis) soli septem reperti sint qui ad Dositheum tunc Patriarcham convenire possent , scilicet Metropolitæ Petræ , Ptolemaidis & Posidonis (qui etiam Cęsareę Presulem se dicebat) Nazareth , Bethleem , cum Archiepiscopo Gazæ (qui etiam locum tenebat absentis Archiepiscopi Sancti Spelęi) & Archiepiscopo Neapoleos atque Sebastę , nec non cum Episcopo Lyddę , subscripseruntque decreto fidei ibidem constitutę , una cum sexaginta hegumenis Monasteriorum , &c.*

CAPUT XXXV.

CONTINENS EXCERPTA EX NOTITIIS VETERIBUS ECCLESIASTICIS DE URBIBUS PALÆSTINARUM TRIUM.

Varia in Notitiis veteribus Grecis emendantur conferunturque illę inter se . Voces Ῥεγεὼν, Σάλτων *, & alię illustrantur . Notitię veteres Latinę varię exhibentur cum precedentibus conferendę.*

AD illustrationem eorum quæ capite præcedente notavimus omnino videntur consulendæ notitiæ veteres Ecclesiasticæ , e quibus non ea tantum quæ ad Palæstinas spectant , excerpenda duximus , verum etiam quæ ad Phœnicen & Arabiam , quoniam & in illis urbes memorantur , quæ terræ Israelitarum olim adscriptæ sunt.

EXCERPTA

EX GRÆCA NOTITIA PATRIARCHATUUM

Edita a Luca Holstenio ex MS.to Vaticano & subjuncta Geographię Sacrę a Carolo a St. Paulo editę Amstelodami . a. 1704. p. 6. Inserta quoque Corpori Historię Byzantinę editaque anno 1648. Parisiis una cum Codino Curopalata de officiis & officialibus Curię Constantinopolitanę.

Πέμπτος ὁ ἁγιότατος καὶ ἀποστολικὸς θρόνος Ἱεροσολύμων τῆς ἁγίας πόλεως τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Ἰακώβου αὐτόπτου καὶ ὑπηρέτου τοῦ λόγου γενομένου καὶ μύστου τῶν ἀπορρήτων ἀθεάτων μυστηρίων τῶν οὐρανίων θεαμάτων ; περιέχων πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην χώραν ἄχρις Ἀῤῥαβίας . Καισαρεία μητρόπολις , Δῶρα , (1) Ἀντίπατρος , Διόσπολις , Ἰαμνία , Νικόπολις (2) Ονοῦς , Σώζουσα , Ἰόππη , Ἀσκάλον , Γάζα , Ῥαφία , (3) Ἀνθιδὼν , Διοκλητιανούπολις , Ἐλευθερούπολις , Νεάπολις , Σεβαστὴ , Ῥεγεὼν (4) Ἀπαθῶς , (5) Ῥεγεὼν Ἱεριχὼ , Ῥεγεὼν (6) Λιβυὰς , Ῥεγεὼν (7) Γαδάρων , Ἄζωτος πάραλιος , Ἄζωτος (8) Ἴσπινος , (9) Εὐχομάζων , (10) Βιτέλιος , Τριχομιὰς , Τόξος Σάλτων , Σάλτων (11) Γεραιτικὸς ἤτοι (12) Βαρσάμων.

Ἐπαρχία Παλαιστίνης Β΄ Σκυθόπολις , Πέλλαι , (13) Γάδειρα , Καπετώλιοσα , Ἄβιλα , (14) Μαξιμιανούπολις , Διοκαισάρεια , Τιβεριὰς , Γαδαὶ , Ἐλενούπολις , Ἵππος , Τετρακομία , Κλῖμα (15) Γαυλάμης , Κώμη Ναΐς.

Ἐπαρχία Παλαιστίνης Γ΄. Πέτραι μητρόπολις , Αὐγουστόπολις , Ἀρίνδηλα , (16) Παρωχμοῦχου

(1) Lege Ἀντίπατρις. (2) Erit *Ono* vicina Lyddæ, אנו. (3) Ἀνθηδών. (4) An est Ἀμαθοῦς . At illa videtur ad secundam potius referenda. (5) Ῥεγεὼν est regio. καθ᾽ ἕκαστον Ῥεγεῶνα ex Theophane vertit Anastasius Bibliothecarius *pag.* 118. *per omnem regionem*. (6) Pro Λιβιάς. Ita in Conciliis quoque semper. (7) Non sunt hæc Gadara trans Jordanem. Illorum enim mox in Palæstina secunda mentionem injiciet. (8) Ἥσπινος legitur in corpore Historiæ Byzantinæ. Et mox Εὐκωμάζων. (9) Συκομάζων legendum est. (10) Est Bethel. (11) Lege Γεραριτικὸς ἤτοι Βαρσάβων , *Tractus Gerariticus sive Berschabæ* . De qua re non sinunt nos dubitare hæc verba Theodoreti *quæst.* 1. in *lib.* II. *Paralipom.* Περὶ γὰρ τὴν καλουμένην Ἐλευθερόπολιν Γεραρηνῶν Σάλτον μέχρι τοῦ παρόντος ὠνόμασται . *Circa Eleutheropolin est Salton Gerarenorum usque in hunc diem appellatum* . (12) l. Βαρσάβων . (13) Mox meminit Γαδάρων . Sed illa erant Gadara Azoto proxima, quæ post illa statim recensetur. (14) Μαξιμιανούπολις in *Histor. Biz.* (15) Γαυλάμη ibid. (16)

μϰ̃χυ, (17) Α᾽ειόπολις, Μάψης, Ε᾽λῦσα, Ζαύρα, (18) Βιροσαμὼν, (19) Ε᾽λὰς, (20) Πενταϰόμια, Μαμόψορα, (21) Μητροϰώμης, Σάλτον Ι᾽ερατιϰόν.

Puto esse Χαραϰμώβα. (17) Α᾽ρεόπολις. (18) Bersabe: atqui ejus meminit in Palæstina prima. Sed ibi erat Σάλτων, hic non. (19) Α᾽ιλὰ ad sinum Arabicum. (20) Erat etiam ad Euphratem locus hoc nomine Πενταϰόμια. Procopius meminit *l.* 11. *c.* 9. de ædific. Justiniani. (21) Μητροϰώμης. Uti Metropolis caput est urbium alicujus provinciæ ita Metrocomia caput est vicorum.

Quintus Sanctissimus & Apostolicus thronus Hierosolymorum Sanctę civitatis Sancti Apostoli & fratris Domini nostri Jesu Christi Jacobi, qui oculatus testis & minister fuit Verbi ac Mystes & ineffabilium invisibiliumque mysteriorum, cœlestium spectaculorum: continens totam Palestinam usque ad Arabiam. Cęsarea Metropolis, Dora, Antipatros, Diospolis, Jamnia, Nicopolis, Onus, Sozusa, Joppe, Ascalon, Gaza, Raphia, Anthidon, Diocletianopolis, Eleutheropolis, Neapolis, Sebaste, Regeon Apathos, Regeon Jericho, Regeon Libyas, Regeon Gadarorum, Azotus maritima, Azotus Hippinus, Eucomazon, Bitelius, Tricomias, Toxus Salton, Salton Gerariticus sive Barsamorum.

Provincia Palæstinæ secundæ, Scythopolis, Pellæ, Gadira, Capetolissa, Abila, Maximianopolis, Diocæsarea, Tiberias, Gadæ, Helenopolis, Hippus, Tetracomia, Clima Gaulames, Vicus Nais.

Provincia Palæstinæ tertiæ, Petræ Metropolis, Augustopolis, Arindela, Parochmuchi, Ariopolis, Mapses, Elusa, Zaura, Birosamon, Elas, Pentacomia, Mamopsora, Metrocomes, Salton Jeraticon.

EX NOTITIA ALTERA ECCLESIASTICA,

Sive diatyposi Leonis Augusti, ut eam vocat P. Jacobus Goar, qui illam Corpori Historiæ Byzantinæ inseruit, & cum MS.to contulit.

Nota ordinem locorum numeros appositos sequi, quod nosse interest, ut loca cum locis jungi queant, & emendationes recte fieri.

Ε᾽παρχία Φοινίϰης Παραλίας.

1. Τύρος μητρόπολις	2. Σιδὼν	3. Πτολεμαὶς
4. Βήρητος	5. Βίβλος	6. Τείπολις
7. Α᾽ρϰαὶ	8. Ο᾽ρθωσιὰς	9. Βότρυς
10. (*a*) Κώμη Γήγαρτα	11. Α῎ραδος	12. Α᾽ντάραδος
13. Πανέας	14. (*b*) Γονασίτιοι Σαλτων	15. Κώμη Πολιτιανή.
16. Κώμη Τριεεὶς		

Ε᾽παρχία Φοίνιϰις Λιβανισίας.

1. Ε῎δεσα μητρόπολις	2. Λαοδίϰεια	3. Η᾽λιΰπολις
4. (*c*) Α῎βιλλα	5. Δαμασϰὸς	6. Κλίμα Ι᾽αμβρΰδων
7. Ε᾽υάριος ἤτοιΙ᾽ϋςινιανΰπολις	8. Παλμύρα	9. Κλίμα Μαγλΰδων
10. (*d*) Σάλτον Γονάϊτιϰὸν	11. (*e*) Σαλάμιας.	12. Κλίμα ἀνατολιϰόν.

Ε᾽παρχία Παλαιςίνης Γ.

1. Πέτραι μητρόπολις	2. Α᾽υγϰ̃σόπολις	3. Α᾽ρινδηλὰ
4. Χαραγμϰ̃χα	5. Α᾽ρεόπολις	6. (*h*) Μάψις
7. Ε᾽λϰ̃σα	8. Ζώορα	9. Βιροσάβων
10. Ε᾽λὰς	11. Πενταϰωμία	12. Μαμῶ
13. (*f*) Ψορὰ	14. (*g*) Μιτροϰωμία	15. (*i*) Σάλτων Ι᾽εραστιϰὸν

(*a*) In Corpore Historiæ Byzantinæ est Γηγάρτα ϰώμη. (*b*) In Corpore Historiæ Byzantinæ legitur Γόνασι ἤτοι Σάλτων. In *lib.* XI. Codicis Justiniani *tit.* 69. *possessiones Gonatici Saltus*, τϰ̃ Γονατιϰϰ̃ Δρυμῶνος memorantur.

(*c*) Α῎νβιλα legitur in Corpore Hist. Byzant. (*d*) Hic videtur esse *saltus Gonaticus* de quo supra vide *pag.* 216. (*e*) Hæc Salaminias in Antonini Itinerario dicitur. (*f*) Alii jungunt cum præcedenti. (*g*) Τιτροϰωμία editum est in Corpore Historiæ Byzantinæ, sed quum in adjecta versione Latina sit *Mitrocomia* erit error operarum typographicarum. (*h*) Νάψις in Corpore Historiæ Byzant. (*i*) Hoc jungendum cum

Ἐπαρχία Ἀραβίας.

1. Βόϛρα μητρόπολις
2. Ἄδρασὸς
3. Δία
4. Μέδαυα
5. Γεράσσα
6. Νέυη
7. Φιλαδέλφεια
8. Ἔσβυς
9. Νεάπολις
10. Φιλιππόπολις
11. Φένυτος
12. Κωνςαντίνη
13. Σιονυσίας
14. Πεντακωμία
15. Τελκωμία
16. Κανοθὰς
17. (k) Σάλτων
18. Βατανέως
19. Ἑξακωμία
20. Ἐνακομία
21. Κώμη Γωνίας
22. Κώμη Χερὺς
23. Κώμη Στάνες
24. Κώμη (*l*) Μαχαβέρος
25. Κώμη Κωρεάθης
26. Κώμη Βιλβανῦς
27. Κώμη Κάπρων
28. Κώμη Πυρροαρετῶν
29. Κώμη Σέτνης
30. Κώμη Ἀριαχῶν
31. Νεότης
32. Κλίμα Ἀνατολικῶν καὶ Συσμῶν
33. Κώμη Βεβδάμης.
34. Κώμη Ἀειάθας Τράχωνος

Provincia Phœnices Paraliæ.

Tyrus Metropolis.	*Sidon.*	*Ptolemais.*
Berytus.	*Biblus.*	*Tripolis.*
Arcœ.	*Orthoſias.*	*Botrys.*
Vicus Gegarta.	*Aradus.*	*Antaradus.*
Paneas.	*Gonaſitii ſaltus.*	*Villa Politiana.*
Villa Trieris.		

Provincia Phœnices Libaneſiæ.

Edeſa Metropolis.	*Laodicea.*	*Heliopolis.*
Abilla.	*Damaſcus.*	*Clima Jambrudorum.*
Euarius ſive Juſtinianopolis.	*Palmyra.*	*Clima Magludorum.*
	Salamias.	*Clima Orientale.*
Saltus Gonaiticus.		

Provincia Palæſtinæ tertiæ.

Petræ Metropolis.	*Auguſtopolis.*	*Arindela.*
Charagmucha.	*Areopolis.*	*Mapſis.*
Eluſa.	*Zoora.*	*Biroſabon.*
Elas.	*Pentacomia.*	*Mamo.*
Pſora.	*Mitrocomia.*	*Salton Jeraticon.*

Provincia Arabiæ.

Boſtra Metropolis.	*Adraſus.*	*Dia.*
Medava.	*Geraſſa.*	*Neue.*
Philadelphia.	*Esbus.*	*Neapolis.*
Philippopolis.	*Phenutus.*	*Conſtantina.*
Dionyſias.	*Pentacomia.*	*Tricomia.*
Canothas.	*Salton.*	*Bataneos.*
Hexacomia.	*Enacomia.*	*Vicus Gonias ſive anguli.*
Vicus Cherus.	*Vicus Stanes.*	
Vicus Coreathes.	*Vicus Bilbanus.*	*Vicus Machaberus.*
Vicus Pyrgoareton.	*Vicus Setnœ.*	*Vicus Caprorum.*
		Neotes.

ſequenti liquet ex Notitia priore. Adeoque hinc patet illa non eſſe diſponenda eo ordine quo in Hiſtoriæ Byzantinæ ſcriptoribus leguntur

Πεντακώμια	Ψώρα
Σάλτων	Τιτροκόμια
Μαμῶ	Γερατικὸν

Sed error inde natus eſt quod ita ut hic per tres columnas, ſed ſine numeris ordinem vocum indicantibus, fuerint diſpoſita: & quod *Mamopſora* pro una voce habuerint, unde Σάλτων locum τῆς Μαμῶ occupavit.

(k) Videtur jungendum cum Βατανέως. (*l*) Μαχαβέρως in Corpore Hiſtor. Byzantin.

Neotes.
Vicus Ariathæ Trachonis.
Clima Orientalium & occidentalium.
Vicus Ariachborum.
Vicus Bebdamus.

EXCERPTA EX NILI DOXOPATRII

Notitia Patriarchatuum, ſcripta anno æræ Chriſtianæ 1151. edita a le Moyne in Variis Sacris pag. 231. & a Schelſtratano Tom. II. Antiquit. Eccleſ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐτιμήθη καὶ ὁ θρόνος Ἱεροσολυμῶν ἀποσπασθεὶς τῆς ἐνορίας καὶ ἐξουσίας Ἀλεξανδρέων καὶ γέγονεν αὐτοκέφαλος καὶ κεφαλὴ καὶ ἰσότιμος τοῖς τρισὶ θρόνοις, πλὴν ἐτάχθη μετὰ τὴν Ἀντιοχείας τιμᾶσθαι καὶ ἀναφέρεσθαι καὶ καθῆσθαι. Εκλήθη δὲ καὶ Πατριάρχης καὶ αὐτὸς ὁ Ἱεροσολύμων καί τοι πρότερον ἐπίσκοπος ὢν τοῦ Κασαρείας τῆς ἐν Παλαιστίνῃ· ἡ γὰρ Παλαιστίνη εἶχε μητρόπολιν τὴν Καισάρειαν, ὑφ' ἣν ἐτέλει τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπισκοπὴ οὖσα αὐτῆς, εἶχε δὲ καὶ ἑτέρας μητροπόλεις ἐχούσας ὑφ' ἑαυτὰς διαφόρους ἐπισκοπὰς ἤγουν δευτέραν τὴν Σκυθόπολιν, ἤτοι Βασὰν, τρίτην τὴν Πέτραν, τετάρτην τὴν Βόστρην ἤτοι Ἀραβίαν. Ἔχει δὲ καὶ αὐτοκεφάλους ἐπισκοπὰς εἰκοσιπέντε μὴ ἐχούσας ὑφ' ἑαυτὰς ἐπισκοπὰς, ὑπόκεινται δὲ τῷ θρόνῳ τῶν Ἱεροσολύμων.

α΄. Τὴν Διοσπόλεως ἤτοι Γεωργίου πόλεως.
β΄. Τὴν Ἀσκάλωνος:
δ΄. Τὴν Γάζης.
ε΄. Τὴν Ἀνθηδόνος.
ς΄. Τὴν Διοκλητιανουπόλεως.
ζ΄. Τὴν Ἐλευθερωπόλεως.
η΄. Τὴν Νεαπόλεως.
θ΄. Τὴν Σεβάστης.
ι΄ Τὴν Ἰορδάνου.
ια΄. Τὴν Τιβεριάδος.
ιβ΄. Τὴν Διοκαισαρείας.
ιγ΄. Τὴν Μαξιμιανουπόλεως.
ιδ΄. Τὴν Καπετολιάδος.
ιε΄. Τὴν (*b*) Μύρου.
ις΄. Τὴν Γαδάρου.
ιζ΄. Τὴν τῆς Ναζαρέθ.
ιη΄. Τὴν Θαβωρίου ὄρους.
ιθ΄. Τὴν Κυριακουπόλεως.
κ΄. Τὴν (*c*) Ἀδρίας.
κα΄. Τὴν Γαβάλων.
κβ΄. Τὴν (*d*) Αἰλίας.
κγ΄. Τὴν φαρᾶς.
κδ΄. Τὴν Ἐλενουπόλεως.
κε΄. Τὴν τοῦ ὄρους Σινᾶ.

Poſtea autem novo honore mactatus eſt thronus Hieroſolymitanus, avulſus a diœceſi ac poteſtate Alexandrini, & ipſe caput evaſit, ad eandem dignitatem cum tribus aliis thronis promotus. Sancitum tamen eſt, ut ordine inferior eſſet Antiocheno & poſt illum honoraretur, referretur in diptychis, & ſedem occuparet. Patriarcha etiam vocatus eſt epiſcopus Hieroſolymitanus, licet antea epiſcopus eſſet ſub Cæſareenſi Palæſtinæ quum illius Metropolis eſſet Cæſarea, & Hieroſolyma Cæſareæ, ut Epiſcopatus Metropoli, ſubeſſet. Habuit vero & alias Metropoles quæ varios epiſcopos ſub ſe habebant, nempe ſecundam Scythopolin, ſive Baſan (Bethſan) tertiam Petram, quartam Boſtram ſive Arabiam. Habet autem Archiepiſcopatus nemini obnoxios viginti quinque, qui nullos ſub ſe habent epiſcopatus, & ſubſunt omnes throno Hieroſolymitano.

1. *Dioſpoleos, ſive urbis Georgii.*
2. *Aſcalonis.*
3. *Joppes.*
4. *Gazæ.*
5. *Anthedonis.*
6. *Diocletianopoleos.*
7. *Eleutheropoleos.*
8. *Neapoleos.*
9. *Sebaſtes.*
10. *Jordanis.*
11. *Tiberiadis.*
12. *Diocæſareæ.*
13. *Maximianopoleos.*
14. *Capitoliadis.*
15. *Myri.*
16. *Gadari.*
17. *Nazareth.*
18. *Montis Thabor.*
19. *Cyriacopoleos.*
20. *Adriæ.*
21. *Gabalorum.*
22. *Æliæ.*
23. *Pharæ.*
24. *Helenopoleos.*
25. *Montis Sina.*

EXCER-

(*a*) Nilus ipſe id explicuit antea *p.* 228. nempe ſi urbes eſſent in eadem provincia in qua Metropolis erat, magnitudine præſtantes & parum ab illa differentes, ἐποίουν ταύτας Ἀρχιεπισκοπὰς αἵ τινες οὐκ εἶχον ἐπισκοπὰς ὑφ' ἑαυτὰς, conſtituerunt eas Archiepiſcopales, quæ nullos epiſcopatus ſub ſe haberent.

(*b*) An forte uti ſequitur Γαδάρου pro Γαδάρων, ſic hoc legendum Μύρων. Τὰ Μύρα τῆς Λυκίας, eſt Lyciæ Metropolis hoc nomine, cujus & Nilus noſter *pag.* 255. meminit. (*c*) Ἀδραάς. (*d*) Αἰλάς ad ſinum Arabicum.

EXCERPTA EX NOTITIA LATINA

Quinque Patriarchatuum subjuncta Geographiæ Caroli a St. Paulo . p. 59.

CHANANEA.

Patriarchatus Hierosolymitanus habet sub se hos Metropolos inferius annotatos & hos suffraganeos quorum primus est Lidda id est Sanctus Georgius , quæ prius..... Gaza dicitur . Joppe id est , Effrata.

[a] *Meivias.*
Piodicianopolis.
Petra id est Cara
Legionensis , id est Ligum
Beigeberin.
Bersabee.
Sebastia, id est , Samaria.
Diocæsarea.
Turris Stratonis prius Dor dicta.
Ebron , id est, S. Abraham, prius Arbe dicta vel Mambre.
Adroga.
Mauronensis.
Capitolina.
Gedam.
Carrata.
Affra.
Helispharan.
Helenopolis.
Patracensis.
Jericho.
Tiberiadis.
Thabor, ubi transfiguratus est Christus.

Montis regalis qui habet sub se quemdam episcopum Græcum qui est in monte Sinai. Ibi sunt & aliæ civitates quæ non habent proprios episcopos scilicet Aschalonia quæ sub Episcopo de Bethleem , quæ prius Gaza dicebatur , ubi Joannes Baptista , Helyas & Abdias Prophetæ mortui sunt.

Est & Neapolis 1. Siccima vel [*b*] Sychanam quæ est in Jurisdictione [*c*] Canicorum sepulcri Domini.

Caiphas 1. Porphyria quæ est sub episcopo Cæsareæ.

PALÆSTINA.

Sedes prima Cæsarea maritima quæ & Palæstinæ , quam re ædificavit Herodes, sub hac sunt episcopatus viginti , videlicet.

Dora.
Antipasdrida.
Jamnias.
Assur.
Nicopolis.
[d] *Emaus.*
Onus.
[e] *Sorucis.*
Rapsias.
Regium Patos
Gaza.
Regium Jerico.
Regium (f) *Lutas.*
Regium Gadaron.
(g) *Azotusti.*
Parabas , id est , Paliternum.
Azotuisti.
Tipum.
Estomason (h) *vel Estilion.*
Tricomias.
Tocxus.
Saltium.
Constantiniaquis.

Sedes secunda Scitopolis, id est , Betsan : sed hodie translata est sedes ad Nazareth ob reverentiam annunciationis Dominicæ & nativitatem beatæ Mariæ Virginis. Sub hac sunt episcopatus 9.

Capitoliadis.
Mirum.
Gadarum.
Pelonvillus.
Ypopopulus & Wilippus
Terratomias.
Clima Gaulanis.
Comanas.
Tiberias.

Ibi sunt adhuc Betsaida, Naun, & Capharnaum, sed alio nomine vocitantur, nec habent episcopos.

Sedes tertia Arraba Moabitis , id est , Petra deserti ∴ sub hac sunt episcopatus 13.

Augustopolis.
Elucis.
Mamapson.

Arin-

(*a*) f. Minois. (*b*) Voluit dicere *Sichar*. (*c*) Canonicorum. (*d*) Atqui illa est Nicopolis. (*e*) Sozuza.

(*f*) Livias. (*g*) Hoc & sequens coaluit ex Ἄζωτος παράλιος uti sequens ex Ἄζωτος Ἵππινος. (*h*) Et *Betilion*.

Arindiſa.	*Zora.*	*Mitrocomias.*
Karach.	*Viroſſara.*	*Saltum.*
Jerapolis.	*Pentacomia.*	*Jeraticon.*
Menſidos.		

Sedes quarta Becerra Arabiæ, ſub hac ſunt epiſcopatus 35.

Adraſon.	*Conſtantinianis.*	*Comocoreatas.*
Dyas.	*Pentaconias.*	*Conus capron.*
[i] *Medavero.*	*Triconias.*	*Conus viluanos.*
Jeſſaron.	*Canaſados.*	*Conus Purgro & Arethon.*
Nevi.	*Saltum.*	
Filadelſias.	*Votaneos.*	*Conus Pateris.*
⁝	*Exacomias.*	*Comiſariocon.*
Eſius.	*Enacomias.*	*Comis Nectis.*
Neapolis.	*Comogonias.*	*Comis Veſtamos.*
Filipopolis.	*Comogeros.*	*Comi Jariothas.*
Fenuſtus.	*Comoſtanis.*	*Comiſtraconos.*
Dionyſias.	*Conus Mahdeicon.*	*Clima Anatolicum.*

* Hæc, ut erant, corrupta dedimus, facile emendanda ex antecedentibus.

EXCERPTA EX NOTITIA ULTIMA

Bibliothecæ Thuanææ, pag. 72. ibidem.

Patriarcha Hieroſolymitanus hos habet (k) ſuffraganeos ſub ſe Metropolos inferius annotatos & hos ſuffraganeos.

Ebronenſem.	*Lidenſem.*	*Aſchalonenſem qui etiam & Bethleemitanus eſt.*

Archiepiſcopus Tyrenſis hos habet ſuffraganeos.

Acconenſem.	*Sidonienſem.*	*Berithenſem.*
Paris.	*Paneenſem qui alio nomine dicitur Bellinenſis.*	

Archiepiſcopus Cæſarienſis hunc habet ſuffr. Sebaſtenſem quæ civitas alio nomine dicitur Samaria.

Archiepiſcopus Nazarenus hunc habet ſuffr. Tiberiadenſem.

Archiepiſcopus Petracenſis nullum habet ſuffr.

Excerpta Ex Notitia Quadam.

Subjuncta in codicibus veteribus Hiſtoriarum Guilielmi Tyrii, uti illa ex manuſcriptis petita & inſerta eſt (*) geſtis Dei per Francos p. 1045.

(*) Hæc collegit Petrus Regemorterus, qui tamen antequam operis editionem ad finem perduxiſſet obiit. Mirum nullam ejus, quod ſciam, in ipſo opere mentionem fieri.

Sedes Prima Cæſarea maritima: ſub hac ſede ſunt epiſcopatus xix.

Dora.	*Nicopolis.*
Antipatrida.	*Onus.*
Jampnias.	*Soſcuris.*

Onus.

(*i*) Poſt pauca in recenſione Patriarchatus Antiocheni eadem cum his loca quædam recenſet ſub ſede ſexta Boſtra, ubi ſint Epiſcopatus

Geriſon.	Medauon.
Philadelphia.	Paramboli.
Zoraima.	Dionyſia.
⁝	⁝
Adraon.	Philipopolis.

Unde diſcas ſæpe unum locum bis recenſeri. (*k*) Id delendum videtur.

Raphias.
Regium Apatos.
Regium Hierico.
Regium Livas.
Regium Gadaron.
Azotus Paralias.
Azotus ippum.
Estomason.
Estilion.
Tricomias.
Toxtus.
Saltum.
Constantiniaquis.

SEDES SECUNDA Scythopolis: sub hac sunt episcopatus IX.

Capitoliados.
Miru.
Gadaru.
Pelos.
Vilisippus.
Tetracomias.
Oluna.
Galanis.
Komanas.

SEDES TERTIA Ratba Moabitis: sub hac sede sunt episcopatus XII.

Augustopolis.
Arindila.
Kara.
Serapolis.
Mempsidos.
Eulitis.
Zora.
Virosum.
Pentacomia.
Mamapson.
Mitroconeras.
Saltum Hieraticum.

SEDES QUARTA Bitira Arabiæ: sub hac sunt episcopatus XXXV.

Adrasson.
Dias.
Medauon.
Hierasson.
Nein.
Filadelfia.
Jerapolis.
Essinos.
Neapolis.
Themistus.
Philipopulus.
Dionysia.
Constantinu.
Pentacomias.
Tricomias.
Canastados.
Saltum Votanios.
Exacomias.
Enacomias.
Comogonias.
Comogeros.
Comosthonis.
Comis.
Mahadaron.
Comocoreatas.
Comis Capron.
Comis insuavos.
Comis Pirroareton.
Comis Pecius.
Comis Ariathon.
Comis Neotis.
Clima Anatolis quevisinon.
Comis Ariotas.
Comis Trachonos.
Comis Nesdamos.

SUFFRAGANEARUM PRIMA.

Lidda.
Joppe.
Ascalon.
Gaza.
Moimas.
Diocletianopolis.
Beitt Gerbein.
Neapolis.
Sebastia.
Jericyntus.
Tyberiadis.
Diocæsarea.
Legionum.
Capitolina.
Mauronensis.
Gedera.
Nazareth.
Thabor.
Caracha vel Petra.
Adroga.
Afra.
Ælis.
Faram.
Elinopolis.
Mons Sina.

Adji-

Adjiciamus & ex Patriarchatu Antiocheno ibidem descripto

Sedem Sextam, Bostrum. Sub hac sede sunt episcopatus xix.

Gerasson.	*Constantia.*
Philadelphia.	*Paramboli.*
Adraon.	*Dionysia.*
Midanon.	*Conaachon.*
Austanidon.	*Maximopolis.*
Delmundon.	*Philipolis.*
Zozoyma.	*Chrystopolis.*
Herri.	*Neilon.*
Iceni.	*Lorea.*
Eucuni.	

* Omnia hæc, ut emendentur, conferri debent cum iis quæ dedimus *pag.* 218. 219. 220. *& seqq.*

C A P U T XXXVI.

CONTINENS EXCERPTA EX NOTITIA VETERI DIGNITATUN IMPERII ROMANI.

Loca sub dispositione ducis Palæstinæ, Bersabe, Minois &c. Chermula *eadem quæ* Carmelia. *Conjecturæ de* Bitsama, Sabaia *&c.* Cartha *est* Certa. Malatha. *Thaman,* Θεμὰν *Eusebio. Loca sub dispositione ducis Arabiæ. Legio tertia Cyrenaica in Arabia Dioni commemorata. Loca sub dispositione ducis Phœnices.*

NOn videtur ab instituto nostro alienum si Notitiis veteribus Ecclesiasticis ad illustrationem Palæstinæ productis subjiciamus notitias veteres politicas in quibus plurima Palæstinæ loca recensentur. Inde etiam discemus quid Palæstinæ, quid Phœnice, quid Arabiæ tribuerint.

EXCERPTA EX NOTITIA DIGNITATUM IMPERII ROMANI.

* Sequimur editionem Parisinam anni MDCLI. quam recensuit Philippus Labbe.

Ex Sectione XXI. *sub dispositione viri spectabilis Ducis.*

Palaestinæ.

Equites Dalmatæ Illyriciani (*a*) *Berosabæ.*
Equites promoti Illyriciani (*b*) *Menoidæ.*
Equites scutarii Illyriciani (*c*) *Chermulæ.*
Equites Mauri Illyriciani (*d*) *Æliæ.*
Equites Thamudeni Illyriciani (*e*) *Bitsamæ.*
Equites promoti indigenæ (*f*) *Sabaiæ.*
Equites promoti indigenæ (*g*) *Zodocathæ.*
Equites sagittarii indigenæ (*h*) *Hauanæ.*
Equites sagittarii indigenæ (*i*) *Zoaræ.*
Equites primi Fœlices sagittarii indigenæ Palæstinæ *Saburæ* sive *Veterocariæ.*
Equites sagittarii indigenæ (*k*) *Mohailæ.*
Præfectus Legionis decimæ (*l*) Fretensis *Ailæ.*

(*a*) Erit Bersabe. (*b*) Veneta & Lugdunensis editio *Menoide*: est vicus Μηνωΐς.
(*c*) Erit Carmelia circa Chebron. (*d*) Hæc est Hierosolyma. (*e*) Puto esse Bethsames. (*f*) *Sabaiæ* conjicit Pancirollus legendum esse pro *Salaiæ* (uti ipse legisse videtur & in Thesauro Græviano *Tom.* VII. quoque legitur licet in tabula præfixa Sabaiæ extet) in Commentario ad hanc notitiam, quia Sabaia est oppidum prope Apamiam: & Stephanus Sabaiam magnam maris rubri præsidium esse dicit. Legitur quoque *Sabaiæ* in editione prima Basileensi Notitiæ quæ prodiit ann. 1552. & in tabula picta ei adjecta. (*g*) Veneta & Lugd. *Zodochathæ*. Basileensis *Zodocathæ*. (*h*) Est Αὔαρα Ptolemæi. (*i*) Est *Zoar* apud mare mortuum. (k) Vetustus Codex legit Mohalulæ, teste Pancirollo; qui putat eam vocem ex syllaba *mo* & *Aila* oppido sinus Arabici constare. [*l*] Nihil hic mutandum monet Labbeus & vult inspici Thesaurum Goltzii.

Et quæ de minore laterculo emittuntur.

Ala prima milliaria Sebaſtena *Aſuadæ*.
Ala Antana Dromedariorum [*m*] *Admathæ*.
Ala Conſtantiana *Tolobæ*.
Ala ſecunda felix [*n*] Valentiniana apud *Præſidium*.
Ala prima milliaria [*o*] *Haſtæ*.
Ala idiota [*p*] Conſtitutæ.
Cohors duodecima Valeria [*q*] *Afro*.
Cohors decima Cartaginenſis [*r*] *Carthæ*.
Cohors prima centenaria [*ſ*] *Tarbæ*.
Cohors quarta Phrygum *Præſidio*.
Cohors ſecunda Gratiana [*t*] *Jehybo*.
Cohors prima equitata [*v*] *Calamonæ*.
Cohors ſecunda Galatarum [*x*] *Arieldelæ*.
Cohors prima Flavia [*y*] *Moleabæ*.
Cohors quarta Palæſtinorum [*z*] *Thamanæ*.
Cohors ſecunda Cretenſis juxta Jordanem fluvium.
Cohors prima ſalutaria inter Æliam & Hierichunta.

* Nota inter oppida Palæſtinæ in tabula picta conſpici *Robatham*, quæ eſt Euſebii Rooboth.

(*m*) Hieron. de locis Hebr. meminit Ammathæ in tribu Juda. (*n*) Baſileenſis & Ven. Valentiana. (*o*) Eſtne Aſta inter Azotum & Aſcalonem, cujus meminit Hieron. de loc. Hebr. ad vocem Aſtaol? (*p*) in MS. legitur Conſtituta, ut Idiota ſit nomen loci, ſcribit Pancirollus addens poſſe etiam legi *Conſtantiæ*. (*q*) Eſſe vicum Effrem Hieronymo dictum notavit Pancirollus 5. mill. a Bethel verſus orientem.

(*r*) Pancirollus obſervat Cartha eſſe locum inter Tyrum & Berytum, uti Servius notat in IV. Æn. Sed ego non puto eum hac voce indicari, verum Certam in Itinerario Hieroſolym. (*ſ*) Oppidum in finibus Arabiæ & Palæſtinæ, ſcribit Pancirollus. (*t*) Pancirollus conjicit eſſe eam quæ Jeba Plinio dicitur: & confert Hieronymmm de loc. Hebr. *Thabim, civitas trans Jordanem, nunc villa prægrandis a civitate Pella ſex millibus diſtans pergentibus Geraſam*. (*v*) Pancirollus confert cum Calamintha Stephani. (*x*) Arindelæ, puto. Vide *pag.* 217. (*y*) Vetuſtus codex legit Moleathiæ, ſcribit Pancirollus. Hinc ducimur adveram lectionem quæ eſt, opinor, *Malathæ*, de quo oppido vide plura infra, *lib.* III. (*z*) Ibi fuiſſe præſidium Romanorum Euſebius narrat ad vocem Θιμάν.

Ex Sectione XXII. *pag.* 37. *ſub diſpoſitione viri ſpectabilis Ducis.*

ARABIÆ.

Equites ſcutati Illyrici [*a*] *Animothæ*.
Equites promoti Illyriciani [*b*] *Tricomiæ*.
Equites Dalmatæ Illyriciani [*c*] *Ziza*.
Equites Mauri Illyriciani *Areopoli*.
Equites promoti indigenæ [*d*] *Speluncis*.
Equites promoti indigenæ [*e*] *Meſæ*.
Equites ſagittarii indigenæ [*f*] *Gaddæ*.
[*g*] Præfectus Legionis tertiæ Cyrenaicæ *Boſtræ*.
Præfecturæ Legionis quartæ Martiæ *Batthoræ*.
Equites ſagittarii indigenæ [*h*] *Diaphenis*.

Et quæ de minore laterculo emittuntur.

Ala nona milliaria [*i*] *Auathæ*.
Ala ſexta Hiſpanorum *Gomobæ*.
Ala ſecunda Conſtantiana [*k*] *Libonæ*.

Ala

(*a*) Eſtne legendum *Arimothæ*, ut ſit Ramoth in Gileaditide? (*b*) Τρικώμια in Notit. Gr. (*c*) Ζιζά urbs Arabiæ Ptolomæo, (*d*) Pancirollus putat eſſe Speluncam urbem Syriæ Ptolemæo memoratam & Stephano. (*e*) Hoc in Moeſiæ mutarunt Veneta & Lugdunenſis non ſine ſuſpicione erroris, ſcribit Labbeus. Certum eſt. Pancirollus putat Emeſam innui.

(*f*) Pancirollus putat eſſe Gaddam Plinii. Sed illa erat Engaddi ad occaſum maris mortui, ergo non in Arabia: verum eſt Gadda Arabiæ. (*g*) Meminit Dion. Caſſius lib. 55. Hiſtor. Καὶ τὸ (τρίτον) ἐν Ἀραβίᾳ τὸ Κυρηναικόν. *Et Legio tertia Cyrenaica dicta in Arabia* (*h*) Forte eſt Φαινὼ ubi fodinæ erant. Sed Pancirollus ſcribit videri eſſe oppidum ita dictum a flumine Diapheno in ora Syriæ cujus Plinius meminit lib. 5. 27. (*i*) Lugdunenſis editio Acauathæ. (k) Hic decimam ſeptimam manſionem habuiſſe in deſerto Iſraelitas ſcribit Pancirollus, & confert Hieron. Epiſt. ad Fabiolam.

Ala ſecunda miliarenſis *Naarſafari*.
Ala prima Valentiniana [*l*] *Thamathæ*.
Ala ſecunda felix Valentiniana apud [*m*] *Adittha*.
Cohors prima miliaria Thracum ad *Tittha*.
Cohors prima Thracum *Aſabajæ*.
Cohors octava voluntaria *Valthæ*.
Cohors tertia felix Arabum in ripa vadi Apharis fluvii in *Caſtris Arnonenſibus*.
Cohors tertia Alpinorum apud *Arnona*.

(*l*) Eſtne Thamara? illic fuit præſidium. (*m*) Audatha Ptolemæi in Arabia deſerta eſſe putat Pancirollus.

Ex Sectione XXIII. *pag.* 39. *Sub diſpoſitione viri ſpectabilis Ducis.*

P h o e n i c e s.

Equites Mauri Illyriciani [*a*] *Otharæ*.
Equites ſcutarii Illyriciani [*b*] *Euharæ*.
Equites promoti indigenæ *Saltachæ*.
Equites Dalmatæ Illyriciani *Latavi*.
Equites promoti indigenæ [*c*] *Auathæ*.
Equites promoti indigenæ *Nazalæ*.
Equites ſagittarii indigenæ [*d*] *Abiræ*.
Equites ſagittarii indigenæ [*e*] *Caſamæ*.
Equites ſagittarii indigenæ [*f*] *Calamonæ*.
Equites Saraceni indigenæ *Betproclis*.
Equites Saraceni *Thalſeæ*.
Equites ſagittarii indigenę [*g*] *Adathæ*.
Pręfecturę legionis primę Illyricorum *Palmyræ*.
[*h*] Pręfecturę legionis tertię Gallicę [*i*] *Danabæ*.

Et quæ de minore laterculo emittuntur.

Ala prima Damaſcena *monte Jovis*.
Ala nona Diocletiana [*k*] *Væriaracæ*.
Ala prima Francorum (*l*) *Cumæ*.
Ala prima Alamannorum (*m*) *Neiæ*.
Ala prima Saxonum *Veroſabulæ*.
Ala prima Phœnicum [*n*] *Renæ*.
Ala ſecunda ſalutis [*o*] *Areſæ*.
Cohors tertia Herculea [*p*] *Veranocæ*.
Cohors quinta Pacata Alamannorum [*q*] *Onevathæ*.
Cohors prima Julia lectorum *Valle* [*r*] *Alba*.
Cohors ſecunda Ægyptiorum *Valle Diocletiana*.
Cohors prima orientalis *Thamæ*.

(*a*) Forte leg. *Ottanas*, quam Armeniæ urbem eſſe Stephanus memorat prope Cyrum fluvium. Ita ſcribit Pancirollus. Sed nimis longe id petitum eſt. Potius videtur eſſe Α'τηρα Ptolemæi in Palmyrene.
(*b*) *Euthara* exhibet Lugdunenſis. Eſt Εὐάρια: de qua in Notitia Græca Eccleſiaſtica ſub Provincia Phœnices Εὐάριος ἤτοι Ἰουστινιανούπολις. (*c*) Vetuſt. Cod. *Anathæ* teſte Pancirollo. (*d*) Forte Abilæ. (*e*) Hanc Ptolemæum in Palmyrena collocare ſcribit Pancirollus. Ita eſt Κάσαμα ei appellatur. (*f*) Calamon in Itinerario Veteri Hieroſolymitano collocatur inter Ptolemaida & Sycaminon. (*g*) Α'δάδα Ptolemæi, cujus meminit ante Palmyram, vel Α'δάχα, cujus idem meminit poſt Palmyram. (*h*) Meminit hujus Dion Caſſius lib. 55. καὶ τὸ τρίτον τὸ τρίτον, τό τε ἐν Φοινίκῃ Γαλατικὸν. *Tres ſunt Legiones tertiæ, una in Phœnice dicta Gallica*: meminit & legionis ſextæ Ferreæ dictæ in Judæa. (*i*) Eſſe puto, quæ Δάναβα Ptolemæo appellatur in Palmyrene. (k) *Inuarca* habet Codex Urſini teſte Pancirollo. (*l*) *Cunia* Ptolemæi, ſecundum Pancirollum. (*m*) *Nea* Plinii & Herodoti ſecundum Panciroll. (*n*) Pancirollus putat de ea legi Jud. 15. (*o*) *Arphas* Joſephi ſecundum Pancirollum. (*p*) *Veranecæ* Lugdunenſis editio. Pancirollus conjicit legendum *Beronicæ*.
(*q*) *Oniabatem* Ægypti, Stephano memoratam, hic intelligi putat Pancirollus. Sed meo judicio nimis illa longe petuntur. (*r*) *Ailam* eſſe, Phœnices civitatem, Stephano memoratam, conjicit Pancirollus.

CAPUT XXXVII.

DE MARI MAGNO QUOD PALÆSTINAM ALLUIT.

Mare magnum, *nomen quod Asiatici huic mari dabant. Græci Oceanum hoc nomine dicebant.* Ἡ ἔσω θάλαττα & ἡ ἔξω *quæ. Mare anterius & posterius quid. Mare Ægyptium usque ad Sinum Issicum & Cyprum ita dictum. Mare salsum Judæis doctoribus sæpe non Lacum Asphaltiten sed hoc mare magnum indicat. Maimonides defensus adversus Bochartum. Septem maria terræ Israeliticæ a Judæis scriptoribus memorata quæ.*

DE aquis Palæstinæ acturi primum de mari dicemus. Mare quod Palæstinam ab occasu alluit [unde & ipsa plaga occidentalis ἁπλῶς ים dicitur *Jes.* 49. 12. & alibi] in sacris literis ים פלשתים *mare Philistæorum*, *Exod.* 32. 31. & ים הגדול *mare magnum Jos.* 1. 4. solet appellari, qua ratione a mari Kinnereth aliisque distinguitur. Vide *Jos.* 1. 4. At Græci μεγάλην θάλατταν hoc mare non appellabant, sed Oceano id nomen dabant, distinguebantque τὴν ἔσω θάλατταν sive mare internum ab τῇ ἔξω. Vide Gellium *l.* XIV. *c.* 6. & Phavorinus in omnigenis historiis Asiæ incolas testatur hoc appellare magnum mare. Προσαγορεύουσι δὲ τὴν ἔξω θάλατταν ἐκεῖνον μὲν οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων Ὠκεανὸν, οἱ δὲ τὴν Ἀσίαν οἰκοῦντες μεγάλην θάλατταν. Vide Stephanum Byzantinum voce Ὠκεανός. Ratio clara est. Quum enim magnæ res dicantur relatæ ad alias, Syri & Judæi mare, quod maximum erat eorum quibus terram suam cernebant allui, magnum dixerunt: Persæ vero, Arabes, Indi & quicunque Oceanum meridionalem accolunt, hunc maris magni nomine nuncuparunt. Non est improbabile idem ים האחרון *mare posterius* esse, commemoratum *Deut.* 11. 24. quod vulgatus reddit *mare occidentale*. Joel. *cap.* 2. 20. opponit mare הקדמוני *anterius* & האחרון *posterius*. Vulgatus illud *orientale*, hoc *novissimum*, vocat. Zacharias *c.* 14. 6. prædicit aquas vivas ex Hierosolymis orituras quarum pars labetur ad mare הקדמוני anterius, pars ad mare האחרון posterius. His si addamus anterius & posterius frequenter pro orientali & occidentali usurpari, non videtur dubitandum duo maria, quorum alterum terram alluit ad occasum, alterum ad ortum, id est mare magnum & mare mortuum, intelligi debere. Certe illud magis vero simile est, quam per illa mare Kinnereth & mortuum denotari, quod haud difficulter admittet quicunque loca a nobis producta, inprimis *Deut.* 11. 24. accuratius expendet. Idem mare ab urbibus adjacentibus nonnunquam appellatur, more Orientis: sic ab urbe Cæsarea mare proximum nomen fert aliquando, cujus litus שוניתא דימא דקיסרין *litus maris Cæsareæ* dicitur in Midras Cohelet *fol.* 117. & eadem columna ים הגדול appellatur, nomine generali. Arrianus in Paraplo Nearchi illud vocat τὴν θάλασσαν τὴν κατὰ Φοινίκην τε καὶ τὴν Παλαιστίνην Συρίην. Strabo Ægyptiacum vocat hoc mare *lib.* XVI. scribens Syriam, quæ a Sinu Issico se extendit Ægyptum usque, *ad occasum terminari Ægyptiaco mari usque ad sinum Issicum*, πρὸς δύσιν τῷ Αἰγυπτιακῷ πελάγει μέχρι Ἰσσοῦ. Atque ita partes insulæ Cypri meridionales a mari Ægyptio allui scribit idem *lib.* XIV. *pag.* 468. τὰ δὲ νότια μέρη τῷ Αἰγυπτίῳ κλυζόμενα πελάγει. Manilius *lib.* IV.

Ægypti Cypros pulsatur fluctibus omnis.

Notum est vulgo hoc mare etiam hoc tempore mediterraneum dici.

Nuncupatur aliquando hoc mare ים המלח *mare salsum*, uti videre est in Cippis Hebraicis ab Hottingero editis, ubi *Aco sita esse* dicitur *ad mare magnum sive salsum* עכו היא על שפת הים הגדול ים המלח: atque hoc sensu sæpius in Talmude scriptum existimo res quæ nullius usus futuræ essent projiciendas לים המלח *in mare salsum*, id est, mare magnum. Quorsum enim in Lacum potius Asphaltiten quam alium sive lacum sive mare projici illæ juberentur? Et quid fieret, si, uti nunc, aditus facilis non est ad illum lacum? Quis sibi persuadeat debuisse Judæos, si verbi gratia in extremis Europæ aut Africæ partibus degerent, in Palæstinam ad lacum asphaltiten proficisci, ut satisfacerent mandato doctorum suorum?

Non debuit itaque Moses Maimonides vapulare, quod nomen maris salsi mari magno dederit, inprimis quum Arabes ita quoque loqui soleant بحر المالح *mare salsum* appellantes sinum Arabicum aliasque partes Oceani. Vide Elmacini historiam

pag.

pag. 30. Maimonides ſcripſerat בים המלח *in mari ſalſo* inveniri חלזון piſcem, cujus ſanguis purpuram præbet. Bochartus *in Hierozoico part.* II. *lib.* V. *cap.* 9. *id*, ſcribit, *abſurdiſſimum quod* חלזון *ſive purpurariam cochleam reperiri ſcribit in mari ſalſo id eſt in lacu aſphaltite qui vocatur mare ſalſum Gen.* 14. 3. *Num.* 34. 3. *& paſſim. Nam purpuræ piſcationem fieri notum eſt in mari mediterraneo quod Hebræis eſt mare magnum, non in Judæ lacubus, multo minus in aſphaltite in quo nullum animal vivit, & ſi quis e Jordane piſcis in illum influat ſtatim moritur. Sed Hebræorum doctiſſimis, qualis fuit Maimonides, ſolenne eſt vix quicquam ſcire præter ſermonem & ritus ſuos. Alibi tam peregrini ſunt, ut etiam in notiſſimis impingant & fœde labantur.* Braunius *lib.* I. *de veſtitu ſacerdotum Hebr. cap.* 13. Bochartum ſcribit olim refutaſſe Maimonidem; ſe tamen vix induci poſſe ut credat Maimonidem ignoraſſe capi piſces iſtos in mari Zabulonis, nimis enim diligentem fuiſſe Talmudis indagatorem; ſed ſe nolle virum doctum aut accuſare, aut juſtificare. Ego autem putem omnino Maimonidem defendi oportere, eumque jure ita ſcripſiſſe. Quamvis enim in Sacro Codice nomen maris ſalſi detur lacui aſphaltiti, doctores Judaici id nomen ſæpe tribuerunt mari magno, ut id a lacubus, quos etiam maria appellant, diſtinguerent: & de rebus Judaicis agens Maimonides morem loquendi apud ſuos uſitatum ſecutus eſt.

Septem maria terræ Iſraeliticæ tribui a ſcriptoribus Talmudicis & auctore Midraſch Tillim notatum jam eſt a Ligtfooto, Bocharto, & aliis. Sunt autem hæc

1. ימא רבא, *Mare magnum*. Hoc eſt quod Palæſtinam ab occaſu alluit.
2. ימא דטבריא, *Mare Tiberiadis.*
3. ימא דמלחא, *Mare ſalſum*, alibi ימה של סדום *mare Sodomiticum* appellatur,
4. ימא דסמכו. Alibi דכבבו ſcribitur, aut סיבכו uti Ligtfootus obſervavit, qui Lacum Samochonitem hoc nomine indicari putat: quæ etiam ſententia eſt Bocharti, *in Hierozoico part.* II. *lib.* V. *cap.* 17.
5. ימא דחולתא. Alibi דהילתא legitur quod notat *vallem*, aut של חילת. Bochartus exiſtimat ſinum Elaniticum ſub hac voce latere & pro אילת male a Talmudicis ſcriptum חילת Ligtfootus דחולתא *Arenoſum* interpretatur, & lacum Sirbonis eo indicari putat.
6. ימא דשליית. Alibi ימא דשלחת, aut של חילתא aut שרייתי. Bochartus putat verum nomen eſſe שרייתא, *Auſtrale*, ut Sirbonis lacus eo innuatur ad auſtrum terræ Canaan.
7. ימא דאפמיא vel דאספמיא. Hæc eſt λίμνη ἡ Ἀπαμῆτις, uti Æliano dicitur, quemadmodum Bocharto videtur. Ego malim credere מי פמיים aquas *Pamias*, ſive *Paneadis*, hic latere, de quibus in Miſna *Para cap.* VIII. II. aut lacum Phialam.

Ego quidem uti de quatuor prioribus non dubito quin illis nominibus indicentur mare magnum & tres lacus celeberrimi Palæſtinæ, ita tribus poſterioribus adſcripſerim lubens illud veterum φροντίδος ἄξιον. Nec enim ad Apamiam aut ſinum Elaniticum excurrere juvat, ſi in terra Iſraelitica, ארץ ישראל dicta (quæ nunquam a Judæis eo uſque protenditur, licet notum ſit aliquando illos eatenus fines imperii ſui protuliſſe) lacus inveniri poſſint. Fuiſſe autem infra oſtendemus. Sed varietas ſcriptionis horum nominum efficit ut vix quicquam certi promere liceat.

CA-

CAPUT XXXVIII.

DE LACU ASPHALTITE.

Lacus Hebræis appellantur maria *: uti & aliis quibusdam gentibus . Oceanus* λίμνη *Græcis .* Θάλασσαν *pro* Θάλαυ *scriptum in versione Græca Veteris Testamenti . Varia nomina lacus Asphaltitis expensa .* Mare salsum *ab aquarum eximia salsedine dicitur . Concertatio Salmasii & Petavii de ratione hujus nominis . Galeni testimonium de salsedine hujus lacus . Quomodo viri divitis qui aquam ex illo lacu in Italiam deferri magno sumtu curaverat operam inanem fuisse demonstraverit .* Sal Sodomiticum *ad sacrificia adhibitum ex hoc lacu , & quare .* Maris mortui *nomen quare huic lacui datum . Num aves supra lacum volantes necentur . Unde nata sit fabula.* Λίμνη Ἀσφαλτῖτις *circa Babylonem erat* ἄορνος *, non hæc . Confuderunt hos duos lacus inter se scriptores veteres . Suidas correctus . Theocriti verba de Asphalto Babylonico . Hiatus terræ* ἄορνος *. Lucretii verba de lacu* ἀόρνῳ *illustrata . Num impatiens sit navigiorum hic lacus , & omnia ei supernatent . Aristotelis testimonium de lacu Asphaltite . Vis vocis* μυθολογεῖν *. Ferchii liber de fabulis Palæstini stagni . Situs lacus Asphaltitis & descriptio ex veteribus scriptoribus . Num Sodoma , Gomorra , Adama , & Zebim submersæ fuerint in lacu Asphaltite .*

PRimarium Palæstinæ lacum , Asphaltiten nempe , qui & mare salsum ac mortuum nuncupatur , lustraturi quædam prænotanda ducimus de nomine maris quod Hebræi lacubus tribuunt . Observavit id jam olim Cyrillus in Jesaiam *lib.* II. *tom.* I. ἔθος τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ αὐτὰς τὰς λίμνας θαλάσσας ἀποκαλεῖν . *Solet Sacer Codex lacus appellare maria .* Et Hieronymus *lib. quæst. Hebr. in Genesin* ad *cap.* I. cujus hæc verba sunt . *Notandum quod omnis congregatio aquarum sive salsæ sint sive dulces juxta idioma linguæ Hebrææ maria nuncupentur . Frustra igitur Porphyrius Evangelistas ad faciendum ignorantibus miraculum , eo quod Dominus super mare ambulaverit , pro lacu Genesareth mare appellasse calumniatur : quum omnis lacus & aquarum congregatio maria nuncupentur .* Confer Hieron. ad *Gen.* 36. 24. *aquarum congregationes reperisse , quæ juxta idioma linguæ Hebrææ maria nuncupentur : quod scilicet stagnum repererit :* Quod & aliis gentibus præter Judæos usitatum erat nomen. Aristoteles *Meteorolog. l.* I. *c.* 13. ὑπὸ τὸν Καύκασον λίμνη ἣν καλοῦσιν οἱ ἐκεῖ θάλατταν, *Lacus sub Caucaso quem accolæ vocant mare .* Plinius *lib.* III. 16. de paludibus Atrianorum : *egesto amnis impetu per transversum in Atrianorum paludes , quæ septem maria appellantur , nobili portu oppidi Thuscorum Atriæ , a quo Atriaticum mare ante appellabatur quod nunc Adriaticum .* Nec est quod nos Belgæ ex locis adeo longinquis exempla petamus . Lacus ille , qui Hollandiam & Frisiam interjacet, nunquam nobis lacus , sed semper *de Zuyder Zee* , id est , *mare Australe* appellatur , quum tamen non magis nomen maris mereatur quam Lacus Sirbonis aut Asphaltites . Solent illa nomina etiam in aliis linguis permutari , uti *Zee* nobis *mare* est , Germanis vero lacus : *Meer* autem Germanis mare , nobis lacus . Et contra mare Græcis λίμνη lacus dicitur . Homer. Ἠέλιος δ' ἀνόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην. Ita Sophocles *Trachin* . Μηλίδα παρὰ λίμναν . Scholiastes . Λίμναν φησὶ τὴν θάλασσαν . Apud Homerum λίμνην pro Oceano usurpari notissimum est . Sunt qui huc referant , quod *fossæ aquarum* [at quanto majori jure lacus ?] dici possint θάλασσαι . Ita Interpretes Græci I. *Reg.* 18. 32. Eliam fecisse circum altare θάλασσαν scribunt, quum *fossæ* sive *aquæductus* mentio tantum fiat in Codice Hebræo . Sed male puto id huc trahi : nec scripsisse Græcos θάλασσαν , sed θάλαυ pro Hebræo תעלה uti sæpe alias , nomina appellativa , uti γὲ , &c. usurpant .

Varia sunt nomina quæ tum in sacris literis tum scriptis aliorum auctorum huic lacui dantur , alia a situ alia a qualitate aquarum ejus deducta . Nomen lacus asphaltitis a bitumine quod egerit obtinuit , quod bitumen Judaicum appellari solet: vide Scribonium Largum *de compositione medica m. cap.* 77. *Mare planitiei*, ים הערבה, dicitur *Deut.* 3. 17. *Jos.* 3. 16. illius nempe planitiei vel מישרא , uti Chaldæus reddit , quam Jordanes perluebat , quæque μέγα Πεδίον Josepho appellatur . Ideo *Deut.* 4. 49. contextus Hebræo-Samaritanus addit ים המלח *mare salsum* , ne dubium sit quid per mare planitiei intelligi debeat . Appellatur & *mare mortuum* νεκρὰ θάλασσα , pro quo ἐρυθρὰ male legitur apud Epiphanium : vide Synopsin *libri* II. *adv. hæres. pag.* 397. & in Anacephalæosi *pag.* 145. Atque ita apud Hesychium Ἀσφαλτῖτις λίμνη, ἐρυθρά . Cur mortui maris nomen gerat liquebit ex iis quæ infra notabimus.

Præ-

Præterea *mare ſalſum*, vel *ſalſiſſimum* [quod interpreti vulgato Veteris Teſtamenti placuit] dicitur, de quo nomine certarunt inter ſe viri celeberrimi, Salmaſius & Petavius, ille *in Exerc. Plinianis*, hic *in append. ad Animadv. in Epiphanium*. Ille negat ſalſum dici a ſale, quod omnia maria ſalſa ſint, & bitumen ex quo hic lacus conſtat, ſalſum non ſit; putatque, uti terra ſalis dicitur deſolata & deſerta, ſimiliter inde nomen huic lacui datum. Hic autem ſalſum fuiſſe hunc lacum probat teſtimonio Moſis, qui illum ים המלח *mare ſalis* appellat, & Joſephi, qui ἁλμυρώδη, *ſalſum* eum vocat, negat omnia maria ſalſa eſſe, vel æque ſalſa, & hunc lacum oppoſite ad lacum Genneſareth, cujus aquæ dulces erant, ſalſi nomen obtinuiſſe exiſtimat, negatque lacum illum ex mero bitumine conſtitiſſe. Alii ab urbe מלח nomen lacui datum putant.

Ad nos quod attinet, quum eximia ſit ſalſedo aquarum hujus lacus, quod & veteres teſtantur & recentiores, non videtur aliunde nomen ſalſi tuliſſe. Nomina locis aut fluminibus lacubuſve dari non ſolent a rhetoribus vel philoſophis, ſed primis accolis, qui, ut res a rebus diſcernant, eas nuncupant plerumque ab iis qualitatibus quæ in ſenſus incurrunt & maxime ſunt obvię. Quid autem magis erat naturę rei conveniens quam lacum, cujus aquæ ſalſiores ſunt ipſis aquis maris magni aliorumque quæ nota fuerunt incolis terræ Canaan, ſalſum appellare?

Præ reliquis animadverſione dignum eſt Galeni teſtimonium de ſalſedine aquarum hujus lacus, quod & medicus fuerit celeberrimus qui de aquarum natura optime judicare potuit, & ipſe has aquas accurate exploraverit. Ita ſcribit *lib. IV. de ſimplicium medicamentorum facultatibus cap. 19.* Τὸ δὲ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Συρίᾳ λίμνης ὕδωρ, ἣν ὀνομάζουσιν, οἱ μὲν θάλασσαν νεκρὰν, οἱ δὲ λίμνην ἀσφαλτῖτιν, ἐστὶ μὲν καὶ γευομένοις οὐχ ἁλυκὸν μόνον ἀλλὰ καὶ πικρόν. Ἔχει καὶ τοὺς ἐξ ἑαυτοῦ γεννωμένους ἅλας ὑποπίκρους ὁμοίως καὶ κατὰ τὴν ὄψιν εὐθὺς ἅμα πάσης θαλάσσης λευκότερόν τε καὶ παχύτερον φαίνεται, ἅλμῃ κατακορεῖ προσεοικὸς, εἰς ἣν οὐδ᾽ ἂν ἐμβάλῃς ἅλας ἔτι τακήσονται, πλεῖστον γὰρ τούτων μετέχει καὶ εἴτις εἰς αὐτὴν καταδὺς ἀνακύψειεν, ἄχνη ἁλῶν εὐθέως ἐν κύκλῳ περὶ πᾶν ἴσχει τὸ σῶμα· καὶ διὰ τοῦτο τε καὶ βαρύτερον ἐστὶ τῆς ἄλλης θαλάττης τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο τοσοῦτον, ὅσον ἡ θάλαττα τῶν ποταμῶν ὥστ᾽ οὐδ᾽ εἰ βούλοιο κατὰ τοῦ βάθους καθεὶς ἑαυτὸν φέρεσθαι κάτω, δυνηθείης ἂν οὕτως, ἐξαίρει τε καὶ κουφίζει τὸ ὕδωρ, οὐχ᾽ ὡς φύσει κοῦφον ὑπάρχον, ὅπερ ἤδη τις εἶπε τῶν παλαιῶν σοφιστῶν, ἀλλ᾽ ὡς Ἀριστοτέλης ἔλεγε διὰ βαρύτητα, δίκην πηλοῦ βαστάζον τὰ κουφότερα. *Aqua autem lacus qui in Syria Palæſtina eſt & mare mortuum a quibuſdam, ab aliis lacus Aſpaltites, nuncupatur, guſtu non tantum ſalſa verum etiam amara eſt. Habet quoque ſalem ex ſe natum perinde ſubamarum, & primo ſtatim aſpectu univerſo mari candidior & craſſior apparet, meræ ſalſugini ſimilis, in quam ſi ſalem conjicias ne liquari quidem poſſit: plurimum enim illius in ſe habet. Quod ſi quis ſe in eam immergat undique velut ſale tenuiſſimo conſperſus inde emergere conſpicitur. Et propterea aqua hæc tanto gravior eſt aliis aquis marinis, quanto aquæ marinæ graviores ſunt fluvialibus, ita ut ſi te ei immergere volueris, mergi non poſſis; ita aqua te elevat, non quia natura levis eſt uti aliquis veterum philoſophorum dixit, ſed quod, uti Ariſtoteles dixit, propter gravitatem luti inſtar leviora ſuſtenret*. Mox addit, ſi homo manibus pedibuſque vinctus in lacum hunc conjiciatur, non mergi; & naves veluti in aquis dulcibus magis ſubſidunt quam marinis, ita in marinis magis ſubſidere quam in hoc lacu. Lepidum autem inprimis hoc eſt quod commemorat de homine, qui magnam aquæ copiam ex hoc lacu hauſtam in Italiam deferri curaverat, quum, ſi voluiſſet, ſale communi aquis injecto ſimiles aquas ubique efficere potuiſſet: unde liquet Galenum non niſi copiæ ſalis adſcripſiſſe differentiam quæ inter hunc lacum & alios intercedit. Ita ille. Ὥς τ᾽ ἔγωγε ποτὲ μάταιον ἀπέδειξα τοῦ πλουσίου τὴν φιλοτιμίαν ἐκ τῆς νεκρᾶς θαλάττης ὕδωρ κομίσαντος εἰς Ἰταλίαν ὡς πληρῶσαι δεξαμένην. Ἑτοίμως γὰρ ἐποίησα τοιοῦτον, ἅλας παμπόλλους ἐμβαλὼν ὕδατι ποτίμῳ. Μᾶλλον δ᾽ ἂν ἔτι βαρύτερον ἐργάσαιο τὸ τοιοῦτον ὕδωρ εἰ τήξας τοὺς ἅλας ὡς πλείστους ὑπὸ κυνὸς ἐπιτολὴν ἥνικα μάλιστα θάλπος ἐστὶ σφοδρότατον, ἐάσαις ἐξοπτηθῆναι, παραπλησίως τῷ κατὰ τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην. Οὕτω γὰρ ἔσται καὶ τοῦτο βαρὺ τὸ ὕδωρ, ὡς ἐκεῖνο, καὶ ἐνδήσειας ἢ ἄνθρωπον, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο ἐμβάλλοις ζῶον εἰς αὐτὸ, παραπλησίως τοῖς πλοίοις ἐποχήσεται τῷ ὕδατι. *Itaque ego aliquando oſtendi inanem eſſe divitis cujuſdam ambitionem, qui tantam copiam aquarum ex mari mortuo in Italiam tranſvexit, quæ ciſternam implere poſſet. Nam id ipſum ego ſtatim præſtiti ſale in aquam conjecto. Longe etiam graviorem ejuſmodi aquam effeceris, ſi plurimum ſalis liquatum ſub Canis ortum, ubi potiſſimum æſtus fuerit vehementiſſimus, torreri ſiveris, quemadmodum in lacu Aſphaltite fit: ita enim hæc aqua perinde gravis ac illa efficeretur, ita ut ſi quis hominem ligatum aut aliud animal in eam immittat navis ad inſtar ſupernatatura ſint*. Notandum tamen modum eſſe quem aqua ſalem liquando non excedit.

Plinius

Plinius scribit *l.* XXI. *cap. 6. Si plus quam sextarius salis cum quatuor aquæ sextariis mergatur vinci aquam , salemque non liquari : cætero sextarius salis cum quatuor aquæ sextariis salsissimi maris vim & naturam implet* . Porro narrat Galenus aquam lacus Asphaltitis æstate amariorem esse quam hyeme , & se ipsum expertum esse [καθάπερ καὶ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν scribit] aquam illam æstate in vase soli expositam amariorem fuisse redditam . Denique huic amaræ salsugini tribuit reliquas qualitates hujus lacus . Audiamus illum . Φαίνεται ἐν ἐκείνῳ τῷ ὕδατι μήτε ζῶον ἐγγιγνόμενόν τι , μήτε φυτὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς αὐτὴν ἐμβαλόντων ποταμῶν ἀμφοτέρων, μεγίστους καὶ πλείστους ἐχόντων ἰχθύας, καὶ μάλιστα τοῦ πλησίον Ἱεριχοῦντος, ὃν Ἰορδάνην ὀνομάζουσιν, οὐδ' εἷς τῶν ἰχθύων ὑπερβαίνει τὰ στόματα τῶν ποταμῶν· κἂν εἰ συλλαβὼν δέ τις αὐτοὺς ἐμβάλλει τῇ λίμνῃ , διαφθειρομένους ὄψεται ταχέως · οὕτως τ' ἀκριβῶς πικρὸν ἅπασιν ἐστὶ , καὶ ζώοις καὶ φυτοῖς πολέμιον , αὐχμῶδές τε καὶ ξηρὸν καὶ τὴν φύσιν οἷον περ αἴθαλος ὑπὸ τῆς κατοπτήσεως γεγενημένον · καίτοι γε οὐδὲ τὸ τῆς λίμνης ἐκείνης ὕδωρ ἀκριβῶς ἐστι πικρὸν, ὅτι μηδ' οἱ ἅλες αὐτοί. Προσαγορεύουσι δ' αὐτοὺς Σοδομηνοὺς ἀπὸ τῶν περιεχόντων τὴν λίμνην ὀρῶν , ἃ καλεῖται Σόδομα , καὶ χρῶνται πολλοὶ τῶν περιοικων, εἰς ὅσα περ ἡμεῖς τοῖς ἄλλοις ἁλσί . Δύναμις δ' αὐτῶν οὐ ξηραντικὴ μόνον ἐπὶ μᾶλλον ἐστι τῶν ἄλλων ἁλῶν, ἀλλὰ καὶ λεπτυντικὴ , [mox διαφορητικὴ & ῥυπτικὴ] διότι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐξόπτηνται . *Nullum in hoc lacu animal aut planta conspicitur . Imo quum duo in eum fluvii illabantur , maximos & plurimos pisces alentes , quorum præcipuus Jordanes qui prope Jerichuntem fluit , nullus omnino piscium ostia fluminum excedit : quod si quis eos captos in lacum immittat , celeriter mori videt . Adeo est omnibus tum hominibus tum plantis inimicum quod exacte amarum est, quodque squallidum pariter & siccum est atque natura fuliginem quasi ab assatione referens . Quamquam nec aqua illius lacus nec etiam sal omni ratione amarus sit . Vocant autem eum salem Sodomenum a montibus circumjacentibus lacum , qui Sodoma appellantur . Multi accolæ illo sale utuntur ad varios usus , ad quos nos alio sale utimur . Sed vis salis Sodomitici talis est , ut non modo plus exsiccet quam alius sal , sed magis extenuet & digerat , quia magis tostus est* . Hoc est מלח סרומית *sal Sodomiticum* , quo Judæi usi fuere ad sacra. Ἅλες Σοδομηνοὶ etiam Galeno appellantur *lib.* XI. de hoc ipso argum . *cap.* 50. & οἱ ἐν τῇ νεκρᾷ θαλάσσῃ καλουμένῃ γεννώμενοι . Et quia magis extenuat digerit ac exsiccat quam alii sales ideo Judæi illo usi sunt : sic ut male quidam per מלח סרומית bitumen hujus lacus intelligant . Ceterum quod & alii lacus nimis salsi piscibus careant , docere potest lacus Thonitis per quem Tigris labitur , qui , teste Eratosthene , adeo salsus est ut pisces non alat , nisi illa in parte , qua a dulcibus aquis Tigridis perluitur . Vide *Strabon. lib.* 16. *pag.* 514.

Solet etiam hic lacus mare mortuum appellari quia pisces non alit . Facit enim eximia aquarum salsedo ut pisces eum fugiant . Audiamus unum ex multis . Hieron. in *Comm. ad Ez.* 47. *mare mortuum in quo nihil poterat esse vitale & mare amarissimum quod Græci* λίμνην Ἀσφαλτῖτιν, *id est, stagnum bituminis vocant*.... & mox. *Revera juxta literam huc usque nihil quod spiret & possit incedere pre amaritudine nimia in hoc mari reperiri potest : nec cochleole quidem parvique vermiculi & anguille , & cetera animantium sive serpentium genera quorum magis corpuscula possumus nosse quam nomina . Denique si Jordanes auctus imbribus pisces illuc influens rapuerit statim moriuntur & pinguibus aquis supernatant* . Et quis non habeat fidem Hieronymo qui in vicinia hujus lacus tamdiu in Bethlehem vico habitavit , & ipse se testatur eum vidisse in Apolog. adversus Rufinum *l.* III. *p.* 461. *Protinus concito gradu Bethleem meam reversus sum ubi adoravi presepe & incunabula Salvatoris . Vidi quoque famosissimum lacum : nec me inerti tradidi otio sed multa didici que ante nesciebam* . Quod etiamsi disertis verbis non testaretur, satis esset probabile aliquem non posse habitare in Bethleem per tot annos quin proximum eumque celeberrimum lacum inviseret. Maundrellus tamen αὐτόπτης observavit conchylia quædam sive cochleolas [quod Hieronymus negat] ad litus ejus nunc reperiri quæ a Jordane eo deferri non potuere quia nimis longe inde locus est ubi Jordanes in hunc lacum influit . Quod vero quidam scribunt aves supra lacum hunc volantes necari, nunc quidem certe experientiæ repugnat : & credibile est olim non magis verum fuisse . At quam causam hujus fabulæ comminiscemur ? Scio equidem & nunc & olim multa ficta fuisse, de quibus frustra quæratur unde fabula ortum traxerit . Attamen quum origo erroris detegi potest , illud fieri oportere existimo . Credo itaque confudisse quosdam veterum hunc lacum Asphaltiten cum alio lacu ejusdem nominis circa Babylonem & uni tribuisse quod alteri tribuendum fuerat. Meminit ejus Vitruvius *lib.* VIII. *cap.* 3. *Babylone lacus amplissima magnitudine , qui Limne Asphaltitis appellatur, habet supranatans liquidum bitumen . Quo bitumine & latere testaceo structo muro*

ro Semiramis circumdedit Babylonem. Plinius *lib.* 35. *cap.* 15. *calcis quoque uſum præbuit, ita ferruminatis Babylonis muris*. Et *lib.* 31. 5. *Mutantur & colores aqarum: ſicut Babyloniȩ lacus æſtate rubras habet diebus* XI. Hunc lacum Athenæus *lib.* 11. *cap.* 5. vocat τὴν ἐν Βαβυλῶνι λίμνην. Xiphilinus in *Epitome Dionis pag.* 252. narrat halitum adeo gravem illic ſurgere ut nulla terreſtria animalia vel volucres eum ferre poſſint. Ita quod de lacu Aſphaltite Babyloniæ fama ferebatur, de hoc lacu Aſphaltite Judææ narrarunt, & duos hos lacus confuderunt, uti & Strabo lacum Sirbonidem & hunc Aſphaltiten manifeſto confudit. Diodorus Siculus Hiſtor. *lib.* 11. *cap.* 12. videtur ejuſdem loci meminiſſe. Πολλῶν δὲ καὶ παραδόξων ὄντων θεαμάτων κατὰ τὴν Βαβυλωνίαν οὐχ᾽ ἥκιϛα θαυμάζεται καὶ τὸ πλῆθος τῆς ἐν αὐτῇ γεννωμένης ἀσφάλτου. Τοσοῦτον γάρ ἐϛιν ὥϛε μὴ μόνον ταῖς τοσαύταις καὶ τηλικαύταις οἰκοδομίαις διαρκεῖν, ἀλλὰ καὶ συλλεγόμενον τὸν λαὸν ἀφειδῶς ἀρύεσθαι καὶ ξηραίνοντα καίειν ἀντὶ ξύλων. Ἀναριθμήτων δὲ τὸ πλῆθος ἀνθρώπων ἀρυομένων, καθάπερ ἔκ τινος πηγῆς μεγάλης ἀκέραιον διαμένει τὸ πλήρωμα· ἔϛι δὲ καὶ πλησίον τῆς πηγῆς ταύτης ἀνάδοσις τῷ μὲν μεγέθει βραχεῖα, δύναμιν δὲ θαυμάσιον ἔχουσα· προσβάλλει γὰρ ἀτμὸν θειώδη καὶ βαρύνοντα, ᾧ τὸ προσελθὸν ζῶον ἅπαν ἀποθνήσκει, περιπίπτον ὀξείᾳ καὶ παραδόξῳ τελευτῇ. Πνεύματος γὰρ κατοχῇ χρόνον ὑπομεῖναν διαφθείρεται, καθάπερ κωλυομένης τῆς τοῦ πνεύματος ἐκφορᾶς ὑπὸ τῆς προσπεσούσης ταῖς ἀναπνοαῖς δυνάμεως. *Multa ſane Babylonia continet ſpectatu digna & admiranda: ſed inter hȩc non minimum admirationis meretur bituminis copia illic exſudantis, quȩ tanta eſt, ut non modo tot & tantis ȩdificiis ſufficiat, verum etiam profuſe a populo collectum pro lignis ſiccatum cremetur. Et licet ab innumerabili hominum multitudine, utpote ex fonte ampliſſimo, hauriatur, integra tamen ejus manet ubertas. Prope fontem iſtum ſcaturigo eſt haud ita magna, ſed mire efficax. Vaporem enim ſulphureum & gravem emittit, quo quicquid animantium accedit, ſubita nec opinata morte correptum exſtinguitur: anhelitu enim diutius compreſſo & reſpirandi facultate per vim exhalationis intercluſa prȩfocatur.* Dioſcorides *de re medica lib.* 1. *cap.* 99. ubi dixit bitumen Judaicum omnium eſſe præſtantiſſimum, addit naſci etiam illud ἐν Βαβυλῶνι, ſine dubio ad hunc lacum reſpiciens. Xiphilinus *in Trajano p.* 252. Ἔνθα μέντοι τήν τε ἄσφαλτον εἶδε Τραϊανός, ἐξ ἧς τὰ τείχη Βαβυλῶνος ᾠκοδόμητο. Τοσαύτην γὰρ ἀσφάλειαν πλίνθοις ὀπταῖς ἢ καὶ λίθοις λεπτοῖς συμμιχθεῖσα παρέχεται, ὥϛε καὶ πέτρας καὶ σιδήρου παντὸς ἰσχυρότερα αὐτὰ ποιεῖν. καὶ τὸ ϛόμιον ἐθεάσατο, ἐξ οὗ πνεῦμα δεινὸν ἀναδίδοται, ὥϛε πᾶν μὲν ἐπίγειον ζῶον, πᾶν δὲ πετεινόν, εἰ καὶ ἐφ᾽ ὁποσονοῦν ὀσφραίνοιτό τι αὐτοῦ. *Ibi Trajanus vidit lacum bituminis unde mœnia Babylonis ædificata ſunt: cujus tanta vis eſt ut permixtum cum lateribus aut minutis lapidibus quovis ferro aut ſaxo ſit durius. Oſtium quoque ejus ſpectavit, unde tam gravis halitus ſurgit, ut eum nulla animantia tetreſtria aut volatilia ferre poſſint, ſed ſolo olfactu intereant.* Suidas ad vocem Ἄορνος πέτρα (quæ in India fuit) mentionem hujus lacus facit, ſed verba illa verbis Arriani poſtponi, non interſeri, debuiſſent ἔϛι δὲ καὶ λίμνη οὕτω καλουμένη, *eſt etiam lacus ita dictus*. Theocritus Idyll. 16. hujus Aſphalti Babylonici quoque meminit

> Ὑψηλὸν δ᾽ Ἱέρωνι κλέος φορέοιεν ἀοιδοὶ
> Καὶ πόντου Σκυθικοῖο πέραν, καὶ ὅπη πλατὺ τεῖχος
> Ἀσφάλτῳ δήσασα Σεμίραμις ἐμβασίλευεν.
> *Sublimem gloriam Hieronis poetæ ferant*
> *Ultra pontum Scythicum & ubi lata mœnia*
> *Aſphalto jungens Semiramis regnabat.*

Adde ſcholiaſtem eruditum Lycophronis *verſ.* 704. qui quum dixiſſet Λίμνην ἄορνον eſſe prope Cumas, ita pergit, Ἄλλοι δὲ τὴν Ἄορνον, Σωτίων τε καὶ Ἀγαθοσθένης καὶ Δίων καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ἱϛορικῶν οὐ λίμνην οὐδὲ πέτραν φασὶ ϛόμιον δέ τι περὶ Ἀδιαβηνὴν, ὃ ϛόμιον ὄρνεον ὑπερπετασθῆναι οὐ δύναται, ἀπὸ τῆς ἐκεῖθεν ἀναφερομένης ἀναθυμιάσεως, τελευτᾷ καὶ πᾶν ζῶον ἄλογον. Ἡ Ἀδιαβηνὴ δὲ χώρα τῆς Μεσοποταμίας ἐϛὶ, καὶ τῆς περὶ Νίνον Συρίας ἐν τῇ Ἀδιαβηνῇ τοῦτο τὸ Ἄορνον ϛόμιον καὶ ἡ Κτησιφῶν πόλις, καὶ ἡ Ἀσφαλτῖτις λίμνη ἄσφαλτος δέ ἐϛιν ἡ νάφθα. Περὶ δὲ τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης Ἰώσηπος λέγει περὶ Ἰορδάνην καὶ Ἱεριχοῦντα εἶναι πικρὰν καὶ ἄγονον τῇ κουφότητι· ἐν ταύτῃ φησὶ τῇ Ἀσφαλτίτιδι τὰ ἐμβαλλόμενα πάντα ἄνω φέρεσθαι, καὶ ἀνθρώπους δὲ ὀπισθάγκωνας δήσαι φησὶν Οὐεσπασιανὸν, καὶ ἐμβαλεῖν ταύτῃ τῇ λίμνῃ, καὶ ἀναχθῆναι μόνους μὴ ἐπιϛαμένους νήχεσθαι. Καὶ Ξενοφῶν καὶ ἕτεροι μύριοι περὶ τοῦ Ἀόρνου ϛομίου καὶ τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης ἱϛόρησαν. *Alii vero, quos inter Sotion, Agathoſthenes, & Dion & reliqui hiſtoricorum* Ἄορνον *non pro lacu aut petra ſed hiatu terrȩ* (ita Ammianus *lib.* 23. nuncupat) *habent circa Adiabenen quem avis nulla trans volare poteſt, ob halitum qui ex eo ſurſum fertur & quaſvis beſtias necat. Eſt autem Adiabene regia Meſopotamiæ & Syriæ quæ circa ur-*

bem Ninum est. In ea est ostium Ἄορνον *& Ctesiphon urbs & lacus Asphaltites. Asphaltos est Naphta. De Asphaltite lacu autem Josephus scribit eum esse circa Jordanem & Jerichunta, amarum & sterilem, ob levitatem* (illa enim Josephus jungit cum sequentibus *l.* v. *de bell. Jud. c.* 5.) *omnia in eum injecta fluitare dicit, & Vespasianum aliquando homines manibus post terga revinctis in eum projici jussisse, qui sursum ferebantur, natare autem non sciebant. Sed &* Xenophon *& alii sexcenti de hoc ostio* Ἀόρνῳ *& lacu Asphaltite scripserunt*. Eadem fere de hoc hiatu Suidas habet ad vocem Ἀδιαβηνή, addens halitum hunc pestiferum recta adscendere, & quum aliquo usque elatus est, in se relabi: quum si diffunderetur, omnis regio vicina habitari non posset. Oribasius medic. collect. *lib.* v. *c.* 3. meminit *stagni cujusdam apud Sauromatas, quod ne aves quidem transvolare queunt, & alius apud Medos in quo nigrum ichorem dicunt supernatare: quo ubi usus sit quispiam si ignis se admoveat, accenditur*. Meminit etiam hujus lacus Lucretius, sed ita ut plerique veterum, qui lacum illum Babylonicum Ἄορνον confuderunt cum Palæstinæ lacu Asphaltite. Locutus *lib.* VI. de Nilo, progreditur ad loca averna

> *Principio quod averna vocantur, nomen id ab re*
> *Impositum 'st, quia sunt avibus contraria cunctis*
> *E regione ea quod loca cum venere volantes*
> *Remigii oblitæ pennarum vela remittunt*
> *Præcipitesque cadunt molli cervice profusę*
> *In terram, si forte ita fert natura locorum,*
> *Aut in aquam, si forte lacus substratus Averno.*
> *Is lacus est Cumas apud, & Vesuvi per montis*
> *Oppleti calidis ubi fumant fontibus auctus.*

Paulo post

> *In Syria quoque fertur item lacus esse videri*
> *Quadrupedes quoque quo simul ac vestigia primum*
> *Intulerint, graviter vis cogat concidere ipsa*
> *Manibus ut si sint Divis mactata repente.*

Videtur de quadrupedibus loqui, quæ si lacum intrent, (*Lacus* lego pro *locus* in Lucretio) sursum feruntur & in superficie lacus jacent, ac si mactata essent: quod de hoc lacu tradi solet. Ceterum in codice MS. to Pomponiano legitur *remigio* pro *remigii* & *subratus averni* pro *substratus averno*, & versu sequenti

> *Is lacus est Cumas apud, & per sulfura noti*
> *Oppleti calidis ubi fumant fontibus aucti.*

Ita ut mihi videatur glossema esse, quod nunc in contextum irrepsit, *Vesuvi montis*, quod aliquis adscripsit ad vocem *sulphura*, innuens illa *sulphura* esse *montis Vesuvii* Mallem tamen legere

> *Is lacus ost Cumas apud & per sulphura notus:*
> *Oppleti calidis ubi fumant ignibus auctus.*

Quos versus prima editio Lucretii quæ anno 1486. Veronæ prodiit ita exhibet cum eo qui præcedit

> *Aut in aquam, si forte lacus subiratus* (substratus) *averni*
> *His locus est cumasapude trisui per montis*
> *Oppleti calidis ubi fumant fontibus aucti.*

Inter illa quæ de hoc lacu admiranda prodidit antiquitas etiam illud, est, omnia in eo veluti in solido ferri, nihil mergi, supernatare omnia. Locos ex veteribus non adscribam quod libro quarto illi inseri debeant secundum ordinem a nobis constitutum. Senecam quoque de hoc lacu agere existimem, quum *l.* II. *quęst. natural.* scribit: *est in Syria stagnum in quo natant lateres & mergi projecta non possunt licet gravia sint*. Equidem lubens crediderim aliqua in hoc lacu non mergi, quæ in Jordane aliisve aquis dulcibus, imo etiam aquis marinis, merguntur. Nec aliter fieri potest, quoniam salsissimas esse aquas hujus lacus modo notavimus, clarumque est aquam, quo salsior est, spissiorem evadere, & difficiliorem corporibus mersuris transi-

transitum concedere, aut plane negare. Quis ignorat naves mercibus onustas, dum per mare tutæ labuntur, in ipso portu, si illic, uti sæpe contingit, aquæ dulces sint, fuisse submersas? Sed omnia hic velut in solido ferri non crediderim. Nunc certe pervius est hic lacus navigiis: nec desunt qui in illo nataverint, experti quidem majori vi se sursum ferri aut sustentari quam in aliis aquis (quod aquarum salsedini tribuendum est) nequaquam vero ita ut credi debeat nihil hic mergi potuisse. Tauros hic fluitasse verum est, id est, glebas bituminis quas tauros appellant, uti veteres ipsi tradunt. Verum, dicet aliquis, nunc ita sit, forsitan olim aliter fuit. Vix mihi persuadeam, quum ex Josepho constet aliquos lacum hunc navibus trajecisse, de qua re mox plura *p.* 252. quum ea quæ Josephus de hoc lacu memoriæ prodidit junctim proferemus. Addamus testimonium geographi Arabis, Scherif Ibn Idris, qui vulgo Nubiensis audit, ex quo mare hoc navigabile esse liquet.
يقع في بحيرة زغر وتسمي بحيرة سادوم وعامورا وهما كانتا مدينتي قوم
لوط فغرقهما الله فعاد مكانهما بحيرة منتنة وسميت البحيرة المبتة لان ما
فيها شي له روح لا حوت ولا دابة ولا شي مما شانه ان يتكون في ساير المياه
الراكده والمتحركه وماوها حار كريه الرايحه وفيه سفن صغار يسافر بها
في تلك الناحيه وتحمل عليها الغلات وطول هذه البحيرة ستون ميلا وعرضها
اثنا عشر ميلا *Pervenit usque ad mare Zegor (i.e. Zoar) quod appellatur mare Sadum & Amur [Sodomæ & Gomorrhæ] quod hæ urbes fuerint gentis Loth, quas Deus submersit, & in earum locum successerit mare fœtidum. Appellatur autem mare mortuum, quia nihil in quo anima est ibi invenitur, nec piscis, nec reptile, nec aliud quidpiam quod in reliquis aquis generari solet. Aqua ejus est tetri odoris. Sunt autem in eo parvę naves, quibus iter fit per illas partes & commeatus defertur. Longitudo ejus est 60. milliarium, latitudo* 12. Milliaria hæc fere conveniunt cum mille passibus Romanorum.

Insigne est inter alia de hoc lacu testimonium Aristotelis *lib.* 11. *cap.* 3. *Meteorologicorum.* Εἰ δ' ἐστιν, ὥσπερ μυθολογοῦσί τινες, ἐν Παλαιστίνῃ τοιαύτη λίμνη, εἰς ἣν ἐάν τις ἐμβάλλῃ συνδήσας ἄνθρωπον ἢ ὑποζύγιον ἐπιπλεῖν καὶ οὐ καταδύεσθαι κατὰ τοῦ ὕδατος, μαρτύριον ἂν εἴη τοῖς εἰρημένοις· λέγουσι γὰρ πικρὰν οὕτως εἶναι τὴν λίμνην καὶ ἁλμυρὰν ὥστε μηδένα ἰχθῦν ἐγγίνεσθαι. Τὰ δ' ἱμάτια ῥύπτειν, ἐάν τις διασείσῃ βρέξας. *Si autem, uti quidam narrant, in Palæstina ejusmodi lacus sit in quem si quis hominem aut jumentum ligatum injecerit, supernatet nec mergatur, id ea quę dicimus confirmabit. Ajunt enim adeo amarum & salsum esse illum lacum, ut nullus piscis ei insit, & vestimenta si quis madefacta concusserit, purgentur.* Narrat, quod ad ultima illustranda facit simile quidpiam Aristoteles de lacu Ascanio *in lib. de mirab. ausc.* Ἐν τῇ Ἀσκανίᾳ λίμνῃ οὕτω νιτρῶδές ἐστι τὸ ὕδωρ, ὥστε τὰ ἱμάτια οὐδενὸς ἑτέρου ῥύμματος προσδεῖσθαι. *Aqua lacus Ascanii ita nitrosa est, ut nulla alia purgatione vestibus (in hanc intinctis) sit opus.* Vide & problem. 40. Section. 23. & Suidam ad vocem Ἀπολυμαίνεσθαι. Φύσει τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καθαρτικόν. *Aqua marina natura apta est purgare.* Examinavit ista verba Aristotelis singulari libello Patavii edito, anno 1641. Matthæus Ferchius, Veglensis, in universitate Patavina theologus publicus, & titulum ei dedit *de fabulis Palæstini stagni.* Disquirit in eo potissimum de sensu vocis μυθολογοῦσι, & an Aristoteles narrationem hanc de lacu Asphaltite pro ficta habuerit. Nactus ille est eruditum adversarium contendentem voces μύθους & μυθολογεῖν de sermonibus etiam veris usurpari. Varios locos adduxerat, inter quos Isocratis ad Demonicum, ubi Jupiter Herculem genuisse dicitur ὡς οἱ μῦθοι λέγουσιν καὶ πάντες πιστεύουσιν, *ut fabulæ tradunt & omnes credunt.* Et Homeri *Odyss.* Ξ. Ψεύδοντ' οὐδ' ἐθέλουσιν ἀλήθεα μυθήσασθαι, id est, *mentiuntur nec vera loqui volunt.* Quo sensu etiam *fabulæ* nomen & *fabulandi* apud Latinos in usu est. Defendit autem se Patavinus theologus hoc modo, ut non ex aliis scriptoribus sed ipso Aristotele explicandum esse sensum verborum Aristotelis existimet. Negat autem uspiam apud Aristotelem nomen μύθου & μυθολογεῖν usurpari de narrationibus aut historiis veris, & laudatis viginti locis ex Aristotele, in quibus alterutra vox legitur, perspicuum esse putat semper res fictas eo nomine significari, & verbum *fabulari* μυθολογεῖ apud Aristotelem idem esse quod *falsa loqui.* Sed audiamus ipsum in anacephalæosi libelli, quod rarior sit: *Primo igitur ostendimus ab Aristotele fabulæ conjugationem assumi pro narratione falsa & ficta; atque ut Aristotelice Aristotelem exponeremus, textus supra viginti ex variis locis conglomeravimus. Deinde Aristotelem in loco* 11. *meteoror. cap.* 3. *docuimus credidisse stagni Palęstini qualitates inter fabulosas, id est, falsas & fictas collocari oportere.* Me

tamen, ut verum fatear, licet totum libellum perlegerim, in suam sententiam non pertraxit Ferchius. Non nego Aristotelem & alios saepe voces μῦθος & μυθολογεῖν usurpare de rebus falsis, semper autem hanc vim illis vocibus subesse etiam in scriptis Aristotelis hoc nego. Ipse locus, de quo disputatur, videtur pro me facere. Scribit enim εἰ ἔστιν, *si sit*, in Palaestina istiusmodi lacus, ὥσπερ μυθολογοῦσί τινες. Verte jam haec uti Ferchius vult, *quemadmodum falso quidam loquuntur*, quis sensus erit? Si falso tradunt esse lacum, quomodo dicit philosophus, *si sit confirmat sententiam meam*. Nec enim erat in rerum natura si falso esse narratur. Ad illustrationem harum rerum haec quoque Aristotelis in lib. Politicorum faciunt, ubi de Sardanapalo scribit, εἰ ἀληθῆ μυθολογοῦντες λέγουσιν. Quid audio? μυθολογοῦντες vera dicunt? Atqui secundum Ferchium μυθολογεῖν idem est quod *falsa loqui*. Verteret itaque haec *si vera dicunt qui falsa loquuntur*. Nemo non videt quam hoc sit ἄτοπον. Dicamus potius μυθολογεῖν esse *narrare*, & aeque illud de veris quam falsis usurpari posse. De falsis nemo dubitat: de veris constat ex Aristotele & verbis Homeri mox laudatis. Confer & Josephum *lib.* v. *de bell. cap.* 4. ubi memorat μυθευομένα de hoc ipso lacu.

Ad situm quod attinet hujus lacus, totum littus ejus occidentale pertinebat ad portionem tribus Judae, & quidem solam: nulla pars Jordanis ad tribum Judae pertinebat (quo magis mirum est quosdam dicere Issascar adsitam esse Judae per Jordanem, qua de re vide quae notavimus supra *cap.* VI.] quod apparet ex descriptione limitum tribus Judae & Benjaminis. Limes australis tribus Judae incepit *a lingua maris salsi* [erat autem ea duplex, haec australis, altera borealis, cujus mentio fit eodem capite, *commate* 5.] *quae respiciebat austrum*, מקצה ים המלח מן הלשון הפנה נגבה uti legitur *Jos.* 15. 2. Limes borealis ejusdem tribus initium sumebat a lingua maris salsi, ab extremo Jordanis, ubi Jordanes in mare mortuum illabitur. Et limes orientalis hujus tribus dicitur esse mare salsum, usque ad extremum Jordanis, *ibid.* Praeterea limes australis tribus Benjamin, qui ab occidente versus orientem ducitur, incipit a Kirjathjearim & desinit in linguam maris salsi versus boream, sive in extremum Jordanis versus austrum, uti legitur *Jos.* 18. 19.

Descripserunt hunc lacum inter veteres plurimi: vixque ullus est geographorum qui non aliquid de illo narret. Libro quarto, quo excerpta ex monumentis veteribus ad Palaestinae descriptionem facientia complectemur, ea legi possunt. Hoc capite quae Josephus, Africanus, & Pausanias, αὐτόπται de hoc lacu notarunt adscribemus: quibuscum conferri possunt quae ex Diodoro Siculo descripsimus supra *cap.* XVII.

Josephus diversis locis hujus lacus meminit. Dicitur ei Ἀσφαλτῖτις λίμνη, sita eo loco ubi olim κοιλάς, vallis, in qua urbs Sodoma, *Ant.* I. 10. Ita tamen ut Sodoma non fuerit in ipso lacu mersa, sibi enim ipse contradiceret, tradens Σοδομῖτιν esse vicinam lacui asphaltiti, non sub ipso mersam *lib.* v. *de bello cap.* 5. Hunc lacum transmiserunt Moabitae, Ammanitae & Arabes bellum Josaphato inferentes, *Ant.* IX. I. ibi utitur vocibus διαβάντες λίμνην. Quod non puto aliter Latine reddendum quam *transeuntes lacum*. *Transire* enim διαβαίνειν *dicimus Graeci*, ut verbis utar Ammiani Marcellini. *Transgredi* alii dicerent: vide Gellii noctes Atticas, *lib.* x. *c.* 26. Atque ita idem Josephus *Antiq.* XI. 8. scripserat διαβὰς Ἑλλήσποντον quod indicat transmissum navibus factum. Praeterea libro v. de *bell. cap.* 3. legitur Romanos imposuisse milites scaphis ut comprehenderent τοὺς εἰς τὴν λίμνην καταφυγόντας, *qui in lacum confugerant*. Cur ergo aliis scriptoribus fidem haberemus, quibus hic lacus non adeo notus esse potuit ac Josepho, narrantibus impervium navibus esse lacum, & omnia illic ac in solido ferri. Quod si vento non impellitur aqua hujus lacus, uti Tacitus scribit, non velorum sed remorum ope hunc lacum transire debuerunt. Porro Josephus lacum hunc terminum facit Cananaeae ad austrum, uti illa a Josua fuit definita *Ant.* IX. traditque abesse ab Hierosolymarum finibus trecenta stadia *Antiq.* XV. 9. montem nudum ac sterilem, ab agro Scythopolitano usque ad terram Sodomitarum, & fines lacus Asphaltitis protendi *lib.* v. *de bell. cap.* 4. lacum esse salsum ac sterilem, ἄγονον, homines vivos in eum injectos supernatasse, & gravissima etiam corpora in eo fluitare [adeoque & cadavera fluitarunt quibus repletum lacum Asphaltitem scripserat *cap.* 31. nisi forte sola viventia natare crediderit, quod de hoc lacu Diodorus Siculus scribit *l.* XIX. 108.] ter interdiu colorem ejus mutari, vomere nigras bituminis glebas similes tauris sine capitibus, *ibidem*. Longum esse 580. stadia usque ad Zoara Arabiae, latum stadia 150. eique vicinam esse terram Sodomiticam exustam missis coelo fulminibus, in qua reliquias divini ignis & imagines, σκιάς, quinque urbium videre est [nota non in lacu subversas illas credidisse

urbes

urbes ſed circa illum] *l. v. de bell.* 5. Denique in *l.* 1. *c.* Apionem dicit eſſe longiſſimum ac latiſſimum ſtagnum quod in Syria eſt.

Julius Africanus de lacu Aſphaltite hæc habet. Συνέβαλον παρὰ τὴν θάλασσαν τὴν ἁλικὴν, ἣ καλεῖται νῦν θάλαττα νεκρά. Ἐν ταύτῃ πλεῖστα τῶν θαυμαστίων τεθέαμαι. Ζῶον τε γὰρ οὐδὲν ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ φέρει, καὶ νεκροὶ μὲν ὑποβύχιοι φέρονται, ζῶνται δὲ οὐδ' ἂν ῥαδίως βαπτίσαιντο· λύχνοι μὲν καὶ μενοι ἐπιφέρονται, σβεννύμενοι δὲ καταδύουσιν· ἐνταῦθα δὲ εἰσὶν αἱ τῆς ἀσφάλτου πηγαί· φέρει δὲ συπτηρίαν καὶ ἅλα ὀλίγον τὶ τῶν ἄλλων διαφέροντα· πικρά τε γὰρ ἐστὶ καὶ διαυγῆ. ἔνθα δ' ἂν καρπὸς εὑρεθῇ κάπνου πλεὼν εὑρίσκεται θολερωτάτου. Τὸ δὲ ὕδωρ ἰᾶται τοὺς χρωμένους αὐτῷ, λήγει τε παντὶ ὕδατι πάσχων τὰ ἐναντία. Εἰ δὲ μὴ Ἰορδάνην εἶχε τὸν ποταμὸν τροφὴν, ὡς πορφύραν διατρέφοντα καὶ πολὺ ἀντέχοντα, ἔληξεν ἂν θᾶττον ἢ φαίνεται· ἐστι δὲ παρ' αὐτῇ πάμπολυ τοῦ βαλσάμου φυτόν. *Manus conſeruerunt ad mare ſalſum, nunc mare mortuum appellatum. In iſto mari multa admiranda conſpexi. Nullum animal nutrit illa aqua, & mortua quidem in ea cito merguntur, viva ſupernatant nec fundum facile petunt. Faces ardentes in ea ſurſum feruntur, exſtinctæ merguntur. In eadem bituminis fontes ſunt. Producit alumen & ſalem paullum ab aliis diſcrepantem quod amarus ſit & pellucidus. Ubicunque circa eam fructus naſcitur, turbido tantum fumo turget. Aqua hæc ſalubris eſt utentibus & more cuilibet aquæ contrario exſiccatur, & niſi Jordanem haberet ad inſtar conchæ continuum humorem ſubminiſtrantem ac velut exſiccationis periculo obſiſtentem citius quam videatur defeciſſet. Circumquaque magna balſami copia eſt.*

Pauſaniam denique hunc lacum deſcribentem audiamus qui ipſe ſe eum vidiſſe teſtatur *lib.* v. *cap.* 7. Ἐν δὲ τῇ γῇ ποταμὸν τινα Ἑβραίων καὶ αὐτὸς οἶδα Ἰόρδανον λίμνην Τιβερίδα ὀνομαζομένην διοδεύοντα, ἐς δὲ τὴν λίμνην ἑτέραν καλουμένην θάλασσαν νεκρὰν, ἐς ταύτην ἐσιόντα, καὶ ὑπὸ τῆς λίμνης αὐτὸν ἀναλούμενον. Ἡ δὲ θάλασσα ἡ νεκρὰ πάσχει παντὶ ὕδατι ἄλλῳ τὰ ἐναντία· ἐν ᾗ γε τὰ μὲν ζῶντα πέφυκεν οὐ νηχόμενα ἐποχεῖσθαι· τὰ δὲ θνήσκοντα ἐς βυθὸν χωρεῖν. Ταύτῃ ἄκαρπος καὶ ἰχθύων ἡ λίμνη· ἅτε ἀπὸ τοῦ φανερωτάτου κινδύνου ἐπὶ τὸ ὕδωρ ἀναφεύγουσιν ὀπίσω τὸ οἰκεῖον. *In terra Hebræorum ipſe vidi flumen Jordanem qui lacum Tiberidem permeat, & poſtea in alterum lacum, mare mortuum dictum exiens illic evaneſcit. Mare autem mortuum patitur omnia aliis aquis contraria. Illic enim viventia, licet nihil ſe moveant, ſupernatant, inanimata vero ſubſidunt. Nec piſces ille lacus producit, piſcibus ſe ſubducentibus manifeſto periculo & ad loca convenientia tendentibus.*

Vulgo creditur lacum Aſphaltiten natum eſſe eo tempore quo Sodoma, Gomorra, Adama, & Zeboim a Deo ſubverſæ ſunt, ita ut aquis illius lacus tectæ & merſæ fuerint. Verum non videtur ea opinio firmis rationibus niti. Scio huc referri *Gen.* 14. 3. ubi de regibus Sodomæ, Gomorræ, Adamæ, Zeboim & Zoar ſcribitur, כל אלה חברו אל עמק השדים הוא ים המלח. *Hi omnes congregati ſunt in valle Siddim, quæ eſt mare ſalſum*: ſed hic nihil dicitur niſi vallem Siddim, uti olim appellabatur, poſtea mare ſalſum fuiſſe, quod non nego: potuit enim illa vallis aquis illius maris inundata fuiſſe, aut exuberante fluvio Jordane, aut aquis ſubterraneis aliiſve, de quibus, quia incertum eſt quomodo & quando contigerit, nihil addere neceſſe eſt. Non dicit ſacer ſcriptor urbes illas quinque, Sodomam & reliquas, ſitas fuiſſe in valle Siddim. Imo contrarium ex eo poteſt colligi, quod reges illarum quinque urbium exercitu coacto ſe contulerint אל עמק השדים *verſus vallem Siddim*. Quod ſi quis illa *in valle* reddere velit, res eodem redibit. Erit enim vallis Siddim diverſa ab illa regione in qua urbes eorum quinque erant ſitæ. Verbi cauſa, quis dicat? cives Amſtelodami, Harlemi, & Lugduni obviam ivere hoſtibus & congregati ſunt in Hollandia, quum illæ urbes Hollandicæ ſint: verum ita dici poteſt apte, cives illarum urbium congregati ſunt in eo loco, ubi nunc eſt lacus Harlemenſis, & inde colligere licet lacum Harlemenſem diverſum eſſe a loco in quo urbes illæ ſitæ ſunt.

Præterea in toto ſacro Codice nulla plane mentio ſubmerſionis harum urbium, nec eo loco ubi narratur ipſa hiſtoria, nec ubi digitus ad eam a Prophetis intenditur. *Gen.* 19. 24. dicitur Deus pluiſſe ſuper eam ſulphur & ignem & vertiſſe (יהפך) urbes & planitiem ככר (nota hoc: ita quoque *Gen.* 13. 3. non עמק, non vallem Siddim) & incolas urbium & proventum terræ: & commate 28. Abraham vidit eam regionem fumantem inſtar furni. Nihil hic de eluvie, nihil de inundatione: ſed contraria omnia, *ſulphur*, *ignis*, *fumus*, *ſubverſio*.

Sed inprimis illuſtris eſt locus *Deut.* 29. 22. ubi non tantum *ſubvertit* legitur de excidio harum urbium, nequaquam *texit aquis*: ſed גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח ולא יעלה בה כל עשב *Sulphure & ſale combuſta terra ejus, non ſeretur nec pullulabit aut ſurget in ea ulla herba*, & ſequitur במהפכת סדם ועמרה

ועמרה אדמה וצביים אשר הפך יהוה באפו ובחרונו *ſicuti ſubverſio Sodomæ , Gomorræ , Adamæ & Zeboim , quas ſubvertit Deus in ira & furore ſuo*. Viden? Converſæ fuere urbes, & terra ipſa ſulphure & ſale multo combuſta non producet ullas herbas, eadem modo uti terra Sodomitica. Si hæc aquis obruta fuiſſet, non dixiſſet, puto, ſcriptor herba non ſurget in ea, nec pullulabit; nec cauſam addidiſſet quod ſulphure & ſale inepta fuiſſet reddita. Quid enim planius, quam terram aquis immerſam herbas non producere? Ita legitur *Zephan.* 2. 9. *Moab erit ut Sodoma, & filii Ammon ut Gomorrha , ſiccitas ſpinarum & acervi ſalis & deſertum uſque in æternum* . Quid clarius? Si Sodoma aquis immerſa eſt , quando Moabitis ſimilis facta eſt Sodomæ, & quando hæc Prophetia impleta eſt? At nihil de aquis. Sed contra , *ſiccitas* ממשק חרול &c. Addamus illa quæ leguntur *Amos.* 4. 11. הפכתי בכם כמהפכת אלהים את סדם ואת עמרה ותהיו כאוד מצל משרפה *ſubverti e vobis ſicuti ſubvertit Deus Sodomam & Gomorrham, eritiſque uti titio raptus ex incendio*. Quid? urbes aquis obrutæ ſuntne titioni ſimiles? Sed quia hic loquendi modus alio quoque referri poteſt, videamus *Jer.* 49. 18. *Sicuti ſubverſio Sodomæ & Gomorræ ac vicinorum ejus , ait Deus . Non habitabit ibi quiſquam neque commorabitur in ea filius hominis : & cap.* 50. 38. *Siccitas occupabit aquas ejus , ita ut areſiant . . . . Feræ & ululæ in ea morabuntur, non conſidebit in æternum nec habitabit ibi quiſquam. Similis erit ſubverſio qua Deus ſubvertit Sodomam & Gomorrham, nullus ibi habitabit, nec commorabitur in ea filius hominis*. Illic tantum abeſt ut agatur de novis aquis enatis, ut eæ ipſæ quæ erant exſiccandæ eſſe dicantur.

In novo Inſtrumento quoque nulla inundationis memoria eſt, ſed contrarium. 2. *Petr.* 2. 6. πόλεις Σοδόμων ϗ Γομόῤῥας τεφρώσας καταςροφῇ κατέκρινεν . Epiſtola Judæ *commate* 7. Σόδομα ϗ Γόμοῤῥα πυρὸς αἰωνίȣ δίκην ὑπέχȣσαι , non aquis tectæ, quibus nihil igni eſt inimicius, ſed ignis æterni pœnam ſuſtinentes : & Chriſtus ipſe *Luc.* 17. ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων ἔβρεξε πῦρ ϗ θεῖον ἀπ' ȣρανȣ͂ ϗ ἀπώλεσεν ἅπαντας. Hinc eſt illud exuſtum ſolum, & in litore occidentali lacus incendii veſtigia, quorum profani ſcriptores meminerunt.

Poſſent ad ſententiæ noſtræ confirmationem adduci verba Galeni mox exhibita qui ſalem Sodomiticum nuncupatum ſcribit non a Sodoma in lacu merſa ſed montibus adjacentibus , & Joſephi qui *lib.* v. *de bello* , *cap.* 5. Σοδομῖτιν vicinam tradit eſſe lacui Aſphaltiti & totam exuſtam, & in ea πέντε πόλεων σκιὰς conſpici poſſe adhuc ſuo tempore, & fructus cinereos producere. Poſſet produci in medium Baſilius citatus Anaſtaſio Sinaitæ *in quæſtionibus pag.* 206. cujus hæc verba ſunt, Σοδομιτῶν γένος ἀπώλετο πλεονάσαν εἰς ἄκραν κακίας· καὶ τὸ Αἰγύπτιον φῦλον ϗ τὸ Χαναναῖον ἔθνος, τὸ μὲν πυρποληθὲν, τὸ δὲ καταποντισθὲν, τὸ δὲ εἰς ἀναίρεσιν τῶν πολεμίων ἐκδοθὲν . *Sodomitarum gens quum malitia eorum ſummum apicem attigiſſet deleta eſt, atque ita & Ægyptiorum & Chananæorum, illa quidem igne exuſta, altera aquis obruta, tertia in bello hoſtibus tradita*. Sed iis illuſtrandis & in clara luce collocandis non immorabimur ad alia pergentes. Pauca tantum notabimus ad ea quæ nobis opponi poſſunt. Dicunt ruinas urbium & columnas plurimas in lacu aſphaltite fuiſſe conſpectas, quod Maundrellus refert in itinerario ſibi a viris fide dignis narratum fuiſſe. Etiam Herbelotus, ad vocem *Daoura*, *in Bibliotheca Orientali*, ſcribit, *une des cinq villes brulèes dans la pentapole des Sodomites dont on voit encore les ruines ſur le lac aſphaltite*. Verum dubito, an urbes quæ id temporis diſturbatæ atque perverſæ plane ſunt, & ſalſiſſimis aquis tam diu tectæ, reliquias adeo inſignes oculis nunc poſſint exponere. Sed mittamus illud. Exiſtimem iſtas columnas & rudera, quum ipſi illi teſtentur ea litori vicina eſſe e quo conſpici poſſunt, & ſe ad illa acceſſiſſe, fuiſſe alterius ædificii rudera ad litus olim hujus lacus exſtructi quod poſtea ab aquis ejus abſorptum eſt. Nihil eſt quod nos cogat illa habere pro reliquiis Sodomorum. Porro hoc mihi poteſt opponi, ſæpe numero in locum urbium terræ motu everſarum lacum ſuccedere, adeoque & probabile eſſe id hic contigiſſe. Ego autem non eſſe heic notandum duco quid in ordinaria urbium everſione contingere ſoleat , quum prodigioſa plane & divina fuerit hæc ſubverſio. Non erat certe neceſſarium, ut in locum urbium lacus ſuccederet. Præterea terra adjacens, non autem lacus ipſe, ſigna habet urbium ſulphure everſarum. Denique, quum in locum urbium terræ motu everſarum lacus ſuccedit ſępe id contigit illic ubi nullum flumen adeſt : quod ſi hic quoque nullum flumen adeſſet , major eſſet ſuſpicio natum eſſe hunc lacum poſtquam quinque iſtę urbes eſſent everſę. Sed hic origo lacus ipſius ex aquis Jordanis derivari poteſt quę delabentes continuo alicubi colligi debuere , quod olim ante natum hunc lacum videtur infra terrę ſuperficiem factum fuiſſe, ita ut in ampliſſimas voragines aut ipſum Oceanum deſcenderint. Poſt, incertum qua ratione ,

arctiores videntur facti fuisse illi meatus, sic ut aquę Jordanis quum non ita copiose defluere possent, partem terrę inundaverint, atque ita lacum hunc effecerint cujus aquę & ipsę per meatus aliquos se exonerant, quum aquis Jordanis non augeantur.

CAPUT XXXIX.

DE LACU TIBERIADIS.

Nomen antiquissimum hujus lacus mare Kinnereth. An a forma κιννύρας *vel urbe ortum ducat. Alterum nomen, lacus Gennesar, unde petitum. Tertium & quartum, mare Galilææ & Tiberiadis.* Λίμνη Τιβεριὰς *etiam dicitur &* Τιβερὶς, *æque ac* Τιβεριάδος. *Situs hujus lacus, magnitudo, & natura. Piscatus ratio in hoc lacu. Decem constitutiones Josuæ recensitæ.*

OLim quidem lacus Tiberiadis ים כנרת *Mare Kinnereth*, vel כנרות *Kinneroth* appellatus fuit. Vide *Num.* 34. 11. & *Jos.* 12. 3. Quod nomen alii quidem ducunt a forma τῆς κιννύρας, כנור, instrumenti musici, a quo non multum recedit, dictum autumant: nam formam habere ovi recentiores confirmant, & colligi potest ex Josepho partem australem hujus lacus non fuisse adeo latam ac pars borealis aut media fuit, quum Hippos a Tiberiade non abfuerit per 40. stadia, quam Josephus scribit esse hujus lacus latitudinem: ego ab urbe כנרת *Kinnereth*, quæ data legitur tribui Naphtali & in litore hujus lacus videtur esse quærenda. Nec tamen putem, licet idem lacus postea nomen Tiberiadis tulerit, eandem fuisse Kinnereth cum Tiberiade. Rationes quæ me cogunt ab illa sententia recedere exposui supra *capite* XXVIII.

Postea dictus est lacus Gennesar, ὕδωρ Γεννησάρ, 1. *Macc.* 11. 67. Josephus appellat Γεννησαρὰ ὕδατα, *libro* XIII. *Antiquitatum*, *cap.* 19. & Γεννησαρῖτιν λίμνην *Antiq. lib.* XVIII. *c.* 3. & Γεννησὰρ λίμνην, *lib.* II. *de bell. c.* 25. & *l.* III. 17. Hoc nomen alii quidem ex כנרת *Kinnereth* natum putant, ego ducere malim a regione Γεννησὰρ ei adsita & protensa in longitudinem juxta litus lacus illud stadia 30. lata 20. quæ optima gaudet cœli temperie, uti Josephus scribit *lib.* III. *de bello cap.* 18. Confer quæ nos supra notavimus de regione Gennesar, *cap.* XXXII. in fine.

Nuncupatur & mare Galilææ quam alluit ab ortu *Matth.* 4. 18. & mare Tiberiadis de nomine urbis clarissimæ ei adsitæ, *Joh.* 6. 1. & alibi. Ita in Midrasch Coheleth *fol.* 102. *col.* 1. ימא של טבריא, *mare Tiberiadis*. Sed & λίμνη Τιβεριὰς nonnunquam appellatur. Eusebius in Onomastico, *ad vocem* Σαρών· ἡ ἀπὸ τοῦ ὄρους Θαβὼρ ἐπὶ τὴν Τιβεριάδα λίμνην χώρα. *Regio inter montem Thabor & lacum Tiberiadem.* Cyrillus, *in Jesaiam lib.* 1. *Orat.* V. *pag.* 149. Φασὶ γάρ που καὶ ὅρια Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ τῇ Τιβεριάδι παρακεῖσθαι λίμνῃ. *Ferunt enim fines Zabulon & Nephtali lacui Tiberiadi adjacere.* Et mox: Ἰστέον δὲ ὅτι τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας τὴν Τιβεριάδα λίμνην τὸ γράμμα φησὶ τὸ ἱερόν. *Sciendum autem mare Galilææ dici lacum Tiberiadem in Sacro Codice, & pag.* 150. Βηθσαϊδὰ ... παρέκειτο τῇ θαλάσσῃ τῇ Τιβεριάδι. *Bethsaida adjacet mari Tiberiadi.* Non tamen semper hoc nomine Cyrillus utitur. In *Commentario* enim *ad Jonam pag.* 377. legitur τὴν Τιβεριάδος θάλασσαν, *mare Tiberiadis*. Pausanias hunc lacum appellat λίμνην Τιβερίδα. Verba ejus adduximus supra *pag.* 254.

Lacum hunc in portione tribus Naphtali fuisse scribunt Talmudici in *Gemara Bava Kama fol.* 81. 2. תנו רבנן ימה של טבריה בחלקו של נפתלי היתה *Tradiderunt doctores nostri, mare Tiberiadis in parte tribus Naphtali fuisse*. Verum ne credamus omne litus occidentale [nam de orientali dubium non est quin contigerit regionem tribuum trans Jordanicarum] hujus lacus ad tribum Naphtali pertinuisse facit urbs Capernaum quæ litori hujus lacus adsita in confiniis fuit tribuum Zabulon & Naphtali, uti traditur *Matth.* 4. 13. nisi quis credat Capernaum ad litus hujus lacus Jordani proximum sitam fuisse: sed de situ urbis Capernaum plura notata legentur *libro tertio*. Quod attinet ad formam & magnitudinem hujus lacus, Josephus, quo nemo melius ea scire potuit, testatur longum esse centum (Hegesippus legit 140.) stadia, latum 40. *lib.* III. *de bell. Jud. cap.* 18. Aquas etiam hujus lacus a frigore commendat *lib.* III. *de bello cap.* 18. ita ut noctu aeri expositæ, quod accolæ

face-

facere noctibus æstivis [potus causa] consueverunt, parum absint a frigore nivium, τὸ μὲν ὕδωρ ὐκ ἀποδεῖ χιόνος ἐξαιθριασθὲν, ὅπερ θέρυς νυκτὸς ποιεῖν ἔθος τοῖς ἐπιχωρίοις. Horum verborum sensum assecutus non est interpres Latinus, aut certe corrupta est ejus versio a librariis, qui ita hæc vertit, *æstivis noctibus ejus aquæ sub divo perflatæ nequaquam æstibus cedunt*, *id enim facere indigenis moris est*. Nihil hic de nivibus: adeoque scribendum fuerat, *nequaquam nivibus cedunt*. Geographus Arabs, Scherif Ibn Idris, vulgo Nubiensis dictus, contra omnium aliorum testimonia eandem latitudinem & longitudinem huic lacui tribuit طولها اثنا عشر ميلا في عر من مثلها *Longitudo ejus patet* 12. *milliaria & totidem latitudo*. Idem Josephus loco citato *lib.* III. *de bell. cap.* 18. & *lib.* v. *cap.* 4. varia notat de hoc lacu, medium illum secari a Jordane, aquam habere dulcem ac potabilem, & quum lacus Asphaltites ἄγονος sit ac sterilis nullos alens pisces, hunc contra γόνιμον esse & fœcundum.

Pisces capi consuevisse in lacu Tiberiadis discimus etiam ex *Matth.* 4. 18. Tradunt autem Judæi de modo piscandi in illo lacu legem tulisse Josuam quæ una est ex decem constitutionibus Josuæ quæ dignæ relatu sunt quod ad regionis Palæstinæ firmam & facem omnes spectent, & his verbis commemorantur in Gemara Babylonica *Bava Kama*, *fol.* 80. *fac.* 2. ת״ר׳ ערדה תנאין התנה יהושע שיהו מרעין בחורשין ומלקטין עצים בשדותיהם ומלקפים עשבים בכל מקום חוץ מתלתן וקוטמים נטיעות בכל מקום חוץ מגרפיות של זית ומעין היוצ׳ בתחילה בני העיר מסתפקי׳ ממנו ומחכין בימה של טבריה ובלבד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה ונפנין לאחורי הגדר ואפילו בשדה מליאה כרכים ומהלכים בשבילי הרשות עד שתרד רביעה שנייה ומסתלקין לצידי הדרכים מפני יתדות הדרכים והתועה בין הכרמים מפסיג ועול מפסיג ויורד ומת מצוה קונה מקומו *Tradunt Doctores nostri decem res sancitas esse a Josua*.

1. *Licere pascere gregem in sylvis*, ubique, non habita ratione tribuum, sic ut Naphtalitæ in sylvis tribus Judæ pascere gregem potuerint.
2. *Liberum esse colligere ligna in agris*, & *herbas ubique excepto fœno Græco*.
3. *Licere ramos incidere arborum omni in loco [surculi inserendi causa) exceptis ramis olearum*.
4. *Aquas fontis recens exorti civibus urbis proximæ in usum cedere*.
5. *Hamo piscari licere in mari Tiberiadis*, *nequaquam vero istiusmodi instrumentis*, *quæ navigiorum cursum impedire possent*.
6. *Licere alvi dejiciendæ causa per sepem in agros etiam croco consitos tendere* (ex via publica, ne in conspectu hominum id fiat.)
7. *Licere per agros compendii causa iter facere usque ad delapsum pluviæ secundæ*.
8. *Licere ad latus viarum ire*, *si viæ ipsæ asperæ sint & incessui minus aptæ*.
9. *Licere homini inter vineas erranti viam sibi facere per vites vel sursum vel deorsum vites ipsas frangendo*.
10. *Mortuum præcepti (id est*, *cadaver inhumatum repertum in via*, *quod sepeliri Deus jussit] etiam illo in loco ubi invenitur sepeliri posse*.

CAPUT XL.

DE LACU SAMOCHONITE.

Nomen antiquissimum hujus lacus מי מרום. *Conjecturæ de significatione nominis Samochonitis*. סמק *idem quod* אדם. *Aquæ ejus cœnosæ*. *Differentiæ inter aquas lacus Tiberiadis & hujus*. *Magnitudo & situs hujus lacus*. *Josephi emendatio tentata*. Δάφνη *Antiochena*. *Fons Daphnis*. *Descriptio lacus Syriaci ex Plinio*.

OLim quidem hunc lacum nuncupatum fuisse מי מרום *aquas superiores* videtur colligi posse ex *Josuæ cap.* XI. 5. & 7. ubi Josua Jabini, regis Chatzor, exercitum fudisse legitur ad מי מרום & fugientes insecutus Sidonem usque & vallem Mizpe, quæ loca in finibus terræ Israeliticæ septentrionalibus sita fuisse notatum supra est *cap.* XXV. Cum his confer Josephum *Antiquitatum libro* v. *cap.* 6. Ὑπὸ Ἰαβίνυ τῦ τῶν Χαναναίων βασιλέως ὁρμώμενος, αὕτη δ' ὑπέρκειται τῆς Σαμοχωνίτιδος λίμνης, στρατῦ μὲν ὁπλιτῶν τριάκοντα ἔτρεφε μυριάδας. *Imperio Jabini regis Cananæorum subjecti sunt*. *Hic ex urbe Asoro prorumpens [illa autem sita est supra lacum Samochoniten) triginta alebat militum myriadas*. Historia quam illic narrat Josephus extat in libro

Judi-

Judicum, *cap.* 4. ubi Jabin dicitur regnaſſe in Chatzor. Non eſt dubium quin eadem illa Chatzor fuerit quæ Joſuæ *cap.* XI. memoratur vicina aquis ſuperioribus, quas lacum Samochoniten Joſephus nuncupat.

Poſtea dictus eſt lacus Samochonites, Σαμοχωνῖτις λίμνη, apud Joſephum, *loco citato*, & Σεμεχωνῖτις *lib.* V. *de bello Judaico*, *cap.* 6. & *lib.* III. *cap.* 18. Hoc nomen a piſcibus quidam ducunt. سمك *Samac* piſcis eſt, سموكن *Somochon*, piſces. Alii a سمك *Samaca*, altus fuit, ut ita nomen Samochonites idem ſit cum מי מרום. Poſſet etiam huc referri quod מיא סומקין *aquæ rubræ* dicantur Judæis. סמק Chaldæis eſt quod אדם Hebræis. Notum eſt אדמה terram hinc nomen tuliſſe: adeoque videtur etiam lacus lutoſus & particulis terreſtribus turbidus inde dici poſſe. Certe lacus hic cœnoſus fuit & aquæ ejus potui minus aptæ niſi ea parte qua Jordanes eam medius ſecat. Joſephi verba *lib.* III. *de bello*, *cap.* 18. id credere ſuadent, quæ hæc ſunt: ἀρχόμενος δὲ φανερῦ ῥεύματος ὁ Ἰορδάνης ἀπὸ τῦδε τῦ ἄντρυ κόπτει μὲν τὰ τῆς Σεμεχωνίτιδος λίμνης ἕλι τε ϗ τέλματα. *Jordanes conſpicuo* (nam ante ſub terra a lacu Phiala uſque ad antrum Panium eum labi ſcripſerat) *curſu fluens ab illo antro ſecat quidem lacus Samochonitidis paluſtria & cœnoſa*. Ἕλη *paludes* reddunt gloſſæ veteres. Τέλματα ſunt τὰ πηλώδη ϗ τελευταῖα τῦ ὕδατος teſte Suida. Utrumque ἕλη ϗ τέλματα, uti a Joſepho, ita a Dionyſio Halicarnaſſenſi, jungitur ubi de Tiberi agit *lib.* III. *pag.* 183. Quum vero paulo ante Joſephus aquas lacus Tiberiadis deſcripſiſſet, dulces illas ac potabiles, addit, καὶ γὰρ τῆς ἑλώδυς παχύτητος ἔχει τὸ νᾶμα λεπτότερον, καθαρά τε ἐςὶ πάντοθεν αἰγιαλοῖς ἐπιλήγυσα καὶ ψάμμῳ, *paludoſa enim craſſitie tenuiores habet latices & pura ejus aqua eſt deſinens undique in litora ac arenas*. Hac nimirum ratione etiam a lacu Samochonite diſtinguitur, cujus aquæ craſſiores, impuræ, nec arenas in litore habentes.

Joſephus aliquoties hujus lacus meminit. Jordanem eum ſecare medium & emenſum 120. ſtadia alia [ἑτέρυς ςαδίυς, quod videtur reſpicere ad ſpatium 120. ſtadiorum, quod a Phiala Cæſaream Philippi Jordanes ſub terra perlabitur) poſtquam Juliada urbem præterfluxit, in lacum Tiberiadis influere ſcribit *lib.* III. *de bell. cap.* 18. Longus erat hic lacus ſtadia 60. latus 30. & ad illum ſita eſt Seleucia, uti tradit idem *lib.* IV. *de bell. cap.* I. Paluſtria [ἕλη] hujus lacus ſe extendunt uſque ad χώελον Δάφνης quæ regio fontes habet Jordanem alentes teſte eodem *lib.* IV. *de bell. cap.* I. Vide an non debeat legi χώελον Δάνης pro Δάφνης: nam ad regionem urbis Dan ſe hic lacus extendit & regio urbis Dan fontem habet Jordanis a quo primum conſpicuus labi incipit. Certe de Daphne Antiochena, longe hinc remota, cujus plus ſemel meminit Joſephus, uti *Antiquit.* XIV. 23. & 27. XVII. 2. *de bell.* I. 10. ne cogitari quidem hic oportet. Nec etiam puto χώελον Δάφνης aliquid commune habere cum *fonte Daphni*, cujus interpres vulgatus meminit *Num.* 34. 11. *Et de Sephama deſcendent termini in Reblatha contra fontem Daphnim*: *inde pervenient contra orientem ad mare Cinnereth.* In Hebræo nulla mentio *Daphnis*, ſed עין *fontis* tantum: Chaldæus tamen etiam τῆς דפני *Daphnes* meminit. Videtur autem hic fons propior fuiſſe lacui Tiberiadis quam χώελον Δάφνης a Joſepho commemoratum.

Dubitari poſſet an non Plinius hunc lacum deſcribat [certe intervallum quo eum a mari removet non multum a vero abeſt licet alia ſatis ſciam non convenire: ſed non ubique verum aſſecutus eſt Plinius] *lib.* XII. 22. *Calamus odoratus in Arabia naſcens communis Indis atque Syriæ eſt*: *in qua vincit omnes a noſtro mari centum* L. *ſtadiis*, *inter Libanum montem aliumve ignobilem*, *non* (*ut quidam exiſtimavere*) *Antilibanum*, *in convalle modica juxta lacum*, *cujus paluſtria ætate ſiccantur*, *tricenis ab eo ſtadiis calamus & juncus odorati gignuntur*. Idem *lib.* XIII. 11. papyrum quoque hic naſci tradit. *Naſcitur & in Syria circa quem odoratus ille calamus lacum*. *Neque aliis uſus eſt quam inde funibus rex Antigonus in navalibus rebus*, *nondum ſparto communicato*. Idem *lib.* XXI. 18. *ob id & odorati junci medicinæ dicentur*, *quoniam & in Syria cœle* [*ut ſuo loco retulimus*) *naſcitur:* Hodie calamum odoratum in lacu Cæſareæ maritimæ proximo Palæſtina quoque etiam profert.

CAPUT XLI.

DE LACU PHIALA.

Phiala verus fons Jordanis. Quando id demum innotuerit. Ἄχυρα, *quid. Fons Nili etiam* Phiala *dictus. Lavacra etiam* Φιάλαι *nuncupata. Regio* Suite *patria Bildadi circa Phialam quæsita.*

NOn longe a lacu Samochonite eſt lacus Phiala, verus fons Jordanis, qui tamen pro eo habitus diu non fuit quod ſub terra inde uſque ad Paneada aquæ ejus laberentur. Nomen ipſum φιάλη Hebræis quoque uſurpatum fuit, פיילא quemadmodum videre eſt in *Midraſch Schir Haſſchirim, fol.* 20. 3. Lacus eſt τροχοειδὴς, a figura ita dictus, cujus aquæ nec augentur nec minuuntur, ſed intra margines ſuos ſe continent. Hunc eſſe verum fontem Jordanis primus deprehendit Agrippa Rex injectis in Phialam paleis, ἀχύροις (quo nomine non ipſa tantum involucra granorum ſed & culmos intellige) & juxta Paneada redditis. Confer illud quod apud Philoſtorgium legitur duos eſſe fontes Jordanis, alterum Dan in Paneade, alterum 160. (credo 120. legendum, ut conveniat cum intervallo inter Paneada & Phialam) ſtadiis inde remotum. Erat nomen Phialæ commune huic fonti aut lacui cum multis aliis. Plinius *lib.* VIII. 46. ſcribit *locum eſſe Memphi in Nilo, quem a figura vocant Phialam.* Meminit quoque Phocas in deſcriptione Palæſtinæ fontis ſimilis prope Tyrum, ubi etiam vox φιαλώσαντες. Fons Nili quoque φιάλη dicitur & pari modo inde ſub terra Nilus labitur. Plinius *lib.* v. 9. *Phialam appellari fontem ejus, mergique in cuniculos ipſum amnem,* &c. Apud ſcriptores medii ævi quilibet, aut certe plurimi, fontes & aquarum receptacula, unde aquæ erumpunt, videntur phialæ dicti fuiſſe. Du Freſne in deſcriptione templi S. Sophiæ Conſtantinopoli *pag.* 538. notat in medio atrii Sophianæ ædis phialam ſtatuiſſe Juſtinianum. Sic labrum ſeu fontem appellabant ubi perennes aquæ ſaliebant, quibus plebs lavaretur. Ille fons interdum φιάλη interdum λουτήρ dicebatur. Phialam nuncupat Paulus Silentiarius, *part.* II. *vſ.* 177.

Εὐρυτάτη φιάλη τις ἰάσπιδος ἔκτομος ἄκρης.

Ceterum, fontis Phialæ nomine, qui non eſt diverſus a Phiala Joſephi, meminit Sanutus in *Secretis fidelium Crucis pag.* 246. ſcribens circa fontem Fiale propter loci amœnitatem toto æſtivo tempore nundinas celebrari a vicinis populis, & *pag.* 251. fontem Phialam *Medan*, i. e. aquas Dan a Saracenis nuncupari. Fallitur. Saraceni illum locum ob nundinas ميدان מידאן i. e. *forum* nuncupant. Confer alios ſcriptores illius ævi, qui de iſto *Medan* ſcribunt, nec dubitabis. Regionem illam in qua Phiala eſt *Suitem* vocant ſcriptores recentiores. Gulielmus Tyrius *lib.* XXII. mentionem facit hujus regionis, unde putat amicum Jobi nuncupatum fuiſſe Suitem שוחי [at *Suites* שוחי gentile eſt a שוח *Schuach*, viro aut regione, ductum) *Hæc regio eſt,* inquit, *in qua præſidium ſitum eſt, quod a noſtris paulo ante, ut prædiximus, hoſtes dum in Syria Sobal* (leg. *Soba*) *moram facerent, fraudulenter eripuerant. Eſt autem regio commoditatibus vini, frumenti & olei, ſimul & ſalubritate commendabilis & amœnitate præcipua, de qua fuiſſe traditur Baldad ille, Job amicus, qui ab ea cognominatus eſt Suites.* Accuratius ſitum hujus loci deſcribit idem *cap.* XV. *ejuſdem libri: erat nobis in regione Suite trans Jordanem a Tiberiade ſedecim diſtans milliaribus præſidium munitiſſimum & ut dicitur inexpugnabile .... Erat autem ſpelunca in latere cujuſdam montis ſita, cui ſubjectum erat immane præcipitium, a parte vero ſuperiori nullus omnino acceſſus, ex altero vero latere tantum arcta nimis ſemita & per quam homini libero & ab omni onere expedito vix abſque periculo iter præberetur. Eſt illud præſidium idem cum eo quod cap.* XX. *deſcribitur.* Et illic dicit ſemitam eo ducentem unius pedis vix habere latitudinem. Marcus autem Sanutus, *in ſecretis fidelium Crucis pag.* 246. Suitam urbem nuncupat, & videtur illam circa lacum Phialæ, unde Jordanes oritur, collocare. Ita ſcribit. *Sueta, unde fuit Baldac Suites. Sub hac civitate verſus Cedar convenire Saraceni ſoliti ſunt de Aram & Meſopotamia & Haman & Syria Moab & Amon & tota terra orientali circa fontem Fiale: & ibi propter loci amœnitatem toto æſtivo tempore nundinas celebrant & erigunt tentoria diverſorum colorum.*

Ante

Ante eos Eugesippus, qui circa annum 1040. scripsisse dicitur, meminit hujus regionis *pag.* 107. *Est autem quædam pars terræ illius (Idumææ) terra Hus, ex qua beatus Job, quæ & Sueta, a qua Baldad Subites*. Meminit idem illius conventus *pag.* 108. *Dan fere ab ortu suo subterraneum ducit gurgitem usque ad Meldam planitiem illam in qua satis patentem suum foras emittit alveum. Planities illa Melda vocatur* (lege *Meidań*, nam est vox Arabica ميدان) *eo quod in illa Meldis est. Sarracenice quidem sonat platem* (lege plateam) *Platea Melda, Latine autem platea, forum. Melda vero vocatur eo quod intrante æstate innumerabilis ibi populus secum deferens omnia venalia convenit, ingensque Parthorum & Arabum militia ad tuendum populum & greges suos in pascuis illis uberrinis per totam æstatem. Meldan componitur ex Mel & Dan.*

CAPUT XLII.

DE PALUDE CENDEVIA, LACU ASPHAR, ALIISQUE MINORIBUS.

Belus fluvius ortus e palude Cendevia. Mons Candavia in Illyrico. Lacus Asphar vicinus lacui Asphaltiti. Vadum Asphar in Notitia dignitatum Imperii Romani. Lacus & Λάκκος nomina late patentia. Vorago in foro Romano lacus dicta. באר λάκκος. *Λίμαι ἁλὸς male scriptum pro τιμαὶ ἁλὸς. Lacus Hierosolymis cujus aquæ rubræ. Fluvius Adonis unde rubedinem ducat. Luciani verba confirmata experientia nostrorum temporum. Aqua rubra prope Joppen. Lacus prope Cæsaream crocodilos alens.*

RELIQUI lacus Palæstinæ non adeo noti sunt; & vix uni & alteri memorantur. Meminit Plinius *lib.* XXXVI. *c.* 26. paludis Cendeviæ e qua fluvius Belus ortum trahit, effluens in mare juxta Ptolemaidem. *Pars est*, ita scribit, *Syriæ quæ Phœnice vocatur, finitima Judææ, intra montis Carmeli radices paludem habens quæ vocatur Cendevia. Ex ea creditur nasci Belus amnis quinque mill. pass. spatio in mare perfluens juxta Ptolemaidem coloniam.* Idem *lib.* V. 19. *Rivus Pagida, sive Belus, vitri fertiles arenas parvo litori miscens: ipse e palude Cendevia a radicibus Carmeli profluit.* Non memini alibi de hac palude legere. Affine nomen est *Candavia*, nomen montis Illyrici memorati Straboni *lib.* VII. Κανδαουία. Cicero *Candaviam* vocat. Lucanus, *lib.* VI. 331.

> —— *terræque secutus*
> *Devia, qua vastos aperit Candavia saltus.*

Præterea fuit lacus Asphar, Λάκκος Ἀσφάρ. Ad occasum lacus Asphaltitis videtur fuisse: cujus meminit Josephus *Ant.* XIII. I. *Macc.* 9. 33. legitur Jonathan cum suis fugisse in desertum Θεκωὲ & commorati fuisse ἐπὶ τὸ ὕδωρ λάκκου Ἀσφάρ *ad aquam* λάκκου *Aspar.* Erant in deserto plures λάκκοι. De Uzzia rege legitur in usum pecorum fecisse eum πύργους ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ λάκκους, 2. *Chr.* 26. 10. Nota Josephum quoque ὕδωρ λάκκου commemorare, sic ut locus ipse nomen ab aqua habuerit, uti lacus Samochonites מי מרום, lacus Tiberiadis ὕδατα Γεννησάρ, & alii, dictus fortassis מי אספר. Cæteroquin scripsisset, uti solet, ἐπὶ λάκκον Ἀσφάρ, non ἐπί ὕδωρ οὕτω καλούμενον. Vicinia nominis facit ut præterire nequeam in Notitia Imperii mentionem fieri *Vadi Asphar fluvii in Castris Arnonensibus*. Sed præter nomen nihil huic loco & illi commune esse opinor. وان *Vad* Arabice *fluvium* notat.

Λάκκος nomen est late patens, quod non lacum modo sed alia notat: aliquando puteum, uti cum Callias Λακκόπλουτος dictus est, quod argentum a Persis εἰς φρέαρ βεβλημένον, *in puteum conjectum*, nactus esset. Vide Suidam & Hesychium ad vocem Λακκόπλουτος. Suidas etiam ὀρύγματα εὐρύχωρα καὶ στρογγύλα καὶ τετράγωνα, *cisternas latas vel rotundas vel quadratas*, in quibus vinum & oleum servabant Athenienses, Λάκκους dictos fuisse adnotat, & *Psal.* 39. 3. pro sepulcro usurpari. Lacus nomen tribuitur sæpe haud ita multis aquis. Unde in veteribus glossis *Lacus* redditur non per λίμνην tantum, sed δεξαμενήν, & τόπον ἐν ᾧ ὀλίγον ὕδωρ συνίσταται, *locum in quo paullum aquæ collectum est*. Romæ in medio ferme foro lacus Curtius fuit, a Curtio dictus.

—— *cujus ſacrata vorago*
Famoſuſque lacus nomen memorabile ſervat.

Sunt verba Statii Sylvar. *lib.* I. quamvis non deſint qui ab antiquo illo T. Tatii milite Curtio Metio appellatum putent, quod heic primum ex profunda emerſus palude equum in vado ſtatuiſſet. Videatur Dionyſius Halicarnaſſenſis *lib.* II. *Antiq. Roman.* & Livius *lib.* I. *cap.* 13. Sic 2. *Sam.* 23. 16. mentio fit τȣ̃ λάκκȣ τȣ̃ ἐν Βηθλεὲμ τȣ̃ ἐν τῇ πύλῃ, *Lacus vel ciſternæ aut putei qui Bethlechemi in porta erat*, נאר בית לחם אשר בשער. Sic lacus vas in quod muſtum defluit dicitur, uti notum eſt ex Varrone, Columella & aliis. Quomodo & Tibullus uſurpat *lib.* I. *el.* I.

—— *ſed frugum ſemper acervos*
Præbeat & pleno pinguia muſta lacu.

Non puto aliorum lacuum Palæſtinæ, præter eos quos recenſui, apud veteres mentionem fieri. Memorantur quidem λίμναι ἁλὸς, I. *Macc.* 10. 29. ſed ibi legendum eſſe τιμὰς ἁλὸς videtur tum aliunde tum etiam hinc liquere quod Latinus interpres reddat *pretia ſalis indulgeo*. Euſebius quoque & Hieronymus in *Onomaſtico* meminerunt lacuum duorum Hieroſolymis, quorum unus aquas coloris ſanguinei continebat, ad vocem Βηζαθά. Θατέρα (λίμνη) παραδόξως πεφοινιγμένον δείκνυσι τὸ ὕδωρ, ἴχνος, ὥς φασι, φέρȣσα τῶν πάλαι καθαιρομένων ἐν αὐτῇ ἱερέων παρ' ὃ καὶ προβατικὴ καλεῖται διὰ τὰ θύματα. Hieronymus. *Alter (lacus) mirum in modum rubeus, quaſi cruentis aquis antiqui in ſe operis ſigna teſtatur. Nam hoſtias in eo lavari a ſacerdotibus ſolitas ferunt, unde & nomen accepit.* Sed piſcinas eas potius quam paludes aut lacus [uti nunc vulgo ea vox accipi ſolet] dixerim: nec dubium eſt admixtioni terræ, aliive cauſæ naturali, illum colorem deberi. Tale illud eſt quod de fluvio Phœnices Adonide Lucianus narrat, *in lib. de Dea Syria*. Ἔνι δὲ καὶ ἄλλο θῶυμα ἐν τῇ χώρῃ τῇ Βυβλίῃ, ποταμὸς ἐκ τȣ̃ Λιβάνȣ τȣ̃ ὄρεος ἐς τὴν ἅλα ἐκδιδοῖ· ȣ̓́νομα τῷ ποταμῷ Ἄδωνις ἐπικέαται· ὁ δὲ ποταμὸς ἑκάςȣ ἔτεος αἱμάσσεται καὶ τὴν χροιὴν ὀλέσας ἐσπίπτει ἐς τὴν θάλασσαν καὶ φοινίσσει τὸ πολλὸν τȣ̃ πελάγεος καὶ σημαίνει τοῖς Βυβλίοις τὰ πένθεα. Μυθέονται δὲ ὅτι ταύτῃσι τῇσι ἡμέρῃσι ὁ Ἄδωνις ἀνὰ τὸν Λίβανον τιτρώσκεται καὶ τὸ αἷμα ἐς τὸ ὕδωρ ἐρχόμενον, ἀλλάσσει τὸν ποταμὸν, καὶ τῷ ῥόῳ τὴν ἐπωνυμίην διδοῖ. Ταῦτα μὲν οἱ πολλοὶ λέγȣσι, ἐμοὶ δέ τις ἀνὴρ Βύβλιος, ἀληθέα δοκέων λέγειν, ἑτέρην ἀπηγέετο τȣ̃ πάθεος αἰτίην· ἔλεγε δὲ ὧδε· ὁ Ἄδωνις ὁ ποταμὸς, ὦ ξεῖνε, διὰ τȣ̃ Λιβάνȣ ἔρχεται· ὁ δὲ Λίβανος καρτα ξανθόγεώς ἐςι· ἄνεμοι ὦν τρηχέες ἐκείνῃσι τῇς ἡμέρῃσι ἱςάμενοι τὴν γῆν τῷ ποταμῷ ἐπιφέρȣσι, ἐȣ̃σαν ἐς τὰ μάλιςα μιλτώδεα. *Eſt & aliud mirandum in terra Bybliorum. Fluvius quidam ex Libano monte in mare illabitur, cui nomen Adonis. Hic fluvius quotannis ſanguineo colore tingitur & colorem ſuum amittens in mare exit ipſumque pelagus magna ex parte rubrum efficit & Bybliis tempus lugendi indicat. Fabulantur enim illo tempore Adonin in montanis Libani vulnerari & ſanguinem ejus fluvio mixtum mutare colorem fluvii & nomen ei dediſſe. Hæc quidem vulgo dicunt. Sed vir quidam Byblius, qui vera dicere videbatur, aliam hujus rei cauſam tradebat, his verbis, flumen hoc o hoſpes per Libanum defertur qui terram habet rubicundam, quæ ventis vehementioribus, qui tum oriuntur, in fluvium delata aquas ejus minii colore tingit.* Hæc confirmantur teſtimonio Maundrelli in Itinerario ſuo ſcribentis ſe obſervaſſe colorem rubrum fluvii Adonidis a pluviis oriri quæ terram rubram in eum deferant. Pauſanias etiam circa Joppen in Palæſtina ſe vidiſſe fontem teſtatur, cujus aqua coloris erat ſanguinei. Ita ſcribit *lib.* IV. *cap.* 35. Ξανθὸν δὲ ὕδωρ ȣ̓δέν τι ἀποδέον τὴν χρόαν αἵματος Ἑβραίων ἡ γῆ παρέχεται πρὸς Ἰόππῃ πόλει· θαλάσσης μὲν ἐγγυτάτω τὸ ὕδωρ ἐςὶ, λόγον δὲ ἐς τὴν πηγὴν λέγȣσιν οἱ ταύτῃ, Περσέα ἀνελόντα τὸ κῆτος ᾧ τὴν παῖδα προκεῖσθαι τȣ̃ Κηφέως, ἐνταῦθα τὸ αἷμα ἀπονίψασθαι. *Rubra vero aqua non diverſa a colore ſanguinis eſt in terra Hebræorum prope urbem Joppen. Eſt ea mari vicina: dicuntque accolæ in eo fonte Perſeum interempto ceto, cui Cephei filia fuerat expoſita, ſanguinem abluiſſe.*

In ſcriptis recentiorum multum celebratur lacus vix intervallo horæ itineris a Cæſarea maritima diſtans aquas dulces continens & crocodilos alens, quare ماء التمساح *Aquæ crocodili* ſolet appellari; ſed veteribus, quod ſciam, non commemoratur.

CAPUT XLIII.

DE JORDANE.

Nomen Jordanis num a Jeor *&* Dan *, duobus fontibus , ductum sit .* ירדן *fluvium notare potest . Nomina talia fluminibus data quæ una sunt in regione aliqua. Nomen Arabicum* أردن *& Persicum* هردوم *. Nomen* Zacchar *unde originem habeat . Descriptio Jordanis ex Josepho . Jordanes major & minor nequaquam nomina fluviorum ex diversis fontibus ortorum . Jordanis elatio supra alveum ordinarium tempore messis . Idem de Nilo notatum . Convenientia inter Nilum & Jordanem . Ripæ Jordanis leonibus obsitæ . Jordanis aquæ quum retrocesserunt Israelitis transeuntibus, non naturalibus causis sed virtuti Dei id adscribendum , secus ac in refluxu amnium versus fontes memorato a scriptoribus Romanis &* Græcis *. Josephi pietas defensa . Phrasis ejus ,* περὶ τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπείτω *, non significat rem ipsam ei dubiam esse . Alveus Jordanis qualis & vada.*

A Lacubus ad flumina transimus . Hæc inter usque adeo eminet Jordanes , ut solus nomen fluminis mereatur , quare & nomine ποταμοῦ a Josepho , nulla alia voce addita , indicatur *Antiquit.* v. I. ubi portionem tribus Issascar in longum patere scribit a Carmelo usque ad τὸν ποταμόν .

Flumen hoc ירדן *Jarden* dici quasi יאר דן *fluvium Dan* , quod circa urbem Dan ortum capiat , aut quod duo fontes , alterum Jeor alterum Dan dictum , habeat, est opinio quæ multorum mentes imbuit . Sed utraque sententia premitur suis difficultatibus . Certe quod de duobus fontibus ita dictis narratur , falsum est , uti mox demonstrabitur . Quod autem a Dan nomen habeat , non est verisimile quum diu ante urbem Dan conditam Jarden appelletur . Fateor , ita dici potuisse per πρόληψιν , uti ipsa urbs *Dan* in Pentateucho memoratur , sed cur eam fingamus , quum *Jarden* non *Jordan* Hebraice dicatur , nec illud *Dan* videatur mutari debuisse in *Den* , & certe ante exstructam urbem *Dan* nomen aliquod habuerit , quod cur mutassent nulla ratio dari potest , quumque nihil videatur naturæ rei convenientius quam Jarden deduci ab ירד *descendit* , *labitur* , nt notet *fluvium* . Nos diceremus , *de Vliet* , vel *de Vloet* . Ita κατ᾽ ἐξοχὴν hic fluvius dictus est , quod solus in Palæstina nomen fluminis mereretur . Et ita plerumque fieri solet in regionibus ubi unus fluvius est , aut certe unus eximius & ingens , illum non nomine proprio sed communi *fluvium* appellari . Ita Bætis وادي الكبير *Vvad Alkebir* accolis i. e. *fluvius magnus* , ita Araxes الرس , ita נחל Νεῖλος , Κῦρος كور , جيحون *Sihon* , & forsitan hic ipse Rhenus a ῥέω , & *Menam* in Siam.

Arabibus أردن *Ordonnon* & *Arden* dici solet , & regio adjacens بلد اردن *terra Jordanis*, Persis هردوم *Herdum*, velut in illo , زبان پاك ودل پاك هردومي بايد *Linguam puram præstare posse vicem Jordanis* . Scherif Ibn Idris appellat hoc flumen نهر زخار *Flumen Zaechar* , ubi commemorat varios fluvios Palæstinæ , omnes in Jordanem aut lacus ejus influentes وسائر مياه الشام تنحدر وتجتمع فيكون منها نهر زخار اوله من بحيرة طبرية ياخذ من طبرية وجميع الانهار تصب اليه مثل نهر اليرموك والحد وانهار بيسان وما ينصب من كورمات وجبال بيت المقدس وجبل ابرهيم عليه السلام وجميع ما ينصب ايضا من نابلس فانه يجتمع الكل منها حتي يقع في بحيرة زغر *Omnes autem aquæ reliquæ Syriæ (vel Damasci) in unum confluentes efficiunt flumen Zacchar , cujus origo est ex mari Tiberiadis prope urbem , & plurimi fluvii in id illabuntur , uti Jarmuk , & Had , & fluvii Baisan* [Bethsan sive Scythopoleos] *& quicquid ex Kouarmat effluit , & quicquid ex montibus Hierosolymæ & ex monte sepulcri Abraham* [ea sunt montana urbis Chebron] *& quicquid ex Neapoli . Hæc omnia simul juncta labuntur in mare Segor* , id est , lacum asphaltiten . His adde sequentia , ex quibus liquebit scriptorem per flumen Zacchar nullum aliud intelligere quam Jordanem وادي الاردن يخرج من بحيرة طبرية ويصب في بحيرة سادوم وغمورا *Flumen Jordanes egreditur ex mari Tiberiadis & illabitur mare Sodomæ & Gomorræ*, quæ plane eadem sunt cum iis quæ hic de fluvio Zacchar scripsit . Credo autem nomen زخار quod Arabibus significat *tumidum* , *plenum*, & *excrescentem ultra ripas*

ripas, quodque de mari & fluminibus usurpari solet, datum esse Jordani, quod is ipse, uti mox videbimus, intumescere soleat & ultra ripas suas extolli.

Josephus meminit aliquoties Jordanis. Fontes ejus oriri ex monte Libano scribit *Antiquit.* v. 1. Minoris Jordanis ἐλάσσονος Ἰορδάνȣ fontes circa Paneum locat *Antiq.* v. 2. & *Antiq.* VIII. 3. hunc μικρὸν nuncupat, quem a majore Jordane non esse diversum nisi quod minor existens & propior fonti appelletur ἐλάσσων, deinde auctior magnus Jordanes, jure existimat Ligtfootus, uti & vetus Vechta, & vetus Rhenus, & Anapus παλαιὸς & καινὸς, cujus meminit Vibius Sequester, quod non indicat veterem & novum ita dictos fluvios habere diversos fontes, sed esse ejusdem fluvii partes alias atque alias. Certe quum de Jordane ἁπλῶς loquitur Josephus, ejus fontes a Paneo deducit *Ant.* XV. 13. & XVIII. 3. scribit Paneada urbem sitam ad fontes Jordanis. Ita scribit ex opinione vulgi, uti liquet ex *l.* I. *de bell. c.* 16. & *l.* III. *de bell. c.* 18. ubi tradit fontem Jordanis credi & videri esse Paneum, sed lacum Phialam esse verum ejus fontem, quod tetrarcha Philippus deprehendit, qui injectas in lacum Phialam paleas per ductus subterraneos in Paneo redditas vidit. Eodem *capite* 18. *lib.* III. *de bell.* Josephus cursum Jordanis ita describit. Jordanes ex Phiala ortus, & dein 120. stadia sub terra means & e Paneo erumpens secat lacum Samochonitin, dein alia 120. stadia emensus post urbem Juliada lacum Gennesar permeat, & tum post multam solitudinem in lacum Asphaltiten exit. Non meminit Josephus alterius fontis Jordanis, quod fecisset sine dubio siquidem Jordanes major habuisset distinctum fontem a minore. Sed Jordanes minor & major sunt nomina ejusdem amnis, qui fonti proximus minor dicitur, sed postea latiori alveo exceptus major. Hinc *lib.* IV. *de bell. c.* 1. non dicit minorem Jordanem εἰσφέρεσθαι aut illabi in majorem, sed fontes vicinos Dani parvum Jordanem προπέμπειν τῷ μεγάλῳ. Ita ut secretus videatur minor Jordanes a majore intermedio lacu Samochonite. Plaustria Jordanis ἕλη τȣ̃ Ἰορδάνȣ in quibus Jonathas castra metabatur, commemorantur eidem *Ant.* XIII. 1. 1. *Macc.* 9. 42. ἕλος Ἰορδάνȣ dicitur.

Tempore messis Jordanem supra alveum suum maxime efferri & aquis abundare constat ex sacris literis *Jos.* 3. 15. & *Ecc. Syrac.* 24. 29. ubi Gichon & Euphrates cum eo junguntur. Per Gichonem Nilum intelligunt. Id fit contra naturam reliquorum fluminum, quæ hyeme plurimum aquis abundant. De Eridano Polybius *Histor. l.* II. idem tradit: & de Nilo Philo, *l. de profugis*, *p.* 476. & huc faciunt illa Glycæ *in Annal. p.* 1. *p.* 10. Τȣ́τῳ μέν τοι τῷ λόγῳ καὶ τὸν Νεῖλον αὐτὸν ȣ̓ κατὰ τὸν αὐτὸν τοῖς ἄλλοις φησὶ πλημμυρεῖν καιρὸν ἀλλὰ μεσȣ̃ντος τȣ̃ θέρȣς ἐπικλύζειν τὴν Αἴγυπτον. *Eadem ratione fit, quod tradunt Nilum exundare non consueto reliquis fluminibus tempore, sed media æstate Ægyptum tegere.* Theophylactus etiam Simocatta, gente Ægyptius, Historiar. *l.* VII. *c.* XVII. ubi prolixe de Nilo disputat, inter alia quoque soli Nilo hoc vendicat. Θέρȣς τοίνυν ἀκμάζοντος τὴς αὐξήσεως λαμβάνει ἐνάντιον τῇ φύσει κατὰ τὴν οἰκȣμένην ἅπασαν ποταμῶν. *Adulta æstate incrementum accipit contra naturam fluminum quæ in universo orbe terrarum sunt.* Et hinc etiam fortassis quæsita est nonnullis communicatio quædam subterranea inter Nilum & Jordanem. Fuere etiam qui Coracinum in Jordane inveniri traderent. Atqui coracinus est Nili piscis, uti perca Rheni: vide Oribasii *medic. collect. l.* II. 58. Plinius *l.* XXXII. 5. Coracinum accolæ Nili Πέλτην vocant, Alexandrini πλάτακα, teste Athenæo *l.* VII. 17. Saliri etiam solebat: nam Plinius *lib.* 32. 10. memorat coracinorum salsamenta. Sed & coracini alibi sunt, vide Athenæum *l. c.* (licet in Ægypto principatum teneant *Plin.* IX. 18.) uti apud nos, *Corussen* dicti vel saperdæ: quumque & in mari & in amne coracini inveniantur teste Plinio *l.* 32. 10. potuerunt etiam natatu ad alias regiones deferri.

Leonum circa ripas Jordanis inter arundines latitantium meminit Joannes Phocas in *descript. locor. sanct.* his verbis. Ἐν ταῖς τȣ̃ Ἰορδάνȣ ἑλικοειδέσι καὶ ἀγγύλοστρόφοις ῥοαῖς, ὡς τὸ εἰκὸς, τῆς ἐχόμενα τȣ̃ ποταμȣ̃ γῆς μέρη τινὰ περιγράφονται, ἐν οἷς μέγα τι καλάμων χρῆμα ἐκφύεσθαι πέφυκεν. Ἐν τȣ́τοις λεόντων φῦλα ἐιώθασι κατοικεῖν *In tortis ac turbineis Jordanis vorticibus*, (גלילות *Jos.* 22. 10.) *ut fieri amat, nonnullæ terræ partes contiguæ fluvio secernuntur, in quibus magna vis arundinum nascitur, quas leonum diversa genera inhabitare solent.* Nempe haud recta fertur Jordanes, sed *se accolis præbet* & *invitus* quasi *lacum Asphaltiten petit*. Sunt verba Plinii. Hieronymus ad *Zachar. cap.* XI. *Jordani fluvio qui maximus in Judæa est juxta quem morantur leones, fremitum junxit leonum propter ardorem sitis & ob deserti viciniam & latitudinem vastæ solitudinis, & arundineta & carecta.* Salices, tamarisci, agnus castus, & cannæ ingentes quæ usum hastarum præbent, crescunt ad ripam ejus, uti referunt αὐτόπται.

Ista

Iſta arundineta ripam Jordanis ita obſident, ut per ea aqua fluminis vix poſſit conſpici: ita Maundrellus narrat *p.* 137. & duas ripas Jordanis diſtinguit, unam hanc quæ ipſas fluvii aquas contingere ſolet, alteram ſtadii intervallo inde remotam ad quam Jordanes quum maxime ſe extulit olim pertigit, quando leones & alia animalia in arundinetis latitantia ſedes mutare coguntur. *Jer.* 49. 19. De la Valle tradit ſe in iſtis arundinetis diu oberraſſe licet equo inſidentem, quum accedere vellet ad aquam Jordanis, & equitem in iis latere poſſe ne conſpiciatur. Hinc intelligitur, quare ligna cædenda quæſiverint ad ripam Jordanis 2. *Reg.* 6. 2. quæ adeo vicina flumini ut pars ſecuris in id incideret. Simile quid de leonibus in careĉtis fluminum Meſopotamiæ latitantibus legitur apud Ammianum Marcellinum *lib.* XVIII. *Inter arundineta Meſopotamiæ fluminum & fruteĉta leones vagantur innumeri, clementia hyemis ibi molliſſimæ ſemper innocui.*

Jordanem virtute Dei ad fontes ſuos retroaĉtum fuiſſe, ut populus Iſraeliticus tranſiret, res eſt ex Sacro Codice nota: nec parum augetur prodigium, ſi cogites eo tempore maxime pleno alveo ferri Jordanem conſueviſſe, id eſt, tempore meſſis, uti notatur *Joſ.* 3. 15. Flumina ad fontes adſcendere res adeo prodigioſa eſt, ut proverbio locum fecerit Euripideum ἄνω ποταμῶν χωροῦσι πηγαὶ (vide Suidam voce ἄνω) & illa quæ fieri non poſſunt cum eo comparentur. Notum eſt illud Naſonis, in epiſtola Œnones,

Quum Paris Oenone poterit ſpirare reliĉta
Ad fontem Xanthi verſa recurret aqua.
Xanthe retro propera, verſæque recurrite lymphæ.
Suſtinet Oenonen deſeruiſſe Paris.

Et Propertii, II. 12.

Terra prius falſo partu deludet arantes,
Et citius nigros ſol agitabit equos,
Fluminaque ad caput incipient revocare liquores
Aridus & ſicco gurgite piſcis erit.

Verum, dicet aliquis, in hiſtoriis quoque Romanis legitur flumina retro fluxiſſe. *Amnes* ſcribit Plinius *l.* II. *c.* 103. *retro fluere & noſtra vidit ætas Neronis Principis annis ſupremis.* Id de Vulturno & Glani, fluviis Campaniæ, traditur, quum Hetruſci ad exſcindendas Cumas profeĉti eſſent, eos retroceſſiſſe ad fontes ſuos. Hæc verba ſunt Dionyſii Halicarnaſſenſis, *Antiquitatum Romanarum lib.* VII. *pag.* 419. Ἐστρατοπεδευκόσι δὲ αὐτοῖς οὐ μακρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως τέρας γίνεται θαυμαστὸν, οἷον ἐν οὐδενὶ χρόνῳ μνημονεύεται γενόμενον, οὔτε Ἑλλάδος οὔτε βαρβάρου γῆς οὐδαμόθι. Οἱ παρὰ τὰ στρατόπεδα ῥέοντες αὐτῶν ποταμοὶ Οὐολτοῦρνος ὄνομα θατέρῳ, τῷ δὲ ἑτέρῳ Γλάνις, ἀφέντες τὰς κατὰ φύσιν ὁδοὺς ἀνέστρεψαν τὰ νάματα καὶ μέχρι πολλοῦ διετέλεσαν ἀπὸ τῶν στομίων ἀναχωροῦντες ἐπὶ τὰς πηγάς. *His non procul ab urbe caſtra habentibus, mirum accidit prodigium, quale nullum unquam extitiſſe memoratur, nec apud Græcos nec apud barbaros. Amnes qui præter caſtra eorum fluebant, omiſſo naturali fluxu, verterunt curſus ſuos, aliquamdiu ab oſtiis retrocedentes ad fontes ſuos.* Certe plura leguntur in Dionyſio, quibus fidem habendam eſſe non exiſtimo, ut quum cotem a Tarquinio novacula fiſſam, jubente & felicem ſucceſſum promittente Nevio, narrat *lib.* III. *pag.* 204. & Dioſcuros appariuſſe *lib.* VI. *Antiq. pag.* 351. & quæ ſunt alia ejuſcemodi. Credamus tamen fluvios hos ad fontes rediiſſe. Poteſt hoc ſecundum naturæ leges fieri: uti Tiberis a mari Romam verſus vehementi noto aĉtus fuit teſte Horatio *lib.* I. *Od.* 2.

Vidimus flavum Tiberim, retortis
Litore Etruſco violenter undis,
Ire dejeĉtum monumenta Regis
Templaque Veſtæ.

Si crebrioribus ventis oſtium cæditur & reverberatur fluĉtu amnis reſtitit: qui creſcere videtur, qui non effunditur. Ita Seneca *Nat.* 4. *l.* 3.

Verum, dices, exſiccati fuere Vulturnus & Glanis. Finge ita fuiſſe. Quid ſi circa fontes vel per terræ motum vel aliam mutationem in locis ſubterraneis labes terræ fiat, & cavitas repente aperiatur, an non aquæ fluminis ei proximæ ſtatim eam replebunt & ex alveo fluvii, quem altiorem ea voragine fingo, retrocedent? qua cavitate repleta iterum, ut ante, curſum ſuum continuabunt? Nihil obſtat,

quo-

quominus id fieri poſſet. Verum hoc ad exſiccationem Jordanis nihil pertinet. Eam enim cauſis naturalibus tribuendam non eſſe intelligitur ex eo quod Joſua eam prædixerit, *Joſ.* 3. 13. quodque ita receſſerint aquæ ut in acervo ſubſtiterint, & ſciſſæ apparuerint in partes duas *Joſ.* 3. 13. 16. quod denique ob eandem cauſam, populi tranſitum, jam olim Sinus rubri maris ſiccatus fuerit. Idem eſt utrobique prodigium, eadem vis divina, quam omnino hic agnoſcere & ſingularem Dei providentiam in conſervando & adjuvando populo ſuo mirari æquum eſt. Nec videtur ullus, qui libros Moſis & Prophetarum pro divinis agnoſcit, dubitare poſſe quin virtute Dei hæc peracta ſint, quum Deus ipſe & viri numine ejus inſtincti toties hæc commemorent, uti ſingularia beneficia in Iſraelitas collata, & potentiæ ejus indicia manifeſtiſſima. Verum, dicet aliquis, Joſephus ipſe, qui certe fidem habuit ſcriptis Moſaicis, dubitavit de tranſitu Iſraelitarum per Sinum maris rubri, debeatne potentiæ Dei an vero cauſis naturalibus adſcribi, quia ſcribit in fine *lib.* II. *Antiquit.* incredibile hoc videri non debere, ſive Dei voluntate, ſive naturæ ſponte maris aquas retroceſſiſſe, quum etiam Alexandro Macedoni mare Pamphylium ceſſerit: addens περὶ τούτων, ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ, διαλαμβανέτω, *de his quiſque, ut ipſi videtur, ſentiat*. At mihi perſuaſum eſt, Joſephum hoc prodigium agnoviſſe, ut decet, a Dei manu profectum. Ita enim ἐν ταῖς ἱεραῖς Βίβλοις ſcriptum invenerat, uti teſtatur: credere itaque ut Judæus debuit. Sed gentes, quarum gratia ſe hos libros ſcripſiſſe teſtatur in prooemio, convincere conatur exemplo, quod ipſi de mari Pamphylio traderent. Verba denique quibus lectoris arbitrio videtur ſubjicere, velitne fidem adhibere narrationi ejus an ſecus, etiam aliis in locis ab eo uſurpantur, ubi ne vel minima quidem dubitationis eſſe ſuſpicio poteſt. Uti in fine *lib.* III. *Antiq.* ubi de auctoritate Moſis & legum Moſaicarum egerat, addit περὶ μὲν τούτων ὡς αὐτῷ τινὶ δοκεῖ διαλήψεται, *de his quiſque ut videtur, ſentiat*. Eodem libro Moſis legem de leproſis vindicaverat a calumniis gentium, & ſubjungit περὶ τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπείτω, *quiſque hæc uti videtur accipiat*. At ipſe negavit aliter intelligi debere, quam expoſuerat. Credemuſne hic Moſen ab eo traditum Gentibus, ut licentiam quidvis de eo credendi & commiſcendi illis concederet? Nequaquam. Alibi *c.* IV. eodem libro, poſtquam narraſſet legislationem Sinaiticam ſcribit περὶ τούτων ὡς βούλεται φρονείτω ἕκαστος τῶν ἐντευξομένων. ἐμοὶ δὲ ἀνάγκη ταῦτα ἱστορεῖν καθάπερ ἐν ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. *Hæc lecturi, ut cuique placuerit, accipiant. Mihi religio eſt aliter ea narrare ac in libris ſacris conſcripta ſunt*. Plura loca ex Joſepho, ubi iiſdem verbis utitur; adſcribere poſſem, ſed alias ea producam, volente Deo.

Ad cognoſcendam latitudinem alvei Jordanis, & ad quam menſuram creſcere & decreſcere ſoleat, hæc notabo ex ſcriptore ſæculi ſeptimi Adamnano *de locis S. lib.* II. *Ille ſacroſanctus & honorabilis locus in quo Dominus ab Johanne baptizatus eſt, ſemper aquis fluminis tegitur Jordanis: & ſicut Arculſus refert, qui ad eundem pervenerat locum hucque & illuc per eundem tranſnatavit fluvium in eodem Sacroſancto loco lignea crux ſumma infixa eſt, juxta quam aqua uſque ad collum longiſſimi venit ſtantis viri, aut alio in tempore nimiæ ſiccitatis aquis imminutis ad mammillas uſque: inundatione vero facta majore illa tota crux aquarum adjectione protegitur. Locus itaque ejuſdem crucis, in quo (ut ſuperius dictum eſt) Dominus baptizatus eſt, citra alveum fluminis habetur: a quo uſque in alteram ripam in parte Arabiæ homo fortis jactare lapidem poteſt funda impellente. Igitur a loco ſupra memoratæ crucis pons lapideus arcubus fultus ad aridam uſque porrigitur, per quem ipſam adeuntes crucem per clivium homines deſcendunt*. Maundrellus αὐτόπτης anno MDCXCVII. ſcribit latitudinem Jordanis eo loco, quo Jerichunti vicinus eſt, tunc ſexaginta pedum circiter fuiſſe & rapiditatem ejus tantam ut nemo in adverſum ejus natando obniti poſſit.

Videtur alicubi vada habere per quæ tranſiri poteſt. Meminit eorum Gulielmus Tyrius *Hiſtor.* XVII. 20. ita ſcribens: Si qui vero agmina præeuntes Jordanem ingreſſi fuerant, vadorum ignari undis rapiebantur, flumine ſuffocati. Et olim quidem probabile eſt diverſis locis conſueviſſe Jordanem ſcapha trajici, & exſtant hanc in rem nonnulla in ſacris literis teſtimonia, qualia *Judic.* 3. 28. מעברות הירדן למואב *Trajectus Jordanis verſus Moab*. Ubi per Moab videtur non Moabitis ſtricte dicta intelligenda, (niſi quis ita velit interpretari, qua iter eſt per regionem tribus Ruben ad Moab) ſed campeſtria Rubenitarum, e regione Jerichuntis, quæ quod olim Moabitis ſubjecta fuerint, terra Moab in Sacro Codice appellantur. Trajectus Jordanis erant e regione Jerichuntis, Scythopolis, prope Tiberiada, inter mare Tiberiadis & lacum Samochoniten, & forſitan pluribus in locis. Cymbis is fieri conſuevit: hinc in Midras Coheleth *fol.* 91. 4. diſputatur de עריבת הירדן (in gloſſa eſt ספינה עשויה כעריבה *cymba inſtar mactræ facta*) an ſit munda. Erant & גלילות

Jor-

Jordanis, flexus nimirum & circuitus, quia recta non fertur *Jos.* 22. 10. de quibus Phocam mox *pag.* 274. loquentem audivimus.

C A P U T XLIV.

DE FLUMINIBUS TERRÆ TRANSJORDANICÆ.

Partitio fluminum Palæstinæ in duas classes. Flumina quæ in Jordanem, quæque in mare magnum influunt. Arnon *flumen terminus septentrionalis Moabitidis.* נחלי ארנון *quid.* Jaboc *flumen.* Ἰόβαχος *ex Chaldæo* יובקא. *Flumen Jaezer quid.* Jarmoch, Ἱεράμαξ, *Gadara alluens.*

VAria ratione dispesci possunt flumina terræ Israeliticæ, vel respectu magnitudinis, vel marium lacuumve in quos influunt, vel locorum per quæ labuntur. Quod ad magnitudinem attinet, si Jordanem excipias, & ut nonnullis visum est Arnonem, non est in hac regione flumen ullum quod magnum dici mereretur, & de reliquis potiorem partem vix constat quæ magnitudo ipsorum sit. Quod ad secundum, ita distinxerunt flumina hujus terræ Sanutus & Cerbus. Nec inutile erit quæ ipsi hac de re tradunt heic junctim exhibere.

Sanutus hos fluvios terræ Sanctæ recenset in secretis fidelium Crucis *pag.* 252. qui in fluvium illabuntur Jordanem.

1. Jaboch qui trium leucarum intervallo a mari Galilææ in Jordanem influit.
2. Arnon.
3. Alium qui in principio mare mortuum intrat.
4. Alium qui 9. leucis inde mare mortuum ingreditur.
5. Parvum Jordanem qui juxta Bethsaida mare Galilææ intrat.
6. Qui ex duobus fontibus prope Dothaim intrat mare Galilææ.
7. Qui ex monte Betuliæ oritur.
8. Cison ex pede orientali montis Tabor oritur & descendit ad finem maris Galilææ.
9. Qui a latere meridionali collis Hermon fluit & jungitur illi aquæ quæ fluit ex fonte Jezrael & sub Bethsan intrat Jordanem.
10. Jabok intrat Jordanem e regione Eleale.
11. Crith descendit ex vicinia Phasælidis.
12. Aquas circa Jerusalem convenientes, quæ adjuncta aqua montis Engaddi initium maris mortui intrant.

Qui in mare magnum influunt, sunt

1. Eleutherus.
2. Puteus aquarum viventium.
3. Aqua prope Castrum regium, juxta Casale Lamberti mare ingreditur.
4. Juxta Ptolemaida fluvius de prope veniens forte ad milliaria quinque.
5. Cison torrens oriens ex aquis montis Tabor & Hermon prope Caipham influit in mare cum aliis aquis Samariæ.
6. Inter Cæsaream & Assur.
7. Ex loco medio inter domum Zachariæ & Emaus per vallem Raphaim transit fluvius juxta Ramatha & prope Joppen intrat mare.
8. Prope Ascalon torrens qui ex vicinia Bethsuræ descendit.
9. Torrens Bosoch de monte Carmelo descendit & versus Gazam intrat mare.

Jacobus Cerbus, qui descriptionem terræ sanctæ fecit jussu & cura Bonifacii a Stephanis, Episcopi Stagnensis, per plures annos terræ sanctæ præfecti nomine sedis Apostolicæ, ediditque Venetiis anno 1569. octo hos fluvios illabi monet in lacum Asphaltiten.

1. Jordanem.
2. Arnonem.

3. Flumen cum Arnone de magnitudine certans a monte regali procedens, attingens Oronaim.
4. Fluvium prope puteos bituminis & vallem ſalinarum.
5. Fluvium de Cadesbarne venientem.
6. Fluvium ab Artara egreſſum qui Thecuem irrigat.
7. Cedronem.
8. Charith, torrentem ex monte Quarentano ortum & prope Engallim in lacum Aſphaltiten ſe exonerantem.

Sed ex his non adeo multa docemur. Quis enim fidat loquenti de locis ignotiſſimis tanquam notis? Quomodo novit ubi Cadesbarne, Engallim, Oronaim ſit? Ad ſummum, ea loca innuere poterit, ubi tunc oſtendebantur. Sed propipiamus nos ex tenebris illius ævi, & certiora, licet pauca, ampleſtamur.

Regionis trans Jordanicæ flumen maxime auſtrale flumen ARNON eſt. Illud ex Arabiæ finibus ortum & totum deſertum perlabens in lacum Aſphaltiten ſe exonerat, terminus exiſtens regionis Moabiticæ & Emorriticæ, teſte Joſepho *Antiq.* IV. 4. ita nempe ut alluat latus auſtrale regionis Amorriticæ *Antiquit.* IV. 4. adeoque ſe ptentrionale regionis Moabiticæ: quod etiam ex Sacro Codice firmatur, ubi Arnon dicitur eſſe limes dividens terram Emorræorum a terra Moabitarum. Euſebius in Onomaſtico, *ad vocem* Α'ροὴρ, quam urbem ſcripſerat ſuper ripam torentis Arnon ſitam fuiſſe, addit ὅτι χειμάῤῥυς ὁ διά φάραγγος ἐπὶ τὴν νεκρὰν θάλασσαν ἐκπίπτων. *Torrens hic* (Joſephus tamen hunc ποταμὸν non χείμαῤῥον vocat) *per vallem labitur in mare mortuum*. Meminit etiam Epiphanius hujus fluvii ſcribens *lib.* II. *adv. hær. pag.* 461. Sampſæos in Moabitide juxta flumen Arnonis habitaſſe. Sunt qui & alios fluvios in Arnonem veluti communem alveum labi exiſtiment, quod *Num.* 21. 14. נחלי ארנון, *flumina Arnonis*, memorentur. Galenus; quamvis nomen Arnonis non adſcribat, videtur tamen eum innuere quum duos ποταμὺς, μεγίςυς καὶ πλεῖςυς ἔχοντας ἰχθύας, *fluvios maximos & plurimos piſces alentes* in lacum Aſphalititen influere ſcribit (vide ſupra *pag.* 242.] unus enim eſt Jordanes, alter Arnon. An non Arnon ita flexerit curſum, ut non ad auſtrum modo ſed ad ortum quoque regionis Iſraeliticæ collocari debeat, diſquirimus infra *libro tertio*, ubi de urbe *Aroer* ſita ad ripam hujus fluvii.

Alterum flumen regionis trans Jordaniacæ eſt JABBOC, יבוק, quod non longe a mari Tiberiadis influit in Jordanem. Epiphanius *l.* I. *adverſ. hær. pag.* 10. Ιαβὸκ vocat, & torrentem non longe a Jordane appellat. Ι'οβάκχος Joſepho vocatur ex Chaldæo יובקא *Joubca*. Vide *Gen.* 32. 23. *Cant.* 4. 2. Idem hoc flumen Ι'άβακχον nuncupat, & χειμαῤῥὸν *torrentem*, *Ant.* I. 19. Influere eum in Jordanem teſtatur & terminare regionem Amorritarum a borea *Antiq.* IV. 5. & eo flumine ſuperato Moſen ingreſſum fuiſſe in regnum Ogi Galaadenen & Gaulanitida. Videlicet aliqua pars Jaboci poſſeſſa fuit ab Iſraelitis, illa quæ planitiem tranſit prope mare Tiberiadis, & quum dicitur *Deut.* 2. 37. *ad terram Ammonitarum non acceſſiſtis*, *ſc. latus Jabboci & urbes in montanis*, hoc non ita debet intelligi ac ſi ad Jaboccum non acceſſiſſent, ſed ad latus illud Jabboci ubi urbes erant in montanis, & regio Ammonitica.

Eſt & flumen Jaezer. Euſebius in Onom. ad vocem Ι'αζὴρ ſcribit eum locum abeſſe a Philadelphia 10. milliaria verſus occaſum & Esbunte milliaria 15. atque inde magnum flumen erumpere quod a Jordane ſuſcipitur. Poſſet aliquis ſuſpicari hoc flumen eſſe idem cum Jabboco, quod Euſebius ſcribit inter Philadelphiam & Geraſa fluere & commiſceri Jordani. Quod ſi ſit, numeri Euſebiani corrupti ſunt. Fieri enim non poteſt ut Jabboc tam vicinus Esbunti fuerit, terminus tribuum Ruben & Gad ad ſeptentrionem.

Quartum flumen regionis trans Jordanem ſitæ eſt ירמוך, *Jarmoch*, يرموك Arabibus, uti videre eſt ex iis quæ ſuperius *pag.* 272. adnotavimus. Ι'ερόμαξ Græcis, in mollius flexa nominis forma dicitur. Hoc flumen urbem Gadara non longe a mari Tiberiadis ſitam præterlabitur, teſte Plinio.

Fuerunt præterea torrentes in Peræa, orti ex montano tractu, qui ei ab ortu eſt, quorum Joſephus meminit iis verbis quæ exhibuimus ſupra *pag.* 130.

CA-

C A P U T XLV.

DE FLUMINIBUS TERRÆ CISJORDANICÆ.

Flumina & valles *eodem nomine* נחלים *nuncupatæ*. Χείμαῤῥος ποταμὸς *an recte dicatur. Fluminum Palæstinæ recensio quæ in mare magnum labuntur, progressu facto ab austro versus septentrionem.* Flumen Ægypti *quid. Num ab urbe Rhinocolurorum Ægyptus tempore Josuæ possit dici capere initium. Aliæ causæ hujus nominis. Fluvii torrentes circa Gazam. Fluvius* Besor. Schorec *fluvius. Torrens inter Joppen & Jamniam. Fluvius Ramæ ad septentrionem Joppes in mare decurrens. Fluvius* Cana. Corseus. Schichor Libnath. Kischon. Belus *in cujus litore arenæ, quas ad conficiendum vitrum veteres adhibuerunt.* Τέλος *unde. Fluvius* Lante *inter Tyrum & Sareptam.* Eleutherus *ubi quærendus.* Sabbation *Flumen ubi. Flumina in Jordanem & lacus quos efficit illabentia. Flumina ex locis Scythopoli proximis orta. Fluvius* Crith. *Fluvius Jerichuntinus.* Kedron. *Fluvii* Ethan. *Fluvii in regione Sodomitica. Flumina* Absus & Genusus *Palæstinæ tributa a Vibio Sequestre.*

ANtequam de fluminibus terræ ad occasum Jordanis sitæ, quam cis Jordanicam nuncupare consuevimus, sigillatim dicamus, quædam prænotanda sunt de nomine quo appellantur. Sciendum itaque nullum ex his fluminibus esse navigerum, quod jam olim Ammianus Marcellinus observavit *lib.* XIV. adeoque ποταμίτους potius quam ποταμοὺς dicendos: atque ita Hierosolyma longe a ποταμοῖς sita scribit Philo de *somniis*, quum tamen in proximo esset torrens Kedron. At is ποταμοῦ nomen haud meretur. Deinde nomen נחלים valles æque ac flumina notare, & sæpe numero incertum esse, quando נחל aliquis memoratur in Sacro Codice, debeatne vallis an flumen intelligi: quumque multa flumina ex his torrentia sint, & æstate exsiccata alveum suum uti vallem ostendant, quemadmodum & Ovidius *lib.* II. *Metamorphoseon* septem brachia fluvii exsiccata appellat

——— *septem sine flumine valles*,

Potest ea vox נחל & flumini & valli adaptari. Græci vocem נחל per χείμαῤῥον reddere solent, id est, torrentem sive hybernum flumen. Sunt tamen quidam נחלים qui & æstate & hyeme fluunt. Quumque ob defectum veterum monumentorum nunc quidem dici vix possit quinam fluvii ex cis Jordanicis torrentis sive χειμάῤῥου, quinam fluvii perpetui, nomen mereantur, nos quidem omnes illos de quibus hoc capite agemus, fluvios nuncupamus, quod nomen & torrenti & perpetuo flumini commune est. Quæ quidem ut aliquando clarius intelligantur, & errores quorundam scriptorum notentur sciendum est quum χείμαῤῥον aut torrentem dicimus, id ad vocem ποταμοῦ vel *fluvii* spectare, quamvis secus videatur aliis. Fluvii *torrentes* & *perennes* opponuntur a Plinio *l.* V. *c.* 28. qui & voce *torrentior* utitur, uti Statius *Theb.* VII. 316. *torrentissimus*. Ovidius *l.* II. *de remedio amoris*,

Flumine perpetuo torrens solet altius ire:
Sed tamen hæc brevis est, illa perennis, aqua.

Græci quoque ποταμοὺς αὐθιγενεῖς καὶ χειμάῤῥους perennes & torrentes distinguunt. Vide Philonem *libro de victimis, pag.* 840. 457. 815. Male itaque Sylburgius notat ad Pausaniæ *lib.* II. *cap.* 36. *In appellativa torrentis significatione non solet voci* χείμαῤῥος *substantivum* ποταμὸς *adjici, nisi forte aliud quoque differentiæ adjectivum accedat.* Verum ipse Pausanias ita utitur voce ποταμοῦ & χειμάῤῥου *lib.* IX. *c.* 19. Τὸν δὲ ποταμὸν τὸν χείμαῤῥον Θερμώδοντα ὀνομάζουσιν, *flumen torrens Thermodonta* nuncupant. Ita in sententiis Epicteti legitur ὁ τύχῃ βίος συμπεπλεγμένος ἔοικε χειμάῤῥῳ ποταμῷ, *Vita fortunæ implicita similis est fluvio torrenti.* Hesychius, Ἔναυλοι, αἱ ἐπὶ τῶν χειμάῤῥων ποταμῶν καταβάσεις· τινὲς δὲ ποταμοὺς χειμάῤῥους. Ἔναυλοι *sunt descensus in torrentes: alii sic ipsos torrentes nuncupant.* Suidas χειμερινοὺς ποταμοὺς appellat, & ἐναύλους ἐν τῷ χειμῶνι ῥέοντας ποταμοὺς, *hyberna flumina.* Idemque ad vocem Κυκλοβόρος, ποταμὸς τῆς Ἀττικῆς χειμάῤῥους, *fluvius Atticæ torrens.* Cui opponitur ποταμὸς ἀέῤῥους, quomodo Aristeas Jordanem nuncupat. Adde denique glossas veteres, *Torrens*, χείμαρος ποταμός.

Inter flumina terræ cis Jordanicæ primum locum concedemus fluminibus austra-

lem regionem Palæſtinæ irrigantibus . Fuere heic plurima , & *Pſalm.* 126. 4. אפיקים בנגב , *χειμάῤῥοι ἐν τῷ νότῳ* appellantur . Eratoſthenes etiam teſtatur circa Rhinocolura , quæ urbs ſita fuit in finibus Palæſtinæ auſtralibus , flumina fuiſſe , quæ ne quis exigua putet , ipſe eorum originem ex Arabia lociſque per quæ Euphrates labitur deducit , per meatus nimirum ſubterraneos . Strabo *lib.* XVI. ita refert ejus opinionem , Ἐρατοσθένης δὲ τῶν λιμνῶν μνησθεὶς τῶν πρὸς τῇ Ἀραβίᾳ φησὶ τὸ ὕδωρ ἀπορούμενον διεξόδων ἀνοῖξαι πόρους ὑπὸ γῆς , καὶ δι᾽ ἐκείνων ὑποφέρεσθαι μέχρι Κοιλοσύρων· ἀναθλίβεσθαι δὲ εἰς τοὺς περὶ Ῥινοκόρουραν καὶ τὸ Κάσιον ὄρος τοταμούς . *Eratoſthenes paludum mentionem faciens quæ circa Arabiam ſunt aquam ſcribit quum exitum nullum inveniret ſubterraneos ſibi meatus aperuiſſe & per illos uſque in Cœleſyriam delatam in illa flumina erupiſſe quæ circa Rinocorura & montem Caſium ſunt* . In Sacro Codice *Joſ.* 15. 4. & alibi נחל מצרים *flumen Ægypti* appellatur illud quod Rhinocolura alluit . Erat autem ad auſtrum urbis , quia Hieronymus illud labi teſtatur inter Peluſium & Rhinocolura . De ratione hujus nominis diſquiri ſolet , unde ductum ſit , & an non ipſe Nilus intelligi debeat , quoniam שיחור *Schichor*, & *Schichor Ægypti* appellatur 1. *Chron.* 13. 5. Veruntamen Nilus innui hoc nomine nequit ubi in finibus regionis tribui Judæ aſſignatis eſſe dicitur *fluvius Ægypti* uti *Joſ.* 15. 4. nam certum eſt ad Nilum uſque non fuiſſe illius tribus portionem protenſam . Quum porro Ægyptus ipſa tempore Joſuæ ſe non extenderit uſque ad illum locum ubi Rhinocolura poſtea condita ſunt , clarum videtur non poſſe flumen Rhinocolura alluens fluvium Ægypti dici ac ſi in Ægypto eſſet , ſed alio referri oportere illud epitheton Ægypti . Scio equidem nonnullos ſcribere Ægyptum pertigiſſe uſque ad terram Iſraeliticam , & confirmari poſſe hanc ſententiam eo quod oppidum Rhinocolura a profanis ſcriptoribus appelletur πόλις Αἰγύπτου , adeoque & fluvius eam alluens recte dici poſſit fluvius Ægypti . Euſebius certe Ῥινοκόρουρα *in Onomaſtico* ſcribit eſſe urbem Ægypti , & tribum Judæ attingere Ægyptum, quum Βηθαφοῦ urbem tribus Judæ eſſe fatetur & facit illam ὅριον *terminum* Palæſtinæ & Ægypti . Vide eum *ad vocem* Θαφφοῦ & Βηθταφοῦ. Erat autem illa urbs 14. milliaribus a Ῥαφία (Raphia) diſſita Ægyptum verſus adeoque a fluvio hoc non valde remota . Adde in Notitia Eccleſiaſtica medii ævi Rhinocolura Ægypto quoque accenſita fuiſſe , ſub metropoli Peluſio Ἐπαρχίας Αὐγουσταμνικῆς . Sed , uti mox notatum fuit , hæc ſpectant ad recentiora tempora . Ætate Joſuæ Ægyptus eo uſque ſe non extendit & inter illam ac terram Iſraeliticam erat intermedia regio Philiſtæorum . Non poteſt itaque flumen illud Rhinocolura alluens flumen Ægypti dici ac ſi in Ægypto laberetur . Quid ergo ? *Joſ.* 13. 3. flumen hoc appellatur שיחור אשר על פני מצרים *Schichor qui eſt ante faciem Ægypti* . Hinc diſcimus idem eſſe *flumen Ægypti* quod *flumen reſpiciens Ægyptum* . Vox Schichor non debet quenquam offendere ac ſi Nilus eo innueretur quum & aliis fluminibus id nomen detur , uti ex hoc ipſo capite liquet . Erit ergo *Schichor* , vel *flumen Ægypti* id flumen quod Ægyptum reſpicit vel Ægypto , vicinum , uti *Almon Diblathaim* creditur eſſe Almon prope Diblathaim , *En Rimmon* , *Taanath Schilo* , &c. Idem videtur *Amos.* 6. 14. נחל הערבה appellari, quia uti terminus oppoſitus jungitur cum introitu Chamathæ . Nomen non multum diverſum eſt נחל הערבים , quod nonniſi *Jeſ.* 15. 7. legitur , & *torrens ſalicum* ſolet reddi . Hieronymus ad illum locum notat *poſſe legi Orbim* , *ut ſit villa in finibus Arabum ſita* , *cujus a pleriſque accolæ in monte Oreb Eliæ præbuiſſe alimenta dicuntur* . Non memini legiſſe Eliam per ערבים nutritum fuiſſe in monte Oreb, ſed juxta torrentem Crith. Nec illi corvi in Arabes converti poſſunt aut incolas hujus alteriuſve loci , ut pluribus infra dicetur . Ceterum ad illuſtrandas voces has , *flumen Ægypti* , quaſi *reſpiciens Ægyptum* , non tantum faciunt nomina portarum Hieroſolymæ & aliarum urbium dicta a regionibus verſus quas ducunt aut tranſitum præbent , ſed & quod apud Dioſcoridem legitur , libro *de re medica lib.* I. *cap.* 6. Νάρδου ἐστὶ δύο γένη· ἡ μὲν γάρ τις καλεῖται Ἰνδική· ἡ δὲ Συριακὴ οὐχ᾽ ὅτι ἐν Συρίᾳ εὑρίσκεται ἀλλ᾽ ὅτι τοῦ ὄρους ἐν ᾧ γεννᾶται τὸ μὲν πρὸς Συρίαν τέτραπται τὸ δὲ πρὸς Ἰνδούς. *Nardi duo ſunt genera* , *Indica altera* , *altera Syriaca dicta* , *non quod in Syria inveniatur* , *ſed quod montis in quo naſcitur pars una Syriam altera Indos ſpectat* . Potuit etiam ab hiſtoria aliqua nobis ignota fluvius ille Ægyptiacus appellari , uti Abel mizraim in terra Iſraelitica locus dictus eſt a planctu Ægyptiorum *:* & uti hodie *mons Francorum* in terra ſancta dicitur quod eum diutiſſime Franci contra Mohammedanos defenderint.

Circa Gazam torrentes fuiſſe ſcribit Ariſteas *lib. de* LXX. *Interpret.* Ἄλλοι δὲ χείμαῤῥοι λεγόμενοι κατίασι , περιλαμβάνοντες τὰ πρὸς τὴν Γάζαν μέρη καὶ τὴν Ἀζωτίων χώραν . *Alii torrentes dicti defluunt per regionem Gazæ & Aſotiorum* . His ego torren-

rentibus malim adſcribere dulcedinem maris in litore Gazæ, quam aquis Nili, quæ longius a Gaza diſtant quam ut litora ejus poſſint attingere. Secus tamen viſum Michaeli Pſello in Διδασκ· παντοδαπ. *cap.* 131. Ὁ γοῦν ἐπὶ Γάζαν πλοῦς ὕδωρ ἔχει γλυκὺ διὰ τὸ τινὰ στόμια τοῦ Νείλου ἐκεῖσε ἐμβάλλειν. *In mari Gazæ vicino aqua dulcis eſt quod quædam oſtia Nili in id ſe effundant.*

In hoc tractu etiam *Beſor* flumen נחל הבשור fuit, Joſepho *Ant.* VI. 15. Βάσελος, de quo 1. *Sam.* 30. 10. legitur, & *Schorec* שורק de quo *Jud.* 16. 4. Euſebius notat ἐν βορείοις Ἐλευθερόλεως vicum fuiſſe Καφαρσωρὴχ dictum (ita legendum ex Hieronymo) *juxta villam Saraa, unde fuit Samſon*. Atqui Saraa illa aberat 10. milliaribus ab Eleutheropoli verſus boream & Nicopolim, uti ſcribit ad vocem Σάραα vel Σάρδα. Mox *ad vocem* Σωρὴκ [alio titulo] ſcribit fuiſſe juxta Eſtaol. Sed de his plura *lib.* III. Quod ſi *Schorec* illic quæri debet, certe vinum שורק idem non fuit cum Aſcalonitico quod veteres celebrant, ſed שורק nomen erit commune, non proprium. Nam longe hinc erat Aſcalon. Meminerunt tamen ſcriptores fluminis circa Aſcalonem. Ita Robert. *in Hiſt. Hieroſolym. lib.* IX. *ad flumen quod eſt circa Aſcalonem invenit multa millia boum, camelorum*, & mox, *flumen tranſmeavit* . . . *& deſcendit in vallem ſpecioſam & ſpatioſam cum ſuis omnibus & ſecus littus maris intravit, ibique ſuas acies ordinavit*. Inde liquet fuiſſe Aſcaloni ad ſeptentrionem, nec valde propinquum urbi. Sed quum plura veteres non tradant de ſitu horum fluminum, nec nos aliquod certius promere poſſumus. Quid quod dubitari poſſet debeatne נחל per fluvium verti an per vallem.

Inter Joppen & Jamniam erat quoque torrens cujus Joſephus meminit *Antiquitatum lib.* XIII. *cap.* 8. Τοῦ δ' Ἀπολλωνίου χιλίους ἱππεῖς καθίσαντος εἰς ἐνέδραν ἔν τινι χειμάρρῳ. *Quum mille equites in inſidiis collocaſſet Apollonius in quodam torrente.*

Non longe a Joppe fluvius eſt qui in mare illabitur ad ſeptentrionem illius urbis intervallo circiter dimidiæ horæ itineris qui tanta vi fertur ut molendina ei impoſita circumagat, quum reliqui fluvii inter Joppen & Cæſaream nullius momenti ſint. Hujus licet apud veteres mentio non fiat, indictum tamen illum prætermittere nolui. Indicium ejus mihi fecit vir humaniſſimus Henricus Lub, amicitiæ jure mihi junctus, qui in hujus fluminis vicinia Ramæ per annos ſeptendecim habitavit, & per quem multa edoctus ſum de iis quæ ad faciem hodiernam Palæſtinæ faciunt. Is latitudinem fluvii hujus ſpatio quindecim pedum terminabat, ſibique eam curam fuiſſe quotannis tempore jejunii quadrageſimalis narrabat ut patribus Hieroſolymitanis proſpiceret de piſcibus بوري aliiſque, quos hic fluvius alit, in cibum. Idem inter Ramam & Joppen nullos eſſe fluvios dicebat, inter Joppen & Gazam paucos & exiguos: illum autem fluvium, quem haud procul a Joppe in mare labi adnotavimus, fluere non longe a Rama, ſpatio dimidiæ horæ inde remotum. Quare ſuſpicor illum eſſe fluvium eundem cum eo quem ſcriptores belli ſacri, inſerti *Geſtis Dei per Francos*, fluvium Ramæ nuncupant.

In confiniis terrarum tribus Ephraim & Menaſſis memoratur *Joſ.* 17. 8. flumen *Cana*, נחל קנה, ita ut ad ſeptentrionem hujus fluminis ſita eſſet regio Menaſſis, ad auſtrum vero Ephraim.

Haud procul a Cæſarea oſtia fluminis cujuſdam collocantur a Ptolemæo qui *Corſeus* vel Χρυσοῤῥόας dicitur.

Non longe a Carmelo flumen eſt שיחור לבנת *Schichor Libnath*, nomen ἅπαξ λεγόμενον, quod ſuſpicari quis poſſet a Crocodilis (quia & Nilus שיחור dictus eos alit) ita appellatum, quod & oppidum Κροκοδείλων non longe hinc fuerit: de quo vide *l.* III. ad vocem *Crocodilon*.

Ad latus ſeptentrionale montis Carmeli decurrit flumen Kiſchon קישון, quod juxta montem Tabor in planitie Jizreel, ſive Eſdrelon, labens, uti Hieronymus in Onomaſtico teſtatur, & quidem ad auſtrale latus ejus, ſe effundit auctum aliis rivulis, in eadem planitie conſpicuis, in ſinum urbis Aco, id eſt, Ptolemaidis. Græcis χείμαῤῥος Κεισῶν & Κισῶν dicitur, *Jud.* 4. 13. *Pſ.* 82. 9. quamvis codex Alexandrinus in hoc loco legat ἐν τῷ χειμάῤῥῳ Κισσῶν, at Suidas ad vocem Ἰαβὶν, ἐν τῷ χειμάῤῥῳ τῷ Κισσῶν, uti Græci Kedrona appellarunt χείμαῤῥον τῶν Κέδρων, ac ſi Κέδρων & Κισσῶν haberi deberet pro genitivo plurali. Sunt qui putent flumen Kiſchon eſſe idem cum flumine *Kedummim*, נחל קדומים, quod ſemel tantum, *Jud.* 5. 21. commemoratur.

Belus celebre flumen eſt in ſinum urbis Ptolemaidis ſe effundens. Βηλεὺς Joſepho nuncupatur *lib.* II. *de bell.* II. 9. qui eum labi teſtatur ſtadiis duobus a Ptolemaide. Deſcribitur a Plinio accuratius *lib.* XXXVI. *c.* 26. *Pars eſt Syriæ, quæ Phœnice vocatur, finitima Judææ intra montis Carmeli radices paludem habens, quæ vocatur Cendevia.*

devia. Ex ea creditur nasci Belus amnis quinque mill. spatio in mare perfluens juxta Ptolemaidem coloniam. Lentus hic currit, insalubri potu, sed ceremoniis sacer, limosus vado, profundus non nisi refuso mari arenas fatetur: fluctibus enim volutatæ nitescunt, detritis sordibus, nunc & a marino creduntur astringi morsu, non prius utiles. Quingentorum est passuum non amplius litoris spatium, idque tantum multa per sæcula gignendo fuit vitro. Et *lib.* v. *c.* 19. *Rivus Pagida sive Belus vitri fertiles arenas parvo litori miscens*. Quum hic Pagida Plinio appelletur quidni credamus eum latere sub nomine פינה *Piga*, vel *Puga*, פונה, quem Talmudici unum faciunt ex 4. fluminibus terræ Israeliticæ? Reliqui sunt Jordanes, Jarmoch (Hieramax) & Kirmion. Vide *Misnam Para*. VIII.10. Tacitus, *Histor. lib.* v. *Et Belus amnis Judaico mari illabitur circa cujus os conlectæ arenæ admixto nitro in vitrum excoquuntur. Modicum id litus, sed egerentibus inexhaustum*. Auctor historiæ Hierosolymitanæ insertæ Gestis Dei per Francos *pag.* 1166. *Fluvium, qui Urbi* (Aco) *allabitur Belum* (ita leg. pro *Bellum*) *nominant & licet alveo angusto nec alto decurrat ejus tamen gloriam Solinus haud levem asserit, quem inter mirabilia mundi commendans ipsum arenis vitreis ditari proponit. Erat enim quædam fossa arenaria cujus arenæ vitri conficiendi præbebant materiam: quod si exterius sumtæ omnino erant inutiles; si vero casu intromissæ mox loci virtute occulta vitream assumebant naturam*. An forte nomen vitri Græcum ὑελός, & ὑαλός, ductum est de nomine fluminis hujus Beli, permutatis literis ejusdem organi β & υ, aut ab Hebraico חול *arena*?

Flumen est, *Lante* nuncupatum, inter Tyrum & Sareptam. Geographus Arabs Romæ typis Mediceis editus, vulgo sed temere Nubiensis dictus. بين صور وصر فند يقع نهر لنطه ومنبعه من الجبال ويقع هناك في البحر *Inter Tyrum & Sareptam flumen est nomine Lante, ortum ex montibus, & hic se in mare evolvens*. Nomen Lante videtur ortum ex *Leontes*. Ptolemæus eum inter Sidonem & Berytum locat. Maundrellus *pag.* 79. Itinerarii narrat se cum Sarephta Tyrum tenderet, & trium horarum spatium confecisset fluvium latum profundumque invenisse nomine *Casimeer*, olim ponte stratum, cujus pars adhuc superest. Credo eundem illum esse cujus meminit Albertus *Histor. Hieros. l.* v. *c.* 41. quem *rivum* vocat *quem omnis exercitus exhaurire nequiret*, collocatque inter Sidona & Tyrum. Hunc plerique putant esse Eleutherum veterum, qui tamen septentrionalior fuit Sidone, uti recte Maundrellus probat *p.* 41. existimans ad septentrionem Tripolis eum quærendum, ubi est *fluvius magnus* dictus نهر الكبير & alii. Ceterum nomen *Casimer* videtur satis bene cum Ταμυρας (quod nomen fluvii est secundum Strabonem) convenire. Sed Strabo Tamyram facit septentrionaliorem Sidone.

Eleutherus a nonnullis solet recenseri inter flumina terræ sanctæ, & inter Tyrum & Sidonem collocari: sed male; fuit enim septentrionalior Sidone, quod liquet ex eo quod Antonius Cleopatræ dederit omnes urbes inter Ægyptum & fluvium Eleutherum exceptis Tyro & Sidone, teste Josepho *Antiquit.* xv. 4. & *de bell.* I. 13. Ergo Sidon & Tyrus fuerunt inter Ægyptum & flumen Eleutherum. Meminit idem scriptor Eleutheri *Antiq.* XIII. 8. ubi scribit Jonatham regem Ptolemæum a Joppe deduxisse usque ad flumen Eleutherum. Porro *Antiquit.* XIII. 9. narrat Jonatham in Agro Amathensi castra metatum 50. stadiis ab hostili exercitu, qui fugit trans Eleutherum. Plin. IX. 10. (si forte hic locus aliquid facere posset ad verum situm ejus indagandum) de testudinibus, *in Phœnicio mari haud ulla difficultate capiuntur, ultroque veniunt stato tempore anni in amnem Eleutherum effusa multitudine*. Ne testudines hæ falsum amnis etymon pariant. العود *Eleud*, testudinem notat, sed ea notione qua instrumentum musicum est, non animal.

Sabbathion flumen est, quod Judææ tribuit Plinius, *l.* XXXI. *Histor. cap.* 2. licet enim hoc nomine id haud nuncupet, perspicuum est, idem esse cum eo quod Judæi נהר סבטיון in *Ecba Rabbati fol.* 77. *col.* I. & alibi appellant. Verba Plinii hæc sunt. *In Judæa rivus Sabbatis omnibus siccatur*. Paulo ante meminerat alterius fluvii qui septeno quoque die alius esset quam sex reliquis, hisce verbis, *Mutianus* (tradit) *Andri e fonte Liberi patris statis diebus septenis ejus Dei vinum fluere, si auferatur a conspectu templi sapore in aquam transeunte*. Atque ita haud solus Sabbation septimi diei indicium aliquod exhiberet. Aliud tamen est Sabbathum, aliud septimus dies. Potuit enim dies ille septimus alius a Sabbatho fuisse: potuit fuisse & idem, atque adeo ex hoc quoque fonte Liberi patris uti ex fluvio Sabbatione argumenta pro Sabbathi celebratione petere potuissent: inprimis quum eo die vinum funderet, quo vini potui liberius se dant Judæi, uti notum est. Sed vix videtur Mutianus fidem mereri: quamvis enim non repugnet certo tempore fluvium aut fontem saporem vini referre, quoniam iis locis, quæ perlabitur, admisceri sta-

tis diebus illæ particulæ queunt, quibus admixtis aqua vinum redolet, hoc certe mea quidem sententia alienum a vero videtur, quod Mutianus addit, si auferatur a conspectu templi, saporem vini tolli. Quid enim conspectus templi efficere possit, ut eo sublato tollantur & evanescant particulæ vinosæ, non video. Sed ad Sabbationem Judææ revertamur. Imo Judææ nec ipse hic fluvius attribuendus est, sed terris quibus Judæi præerant. Fuit enim inter Arcas, urbem regni Agrippæ, & Raphanæas. Ita scribit Josephus *de bello Judaic. lib.* VII. *cap.* 24. ubi eum a Tito conspectum refert, Θεᾶται κατὰ τὴν πορείαν ποταμοῦ φύσιν ἀξίαν ἱστορηθῆναι. Ῥεῖ μὲν γὰρ μέσος Ἀρκαίας τῆς Ἀγρίππα βασιλείας καὶ Ῥαφαναίας. Ἔχει δὲ θαυμαστὴν ἰδιότητα· πολὺς γὰρ ὢν ὅτε ῥεῖ καὶ κατὰ τὴν φορὰν οὐ σχολαῖος, ἔπειτα δὲ πᾶς ἐκ τῶν πηγῶν ἐπιλείπων ἐξ ἡμερῶν ἀριθμὸν ξηρὸν παραδίδωσιν ὁρᾶν τὸν τόπον. εἶθ᾽ ὥσπερ οὐδεμιᾶς γενομένης μεταβολῆς, ὅμοιος κατὰ τὴν ἑβδόμην ἐκδίδωσι καὶ ταύτην ἀεὶ τὴν τάξιν ἀκριβῶς τετήρηται διαφυλάττων, ὅθεν δὴ καὶ σαββατικὸν αὐτὸν κεκλήκασιν, ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τῶν Ἰουδαίων ἑβδόμης οὕτως ὀνομάσαντες. *Vidit in itinere Titus fluvium cujus natura digna est quæ literis mandetur. Labitur is inter Arcæam, urbem regni Agrippæ, & Raphanæam* [interpres male utramque urbem regni Agrippæ facit) *mirabilemque naturam habet. Copiosus enim quum sit, quoties fluit, nec in lapsu segnis, totus a fontibus deficit per sex dierum spatium nudumque alveum conspiciendum præbet: at die septimo, plane ac si nullam mutationem passus fuisset, sibi similis fluit & hunc ordinem semper observat. Quare & Sabbaticum eum dixere a die septimo quem Judæi Sabbathum vocant.* Ut Josephum cum Plinio conciliet trajicit illa κατὰ τὴν ἑβδόμην Fullerus, quem *l.* I. *c.* 9. *Miscellaneorum Sacrorum*, uti & Buxtorfium *in Lexico Talmudico* ad vocem סנבטיון adeant illi, quibus testimonia Judæorum de hoc fluvio ignota sunt. Festive Galatinus. *Si fluvius iste, dum erat, observandi Sabbathi erat signum, nunc quia nusquam apparet, nunquam est observandum Sabbathum.*

Progrediamur nunc ad lustrandos fluvios qui in Jordanem & lacus quos ille efficit illabuntur, progressu facto a septentrione versus austrum, quod fluminum in mare magnum illabentium recensio ab australibus Palæstinæ finibus versus septentrionales instituta nos in ora hujus regionis septentrionali relinquat. Veteres quidem non memorant illos rivos qui in lacum Tiberiadis influunt, quales tres memorant recentiores scriptores, qui ex monte, mensa Christi dicto, oriuntur. Est & inter Tiberiada & montem Tabor fluvius: & fluvios non longe a Scythopoli in Jordanem illabentes commemorantem superius audivimus geographum Arabem. Vide supra *pag.* 272. Sed veteres, quod sciam, horum mentionem nullam faciunt. Verum celebris est, quod magno Prophetæ Eliæ latebras dederit, fluvius Crith. כרית appellatur I. *Reg.* 17. 3. 5. diciturque esse על פני הירדן *ante Jordanem*, & orientem versus a Samaria. Hoc ita intellexit Hieronymus in Onom. ac si trans Jordanem fuisset. Sed על פני esse idem quod κατὰ πρόσωπον & *ante* vel ex hoc liquet quod שיחור fluvius Rhinocolurorum dicatur esse על פני מצרים *ante faciem Ægypti*. Circa hunc fluvium latuit Elias, quem Josephus scribit εἰς τὰ πρὸς νότον μέρη fugisse tendentem ad fluvium Crith. Bochartus aliud egisse Josephum ait quum hoc scriberet, sed Keuchenius in *animadv. ad N. T.* sæpe νότον usurpari pro קדם ostendit. Χοράτ appellatur Epiphanio *lib.* II. *adv. hær. pag.* 593. sed *lib.* III. *advers. hæres. pag.* 3009. χορρὰ. Varietas hæc profecta videtur a librariis. Sanutus etiam hujus fluvii meminit in *secretis fidelium crucis pag.* 247. ita scribens: Fasælis vel Fasæl tribus leucis distat a Jordane, in campestribus, ubi torrens Carith descendit de monte in quo loco mansit Helias.

Non longe a Jerichunte fluvius in Jordanem labitur ex fonte, quem Elisæi vocant, ortum habens. Josephus *lib.* V. *de bell. cap.* 4. scribit eum planitiem permeare septuaginta stadia longam latam stadia viginti. Meminit Hieronymus *in Comm. ad Ezech.* 47. *ut exprimant in se Jerichontini fluvii sacramentum, quem Elisæus Evangelico & Apostolico curavit sale*, & Sanutus *in secretis fidel. crucis pag.* 247. his verbis, *Subtus Quarentanam ad duos jactus sagittæ oritur fons Helisei, quem sanavit: fluit autem circa Galgalam a parte australi & impellit ibi magna molendina & postea divisus in rivos plures rigat hortos & fluit postea in Jordanem*, & multi alii.

Verum præ reliquis clarus est fluvius Kedron, tum quod Hierosolymam alluat, quam inter & montem oliviferum labitur, tum quod in scriptis Novi Testamenti sæpius commemoretur frequenti transitu Sospitatoris nostri nobilitatus. Torrens hic est vero nomine, quum æstivo tempore flumen esse desinat, & vallis nomen habeat, adeoque sicco pede transeatur. Unde & χείμαῤῥος Κεδρῶνος Josepho memoratur, *Ant.* VIII. I. & φάραγξ Κεδρῶνος, *Antiq.* IX. 7. Nec latus est admodum, ubi inter Hierosolymam & montem oliviferum labitur, sed trium modo passuum in-

intervallum ab una ripa ad alteram eſt. Ad nomen Kedron quod attinet, a cedris illud haud duxerim. Oleæ hic fuere plurimæ, non cedri: & Joſephus quidem memorat *Ant.* VIII. 2. cedros plurimas in Judæa fuiſſe a Salomone plantatas, ſed ἐν πεδίοις, non in iſtiuſmodi vallibus, qualis erat Kedron. Præterquam quod nomen Kedron vetuſtius videatur temporibus Salomonis, & illa opinio de cedris nata videatur ex Græco τῶν κέδρων, quum Hebræum nomen nil minus quam cedros notet. A ſordibus urbis eo confluentibus alii id ducunt. Ego malim a tenebris & obſcuritate hujus vallis quæ inter altiſſimos montes media fuit, & hortis arboribuſque quæ eam obumbrabant, nominis originem arceſſere. Ortum ducit inter Hieroſolymas & montem oliviferum, unde labitur per eremum quæ dicta fuit ævo medio eremus Urbis Sanctæ, & ad illum exſtructa eſt Laura S. Sabæ, [remota circiter undecim millibus paſſuum ab urbe Sancta, uti colligere licet ex Phoca qui eo uſque a Siloam vallem protendi ſcribit, quamvis etiam per montes eo iter poſſit inſtitui.) Nullis tamen arboribus illic conſitus eſt, quas ingenium loci reſpuit. Ita legitur in vita S. Joannis Silentiarii, edita ex MS. Vaticano & inſerta Actis Sanctorum *Tom. III. Maii.* Ἴσασιν γάρ καὶ οἱ πολὺν χρόνον τῆς Λαύρας τοῦ μακαρίου Σάβα πεῖραν ἔχοντες, ὅτι περ οὔτε ἐν ἀέρι καὶ κήπῳ συκὴ γίνεται ἢ ἕτερον δένδρον διὰ τὴν πολλὴν θερμότητα καὶ ξηρότητα τῶν ἀέρων τῆς Λαύρας. Εἰ δέ τις προφέρει τὰ δένδρα τοῦ μικροῦ τῆς Λαύρας κοινοβίου τὰ παρὰ τὴν ὁδὸν ὄντα, γινωσκέτω ὅτι ἐκεῖνα εὐχῆς ἔργον γεγένηνται τοῦ μακαρίου Σάβα, βάθος τε γῆς εὑρηκότος καὶ εὐποιΐαν τῶν τοῦ χειμάῤῥου ὀμβρομιαίων ὑδάτων καὶ τῶν τοῦ αὐτοῦ μικροῦ κοινοβίου πατέρων μέχρι τοῦ νῦν ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ χειμάῤῥου ὅλον τὸν χειμῶνα αὐτὰ ποτιζόντων. Ἀμέλει τοι πολλῶν ἐπιχειρησάντων παρὰ τὸν χειμῶνα ποτιζόντων, μόλις ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἴσχυσαν κρατῆσαι τὰ φυτὰ διὰ τὴν, ὡς εἴρηται, πολλὴν τῶν ἀέρων ξηρότητα καὶ τὸ σφοδρὸν τῶν καυμάτων. *Sciunt enim qui diuturnam Lauræ S. Sabæ experientiam habent, nullas in area aut horto ficus naſci aut alias arbores propter multum calorem & ſiccitatem aeris Lauræ. Quod ſi quis objiciat arbores parvi cœnobii eſſe juxta viam, ſciat eas quoque opus fuiſſe orationis S. Sabæ, terramque illic profundam eſſe & torrentem aquarum pluvialium copioſum, & irrigari illas hyeme ſolere ex torrente uſque ad hæc ipſa tempora a patribus parvi cœnobii. Alias autem arbores, etiamſi juxta torrentem plantentur & tota hyeme irrigentur, aeris, uti dictum, ſiccitas & calor ferre non poteſt.* Addamus & hoc Phocæ teſtimonium de Kedrone Lauram S. Sabæ alluente, Ὁ δὲ χείμαῤῥος ἀπὸ τῆς Γεθσιμανῆς ἐρχόμενος διέρχεται μέχει τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα καὶ τῆς τοῦ Ῥουβᾶ ἐρήμου ἥτις περὶ τὴν νεκρὰν ἐστὶ θάλασσαν τῶν Σοδόμων. *Torrens autem a Gethſemane labens* (*id eſt* Kedron) *ad Lauram Sancti Sabæ fluit & inde ad eremum Ruba, quæ eſt circa mare mortuum ſive Sodomiticum.* Frequens fit mentio in Actis Sanctorum, qui in eremis Palæſtinæ Deum coluerunt, ſolitudinis Ruba & Ruban, fuiſſe illam circa mare mortuum res certa eſt. Dubito tamen an adeo propinqua Hieroſolymis & lauræ Sancti Sabæ collocari debeat, ut Kedron eam attigerit: mallem eam ripæ auſtrali viciniorem ſtatuere, & ultra eam verſum auſtrum. Videntur id ſuadere multa loca, quæ ſi hoc agerem, adducere poſſem. Phocas tamen noſter credidit Rubæ ſolitudinem non adeo remotam fuiſſe: ſcribit enim poſtea 12. millibus paſſuum ultra Lauram & prope eremum τοῦ Ῥουβᾶ eſſe Monaſterium Sancti Chariſonis.

Mentio fit fluviorum *Ethan Pſal.* 74. 15. *Siccaſti* נהרות איתן *flumina Ethan.* Vulgo per *fortia* vertitur. Multi tamen habent hoc pro nomine proprio & putant eſſe fluvios novæ Lauræ & Succæ, qui conveniunt ambo circa Suſacim, & *in vita S. Quiriaci* appellantur *fluvii eorum quos ſcimus maximi & profundiſſimi*. Vide *Tom.* I. *Act. Sanctor. pag.* 683. & *Tom.* II. *pag.* 298. & 304. Nimirum hi fluvii in mare mortuum labuntur, cui adjacet regio quatuor urbium a Deo everſarum. Eo nos ducit Theodoretus *in Comm. ad hunc locum* ſcribens Deum ſiccaſſe fluvios Sodomorum, Gomorræ & regionum adjacentium. Cyrillus autem *in Comm. ad Jeſajam pag.* 689. putat Jordanem eſſe intelligendum quem Deus ſiccavit quum Iſraelitæ per eum medii tranſirent, & ποταμοὺς Ἠθάμ reddit per τοὺς ἐν τῷ νότῳ *auſtrales*. Hieronymus in epiſtola ad Fabiolam reddit *fluvios fortes*, & confundit eos cum tertia manſione Iſraelitarum in deſerto אתם, *Etham* dicta. Idem meminit, in *Onomaſtico*, torrentis juxta quem erat ſpelunca *Etham*, ubi Samſon habitavit: & ante eum Euſebius. Sciendum autem in codicibus Hebræis illius torrentis mentionem non fieri, ſed *Jud.* 15. 8. tantum legi סעיף סלע עיטם, σπήλαιον πέτρας Ἠτάμ. Verum interpretes Græci addiderunt παρὰ τὸν χείμαῤῥον ac ſi in ſuis codicibus illic legiſſent על הנחל: nam commate undecimo ejuſdem capitis ubi eadem verba סעיף סלע עיטם non habent illud παρὰ τὸν χείμαῤῥον. Confer quæ de voce איתן notavit Wagenſelius ad Codicem Sota *cap.* IX. 5. Ceterum flumina in regione Sodomitica ad latus occidentale lacus

Aſphal-

Aſphaltitis commemorat Strabo *lib.* XVI. his verbis, Καὶ πέτρας τινὰς ἐπικεκαυμένας δεικνύουσι τραχείας περὶ Μοασάδα, καὶ σύραγγας πολλαχοῦ καὶ γῆν τεφρώδη. σταγόνας πίσσης ἐκ λισσάδων λειβομένας καὶ δυσώδεις πόρρωθεν ποταμοὺς ζέοντας. *Et rupes quaſdam aſperas exuſtas circa Moaſada* [Μάσαδα Joſepho dicitur *Antiquit.* XIV. 20.] *oſtendunt, & multis in locis exeſas cavernas & terram cinerulentam & picis guttas e rupibus ſtillantes & flumina fœtore eminus edito efferventia*.

Meminit etiam Vibius Sequeſter, in libello de fluminibus, quem nuper edidit adnotationibus eruditis illuſtratum Vir clariſſimus, & magno uſu familiaritatis mihi conjunctus, Franciſcus Heſſelius, duorum fluminum Palæſtinæ, quorum unum Abſus eſt, alterum Geneſus, his verbis, *Abſus Palæſtinæ:* & alibi *Geneſus Palæſtinæ*. Ad Geneſum quod attinet, quum Vibius nonnunquam lacus & fluvios confundat, poſſet credi ex lacu Γεννησάρ, quo nomine lacus Tiberiadis dicitur, natam eſſe vocem *Geneſus*. Sed mittamus hæc ocyus, quæ ne ſpeciem quidem veri ſervare poterunt, ubi certiora protulerimus. Ex Aſia nempe in Europam migrandum eſt. In Epiro uti altera Phœnice, altera quoque Palæſtina [niſi forte Apameſtina illa dicenda ſit, quod Grotius opinatur] invenitur, & a Palæſte regio adſita Palæſtinæ nomen accepit.

Nec adeo longe a Palæſte fluunt Abſus & Geneſus; quamvis non putem recte eos regioni Palæſtes tribui. Sed quicquid illud eſt, quod de Abſo & Geneſo tradit Vibius, ex Lucano, e quo plurima hauſit, petitum eſt, qui Cæſarem appuliſſe ſcribens ad portum Palæſtinum mox Abſi & Geneſi meminit: ſic ut dubium eſſe nequeat hanc Palæſtinam a Vibio intellectam fuiſſe. En ipſa verba Lucani *lib.* v. *verſ.* 485.

Inde rapi cœpere rates, atque æquora claſſem
Curva ſequi, quæ jam vento fluctuque ſecundo
Lapſa Palæſtinas uncis confixit arenas.
Prima duces vidit junctis conſiſtere caſtris
Tellus, quam volucer Geneſus, quam mollior Abſus
Circumeunt ripis.

Confer ad horum illuſtrationem Cæſarem *lib.* III. *de bell. civil. cap.* 13. *Cæſar præoccupato itinere ad Dyrrachium finem properandi facit, caſtraque ad flumen Apſum ponit in finibus Apolloniatium, ut vigiliis caſtelliſque benemeritæ civitates tutæ eſſent præſidio: ibique reliquarum ex Italia legionum adventum exſpectare & ſub pellibus hiemare conſtituit. Hoc idem Pompejus facit & trans flumen Apſum poſitis caſtris eo copias omnes auxiliaque conduxit*. Eodem libro *c.* 76. meminit fluminis *Genuſi*, quem *Geneſum* alii appellant.

Poſſent fluminibus Palæſtinæ adnumerari נחלים quæ in ſacris literis appellantur, licet נחלים etiam valles notet, uti clarum eſt ex 2. *Reg.* 3. 16. aliiſque locis. Ita legimus de הנחל qui reſpiciebat deſertum Jeruel 2. *Chron.* 20. 16. Erat is in deſerto Tekoæ. Vide *comma* 20. Græci crediderunt eſſe fluvium, reddente ἐπ' ἄκρου ποταμοῦ τῆς ἐρήμου Ἰεριήλ. *Joſ.* 19. 11. memoratur quoque נחל prope Jokneam in portione tribus Zebulun, [illic Græci τὴν φάραγγα reddunt] & נחל non longe a Gilgal *Joſ.* 15. 7. נחלי געש 2. *Sam.* 23. 30. Et profecto malim נחל, quum ambiguum ſit, ubique pro flumine accipere, niſi ex vocibus adjectis liqueat ita accipi non poſſe, præcipue in deſcriptionibus locorum, in quibus גי & עמק plerumque pro valle uſurpari ſolet. Vide *Joſ.* 19. 14. ubi *commate* 11. נחל legitur. Id videtur confuſionem parere, ſi illic נחל & גי idem ſignificare debeant, quia נחל ambiguum eſt. Ita עמק & נחל quum legitur *Joſ.* 15. 7. in eodem commate quo limites Judæ deſcribuntur, non reddiderim, uti Græci, utramque vocem per φάραγγα. Si enim ſcriptor ſacer voluiſſet per נחל, quod flumen æque ac vallem notat, vallem indicare, uſus fuiſſet, puto, eadem voce עמק, nec incertum liquiſſet lectorem debeatne vallis an flumen intelligi.

CAPUT XLVI.

DE FONTIBUS, THERMIS, ET CISTERNIS.

Fontes *olim multi in terra Iſraelitica. Fontes circa Hieroſolymas. Poſtea imminutus fontium numerus, & aquarum copia, ſignum iræ divinæ. Fontes aliqui commemorati in ſacris literis. Fontes Peræa. Fons* עיטם Etam, *unde aquæ recipiuntur a piſcinis tribus Salomonis. Fons Capernaum. Fons Jerichuntinus. Callirhoe.* Thermæ *Tiberiadis.* Ἀμμαοῦς *idem quod* חמת. *Thermæ Gadarenæ a Tiberiadenſibus diverſæ. Thermæ* κατὰ Καλλιρόην *ubi.* Κατὰ *quomodo uſurpet Joſephus. Lavacra ſalubria in Betoanea, & Beelmaunte.* Baru *nomen loci apud Euſebium collatum cum* Βαάρα *apud Joſephum.* Ciſternarum *uſus in colligenda aqua pluvia. Stata pluviarum tempora in Palæſtina. Ciſterna vicina Ramæ. Piſcinæ Etamenſes male habitæ pro aquarum pluviarum receptaculis. Piſcinæ Hieroſoylmitanæ. Putei.*

FOntes quidem olim in terra Iſraelitica plurimos fuiſſe videtur ex eo colligendum quod *Deut.* 8. 7. appelletur *terra rivorum, aquarum, & fontium* ארץ נחלי מים ועינות Præterea copia aquarum illic fuiſſe dicitur 2. *Chron.* 32. 3. מים רבים *aquæ multæ*, quas ne invenirent Aſſyrii juſſit Rex Chizkias obturare capita fontium. Verba ipſa notatu digna ſunt, quæ docent longe diverſam nunc eſſe etiam hoc reſpectu Palæſtinæ faciem, quæ nunc non habet quod adeo glorietur de fontium & aquarum copia. Ita legitur loco memorato, quum deprehenderet Chizkias Regem Sancheribum in animo habere Hieroſolymas armata manu adoriri, viſum ei eſt obturare את מימי העינות אשר מחוץ לעיר *aquas fontium qui extra urbem erant*. Hinc diſcimus non unum modo fontem Siloe extra urbem olim fuiſſe, ſed plures, quamvis *commate* 3. hujus capitis tantum fiat mentio unius Gichonis ſuperioris quem obturavit, quod præcipuus fuerit & proximus Hieroſolymis. Magna itaque vi hominum coacta obturarunt omnes fontes ואת הנחל השוטף בתוך הארץ *& torrentem qui per mediam terram labitur*. Hunc crederem eſſe torrentem Kedron, quia is Hieroſolymis proximus erat, & per mediam illam regionem uſque ad mare mortuum labitur: nec majus flumen, quale Jordanes, hic intelligi poteſt, quum illa exſiccari ſe non ita patiantur. Deinde rationem addit Chizkias, למה יבואו מלכי אשור ומצאו מים רבים *Quare venirent Reges Aſſyriæ & reperirent aquas multas*? Erant itaque aquæ multæ, antequam eas Chizkias Regi Aſſyrio præriperet.

Poſtea autem, quum iram Dei, neglecto cultu ejus & præcipue ſpreto Chriſto ac interemto, provocarunt, pondus divinæ indignationis (quæ ſe in exſiccatione fontium quoque manifeſtat *Joel.* 1. 20.] ipſa tellus perſenſit. Rari certe tunc in terra Iſraelitica fuere fontes, confer Chryſoſtomum *Homil.* 22. *in cap.* 2. *Joann.*] rariſſimi circa territorium Hieroſolymitanum, ubi ſolus fere fons Siloe exiſtit; quę ratio erat, cur obſidentes urbem tempore belli ſacri maxima aquæ inopia prementur, uti Gulielmus Tyrius, Jacobus a Vitriaco, aliique eorum temporum hiſtorici narrant. Et jam olim faſſus id eſt Hieronymus, *in Comm. ad Amos. cap.* 4. *In his enim locis in quibus nunc degimus præter parvos fontes omnes ciſternarum aquæ ſunt: & ſi imbres divina ira ſuſpenderit, majus ſitis quam famis periculum eſt.*

In ſacris literis aliqui fontes terræ Iſraeliticæ commemorantur, quales *Joſ.* 15. 19. & nominatim fons Siloam (de quo agemus *libro* III. ubi de urbe Hieroſolymitana] fons Jizreeliticus, עין אשר ביזרעאל 1. *Sam.* 29. 1. fons חרוד *Charod* non longe a valle Jizreel, *Jud.* 7. 1. fons ad projectam a Samſone maxillam ortus *Jud.* 15. 19. fons aquarum Neptoach מעין מי נפתוח in finibus regionis Judæ, fons Jerichuntinus quem Eliſa propheta ſalubrem reddidit 2. *Reg.* 2. 21. fons Jacobi, *Johann.* 4. 6. Joſephus Peræam ſcribit πηγαῖς ἀενάοις fontibus aquæ perennis rigari *lib.* III. *de bell. c.* 2. Ibidemque de Judæa & Galilæa agens γλυκὺ eſſe νᾶμα *dulces aquas* illic ſcribit, ſed fontium copiam non commemorat. *Lib.* VIII. *Antiquit. cap.* 2. Χώριον Ἤτταν, quod Hebræi עיטם *Etam* vocant [de quo plura *libro* tertio dicentur ad vocem *Etam*] duobus ſchœnis remotum ab Hieroſolymis dicit παραδείσοις καὶ ναμάτων ἐπιῤῥοίαις amœnum. Illa νάματα ex fonte ortum ducunt, qui hodieque conſpicitur non longe a Bethlechem, & cujus aquæ in piſcinas tres, Salomonis dictas, influunt, & per aquæ ductum, cujus rudera adhuc ſuperſunt, Hieroſolymas olim ferri ſolebant. Piſcina prima fonti proxima, teſte Brunio noſtro in itinerario *pag.* 272. longa erat paſſus ipſius 170. id eſt pedes Rhenolandicos 357. lata paſſus

98. id eſt, pedes 205. quod non multum abit a teſtimonio Cotovici qui ſcribit eam 200. paſſus longam, & 100. latam. Altera in ſolo humiliori longa erat paſſus 190. lata 115. alta 60. Tertia longa 289. pedes, lata 197. alta 104. Ex tertia hac piſcina aquæ ductum Hieroſolyma uſque protendi ibidem narrat. Fontem Capernaumi Joſephus memorat *lib.* III. *de bello cap.* 18. & ſingulare quid de eo tradit his verbis, Πρὸς γὰρ τῇ τῶν ἀέρων εὐκρασίᾳ καὶ πηγῇ διάρδεται ποτιμωτάτῃ, Καπαρναοὺμ αὐτὴν οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσι· Ταύτην φλέβα τοῦ Νείλου τινὲς ἔδοξαν ἐπεὶ γεννᾷ τῷ κατὰ Ἀλεξανδρέων λίμνην κορακίνῳ παραπλήσιον. *Præter aeris temperiem* (regio Genneſaritis) *fonte quoque rigatur aptiſſimo ad potum, quem indigenæ Capernaum nuncupant. Hunc venam eſſe Nili quidam exiſtimant, quod piſces producat ſimiles coracinis qui in palude Alexandrinorum inveniuntur.* Fontem quoque Jerichuntinum deſcribit *lib.* v. *de bell. cap.* 4. eumque rigare ingens ſpatium, planitiem nempe 70. ſtadia longam & 20. latam, in qua palmas optimas nutrit. Hoc nempe eſt illud palmetum, φοινικὼν, quod adeo celebratur, quodque φοινικὼν Ἱερίχοῦντος dici ſolet. Quod ſatis inepte interpres Tzetzæ *Chiliad.* IX. 253. Latine vertit *Phœnicum regionem*. Palmetum eſt: nihil certius. Meminit etiam Plinius fontis Callirhoes vocatque calidum fontem medicæ ſalubritatis, de quo mox quum de thermis dicetur, & *libro tertio* ad vocem *Collirhoe*. Euſebius in Onomaſtico ad vocem Αἰνὼν ſcribit fontem eſſe in loco Αἰνὼν dicto, qui locus adjacet Thamnæ vico grandi inter Æliam & Dioſpolin. Meminit idem ad vocem Βεθσὼρ fontis inter Æliam & Chebronem, 20. millibus paſſuum ab Ælia, in quo Eunuchum Philippus baptizaſſe dicitur. Eſt is ad radicem montis, & ab eadem humo, in qua gignitur, ſorbetur.

A thermis Palæſtinam commendat Ammianus Marcellinus *lib.* XIV. *In his tractibus navigerum nuſquam viſitur flumen, & in locis plurimis aquæ ſuapte natura calentes emergunt ad uſus aptæ multiplicium medelarum.* Thermæ celebriores fuere Tiberiadis, Gadarorum, & Callirhoes. Thermas Tiberiadis חמי טבריה memorant ſcriptores Talmudici eaſque מרים amaras appellant. Dicuntur & מוי דמוקד דטבריה in *Midras Coheleth fol.* 116. 2. Joſephus earum meminit *Antiquitatum lib.* XVIII. *cap.* 3. Θέρμα οὐκ ἄπωθεν ἐστιν ἐν κώμῃ, Ἀμμαοῦς ὄνομα αὐτῇ, *Thermæ non longe* (ab urbe Tiberiadis) *abſunt, in vico, Ammaus dicto*. Ἀμμαοῦς eſt idem quod θερμὰ, notante Joſepho *lib.* IV. *de bello cap.* I. id eſt, Hebræum חמת *Chammath.* Sed Joſephus *lib.* II. *de bell. c.* 26. etiam ἐν Τιβεριάδι, *in ipſa Tiberiade* thermas collocat. Confer quæ nos infra *lib.* III. de urbe Tiberiade notamus. Thermæ Gadarenæ חמת דגדר dicuntur in Talmude: & Euſebius in Onomaſtico earum ita meminit ad vocem Αἰθὰμ (lege Αἰμὰθ) Ἄλλη δὲ κώμη πλησίον Γαδάρων ἥ ἐστιν Ἐμμαθὰ ἔνθα τὰ τῶν θερμῶν ὑδάτων θερμὰ λουτρά. Hieronymus. *Eſt & alia villa in vicinia Gadaræ nomine Amatha, ubi aquæ calidæ erumpunt.* Deſcribit illas accuratius ad vocem Γάδαρα. Πόλις ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην ἀντικρὺ Σκυθοπόλεως καὶ Τιβεριάδος πρὸς ἀνατολαῖς ἐν τῷ ὄρει, οὗ πρὸς ταῖς ὑπωρείαις τὰ τῶν θερμῶν ὑδάτων λουτρὰ παράκειται. Quæ ita reddit, paucis etiam adjectis, Hieronymus. *Gadara, urbs trans Jordanem contra Scythopolim & Tiberiadem ad orientalem plagam ſita in monte, ad cujus radices aquæ calidæ erumpunt balneis deſuper ædificatis.* Videntur mihi illæ a thermis Tiberiadis omnino fuiſſe diverſæ. Contra ſentit Ligtfootus loco citato. Gadara ipſa ſita erant ad latus orientale lacus Tiberiadis: & illi urbi vicinæ erant thermæ, uti teſtatur Euſebius: at Tiberias ad occidentale. Et ea ipſa quæ vir doctus adducit ex Talmude ei adverſantur, quum tres thermæ diverſæ recenſeantur, thermæ Gadarenæ, thermæ Biram, & thermæ Tiberiadis. At non negaverim, quod idem ſuſpicatur, thermas illas בלועה דגדר dictas eaſdem fuiſſe cum illo ὕδατι μοχθηρῷ λιμναίῳ ἐν τῇ Γαδαρίδι, *aqua fœtida paluſtri in regione Gadaræ*, qua guſtata pecudes pilos, ungues, & cornua amittant. Certe a בלע *vorando* vel *abſorbendo* ita dici potuit. Quamvis autem iſtiuſmodi aqua thermarum uſui minus apta videatur, potuit admixtione alterius aquæ aut medicamentorum apte temperari. Thermas Callirhoes memorat Joſephus *lib.* I. *de bell. cap.* 21. his verbis, Ποταμόν τε περάσας Ἰορδάνην θερμοῖς τοῖς κατὰ Καλλιρόην αὐτὸν παρεδίδου· ἅπερ σὺν τῇ ἐς πάντ' ἀρετῇ καὶ ποτιμά ἐστιν. Ἔξεισι δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο εἰς λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον λεγομένην, *Profectus trans Jordanem fluvium thermis utebatur Callirhoenſibus, quæ & vim medicam habent & potu jucundæ ſunt. Hæ aquæ in lacum Aſphaltiten effluunt.* Rufinus, & Valeſius in Euſebii *Hiſtor. lib.* I. 8. verba Joſephi θερμοὶ κατὰ Καλλιρόην reddunt *thermæ juxta Callirhoen*, putantque nomen Callirhoes & thermis ipſis datum, uti a Plinio *lib.* v. *cap.* 16. *calidus fons medicæ ſalubritatis Callirhoe*, & ipſi oppido, quia Joſephus ſcribit thermas fuiſſe κατὰ *juxta* oppidum. Sed illud κατὰ Καλλιρόην apte reddetur *in Callirhoe*, non *juxta*. Ita ſolet Joſephus uti voce κατὰ, ſcribens *urbs* κατὰ τὴν Περαίαν,

κατὰ τὴν πόλιν, ὄρος κατὰ τὴν Σαμάρειαν, id eſt, *in Peræa*, *in urbe*, *mons in Samaria.* Sed de his alibi latius. Præter has thermas celebriores etiam aliæ fuiſſe videntur. Huc retulerim nomen Ἀμμαοὺς datum vico in Evangeliis memorato, & quod ſcriptum reliquit Euſebius in Onomaſtico ad vocem Ἀνὴρ, in vico Betoanæa, ſita quindecim milliaribus ortum verſus a Cæſarea, dici *lavacra* eſſe *ſalubria*, λουτρὰ ἰαματικά. Eadem fere narrat ad vocem Βηθαναθά. Idem ad vocem Βεελμεὼν notat eſſe κώμην μεγίστην πλησίον τοῦ ὄρους τῶν θερμῶν ὑδάτων. Hieronymus. *Eſt vicus uſque nunc grandis juxta Baaru in Arabia, ubi aquas calidas ſponte humus effert cognomento Beelmaus diſtans ab Esbunte millibus novem*. Loci *Baru* dicti Euſebius meminit in Onomaſtico ad vocem Καριαθαὶμ, & Joſepho *lib.* VII. *de bell. c.* 25. locus Βαάρας ad ſeptentrionem Machæruntis memoratur. Non dubito eſſe unum eundemque locum. Sed infra de eo agetur pluribus *lib.* II.

Ciſternæ, in quibus aquam pluviam collectam ſervabant, plures fuere in Palæſtina. Erant nempe ſtata illic pluviarum tempora. Notavit id jam olim Hieronymus *in commentario ad Amos. cap.* 4. *Nunquam in fine menſis Junii ſive in menſe Julio in his provinciis maximeque in Judæa pluvias vidimus. Denique in Regum libris* [1. Sam. 12.] *pro ſigno magno atque portento diebus æſtatis & meſſis orante Samuele pluviæ concitatæ ſunt*. Conſpicitur his ipſis temporibus inſignis ciſterna, antiqui operis monumentum, circa Ramam, quæ longa eſt paſſus 32. lata 28. cujus imaginem in æs inſcriptam Cornelius Brunius, αὐτόπτης, primæ parti itinerarii ſui inſeruit. In monte Tabor etiam ciſterna conſpicua eſt & circa Hieroſolymas, quarum aliquæ longæ ſunt 150. paſſus, latæ 60; aliæ longæ paſſus 122., latæ 54. Cotovicus in itinerario Hieroſolymitano tres illas capaces piſcinas prope Etam, unde aquæ ductus Hieroſolymas uſque protenditur, putat fuiſſe ciſternas ad aquas pluvias recipiendas, ſed fallitur: aqua ex fonte, qui hodieque ſupereſt, eo defertur. Non eſt improbabile Salomonis opus eſſe hæc aquarum receptacula & aquæ ductum, atque ex hoc fonte Etham [quod & Talmudici ſcribunt] aquas ad urbem Hieroſolymitanam fuiſſe delaras. Amœnitas & fertilitas regionis vicinæ & aquæ fontanæ copia, quam omnes αὐτόπται recentiores uno ore prædicant, facit ut credamus hic fuiſſe hortos illos Salomonis & παραδείσους adeo celebratos. Confer Joſephi verba de fonte Etam quæ mox dedimus.

De piſcinis ſive κολυμβήθρας urbis Hieroſolymitanæ dicemus *lib.* III. ubi de Hieroſolymis. De puteis qui & ad uſus privatos foſſi erant, & ad publicos adſcendentium Hieroſolymas ob dies feſtos, vide Euſebium in Onomaſtico *ad vocem* φρέαρ, & Miſnam *Schecalim cap.* 5.

CAPUT XLVII.

DE MONTIBUS PALÆSTINÆ.

Palæſtina regio montuoſa, præcipue medio loco inter Jordanem & mare magnum. Judaica partitio terræ in montes, campos, & valles. Montana Judææ. *Ejuſdem Campeſtria, Daromas, Sephela. Vallis inter Engaddi & Jerichuntem.* Samariæ *montana & campeſtria. Montana* Galilææ, *campeſtria & valles. Perææ montes ad ortum* μεγάλου πεδίου. *Campeſtria partem magni campi, quem Jordanes perluit, conſtituunt. Ab Ammaunte Lyddam campeſtria erant ſecundum teſtimonium Judæorum veterum. Illa verſus Ammaus, Nicopolis dicta poſtea, longe diverſa eſt ab Emmaunte in Evangeliis memorata. Montana Judææ quouſque ſe extendant verſus ſeptentrionem. Montium fertilitas & uſus. Montes inter Eleutheropolin & Aſcalonem, uti & inter Jerichuntem & Scythopolim.*

Montuoſa erat regio Palæſtina, præcipue illa parte quæ inter mare magnum & Jordanem medio loco ſita fuit. Ad mare montes non erant, ſi Carmelum excipias; illic non niſi planities, & colles exigui, hodieque ſunt. Ad Jordanis latus utrumque erat campus, μέγα πεδίον, cinctus tractu montium ingenti. *Joſ.* 15. 48. urbes in montano tractu Judæ ſitæ recenſentur, de quibus ſupra memoravimus. Montana Nephtali, Ephraim, & Juda, in quibus tres urbes refugii ſitæ erant, commemorantur *Joſ.* 20. 7. & montana illa in medio fere intervallo inter Jordanem & mare magnum fuiſſe colligitur ex *Num.* 13. 30. ubi Chettæi, Jebu-

busæi & Emorræi dicuntur habitare in montanis, Cananæus vero juxta mare & circa Jordanem. Inter Eleutheropolin & Ascalona montium tractum esse discimus ex Eusebio in Onomastico, *ad vocem* Σαφὲρ ... ἐν γῇ ὀρεινῇ μεταξὺ Ἐλευθεροπόλεως καὶ Ἀσκάλωνος, *in montanis inter Eleutheropolin & Ascalona*. Idem ad vocem Σεφηλὰ scribit ad occasum & septentrionem Eleutheropolis esse campestrem & planam regionem. Adeoque Ascalon non videretur ad occidentem Eleutheropolis debere collocari . Sed potest illa regio campestris inter occidentem & septentrionem protensa concipi, non recta occidentem versus. A Jerichunte ad Scythopolin montana sunt, teste Josepho qui & regionem Gophniticam & Acrabattenen montanas esse scribit. Nec longe a Jordane, quum Campo magno latitudinem tribuat 150. stadiorum, fuit Ὀρεινὴ Ἰουδαίας Vid. Joseph. *Ant.* XII. I. Adde Hieronymum ad *Obad.* I. *Omnis australis regio Idumæorum de Eleutheropoli usque ad Petram & Ailam (hæc est enim possessio Esau) in specubus habitatiunculas habet, & propter nimios calores solis, quia meridiana provincia est, subterraneis tuguriis utitur*. Ne quis autem putet hæc ad Idumæam spectare, non ad terram Israeliticam, sciat magnam Judææ partem eo tempore Idumææ nomine appellatam fuisse; & Eleutheropolis certe in Judæa sita fuit, nec adeo vicina finibus Judææ & Idumææ stricte dictæ.

Judæi, in Talmude, terram suam in tria dividunt respectu montium, vallium & camporum, ubi de ביעור sive pollutura agunt. Verba hæc sunt in *Scheviith*, *cap.* 9. 2. שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל ושלש ארצות לכל אחת ואחת גליל העליון וגליל התחתון והעמק מכפר חנניה ולמעלן כל שאינו מגדל שקמין גליל העליון ומכפר חנניה ולמטן כל שהוא מגדל שקמים גליל התחתון ותחום טבריה העמק

חעמק וביהודה ההר שפלה והעמק ושפלת לוד כשפלת הדרום וההר שלה כהר המלך מבית חורון ועד הים מדינה אחת *Tres ſunt regiones reſpectu polluturæ , Judæa , terra trans Jordanica & Galilæa. Unaquæque porro harum trium rurſus in tres partes dividitur . Galilæa in ſuperiorem diſtinguitur , inferiorem , & vallem . A Caphar Chanania & ſupra quodcunque eſt nec ſycomoros producit Galilæa ſuperior dicitur . Omne autem quod infra Caphar Chanania eſt & ſycomoros producit , Galilæa inferior appellatur . Vallis nomine cenſetur territorium Tiberiadis . Judæa dividitur in montanam campeſtrem & vallem . Campeſtria Lyddæ ſunt uti campeſtria Daromæ & montana ejuſdem uti mons regius . A Bethchoron uſque ad mare eſt regio ſingularis* . In Gemara Hieroſolymitana *Scheviith fol.* 38. 4. plura leguntur ad hanc rem facientia · תני ר'ש'ב'נ' אומר סימן להרים מיליץ לעמקים תמרים לנחלים קנים לשפלה שקמים · וא'ע'פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר ואת הארזים נתן כשקמי' אשר בשפלה לרוב. *Traditum eſt , dixiſſe R. Schimeonem filium Gamalielis : Signum montium ſunt fraxini , vallium palmæ , amnium cannæ , camporum ſycamini . Quod quamvis demonſtrari firma ratione haud poſſit , extat tamen in Sacro Codice e quo id colligere licet* [1. Reg. 10. 27.] *& cedros reddidit ut ſycaminos , quæ in campis plerumque inveniuntur* . Hinc in Miſna Biccurim 1. 10. memorantur פירות שבהרים ותמורות שבעמקים fructus arborei in montanis & palmæ in vallibus . Plinius quoque de palmis Judaicis ſcribit , *laudatiſſimas eſſe in gentis ejus convallibus*.

Montes porro , campi , & valles in unaquaque regionum quatuor præcipuarum Palæſtinæ ita deſcribuntur ibidem in *Gemara Scheviith*.

JUDÆÆ.

1. *Montana* , ſunt mons regius · אי זהו הר שביהודה זה הר המלך.
2. *Campeſtria* , ſunt campi Daromæ . ושפלתו זו שפלת דרום . Nota & Δαρώμα & Σεφῆλας nomen huic tractui dari in ſcriptis Græcorum . Juxta Eleutheropolin verſus ſeptentrionem & occidentem omnia erant campeſtria & plana , teſte Euſebio in Onomaſtico ad vocem Σεφηλα.
3. *Valles* , ſunt ab Engeddi uſque Jerichuntem מעין גדי ועד יריחו.

SAMARIÆ.

Non meminerunt hoc loco Talmudici , quod ab hominibus incoleretur qui aliis ſacris erant addicti . Ceterum *univerſam provinciam Samariæ in montuoſis ſitam eſſe* ſcribit Hieronymus *in comm. ad c.* 3. *Amos* . Quod ſi ad mare magnum & Jordanem vel ad alterutrum pertigit Samaria , vix videtur id dici poſſe de univerſa Samaria ſed potiori parte : nam ad mare & ripam Jordanis non erant montes , ſed γῆ πεδιάς. Joſephus quoque *lib.* III. *de bello cap.* 2. Samaritin ſcribit eſſe æque ac Judæam ὀρεινὴν καὶ πεδιάδα , *montanam & campeſtrem* . Montes non longe a litore maris & Cæſarea abfuiſſe liquet ex Euſebii Onom. ad vocem Ἀνέρ , ubi 15. milliaribus a Cæſarea abeſſe dicitur vicus Betoanæa ſitus in monte.

GALILÆÆ.

1. *Montana* , in Gemara omittuntur , quia in Miſna ſatis clare demonſtrata ſunt extendi a Caphar chananja & ſupra : in iis nimirum locis , in quibus ſycomori non creſcunt.
2. *Campeſtria* : & hæc in Miſna indicantur eſſe infra Capharchananja , ubi ſycomori creſcunt ; quæ indicium ſunt locorum campeſtrium uti ex Gemara mox docuimus.
3. *Vallis* , eſt vallis Genneſar & loca vicina בקעת גינוסר וחברותיה.

PERÆÆ.

1. *Montana* , ſunt montes Machæruntis , Gedor &c. הרי מפוור ונדור וכן כיוצא בהן. Euſebius & Hieronymus in Onomaſtico ad vocem *Aulon* notant μεγάλην πεδιάδα, ſive *campum magnum* quem Jordanes medium ſecat, *circumdari utraque parte montibus ſibi invicem ſuccedentibus & cohærentibus qui incipientes a Libano & ultra uſque ad deſertum Pharan perveniunt* . Hæc nempe ſunt montana Peraæ.
2. *Campeſtria* , Cheſchbon , & urbes ei ſubjectæ , ſitæ in planitie Dibon & Bamoth Baal , & Beth Baal meon &c. שפלתו חשבון וכל עריה אשר במישור דיבון ובמות

ובמות בעל ובי' בעל מעון וכן כיוצא בהן at Eusebius in Onomastico Esbunta collocat ἐν ὄρεσι τοῖς ἀντικρὺ τῆς Ἱεριχοῦς, *in montibus ex adverso Jerichuntis*. Huc pertinent campestria, Moabitarum dicta, de quibus supra memoravimus. Ex Josepho clarum est μέγα Πεδίον, cui 150. stadiorum latitudinem tribuit, fuisse ad hanc & illam ripam Jordanis, adeoque & in Peræa ripæ illi adsitas regiones campestres fuisse.

3. *Vallis*, Beth haram, Bethnimra &c. Succoth, & reliqua regio septentrionem (aliis nomen proprium esse צפון videtur) versus, quæ olim a Sichone fuit occupata ועמק שלו בירת הרן ובית נמרה וכן כיוצא בהן ובעמק בירת הרן ובית נמרת וסוכות וצפון יתר ממלכת סיחון מלך האמורי אשר מלך בחשבון Mox subjicit nomina quarundam urbium ex his recentia · בית הרם בית רמתה בית נמרה בית נמרים. סכות דרעלה. צפון עמתו.

Ibidem ad verba Misnæ, *a Bethchorone ad mare esse unam regionem* respectu pollucturæ, notatur אמר ר' יוחנן עוד היא יש בה הר ושפלה ועמק מבית חורון ועד אמאוס הר מאמאוס ועד לוד שפלה מלוד ועד הים עמק *dixit R. Jochanan etiam in illa regione sunt montana, campestria, & vallis. A Bethchorone usque ad Emmaunta montana sunt, ab Emmaunte Lyddam campestria, a Lydda ad mare vallis*. Nota illic Emmaunta inter Betchoron & Lyddam locari, plane ut hæc faveant situi Emmauntis (i. e. Nicopolis, quod nomen postea gessit] in Itinerario Veteri Hierosolymitano, ubi legitur.

> *Ab Hierosolyma.*
> *Civitas Nicopolis* M. XXII.
> *Civitas Lidda* M. X.

Vulgo tamen Emmaus multo propior statuitur Hierosolymæ quam Lydda, & *Luc.* 24. 13. dicitur 60. stadia abesse Hierosolymis. Et Betchoron longius absuit, teste Josepho. Sed duplex fuit Emmaus, de qua vide infra *lib.* III. ad vocem *Emmaus*. Notemus ad illustrationem verborum Talmudis hæc Hieronymi, *ab Emmaunte incipiunt montana Judææ consurgere:* plane uti hic עד אמאוס הר *montana se extendunt ad Emmaunta*. Verum in Misna memoratur non tantum Σεφηλά Lyddæ sed & הר, *montana*, quæ censentur uti mons regius: sic ut non longe a Lydda fuerint montes, [nisi sub שלה lateat nomen loci proprium] & αὐτόπται referunt 10. circiter milliaribus a Rama ortum versus montana Judææ incipere, adeoque circa Emmaunta i. e. Nicopolin.

Ceterum montana Judææ memorantur a Paula & Eustochio *in Epist. ad Marcellam. Hæc terra montuosa & in sublimi sita: quantum a deliciis sæculi vacat tantum majores habet delicias Spiritus*, illamque regionem appellat Epiphanius Anacephalæoseos *pag.* 150. τὴν ὀρεινὴν περὶ Ἱεροσόλυμα. Montana illa ab septentrione se extendunt per octo circiter leucas, sive spatia itineris horarii, ubi nunc est locus *Can Leban* dictus. Nimirum, quum quis Ptolemaide Hierosolymas proficiscitur per Samariam & Neapolin, primo quidem per valles & planities amœnissimas iter facit, sed circiter quatuor horarum spatio ab Neapoli quum pervenit Lebonam plane alia terræ facies se offert, & nil nisi rupes, montes, & præcipitia conspiciuntur. Ita scribit Maundrellus, observatque horridarum illarum rupium adspectum oculos animosque hominum imbecillium prima fronte percellere, quum hæc non videantur convenire cum fertilitate & amœnitate terræ hujus in Sacro Codice celebrata; nec tanta incolarum copia, qui mercaturæ non dediti suis opibus & proventu terræ ali debuerunt, in hac regione sustentari posse videatur. Notat porro [quod & Cotovicus observavit *in Itinerario Hierosolymitano p.* 148.] illos montes & rupes olim terra tectos fuisse & cultos, quod ex reliquiis lapidum per certas series in iis dispositorum ut terram coercerent ne a pluviis raperetur in valles, & aliis indiciis, liquet. Cultos etiam fatetur Aristeas montes Palæstinæ fuisse. Quumque in monte, qui multa latera & superficies habet, plus segetum provenire queat quam in campo, cujus una modo est superficies; & in locis siccis ac petrosis, licet ad producendas fruges ineptis, oleæ & vineæ plantari queant; & magna copia apum in locis maritimis, quæ nec oleas, nec vineas nec frumentum producere apta erant, nutriri soleat, unde mel copiosissimum, uti Josephus *l.* 5. *cap.* 4. *de bell.* observavit, & ipse Maundrellus testatur, se odorem mellis in iis locis naribus percepisse, existimat hanc difficultatem non debere labefactare auctoritatem Sacri Codicis.

Montibus his multum fidebant Judæi in bello, quod ex 1. *Reg.* 20. 23. ac libris Chas-

Chasmonæorum discimus, & prælia in planitie subterfugiebant. Habebant illic cuniculos, specus, & meatus subterraneos. De his agit Xiphilinus ex Dione Cassio in Hadriano, *pag.* 263. Τὰ δὲ τῆς χώρας ἐπίκαιρα κατελάμβανον, καὶ ὑπονόμοις καὶ τείχεσιν ἐκρατύνοντο, ὅπως ἀναφυγάς τε ὁπόταν βιασθῶσιν, ἔχωσι καὶ παρ᾽ ἀλλήλους ὑπὸ γῆν διαφοιτῶντες λανθάνωσι διαδιδράντες ἄνω τὰς ὑπογέιους ὁδοὺς, ἵνα καὶ ἄνεμον καὶ φθέγγος ἐσδέχοιντο. *Loca suæ regionis opportuna cuniculis muniebant & mœnibus, ut ad ea, si necessitas urgeret, perfugerent, utque ad se mutuo sub terram transeuntes laterent, vias subterraneas desuper perfoveraverunt, quo ventum, lumenque, perciperent.*

CAPUT XLVIII.

DE LIBANO.

Libanus *in finibus Palæstinæ septentrionalibus. Num Antilibanus illic fuerit, non Libanus. Antilibanus etiam Libanus nuncupatus. Libani nomen unde. Nives Libani. Altitudo ejus. Templum in codice sacro Libanus dictum & quare. Situs Libani atque Antilibani secundum mentem Strabonis, & Josephi. Chalcis duplex.* Ἀμάθη *quæ. Urbs Gaulon quo pacto in Batanea collocetur. Sententia Plinii de Libani situ & Antilibani. Sententia Ptolemæi & Eusebii. Observatio recentior Maundrelli de situ horum montium. Pars Libani mons Amanus dicta aliæque partes alia nomina sortitæ. Cedri Libani. Conchylia, pisces aliaque in visceribus ipsius Libani reperta. Latronum receptacula in Libano.*

De montibus Palæstinæ, qui a veteribus memorantur, sigillatim acturi initium capiemus ab Libano, in finibus hujus regionis septentrionalibus sito. Libanum quidem sive לבנון hunc sacer codex appellat: alii malunt eum Antilibanum nuncupare quo nomine tractus montium venit a Libano intermedia valle secretus, quemadmodum Taurum & Antitaurum, Cragum & Anticragum, Casium & Anticasium veteres dixere. At ego affirmare non ausim illos aut peccare aut minus accurate loqui qui Libanum terminare Palæstinam scribunt: patebit enim tum ex veterum tum recentiorum, inter quos hac parte Maundrellus eminet, testimoniis aliqua saltem parte Libanum ipsum vero nomine ita dictum & diversum ab Antilibano fines Palæstinæ attingere. Quid? quod nomen Antilibani videatur illis demum montibus tribuendum qui oppositi sunt Libano ipsi; adeoque omni illi tractui montium qui a mari ortum versus juxta terminos Palæstinæ protenditur, quique adeo ipsi Libano non est adversus nec ab eo intermedia valle sejungitur, Libani nomen, non Antilibani, conveniat. Adde & ipsos veteres Antilibano nomen Libani tribuisse. Extant nummi cum epigraphe ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΛΙΒΑΝΩ & ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ΠΡΟϹ ΤΩ ΛΙΒΑΝΩ vel ΕΝ ΤΩ ΛΙΒΑΝΩ. Erant tamen hæ urbes Antilibani. Atque ita quum Nonnus in Dionysiacis Beroen sive Berytum, uti & Sidona, appellat Λιβανηΐδος ἄστρον ἀρούρης, quæ ad Libanum κυρίως ita dictum sitæ erant, dixisset idem, ni fallor, & de Hierapoli ac Laodicea licet in Antilibano sitis.

Ad nomen quod attinet Libani, nihil videtur esse certius quam ab albedine nivium, quibus tegitur, illud fluxisse, uti Alpes dictæ sunt ab *alpo*, sive *albo*. Deus ipse nivosum appellat Libanum *Jerem.* 18. 14. His ipsis diebus eum tegi nivibus densissimis confirmant omnes qui per illum iter fecerunt. Tacitus *lib.* v. *Histor. cap.* 6. jam olim idem notavit: *Præcipuum montium Libanum erigit, mirum dictu tantos inter ardores opacum fidumque nivibus.* Qui a thure nomen Libani manare existimant nituntur sola similitudine vocum Λιβανωτὸς & Syriacæ ܠܒܘܢܬܐ quæ thus notant, & montis *Libani*, vel *Lebanon*: hoc enim nomen Hebræum est quod in *Libanum* flexere ad formam vocis *Alibanus*, qui mons est in magna Græcia: vide *Plin.* III. 10. At thus hic loci crevisse aut crescere prius esset demonstrandum. Convenientiam harum vocum cum Libano & Hieronymus *in comm. ad Hos.* 14. adnotavit: Ὁμωνύμως *apud Græcos & Hebræos & mons appellatur & thus.* Dein addit fertilissimum esse *Libanum & virentem densissimis arborum comis protegi.* Ita fere idem ad *cap.* XI. *Zachariæ. Nihil Libano in terra repromissionis excelsius est, nec nemorosius atque condensius.* Altitudinem hanc Libani præ omnibus aliis montibus Palæstinæ etiam Theodoretus notat *in comm. ad Psalm.* 71. 16. Τοῦ Λιβάνου τὴν μνήμην παρήγαγεν ὡς τῶν κατὰ τὴν Παλαιστίνην ὀρῶν ὑψηλοτάτου, *Libani mentionem injicit, montium*

Conspectus
LIBANI
atque
ANTILIBANI
Secundum observationes
HENR. MAUNDRELLI
ex autographo eius descriptus
MARE MEDITERRANEUM
SYRIAE PARS
ARABIAE PARS
PALAESTINA
LIBANUS
ANTILIBANUS
VALLIS inter LIBANUM et ANTILIBANUM
Jobar Fluv.
Balanea
Merkab
Nahr Hussein
Tortosa
Ruad
Nahr Ilkibber
Nahr Abrosh
Nahr Acchar
Aquae Frigidae Fluv.
Tripolis
Canobin
Limone Lacus
Theoprosopon
Botrys
Byblus
Adonis Fluv.
Baalbec olim Heliopolis
Lycus Fluv.
Nahr Berut
Berytus
Damascus
Sidonia
Damyras Fluv.
Awle Fluv.
Sidon
Sarepta
Casimir Fluv.
Tyrus
Roselain
Castrum Alexandri
Scanderoon
Bethul
Lacus Samochonites
Sipporis
Tabor
Acra
Nazareth
Hermon
Carmelus
Lacus Tiberiadis
Esdrelon Planities
Legune
Jenin
Arabe
Sebaste
Neapolis
Garizim
Can Leban
Bethel
Bir
Jericho
Mons Quarantanae
Jerusalem
Bethleem
Piscinae Salomonis
Lacus Asphaltitis pars
Jordanes Fluv.
PERAEA
Intervalla horarum itineris
Grüe f.

tium Palæstinorum altissimi. Sed redeamus ad originem nominis Libani quod a לבן duximus. Inde intelligimus quamobrem in scriptis Prophetarum nomen Libani tribuatur Templo. Non ignoravit hoc vir clarus inter suos, Rabban Jochanan Ben Zaccai, qui quum apertas sponte templi fores conspiceret [cujus prodigii Josephus & Tacitus quoque meminerunt] præsagiebat non longe absore tempus quo ædes sacra conflagraret, exclamans, Aperi, o Libanon, portas tuas ut consumat ignis cedros tuos. Si rationem Judæos roges, quamobrem templum Libanus dicatur, respondebunt quia oblatione victimarum in Templo peccata expiabantur, שמלבין עונותיהם של ישראל כשלג שנ׳ אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו *quia alba reddit peccata Israelis uti nivem*, *secundum verba Dei*, apud Jesaiam *cap.* I. *Etiamsi peccata vestra sint uti coccus*, *albescent uti nix*. Vide *Midrasch Schir Hasschirim fol.* 36. *col.* 4. ubi per *turrim Libani* Templum intelligunt. At alii Libanum pro Templo dictum volunt quod לב *cor* & עינים *oculi* Hebræorum eo essent conversi. Posset quoque dici, ob eximiam copiam cedrorum ex Libano petitarum ad constructionem templi, locum hunc in regione ubi ligni cæteroquin magna erat penuria veluti alterum Libanum extitisse. Quod si Templum primum colore & facie externa simile fuit Templo secundo, quod eminus conspectum instar montis nivei apparuisse scribit Josephus, eo quoque respectu Templum ab albedine & convenientia cum Libano nomen Libani gerere potuit.

De situ Libani & Antilibani non convenit inter veteres. Libanum & Antilibanum ita describit Strabo ut ab occidente non longe a mari Phœnicio uterque protendatur orientem versus ad loca Damasco vicina. Ipsum audiamus *lib.* XVI. Δύο δὲ ἐστὶν ὄρη τὰ ποιοῦντα τὴν Κοίλην καλουμένην Συρίαν, ὡς ἂν παράλληλα, ὅτε Λίβανος καὶ ὁ Ἀντιλίβανος, μικρὸν ὕπερθεν τῆς θαλάττης ἀρχόμενα ἄμφω· ὁ μὲν Λίβανος τῆς κατὰ Τρίπολιν κατὰ τὸ Θεοῦ πρόσωπον μάλιστα, ὁ δ' Ἀντιλίβανος τῆς κατὰ Σιδόνα· τελευτῶσι δ' ἐγγύς πως τῶν Ἀραβίων ὀρῶν, τῶν ὑπὲρ τῆς Δαμασκηνῆς καὶ τῶν Τραχωνιτῶν ἐκεῖ λεγομένων εἰς ἄλλα ὄρη γεώλοφα καὶ καλλίκαρπα. Ἀπολείπουσι δὲ μεταξὺ πεδίον κοῖλον. πλάτος μὲν τὸ ἐπὶ τῇ θαλάττῃ διακοσίων σταδίων, μῆκος δὲ τὸ ἀπὸ τῆς θαλάττης εἰς τὴν μεσόγαιαν ὁμοῦ τι διπλάσιον. *Duo autem sunt montes qui Syriam Cavam dictam efficiunt fere æquali ubique spatio a se invicem dissiti*, *Libanus & Antilibanus*, *uterque non longe a mari initium capiens* : *Libanus quidem circa Tripolim & Dei faciem*, *Antilibanum circa Sidonem* : *desinunt prope montes Arabicos*, *qui supra regionem Damascenam sunt*, *quoque Trachonitarum* (ita malim, non *Trachonitæ*) *illic dicuntur*, *in alios montes glebosos & fructiferos*. *In medio planitiem cavam relinquunt*, *cujus ad mare latitudo est* 200. *stadiorum*, *longitudo a mari versus mediterranea circiter ejus dupla*. Ex hisce satis perspicue mens Strabonis colligitur. Edocemur quippe Syriam Cœlen, nomen quod perlate alias patet, proprie convenire cavæ illi planitiei quæ inter Libanum & Antilibanum intercipitur. Longitudo ejus & latitudo per stadia digeritur. Damasci ipsius situs etiam hinc patet, quippe non ultra 400. stadia a mari removenda, quum Antilibanus porrectus ad stadia fere 400. desinat prope Trachonitidis montana, vel Τραχῶνας, qui Damasco ὑπέρκεινται *imminent*, uti loquitur alibi. Idem Laodiceam ad Libanum locat [quæ etiam in Nummis Veteribus Λαοδικεία ἐν τῷ Λιβάνῳ ita appellatur] μετὰ Λαοδικείαν τὴν πρὸς Λιβάνῳ. Quumque inter Tripolin & Sidonem Byblos & Berytos etiam ipso teste sitæ fuerint, hæ urbes maritimæ inter Libanum & Antilibanum collocandæ sunt. Hæc si conferamus cum itinerario (quod nomen Antonini præfert] quomodo conciliari possint non video: nam illic inter Laodiceam & Damascum spatium 120. mille passuum, id est 960. stadiorum esse dicitur, nisi dicamus montana Libani ipsius latissima fuisse, hoc modo:

Laudicia.
Lybo M. P. XXXII.
Heliopoli M. P. XXXII.
Abila M. P. XXXVIII.
Damasco M. P. XVIII.

CXX.

Quum secundum Strabonis sententiam Libanus æque ac Antilibanus desinant prope montes, qui supra regionem Damascenam sunt & qui Trachones dicuntur, ipsaque longitudo maxima vallis interceptæ inter Libanum & Antilibanum statuatur 400. modo esse stadiorum. Et tamen dubitari nequit quin Laodicea ad Libanum sita fuerit, quum id Nummi Veteres testentur, & probabile sit ipsos qui nummos eo loco cude-

cuderunt optime scivisse essetne urbs eorum sita ad Libanum nec ne. Porro ex Strabone ad illustrandam situs Libani atque Antilibani descriptionem modo datam notari debet, quod Orontem amnem ex hac cava planitie sive Cœlesyria proprie dicta oriri scribat. Ῥεῖ τῆς πόλεως πλησίον Ὀρόντης ποταμός· οὗτος δ' ἐκ τῆς Κοιλῆς Συρίας τὰς ἀρχὰς ἔχων εἶθ' ὑπὸ γῆν ἐνεχθεὶς ἀναδίδωσι πάλιν τὸ ῥεῦμα. *Non longe ab urbe* [Antiochia] *fluit Orontes amnis. Hic ex Syria cava ortum ducens inde sub terram mersus iterum surgit* &c. & alibi: τῶν τοῦ Ὀρόντου πηγῶν αἱ πλησίον τοῦ Λιβάνου εἰσίν. *Fontes Orontis qui prope Libanum sunt*. Hic bene convenit Straboni cum Plinio *lib.* v. *cap. Amnis Orontes, natus inter Libanum & Antilibanum*, id est enim quod Strabo dicit ἐκ τῆς κοιλῆς Συρίας. Atque ibi Heliopolis fuit sita inter Damascum & Laodiceam ad Libanum, uti ex Itinerario Antonini liquet. Quod si Heliopolis in hac Cœlesyria proprie dicta recte collocetur, & Byblum a Strabone in hac ipsa Libanum inter & Antilibanum poni ante vidimus, etiam urbis Aphacæ situm hinc discimus, quam Zosimus *lib.* 1. *cap.* 58. μέσον Ἡλιουπόλεως τε καὶ Βύβλου *mediam inter Heliopolim & Byblum* facit. Nec obstat quod celebre fanum Veneris Aphacitidis in uno montium Libanesiorum vertice constitutum dicatur, quum notio μέσου non postulet ut in ipso lineæ rectæ ab Heliopoli Byblum ducendæ medio locetur, sed ad latus ædem Veneris in colle Libani ipsius structam habere potuerit.

Ex Josepho quoque aliqua peti possunt ad situm Libani declarandum. Chalcida, cujus dynasta fuit Ptolemæus filius Mennæi, sitam ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει *sub monte Libano* scribit *Ant.* XIV. *cap.* 13. quam ego non puto eandem esse cum illa Chalcide, quæ in Itinerario Antonini inter Beroam & Andronam legitur hoc modo

Minnizam M. P. XXIV.
Beroam M. P. XX.
Chalcida. M. P. XV.
Andronam M. P. XXVII.
Sorianen M. P. XVIII.

Quamque Procopius *l.* II. *c.*12. stadiis 84. abesse a Beroea scribit, quæ Beroea ab eodem collocatur inter Hierapolin & Antiochiam, bidui itinere ab hac uti & ab illa distans *lib.* II. *cap.* 7. Quumque Hierapolis 120. stadiis, sive 4. schœnis, distet ab Euphrate, teste Strabone, & Antiochia a Seleucia stadiis 300. teste Procopio *lib.* II. II. haud difficulter intelligitur quo loco Chalcis tum respectu maris Syriaci prope Seleuciam, tum respectu Euphratis sita fuerit. Certe longe hinc abfuit mons Libanus, nec ulla cum veri specie hæc Chalcis cum Libano jungi potest. Strabo jam ante me coegerat aliam ab hac Chalcide prope Beroeam statuere, & Libano propinquam, quum *lib.* XVI. descriptis Libano & Antilibano locisque vicinis, camporum meminit, quorum primus mari proximus Μάκρας dicitur, alter Μαρσύας, ita pergit μετὰ δὲ τὸν Μάκραν ἐστὶν Μαρσύας ἔχων τινὰ καὶ ὀρεινὰ ἐν οἷς ἡ Χαλκὶς ὥσπερ ἀκρόπολις τοῦ Μαρσύου. Ἀρχὴ δ' αὐτοῦ Λαοδίκεια ἡ πρὸς Λιβάνῳ. *Post Macram est Marsyas qui etiam montana quædam complectitur in quibus Chalcis sita est tanquam arx Marsyæ. Initium ejus est a Laodicea ad Libanum*. Quis non videt hanc Chalcidem ab alia superiore longe esse diversam? Nisi velimus Libanum porrigere usque ad viciniam Euphratis, quod absurdum est. Sed redeamus ad Josephum. Urbem Dan ille non longe a Libano & fontibus Jordanis minoris conditam scribit *Antiq.* V. 2. aberat autem hæc Tyro 20. mill. & a Sidone itinere unius diei quod alibi ostendimus. Meminit quoque urbis Arces in Libano sitæ *Antiquit.* I. 7. Hæc scilicet eadem est quæ non longe ab urbe Tripoli collocatur, XVI. inde mill. passuum in Itinerario Veteri Hierosolymitano hoc modo

Arcas.
Bruttus.
Tripoli.

Quum vero a Tripoli Libanus initium ducat teste Strabone & aliis, quis non videt apte Arcen hanc vel Arcas cum Libano jungi? Tradit denique Josephus *Ant.* VIII. 2. reliquias Cananæorum Libanum tenuisse usque ad urbem Ἀμάθην. Hæc puto Emesa erit vicina Laodiceæ ad Libanum a qua *Mill. pass.* XVIII. separatur septentrionem versus hoc modo

Seriane.

Sala-

Salaminiada M. P. XXXII.
Emeſam M. P. XVIII.
Laodiciam M. P. XVIII.
Lybon M. P. XXXII.
Heliopolim M. P. XXXII.
Abilam M. P. XXXVIII.
Damaſcum M. P. XVIII.

Epiphaniam eſſe ſcribit Joſephus *Antiq.* I. 7. quod nomen a Macedonibus accepit. Atque ita etiam alii. Sed mihi videtur nomen Emeſæ magis convenire cum Ἀμάθη. Inter Arcas (ita Rufinus reddit, Ἀρκαίων eſt in Græco) quæ urbs ad Agrippæ regnum pertinuit & Raphaneam amnis it Sabbathicus teſte eodem Joſepho *lib.* VII. *de bell. cap.* 24. Abila quoque in Libano ſita regno Agrippæ adjecta legitur apud eundem *Antiquit.* XIX. 4. Hæc eſt Abila quæ inter Damaſcum & Heliopolin collocatur in Itinerario Antonini verbis mox exhibitis. *Lib.* III. *de bell. cap.* 18. inter Libanum & lacum Tiberiadis ſitas eſſe regiones has, Gamaliticam, Gaulonitin, Batanæam & Trachonitin ſcribit. At *Ant.* VIII. 2. Gaulonitin extendit uſque ad Libanum, & *l.* III. *de bell. c.* 2. Galilæam ſcribit ab ortu terminari Hippene, Gadaride & Gaulonitide. Unde viderentur Gamalitica & Gaulonitis ad Jordanem collocandæ, hæc ſeptentrionalior & propior Libano, illa auſtralior. Verum quid fiet de Batanæa? Nihilne ex ea Jordanem attigit? Quomodo ergo Joſephus urbem Gaulon, a qua regio Gaulonitis nomen habet, in Batanæa collocat *Antiq.* IV. 7. ubi Γαυλαδημὰν (nomen ex גולן *Golan* corruptum, uti ex Sacro Codice eſt evidens) urbem eſſe refugii ſcribit in Bataneade? Et *Antiq.* IV. 5. Ogum, regem Baſanis, appellat τῆς Γαλαδίνης καὶ τῆς Γαυλανίτιδος βασιλέα. Ergone eadem regio modo Gaulonitis modo Batanæa vocatur? Cur itaque diſtincte recenſentur *lib.* II. *de bell. cap.* 18.? Si autem diverſæ ſunt, quomodo Gaulon, caput Gaulonitidis, in Batanæa collocatur? Dicamus, ut Joſepho nos favere velle conſtet, apud eum modo latius patere vocem Batanæa, modo minus late accipi, uti Gamala urbs Gaulonitidis dicitur *lib.* II. *de bell. cap.* 25. & *lib.* IV. *de bell. cap.* I. vel potius Gaulonitin ad Libanum pertigiſſe, Batanæam Gaulonitidi ad ortum ſitam fuiſſe, urbem autem Γαυλαδημὰν non fuiſſe agnitam pro Gaulone a Joſepho, cæteroquin in Gaulonitide locandam, ſed pro alia, quam in Batanæa conſtituerit, in regione mediterranea, quod & reliquæ urbes, aſylorum vicem præſtantes, ſitum in μεσογαίῳ haberent.

Plinium porro conſulamus, ut de Libano & Antilibano certiores reddamur, aut incertiores potius. Ita enim ille Libanum & Antilibanum videtur collocare ut ab auſtro ſeptentrionem verſus porrigantur, & Phœnice regio fiat acclinis Libano monti (uti Ammianus *lib.* XIV. loquitur) non, uti Strabo, ab occaſu verſus ortum. Ita ille *lib.* V. *cap.* 20. *A tergo* [*Sidonis*] *mons Libanus orſus, mille quingentis ſtadiis Simyram uſque porrigitur, quæ Cœle Syria cognominatur. Huic par interjacente valle mons adverſus obtenditur, muro conjunctus: poſt eum introrſus Decapolitana regio eſt prædictaque cum ea tetrarchiæ, & Palæſtinæ tota laxitas. At in ora etiamnum ſubjecta* Libano *fluvius Magoras: Berytus colonia, quæ Felix Julia appellatur: Leontos oppidum, flumen Lycos, Palæbiblos, flumen Adonis; oppida Byblos. Botrys, Gigarta, Trieris, Calamos: Tripolis, quam Tyrii Sidonii atque Aradii obtinent: Orthoſia, Eleutheros flumen: oppida, Simyra, Marathos, contraque Aradum Antarados, ſeptem ſtadiorum oppidum & inſula ducentos paſſus a continente diſtans. Regio in qua ſupra dicti deſinunt montes & interjacentibus campis Bargylus mons incipit: hinc rurſus Syria deſinente Phœnice.* Heic porrigi Libanum juxta oram maritimam a Sidone uſque ad Simyram clarum eſt: & ei adverſum ſtatui, interjacente valle, Antilibanum. Ipſe tamen *cap.* 23. Laodiceam ad Libanum collocat. *Reliqua autem Syria habet,* [*exceptis quæ cum Euphrate dicentur*] *Arethuſios, Beroenſes, Epiphanenſes: ad orientem Laodicenos, qui ad Libanum cognominantur, Leucadios, Lariſſæos.*

Ptolemæus Libanum & Antilibanum porrigit ab occaſu verſus ortum, ita tamen ut a ſeptentrione quoque auſtrum verſus tendant, fines Libani ſtatuens gradus *68.* $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 34. & 70. 33 $\frac{1}{4}$ Antilibani autem *68.* 33$\frac{1}{3}$ & *69* $\frac{2}{3}$ 32. Quod quidem propius accedit ad teſtimonium ſcriptorum & teſtium recentiorum, qui Libanum luſtrarunt.

Euſebius in Onomaſtico Libanum & Antilibanum ita deſcribit ut confirmet ea quæ nuper Maundrellus αὐτόπτης de eo ſcripta reliquit, Libanum nempe eſſe occidenta-

dentaliorem & juxta litus maris Phœnicii protendi , Antilibanum orientaliorem in vicinia Damaſci collocandum . Scribit enim ad vocem Λίβανος, ὄρος Φοινίκης ἐπιφανές. Hieronymus ea reddit : *Libanus , mons Phœnice altiſſimus* . Sed haud putem hanc fuiſſe mentem Euſebii . Ἐπιφανὲς eſt *illuſtre* , *nobile* . Ad vocem Ἀντιλίβανος hæc notat , τὰ ὑπὲρ τὸν Λίβανον πρὸς ἀνατολὰς, πρὸς Δαμασκηνῶν χώραν . Hieronymus . *Antilibanus . Ea quæ ſunt ſupra Libanum ad orientalem plagam reſpicientia Antilibanus appellantur circa regionem Damaſci*.

Unum ex ſcriptoribus noſtrorum temporum addam Henricum Maundrellum , qui Libani atque Antilibani ſitum accurate deſcribit , ſic ut Libanus juxta litus maris [Sanutus *in ſecretis fidelium crucis pag.* 155. tradit nuſquam Libanum a mari recedere per duas leucas niſi juxta Tripolin , ubi per 3. leucas diſtat : interdum tamen ita accedere ad mare ut nulla relinquatur via] ſe extendat ab auſtro verſus ſeptentrionem : Antilibanus ſimiliter ab auſtro ſeptentrionem verſus procurrat valle intermedia a Libano ſecretus , & Damaſco ſive plagæ orientali vicinior . Audiamus ipſum *in Itinerario pag.* 200. & 201. *Libanus* , ſcribit , *& Antilibanus ſiti ſunt inter Sidona & Damaſcum* , & mox : *Semihoræ itineris ſpatio Sidone abeſt pes montis Libani : inde cepimus Libanum adſcendere circiter per* 4. *leucas & ſequenti die per tres quando ad ſummum culmen montis pervenimus , nive tectum . Inde deſcendimus & ſpatio duarum horarum ad viculum pervenimus nomine Meſgara , ubi fons eſt in fluvium aquas ſuas infundens nomine Letane . Inde profecti per horæ ſpatium vallem intravimus nomine Bucca , latam leucas duas , longam plurium dierum iter , porrectam ab occaſu brumali verſus ortum æſtivum , & utrinque montibus parallelis ſibi admodum ſimilibus clauſam . Montium horum unus erat , quem Sidone digreſſi ſuperavimus , alter e regione ſitus erat Damaſcum verſus . Perſuaſum mihi eſt illum eſſe Libanum , hunc Antilibanum* . Audivi conquerentes lectores illius itinerarii , mappam geographicam ei haud adjectam fuiſſe ab induſtrio ſcriptore . Sed eſt quod mihi gratuler ipſius Maundrelli αὐτόγραφον ad manus meas perveniſſe , in quo & Libani ſitum atque Antilibani locorumque vicinorum deſcripſit . Acceptum id refero humanitati fratrum Maſſoniorum , quibus & multum debet res literaria , & ſi vita ſupererit plura debebit , atque ut erat in æs curavi incidi.

Crediderim etiam *Amanum* nomen eſſe datum portioni cuidam Libani . Quum enim Judæi in Gemara Hieroſolymitana *Scheviith* ſcribunt quicquid eſt intra montem אמנון eſſe in terra Iſraelitica , non videntur oculos intendiſſe in Amanum Ciliciæ montem longiſſime hinc remotum . Et uti nunc variæ partes Libani diverſa gerunt nomina , ita olim ſe rem habuiſſe probabile eſt . Sic Libanus prope Berytum جبل شوف *mons Schouf* appellatur , alibi mons *Caſtrevan.*

Cedri Libani in ſacris literis multum celebrantur : & hodieque ſuperſunt , ſed paucæ numero . Meminit earum & Theodoretus ad *Pſ.* 28. ταῖς τοῦ Λιβάνου κέδροις ἀπείκαστε, αἳ ὑψηλαὶ μὲν εἰσιν, ἐδώδιμον δὲ καρπὸν οὐ πεφύκασι φέρειν . *Cedris Libani eas comparat , quæ proceræ quidem ſunt , verum fructum eſculentum ferre non ſolent* . Cyrillus *in Comm. ad Jeſaiam lib.* v. *tom.* 4. *pag.* 848. ὄρος ἐστὶ τῆς Φοινίκης ὁ Λίβανος , κέδροις τε καὶ κυπαρίσσοις καὶ πεύκῃ κατάκομον καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς τοῦ Λιβάνου φυτοῖς . Θαυμάζεται δὲ ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας τὸ μνημονευθὲν ὄρος , ὡς ἀφθονωτάτην ἔχον τὴν ὕλην καὶ δένδρεσι τοῖς εὐμηκεστάτοις καὶ εὐοσμοτάτοις καταπλουτοῦν . *Mons eſt Phœnices Libanus , cedris , cypreſſis ac pinu denſus & ipſis thuris fruticibus . Propterea autem maxime admirationi eſt hic mons quod maximam vim ligni habeat , & arboribus abundet proceriſſimis & fragrantiſſimis* . Phocas in deſcriptione Palæſtinæ , ſcripto ſæculi duodecimi . Ὁ πάγκαλος καὶ ἀξίως περιβόητος ἐν ταῖς γραφαῖς Λίβανος , ζυγὸς παμμέγας κορυφόθεν μέχρι προπόδων συμάδας χίονος ὡς βοστρύχους περιβαλλόμενος πεύκῃ καὶ κέδρῳ καὶ κυπαρίττῳ καταδενδρούμενος καὶ ἄλλων ὁ ποροφόρων φυτῶν διαφόρων πλήθεσιν ὡραϊζόμενος . *Pulcherrimus & jure celebratus in Sacro Codice Libanus mons eſt prægrandis a vertice uſque ad pedes nivis tractus veluti cincinnos habens , pinu , cedro , cypreſſoque conſitus & aliis , iiſque fructiferis , variis & abundantibus plantis refertus.*

In Libano inventos fuiſſe piſces induratos in limo defixos , in ſignum olim per aquas piaculares toti orbi vivente Noacho ſuperfuſas hunc quoque altiſſimum montem undis tectum fuiſſe, legitur in *Compendio Hiſtorico Cedreni* , *p.* 15. & *Annalibus Michaelis Glycæ par.* 11. *pag.* 114. qui illud ipſum non tantum a poſteriori (uti philoſophi loqui ſolent) probat, verum etiam a priori, quia Deus dixerat ſe omne quod ortum erat deleturum, non ſolum homines , ſed & pecora & reptilia & volucres quæ ſub cœlo ſunt: volucres autem non periiſſent niſi inundatio altiſſimos montes occupaviſſet . Sed audiamus Glycam ipſum de piſcibus antediluvianis. Λίθους γάρ τινες ἐκ τῶν τοῦ Λιβάνου ἀκρωρειῶν εἰς οἰκοδομὰς μετακομίζοντες διεβεβαιοῦντο ὡς εὗρον

ἐν

ἐν τοῖς κοιλάμασι τοῦ Λιβάνου ἰχθύας πεπαλαιωμένους καὶ τῇ ὕλῃ πεπηγότας καθά φησι καὶ Γώσηπος. *Quum enim nonnulli e cacuminibus Libani montis ſaxa congererent ad ſtructuram ædificiorum, aſſeruerunt ſe inter Libani concavitatem inveniſſe piſces induratos in limo defixos, quod etiam dixit Joſephus*. Rerum iſtiuſmodi antediluvianarum, (ita enim vulgo nunc appellari ſolent) conchyliorum, piſcium, rerumque ſimilium ex terra effoſſarum & in altiſſimis montibus Helveticis aliiſque inventarum egregiam copiam continet cimeliarchium, quod Hagæ Comitum fuit, nunc Leovardiam, ut audio, translatum, Illuſtris, & dum viveret nobis amici, Falconerii. Meminit etiam Olympiodorus in Hiſtoriis teſtarum marinarum & oſtreorum lapidibus adhærentium, quæ in monte illo inveniuntur qui ex Thebaide in Oaſim ducit, & arroſorum piſcium reliquias eo ab avibus delatas.

Sic procul a pelago conchæ jacuere marinæ.

Tertullianus *de pallio. Mutavit & totus orbis aliquando aquis omnibus obſitus: adhuc maris conchæ & buccinæ peregrinantur in montibus, cupientes Platoni probare etiam ardua fluitaſſe*. Herodotus etiam *lib.* II. in Ægyptiacis montibus conchylia inveniri tradit, unde conjicit Oaſim inſulam fuiſſe.

Montana Libani ſæpe receptacula prædonum fuere & aliorum qui vicinas regiones infeſtarunt. Imperante Conſtantino Pogonato Mardaitæ illic ſedes ſuas habuere magno numero. Meminit Glycas *Annal. l.* XIV. *p.* 91. Οἱ γὰρ Μαρδαῖται καλούμενοι τὰς τοῦ Λιβάνου καταλαβόντες περιωπὰς, τοῦ Πωγωνάτου κρατοῦντος φοβεροὶ τοῖς Ἄραψιν ἦσαν. *Populi enim Mardaitæ dicti Libani ſpeculas occupaverant imperante Pogonato, & Arabibus formidabiles erant*. Juſtinianus autem rogatus ab Arabum Principe Mardaitas, qui duodecim millia virorum bellicoſorum habebant, Libano expulit. Sæculo ſexto Imperatores Orientales præſidia in monte Libani habuiſſe liquet ex Procopio *lib.* I. *de bell. Perſ. c.* 13. καὶ Κούτζην τε καὶ Βούζην, οἱ τῶν ἐν Λιβάνῳ στρατιωτῶν ἦρχον τότε, *Cutzen & Buzen, duces præſidiorum Libani*. Et *lib.* II. *c.* 16. *de bell. Perſ.* Ῥεκιθαγκος μέντοι καὶ Θεόκτιστος οἱ τῶν ἐν Λιβάνῳ στρατιωτῶν ἄρχοντες, *Rhecithancus & Theoctiſtus præfecti præſidiis Libani*, & *cap.* 19. appellantur τῶν ἐν Λιβάνῳ καταλόγων ἄρχοντες.

CAPUT XLIX.

DE CHERMONE.

Mons Chermon adjacens ipſi Libano. חרמון *a* חרמ anathemate *ductum ab Hilario. Mons nivis dicitur, & quare.* Ὄρος Πάνειον *idem quod mons Chermon. Nomina ejuſdem* Schirjon, Schenir *&* Sion. *Situs hujus montis. Quo modo* Pſalm. 89. 13. *Tabor & Chermon opponantur. Num illic Tabor pro occidente, uti Chermon pro oriente ſumatur. Ros Chermonis qui* Pſalm. 133. 3. *deſcendere dicitur in montes Tzion quis ſit. Montes Tzion diverſi a monte Hieroſolymitano Tzion.*

LIbano monti adſitus videtur fuiſſe mons Chermon חרמון, qui *Jud.* 3. 3. בעל חרמון *Baal Chermon* dicitur, & a Libano diſtinguitur *Pſ.* 29. 6. (nam Schirjon & Chermon idem eſt uti mox docebimus) atque ita Euſebius in Onomaſtico Chermonem a Libano diſtinguit, Βαααλερμὼν ὄρος παρὰ τὸν Λίβανον. Ipſe nive tectus erat, & in finibus regionis Iſraeliticæ ſeptentrionalibus collocatur in ſacris literis, Nomen חרמון a חרם *anathema* ducit Hilarius, qui hæc habet notatu digna in *Comm. in Pſalm.* 133. *Hermon mons eſt in Phœnice, cujus interpretatio Anathema eſt . . . Fertur autem id, de quo etiam neſcio cujus liber extat, quod Angeli concupiſcentes filias hominum cum de cœlo deſcenderent, in hunc montem maxime excelſum convenerint. Sed hæc prætermittamus . . . . Certe hodie gentes montem hunc profana religione venerantur & interpretationem nominis ſui, quod eſt Anathema, ipſa illa impiæ ſuperſtitionis ſede teſtantur*. Videtur reſpicere ad cultum falſorum numinum in monte Panio, de quo Euſebius in Onomaſtico *ad vocem* Ἀερμὼν, φασὶ δὲ εἰς ἔτι νῦν Ἀερμὼν ὄρος ὀνομάζεσθαι, καὶ ὡς ἱερὸν τιμᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἐθνῶν, καταντικρὺ Πανεάδος καὶ τοῦ Λιβάνου. Hieronymus. *Diciturque eſſe in vertice ejus inſigne templum quod ab Ethnicis cultui habetur e regione Paneadis & Libani.*

Imminere hunc montem Paneadi teſtabatur Hebræus ille quo prælegente ſcripturas didiciſſe ſe fatetur Hieronymus, *& de quo nunc* [ita ſcribit] *æſtivæ nives Tyrum*

ob

ob delicias feruntur. Vide illum in Onomaſtico ad vocem *Ærmon.* Hic ipſe mons propterea appellatur in Targum *Num.* 34. 8. טור תלגא דקיסרין *mons nivis Cæſareæ*, id eſt, Paneadis. Et ne quis dubitet montem hunc nivalem Cæſareæ eſſe eundem cum Chermone, præter teſtimonium Hieronymi qui a Chermone nives Tyrum deferri ſolere adnotat, eo faciunt verba interpretis Samaritani, qui diſertis verbis *Deuteron.* 4. 48. ita ſcribit טור תלגא הוא חרמון *mons nivis*, *qui eſt Chermon*. Atque ita eodem loco Targum Hieroſolymitanum habet טור תלגא *mons nivis*, quum in contextu Hebræo חרמון *Chermon* legatur. Videtur idem hic mons ὄρος Πάνιος dici, unde urbs ad radices ejus ſita Paneadis nomen tulit. Extant nummi Paneadis cum epigraphe ΚΑΙC. CΕΒ. ΙΕΡ. ΚΑΙ. ΑCΥ. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ. Ita & in Euſebio *Hiſtor. Eccleſ.* VII. 17. ſcribitur Πανέας ὄρους in quibuſdam codd. in aliis eſt Πανίου Joſephus juxta hunc montem fontes Jordanis eſſe ſcribit *lib.* 1. *de bello cap.* 16. & Πάνιον eſſe κορυφὴν ὄρους *verticem montis elatum* εἰς ἄπειρον ὕψος *in infinitam altitudinem*. At crediderim Chermonem plures vertices uno habuiſſe, & unum illum Paneadi imminentem maxime inſignem. Id ſuadent verba *Joſ.* 13. 11. כל הר חרמון *omnis montis Chermon*, & quod Baalgad *Joſ.* 11. 17. ſita dicatur *in campo Libani ſub monte Chermon*, & *Joſ.* 11. 3. Chivvæi *in terra Mitzpa* habitaſſe *ad radices montis Chermon* legantur.

Sunt & alia hujus montis nomina. Sidonii eum appellabant שרין *Schirjon*, Emoræi שניר *Schenir. Deut.* 3.9. Nonnunquam tamen diſtinguuntur Schenir & Chermon uti *Cant.* 4. 8. Ita ut nomen Schenir aliquando latius aliquando minus late uſurpetur. Appellatur etiam hic mons *Sion* שיאן *Deut.* 4. 48. הר שיאן הוא חרמון *mons Sion*, *qui eſt Chermon*.

In ſacris literis mons hic conſtituitur terminus ſeptentrionalis terræ Iſraeliticæ trans Jordanem, uti Arnon auſtralis. Vide *Deuter.* 3. 8. & 4. 48. Ad radices hujus montis dicuntur habitaſſe Chivvæi in terra Mitzpa *Joſ.*11.3. *Jud.*3.3. legitur Chivvæos habitaſſe in monte Libano, de monte Baalchermon uſque quo itur in Chammath. Mons hic fuit olim ſub imperio regis Ogi & in extremis quidem ejus finibus, uti liquet ex *Joſ.* 12. 5. quo expulſo univerſus mons Chermon datus fuit Iſraelitis *Joſ.* 13. 11. *Pſalm.* 89. 13. videntur Tabor & Chermon opponi: *Aquilonem & auſtrum tu creaſti: Tabor & Chermon exultant in nomine tuo*. Hic Tabor pro occidente uti Chermon pro oriente ſumi ſcribit Bochartus *part. poſt. Geograph. Sacr. lib.* 1. *c.* 19. quod minus probo; quia Chermon reſpectu montis Tabor magis erat ſeptentrionalis quam orientalis, adeoque Tabor & Chermon aptius exprimere poſſunt auſtrum & ſeptentrionem, ſic ut poſterius membrum commatis ſit explicatio prioris. Præterea cur Tabor pro occidente ſumitur, quum Carmel fuerit mons multo occidentalior quippe ad mare ſitus, Tabor in mediterraneis? Montes Gileaditici & Perææ, quia maxime orientales, & Carmel quia maxime occidentalis, aptius viderentur opponi poſſe. Quod ſi quærenda ſit oppoſitio inter Tabor & Chermonem, poteſt reſpici ad naturam utriuſque plane diverſam, quum Tabor mons adſpectu jucundiſſimus, herbas plurimas, fruticeſque & arbores alat, ſitus in planitie fertiliſſima, & in ipſius terrę Iſraeliticæ medio; Chermon contra nive tegatur, ad Libani montana nivoſa ſitus, in finibus Palæſtinæ extremis.

Vellem equidem hoc loco plane poſſe omittere mentionem verborum quæ leguntur *Pſal.* 133. 3. *ſicut ros Chermonis*, *qui deſcendit in montes Tzion*. Sed vereor ne candorem meum lector requirat, quum indicandæ ſint difficultates, ubi latent, etiamſi iis tollendis non ſimus pares. Nec enim mihi ſatisfaciunt quæcunque interpretes plerique omnes ad illa explicanda conferunt: nec ipſe mihi, ut verum fatear, ſatisfacio in iis quæ ſuſpicor ad eorum illuſtrationem adferenda. Qui de Chermone, monte ſito ad fines ſeptentrionales terræ Iſraeliticæ, cogitat, vultque rorem ejus deſcendere in montem Tzion, videat quam apte ex tanto intervallo ros delabi dicatur & deſcendere. Quis unquam fando audivit rorem qui montem aliquem occupat, ad alium montem, qui centum milliarium Romanorum ſpatio inde abeſt, dici deſcendere? Præterea deſcendit is ros ex Chermone in Tzion, uti ex barba Aaronis in oram veſtis, certe ex loco altiore in humiliorem, quod & vis ſubjecta voci deſcendere indicat. At Tzion, mons excelſus ipſe in regione montana Judææ, poteſtne dici excipere rorem deſcendentem ex Chermone? deinde Chermon erat mons nive tectus, unde æſtivæ nives Tyrum ſolebant deferri, teſte Hieronymo: qui ſi æſtivo tempore nives ſuppeditet, quando rorem copioſum excipit? num hyeme? Denique *montes Tzion*, non *mons*, dicuntur rorem excipere. Non videtur itaque de monte notiſſimo Tzion cogitandum. Quid ergo? Nolim ob rationes datas aut de Chermone monte ad fines ſeptentrionales Palæſtinæ aut de Tzione Hieroſolymitano

hæc

hæc verba intelligere. Chermonem illum malim, qui non longe a monte Tabor nunc hoc nomine notus est, & jam tempore Hieronymi id nomen habuit. Ita legitur in epistola Paulæ ad Marcellam, quæ ordine XLIV. est in editione nupera operum Hieronymi, *tomo* IV. *pag.* 552. *Apparebit oppidum Naim in cujus portis viduæ filius suscitatus est: Videbitur & Hermonim & torrens Endor in quo superatur Sisara.* Illic certe ros tanta copia decidit, ut Maundrellus scribat se quum iis in locis pernoctaret abunde didicisse quid esset ros Chermonis, qui tentoria ipsius adeo copiose perfuderat ac si tota nocte pluisset. *We were*, hæc ipsa verba sunt, *pag.* 57. *sufficiently instructed by experience, what the Holy Psalmist means by the dew of Hermon, our tents being as wet whith it, as if it had rain d all night.* Montes Zion putem fuisse colles minores vicinos, quos ὄρος μικρὸν, הר מצער, dici *Psalm.* 42. 7. existimo, ubi cum *Chermonim* חרמונים & *terra Jordanis* junguntur. Fateor me demonstrare non posse illis collibus hoc nomen adhæsisse: sed plura sunt loca, quorum nomina non nisi uni testimonio scriptoris veteris debentur: nec quia Tzion Hierosolymitanus mons celebris est illum solum hoc nomine dictum esse sequitur (plura enim loca idem nomen gerunt) & mentio *montium*, הררי, evidenter distinguit illos a monte Tzion. Et quid si dicamus vestigium nominis montium Tzion extare in *Jos.* 19. 17. ubi שיאון *Sion* memoratur, urbs tribus Jissascar, vicina monti Tabor, uti Eusebius in Onomastico scribit ad vocem Σηών adeoque non longe a Chermone. Illius hæc verba sunt: Σηών, κλήρου Ἰσσαχάρ, καὶ νῦν ἐστι παρὰ τὸ ὄρος Θαβώρ. Hieronymus. *Seon sive Soen, in tribu Issachar, hodieque ostenditur villa juxta montem Tabor.* Pronuntiatio primæ literæ vocum ציון & שיון erat eadem apud Græcos, Σ nempe: & facile una cum alia commutari potuit.

CAPUT L.

DE CARMELO.

Carmel *quid notet. Est & nomen urbis. Situs montis Carmeli. Josephi loci aliquot in quibus Carmeli meminit.* Ὄρη ἱερὰ *quæ. Pythagoræ mora in Carmelo.* Φοινικὸν, *unde* Punicum, *&* Φοινικικόν. *Fueritne templum in Carmelo. Descriptio Carmeli ex Phoca.*

NOmen כרמל, quod huic monti datur in sacris literis, usurpari nonnunquam pro quovis loco arboribus consito & fertili, aliquando & pro purpura, cujus piscatio ad radices Carmeli erat, a Bocharto Hierozoici parte I. *libro* 2. *cap.* 48. & parte II. *l.* 5. *cap.* 9. atque aliis notatum est. Loca autem in Palæstina sunt duo quibus nomen Carmeli tribuitur in codice sacro. Unum esse montem certum est. Alterum urbem esse in monte sitam demonstrabimus infra libro tertio ad vocem *Carmel*. Hieronymus in Commentario ad Amosi caput primum utrumque montem esse scribit: & de hoc quidem Carmelo, de quo hoc capite agimus, notat ibidem, fuisse *juxta Ptolemaidem quæ prius vocabatur Acho, mari imminentem, & verticem ejus lætis pascuis abundasse.* Nempe inter Ptolemaidem & Carmelum mare sinum efficit, qui ad litus australe, qua Carmelus est, admodum est profundus, sed ad litus septentrionale haud ita: at non imminet Ptolemaidi Carmelus universus quippe qui ab occasu ortum versus protenditur, uti Quaresmius in elucidatione terræ sanctæ scribit *lib.* VII. *pag.* 893. per milliaria quindecim, Italica nempe.

Ex codice sacro apparet fuisse montem Carmelum in limite australi tribus Aser *Jos.* 19. 26. & vicinum fluvio Kischon I. *Reg.* 18. 40. 43. præterea fertilem fuisse montem, quod & alii inter veteres confirmant.

Josephus hunc terminum occidentalem facit regionis Jissascar *Antiq.* V. I. & *Antiq.* VIII. 2. scribit eum fuisse sub ditione Saphatis, quod conferendum cum I. *Reg.* 4. 16. ubi Josaphat præfectus fuisse dicitur regioni Jissascar. Distabat Ptolemaide stadia 120. teste eodem *lib.* II. *de bell. c.* 9. (de qua re *lib.* II. infra) quod intervallum non recta duci debet, esset enim nimium, sed per litus maris, quod ibi sinum satis conspicuum format. Olim Galilæorum, nunc Tyriorum mons est, & Galilæam terminat ab occasu, scribit idem Josephus *de bell.* III. 2. magnam enim partem Galilææ Tyrii occupaverant: hinc & Cades Nephtalitica Tyriorum

rum vicus appellatur Josepho. At Theodoretus Samariæ montem hunc appellat in *Comm. ad c.* 32. Jesaiæ, Χερμὲλ γὰρ ὄρος ἐςὶ τῆς Σαμαρείας. *Carmel enim mons est Samariæ.* Idem *ad Jes.* 29. τὸν Κάρμηλον· ὄρος δὲ τȣ̃το πολυφόρον ϗ̀ πολύκαρπον ἐν τῇ τȣ̃ Ἰσραὴλ κείμενον χώρᾳ. *Carmelum: mons hic est fertilis & fructibus abundans in regione Israelis situs.* Josephus *lib.* II. *c.* Apionem tradit urbem Dora juxta illum montem sitam esse. Mentio videtur etiam fieri hujus montis *Judith.* I. I. ubi Nebucadnesar ad bellum vocasse dicitur τȣ̀ς ἐν τοῖς ἔθνεσι Καρμήλȣ ϗ̀ Γαλαὰδ. Sed Latinus interpres legit Κηδάρ. Scylaci videtur appellari ὄρος ἱερὸν Διὸς, nisi rectius alii ὄρος ϗ̀ ἱερὸν Διός. Plures erant montes sacri dicti. Prope Romam erat ὄρος ἱερὸν, *mons sacer*, non longe ab Aniene fluvio. vide Dionysium Halicarn. *Antiq. lib.* VI. *p.* 375. Et Xenophonti commemoratur ἱερὸν ὄρος in regione Chalybum cui nomen Θήχης *lib.* IV. de expeditione Cyri, & *lib.* VII. *pag.* 394. & 402. ambigitur an ἱερὸν ὄρον transeundum an per mediam Thraciam iter instituendum sit. In sacris literis mons Choreb, Tzion, & ille in quo Christus cœlesti gloria ornatus tribus suis discipulis apparuit, montes sacri nuncupantur.

Carmeli nomen & monti & Deo datum ex Tacito discimus. Ita Plinius *lib.* XXXI. 2. de Briazo, *hoc & templo & Deo nomen.* Vibius Sequester, *de flumin.* &c. *Clitumnus Umbriæ, ubi Jupiter eodem nomine est.* Ceterum de Deo Carmelo extat Mendozæ liber, ex Hispanico sermone in Latinum conversus ab eruditissimo Papenbrochio, in cujus scriptis adversus Carmelitas plurima inveniuntur ad hoc argumentum facientia.

Celebratur etiam hic mons in scriptis profanis, quod Pythagoræ præ aliis placuerit. Versabatur illic sæpe solus in templo philosophus. Ita scribit Jamblichus *in vita ejus cap.* 3. Διεπορθμεύθη ἀμελλητὶ ὑπὸ τινῶν Αἰγυπτίων πορθμέων καιριώτατα προσορμισάντων τοῖς ὑπὸ Κάρμηλον, τὸ Φοινικὸν ὄρος, αἰγιαλοῖς ἔνθα ἐμόναζε τὰ πολλὰ ὁ Πυθαγόρας κατὰ τὸ ἱερόν. *Confestim eo vectus est ope portitorum quorundam Ægyptiorum, qui opportune ad litus Carmelo monti Phœnices subjectum appulerant. Illic enim Pythagoras sæpe in templo solus versabatur.* Verum Tacitus negat templum in Carmelo fuisse *lib.* II. Historiarum. *Est Judæam inter Syriamque Carmelus. Ita vocant montem Deumque. Nec simulacrum Deo aut templum, sic tradidere majores: aram tantum & reverentiam.* Mox pergit Jamblichus: ὤφθη κατιὼν ἀπ' ἄκρȣ τȣ̃ Καρμήλȣ λόφȣ [ἱερώτατον δὲ τῶν ἄλλων ὀρῶν ἠπίςαντο αὐτὸ ϗ̀ τοῖς πολλοῖς ἄβατον] σχολαίως τε ϗ̀ ἀνεπιςρεπτὶ βαίνων, ὅτε κρημνώδȣς τινὸς ὅτε δυσβάτȣ πέτρας ἐνιςαμένης. *Visus est descendens e summo vertice Carmeli (noverant autem illum præ aliis montibus sacrum plurimisque inaccessum) lento gradu & non respiciens, nullo præcipitio vel invio saxo eum morante.* Hinc natura Carmeli, qua parte mari proximus est, aliquo modo innotescit. Observa dici ὄρος Φοινικὸν. Videtur potius Φοινικικὸν debere dici ἀπὸ τῶν Φοινίκων. Sæpe tamen Φοινικὸν apud veteres legitur, uti apud Dionys. Halicarnass. *l.* I. *Ant. Rom.* τȣ̀ς Φοινικȣ̀ς πολέμȣς & *l.* II. τὸν Φοινικὸν πόλεμον, unde Latinorum *Punicum*, vel POENICVM: nam ita veteres Romanos scripsisse testatur hodieque superstes basis columnæ rostratæ Caji Duillii quæ Romæ in Capitolio est, ubi CLASEIS POENICAS legitur, & vox *pœniceus* pro rubro, qui color initio a Pœnis teste Varrone inventus est, unde postea nata vox *puniceus*. Hesychius: Γαῦλοι τὰ Φοινικὰ πλοῖα καλȣ̃νται. *Gauli appellantur naves Punicæ.* Sed Φοινικὸν pro Punico, non Pœnicio, videtur usurpatum. Alii autem erant Pœni, alii Phœnices, & illi ab his oriundi.

Plura de Carmelo legentur infra *lib.* II. & III. ubi de urbibus ei adsitis, Porphyreone, Caipha, aliisque agetur. Hic tantum adscribemus descriptionem Carmeli ex Johanne Phoca, uti eum sæculo post Christum natum duodecimo vidit. Μετὰ ταῦτα ἐςὶ τὸ Καρμήλιον ὄρος, περὶ ȣ̃ πολὺς λόγος παρά τε τῇ παλαιᾷ γραφῇ ϗ̀ τῇ καινῇ ὑπηγόρευται. Ἔςι δὲ τὸ ὄρος ζυγὸς ὑπ' αὐτȣ̃ τȣ̃ θαλαττίȣ κόλπου τȣ̃ περὶ τὴν Πτολεμαΐδα ϗ̀ τȣ̃ Καΐφα κοιλαινομένȣ ἀρχόμενος ϗ̀ μέχρι τῶν τῆς Γαλιλαίας διήκει ὁρίων. Περὶ δὲ τὸ ἀκροτελεύτιον τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν τȣ̃ ζυγȣ̃ ἐςὶ τὸ τȣ̃ Προφήτȣ Ἡλίȣ σπήλαιον ἐν ᾧ τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν ὁ θαυμαςὸς ἐκεῖνος διατελέσας ἀνὴρ μετάρσιος γέγονεν ἦν μὲν ἐν τῷ τοιȣ́τῳ χώρῳ πάλαι μεγάλη μονὴ ὡς τὰ νῦν φαινόμενα τῶν κτισμάτων διδάσκȣσι λείψανα, ἀλλ' ὑπὸ τȣ̃ χρόνȣ, τȣ̃ τὰ πάντα γηράσκοντος, ϗ̀ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἀλλεπαλλήλȣ ἐπιδρομῆς ἠφάνιςαι τέλεον. Πρὸ δὲ τινων χρόνων ἀνὴρ μοναχὸς, ἱερεὺς τὴν ἀξίαν, πολιὸς τὴν τρίχα, Καλαβρηθόθεν ὁρμώμενος ἐξ ἀποκαλύψεως τȣ̃ Προφήτȣ τῷ τόπῳ ἐπιδημήσας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις ἢ ὡς ἐν τοῖς τῆς μονῆς καταλύμασι θρίγγιον πήξας μικρὸν ϗ̀ πύργον οἰκοδομήσας καὶ Ναὸν ἀνεγείρας μικρὸν ϗ̀ ἀδελφȣ̀ς ὡσεὶ δέκα συνάξας νῦν τὸν ἅγιον χῶρον ἐκεῖνον οἰκεῖ. *Postea est mons Carmelius de quo multa in Veteri & Novo Testamento leguntur. Jugi formam habet mons, ab ipso maris sinu, qui circa Ptolemaidem & Caipham incurvatur, initium ducens & ad Galilææ fines se extendens. In extrema parte jugi, qua mare*

re

re respicit, spectatur Eliæ Prophetæ spelunca, in qua Angelicam vitam cum egisset vir admirandus, in cœlum raptus est. Fuit quidem olim eo loco Monasterium ingens, quod ex ruderum vestigiis hactenus conspicuis liquet, sed illud tempus & incursiones hostium aboleverunt penitus. Verum ante aliquot annos monachus quidam, dignitate sacerdos, capillis canus, patria Calaber, ex revelatione Prophetæ in montem appellens ea loca, scilicet Monasterii reliquias, vallo exiguo cinxit & turri exstructa temploque parvo, collectisque fratribus circiter decem, etiamnum hunc sanctum locum colit.

CAPUT LI.

DE TABORE.

Tabor mons quis & ubi situs. Nomen habet a forma. טבור umbilicus. Ὄρος Ἰταβύριον & Ἀταβύριον *Græcis.* Ζεὺς Ἀταβύριος, *numen Rhodiorum. Hesychii verba illustrata. Josephi loci quidem de hoc monte examinati. Polybius cum Josepho conciliatur. Mentio frequens hujus montis apud Eusebium. Hieronymi, Adamnani, Willibaldi, & Phocæ verba de hoc monte. Num in hoc monte Christus coram tribus discipulis cœlesti gloria ornatus apparuerit.* Κατ' ἰδίαν Marc. 9. 2. *non referendum ad montem.*

Tabor mons [nomen habens commune cum urbe Tabor, de qua agemus infra *lib.* III. ad vocem *Tabor* & *Itaburion*] תבור, situs erat in finibus tribus Jissascar [vide *Jos.* 19. 22.] & Zebulun ac Naphtali, aut certe non longe inde, si Cisloth Tabor & Atsnoth Tabor *Jos.* 14. 11. & 34. in finibus Zebulun & Naphtali memoratæ loca sint ipsi monti Tabori vicina. Ita sane visum Eusebio in Onomastico scribenti, Θαβώρ, ὅριον Ζαβουλών. Ἔστι δὲ ὄρος ἐν τῇ πεδιάδι κείμενον, ἀπὸ σημείων ι Διοκαισαρείας κατὰ ἀνατολάς. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὅριον τῶν φυλῆς Ἰσσαχὰρ καὶ Νεφθαλείμ. Hieronymus. *Thabor, terminus Zabulon. Est autem mons in medio Galilææ, mira rotunditate, sublimis, distans a Diocæsarea decem millibus contra orientalem plagam qui confinium quoque inter tribum Issachar & Nephtalim fuit.* Meminit etiam intervalli quo Hierosolymis abest, duorum nempe dierum, Michael Glycas, *Annal. part.* III. *pag.* 215. Ἀναμέσον τοῦτε Θαβὼρ καὶ τῶν Ἱεροσολύμων ὡσεὶ δύο ἡμέρων ὑπάρχει τὸ διάστημα. Posset, fateor, id iter biduo confici, quamvis vulgo triduum eo impendatur.

Quod ad nomen attinet nihil probabilius, quum literæ priscæ sæpe permutentur cum aliis sono affinibus (uti עסר pro עשר dicitur & ארביסר pro ארבעשר; sic טעה & תעה; sic flumen סבטיון a שבת ducitur) quam a טבור dictum esse: quod editum locum, verticem montis, & umbilicum notat. Vide *Jud.* 9. 37. *coll. cum* 36. sic ut ὄρος μαστοειδὲς indicet [quod de Olympo Cypri Strabo *l.* XIV. & de hoc ipso Polybius *l.* V. usurpat: & vox טבור etiam de aliis montibus usurpatur *Jud.* 9. 36. Græcis Θαβὼρ & Ἀταβύριον aut ὄρος Ἰταβύριον solet dici. Nempe nomen Ἀταβύριον notius erat Græcis & Romanis. Colebatur præcipue in insula Rhodo Ζεὺς Ἀταβύριος, & Agrigenti, quæ colonia erat Rhodiorum, erat Ἱερὸν Διὸς Ἀταβυρίου, quemadmodum tradit Polybius *Historiarum libro* IX. Huc faciunt & hæc Stephani in Ethnicis. Ἀτάβυρον, ὄρος Ῥόδου . . . . ἔστι καὶ Σικελίας Ἀταβύριον, ἔστι καὶ Περσικὴ πόλις ἔστι καὶ Φοινίκης. *Atabyron, mons Rhodi. Est & Siciliæ Atabyrion, & urbs Persica, & Phœnices.* Ab אתרבור [quod pecudes eo pastum ducantur] nomen Ἰταβυρίου derivat in Onomastico sacro Hillerus: quo facit Hesychius Ἀταβύριον ὄρος ἔνθα θήλεια συνάγονται.

Montem hunc Josephus ὄρος Ἰταβύριον appellat, scribitque altitudinem ejus esse 30. stadiorum. Polybius scribens plus quam 15. stadiorum πρόσβασιν habere urbem Atabyrion conciliari ita potest cum Josepho quod de λόφῳ seu monte ipso id non scribat, sed de urbe; certe Josepho fides hic habenda præ Polybio: & planitiem in vertice 26. stadiorum & altitudinem 15. non patitur figura montis. Idem Josephus in vertice planitiem esse stadiorum 26. [Rufinus legit 20.] totam muro circumdatam & montem *inaccessum*, a latere boreali, scribit *lib.* IV. *de bell. cap.* 2. Situm esse in Galilæa tradit *lib.* II. *de bell. cap.* 25. & terminum esse tribus Jissascar ad septentrionem. Ἀταβύριον eum vocat *Antiq.* V. 6. ubi Hebræos cum Sisera conflicturos ad illum castra metatos tradit. *Antiquit.* VIII. 2. legitur Itabyrio monti & Carmelo, atque Galilææ usque ad Jordanem, præfectum fuisse Saphatum. I. *Reg.* 4. 17. pro iis legitur Josaphatum præfectum fuisse in Jissascar. Itabyrium &

Carmelum etiam conjungit *Antiq.* XIII. 23. *Lib.* IV. *de bell. cap.* 2. montem hunc eſſe medium inter Scythopolin & magnum Campum ſcribit : quod qua ratione intelligi debeat , oſtendemus hoc ipſo libro ubi de Campis Palæſtinæ & Campo magno ſpeciatim agemus.

Euſebius hujus montis aliquoties meminit in Onomaſtico . Quæ habet ad vocem Θαβὼρ mox dedimus . Ad vocem Δαβειρὰ ſcribit eam eſſe κώμην ἐν ὄρει Θαβὼρ , *vicum iu monte Tabor*. Idem ad vocem Σηὼν, eſſe παρὰ τὸ ὄρος Θαβὼρ , *juxta montem Thabor* : ad vocem Ἀχσὰφ eſſe vicum Ἐξαδὺς [lege Χεσαλὺς , quod libro ſequenti oſtendemus] ἐν τῇ πεδιάδι παρὰ τὸ ὄρος Θαβὼρ , ἀπέχουσαν Διοκαισαρείας σημείοις ή . Hieronymus , *in octavo lapide Diocæſareæ* [illa eſt Sepphoris] *ad radicem montis Thabor*, *in campeſtribus*. Eadem fere habet ad vocem Ἀχεσελὼθ . Idem ad Σεβὴμ, eſſe Sulem vicum 5. mill. a Tabor verius auſtrum : & ad vocem Ἰταβύριον Κεῖται ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ. Hæc non vertit Hieronymus : adeoque ex Euſebio aut Hieronymo exciderunt, vel poſtea Euſebio inſerta ſunt. Idem ad vocem Σαρὼν , eſſe nomen regionis inter Taborem & ſtagnum Tiberiadis. Meminerat ejus quoque [licet nunc vox Θαβὼρ exciderit: ſed ex Hieronymo liquet, & ex ipſo Euſebio, qui montem aliquem nominatim ſine dubio indicare voluit, ibi lectam olim fuiſſe] ad vocem Κισὼν ſcribens, Κισὼν , χειμάῤῥος πλησίον τοῦ ὄρους Θαβώρ. *Kiſon* , *torrens juxta montem Thabor* . Ad vocem Ἀἰνδὼρ notat eſſe κώμην πλησίον τοῦ ὄρους Θάβωρ ἐπὶ νότου ὡς ἀπὸ σημείων δ′ , *vicum juxta montem Tabor ad meridiem in quarto milliario* . Ad vocem Ναΐμ ſcribit eſſe κατὰ νότον ἀπὸ β′ [ita legendum eſſe pro ιβ infra *lib.* II. apparebit] σημείων Θαβὼρ , πλησίον Ἀἰνδώρ. *In ſecundo milliario Thabor montis contra meridiem juxta Endor* . Idem ad vocem Nazareth, eſſe ἐν Γαλιλαίᾳ πλησίον τοῦ ὄρους Θαβὼρ, *in Galilæa juxta montem Thabor* . Latina damus ex Hieronymo , qui & hæc notat ad *Hoſ. cap.* 5. *Thabor*, *quem* LXX. Ἰταβύριον *tranſtulerunt*, *hanc habentes conſuetudinem ut Hebræa nomina Græco ſermone declinent* , *ſicut Edom hoc eſt Eſau & Seir ſemper Idumæam interpretantur*. *Eſt autem Thabor mons in Galilæa*, *ſitus in campeſtribus*, *rotundus atque ſublimis & ex omni parte finitur æqualiter*.

Ita deſcribitur ab Adamnano , ſcriptore ſæculi ſeptimi *lib.* II. *de locis ſanctis* . *Mons Thabor in Galilæa tribus millibus a lacu Chenereth diſtat* , *mira rotunditate ex omni parte collectus a parte boreali reſpiciens ſupradictum ſtagnum* , *herboſus valde & floridus*. *In cujus amœna ſummitate ampla planities ſilva prægrandi circumcincta habetur*, *cujus in medio campo Monachorum ineſt grande Monaſterium & plurimæ eorundem cellulæ*, *nam illius montis campeſtris vertex non in anguſtum coartatur cacumen*, *ſed in latitudinem dilatatur ſtadiorum viginti quatuor*, *altitudo autem ejus triginta ſtadiis ſublimatur*. In S. Willibaldi Itinerario, fœtu ſæculi octavi hæc de monte Thabor leguntur . *Ibi eſt nunc monaſterium monachorum & hæc eccleſia Domino eſt conſecrata & Moyſi & Heliæ*, *& illi cives nominant illum locum Age mons* . Vir eruditiſſimus Joh. Mabillon , in obſerv. quas vide *Tom.* IV. *Actor. Sanctor. Ord. Benedicti* , *pag.* 374. notat id eſſe ἅγιον ὄρος . Ita nempe Petrus jam illum montem appellavit 2. *Petr.* I. 18. Johannes Phocas collocat hunc montem non longe ab iſto jugo collium quibus Nazareth adjacet, dicitque eſſe βουνὸν στρόγγυλον καὶ μετρίως ὑψούμενον collem rotundum & ſecundum certam menſuram ſive proportionem ſeſe erigentem : id eſt , quod non, ſicut alii montes , ab una parte magis prærupti aut declives quam ab alia, formam habeat irregularem, ſed ita ut quaſi collis arte formatus videatur . Id omnes de hoc monte tradunt qui eum viderunt , & hæc tria præcipue de eo notant, 1. Elegantem illam partium proportionem, 2. Situm ejus in planitie , ſic ut nulli alii monti aut colli adhæreat, 3. Ubertatem & plantarum in eo florem & copiam. Addit idem Phocas ex hoc monte, vel colle potius, βουνῷ , ſpectari poſſe Libanum, καὶ δύο μεγάλους βουνοὺς ὧν μέσον ἡ Δαμασκὸς ἵδρυται (intelligit, puto, illos Trachones duos, quorum Strabo meminit agens de Damaſco) & duos ingentes colles, in quorum medio Damaſcus ſita eſt.

Diſputant viri eruditi fueritne mons Tabor idem atque ille in quem Chriſtus duxiſſe Petrum, Jacobum, & Johannem legitur , teſtes futuros oraculi cœleſtis quo Pater filium hunc eſſe ſibi amatum declarabat . Hieronymus, Cyrillus atque alii ita tradunt , & haud temere rejicienda eſſe fateor quæ multorum ſæculorum conſenſu nituntur : nec profecto aliquid occurrit quod ſtirpitus evellere atque evertere hanc opinionem queat . Sunt tamen nonnulla quæ me proclivem reddunt ut credam non in monte Tabor, ſed alio quodam , id contigiſſe , quæ velim lector expendat. Primo quidem, videntur primi Chriſtiani, legentes *Marc.* 9. 2. Jeſum duxiſſe tres diſcipulos ſuos εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους *in montem excelſum ſeorſim ſolos* , crediſſe illud κατ' ἰδίαν, *ſeorſim*, ad ſitum montis eſſe referendum, quumque Tabor in cam-

campestribus situs, nec cum aliis montibus junctus sit, de nullo aptius dici posse quam Tabore esse *montem excelsum seorsim*. Sic in vita S. Raynerii Pisani appellatur, *tomo* III. *Junii*, *in Actis Sanctorum*, *pag.* 436. *Montem excelsum seorsum*, *qui est mons Thabor*, *cupiebat visitare*. Verum illud κατ' ἰδίαν, sive *seorsim*, ad montis situm non spectat, nec credi debet redundare si referatur ad *ducere*, licet sequatur μόνως, nam potuissent plures seorsim duci quam hi soli. Hinc ergo facile nasci potuit opinio montem Tabor esse illum montem, præsertim quum & altus sit, & herbosus valde ac forma eleganti. Deinde non est de nihilo, quod jam Ligtfootus observavit, quum proxime antecedens historia, relata a Matthæo *capite* XVI. *commate* 13. contigerit circa Cæsaream Philippi, nec scriptor sacer Christum alio migrasse memoret, non in monte Tabor, sed alio non longe a Cæsarea quærendum esse illum locum de quo agimus: & profecto quum & antecedentia & consequentia conferimus, vix alibi quam in vicinia Cæsareæ hunc montem quærere possumus. Christus enim legitur cum discipulis suis profectus ad vicos Cæsarææ Philippi. Vide *Matth.* 16. 13. *Marc.* 8. 27. Illic de variis rebus collocutus est cum discipulis, & mox subjungitur *Matth.* 17. 1. *Marc.* 9. 2. *Et post sex dies Jesus assumsit Petrum*, *Jacobum & Johannem &c.* nulla facta mentione itineris ad loca remota, *& duxit in montem excelsum seorsim*. Non dicitur, duxit eos in montem Tabor, & relicta Cæsarea illuc profectus est, sed duxit eos seorsim & quidem solos, [quod utique in locis vicinioribus quam monte Tabor fieri poterat) dum alii discipuli in vicinia hærerent; nam simulatque de monte descenderunt illico discipuli & reliqua turba Christo leguntur venisse obviam. Vide *Luc.* 9. 36. & confer cum *Marc.* 9. 14. adeoque credibile est non longe a Cæsarea Jesum discipulos illos tres duxisse in aliquem montem certo nomine haud notum, (quidni enim nomen montis adjecissent scriptores sacri, uti montis oliviferi, Carmeli, & aliorum) & discipulos reliquos scientes Christum non longe inde morari, sed fundendi precum gratia sæpe loca sola adire consuevisse, exspectasse non longe ab illo loco, in quo Christum ultimo viderant, si iterum Christus ad eos rediret, uti revera rediit. Num probabile est, discipulos a Christo circa Cæsaream relictos, qui ipsis insciis secesserat cum tribus aliis in montem, ut ea viderent quæ enuncianda ipsis non erant ante Christi suscitationem ex mortuis, ei occurrisse longe a Cæsarea, statim ut descenderat ex monte? Fieri ita potuit, fateor: sed factum esse vix mihi persuadeo. Denique montem hunc ego quidem in regione trans Jordanem collocarem: nam iter Jesu hoc modo describitur, ut a regione Gennesaritide (vide *Matth.* XIV. 34.) tendat ad fines Tyri & Sidonis (vide *Matth.* XV. 21.) inde revertatur ad mare Galilææ [*Matth.* XV. 29.] quo navi transmisso venit in regionem Magdalæ (*Matth.* XV. 39.] atque inde in regionem Cæsareæ Philippi, *Matth.* XVI. 13. Inde in montem ducit tres discipulos suos, *Matth.* XVII. 1. Tum per Galilæam pergit *Matth.* XVII. 22. (quæ confer cum *Marc.* IX. 30.) & Capernaumum, *Matth.* XVII. 24. Inde pergit, & Galilæa relicta Jordanem transit, ac per Peræam in Judæam proficiscitur, & per Jerichunta, montemque oliviferum iter instituit Hierosolymas. Vide *Matth.* XIX. 1. & XX. 29. & XXI. 1. Ratio hujus itineris suadere videtur Jesum a Cæsarea Philippi non fuisse profectum ad montem Tabor & inde reversum ad Capernaum, sed montem illum, in quo vox cœlestis Jesum filium Dei esse confirmavit, propter urbem Cæsaream quærendum: in primis quum scriptores sacri adeo diligenter nomina locorum notent, in quibus aliquid memorabile a Christo patratum est.

CAPUT LII.

DE MONTE OLIVIFERO.

Nomina montis oliviferi in sacris literis & scriptis Judaicis. Mons trium luminum vel culminum. Error ridiculus quorundam circa nomen Galilææ. Josephi loci, in quibus hujus montis meminit, expensi. Hieronymi, Epiphanii, Adamnani, Phocæ, & Perdiccæ Ephesii testimonia de hoc monte. Num recte dicatur ὄρος μικρόν. Intervallum quo mons hic Hierosolymis abest.

MOns olivifer, sive ὄρος ἐλαιῶνος, aut ὄρος τῶν ἐλαιῶν, [uti Eusebius eum vocat ad vocem Γεθσημανῆ & κοιλὰς Ἰωσαφὰτ) præter hoc nomen alia adeptus

est in sacris literis. Appellatur mons qui urbi ad ortum est ההר אשר מקדם לעיר *Mich.* 6. qui ante Hierosolymas est, 1. *Reg.* 11. 7. & in illo Rex Salomo exstruxisse dicitur excelsa numinibus Moabitarum atque Ammonitarum. Verum 2. *Reg.* 23. 13. legitur illa excelsa fuisse in conspectu Hierosolymarum ad dextram montis המשחית *corruptoris*. Idem mons dicitur e regione Templi, *κατέναντι τοῦ ἱεροῦ Marc.* 13. 3. Judæi eum הר המשחה montem unctionis vel הר הזיתים montem olivarum vocant: vide Misnam *Para*, *c.* III. 6. ubi de combustione vaccæ rufæ disputant quæ in hoc monte fieri debuit, & *Echa Rabbati fol.* 59. 1. ubi de decem migrationibus Schecinæ agitur, & dictum R. Jonathanis refertur, Schecinam tres annos & dimidium habitasse in monte olivifero, ut videret an non converterentur Judæi ad Deum, & clamasse, *redite ad me filii*, *redibo ad vos*: & quum nihilo minus Judæi alieni essent a Deo ivisse Schecinam ab hoc monte ad locum suum. Hæc studium veræ Schecinæ, Sospitatoris nostri, qui in hoc monte sæpius commorari solebat & Judæos horrari ad verum Dei cultum, nobis ante oculos ponunt, ita ut ab Christiano aliquo, vel Judæo qui a Christianismo non longe aberat, petita videantur.

Notavit etiam Quaresmius, *lib.* IV. *elucidat. terræ S.* p. 299. montem hunc nuncupatum fuisse montem trium luminum, & in veteri editione *Actor. c.* 1. pro eo quod nunc legitur *a monte qui vocatur oliveti* lectum fuisse, *a monte trium luminum*: quia illuminabatur a parte occidentis igne jugi qui erat in altari, & a parte orientis primos radios solis excipiebat, antequam hi urbem collustrarent, & copiam olearum producebat, unde fomentum lumini est. Ego tamen mallem credere *montem trium culminum* eum dictum fuisse: nam vere tria culmina habuit, unum in medio, e quo adscendit Sospitator, alterum ad austrum, quod mons offensionis dici solet ab imaginibus numinum illic a Salomone collocatis ut tradunt, tertium ad septentrionem, quod omnium est altissimum & duobus stadiis remotum a loco adscensionis Jesu Christi, Sospitatoris nostri, teste Maundrello *pag.* 176. vulgo Galilæa dictum a discipulis Galilæis, uti multi putant, alii aliunde. Hoc indicari volunt *Matth.* 28. 16. & persuaserunt sibi nonnulli hanc, non aliam, esse Galilæam in qua Cana sita fuit. Anonymus de locis Hierosolymitanis ubi montem oliviferum describit *pag.* 87. Καὶ σιμὰ ἐκεῖθεν στάδια β΄ ἐναι ἡ Γαλιλαία ὁ ἐν Κανᾷ γάμος, ὅπου ἐποίησεν ὁ Χριστὸς τὸ ὕδωρ οἶνον. *Prope, stadiis duobus inde, Galilæa est & Cana in qua nuptiæ celebratæ sunt, in quibus Christus vinum in aquam convertit*. Oportet aliquem omnium rerum rudem esse, qui hæc sibi persuadeat & aliis persuadere conetur.

Josephus aliquoties hujus montis meminit. *Antiq.* VII. 8. Ἐλαιῶν ὄρος vocat, & ibidem ex vertice ejus Davidem respexisse Hierosolymas narrat. *Antiq.* XX. 6. dicitur stadia quinque (i. e. iter Sabbathi, 2000. cubitos: vide quæ nos *libro* II.) distare ab Hierosolymis, & e regione urbis situs, πόλεως ἄντικρυς κείμενον ὄρος. *Lib.* VI. *de bell. cap.* 3. jubetur legio decima castra ponere ad montem oliviferum sexto stadio ab Hierosolymis, προσετέτακτο αὐτοῖς ἓξ ἀπέχοντας τῶν Ἱεροσολύμων σταδίους στρατοπεδεύσασθαι κατὰ τὸ ἐλαιῶν καλούμενον ὄρος, nempe una pars montis longius ab urbe aberat quam alia. Suidas tres partes montis recte distinguit ad voces Τέρμα & ὑπώρεια. Ἀκρώρειαν, ὑπώρειαν, & τέρμα. *Verticem*, *latera*, & *radices*. Vox illa ὑπωρείαις pro ὑπεργείαις, quod nunc legitur, restituenda est in Eusebii Onomast. ad vocem Γάδαρα. Ibidem scribit hunc montem urbi objacere ab oriente, profunda valle ab ea discretum, cui nomen Kedron. Idem Josephus *lib.* IX. *Antiq. cap.* 11. narrat imperante Ozia terræ motu avulsam esse de monte Oliveti, ad locum ἐρωγῇ dictum ante urbem, dimidiam partem quæ ad occidentem erat & convolutam per quatuor stadia ad partem montis orientalem fuisse delatam. Hæc ex Josepho descripsit etiam Eusebius *lib.* VI. *Evangel. præpar. p.* 291. & ex ταῖς ἔξωθεν Ἰουδαικαῖς δευτερώσεσι, id est ex Misna, vel potius Baraita, eum hæc hausisse arbitratur quas noverit Hebræus existens ex Hebræis.

Tempore Hieronymi crucis signum templo montis Oliveti impositum late conspiciebatur: meminit ejus aliquoties. Ita in epitaphio Paulæ, *rutilantem montis Oliveti crucem adspiciam de quo Salvator adscendit ad Patrem*. Epiphanius notat *l.* 1. *adv. hæres. pag.* 340. 341. per hunc montem viam publicam duxisse Jerichunte Hierosolymas: & *pag.* 394. montem hunc altiorem esse omnibus aliis circa eum, sed montem Gabaon, qui 8. milliaribus inde distat, multo esse altiorem.

Quomodo se habuerit sæculo septimo intelligetur ex his Adamnani de locis sanctis *l.* 1. *Aliarum arborum genera, exceptis vitibus & olivis, in monte Oliveti, ut refert Arculfus, raro reperiri possunt: segetes vero frumenti & ordei in eo valde late consurgunt. Non enim brucosa sed herbosa & florida illius terræ qualitas demonstratur. Al-*

Altitudo autem ejus æqualis esse altitudini Sionei montis videtur: quamvis mons Sion ad montis Oliveti comparationem in Geometricæ dimensionibus, latitudine videlicet & longitudine, parvus & angustus esse videtur. Inter hos duos montes vallis Josaphat, de qua superius dictum est, media interjacet a septentrionali plaga in australem porrecta partem. Idem etiam ibidem meminit *cujusdam Bethaniæ campuli magna olivarum silva circumdati.* Solet autem Bethania ostendi sita ad orientem in descensu montis Oliviferi, quod omnia itineraria testantur.

Idem tradit mare mortuum inde conspici potuisse. *Quod scilicet idem mare salsissimum & de montis Oliveti specula sæpius (sicut ipse narrat) sanctus prospexit Arculfus.* Tradunt omnes qui eum viderunt montem si ab orientali plaga conspiciatur, uti si quis a Jerichunte veniat, maximum apparere, sed si ab urbe ipsa videatur, non adeo magnum, quia ipsa urbs altis collibus insidet. Eminet tamen mons olivifer supra urbem ipsam. Audiamus Phocam in descriptione locorum Terræ Sanctæ. Ἔστιν οὖν ὁ τόπος σμικρόν τι τῆς πόλεως ὑπερανεστηκὼς βουνὸς διὸ καὶ οὐ πάνυ μέγας ὅσον ἀπὸ τοῦ τῆς πόλεως φαίνεται μέρους, ἀπὸ δὲ τοῦ πρὸς Ἰορδάνην μέρους αὐτοῦ καὶ τὴν Βηθανίαν καὶ πάνυ ἐστὶν ὑψηλότατος χθαμαλίζεται γὰρ τὸ τοῦτο κατάχυμα μέχρι καὶ τῆς ἐρήμου. *Est autem hic locus (mons Oliveti) collis paullum urbem ipsam supereminens, & propterea neque prægrandis si ab urbe ipsa conspiciatur, si vero a Jordane & Bethania oculos in eum conjeceris, maxime celsus videtur: collis enim inde a deserto leni acclivitate nascitur.* Hinc lucem accipit Perdiccas Ephesius in descriptione Hierosolymæ.

Ὄρος μικρὸν ἀνεστηκὼς ἐστὶ τοῦ Ἐλαιῶνος
Ἐγκάρσιον οὐκ ὄρθιον κείμενον πρὸς τὴν Ἕω,
Ὀλίγον τὴν διάμετρον, γεῶδες καὶ πετρῶδες,
Τὸ μῆκος οὐ μακρότερον ἀλλὰ μιλίων δύο,
Εὐθύγραμμον τὴν κορυφὴν ἔχον ἀλλ' οὐκ ὀξεῖαν,
Οὗπερ ἐν μέρει πρὸς βορρᾶν ἐστὶν ἡ Γαλιλαία,
Ἐν ᾗ δραμόντες ἔβλεψαν οἱ μαθηταὶ τὸν κτιστήν.

Mons est pusillus quem abs oliveto vocant,
Non recta ad auroram sed oblique situs.
Dimensio exigua est, petrosum ac solum,
Est quippe longitudine duum millium.
Huic rectilineus est apex, nec acutus est:
In parte cujus ad aquilonem est Galilæa
Qua transeuntes viderunt Christum pii.

Ita hæc reddidit Morellus: sed omnia exprimere ut cum Græcis convenirent vix potuit, quod legibus carminis adstringeretur. *Sic mons pusillus* dicitur, quum Græca dicant montem eminentem paullulum, respectu scilicet urbis, uti mox Phocam loquentem audivimus. Nolim enim montem hunc dici *montem pusillum*, quamvis & hoc placuisse Bocharto videam in Hierozoico *part.* II. 31. qui ita hæc verba Phocæ accepit. Sic pro διαμέτρῳ dimensionem dixit. Alia non tango, ut notem per Galilæam hic intelligi non debere regionem eo nomine notam, sed collem aliquem, ad boream summi apicis montis oliviferi, qui & ipse pars ejus censetur, quique Galilæa dicitur, quod hic locus credatur intelligendus, quum post resurrectionem Christus dicitur discipulis suis præiturus in Galilæam; vel, ut alii, quod Galilæi, qui Christum adscendentem viderant, hic diu commorati fuerint.

Abesse hunc montem Hierosolymis iter Sabbathi legitur *in Actis Apostolicis, cap.* I. 12. Id efficit bis mille cubitos, quos pares esse millari uni scribit ex Origene Œcumenius, Μίλιον ἕν, ἡ τοῦ Σαββάτου ὁδὸς ὥς φησιν Ὠριγένης ἐν τῷ πέμπτῳ στρώματι δισχιλίων πηχῶν ὑπῆρχε. Sed hoc nimium est, uti alibi ostendimus: & de hoc spatio quo mons olivifer ab Hierosolymis abest agemus infra *libro* II. quando Flavii Josephi verba ad hanc rem facientia examinabimus. De Bethania autem & Bethphage, vicis in hoc monte sitis, dicemus *libro* III. Ceterum inter recentiores vix quenquam novi qui accuratius montem oliviferum describat & singula notet per certa intervalla Johanne Cotovico, Trajectino, in Itinerario Hierosolymitano, *pag.* 261. & *seqq.*

CAPUT LIII.

DE RELIQUIS MONTIBUS PALÆSTINÆ.

Montes regionis transjordanicæ. Montana Gilead. *Montes* Baſchan. *Mons* Nebo *qui &* Abarim *Græci pro* עברים *legerunt* עבר ים. *Mons ferreus quis.* Σίδιρον ὄρος *apud Glycam quid.* Σηελὰς γῆ *in qua columnæ Sethi ſuperſtites. Montes regionis cis Jordanem ſitæ Scala Tyriorum.* Mons Ἀσαμὼν *in medio Galilææ. Montes* Gilboe. *Mons* Tzemaraim *in Ephraimitide.* Tzalmon. Schomron. Garizim *&* Ebal. *Mons* Gaas. *Quædam in Midraſch Coheleth illuſtrata.* נחלי געש *qui. Montes* Bather. *Mons regius. Stupenda hyperbola in ſcriptis Judaicis de numero urbium in illo tractu montano. Mons* Angaris. Ὄρεα Ἐγγηδήνη *apud Joſephum. Sodomeni montes Galeno memorati. Alii montes Palæſtinæ minus noti,* Aza, Sartaba, Gerophna. *Mons* Auraſius. *Suidæ emendatio tentata.* Azazel *num montis nomen.*

IDoneum viſum eſt uno capite complecti quæ de ceteris Palæſtinæ montibus dicenda habemus, quod de ſingulis haud ita multum in ſcriptis veterum tradatur: atque adeo primo quidem notabimus montes quoſdam terræ transjordanicæ, deinde cis Jordanicæ, tum illos quorum ſitus eſt incertior.

Montana *Gilead* הר גלעד, Γαλαδὴς Joſepho *Antiq.* I. 19. inter montes trans Jordanem eminent. Si Euſebium audimus in onomaſtico, attingunt Libanum & inde per deſertum extenduntur uſque ad regionem olim a Sichone poſſeſſam & Rubenitis datam. Hieronymus ſcribit cecidiſſe hunc montem in ſortem filiorum Ruben, Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe. Adeoque pars magna horum montium erunt illi quibus μέγα Πεδίον Jordanis ad ortum cingi ſcribit Joſephus.

Montes *Baſchan Pſ.* 68. 16. & alibi memorati partem conſtituunt illorum montium qui continenti ſerie a Libano uſque ad Pharan porriguntur, & uti nomen indicat in regione Baſchan quærendi ſunt, de qua vide quæ notavimus ſupra *capite* XXXIII.

Mons *Nebo* נבו, qui & mons עברים *Abarim*, exadverſus Jerichuntem conſtituitur a Joſepho *Antiq. lib.* VI. 7. τοῦτο ὑψηλὸν Ἱεριχοῦντος ἀντικρὺς κεῖται, excelſus eſt & contra Jerichuntem ſitus, Ex *Deuter.* 32. 49. diſcimus Moſen in eo monte vita functum eſſe: quem in portione tribus Ruben mortuum, at in portione tribus Gad ſepultum in Gemara Sota *cap.* I. ſcribitur. Hic *Jerem.* 22. 20. jungitur cum Libano & Baſchan, montibus altiſſimis. Alii tamen עברים illic *vada* reddunt, & Græci legerunt disjunctis literis עבר ים, habent enim πέραν τῆς θαλάσσης. Euſebius in onomaſtico collocat hunc montem ſex milliaribus a Chesbon verſus occaſum. Meminit idem ad voces Ἀραβὼθ Μωὰβ montis *Phogor* qui eſt inter Liviada & Esbunta. Idem & aliorum montium in trans Jordanica meminit, uti ad vocem Ἀροὴρ montis in cujus vertice illa urbs ſita erat, & ad vocem Γάδαρα montis in quo Gadara urbs ſita fuit, & ad vocem Γέργεσα montis ad lacum Tiberiadis, e quo porci præcipitati ſunt, & ad vocem Ἰαβὲς montis in quo illa ſita. Meminit & Esbuntis in monte ſitæ. Urbem Gamalam etiam monti inſediſſe Joſephus teſtatur *l.* IV. *de bell. c.* I.

Mons ferreus, Σιδηροῦν ὄρος, teſte Joſepho *lib.* V. *de bello cap.* 4. ſe extendit uſque ad Moabitin. Glycas *annalium parte* II. *pag.* 129. tradit Joſephum ſcribere in hoc monte ferreo lapideam columnam Sethi ſuo tempore conſpicuam fuiſſe, Ἥτις στήλη (ſunt verba Glycæ) μετὰ τὸν κατακλυσμὸν εἰς τὸ Σίδιρον ὄρος ἔμεινε καὶ ἔστιν ἕως ἄρτι ὡς φησὶν Ἰώσηπος. Verum in Joſepho hæc hodie non leguntur, & regio, in qua ille ſuperſtitem ſcribit eſſe columnam lapideam nepotum Sethi, nuncupatur ei *Antiq.* I. 2. Σηελὰς γῆ. Procopius Gazæus videtur in Joſepho legiſſe Συελάς. Vide eum in commentario ad *cap.* XI. Geneſeos. Euſebius in Joſepho legit Ἰσελίαν: vide onomaſticon ejus ad vocem Evilat. Interpres vetus Joſephi, *id terra Sirida*. Syncellus & Manethos ἐν τῇ Σηελαδικῇ γῇ. Euſtathius in Hexæmero habet, fere uti Glycas, εἰς τὸ Σίδιρον ὄρος. Non dubito terram Seriada eſſe regionem Serum in India, quam Joſephus ipſe *Antiq.* I. 8. Σηελίαν vocat, pro qua Συρίαν alii ſubſtituerunt.

Inter montes regionis cis Jordanicæ ad ſeptentrionem celebris eſt *Scala Tyriorum*, סולמא של צור in *Midraſch Coheleth fol.* 101. *col.* 4. dicitur (unde forſitan nomen habet mons Ἀλσάλαμος Trachonitarum Arabum, memoratus Ptolemæo, quod Arabes ſcribunt السلم) a Joſepho Κλίμαξ Τυρίων, qui eum ſcribit eſſe altiſſimum & a Ptolemaide boream verſus diſtare ſtadia centum. Vide illum *lib.* II. *de bello cap.* 9.

Aſa-

Asamon, Ἀσαμὼν mons est in medio Galilææ situs prope urbem Tzipporin, teste Josepho *lib.* II. *de bello cap.* 23. Inde manasse nomen Asamonæorum, qui vulgo Maccabæi audiunt, Noldius *in historia Idumæa* opinatur. Ego malim id nomen a חשמונים ducere, crediderimque nomen Hebræum montis Ἀσαμὼν fuisse חשמון *Chasmon*.

Montes *Gilboe* Γελβουὲ & Γελβοὲ Josepho appellantur *Antiq.* VI. 15. Eusebius in Onomastico ita illos describit & Hieronymus: *Gelboe montes alienigenarum: in sexto lapide a Scythopoli, in quibus etiam vicus est grandis qui vocatur Gelbus*. Ceterum montes vocat alienigenarum a Philistæis, qui illic exercitum Israelitarum fuderunt. Philistæi a Judæis Græco sermone scribentibus ἀλλόφυλοι solent dici i. e. alienigenæ, & a Christianis primæ Ecclesiæ doctoribus, quemadmodum fuse ostendimus supra cap. XIII. Ab his montibus Gilboe alii montes videntur porrecti fuisse usque ad lacum Asphaltiten, qui illi sunt quibus μέγα Πεδίον Jordanis cingitur ab occasu, quosque ad agros usque Scythopolitanos Josephus extendit *lib.* V. *de bell. c.* 4. Ros in montes Gilboa descendere solitus, uti liquet ex 2. *Sam.* I. 21. confirmat ea quæ de rore Chermonis [vicini enim sunt Chermoni montes Gilboa] diximus supra *cap.* XLIX.

Mons *Tzemaraim*, הר צמרים 2. *Ch.* XIII. 4. erat in montanis Ephraim, ad quem locum exercitus Jeroboami Abiæ occurrit. Σαμαρῶν ὄρος Josepho *Ant.* VIII. 5. ac si esset idem atque mons שמרון *Schomron*, Σαμαρών, cui inædificata fuit urbs eodem nomine, postea Samaria nuncupata, at omnino ab illo distinguendus.

Tzalmon, Σελμών Eusebio in onomastico. Ἐν σκιᾷ habent quidam codices *Ps.* 68. 15. pro בצלמון: incertumque est omnino an & quis mons illic eo nomine indicetur. Sed *Jud.* 9. 48. mons צלמון Tzalmon memoratur situs in Samaritide, unde ramos arborum petiit Abimelech quibus uteretur adversus Sichemitas.

Schomron, mons est cui inædificata est Samaria & ipsa Schomron dicta, de qua vide libro III. ad vocem *Samaria*.

Gerizim & Ebal montes sunt, inter quos in valle media jacet urbs celebris Sichem olim, postea nuncupata Neapolis. Plura hic de illis non adscribam quia singulari dissertatione montem Gerizim descripsi, quæ extat inter miscellaneas, parte prima.

Mons *Gaas* videtur juxta vicum Thamnam quærendus, ubi tempore Eusebii sepulcrum Josuæ ostendebatur. Vide Eusebium in onomastico ad vocem Γαάς. Mons fuit situs in Ephraimitide, ad cujus partem borealem erat Timnathserach, sepulcro Josuæ nobilitatus. *Jos.* 24. 30. In *Midrasch Koheleth fol.* 105. *col.* 2. & in *Midrasch Ruth fol.* 42. *col.* 2. legitur רבנין אמרי חזרנו על כל המקרא כולה ולא מצינו מקום ששמו הר געש *dixisse Doctores pervolvimus universum codicem sacrum nec uspiam* [excepto hoc loco] *invenimus locum cui nomen est mons Gaas*. Invenitur tamen *Jud.* 2. 9. Sed verum est illum locum quum de eadem re agat, id est loco sepulturæ Josuæ, vix diversum a præcedente posse censeri: & quum 2. *Sam.* 23. 30. & 1. *Chron.* 11. 32. נחלי געש valles aut fluvii [ἀπὸ χειμάῤῥων Græci habent] Gaas memorantur, certum non esse eundem montem Gaas intelligendum esse.

Montes *Bather Cant.* 2. 17. ὄρη κοιλωμάτων Græcis: possent illi esse qui circa Betarin sunt. Vide infra *lib.* III. ad hanc vocem.

Mons *Gabaon* Epiphanio dicitur esse altissimus, *lib.* I. *adv. hæreses pag.* 394. mons quidem olivifer [ita scribit] omnium montium circa Hierosolymas sitorum maxime excelsus est, verum octo milliaria inde abest ἡ Γαβαὼμ ὑψηλοτάτη *cacumen Gabaon quod altissimum est*. Inde nomen גבעון *Gabaon*.

Mons *regius* הר המלך in qua 10000. urbes עשרת אלפים עיירות sitæ fuisse leguntur in *Echa Rabbati fol.* 75. 3. (quæ vix ferenda nostris auribus est hyperbole) sic ut mille ex iis possederit R. Eleazar ben Charsum. Videtur ὀρεινὴ περὶ Ἱεροσόλυμα (sic illam nuncupat Epiphanius) ita dicta ab urbe regia, Hierosolymis. Hujus pars inter Jerichuntem & Hierosolymas ὀρεινὴ ἄντικρυς Ἱεροσολύμων Josepho *lib.* V. *de bell.* 4. appellatur.

Angaris. Meminit Plinius *lib.* V. *cap.* 13. Gaza & intus Anthedon, mons Angaris. Postea Ascalonis meminit, sic ut mons Angaris inter Gazam & Ascalonem videatur quærendus: sed Plinii verba corrupta esse illo loco liquet ex iis quæ mox sequuntur, *regio per oram Samariæ*.

Montes *Engaddeni* memorantur Josepho, Ἐγγηδήνη ὄρεα *Antiq.* VI. 14. Vide infra *lib.* III. ad voc. *Engaddi*.

Sodomenos montes Galenus commemorat. Verba dedimus supra *cap.* XXXVIII. *pag.* 243. hic non repetenda.

Præ-

Præter hos montes alii in ſacris literis & ſcriptis profanis memorantur, uti mons Ephron *Joſ.* 15. 8. mons *Amalekitarum Jud.* 12. 15. montes ad ortum Bethel *Gen.* 12. 5. & montes Hieroſolymitani Tzion & reliqui, de quibus libro III. dicetur ad vocem *Jeruſalem*: & nomine ſingulari haud noti, quales ille qui in conſpectu Chebronis eſt, quo Samſon portas Gazæ detulit *Judic.* 16. 3. & ille qui in conſpectu vallis Hinnom eſt verſus occaſum in extrema convalle Rephaim verſus boream *Joſ.* 15. 8. & alii quorum in deſcribendis finibus tribuum fit mentio. Meminit etiam Joſephus montis ad quem ſita fuit Tiberias, & alterius ad Taricheas: utraque urbs ei nuncupatur ὑπόρειος *l.* III. *de bell. c.* 17. & hunc quidem montem vocat ὄρος ἀντικρὺ τῆς πόλεως, *montem exadverſus urbem* (Taricheas] *ſitum*. Meminit & Euſebius montis ad cujus radices fons ebullit in quo baptizatus eſt eunuchus Candaces ad v. Βηθσούρ. Inter hos montes etiam forſan recenſendi ſunt adſcenſus מעלות, veluti מעלה הזיתים 2. *Sam.* 15. 20. qui adſcenſus eſt montis oliviferi, adſcenſus Bethchoron *Joſ.* 10. 10. adſcenſus Adummim *Joſ.* 18. 17. adſcenſus Acrabbim *Joſ.* 15. 3. *Jud.* 1. 36. ſed incertum eſt colleſne fuerint, quibus etiam adſcenſus tribui poteſt, an montes.

Mons eſt quidam Ἀζᾶ dictus, niſi nos librarii fallunt, ad quem Judas Maccabæus cum Bacchide conflixit ultimo prælio in quo occubuit. Joſephus *Ant.* XII. 19. Idem tamen ὄρος Ἀζώτου appellatur 1. *Macc.* 9. 15. Crediderim facilius librarios imperitos Azotum ſubſtituiſſe pro Aza quam Aza pro Azoto. Notius enim eſt nomen Azoti quam Azæ.

Montes *Sartaba*, & Gerophna videntur etiam montibus terræ Iſraeliticæ adnumerandi, סרטבא & גרופינא, nam in his faces quaſſatæ ſunt ad indicandum novilunium. Primum in monte olivifero fiebat indicium, dein Sartaba, dein Grophena, dein חוורן Chavran, dein בית בלתין. Vide Cod. Rosh Haſchana, *cap.* 2. Sed incertus eſt horum ſitus, uti & incertum eſt qui ex his extra terram Iſraeliticam fuerint.

Montis *Auraſii* Suidas meminit veluti ex Joſepho, & poſſet quis ſuſpicari illum eſſe montem Palæſtinæ. Sed non dubito Suidam illic eſſe corruptum, & legendum Προκοπίῳ pro Ἰωσήπῳ. Verba hæc ſunt Ἀκρότομον τὸ ὄρος τὸ δύνατον [recte Pearſonus ſubſtituit δύσβατον] παρὰ τῷ Ἰωσήπῳ. Ἐν Αὐρασίῳ τῷ ὄρει πέτρα ἀκρότομος ἦν &c.

Mons *Azazel*, עזאזל, commemoratur quibuſdam inter Judæos, qui ſibi perſuaſerunt, quum hircorum alter feſto die expiationis diceretur eſſe ſacer Deo לשם, alter לעזאזל, indicari montem aliquem hoc nomine *aſperum*, עז, & confragoſum. Sed haud crediderim hoc eſſe nomen montis, & alibi de hac voce mentem meam aperui.

Denique nonnulla ad ſitum montium & locorum campeſtrium Palæſtinæ facientia peti poſſunt ex Euſebio & Hieronymo, ubi de viis agunt ducentibus ab una urbe Palæſtinæ ad aliam. Solent enim vel κατιόντων vel ἀνιόντων ſcribere, veluti κατιόντων ἀπὸ Αἰλίας εἰς Διόσπολιν, *deſcendentium ab Ælia verſus Dioſpolin*, unde liquet Dioſpolin in loco humiliori quam Æliam ſitam fuiſſe. De his nos uberius agemus *lib.* II. ubi de viis publicis Palæſtinæ.

CAPUT LIV.

DE VALLIBUS PALÆSTINÆ.

Varia nomina vallium. נחל *qualis vallis.* Ulva *ab* urva *dicta. Gloſſæ veteres illuſtratæ.* גי *quid.* עמק. *Euſebius emendatus.* בקעה *quid. Recenſentur valles quæ* נחלים *dicuntur. Vallis botri: Botri uvarum in Palæſtina etiam hodie eximiæ magnitudinis. Valles Gerar, Kedron, Schittim. Meſſias mannam cœlo demittet uti Moſes, ſecundum ſententiam Judæorum veterum. Valles nomine* גיא *nuncupatæ. Vallis Hinnom. Vallis ſalis, viatorum, Tzephata, Jiphtach el, fabrorum, viſionis, Tzeboim. Valles nomine* עמק *dictæ. Vallis Rephaim. Error Hieronymi. Vallis Joſaphat. Vallis laudationis. Vicus Capharbarica ubi. Vallis regis. Vallis Achor. Vallis terebinthi. Valles aliæ. Valles dictæ* בקעות. *Vallis Arbel. Vallis prope Areopolin. Vallis Jerichuntina.*

Poſtquam de montibus Palæſtinæ egimus, æquum eſt aliqua ſubjungi de vallibus. In quo argumento ita verſabimur ut, quandoquidem variis nominibus valles apud Hebræos nuncupantur, נחל nimirum, גי, עמק & בקעה, luſtraturi ſimus hoc

hoc ordine ſingulas quarum mentio fit in ſacris literis & ſcriptis profanis. Sic enim ſine dubio unaquæque ad certas ſpecies referri debet, quum nomen Latinum *vallis* nimis generale ſit. Perſuaſum certe mihi eſt alius generis vallem eſſe quæ נחל dicitur, alius quæ גי & עמק. Vallis dici ſolet ab Hebræis quod inter montes duos pluresve intercipitur: vallis etiam regio litori maris adſita. Vallium aliæ hyeme aquas recipiunt, quarum alvei fiunt, aliæ nequaquam. Hæc mihi videntur originem dediſſe variis illis apud Hebræos vallium nominibus, quod clarum fiet ſi examinemus nomina vallium & earum naturam.

נחל indicare vallem puto quæ torrentes hyeme tranſmittit, & æſtate plerumque ſicca eſt. Talis eſt vallis Kedron נחל קררון. Signa iſtiuſmodi נחלים dicuntur eſſe cannæ in Talmude [vide verba ipſa ſupra *cap.* XLVII.] quamvis & נחלים illic pro torrentibus accipi queat: nam cannæ ſigna ſunt torrentium & vallium in quas ſe aquæ hyemales demittunt, quod tantum non idem eſt. Salices in iſtiuſmodi vallibus creſcentes appellantur ſalices הנחל. Vallem talem ſive הנחל nobis elegantiſſime deſcribit Ovidius, cannis quoque & ſalice memoratis, *Metamorphoſeon lib.* VIII.

Concava vallis erat, quo ſe demittere rivi
Aſſuerant pluvialis aquæ. Tenet ima lacunæ
Lenta ſalix, ulvæque, leves, juncique paluſtres,
Viminaque, & longa parvæ ſub arundine cannæ.

In codice meo Ovidii manu exarato legitur *urvæ* pro *ulvæ*, quod eſt in editis. Quamvis autem ſponſor eſſe non velim illud *urvæ* ab ipſius poetæ manu profectum eſſe, attendi tamen meretur ſcriptura, quæ mea quidem ſententia veram vocis *ulvæ* originem vulgo ignotam indicat. *Urvum* eſt quod ſurſum reflectitur, quod poſterior ætas curvum dixit, quodque optime exprimit naturam ulvę. *Urvat. Ennius in Andromeda. Significat circundat*: ſunt verba Feſti. Apud Ennium eſt, *Circum ſeſe urvat ad pedes a terra quadringentos caput*. Notum eſt *urbis* nomen ab *urvo* ararri dictum eſſe. Huc refero quod in gloſſis veteribus lego, *Urbata* περιεϛφραγισμένα. Illud *urbata* eſt idem atque *urvata*, id eſt, *circumdata*. Ibidem *urbacio*, περιχάραξις. Id eſt *urvatio*. Non ſinunt nos de hac re dubitare quę in iiſdem gloſſis habentur: Περιχάραξις, *circumductio*, *urbacio*, & Περιχαρακῶ, *vallo*, *circumvallo*. Hęc de origine vocis *ulvæ* dicta ſunto ne vel a verbo *alluo* vel voce *udum* aut ὕλη eam arceſſamus.

גי Græcis φάραγξ plerumque vel κοιλὰς, quamvis & Hebræum Γαὶ, vel Γὴ ſæpe retineant, unde in Euſebii Onomaſticon irrepſit Γαὶ, φάραγξ, videtur vallem notare quæ alveum rivis torrentibus præbere non ſolet: nec plana ſed cava eſt, ita ut repleri poſſit.

עמק putem aut de locis majoribus aut magis planis uſurpari, uti *Joſ.* 17. 16. vallis Jizreel עמק appellatur, & quum a Lydda uſque ad mare dicitur eſſe עמק: verba Talmudicorum dedimus ſupra capite XLVII. Quare illa vox per planitiem redditur uti *Geneſ.* 14. 10. pro עמק Targum habet מישור. *Significat autem* Miſor *loca plana*, ſunt verba Hieronymi in Onomaſtico ad vocem *Miſor*. Quamvis hæc interpretatio vocis עמק per משור ſola non ſufficiat ad firmandam illam vocis ſignificationem: nec enim deſunt exempla pro נחל ſubſtitutum fuiſſe a Chaldæis interpretibus מישור uti *Joel.* 3. 18. Oportuit ſane non adeo illos incertos fluctuaſſe, quod & Aquilæ, Symmacho, aliiſque Græcis interpretibus contigit qui עמק aliquando per κοιλάδα aut πεδιάδα, nonnunquam per Σεφηλὰ, & ipſa voce Hebræa in ſcriptum ſuum translata ἐμὲκ vertunt. Sic עמקים Ἐμακὲμ (ita legendum pro Ἐνακὲμ) Symmachus & Aquila reddunt κοιλάδων, uti notavit Euſebius in Onom. ad hanc vocem, & ἔμεκ verterunt per κοιλάδα, notante eodem ad vocem Ἐνεμὲκ, & Βηθεμὲκ Symmachus reddit τὴν κοιλάδα. Ita enim legendum eſſe Σ. τὴν κοιλάδα pro εἰς τὴν κοιλάδα liquet ex Hieronymo. Sic שפלה Aquila per πεδινὴν Symmachus per κοιλάδα reddunt, eodem notante ad vocem Σεφηλά. Verum & vocem ערבה reddit Symmachus πεδινὴν, uti idem notat ad vocem Ἐναραβὰ, & עמק אלה Symmachus & Theodotion reddunt κοιλάδα δρυὸς, vide eundem ad vocem Ἠλά.

בקעה non putem a עמק multum eſſe diverſum. In ſacris literis legitur בקעה Megiddo 2. *Chron.* 35. 22. *Zach.* 12. 11. & *Nehem.* 6. 2. בקעת *Ono*. בקעת לבנון ad radices Chermonis *Joſ.* 11. 17. *Deut.* 11. 11. terra Iſraelitarum dicitur terra montium & בקעות, ὀρεινὴ καὶ πεδεινή. Sic montes & בקעות junguntur veluti *Pſal.* 104. 8. Ad illuſtrationem eorum quæ diximus de ſignificatione גי, בקעה & aliarum vocum

 faciunt

faciunt quæ leguntur *Jeſ.* 40. 4. ubi ex oppoſitis liquet quæ vis vocibus ſubſit. Græcam verſionem adjiciemus.

גיא	φάραγξ	ינשא	πληρωθήσεται
הר וגבעה	ὄρος ϗ βυνός	ישפלו	ταπεινωθήσεται
עקוב	τὰ σκόλια fient	מישור	εὐθεῖα
הרכסים	ἡ τραχεῖα	בקעה	πεδία

Initium ducemus ab iis locis quæ nomine נחלים nuncupantur. Quid ea voce notetur ſtatim diximus, & quum vox ſit ambigua, flumina æque ac valles indicare apta, (uti evidenter cernimus 2. *Reg.* 3. 16. ubi נחל dicitur implenda aqua, quod ibi vallem notat, & *Lev.* 11. 9. ubi ſquammigera animalia in maribus & נחלים eſſe dicitur, quod flumina illic ſine dubio indicat) & mire fluctuent interpretes veteres, evitandæ confuſionis gratia ſcripſimus *cap.* XLV. videri nobis nomen נחל, præcipue in deſcriptionibus locorum, pro flumine accipiendum, niſi ex verbis adjectis clarum fiat vallem oportere intelligi. Pauca itaque heic recenſebimus nomine נחל nota quæ pro vallibus ſumenda eſſe videntur.

נחל אשכול *Vallis botri* memoratur *Num.* 12. 23. ita dicta a botro quem inde tulerunt exploratores Iſraelitici. Omnia quæ illic leguntur ſuadent nomen נחל pro valle accipere. Euſebius in onomaſtico ad voces φάραγξ βότρυος notat eam credi eſſe Gophnam 15. milliaribus ab Ælia Neapolim verſus. Hauſeritne hæc ex antiqua traditione, an ex convenientia vocis נפן *vitis*, unde nomen Gophnæ duci poteſt, & אשכול *botri*, ignoro. Hoc addam, quod opponi poteſt hominibus qui labefactandæ ſacri codicis auctoritati unice intenti rident magnitudinem botri a Moſe memoratam, virum integerrimum Henricum Lub, de quo ante memoravi, mihi narraſſe, ſe vidiſſe dum in Palæſtina habitaret botrum uvarum cujus pondus ipſe exploravit & deprehendit eſſe circiter 9. librarum. Verum & alia ſunt quæ ipſis os obturare apta ſunt, uti quod palmes cum botro fuerit, quodque, ne læderetur, a duobus viris portatus fuerit, non autem quod ponderi ejus ſuſtinendo vir unus haud ſuffecerit.

נחל גרר *Vallis Gerar* illa eſt, in qua Iſaacus commorabatur, poſtquam ab Abimelecho ſeceſſionem fecerat. Non eſt dubium quin ea vox vallem ibi notet, quoniam fodiſſe leguntur in נחל & inveniſſe in ea puteos aquæ vivæ. In flumine fodi non ſolet, nec poteſt.

נחל קדרון *Vallis Kedron* quandoquidem hyeme alveum torrenti præbet ſæpe per flumen verti ſolet ab interpretibus. Non repugno : videndum modo quid poſtulent antecedentia & conſequeutia. Joſephus eam Κεδρῶνος φάραγγα nuncupat, & profundam dicit [quare & obſcura fuit, unde nomen habet] inter Hieroſolymas montemque oliviferum ſitam. Vide illum Antiquitatum *lib.* IX. 7. *&* *de bello lib.* VI. *cap.* 3.

נחל שטים *Vallis Schittim*, *Joel* 3. 18. Chaldæo מישר שטין. Symmacho vallis ſpinarum i. e. φάραγξ ἀκανθῶν, Alexandrinis Χείμαῤῥος σχοίνων, *Juncorum* : pro quo etiam legi poſſet σχίνων *lentiſcorum*, uti in *Mich.* VI. 5. Hieronymus obſervat ibi pro שיטים σχοίνους loco σχίνους legi in verſione Græca. Rabbi Saadia dicit הוא הירדן eſſe hanc vallem Jordanem כי הירדן הוא קרוב למקום הנקרא שטים *quia Jordanes propinquus eſt loco Schittim dicto*. Sed vix credo locum trans Jordanicum Schittim hic innui, quum fontis ex Templo prodeuntis fluxus deſcribitur, nec conſtat inde aut Jordanem aut vallem in qua labitur, dictum eſſe vallem Schittim. Si campus magnus quem Jordanes medium ſecat vulgo dictum fuiſſe ſtante Templo ſecundo מישר שיטין conſtaret, inde poſſet duci nomen Scythopolis : certe a juncis quibus ripa Jordanis obſidetur ita dici potuit & hoc magis ſe mihi probaret quam a loco Schittim eſſe dictum & conveniret id verbis Joelis, quoniam regio vel campi ad utramque ripam Jordanis ſteriles erant, uti Joſephus notat, adeoque ſi fonte perpetuo rigarentur, faciem lætiorem acquiſituri. Sed videtur campus magnus Jordanis aptius בקעה & מושור aut עמק quam נחל dici. Ubi ergo quæremus vallem Schittim & quid de illa dicemus ? Non eſt neceſſe aliquid dici quum nihil certi de illa conſtat. Nos incertarum conjecturarum loco ex antiquiſſimis Judæorum commentariis quædam adſcribemus de fonte rigaturo vallem Schittim quæ ad illuſtranda ea quæ Chriſtus de ſe prædicavit mire faciunt, oſtenduntque veteres Judæos exſpectaſſe Meſſiam, qui ea præſtaret, quæ Chriſtum præſtitiſſe conſtat. In *Midraſch Koheleth fol.* 90. *col.* 2. ita legitur רבי ברכיה אמר בשם רבי יצחק כגואל ראשון כך גואל אחרון חה גואל ראשון נאמר ויקמ משה את אשתו ואת בניו

בניו וירכיבם על החמור כך גואל אחרון שנ׳ עני ורוכב על חמור מה גואל הרשון הוריד את המן שנאמר הנני ממטיר לכם לחם מן השמים אף גואל אחרון יוריד את המן שנ׳ יהי פסת בר בארץ מה גואל ראשון העלה את הבאר אף גואל אחרון יעלה את המים שנ׳ ומעין מבית ה׳ יצא והשק את נחל השטים *Rabbi Berachia dixit nomine R. Iſaaci . Sicuti redemtor prior* [*Moſes*] *ita etiam erit redemtor poſterior* (*Meſſias .*) *de priori ſcriptum eſt* , (Exod. 4.) *Moſen impoſuiſſe uxorem & filios aſino quo veherentur . Sic etiam de poſteriore ſcribitur* [Zachar. 9. 9.] *pauper erit inſidens aſino: de priore ſcriptum eſt, eum mannam de cœlo demiſiſſe* (Exod. 16.) *ſic etiam de poſteriore* [Pſalm. 72. 16.] *legitur : eſtne manipulus frumenti , &c. de priore legitur quod aquas populum comitari juſſerit in deſerto , de poſteriore* (Joel. 3. 18.) *fons exibit e domo Dei & rigabit vallem Schittim* . Confer *Matth.* 21. 5. *Joh.* 6. 49. & 4. 14.

In *Midraſh Ruth* aliæ convenientiæ inter Moſen redemtorem priorem & Meſſiam redemtorem poſteriorem recenſentur *fol.* 49. 2. inter quas hæc memoratu digna , Moſen fuiſſe revelatum , & tectum fuiſſe ad tempus Iſraelitis · ſicque de Meſſia , quamdiu latebit ille? כמה נכסה מהן ר׳ תנחומא בשם רבנין ארבעין וחמשה יום *R. Tanchuma dicit nomine doctorum , dies* 45. Stylo prophetico diem eſſe annum quis ignorat ? Vere Chriſtus Judæos multos annos latuit , ſed 45. annis poſtea , everſa urbe & republica Judaica , manifeſtatus eſt iis re vera uti Meſſias , cujus mors hanc pœnam merebatur . Notatu etiam digna ſunt quæ ſequuntur de Meſſia כל שהוא מאמין לו וחיה ומי שאינו מאמין לו הולך לאומות העולם והן ממיתין *quicunque credit in eum vivet , & quicunque non credit in eum vadit ad gentes hujus mundi quæ interficiunt eum* . Confer *Joh.* 3. 16. duplicem enim & Judæi vitam norunt , duplicemque mortem ; לא ימות במותנא תנינא *ne moriatur morte ſecunda* , eſt in Targum Hieroſol. *Deut.* 33. 6. uti in *Apocal.* 11. 11. θανάτου τοῦ δευτέρου eſt mentio.

Valles illæ quæ nomine גיא veniunt plures commemorantur in ſacris literis . גי הנום *Vallis Hinnom* ita dicitur *Joſ.* 15. 8. & גי בן הנום *Vallis filii Hinnom* & גי בני הנום *Vallis filiorum Hinnom* , 2. *Reg.* 23. 10. Vallis erat adſita Hieroſoymis , per quam tendebat limes auſtralis tribus Benjamin *Joſ.* 18. 16. & borealis Judæ , qui idem eſt *Joſ.* 15. 8. Euſebius ad vocem Γαιεννὼμ ſcribit eam vallem fuiſſe juxta murum Jeruſalem ad ortum . Puto tamen etiam ad auſtrum urbis collocandam eſſe , quia in deſcriptione termini borealis Judæ *Joſ.* 15. dicitur is tranſire (ſcilicet procedendo ab ortu verſus occaſum) vallem filii Hinnom ad latus Jebuſi i. e. montis Tzion ab auſtro & pergere ad verticem montis qui eſt e regione vallis filii Hinnom . At ſi vallis Hinnom tantum fuit ad ortum urbis Jeruſalem , quomodo mons ille fuit e regione hujus vallis , inter quam & illum montem alius mons , Tzion videlicet , & aliæ valles interjacebant ? Græci vocem גי ſæpe retinuerunt , ſcribentes γῆ ἐννόμ & γὴ βεεννόμ quamvis & φάραγξ & πολυάνδριον pro גי apud eos legatur . גי מלח *Vallis ſalis* , *Pſal.* 60. 2. *Joſ.* 15. 62. 2. *Sam.* 8. 13. φάραγξ τοῦ ἁλὸς Symmacho & Aquilæ, uti notatur ab Euſebio in Onomaſtico ad vocem Μαλαχήμαλα . Græci multam confuſionem pepererunt reddentes vallem שדים *Gen.* 14. 8. κοιλάδα ἁλυκὴν *Vallem ſalſuginoſam* , unde multi crediderunt eam eſſe eandem ac hanc vallem ſalis . Sed illa vallis Siddim evaſit mare mortuum , ἀφανισθεῖσα & aquis tecta , hæc autem diu poſtea vallis fuit , uti liquet ex teſtimoniis ſacrarum literarum quæ mox produximus , & 2. *Chron.* 25. 11. ubi Amaſia Edomæos in illa valle cecidit.

גי העברים *Vallis viatorum* , *Jeſ.* 15. 6. Qui vallem Arabum vertunt ערבים legerunt. Liquet ex loco citato eam in regione trans Jordanica fuiſſe , aut trans lacum Aſphaltiten in Moabitide.

גי צפתה *Vallis Tzephata* , juxta Mareſam , 2. *Chr.* 14. 10.

גי יפתח אל *Vallis Jiphtach el* , ſita erat in tribu Zebulon , *Joſ.* 19. 14. 27.

גי החרשים *Vallis fabrorum* , jungitur cum Lod & Ono *Neh.* 11. 35. Sunt qui putent fuiſſe nomen urbis.

גי חזיון *Vallis viſionis* , *Jeſ.* 22. 1. Videtur nomen hoc a ſtylo prophetæ , non ab appellatione vulgari hujus loci ortum . In *Echa Rabbati fol.* 57. 3. dicitur id nomen tuliſſe quod חוזים Prophetæ inde orti ſint . In Targum Hieroſolymitano *Gen.* 12. 6. pro *Elon more* legitur *vallis viſionis* , & עמק שוה *Gen.* 14. 17. ibidem מישור חזוא *vallis viſionis* appellatur.

Præter has valles certo nomine nuncupatas memoratur & in ſacris literis *vallis* , גיא , ad plagam borealem urbis Ai. *Joſ.* 8. 11. & *vallis* גיא e regione Bethpeor *Deut.* 3. 29.

Vox עמק quoniam per κοιλάδα & φάραγγα redditur ab interpretibus antiquis , & Talmudici שפלה , id eſt regiones campeſtres diſtinguunt , uti vidimus *cap.* XLVII. ab

ab עמק, sequemur illos & hoc capite, quod de vallibus tractat, & עמקים in sacris literis memoratos persequemur, quamvis & inter illos non desint qui πεδία & campi recte dicerentur. Sed ita fere usurpant illi vocem עמק, ut regio plana quidem & campestris, sed humilior alia cui adjacet etiam campestri, hoc nomine aliquando dicatur: sic Talmudici עמק sive *vallem* Judææ collocant inter Jerichuntem & Engaddi. Josephus de eodem spatio loquens, χθαμαλώτερον, *humilius* id esse scribit quam spatium quod inter Jerichuntem & Hierosolymas est. Talis est illa κοιλὰς quæ cessit Aseritis: vide Josephum *Antiq.* V. I. Lustremus porro valles aliquas nomine עמק nuncupatas.

עמק רפאים *Vallis Rephaim*, κοιλὰς Τιτάνων *Jos.* 15. 8. 2. *Sam.* 5. 18. & κοιλὰς Γιγάντων Josepho *Ant.* VII. 4. dicitur. Hieronymus nimirum tribuit versioni Græcæ, qui Titanas illos, quos mendax Græcia confinxit, indicari voce Rephaim credidit. Ita scribit *in Comment. ad* Galat. 3. *Vallis Titanorum in regnorum libris, Syrenæ & Onocentauri in Isaia, Arcturus & Orion & Pleiades in Job & cetera his similia gentilium falsas & causas & origines habent*. Istos Rephaim fuisse ex priscis Cananææ incolis, de quibus memoravimus capite XXVII. potius crediderim. Eusebius in Onom. ad voces Ἐμὲκ Ῥαφαεὶμ eam in Benjamin collocat: quod Bonfrerio haud placet scribenti eam usque ad Bethlechem extensam ab occidentali latere montis Moriæ, adeoque in Juda fuisse. Videtur etiam *Jos.* 18. 16. huic opinioni favere. Pro עמק רפאים habent Græci *Jes.* 17. 5. φάραγγα στερεὰν. *Jos.* 18. 16. Græci retinent voces Hebræas Ἐμεκ ραφαείμ, atque ita Eusebius in Onom. *Jos.* 15. 8. Græci habent γῆς Ῥαφαΐμ, vocem Hebræam ני [quæ *vallem* notat] usurpantes Græca flexione uti ἐν γῇ Ἐννὸμ scripserunt pro בני הנום & *Ezech.* 39. 15. אל גיא reddunt εἰς γαί. Et *commate* 11. τὸ γὲ pro גיא.

עמק יהושפט *Vallis Josaphat*, *Joel* III. 2. & 12. Alibi hujus mentio non fit in sacris. Cyrillus *Comm. in Joelem*. Ἐν τῇ κοιλάδι Ἰωσαφὰτ. Χῶρος δὲ οὗτος οὐ πολλοῖς σαδίοις ἀπέχων τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐν τοῖς πρὸς ἠῶ μέρεσι· ψιλὸν δὲ εἶναι φησὶ καὶ ἱππήλατον. *In valle Josaphat. Locus hic est non multis stadiis distans Jerusalem versus orientem. Dicunt eum esse nudum & equitationi aptum*. Aben Ezra in commentar. putat esse vallem laudationis a Josaphato ita dictam 2. *Chron.* 20. Kimchi esse vallem vicinam urbi Hierosolymitanæ ubi forte Josaphat aliquod opus ædificaverat, vel ubi quid memoratu dignum gesserat. Sunt qui hanc vallem judicio ultimo Dei atque universali destinatam colligant ex *Joel* III. 12. & hinc nata inter Judæos opinio resurrectionem universalem fore ad montem oliviferum, cui adsitam esse vallem hanc Josaphati plurimi sibi persuaserunt, sed debili argumento nixi.

עמק הברכה *Vallis laudationis*, Κοιλὰς εὐλογίας, in qua Deus hostes Josaphati fudit *Jos. Ant.* IX. I. 2. *Chron.* 20. 26. videtur fuisse in deserto Thecoæ, vide *comma* 20. Et dicta hoc nomine est quia Deum ibi laudarunt parta victoria contra Ammonitas, Moabitas & incolas montis Seir. Videtur mihi hic locus esse idem vel certe vicus inde dictus esse qui Hieronymo in vita Paulæ Caphar baruca dicitur. Ita ille. *Altera die orto jam sole stetit in supercilio Caphar baruca, id est villæ benedictionis: quem ad locum Abraham Dominum prosecutus est. Unde latam despiciens solitudinem ac terram quondam Sodomæ ac Gomorræ, Adamæ & Seboim, contemplata est balsami vineas in Engaddi & Segor*. Engaddi vero non longe aberat a valle Beraca, nam ad Engaddi castra metabantur Ammonitæ 2. *Chr.* 21. I. Meminit etiam Epiphanius loci cujusdam Καφαρβαρίχα, qui tria milliaria aberat Chebrone: & uti ego puto, idem locus est atque hic noster. In vita quoque S. Euthymii magni Abbatis legitur Βαρικὰ dicta, μεταξὺ Βαρικῶν καὶ Ἀρισοβουλιάδος, *inter Barica & Aristobuliada*. Quidam codices Latini ostendunt ibi lectum fuisse Καφαρβαρικῶν, nam vestigia vocis prioris referunt, quum exhibeant inter Parabarichos [sæpe autem ex *Caphar* natum est *Para*, ut *Paradagon* &c.] & Aristobuliadem. Vico autem Aristobuliadi ibidem vicina fuisse dicitur solitudo Ziph in qua David delituit.

עמק שוה & עמק המלך *Vallis regis*, *Gen.* 14. 17. 2. *Sam.* 18. 18. illa vallis erat ubi rex Sodom & Melchizedec in occursum Abrahami iverunt, post cæsum Kedorlaomer. In Midrasch Coheleth *fol.* 100. *col.* I. legitur esse dicta עמק שוה ששם השוו וקצצו ארזים עשו לו בימה גדולה והושיבוהו עליה למעלה והיו מקלסין לפניו ואומרים אדני נשיא אלהים אתה וגו' quod illic ex æquo convenerint omnes gentes & ex stratis cedris thronum fecerint, in quo Abrahamum collocarint, eum agnoscentes Principem, uti est *Genes.* 23. 6. ita commentator & Rashi hæc explicant. Epiphanius ejus meminit *libr.* II. *advers. hæreses pagin.* 469. scribens quosdam existimare parentes Melchizedeci habitasse ἐν τῇ τῆς Σαβῆς πεδιάδι. Scilicet *Gen.* 14. 17. legitur regem Sodomæ obviam ivisse Abrahamo *in vallem Schave*

ve quæ eſt vallis regia, & Melchizedecum regem Salem obtuliſſe panes & vinum. Græci ea reddunt εἰς τὴν κοιλάδα τῦ Σαβῆ τῦτο ἦν τὸ πεδίον τῶν βασιλέων. Hinc nata illa apud Epiphanium πεδιὰς Σαβῆς. Petavius in animadverſionibus ad hæc verba Epiphanii conjicit per Σαβὴν intelligendam urbem שבע quæ & Berſcheda dicitur. Sed hoc mihi non perſuadet, quum in ipſo contextu ſacro, ubi hiſtoria Melchizedeci traditur, πεδίον aliquod Σαβὴ dictum legatur, vel שוה. Sunt qui hanc vallem regis extra terram Iſraeliticam quærant inter Libanum & Antilibanum, quod illic αὐλὼν βασιλικὸς a Strabone collocetur.

עמק עכור *Vallis Achor* eſt in qua Achan ſacrilegus lapidibus obrutus eſt. Theodoretus *quæſt.* 10. *in Joſ.* Δηλὼν δὲ ἐντεῦθεν ὡς ἡ ὑπὸ τῶν προφητῶν κοιλὰς Α᾽χὼρ αὕτη ἐϛιν ἐν ῇ ὁ Α᾽χὰρ κατελεύσθη. *Conſtat ex hoc loco vallem a Prophetis Achor dictam eſſe illam in qua lapidibus obrutus eſt Achar*. Locus hic non longe eſt a Galgalis juxta Jericho: id liquet ex ſacris literis & Euſebio in onomaſtico ad vocem Ε᾽μὲχ Α᾽χώρ.

עמק האלה *Vallis terebinthi* 1. *Sam.* 21. 9. in qua Goliath a Davide cæſus eſt. Aquila & Theodotion reddiderunt κοιλάδα τῆς δρυὸς *vallem quercus*, uti Euſebius notat in onomaſtico ad vocem Η᾽λά.

Præterea in ſacris literis leguntur nomina vallium עמק השדים *Gen.* 14. 10. quod in Targum Hieroſolymitano מישור פרדסיא *planities paradiſorum* redditur, עמק חברון *vallis Chebronis Gen.* 37. 14. עמק יזרעאל *vallis Jizreel* [hæc videtur eſſe eadem cum campo Eſdrelon nunc dicto, & Πεδίῳ μεγάλῳ Ε᾽σδραήλων] *Joſ.* 17. 16. *Jud.* 6. 33. עמק גבעון *vallis Gibeon*, *Jeſ.* 28. 21. עמק אילין *vallis Ajalon*, *Joſ.* 10. 12. עמק סוכות *Pſalm.* 60. 8. & 108. 8. עמק *vallis regionis Rechob*, in qua ſita urbs Dan. *Jud.* 18. 28. De quibus nihil fere certi dici poteſt, niſi quod ex verbis, quæ leguntur locis citatis, poteſt erui, vel ex adjectis urbium nominibus, de quibus conſuli poſſunt quæ *libro tertio* de iis notabuntur.

Nomen בקעה, quod & ipſum per *vallem* converti Latine ſolet, variis locis tribuitur in ſacris literis, & quod עמק dicitur in Talmude veluti regio Genneſaritis, בקעה nuncupatur in *Midraſch Coheleth. fol.* 107. 1. & *Midraſch Ruth. fol.* 50. 4. In Deuteronomii capite 34. *comm.* 3. בקעת יריחו *vallis Jerichuntis* memoratur, *Joſ.* 11. 8. בקעת מצפה *vallis Mizpe* in finibus terræ Iſraeliticæ ſeptentrionalibus, בקעת לבנון *vallis Libani*, *ibidem*, *commate* 17. unde liquet fuiſſe ſub monte Chermonis, ubi ſita erat Paneas: Πεδίον Λιβάνυ appellat Joſephus. Meminerunt & Judæi veteres. בקעת ארבאל *Vallis Arbel* in Schir haſſchirim Rabba *fol.* 34. 3. רבי חייא ורבי שמעון בר חלפתא הוון מהלכין בחדא בקעת ארבאל בקריצתא *R. Chaia* (qui Sipporenſis erat] *& R. Simeon fil. Chalaphtæ ambulabant mane in valle Arbel*. Legitur in codice quo utor ארבאל, ſed, ut puto, vitioſe: nam aliunde notum eſt nomen loci ארבאל, & Talmudici memorant lina Arbalitica, & Joſephus Α᾽ρβηλα haud longe a Sippori locat.

Meminit & Euſebius vallis ad ſeptentrionem Areopoleos ad vocem Α᾽ρνῶν atque ita deſcribit: Δείκνυται εἰς ἔτι νῦν τόπος φαραγγώδης σφόδρα χαλεπὸς ὁ Α᾽ρνὼν ὀνομαζόμενος παρατείνων ἐπὶ τὰ βόρεια τῆς Α᾽ρεοπόλεως, ἐν ᾧ καὶ φρέρια πανταχόθεν φυλάττει ϛρατιωτικὰ διὰ φοβερὸν τῦ τόπυ. Hieronymus. *Oſtendunt regionis illius accolæ* [egerat de Areopoli) *locum vallis in prærupta demerſæ ſatis horribilem & periculoſum, qui uſque nunc a pleriſque Arnonas appellatur: extenditurque ad ſeptentrionem Areopoleos: in quo & militum ex omni parte præſidia diſtributa plenum ſanguinis & formidinis teſtantur ingreſſum*. Præſidia militum eo loci fuiſſe confirmatur etiam ex Notitia veteri dignitatum imperii Romani, in qua legitur inter cohortes quæ fuere ſub diſpoſitione Ducis Arabiæ (nam regio trans Jordanica id temporis Arabiæ nomen habebat) *cohors tertia felix Arabum in ripa vadi Apharis fluvii in caſtris Arnonenſibus*. vide ſupra, *capite* XXXVI.

Vallem Jerichuntinam, αὐλῶνα dictam Dioſcoridi *lib.* 1. *cap.* 18. *de mater. medic.* quam etiam Plinius videtur innuere quum palmas optimas creſcere in Judææ *convallibus* tradit (quod & Talmudici *in Gemara Hieroſol. Scheviith* ſcribunt *fol.* 38. 4. *ſigna vallium eſſe palmas*, סימן לעמקים תמרים] luculenter deſcribit Joſephus *lib.* V. *de bell. cap.* 4. Idem & commemorat τὴν Φαρὰν προσαγορευομένην φάραγγα, *vallem nuncupatam Pharan*, in cujus ſpeluncis Simon theſauros ſuos recondebat.

C A-

CAPUT LV.

DE CAMPIS PALÆSTINÆ.

Camporum nomina Hebræa . Campus magnus , μέγα πεδίον , quem Jordanes perlabitur. Nomina ejus in ſacris literis . Ἔρημα τȢ Ἰορδάνȣ quid . Deſcriptio ejus ex Joſepho . Jamnia *pro* Ammaunte *lecta . Via ducens Ammaunte Neapolin. Diſcrimen triplex ſoli inter Hieroſolymas & Jordanem , montes , campus , & vallis . Alii loci , in quibus Joſephus hujus campi meminit . Euſebii & Hieronymi verba de hoc campo magno .* Αὐλὸς *&* Αὐλὼν *idem .* בקעה גדולה *in Talmude quæ . Nomen Arabicum hujus campi* الغور *. Bocharti ſententia de ſignificatione illius vocis . Alter campus magnus circa Jizreel. Tabor medius inter Scythopolin & campum hunc magnum . Loci aliquot ex Joſepho producti in quibus hujus* μεγάλȣ πεδίȣ *mentio . Teſtimonia de eodem ex Euſebio & Hieronymo .* Πεδίον μέγα Ἐσδρήλων *Judith.* 1. 8. *&* πεδίον πλησίον Δωθαὶμ *Judith.* 4. 5. *quid . Reliqua* πεδία *& loca campeſtria Palæſtinæ indicata , Sephela , Saronas &c. Num Saron etiam trans Jordanem fuerit .*

CAmporum nomine intelligimus loca quæ Græci πεδία nuncupant , quales quidem duo præcipue in Palæſtina noti ſunt , Campus magnus , id eſt , μέγα Πεδίον , quem Jordanes perluit , longus ſtadia admodum mille & ducenta , & Campus magnus Eſdrelon , vel Legionis . Hebræi ſolent iſtiuſmodi loca appellare שפלה, *planitiem* & מישור , & ערבה, & ככר , nonnunquam & בקעה & עמק , quamvis alii עמק & שפלה diſtinguant , ea ratione ut עמק ſit humilius הַ שפלה , quemadmodum videre eſt ſupra *c.* XLVII. ככר etiam & בקעה junguntur , uti quum *Deut.* 34. 3. dicitur Deus monſtraſſe Moſi את הככר בקעת יריחו *planitiem vallis Jerichuntinæ uſque ad Tzoar* , id eſt partem illam μεγάλȣ πεδίȣ quæ a Jerichunte Zoara uſque extenditur & Lacum Aſphaltiten continet , ut verbis Flavii Joſephi id explicemus. Ceterum Græci ככר περίχωρον vel περίοικον reddere ſolent , & quoniam hi interpretes שפלה per πεδίον reddunt aliquando , מישור per πεδινὴν , ערבות per πεδίον , בקעה per πεδίον , עמק per αὐλῶνα, videmur in hoc capite , quod deſcriptioni camporum Palæſtinæ deſtinavimus , de omnibus locis , quæ aliquo nomine ex his nuncupantur in ſacro codice , differere poſſe : ita tamen ut ea quæ de vallibus , etiam עמקים & בקעות dictis , notavimus capite proximo , conferri cum his debeant . Luſtrabimus itaque primo Campum illum magnum utrumque & deinde de aliis campis minoribus Palæſtinæ agemus.

Μέγα quidem Πεδίον nomen eſt, quod unicuique Campo magno dari poteſt, quomodo & apud Joſephum *Ant.* VI. 2. Πεδίον μέγα ϗ καλὸν commemoratur , & μέγα Πεδίον Βαβυλῶνος *Ant.* X. 10. quod Chronicon Alexandrinum vocat Πέδον Δενρὰ ἐν χώρᾳ Βαβυλῶνος . Et μέγα Πεδίον Σιδῶνος *Antiq.* V. 2. Confer Procop. Gazæum *ad lib.* Judicum, qui Πεδίον Σιδῶνος hoc vocat. Sed apud Joſephum duo inſignes Campi hoc nomine veniunt, alter qui a Scythopoli vel ipſo mari Tiberiadis ſe extendit uſque ad Lacum Aſphaltiten [i. e. uſque ad fines ejus auſtrales , uti liquet ex iis quæ ſequuntur : atque ita Joſephus *Antiq.* IX. 11. terram Canaan uti a Joſua definita eſt dicit protendi uſque ad Lacum Aſphaltiten , meridiem verſus] quique Campus magnus Jordanis nuncupari poſſet, alter qui campus Eſdrelon aut Legionis dicitur.

Hic campus ערבה [quam vocem per Ἀραβίαν Græci reddidere *Ezech.* 47. 8. non quod Arabiam regionem innuant ſed nomen Hebræum retineant, uti Ἀραβὼθ Μωὰβ habent pro ערבות מאב] appellatur in ſacris literis *Joſ.* 11. 2. & 12. 3. qui ad Auſtrum Kinnereth ſitus erat: ſeque extendit uſque ad mare mortuum *Deut.* 4. 49. hinc illnd mare τῆς ערבה appellatur. ערבה autem πεδίον eſt *:* ſic Symmachus vertit ערבית πεδιάδα, uti notavit Euſebius in Onomaſtico , ad voces Ἀραβὼθ Μωὰβ . Aquila autem, quo vix ullus veterum interpretum Græcorum magis accurate expreſſit vim vocum Hebraicarum, δȣλεύων τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει , quod Origenes de illo teſtatur (quo magis dolendum eſt ejus verſionem periiſſe] pro ערבה ponere ὁμαλὴν ſolet, teſte Euſebio ibidem. Videtur etiam ככר הירדן *planities Jordanis* dici 2. *Chron.* 4. 17. Quod Interpretes Græci reddunt περίχωρον τȢ Ἰορδάνȣ, quod & *Matth.* 3. 5. legitur. Iidem & τὰ ἔρημα τȢ Ἰορδάνȣ memorant *Jeſ.* 35. 2. ſed in codicibus Hebræis longe quid aliud legitur, quamvis campus magnus recte dicatur ἐρημία , atque ita a Joſepho appelletur *lib.* III. 18. *de bello*. Et *Gen.* 13. 10. ככר הירדן vocatur, ubi Lothus eam ſibi elegiſſe dicitur & tentoria fixiſſe uſque ad Sodom. Nota campi

pi hujus sive planitiei extensionem usque ad finem australem Lacus Asphaltitis, ubi erat Sodom, vicina Zoaræ.

Luculenta est hujus campi magni descriptio apud Josephum, *libro* v. *de bello c.* 4. qua nos scriptor exquisita doctrina & industria singulari docet qualis ille fuerit. Adscribam nonnulla ex iis quæ descriptionem campi magni præcedunt, priusquam illam attingo, ut & reliqua clarius intelligantur, & quædem in iis attentione legentium digna notemus. Αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς λοιπῆς δυνάμεως ὑπέστρεφεν εἰς Ἀμμαοῦντα ὅθεν διὰ τῆς Σαμαρείτιδος καὶ παρὰ τὴν Νεάπολιν καλουμένην Μαβαρθὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων, καταβὰς εἰς Κορέαν δευτέρᾳ Δεσίου μηνὸς στρατοπεδεύεται. Τῇ δ' ἑξῆς εἰς Ἱεριχοῦντα ἀφικνεῖται, καθ' ἣν αὐτῷ συμμίσγει Τραιανὸς εἷς τῶν ἡγεμόνων τὴν ἐκ τῆς Περαΐας ἄγων δύναμιν, ἤδη τῶν ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην κεχειρωμένων. Τὸ μὲν οὖν πολὺ πλῆθος ἐκ τῆς Ἱεριχοῦντος φθάσαν τὴν ἔφοδον αὐτῶν εἰς τὴν ἄντικρυς Ἱεροσολύμων ὀρεινὴν διαφεύγει, καταληφθὲν δ' οὐκ ὀλίγον διαφθείρεται. *Ipse autem* (*Vespasianus*) *cum reliquis copiis revertitur Ammauntem, unde per Samaritin & [urbem] Neapolin, ab indigenis Mabartha dictam, secundo die mensis Desii Coream pervenit, illic castra metatus. Proximo die Jerichuntem pervenit, ubi Trajanus unus præfectorum milites ex Peræa ducens, quoniam omnia trans Jordanem occupata erant, se cum eo jungit. Magna autem multitudo hominum, ante illorum adventum in regionem montanam quæ exadversum Hierosolymas est confugerat; illorum autem qui remanserant haud pauci perierunt*. Pro *Ammaunte* legisse videtur interpres Josephi *Jamniam*: ita enim reddit. Crediderim tamen Ammaunte legendum, quoniam Josephus dicit ὑπέστρεφεν, *reversus est*, quod indicat eundem locum unde profectus erat ab eo scriptum fuisse. Verum Lyddam & Jamniam cepisse Vespasianum modo scripserat, deinde pervenisse Ammauntem, εἰς Ἀμμαοῦντα ἀφικνεῖται, & inde in Idumæam tendit, qua vastata redit Ammauntem. Ammaus illa, quod & ante monuimus & uberius *libro* III. ostendemus, est Nicopolis vicina Lyddæ & Jamniæ. Inde Vespasianus profectus dicitur Neapolin. Via illa haud adeo nota est ac ea quæ a Joppe Hierosolymas aut ab Hierosolymis Neapolin ducit. Solet tamen hodieque a Rama & Lydda, locis vicinis Ammaunti, iter institui frequenter Neapolim, relicta ad dextram via quæ ducit Hierosolymas. Narravit mihi, cujus jam ante memini, urbis Ramæ incola per annos septendecim Henricus Lub, se istud iter sæpe confecisse. Nunc porro Josephum audire vacat describentem μέγα Πεδίον. Ita pergit. Τὴν δὲ πόλιν ἔρημον κατειλήφεσαν, ἥτις ἵδρυται μὲν ἐν πεδίῳ, ψιλὸν δὲ ὑπέρκειται αὐτῇ καὶ ἄκαρπον ὄρος μήκιστον. κατὰ γὰρ τὸ βόρειον κλίμα μέχρι τῆς Σκυθοπολιτῶν γῆς ἐκτείνεται. κατὰ δὲ τὸ μεσημβρινὸν, μέχρι τῆς Σοδομιτῶν καὶ τῶν περάτων τῆς Ἀσφαλτίτιδος. Ἔστι δὲ ἀνώμαλόν τε πᾶν καὶ ἀοίκητον διὰ τὴν ἀγονίαν. Ἀντίκειται δὲ τούτῳ τὸ περὶ Ἰορδάνην ὄρος, ἀρχόμενον ἀπὸ Ἰουλιάδος καὶ τῶν βορείων κλιμάτων, παρατεῖνον δὲ εἰς μεσημβρίαν ἕως Σομόρρων, ἥπερ ὁρίζει τὴν Πέτραν τῆς Ἀραβίας. Ἐν τούτῳ δέ ἐστι τὸ Σιδηροῦν καλούμενον ὄρος, μηκυνόμενον μέχρι τῆς Μωαβίτιδος. Ἡ μέση δὲ τῶν δύο ὀρέων χώρα τὸ μέγα Πεδίον καλεῖται ἀπὸ κώμης Γινναβρὶν διῆκον μέχρι τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης. Ἔστι δ' αὐτοῦ μῆκος μὲν σταδίων χιλίων διακοσίων, εὖρος δὲ εἴκοσιν καὶ ἑκατὸν, καὶ μέσον ὑπὸ τοῦ Ἰορδάνου τέμνεται. Λίμνας τε ἔχει τήν τε Ἀσφαλτῖτιν καὶ τὴν Τιβεριέων, φύσιν ἐναντίας. Ἡ μὲν γὰρ ἁλμυρώδης καὶ ἄγονος, ἡ Τιβεριέων δὲ γλυκεῖα καὶ γόνιμος. Ἐκπυροῦται δὲ ὥρᾳ θέρους τὸ Πεδίον, καὶ δι' ὑπερβολὴν αὐχμοῦ περιέχει νοσώδη τὸν ἀέρα· πᾶν γὰρ ἄνυδρον πλὴν τοῦ Ἰορδάνου, παρὸ καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ ταῖς ὄχθαις φοινικῶνας εὐθαλεστέρους καὶ πολυφορωτέρους εἶναι συμβέβηκεν, ἧττον δὲ τοὺς πόρρω κεχωρισμένους. *Desolatam vero urbem* [*Jerichunta*] *offenderat, quæ in campo quidem ædificata est* [nota hoc, ut ab Hierosolymis ortum versus, quemadmodum ad occasum, regio primum *montana* fuerit, uti mox dixit Jerichuntinos fugisse εἰς τὴν ἄντικρυς Ἱεροσολύμων ὀρεινὴν, deinde *campestris*, in qua Jericho, tum *vallis*, עמק, regio χθαμαλωτέρα Josepho dicta, ab Jerichunte versus Jordanem: confer dicta superius *pag.* 307.) *& cui mons glaber & sterilis imminet, isque longissimus: versus enim plagam borealem extenditur usque ad regionem Scythopolitanam, versus australem usque ad regionem Sodomiticam & terminos Asphaltitidis. Est autem mons ille universus asper, nec habitatus, quia nihil gignit. Huic monti exadversum est trans Jordanem mons initium capiens a Juliade & septentrionalibus* (*terræ Israeliticæ*) *plagis austrum versus porrectus usque ad Sommorra* [hæc in mendo cubare suspicor] *in finibus urbis Petræ. In hoc etiam est mons ferreus dictus, in longum protensus usque ad Moabitin. Regio autem quæ inter duos montes illos media jacet, Campus appellatur, a vico Ginnabrin protensa usque ad lacum Asphaltitem. In longum patet stadia mille & ducenta, in latum centum & viginti, & media secatur a Jordane. Continet hæc lacus Asphaltiten & Tiberiadis, natura sibi contrarios: ille enim salsus & sterilis, hic dulcis est ac fertilis. Æstate multum torretur hic campus, & propter eximium ardorem aerem habet insalubrem: totus enim* (*campus*) *aquis destituitur* [quam ergo nullo nume-

numero censendi sunt illi fluvii qui in Jordanem dicuntur illabi, de quibus egimus supra, *pag.* 293.] *si Jordanem excipias, quamobrem & palmeta vicina ripis ejus florida magis & fertilia existunt, minus autem quæ magis a Jordane absunt.*

Hujus quoque campi meminit Josephus *Ant.* IV. 5. ubi scribit Mosen progressum ad campum magnum e regione Jerichuntis circa Jordanem & *Ant.* XII. 15. Trajecto Jordane Judas cum exercitu venit in μέγα Πεδίον ὃ κεῖται κατὰ πρόσωπν πόλις Βεθσάνη. Sic I. *Macc.* 5. 53. dicitur μέγα Πεδίον esse κατὰ πρόσωπον Βαιθσάν. Nonnunquam & Πεδίον hoc appellat κατ᾽ ἐξοχὴν, ut *Antiq.* I. 9. Λῶτος, scribit τὴν πρὸς τὸ Πεδίον κειμένην καὶ ποταμὸν Ἰορδάνην εἶχεν οὐκ ἄπωθεν τῆς Σοδομιτῶν πόλεως. *Lothus incoluit regionem Campo adjacentem & Jordani fluvio non longe ab urbe Sodomorum.* Nota obiter Campum extendi usque ad Sodoma, quæ cum essent vicina Zoaris, campus pertigit usque ad fines australes lacus Asphaltitis.

Celebris hic campus, μέγα Πεδίον Josepho nuncupatus, ab Eusebio πεδιὰς μεγάλη esse dicitur, sed nomine notiori αὐλὼν appellatur, Hebræo uti Hieronymus addit non Græco nomine, attendens ut videtur ad חולן vel אלון. Ipsa verba Eusebii proferenda sunt, ut firment ea quæ ad illustrandam descriptionem Flavianam hujus Campi produximus, in quibus nota eum usque ad desertum Pharan hunc Campum extendere, uti & ככר בקעת יריחו planities vallis Jerichuntinæ usque Tzoar, sita ad fines maxime australes lacus Asphaltitis, extenditur in sacris literis. Αὐλὼν, πεδιὰς μεγάλη ἐπιμήκης· ὁ αὐλὼν εἰς ἔτι νῦν καλεῖται. Αὕτη δὲ περιέχεται ὄρεσιν ἑκατέρωθεν, παρατείνουσιν ἐκ τοῦ Λιβάνου καὶ ἔτι ἄνωθεν ἐπὶ ἐρήμου Φαράν. Εἰσὶ δὲ ἐπὶ Αὐλῶνος πόλεις ἐπίσημοι, Τιβέριας (hæc vox inserenda est, ut liquet ex versione Hieronymi & simili phrasi qua utitur ad vocem Γαλιλαία, sc. τὴν Τιβεριάδα καὶ τὴν πρὸς αὐτῇ λίμνην] καὶ ἡ πρὸς αὐτῇ λίμνη, Σκυθόπολις, Ἱεριχὼ καὶ ἡ νεκρὰ θάλασσα, αἵ τε περὶ αὐτὰς χῶραι, ὧν μέσος Ἰορδάνης φέρεται ἐξιὼν μὲν ἀπὸ τῶν κατὰ Πανεάδα πηγῶν εἰς δὲ τὴν νεκρὰν θάλασσαν ἀφανιζόμενος. Hieronymus. *Aulon, non Græcum, ut quidam putant, sed Hebræum vocabulum est. Appellatur autem vallis grandis atque campestris in immensam longitudinem se extendens, quæ circumdatur ex utraque parte montibus sibi invicem succedentibus & cohærentibus qui incipientes a Libano & ultra usque ad desertum Pharan perveniunt. Suntque in ipso Aulone, id est valle campestri, urbes nobiles Scythopolis, Tiberias, stagnumque prope eam: sed & Hierico, mare mortuum & regiones in circuitus, per quas medius Jordanes fluit, oriens de fontibus Paneadis & in mare mortuum introiens.* Idem Eusebius hunc campum vocat campum Jerichuntis, aut certe partem ejus ad vocem Ἐνγαδδὶ scribens eam esse ἐν αὐλῷ [Nota obiter αὐλὸς pro valle vel loco plano inter montes accipi uti apud Dionysium Halicarnass. *Antiquit. lib.* III. *pag.* 182. Πᾶς ὁ μεταξὺ τῶν λόφων αὐλός. Quod ideo diligentius notandum, quod hæc significatio vocis αὐλὸς minus vulgo sit cognita: ne quid in Eusebio mutetur, aut αὐλῶνι substituatur pro αὐλῷ, licet αὐλὼν proba vox sit, & Eusebio alias usurpata, & hic ut videtur ab Hieronymo lecta. Nil tamen cogit hic αὐλῷ mutare] vel αὐλῶνι Ἱεριχοῦς, ubi Hieronymus: *est in Aullone Jerichus, hoc est in regione illa campestri de qua supra diximus.* Alibi, nempe ad vocem Ἰορδάνης, scribit eum dividere τὸν μέχρι νεκρᾶς θαλάσσης αὐλῶνα, *Aulonem usque ad mare mortuum.* Atque ita Hieronym. epistola ad Euangelium: *campus quem hodie Aulonem Palæstini vocant.*

In Talmude, codice Bava bathra 61. 2. mentio hujus campi videtur fieri: *qui agrum vendit* בבקעה גדולה *in convalle magna*, id est μεγάλῳ Πεδίῳ. Certe בקעה *vallis* quidem solet reddi: sed *Ezech.* 3. 23. Græci בקעה per πεδίον vertunt & *Ezech.* 8. 4.

Hoc μέγα Πεδίον, quod a Jordane medium secatur, hodie ab Arabibus appellatur الغور, i. e. *planities*, vel terra humilis. Ita scribit Scherif Ibn Idris in Geographia vulgo dicta Nubiensi in *parte* V. *Clim.* III. وديار قوم لوط والبحرة المنتنة وزغر الي بيسان وطبرية تسمي الغور لانها بقعة بين جبلين. *Et loca ubi habitavit familia Lothi & mare fætidum* [i. e. lacus Asphalitites) *& Zoar usque ad Besan* [*Bethsan, Scythopolin*] *& Tiberiada appellantur nomine* الغور *Planitiei*, πεδίου, *quandoquidem est vallis inter duos montes.* Nimirum inter duas montium series hinc & illinc, uti Josephus μέγα πεδίον describit. Putat quidem Bochartus *l.* I. *Geographiæ Sacræ cap.* I. Arabem hunc per الغور vel Planitiem hanc intelligere Cavam Syriam quæ etiam erat inter duos montes. Sed perspicuum est his verbis μέγα πεδίον Josephi describi nam a mari mortuo usque ad Tiberiada protenditur & duobus montibus cingitur, quod utique de Cava Syria dici nequit, nec ab ullo veterum quod sciam dictum fuit. Quamvis enim nomine Cavæ Syriæ nonnulli non

eam

eam tantum regionem quæ inter Libanum & Antilibanum erat proprioque nomine κοιλὴ ſive Cava Syria nuncupabatur, ſed & magnam partem terræ Iſraeliticæ complexi fuerint, id tamen puto demoſtrari non poterit illam planitiem quæ a lacu Aſphaltite ad Tiberiada protenditur, & μέγα πεδίον Joſepho dicitur, Arabibus الغور, Cœleſyriam appellatam, quia duobus montibus hinc & inde cingebatur, oppoſite ad regiones vicinas, uti montana Judææ. Contra & hæc nonnunquam Κοιλῆς Συρίας nomine veniunt. Vide ſupra *pag.* 47.

Verum præter illum campum magnum quem Jordanes medium perlabitur alter erat campus magnus dictus, id eſt μέγα πεδίον, quod ab Jizreel urbe, & Legione, campus Jizreel ſive Eſdrelon aut μέγα πεδίον Λεγεῶνος ſolet dici. Quod ſi unicum modo illum campum magnum, de quo mox egimus, hoc nomine nuncupatum fuiſſe crederetur, quid fieret de his verbis Joſephi, quibus ſitum montis Tabor deſcribit? *Mons Tabor, ſive Itaburius, eſt* τῦ μεγάλυ πεδίυ καὶ Σκυθοπόλεως μέσος *medius inter magnum Campum & Scythopolim lib. de bell.* IV.2. Torſit hic locus amicum noſtrum Chriſtophorum Cellarium, optime de geographia antiqua meritum, alioſque viros eruditos. Quum enim μέγα πεδίον, uti id Joſephus deſcribit, non ultra fines Scythopoleos protenſum fuerit, quomodo mons Itabyrius poteſt dici medius inter campum magnum & Scythopolim? Verum non videtur Joſephus hic loqui de illo campo magno, qui a Jordane medius ſecatur, ſed alio. Alterum autem Palæſtinæ tractum nomine campi magni vel μεγάλυ πεδίυ ab eo nuncupari quandoque certum eſt, quia *lib.* II. *de bell. cap.* 9. Urbem Ptolemaida dicit conditam κατὰ τὸ μέγα πεδίον, i. e. *in campo magno*, vel *juxta campum magnum*: & τὸ πεδίον dicit τὸ πρὸς Πτολεμαΐδα, quod nulla ratione de illo campo magno qui a Jordane alluitur dici poteſt. Sed forſitan illud τὸ delendum eſſe in loco priore aliquis ſuſpicabitur. Videamus ergo alia.

Hunc campum magnum innuit Joſephus *lib.* III. *de bell. cap.* 3. ubi narrat Veſpaſianum miſiſſe copias auxiliares Sepphoritis quę ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ caſtra metantes ita diviſæ ſunt ut pedites in urbem reciperentur, equites in caſtris manerent. Idem *lib.* VIII. *Antiq. cap.* 2. τὸ μέγα πεδίον fuiſſe regionem cui præfectus erat Banajas filius Achilud ſcribit, pro qua regione Sacer Codex Taanach, Megiddo & Bethſchean ſubſtituit. Vide quæ nos ſupra obſervavimus *pag.* 170. Quis hic nomine μεγάλυ πεδίυ intelligere poſſit illud μέγα πεδίον quod Jordanes perluit? Idem *lib.* V. *Antiq.* I. regionem tribus Ephraim ab auſtro verſus ſeptentrionem in latitudinem patere a Bethel uſque ad τὸ μέγα πεδίον tradit. Terminum porro Galilææ inferioris auſtralem *lib.* III. *de bello c.* 2. facit vicum Xaloth ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ κείμενον, atque ita Samaritidis terminum ſeptentrionalem conſtituit vicum Γιναίαν in campo magno ſitum *ibidem*: unde pars hujus magni campi Samariæ, pars Galilææ, tribuenda eſt: atque ea re μέγα πεδίον Σαμαρείτιδος *magnus campus Samaritidis* dicitur *lib.* II. *de bell. c.* 2. quem conſueviſſe Judæos tranſire ex Galilæa in Judæam proficiſcentes ibidem memorat. In hoc campo erat vicus Darabitta, ſitus in extremis partibus Galilææ, quem Jonathas Tiberiade tendens Hieroſolymas tranſiit, uti ſcribit in *vita ſua*, *pag.* 1023. *Lib.* II. *de bell.* 26. meminerat Dabarittenorum juvenum in hoc campo magno cuſtodias agentium. Idem in hiſtoria vitæ ſuæ Ebutium narrat campo magno præfectum fuiſſe, qui audiens Joſephum perveniſſe Simoniada vicum in finibus Galilææ ſitum, qui ab eo aberat ſexaginta ſtadia, noctu iter inſtituens ad eum vicum pervenerit. Hæc ex Joſepho depromta oſtendunt & alterum campum magnum præter τὸ μέγα πεδίον ad ripas Jordanis hoc nomine inſignem in Palæſtina fuiſſe.

Adjiciamus teſtimonia quædam ex Euſebii & Hieronymi libro de ſitu & nominbus locorum Hebraicorum, ut planius fiat in Galilęę & Samaritidis confiniis alium campum mignum quęri oportere. Euſebius ad vocem Ἰεσραήλ, ſcribit eſſe vicum nomine Ἐσδραηλὼν, ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ κειμένην μεταξὺ Σκυθοπόλεως καὶ Λεγεῶνος, *in campo magno ſitam, inter Scythopolin & Legionem*. Atqui Legio longe aberat a Scythopoli verſus occidentem, nec campus magnus quem Jordanes medium ſecat inter Scythopolin & Legionem collocari poteſt. Idem ad vocem Ἀρβηλά. Κεῖται ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ τῆς Λεγεῶνος διεστῶσα σημείοις θ'. *Sita eſt in campo magno, remota a Legione millibus* 9. Et ad vocem *Bethacad*. Βαιθακάδ, τῆς Σαμαρείας, ἔνθα ἦλθεν. Τῆς λεγομένης [Hieronymus legit Λεγεῶνος] ἀπέχυσα σημείοις ιε' ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ *Vicus Samariæ ad quem venit Jehu* [id addendum eſt uti liquet ex Hieronymo] *a Legione diſtans* 15. *milliaribus in campo magno*. Hinc diſcimus terminos hujus campi magni auſtrales projectos fuiſſe in Samaritin, quare & Joſephus eum vocat μέγα πεδίον Σαμαρείτιδος. Idem ad vocem Καμών. Ἔστι νῦν Καμμωνὰ κώμη ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ ἀπέχυσα Λεγεῶνος σημείοις ς' ἐν βορείοις ἀπιόντων εἰς Πτολεμαΐδα. *Eſt hodieque Cammona vicus in campo magno ſex millibus a Legione ad ſeptentrionalem plagam pergentibus Ptolemaida*,

Idem ad vocem Γαβαθὼν hanc campum magnum appellat *campum magnum Legionis*. Ita illic legitur. Ἔστι πολίχνη Γαβὲ καλουμένη, ὡς ἀπὸ σημείων ις' τῆς Καισαρείας (hic exciderunt sequentia ob convenientiam vocum Καισαρείας & Διοκαισαρείας, uti liquet ex Hieronymo, Ἔστι δὲ ἄλλη κώμη Γαβαθὰ ἐν ὁρίοις Διοκαισαρείας, *est & alia villa Gabatha in finibus Diocæsareæ*] παρακειμένη τῷ μεγάλῳ πεδίῳ τῆς Λεγεῶνος. *Est oppidum Gabe dictum, in sexto decimo milliario Cæsareæ, & alia villa Gabatha in finibus Diocæsareæ juxta grandem campum Legionis*. In voce Ἰταβύριον mentio fit campi magni, & mons Tabor in eo situs esse dicitur. Nempe ita in extremo campo magno situs fuit, ut ab Eusebio ei attribuatur, a Josepho inter illum & Scythopolin collocetur. His subjungamus testimonium Hebræorum in Misna, qui Galilææ partem campestrem illam appellant quæ sycomoros producit [סימן לשפלה שקמה *signa planitiei sunt sycomori*] ea autem est magna pars Galilææ inferioris, occidentalior videlicet, nam illam quæ circa Tiberiada est a campestri distinguunt, & appellant עמק vallem. Ita enim distinguunt Judæam quoque tripartito, in montes, campum & vallem. Vide supra capite XLVII. Ex quibus intelligitur quid sit μέγα πεδίον campus magnus Josepho, distinctus ab illo qui a Jordane medius secatur, & ab Eusebio [uti & a scriptore libri *Judith*. 4. 5.] Αὐλὼν solet appellari, vel αὐλὼν Ἱεριχοῦς.

De nomine urbis eo tempore claræ, Legionis, solet Eusebius *campum* hunc *magnum Legionis* μέγα Πεδίον Λεγεῶνος dicere, Hieronymus *latissimum campum*, vel *campum maximum*, *campum prægrandem*, aut addito nomine *grandem campum Legionis*. Extendit se Ptolemaidem versus a Legione, uti liquet ex verbis Eusebii, ad vocem Καμὼν. Alibi docemur amplius milliaribus novem a Legione se extendisse uti Eusebius scribit ad vocem Ἀρβηλά. Verba ipsa mox dedimus. Nec tantum septentrionem versus sive Ptolemaidem se porrexit campus hic magnus a Legione, sed orientem quoque sive Scythopolim, uti patet ex iis quæ mox ex Eusebio produximus ad vocem Ἰεζραήλ .... & ad vocem Βαιθακάθ.

Campus hic idem videtur *Judith*. 1. 8. Πεδίον μέγα Ἐσδρηλὼμ dici & recenseri inter alias regiones terræ Israeliticæ. Vallis quidem Jizreel uti in V. T. ejus mentio fit non adeo magna fuit, teste Hieronymo: sed videtur nomen μεγάλου Πεδίου non huic tantum valli sed planitiei vicinæ versus occasum datum fuisse, & ab urbe regia Jizreel cognomen ei datum, uti postea tempore Hieronymi ab urbe Legione, quæ celebris evasit ab eo tempore quo Palæstina in potestatem Romanorum fuit. Nisi enim dicamus per μέγα Πεδίον majus spatium terræ quam vallis Jizreel occupat intelligi, videbitur in enumeratione partium terræ Israeliticæ inferior Galilæa prætermissa. Hę enim recensentur illic, Carmelus, Gilead, Galilæa superior (inferioris nulla mentio; ergo comprehendetur sub sequenti: ordo postulat hic memorari) campus magnus Esdrelon, Samaria regio, Peræa, & usque ad Jerusalem, Betanen, Chellus, Cades & rivum Ægypti. Alias Πεδίον μέγα solet nuncupari ἁπλῶς. Uti 1. *Macc.* 12. 49. Ibi videtur Campus magnus Galilææ intelligi, nam dicitur Tryphon misisse in Galilæam & Campum magnum ad perdendos illos qui cum Jonathane fuerant. Atqui illi erant omnes in Galilæa, non alibi, eo enim illos miserat Jonathas. Confer *comma* 47. Ergo hic intelligitur πεδίον μέγα τῆς Γαλιλαίας. Videretur prima specie ab hoc campo diversum Πεδίον πλησίον Δωθαΐμ, *Judith*. 4. 5. illic enim legitur Betomesthem sita esse ἀπέναντι Ἐσδραήλων κατὰ πρόσωπον τοῦ Πεδίου τοῦ πλησίον Δωθαΐμ. Si hic campus Esdrelon fuit, cur eum ita non appellat, uti *cap.* 1. *cap.* 8.? cur dicit ἀπέναντι Ἐσδραήλων & non potius ἀπέναντι τοῦ Πεδίου τοῦ Ἐσδρηλώμ; Sic plana fuissent omnia. Sed notandum est Campum hunc maximum, quod & maribus contigit, in varias partes dividi posse & a locis vicinis alia & alia nomina adipisci. Atque ita campus hic vel pars ejus Πεδίον Μεγεδδοῦς *Campus Megiddo* videtur dici III. *Ezr.* 1. 27. & 2. *Chron.* 35. 22.

Præter campos hos duo, μεγάλων πεδίων nomine notos, campestria terræ Israeliticæ cernuntur in regione maritima a monte Carmelo austrum versus usque ad terminos terræ Israeliticæ australes. Nulli enim montes conspiciuntur in toto illo tractu. Colles excipio aliquos & tumulos arenarum, uti qui in Joppe videntur & quibus duæ turres impositæ hodieque supersunt, & cui urbs Philistæorum Gath inædificata fuisse dicitur. Ingens hæc planities non unum nomen habuit stante Templo secundo, sed pars ejus septentrionalior, quam aliqui a Joppe ad Cæsaream tantum extendi volunt, Saron & Σαρωνᾶς appellatur, cujus apud Eusebium & alios fit mentio. De hoc & supra egimus *capite* XXXII. Hieronymus diserte illos campos memorat *in comm. ad Jes.* 33. *Saron omnis circa Joppen Lyddamque appellatur regio in qua latissimi campi fertilesque redduntur*. Idem ad *Jes.* 65. *Pro campestribus in Hebræo* שרון Saron *ponitur*. *Omnis regio circa Lyddam, Joppen & Jamniam apta est pascendis*

dis gregibus. 1. *Chron.* 27. 29. armentis paſcentibus in *Sarone* בשרון præfectus fuiſſe Schittai legitur, & armentis paſcentibus בעמקים ἐν τοῖς αὐλῶσι Schafat. Nota diſtingui Saronem a עמקים. Mox ſcriptum fuerat בשפלה ἐν τῇ πεδινῇ creſcere oleas & ſycomoros, *commate* 28. Quandoquidem autem Saronas locus inprimis aptus fuit paſcendis gregibus, non eſt mirandum etiam Gaditas, qui paſcendorum pecorum ſtudio erant dediti, heic greges paviſſe. Id licuiſſe ſecundum conſtitutiones Joſuæ ſupra recenſitas *cap.* XL. Judæi tradunt. Sunt qui aliam Sarona locent transJordanem in regione Gaditarum: ſed hoc neceſſarium non erat: & notatu dignum eſt 1. *Chron.* 5. 16. ſcribi Gaditas habitaſſe in Gilead & Baſchan וכל מגרשי שרון *& omnibus ſuburbiis Saronis* Quid? habitabantne in ſuburbiis, non vero in urbibus, ſi illa regio ad ipſos pertinuit? Sed ſuburbia paſcuis erant deſtinata: vide *Num.* 35. 3. *Joſ.* 14. 4. Adeoque Saron illa quærenda eſt in tali regione cujus non urbes ſed ſuburbia ab ipſis incolebantur: & quum hæc regio Saron notiſſima ſit ac alendis pecoribus apta & alendorum pecorum cura Gaditis erat præ aliis tribubus cis Jordanicis, cur alteram Sarona fingeremus transJordanem? In ora hac campeſtri ſive maritima Palæſtinæ ſita fuit Antipatris. Joſepho *lib.* 1. *de bell. cap.* 16. dicitur ἐν τῷ καλλίςῳ τῆς βασιλείας πεδίῳ in pulcherrimo regni campo ſita & fluminibus arboribuſque πλουσία. Erat tamen non longe a montibus, urbs παρόρειος. Ita Joſephus *de bell. c.* 1. 4. ubi planitiem inter illam & Joppen fuiſſe notat, quod ſpatium erat centum & quinquaginta ſtadiorum, uti ſcribit *Antiquit.* XIII. 13. Hæc ſunt illa πεδινὰ quæ in Samaritide fuiſſe Ariſteas ſcribit, τινῶν πεδινῶν τῶν κατὰ τὴν Σαμαρεῖτιν λεγομένων καὶ τῶν συναπτόντων τῇ τῶν Ἰδουμαίων χώρᾳ, *Campeſtria quædam in Samaritide & quæ ad regionem Idumæorum pertinent*. Per hæc πεδινὰ ad Idumæam pertingentia intelligit Sephelam ad auſtrum Joppes, quæ 1. *Maccab.* 4. 15. Πεδία τῆς Ἰδουμαίας, *Campi Idumææ* nuncupantur, quoniam, uti ante notatum eſt *capite* XII. portio auſtralis Judææ nomen Idumææ id temporis gerebat.

Regionem illam, quæ ab Azoto uſque ad Dora aut Carmelum montem extenditur, campeſtrem eſſe liquet etiam ex teſtimonio Joſephi, ſcribentis *lib.* V. *Antiq. cap.* 1. regionem Danitarum complecti vallem Cananææ ad occaſum & terminari Azoto & Doris & eodem *libro cap.* 2. Danitas a Cananæis expulſos eſſe regione campeſtri & ad montana fugiſſe. Collocatur etiam regio campeſtris circa Emmauntem, eam videlicet quæ Nicopolis dicta eſt poſtea. 1. *Macc.* 3. 40. παρενέβαλον πλησίον Ἐμμαοὺμ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ, caſtrametati ſunt prope Emmauntem in regione campeſtri. Circa Adida urbem etiam campi fuere. Ἰουδαίας πεδία ipſi ſubjacebant. Joſephus *Ant.* XIII. 11. 1. *Macc.* 13. 13. Ἀδιδὰ κατὰ πρόσωπον τοῦ πεδίου. Πεδίον etiam μέγα καὶ καλὸν circa urbem Bethſchemeſch Joſephus memorat.

Pars auſtralior oræ hujus campeſtris & litoralis Palæſtinæ *Sephela*, Σεφηλά, nomine Hebraico שפלה dicta eſt, & extendit ſe ad occaſum & auſtrum Eleutheropolis, quamvis nomen Sephela unamquamque planitiem ſignificare poſſit. Hinc eſt quod Hieronymus ad *Obad.* 1. *per incolas Sephela*, ſive campeſtrium, intelligendos eſſe ſcribat *Liddam & Emmaus*, Dioſpolim videlicet Nicopolimque: & alios putare eam *Sephelam id eſt campeſtrem regionem quæ circa Eleutheropolim eſt repromitti*.

Erat præterea Πεδίον Ἀσὼρ in Galilæa 1. *Macc.* 11. 67. Erat πεδιὰς in regione Diocæſareenſi in qua ſita Aznoth. Vide Euſebium ad vocem Ἀζανώθ. Et Thabor erat ἐν τῇ Πεδιάδι. Ita ſcribit ibidem & ad voces Ἀκσάφ & Ἀχεσελώθ. Illa Πεδιὰς tamen non dicitur illi μέγα Πεδίον Λεγεῶνος uti ſolet. Eſt & Πεδίον τοῦ Λιβάνου, in quo urbs Baalgad ad radices montis Ermon ſita fuit teſte Euſebio ad vocem Βααλγάδ.

Mentio fit quoque apud Joſephum *lib.* VI. *de bello cap.* 2. campi cujuſdam vel vallis (nam αὐλὼν pro πεδίῳ uſurpari ſolet & pro valle uti vidimus) prope vicum Gibeath Saulis 30. ſtadiis ab Hieroſolymis, qui αὐλὼν ἀκανθῶν dictus ſit. Quod non multum differt a φάραγγι ἀκανθῶν, de qua vide ſupra *pag.* 351. Idem Jerichunta *in campo*, ἐν πεδίῳ ſitam ſcribit: alii convallem vocant, αὐλῶνα. Theophraſtus *in hiſtoria plantarum*, *l.* II. *c.* 8. palmas optimas Syriæ ἐν τῷ αὐλῶνι creſcere notat, id eſt, ἐν αὐλῶνι Ἰεριχοῦς, uti loquitur Euſebius. Sic Dioſcorides de balſamo teſtatur id ſolum creſcere ἐν αὐλῶνι Judææ, i. e. Jerichuntino, Theophraſtus *hiſt. plant.* IX. 6. ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν, quem cave confundas cum eo quem capite 7. vocat, ὃν Αὐλῶνα καλοῦσιν, πεδίον πολὺ καὶ καλὸν, *campum ingentem & pulcrum quem* Aulona *appellant*. Hic enim inter Libanum eſt & inter Antilibanum. Memorat Tacitus *hiſt. lib.* V. haud procul a lacu aſphaltite *campos quos ferunt olim uberes*, in quibus veſtigia urbium igne everſarum. Innuit regionem Sodomiticam & vicinam.

Circa Ptolemaida fuiſſe magnam planitiem quam μέγα Πεδίον vocat Joſephus oſten-

ostendimus supra. Maundrellus aliique recentiores idem confirmant. Monconisius in Itinerario *tom.* II. *p.* 63. videtur campum magnum Esdrelon extendere usque ad Ptolemaida, sic ut verba Josephi κατὰ τὸ μέγα πεδίον sitam fuisse Ptolemaida secundum Monconisii descriptionem de ipso magno campo Esdrelon accipi queant. Sic ille, *la plaine s'etend jusques au bord de la mer, & a environ 12. milles de largeur & autant de longeur. Du cote de midy elle a la mont du Carmel, du Nord St. Jean d'Acre, & au couchant la mer mediterranee.* Nec sane, si quis a Ptolemaide proficiscatur ad campum Ezdrelon vulgo nunc dictum, iter instituitur nisi per campos, sic ut dici omnino possit τό μέγα Πεδίον Ptolemaida usque extendi: quumque Hieronymus in epitaphio Paulæ illam a Tabor scribit adspexisse procul campos latissimos Galilææ crediderim eum hoc nomine campestrem regionem versus Ptolemaida protensam intellexisse. Maundrellus *p.* 57. *itinerarii sui* campum in quo Acra sive Ptolemais est sita jungi campo magno Esdrelon scribit, ita ut vallis intermedia ad radices Carmeli ducat a campo Ptolemaidis ad campum Esdrelon: *We began*, scribit, *to declin from the sea coast, and to draw off more easterly crossing obliquely over the plain and in two good hours we arriv'd at is farther side where it is bounded by mount Carmel. Here jou find a narrow valley letting you out of the plain of Acra into that of Esdraelon.*

CAPUT LVI.

DE LOCIS INCULTIS ET SYLVIS PALÆSTINÆ.

מדבר locum incultum potius quam omnino desertum notat. Ε῎ρημος *idem in scriptis Judæorum. Loca pascua ita dicta. Cur regiones pascuæ tempore Hieronymi non appellentur* מדברות & ἔρημοι. *Solitudo Judæ* מדבר יהודה *quæ.* Ὀρεινὴ τῆς Ἰϐδαίας *diversa ab* ἐρήμῳ τῆς Ἰϐδαίας. *Ligtfooti sententia non probata. Eremus S. Johannis Baptistæ male collocatur in regione trans Jordanica. Urbs Ephraim memorata* Joh. II. 54. *sita in solitudine, & ubi. A Jerichunte usque ad Scythopolin regio non habitata. Campus magnus Jordanis* ἐρημία *dictus.* Ε῎ρημος *inter Hierosolymas & Jerichuntem: quemadmodum & inter Jerichuntem ac Jordanem. Sylvæ in Palæstina aliquæ recensitæ. Arborum sylvestrium Palæstinæ aliquot genera.*

QUæ loca Hebræi מדברות nuncupant, ἐρήμϐς Græci, Latini solitudines aut deserta appellare solent. Mallem ego loca inculta dicere. Nec tamen eadem vis voci Hebrææ quæ Græcis Latinisque subjecta est. Loca enim מדברות dicta non esse deserta omnino & incolis destituta, aut opponi τῷ ישוב *loco habitato*, [uti οἰκϐμένη & ἔρημος opponuntur sibi mutuo ab interpretibus Græcis *Jes.* 13. 9.] vel ex eo liquet quod Josuæ *capite* 15. urbes recenseantur in מדבר sitę. Et traslatitia est observatio, quum Johannes Baptista in eremo Judę Evangelium annunciasse legitur, non solitudinem incolis vacuam sed tractum singularem Judęę circa lacum Asphaltiten debere intelligi, nec ad imitationem instituti Johannis solitudines incolis carentes adiri debere, quum & in illa ἐρήμῳ urbes fuerint, & auditores sane habuerit Johannes quibus adventum Messię nunciaret. Quare fuerunt qui significationem nominis מדבר a voce דבר, *caula*, & דבר *duxit*, *direxit*, peterent, ita ut loca pascendis pecoribus apta denotet. Pastas pecudes fuisse in מדברות negari haud potest. Diserta hęc verba doctorum Judaicorum leguntur in codice *Bava kama*, *cap.* VII. *misn.* 7. אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל אבל מגדלין בסוריא ובמדברות שבארץ ישראל *Pecudes minoris speciei (oves, capras &c.) non alunt in terra Israelitica: verum in Syria & in* מדברות (ἔρημοις) *terræ Israeliticæ.* Videtur itaque מדבר locum indicare pascendis gregibus aptum, & opponitur a Judæis regionibus cultis, מקום שרות וכרמים in quibus segetes, vineta aut oliveta inveniuntur, quare & מדברות jungunt Judæi cum יערים *Sylvis*, eadem tradentes esse jura τῶν *Midharoth* & *Jearim* respectu pasturæ. Hinc etiam patet quamobrem regiones aliquæ terræ Israeliticæ, quæ verbi gratia tempore Josephi & Hieronymi celebrantur uti pascuæ (ita Hieronymus *in comm. ad Jes.* 65. scribit, *omnem regionem circa Lyddam, Joppen & Jamniam aptam esse pascendis gregibus*] non tamen unquam in scriptis veteris Instrumenti מדברות appellentur; quoniam videlicet terra divisa inter tribus tempore Josuæ tractus ille Judæ vicinus lacui Asphaltiti hoc nomen accepit, & alia loca tunc magis culta fuerunt; sic ut illa ætate מדברות non fuerint, sed postea; quando tamen nomine מדבר aut

aut ἐρήμε dicta non sunt, sed id nomen proprium uni regioni mansit cui olim datum fuerat: quod confirmare possem exemplis a nostra patria & vicinis regionibus petitis.

Solitudo Judæ (liceat mihi ista voce uti pro Hebræa מדבר) dicitur מדבר יהודה, ea nempe regio quæ ad occasum erat lacus Asphaltitis. *Jud.* 1. 16. dicitur ad austrum ערד fuisse. *Jos.* 15. 61. in solitudine Judæ urbes hæ sex recensentnr Betharaba, Middin, Secaca, Nibschan, urbs salis, & Engeddi. Videntur autem partes hujus solitudinis a locis vicinis alia nomina accepisse, uti mons solitudinis Ziph 1. *Sam.* 23. 14. (vulgatus addit *mons opacus*, quæ in Hebræo non leguntur) solitudo Maon. 1. *Sam.* 23. 25. solitudo Thekoæ. 2. *Chron.* 20. 20. solitudo Engaddi 1. *Sam.* 24. 2. quæ deserta postea ἔρημος τῆς Αἰλίας & eremus urbis sanctæ dicta sunt. Vide Eusebii Onomasticon *ad vocem* Θεκὼ & scriptores ævi medii. Idem & ἔρημον nuncupat ἐν αὐλῶνι Ἰεριχοῦς, Hieronymus *solitudinem quæ est in aulone Jerichus id est regione campestri*. Vide illos ad vocem Engaddi. Ziph autem & Maon erant urbes non in solitudine sed regione montana sitæ. *Jos.* 15. 55. Distinguit autem sacer Codex urbes sitas in montanis Judæ ab urbibus sitis in solitudine. Confer comma 61. & 48. Quare non videtur mihi dicendum ὀρεινὴν τῆς Ἰουδαίας esse eandem cum ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας, quæ sententia Ligtfooti est. Firmare eam nititur plus uno loco ex verbis *Ps.* 75. 7. ubi מדבר הרים *solitudo montium* legitur, quod de ὀρεινῇ Ἰούδα, quæ simul ἔρημος sit, explicat. Sed הרים eo loco *montes* notare non puto. Voces תרימו *commate* 5. & 6. ירים *commate* 8. plane me ad notionem *exaltandi* ducunt: ne jam de scopo Psalmi ipsius dicam, & consensu aliorum interpretum.

Invaluit apud multos opinio solitudinem Judæ fuisse trans Jordanem, qui & eremum S. Johannis Baptistæ illic collocant. Non nego, imo adstruxi hanc sententiam alibi pluribus, regionem trans Jordanem Ἰουδαίαν potuisse dici, atque ita nuncupatam a quibusdam fuisse: verum quando eremus sive solitudo Judæ memoratur, de solitudine cis Jordanem cogitandum est, quæ ibi in sacris literis collocatur, & hoc nomine nota est: nunquam enim, quod sciam, locus vel regio aliqua Peræ appellatur ἔρημος Ἰούδα. E contrario apponitur solitudo in regione trans Jordanem solitudini Judæ in scriptis vetustissimis Hebræorum. *Midrasch Schir Hasschirim. fol.* 1. *col.* 3. ולאיכן הוא מוליכן מאן דאמר למדבר יהודה ומאן דאמר למדבר סיחון ועוג מאן דאמר למדבר יהודה ההד׳ עוד אושיבך באהלי׳ כימי מועד ומאן דאמר למדבר סיחון ועוג מרכתיב הנה׳ אנכי מפתיה׳ והולכתיה המדבר ודברתי על לבה ונתתי לה ארת כרמיה וגו *Quo ducet illos (Messias?) Sunt qui dicant, ad solitudinem Judæ. Alii vero, ad solitudinem Sichonis & Ogi. Illi qui dicunt, ad solitudinem Judæ, nituntur his verbis* (*Hos.* 12. 10.) Faciam te habitare in tentoriis, uti tempore conventus solennis; quum ter in anno Hierosolymas adscendebant, uti glossator explicat: *qui autem solitudinem Sichonis & Og esse eum locum contendunt, sententiæ suæ præsidium in his quærunt* (*Hos.* 2. 13.) Alliciam eos & ducam in solitudinem, & secundum vota animi eorum loquar & vites eorum dabo iis &c. Manifestum est ex his, aliam esse solitudinem Judæ, aliam trans Jordanem, nec illas quæ in Sacro Codice & scriptis Judæorum distinguuntur, esse temere confundendas. In *Midrasch Ruth fol.* 49. *col.* 2. etiam memoratur מדבר סיחון ועוג *solitudo Sichonis & Ogi*, & verba Hoseæ mox laudata adduntur.

Præter hanc solitudinem, sive tractum incultum, commemoratur quoque in sacris tabulis solitudo Gibeon 2. *Sam.* 2. 24. quæ ubi fuerit ex situ urbis, unde dicitur, colligi aliquo modo potest. Præterea solitudo a Jerichunte tendit per montana Bethelis *Jos.* 16. 1. quæ solitudo Bethaven *Jos.* 18. 12. videtur appellari & in qua Josua incolas aliquos urbis Ai fugientes cecidit *Jos.* 8. 24. Circa hanc solitudinem videtur fuisse urbs Ephraim, in qua Christus *Joh.* 11. 54. delituit. Mentio illius oppidi videtur fieri quoque apud Josephum *lib.* v. *de bello cap.* 8. ubi narrat Vespasianum Cæsarea profectum illas Judææ partes quas nondum subegerat petiisse & in regionem montanam profectum Gophniticam & Acrabattenen toparchias occupasse, & deinde Βηθηλὰ καὶ Ἐφραὶμ πολίχνια, *Bethel & Ephraim oppidula*. Videtur itaque inter Jerichuntem & Bethel illa urbs quærenda. Posset & eadem esse quæ octo milliaria abest Ælia περὶ τὰ ὅρια Αἰλίας, dicta Ἐφραὶμ, teste Eusebio in Onomastico ad vocem Ἐφρών. In regione trans Jordanem solitudo sive מדבר appellatur ea regio in qua urbs בצר *Jos.* 20. 8. *Deut.* 4. 43. Illic quoque ערבה fuit & ערבות מואב. ערבה per ἔρημον aliquando redditur. Vide *Zach.* 14. 10. Verum plerumque pro ערבות מואב Ἀραβὼθ Μωὰβ habent. Invenio & *Jos.* 13. 3. ἀπὸ τῆς ἀοικήτου τῆς κατὰ πρόσωπον Αἰγύπτου, quod non convenit cum contextu Hebræo, in quo nihil de ἀοικήτῳ. Atque ita Symmachus *Deut.* 3. 17. pro ערבה habet πεδινὴν

διηνὴ καὶ ἀοίκητον, sensum, more suo, non verba, reddens; contra ac solet Aquila. Si quæ porro solitudines terræ Israeliticæ in sacris literis memorantur, earum situs ex adjectis nominibus urbium aut locorum colligi debet.

Josephus tractum illum montanum qui a Jerichunte Scythopolin usque protenditur vocat ἀοίκητον πᾶν ὄρος διὰ τὴν ἀγονίαν, *montem qui ob sterilitatem non habitatur*, & solitudinem appellat sive ἐρημίαν spatium illud omne quod Jordanes perlabitur inter lacum Tiberiadis & Asphaltiten *lib.* III. *de bell. cap.* 18. ubi de Jordane, Διεκτέμνει τὴν Γεννησὰρ μέσην, ἔπειτα πολλὴν ἀναμετρήμενος ΕΡΗΜΙΑΝ, εἰς τὴν Ἀσφαλτῖτιν ἔξεισι λίμνην. *Secat lacum Gennesar medium. Deinde per multam solitudinem exit in lacum Asphaltiten*. Hæc quum ita se habeant, & montes adjacentes non sint habitati, ὄρος ἀοίκητον Josepho dicti, errant omnino qui in mappis geographicis Palęstinæ circa utramque ripam Jordanis urbes & vicos plurimos collocant. Sed venia iis danda est. Voluerunt omnibus locis Palæstinæ quæ in sacris literis memorantur certam sedem in mappis suis assignare, etiamsi iis de locorum situ vix aliquid certi constaret, nulla habita ratione an in tractu inculto plane an habitato locarentur. Meminit & ἐρήμου inter Hierosolymas & Jerichunta *lib.* x. *Antiq. cap.* 11. Φεύγει, scribit ἐκ τῆς πόλεως μετὰ τῆς καρτερᾶς φάραγγος καὶ διὰ τῆς ἐρήμου, *fugit ex urbe per angustam vallem & solitudinem* & captus fuit non longe ab Jerichunte. Idem capite 4. omne illud spatium quod inter Hierosolymas & Jerichuntem est testatur esse ἔρημον καὶ πετρῶδες, desertum & saxosum, & spatium terrarum ultra Jerichuntem versus Jordanem æque esse ἔρημον καὶ ἄκαρπον, desertum & sterile. Eusebius episcopus Cæsareæ Palæstinæ in *lib.* IX. demonstrationis Euangelicæ commemorat ἐρημίαν τοῦ Ἰορδάνου *solitudinem Jordanis* in qua Johannes baptizabat appellatque τὴν ἔρημον τὴν παρὰ τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ *solitudinem quæ est juxta Jordanem fluvium*. Ibi quoque citat verba prophetæ *Jes.* 35. 2. καὶ ἀγαλλιάσεται τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἡ δόξα τοῦ Λιβάνου ἐδόθη αὐτῇ. At in contextu Hebræo nihil legitur de ἐρήμοις τοῦ Ἰορδάνου, sed pro iis sunt verba אף גילת ורנן. Legisse videntur ירדן pro ורנן & pro voce priori aliquid quod ἔρημα notet.

Sylvas, יערים dictas, conjungimus cum locis incultis מדברות, quod & loca inculta Palæstinæ plurimum saltuosa & Sylvosa fuerint, & ipsi Hebræi nobis præant, uti mox *pag.* 374. diximus: & in ipsis sacris literis uti res haud multum diversæ jungantur מדבר & יער ἔρημος & δρυμὸς *Ezech.* 34. 25.

יער חרת *Sylva Chareth*, in qua David delituit I. *Sam.* 22. 5. Fuisse in regione tribus Judæ liquet ex monito prophetæ Gad, secedendum Davidi esse in terram Juda, cui ut morem gereret, contulit se in hanc sylvam. Postea & in alia sylva delituit David in solitudine Ziph I. *Sam.* 23. 15. Esse villam Ἀρὰθ ad occidentem Æliæ scribit Eusebius in Onomastico.

יער אפרים *Sylva Ephraim*, in qua Absalom de quercu pependit, & occisus est 2. *Sam.* 18. 6. 9. δρυμὸν Josepho *Ant.* VI. 5. Credibile est saltum eundem fuisse, e quo ursi ab Elisa immissi sunt in pueros lingua procaci ei insultantes, nam ipse Jerichunte adscendebat Bethelem & ex urbe pueri egressi ei illuserunt. Vide 2. *Reg.* 2. 24. Fuisse & alibi in Ephraim sylvas colligitur ex verbis Josephi scribentis Antipatrida δένδρεσι fuisse πλουσίαν *lib.* I. *de bello cap.* 16.

יער לבנון *Sylva Libani*, in qua Salomo domum ædificavit I. *Reg.* 7. 2. Hujus mentio quoque fit 2. *Reg.* 14. 9. ubi de feris saltus Libani. Præterea & Δρυμὸς, regio maritima Palæstinæ, de qua supra egimus *pag.* 188. videtur inter loca sylvosa referendus.

Arborum sylvestrium varia olim genera fuisse certum est. Palmarum, fraxinorum, ficuum, olearum, sycomororum, quercuum, aliarumque meminerunt scriptores sacri & Talmudici. Ex tomo Misnæ זרעים dicto multa arborum herbarumque Palæstinarum nomina peti possent si hoc ageremus. Nunc passim ficus, oleæ, mori albæ, palmæ, piceæ, cedri, pistaciæ, siliquæ [ceratonias appellant alii, Arabes خرنوب quarum fructus dicuntur κεράτια, cibus suum, *Luc.* 15. 16. unde est Belgica vox *Karaat*, sexta pars scrupuli] terebinthi, lentisci, arbuti, ilices, & eleagnæ conspiciuntur: herbæ quoque illic & frutices crescere notantur, ruta sylvestris, tragoriganum, origanum heracleoticum, hyssopus, fœniculum, cyclaminus, cotyledon, cistus, ladon, Libanotis, thymus, zygis, umbilicus, thymbra, stachys, smilax aspera, nardus, onitis, maron, anguria, alinterna, aliæque.

CA-

CAPUT LVII.

DE FERTILITATE PALÆSTINÆ.

Solo Palæstinæ fertilitatis laudem convenire ostenditur ex fructibus quos protulit. Liquores Palæstinæ, oleum & vinum, utrumque præstans. Sal lacus Asphaltitis eximium. Triticum, hordeum & aliæ fruges. Copia boum, ovium, caprarum & columbarum. Pisces tum ex mari salso tum aquis dulcibus. Mel apum & sylvestre manans ex arboribus Μέλι ἄγριον Matth. 3. 4. *quid. Palmæ præstantes in Palæstina. Balsamum in convalle Jerichuntina crescens.* Ἱεριχοῦς *est nomen ipsius convallis apud quosdam. Num Josephus, Plinius & alii fallantur, scribentes uni Judææ balsamum esse concessum. Linum & lana in Palæstina. Varietas soli Palæstini. Testimonia veterum de fertilitate Palæstinæ, Josephi, Aristææ, Hecatæi Abderitæ & Polybii. Latinorum scriptorum verba in hanc rem, Taciti, Ammiani, & Hieronymi. Ea quæ opponi nobis possunt diluuntur. Facies Palæstinæ hodierna non demonstrat olim ita quoque se habuisse. Palæstina vastata sæpius. Strabonis testimonium de solo Hierosolymitano expensum.*

ULtimo hoc capite libri primi nonnulla adnotare lubet de fertilitate terræ Israeliticæ. Quum enim testatum sit monumentis certissimis literarum & oculis hominum qui illic fuerunt hodiernam faciem Palæstinæ multum ab illa recedere qua olim fuit conspicua florentibus rebus Judaicis, non defuerunt, nec desunt, qui commentitia illa esse & falsa suspicantur, quæ scriptores sacri de præstantia hujus regionis memoriæ prodiderunt. Ea re, ut suus stet honos sacrarum literarum tabulis, nec occasio detur hominibus impiis labefactandi auctoritatem sacri codicis, primo aliqua recensebo quæ ad usum incolarum hæc regio profert, deinde testimonia veterum adscribam, denique ea quæ sententiæ nostræ opponi possent diluere conabor.

Inter liquores qui usui humano inservire solent aqua, vinum, & oleum potissimi sunt. Aquas Palæstinæ & fontes fuisse sufficientes alendis tot hominibus, quot illic habitasse constat, & pluvias statis temporibus magna satis copia cœlo missas fuisse, quarum aquæ in cisternis colligi solebant, ex iis liquet quæ capite XLVI. scripsimus. Procopius Gazæus in commentario ad Deuteronomium hac quoque ratione Palæstinam Ægypto præfert quod Ægyptus aqua cœlo missa careat.

Arida nec pluvio supplicet herba Jovi.

Certe oleo & vino gaudebat Palæstina præ Ægypto. Oleis non plane quidem destituebatur (id liquet ex Theophrasto *de caus. plant. l.* VI. *c.* 12.) sed pares non erant Ægyptiæ Palæstinis. Hinc est quod in Echa Rabbati *fol.* 85. 3. מה היו עשרת שבטים עושים היו משלחין שמן למצרים *quid faciebant decem tribus? mittebant oleum in Ægyptum.* Hieronymus in *comm. ad Hos. cap.* 12. *Licet quidam arbitrentur quod nequaquam in Ægypto oleum gignitur sed pretiosissimum missum esse ab Ephraim cujus terra Samaria olei fertilissima est.* Talmudici in codice Menachot *cap.* VIII. 3. oleum terræ Israeliticæ optimum Thecoæ, proximum Ragabæ tribuunt. Salomo etiam regi Tyriorum quotannis misisse 20. coros olei legitur 1. *Reg.* 5. 11. Vites Ægyptus non habuit, & propterea zytho, potu ex aqua & hordeo, veluti nostra regio usa est. Herodotus *lib.* II. *cap.* 77. Οἴνῳ ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γάρ σφι εἰσὶ ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. *Utuntur vino ex hordeo facto: non enim ipsis vites sunt.* Adde Theophrastum *de caus. plant.* VI. 15. Idcirco credibile est uvas ab exploratoribus Palæstinæ delatas ad exercitum Israelitarum magnæ admirationi & delectationi iis fuisse. Appellatur propterea regio vinearum & olearum ab ipso Rabsace 2. *Reg.* 18. 32. & cultoribus vinearum atque olearum sui fuere præfecti a Davide constituti 1. *Chron.* 27. 28. Et quis nescit vina Ascalonitica, Gazetica, & Sareptana etiam a gentibus longe remotis celebrari?

A potu ad cibos & eorum condimenta si transimus, salem habuit præstantissimum ex lacu Asphaltite, quem magis digerere & extenuare quam alios sales Galenus testis est, judex optimus, iis verbis quæ dedimus supra *capite* XXXVIII. Triticum porro, hordeum, aliasque frumenti species hic magna copia crevisse patet tum ex sacris literis *Deut.* 8. 8. ubi terra tritici & hordei nuncupatur & 1. *Reg.* 5. 11. ubi Salo-

Salomo quotannis 20000. coros tritici dedisse legitur; tum ex scriptis Talmudicis, ubi de decimis frugum & juribus anni Sabbathici agunt.

Boum, ovium, & caprarum aviumque magnum numerum hic quoque fuisse liquet ex frequentibus sacrificiis & pascuis huic usui destinatis in regione trans Jordanica quam propterea sibi petierunt tribus duę & dimidię, & Sarona, campisque circa Lyddam & Jamniam aliisque.

Pisces Jordanes et lacus Tiberiadis suppeditabat. Testantur id Novi Testamenti tabulę, et hodieque pisces illę aquę alunt. Ex mari magno pisces non tantum incolas locorum maritimorum sed & ipsas Hierosolymas aluerunt, unde porta piscium dicta est quæ ducit versus Diospolin, teste Hieronymo, ne jam loquar de piscibus torrentium, veluti illis de quibus supra *pag.* 289.

Mel copiosum hic provenit præter illud quod apes elaborant, in sylvis & manat ex arboribus. Hoc est μέλι ἄγριον, quo alimento Johannes utebatur, *Matth.* 3. 4. Nec enim Bocharto assentior existimanti illud μέλι ἄγριον mel fuisse quod apes in arboribus deposuerant. Diodorus Siculus *lib.* XIX. *cap.* 104. nos docet quid fuerit μέλι ἄγριον nuncupatum, ubi de Nabatæis scribit, Αὐτοὶ χρῶνται τροφῇ κρέασι καὶ γάλακτι καὶ τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων τοῖς ἐπιτηδείοις· φύεται γὰρ παρ' αὐτοῖς τὸ πέπερι ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ μέλι πολὺ τὸ καλούμενον ἄγριον, ᾧ χρῶνται ποτῷ μεθ' ὕδατος. *Utuntur illi pro alimento carne & lacte & iis quæ ex terra proveniunt: nascitur enim apud ipsos piper in arboribus & mel plurimum quod agreste appellant, quod potant aqua mixtum.* Sic Ἐλαιομέλι καθ' ἁλμυρὰ τῆς Συρίας provenire Dioscorides *lib.* I. de re medica *cap.* 37. scribit. Plinius XXIII. 4. *Elæomeli in Syria ex ipsis oleis manat.* Idem *lib.* XV. 7. *Sponte nascitur (oleum) in Syriæ maritimis quod Elæomeli vocant: manat ex arboribus pingue, crassius melle, resina tenuius, sapore dulci.* Et hinc forsitan odor mellis quem se naribus percepisse in ora maritima Palæstinæ scribit Maundrellus.

Inter arbores palmæ & arbor, sive frutex, balsami eminent. Palmas Judaicas plurimi veterum celebrant. Εὐώδιμον καρπὸν habere palmas Palæstinæ scribit Pausanias *l.* IX. *c.* 19. quum palmæ in Ægypto & alibi fructum εὔβρωτον non haberent teste Strabone *l.* XVII. Horatius pinguia vocat hæc palmeta *Epist. l.* II. *ult.*

Præferat Herodis palmetis pinguibus ---

Theophrastus *lib.* II. *cap.* 8. *de histor. plantar.* scribit solarum illarum palmarum Syriacarum quæ in Aulone (intelligit μέγα Πεδίον, sive campum magnum Jordanis quem αὐλῶνα alii nuncupant, aut certe partem ejus) proveniunt fructus ejus generis esse ut recondi possint, θησαυρίζεσθαι μόνας δύνασθαί φασι τῶν ἐν Συρίᾳ τὰς ἐν τῷ Αὐλῶνι. Ne quis autem putet αὐλῶνα inter Libanum atque Antilibanum hic ab eo indicari, videat quod præcedit, in Syria cœle, quam Judæi incolunt, ἐν τρισὶ μόνοις ἀμμώδεσιν εἶναι τοὺς δυναμένους θησαυρίζεσθαι, *in tribus modo locis arenosis esse fructus palmarum aptos recondi*: illa loca sunt Jericho, Phasælis, Archelais & Livias, *gentis* Judaicæ *convalles* dictæ Plinio & a palmarum proventu eidem celebratæ. Phasælis erat περὶ τὸν αὐλῶνα τῆς Ἱεριχοῦντος (Joseph. *Ant.* XVI. 5.) ideo cum Jerichunte pro una convalle habetur.

Balsami circa Jerichuntem provenientis etiam Theophrastus meminit historiæ plantarum *lib.* IX. *cap. 6.* Τὸ δὲ βάλσαμον γίνεται μὲν ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν *Balsamum crescit in Aulone [valle] Syriæ*. Hic αὐλὼν est circa Jerichuntem. Ita a Justino hæc explicantur *lib.* XXXVI. *Est namque vallis quæ continuis montibus velut muro quodam cincta ad instar castrorum clauditur. Spatium loci ducentum millia jugerum. Nomine Hiericho dicitur. In ea valle sylva est & ubertate & amœnitate arborum insignis, siquidem palmeto & opobalsamo distinguitur.* Ita Strabo quoque & Josephus testantur. Diodorus Siculus ἐν αὐλῶνι τινὶ balsamum crescere scribit, ἐν αὐλῶνι videlicet Ἱεριχοῦντος. Dioscorides ἐν Ἰουδαίᾳ κατά τινα αὐλῶνα. Ipse hic αὐλὼν vel πεδίον appellatur a Strabone Ἱερικοῦς *lib.* XVI. Ἱερικοῦς ἐστὶ, πεδίον περιεχόμενον ὀρεινῇ τινι, *Jerichus est campus montibus circumdatus*. Quamobrem Galenus *lib.* II. *de alimentorum facult.* scribit ἐν Ἱεριχοῦντι in Jerichunte (i. e. in hoc campo) palmas optimas crescere. Ita & Plinius: *Nobilitas (palmis) in Judæa nec in tota sed in Hierichonte maxime.* Balsamum non nisi in Judæa crescere Josephus testatur, Plinius & Dioscorides. Hos falli scribunt Prosper Alpinus & Petrus Bellonius, quoniam nunc in Judæa non provenit nisi in hortis, & summa cura coli debet, atque ex Arabia uti ex solo natali omne balsamum in alias regiones defertur. Ego tamen vera scripsisse Josephum & Dioscoridem puto. Nil vetat quo minus plantæ ante septendecim sæcula in aliqua regione creverint, quæ nunc in aliis longe regionibus proveniunt.

Et

Et quidni ipſa ſoli natura tot annorum intervallo mutari potuit, ſic ut nunc non adeo benigna mater herbarum ſit quas olim ſovit atque edidit copioſe? Non ſunt illę rationes tanti ponderis ut antiquorum teſtimonia ea re ſuſpectę fidei habeamus. De frutice ipſo balſami nihil addo. Oportet illum eſſe parum verſatum in ſcriptis Romanorum & Gręcorum qui ignorat quanti pretii balſamum fuerit, & quam excellens produxerit regio Jerichuntina.

Linum & lanam ad veſtitum hominum neceſſaria quis dubitet hanc terram produxiſſe quum oves, de quibus mox egimus, lanam ſuppeditent, & lini כתנא Judæis, nobis *catoen* dicti, felix etiam in his regionibus proventus ſit circa Lyddam pręcipue & in campo Eſdrelon? Sed quid diutius his immoror? ubi rerum teſtimonia adſunt, quid opus eſt verbis? Si tot hominibus ſufficere potuit alendis, qui non aliunde ſibi victum arceſſivere, uti populi mercaturę dediti, ſed agrorum proventu nutriebantur, oportet non adeo ſterilem illam fuiſſe, ac a nonnullis depingitur. Hac ratione & Joſephus *lib.* III. *de bello c.* 2. uſus eſt ſcribens μέγιςον τεκμήριον ἀρετῆς ϗ εὐθηνίας eſse τὸ πληθύειν ἀνδρῶν ἑκατέραν, *quod nempe & Samaritis & Judæa incolis refertæ ſint*.

Attendi etiam velim ad varietatem ſoli in Palęſtina, montes, valles, litora aquis ſalſis & aquis dulcibus adſita, & ſimilia quę variis hominum ingeniis & ſtudiis ſatisfacere potuerunt. Non poſſum quin adſcribam verba Dionyſii Halicarnaſſenſis in Antiquitatibus Romanis *lib.* I. *p.* 28. Ἐγὼ τὸν ἐκ γῆς πλȣ̃τον ȣ̓κ ἐν μιᾷ τίθεμαι καρπῶν ἰδέᾳ, ȣ̓δ' ἐπέρχεταί μοι ζῆλος οἰκήσεως ἐν ᾗ μόνον εἰσὶν ἄρȣραι πίονες, τῶν δ' ἄλλων ȣ̓δὲν ἢ βραχύ τι χρήσιμον· ἀλλ' ἥτις ἂν εἴη πολυαρκεςάτη τὲ ϗ τῶν ἐπεισάκτων ἀγαθῶν ἐπιπολὺ ἐλάχιςον δεομένη, ταύτην κρατίςην εἶναι λογίζομαι. Τȣ̃το δὲ τὸ πάμφορον ϗ πολυωφελὲς παρ' ἣν τινα ἄλλην γῆν Ἰταλίαν ἔχειν πείθομαι· οὐ γὰρ ἀρȣ́ρας μὲν ἀγαθὰς ἔχει ϗ πολλὰς, ἄδενδρος δ' ἐςὶν ὡς σιτοφόρος· ȣ̓δ' αὖ φυτὰ μὲν ἐςιν ἱκανὴ παντοῖα θρέψασθαι, σπείρεσθαι δ' ὡς δενδρῖτις ὀλιγόκαρπος· ȣ̓δ' ἄμφωμεν ταῦτα παρέχειν δαψιλὴς, προβατεύεσθαι δ' ἀνεπιτήδειος· ȣ̓δ' ἄν τις αὐτὴν φαίη πολύκαρπον μὲν εἶναι ϗ πολύβοτον, ἐνδιαίτημα δ' ἀνθρώποις ὑπάρχειν ἄχαρι· ἀλλ' ἔςι πάσης, ὡς εἰπεῖν, ἡδονῆς τε ϗ ὠφελείας ἔμπλεως. *Ego terræ opes non æſtimo in una fructus ſpecie, nec me ſubit deſiderium habitandi ubi arva tantum ſunt pinguia aliarum vero rerum ad vitam utilium aut nulla aut exigua admodum eſt copia: ſed quæ ſibi ipſi maxime ſufficit, & bonis aliunde advectis minimum indiget, eam puto optimam. Hanc vero copiam & commoda præ aliis terris Italiæ conceſſa eſſe credo. Nec enim arva tantum bona habet, caret autem arboribus, ut frumenti ferax: neque plantis modo quibus libet alendis eſt idonea, ſed inutilis ſegetibus, ut agri arbuſti: neque largiter quidem hæc utraque ſuppeditat, ſed parum apta eſt alendo pecori: neque dici poteſt eam abundare fructibus & paſcuis, injucundam vero illic eſſe hominibus habitationem: ſed omnibus voluptatibus & commodis hæc terra referta eſt*. Plura non addam ad commendationem Palæſtinæ, nec purum aerem qui illic hauritur laudabo, quum in Ægypto ὁμιχλώδης ϗ δροσόβολος fit, Theophraſto teſte *lib.* VI. *de cauſis plantarum cap.* 26. quoniam ad alia pergendum eſt.

Videamus porro diſerta ſcriptorum veterum teſtimonia & quidem profanorum; illis enim non dubium eſt majorem fidem habituros eos qui diverſam fovent ſententiam quam ſcriptoribus ſacris: quod vel ex eo liquet, quod ſi teſtimonio ſcriptorum ſacrorum crederent, dubitari non poſſit fertiliſſimam hanc regionem fuiſſe, quare illam lacte & melle fluentem nuncupare ſolent.

Ex Joſepho (& quis, ſodes, eo melius hęc ſcire potuit? quis fide dignior, quum non videatur voluiſſe aperte mentiri tunc quum & a Judęis & Romanis falſi convinci poſſet?) multa peti poſſunt ad demonſtrandam Palęſtinę fertilitatem. *Lib.* III. *de bello cap.* 2. ubi ſingulas ejus regiones deſcribit, Galilęa, inquit, πίων πᾶσα ϗ εὔβοτος ϗ δένδρεσι παντοίοις κατάφυτος ὡς ὑπὸ τῆς εὐπαθείας προσκαλέσασθαι ϗ τὸν ἥκιςα γῆς φιλόπονον, *tota pinguis & paſcua eſt* (alibi, *Antiq.* XV. 5. Judæam quoque χώραν εὔβοτον nuncupat) *omniumque generum arboribus conſita, ſic ut vel minime ſtudioſos agriculturæ ubertate ſua provocent*. Et mox, ἐνεργὸς ὅλη ϗ συνεχὴς ἐςι καρποφόρος *tota culta & fructuum ferax*. Talmudici etiam præ reliquis terrę Iſraeliticæ regionibus Galilææ fertilitatem celebrant, ſcribentes *in Gem. Megilla* 6. I. terram lacte & melle fluentem illam eſſe potiſſimum quę XVI. milliaribus ab urbe Zippori, in medio Galilææ ſita, quaquaverſum protenditur. Et Joſephus *lib.* II. *c.* 26. de bello Galilęam ἐλαιοφόρον μάλιςα vocat. Peræam ibidem ἔρημον quidem maxima ex parte fatetur, ſed tamen πέδια illic δένδρεσι κατάφυτα ποικίλοις *campos variis arboribus conſitos, oleis, vitibus ac palmis*. Sed Perea nos adeo non tangit: fuit enim extra terram a Deo promiſſam Iſraelitis, uti capite primo & tertio demonſtravimus. Samaritis, altera Palæſtinę regio montuoſa & campeſtris erat ut Ju-

Judęa , & de utraque ibidem Josephus testatur esse εἰς γεωργίαν μαλθακὰς ϗ πολυφόρους, καταδένδρους, τε ϗ ὀπώρας ὀρεινῆς ϗ ἡμέρου μεστὰς , *ad colendum molles & fertiles , arboribus etiam consitas & fructibus sylvestribus & mansuetis plenas* . Deinde in iis *dulces admodum aquas* esse tradit , γλυκὺ νᾶμα πᾶν διαφόρως , & *pecudes* γαλακτοφόρους *lacte abundantes ob boni graminis copiam* . Eodem *libro* , *cap.* XVIII. Gennesaritin describit , quam amœnam ac fertilem regionem ? Θαυμαστὴν esse inquit φύσιν ϗ κάλλος *natura & pulcritudine admirabilem :* in qua omnis generis arbores proveniant , nuces , palmę, ficus , oleę , vites &c. Compendii causa ipsa verba non adscribo . *Libro* v. *cap.* 4. regionem Jerichuntinam θεῖον χώριον , *tractum divinum* nuncupat ubi palmæ plurimæ , unde & mel eliciunt non multum alio melle deterius , & plantæ balsami , & cypri & myrobolani , ita ut nullum κλίμα τῆς οἰκουμένης in aliis fructibus producendis ei fertilitate par sit . Confer quæ de eadem tradit *lib.* XV. *Antiq. cap.* 5. & quæ de deliciis Χωρὸς Ἥττων habet , *lib.* VIII. *Antiquitatum* , *cap.* 2. de quibus vide *supra pag.* 300. Idem *contra Apionem lib.*I. Χώραν ἀγαθὴν νεμόμενοι ταύτην ἐκπονοῦμεν , *quum regionem bonam nacti simus eam colimus* . Et *lib.* VII. 24. Χώραν εὐδαίμονα, *fortunatam terram* , vastari cernere erat καὶ ποταμοὺς ῥέοντας οὐκ ἐπὶ γῆν γεωργουμένην οὐδὲ ποτὸν ἀνθρώποις ἢ βοσκήμασιν· ἀλλὰ διὰ τῆς ἔτι πανταχόθεν φλεγομένης *flumina non per terras cultas & irriguas in hominum pecudumque usum labentia sed per regionem exustam.*

Aristæam addimus , scriptorem qui quidem haud ille fuit quem se fuisse scribit , antiquum tamen , & Josepho , Eusebio , aliisque veteribus commemoratum qui Palæstinam commendat ab oleis , frumento & leguminibus omnis generis , vineis , melle , palmis aliisque arboribus frugiferis innumerabilibus , jumentis , pecoribus , pascuis . Verba ipsa , compendii faciendi causa , non adscribimus , locum indicasse & per summa rerum capita ivisse contenti , sociosque ei jungentes alios scriptores duos Græcos, quorum prior est Hecatæus Abderites , qui pœne decies trecenta millia jugerum optimæ terræ atque uberrimæ Judæos possidere testatur , posterior Polybius *lib.* v. *histor.* qui de septentrionali terræ Israeliticæ parte agens quæ circa Tyrum & Philoteriam sita est testatur agros ejus abunde suppeditasse quod alendo exercitui Antiochi par erat: Vide ejus verba nobis notata infra *libro* III. ubi agimus de urbe *Philoteria*.

Tacitus *lib.*v. *cap.*6. *histor.* de terra Judæorum testatur, *Rari imbres*, *uber solum*. *Exuberant fruges nostrum ad morem*, *præterque eas balsamum & palmæ*. *Palmetis proceritas & decor*. Nimirum palmæ arbores sunt si quæ aliæ φιλόθερμοι, calorem amantes & salsuginem. Vide Theophrastum *de caus. plant. lib.* II. *cap.* 4. & III. 22. Utrumque in Palæstina invenire est. Excelluisse præ reliquis palmas Jerichuntinas supra notavimus. Calor illic erat insignis , quare etiam metebant , non refragantibus Hebræorum sapientibus, ante oblatum die sexto & decimo mensis Nisan manipulum, uti in Misna traditur . Ad oram Palæstinæ maritimam etiam plus caloris erat quam circa Hierosolymas. Gazæ & vicinis in locis hodieque fructus multo ante maturi sunt quam in montanis Judæ. Hic aer & solum frigidiora sunt ut mihi narrarunt αὐτόπται. Ammianus Marcellinus *lib.* XIV. *Ultima Syriarum est Palæstina per intervalla magna protenta*, *cultis abundans terris & nitidis*, *& civitates habens quasdam egregias*. Hieronymus , ipse Palæstinæ incola , ad *cap.* 20. *Ezech. Inclytam esse terram Judææ & cunctis terris fertiliorem dubitare non poterit qui a Rhinocorura usque ad Taurum montem & Euphratem fluvium cunctam consideraverit terram & urbium potentiam amœnitatemque regionum*. His plura dicit Hieronymus quam ipse dicta vellem . Paula & Eustochium in epistola ad Marcellam de Bethlechem , ubi erant , loquentes : *Quocumque te verteris arator stivam tenens Alleluja decantat* . *Sudans messor Psalmis se avocat & curva attondens vitem falce vinitor aliquid Davidicum canit*. Aratoris mentio in verbis citatis in mentem mihi revocat quod de modo arandi in Palæstina ad commendandam terræ hujus fertilitatem legitur apud Brocardum in descriptione terræ sanctæ *cap.* II. se oculis suis sæpe vidisse duobus tantum bobus aratrum inverti , quo ille efficit terram in cultura sua minimum laborem exigere , quum tamen multum fructum reddat. Videtur a natura soli id repetendum . Non patitur ratio terræ in Palæstina profundos sulcos agi, sic ut parvo labore superficies summa possit inverti . Theophrasti verba huc faciunt *lib.* III. *de causis plantarum cap.* 25. Ὡς ἐν Συρίᾳ κατὰ βάθος ἀρώσας ἐξήρανεν, ὑπὸ γὰρ τοῦ θέρους διακαιομένη , ἐπιπλέον ὑπόπετρος οὖσα διέκαιε· καὶ μικροῖς ἀρότροις οἱ Σύροι χρῶνται. *Uti in Syria si solum aratro alte proscinditur siccatur: calore enim tosta & magna ex parte subtus petrosa existens aduritur* . *Ideo aratris exiguis Syri utuntur*. Idcirco asini boum loco, uti liquet ex *Deut.* 22. 10. & *Jes.* 30. 24. nonnunquam adhibiti fuere ad arandum in Palæstina [qui isti usui apti sunt *ubi terra levis est*, *velut in Campania* , teste Marco Varrone *de re rustica*

lib.

lib. 2. *cap.* 6.] operibus & rebus neceſſariis ad agri culturam miniſtrantes, uti Joſephus ſcribit *lib.* 2. *contra Apionem* : & vir unus plerumque aratro adeſt eique regendo ſufficit, teſte Maundrello, qui & obſervavit altera manu geri ſolere inſtrumentum octo pedes longum ab hac extremitate acutum ad ſtimulandos boves, ab illa inſtructum ſpatha ut lutum aratro adhærens amoveatur, quod ille aptiſſimum judicavit ad iſtos uſus ad quos *Jud.* 3. 30. Schamgar מלמד בקר *ſtimulum boum* adhibuiſſe legitur. Sed redeamus in viam.

Verum ſententiæ noſtræ opponunt faciem Palæſtinæ hodiernam. Noſtræ autem? immo vero ſcriptorum ſacrorum. Rabſace enim Aſſyrius 2. *Reg.* 18. 32. *Jeſ.* 36. 17. exploratores a Moſe miſſi *Num.* 13. 28. Zacharias *Zach.* 7. 14. Jacobus *Gen.* 49. 11. Moſes *Deut.* 8. 7. & Deus ipſe hujus terræ fertilitatem prędicant. *Exod.* 3. 8. *Ezech.* 20. 6. *Joel.* 2. 3. Magna pars terrę, dicunt, non niſi rupes & horridas ſylvas continet. Pauci ſunt agri culti & conſiti: fluvii & fontes fere nulli. Verum abunde puto demonſtratum eſſe laudem felicis ingenii & fertilitatis ſolo Palęſtinæ veteris negari non poſſe: ſed poſtquam Judęi eo miſeriarum venerunt ut exturbati ex regione ſua per orbem vagi & extorres ſpargerentur, tellus ipſa irę divinę veſtigia gerens aliam longe faciem induit; inprimis poſtquam patrato bello, quod ſacrum vocant initumque a Chriſtianis eſt ut Mohammedanos Palęſtina exuerent, Arabes aliique Nomades continentibus bellis inter ſe geſtis univerſam regionem theatrum effuſiſſimarum populationum conſtituerunt, & conſtituunt etiamnum, ita ut in orbe terrarum nuſquam minus tutum ab inſidiis iter carpatur, & frequentibus extorſionibus avarorum hominum magis moleſtum. Hęc juxta mecum omnes ſciunt qui itineraria ſęculo uno alterove abhinc edita perlegerunt. Quis ergo non deprehendit temere judicari de priſtino ingenio illius regionis ex facie hodierna? Solum ſterile, nudas rupes, ſolertia humana converti poſſe in loca vineis induta & cultoribus ſuis alimentum præbere apta liquet ex Maundrello (verba dedimus *pag.* 310.) quod ipſum experientia noſtrorum temporum confirmat. Quid? quod & Plinius *lib.* XVII. 4. *Pucina vina* ſcribat *in ſaxo coqui*, & Chia vina pręſtantiſſima in rupibus quę nonniſi quatuor digitorum ſpatio terra tectę ſunt. Verum agri vel optimi cultu defecti quales evadunt? Et quid non hoſtium furor efficere valet in vaſtandis regionibus fertiliſſimis? Luculentum eſt hanc in rem Joſephi de hujus ipſius Palęſtinę parte teſtimonium quod extat *lib.* V. *de bell. cap.* 7. Καθάπερ ὑπὸ τῶν ἀκρίδων κατόπιν ὕλην ἔστιν ἰδεῖν ἐψιλωμένην πᾶσαν οὕτω τὸ κατὰ νώτου τῆς Σίμωνος στρατιᾶς ἐρημία κατελείπετο. Καὶ τὰ μὲν ἐμπιπρῶντες, τὰ δὲ κατασκάπτοντες, πᾶν δὲ τὸ πεφυκὸς ἀνὰ τὴν χώραν ἢ συμπατοῦντες ἠφάνιζον, ἢ νεμόμενοι καὶ τὴν ἐνεργὸν ὑπὸ τῆς πορείας σκληροτέραν ἐποίουν τῆς ἀκάρπου, καθόλου τε εἰπεῖν, οὐδὲ σημεῖόν τε κατελείπετο τοῖς πορθουμένοις τοῦ γεγονέναι. *Quemadmodum poſt locuſtas ſylvæ cernuntur ſpoliatæ frondibus, ſic quoque poſt terga exercitus Simonis vaſtitas relinquebatur. Alia quidem comburendo, alia diruendo, omniaque quæ ex ſolo edita erant pedibus conculcantes delebant, aut depaſcebant, terramque cultam ipſa inculta reddebant duriorem, ita ut ne ſignum quidem rerum vaſtatarum remaneret, unde liqueret eas aliquando fuiſſe.* Quę de locuſtis Palęſtinę narrat Joſephus illuſtrari merentur ex hiſce Hieronymi ad *cap.* 11. *Joelis*. *Non declinabunt a ſemitis ſuis. Hoc nuper in hac provincia vidimus. Quum enim locuſtarum agmina venirent, & aerem qui inter cœlum & terram eſt occuparent tanto ordine ex diſpoſitione jubentis Dei volitant, ut inſtar teſſerularum, quæ in pavimentis artificis figuntur manu ſuum locum teneant & ne puncto quidem, & ut ita dicam, ungue tranſverſo declinent ad alteram* ..... & mox. *Nihil enim locuſtis invium eſt, quum & agros & ſata & arbores & urbes & domos & cubiculorum ſecreta penetrent* ... & poſt pauca narrat quomodo iſtę repulſę fuerint. *Etiam noſtris temporibus vidimus agmina locuſtarum terram texiſſe Judæam quæ poſtea miſericordia Domini inter veſtibulum & altare, hoc eſt inter crucis & reſurrectionis locum, ſacerdotibus & populis Dominum deprecantibus atque dicentibus*, parce populo tuo, *vento ſurgente in mare primum & noviſſimum præcipitatæ ſunt.* Mare primum eſt mare mortuum, noviſſimum quod eſt ad occidentem, uti ipſe ibidem docet. Cornelius Brunius in Itinerario narrat, in horto ędium in quas diverterat Ramę Palęſtinorum, locuſtas duarum horarum ſpatio omnes herbas frondeſque conſumſiſſe, ipſoſque caules fruticum ſolo infixos.

Sunt & qui verba Strabonis Moſi putent adverſari quum Strabo de Hieroſolymis ſcribat *lib.* XVI. εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὅπου νῦν ἐστι τὸ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις κτίσμα· Κατέσχε δὲ ῥᾳδίως οὐκ ἐπίφθονον ὂν τὸ χωρίον οὐδ' ὑπὲρ οὗ ἄν τις ἐσπουδασμένως μαχέσαιτο· ἔστι γὰρ πετρῶδες αὐτὸ μὲν εὔυδρον, τὴν δὲ κύκλῳ χώραν ἔχον λυπρὰν καὶ ἄνυδρον τὴν δ' ἐντὸς ἑξήκοντα σταδίων καὶ ὑπόπετρον. *Ad illum locum ubi nunc Hieroſolyma condita ſunt [deduxit eos Moſes] facileque obtinuit quia æmulationi non erat obnoxius nec dignus*

de quo contenderetur . Eſt enim locus ſaxoſus, aquis ipſe quidem abundans, ſed regio circunſita ſterilis eſt atque ſicca & intra ſpatia 60. ſtadiorum etiam ſolum inſerne ſaxoſum habet .

Non dicam errare Strabonem potuiſſe qui tam multa memoriæ prodidit de rebus Judaicis plane commentitia, & in his verbis errat plus ſemel: nec enim Moſes Iſraelitas uſque ad Hieroſolyma deduxit, nec Hieroſolyma facile obtinuerunt quum Jebuſitæ illam urbem uſque ad Davidis tempora tenuerint . Sed demus illum ita ut res ſe habebat ſcripſiſſe . Fuerit ſolum in quo urbs Hieroſolymitana ſita fuit ὑπόπετρον circumquaque per 60. ſtadia, id aptiſſimum erat condendæ arci & gentis metropoli . Id liquet ex eventu . Quam reſtitit illa regibus Syriæ atque Aſſyriæ & quantum negotii faceſſivit ipſis Romanis ? Si quæ autem natura negavit , arte & induſtria fuerunt ſuppleta , uti aquarum copia per aquæ ductus & ſimilia . Ipſum illud ſolum ὑπόπετρον allicere non una de cauſa incolas potuit , quum & in iſtiuſmodi montibus terra tectis optime vites proveniant uti mox vidimus , & in Syria ipſum illud ſolum quod aratur ὑπόπετρον eſſe ἐπιπλέον notaverit Theophraſtus *lib.* III. *cap.* 25. *de cauſis plantarum* , & propter ὑπόπτερον τῶν αἰγιαλῶν Phœnices urbem Dora ſibi elegerint in ſedem , uti Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς ſcribit ad vocem Δῶρος Sed mittamus hæc omnia & demus ſolum omne circa Hieroſolymas per ſtadia 60. ſuiſſe ſaxoſum ita ut nihil plane proferre potuerit (quod tamen falſum eſt & indicaret Jebuſæos quum hic ſedes figerent ineptiſſime egiſſe) num inde efficitur omnem Palæſtinam eodem modo ſe habuiſſe ? Quid facit tantillum ſpatii ad univerſam Palæſtinam ?

JEREM. IX. 12. 13.

Hieroſolymas conſtituam in acervos & luſtrum draconum , urbeſque Judæ conſtituam loca deſolata , ita ut nemo eas incolat . Quis eſt vir ſapiens qui doceat iſtud & id quod pronunciavit os Dei indicet , quamobrem pereat hæc terra & incendatur uti locus deſertus , ita ut nullus pertranſeat . Dicit Deus , quia neglexerunt Legem meam quam expoſueram iis , nec obtemperarunt voci meæ , nec ambulaverunt in illa .

PALÆSTINÆ

EX MONUMENTIS VETERIBUS

ILLUSTRATÆ

LIBER SECUNDUS.

IN QUO AGITUR

DE INTERVALLIS LOCORUM PALÆSTINÆ.

CAPUT PRIMUM.

De Mensuris quibus intervalla locorum veteres metiuntur.

Certa ab incertis distinguenda. Errores in mappis geographicis plurimi. Mensuræ intervallorum veteres. Milliare Romanum *quid.* מיל *idem.* פרסה *quid. Milliare Romanum æquale bis mille cubitis Hebræorum a nonnullis creditum. Hac ratione magnitudo cubiti Hebraici innotescit. Cubiti quibus Josephus utitur diversi a cubitis Talmudicorum. Stadium pars octava milliaris Romani. Polybii sententia octo stadiis tertiam partem stadii addendam esse, ut æquale sit spatium milliari Romano expensa. Origo hujus opinionis ex confusione pedum Græcorum & Romanorum. Aliorum sententia stadia 7 & dimidium conficere unum milliare Romanum unde nata.* רים *idem quod* ςάδιον. Parasangæ *spatia* 30. *stadiorum.* Dieta *quid. Iter unius diei quale Græcis & Hebræis.*

Uemadmodum in tradendis artibus ac disciplinis quibuscunque magnam utilitatem affert secretio rerum certarum ab incertis, ita mihi inprimis visa est necessaria in hoc quod tractamus argumento. Tabulas geographicas Palæstinæ, quæ magno numero in manibus hominum versantur, inepta hæc permixtio ita contaminavit ut qui errores omnes indicare & menda tollere in animum induceret, laborem in se susciperet incredibilem, addo & invidiosum. Interest tamen rei literariæ, ut sciatur quis situs locorum testimoniis veterum scriptorum confirmari queat, quis contra incertus sit, quidque de singulis auctores fide digni memoriæ prodiderint. Hæc explorata esse illi debent qui in tabula geographica regionem describet, nec aliorum mappæ paucis mutatis orbi denuo uti no-

væ

væ exponendæ ſunt, & veteres errores propagandi. Quis non hoc tempore mappas Adrichomii celebrat, &, ſi quando uſui venit ut aut volumen ſacri codicis aut alia ornari oporteat inſertione mappæ geographicæ Palæſtinæ, illas reliquis præferat, & nonnullis mutatis denuo curat in æs incidi? Quod ſi quis explorare velit, in quam multis Adrichomius erraverit, & quam multa plane incerta certo loco poſuerit, videat libro tertio quæ nos de locis ſingulis Palæſtinæ notavimus, e quibus manifeſtum fiet quid certi ex ſcriptis veterum de locis illis hauriri poſſit. Conferat porro quiſquam mappas noſtras & adſcripta teſtimonia veterum quibus nixi hoc vel illo intervallo loca diſponimus. Hæc prædicenda habui, non obtrectandi ſed verum indagandi ſtudio, utque omnes intelligant quam haud facile ſit & expeditum mappam Palæſtinæ conficere. Nunc ad rem ipſam aggredior, & ab ovo, quod ajunt, exorſus hoc libro ea junctim exponere atque excutere conſtitui quæcunque in ſcriptis veterum deprehendi quibus certa intervalla locorum Palæſtinæ per milliaria Romana, ſtadia, aut ſimiles notas digeruntur, & ſi quæ pugnare videbuntur conferre atque illuſtrare conabor.

Inter menſuras veteres intervallorum, quibus geographi in deſcribenda Palæſtina uſi ſunt, vix ulla uſitatior eſt milliari Romano. Complectitur illud mille paſſus, atque ita frequenter dici ſolet tot millia paſſuum abeſſe hanc urbem ab illa. Paſſus continet pedes quinque; atque adeo milliare pedum Romanorum quinque millia, Græcorum vero, qui paullo majores erant, 4800. Hæc milliaria comprehendebant octo ſtadia, quemadmodum mox fuſius demonſtrabitur, nec dubium eſt hæc quoque milliaria Romana ab Hebræis intelligi quando de מילין loquuntur. Tradunt autem מילין quatuor facere unam פרסה, adeoque Parſa efficit fere illud quod nos dicimus intervallum horæ itineris: quamvis in Palæſtina iter quum inſtituitur fere ſingulis horis tria milliaria Romana conficiant, uti liquet ex itinerariis recentiorum. Judæi ſolent מיל ſtatuere par ſpatio bis mille cubitorum: vide Chinnuc R. Levi Barzelonitæ, ſect. v. הפרסה ד׳מילין והמיל אלפים אמה *Parſa eſt* 4. *milliaria*, *milliare unum* 2000. *cubiti*. Maimonides id æquale facit bis mille paſſibus mediocribus, jubens ſi quis in campo verſetur & neſciat itineris Sabbathici ſpatium, ut eat אלפים פסיעות בינוניות 2000. *paſſus mediocres*, וזה inquit הוא תחום השבת & *hoc eſt ſpatium itineris Sabbathici*. Ita ille in *Hilchoth Schabbath cap.* 27. §. 4. quod etiam Origenes (verba ſupra exhibuimus *pag.* 341.) tradidit. Quod ſi illa menſura certa eſſet, modum cubiti Hebræorum inde diſceremus, quoniam מיל ſive milliare complectitur pedes Romanos 5000. (nam mille paſſus efficiunt pedes 5000.) atque ita cubitus Hebræus par eſſet duobus pedibus Romanis & dimidio. Haud difficulter id eruitur ex ante dictis:

Paſſus		Pedes
1.	complectitur	5.
1000.	complectuntur	5000.
Cubiti		Pedibus
2000.		5000.
2.	æquales ſunt	5.
1.		2½.

Cum his confer, cubitos quibus Joſephus utitur in metiendis locis ſacris, templo &c. tertia parte aliquando minores eſſe quam ſunt cubiti quibus ſcriptores Talmudici uſi ſunt. Ita altare Talmudici altum ſcribunt 10. cubitos, Joſephus 15. portas atrii Talmudici 20. cubitos altas & latas 10. Joſephus altas 30. cubitos & latas 15. Cubitus nempe Romanus ſeſquipedem comprehendit i. e. tria hemipodia, cubitus Hebręus quinque hemipodia. Joſephus autem in gratiam Gentium ſcribens uſus videtur cubitis Romanis. Verum aliquando cubiti Joſephi cum Talmudicis conveniunt, uti quum *ὕψος καὶ εὗρος* altitudinem & latitudinem ædis ſacrę in Templo II. facit 100. cubitorum; & numeri ejus a librariis ſępe corrupti ſunt, uti liquet ex diverſa ſcriptura contextus Gręci & interpretum ejus Latinorum, ſic ut iis fidere non liceat. Nec deſunt alii qui ſpatium bis mille cubitorum i. e. iter Sabbathicum ęquale faciunt ſex ſtadiis. Epiphanius, qui non videtur ignorare potuiſſe quantitatem itineris Sabbathici quoniam ipſe Judęus olim fuit & in Palęſtina natus, *οὐκ ἐξῆν βαδίζειν ἐν σάββασιν ὑπὲρ τὸ μέτρον τῶν ἓξ σαδίων* ſcribit, *non licet ambulare in Sabbathis ultra ſex ſtadia*, in hęreſ. LXVI. ſecundum hunc computum 2000. cubiti (i. e. *6. ſtadia*) pares eſſent pedibus Romanis 3750. cubitis autem Romanis quorum ſinguli

ſeſ-

ſesquipedem continent, ſive τρία ἡμιπέδια, 2500. adeoque cubitus unus Hebrẹorum æqualis eſſet pedi Romano uni, & $\frac{1750}{2000}$ partibus pedis alterius.

Stadium complecti vulgo dicitur partem octavam milliaris Romani, adeoque quum milliare Romanum comprehendat mille paſſus, ſtadium comprehendit paſſus 125. id eſt pedes Romanos 625. teſte Plinio *lib.* II. *cap.* 23. Græcos autem pedes 600. complectebatur. *Stadia enim in terra Græcia inſtituta pedum eſſe numero ſexcentum* tradit Gellius Noctium Atticarum *lib.* I. *cap.* I. Atque ita fere geographi veteres & hiſtoriarum ſcriptores intervalla locorum metiuntur ut uni milliari Romano æquent ſtadia octo. Fatetur hoc ipſum Strabo *lib.* VII. Μιλίων ἐςὶ πεντακοσίων τριάκοντα πέντε· λογιζομένῳ δὲ, ὡς μὲν οἱ πολλοὶ, τὸ μίλιον ὀκτωςάδιον τετρακισχίλιοι ἂν εἶεν ςάδιοι κὴ ἐπ' αὐτοῖς διακόσιοι ὀγδοήκοντα· ὡς δὲ Πολύβιος προςιθεὶς τῷ ὀκταςαδίῳ δίπλεθρον, ὅ ἐςὶ τρίτον ςαδίȣ, προςθετέον ἄλλȣς ςαδίȣς ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ὀκτὼ, τὸ τρίτον τȣ̃ τῶν μιλίων ἀριθμȣ̃. *Eſt (via Egnatia) milliarium* DXXXV. *Quod ſi milliare octo ſtadia complecti ſtatuas, quod plurimi faciunt, ſtadiorum erit* IVCIƆCCXXC. *Si autem Polybii ſententiam ſequaris qui octo ſtadiis duo jugera addit, id eſt, tertiam partem ſtadii, addenda ſunt alia ſtadia* CLXXVIII. *id eſt, tertia pars numeri milliarium*. Polybius *lib.* III. *hiſtoriarum*, *cap.* 8. morem hunc loquendi ſequitur ſcribens lapides milliares a Romanis in viis collocatos κατὰ ςαδίȣς ὀκτὼ, *ad octo ſtadia*. Vir ingenio & doctrina præſtans H. Dodwellus in diſſertationibus præfixis Syntagmati geographorum veterum cura Hudſoniana edito, *tomo* I. *pag.* 161. monet ex Strabone *modum ſtadii dediſſe majorem* Polybium ac per lapides milliares videretur definitus. *Sed*, addit, *ante Gracchi tribunatum qui anno demum Varroniano* DCXXXI. *primus vias publicas per Italiam lapidibus deſignavit, ut in ejus vita tradit Plutarchus. Aliquot nimirum annis poſtquam hiſtoriæ ſuæ manum ultimam impoſuerat Polybius. Ceterum ab illis uſque Caji Gracchi temporibus nullus dubitandi locus eſt quin idem fuerit ubique milliaris Romani modus in viis publicis militaribus nec alius proinde ab eo quem in Egnatia via deſcripſit Strabo*. Polybius tamen, uti mox vidimus, Romanos ſingulis octonis ſtadiis circa Rhodanum & Iberum collocaſſe lapides, ſive σημεῖα, ſcribit; ταῦτα βεβηματίςαι κὴ σεσημείωται κατὰ ςαδίȣς ὀκτὼ διὰ Ῥωμαίων ἐπιμελῶς. Tertiam ſtadii partem additam a Polybio & Eratoſthene ducit ex eo quod milliare pedes Græcos 4800. Latinos 5000. efficiat, & 200. pedes tertiam conſtituant apud Græcos ſtadii partem: & Plutarchum ſcribentem milliare Romanum minus eſſe aliquanto octo ſtadiis eodem modo deceptum autumat, non obſervato pedum Romanorum Grẹcorumque diſcrimine. Egregia porro ſunt quæ ibidem notat de ſpatio ſtadiorum ſeptem & dimidii quod alii milliari Romano tribuendum cenſuerunt, illos nimirum qui obſervarent pedes Romanos 4800. a juſto pedum Græcorum 4800. modo, qui mille paſſus explebant, deficere, pluſquam tertia ſtadii parte contractiora feciſſe milliaria quam fecerint deceſſores Græci, qui partem tertiam ſtadii ultra ſtadia octona ad milliaria Romana explenda neceſſariam feciſſet. Ediſſerit deinceps quomodo juniores Græci milliare Romanum i. e. ſtadia octo mutilaverint ſtadio dimidio. Cæterum, quod ad inſtitutum noſtrum facit, notaſſe ſufficit in illis, quibus utimur, geographis ſacris, ſtadia octo pro milliari uno Romano accipi: quemadmodum & pleriſque veteribus ea conſuetudo eſt, quam confirmarunt variis locis viri in hoc argumento, quod de priſcis menſuris agit, verſati, quos inter eminent noſtra ætate Eduardus Bernardus & Johannes Caſpar Eiſenſchmidius.

Idem habendum eſt de intervallo quod רוס vel ריס Judæi nuncupant. Ea vox ςάδιον notat, & quemadmodum nonnulli ſeptem ſtadia & dimidium paria eſſe ſcripſerunt uni milliari Romano, ita quoque ריסין ז' ומחצה במיל *ſeptem* ריסין *& dimidium milliari*, מיל, contineri tradunt Judæi: in *Gemara Bava Metzia*, *fol.* 33. I. *&* *Gem. Joma fol.* 67. I. & hinc reor Syrum interpretem *Act.* I. 12. *ſeptem ſtadia circiter* ſcripſiſſe pro itinere Sabbathico, neglecto illo dimidio quod vulgo in milliari Romano contineri credebatur, ſic ut dubium mihi non ſit ſtadium eſſe idem quod ריס.

Paraſangæ, quemadmodum & ſchœni, complectuntur ſtadia triginta. Confirmavi illud teſtimoniis veterum alio loco. Sunt qui ſtadia ſexaginta paraſangæ tribuant, uti jam Strabo notavit *lib.* XI. ſed firmat me Herodoti & Xenophontis auctoritas.

Iter unius diei, quod ſpatium dietam vocant, certo intervallo definiri vix poteſt. Clarum eſt pro locorum ratione, & modo iter faciendi, diverſa ſpatia uno die confici. Fuerunt qui mille & ducenta ſtadia cucurrerint uno die, qualis Aniſtis & Philonides, teſte Plinio *lib.* VII. *cap.* 20. At non diſquirendum quæ ſpatia poſſint, verum quæ ſoleant, in illa regione, de qua agimus, confici. Herodotus iter diei vocat ducenta ſtadia & quinquaginta, *l.* 5. *c.* 53. Athenis Megaras millia paſſuum pau-

paulo amplius viginti ſunt, teſte Gellio *lib.* VI. 10. id ſpatium 200. ſtadiis definit Procopius Cæſareenſis *lib.* 1. *de bello Vandalico cap.* 1. Μιᾶς δὲ ἡμέρας ὁδὸς ἐς δέκα καὶ διακοσίους διήκει σταδίους ὅσον Ἀθήνηθεν Μεγάραδε ἰέναι. *Iter unius diei eſt* 210. *ſtadiorum quantum nempe inter Athenas & Megara eſt*. 210. ſtadia ultra 26. mille paſſus complectuntur.

Hebræi iter diei decem פרסאות definiunt, id eſt, quadraginta milliaribus Romanis, in *Gem. Peſachim fol.* 93. 2. ſed in Miſna *Maaſer Scheni cap.* 5. *m.* 2. illud multo minus faciunt. Illic vineam anni quarti Hieroſolymas allatam narrant undequaque ab intervallo מהלך יום אחד *itineris diei unius*, rogantque אי זו היא, *quid hoc eſt?* Reſpondetur, eſſe אילת ab auſtro, Acrabba a ſeptentrione, Lyddam ab occaſu, Jordanem ab ortu. Notum eſt Lyddam & Jordanem non abſuiſſe Hieroſolymis milliaria Romana quadraginta. Sed de his alibi latius dicetur.

CAPUT II.

DE SIGNIS INTERVALLORUM, SIVE LAPIDIBUS MILIARIBUS IN VIIS PUBLICIS PALÆSTINÆ COLLOCATIS.

Columnæ milliares quomodo nuncupatæ. Columnæ milliaris inventæ inter Sidona & Tyrum inſcriptio in commentarios relata a Monconiſio & Maundrello. Alterius columnæ inter eaſdem urbes erectæ inſcriptio. Scriptura Monconiſii emendata. Quintus Venidius Rufus *præſes Syriæ quis*. Septimus & Septimius *Severus in ſaxis veteribus ſcriptum. Lapis vetus Romæ in hortis Carpenſibus conſpicuus emendatur.*

LApides illos quos ad ſingula milliaria Romani conſtituerunt σημεῖα vocarunt, στήλους, & κίονας. Μίλιον χρυσοῦν appellatur lapis milliaris in foro Romano conſtitutus, qui aliis χρυσοῦς κίων. In Palæſtina Romani quoque lapides milliares collocarunt per vias. Inde in Onomaſtico Euſebii toties legitur ἐν ἕκτῳ σημείῳ &c. Et ſuperſunt in hunc uſque diem iſtorum σημείων ſive lapidum milliarium fragmenta. Apud Dominum de Monconys, in Hodœporicis Syriæ a. 1695. Lutetiæ Pariſiorum editis, hæc inſcriptio exſtat columnæ inventæ inter Sidona & Tyrum,

IMPER. CÆSAR. L. SEPTIMUS. SEVERUS PIUS PERTINAX. AUG. ARABICUS. ADIABENICUS. PARTHICUS. TRIBUNICI. POTES. SEXTI. IMP. ET. M. AURELIUS. ANTONINUS. AUGUSTUS. FILIUS. EN. EX. VIA. ET. MILIARIUM. PER. Q. VENI-

VENIDIUM. RV. TEG. UCG. PR. PRÆSIDEM. PROVINC. SYR. RHCENIC. REN. VIV. II.

Hæc mendoſa eſſe facile deprehendimus, & danda venia eſt Monconiſio quod ſe inter legendum a formicis alatis miro modo infeſtatum conqueratur, ſic ut omnia accuratiſſime exſcribere non potuerit. At ſupplevit magnam partem reliqua & emendatiora pleraque exhibuit Maundrellus: ſic ut ex collatione utriuſque vera inſcriptio haud difficulter erui poſſit. Ita Maundrellus, qui ſingulis verſibus literas ſuas attribuit,

IMPERATORES
CAESARES
L. SEPTIMVS SE
VERVS. PIVS. PER
TINAX. AVG. ARA
BICVS. ADIABENICVS.
PARTHICVS. MAXI
MVS. TRIBVNICIA
POTES. VI. IMP. XI. COS. []
PRO. φ COS. φ P. φ P.
ET. M. φ AVREL. ANTONI
NVS. AVG. FILIVS φ EIVS
------ ------ ET ------ ------ ARIA
------ ------ EN------ ƆIVM φ RV
FVM ------ ------ ------ ------
------ ------ IC. PR. PRAET.
-- -- PROVINC. φ SYRIAE
-- -- NIC. RENOVAVERVNT
φ [] φ

NB. pro aliis hederæ; vel ſignis proxime ad illam figuram accedentibus, quæ frequenter in veteribus marmoribus conſpiciuntur, adſcripſimus Græcum φ inverſum.

Meminit idem alterius columnæ milliaris quæ medio loco inter Sidonem & locum prioris columnæ [quæ ad ſecundum milliare a Sidone erecta fuit, ut liquet ex ultimo verſu inſcriptionis] ab nobili Anglo a. *1699.* inventa, cujus inſcriptio eadem erat cum præcedenti uſque ad voces FILIUS EJUS: at deinceps hæc ibi legebantur

VIAS ET MILLIARIA
F R. ---- O φ VENIDIVM RV
FVM φ LEG φ AVGG φ
L --- PR φ PRAESIDEM
PROVINC φ SYRIAE PHOE
NIC φ RENOVAVERVNT.
φ I φ

Hinc illuſtratur inſcriptio Monconiſii, qui pro *Legatum Auguſtorum* LEG. AVGG. legit TEG. VCG. pro PHONICE vocem nihili RHCEN. At viciſſim ipſe illud PER. Q. VENIDIVM rectius legit quam Maundrellus qui nec prænomen Q. nec PER agnoſcit. Cetera lectoris induſtriæ relinquimus. De Quinto autem Venidio Ruſo monendum hoc ducimus, videri eundem eſſe cujus meminit lapis vetus memoratus F. Modio in Lectionibus Novantiquis, *Epiſt.* 3. qui in arce Godesbergenſi eſt.

FORTVNIS
SALVTARIBVS . . .
AESCVLAPIO HYG . . .
Q. VENIDIVS RVF . . . .
MARIS MAXIM . . . .
CALVINIANV . . .
LEG. LEG. I. M. P. . .
LEG. AVG. .... PR.
PROVINC. CL.. C. . .
D.

Apud eundem *Epist.* 108. leve mendum est in titulis Imperatoris , ejusdem cujus nostra Inscriptio meminit , *Septimi* uti hic quoque legitur & alibi (vid. Gruteri Inscriptiones , *pag.* XI. *inscr.* 4. *pag.* XXXII. 10. XXXIX. 3. XL. 12. ubi etiam divisim legitur & hoc ordine

PRO. COS. P. P.

Proconsul. Pater Patriæ, uti & *pag.*CXCI. 2. & CCLXIII. 5. *6.*) vel *Septimi Severi*. Lapis extat Romæ in hortis Carpensibus

IMP. CAES.
L. SEPTIMI SEVERI
PII. PERTINACIS
AVG. ARAE. ADIABEN.
&c.

Legendum esse ARAB. pro ARAE tum ex nostra columna Palæstina tum aliunde certissimum est . Confer horum Imperatorum , L. Septimii Severi & M. Aurelii Antonini filii titulos in aliis monumentis antiquis , uti in fronte Panthei Romani .

CAPUT III.

DE VIIS PUBLICIS PALÆSTINÆ.

Utilitas hujus disquisitionis de viis publicis . Index viarum quas commemorant Eusebius & Hieronymus . Via ducens Ælia Diospolin maxime frequentata & quare . Cur Paulus dicatur Act. *9. 23.* κατελθεῖν *Lyddam . Viæ ab Ælia ducentes Ascalona , Nicopolim , Gazam , Jerichuntem , Neapolin atque Eleutheropolin . Via Antipatride Jamniam . Antipatris in via ducente a Cæsarea Diospolin.* Act. *23. 21. illustratur. Viæ variæ ab Eleutheropoli tendentes . Viæ a Neapoli .* Ἀνιόντων *aut* κατιόντων *non semper Eusebius usurpat , licet loca sint altiora aut humiliora . Viæ in regione trans Jordanem & aliæ .*

POstquam de lapidibus egimus quos in viis publicis collocare solebant Romani , de viis ipsis scribere ingredimur ex Eusebii potissimum Onomastico . Utile hoc erit , ut sciatur quæ urbes in tractu montano quæ in campis & locis humilioribus sitæ fuerint , quod ex vocibus κατιόντων & ἀνιόντων , quibus utitur , manifestum fit . Præterea hinc discitur quænam urbes vicive celebriores fuerint & magis frequentati itineribus transeuntium ; & in primis intervalla locorum a veteribus tradita clarius intelliguntur , quandoquidem illis in more positum est spatium quod una urbs ab altera abest haud recta linea ducere , sed per vias publicas quibus iter institui eo tempore solebat ab hac urbe ad illam . Si quis ad hæc non attendat scrupulos offendet nulla arte eximendos . Tempora itaque accurate notanda sunt quibus scriptores , quos versamus , vixerunt , videndumque vel ex ipsis vel auctoribus æqualibus , qua via inter unam alteramque urbem , cujus intervallum tradunt , iter id temporis institui consueverit . Nos , quum Eusebius & Hieronymus illi sint quos præcipue duces sequimur , quod & accurate præ aliis intervalla locorum in scripta sua retulerint & optime ea scire potuerint , ipsius quippe Palæstinæ incolæ , vias publicas , quas commemorant , ex ipsorum Onomastico locorum & urbium adnotavimus κατὰ στοιχεῖον , & contulimus aliquando cum sacris literis & Josepho . Sunt autem hæ .

Ælia [id est , Hierosolymis] *Diospolin.*

Hæc via erat tritissima , quod si quis ad portum Joppes appulsa nave Hierosolymas ire constituisset, per Diospolin iter faceret, & si quis Hierosolymis Cæsaream tenderet : nam in Itinerario Antonini iter ita digeritur

Cæsaria M. P. XX.
Betaro M. P. XVIII.

Diospoli

Diospoli M. P. XXII.
& Cæsarea Eleutheropolin. M. P. LXXVII.
Betaro M. P. XXXI.
Diospoli M. P. XXVIII.
Eleuteropolin. M. P. XVIII.

In Itinerario veteri Hierosolymitano Lydda sive Diospolis hoc modo collocatur in via ducente ab Ælia Cæsaream. Ab Hierosolyma

Civitas. Nicopoli. M. XXII.
Civitas. Lidda. M. X.
Mutatio. Antipatrida. M. X.
Mutatio. Bethar. M. X.
Civitas. Cæsarea. M. XVI.

Josephus *l.* II. *de bell.* II. meminit hujus viæ. ἀνέβαινεν ὑπὸ Λυδδῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, *adscendit Lyddis* [ea est Diospolis] *Hierosolyma*. In hac via erat quoque Bethchoron, sita ad δημοσίαν ὁδὸν, *viam publicam*, uti Josephus ibidem & *lib.* II. *de bell.* 23. & Thamna, uti videtur colligendum ex Eusebio ad vocem Αἰνών, & Θαμνά. Descendebatur, si quis Ælia Diospolin tenderet, a tractu montano ad campos. Κατιόντων ἀπὸ Αἰλίας εἰς Διόσπολιν, *descendentibus Ælia Diospolin* scribit propterea Eusebius in Onomast. ad v. Βαάλ. Ibi notat Kirjathjearim in hac via fuisse: quod & repetit ad vocem Καριαθιαρείμ. *Act.* 9. 23. de Paulo legitur contigisse eum κατελθεῖν descendere ad viros pios κατοικοῦντας Λύδδαν. Lydda nimirum sive Diospolis in campestri & humiliori loco sita erat & propterea ἰδίως ac proprio nomine dicebatur ad illos κατελθεῖν.

Ælia Joppen.

Hæc via præ multis aliis frequenter trita fuit olim & teritur hodie quod ad portum Joppes navigia soleant appelli. Res nota est. Mentio fit ejus in vita Epiphanii *pag.* 340. Ἐπορεύθημεν ἐν Ἱεροσολύμοις ...... καθελθόντων ἡμῶν εἰς Ἰόππην εὕρομεν ἕτοιμον πλοῖον βουλόμενον πορεύεσθαι εἰς Ἀλεξανδρείαν, & alibi.

Ælia Ascalona.

Per Eleutheropolin hoc iter instituebatur, uti liquet ex itinerario Antonini. Μεταξὺ Αἰλίας καὶ Ἀσκαλῶνος legimus in Eusebio ad vocem Ἀβενεζέρ.

Ælia Nicopolin.

Ἀπὸ Αἰλίας ἐπὶ τὴν εἰς Νικόπολιν ὁδὸν, *ab Ælia in via quæ ducit Nicopolin* est Bethchoron. Eusebius ad *voc.* Βηθωρών.

Ælia Gazam.

Fuisse viam aliquam ducentem Ælia [i. e. Hierosolymis] Gazam docemur *Act.* 8. 26. Creditur vulgo illa per Chebronem fuisse ducta, per quam nunc quoque Gazam tendunt: & illic fons ostenditur in quo Philippus eunuchum baptizavit, cujus & Eusebius meminit ad vocem Βεθσούρ. Poterat tamen iter quoque Hierosolymis Gazam confici per Diospolin, aut Eleutheropolin, atque ita porro Ascalona & inde Gazam. An αὕτη ἐστιν ἔρημος *Act.* 8. 26. ad viam, an ad urbem Gazam, referri debeat infra *libro* III. disputabimus, ubi de urbe *Gaza*.

Ælia Jerichuntem.

Κατιόντων ἀπὸ Αἰλίας εἰς Ἱεριχώ. *Descendentibus Ælia Jerichuntem*. Eusebius ad *voc. Achor* & *Adommim.* Iter hoc Christus confecit. Vide *Matth.* 20. 29. & 21. 1. Nota dici eum adscendisse Jerichunte Hierosolyma, (ex locis humilioribus altiora) *Marc.* 10. 32. 33. Hæc via vetus est & nota, uti testatur Epiphanius *lib.* I. *tom.* III. adversus hæreses, *Hær.* XLII. scribens Marcionem ex Evangelio expunxisse caput in quo Christi iter Jerichunte Hierosolymas legitur, ἀπὸ, pergit, τῆς Ἱεριχὼ καταλιπὼν πᾶσαν τὴν ἀκολουθίαν τῆς ὁδοιπορείας, πῶς τε ἦλθον εἰς Βηθανίαν καὶ εἰς Βηθφαγή. Φύσει γὰρ λεωφόρος ἦν παλαιὰ, ἄγουσα εἰς Ἱερουσαλὴμ διὰ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν οὐκ ἀγνωστος οὖσα τοῖς καὶ τὸν τόπον ἱστοροῦσιν. *Negligens omnem seriem itineris a Jerichunte, & quomodo Bethaniam & Betphagen pervenerit. Vetus enim via publica illa erat, non*

arte formata ſed natura , ducens Hieroſolymas per montem oliviferum , haud ignota illis qui locum illum viſunt.

Ælia Neapolin.

Ἀπιόντων εἰς Αἰλίαν ἀπὸ Νέας πόλεως , *Pergentibus Neapoli Æliam* . Euſebius ad *voc.* Ἀγγαὶ & Ἀνουά . Hæc via ſi quæ alia hodie trita eſt , quum Hieroſolymis Ptolemaida tenditur . Τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἐπ' Αἰλίαν ἀπὸ Νέας Πόλεως nuncupat Euſebius ad *voc.* Λουζάν · & ad voces φάραγξ βότρυος contra , τὴν ὁδὸν ἀπὸ Αἰλίας εἰς Νεάπολιν ἄγουσαν.

Ælia Eleutheropolin.

Liquet ex Itinerario Antonini iter inſtitui conſueviſſe inter urbes has duas . *Adſcendentibus de Eleutheropoli Æliam* legitur in Hieronymo ad *voc. Bethmaacha* . Ἀνιόντων ἀπ' Ἐλευθεροπόλεως εἰς Αἰλίαν legitur in Euſebio ad *voc.* Ἰερμοῦς . Idem ad *voc.* Σοκχώ habet ἀνιόντων ἀπὸ Ἐλευθεροπόλεως εἰς Αἰλίαν , ubi Hieronymus reddit *pergentibus* ac ſi ἀπιόντων legiſſet , additque *viam* eſſe *publicam*.

Ælia Chebronem.

Τὴν φέρουσαν ὁδὸν ἀπ' Αἰλιάς εἰς Χεβρὼν , *viam ducentem Ælia Chebronem* commemorat Euſebius ad vocem Βηθλεέμ.

Antipatride Jamniam.

Ἀνιόντων ἀπὸ Ἀντιπάτριδος εἰς Ἰαμνίαν . Euſebius ad *voc.* Γεθθά . Hieronymus reddit , *inter Antipatridem & Jamniam*.

Areopoli Arnonem.

Ab Areopoli pergentibus Arnonem . Hieron. ad *voc. Damnaba* . Videtur etiam Areopoli ducens ad Zoara via fuiſſe . Confer Euſebium ad vocem Λουίθ.

Azoto Jamniam.

Inter Azotum & Jamniam erat Accaron. Hieron. ad *voc.* Accaron. Videtur Accaron ſeptentrionalior Azoto fuiſſe ex *Joſ.* 13. 3.

Azoto Aſcalona.

Ἀπιόντων ἀπὸ Ἀζώτου εἰς Ἀσκαλῶνα . *Pergentibus Azoto Aſcalona* . Euſebius in Onom. ad vocem *Aſer.* Μεταξὺ Ἀζώτου καὶ Ἀσκαλῶνος . Idem ad *voc.* Ἀσθαώλ.

Cæſarea maritima Ptolemaidem.

Ἀπιόντων εἰς Πτολεμαΐδα ἀπὸ Καισαρείας . *Pergentibus Cæſarea Ptolemaidem* . Euſebius ad *voc.* Ἰαφέθ. Confer Joſeph. *de bell.* 11. 22. *Ceſtius* ἀπὸ Πτολεμαΐδος εἰς Καισάρειαν ἀφικνεῖτο.

Cæſarea maritima Sebaſten.

Ex Joſepho *lib.* 1. 17. *de bello*, & *lib.* 11. 14. colligitur iter eo duxiſſe.

Cæſarea maritima Tyrum.

Ἀπιόντων πρὸς Τύρον ἐκ τῆς Καισαρείας Παλαιστίνης . *Pergentibus a Cæſarea Palæſtina Tyrum* . Euſebius ad *vocem* Δώρ.

Cæſarea maritima Dioſpolin.

Ex itinerario veteri Hieroſolymitano liquet eo iter duxiſſe. Joſephus quoque *lib.* 11. *de bell. cap.* 11. narrat Quadratum Cæſarea Lyddam [i. e. Dioſpolin] & inde Hieroſolymas profectum. Iter Cæſarea inſtituebatur Dioſpolin per Antipatridem. Id liquet ex Itinerario veteri Hieroſolymitano. Hoc itinere ductus fuit Paulus Hieroſolymis

ſolymis Cæſaream, ita ut noctem Antipatride ageret. Vide *Act.* 23. 21. Antipatride Lyddam profectum Joſephus narrat Ceſtium, *lib.* 11. *de bell. c.* 23.

Cæſarea maritima Scythopolin.

In Itinerario veteri Hieroſolymitano id iter per Campum magnum Legionis deſcribitur, nominatis locis, Maximianopoli & Stradela, i. e. Jizreel.

Chebrone Ailam.

Ἀπιόντων ἀπὸ Χεβρὼν εἰς Αἰλάμ. *Pergentibus Chebrone Ailam.* Euſebius ad *voc.* Ἀσαρταθαμεάν.

Dioſpoli Jamniam.

Μεταξὺ Διοσπόλεως καὶ Ἰαμνίας. *Inter Dioſpolin & Jamniam.* Euſebius ad *voc.* Βηθδαγών.

Dioſpoli Azotun.

Via erat Dioſpoli Jamniam & Azoto Jamniam, uti liquet ex ante dictis. Hæ duæ faciunt viam Dioſpoli Azotum. Ἰαμνεία erat μεταξὺ Διοσπόλεως καὶ Ἀζώτου. Vide Euſebium ad h. vocem.

Doris Ptolemaidem.

Ἀπιόντων ἀπὸ Δώρας εἰς Πτολεμαΐδα. *A Dora pergentibus Ptolemaidem.* Euſebius ad *voc.* Μαδιήλ.

Eleutheropoli Gazam.

Κατιόντων ἀπ' Ἐλευθεροπόλεως εἰς Γάζαν. *Deſcendentibus Eleutheropoli Gazam.* Euſebius ad *voc.* Βηθαλαίμ & φαθουρά.

Eleutheropoli Nicopolin.

De Eleutheropoli pergentibus Nicopolin. Hieron. ad *voc. Bethſamis.* Euſebius ad *voc.* Ἐσθαώλ· ἀπιόντων ἀπ' Ἐλευθεροπόλεως εἰς Νικόπολιν. Ita quoque ad vocem Σαρδά.

Eleutheropoli Chebronem.

Ἀπιόντων ἀπ' Ἐλευθεροπόλεως εἰς Χεβρών. *Pergentibus ab Eleutheropoli Chebronem.* Euſebius ad *voc.* Κεειλά, & Ἰεδνά & Νεσίβ.

Eleutheropoli Dioſpolin.

Ἀπιόντων ἀπὸ Διοσπόλεως εἰς Ἐλευθερόπολιν. *Pergentibus Dioſpoli Eleutheropolin.* Euſebius ad *voc.* Γεδδούρ & Γεθρεμμών. In hac via erat *Gath.* 5. milliaribus ab Eleutheropoli, uti ſcribit ad *voc.* Γέθ.

Eleutheropoli Aſcalonem.

Μεταξὺ Ἐλευθεροπόλεως καὶ Ἀσκάλωνος. Euſebius ad vocem Σαφείρ. Ex Itinerario Antonini liquet viam publicam duxiſſe Eleutheropoli Aſcalonem.

Joppe Cæſaream.

Via hæc ducit juxta litus maris. Meminit ejus Joſephus *lib.* v. *cap.* 14. *de bello.* & 11. 22.

Joppe Jamniam.

Hujus viæ meminit Joſephus *lib.* v. *de bell. cap.* 14.

Juliade

Juliade Gamala.

Τῇ ὁδῷ [ἀπὸ Ἰελιάδος] εἰς Γάμαλα ἀγούσῃ. Josephus, *in histor. vitæ*, *pag.* 1029. Inde & via ducebat Canam. *Ibidem*.

Legione Ptolemaidem.

Ἀπιόντων ἀπὸ Λεγεῶνος εἰς Πτολεμαΐδα. *Pergentibus Legione Ptolemaidem*. Eusebius ad *voc.* Καμών. Hæc via est qua nunc quoque utuntur tendentes Ptolemaide Hierosolymas per campum magnum Esdrelon. Cæterum & Galilæi Hierosolymas proficiscentes solebant per eundem campum iter facere. *Joseph.* II. II. *de bello*.

Liviade Esbuntem.

Ἀνιόντων ἀπὸ Λιβιάδος ἐπὶ Ἐσεβῶν. *Adscendentibus de Liviade in Esbum*. Eusebius ad *voc. Abarim* & *Araboth Moab*. Nota adscendi: nam Esbus sita erat in tractu montano, ἐν ὄρεσι, ut notat ad vocem Ἐσσεβών.

Neapoli Scythopolin.

Κατιόντων ἀπὸ Νέας πόλεως εἰς Σκυθόπολιν, *descendentibus Neapoli Scythopolin*. Eusebius ad vocem Ἀβελμαελαΐ & Βεζέκ. Ad vocem Ἀσήρ scribit esse λεωφόρον *viam publicam* inter Neapolin & Scythopolin, in qua sita sit Aser. Ita quoque in Itinerario veteri Hierosolymitano legitur *Sciopoli*, *Aser*, *Neapoli*. Eusebius ad vocem Θηβῆς habet ἀπιόντων ἀπὸ Νέας πολεως εἰς Σκυθόπολιν, non ἀνιόντων. Signum hoc est, non semper eum usum vocibus κατιόντων aut ἀνιόντων licet ex locis humilioribus ad altiora iter esset, sed contentum voce generali ἀπιόντων.

Neapoli Jerichuntem.

Κατιόντων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ὡς ἐπὶ Ἰεριχὼ διὰ τῆς Ἀκραβαττήνης. *Descendentibus ad Jordanem & Hiericho per eam quæ appellatur Acrabattine*. Eusebius ad *voc.* Ἀκραββείν. Idem ad *voc.* Θανάθ, ἀπὸ Νέας πόλεως κατιόντων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην.

Nicopoli Neapolin.

Iter hoc hodie non ita notum est, quod ab iis qui Hierosolymas tendunt ex Europa vulgo a Joppe vel Ptolemaide soleat iter institui, nec ab iis ea regio quæ Nicopolin inter & Neapolin jacet lustrari. Olim tamen illic via fuit, & est hodieque. Vide quæ de illa notavimus supra *pag.* 362.

Paneade Damascum.

Μεταξὺ Δαμασκοῦ καὶ Πανεάδος, *inter Damascum & Paneada* Abelam locat Eusebius in Onom. ad *voc. Abela*. Via hic erat publica, cujus meminit Josephus *lib.* III. *de bell. cap.* 18. Phiala lacus est, inquit, ἀνιόντων εἰς τὴν Τραχωνῖτιν ἀπὸ σαδίων ἑκατὸν εἴκοσι Καισαρείας, τῆς ὁδοῦ κατὰ δεξιὸν μέρος οὐκ ἄπωθεν, *adscendentibus ad Trachonitin*, 120. *stadiis a Cæsarea* (*Paneade*) *ad dextram partem viæ non longe inde*.

Paneade Tyrum.

Æstivas nives Paneade Tyrum deferri consuevisse scribit Hieronymus ad vocem Κεδές. Eusebius notat 20. milliaria Tyro eam absuisse & adsitam Paneadi. Hieronymus ad vocem *Dan*, *quanto a Paneade milliario euntibus Tyrum*.

Pella Gerasam.

Ἀνιόντων ἀπὸ Πέλλης ἐπὶ Γέρασαν. *Adscendentibus* (Hieronymus videtur ἀπιόντων legisse reddens *pergentibus*) *Pella Gerasam*. Eusebius in Onom. ad *voc.* Ἀσιρώθ. Ita quoque ἀπιόντων ἀπὸ Πέλλης εἰς Γερασὸν legitur in Eusebio ad vocem Γαβείς. Quare non dubitem pro ἀνιόντων reponere ἀπιόντων.

Ptole-

Ptolemaide Tyrum.

Hieronymus ad *voc. Achziph*, *in nono milliario Ptolemaidis pergentibus Tyrum.*

Tyro Sidonem.

Notiſſimum eſt & olim fuiſſe & nunc eſſe viam publicam inter utramque hanc urbem. Meminit & Hieronymus ad *voc. Sarepta.*

Raphia Ægyptum.

Ἀπὸ Ῥαφίας εἰσιόντων εἰς Αἴγυπτον. *Raphia euntibus Ægyptum.* Euſebius ad *voc.* Βηθταφοῦ. Iter hoc Joſephus deſcribit *lib.* v. *de bello cap.* 14. per σταθμοὺς juxta litus maris mediterranei Cæſaream uſque hac ratione.

Peluſio ad templum Jovis Caſii.
Inde *Oſtracinem.*
Rhinocolura.
Raphiam.
Gazam.
Aſcalonem.
Jamniam.
Joppen.
Cæſaream.

Hinc diſcimus etiam Raphia Gazam iter inſtitui conſueviſſe.

Tiberiade Taricheas.

Διὰ πάσης ὁδοῦ τῆς ἀπὸ Ταριχέων εἰς Τιβεριάδα φερούσης. Joſephus, *in vita ſua*, *pag.* 1020. Καταβὰς εἰς Τιβεριάδα, idem ſcribit *pag.* 1003. quia Tiberias in humili loco ad litus maris ſita erat.

Cum his conferri omnino debent illa quæ ex Itinerario Antonini, Itinerario Veteri Hieroſolymitano, & tabula Veteri Peutingeriana notabuntur capite ſequenti, ubi de intervallis locorum Palæſtinæ: ex illis enim liquebit per quas urbes & loca illis temporibus iter inſtitutum fuerit in Palæſtina.

C A P U T IV.

DE INTERVALLIS LOCORUM PER QUÆ VIÆ PUBLICÆ TENDUNT, UTI IN TRIBUS ANTIQUISSIMIS ITINERARIIS ROMANIS NOTATA SUNT.

Tria vetuſtiſſima itineraria Romana quæ. Itinerarium Hieroſolymitanum quo tempore conſcriptum. Itinerarium Antonini num ita dictum ab Imperatore, aliquo Antoninorum. Tabula Peutingeriana quæ. Excerpta ex tribus his itinerariis ad deſcriptionem Palæſtinæ facientia.

INter pretioſas veteris ævi reliquias quæ ad manus noſtras pervenerunt non ultimo loco collocanda eſſe exiſtimem tria Itineraria Romana, quorum unum vetus itinerarium Hieroſolymitanum, & Burdigalenſe, dici ſolet, quod iter deſcribat Burdigala Hieroſolymas inſtitutum. Anno æræ Chriſtianæ 333. urbis conditæ 1085. id iter confectum fuiſſe ſcriptor ipſe docet quum Conſulibus Zenophilo & Dalmatio III. ſe in itinere verſatum notat. Alterum Itinerarium Antonini nuncupari ſolet, quod qui de Imperatore Antonino dictum credit, vehementer errat, quum in eo nomina urbium legantur, nata demum poſt exſtinctos Imperatores omnes Antoninos. At potuit ab Antonino aliquo alio dictum eſſe, uti & Itinerarium Antonini Martyris

tyris extat. Tertium tabula est itineraria vetus ex museo Peutingeriano edita. Ex singulis quæ ad Palæstinam nostram faciunt locorum intervalla excerpemus.

EXCERPTA

Ex Itinerario veteri Hierosolymitano.

Civitas Sidona.
Ibi Helias ad viduam adscendit & petiit sibi cibum.
Mutatio ad Nonum. M. IIII.
Civitas Tyro. M. XII.
Fit ab Antiochia Tyrum usque Mil. CLXXIIII.
Mutationes XX. *Mansiones* XI.
Mutatio Alexandroschene. M. XII.
Mutatio Ecdeppa. M. XII.
Civitas Ptolomaida M. VIII.
Mutatio Calamon. M. XII.
Mansio Sicamenos. M. III.
Ibi est mons Carmelus, ubi Helias sacrificium faciebat.
Mutatio Certa. M. VIII.
Fines Syriæ & Palestinæ.
Civitas Cæsarea Palæstina id est Judaæ. M. VIII.
Fit a Tyro Cæsaream Palæstinam milia LXXIII.
Mutationes II. *Mansiones* III.
Ibi est balneus Cornelii Centurionis, qui multas eleemosynas faciebat. In tertio miliario est mons Syna, ubi fons est, in quem mulier si laverit, gravida fit.
Civitas Maxianopolis. M. XVII.
Civitas Stradela. M. X.
Ibi sedit Achab Rex & Helias prophetavit.
Ibi est campus, ubi David Goliat occidit.
Civitas Sciopoli. M. XII.
Aser, ubi fuit villa Job. M. VI.
Civitas Neapoli. M. XV.
⁝
Inde passus mille Sichar. Inde milia XXVIII. *Bethar.*
Inde Hierusalem M. XII. *Fit a Cæsarea Palæstina Hierusalem usque milliaria* CXVI.
Item ab Hierusalem in Hiericho mil. XVIII.
⁝
Item ab Hiericho ad mare mortuum millia novem.
Est aqua ipsius valde amarissima, ubi in totum nullius generis piscis est, nec aliqua navis, & si qui hominum miserit se ut natet, ipsa aqua eum versat.
Inde ad Jordanem, ubi Dominus a Joanne baptizatus est mil. 5.
Ibi est locus super flumen monticulus in illa ripa, ubi raptus est Helias in cœlum.
Item ab Hierusalem euntibus Bethleem milia quatuor, super strata in parte dextra, est monumentum, ubi Rachel posita est uxor Jacob. Inde milia duo a parte sinistra est Bethleem ubi natus est Dominus noster Jesus Christus, ibi Basilica facta est jussu Constantini. Inde non longe est monumentum Ezechiel, Asaph, Job & Jesse, David, Salomon, & habet in ipsa cripta ad latus deorsum descendentibus, Hebræis scriptum nomina superscripta.
Inde Bethasora mil. 14. *ubi est fons in quo Philippus Eunuchum baptizavit.*
Inde Therebinto mil. 9. *ubi Abraham habitavit, & puteum fodit sub arbore therebinto, & cum Angelis locutus est & cibum sumsit. Ibi basilica facta est jussu Constantini miræ pulcritudinis.*
Inde Therebinto Cebron mil. 2. *ubi est memoria per quadrum ex lapidibus miræ pulchritudinis, in qua positi sunt Abraham, Isaac, Jacob, Sarra, Rebecca & Lia.*
Item ab Hierosolyma sic.
Civitas Nicopoli. M. XXII.
Civitas Lidda M. X.
Mutatio Antipatrida. M. X.
Mutatio Betthar. M. X.
Civitas Cæsarea. M. XVI.

Fit

Fit omnis ſumma a Conſtantinopoli uſque Hieruſalem mil. undecies centena LXIIII. *mil.*

Mutationes LXVIII. *Manſiones* LVIII.
Item per Nicopolim Cæſaream mil. LXXIII. *S.*
Mutationes V. *Manſiones* III.

In his excerptis, quamvis de ſingulis urbibus viciſque quorum heic fit mentio dicetur infra *libro tertio*, hæc obiter notari velim. Quum ſcribitur a Tyro Cæſaream Palæſtinam eſſe millia LXXIII. manifeſtus error eſt. Lege LXIII. Summam effice ex ſpatiis ante conſtitutis. *Maxianopolis* eſt urbs quæ aliis Maximianopolis nuncupatur. *Stradela* eſt Jizreel urbs in Veteri Inſtrumento memorata, unde Græci Ἐσδραηλά fecerunt. *Sciopoli* pro Scythopoli ſcribitur. *Aſer* illa eſt cujus Euſebius in Onomaſtico meminit. Plura non addimus, ad neceſſitudinem rei hęc ſatis eſſe rati, quod & infra de uno quoque loco heic memorato agere conſtituerimus, & integrum aliquando hoc Itinerarium Hieroſolymitanum notis illuſtratum edere nobis ſit propoſitum.

Adjungimus excerpta ex Itinerario Antonini, pauca quidem ſed magno compendio nobis futura in conficiendis tabulis Palęſtinę geographicis. Subjunximus iis notas Hieronymi Suritę & noſtras. Spem mihi fecit plus ſemel, quum familiari ſermone in mentionem illius libri incidiſſemus, adipiſcendi codicum aliquot manu exaratorum, Illuſtris Comes, Dominicus Paſſioneus, qui ingenium quo valet acerrimum literis doctrinaque excultum nequaquam ita curis rei publicę conſecrat, ut ſtudiis bonarum artium ac diſciplinarum promovendis deeſſe videri poſſit. Nec dubito quin utilem rei literarię operam aut ipſe pręſtarem, aut quis alius, ſi diligenter collatis codicibus manu ſcriptis nova illius Itinerarii editio pararetur. Sed videamus modo quę ad Palęſtinam noſtram faciunt.

EXCERPTA

Ex Itinerario Antonini,

Pag. 140. *editionis Florentinæ apud Juntas* anno 1519. *curatæ*.

Antiochia.
Platanos. M. P. XXV.
Catela. M. P. XXIIII.
Laudicia. M. P. XVI.
Gabala. M. P. XVIII.
Balanea. M. P. XXIIII.
Antarado. M. P. XXIIII.
Arcas. M. P. XXXII.
Tripoli. M. P. XVIII.
Biblo. M. P. XXXVI.
Berito. M. P. XXIIII.
Sidona. M. P. XXX.
Tyro. M. P. XXIIII.
Ptolemaidem. M. P. XXXII. (al. XXX.)
Sycamina. M. P. XXIIII.
Cæſaria. M. P. XX.
Betaro. (1) M. P. XVIII.
(2) *Dioſpoli*. M. P. XXII.
(3) *Lamnia*. M. P. XII.
Aſcalona. M. P. XX.
Gaza. M. P. XVI.
Rapa. M. P. XXII.

(1) Al. Cod. XIX. teſte Hieron. Surita *pag.* 311.

(2) *Hanc* ſcribit Surita *pag.* 312. *Dioſpolim Palæſtinæ ex Stephano eſſe arbitror. Plinius vero. Hinc, inquit, Syria deſinente Phœnice, oppida Carne, Balanea, Paltos, Gabale promuntorium, in quo Laodicea libera, Dioſpolis, Heraclea.* Hactenus Surita. Clarum eſt Dioſpolin, cujus hoc loco meminit Antoninus, non eſſe eandem cum illa cujus Plinius mentionem facit, ſed illam quæ olim dicta eſt vicina Jamniæ Lydda.

(3) Regium *Jamia*, Blandinianum *Jamnia*, Neapolitanum *Lamina*, Longolianum *Lannia*. Ptolemæo, Stephano & Suidæ Ἰάμνια. In Plinii exemplaribus MSS. *Amnes duo*, unde in pervulgatis *Jamnes duæ*. Hæc ex Surita *pag.* 312. In Tab. Vet. Peutingeriana legitur etiam *Lamnia*.

(4) *Rino Corubra*. M. P. XXII.
Ostracena. M. P. XXIIII.
Cassio. M. P. XXVI.
Pentascino. M. P. XX.
Pelusio. M. P. XX.

* *ibidem*, *pag.* 145.

In itinere a Beumari Neapolin.
Damasco. M. P. XXIIII.
Aere. M. P. XXXII. [al. XXXIV.]
Neve. M. P. XXX.
Capitoliada. M. P. XXXVI.
Gadara. M. P. XVI.
Scythopoli. M. P. XVI.
In medio. M. P. X. (al. XII.)
Neapoli. M. P. VII.

* *pag.* 145.

(5) *a Seriane Scythopolin*. M. P. CCCVIII. (al. CCCXVIII.)
Salaminiada. M. P. XXXII.
Hemisa. M. P. XVIII.
Laudicia. M. P. XVIII.
Lybo. M. P. XXXII.
Heliopoli. M. P. XXXII.
Abila. M. P. XXXVIII.
Damasco. M. P. XVIII.
(6) *Aere*. M. P. XXXII.
Neve. M. P. XXX.
Capitoliada. M. P. XXXVI.
(7) *Gadara*. M. P. XVI.
Scythopoli. M. P. XVI.

Item a Cæsarea Eleutheropolin. M. P. (8) LXXVII. *sic.*
Betaro. M. P. (9) XXXI.
Diospoli. M. P. XXVIII. (al. XVIII.)
Eleutheropolim. M. P. XVIII.

A Neapoli Ascalona. M. P. LXXIIII. *ead. pag.*
Elia. M. P. XXX.
Eleutheropoli. M. P. XX.
Ascalona. M. P. XXIIII.

Tertium Itinerarium, quo intervalla locorum Palæstinæ illustrari possunt, est tabula vetus Peutingeriana dicta, e qua partem in æs incisam heic exhibemus, quæ Palæstinam describit.

CA-

(4) Ita habent Blandinianum & Neapolitanum, sed regium melius Rinocorura. Livius *lib.* XLV. *Circa Rhinocolura*. Plinii vetusta exemplaria Rinocolura. Ex Surita *pag.* 313.

(5) Regium *Scitopoli Occara*, & summæ numeri desunt. In Blandiniano & Longoliano Scytopoli Occora M. P. CCCVIII. dictio Occara nobis est ignota. Surita *pag.* 359.

(6) Omnia MSS. in hanc lectionem consentiunt, & in sequentem *Neue*, teste Surita 361. Forte est idem cum *Ænos*, quod in tabula Veteri inter Canatham & Damascum locatur.

(7) Regius Codex *Gadara* M. P. XX. cum supra *a Capitoliade Gadara* M. P. XVI. adjecisset. Surita, *ibid.*

(8) Regius LXXVIII. quum numeri mansionum ejus exemplaris LXXVII. M. P. summam conficiant. Surita, *ibid.*

(9) Numeros hos esse corruptos patet quia supra aliter eadem intervalla definiuntur aut illi supra memorati corrupti sunt.

CONSPECTVS PALESTINAE IN TABVLA VETERI ITINERARIA

C A P U T V.

DE LONGITUDINE ET LATITUDINE PALÆSTINÆ UNIVERSÆ.

Verba Hieronymi de longitudine Palæstinæ illustrata & confirmata. Mos veterum intervalla locorum per vias publicas ducentium. Intervalla singularium locorum inter Dan & Bersaben ex Josepho, Eusebio, & aliis veteribus notata. Quomodo pauca milliaria in computo superesse vel deesse nonnunquam possint. Latitudo terræ ab Hieronymo notata. Spatium inter Hierosolymas & Joppen. Intervallum inter Hierosolymas & Jordanem. Peræa latitudo incerta. Situs urbis Philadelphiæ.

PRius quam singularium locorum intervalla veteribus memorata notemus, hoc capite de longitudine & latitudine totius Palæstinæ disputare visum est. Viæ dux nobis erit Hieronymus, Palæstinæ incola, qui in epistola ad Dardanum scribit, *utique a Dan usque Bersabee, quæ vix centum sexaginta millium in longum spatio tenditur*. Illud autem spatium facile in tabula aut charta describi potest, fateor; sed dispiciendum omnino quomodo conveniat cum intervallis locorum singularium in hoc magno spatio contentis. Solent enim intervalla locorum veteres non metiri linea recte ducta, sed per vias publicas quibus ab una urbe ad aliam iter est. Conferamus illud cum Josepho, & videamus an & quo pacto stare possit utriusque Geographia. Josephus quidem spatium a Dan, quæ aut ipsa Paneas est aut certe non longe inde remota, usque ad Hierosolymam per stadia describit: verba ejus ipsa infra videri possunt. Primo quidem a Paneade usque ad initium lacus Samochonitis cer-

certum stadiorum numerum haud definit, quamvis ita quibusdam videatur, quia cursum Jordanis a lacu Samochonite usque ad lacum Tiberiadis describens *l.* III. *de bell. c.* 19. dicit eum labi per *alia* 120. stadia. Illud ἑτέρους ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους *alia* 120. *stadia* indicare putant Jordanem antequam in lacum Samochoniten incidat etiam 120. stadia confecisse. Sed ista probatio infirma est, quoniam illa alia 120. stadia respicere possunt spatium 120. stadiorum quod Jordanes sub terra means conficit inter lacum Phialam, qui verus Jordanis fons est, & Paneada: ipse autem Josephus hoc spatium esse 120. stadiorum notat. Et sane quum Josephus tam accurate stadia numerare soleat, & nullum fere intervallum aut certe exiguum statuere videatur inter antrum Paneum & lacum Samochoniten, scribens ἀρχόμενος δὲ φανεροῦ ῥεύματος ὁ Ἰορδάνης ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἄντρου κόπτει μὲν τὰ τῆς Σεμεχωνίτιδος λίμνης ἕλη, *incipiens autem ex hoc antro conspicuus labi Jordanes secat paludes lacus Samochonitis*, non videtur inter Paneada & lacum Samochoniten multum spatii collocandum. Pergamus itaque ad lacum Samochoniten: is longitudinem habet 60. stadiorum. Inde usque ad lacum Tiberiadis sunt stadia 120. Lacus ipse longus est 100. stadia, aut 140. uti Hegesippus legit, & auctor vetus ἀποσπασματίων, quæ vir Cl. & amicus noster, Johannes Hudsonus, inseruit *Tomo* IV. *geographorum minorum*, *pag.* 39. Deinde ad Scythopolin videntur circiter 90. stadia fuisse, quia Josephus tradit Scythopolin a Tiberiade ad lacum sita absfuisse stadia 120. & a Tiberiade versus austrum aberat 30. stadia vicus Gennabara, ad Jordanem probabiliter situs & ab *Abara* עברה, *transitu*, Jordanis nomen sortitus. Sed sunto hæ conjecturæ, dum certiora non suppetunt. Porro a Scythopoli Hierosolymam sunt 61. milliaria, secundum Itinerarium vetus Hierosol. Et ab altera parte, id est, ad plagam australem, ab Hierosolymis usque ad Chebron erant milliaria 22. a Chebrone ad Bersabee 20. id est simul milliaria 42. sive stadia 336. secundum Eusebium & Hieronymum. Colligamus hæc omnia in summam & videamus quomodo consentiant.

Longitudo Palæstinæ

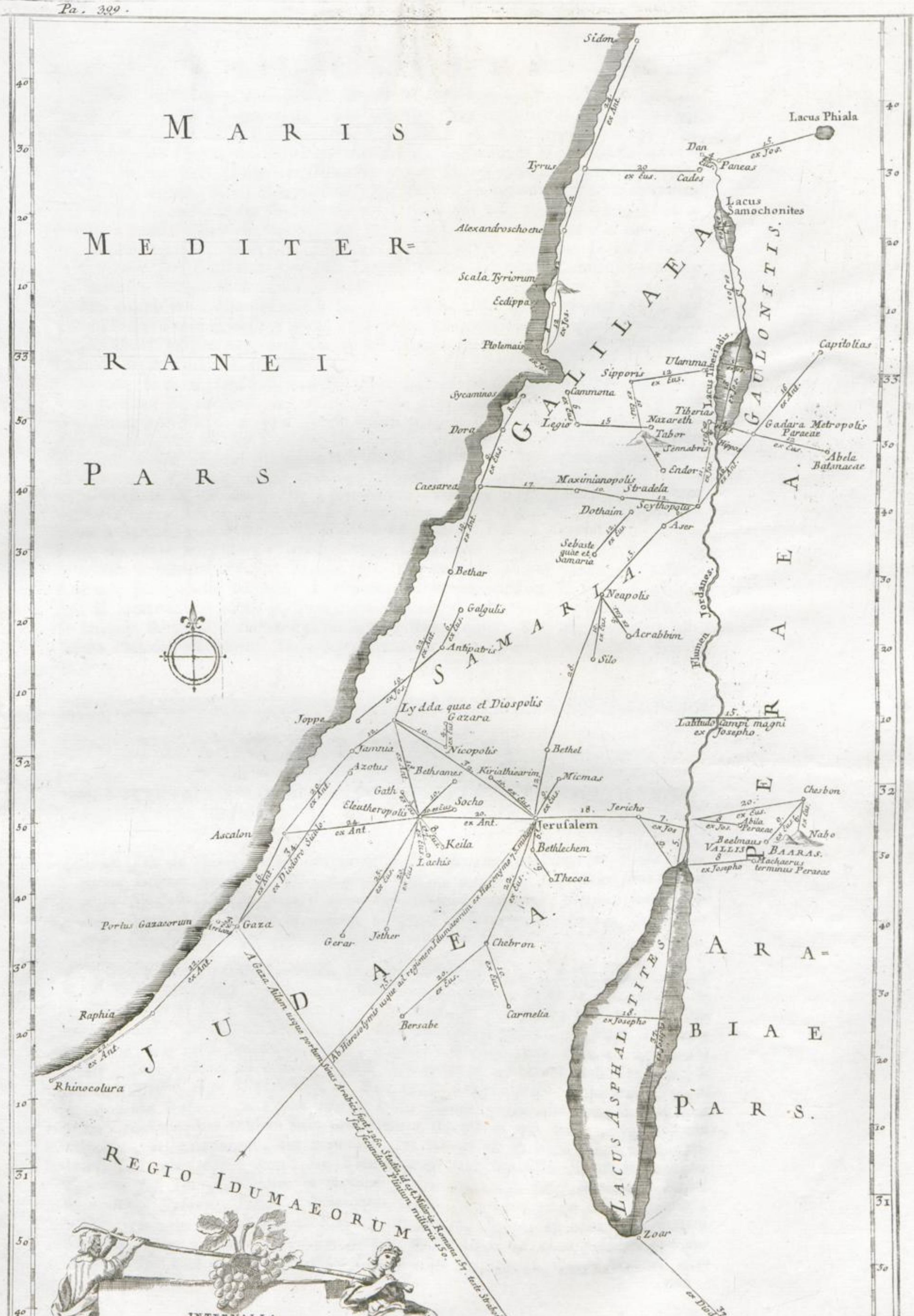
Digesta per intervalla locorum singularium ex Josepho, Eusebio, & Itinerario veteri Hierosolymitano.

A *Bersabee* usque ad *Hierosolymas* sunt *mil.*	42
Ab *Hierosolymis* ad *Bethel*, ex Itinerar. veter. Hieros. & Eusebio, *mil.*	12
Inde ad *Neapolin*. ex eodem Itiner. *mil.* 28. vel	29
Inde ad *Aser*. ex eod. *mil.*	15
Inde ad *Scythopolin*. ex eod. *mil.*	6
A *Scythopoli* ad *Lacum Tiberiadis*, 90. stadia id est, circiter, *mil.*	11
Lacus ipse 100. stadia aut, ut alii legerunt, 140. id est, circiter 18. *mil.*	18
Inter *Lacum Tiberiadis* & *Samochoniten*, stadia 120. id est, 15. *mil.*	15
Lacus ipse 60. stadia, id est, circiter 8. *mil.*	8
Hinc fiunt *milliaria* Romana	156

Hæc quam prope absint ab milliaribus 160. quibus universum spatium quod a Dan usque ad Bersabee *vix* erat, ut Hieronymus definit, stadiorum 160. quilibet perspicit. Et quum sæpe numerus rotundus pro alio sumi soleat (ne de spatio loquar quod urbes ipsæ occupant) quidni conjicere liceat, in primis quum Eusebius, Hieronymus, auctor Itinerarii Hierosolymitani, & illius quod Antonini dicitur, semper integris milliaribus spatia metiantur, scribentes hunc locum ab illo abesse milliaria *6. 7.* atque ita porro, non habita ratione milliaris dimidii aut tertiæ partis, illa dimidia milliaria facile absorbere aliquot integra milliaria potuisse?

Latitudinem Palæstinæ describit Hieronymus in epistola ad Dardanum his verbis. *Pudet dicere latitudinem terræ repromissionis ne ethnicis occasionem blasphemandi dedisse videamur. Ab Joppe usque ad viculum nostrum Bethleem quadraginta sex millia sunt: cui succedit vastissima solitudo plena ferocium barbarorum.* Quis dubitet quin

incola

INTERVALLA
LOCORUM PALAESTINAE
digesta per
MILIARIA ROMANA.
Numeris adscripta sunt nomina auctorum, qui tot miliaria istis intervallis tribuunt,
Josephi, Eusebii, Arriani, Diodori Siculi &
itinerarii Antonini.
Illi autem numeri quibus adscriptum non est ex quo desumti sint, ex itinerario
veteri Hierosolymitano
petiti sunt.
MARIS
MEDITERRANEI
PARS.
GALILAEA
GAULONITIS.
SAMARIA
JUDAEA.
PERAEA
ARABIAE PARS.
REGIO IDUMAEORUM
LACUS ASPHALTITES
Lacus Phiala
Sidon
Tyrus
Dan
Paneas
Cades
Lacus Samochonites
Alexandroschoene
Scala Tyriorum
Ecdippa
Ptolemais
Capitolias
Ulamma
Sipporis
Lacus Tiberiadis
Sycaminos
Cammona
Tiberias
Nazareth
Legio
Tabor
Gadara Metropolis Peraeae
Dora
Sennabris
Abela Batanaeae
Endor
Caesarea
Maximianopolis
Stradela
Scythopolis
Dothaim
Aser
Sebaste quae et Samaria
Bethar
Neapolis
Golgulis
Acrabbim
Antipatris
Silo
Flumen Jordanes
Joppe
Lydda quae et Diospolis
Gazara
Latitudo Campi magni ex Josepho
Jamnia
Nicopolis
Bethel
Azotus
Bethsames
Kiriathiarim
Micmas
Gath
Socho
Chesbon
Eleutheropolis
Jerusalem
Jericho
Abila Peraeae
Ascalon
Nabo
Beelmaus
Keila
Bethlechem
VALLIS BAARAS.
Lachis
Machaerus terminus Peraeae
Thecoa
Portus Gazaeorum
Gaza
Gerar
Jether
Chebron
Raphia
Bersabe
Carmelia
Rhinocolura
Zoar
Petra
Elath
SINUS ARABICI PARS.

incola vici Bethleem Hieronymus & sciverit & notaverit accurate spatium quod inter illum vicum & Joppen erat. Certe non ego. Digeratur itaque hoc spatium per illas urbes per quas iter solebat institui a Bethleem usque ad Joppen. Ita apparebit vera spatia ab Hieronymo istis locis tributa esse. A Bethleem Hierosolymas sex milliaria Romana sunt. Id tum ex Itinerario veteri Hierosolymitano tum aliis liquet, & his ipsis diebus, quum iter eo dirigitur, duarum horarum itineris intervallum esse dicitur inter Bethleem & Hierosolymas, quod par est, pro ratione itinerum in Palæstina confici solitorum, sex millibus passuum, sive sex milliaribus Romanis. Porro qui iter ingreditur Hierosolymis Joppen, proficiscitur per montana Judææ Ramam nunc (olim per Diospolim) & inde Joppen. Diospolis aberat Hierosolymis milliaria Romana XXXII. Id docemur in Itinerario veteri Hierosolymitano. Quumque illa fere eodem intervallo absuerit a Joppe ac Rama, & Rama circiter VIII. vel IX. milliaria Romana absit a Joppe (id postea demonstrabimus, quum de singulis intervallis ex Josepho agemus) clarum est Hieronymum recte scripsisse inter Bethleem & Joppen 46. esse milliaria.

Verum, dicet aliquis, reliquam Palæstinæ latitudinem ab Hierosolymis ad Jordanem & ultra Hieronymus non tradit. Omisit data opera quod solitudo fuerit, de qua nos egimus *lib.* 1. *p.* 375. Potest autem ex aliis scriptoribus illud spatium erui. Ex Josepho patet, si stadia quibus ille utitur convertamus in milliaria, Hierosolymis Jerichuntem esse XVIII. milliaria, ab Hierichunte ad Jordanem milliaria VII. adeoque XXV. Hierosolymis ad Jordanem. Verba ipsius dabimus infra quum intervalla locorum ex Josepho excerpta notabuntur. Ulterius trans Jordanem per quot milliaria ortum versus se porrexerit Peræa, certo dici vix potest. XX. milliaria abfuisse a Jordane urbem Perææ Cheschbon discimus ex Eusebii Onomastico. Philadelphiam usque a Jordane extendit Perææ latitudinem Josephus. Quot milliarium intervallo a Jordane absuerit Philadelphia colligere licet aliquo modo ex Eusebio scribente Jazer abesse 10. mill. ab Philadelphia versus occasum & 15. a Cheschbone. Si constaret has urbes in linea recta ab occasu versus ortum protensa sitas fuisse latitudo Perææ illic fuisset 45. milliarium Romanorum. Sed hoc incertum est. Immo Philadelphia videtur longe septentrionalior urbe Chesbon & vicinior Gerasis fuisse.

CAPUT VI.

DE INTERVALLIS LOCORUM IN SACRO CODICE NOTATIS, SITU EMMAUNTIS, BETHANIÆ, ALIISQUE.

Locorum situs in Veteri Testamento variis modis descriptus. In Novo per stadia digeruntur locorum intervalla. De Emmaunte a Luca memorata disquiritur sitne eadem atque Nicopolis. Fuisse diversas demonstratur variis rationibus. Nicopolis longius aberat Hierosolymis, eratque in regione campestri. Hieronymi, doctorum Talmudicorum, Josephi aliorumque loci, in quibus Emmauntis fit mentio.

QUandoquidem omnia intervalla locorum Palæstinæ, quæ a scriptoribus antiquis literis consignata sunt, notare hoc libro & conferre inter se in animum induximus, æquum est a sacris tabulis initium duci. In illa parte, quæ Vetus Testamentum audit vix aliquid invenire est quod huc referri possit, quoniam illic locorum intervalla nulla commemorantur, quantum videlicet una urbs ab altera absuerit. Sæpe quidem ab urbibus vicinis situs locorum describitur, uti *Gen.* 13. 18. *querceta Mamre prope Chebronem*, 1. *Reg.* 17. 9. *Sarepta prope Tzidonem*. *Jos.* 7. 2. *Ai prope Bethaven.* 2. *Chron.* 14. 10. *Vallis Zephata prope Maresam*, & quæ sunt plura. Nonnunquam urbium situs declaratur a regione in qua erant, vel tribuum respectu, vel camporum, aut montium. Ita notum est in libro Josuæ singulis tribubus suas urbes dari. Atque ita *Timnathserah* urbs sita esse dicitur *in montanis Ephraim Jos.* 19. 50. *Chebron in montanis Judæ*. *Jos.* 20. 7. *Inter Ramam & Bethel in montanis Ephraim*. *Jud.* 4. 5. & sexcenta talia. Aliquando plagæ cœli notantur, versus quas urbs una ab altera recedit, uti Ai sita legitur ad orientalem partem Bethelis *Jos.* 7. 2. *Schilo ad boream Bethelis versus ortum ad viam publicam quæ ducit a Bethele Sichemum & a meridie Lebonæ*. Sic *Jos.* 23. 32. *Campi Moab ad alteram*

ram ripam Jordanis contra Jerichuntem ortum versus . De illis consuli possunt quæ libro tertio de situ horum locorum a nobis notabuntur . Per horas autem itineris aut alia intervalla illic non declaratur locorum situs . Verum in Testamento novo per stadia digeruntur locorum quorundam intervalla . Sic ad cognoscendam latitudinem maris Tiberiadis facit , quod 30. stadia navigasse legantur *Joh. 6. 19.* quum Christus ad eos perveniret super undas maris ambulans . Emmaunta *60.* stadiis absuisse Hierosolymis docemur *Luc.* 24. 13. Bethaniam stadiis 15. *Joh.* 11. 18. Mons olivifer aberat Hierosolymis iter Sabbathi *Act.* I. 12.

Quod attinet ad hæc spatia , nihil in iis est quod dubitationem habet , etiamsi quis sacrarum literarum auctoritatem neget , quoniam ex scriptoribus aliis confirmari abunde potest accurate hæc spatia esse literis tradita . Conferat quis illa quæ nos & hoc ipso libro *cap.* IX. ex Josepho , & libro tertio ex aliis , notavimus de monte olivifero & Bethania . De latitudine maris Tiberiadis supra egimus *lib.* I. *cap.* XXXIX. Verum de Emmaunte magis ardua est disquisitio . Si enim Emmaus ab Hierosolymis non abfuit nisi per spatium *60.* stadiorum , quomodo sita dicitur I. *Macc.* 3. 40. in regione campestri ? Campestris regio longius aberat ab Hierosolymis occasum versus . Id itineraria omnia & *αὐτόπται* uno ore affirmant . Decem milliarium Romanorum spatia circiter ab urbe Rama , per quam iter ducit a Joppe Hierosolymas , campis relictis ad montana adscenditur , & per illa iter continuum fit usque ad Hierosolymas . Notius hoc certiusque est quam ut negari possit . Confer ea quæ de campis Palæstinæ a nobis notata sunt supra *lib.* I. *cap.* LV. Præterea Emmaus postea Nicopolis dicta est , quod libro III. quum de Emmaunte agetur , pluribus testimoniis adstruetur . Atqui Nicopolis aberat Hierosolymis XXII. milliaria Romana , id est , 176. stadia , uti in Itinerario veteri Hierosolymitano legitur . Quantum differt hoc spatium a *60.* stadiis ? Præterea multa habentur in scriptis veterum , quæ miror tot viros doctos non advertisse , de Nicopoli tradita quæ nulla prorsus ratione Emmaunti a Luca memoratæ conveniunt . Paucis dicam quod res est . Emmaus , cujus Lucas meminit , & Emmaus , urbs quæ Nicopolis nomen gessit , duo loca sunt disjunctissima maximeque diversa : quod ut clarum fiat ad hæc velim attendi.

Primo Emmaus a Luca commemorata erat *κώμη* , vicus , *60.* stadiis ab Hierosolymis . Josephus idem testatur *lib.* VII. *de bello cap.* 27. appellatque *Χώριον* , scribens *χώριον Ἀμμαοὺς ἀπέχει τῶν Ἱεροσολύμων σταδίους ἑξήκοντα* . Emmaus autem , quæ Nicopolis dicta est , urbs fuit , & Hierosolymis aberat XXII. milliaria Romana , quæ 176. stadiis paria sunt.

Deinde Emmaus (dicta Nicopolis) illic erat sita ubi sunt campestria , & ubi montana Judææ incipiunt consurgere . Ita scribit Hieronymus *in commentar. ad Danielem cap.* XII. *Juxta Nicopolin quæ prius Emmaus vocabatur : ubi incipiunt montana Judææ consurgere* . Hoccine dici potest de loco qui *60.* modo stadia Hierosolymis abest ? Num illic incipiunt montana Judææ consurgere ? At ubi Nicopolis erat , XXII. milliaribus ab Hierosolymis, & X milliaribus a Lydda, illic incipiunt montana Judææ consurgere , ubi nunc ostenditur castrum boni latronis . Id omnes norunt qui iter illud confecerunt, aut itineraria legerunt recentia. Hoc etiam convenit cum testimonio Talmudicorum scribentium *a Bethchorone usque ad mare esse regionem triplicem , a Bethchorone Emmauntem* עד אמאוס *esse montana , ab Emmaunte Lyddam campestria , a Lydda ad mare esse vallem* . Verba ipsa Hebræa dedimus supra *pag.* 309. Quam clara hæc sunt , si Emmaus illic collocetur ubi a nobis fit , X milliaribus Romanis a Lydda ortum , id est , Betchoronem versus . Bethchoron aberat Hierosolymis stadiis *90.*, adeoque 30. amplius quam vicus Emmaus a Luca memoratus . Quod si non nisi de illa Emmaunte cujus Lucas meminit hic cogitemus , quem sensum dabimus verbis Talmudicorum , qui Bethchoronem remotiorem a mari facerent Emmaunte ? qui ultra Emmauntem montana Judææ non constituer[ent ?] quæ omnia ejusmodi sunt , ut vel invitum fateri cogant alteram Emmaunta , postea dictam Nicopolin , illic quærendam esse ubi in Itinerario veteri Hierosolymitano collocatur.

Præterea Emmaus [Nicopolis dicta] jungitur cum Lydda , Joppe , aliisque locis campestribus . Plinius *lib.* VI. 14. *Fontibus irriguam Emmaum*, *Lyddam* , *Joppicam.* Hieronymus (quo magis mirandum est eum in epitaphio Paulæ & libro de locis Hebraicis scribere potuisse Emmaunta Lucę memoratam eandem atque Nicopolin fuisse] *in comm. ad Obad.* I. *p.* 1466. *Qui autem habitant in Sephela hoc est in campestribus*, *Liddam & Emmaus* , *Diospolin videlicet Nicopolinque significant* , *possidebunt Palæstinos* . Idem in commentario ad Ezechielis *caput* XLVIII. ita describit regionem tribus Dan:

Septi-

Septima Dan uſque ad Joppen, ubi ſunt turres Ailon & Selebi & Emaus, quæ nunc appellatur Nicopolis. Supra, *pag.* 168. notavimus pro *Ailon*, *Selebi*, & *Emaus*, legi in codicibus Hebræis שעלבין אילון, & עיר שמש, & pro עיר שמש, πόλις Σαμμαὺς ſcriptum eſſe ab Interpretibus Alexandrinis. Unde etiam videri poſſet nomen hujus Emmauntis, non ut aliarum (vici nempe illius quem Lucas commemorat, & illius qui Tiberiadis vicinus fuit) a חמת ſive thermis ſed a mutato paullum nomine שמש vel Σαμμαὺς eſſe dictum. Sed quicquid id eſt, hoc clarum eſt Emmaunta, vicum a Luca memoratum, qui 60. modo ſtadia Hieroſolymis aberat, in portione tribus Dan collocari non oportere quæ longius aberat Hieroſolymis.

Porro Joſephus Ammauntis plus ſemel meminit ita ut perſpicuum ſit non illam Emmaunta quæ 60. ſtadia aberat Hieroſolymis ſed alteram illam, Nicopolin poſtea dictam, intelligi, *Lib.* II. *de bello cap.* 25. ſcribit, Θαμνᾶ τοπαρχίας Ἰωάννης ὁ Ἐσσαῖος στρατηγήσων ἐπέμφθη· προσκεκλήρωτο δέ αὐτῷ Λύδδα καὶ Ἰόππη καὶ Ἀμμαοῦς. *In toparchiam Thamnæ miſſus eſt qui eam adminiſtraret Johannes Eſſæus. Illi additæ ſunt Lydda, Joppe & Ammaus.* Ἀμμαοῦς & Ἐμμαοῦς idem eſt: nam quæ *lib.* II. *de bello cap.* 3. Ἀμμαοῦς Joſepho dicitur, appellatur ei Ἐμμαοῦς *Antiq. lib.* XVII. 12. Ita *lib.* III. *de bello cap.* 2. Θαμνά, Λύδδα καὶ Ἀμαοῦς junguntur. Et *lib.* V. *cap.* 4. Veſpaſianum cum exercitu veniſſe ſcribit Antipatrida, inde in Thamniticam toparchiam, & Lyddam ac Jamniam, & porro εἰς Ἀμμαοῦντα. Quis non videt hanc Emmaunta vicinam magis Lyddæ & Joppe & Jamniæ fuiſſe quam ut credi poſſit eadem ac vicus qui 60. modo ſtadia aberat Hieroſolymis? *lib.* I. *de bello cap.* 9. ſcribit Γόφναν καὶ Ἀμμαοῦν a Caſſio fuiſſe vaſtatas. Nec dubito quin eadem illa ſit Emmaus ac Nicopolis. In libro *Antiq.* XII. *cap.* II. narrat Gorgiam in Judæam miſſum cum exercitu: οἱ δ' ἄχρις Ἐμμαοῦς πόλεως ἐλθόντες ἐν τῇ πεδινῇ κατασρατοπεδεύονται, *illi autem uſque ad Emmaunta urbem progreſſi in regione campeſtri caſtra metantur*. Regio campeſtris, quod & ante monuimus, longius aberat Hieroſolymis verſus occaſum quam 60. ſtadia aut κώμη Ἐμμαοῦς Lucæ memorata. Illic autem Judæi hoſtes fuderunt & perſecuti ſunt uſque ad Gadara, Azotum, & Jamniam, campoſque Idumææ. Hinc diſcimus ubi illa regio campeſtris quæri debeat. Ad hanc victoriam reſpicit Hieronymus in commentario ad Danielis *cap.* VIII. ſcribens, *Judæ Machabæi ſignificat tempora qui de vico Modin fratribus ac propinquis ſecum annitentibus, & multis de populo Judæorum Antiochi duces ſuperat juxta Emaus quæ nunc Nicopolis vocatur. Libro Antiq.* XIII. I. munitam eſſe a Judæis urbem Ἐμμαοῦν ſcribit, & turres in ea ædificatas. Confer I. *Macc.* 9. 50. ubi tamen interpres Latinus vocem Ἐμμαοὺμ non agnoſcit. Harum turrium & munitionum, aut illarum quas Romani poſtea exſtruxerunt, reliquias ego eſſe ſuſpicor rudera quæ nunc ad latus dextrum viæ publicæ ducentis a Joppe conſpiciuntur, & *caſtrum boni latronis* ſolent dici. Spatium certe decem milliarium Romanorum, quod illa rudera abſunt Dioſpoli, & quod Nicopolis Dioſpoli abſuiſſe ſcribitur, eſt idem.

In libris Chaſmonæorum etiam hæc Emmaus memoratur. Vide I. *Macc.* 3. 40. ubi Syri leguntur caſtra metati prope Ἐμμαοὺμ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ, *in campeſtribus*. Alii legunt illic Ἐμμαναοὺμ, ſed male, uti apparet ex collatione *commatis* 57. *&c.* 4. 3.

In iiſdem libris tres urbes vidi quarum ſitus per ſtadia deſcribitur, portum Jamniæ, Bethſur, & Scythopolin. Stadia 240. dicitur portus Jamnitarum abſuiſſe Hieroſolymis 2. *Macc.* 12. 9. Hoc ſpatium juſto minus eſt, id liquet ex Itinerariis veteribus capite IV. memoratis: nam Dioſpolis XXXII. milliaria aberat Hieroſolymis, quod plus eſt quam ſtadia 240. Lege potius 340. ſtadia. Bethſur 2. *Macc.* 11. 5. abſuiſſe legitur Hieroſolymis ſtadia quinque: ſed & hic numerus corruptus eſt. Longius enim abſuit urbs ſita κατὰ πρόσωπον Ἰδουμαίας I. *Macc.* 4. 61. Confer quæ de hac urbe dicemus *lib.* III. Denique Scythopolis 600. ſtadia Hieroſolymis abſuiſſe legitur 2. *Macc.* 12. 29. Sed & hunc numerum eſſe corruptum ſuſpicor, pro 500. quod adverſetur aliorum & veterum & recentiorum teſtimoniis, qui id intervallum multo minus faciunt. Vide ſupra *cap.* IV.

CA-

CAPUT VII.

DE INTERVALLIS LOCORUM IN ORA MARITIMA PALÆSTINÆ A SCYLACE ET STRABONE TRADITIS.

Scylacis geographi ætas. Ejus descriptio oræ maritimæ Palæstinæ mutila. Descriptio ejusdem oræ ex Strabone. Numerus stadiorum quibus Sidon abest a Beryto, Tyrus a Sidone, Palætyrus a Tyro, Joppe a monte Casio, mons Casius a Pelusio, Jamnia ab Ascalone, Gaza a mari & portu Gazæorum, Ælana urbs sinus Arabici a Gaza, Descriptio oræ maritimæ Palæstinæ ex Dionysio Periegeta.

A Sacris scriptoribus transitum facimus ad profanos, indagaturi si qua intervalla locorum Palæstinæ per stadia aut milliaria digesta in scriptis eorum memoriæ sint prodita. Scylaci primum locum damus, geographo antiquissimo, quem Dodwellus quidem Polybio æqualem statuit, verum qui secundum rationes Gronovianas sub imperio vixit Darii Hystaspis. Hic in periplo oram maritimam Syriæ & Phœnices describit, & nonnullarum urbium intervalla stadiis metitur: sed dolendum est mutilum illa parte, quam nos maxime desideramus, ad manus nostras pervenisse Scylacem. Quicquid tamen id est, lectorum oculis heic subjicimus. Ἔστι μετὰ Κιλικίαν ἔθνος Σύροι. Ἐν δὲ τῇ Συρίᾳ οἰκοῦσι τὰ παρὰ θάλατταν Φοίνικες ἔθνος, ἐπὶ στενὸν ἔλαττον ἢ ἐπὶ τέτταρας ὄντας σταδίους ἀπὸ θαλάττης· ἐνιαχῇ δὲ οὐδὲ ἐπὶ σταδίους ι τὸ πλάτος. Ἀπὸ δὲ Θαψάκου ποταμοῦ ἐστὶ Τρίπολις Φοινίκων, Ἄραδος νῆσος καὶ λιμὴν, (1) βασίλεια Τύρου ὅσον η σταδια καὶ λιμὴν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐν τῇ χερρονήσῳ ἑτέρα πόλις Τρίπολις· αὕτη ἐστὶν Ἀράδου καὶ Τύρου καὶ Σιδῶνος ἐν τῷ αὐτῷ τρεῖς πόλεις, καὶ περίβολον ἑκάστη τοῦ τείχους ἴδιον ἔχων, καὶ ὄρος Θεοῦ πρόσωπον (2) Τῆρος καὶ λιμὴν (3) Βηρυτὸς πόλις καὶ λιμὴν βορινὸς, Πορφυρέων πόλις, Σιδὼν πόλις καὶ λιμὴν κλειτὸς, Ὀρνίθων πόλις Σιδωνίων. Ἀπὸ Λεόντων (4) πόλεων μέχρι Ὀρνίθων πόλεως Τυρίων πόλις (5) Σάρα. Εἶτα ἄλλη πόλις Τύρος λιμένα ἔχουσα ἐντὸς τείχους. Αὕτη δὲ ἡ νῆσος (6) βασίλεια Τυρίου καὶ ἀπέχει στάδια ἀπὸ θαλάττης γ' (7) Πάλιν Τύρος πόλις καὶ ποταμὸς διὰ μέσης ῥεῖ καὶ πόλις τῶν (8) .... καὶ ποταμὸς, καὶ Ἄκη πόλις, ἔξω πη πόλις τυ .... ὄρος ἱερὸν Διὸς, (9) Ἄραδος πόλις Σιδωνίων .... καὶ ποταμὸς Τυρίων, Δῶρος πόλις Σιδωνίων .... θῆναι φασὶν ἐνταῦθα τὴν ἄνδρον---λων πόλις Τυρίων, καὶ βασίλειον ἐνταῦθα Συρίας παράπλους, κοίλης Συρίας---- Ἀσκαλῶνος στάδια αψ --- *Post Ciliciam gens Syrorum sequitur. Syriæ tractum litoralem Phœnicum natio inhabitat: ea qua maxime coarctatur, ne quatuor quidem stadiis a mari abest, ubi autem maxime lata est, non plus quam decem. Ultra Thapsacum fluvium est Tripolis Phœnicum, Aradus insula & portus, Regia Tyri & portus 8. circiter stadiis a terra distans, & in peninsula alia urbs Tripolis: ea ex Arado & Tyro & Sidone deducta, & una in urbe urbes tres, muroque unaquæque diverso continetur, & Dei facies, Terus & portus, Berytus & portus Borinus, Porphyreon urbs, Sidon urbs cum portu clauso, Avium urbs, quæ est Sidoniorum. A Leonum urbe usque ad Avium urbem est Tyriorum urbs Sara. Dein alia urbs Tyrus portum habens intra murum. Hæc insula est Tyriorum regia distans 3. stadia a mari, Palætyrus urbs quam fluvius mediam perlabitur, & urbs .... & flumen & Ace urbs, dein urbs*

(1) Hæc ita restitue βασίλεια Τύρου καὶ λιμὴν, ὅσον η σταδία ἀπὸ γῆς. Sic scribit Vossius. Sed mox Scylax notat regiam Tyri tria stadia abesse a continente.

(2) Legendum Τρίηρις monent adnotationes Gronovianæ & conferre jubent Strabonem *lib.* XVI. *p.* 754 & Polybium *lib.* V. *c.* 68. Meminit etiam hujus urbis Stephanus in Ἐθνικοῖς. Τρίηρις, πόλις Συρίας, quod non est mutandum in Λυκίας, uti quidam volunt.

(3) Βηρυτὸς πόλις καὶ λιμὴν βορεινός. Salmasius.

(4) Πόλεως Voss. illud ἀπὸ & μέχρι videtur secum postulare πλοῦς vel simile quid, uti σταδία. At nec ante meminit Leontopolis.

(5) Hæc Tyrus esse non videtur licet & illam Sarram dictam notum sit, sed alius locus, forte Σάρα in libris Apocryphis. Statim mentio fit Tyri, ἄλλη πόλις Τύρος .... Salmasius legit pro *Sara*, Σάρεπτα.

(6) Puto sequentia a prioribus esse divellenda, ut sensus sit regiam Tyriorum 3. stadiis a mari esse remotam: quis enim dixerit insulam esse 3. stadiis a mari remotam? dici debuisset a continente. Ceterum βασιλεία Τυρίων legit Vossius.

(7) Παλαίτυρος Voss.

(8) Hæc mirum in modum exesa fuisse testatur Vossius, se tamen vestigiorum reliquiis insistendo hoc potuisse exsculpere. Τῶν Ἐκδίππων καὶ ποταμὸς καὶ Ἄκη πόλις. Ἑξῆς Βῆλος πόλις Τυρίων, Κάρμηλος ὄρος καὶ ἱερὸν Διός, Ἄραδος πόλις Σιδωνίων, Συκαμίνων, πόλις Σιδωνίων, Ἰόππη· Ἐκτεθῆναι φασὶν ἐνταῦθα τὴν Ἀνδρομέδαν τῷ κήτει. Ἀσκάλων πόλις Τυρίων καὶ βασίλειον ἐνταῦθα τῆς κοιλῆς Συρίας, id est, *urbs Ecdipporum, & flumen & Ace urbs. Deinde Belus, urbs Tyriorum, Carmelus, mons & Templum Jovis, Aradus urbs Sidoniorum, Sycaminon urbs Sidoniorum. Joppe. Ferunt illic Andromedam expositam balenæ fuisse, Ascalon urbs Tyriorum & regia illic cavæ Syriæ.*

(9) Aradus hic nulla ab aliis memoratur.

urbs Tymons ſacer Jovi, Aradus urbs Sidoniorum ..... expoſitam ferunt illic Andromedam .... Aſcalon urbs Tyriorum, & regia illic .... Syriæ periplus, Cavæ Syriæ .... Aſcalone, ſtadia 1700.

Scylaci ſubjungimus Strabonem, idem litus deſcribentem, quem notum eſt ſub imperio Auguſti & Tiberii vixiſſe. Hic libro eximii operis ſexto & decimo varia notat intervalla locorum Palæſtinæ, e quo nos hæc excerpſimus quibus litus Palæſtinæ univerſum a Sidone uſque ad Rhinocolura deſcribit. Nam in reliquis ad deſcriptionem Palæſtinæ mediterraneæ facientibus non invenio ſtadia notata, ſi palmetum Jerichuntinum excipias, quod longum eſſe ſtadia centum ſcribit, & quod ſolum intra 60. ſtadia ab Hieroſolymis ſaxoſum eſſe adnotat. Audiamus ergo Strabonem.

Ἐπεὶ οὖν τὴν ἰδίως λεγομένην Κοιλὴν Συρίαν ἐπεληλύθαμεν, ἐπὶ τὴν Φοινίκην μέτειμεν. Ταύτης δὲ τὰ μὲν ἀπὸ Ὀρθωσίας μέχρι Βηρυτοῦ λόγου τετύχηκε. Μετὰ δὲ Βηρυτὸν ἔστι Σιδὼν, ὅσον ἐν τετρακοσίοις σταδίοις· μεταξὺ δὲ ὁ Ταμύρας ποταμὸς καὶ τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἄλσος καὶ Λεόντων πόλις. Μετὰ δὲ Σιδόνα μεγίστη τῶν Φοινίκων καὶ ἀρχαιοτάτη πόλις Τύρος ἐστὶν, ἡ ἐνάμιλλος αὐτῇ κατά τε μέγεθος καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ τὴν ἀρχαιότητα ἐκ πολλῶν μύθων παραδεδομένη. *Poſtquam ergo de Cœleſyria proprie dicta egimus, ad Phœnicen tranſimus. Hujus illam partem quæ eſt ab Orthoſia Berytum uſque deſcripſimus. Poſt Berytum eſt Sidon*, 400. *ſtadiis inde remota. Inter illas autem flumen Tamyras, Æſculapii nemus & urbs Leonum. Poſt Sidonem maxima & antiquiſſima Phœnicum urbs Tyrus eſt, & magnitudine, & nobilitate, & antiquitate cum ea comparanda, & multis fabulis celebrata.*

Διέχει δὲ τῆς Σιδόνος ἡ Τύρος οὐ πλείους τῶν διακοσίων. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ πολίχνιον, Ὀρνίθων πόλις λεγομένη, εἶτα πρὸς Τύρῳ ποταμὸς ἐξίησι. Μετὰ δὲ τὴν Τύρον ἡ Παλαίτυρος ἐν τριάκοντα σταδίοις. Εἶθ᾽ ἡ Πτολεμαῒς ἐστὶ μεγάλη πόλις, ἣν Ἄκην ὠνόμαζον πρότερον· ᾗ ἐχρῶντο ὁρμητηρίῳ πρὸς τὴν Αἴγυπτον οἱ Πέρσαι. Μεταξὺ δὲ τῆς Ἄκης καὶ Τύρου θινώδης αἰγιαλός ἐστιν ὁ φέρων τὴν ὑαλῖτιν ἄμμον. *Diſtat autem Sidone Tyrus non pluribus quam* 200. *ſtadiis. Inter illas media eſt urbs * avium dicta. Deinde prope Tyrum fluvius erit. Poſt Tyrum eſt Palætyrus* 30. *ſtadiis inde diſſita. Dein Ptolemais, urbs magna, olim Ace dicta, quo Perſæ portu ad Ægyptum navigantes uſi ſunt. Inter Acen & Tyrum litus eſt arenæ tumulis obſitum, unde vitraria arena eſt.*

Μετὰ δὲ τὴν Ἄκην Στράτωνος πύργος πρόσορμον ἔχων. Μεταξὺ δὲ ὅ τε Κάρμηλος τὸ ὄρος καὶ πολιχνίων ὀνόματα, πλέον δ᾽ οὐδὲν, Συκαμίνων πόλις, Βουκόλων, καὶ (1) Κροκοδείλων πόλις καὶ ἄλλα τοιαῦτα· εἶτα δρυμὸς μέγας τις. Εἶτα Ἰόππη, καθ᾽ ἣν ἡ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου παράλια σημειωδῶς ἐπὶ τὴν Ἄρκτον κάμπτεται, πρότερον ἐπὶ τὴν ἕω τεταμένη. Ἐνταῦθα δὲ μυθεύουσί τινες τὴν Ἀνδρομέδαν ἐκτεθῆναι τῷ κήτει· ἐν ὕψει γάρ ἐστιν ἱκανῶς τὸ χωρίον ὥστ᾽ ἀφορᾶσθαι φασὶν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὰ Ἱεροσόλυμα τὴν τῶν Ἰουδαίων μητρόπολιν. καὶ δὴ καὶ ἐπινείῳ τούτῳ κέχρηνται καταβάντες μέχρι θαλάττης οἱ Ἰουδαῖοι. τὰ δ᾽ ἐπίνεια τῶν λῃστῶν λῃστήρια δηλονότι ἐστί. Τούτων δὲ καὶ ὁ Κάρμηλος ὑπῆρξε καὶ ὁ δρυμός· καὶ δὴ καὶ εὐάνδρησεν οὗτος ὁ τόπος, ὥστ᾽ ἐκ τῆς πλησίον κώμης Ἰαμνείας καὶ τῶν κατοικιῶν τῶν κύκλῳ τέτταρας μυριάδας ὁπλίζεσθαι. Εἰσὶ δ᾽ ἐντεῦθεν εἰς τὸ Κάσιον τὸ πρὸς Πηλουσίῳ μικρῷ πλείους ἢ χίλιοι στάδιοι· τριακόσιοι δ᾽ ἄλλοι πρὸς αὐτὸ τὸ Πηλούσιον. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ καὶ (2) ἡ Γαδαρίς ἐστιν ἣν καὶ αὐτὴν ἐξιδιάσαντο οἱ Ἰουδαῖοι· ἔτ᾽ Ἄζωτος καὶ Ἀσκάλων. Ἀπὸ δὲ Ἰαμνείας εἰς Ἄζωτον καὶ Ἀσκάλωνα εἰσὶν ὅσον διακόσιοι στάδιοι. Κρομμύων τ᾽ ἀγαθός ἐστιν ἡ χώρα τῶν Ἀσκαλωνιτῶν· πόλισμα δὲ μικρόν. Ἐντεῦθεν ἦν Ἀντίοχος ὁ φιλόσοφος, μικρὸν πρὸ ἡμῶν γεγονώς. Ἐκ δὲ τῶν Γαδάρων Φιλόδημός τε ὁ Ἐπικούρειος γεγονὼς καὶ Μελέαγρος καὶ Μένιππος ὁ (3) σπουδογέλοιος καὶ Θεόδωρος ὁ καθ᾽ ἡμᾶς Ῥήτωρ. εἶθ᾽ ὁ τῶν Γαζαίων λιμὴν πλησίον· ὑπέρκειται δὲ καὶ ἡ πόλις ἐν ἑπτὰ σταδίοις, ἔνδοξός ποτε γενομένη, κατεσπασμένη δ᾽ ὑπὸ Ἀλεξάνδρου καὶ μένουσα ἔρημος. Ἐντεῦθεν δ᾽ ὑπέρβασις λέγεται χιλίων διακοσίων ἑξήκοντα σταδίων εἰς Αἴλαν πόλιν ἐπὶ τῷ μυχῷ τοῦ Ἀραβίου κόλπου κειμένην· διττὸς δ᾽ ἐστίν· ὁ μὲν εἷς ἔχων τὸ πρὸς τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ τῇ Γάζῃ μέρος ὃν Ἐλανίτην προσαγορεύουσιν ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ πόλεως· δ᾽ εἰς τὸ πρὸς Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν Ἡρώων πόλιν, εἰς ὃν ἐκ Πηλουσίου ἡ ὑπέρθεσις ἐπιτομωτέρα, δι᾽ ἐρήμων δὲ καὶ ἀμμωδῶν χωρίων αἱ ὑπερβάσεις ἐπὶ καμήλων· πολὺ δὲ καὶ τὸ τῶν ἑρπετῶν ἐν αὐτοῖς πλῆθος. Μετὰ δὲ Γάζαν Ῥαφία, ἐν ᾗ μάχη συνέβη Πτολεμαίῳ τε τῷ τετάρτῳ, καὶ Ἀντιόχῳ τῷ μεγάλῳ. Εἶτα Ῥινοκόλουρα, ἀπὸ τῶν ἐξωκισμένων

* Vel gallorum. Ὄρνις enim κατ᾽ ἐξοχὴν gallum notat.

(1) De hac urbe & aliis heic memoratis videnda illa ſunt quæ infra *lib.* III. notabuntur ſuo loco.

(2) Γάζαρα גזר in V. T. dicitur, uti Caſaubonus obſervat, non confundenda cum Gadaris in N. T. memoratis.

(3) Forte ita dictus, quod ſcriptor fuerit facetiarum vel libri alicujus σπουδογελοίων, uti in Ἐθνικοῖς Stephani memoratur Βλαῖσος σπουδογελοίων ποιητὴς ad vocem Καπρέαι. Sic Joſephum dicimus τὸν Ἀρχαιολόγον, i. e. ſcriptorem Ἀρχαιολογίας. Memoratur quoque apud Stephanum ad vocem Τάρας quidem Φλύαξ τὰ τραγικὰ μεταρρυθμίζων ἐς τὸ γελοῖον, homo ut videtur genii non multum ab illo σπουδογελοίῳ diſſimilis. Præluſit ille recentioribus Caporali, Scarron, aliiſque.

τὰς ῥῖνας (1) ὕτω καλυμένη· τῶν γὰρ Αἰθιόπων τὶς ἐπελθὼν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἀντὶ τῦ ἀναιρεῖν τὺς κακύργυς ἀποτέμνων τὰς ῥῖνας ἐνταῦθα κατῴκισεν, ὡς ὐκ ἂν ἔτι τολμήσοντας ἀνελθεῖν διὰ τὴν αἰσχύνην τῆς ὄψεως. Καὶ αὕτη μὲν ὖν ἡ ἀπὸ Γάζης λυπρὰ πᾶσα καὶ ἀμμώδης· ἔτι δὲ μᾶλλον ἐφεξῆς τοιαύτην ὑπερκειμένην ἔχυσα τὴν Σιρβωνίδα λίμνην. *Post Acen est Stratonis turris stationem navium habens. Inter illas Carmelus mons, & oppidorum nomina, præterea nihil, urbs Sycaminon, Bucolon & urbs Crocodilorum, aliaque similia. Postea ingens sylva: deinde Joppe, juxta quam litus ab Ægypto huc protensum notabiliter flectitur versus boream, quum ante versus orientem (2) tendat. Illic fabulantur quidam Andromedam ceto expositam fuisse. Editus enim locus est sic ut inde dicant Hierosolyma posse conspici Judæorum metropolin: quin & Judæi qui usque ad mare descendunt hoc portu utuntur. Portus hi vere sunt latronum receptacula. Illorum quoque est & Carmelus & [3] Sylva. Hic locus adeo hominibus abundavit, ut ex Jamnia vico proximo & vicinis in circuitu habitationibus 40000. hominum armarentur. Inde ad Casium montem Pelusio proximum paulo plus quam 1000. stadia sunt, & inde usque ad Pelusium alia 300. Interjacet Gadaris quam Judæi sibi adsciverunt, deinde Azotus & Ascalon. A Jamnia autem usque ad Azotum & Ascalonem sunt 200. stadia. Cepas optimas producit regio Ascalonitarum, urbs autem exigua est. Inde erat Antiochus Philosophus, qui ætate nos paulum antevertit. Gadaris autem ortus fuit Philodemus Epicuræus Meleagrus, & Menippus dictus Spudogeloeus, & Theodorus Rhetor, qui nostra ætate vixit. Postea est portus Gazæorum, a quibus 7 stadiorum intervallo urbs Gaza distat, olim quidem illustris facta sed ab Alexandro diruta & huc usque deserta. Inde dicitur esse ad urbem (4) Ælam, in recessu sinus Arabici sitam, intervallum stadiorum 1260. Duplex autem recessus est sinus Arabici, alter versus Gazam & Arabiam tendens qui Elaniticus dicitur ab urbe ad eum sita: alter versus urbem Heroum, ad quam a Pelusio compendiosius iter est, sed camelis conficiendum per loca deserta atque arenosa. Est etiam illic magna serpentum [5] multitudo. Post Gazam sequitur Raphia, ubi Ptolemæus quartus cum Antiocho magno pugnavit. Deinde Rhinocolura, ab incolis, qui naribus trunci erant, ita dicta: nam aliquis Æthiopum Ægyptum invadens non nece sed nasi truncatione maleficos coercuit, & eos ibi collocavit, quos domum redire pudebat ob oris deformitatem. Omnis autem ora a Gaza usque sterilis est & arenosa: magis etiam quæ inde est juxta Sirbonidem lacum mari parallelum.*

Non deerunt forsitan quibus tædio fuit prolixa hæc commentatio litoris Palæstini. Quod ut tollam, & animum lectoris suavitate carminis deliniam, Dionysii periegetæ versus nonnullos hic adscribam quibus idem hoc litus depingit. Sic canit *vers.* 905.

Οἱ δ' ἁλὸς ἐγγὺς ἐόντες, ἐπωνυμίην Φοίνικες
Τῶν δ' ἀνδρῶν γενεῆς οἱ Ἐρυθραῖοι γεγάασιν,
Οἱ πρῶτοι νήεσσιν ἐπειρήσαντο θαλάσσης,
Πρῶτοι δ' ἐμπορίης ἁλιδινέος ἐμνήσαντο
Καὶ βαθὺν ὐρανίων ἄστρων πόρον ἐφράσσαντο.
Οἵ τ' Ἰόππην, καὶ Γάζαν, Ἔλαΐδα τ' ἐνναίυσι,

Καὶ

(1) Hic aliquid desiderari certum est. Ego post ῥῖνας collocarem vocem ἠκρωτηριασμένων. Verba enim Strabonis exprimit Stephanus in Ἐθνικοῖς ad vocem Ῥινοκορύρα ita scribens, ἀπὸ τῶν εἰσωκισμένων ἐκεῖ τὸ παλαιὸν ἀνθρώπων, τὰς ῥῖνας ἠκρωτηριασμένων ὕτω καλυμένη. Proprie ἀκρωτηριάζειν significat ἄκρα τῶν ὤτων ἀποτέμνειν, sive aures præcidere, uti scribit auctor Etymologici magni ad hanc vocem. Vide & Harpocrationem ad vocem Ἠκρωτηριασμένοι.

(2) Si verum sit juxta Joppen litus Palæstinæ inflecti septentrionem versus quum antea versus ortum tendat, oportet Ascalona longius abfuisse ab Hierosolymis quam in omnibus itinerariis veteribus traditur. Quoniam enim Joppe ab Hierosolymis abfuit 40. milliaria Romana, longius quam 40. aut 48. abfuisse debuit Ascalon, si litus a Joppe Ægyptum versus inflectatur in plagam occidentalem, quod tradit Strabo. Affirmarunt etiam a me consulti αὐτόπται falsum esse circa Joppen demum litus Plæstinæ septentrionem versus duci. Quod si vel maxime pars litoris quæ circa Joppen est, conspecta ab homine in litore constituto, videatur occasum versus duci ad partem australem Joppes, & septentrionem versus ad partem Joppes septentrionalem, num inde efficitur universum litus ita protendi? Oculi spectatorum de parte exigua tantum judicare possunt, non de omni litore quod est inter Joppen & Ægyptum. Præterea observationes recentiorum, inter quas celebratur plurimum descriptio litoris Palæstinæ quæ Chazellio debetur (vide doctissimi viri, Bernardi Lamy, apparatum Chronologicum & Geographicum *pag.* 273.) repugnant huic testimonio Strabonis. Ne quid addam de via Hierosolymis Gazam ducta & nunc & olim per Chebronem, quod vix concipi potest, si Gaza una cum litore Palæstinæ adeo versus occasum recedat.

(3) De qua mox locutus fuit. Videlicet intelligit per δρυμὸν *campestria Saronis*. Vide supra *lib.* 1.

(4) Est ea quæ Elath in V. T. dicitur Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς Ἀΐλανον, πόλις Ἀραβίας, τινὲς δὲ κόλπον Ἀΐλα φασί. Cæterum Marcianus Heracleota in Periplo idem tradit ἀπὸ Γάζης usque ad illum sinum esse 1260. stadia, atque inter Gazam & hunc sinum continentis partem esse angustissimam.

(5) Idem *Deut.* 8. 15. dicitur.

Καὶ Τύρον Ὠγυγίην, Βηρύτη τ' ἄλοα ἐρανννὴν †
Βύβλον τ' ἀγχίαλον ἠ Σιδῶνα ἀνθεμόεσσαν
Ναιομένην χαρίεντος ἐφ' ὕδασι Βοστρηνοῖο
Καὶ Τρίπολιν λιπαρήν. &c.

Hæc in Latinum carmen conversa ita dederunt prisci duo illius poetæ interpretes, quorum alter est Rufus Festus Avienus, qui sic canit.

——— Salso quicquid pulsatur ab æstu
Phœnicum regio est. Hi rubro a gurgite quondam
Mutavere domus, primique per æquora vecti
Lustravere salum, primi docuere carinis
Ferre cavis orbis commercia, sidera primi
Servavere poli. Populis Phœnicibus ergo
Urbs Jope, sterilisque dehinc habitatur Elais,
Gazaque proceris assurgens undique muris.
Hic Tyrus est opulens, & Berytus optima, Byblos,
Sidoniique lares; ubi labens agmine amœno
Cespitis irrigui Bostrenus jugera findit.
Nec minus hic Tripolis pingui sola porrigit agro.

Sic autem Priscianus.

——— Sed litora juxta
Phœnices vivunt, veteri cognomine dicti,
Quos misit quondam mare rubrum laudibus auctos
Chaldæo nimium decoratam sanguine gentem,
Arcanisque Dei celebratam legibus unam,
Quod pelagus primi tentantes navibus altis
Disjunctas gentes docuerunt jungere mercem,
Et primi stellis numeros nomenque dedere,
Atque oculis mirum voces sentire figuris.
Hi muros Jopes, Gazamque & Elaida complent,
Antiquamque Tyrum, Beryti & mœnia gratæ,
Vicinamque mari Byblum, Sidonaque pulcram,
Quam juxta liquido Bostrenus gurgite currit,
Et pinguem Tripolin.

CAPUT VIII.

DE INTERVALLIS LOCORUM A PLINIO ET SOLINO MEMORATIS.

Intervalla ex Plinio notata. Syriæ universæ longitudo inter Arabiam & Ciliciam. Palæstinæ longitudo Cæsarea maritima usque ad finem Arabiæ 189. milliarium Romanorum. Magnitudo lacuum Asphaltitis & Tiberiadis. De Tyro quædam. Gaza quot milliaria abfuerit ab Ælana portu sinus Arabici. Quædam ex Solino.

EX libris historiæ naturalis, quorum auctor est Plinius, intervalla quædam locorum Palæstinæ possunt erui, digesta per mille passus, sive milliaria Romana, quorum & nonnulla in Polyhistora suum transtulit Solinus. Plinius quidem *l.* v. *c.* 12. Syriam describere ingressus, partes ejus pluribus nominibus distingui notat, Palæstinæ videlicet, Judææ, Cœles, Phœnices, Damascenæ, atque aliis. Tum, quod ad institutum nostrum propius facit, *longitudinem ejus* scribit *inter Ciliciam & Arabiam* CCCCLXX. *millia passuum esse*. Mox Ostracine *Arabiam*, quam inter Ægyptum & Palæstinam usque ad litus maris mediterranei extendit, *finiri* scribit *a Pelusio* LXV. *millia passuum* (in itinerario Antonini LXVI. millia passuum inter Pelusium & Ostracinen constituuntur) atque ita pergit: *Mox Idumæa incipit & Palæ-*

† In Codice Vossiano scriptum hic fuisse ἐρατεινὴν, quod metri legibus repugnat, annotavit Berkelius in Commentario ad Stephani Ἐθνικὰ in voce Βηρυτός. Scholion nempe ex margine irrepserat in textum.

ſtina ab emerſu Sirbonis lacus, quem quidam CL. *mill. paſſ. circuitu tradidere, Herodotus Caſio monti applicuit: nunc eſt palus modica, oppida Rhinocolura & intus Rhaphea: Gaza & intus Anthedon, mons Angaris. Regio* (1) *per oram Samaria: oppidum Aſcalo liberum, Azotus: Jamnes duæ, altera intus; Joppe Phœnicum antiquior terrarum inundatione, ut ferunt: inſidet collem præjacente ſaxo, in quo vinculorum Andromedæ veſtigia oſtendunt. Colitur illic fabuloſa Derceto. Inde Apollonïa, Stratonis turris, eadem Cæſarea, ab Herode Rege condita, nunc colonia prima Flavia a Veſpaſiano imperatore deducta: finis Palæſtines, centum octoginta novem millium paſſuum a confinio Arabiæ.* (2) *Deinde Phœnice. Intus autem Samariæ oppida Neapolis, quod antea Mamortha dicebatur, Sebaſte in monte altiore, Gamala.* (3)

Deinde capite XIV. & XV. longitudinem latitudinemque duorum lacuum præcipuorum Palæſtinæ tradit, (de quibus plura dicemus *cap.* IX. quum intervalla ex Joſepho expendemus) Jordanis curſum ſecutus, his verbis. *Jordanis amnis oritur fonte Paneade, qui cognomen dedit Cæſareæ de qua dicemus: amnis amœnus, &, quatenus locorum ſitus patitur, ambitioſus, accoliſque ſe præbens, velut invitus Aſphaltiten lacum dirum natura petat, a quo poſtremo ebibitur, aquaſque laudatas perdit peſtilentibus miſtas: ergo ubi prima convallium fuit occaſio, in lacum ſe fundit, quem plures Genaſaram vocant,* XVI. *mill. paſſ. longitudinis,* VI. *mill. latitudinis, amœnis circumſeptum oppidis; ab oriente Juliade & Hippo, a meridie Tarichea, quo nomine aliqui & lacum appellant: ab occidente Tiberiade, aquis calidis ſalubri. Aſphaltites nihil præter* [4] *Bitumen gignit: unde & nomen: nullum corpus animalium recipit: tauri camelique fluitant: inde fama nihil in eo mergi. Longitudine excedit centum mill. paſſ. latitudine maxima* XXV. *implet, minima ſex. Proſpicit eum ab oriente Arabia Nomadum, a meridie Macherus, ſecunda quondam arx Judææ ab Hieroſolymis. Eodem latere eſt calidus fons medicæ ſalubritatis Callirhoe, aquarum gloriam ipſo nomine præferens.*

Ubi ad Tyri deſcriptionem perventum eſt, hæc quoque illic per paſſus & ſtadia digeſta leguntur. *Tyrus quondam inſula, præalto mari ſeptingentis paſſibus diviſa, nunc vero Alexandri oppugnantis operibus continens, olim partu clara, urbibus genitis, Lepti, Utica, & illa Romani imperii æmula Carthagine, etiam Gadibus extra orbem conditis: nunc omnis ejus nobilitas conchylio atque purpura conſtat.*

Denique Gaza quot milliaria abſuerit a ſinu Arabico & portu ejus Aila his verbis enarrat, *cap.* XI. *Heroopoliticus vocatur, alterque Ælaniticus ſinus rubri maris in Ægyptum vergenti* CL. *millia paſſuum intervallo inter duo oppida Ælana & in noſtro mari Gazam. Agrippa a Peluſio Arſinoen Rubri maris oppidum per deſerta* CXXV. *millia paſſuum tradit: tam parvo diſtat ibi tanta rerum naturæ diverſitas.*

Solinus, quum Plinium deſcribere ſoleat, vix quicquam de Palæſtina tradit quod in Plinio non invenerit. Utile tamen eſt ſi eum cum Plinio conferamus, quod inde liqueat quid ille in Plinio legerit jam olim, ut ſcriptura contextus Pliniani confirmetur. Capite XXXV. magnitudinem lacus Genneſareth ita notat. *Eſt & lacus Geneſara, extentus paſſuum ſedecim millibus, circumſeſſus urbibus plurimis. Sara* legi in omnibus Solini codicibus teſtatur Salmaſius *in exercitationibus Plinianis ad Solinum pag.* 408. ſed, uti & vir magnus obſervat, ſine dubio ſcribendum eſt *Genneſara:* nam ſub voce *Sara* latere nequit lacus Samochonites, nec illi hæc magnitudo convenit, aut tot urbes aliaque. Liquet id ipſum quoque ex Plinio qui iiſdem fere verbis hunc lacum deſcribit.

CA-

(1) In MSS. compendio Plinii per Robertum Criceladienſem, qui vixit ſub Henrico II. Angliæ Rege ſæculo XII. concinnato legi *Regio Pea Samaria*. Forſitan legendum *Regio per oram Sephela*, aut *Adora*, *Mariſſa*; certe Samariæ ipſe in fine hujus capitis alium ſitum eumque verum tribuit Plinius.

(2) Id eſt ab Oſtracine, ubi Arabia finitur, uti *cap.* XII. ipſe ſcripſit. Verum in Itinerario Antonini inter Oſtracinem & Cæſaream tantum 156. milliaria conſtituuntur.

(3) Non credo adeo erraviſſe Plinium, ut exiſtimaverit notiſſimam urbem Gamala, ad orientem lacus Genneſareth ſitam, inter Samariæ oppida locum habuiſſe. Crediderim potius hanc vocem a librariis corruptam, & ſub ea aliam urbem latere.

(4) Meminit & *lib.* VII. 15. in lacu Judææ (qui vocatur Aſphaltites) certo anni tempore ſupernatans bitumen nequit ſibi avelli, ad omnem contactum adhærens præterquam &c. *lib.* 28. 7. *bitumen in Judæa naſcens: &* 35. 15. *Bituminis vicina eſt natura alibi limus alibi terra: limus e Judææ lacu ut diximus emergens. Terra in Syria circa Sidonem oppidum maritimum.*

CAPUT IX.

DE INTERVALLIS LOCORUM PALÆSTINÆ QUÆ IN SCRIPTIS JOSEPHI COMMEMORANTUR.

Hierosolyma quot stadia absuerit a Jerichunte & Jordane. Quot absuerit ab Ascalone, a Cæsarea, a Bethlechem, a Gibeone, ab Emmaunte, a Ramathone, ab Herodio, ab Engaddi, ab lacu Asphaltite, ab monte olivifero, ab Anatoth, & Scopo. Quot stadia pateat in longitudinem ac latitudinem lacus Asphaltites. Quot lacus Tiberiadis. Quot lacus Samochonites. Intervallum inter lacum Asphaltiten & Tiberiadis. Lacus Phiala quot stadia absuerit Paneade. Situs Tiberiadis, Gadarorum, Hippi, Scythopolis, Taricheæ, Sennabris. Situs Muchæruntis. Intervallum inter Joppen & Antipatrida. Situs Ptolemaidis, Carmeli, Scalæ Tyriorum & fluminis Beli.

INtervalla a Flavio Josepho prodita singularem attentionem merentur, quod & plurima sint numero, & optime illa scire potuerit, nec dubitari possit quin ea qua oportuit fide illa ad posteros transmiserit. Fateor in numeris errores committi potuisse a librariis, quos in Josepho describendo non magis accuratos quam aliis scriptis fuisse credendum est, verum & antiquæ versiones ejus Latinæ, & quæ ab aliis scriptoribus magna copia ex eo jam ante multa sæcula descripta sunt, & quod ipse nonnunquam bis terve iisdem numeris stadiorum idem intervallum definiat, aut alia addat e quibus lux aliqua effulgere potest ad deprehendendum verum stadiorum numerum, certa magis reddidisse videntur locorum Palæstinæ intervalla quæ apud ipsum leguntur, quam quæ apud multos alios. Notabimus ergo primum illa intervalla quæ ad urbem Hierosolymitanam spectant, quot stadia nimirum illa abfuerit a Jerichunte, Ascalone, Cæsarea aliisque urbibus & locis vicinis. Deinde & alia quæ in scriptis Josephi extant per stadia digesta locorum intervalla lustrabimus.

Hierosolymam absuisse a Jerichunte centum & quinquaginta stadia scribit Josephus *lib. v. de bell. Jud. c.* 4. Ἀπέχει δὲ Ἱεροσολύμων μὲν σαδίους ἑκατὸν πεντήκοντα, τοῦ δὲ Ἰορδάνου ἑξήκοντα, *abest [Hiericho] Hierosolymis stadia* 150. *a Jordane vero* 60. Unde discimus Hierosolymam a Jordane 210. stadia absuisse; quod spatium esse æquale diætæ sive itineri unius diei Procopius Cæsareensis testatur *lib.* 1. *de bello Vandalico cap.* 1. Μιᾶς δὲ ἡμέρας ὁδὸς ἐς δέκα καὶ διακοσίους διήκει σαδίους, *iter unius diei est* 210. *stadiorum*. Atque ita quoque doctores Hebræi Jordanem iter unius diei abesse Hierosolymis testantur. Verba dedimus supra *pag.* 401. Videamus quomodo hoc intervallum cum testimoniis aliorum conveniat. Stadia octo efficiunt mille passus sive unum milliare Romanum, atque adeo 150. stadia, quot sunt Hierosolymis Hierichuntem, efficiunt milliaria Romana 18. & paullo plus, nondum tamen 19. milliaria. Idem plane intervallum auctor Itinerarii veteris Hierosolymitani definit, scribens: *Item ab Hierusalem in Hiericho mil.* 18. Illud autem spatium quod inter Jerichuntem & Jordanem est alii 6. milliarium Romanorum esse scribunt, uti auctor Itinerarii Antonini Martyris, cujus hæc verba sunt, *de Jericho usque ad Jordanem sunt millia sex*, alii vero 5. quemadmodum colligitur ex iis quæ Hieronymus tradit in Onomastico ad vocem *Area Atad*, atque ex eo Procopius Gazæus in Comment. ad *Genes.* 50. *Aream scilicet Atad abesse tria milliaria a Jerichunte, duo a Jordane.* Nisi itaque in numeris erratum sit, dicendum est longiorem viam tempore Josephi tritam fuisse & per spatia non ita recta ductam.

Hierosolyma distabat Ascalone 520. stadiis. Josephus *lib.* III. *cap.* 1. *de bell. Jud.* Ὥρμησαν ἐπ' Ἀσκάλωνα. Πόλις ἐσὶν ἀρχαία, τῶν Ἱεροσολύμων εἴκοσι πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἀπέχουσα σαδίους. *Ascalonem profecti sunt. Urbs hæc antiqua erat, Hierosolymis distans spatio* 520. *stadiorum*. Rufinus legit 720. sed hoc intervallum nimium est. Hoc spatium ita posset digeri. Ab Ascalone Jamniam erant 200. stadia, i. e. 25. milliaria. Ita legitur in Strabone. A Jamnia Diospolin 12. erant milliaria, secundum Antonini Itinerarium. A Diospoli sive Lydda Hierosolymam erant 32. milliaria, uti supra visum est *p.* 417. Essent itaque universim ab Ascalone Hierosolymam usque milliaria LXIX. i. e. 552. stadia. Sed quum per loca alia, uti per Eleutheropolin & vicina, multo brevior via possit confici, uti ex Antonini itinerario liquet, non est dubium 520. stadia a Josepho recte huic intervallo tribui potuisse.

Cæsarea ab Hierosolyma aberat stadia sexcenta. Josephus *lib.* 1. *de bell. Jud. cap.* 3. Χωρίον δ' αὐτῷ πρὸς σφαγὴν Στράτωνος πύργος εἵμαρτο. Καὶ τοῦτο μὲν ἀφ' ἑξακοσίων σαδίων ἐντεῦθεν ἐσίν. *Locus autem fato ejus destinatus Stratonis turris est. Est autem ea*

hinc

hinc (*Hierosolymis*) 600. *stadiis remota*. Eadem vero Cæsarea est & turris Stratonis. Idem *Antiq. lib.* XIII. tradit τῦ χωρίυ (Στράτωνος πύργυ) σαδίυς ἀπέχοντα νῦν X, *a loco* [*turre Stratonis*] *remotum per stadia* 600. Eundem numerum stadiorum in Josepho legit Zonaras *Annalium lib.* v. *pag.* 219. & Hegesippus *de excidio Hieros. lib.* I. *cap.* 7. Quod si cum Itinerario veteri Hierosolymitano conferamus videtur intervallum justo esse majus. Illic Hierosolymis Cæsaream statuuntur milliaria hæc

Nicopoli	XXII.
Lidda	X.
Antipatrida	X.
Betthar	X.
Cæsarea	XVI.
	LXVIII.

Faciunt autem milliaria 68. stadia 544. Nec videtur Josephus id intervallum appellare posse stadiorum 600. Illud tamen prætereundum non est in eodem Itinerario Hierosolymitano legi, *ab Hierusalem usque ad Cæsaream per Nicopolim esse milliaria* LXXIII. Hoc efficit stadia 584. & is numerus videtur a Josepho posse nominari numerus sexcentorum stadiorum, quod exiguus 16. stadiorum defectus respectu sexcentorum attendi non mereatur; & sic vulgo hodieque loquamur sexcentis annis abhinc, sexcentis perticis inde, atque ita porro. Alterutrum itaque dici debet vel numerum LXXIII. esse corruptum, vel in aliis numeris quibus singularia intervalla notantur vitium esse; hi enim LXVIII. efficiunt, ille LXXIII. Quum itaque liberum sit hoc vel illud statuere, in illis numeris qui juncti LXVIII. efficiunt mendum esse suspicarer, quod auctoritas Josephi in his rebus magni apud me fiat, & plus uno in loco hoc intervallum ita definiverit, & jam olim alii e veteribus in eo ita legerint. Accedit quod in Antonini Itinerario majus quibusdam locis ex hisce intervallum tribuatur, uti a Betar Diospolin (i. e. Lyddam) M. P. XXII. a Betar Cæsaream M. P. XVIII. Atque adeo quatuor milliaria adduntur ad intervalla assignata in Itinerario Hierosolymitano, quæ si jungas τοῖς LXVIII. habebis LXXII. quod quantum absit a LXXIII. [in ipso Itinerario Hierosolymitano notatis] & intervallo 600. stadiorum quod Josephus memoriæ prodidit, quilibet intelligit: ne jam dicam in Itinerario Antonini & veteri illo Hierosolymitano nullam rationem habitam fuisse milliarium dimidiorum aut aliarum partium; quum tamen credibile non sit omnium locorum in istis itinerariis recensitorum intervalla integris milliaribus constitisse: imo contrarium doceri possit ex eorundem intervallorum descriptione, ab aliis auctoribus tradita per numerum stadiorum. Unde facile animadvertere est numerum stadiorum, si exigatur ad istiusmodi milliaria, neglectis portionibus in quas dividuntur, semper pro integris habita, excrescere posse aliquo usque & numerum stadiorum superare. Ne denique loquar de spatio quod ipsæ urbes occupant, quodque omitti solet in itinerariis Antonini & Hierosolymitano, quamvis si per sex septemve urbes easque majores intervalla locorum ducantur, hinc notabile incrementum distantiæ unius loci ab alio accedat. Illud heic quidem monuisse sufficiat, ne cogar ea identidem repetere quum usui veniet. Quod si hæc quoque negligamus, ex ipsis illis veteribus itinerariis rem expedire poterimus, milliaria LXXIII. constituentes inter Cæsaream & Hierosolymas, uti in veteri Itinerario Hierosolymitano legitur, & illa digerentes hoc modo.

Hierosolymis Diospolin sunt *milliaria* ------ XXXII.
secundum Itinerarium vetus Hierosolym.
Diospoli Betarum, *mil.* ---- ----- --- --- XXII.
secundum Itinerarium Antonini
Betaro Cæsaream *mil.* ---------- ---------- XIX.
secundum Itinerarium Antonini

Hæc efficiunt milliaria LXXIII.

Quum natalibus Sospitatoris nostri inclaruerit urbs Bethlechem in primis de situ ejus & intervallo quo Hierosolymis abest nos sollicitos esse oportet. Josephus *Antiq.* VII. 10. videtur illam 20. stadiis ab urbe Hierosolymitana collocare. Τῆς δὲ τῶν ἐχθρῶν παρεμβολῆς ἐν τῇ κοιλάδι κειμένης, ἡ μέχρι πόλεως Βηθλεὲμ διατείνει, σαδίυς Ἱερο-

σολύ-

σολύμων ἀπεχέσης εἴκοσι, *Exercitu hoſtili caſtrametante in valle quæ uſque ad urbem Bethleem extenditur, ab Hieroſolymis diſſitam ſtadiis viginti.* Eſt tamen cur de hoc intervallo dubitemus. Nam & Hieronymus, qui tot annos Bethlechemi exegit, atque optime ſcire poterat quantum hic vicus Hieroſolymis diſtaret, & Euſebius ſex milliarium intervallum hoc eſſe tradunt. Ita quoque auctor Itinerarii Hieroſolymitani, Severus Sulpitius, Phocas, &c. Efficiunt autem milliaria ſex ſtadia 48. Sed error hic non eſt Joſephi, verum ex verbis ejus male intellectis natus. Inſpice verba Græca. Illud ἀπεχέσης refertur ad πόλεως Βηθλεέμ, ſic ut ſenſus ſit urbem Bethleem diſtare 20. ſtadiis ab urbe Hieroſolymitana. Sed refer illud ad vocem παρεμβολῆς & hoſtilem exercitum: atque ita Joſephus ſcripſit caſtra inimicorum, quæ erant in valle ſe extendente uſque ad urbem Bethleem, abſuiſſe Hieroſolymis 20. ſtadia; non ipſam urbem Bethleem Hieroſolymis abſuiſſe 20. ſtadiorum intervallum. Peccant itaque verſiones quæ Joſephum ita loquentem inducunt.

Hieroſolymas Gabaone removet Joſephus ſpatio 40. ſtadiorum, *l.* VII. *Ant. cap.* 10. ἐν Γαβαὼν, κώμη δ' ἐςὶν αὕτη ςαδίους ἀπέχουσα τεσσαράκοντα τῶν Ἱεροσολύμων. *Gabaone, qui vicus eſt Hieroſolymis diſtans* 40. *ſtadiis*. Mentio fit loci Γαβαὼ inter Bethoron & Hieroſolymas in *lib.* II. *de bell. Judaico cap.* 23. & facile quiſpiam ſibi perſuaderet eundem locum eſſe ac præcedentem, ſed illic apud Joſephum legitur, eum abeſſe Hieroſolymis 50. ſtadia. Διὰ Βαιθωρῶν ἀναβὰς ςρατοπεδεύεται κατά τινα χῶρον Γαβαὼ καλούμενον ἀπέχοντα τῶν Ἱεροσολύμων πεντήκοντα ςαδίους. *Per Bethoron profectus caſtrametatur ad locum quendam Gabao dictum diſſitum Hieroſolymis* 50. *ſtadiorum intervallo*. Quod ſi vel alterutra vel utraque ſit celebris urbis Gabaon vel Gibeon, non video quomodo cum Euſebio & Hieronymo hic ſitus conveniat. Hi enim 4. milliaria a Bethel verſus occaſum ſcribunt Gabaonem abſuiſſe. Bethel autem, ſecundum eoſdem & multos alios, 12. milliaria Romana aberat Hieroſolymis. Adeoque ad minimum per 8. aut 9. imo per 10. vel 11. milliaria abſuit Hieroſolymis. Ad minimum, dico, abſuit per 8. milliaria, i. e. 64. ſtadia: etiamſi enim collocetur ad occidentem Bethelis, ita ut quam maxime verſus auſtrum vergat & propinqua fiat Hieroſolymis, debet abſuiſſe per 8. milliaria, quia Bethel ab Hieroſolymis diſtat per 12. & Gabaon a Bethel per 4. Suſpicor itaque, maxime quum in uno loco 40. in alio 50. legatur, nec duo loca ejuſdem nominis adeo vicina fingere neceſſe ſit, Joſephi numeros hic eſſe corruptos.

Bethoronis diſtantia ab urbe Hieroſolymitana ex Joſepho erui poteſt, ſi conferamus illa quæ *lib.* II. *de bello cap.* II. leguntur cum *Antiquit. lib.* XX. *cap.* 4. Illic legitur; Κατὰ τὴν Βαιθωρὼ δημοσίαν ὁδὸν Στεφάνου τινὸς δούλου Καίσαρος ἀποσκευὴν κομιζομένην διήρπασαν λησταὶ προσπεσόντες. *In via publica ad Bethoron latrones quidam Stephanum ſervum Cæſaris ſupellectilem vehentem aggreſſi ſpoliarunt*. Hic vero, Τινὲς κατὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν ὡς ἑκατὸν ςαδίων ἄπωθεν τῆς πόλεως Στέφανον Καίσαρος δοῦλον ὁδοιποροῦντα λῃςεύσαντες ἅπασαν αὐτοῦ κτῆσιν διαρπάζουσιν. *Quidam in via publica*, 100. *ſtadiis circiter ab urbe, Stephanum Cæſaris ſervum aggreſſi omnia quæ ſecum habebat diripuerunt*. Aberat ergo Bethoron 100. circiter ſtadia ab urbe Hieroſolyitana. Quod mire convenit cum Euſebii & Hieronymi teſtimonio ſcribentium Bethoron abeſſe Hieroſolymis ſpatium duodecim milliarium. Atqui centum ſtadia efficiunt milliaria 12. cum dimidio: & quum dimidia milliaria ſemper ii negligant, nec niſi integra numerent, vix potuit aliter ſpatium 100. ſtadiorum quam milliaribus 12. definiri.

Legitur in hiſtoria Euangelica vicum Emmaunta diſſitum fuiſſe Hieroſolymis ſpatio 60. ſtadiorum: ſic ut ex Joſepho id diſcere non ſit neceſſe. Lubet tamen ejus verba adſcribere, ne quid prætermiſiſſe videamur, & ut teſtimonio ſcriptorum ſacrorum ejus dicta firmentur. Ita ſcribit *lib.* VII. *cap.* 26. Ὀκτακοσίοις δὲ μόνοις ἀπὸ τῆς ςρατιᾶς διαφειμένοις χωρίον ἔδωκεν εἰς κατοίκησιν, ὃ καλεῖται μὲν Ἀμμαοῦς, ἀπέχει δὲ τῶν Ἱεροσολύμων ςαδίους ἑξήκοντα. *Solis octingentis militibus illic* [*in Judæa*] *relictis locum dedit quem incolerent, qui vocatur Ammaus: diſtat autem Hieroſolymis ſtadiis ſexaginta*. Latinus Interpres legit τριάκοντα, uti & Zonaras, ſed numerus 60. cum hiſtoria ſacra convenit *Luc.* 24. 13. adeoque retinendus.

Meminit Joſephus urbis Ramathonis, quæ eadem eſt cum הרמה *Rama* Benjaminis, locatque illam 40. ſtadiis ab urbe Hieroſolymitana, *lib.* VIII. *Antiquit. cap.* 6. Ἐπῆλθε πόλει τινὶ τῶν οὐκ ἀφανῶν Ῥαμαθῶνι τοὔνομα, ςαδίων ἀπεχούσῃ Ἱεροσολύμων τεσσαράκοντα. *Aggreſſus eſt urbem non ignobilem, Ramathonem nomine, diſtantem Hieroſolymis* 40. *ſtadiis*. Efficiunt autem 40. ſtadia milliaria Romana quinque. Euſebius & Hieronymus hanc urbem in ſexto ab Hieroſolymis milliario collocant, quod cum Joſepho ſatis bene convenit, ſi per 41. aut 42. ſtadia abfuerit, & numero rotun-

tundo id Josephus per 40. expresserit. Et quam parva est stadii unius quantitas ut vel omitti vel addi potuerit?

Duplex arx fuit ab Herode condita, nomine Herodium, quarum una Hierosolymis aberat 60. stadia, teste Josepho *Antiq. lib.* XV. *cap.* 12. Τοῦτο δὲ τὸ φρούριον ἀπέχει μὲν Ἱεροσολύμων περὶ ξ´ σταδίους. *Arx hæc aberat Hierosolymis 60. stadia*. Esse autem hanc arcem Herodium dictam apparet ex eo quod dicatur ab illo condita eo loco quo Judæos olim profligavit. Illud autem alibi de Herodio traditur *Antiquit.* XIV. *cap.* 25. Συνεπέθεντο δὲ καὶ οὗτοι γενομένοις ἀπὸ σταδίων ἑξήκοντα τῆς Πόλεως προσβαλόντες τε καὶ εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι κατὰ τὴν ὁδόν. Οὓς δὴ τρεψάμενος καὶ κρατήσας οὐχ ὡς ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀνάγκῃ τις τοιαύτῃ καθεστὼς, ἀλλ᾽ ὡς κάλλιστα καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος, πρὸς πόλεμον παρασκευασμένος ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, [ἐν ᾧ τῶν Ἰουδαίων ἐκράτησε μετὰ χρόνον βασιλεύσας ἔκτισε καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξιολογώτατον καὶ πόλιν περὶ αὐτὸ Ἡρώδιον προσαγορεύσας. *Sexagesimo ab urbe stadio eum aggressi ad pugnam coegerunt. Ille autem victis iis & fugatis ita ut videretur jam ante præparatus, non ex necessitate, prælium commisisse, in eo loco ubi Judæos superavit postea throno admotus regiam condidit & urbem nomine Herodium.*

Aberat Engaddi ab urbe Hierosolymitana stadia trecenta, teste Josepho *Antiquitatum lib.* VIII. *cap.* I. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐστράτευον ἐπ᾽ αὐτὸν Μωαβῖται καὶ Ἀμμανῖται, συμπαραλαβόντες καὶ Ἀράβων μεγάλην μοῖραν καὶ κατεστρατεύονται πρὸς Ἐγγαδδὶ πόλιν κειμένην πρὸς τῇ Ἀσφαλτίτιδι Λίμνῃ τριακοσίους ἀπέχουσαν σταδίους τῶν Ἱεροσολύμων. Γεννᾶται δ᾽ ἐν αὐτῇ φοίνιξ ὁ κάλλιστος, καὶ ὀποβάλσαμον. *Eodem tempore Moabitæ atque Ammonitæ cum Arabum auxiliis bellum ei inferunt & castra metantur prope urbem Engaddi vicinam lacui Asphaltiti, & disjunctam ab Hierosolymis 300. stadia. Crescunt autem illic optimæ palmæ & opobalsamum.* Non est ducenda linea hujus spatii 300. stadiorum recta Hierosolymis ad mare mortuum, quia non abest illud ab urbe tanto intervallo, sed secundum consuetudinem Josephi per Jerichuntem, quia ista via trita erat, & forte prius a Jerichunte Jordanem usque, atque inde ad Engaddi. Atque ita 150. stadia sunt Hierosolymis Jerichuntem, inde ad Jordanem 60. & inde 80. aut 90. usque ad Engaddi. Hieronymus quidem hic non meretur fidem, maxime quum decipi potuerit hac in re, & Engaddi ejus ætate non superfuerit, quando scribit Engallim esse ad mare mortuum ubi Jordanes in id illabitur & Engaddi ad oppositam, i. e. australem extremitatem maris mortui. Tunc enim plus quam 600. stadia Hierosolymis absuisset, quandoquidem Lacus ipse longitudine complectitur 580. stadia, uti testatur Josephus.

Idem intervallum Josephus attribuit Hierosolymis & lacui Asphaltiti, sic ut Engaddi non longe a principio ejus collocari debeat. *Antiquitat. lib.* XV. *cap.* 9. Ἐπὶ τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην. Αὕτη δὲ ἀπέχει τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ὅρων σταδίους τ´. *Ad Lacum Asphaltiten, qui a finibus Hierosolymitanis abest* 300. *stadia*. Quum tamen hoc spatium confero cum eo quod alii inter Hierosolymas & hunc Lacum statuunt, videtur esse justo majus, etiamsi per Jerichuntem & inde ad Jordanem atque ita porro austrum versus iter instituatur: nam stadia 250. circiter intercedunt aut paullo plus; sic ut forsitan, quia numerus stadiorum propior erat numero 300. quam 200. aut quia Jericho [remota ab Hierosolymis 150. stadia uti ipse Josephus scribit] in media parte viæ, conficiendæ Hierosolymis ad lacum, censebatur, scripserit 300. stadia Hierosolymas a lacu Asphaltite absuisse.

Quinque stadia aberat mons olivifer ab Hierosolymis teste Josepho *Antiquit. lib.* XX. *cap.* 6. Συμβουλεύων τῷ δημοτικῷ πλήθει σὺν αὐτῷ πρὸς ὄρος τὸ προσαγορευόμενον Ἐλαιῶν ἔρχεσθαι, ὃ καὶ τῆς πόλεως ἄντικρυς κείμενον ἀπέχει στάδια πέντε. *Plebi persuadens, ut secum montem olivarum adscenderet, qui e regione urbis situs est, & inde abest quinque stadia. Act.* I. 12. dicitur iter Sabbathi absuisse ab Hierosolymis; quod fuit bis mille cubitorum. At bis mille cubiti Hebraici efficiunt 6. circiter stadia, uti quidam volunt, uti alii, 8. de qua re vide supra *pag.* 397. Inter Josephum & scriptores sacros discordia nulla intercedit: quum enim integri stadii spatium admodum sit exiguum respectu magni montis oliviferi, utpote necdum par 50. perticis Rhenolandicis, & initium montis, ubi assurgere incipit ex valle Kedron, a diversis locis paullulum distantibus duci possit, quidni unus scriptor dicere possit, eum ab Hierosolymis abesse 5. stadia, alter 2000. cubitos [si vel maxime illos pares esse 6. stadiis constaret] tertius, finge, 5. stadia & ½ Non video quid obstet quum fragmenta sive partes stadiorum a scriptoribus sacris negligi soleant. Posset etiam quis meo judicio vere scribere 6. stadia hunc montem ab Hierosolymis absuisse: & hoc ipsum forsan Josephus credidit quando *lib.* VI. *de bell.* 3. scribit legionem decimam in monte, [vel juxta montem, uti alii] olearum sexto ab urbe stadio castra metatam. Προστετι-

προσετέτακτο αὐτοῖς ἓξ ἀπέχοντας τῶν Ἱεροσολύμων σταδίους στρατοπεδεύσασθαι κατὰ τὸ Ἐλαιῶν καλούμενον ὄρος, ὃ τῇ πόλει πρὸς ἀνατολὴν ἀντίκειται. *Illis præceptum fuit ſexto ab Hieroſolymis ſtadio caſtra metari in monte olearum, qui ad ortum urbi objacet.*

Viginti ſtadia Hieroſolymis abſuiſſe patriam Jeremiæ Anathoth Joſephus ſcribit *Antiq. lib.* x. *cap.* 10. Εἰς τὴν πατρίδα παραγενέσθαι λεγομένην Ἀναθὼθ, σταδίους δὲ ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων εἴκοσι. *Ad patriam reverti, nuncupatam Anathoth, disjunctam ab Hieroſolymis intervallo* 20. *ſtadiorum*. Convenit hoc cum teſtimonio Euſebii & Hieronymi qui illum vicum ὡς ἀπὸ σημείων γʹ, in tertio milliario ab Hieroſolymis ſitum fuiſſe tradunt. Efficiunt autem 20. ſtadia milliaria duo cum dimidio.

Σκοπὸς locus abeſt ſeptem ſtadia Hieroſolymis verſus ſeptentrionem, & hinc primum urbs conſpici poteſt, teſte Joſepho *lib.* 11. *de bell. cap.* 24. Στρατοπεδευσάμενος ἐπὶ τοῦ καλουμένου σκοποῦ, διέχει δὲ οὗτος ἑπτὰ τῆς πόλεως σταδίους. *Caſtra metatus in loco, ſcopo dicto, qui abeſt ſeptem ſtadia Hieroſolymis*. Et *lib.* VI. *cap.* 3. Ἐπὶ τὸν σκοπὸν καλούμενον πρόσεισιν· ἔνθεν ἥτε πόλις ἤδη κατεφαίνετο καὶ τὸ τοῦ Ναοῦ μέγεθος ἐκλαμπρον καθὰ τῷ βορείῳ κλίματι τῆς πόλεως χθαμαλὸς συνάπτων ὁ χῶρος ἐτύμως σκοπὸς ὠνόμασται, τῆς δὲ πόλεως σταδίους ἑπτὰ διέχων. *Ad locum, qui ſcopus nuncupatur, pervenit, unde & urbs & eximia templi magnitudo clare conſpiciuntur, qua parte ſeptentrionalem regionem urbis locus humilior contingit, appoſite ſcopus dictus, ab urbe ſeptem ſtadiorum intervallo disjunctus*.

Poſtquam ſitum urbis Hieroſolymitanæ reſpectu tredecim locorum circumjacentium ex Joſepho firmavimus, idem in tribus lacubus, qui præcipue fuere terræ Iſraeliticæ, tentabimus. Horum primus eſt lacus Aſphaltites, cujus longitudinem & latitudinem his verbis deſcribit *lib.* v. *bell. cap.* 5. Ταύτης τῆς λίμνης μῆκος μὲν ὀγδοήκοντα καὶ πεντακόσιοι στάδιοι, καθὸ δὴ μέχρι Ζοάρων τῆς Ἀραβίας ἐκτείνεται, εὖρος δὲ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. *Hujus lacus longitudo eſt quingentorum & octoginta ſtadiorum, quo uſque ad Zoara Arabiæ extenditur, latitudo autem centum & quinquaginta*. Ita quoque [ex Joſepho, uti videtur, quem alibi citat] Adamnanus *lib.* 2. de locis ſanctis *cap.* 15. *Qui* (*Arculphus*) *etiam ejuſdem ſuperius memorati lacus maritimam frequentavit oram cujus longitudo ad Zoaros Arabiæ, ſtadiis quingentis octoginta dirigitur, latitudo ſtadiis centum quinquaginta, uſque ad viciniam Sodomorum*. Ultima male addita ſunt ex perperam intellecto Joſepho, qui deſcriptioni exhibitæ ſubjungit, Γειτνιᾷ δὲ ἡ Σοδομῖτις αὐτῇ, *vicina eſt illi lacui regio Sodomitis*. Quod ad latitudinem lacus reſpectum non habet. Ita quoque Ζοάρων, ambiguum an a Ζοάρα an vero a Ζοαροὶ eſſet, peperit Zoaros apud Adamnanum, & qui eum ſecutus eſt in pleriſque Bedam *l.* 11. *c.* 12. de locis ſanctis. Quod ſi ad milliaria vetera Romana redigatur, longitudo hujus lacus erit 72. milliarium, latitudo 18. Plinius *Hiſtor. lib.* v. 16. *Longitudinem excedit* C. M. *paſſuum, latitudine maxima* XXV. *implet, minima* VI. Maundrellus in itinerario ſcribit dici lacum Aſphaltiten longum eſſe 24. leucas & 6. latum. Id cum Joſephi teſtimonio ſatis bene convenit, ſi leucam ſtatuamus tria milliaria Romana complecti, ſive 24. ſtadia.

Alter lacus, iſque fauſtioris memoriæ quod præſentia & operibus Venerandi Soſpitatoris noſtri nobilitatus fuerit, eſt lacus Genneſareth ſive Tiberiadis, cujus longitudinem latitudinemque his verbis tradit Joſephus *lib.* III. *de bell. Jud. cap.* 18. Ἡ δὲ λίμνη Γεννησὰρ μὲν ἀπὸ τῆς προσχούσης χώρας καλεῖται σταδίων εὖρος οὖσα τεσσαράκοντα καὶ πρὸς τούτοις ἑτέρων ἑκατὸν τὸ μῆκος γλυκεῖα τε ὅμως ἐστὶ καὶ ποτιμωτάτη. *Lacus Genneſar nomen habet a regione cui adjacet, & latus quidem eſt ſtadia quadraginta, longus centum, aquam habens dulcem & potabilem*. Verum pro 100. ſtadiis in Joſepho jam olim 140. lectum fuit, quod prætulerim. Vide ſupra *p.* 422.

Magnitudinem lacus Samochonitis idem tradit *lib.* VI. *de bell. cap.* I. Πρὸς τῇ Σεμεχωνίτιδι λίμνῃ. Ταύτῃ τριάκοντα μὲν εὖρος ἑξήκοντα δὲ μῆκος στάδια. *Ad lacum Samochoniten. Huic latitudo eſt ſtadiorum triginta, longitudo ſexaginta*. Quæ redacta ad milliaria vetera Romana efficiunt longitudinem milliarium 7. & $\frac{1}{2}$, latitudinem 3. & $\frac{3}{4}$.

Ex eodem auctore docemur quantum intervallum hi lacus a ſe invicem abſuerint. Inter lacum Tiberiadis & Samochonitem ſtadia 150. interceſſerunt. *Lib.* III. *de bell. cap.* 18. Ἀρχόμενος δὲ φανεροῦ ῥεύματος ὁ Ἰορδάνης ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἄντρου κόπτει μὲν τὰ τῆς Σεμεχωνίτιδος λίμνης ἕλη καὶ τέλματα, διαμείψας δὲ ἑτέρους ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους μετὰ πόλιν Ἰουλιάδα διεκπέμνει τὴν Γεννησὰρ μέσην. *Ab hoc antro* (*Panio*) *incipit Jordanes ita labi ut conſpicuus ſit, & ſecat paluſtria lacus Samochonitis, & per alia* 120. *ſtadia lapſus poſt urbem Juliada, mediam Genneſar ſecat*. Illa, alia 120 ſtadia reſpiciunt illa, quorum paullo ante meminerat, quæ ſub terra & inconſpicuus Jordanes permeat. Nec enim videtur ex his verbis effici debere ab antro Panio uſque ad lacum Samocho-

mochoniten etiam esse 120. stadia. Certe Josephus id non dicit, sed contra Jordanem, ubi cœpit conspicuis labi, secare scribit lacum, & alibi ἕλη palustria hujus lacus extendit usque ad regionem Δάνην [nunc Δάφνην legitur] id est usque ad Dan, vide *lib.* IV. *de bell. cap.* I. Quumque non nisi semel antea mentionem 120. stadiorum fecerit, & mox addat ἑτέρους, *alia* 120. stadia, non videtur ad alia respexisse quam illa quæ commemoraverat.

Non tradidit expressis verbis Josephus spatium quo Lacus Asphaltites abest a Lacu Tiberiadis, sed ex quantitate Campi Magni sive Μεγάλου Πεδίου, quod a Jordane medium secatur, colligere licet, intervallum quod a lacu Asphaltite ad lacum Tiberiadis est, paullo majus esse longitudine lacus Asphaltitis. Illud Μέγα Πεδίον longitudinem habuit 1200. *stadiorum*, σταδίων χιλίων διακοσίων, uti scribit *lib.* V. *cap.* 4. Est autem longitudo ejus a vico Gennabri usque ad lacum Asphaltiten, i. e. usque ad ultimas lacus hujus extremitates versus austrum, uti ipse paullo ante dixerat, μέχρι τῆς Σοδομιτῶν χώρας καὶ τῶν περάτων τῆς Ἀσφαλτίτιδος, *usque ad regionem Sodomitarum & fines lacus Asphaltitis*. Atqui Sodoma fuit prope Zoar, quem locum & Josephus ad australem extremitatem hujus lacus collocaverat & recte. Præterea intelligendum esse finem lacus, non initium, liquet ex eo quod ab altera Jordanis ripa μέγα Πεδίον dicatur se extendere a Juliade usque ad fines urbis Arabum Petræ. Illa autem aberat a lacu Asphaltite 300. stadia versus austrum: & si usque ad initium lacus Asphaltitis se extendere μέγα Πεδίον dicere voluisset, quidni Machæruntem illic sitam terminum huic magno campo assignat? Certum itaque sit μέγα hoc Πεδίον a lacu Tiberiadis (nam Sinnabris illa aut Gennabris 30. stadia aberat a Tiberiade austrum versus, quippe sita inter Tiberiada & Scythopolin, uti Josephus scribit *lib.* III. *de bell. cap.* 16.) extendi usque ad extremitatem australem lacus Asphaltitis. Certum quoque sit, secundum Josephi testimonium lacum Asphaltiten occupare 580. stadia. His demtis ab 1200. spatium paullo majus quam 600. stadia restabit, illi intervallo dandum per quod se μέγα Πεδίον extendit ab extremitate boreali Lacus Asphaltitis ulterius boream versus.

Addamus & his tribus lacubus quartum, quantitate licet imparem, illum tamen ex quo aquæ ad tres modo memoratos deferuntur. Lacum Phialam dico, fontem verum Jordanis, quemadmodum docuit Josephus. Abest hic lacus stadia centum a Paneade sive Cæsarea Philippi. *Lib.* III. *de bell. c.* 18. hæc leguntur Ἡ δὲ (φιάλη) ἔστιν ἀνιόντων εἰς τὴν Τραχωνῖτιν ἀπὸ σταδίων ἑκατὸν εἴκοσι Καισαρείας τῆς ὁδοῦ κατὰ δέξιον μέρος οὐκ ἄπωθεν, ἐκ μὲν οὖν τῆς περιφερείας ἐτοίμως φιάλη κέκληται, τροχοειδὴς οὖσα λίμνη. *Est autem Phiala non longe a via ad dextram qua ad Trachonitidem adscenditur*, 120. *stadiis a Cæsarea; apposite lacus hic Phiala nuncupatur a rotunditate & forma rotæ*.

Inter urbes Galilææ Tiberias excellit cujus situm respectu aliquot urbium vicinarum Josephus variis locis definivit. In vitæ suæ historia *pag.* 1025. Ἡ γὰρ σὴ πατρὶς ὦ Ἰοῦστε κειμένη ἐν τῇ Γεννησαρίτιδι λίμνῃ καὶ ἀπέχουσα Ἵππου μὲν στάδια τριάκοντα, Γαδάρων δὲ ἑξήκοντα, Σκυθοπόλεως δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατόν. *Tua autem patria* (i. e. Tiberias) *o Juste ad lacum Gennesariten distat ab Hippo* 30. *stadia*, *Gadaris* 60. *Scythopoli* 120. Confer cum Itinerario Antonini, quod a Scythopoli ad Gadara statuit XVI. M. P. Aberat porro Tiberias a Tarichea stadia 30. Idem Josephus vitæ *pag.* 1010. Εἰς Ταριχέας ἀπερχομένου μου τῆς Τιβεριάδος ἀπεχούσας στάδια τριάκοντα, *me Taricheas profecto Tiberiade, quæ hinc absunt stadia triginta*. Denique a Tiberiade 30. stadia versus plagam Taricheis oppositam, id est, ad austrum erat vicus Sennabris. *Lib.* III. *de bell. Judaico cap.* 16. Στρατοπεδεύεται μὲν ἀπὸ τριάκοντα τῆς Τιβεριάδος σταδίων κατά τινα σταθμὸν εὐσύνοπτον τοῖς νεωτερίζουσι. Σενναβρὶς ὀνομάζεται. *Castrametatur triginta stadiis a Tiberiade, mansione conspicua novarum rerum studiosis, cui nomen Sennabris*.

Machærus, quandoquidem Peræ sive regionis transJordanicæ terminus est ad austrum, quemadmodum Pella ad septentrionem, eo accuratius in ejus loci situm inquirendum est. Aberat is non longe a mari mortuo sive lacu Asphaltite & eo loco ubi Jordanes in hunc illabitur. Sexaginta stadiorum intervallo Josephus Machærunta a Lacu Asphaltite disjungit, *Lib.* VII. *de bell. Judaico cap.* 25. ἡ γὰρ ἀπὸ τῆς Ἑσπέρας περιτέμνουσα παρατείνει σταδίους ἑξήκοντα, πέρας αὐτῆς τὴν Ἀσφαλτῖτιν ποιουμένη λίμνην. *Quæ ab occidente* (*Machæruntem*) *vallis est extenditur stadia sexaginta, terminum ejus faciens lacum Asphaltiten*.

Celebris urbs est Joppe, quam portum quasi urbis Hierosolymitanæ dicere posses, quum & olim & nunc naves ad illum locum appelli soleant, quæ iter in Palæstinam conficiunt, quamvis nunc quidem urbs nulla sit, & nonnisi ruinæ duarum turrium in colle supersint quarum omnia fere itineraria Hierosolymitana mentionem faciunt.

faciunt. Quantum ab hac urbe abfuerit Antipatris ex Josepho discimus ita scribente *lib. Antiquitat.* XIII. *cap.* 23. Δείσας δὲ Ἀλέξανδρος τὴν ἔφοδον αὐτοῦ τάφρον ὀρύττει βαθεῖαν ἀπὸ τῆς Χαβαρζαβᾶ καταρξάμενος, ἣ νῦν Ἀντιπατρὶς καλεῖται, ἄχρι τῆς εἰς Ἰόππην θαλάσσης ᾗ καὶ μόνον ἦν ἐπίμαχον· τεῖχός τε ἐγείρας καὶ πύργους ἀναστήσας ξυλίνους καὶ μεσοπύργια ἐπὶ σταδίους ρν' τὸν Ἀντίοχον ἐξεδέχετο. *Timens Alexander invasionem ejus fossam profundam duxit a Capharsaba quæ nunc Antipatris appellatur, usque ad mare Joppense, qua solum patebat accessus. Muro itaque exstructo & turribus ligneis per intervalla exstructis, usque ad spatium* 150. *stadiorum Antiochum præstolabatur.* Vel solus hic locus Josephi docet Antipatrida non fuisse urbem maritimam: quorsum enim fossa duceretur ab una urbe maritima ad aliam, ad arcendum exercitum hostilem, qui terra non mari iter faciet? Et si Antipatris ad mare fuit, quidni relicta Antipatride ad orientem litoris marini ubi planities erant [nulli enim montes erant a Carmelo Joppen usque & ulterius] pergere poterat? Quod autem ad spatium attinet 150. stadiorum efficit 18. milliaria Romana. Atqui tantum aberat Antipatris a Joppe. Nam a Joppe usque Lyddam erant 8. milliaria, quia a Joppe ad Hierosolymas erant 40. ab Hierosolymis Lyddam 32. ergo inde Joppen versus 8. A Lydda autem usque ad Antipatrida erant 10. milliaria, aut paullo plus. Sed præstat hoc spatium juxta fossam recta ducere.

Alterius quoque portus ad mare magnum, Ptolemaidis videlicet, situm respectu locorum vicinorum satis accurate descriptum exhibet Josephus *bell.* II. *cap.* 2. Πόλις αὕτη τῆς Γαλιλαίας παράλιος κατὰ τὸ μέγα πέδιον ἐκτισμένη, περιέχεται δὲ ὄρεσιν ἐκ μὲν τοῦ πρὸς ἀνατολὴν κλίματος ἀπὸ σταδίων ἑξήκοντα τῷ τῆς Γαλιλαίας, ἀπὸ δὲ τοῦ μεσημβρινοῦ τῷ Καρμήλῳ διέχοντι σταδίους ἑκατὸν εἴκοσι, τῷ δὲ ὑψηλοτάτῳ κατ' ἄρκτον ὃ καλοῦσι κλίμακα Τυρίων οἱ ἐπιχώριοι καὶ τοῦτο δὲ σταδίους ἀφέστηκεν ἑκατόν. Τοῦ δὲ ἄστεως ἀπὸ δύο σταδίων ὁ καλούμενος Βήλαος ποταμὸς παραρρεῖ παντάπασιν ὀλίγος. *Est hæc urbs Galilææ maritima, in magno campo sita, cincta montibus, quorum ille quidem qui ad ortum est* 60. *inde stadiis remotus mons Galilææ est, qui ad austrum* 120. *inde stadiis Carmelus, qui ad Septentrionem isque altissimus ab accolis Scala Tyriorum nuncupatur. Duobus autem stadiis ab urbe fluit Beleus, flumen prorsus exiguum.*

CAPUT X.

DE INTERVALLIS LOCORUM PALÆSTINÆ A PTOLEMÆO NOTATIS.

Ptolemæi ætas. Diligentia ejus singularis. Excerpta ex descriptione Phœnices. Descriptio Batanææ. Descriptio Galilææ, Samariæ, & Judææ. Errores innumeris Ptolemaicis. Excerpta ex Ptolemæi tabula urbium insignium.

PRoximus temporibus Flavii Josephi fuit Claudius Ptolemæus, præclare de omni geographia meritus, qui imperante Antonino Pio scripsit, adeoque circa medium sæculi a Christo nato secundi. Hic quod & gente fuerit Ægyptius, & in Arabiæ descriptione, quæ id temporis partem regionis ab Israelitis possessæ complectebatur, singulari cura versatus ab Stephano scriptore τῶν Ἐθνικῶν fuisse dicatur, & longitudines latitudinesque singulis locis adscripserit, omnino a nobis consulendus est, ut urbes vicosque Palæstinæ & intervalla eorum cognoscamus. Quod si nec ipse nec librarii in notandis numeris peccassent; nulli plus deberemus quam huic auctori, & ex eo solo tabula geographica Palæstinæ confici potuisset. Verum quoniam ex collatione numerorum variorum in ipso Ptolemæo liquet illos corruptos esse [uti ostendemus] alii quoque ad partes vocandi fuerunt. Adscribemus ergo quæ in eo leguntur ad institutum nostrum facientia ex *lib.* V. *c.* 15. *tab.* IV. *Asiæ.*

ΦΟΙΝΙΚΗΣ, PHOENICES.

(1) Λευθέρου, *Leutheri fluvii ostia* 68. 34. $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{12}$

(1) Ἐλευθέρου.

Ἱμύρα *Himyra*. 67. $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 34. $\frac{1}{3}$
Ὀρθωσία. *Orthosia*. 67. $\frac{1}{6}$ 34 $\frac{1}{3}$
Τρίπολις. *Tripolis*. 67. $\frac{1}{2}$ 34 $\frac{1}{3}$
Θεȣ̃ πρόσωπον. *Dei facies*, *promontorium*. 67. $\frac{1}{3}$ 34 $\frac{1}{3}$
Βότρυς, *Botrys*. 67. $\frac{1}{2}$ 34 $\frac{1}{12}$
Βίβλος. *Biblus*. 67. $\frac{2}{3}$ 33 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{12}$
Ἀδώνιȣ, *Adonii*, *fluminis ostia*. 67 $\frac{2}{3}$ 33 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$
Βήρυτος. *Berytus*. 67. $\frac{1}{2}$ 33 $\frac{2}{3}$
Λέοντος, *Leontis*, *fluminis ostia*. 67. $\frac{1}{2}$ 33 $\frac{1}{12}$
Σιδών. *Sidon*. 67. 33. $\frac{1}{2}$
Τύρος. *Tyrus*. 67. 33. $\frac{1}{3}$
Ἐκδίππα. *Ecdippa*. 67. $\frac{1}{6}$ 33 $\frac{1}{4}$
Πτολεμαΐς. *Ptolemais*. 66. $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 33.
(2) Συκακίνων. *Sycacinon*. 66. $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 32 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{12}$
Κάρμηλος. *Carmelus mons* 66. $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{12}$ 32 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{12}$
(3) Δῶρα. *Dora*. 66. $\frac{1}{2}$ 32 $\frac{2}{3}$
(4) Χορσέȣ, *Chorsei*, *fluminis ostia*. 66. $\frac{1}{3}$ 32 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{12}$

A meridie Judæa, Ἰȣδαία, *juxta lineam inde descriptam versus orientem*, *quæ ad meridiem flectitur & situm habet* 67 $\frac{1}{2}$ 32 $\frac{1}{3}$

Finiturque juxta situm 68. 31 $\frac{1}{3}$

Et parte Arabiæ Petrææ, Πετραίας Ἀῤῥαβίας, *juxta lineam productam a fine prædicto quasi ad memoratam Arabiam usque finem*, *cujus gradus habet* 70. $\frac{1}{2}$ 31 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$

Ab ortu solis linea inde producta juxta Arabiam desertam, ἔρημον Ἀῤῥαβίαν, *usque alveum* Euphratis *juxta Thapsacum*, Θάψακον, *cujus finis super Euphrate gradus habet* 73. 35 $\frac{1}{12}$

Et deinde parte Euphratis *fluvii penes Mesopotamiam usque finem fluvii versus Cappadociam qui gradus habet* 71 $\frac{2}{3}$ 34.

Montes autem in Syria insignes sunt.

Πιάρα, *Piara*, *mons*, *cujus medium habet gradus* 69 $\frac{2}{3}$ 35 $\frac{2}{3}$
Κάσιος, *Casius mons*, *cujus medium gradus habet* 68 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 35 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$
Λίβανος, *Libanus*, *mons*, *cujus fines habent gradus* 68 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 34 & 70. 33 $\frac{1}{4}$
Ἀντιλίβανος, *Antilibanus*, *mons*, *cujns fines habent gradus* 68 33 $\frac{1}{3}$ & 69 $\frac{2}{3}$ 32.

Et juxta Arabiæ deserta

Ἀλσάλαμος, *Alsalamus mons*, *cujus medium gradus habet* 71. 33.
Penes Judæam autem
Ἵππος, *Hippus cujus medium gradus habet* 68 $\frac{1}{2}$ 32.

Irrigant regionem & alii fluvii, *ut*

Ἀραπαλυναρέων. *Arapalynareon*, *cujus fines gradus habent* 71 $\frac{1}{4}$. 34 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ & 71 $\frac{2}{4}$ 33 $\frac{1}{3}$

Et a Damascis montibus, Δαμασκῶν, *fluvius* Χρυσοῤῥόας *Chrysorroas appellatus*, *cujus fines gradus habent* 69 $\frac{1}{4}$ 33 $\frac{1}{2}$ & 69 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$. 32.

Et

(2) Συκαμίν.
(3) Ex hac latitudine sequeretur Dora locanda supra Carmelum & Sycaminon, quod falsum.
(4) Hic idem est fluvius cujus meminit postea nomine Χρυσοῤῥόȣ. Vid. *cap.* XVI. in initio. Est tamen diversus a Chrysorroa Damasceno, nam ipse paulo post extrema Chrysorroæ Damasceni definit ab una parte grad. long. *69*. $\frac{1}{4}$ lat. 33. $\frac{1}{2}$ ab altera parte grad. long. *69*. $\frac{1}{2}$ & lat. 32. sed hic quoque in numeris mendum est in grad. sc. long. nec inter eundem gradum, & quidem partes $\frac{1}{2}$ & $\frac{1}{4}$ id flumen describi potest.

Et Jordanis , Ἰορδάνȣ , *fluvii pars* , *quæ penes Gennesaritiden* , Γεννησαρεῖτιδα , *lacum est* , *cujus medium habet gradus* $67 \frac{2}{3}$ $32 \frac{1}{3}$

* *

ΦΟΙΝΙΚΗΣ, PHŒNICES, *urbes*.

Ἄρεα *Area* . $68 \frac{1}{6}$ 34.
Παλαιόβιβλος . *Palæobiblus* . $68 \frac{1}{2} \frac{1}{4}$ 34.
Γαβάλα . *Gabala* . $67 \frac{1}{4}$ $33 \frac{1}{6}$
Καισάρεια Πανιάς . *Cæsarea Panias* . $67 \frac{2}{3}$ 33.

ΚΟΙΛΗΣ ΣΥΡΙΑΣ, CAVÆ SYRIÆ, *urbes hæ*

Ἄβιλα , *Abila cognomine* [5] Λυσανίου , *Lysanium* . $68 \frac{1}{2} \frac{1}{4}$ $33 \frac{2}{3}$
Σαάνα . *Saana* . $69 \frac{1}{3}$ $33 \frac{1}{3} \frac{1}{12}$
Ἴνα . *Ina* . $68 \frac{1}{2}$ 33.
Δαμασκός . *Damascus* . 69. 33.
Σαμȣλίς *Samulis* . 67. $\frac{1}{2}$ $32 \frac{1}{2}$
[6] Ἄβιδα . *Abida* . $68 \frac{1}{4}$ $32 \frac{1}{2} \frac{1}{4}$
Ἵππος *Hippos* . 68. $32 \frac{1}{2}$
Καπιτωλίας . *Capitolias* . $69 \frac{1}{2} \frac{1}{4}$ $32 \frac{1}{2}$
Γαδάρα . *Gadara* . 68. $32 \frac{1}{6}$
Ἄδρα . *Adra* . 68. $\frac{2}{3}$ $32 \frac{1}{6}$
Σκυθόπολις . *Scythopolis* . 67. $\frac{1}{3}$ $31 \frac{1}{2} \frac{1}{3} \frac{1}{12}$
Γέρασα . *Gerasa* . $68 \frac{1}{4}$ $31 \frac{1}{2} \frac{1}{4}$
Πέλλα . *Pella* . $67 \frac{2}{3}$ $31 \frac{2}{3}$
Δῖον . *Dium* . $67 \frac{1}{2} \frac{1}{3}$ $31 \frac{1}{2} \frac{1}{4}$
Γάδωρα . *Gadora* . $67 \frac{1}{2} \frac{1}{4}$ $31 \frac{1}{2}$
Φιλαδελφία . *Philadelpia* . 68. $31 \frac{1}{3}$
Κανάθα . *Canatha* . $68 \frac{1}{2} \frac{1}{3}$ $31 \frac{1}{2} \frac{1}{4}$

* *

ΒΑΤΑΝΑΙΑΣ, BATANÆÆ, *regionis*, *in cujus orientalis parte est*.

Σακκαία . *Saccæa* .
Et hæc sunt sub [7] [Ἀλσαδάμȣ] *Alsadamo monte* Τραχωνῖται Ἄῤῥαβες , *Trachonitæ Arabes* .
Γέῤῥα . *Gerra* . 70. $32 \frac{1}{2} \frac{1}{3}$
Ἔδερη . *Edera* . 70. $32 \frac{2}{3}$
Νελάξα . *Nelaxa* . $70 \frac{1}{6}$ $32 \frac{1}{2}$
Ἀδράμα . *Adrama* . $69 \frac{1}{6}$ $31 \frac{1}{2}$

Insulæ autem adjacent Syriæ

Ἄραδος , *Aradus* . 68. $34 \frac{1}{2}$
Τύρος . *Tyrus* , *fere in continenti* . 67. $33 \frac{1}{2}$

Excer-

(5) Λυσανίου.
(6) Ἄβιλα.
(7) Supra dicitur Ἀλσάλαμος proclivi mutatione Λ in Δ ut in Ἄβιδα.

Excerpta

EX CAP. XVI.

DESCRIPTIO PALÆSTINÆ JUDÆÆ.

Tab. IV. Asiæ.

Παλεςίνης, Palestinæ, *Syriæ, quæ* Ἰȣδαία *Judæa appellatur, situs.*

Palestina, quæ & Judæa Syria, terminatur a septentrione Syria juxta lineam expositam, ab oriente atque meridie Arabia Petræa juxta linea in quæ ab orientali termino juxta Syriam usque finem juxta Ægyptum extenditur. Hujus finis, ut dictum est, habet gradus 64 $\frac{1}{4}$ 30 $\frac{2}{3}$

Ab occasu parte deinde usque ad mare prædictum Ægypti protensa, & inde pelago usque ad Syriæ limitem, secundum hanc descriptionem.

Post Χρυσορρόȣ *fluminis ostia.*

[1] Καισάρειας Στράτωνος. *Cæsareas Stratonis*. 66 $\frac{1}{4}$ 32 $\frac{1}{2}$

Ἀπολλωνία. *Apollonia*. 66. 32 $\frac{1}{4}$

Ἰόπη. *Jope*. 65 $\frac{2}{3}$ 32 $\frac{1}{12}$

[2] Ἰαμνητῶν, *Jamnensium, portus*. 65. 32.

Ἄζωτος. *Azotus, portus*. 65. 31 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{12}$

Ἀσκαλών. *Ascalon*. 65. 31 $\frac{2}{3}$

Ἀνθηδών. *Anthedon*. 64 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 31 $\frac{2}{3}$

Γαζαίων, Gazæorum, *portus*. 64 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ 31 $\frac{1}{2}$

Fluit autem per Judæam pars fluvii Jordanis juxta Asphaltidem, Ἀσφάλτιδα, *lacum, cujus medium habet gradus* 66 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 31 $\frac{1}{3}$

Sunt in ea urbes mediterraneæ.

ΓΑΛΙΛΑΙΑΣ, GALILÆÆ.

[3] Ἀπφȣρέ. *Appburi*. 65 $\frac{2}{3}$ 32 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{12}$

Καπαρκότια. *Caparcotia*. 66 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 32 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{12}$

Ἰȣλίας. *Julias*. 67 $\frac{1}{12}$ 31 $\frac{1}{4}$

Τιβέριας λίμνη. *Tiberias, lacus*. 67 $\frac{1}{4}$ 32 $\frac{1}{12}$

ΣΑΜΑΡΕΙΑΣ, SAMARIÆ.

Νεάπολις. *Neapolis*. 66 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ 31 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$

[4] Θῆνα. *Thena*. 67 $\frac{1}{12}$ 31 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$

ΙΟΥΔΑΙΑΣ, JUDÆÆ.

(5) Ῥαφία. *Raphia*. 65. 31 $\frac{1}{2}$

(6) Γάζα. *Gaza*. 65 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{12}$ 31 $\frac{1}{4}$

Ἰαμνία *Jamnia*. 65 $\frac{2}{3}$ 32.

Λύδα. *Lyda*. 65. 32.

Ἀντιπατρίς. *Antipatris*. 66 $\frac{1}{3}$ 32.

[7] Δρη-

(1) Καισάρεια.

(2) In MS. Arundelliano memorato Seldeno de Synedriis *l.* II. *c.* 15. legitur ut hic Ἰαμνητῶν (non ut vulgo Ἰαμνειτῶν) & collocatur in gradu long. ξέγο lat. λβ. i. e. 65. 140. Lat. 3.

(3) Est Sepphoris. Sed secundum hos gradus si locetur, in mari sita fuit, nam Cæsarea Stratonis habet long. *66.* $\frac{1}{4}$ lat. 32. $\frac{1}{2}$

(4) Meminit illius Eusebius ad vocem Θανάθ (nec puto, præter eum, alius veterum) his verbis Θανάθ φυλῆς Ἰωσήφ Ἰωσήφ. καὶ νῦν ἐςὶ κώμη Θηνὰ ἀπὸ σημείων ι Νεαπόλεως ἐπ᾽ ἀνατολὰς κατιόντων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην. Hieronymus. *Thenath in tribu Joseph. Hodieque est villa Thena in decimo milliario Neapoleos contra orientem descendentibus in Jordanem.*

(5) Atqui Azoto supra tribuitur eadem longitudo eademque latitudo.

(6) Confer hoc cum gradibus longitud. & latitudinis, in quibus portus Gazæorum supra locatur, & videbis nimis a se invicem sejungi illa duo loca.

(7) Δρυσίας . *Drusias*. 66 $\frac{1}{2}$ 31 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}\frac{1}{12}$
(8) Σεβάστη . *Sebaste*. 65 $\frac{2}{3}$ 32 $\frac{1}{2}$
(9) Βαιτογαβρά . *Bætogabra*. 65 $\frac{1}{2}$ 31 $\frac{1}{2}$
Σεβοῦς . *Sebus*. 65 $\frac{2}{3}$ 31 $\frac{1}{3}\frac{1}{12}$
(10) Ἐμμαοῦντα . *Emmaunta*. 65 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ 31 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
Γοῦφνα . *Guphna*. 66 $\frac{1}{6}$ 31 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
(11) Ἀρχελαΐς . *Archelais*. 66 $\frac{1}{2}$ 31 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
Φασηλίς . *Phaselis*. 66 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}\frac{1}{12}$ 31 $\frac{1}{2}\frac{1}{12}$
(12) Ἔρικος . *Ericus*. 66 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ 31 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}\frac{2}{12}$
Ἱεροσόλυμα . *Hierosolyma* , *quæ nunc* Καπιτωλιὰς *dicitur*. 66. 31 $\frac{2}{3}$
Θάμνα . *Thamna*. 66 $\frac{1}{4}$ 31 $\frac{1}{2}$
[13] Ἐγγάδδα . *Engadda*. 66 $\frac{1}{2}$ 31 $\frac{1}{4}$
[14] Βηδωρά . *Bedora*. 66 $\frac{1}{2}$ 31.
[15] Θαμαρώ . 66 $\frac{1}{3}$ 30 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$

Ad orientem Jordanis.

Κόσμος . *Cosmus*. 67 $\frac{1}{4}$ 31 $\frac{1}{2}\frac{1}{12}$
Λιβίας . *Libias*. 67 $\frac{1}{6}$ 31 $\frac{1}{3}\frac{1}{12}$
Καλλιῤῥόη . *Callirrhoe*. 67 $\frac{1}{12}$ 31 $\frac{1}{6}$
(16) Γάζωρος . *Gazoros*. 67 $\frac{1}{2}$ 31 $\frac{1}{4}$
[17] Ἐπίκαιρος . *Epicærus*. 67. 31.

ΙΔΟΥΜΑΙΑΣ, IDUMÆÆ,

Quæ tota est ad occidentem Jordanis.

Βερζάμμα . *Berzamma*. 64 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ 31 $\frac{1}{4}$
Καπαρόρσα . *Caparorsa*. 65 $\frac{1}{2}$ 31 $\frac{1}{4}$
Γεμμαρουρὶς . *Gemmaruris*. 65 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ 31 $\frac{1}{6}$
Ἔλουσα . *Elusa*. 65 $\frac{1}{6}$ 30 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$
Μαψή . *Mapse*. 65 $\frac{2}{3}$ 30 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$

E X

(7) Atqui eadem longitudo & latitudo data quoque fuit Neapoli. Vide supra.

(8) Supra eundem situm attribuit urbi Ἀντιπατρίδι, & necessario tam hæc quam illa in mari mediterraneo erit locanda ante Cæsaream Stratonis, quæ in littore sita eandem habet latitudinem 32. $\frac{1}{2}$ & longitudinem majorem *66.* $\frac{1}{4}$

(9) Hic situs, tum respectu longitudinis tum latitutidinis datur etiam infra Emmaunti, & Archelaidi: atqui non fuere hæc omnia eodem in loco sita. Argumentum erroris. Betogabræ meminerunt etiam acta Sanctorum. Vide infra, *l.* III.

(10) Longitudo hæc 65. $\frac{1}{2}$ & latitudo 31. $\frac{1}{2}$ supra jam data fuit Bætogabra.

(11) Hæc longitudo & latitudo tribuitur etiam supra Bætogabræ & Emmaunti, infra quoque Phaselidi, & Jerichunti.

(12) Hæc est Jerichus, sed idem situs attribuitur supra urbi Neapoli.

(13) Si hoc situ locetur, incidet in lacum Asphaltiten, nam ejus medium supra definivit grad. long. *66.* $\frac{1}{2}$ & 31. $\frac{1}{2}$

(14) *Bethoronem* hoc nomine indicari suspicor, aut Betarum, cujus mentio in Itinerario Antonini & Veteri Hierosolymitano.

(15) Eadem longitudo & latitudo tribuitur infra oppido Arabiæ Calguiæ.

(16) Jazer.

(17) Josephus *de bell.* III. 25. scribit sitam esse Machaerunta trans Jordanem 60. stadiis a Jordane ἐν ἐπικαίρῳ, sed hoc non ut nomen proprium sed appellativum redditur.

EX CAP. XVII.

Quo ARABIA PETRÆA deſcribitur.

Urbes ejus mediteraneæ hæ ſunt.

(18) Ε'βοδα . *Eboda*. 65 $\frac{1}{4}$ 30 $\frac{1}{2}$
Μαλιάτϑα . *Maliatha*. 65 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ 30 $\frac{1}{2}$
[19] Καλγυΐα . 66 $\frac{1}{3}$ 30 $\frac{1}{2}$
Λύσα . *Lyſa* . 65 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ 30 $\frac{1}{4}$
Γȣ̃ββα . *Gubba* . 65 $\frac{1}{2}\frac{1}{6}$ 30.
Γυψαρία . *Gypſaria* . 65 $\frac{2}{3}$ 29 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
Γεράσσα . *Geraſſa* . 65 $\frac{1}{2}$ 29 $\frac{1}{2}$
Πέτρα. *Petra*. 66 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ 30 $\frac{1}{3}$
Χαρακμῶβα . *Characmoba* . 66 $\frac{1}{6}$ 30.
Α'υάρα . *Auara*. 66 $\frac{1}{6}$ 29 $\frac{2}{3}$
Ζανάϑα . *Zanatha* . 66 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ 29 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$
[20] Α"δρου . *Adri* . 67. 38 $\frac{1}{3}$
Ζοάρα . *Zoara* . 67 $\frac{1}{3}$ 30 $\frac{1}{3}$
Θάνα . *Thana* . 67 $\frac{1}{3}$ 30 $\frac{1}{2}$
* Μόκα . *Moca* . 67 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ 30 $\frac{1}{6}$
[21] Κληϑαρώ . *Clethcaro* . 67. 32 $\frac{1}{3}$
Νέκλα . *Necla* . 67 $\frac{1}{2}$ 30 $\frac{1}{4}$
(22) Ε'σβȣ̃τα . 68 $\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ 31.
(23) Ζίζα . 68 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ 31.
Μαγȣ́ζα . *Maguza* . 68. 30 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
[24] Μηδύνα . *Meduna* . 68 $\frac{1}{2}$ 30 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$
Λυδία . *Lydia* . 69. 30 $\frac{2}{3}$

(25) Pa-

(18) In editione Hudſoniana, tomo III. Geogr. vet. min. ita harum urbium longitudines & latitudines extant

Βόδα. (ita ſcribitur	65. 15.	30. 30.
	65. 45.	30. 30.
	66. 20.	30. 30.
	65. 50.	30. 15.
	65. 45.	30. 0.
	65. 40.	29. 45.
Γέρασα (ita ibi legitur)	65. 30.	29. 30.
	66. 45	30. 20.
	66. 10.	30. 0.
	66. 10.	27. 40.
	66. 45.	29. 50.
	67. 0.	39. 55.
	67. 20.	20. 30.
	67. 30.	30. 30.

(19) Urbs Judææ Thamaro in eodem gradu longitudinis & latitudinis collocatur . Ergo vel hic vel illic mendum eſſe oportet.

(20) Forte Α"δρον.

* Longitudines & latitudines harum urbium ita extant in editione Hudſoniana.

67. 50.	30. 10.	69. 0.	30. 40.
67. 0.	30. 20.	68. 30.	30. 30.
69. 30.	30. 15.	68. 40.	31. 15.
68. 50.	31. 0.	69. 15.	31. 10.
68. 45.	31. 0.	69. 45.	31. 30.
68. 0.	30. 45.	60. 20.	31. 20.
68. 0.	30. 45.	69. 40.	31. 20.

(21) Hi gradus latitudinis ferri nequeunt. Si enim ſecundum hos urbs hæc collocetur, erit inter lacum Tiberiadis & montem Carmelum, uti quidem ipſe Ptolemæus & lacus illius & montis ſitum definivit: ubi ſane urbs nulla Arabiæ poni poteſt.

(22) Uti ſupra Ε'μμασȣ̃ντα pro Ε'μμαὺς, ſic hic Ε'σβοῦντα ſcripſiſſe videtur pro Ε'σβοὺς. Sed iidem gradus longitudinis & latitudinis tribuuntur etiam urbi Zizæ mox.

(23) Eſtne Ζία vel Μία. Vide infra de *Zia*, *lib.* III.

(24) Μήδαυα eſt in Cod. MS. quo uſus eſt Hudſonus: nec dubitandum eam eſſe veram lectionem: nam & ita legitur Μήδαυα inter Πέτραν & Βόστρα in tabula Ptolemaica urbium inſignium ab eodem edita *pag.* 36. Sed 30. legendum eſt pro 36. & ibi latitudo Medavæ datur 36. 15. In Cod. MS. quo uſus eſt Hudſonus poſt Α"δρα additur Κοράκη. 68. 0. 30. 5.

[25] Ῥαβμαθώμ. *Rabmathom*. 68 $\frac{1}{2}$ 30 $\frac{1}{2}$

Ἄνιθα. *Anitha*. 68 $\frac{2}{3}$ 31 $\frac{1}{4}$

Συράτθα. *Surattha*. 69 $\frac{1}{4}$ 31 $\frac{1}{6}$

Βόστρα. *Bostra*, *legio*. 68 $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ 31 $\frac{1}{2}$

(26) Μεσάδα. *Mesada*. 69 $\frac{1}{3}$ 31 $\frac{1}{2}$

Ἄδρα. *Adra*. 69 $\frac{2}{3}$ 31 $\frac{2}{3}$

(25) Est Rabbathmoba. In Codice MS. quo usus Hudsonus Ῥαβμαθμώμ legitur.
(26) Aliis Masada.
NOTA. Nomina Græca regionum atque urbium ex Ptolemæo excerpta ita descripsimus, uti expressa sunt a Philesio ex codice Græco manuscripto Joannis Francisci Pici Comitis Mirandulani, in editione Geographiæ Ptolemæi, quæ prodiit anno 1513. Argentinæ, cura Jacobi Eszler J. U. D. & Georgii Ubelin. Quum enim ea editio rarissima sit, scriptionem nominum quæ in illa extat sequi maluimus, ut cum aliis editionibus minus raris conferri queat.

Quum hanc seriem urbium ex Ptolemæo descripsissem, cœpi mappam geographicam conficere secundum mentem Ptolemæi, & unicuique harum urbium situm dare quem ille assignavit. Sed vix quatuor aut quinque loca notaveram, quum deprehendi nullo modo ea ita posse collocari, uti Ptolemæus, vel potius uti librarii ipsius qui numeros ab eo notatos perverterunt, jubent. Erant enim in litore Phœnices loca, de quorum situ ex Josepho & aliunde certi sumus, quæ disponi secundum gradus Ptolemaicos plane non possunt. Quum vero ultra perrexi, mappam universam contemplatus stupui, quod loca hic sibi mutuo vicina esse cernerem, quæ dubitari non potest longissimo terrarum intervallo sejuncta fuisse, & contra longe remota quæ propinqua fuisse noveram. Scythopolis hic propior erat lacui Asphaltiti quam lacui Tiberiadis, Gaza remotior a portu Gazæorum quam lacu Asphaltite, Antipatris orientalior quam Hierosolyma & multa similia, quæ non erudire spectatorem sed in crassissimos nec ferendos errores inducere apta sunt. Quapropter consultum non duxi eam mappam ex mente Ptolemæi descriptam hic adjicere. Qui vult, ipse eam conficere poterit, aut tabulas Ptolemaicas vulgatas inspicere, quamvis monitum eum velim ne iis nimium fidat: non enim in iis satis accurate ipse locorum situs uti a Ptolemæo descrptus est exhibetur. Quod tamen exhibetur sufficiet ad demonstrandam veritatem eorum quæ dixi, de vitiis quæ vel Ptolemæo vel librariis debentur, & non possunt non ejusmodi mappam reddere valde imperfectam. Cæterum utilis nobis est Ptolemæus eo quod nomina urbium & regionum nobis conservaverit. Addimus ex eodem

Excerpta ex tabula urbium insignium.

Tyrus. 67. 0. 33. 20.

Cæsarea Paneas. 67. 20. 33. 20.

Cæsarea Stratonis. 66. 15. 32. 30.
Ascalon. 65. 0. 34. (*a*) 20.
Scythopolis. 66. 20. 32. 5.
Tiberias lacus. 67. 15. 32. 5.
Neapolis. 65. 50. 31. 50.
Sebaste. (*b*) 67. 50. 34. 50.
Hierosolyma. 62. 20. 31. 20.

(*a*) Hæc latitudo falsa est nam minor esse debet latitudine Cæsareæ Stratonis.
(*b*) Falsa est & latitudo & longitudo; aut falsa est præcedens: sunt enim urbes vicinæ admodum.

CAPUT XI.

DE UTILITATE SCRIPTORUM GEOGRAPHICORUM EUSEBII AC HIERONYMI, ET QUÆ IN ILLIS DEFICIUNT.

Auctoritas libri Eusebii de locis sacris. Versio ejus Hieronymiana utilis, quod scripturam Eusebii sæpe confirmet, quod Eusebium corrigat, quod multa ei addat, & errores librariorum indicet. Errores Hieronymi vicissim ex Eusebio emendantur. Quis modus in his adhibendus. Notantur aliqua quæ in utroque desiderantur, veluti quod urbium illarum, a quibus intervalla reliquarum ducunt, situm non indicaverint; quod nonnisi quatuor plagas mundi memorent versus quas urbs una ab altera recedat; quod in eodem intervallo versus eundem tractum plures urbes collocent; quod non ubique intervalla urbium per milliaria aut certas notas distinxerint, sed tantum scripserint esse illas vicinas huic vel isti urbi; quod a librariis scripta eorum fœde contaminata sint; quod ad mentionem urbis cujusdam ob affinitatem soni aliarum urbium longissime inde remotarum meminerint; quod denique scholia ex margine in contextum irrepserint.

Videamus porro quid Eusebius (quem Pamphili nuncuparunt veteres ab amicitia martyris, fere uti Plinius *lib.* XXXIII. 11. Junium ab amicitia Gracchi dictum Gracchanum narrat) & Hieronymus nobis suppeditent ad illustrandam geographiam sacram. Conscripsit quidem ille librum singularem περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ, *de nominibus propriis locorum quæ in sacro codice leguntur*, qui eo majorem fidem meretur quod auctor episcopus fuerit Cæsareæ Palæstinæ, adeoque vel ipsa illa loca viderit, vel de situ eorum facile edoceri potuerit, cum ob dignitatem muneris, tum locorum viciniam. Librum hunc Eusebii Hieronymus, & ipse Palæstinæ incola, convertit in Latinum sermonem quibusdam additis & mutatis.

Diffitendum non est ex Eusebio, qui eundem sibi scopum proposuit quem nos, geographiam sacram luculenter illustrari. Nec minus fortasse debemus Hieronymo licet hic interpres modo fuerit, quia per versionem ejus certi evadimus de vera lectione quæ in Eusebio exhibetur, si cum eo consentiat. Sane ea magni momenti res est, quum Eusebius per literas numerales, uti ή ί ιβ' locorum intervalla describat, quæ facillime a librariis corrumpi potuere; inprimis si attendamus in vocibus Græcis iisque talibus, quarum vera scriptio ab homine mediocriter docto cognosci potest, sæpe literas ab iis mutatas fuisse. Quod si pro ί scripsisset librarius ιά, homo linguæ Græcæ peritissimus errorem non animadverteret, adeoque sphalma in plurimos libros posset irrepere, non corrigendum nisi ab eo, qui ipse situm illorum locorum quorum intervallum notatur haberet exploratum. Si itaque versio Hieronymi conspiret cum Eusebio, vehementer id nos confirmat.

Præterea multum debemus Hieronymo, quod ipse nonnunquam accuratius inquisiverit in illa quæ ab Eusebio annotata invenerat, & aliquando eum correxerit. Sic ut inde non immerito conjicere liceat in iis, in quibus dissensum suum ab Eusebio non profitetur, eum acquiescere in descriptione Eusebii; vel contrarium ejus demonstrare non potuisse, videlicet ubi de situ locorum agitur: nam ubi de vocum interpretationibus sermo est, non probat semper eam quæ ab Eusebio probatur, etiam ubi silentio illam præterit. Id ipsum monet ad vocem *Elmoni* his verbis. *Elmoni, locus quispiam interpretatur, pro quo Aquila & Theodotion transtulerunt* τὸν δεῖνα *quod nos dicere possumus hunc vel illum. Porro licet lector agnoscat, quod in principio quoque libri hujus aliqua ex parte perstrinxi, me non omnia quæ transfero comprobare, sed idcirco quædam juxta auctoritatem Græcam relinquere: quia de his in libris Hebraicarum quæstionum plenius disputavi.* Nimirum ad vocum interpretationes respicit, non situm urbium Judaicarum. Nec enim probabile est, si certo scivisset Hieronymus urbem ab Ælia per 5. milliaria remotam fuisse, & Eusebius scripsisset, per 8. vel 10. eum noluisse lectorem suum erroris Eusebiani admonere. Ut hoc credamus, facit viri candor, & consuetudo: sæpe enim Eusebium corrigit in hoc ipso libello. Sic ut situs urbis alicujus ab utroque & Eusebio & Hieronymo designatus, non unius modo Eusebii, sed & Hieronymi, adeoque nixus testimonio duorum scriptorum, censeri debeat. Ita in voce *Anob* postquam ea quæ Eusebius habet, Latine reddidisset, addit, *plerique autem affirmant in octavo ab ea milliario sitam & appellari Bethannaba.* Eusebius autem dixerat sita in quarto milliario. Ad vo-

cem Ἀδασὰ Eusebius notaverat φυλῆς Ἰȣδα, καὶ ἔτι ἐςὶ νῦν κώμη ἐγγὺς Ταφνῶν (legendum esse Γȣφνῶν patet ex Hieronymo) Hæc non modo vertit Hieronymus hoc modo, *Adasa in tribu Juda*, *usque hodie vicus juxta Gufnas*, verum etiam corrigit, addens: *Sed miror quomodo Gufnensem regionem in tribu Juda posuerit*, *cum perspicuum sit secundum librum Jesu in sortem eam tribus Ephraim cecidisse*. Ita ad vocem Δαναβὰ, vel *Damnaba*, postquam reddidisset verba Eusebii, *civitas Balach filii Beor*, *regis Edom post quem regnavit Job*, subjungit, *licet mihi videatur longe aliter*. Ad vocem *Emath* Eusebius scripserat μή ποτε αὕτη ἐςιν ἡ Ἐπιφάνεια, sed Hieronymus contrarium: *diximus de hac & supra* (ad vocem *Æmath*) *quod nobis videretur hanc esse Epiphaniam*. Idem dicit ad *cap. 6. Amos*. & 47. Jesaiæ. Ad vocem *Enakim* Eusebii sententiam deserit his verbis: *Sed mihi non videtur nomen esse loci*, *sed habitatorum Chebron*. Ad vocem *Accaron*, *in tribu Dan*, addit, *sive ut ergo arbitror in tribu Judæ*. Ad vocem *Ephrata*, quam Eusebius tribui Benjamin adscribit, Hieronymus ita, *Est autem in tribu Juda*, *licet plerique male æstiment in tribu Benjamin*.

Nec his tantum finibus continetur utilitas versionis Hieronymianæ, verum multa addit de suo. Uti ad vocem *Chennereth*: *Sed & oppidum quod in honorem Tiberii Cæsaris Rex Judææ postea instauratum appellavit Tiberiadem ferunt hoc primum appellatum nomine*. Ad vocem *Bethel*: *Porro quod quidam putant secundum errorem Græcorum voluminum Valaumaulas antiquitus nuncupatum vehementer errant*. *Verbum quippe Hebræum & nomen ipsius civitatulæ pariter miscuerunt cum* ullam *significet prius*, *id est*, πρότερον: Luza *vero amygdalum*, *& sit sensus*: *vocabatur autem Bethel prius Luza*. *Nec non & hoc quod Bethaven aliud oppidum suspicantur*, *Hebræi putant eandem esse Bethel* &c. Ad vocem *Abelmaula* Eusebius notaverat eam esse in Campo magno 18. (vel 10. ut alii) milliaribus a Scythopoli. Hieron. addit *contra australem plagam*. Ad vocem Ἀιθὰμ addit Hieronymus: *Ego autem investigans reperi Emath urbem Cœles Syriæ appellari quæ nunc Græco sermone Epiphania dicitur*. Ad vocem Ἀιλερθμών (natam ex Βααλερμὼν quo nomine Chermon dicitur apud Eusebium: vide eum ad hanc vocem) hæc addit descriptioni Eusebianæ: Hebræus vero, quo prælegente Scripturas didici, affirmat montem Ærmon Paneadi imminere quem quondam tenuere Hævæi & Amorrhæi, de quo nunc æstivæ nives Tyrum ob delitias feruntur.

Denique ex versione Hieronymi multa sphalmata quæ in nomina propria locorum & alia irrepserunt apud Eusebium, tolli queunt. Sic in voce Ἀρωνιείμ legitur apud Eusebium ἐν ὄρεσι τῆς κατὰ Μωαβίτιδος. Sed legendum est ἐν ὁράσει τῇ κατὰ Μωαβίτιδος. Hieronymus enim reddit *juxta Esaiam viæ nomen est* in visione *contra Moab*. Utitur Eusebius eadem phrasi ad vocem Ἀιλείμ, Ἰεσσα, Ἐλεαλε, Δαβών, & Δωδανείμ. In voce Ἀκθαριμὰχ, σύνοδος τῶν κατασκόπων, legendum est Ἀκθαρίμ, ΑΚ. ΣΥΜ. Ὁδός, uti liquet ex Hieronymo vertente *Abetharim pro quo* Aquila *&* Symmachus *exploratorum* viam interpretati sunt. Ita ad vocem Ἀχὼρ legitur ἐν ὁρίοις Ἰεριχὼ, lege ἐν βορείοις, quia Hieron. habet *ad septentrionem Hierico*. Simile mendum est in voce Ἀταρώθ. Ad vocem Ἀιλώμ, ἐγγὺς κώμης ἐςὶ νῦν Ἀιλὼν καλȣμένη, lege ἐγγὺς κώμης ἔτι νῦν, ut Hieronymus, *villam quæ usque nunc* &c. Ad vocem Ἀιαλὶν, ὅθεν νῦν. Lege ὅθεν ἦν, uti Hieron. *de qua fuit*. Ad vocem Βηδαγὼν . . . μεγίςη Παραδαγών. Lege Καπαρδαγών. Ita Hieron. *Capherdago*. Et כפר est *vicus*. In voce Μαδιὰμ, ultima ἑτέρας πόλεως ἥτις νῦν ἔρημος ȣσα δείκνυται mutila sunt. Debet præponi, Ἔςι δὲ ὄνομα uti liquet ex Hieronymo: *Hæc alia civitas est* ὁμώνυμος, &c. *cujus nunc ruinæ tantum demonstrantur*. In voce Κάρμηλος ... κώμη Χημαλλά. Hieronymus vertit *Carmelia*. Ipse Eusebius in voce Ζεὶβ appellat vicum illum Χερμαλά. In voce Ζοὸβ patet ex Hieronymo transponenda esse ultima, & ita legendum hunc titulum Ζοὸβ πόλις Ἀρνὼν ἐν τῷ Ἀμοῤῥαίῳ (vel potius τῶν Ἀμοῤῥαίων quamvis τὸ Ἀμοῤῥαῖον usurpari possit, uti τὸ Γαλιλαῖον & τὸ Σαρειτικὸν apud Josephum pro Galilæa & Samaritide) ἐν τῷ Ἀρνὼν κειμένη. Διὰ τȣτο λέγεται ἐν βίβλῳ πολέμων Κυρίȣ, τὴν Ζοὸβ ἐφλόγισαν καὶ τȣς χειμάῤῥȣς Ἀρνών. In voce Νινευὴ . . . περὶ τὴν ἀγωνίαν. Liquet legendum γωνίαν. Hieronymus enim vertit *in angulo*. In voce Ναaραθα . . . νῦν ἐςὶν Οοραθ. Lege ἐςὶ Νοοράθ, vel Ναοράθ. Ita Hieronymus: *nunc est Naorath*. Ad vocem Ἀραβὰ legitur in Eusebio Ἀραβὰ, Ἀκύλας κενὸν, ἅλιον ἐν τῇ πεδιάδι. Hæc mendosa sunt. Ita vertit Hieronymus: *Araba*. *Aquila planam*, *Symmachus campestrem interpretatur*. Lege itaque Ἀραβὰ· Ακ. ἐν ὁμαλῇ (en vestigia harum vocum in κενὸν ἅλιον, uti nunc legitur, vel clarius in Ἀκενομαλέσ uti in MS. codice extare scribit Martianæus ad hanc vocem in Hieronymo) Σ. ἐν τῇ πεδιάδι. Ne quis de veritate emendationis dubitet, facit textus parallelus Eusebii Ἐναραβᾶ. Ἀκύλας, ἐν ὁμαλῇ. Σύμμαχος,

μαχος, ἐν πεδινῇ: quæ ita reddit Hieronymus: Enaraba, *pro quo Aquila transtulit in humili vel in plano: porro Symmachus in campestri*. Confer & ea quæ habentur in iis ad vocem *Misor*. Hæc postquam ita notavi, vidi Ed. Bernardum in notis ad Josephi *Antiquit. lib.* IV. *cap. 6. pag.* 265. ita fere emendasse ut ego conjeceram: vult enim legi Α'κύλας ἐν τοῖς ὁμαλοῖς. Σύμμαχος ἐν τῇ Πεδιάδι. *Fere*, dixi: quoniam ego malo ἐν ὁμαλῇ & Α'κ. per compendium, ut appareant vestigia scripturæ veræ in depravata, atque cum codice MS. Martianæano conveniat.

Nec tantum ex Hieronymo Eusebius, sed vicissim ex Eusebio Hieronymus emendatur, & loca plurima corruptissima restituuntur in integrum. Hieronymus scribit, Masera, in tribu Juda, cujus nunc tantummodo sunt ruinæ in secundo lapide Eleutheropoleos. Ex Eusebio docemur legendum esse Maresa, quæ celebris illa urbs est Idumææ Josepho Μαρίσσα dicta: ita enim hic, Μαρησὰ &c. In Eusebio legitur Α'σταρὼθ Σωφάρ. Hieronymus rectius Astaroth Sophan. Eusebius Βαθὴμ. Hieronymus melius Bathul. Eusebius ad vocem Βααλμεὼν, ... διεστῶσα τῆς Ι'εβὲς corrigendus est ex Hieronymo qui reddit *distans ab Esbus*. Vocem Κεδὲκ in Eusebio legimus quæ significet orientem, in Hieronymo Cedem קדם. Codices Eusebiani Χαλμὲρ habent, Hieronymiani verius Charmel: illi χοῖλη, hi Chisil, atque ita plurimis in locis melior est scriptio vocum in Hieronymo quam Eusebio.

Nec tamen hæc ita velim intelligi, ac si ea quæ Hieronymus prætermisit, & tamen in Eusebio nunc leguntur, tolli debeant & adjecta censeri contextui Eusebiano ab aliena manu. Sæpe enim sensum magis respicit Hieronymus quam verba, quod quum pluribus exemplis possem illustrare, vel ex hoc intelligi potest, quod attentionem meretur. Legitur in Eusebio Βεελσεφὼν, πρὸς τῇ ἐρήμῳ σαθμὸς τῶν υἱῶν Ισραὴλ ἐξιόντων ἐξ Α'ιγύπτε διὰ τε κλύσματος παρὰ τὴν θάλασσαν. Hæc ita reddit Hieronymus *Beelsephon, in deserto castra filiorum Israel juxta mare rubrum egredientibus Ægyptum*. Perspicuum est verba διὰ τε Κλύσματος hic ab Hieronymo Latine non reddi. Ideone illa ex Eusebio tollenda sunt? Audiamus quid de iis censeant tres viri docti qui ad hæc verba Eusebii commentati sunt. Bonfrerius ita scribit, *illud* διὰ τε Κλύσματος *merito superfluere videtur, cum nec apud Hieronymum habeatur & sensum turbet*. Martianæus hæc notat, *hæc verba* διὰ τε κλύσματος *redundantia visa sunt Bonfrerio & forte Hieronymo, qui ea prætermittit. Nescio an hoc significet quod in eum locum confluxerint Israelitæ quasi aquarum multarum inundatio*. Johannes autem Clericus sequentia ad hæc verba habet, *non puto hæc abundare verba sed hoc voluisse Eusebium, transiisse, nempe Israelitas per* æstuarium *maris rubri; hoc enim solum potest hic intelligi voce* κλύσμα, *quod nimirum aqua marina* κατακλύζεται. *Ezechielus Poeta de Ægyptiis illic submersis apud Eusebium, Præp. Euang. lib.* IX. *cap. 29.*

---- ---- καὶ συνεκλύσθη πόρος
Ε'ρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ σρατὸν διώλεσε.

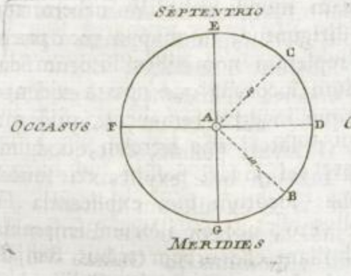
Inundatus est transitus Erythræi maris & exercitum perdidit. *Igitur hic* κλύσμα *est* πόρος, *qui postea fuit* κεκλυσμένος. *Quod cum ita sit, quis ferat Martianæum hic habentem:* nescio an hoc significet, quod in eum locum confluxerint Israelitæ, quasi aquarum multarum inundatio? *At nemo Græce sciens dubitabit an hæc sententia sit aliena a verbis Græcis* διὰ τε κλύσματος. Ego vero illa διὰ τε Κλύσματος omnino retinenda autumo, & recte ita scripta ab Eusebio, sed ab Hieronymo prætermissa, quod abesse possent, nec necessario requirerentur. Puto autem illis indicari Israelitas profectos per sinum illum maris, qui nomine proprio Κλύσμα nuncupatur. Quum enim mare inter Arabiam & Ægyptum duos sinus efficiat, alter quidem, per quem transiverunt Israelitæ, Κλύσμα appellatur. Audiamus Philostorgium *Histor. Eccles. lib.* III. *cap. 6.* Η' μέν τοι ἐρυθρὰ ἐπὶ πλεῖσον μηκυνομένη εἰς δύο τινὰς ἀπομερίζεται κόλπες· καὶ τὸ μὲν αὐτῆς ἐπ' Α'ιγύπτε χωρεῖ Κλύσμα, καθ' ὃ τελευτᾷ τὸ ἐπώνυμον φέρον· δι' ὃ πάλαι καὶ τὸ Ισραηλιτικὸν φεύγοντες τὲς Α'ιγυπτίες ἀβρόχῳ τὸ ῥεῖθρον διεπεραιώθησαν ποδί. Τὸ δὲ ἕτερον μέρος ἐπὶ Παλαισίνης ἔρχεται κατὰ πόλιν Α'ιλὰ ἐκ παλαιῦ καλεμένην. *Rubrum quidem mare* (intellige sinum Arabicum) *maxime in longum porrectum in duos sinus scinditur, quorum alter versus Ægyptum tendit & Clysma secundum nomen loci in quo desinit appellatur. Per hunc sinum olim Israelitæ fugientes Ægyptios sicco pede transiverunt. Alter vero in Palæstinam* [nota ἐν παρόδῳ nomen hoc late sumtum) *fertur juxta urbem Aila jam olim nuncupatam*.

Quamvis autem utilissimum sit utriusque & Eusebii & Hieronymi scriptum, utilius tamen esse potuisset, si vel scriptores ipsi vel librarii ad hæc attendissent, quæ nunc ordine indicabo. Primum quidem & præcipuum quod jure desideratur in utro-

utroque hoc eſt: in unaquaque regione terræ Iſraeliticæ intervalla locorum definiri ab urbe illius regionis primaria, ſic ut dicantur eſſe a tali urbe tot milliaria, & eos neglexiſſe annotare quo loco iſtæ urbes primariæ ſitæ fuerint. Erat hoc inprimis neceſſarium ſcitu, quia inde dependet ſitus omnium illarum urbium quarum diſtantia ab ea urbe veluti a centro ducitur. Dicet aliquis eas urbes adeo notas fuiſſe tempore Euſebii, ut ſupervacaneum duxerit notare ubi fuerint ſitæ. Verum quum non iis tantum hominibus qui tunc erant, ſed iis qui futuri eſſent, iſtam operam utilem eſſe poſſe credere deberet, & ex hoc ipſo ſuo libro edoceri poſſet urbes maximas brevi ſpatio vicos factos ignobiles, profecto oportebat ſitum illarum urbium, quo ignorato exiguus aut nullus eſſet fructus operæ ſuæ, accuratius notaſſe, ducto termino a mari, lacu, vel fluvio aliquo celebri, quæ tot mutationibus non ſunt obnoxia. In Judæa ſunt præcipue Ælia ſive Hieroſolyma (ſed mittamus hanc: demus certo ſciri hujus ſitum potuiſſe, & Euſebium vere prævidiſſe ob loci celebritatem ſanctitatemque ſingularem nunquam incertum fore ejus ſitum) Eleutheropolis, Nicopolis, Dioſpolis & Chebron. Si ultimam excipias nullius harum ſitum aſſignavit. Interim a ſola Eleutheropoli plus quam viginti urbium ſitum definit: quid ſi itaque neſciam ubi fuerit Eleutheropolis, quomodo ſciam ubi illæ urbes ſitæ fuerint, quas ille 10. vel 12. milliaria abeſſe ab Eleutheropoli ſcribit. Sic in Samaritide a Neapoli & Sebaſte omnium fere urbium & vicorum diſtantiam metitur, nec tamen tradit ubi Neapolis, ubi Sebaſte, fuerit. In Galilæa Diocæſarea & Legio ei inſerviunt, ut quantum inde abſuerint hæ vel illæ urbes notet. In regione transJordanica Pella, Philadelphia & Heſbus illæ ſunt, a quibus ſitus reliquarum dependet. Heſbus, fateor, aberat 20. milliaria a Jordane, & e regione Jerichuntis eſſe dicitur. Sed quid de reliquis? Πόλεις ſunt ἐπίσημοι, inquit, *urbes nobiles*. At quot urbes olim nobiles nunc ignorantur, uti hoc ipſum argumentum docet? Unde liquet mappam geographicam totius terræ Iſraeliticæ ex ſolo Hieronymo vel Euſebio confici non poſſe, ſed tot mappas ſingulares fieri debere, quot ſunt urbes ἐπίσημοι, a quibus diſtantia urbium vicinarum petenda eſt. Uti una, in qua Eleutheropolis centrum eſt, & circa eam urbes aliæ certis intervallis milliarium remotæ, altera Æliæ, tertia Neapoleos, atque ita porro. Quomodo autem illæ omnes conjungi debeant, ut certo ſpatio diſtet Eleutheropolis ab Ælia, hæc a Neapoli, fruſtra in Euſebio & Hieronymo quæras. Nos itaque, ne plane fructus ſperatus intercideret, maluimus quibuſdam ex iſtis urbibus præcipuis certum locum aſſignare, de quo aliunde edocti eramus, quam tot exiguas mappas diœceſeos videlicet Eleutheropolitanæ, Neapolitanæ, & aliarum veluti minuta fragmina exhibere. Eleutheropolin itaque collocavimus, ut cum itinerario Antonini conveniat, diſtantem Ælia xx. mil. p. Dioſpoli xviii. mil. Aſcalone xxiv. mil. Eodem modo Nicopolis mappæ noſtræ inſerta eſt, quæ Emmaus olim dicta fuit & cujus diſtantia ab Ælia xxii. mill. p. eſt. In Philadelphiæ ſitu mihi ſatisfacere non potui, quare illam omiſi, licet locorum quorundam intervalla inde petantur, uti Jazer Ramoth, Zia &c. Nec enim capio quod in voce Ἰαζὴρ ſcribit, Jazer abeſſe 10. milliaria a Philadelphia ad occaſum, & 15. milliaria ab Heſbon, & in voce Ῥαμώθ, Ramoth Gileaditidis diſtare a Philadelphia ad occidentem 15. milliaria & in voce Ἰαβώκ, flumen Jaboch fluere inter Philadelphiam & Geraſam. Certe quum Heſbon ab eo collocetur e regione Jerichus, longius videtur abſuiſſe ab ea Philadelphia & Jaboch & Ramoth.

Alterum quod in Euſebio & Hieronymo merito quis requirat eſt accuratior locorum deſignatio reſpectu plagarum mundi. Quatuor duntaxat plagas memorant, ortum & occaſum, ſeptentrionem & meridiem. Corum, Cæciam, Eurum, Africum alioſque ventos plagaſve intermedias negligunt: unde ſitus urbium maxime incertus eſt & per quadrantem circuli, vel arcum 90. graduum, variare poteſt, & eo quidem plus quo majus eſt intervallum, quia circulus major fit. Id ex hoc ſchemate intelligitur, quod ſi ſuo Onomaſtico præfigere voluiſſet Euſebius, radiiſque octo, vel ſedecim, e centro ad peripheriam tendentibus ornare, quorum ſingulos vel gemina litera, uti ſolent Mathematici, vel alio nomine indicare potuiſſet, & loca a locis abeſſe monuiſſet tot milliaria juxta lineam, verbi gratia A B, accuratius noſſemus locorum ſitum.

Si

Si enim urbs Eleutheropolis collocetur in puncto dato quocunque, velut in A, dicaturque ab ea urbs quædam remota esse per 10. milliaria versus orientem, collocabitur quidem recte in puncto D. Verum non est credibile omnes urbes Eusebio memoratas, ad rectam lineam, quod ajunt, remotas fuisse ab illa urbe unde distantia earum petitur; & si hoc tamen quispiam velit contendere, quid fiet de duabus tribusve urbibus quæ versus eandem plagam eodem intervallo protenduntur, uti si duæ tresve urbes dicantur ortum versus ab Eleutheropoli abesse 10. milliaria? Certe nec urbes duæ in eodem puncto collocari queunt, nec ita quin notabile intervallum inter utramque sit, quum urbes sibi mutuo tam vicinæ esse non soleant, Quum igitur una a puncto illo D dimoveri debeat, quorsum recedet, an ad B vel ad C? Quis hoc pro certo affirmabit? Videmus ergo incertum esse urbis situm qui hoc modo describitur. Et potest urbs sita in B dici ad orientem Eleutheropoleos sitæ in A. Nam quum non nisi quatuor nominibus plagarum utantur ad describenda omnia puncta circuli E D G F, sequitur illud quod inter D & G intermedium est vel debere dici ad orientem vel austrum τȣ A esse situm. Atqui punctum B quum sit intermedium inter orientem & austrum, nulla est ratio cururbs in B sita magis dicatur sita ad austrum τȣ A quam ad orientem. Ergo & ad austrum & ad orientem τȣ A sita recte dici potest.

Hinc intelligimus quomodo unus idemque locus dicatur ab Eusebio situs esse versus austrum Chebronis, & alibi, versus orientem. In voce Χαλμὲρ (lege Χαρμὲλ) φυλῆς Ἰȣδα κώμη μεγίστη ἐν τῷ Δαρωμᾷ ὅθεν ἦν Ναβὰλ πλησίον Χεβρὼν πρὸς Νότον. Ibi dicitur esse ad austrum: at in voce *Ziph*, qui mons adjacebat huic vico Carmeliæ, Hieronymns ait, *eum esse in octavo milliario Chebron contra orientem*: & ipse Eusebius in voce Κάρμηλος ἔνθα ἦν Ναβὰλ . . .κώμη . . . ἀπὸ δεκάτȣ σημείȣ Χεβρὼν πρὸς ἀνατολάς & Hieron. *ad orientalem plagam*. Videlicet erat locus inter orientem & austrum intermedius.

Tertium quod in illo scriptorum pari desideramus hoc est. Quum duæ, tres, pluresve urbes collocantur in eadem via, ducente ab una urbe ad aliam, & quidem in æquali intervallo, debuisset notatum esse quæ ad dextram, quæ ad sinistram alterius, & quo intervallo, sita fuerit. Exemplum capiamus ex tribus hisce *Sarda*, *Esthaol*, & *Bethesames*. Describuntur singulæ esse sitæ in decimo lapide ab Eleutheropoli tendentibus Nicopolin. Atqui hinc non edoceor quomodo collocandæ sint respectu habito ad se invicem, quæ septentrionalior, quæ australior, fuerit, quæ medio loco sita. Ita se res habet cum situ *Enaddæ & Jermuchæ*. Utraque pari intervallo ab Eleutheropoli, utraque erat in via versus Æliam. Est tamen aliqua medicina huic malo. Sæpe enim ex collatione situs duarum triumve urbium inter se discimus ad quam plagam urbs aliqua inclinare debeat. Verbi gratia Jether dicitur ab Eleutheropoli versus austrum abesse 20. milliaria. Poterat ergo ad occidentem urbis Jettan collocari. At statuenda est vicinior orienti. Quamobrem? Quia Malatha urbs fuit vicina Jether, uti ibidem scribit Eusebius. At ubi Malatha? Liquet ex situ urbis Arad. Illa aberat Chebrone 20. millia p. & a Malatha 4. Quapropter ut Jether & Malatha viciniores fiant, videtur ad orientem urbis Jettan collocanda. Sic Kiriath Jearim & Bethsemes quum urbes vicinas fuisse ex Sacro Codice constet, intelligimus, quo linea ab Eleutheropoli ad Bethsames ducenda sit.

Quartum, quod minus utilem nobis reddit operam Eusebii & Hieronymi est, quod non ubique locorum intervalla per milliaria distinxerint, sed sæpe tantum notaverint, urbem aliquam esse πλησίον, *vicinam*, alii cuidam, vel esse in via quæ ducit v. c. Neapoli Scythopolin. Id nimis vagum est. Non scio an quatuor an sex milliaribus distet. Istæ enim voces relativæ, uti philosophi loquuntur, incertum me reddunt. Nescio an sit ad ortum vel occasum. Plane hæreo. Adeoque nec in mappa

pa geographica tales urbes locari queunt. Ego omnia *illa* loca, quæ per milliarium intervalla versus plagam aliquam mundi vel aliam urbem notam ab Eusebio & Hieronymo aliisve veterum non diriguntur, in mappa mea præterii, maluique certa ab incertis distinguere & minus repletam nominibus locorum dare, quam oculos lectorum fumo pascere, qui omnium locorum quæ notata vident situm æque certum esse arbitrantur. Satis adhuc superque incerta remanent, uti ex iis quæ modo dixi patet. Sed candide agere volui, & fateri ubi hæream, & quid me suspensum teneat. Si conatu meo doctiores incitari vel juvari possint, erit quod mihi gratuler.

Quintum est, sæpe nominibus locorum quæ explicanda sumunt aliorum locorum nomina subjungi, quæ nec ex vero, nec ex illorum sententia, eadem loca esse possunt, uti quum dicit hanc vel illam esse urbem tribus Benjamin, & addit suo tempore adhuc superfuisse villam ejusdem nominis in Galilæa vel Arabia. Hoc utique nihil ad rem facit, nec ipse Eusebius credere potuit situm loci in Benjamin illustrari posse ex eo quod villula quædam in Galilæa ejusdem nominis sit. Nobis tamen utile est eos id pręstitisse, & quidem ut liqueat ea nomina locorum ętate Eusebii & Hieronymi fuisse, ut hac ratione scripta auctorum medii ęvi illustrentur. Nec hoc ita vitio verti Eusebio debet, ac si ipse pueriliter credidisset situm loci in Benjamin ex loco in Galilęa illustrari posse, qui forte aliorum licet disjunctissimorum locorum nomina addidit, ut origini & significationi nominis loci alicujus inde lucem inferre quispiam posset.

Sextum est [& hęc querela non tantum versatur circa Eusebium & Hieronymum, sed omnia lexica & onomastica antiqua] non videri omnia quę nunc Eusebii nomine veniunt ab una manu profecta, aut si profecta sint, ex variis aliorum scriptis secundum diversa eorum hypotheses & opiniones excerpta. Id liquido patet, quum bis ter quaterve unius loci nomen in hoc onomastico legitur, quum unus idemque locus modo in hac tribu, modo in alia, locatur. Quę sine incredibili inconstantia ab uno scriptore, qui hoc agit, nequeunt proficisci. Exemplis hoc confirmarem, sed qui duas modo horas in lectione Eusebii ponit, satis superque veritatem horum dictorum experietur, Hęc sunt quę de scriptoribus ipsis dicenda habebam. Unum addam de librariis.

Hi jam olim [nam ex Hieronymi versione sępe id patet] nomina propria omiserunt: qua ratione factum est, sępe nunc sub unius urbis nomine illa legi quę ad duas vel tres pertinebant, undę confusio incredibilis nascitur. Ita legitur in Eusebio Ἀρμενία, Ἡσταῖος, Ἀρασά, Σαρασά; quam duę voces posteriores nec ab Hieronymo agnoscantur, nec ad vocem Ἀρμενία pertineant. Ad vocem Ἀσαδδά hęc leguntur, Ἀσαδδά ὅριον τῆς Ἰȣδαίας βόρειον· ἀπέχει δὲ Χεβρῶνος σημείοις κ' πρὸς νότον. Quis non videt hęc a calamo Eusebii proficisci non potuisse, nec enim locus distans Chebrone versus austrum 20. milliaribus potest dici esse terminus Judęę borealis. Sed nec Hieronymus illa posteriora legit, tantum ita hęc reddens, *Azadada confinium Judæ respiciens ad aquilonem*. Quare illud ἀπέχει & quę sequuntur ad aliam vocem pertinent. Ad vocem Βεελμεών legitur in Eusebio ἐντεῦθεν ἦν Ἐλισσαῖος ὁ προφήτης. Illa alio spectant, ad vocem nempe Βελμαȣλά, i. e. *Abelmeula*, quæ hic excidit: nam ipse Eusebius ad vocem Ἀβελμαελαὶ notat ὅθεν Ἐλισσαῖος, *unde fuit Elisæus*, & Sacer Codex id firmat. Voces autem ab A incipientes sępe in hoc Onomastico sine A initiali recensentur. Uti Ἀβηλά, Βηλά· Ἀχεσελώθ, Χεσαλές. Ἀερμών, Ἑρμών &c. Ad vocem Βοών notatum in Eusebio est φυλῆς Βενιαμὶν εἰς τὴν πεδιάδα. Sed Hieronymus non agnoscit nisi *Boon in tribu Benjamin*. Reliqua alio revocanda sunt, fortasse ad sequens Βορκοννεὶμ, quod Theodotion verterat εἰς τὴν πεδιάδα.

CA-

CAPUT XII.

DE INTERVALLIS LOCORUM QUORUM EUSEBIUS ET HIERONYMUS MEMINERUNT.

Excerpta ex Eusebii Onomastico ad intervalla locorum facientia. Versio Hieronimiana. Excerpta ex aliis operibus Hieronymi. Recensentur κατὰ ϛοιχεῖον *intervalla ex Eusebio, illustrantur, atque emendantur variis locis.*

HOc capite illa complecti visum est quæ in Eusebii onomastico leguntur locorum intervalla, verum ea tantum quæ per milliaria Romana digesta sunt. Si modo urbis situm describat a vicinia alterius, vel quod in portione hujus illiusve tribus, aut finibus regionis Eleutheropolitanæ, Æliensis, Diospolitanæ aliarumve fuerit, hæc quidem libro tertio, quum de singulis urbibus vicisque dicemus, loco suo adnotabimus: sed hoc libro nonnisi illa lectorum oculis subjicimus ex quibus locorum intervalla constitui debent. Hieronymi versionem addimus, quæ, uti mox vidimus, Eusebianam commentationem illustrat, & si qua in aliis Hieronymi operibus invenimus ad hoc ipsum argumentum facientia, illa inseruimus ubi oportuit.

Abela. Eusebius *ad hanc vocem*. Καὶ ἄλλη πόλις ἐπίσημος Ἀβελὰ οἰνοφόρος καλουμένη διεστῶσα Γαδάρων σημείοις ιβʹ πρὸς ἀνατολάς. Hieronymus. *Alia quoque est civitas nomine Abela vini fertilis, in duodecimo a Gaderis* (ita scribit, non *Gadaris*) *milliario contra orientalem plagam*.

Acrabbim. Eusebius. Ἀκραββείν, ὅριον τῆς Ἰουδαίας ἀνατολικόν, φυλῆς Ἰούδα. Κώμη δὲ ἐστὶ μεγίστη μόγις διεστῶσα Νέας πόλεως σημείοις θʹ ἐν ἀνατολαῖς κατιόντων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ὡς ἐπὶ Ἱεριχὼ διὰ τῆς καλουμένης Ἀκραβαττίνης. Hieronymus. *Adorabi* [leg. Acrabbim] *terminus Judææ provinciæ ad orientem respiciens, tribus Judæ. Est autem & vicus huc usque grandis novem millibus a Neapoli contra orientem, descendentibus Jordanem & Hiericho per eam quæ appellatur Acrabitene.*

Adollam Eusebius. Ἀδολλάμ, φυλῆς Ἰούδα· κώμη νῦν ἐστι μεγίστη πρὸς ἀνατολὰς Ἐλευθεροπόλεως ὡς ἀπὸ σημείων ιʹ. Hieronymus. *Adollam in tribu Juda: & est usque hodie vicus non parvus ad orientem Eleutheropoleos in decimo ejus milliario qui hoc nomine vocatur.* Eusebius ad vocem Ἐγλώμ, ἡ καὶ Ὀδολλάμ ... φυλῆς Ἰούδα. καὶ νῦν ἐστι κώμη μεγίστη πρὸς ἀνατολὰς Ἐλευθεροπόλεως ἀπὸ σημείων ιʹ. Sed illic legit Hieronymus ιβʹ, ad vocem *Eglom*, reddens *in duodecimo ab Eleutheropoli lapide*.

Ænon. Eusebius. Αἰνὼν ... Δείκνυται εἰς ἔτι νῦν ὁ τόπος ἀπὸ ηʹ σημείων Σκυθοπόλεος πρὸς νότον πλησίον Σαλείμ, καὶ τοῦ Ἰορδάνου. *Ænon .... ostenditur usque nunc locus in octavo lapide Scythopoleos ad meridiem juxta Salim & Jordanem.*

Agla. Hieron. in voce Bethagla. *Est autem vicus euntibus Gazam de Eleutheropoli in decimo lapide qui Agla appellatur, & alia villa Bethagla maritima in octavo a Gaza milliario.* Circa hunc ergo vicum (si versus austrum Gazæ fuit) incipit solitudo, quam ex Palæstina Ægyptum proficiscentes transire solent. Hieronymus in vita S. Hilarionis. *Solitudinem quæ a Majoma, Gazæ emporio, per litus euntibus Ægyptum ad lævam flectitur, ingressus est.*

Aigaleim. Eusebius ad vocem Ἀρωνιείμ, ἐν ὄρεσι τῆς κατὰ Μωαβίτιδος· καὶ νῦν ἐστὶν Ἀιγαλείμ κώμη πρὸς νότον Ἀρεοπόλεως διεστῶσα σημείοις ηʹ. Lege ἐν ὁράσει τῇ κατὰ Μωαβίτιδος, uti supra indicavimus.

Anathoth. Eusebius. Ἀναθὼθ ... περὶ τὴν Αἰλίαν ὡς ἀπὸ σημείων γʹ. Hieronym. procem. ad Hoseam. *Anathoth est viculus in tertio milliario ab urbe situs*. Idem in comm. ad cap. I. Jeremiæ ait fuisse *contra septentrionem in tertio milliario*.

Anea. Eusebius. Ἀνεὰ ἐστὶ κώμη Ἰουδαίων μεγίστη (οὕτω) καλουμένη ἐν Δαρωμᾶ, πρὸς νότον Χεβρὼν σημείων θʹ. Hieronymus. *Est & alia villa grandis Judæorum nomine Anea*. Hujus vici ni fallor mentio fit in Actis Sanctorum *Tomo* I. ex Menæis: *Profectus est hic e finibus Eleutheropolis vico Aneas dicto*. Agitur de Petro Balsamo, qui vixit anno æræ Christianæ 291.

Anua. Eusebius. Ἀνουὰ ... ἐστι κώμη Ἀνουά, ἀπιόντων, ἀπὸ Νέας πόλεως ἐπὶ τὴν Αἰλίαν σημείοις διεστῶσα ιεʹ. Hieronymus legit ιʹ, nam reddit, *in decimo milliario*.

Aphraim. Eusebius. Ἀφραείμ, πόλις κλήρου Ἰσσάχαρ. Καὶ ἔστι κώμη Ἀφραὴλ νῦν καλουμένη ἀπέχουσα Λεγεῶνος ἐν βορείοις μιλίοις ἕξ. Hieronymus. *Aphraim, civitas tribus Issachar, est hodieque villa Affarea nomine in sexto milliarios Legionis contra septentrionem.*

Ara-

Araba. Eusebius. Ἄραυα ... ἐςὶ δὲ κώμη ἀπὸ τριῶν σημείων Σκυθοπόλεως πρὸς δυσμάς. Hieronymus. *Araba. Est villa tribus millibus a Scythopoli contra occidentem.*

Area atad. Hieronymus. *Area atad. Locus trans Jordanem* (sc. respectu eorum qui ex Ægypto venerunt) *in quo planxerunt quondam Jacob tertio ab Hiericho lapide duobus millibus a Jordane, qui nunc vocatur Bethagla.* Unde apparet inter Jerichuntem & Jordanem nonnisi 5. milliarium intervallum ab Hieronymo constitui.

Arad. Eusebius. Ἄσαδα. Ὅριον τῆς Ἰουδαίας βόρειον. Ἀπέχει δὲ Χεβρῶνος σημείοις κ´ πρὸς Νότον. Hieronymus. *Arath, civitas olim Amorrhæorum vicina deserto Cades, & usque nunc ostenditur villa ab oppido Malathis in quarto lapide, a Chebron vicesimo, in tribu Juda.* Hinc liquet vocem Ἄραδ ex Eusebio excidisse, uti jam observavit Cl. Clericus. Hieronymus, post ea quæ ex ipso edidimus iterum hæc habet, *Arath, terminus Judæ distans a Chebron millibus viginti ad meridiem, de quo supra positum est.* Si de eadem urbe, uti videtur, sermo est, aliquid hinc potest erui ad indagandum, situm urbis *Malatha*. Nam Arath 20. milliaria absfuit Chebrone & 4. a Malathis. Malatha autem [uti Eusebius in voce *Jether* scribit] non longe erat a Jether. Jether 20. milliaria aberat Eleutheropoli, eratque sita in Daroma. Eusebius quoque ad vocem Ἀραμὰ illa habet quæ ex Hieronymo mox dedimus ad vocem Arath: sc. Ἀραμὰ πόλις Ἀμορραίων παρακειμένη τῇ ἐρήμῳ καλουμένη Κάδδης· καὶ ἐςὶν εἰς ἔτι νῦν κώμη ἀπὸ τετάρτου σημείου Μαλααθὶ, τῆς δὲ Χεβρὼν ἀπὸ εἴκοσι, φυλῆς Ἰούδα.

Asan. Eusebius. Ἀσὰν ... φυλῆς Ἰούδα· καὶ ἔςι νῦν κώμη Θηβασὰ [lege Βηθασὰ] καλουμένη ἐν ὁρίοις Αἰλίας πρὸς δυσμὰς ἀπὸ σημείων ις´. Hieronymus. *Asan in tribu Juda. Est usque hodie vicus nobilis Bethasan ad Æliam pertinens in decimo quinto* [legit ergo ιε´] *ab ea milliario.* Vide an hæc non sit eadem cum *Bosasan* vel *Besaran*, uti nunc legitur in Eusebio & Hieronymo. Ita ille: Βοσαρὰν, ἔνθα ἀπέςειλε Δαβὶδ τῶν σκύλων. Hic autem. *Besaran, ad quem locum David prædæ partem misit.*

Aser. Eusebius. Ἀσὴρ, πόλις φυλῆς Μανασσῆ· καὶ νῦν ἐςὶ ἡ καλουμένη κώμη, κατιόντων ἀπὸ Νέας πόλεως ἐπὶ Σκυθόπολιν ἐν πεντεκαιδεκάτῳ σημείῳ πρὸς αὐτῇ τῇ λεωφόρῳ. Hieronymus. *Aser, civitas tribus Manasse: nunc demonstratur villa descendentibus a Neapoli Scythopolim in decimo quinto lapide juxta viam publicam.*

Atharus. Eusebius. Ἔςι κώμη Ἀταρὼθ ἐν ὁρίοις Σεβαςῆς ὡς ἀπὸ δ´ μιλίων. Hieronymus. *Vicus ad aquilonem Sebastes in quarto ejus milliario Atharus dicitur.*

Bebeten. Eusebius. Βατναὶ, φυλῆς Ἀσὴρ· καὶ νῦν καλεῖται κώμη Βεβετὲν ἀπὸ ὀγδόου σημείου Πτολεμαΐδος εἰς ἀνατολήν. Hieronymus. *Bathne in tribu Aser, & nunc appellatur vicus Bethebem in octavo milliario Ptolemaidis contra orientem.*

Baitoanæa. In voce Ἀνὴρ Eusebius. Ἀνὴρ κλήρου Ἀσήρ. Κώμη Βαιτοαναία, Καισαρείας ἀπέχουσα σημείοις ιε´, ἐπὶ τὰ ἀνατολικὰ ἐν ὄρει κειμένη ἔνθα λοῦτρα λέγεται ἰαματικά. Suspicor eundem esse vicum, cujus nomen Βατναὶ apud Eusebium legitur qui in Aser collocatur. At quomodo vicus tribus Aser tantum 15. milliaribus a Cæsarea dissitus fuit versus orientem? Idem ejus meminit in voce Βηθαναθὰ, scribens φυλῆς Νεφθαλείμ. καὶ ἔςι κώμη Βατναία ἀπὸ ιε´ σημείων Καισαρείας ἐν ᾗ λέγεται λοῦτρα ἰάσιμα· κεῖται δὲ καὶ ἀνωτέρω Ἀναία. Legitur in voce Ἀνὴρ, & Aniel apud Hieronymum. Estque idem locus hic Batanæa, ibi Bætoanæa, appellatus. Vide lector, an non hæc Bætoanæa [in Samaritide sita] nomen dederit regioni circumjacenti & hinc emendari possit Eusebius scribens ad vocem Θαρσιλὰ eam esse κώμην Σαμαρειτῶν ἐν τῇ Βαταναίᾳ: Nam Batanæa, regio trans Jordanem, Samaritanorum non fuit. Quia tamen Batanæa notior quam Bætoanæa, facile una vox pro alia poni potuit. Mentio Batanææ in mentem mihi reducit alium locum Eusebii quem corruptum suspicari possumus. Extat in voce Αὐωθὼ Ἰαείρ. ubi hæc lego. Αὕτη ἐςὶν ἡ Βασὰν (leg. forsitan τῆς vel ἐν τῇ, sed id leve est) Εἰσὶ δὲ κῶμαι Ἰαεὶρ ἐν τῷ ὄρει Γαλαὰδ ἃς ἐλάβετο ἥμισυ φυλῆς Μανασσῆ. Καὶ εἰσὶν ἐν τῇ καλουμένῃ γωνίᾳ τῆς Βαταναίας. Hieronymus reddit *Avoth Jair, quod interpretatur* ἐπαύλεις (vulgo ἐπαύλις) *Air. Hæc est in Basan, in qua sunt vici sexaginta in monte Galaad, qui ceciderunt in sortem dimidiæ tribus Manasse, qui locus nunc vocatur Golam in terra Batanæa.* Legit ille Γαυλῶνι, non Γωνίᾳ: atque hinc medela petenda esset alii loco Eusebii voce Νινευὴ, πόλις Ἀσσυρίων ... Ἔςι δὲ καὶ Ἰουδαίων εἰς ἔτι νῦν πόλις Νινευὴ καλουμένη περὶ τὴν ἀγωνίαν τῆς Ἀραβίας. Hieronymus *in angulo Arabiæ*, sed vide an non & hic legi debeat τὸν Γαυλῶνα, (uti ὁ Τράχων dicitur & Τραχωνῖτις) vel τὴν Γαυλωνίαν pro ἀγωνίαν: nam Gaulonitis est pars Arabiæ eo sensu quo Eusebius voce Arabiæ utitur: & nota dici esse urbem Judæorum, nec videri extra terram eorum quærendam. Addamus & hunc locum Eusebii, Καρναεὶμ Ἀςαρὼθ ἔςι νῦν κώμη μεγίςη [hic legit Hieronymus ἐν γωνίᾳ) τῆς Ἀραβίας ἥτις ἐςὶν ἡ Βαταναία λεγομένη ἐπέκεινα τοῦ Ἰορδάνου. Hieronymus ita hæc reddit *Carnaim Astaroth, nunc vicus est grandis in angulo Batanææ & appellatur Carnea trans fluenta Jordanis.* Liquet hic

deſcribi locum trans Jordanem ſitum, & quidem in Batanæa. Quare ſi Γαυλὼν poſſit dici eſſe in Batanæa, (uti mox vidimus Golan ab Hieronymo in Batanæa locari, & ab Euſebio in voce Γαυλὼν dicitur eſſe πόλις ἐν τῇ Βατανίτιδι, ubi monet regionem circa urbem etiam Γαυλῶνα dici) nil obſtat quominus credamus hic ſcripſiſſe Euſebium ἐν Γαυλῶνι τῆς Ἀραβίας, ἥτις ἐςὶν ἡ Βαταναία, vel ἐν τῇ Βαταναίᾳ. Quod ſi quis id non probet, credat hic ſcriptum fuiſſe ἐν γωνίᾳ τῆς Ἀραβίας, & ita quoque legat in locis aliis ex Euſebio a me collectis, certumque ſit regionem illam dictam fuiſſe Γωνίαν τῆς Ἀραβίας, uti revera a ſitu & forma id nomen gerere poteſt: nam & regio omnis ad orientem Jordanis eo tempore nuncupabatur Arabia & ille tractus qui Antilibano erat vicinus olim quoque Arabiæ attribuebatur. Arrianus de exp. Alexandr. *lib.* III. ἐπ' Ἀραβίας ςέλλεται ἐς τὸν Ἀντιλίβανον καλέμενον.

Beeroth. Euſebius. Βηρὼτ, ὑπὸ τὴν Γαβαὼν· καὶ ἔςι νῦν κώμη πλησίον Αἰλίας κατιόντων ἐπὶ Νικόπολιν ἀπὸ ζ' σημείων. Legendum eſt ἐπὶ Νεάπολιν, uti & legit Hieronymus. Nam quia prope Gabaon fuit, fuit in via quæ ducit Ælia Neapolin. Gabaon enim 4. milliaribus diſtabat a Bethel ad occidentem & erat vicina Ramæ. Rama autem diſtabat 6. milliaribus ab Ælia in via quæ ducebat ad Bethel verſus ſeptentrionem. Bethel autem diſtat ab Ælia 12. milliaribus verſus Neapolin. Hæc omnia conſtant ex Euſebio ad voces Ἀγαὶ, Γαβαὼν, Ῥάμα. Hieronymus, quoque hanc emendationem confirmat. *Beerooth. ſub colle Gabaon, oſtenditur hodieque villa ab Ælia pergentibus Neapolin in ſeptimo lapide*.

Bera. Euſebius. Βηρά. Ἀπέχει ἡ κώμη Ἐλευθεροπόλεως σημείοις η' ἐν τοῖς βορείοις. Hieron. *Bera . . . . diſtat vicus Bera ab Eleutheropoli octo millibus ad aquilonem.*

Berſabee. Euſebius. Βηθσαμαιέ. Φυλῆς Ἰέδα ἢ Συμεών. Ἔτι καὶ νῦν κώμη μεγίςη ἀπέχεσα Χεβρὼν σημείοις εἴκοσι πρὸς νότον, ἐν ᾗ καὶ φρέριον ςρατιωτῶν ἐγκάθηται ὅθεν ἀρχὰς εἶχεν τὰ ὅρια τῆς Ἰεδαίας, παρατείνοντα ἐπὶ τὴν Δὰν, τὴν πλησίον Πανεάδος. Clarum eſt hic agi de Berſabee, quare corrigatur vox prima. Hieronymus. *Berſabee in tribu Juda ſive Simeonis, eſt uſque hodie vicus grandis in viceſimo a Chebron milliario vergens ad auſtrum, in quo & Romanorum militum præſidium poſitum eſt, a quo loco termini Judææ terræ incipientes tendebantur uſque ad Dan quæ juxta Paneadem cernitur*. Sunt autem a Dan uſque ad Berſabee vix centum ſexaginta millia, uti Hieronymus ſcribit in Epiſt. ad Dardanum. Euſebius ad vocem φρέαρ ὁρκισμȣ͂ eam collocat in regione Geraritica. Νῦν καλεῖται Βηρσαβεὲ ἐν Γεραριτικῇ.

Bethagla. Vide *Area Atad.*

Bethania. Hieronym. *Villula in ſecundo ab Ælia milliario in latere montis Oliveti.*

Bethaſimuth. Euſebius. Βηθασιμȣ̀θ, τόποι τῆς Ἰσμȣ̀θ, ἀντικρὺ Ἰεριχȣ͂ς ἀπὸ μιλίων ι', πρὸς νότον παρακειμένη τῇ Νεκρᾷ θαλάσσῃ. Hieronymus. *Bethſimuth, hoc eſt, domus Iſimuth contra Hierico decem ab ea millibus diſtans in meridiana plaga juxta mare mortuum.* Meminit ejuſdem loci Euſebius in voce Ἰσιμὼθ ἔνθα ἐκρύπτετο Δαβὶδ. Κεῖται καὶ ἀνωτέρω Βησιμȣ̀θ καθὰ δεδήλωται. Et Hieronymus. *Iſimoth, ubi abſconditus eſt David: de qua & ſupra quid nobis videretur diximus, ponentes Bethſimuth*.

Bethel. Euſebius ad vocem Ἀγγαί. Κεῖται δὲ Βηθὴλ ἀπιόντων ἐς Αἰλίαν ἀπὸ Νέας τῆς πόλεως ἐν λαιοῖς τῆς ὁδȣ͂ ἀμφὶ τὸ δωδέκατον ἀπ' Αἰλίας σημεῖον. Hieronymus ad vocem *Agai*, quæ eſt urbs עי Ai. *Sita eſt Bethel euntibus Æliam de Neapoli in læva parte viæ duodecimo circiter milliario ab Æla*. Memoratur idem locus ab Euſebio ad vocem Λȣζάν. Ταύτην ἐπωνόμασεν Ιακὼβ Βηθλεέμ· οἰκεῖται δὲ εἰς ἔτι κώμη ȣ͂σα ἐπ' ἀριςερᾷ τῆς ὁδȣ͂ τῆς ἀγȣ́σης ἐπ' Αἰλίαν ἀπὸ Νέας πόλεως, & ab Hieronymo, ex quo liquet Βηθὴλ in Euſebio ſcribendum, *Luza . . . quam poſtea Jacob cognominavit Bethel. Eſt autem uſque hodie villa in ſiniſtra parte viæ de Neapoli pergentibus Æliam*. Liquet etiam ex iis quæ leguntur in Euſebio ad vocem Οὐλαμμȣ͂ς, legendum Βηθὴλ vel Βαιθὴλ, nam ibi ſcribit, Λȣζά. Αὕτη ἐςὶν ἡ καὶ κληθεῖσα Ζαβȣλὰ, καὶ μετὰ ταῦτα ΒΑΙΘΗΛ. Et addit ſupra jam ejus mentionem feciſſe, δεδήλωται ἀνωτέρω, reſpiciens hunc locum; alibi enim non puto eum hujus loci meminiſſe hoc modo.

Bethanin. Euſebius ad vocem Ἀρί. Ἐςὶ κώμη νῦν Βηθανὶν λεγομένη ἀπὸ β' σημείων τῆς Τερεβίνθȣ, Χεβρὼν δὲ ἀπὸ τεσσάρων. *Atqui Terebinthus diſtabat 2. milliaria ab Hebrone verſus auſtrum*. Ita Euſebius ad vocem, Ἀρχὼ, & Hieron. ad vocem Arboch. Hieron. ad vocem *Ain*: Eſt uſque hodie villa Bethennin nomine in ſecundo lapide a Terebintho, hoc eſt tabernaculo Abraham, 4. millibus a Chebron. Meminit quoque hujus vici Euſebius ad vocem Ἠνάμ· φυλῆς Ἰȣδὰ. Καὶ νῦν ἐςὶ κώμη Βεθενὶμ περὶ τὴν Τερεβίνθον. Hieron. *Enaim in tribu Juda, Hodieque villa eſt Bethenim circa Terebinthum*.

Bethlehem. Euſebius. Βηθλεὲμ φυλῆς Ἰȣδὰ, Αἰλίας ἄποθεν σημείοις ς' πρὸς τὰ νότια, ἐπὶ τὴν φέρȣσαν ἐς Χεβρὼν ὁδόν. Hieronymus. *Bethlehem, civitas David in ſorte tribus*

bus Judæ, in qua Dominus noster atque Salvator natus est, in sexto milliario ab Ælia contra meridianam plagam juxta viam quæ ducit ad Chebron. Idem Hieronymus in commentar. ad Matthæum scribit fuisse etiam Bethleem aliquam in Galilæa, & ideo a Matthæo aliam Bethlehem Judæ dici. Hieronymus in epistola ad Dardanum scribit Bethleem a Joppe abfuisse milliaria 46. *Pudet dicere latitudinem terræ repromissionis, ne ethnicis occasionem blasphemandi dedisse videamur. Ab Joppe usque ad viculum nostrum Bethleem quadraginta sex millia sunt, cui succedit vastissima solitudo plena ferocium barbarorum.*

Bethoron. Eusebius. Βηθθορών. ..... Εἰσὶ κῶμαι δύο, ὡς ἀπὸ σημείων Αἰλίας ιβ΄ ἐπὶ τὴν εἰς Νικόπολιν ὁδόν. Hieronymus. *Bethoron . . . Sunt autem duo vici in duodecimo ferme ab Ælia lapide Nicopolin pergentibus.*

Bethsames. Eusebius. Βηθσάμες, πόλις ἱερατικὴ φυλῆς Βενιαμίν. καὶ ἐστὶ εἰς ἔτι νῦν ἀπέχουσα Ἐλευθεροπόλεως σημείοις ί πρὸς ἀνατολὰς μεταξὺ Νικοπόλεως. Hieronymus. *Bethsames, civitas sacerdotalis in tribu Benjamin, quæ usque hodie demonstratur de Eleutheropoli pergentibus Nicopolin in decimo milliario contra orientalem plagam.* In voce Ἐσθαὰλ via dicitur Eleutheropoli ducere Nicopolin versus boream, Ἐλευθεροπόλεως ὡς βοῤῥᾶν ἀπιόντων εἰς Νικόπολιν. Adeoque suspicor legendum esse μεταξὺ Νικοπόλεως καὶ Αἰλίας, *inter Nicopolin & Æliam*: nam & illic Kirjathjearim, urbs vicina τῇ Betschemesch, sita fuit. Eusebius ad vocem Ἀβενέτερ, eam collocat μεταξὺ Αἰλίας καὶ Ἀσκαλῶνος πλησίον Βηθσάμες.

Bethsalisa. Eusebius ad vocem Βαιθσαρισάθ. ἐν ὁρίοις Διοσπόλεως ἀπὸ σημείων ιέ τοῖς πρὸς βοῤῥᾶν ἐν τῇ Θαμνιτικῇ. Hieronymus. *Bethsalisa . . . est villa in finibus Diospoleos, quindecim ferme ab ea millibus distans contra septentrionem in regione Thamnitica.*

Bethnabaris. Eusebius Βηθναβράν . . . ἐστὶ νῦν κώμη Βηθνάβαρις ὡς ἀπὸ σημείων έ. Λιβιάδος ἐν βορείοις. Hieronymus. *Bethamnaram . . . Est hodieque villa Bethnamaris in quinto a Libiade milliario contra aquilonem.* Ejusdem loci meminit nomine Βηθνέμρα & collocat πλησίον Λιβιάδος, *prope Liviada.*

Bethsoron. Eusebius Βεθσούρ . . . ἐστὶ νῦν κώμη Βηθσορὼν ἀπὸ Αἰλίας εἰς Χεβρὼν ἐν εἴκοσι σημείοις. Hieronymus. *Bethsur . . . Est hodie Bethsoron vicus euntibus nobis ab Ælia Chebron in vicesimo lapide.*

Bezec. Eusebius. Βεζέκ ... Νῦν εἰσὶ κῶμαι δύο Βεζὲκ, πλησίον ἀλλήλων, Νέας πόλεως ἀπέχουσαι σημείοις ιζ΄ κατιόντων ἐπὶ Σκυθόπολιν. Hieronymus. *Bezech . . . Hodieque duæ villæ sunt nomine Bezech vicinæ sibi in septimo decimo lapide a Neapoli descendentibus Scythopolim.*

Cades. Eusebius. Κεδὲς . . . αὕτη ἐστὶ Κυδοσσὸς, ἀπέχουσα Τύρου σημείοις κ΄ παρακειμένη Πανεάδι. Hieron. *Cedes . . . . nunc Cydissus appellatur in vicesimo Tyri milliario juxta Paneadem.*

Camona. Eusebius in Καμὼν, Ἔστι νῦν Καμμωνὰ κώμη ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ, ἀπέχουσα Λεγεῶνος ς΄ ἐν βορείοις ἀπιόντων εἰς Πτολεμαΐδα. Hieronymus. *Appellatur hodie vicus Cimana in campo latissimo sex millibus a Legione ad septentrionalem plagam pergentibus Ptolemaidem.*

Cariatha. Eusebius. Καριαθιείρ . . . Νῦν ἐστὶν ὅλη Χριστιανῶν κώμη παρὰ Μηδαβὰν πόλιν τῆς Ἀραβίας λεγομένη Καριάθα ἀπὸ ί σημείων τῆς Μηδαβᾶς πρὸς δυσμὰς ἐπὶ τὸν Βάρεν. Hieronymus. *Cariathaim: Nunc est vicus Christianis omnibus florens juxta Medabam urbem Arabiæ, & appellatur Coriatha in decimo milliario supra dictæ urbis contra occidentalem plagam, vicinus ejus loci qui appellatur Bare.* Hæc lucem accipiunt ex iis quæ Eusebius habet ad Βεελμεὼν, κώμη μεγίστη πλησίον τοῦ ὄρους τῶν θερμῶν ὑδάτων & Hieronymus diserte loci *Baara* meminit ibidem. *Est vicus juxta Baara in Arabia, ubi aquas calidas sponte humus effert, cognomento Beelmaus distans ab Esbus millibus novem.*

Cariathjearim. Eusebius ad vocem Βαάλ· Αὕτη ἐστὶ Καριαθιαρεὶμ πόλις Ἰαείρ, φυλῆς Ἰούδα καὶ ἐστὶ κατιόντων ἀπὸ Αἰλίας εἰς Διόσπολιν κώμη Καριαθιαρεὶμ ὡς ἀπὸ σημείων δέκα. Hieronymus. *Baal. Hæc est Cariathjarim, id est villa sylvarum, sive ut quidam putant civitas Jarib in tribu Juda : & est usque hodie vicus descendentibus ab Ælia Diospolim Cariathjarim in decimo milliario.* De Cariathjearim Eusebius ad vocem hanc Καριαθιαρεὶμ, μία τῶν Γαβαωνιτῶν, φυλῆς Ἰούδα, μεταξὺ Αἰλίας καὶ Διοσπόλεως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ κειμένη ἀπὸ σημείων θ΄ Αἰλίας. Hieronymus quoque, *euntibus ab Ælia Diospolin in milliario nono.* Supra scripsit, in decimo,

Carmelia. Eusebius. Κάρμηλος . . . Κώμη ἐστὶ εἰς ἔτι νῦν Χερμαλὰ ὀνομαζομένη, ἥτις ἑρμηνεύεται Κάρμηλος, ἀπὸ δεκάτου σημείου Χεβρὼν πρὸς ἀνατολάς. Hieronymus. *Carmelus... nunc villa est Carmelia nomine decimo lapide oppidi Chebron vergens ad orientalem* pla-

plagam. Ita tamen vergebat ad orientem, ut simul ad austrum vergeret. Testis est ipse Eusebius in voce Χαλμὲρ... ἐν τῷ Δαρωμᾷ, ὅθεν ἦν Ναβὰλ, πλησίον Χεβρὼν πρὸς νότον. Nota πλησίον, *prope* Chebron: aberat autem 10. milliaria. In Comment. ad Amosum *cap.* 8. Hieronymus ita meminit hujus loci. *Si absconditi fuerint in vertice Carmeli vel juxta Phœnices terminos in septentrionali plaga vel ad meridiem propter eremi vastitatem, ubi habitavit quondam Nabal Carmelius*, & in Comment. ad *Jes.* 29. de Carmelo monte ita scribit, *confinio Palæstinæ & Phœnices Ptolemaidi imminet, licet & alius in scripturis sanctis mons Carmelus appellatur, in quo fuit Nabal Carmelius*.

Ceila. Eusebius. Κεειλὰ..... εἰς ἔτι νῦν κώμη Κηλὰ πρὸς ἀνατολὰς Ἐλευθεροπόλεως· ἀπιόντων εἰς Χεβρὼν ὡς ἀπὸ σημείων ιζ. Videtur rectius legisse Hieronymus: ita hic. *Ceila .... nunc villula Ceila ad orientalem plagam Eleutheropoleos pergentibus Chebron quasi octavo milliario*. Si enim 17. milliaria Eleutheropoli abfuisset, adeo vicina fuisset Chebroni, ut sine dubio inde petita fuisset distantia, non a remota maxime Eleutheropoli, scripsissetque geographus, abest 5. vel 6. milliaribus Chebrone ἀπιόντων εἰς Ἐλευθερόπολιν. Memoratur eadem urbs, uti mihi quidem videtur, in voce Ἐχελὰ, de qua hæc Eusebius tradit, ibi absconditum fuisse Davidem, distare ab Eleutheropoli septem milliaribus, & illic ostendi sepulcrum Habacuci. Quæ tria ad vocem Κεειλὰ etiam notata sunt. Bonfrerius putat Echela esse collem Hachila, sed is longius Eleutheropoli aberat: nec inde, sed ab Chebrone, petita fuisset mensura milliarium.

Chasalus. Eusebius ad vocem Ἀχσάφ.... Λέγεται τις κώμη Ἐξαδοὺς ἐν τῇ πεδιάδι παρὰ τὸ ὄρος Θαβὼρ ἀπέχουσα Διοκαισαρείας σημείοις η. Hieron. ad vocem Achsaph... *Appellatur hodie villula Chasalus in octavo lapide Diocæsareæ ad radicem montis Thabor, in campestribus*. Eusebius ad vocem Ἀχεσελώθ..... Λέγεται τις κώμη Χεσαλοὺς ἐν τῇ πεδιάδι, παρὰ τὸ ὄρος Θαβὼρ, ἀπέχουσα Διοκαισαρείας σημείοις η πρὸς ἀνατολάς. Hieron. *Acchaseluth .... appellatur quidam vicus Chasalus juxta montem Thabor in campestribus in octavo milliario Diocæsareæ ad orientem respiciens*. Eusebius ad vocem Χασελοὺς, τοῦ Θαβὼρ ὅριον Ζαβουλών. Hieron. *Chaselath, juxta Thabor, terminus* Zabulon. Vid. *Jos.* 19. 18. Hinc emendantur vitiosa hujus loci nomina mox recensita.

Chebron. Eusebius ad vocem Ἀρκὼ scribit 22. milliaria Chebronem abesse Hierosolymis; Et ad vocem. Χεβρὼν, τὸ παλαιὸν ἐκαλεῖτο Ἀρβόκ· ἔκτισται δὲ προτέρα Τάνεως Αἰγύπτου ἔτεσιν ἑπτά· κεῖται δὲ καὶ ἀνωτέρω καὶ δεδήλωται. Hieronymus. *Chebron quæ quondam vocabatur Arbe, licet male in Græcis codicibus habeatur Arboch; condita est autem ante septem annos quam Tanis urbs Ægypti conderetur*.

Dan. Eusebius. Δὰν, οὕτω καλουμένη κώμη Πανεάδος ἀπὸ σημείων δ' κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ Τύρον. Hieron. *Dan, viculus est quarto a Paneade milliario euntibus Tyrum*. Idem in Comment. ad *Ezech.* 48. ubi regiones unicuique tribui assignatas recenset: *Septima Dan usque ad Joppem ubi sunt turres Ailon, & Selebi, & Emaus, quæ nunc appellatur Nicopolis; licet postea legerimus quod cœperint sibi transcensis aliis tribubus urbem Lesem in tribu Dan, quæ hodie appellatur Paneas*.

Dora. Eusebius. Δὼρ τοῦ Ναφάτ. Αὕτη ἐστὶν ἡ παράλια Δῶρα πρὸς Τύρον ἐκ τῆς Καισαρείας Παλαιστίνης ἀπιόντων. Hieron. *Dornaphet, quod Symmachus transtulit Dor maritima, hæc est Dora in nono milliario Cæsareæ Palæstinæ pergentibus Tyrum*. Eusebius ad vocem Ναφεθδὼρ (Σ.) ἐν τῇ παραλίᾳ Δῶρα αὕτη ἐστὶν ἀπὸ θ' σημείων Καισαρείας. Hieronymus. *Nephetdor, quod Symmachus interpretatur maritimam. Dor autem est oppidum jam desertum in nono milliario Cæsareæ pergentibus Ptolemaidem*.

Ecdippa. Eusebius ad vocem Ἀχζίφ, Αὕτη ἐστὶν Ἐκδίππα σημείοις θ' Πτολεμαΐδος ἀπιόντων. Hieron. ad vocem Achziph .... *Hæc est Ecdippa in nono milliario Ptolemaidis, pergentibus Tyrum*.

Edomia. Eusebius Ἐδουμιά.. καὶ νῦν ἐστὶ κώμη ἐν τῇ Ἀκραβαττινῇ ὡς ἀπὸ ιβ' σημείων πρὸς ἀνατολὰς τῆς Νέας πόλεως. Hieronymus. *Edomia ... nunc ostenditur villa Eduma in Acrabatene, 12. ferme millibus distans Neapoli contra orientalem plagam*. Non puto (situs enim non patitur, licet nomina conveniant aliqua ex parte) eundem hunc esse vicum atque illum cujus hoc modo meminit Hieronymus in comment. ad Abdiæ *cap.* 1. *Unus ergo atque idem tribus nominibus appellatur, Esau, Edom, Seir, possiditque eam regionem, quæ nunc Gebalena dicitur & in finibus est Eleutheropoleos, ubi ante habitaverant Horræi, qui interpretantur liberi, unde ipsa urbs postea sortita vocabulum est. Quod ergo Hebraice Edom & Græce dicitur* Ἰδουμαία, *nunc viculus Palæstinæ est, a conditore sic imposito nomine*.

Enadda. Eusebius. Ἠναδδά.. ἔστι κώμη ἀπιόντων ἀπὸ Ἐλευθεροπόλεως εἰς Αἰλίαν περὶ τὸ ι' σημεῖον. Hieron. *Ennada .... est villa pergentibus de Eleutheropoli Æliam quasi in decimo milliario*.

En-

Endor. Eusebius ad vocem Ἀνδώρ... Ἔστι νῦν μεγίστη κώμη Ἀενδὼρ πλησίον τοῦ ὄρους Θαβὼρ ἐπὶ νώτου ὡς ἀπὸ σημείων δ'. Hieronymus. *Ændor . . . Est hodie grandis vicus Ændor juxta montem Tabor ad meridiem in quarto milliario*. Dicitur esse ἀμφὶ τὴν Σκυθόπολιν, *circa Scythopolim & prope Naim*, ab Eusebio ad vocem Ἠνδώρ, & Hieron. in Endor.

Ephraim. Eusebius ad vocem Ἐφρών . . . . φυλῆς Ἰούδα. Ἔστι νῦν κώμη Ἐφραὶμ μεγίστη περὶ τὰ ὄρεια (lege βόρεια) Αἰλίας ὡς ἀπὸ σημείων η'. Hieron. *Ebpron... in tribu Juda. Est & villa prægrandis Ephræa nomine contra septentrionem in vicesimo ab Ælia milliario*. Videtur spatium 8. milliarium præferendum, quod Eusebius habet; quia si ab Ælia 20. milliaria absfuisset versus septentrionem, non fuisset in tribu Juda. Convenientia literarum H & K errori ansam dedit. Sed nec dicit Eusebius vicum Ephraim in tribu Juda fuisse: cæteroquin etiamsi 8. tantum milliaria absfuisset ab Ælia septentrionem versus, non fuisset in tribu Juda.

Eremmon. Eusebius. Ἐρεμβὼν, κώμη Ἰουδαίων μεγίστη ἀπὸ ις' σημείων Ἐλευθεροπόλεως. Hieron. *Eremmon, vicus Judæorum prægrandis in decimo sexto ab Eleutheropoli milliario contra meridiem in Daroma*. Ejusdem videtur meminisse Eusebius ad vocem Ῥεμμά... ἔστι δὲ καὶ κώμη Ῥεμμοῦς ἐν τῷ Δαρωμᾷ. Ubi Hieron. *Est autem & villa Remmus in Daroma*. Illa quæ iidem habent ad vocem Ῥεμμὼν prætereo: egent enim manu medica ex correctis MSS. tis.

Esthaol. Eusebius. Ἐσθαούλ . . . εἰς ἔτι νῦν ἐστὶν ἀπὸ ι' σημείων Ἐλευθεροπόλεως εἰς βορρᾶν ἀπιόντων εἰς Νικόπολιν. Hieron. *Esthaul. . . . usque hodie ostenditur in decimo Eleutheropoleos milliario contra aquilonem pergentibus Nicopolin*.

Esbus. Eusebius. Ἐσσεβὼν . . . Καλεῖται νῦν Ἐσβοὺς ἐπίσημος πόλις τῆς Ἀραβίας ἐν ὄρεσι τοῖς ἀντικρὺ τῆς Ἱεριχοῦς κειμένη ὡς ἀπὸ σημείων κ' τοῦ Ἰορδάνου. Hieron. *Esebon . . . Nunc vocatur Esbus urbs insignis Arabiæ in montibus qui sunt contra Hierico viginti a Jordane millibus distans*.

Gabaon. Eusebius. Γαβαών... Ἔστι κώμη νῦν οὕτω καλουμένη πλησίον Βαιθὴλ πρὸς τὰς δυσμὰς ὡς ἀπὸ σημείων δ'. παράκειται δὲ τῇ Ῥαμᾷ. Hieron. *Gabaon ... nunc ostenditur villa eodem nomine in quarto milliario Bethelis contra orientalem plagam juxta Rama*. Dissentiunt Eusebius & Hieronymus, sed videtur præferenda lectio Eusebii.

Gadara. Eusebius. Γάδαρα. Πόλις ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην ἀντικρὺ Σκυθοπόλεως καὶ Τιβεριάδος πρὸς ἀνατολαῖς ἐν τῷ ὄρει. Hieron. *Gadara, urbs trans Jordanem contra Scythopolim & Tiberiadem ad orientalem plagam sita in monte*.

Galgulis. Eusebius ad vocem Γελγελ, ἐστὶ καὶ νῦν κώμη Γαλγουλῆς λεγομένη Ἀντιπατρίδος ὡς ἀπὸ σημείων ἓξ ἐν τοῖς βορείοις. Hieron. *Nunc ostenditur villa Galgulis dicta ab Antipatride in sexto milliario contra septentrionem*.

Galgala. Eusebius. Γάλγαλα.... πρὸς ἡλίου ἀνατολαῖς τῆς πάλαι Ἱεριχὼ ἔσω τοῦ Ἰορδάνου. Hieron. *Galgala . . . . ad orientalem plagam antiquæ Hierichus cis Jordanem . . . . ostenditur usque hodie locus desertus in secundo Hierichus milliario*. Eusebius ad vocem Γολγὼλ .... ἡ δὲ Γάλγαλα τόπος ἐστὶ τῆς Ἱεριχοῦς . Idem ad vocem Βουνὸς ἀκροβυστιῶν, τόπος ἐν Γαλγάλοις ..ὡς ἀπὸ δύο σημείων Ἱεριχοῦ.

Gath. Eusebius ad vocem Γεθθά ... κώμη παριόντων ἀπὸ τῆς Ἐλευθεροπόλεως περὶ Διόσπολιν περὶ πέμπτον σημεῖον τῆς Ἐλευθεροπόλεως. Hieron. *Geth . . . . vicus in quinto milliario ab Eleutheropoli euntibus Diospolim*.

Gazara. Eusebius. Γαζὲρ, κλήρου Ἐφραίμ .... Νῦν καλεῖται Γαζάρα κώμη Νικοπόλεως ἀπέχουσα σημείοις δ' ἐν βορείοις. Hieronymus. *Gazer, in sorte tribus Ephraim. Nunc Gazara villa dicitur in quarto milliario Nicopoleos contra septentrionem*.

Geba. Eusebius ad vocem Γηβενά ... καὶ νῦν ἐστὶ Γηβὰ κώμη ἀπὸ σημείων ε' Γουφνῶν ἐρχομένων εἰς Νέαν πόλιν. Hieronymus. *Gebin . . . . & est villa Geba in quinto milliario a Gufnis euntibus Neapolin*.

Gedrus. Eusebius. Γεδοὺρ... Νῦν ἐστὶ Κέδους κώμη μεγίστη ἀπὸ ι' σημείων Διοσπόλεως ἀπιόντων Ἐλευθερόπολιν. Hieronymus. *Gaedur ... hodieque vocatur Gedrus, vicus prægrandis in decimo milliario Diospoleos pergentibus Eleutheropolim*.

Gerara. Eusebius. Γεραρὰ, ἀφ' ἧς νῦν καλεῖται ἡ Γεραριτικὴ ὑπὲρ τὸν Δαρωμὰν [ita legendum pro Δωρομὰν] κειμένη, ἀπέχουσα Ἐλευθεροπόλεως σημείοις κε' πρὸς νότον· ἦν δὲ τὸ παλαιὸν τῶν Χαναναίων ὅριον πρὸς μεσημβρίαν, καὶ πόλις βασιλικὴ τῶν Φιλιστιαίων. Hieronymus. *Gerara, ex cujus nomine nunc Geraritica vocatur regio trans Daroma procul ab Eleutheropoli viginti millibus & quinque ad meridiem. Erat autem olim terminus Chananæorum ad australem plagam*. Regionis Geraritica meminit Eusebius in voce φρέαρ κρίσεως, & φρέαρ ὁρκισμοῦ, Hieronymus ad voces Puteus juramenti.

Geth. Hieronymus procem. in Jon. *Geth, quæ est in Opher haud grandis est viculus, in secundo Sephoris milliario quæ hodie appellatur Diocæsarea, euntibus Tiberiadem*.

Geth-

Gethremmon. Eusebius. Γεθρεμμών, ...Νῦν ἐστὶ κώμη μεγίστη· ἀπὸ σημείων ιβʹ Διοσπόλεως ἀπιόντων εἰς Ἐλευθερόπολιν. Hieronymus. *Gethremmon .... est nunc villa prægrandis in duodecimo milliario Diospoleos pergentibus ad eam de Eleutheropoli*. Forsitan hæc est eadem ac Gath, quam in via quæ ducit Eleutheropoli Diospolin collocavit ad quintum lapidem. Locus fere convenit: nam a Diospoli Eleutheropolin sunt XVIII. milliaria secundum itinerarium Antonini. Legendum in Hieronymo, *pergentibus ab ea Eleutheropolin*.

Gophna. Eusebius ad voces Φάραγξ βότρυος ..... Λέγεται εἶναι ἡ Γοφνὰ, ἄμπελος ἑρμηνευομένη, ἀπέχουσα Αἰλίας σημείοις ιεʹ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Νεάπολιν ἄγουσαν. Ζητεῖται δὲ εἰ ἀληθὴς ὁ λόγος. Hieronymus ad vocem Adasa, *in tribu Juda, usque hodie vicus juxta Gufnas. Sed miror quomodo Gufnensem regionem in tribu Juda posuerit, cum perspicuum sit secundum librum Jesu in sortem eam tribus Ephraim cecidisse*.

Jabes. Eusebius. Ἰαβεὶς Γαλαὰδ .... καὶ νῦν ἔστι κώμη πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἀπὸ ϛʹ σημείων Πέλλης πόλεως ἐπὶ ὄρους κειμένη ἀπιόντων εἰς Γέρασαν. Hieronymus. *Jabis Galaad ... Nunc est vicus trans Jordanem in sexto milliario civitatis Pellæ super montem euntibus Gerasa*.

Janua. Eusebius. Ἰανοὺν .... κώμη νῦν ἐστὶν Ἰανουὰ διεστῶσα τῆς Λεγεῶνος ἀπὸ τριῶν σημείων κατὰ νότον. Hieron. *Janum. Est villa Janua in tertio milliario Legionis contra meridiem*.

Idumæa. Regio hæc 75. milliaria abest Hierosolymis versus meridiem. Hieron. in epist. ad Dardanum. *Idumæos quoque a meridiana plaga vix septuaginta quinque millibus ab Jerosolyma separatos*.

Jedna. Eusebius. Ἰεδνὰ, ἀπὸ ϛʹ σημείων Ἐλευθεροπόλεως ἀπιόντων εἰς Χεβρών. Hieron. *Jedna, in sexto ab Eleutheropoli lapide pergentibus Chebron*.

Jermucha. Eusebius. Ἰερμοὺς ... κώμη νῦν ἐστιν Ἰερμοχὼς ἀπὸ σημείων ιʹ Ἐλευθεροπόλεως ἀνιόντων εἰς Αἰλίαν. Hieron. *Jermus .... Est usque hodie villa Jermucha in decimo ab Eleutheropoli lapide ascendentibus Æliam*. Vicinas fuisse Esthaol & Jermucham Eusebius notat ad vocem Ἰαβεὶς & 4. sed ibi excidit *Jarimuth*, nam ad hanc id pertinet uti liquet ex Hieronymo: & ibi Jarimuth dicitur Eleutheropoli distare quatuor tantum milliaribus. Quare crediderim aut corruptos esse codices Eusebianos aut duas fuisse Jermuchas.

Jether. Eusebius. Ἰεθὲρ .... ἔστι νῦν κώμη μεγίστη Ἰεθειρὰ ὡς ἀπὸ σημείων κʹ Ἐλευθεροπόλεως, ὅλη Χριστιανῶν ἐν τῷ ἔσω Δαρωμᾶ πλησίον Μαλάθων. Hieronymus. *Jether.... Nunc est villa prægrandis Jethira nomine in vicesimo milliario Eleutheropoleos; habitatores quoque ejus omnes Christiani sunt. Sita est autem in interiore Daroma juxta Malatha*. Videtur eadem describi ab Eusebio nomine Ἐθὲρ, κλήρου Συμεὼν, καὶ νῦν ἐστὶ ἑτέρα (lege Ἰεθηρὰ) κώμη μεγίστη ἐν τῷ ἐσωτέρῳ Δαρωμᾶ, παρακειμένη Μαλαθῆς, & Hieronymo, *Ether, sortis Simeonis. Et nunc est villa prægrandis nomine Jethira in interiore Daroma juxta Malatham*.

Jettan. Eusebius. Ἰεττὰν .... ἐστὶ νῦν κώμη μεγίστη Ἰουδαίων Ἐλευθεροπόλεως ἀπὸ σημείων ιηʹ πρὸς νότον ἐν τῷ Δαρωμᾷ. Hieronymus. *Jethan ... est hodieque vicus prægrandis Judæorum in decimo octavo lapide ab Eleutheropoli ad australem partem in Daroma*.

Lachis. Eusebius. Λάχις...εἰς ἔτι νῦν κώμη Ἐλευθεροπόλεως ἀπέχουσα σημείοις ζʹ πρὸς νότον ἀπιόντων εἰς τὸν Δαρωμᾶν. Hieronymus. *Lachis ... nunc est villa in septimo milliario ab Eleutheropoli euntibus in Daromam*.

Maceda. Eusebius. Μακηδὰ ... καὶ νῦν ἐστὶ πρὸς ἀνατολὰς Ἐλευθεροπόλεως ἀπὸ σημείων ηʹ. Hieron. *Maceda ... & nunc est in octavo milliario Eleutheropoleos contra solis ortum*.

Machmas. Eusebius. Μαχμὰ, εἰς ἔτι νῦν κώμη μεγίστη ἐν ὁρίοις Αἰλίας Μαχμὰς ἐπικαλουμένη, ἀπὸ σημείων θʹ, πλησίον Ῥαμά. Hieron. *Machmas, usque hodie vicus grandis ostenditur in finibus Æliæ antiquum nomen retinens, novem ab ea millibus distans juxta villam Rama*. Non longe erat a Bethel, uti licet colligere ex his Eusebii verbis ad vocem Βηθὰν, φυλῆς Βενιαμὶν πλησίον τῆς Γαίους καὶ Βεθὴλ ἔναντι Μαχμάς. Hieron. *Bethnaim, in tribu Benjamin juxta Gai & Bethel contra Machmas*.

Magdiel. Eusebius. Μαδιὴλ, κλήρου Νεφθαλείμ· καὶ ἔστι νῦν κώμη μεγάλη ἀπὸ θʹ σημείων Δώρας ἀπιόντων εἰς Πτολεμαΐδα. Hieronymus. *Magdibel, in tribu Nephthalim: & hodie parvus vicus ostenditur in quinto milliario Doræ pergentibus Ptolemaidem*.

Maresa. Eusebius. Μαρησὰ, φυλῆς Ἰούδα· ἔρημός ἐστι νῦν ἀπὸ σημείων βʹ Ἐλευθεροπόλεως. Hieronymus. *Masera, in tribu Juda, cujus nunc tantummodo sunt ruinæ in secundo lapide Eleutheropoleos*. Mihi quidem videtur Eleutheropolis ex vicinis Maresæ ruderibus nata, uti Neapolis ex vicina Sichem. Distinguit enim Hieronymus & Eusebius Neapolin a Sichem ita ut non longe a Neapoli rudera urbis Sichem osten-

ostendi scribant, quod tamen non impedit, quo minus recte dici possit Sichem esse & Neapolin eandem. Videtur & in voce Μωρασθεὶ Eusebius aliquid notasse quod accuratius situm Maresæ notat, nimirum fuisse ad orientem Eleutheropolis. Ita ille, Μωρασθεὶ ὅθεν ἦν Μιχαίας ὁ προφήτης πρὸς ἀνατολὰς Ἐλευθεροπόλεως. Hieronymus. *Morasthi, unde fuit Michæas Propheta. Est autem vicus contra orientem Eleutheropoleos.* Epiphanius quoque in vitis Prophetarum sic utitur voce Μωρασθεὶ [ita enim illic legendum est pro Μωραθεὶ, quod editi codices præferunt] de Micha scribens ἐγεννήθη ἐν Μωραθεὶ. At clarum est *Morasthi* Hebræis esse nomen gentile deductum a *Moreschet*, aut *Moresa*.

Matthana. Eusebius. Μαθθανὲμ, αὕτη νῦν λέγεται Μασχανά. Κεῖται δὲ ἐπὶ τῶ Ἀρνῶνος ἀπὸ σημείων ιβʹ πρὸς ἀνατολὰς Μηδαβῶν. Hieron. *Mathane, quæ nunc dicitur Mathana, sita autem est in Arnone duodecimo milliario procul contra orientalem plagam Medebæ.* Videtur Hieronymus legisse ἐν τῷ Ἀρνωνᾷ & scripsisse *in Arnona*, uti Eusebius habet ad vocem Βάβω [lege Βαμὼθ] ἐν τῷ Ἀρνωνᾷ : sc. Ἀρνωνᾶς: uti Σαρωνᾶς, vel Ἀρνὼν uti & Σαρὼν & Σαρωνᾶς. Ita & Eusebius ad vocem Δαβὼν habet, παρὰ τὸν Ἀρνωνᾶν, ad vocem Νααμινὴλ, πλησίον τῶ Ἀρνωνᾶ. Ad vocem Ἀερμὼν, ἀπὸ φάραγγος τῶ Ἀρνωνᾶ. Hieron. *a prærupto Arnon.* Ad vocem Ἀρ τόπος τῶ Ἀρνωνᾶ. Ad vocem Βαμὼθ, ἐν τῷ Ἀρνωνᾶ. Videtur nomen regionis ab Arnone fluvio ita dictæ. Hieronymus in voce *Arnon*, scribit, *ostendunt regionis illius accolæ locum vallis in prærupta demersæ satis horribilem & periculosum qui usque nunc a plerisque* Arnonas *appellatur extenditurque ad septentrionem Areopoleos.* In Eusebio ibi est Ἀρνὼν. Non ergo hic & alibi Ἀρνῶν & Arnonas fluvii nomen est. Sed quum nomen Arnonis fluvii notum esset præ alio illud substitutum fuit a librariis. Hinc corrigendum puto Hieronymum in voce *Damnabo* scribentem esse *villam in octavo milliario Areopoleos pergentibus Arnonem.* At ipsa Areopolis sita erat ad Arnonem, [uti Hieron. ad vocem *Madian*] quomodo ergo dicitur Arnon inde remotus ultra 8. milliaria? Lege Arnonam, nempe regionem.

Mechanum. Hieron. ad vocem Bethmacha . . . *Est ascendentibus de Eleutheropoli Æliam in octavo lapide nunc villa quæ Mechanum dicitur.*

Medaba. Eusebius. Μεδδαβὰ, πόλις ἡ μέχρι νῦν ἔστι τῆς Ἀραβίας Μηδαβὰ εἰς ἔτι νῦν καλουμένη πλησίον Ἐσεβών. Hieron. *Medaba, usque hodie urbs Arabiæ antiquum nomen retinens juxta Esebon.*

Migdal Senna. Eusebius ad vocem Σεννὰ, ὅριον τῆς Ἰουδαίας καὶ ἔστι νῦν Μεγάλη Σεννὰ (legeudum est Μιγδὰλ Σέννα) ἀπὸ ὀγδόου σημείου Ἰεριχῶ εἰς βορρᾶν. Hieron. *Senna. Terminus Judæ & usque hodie ostenditur in septimo lapide Hierichus contra septentrionalem plagam villa nomine Magdal Senna, quod interpretatur turris Senna.*

Nabo mons. Eusebius. Ναβαῦ, ὄρος ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην ἀντικρὺ Ἰεριχοῦς ἐν τῇ Μωὰβ, ἔνθα ἐτελεύτησε Μωϋσῆς. Καὶ δείκνυται εἰς ἔτι νῦν ἀπὸ ϛʹ σημείου Ἐσβοῦς εἰς δυσμάς. Hieron. *Nabau, quod Hebraice dicitur Nebo, mons supra Jordanem contra Hiericum in terra Moab ubi Moyses mortuus est, & usque hodie ostenditur in sexto milliario urbis Esbus contra orientalem plagam.* Lege occidentalem: videamus & alios locos Eusebii, quibus situm hujus montis illustrat. Hæc scribit in voce Ἀβαρεὶμ .... Λέγεται δὲ εἶναι ὄρος Ναβαῦ καὶ ἐστιν ἡ γῆ [lege ἐν τῇ] Μωὰβ ἀντικρὺ Ἰεριχῶ ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην ἐπὶ κορυφὴν φασγώ. Καὶ δείκνυται ἀνιόντων ἀπὸ Λιβιάδος ἐπὶ Ἐσεβοῦν, τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καλούμενον πλησίον τῶ Φόγωρ ὄρους. Hieron. *Abarim . . . Dicitur autem & mons esse Nabau in terra Moab contra Jericho supra Jordanem in supercilio Phasga. Ostenditurque adscendentibus de Libiade in Esbum antiquo hodieque vocabulo juxta montem Phogor.* Est autem Libias, vel Livias, urbs olim dicta Batharamphta. Ita Eusebius Βηθραμφθὰ παρὰ Σύροις, αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ καλουμένη Λιβιάς. Hieron. *Betharam, civitas tribus Gad juxta Jordanem: quæ & Syris dicitur Betramphta & ab Herode in honorem Augusti Libias cognominata est.* Huc etiam facit quod Eusebius habet in voce Ἀραβὼθ Μωὰβ . . . . ἐστὶν ἐπὶ τῶ Ἰορδάνου κατὰ Ἰεριχώ. Καὶ ἔστι τόπος εἰς δεῦρο δεικνύμενος παρὰ τῷ ὄρει Φογὼρ, ὃ παράκειται ἀνιόντων ἀπὸ Λιβιάδος ἐπὶ Ἰεβοῦς [legendum, uti patet ex ante dictis & Hieronymo, Ἐσεβοῦς) τῆς Ἀραβίας ἀντικρὺ Ἰεριχώ. Hieron. *Araboth Moab . . . . Est usque hodie locus juxta montem Phogor euntibus a Libiade in Esbum Arabiæ contra Hierico.* Montem Phogor esse dissitum circiter septem milliaribus ab eadem urbe docet Eusebius ad vocem Δαναβὰ .... Ἔστι νῦν κώμη Δαννεὰ ἀπὸ ἢ σημείων τῆς Ἀρεοπόλεως· ἑτέρα δὲ ἐπὶ τῶ Φογὼρ ὄρους ἀπὸ ζʹ σημείων τῆς Ἰεβοῦς. Nota hic idem mendum Ἰεβοῦς pro Ἐσβοῦς. Hieronymus hæc reddidit ad vocem Damnaba, & legit *Esbus*. Ita & in voce Βεελμεὼν apud Eusebium Ἰεβοῦς legitur, apud Hieronymum rectius Esbus. Porro idem mons Phogor etiam Φεγὼρ ab Eusebio nominatur in voce Βεελφεγὼρ diciturque ab eodem in voce Βεθφογὼρ situs esse, vel potius urbs

urbs Bethphogor vicina monti Phogor sita esse, ἀπέναντι Ἱεριχῶ, ἀνωτέρω Λιβιάδος σημείοις ς' contra Jericho sex millibus supra Libiadem: quumque idem mons circiter 7. milliaria absfuerit ab Chesbon, videtur Livias & Chesbus 13. milliarium tantum intervallo dissitæ fuisse.

Naim. Eusebius. Ναΐμ. . . . . νῦν ἐστὶ κατὰ νότον ἀπὸ ιβ' σημείων Θαβὼρ πλησίον Ἀινδώρ. Atqui Endor [vide supra] distat 4. milliaribus a Thabor, quomodo vicus qui 12. milliaribus a Thabor distat vicinus potest dici Endor? Sed mendum est, & legendum β' non ιβ', uti & Hieronymus habet. *Naim . . . . usque hodie in secundo milliario Thabor montis ostenditur contra meridiem juxta Endor.*

Nazareth. Eusebius. Ναζαρέθ . . . Ἔτι νῦν ἐστὶν ἐν Γαλιλαίᾳ ἀντικρὺ τῆς Λεγεῶνος, ὡς ἀπὸ σημείων ιε' πρὸς ἀνατολὰς, πλησίον τοῦ ὄρους Θαβώρ. Hieron. *Nazareth . . . . Est autem usque hodie in Galilæa viculus contra Legionem, in quinto decimo ejus milliario ad orientalem plagam, juxta montem Thabor, nomine Nazara.* Dicitur esse contra Legionem, quamvis sat magno intervallo inde remota sit, quia per planitiem interjectam urbem illam respicit.

Nezib. Eusebius. Νεσίβ . . . ἀπὸ θ' σημείων Ἐλευθεροπόλεως ἐπὶ Χεβρών. Hieron. *Neesib . . . . in septimo milliario Eleutheropoleos pergentibus Chebron.*

Rama. Eusebius Ῥαμὰ, φυλῆς Βενιαμὶν, πόλις Σαοὺλ, ἀπὸ ς' σημείων εἰς βορρᾶν ἀπέναντι Βηθήλ. Hieron. *Rama in tribu Benjamin, civitas Saulis in sexto milliario ab Ælia ad septentrionalem plagam contra Bethel.* Idem in *c.* 5. Hoseæ. *Rama est urbs in tribu Benjamin in septimo lapide ab Hierosolymis sita.* Ibid. *Gaba juxta Rama.*

Remmon. Eusebius. Ῥεμμὼν . . . νῦν Ῥεμμὼν ἐστὶ πλησίον Αἰλίας κώμη ἐν βορείοις ἀπὸ σημείων ιε'. Itane vero? estne hoc πλησίον Αἰλίας; Hieronymus. *Remmon . . . hodieque est vicus Remmon juxta Æliam contra aquilonem in quintodecimo ejus milliario.*

Sarda. Eusebius. Σαρδὰ, κώμη ἐστὶν ἐν ὁρίοις Ἐλευθεροπόλεως πρὸς βορρᾶν ἀπιόντων εἰς Νικόπολιν ὡς ἀπὸ σημείων ι'. Hieronymus. *Saara, vicus in finibus Eleutheropoleos contra septentrionem pergentibus Nicopolin, quasi in decimo milliario.*

Sebaste. Urbs olim dicta Samaria aberat a Dothaim versus austrum 12. milliaria, a Merro totidem, ab Atharo 4. Ita Eusebius ad voces *Dothaim*, *Merran* & *Ataroth*.

Silo. Eusebius. Σηλὼ, φυλῆς Ἐφραΐμ. . . ὡς ἀπὸ σημείων ιβ' ἐν τῇ Ἀκραβαττινῇ. Deest terminus a quo tantum abest. Hieronym. *Selo in tribu Ephraim . . . . est autem in decimo milliario Neapoleos in regione Acrabitena.*

Soco. Eusebius. Σοκχὼ . . . κῶμαι εἰσὶ δύο ἀνιόντων [vel ἀπιόντων] ἀπὸ Ἐλευθεροπόλεως εἰς Αἰλίαν ἐν τῷ θ' σημείῳ. Hieron. *Soccho, in tribu Juda. Sunt autem usque hodie viculi duo pergentibus Æliam de Eleutheropoli in nono milliario viæ publicæ.*

Sulem. Eusebius. Σουβὴμ κλήρου Ἰσσάχαρ. Καὶ νῦν ἐστὶ κώμη Σουλὴ, ὡς ἀπὸ σημείων ε' τοῦ Θαβὼρ ὄρους κατὰ νότου. Hieron. *Sulem . . . . usque hodie vicus ostenditur nomine Sulem in quinto milliario Thabor montis contra australem plagam.* Eusebius ad vocem Σωνὰμ, ὅθεν ἦν ἡ Σωναμῖτις, κώμη ἐστὶν ἐν ὁρίοις Σεβαστῆς ἐν τῇ Ἀκραβαττινῇ Σανὶμ καλουμένη. Hic Bonfrerius putat eandem describi quæ Sulem modo dicta fuit. Sed mihi non videtur illa Sulem posse dici in Acrabattene sita, quum 5. milliaria tantum a Thabor absfuerit & in Issachar sita, ipso fatente Eusebio.

Thabatha. Hieronymus in vita S. Hilarionis. *Hilarion ortus vico Thabatha, qui circiter quinque millia a Gaza urbe Palæstinæ ad austrum situs est.*

Thabor. Eusebius. Θαβὼρ, ὅριον Ζαβουλών. Ἔστι δὲ ὄρος ἐν τῷ πεδιάδι κείμενον ἀπὸ ι' Διοκαισαρείας κατὰ ἀνατολάς. *Thabor, terminus Zabulon. Est autem mons in Galilæa, mira rotunditate sublimis, distans Diocæsaræa decem millibus contra orientalem plagam.*

Thalcha. Eusebius. Θαλχὰ, φυλῆς Συμεών· νῦν Θαλὰ καλεῖται Ἰουδαίων μεγίστη κώμη ὡς ἀπὸ σημείων ις' Ἐλευθεροπόλεως ἐν τῷ Δαρωμᾷ. Hieron. *Thalcha in tribu Simeon; nunc vicus grandis Judæorum dicitur Thella, quasi in sexto decimo milliario Eleutheropoleos contra australem plagam.*

Thanath. Eusebius. Θανὰθ . . . νῦν ἐστὶ κώμη Θανὰθ ἀπὸ σημείων ι' Νεαπόλεως ἐπ' ἀνατολὰς κατιόντων ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην. Hieronymus. *Thenath . . . . . hodieque villa est Thenath in decimo milliario Neapoleos contra orientem descendentibus Jordanem.* Hæc est Θῆνα Ptolemæi in Samaria. Vide supra *p.* 461.

Thebes. Eusebius. Θήβης . . . Ἔστιν ἐν ὁρίοις Νεαπόλεως Θήβης νῦν λεγομένη κώμη, ὡς ἐπὶ Σκυθόπολιν ἀπιόντων ἐπὶ τὸ τρὶς καὶ δέκατον σημεῖον. Hieron. *Thebes . . . . . est autem usque hodie vicus nomine Thebes in finibus Neapoleos pergentibus Scythopolim quasi in tertio decimo ejus lapide.*

Thecua. Eusebius ad vocem Ἐλθεκουέ, φυλῆς Ἰούδα καὶ νῦν ἐστὶ Θεκουὰ ἀπὸ σημείων ιβ'

ἐξ ἀνατολῶν [adde Αἰλίας] Hieronymus. *Elthei, in tribu Juda, est hodieque Thecua vicus in nono ab Ælia milliario contra meridianam plagam.* Alibi tamen Hieronymus scribit (in prooem. ad Amos) *Thecue est oppidum quod sex millibus ad meridianam plagam abest a Sancta Bethleem* (quam 6. milliaribus dissitam ab Ælia idem tradidit) *quæ mundi genuit Salvatorem, & ultra nullus est viculus, ne agrestes quidem casæ; tanta est eremi vastitas, quæ usque ad mare rubrum Persarumque & Æthiopum atque Indorum terminos dilatatur.*

Vallis spinarum. Hieronymus, in *cap.* 3. Joel. *Vallis seu torrens spinarum est locus juxta Liviadem trans mare mortuum sexto ab ea distans milliario.*

Vallis Jezrael. Hieron. in *cap.* 1. Hoseæ. *Jezrael, quæ nunc juxta Maximianopolim est, fuit metropolis regni Samariæ; prope quam sunt campi latissimi & vallis nimiæ vastitatis, quæ plusquam decem millium tenditur passibus.* Ubi autem collocanda sit illa vallis colligitur ex iis quæ habet ad vocem *Endor*, dicitur enim Αἰνδὼρ ἡ ἐν Γεσραὴλ. Endor autem erat in quarto milliario a Thabor versus austrum. At quæ est Maximianopolis? Hieronymus id indicat ad *c.* 12. Zachariæ. *Adadremmon, pro quo* LXX. *transtulerunt* ῥοῶνος *urbs est juxta Jezraelem* (ita legendum est, non *Jerusalem*, quod habetur in excerptis geographicis tomo II. *novæ editionis* Hieronymi insertis *pag.* 494.) *quæ hoc olim vocabulo nuncupata est & hodie vocatur Maximinianopolis in campo Maggedon.*

Ulamma. Eusebius. Οὐλαμμὰς ... Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη Οὐλαμμὰ ἀπὸ ιβ' σημείων Διοκαισαρείας πρὸς ἀνατολάς. Hieron. *Ulamaus .... Sed & quædam villa nomine Ulama in duodecimo Diocæsareæ lapide ostenditur contra solis ortum.*

Ziph. Hieronymus. *Ziph in octavo milliario Chebron contra orientem usque hodie vicus ostenditur, ubi absconditus est David. Fuit autem tribus Juda in Daroma, in finibus Eleutheropoleos.* Dubito an ultima eo pertineant.

CAPUT XIII.

DE INTERVALLIS A PROCOPIO GAZÆO NOTATIS.

Procopius Gazæus usus scriptis Geographicis Eusebii & Hieronymi. Conferuntur intervalla ab eo commemorata cum Eusebianis, & modo ejus scriptura confirmatur ex Hieronymo vel Eusebio, modo labefactatur. Quæ de monte Gerizim habet pluribus illustrantur.

AD illustrationem eorum quæ mox ex Eusebio & Hieronymo descripsimus conferri debent illa quæ Procopius Gazæus, adeoque & ipse Palæstinus, commentariis suis in sacrum codicem inseruit. Illa secundum ordinem elementorum ita dispsuimus, & Latine tantum damus, cum observationibus nonnullis.

Arad urbs Amorrhæorum est vicina deserto Cades hoc est Pharan. Hac autem tempestate vicus est ad quartum lapidem a Malathis, ab Chebrone vero ad vicesimum. Ita scribit Procopius in comm. ad librum Judicum.

Eadem leguntur in Eusebio & Hieronymo, quibus auctoribus eum usum fuisse patet ex eo quod sæpe illos nomine citet, uti & Ἑβραϊκῶν ὀνομάτων ἑρμήνειαν. Hic autem addit abesse ab Chebrone 20. milliaria versus austrum.

Area Atad. Situs est locus ille ad tertium lapidem ab Hierichunte & distat ab Jordane duobus lapidibus. In comm. ad *Gen.* 50.

Ergo inter Jerichuntem & Jordanem spatium erat 5. milliarium ∴ ita quoque Hieronymus in Onomastico ad voces Area Atad. Josephus spatium hoc esse 60. stadiorum dicit, id est 7. milliarium & $\frac{1}{2}$.

Beroth (ita legendum pro Bethor, & facer codex & Eusebius docent) *vicus nunc est prope Æliam descendentibus Nicopolim ad septimum lapidem.* In comm. ad Josuam.

Ex Eusebio petitum est. Nota Procopium quoque Νικόπολιν legisse, quum Hieronymus habeat *Neapolin.*

Bethel sita est a Neapoli Æliam versus in sinistra parte viæ ad duodecimum ab Ælia lapidem. In comm. ad Josuam. Convenit cum Eusebio.

Ut ex præsenti loco erudimur, in meditullio Judææ sitam esse Bethel colligere datur. Terram enim in qua tu stas, tibi, inquit, dabo. Judæa secundum latitudi-

nem in 4. patet sectiones . Bethel itaque ut intermedia sita est sicut LXXVIII. *Psalmus* . In Comm. ad *Gen.* 28.

Juxta Bethel fuit Amorrhæorum habitatio seque extendit trans Jordanem usque Philadelphiam . In comm. ad *Gen.* 15.

Videtur itaque Philadelphia quasi e regione Bethelis collocanda.

Chebron prope Chermel est a septentrione . In comm. ad Josuam . Eusebius Carmeliam hanc ad orientem Chebronis collocat . Adeoque fuit ad austrum & partim ad orientem illius urbis.

Ciriathjearim . Sita est inter Æliam & Diospolim in via ad nonum lapidem , cui vicina est Massepha . In Comment. ad Jos.

Idem legitur apud Eusebium & Hieronymum . Iidem ad vocem Μασφὰ Massepham מצפה collocant in finibus Eleutheropolis ad septentrionem . Hieronymus addit *pergentibus Æliam* , at via Eleutheropoli Æliam versus spectabat orientem. Ad vocem Μασσηφὰ dicunt eam juxta Cariathjearim fuisse . Ergo fuit in via Diospoli (non Eleutheropoli) Æliam versus.

Dan. Isto nomine extat adhuc vicus distans a Paneade 14. *lapidibus , qua itur Tyrum . Is vicus sane limes erat Judææ . Ibi quoque Jordanes evolvitur* . In Comm. ad *Gen.* 14.

Numerus 14. videtur pro 4. positus . Ita Eusebius & Hieron. ἀπὸ σημείων δ', *quarto a Paneade milliario.*

Gabaon. Nunc vicus est , servato nomine , prope Bethel ad occasum ad quartum lapidem . Vicina vero est Rama , quæ Levitis quoque addicta est prope Remmon , ubi Salomon sacris operatus unctionis dignitatem accepit . In comm. in Josuam.

Desumta hæc sunt ex Eusebii Onomastico , quod hinc illustratur : nam Eusebius scripsit esse πρὸς δυσμὰς *ad occasum* Bethelis (uti & in illo legit Procopius noster , & legi debet) sed in Hieronymo (culpa ut opinor librariorum , de quibus ipse Hieronymus alibi conqueritur , quod in tractatus ejus menda irrepserint eorum vitio) legitur contra orientalem plagam Bethelis.

Gerar. Hinc cognominatur Geraritica ea regio quæ sita est supra Daromam distans ab Eleutheropoli versus austrum lapidibus 25. In comm. ad *Gen.* 10.

Eadem habent Eusebius & Hieronymus in Onomastico locorum.

Gerar. Civitas est Palæstinæ , unde etiam appellatur Σάλτον Γεραριτικὸν *Saltus Gerariticus circa Eleutheropolin.* In Comm. ad Paralipom. *l.*11. *c.* 14.

Gergesæi insederant Gadaræ & Gergesæ finitimam regionem & solitudinem quæ prætenditur stagno Tiberiadis . In comm. ad *Gen.* 15.

Garizim & Ebal. Siti autem montes isti sunt ab orientali parte Jerichuntis ultra locum Galgal. Cæterum Samaritæ Sicimis urbi , quæ & Sichem dicta , eos adjacere putant ; ubi videlicet Dominus apud puteum cum muliere Samaritica disseruit quæ nunc Neapolis vocatur . Nec non vero Samaria nuncupatur , siquidem mons ille quem Garizim dicunt Someri qui filium habuit Somoron dictus erat . Verum enimvero nomen illud robur suum post tempus illud quo ab Assyriorum Rege coloniæ in eam terram ductæ sunt est adeptum . Porro etiam ex vicinis gentibus , quæ cor Samaritanorum perverterunt , ut orantibus quocunque terrarum tractu aut situ essent ac preces funderent , ad montem illum respiciendum esset . Nam Gentium septuaginta sacrificuli cognito quod Ezras , qui quoniam Legem Dei idololatras lapidare præcipientem tenebat , idola abominaretur , advenisset , citra moram ædium sublimium idola convulserunt , ac in caverna quadam montis Garizim (quemadmodum traditio habet) absconderunt . Cum itaque subtus idola jaceant , quamvis id ignoraverint , eo conversi adorant . Non enim Scriptura potest fallere quæ inquit : permanserunt facientes legem Dei , & adorantes ipsorum idola . Ceterum super monte isto quem Garizim putabant cum Templum exstruxissent , ibidem vota sua faciebant . Atqui vero si Garizim & Gebal montes , qui sunt altissimi , Neapoli adjacebant quomodo fieri potest ut inferne benedictio seu maledictio superne in utraque immensa , ut etiamnum videre est , altitudine edita exaudiretur ? Cum videlicet in montem qui apud illos Garizim appellatur , sexcentorum millium & unius graduum sit adscensus . Habet insuper etiam series libri Josue , quod duo isti montes ab oriente Hierichuntis siti fuerint , ubi locus quoque Galgala qui ab urbe ad secundum lapidem distat . Sichima vero ad septentrionem & occasum Hierichuntis vergit magis ac ad quinquagesimum secundum lapidem ab ea distat . In comment. ad Deuteronom.

Multa in his notanda sunt , quæ summa tantum fastigia rerum sequendo , indicabo.

1. Montes Gerizim & Ebal collocari juxta Hierichuntem , quod jam ante Eusebius & Hieronymus statuerunt in Onomastico ad vocem Γεβὰλ , putantes male

male eos qui Neapoli adjacent his nominibus appellari. Sed contra hos est *Jud. 9.*

2. Male Neapolin eandem credi ac Samariam. Hæc res in tanta literarum luce, qua nunc fruimur, vix eget confirmatione.
3. Sacri Codicis testimonium de idololatria Samaritanorum male referri ad idola sub monte Garizim abscondita: nam contrarium ipse Sacer Codex docet idola nominatim recensens, quæ colerent, non infra terram defossa [unde enim hoc liquet, & ubi id dicitur?] sed supra terram conspicua. Verum & alii idem de Samaritanis, quod Procopius, narrant.
4. Templum exstructum fuisse in monte Garizim alter Procopius, & ipse Palæstinus uti noster, Cæsareensis quippe, negat, loquens de sua ætate; nam olim ibi templum fuisse certum est. Testantur id Josephus, & nummi veteres Flaviæ Neapolis, montem Gerizim inscriptum habentes cum templo superstructo.
5. Gradus, quibus ad verticem montes Garizim adscenditur, memorari, sed in numero erratum esse: nec enim ullus in universo terrarum orbe mons est ea altitudine: quod res ipsa clamat. Præterea αὐτόπτης auctor itinerarii veteris Hierosolymitani gradus hos fuisse numero trecentos asseverat, quod magis est veri simile: & in Nummis veteribus isti gradus conspiciuntur, quos in æs inscriptos videre est in Patini nummis coloniarum aliisque.
6. Galgalam abesse a Jerichunte 2. milliaria: quod & Hieronymus tradidit. At falsum est in sacro codice legi montes Gerizim & Ebal ad ortum esse Jerichuntis. Vide *Deut. 11. 29.*
7. Sichima i. e. Neapolin a Jerichunte abesse 52. milliaria. Quod si per Hierosolyma iter hoc instituatur secundum nostrum computum esset 58. milliarium. Sed alia & breviori via (quam hinc colligere licet 6. milliarium spatio breviorem fuisse, relicta ad sinistram Hierosolyma & ipso monte olivifero) potuit Jerichunte Bethelem iter institui.

Jabis est ultra Jordanem posita. Nunc vero vicus est ad vicesimum lapidem a Pella oppido dissitum, ad sexaginta vero adscendentibus Gerasam. In comm. ad lib. Judicum.

Hinc videretur 80. milliaria inter Pellam & Gerasam fuisse. Eusebius scribit Jabis a Pella 6. milliaria absfuisse in via quæ ducit Gerasam: sed de 60. milliaribus illic nihil.

Jerimuth ad decimum quartum lapidem ab Eleutheropoli, est circa Esthaol vicum Odollam. In comm. ad Josuam.

Eusebius & Hieronymus habent *ad quartum lapidem.*

Lachis vicus hoc tempore est qui ab Eleutheropoli ad septimum lapidem versus austrum euntibus Daromam distat. In comment. ad Josuam.

Eadem leguntur apud Eusebium & Hieronymum.

Maceda. Est sita hæc ab oriente Eleutheropolis ad octavum lapidem. In comm. ad Josuam.

Eusebius & Hieronymus idem tradiderant.

Merom. Vicus est Sebastæ ab ea ad duodecimum lapidem dissitus. In comm. ad Jos. Esse vicum eo loco, cui nomen Μέρος & *Merrus* notarunt Eusebius & Hieronymus: sed is non est idem ac מרום *Merom*: nec id, opinor Eusebius dicere voluit, qui vicos nomine affines sæpe memorat, licet ad illustrandum situm loci de quo agitur nil faciat. Et est quod ei gratias habeamus, quod multa nobis nomina locorum hoc pacto innotuerint, quæ alias æterna nocte sepulta jacuissent. Tantum abest ut illi irascar.

Salem oppidum est Sichimorum, ut perhibet Scriptura sacra. Est isto nomine vicus ab occasu Æliæ & alius isto nomine in campo Salumiæ Scythopolis. Veruntamen Josephus testatur eam urbem quæ Hierusalem vocatur revera esse Salem, & in ea regnasse Melchizedecum. In comm. ad *Gen. 15.*

Hæc corrupta ex Eusebio & Hieronymo facile restituuntur ad vocem Σαλήμ· πόλις Σικίμων, ἥτις ἐςὶ Συχὲμ, ὡς φησιν ἡ γραφή. Ἔςι δὲ καὶ ἄλλη κώμη ἐις ἔτι νῦν διαμένουσα. Hieron. *Salem civitas Sicimorum quæ est Sichem: sed & alia villa ostenditur usque in præsentem diem juxta Æliam contra occidentalem plagam hoc nomine, in octavo quoque lapide a Scythopoli in campo vicus Salumias appellatur. Josephus vero Salem esse affirmat in qua regnavit Melchizedec.* Ex hoc specimine liquet Procopium descripsisse verbo tenus Eusebium & Hieronymum; utilemque esse collationem Procopii cum illorum Onomastico, ut menda tollantur, & liqueat quomodo sua ætate Procopius in Eusebio & Hieronymo legerit.

Sichem, Sicima & Selom sunt in suburbanis Neapolis. Ab oriente Bethel &c. Bethel prius dicta est Namaus. Si quis proficiscatur ab Hierusalem Neapolim ad lapidem duodecimum dextram versus sita est. In comm. ad *Gen.* 12. Selom est Σηλώμ, Schilo, quam male confundit cum Sichem: & *Namaus* natum est ex verbis Sacri Codicis, nomen Bethel fuisse אולם לוז quod Οὐλαμμοῦς Græci scripsere.

Thabor, mons, (ita enim legendum pro Bathor, uti mox Bethor pro Beeroth) *in planitie situs est ad decimum a Diocæsaræa lapidem ab oriente*. In comm. ad librum Judicum.

Non dissentit ab Eusebio.

Thenach non cepit Manasse tribus. Nunc vicus est permagnus a Legeone ad tertium lapidem dissitus. In comm. ad lib. Judicum.

Eadem habent Eusebius & Hieronymus.

CAPUT XIV.

DE INTERVALLIS LOCORUM MEMORATIS AB ARRIANO, DIODORO SICULO, THEOPHRASTO, JUSTINO MARTYRE, ORIGENE, ET ALIIS.

Gaza & portus Gazæorum quantum abfuerint a se invicem. Arriani verba cum Strabonis collata. Lacus Samochonites quantum a mari abfuerit. Verba Theophrasti illustrata. Justini Martyris testimonium de distantia vici Betlehem ab Hierosolymis, & Origenis de Jordane examinatur. Intervalla quædam ex incerto auctore Græco.

VIdimus præcipua veterum scriptorum testimonia, quibus intervalla locorum Palæstinæ illustrantur. Hoc capite aliqua addemus, quæ sparsim hic illic offendimus in eorum scriptis ad institutum nostrum facientia. Initium ducemus ab Arriano ubi Gazam describit, *lib.* 11. de expeditione Alexandri, his verbis. Ἀπέχει ἡ Γάζα τῆς μὲν θαλάσσης εἴκοσι μάλιστα σαδίους, καὶ ἔστι ψαμμώδης καὶ βαθεῖα ἐς αὐτὴν ἡ ἄνοδος· καὶ ἡ θάλασσα ἡ κατὰ τὴν πόλιν τεναγώδης πᾶσα. *Abest Gaza a mari stadiis summum viginti, & accessus ad eam sabulosus & profundus, & mare urbi propinquum limosum est.*

Hinc videtur colligendum λιμένα Γαζαίων sive portum Gazæorum, uti loquitur Ptolemæus (vide supra *pag.* 460.) abfuisse ab urbe Gaza duo circiter milliaria Romana cum dimidio. Tantum enim valent stadia viginti. Strabo autem, cujus verba supra dedimus *pag.* 436. scribit septem stadiorum intervallum abesse Gazam a portu Gazæorum. Sed aut alteruter aut librarii erratunt, aut Gaza postea major & vicinior litori evasit. At vix dici potest majorem factam quia Strabo de illa loquitur uti erat tempore Alexandri, de qua & Arrianus, & usque ad suam ætatem eam desertam manere testatur.

Gaza quantum abfuerit ab Azoto Diodorus Siculus nos docet *lib.* XIX. *cap.* 95. Pugna enim peracta juxta Gazam, περὶ Γάζαν τῆς Συρίας, ita pergit, Τῆς δὲ μάχης τοιοῦτο τὸ τέλος λαβούσης Δημήτριος μὲν διέτεινεν εἰς Ἄζωτον περὶ μέσας νύκτας διελθὼν σαδίους ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίους. *Quum pugna hunc exitum sortita esset Demetrius quidem Azotum contendit noctu stadia ducenta & septuaginta emensus*. Idem *lib.* XIX. *cap.* 108. notavit lacum Asphaltiten a Petra urbe Arabum, quæ Arabiæ Petrææ nomen dedit, abesse stadia trecenta. Verba ejus jam notavimus supra *pag.* 92. & ibidem longitudinem lacus Asphaltitis describit quingentis stadiis, latitudinem sexaginta.

Theophrastus videtur lacum Samochoniten describere *lib.* IX. *de historia plantarum cap.* 7. Nam scribit inter Libanum & alium parvum montem [non Antilibanum] in valle quadam exigua calamum odoratum nasci juxta lacum, in palustribus quum siccantur, & occupare plus quam triginta stadia. Lacum ipsum a mari abesse notat 150. stadia. Hæc omnia satis bene conveniunt cum iis quæ de lacu Samochonite dicta sunt libro I. capite XL. Verba ipsa Theophrasti hæc sunt. Ὁ δὲ κάλαμος γίνεται καὶ ὁ σχοῖνος ὑπερβάλλοντι τὸν Λίβανον, μεταξὺ τοῦ τε Λιβάνου καὶ ἄλλου τινὸς ὄρους μικροῦ ἐν τῷ αὐλωνίσκῳ τούτῳ· καὶ οὐχ ὥς τινές φασι τοῦ Ἀντιλιβάνου· καὶ μεταξὺ τούτων ἐστὶν, ὃν αὐλῶνα καλοῦσι πεδίον πολὺ καὶ καλόν. ὅπου δὲ ὁ καλαμος καὶ ὁ σχοῖνος φύεται, λίμνη μεγάλη τυγχάνει· πρὸς ταύτην δὲ ἐν τῷ ἕλει τῷ ἀνεξηραμένῳ πεφύκασι· τόπον δὲ ἔχουσι πλεῖον ἢ τριάκοντα σαδίων· οὐκ ἔζουσι δὲ χλωροὶ, ἀλλὰ ξηρανθέντες· τῇ προσόψει δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων· εἰσβάλλοντι δὲ

εἰς

εἰς τὸν τόπον, εὐθὺς ὀσμὴ προσβάλλει, οὐ μὴν πορρωτέρω γε ἡ ἀποπνοὴ γίνεται, καθάπερ τινές φασι ταῖς προσφερομέναις ναυσὶν εἶναι πρὸς τὴν χώραν· καὶ γὰρ ὁ τόπος οὗτος ἀπὸ θαλάττης ἀπέχει πλείους ἢ ἑκατὸν πεντήκοντα σταδίους. *Calamus vero & juncus trans Libanum montem, inter ipſum Libanum, & alium quendam montem parvum, valle minima creſcunt; non, ut quidam dixere, inter Libanum, atque Antilibanum. Inter quos campus ampliſſimus & pulcherrimus eſt, quem Aulonem appellant. Qua vero calamus & juncus proveniunt, lacus amplus extenditur, juxtaque eum paluſtribus ſiccatis iſti aſſurgunt. Plus autem quam triginta ſtadiorum occupant locum. Virides nequaquam odorati ſunt, ſed ſicci: forma vero nihil ab aliis differunt. Lacum ingredienti protinus odor aſpirat, non tamen longius ſpirat, ut quidam referunt a navibus eo curſum tenentibus ſentiri. Hic enim locus plus quam centum quinquaginta ſtadia abeſt a mari.* Hinc apparet in Plinio *lib.* XII. 22. legendum *tricenis adeo* (non *ab eo*) *ſtadiis calamus & juncus odorati gignuntur*.

Juſtinus Martyr Bethleem abeſſe Hieroſolymis 35. ſtadia ſcribit, niſi corrupti ſint ejus numeri. Verum Hieronymo, Bethleemi incolæ, credendum præ Juſtino, qui ſex milliaria Romana huic intervallo tribuit: nec hic tantum ſed plures alii id affirmant, quos inter & Sulpicius Severus *Dialogo* I. §. 4. *Bethleem oppidum ab Hieroſolymis ſex millibus diſparatur*.

Origenes in Evangel. Johannis tomo VIII. Jordanem dicit diſtare Hieroſolymis ſtadiis centum & octoginta. Βηθανία γὰρ, ὡς αὐτὸς ὁ Εὐαγγελιστὴς, ἡ πατρὶς Λαζάρου καὶ Μάρθας καὶ Μαρίας, ἀπέχει τῶν Ἱεροσολύμων σταδίους δεκαπέντε· ἧς πόῤῥω Ἰορδάνης ποταμὸς ὡς ἀπὸ σταδίων πλατεῖ λόγῳ ρπʹ. *Bethania enim, uti idem Evangeliſta ait, patria Lazari, Marthæ, & Mariæ, ſtadia* 15. *abeſt Hieroſolymis, & inde* (a Bethania) *rudi calculo centum & octoginta ſtadia aberat Jordanes.* Sed hoc ſpatium juſto minus eſt, (ſcilicet πλατεῖ λόγῳ addidit) quum Joſephus centum & quinquaginta ſtadia ponat inter Hieroſolymas & Jerichuntem [quod plane convenit cum computo Itinerarii Veteris Hieroſolymitani, quod milliaria 18. dicit eſſe inter Jerichuntem & Hieroſolymas: atqui ſtadia 150. efficiunt milliaria 18. & aliquid plus, nondum tamen milliaria 19.) & a Jerichunte ad Jordanem ſtadia 60. Joſephum autem & auctorem Itinerarii Hieroſolymitani præſtat hic ſequi quam Origenem, quum illi in iſto loco fuerunt, Origenes non: quod ex hoc ipſo tomo VIII. liquet, ubi ſcribit: Δείκνυσθαι δὲ λέγουσι παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἰορδάνου τὰ Βηθαβαρᾶ, ἔνθα ἱστοροῦσι τὸν Ἰωάννην βεβαπτικέναι. *Dicunt oſtendi circa ripam Jordanis Bethabara* &c. Si ipſe vidiſſet non ita ſcripſiſſet. Vidiſſet autem quia eodem tomo dicit ſe ad loca ſancta profectum, ut Chriſti & diſcipulorum Prophetarumque veſtigia inſpiceret. Inſpexiſſet ergo ad Jordanem quoque illa loca ſi ibi fuiſſet.

Addamus excerpta ex apoſpaſmatiis incertæ ætatis quæ primus edidit Hudſonus noſter, qui præclare de re literaria meretur quod monumenta ejuſmodi in lucem protrahat, tomo IV. geographorum minorum. Μετὰ τὸ Πηλουσιακὸν στόμα τοῦ Νείλου Πηλούσιον πόλις ἐστὶ παρὰ τὴν θάλασσαν. Ἑξῆς δὲ τὸ Κάσιον ὄρος· εἶτα τὰ Ῥινοκόρουρα. Μέσον δὲ τοῦ Κασίου ὄρους καὶ τῶν Ῥινοκορούρων ἡ Σιρβωνὶς λίμνη· μετὰ τὰ Ῥινοκόρουρα ἡ νέα [ita Hieronymus quoque in libro de nominibus & urbibus ſacri codicis meminit *antiquæ Gazæ, & ejus quæ nunc cernitur in alio loco ædificata*) Γάζα κεῖται πόλις οὖσα καὶ αὐτή· εἶθ᾽ ἡ ἔρημος Γάζα· εἶτα ἡ Ἀσκαλὼν πόλις· μετὰ ταύτην ἡ Ἄζωτος· ἑξῆς ἡ Ἀκκάρων πόλις· ἔπειτα ἡ Λύδδα πόλις· εἶθ᾽ ἡ Ἰόππη· ἑξῆς ἡ Καισάρεια Παλαιστίνης πόλις· εἶθα ἡ Δῶρα· μετὰ ταύτην τὸ Καρμήλιον ὄρος, εἶτα ἡ Πτολεμαὶς πόλις· εἶτα ἡ Τύρος, ἑξῆς ἡ Σίδων· μετὰ ταύτην ἡ Βήρυτος· εἶτα ἡ Βύβλος πόλις ἐσχάτη πασῶν ἐν τῷ μυχῷ τῆς θαλάσσης· Ἡ Γενισαρὲτ λίμνη· εὖρος μέν ἐστι μʹ σταδίων, μῆκος δὲ ρμʹ· Διὰ μέσης ταύτης ῥέει ὁ Ἰορδάνης· Ἡ δ᾽ Ἀσφαλτῖτις λίμνη· εὖρος μέν ἐστι ρνʹ σταδίων, μῆκος δὲ φπʹ σταδίων. Ἡ Σιδὼν τῆς Φοίνικος (lege Φοινίκης) οὐ πλέον διακοσίων σταδίων διέχει Τύρου Hæc in ſermonem Latinum converſa ita ſe habent: *Poſt oſtium Nili Peluſiacum eſt Peluſium ad mare ſitum: deinde mons Caſius, tum Rhinocorura. Inter Caſium vero montem & Rhinocorura lacus eſt Sirbonis. Poſt Rhinocorura ſita eſt Gaza nova, quæ & ipſa urbs eſt, deinde Gaza deſerta. Dein Aſcalon urbs, poſt quam Azotus, deinde Acccaron urbs, Lydda urbs, & Joppe. Dein Cæſarea Palæſtinæ urbs, tum Dora & poſtea mons Carmelius. Porro urbs Ptolemais, Tyrus & Sidon, & Berytus, deinde Byblus ultima urbium in ſinu hoc maris ſitarum. Lacus Geniſareth latitudo eſt ſtadiorum* 40. *longitudo* 140. *Hunc medium perlabitur Jordanes. Lacus Aſphaltitis latitudo eſt* 150. *ſtadiorum, longitudo* 580. *Sidon urbs Phœnices non amplius Tyro abeſt quam* 200. *ſtadia*.

Atque ita quidem perreptavimus ea monumenta antiquitatis, quæ nobis nota ſunt, ut ex iis intervalla locorum Palæſtinæ excerperemus. In mappis noſtris nulla loca notavimus niſi quæ veteres teſtantur tot milliaria aut ſtadia (quæ in milliaria Romana

mana

mana redegimus) absuisse ab hac vel illa urbe locove. Id patet ex illa mappa, in qua per lineas, adscripto milliarium Romanorum numero, intervalla præcipua locorum digessimus. Et quoniam in una mappa citra confusionem loca omnia ita notari vix poterant, quorum situm veteres descripserunt, cetera si quæ in aliis mappis nostris notata leguntur, non est quod quis sibi persuadeat illa a nobis ibi per conjecturam aliquam, vel ad exemplum aliorum geographorum recentium, esse collocata, sed illorum situs nititur testimoniis a nobis adductis, quæ ubi extent vel ex indice videri potest, modo nomen urbis, vicive quæratur de quo quis scire velit cur eo loco collocetur. Una forsitan Samaria est cui locum in mappis nostris concessimus, de qua veterum nullus, quod sciam, tradidit quot stadia aut milliaria abfuerit ab alio certo loco. Ptolemæi enim numeri nimis corrupti sunt quam ut aliquid inde certi possit elici. Ex intervallo quo Sebaste abest a Dothaim teste Eusebio (vide supra *pag.* 498.) videlicet 12. milliaria, aliquid colligi potest: nam Dothaim erat ἀπέναντι Ἐσδραήλων *in conspectu Esdraelorum*, nec longe a Scythopoli, uti legitur in libro Judith, *cap.* 3. *comm.* 11. Plura *lib.* III. ad vocem Samaria ea de re dicentur. Ex Eugesippo, scriptore sæculi a Christo nato undecimi, tantum abesse Neapoli Samariam quantum Hierosolymis Bethlechemum discimus. At illi soli fidem haud haberemus. Idem testantur alii, & hodieque eximia rudera illic conspicua nobis illud intervallum verum esse probare videntur. Quod si quis hæc omnia conferat, videbit vix alio loco constitui debere Samariam quam illo quo nos constituimus. Ita enim & tantum aberit a Neapoli ac Eugesippus & alii tradunt, & a Dothaim aberit duodecim milliaria, uti Eusebius & Hieronymus scribunt, & Dothaim erit in conspectu Ἐσδραήλων, [quæ Stradelæ nomen gerit in mappa nostra, quod ita nuncupetur in itinerario veteri Hierosolymitano] & non longe erit a Scythopoli. Reliquum est ut omnes urbes vicosque Palæstinæ, quorum & in scriptis sacris & profanis extat memoria, peragremus.

JOS. XVIII. 8. 9.

Tunc accinxerunt se viri isti & iter capessiverunt. Josua autem iis, proficiscentibus ut regionem illam describerent, mandata hæc dedit: ite & perlustrate regionem illam atque describite: quo facto redite ad me, ut sortes ducam vobis in conspectu Dei. Iverunt itaque isti viri & perlustrarunt regionem, eamque descripserunt secundum urbes suas in septem partes in libro singulari, reversique sunt ad Josuam in castra quæ erant Schilunte. Tunc sortitione facta per Josuam in conspectu Dei, partitus est regionem inter Israelitas Josua secundum partitiones suas.

HA-

…ANÆ 1321.

EX CODICE MANUSCRIPTO HEIC EDITÆ ET IN SERMONEM LATINÚM CONVERSÆ.

SYRIA.

Nomina urbium.	Nomina scriptorum ex quibus numeri sequentes petiti sunt.	Longitudo. grad.	min.	Latitudo. grad.	min.	Clima.	Regio.	الشام							
GAZZA. Hæc est quæ Gaza dicitur Græcis & Romanis.	*Alfaras.* *Said.*	56. 56.	10. 8.	32. 32. 30.	8. 8. 0.	ex climate tertio.	ex *Palæstina.*	من فلسطين	من الثالث	ح ح 2	لب لب ل	ي ح	نو نو	اطوال سعيد	غزة
ASKELAN. Ascalon veteri nomine.	*Alfaras.* *Kias.* *& Ibn Said.*	56. 56.	30. 10 * 14 *	32. 32.	55. 10.	ex climate tertio.	ex *Palæstina.*	من فلسطين	من الثالث	نه ي	لب لب	ل ي* يد*	نو نو	اطوال قياس و ابن سعيد	عسقلان
JAPHA. Joppe.	*Alfaras.* *Albiruni.* *Kias.*	56. 56. 56.	40. 20.	32. 33. 32.	20. 8. 40. * 23. *	ex climate tertio.	ex *Palæstina.*	من فلسطين	من الثالث	ك ح م* كج*	لب لج لب	م ك نه* ني	نو نو نو	اطوال قانون قياس	يافا
CAISARIA SYRIÆ. Cæsarea maritima, quæ turris Stratonis olim dicta fuit.	*Albiruni.* *Alfaras.* *Ptolemæus.* *Kias.*	55. 57. 57. 56.	20. 30. 30. 15 * 25 *	32. 32. 33. 32.	50. 30. 15. 40. * 33. *	ex climate tertio.	ex *Palæstina.*	من فلسطين	من الثالث	ن ل يه م* لج*	لب لب لج لب	ك ل ل نه* كه*	نه نز نز نو	قانون اطوال رسم قياس	قيسارية الشام
ARSUF.	*Albiruni.* *& Ptolemæus.* *Kias.*	56. 56.	30. 15 * 50. 25.	32. 32.	45. 45. * 33. *	ex climate tertio.	ex *Palæstina.*	من فلسطين	من الثالث	مه مه* لج*	لب لب	ل يه* ن كه	نو نو	قانون ورسم قياس	ارسوف
ALRAMLA. Rama nunc vulgo dici solet.	*Alfaras.* *Kias.* *Albiruni.*	56. 56. 56.	50. 20 * 20. 28 *	32. 32. 32.	10. 35. * 40. 23. *	ex climate tertio.	ex *Palæstina.*	من فلسطين	من الثالث	ي له* م كج*	لب لب لب	ن ك* ك كح*	نو نو نو	اطوال قياس قانون	الرمله
ACCA. Acco olim & Ptolemais dicta.	*Tabula Albariri.* *Said.* *Albiruni.* *Alfaras.* *Ptolemæus.* *Kias.*	56. 53. 53. 53. 56. 54.	50. 8. 20. 15. 25. 30.	32. 33. 33. 32. 33. 33.	30. 20. 20. 30. 20. 0.	ex climate tertio.	Ex *urbibus litoralibus Syriæ.*	من سواحل الشام	من الثالث	ل ك ك ل ك 2	لب لج لج لب لج لج	ن ح ك يه كه ل	نو نج نج نج نو ند	زيج سعيد قانون اطوال رسم قياس	عكا
TZUR. Tyrus.	*Alfaras.* *Kias.*	58. 57.	35. 8 * 34 *	30. * 32. * 32. * 33. *	40. 45. * 40. *	ex climate tertio.	Ex *urbibus litoralibus regionis Damascenæ.*	من سواحل دمشق	من الثالث	م* مه* م*	ل* لب* لب* لج*	له ح* لد	نح نز	اطوال قياس	صور
NABOLOS. Flavia Neapolis, olim Sichem dicta.	*Alfaras.* *Kias.*	57. 56. * 57. *	35. 25. 30.	32. 32.	10. 8. * 27. *	ex climate	Ex *regione Jordanica.*	من الاردن	من الثالث	ي ح*	لب لب	له كه	نز نو*	اطوال قياس	نابلس

HADRIANI RELANDI PALÆSTINÆ

EX MONUMENTIS VETERIBUS

ILLUSTRATÆ

LIBER TERTIUS

DE URBIBUS ET VICIS PALÆSTINÆ.

HOc libro urbes & vicos Palæstinæ lustrare visum est, & quidem κατὰ στοιχεῖον. Recensebuntur ergo urbes vicique quorum in sacro codice fit mentio, & apud scriptores veteres profanos. Quum autem Palæstina in tres partes, primam, secundam, & tertiam divisa quoque fuerit, harum trium urbes suo loco inserentur, licet extra fines terræ tribubus Israeliticis a Mose & Josua adsignatæ fuerint. Si quæ urbes semel tantum in codice sacro commemorantur, præfigi curabimus asteriscum earum nominibus, ut primo conspectu id appareat, & eo magis miretur lector geographorum etiam magni nominis temeritatem, qui ausi fuerunt urbibus non nisi semel in serie urbium quarundam hujus illiusve tribus recensitis locum in mappis suis concedere; quod quo colore fieri possit equidem non video. Disposui autem nomina urbium secundum ordinem elementorum Latinorum, & nomina Hebræa Græca aliaque flexi ad modum illorum, literam *Ain* more veterum negligens, & literis Hebræis Cheth, Caph, aliisque illum sonum tribuens, quem maxime cum vera earum pronuntiatione convenire judicabam. Sic Chebron scribo, ad exemplum Hieronymi, quod alii Hebron & Ebron. Sed quid plura de his moneam? Qui volet pervolvat librum ipsum, & uno alterove specimine docebitur, quem morem servaverim.

Urbes ipsæ a Judæis in majores minoresque distinguuntur. כרך ipsis dicitur urbs quæ ætate imperatoris Josuæ muro cincta fuit, quod convenit cum Syriaco ܟܪܟܐ quo πόλις redditur in Novo Testamento. עיר vero urbs quæ post tempora Josuæ muro circumdata est. Urbs autem (עיר) quæ muro cincta non est nec arce instructa פרוז dicitur. כפר vicus est, plerumque exiguus, cujus incolæ se ad urbem (כרך vel עיר) conferre solebant precum publicarum fundendi causa in synagogis & litium deferendi ad judices. Quapropter dies hebdomadis secundus & quintus ימי הכניסה dies congregationis nuncupantur. Erant tamen & כפרים vici majores, in quibus erant synagogæ. Hoc ipso libro ad vocem *Caphar* plura loca notabuntur

quæ

quæ oppidorum magis quam vicorum nomen merentur, quod ex parvis initiis creverint & priſcum nomen retinuerint : quod & in nominibus urbium noſtræ patriæ cernere eſt.

Vici & villæ dicuntur, quæ Græcis κῶμαι. Suberant illæ urbi majori. Sic Joſephus *lib.* III. *de bello cap.* 15. memorat τὰς περιοίκους κώμας καὶ πολίχνας τῆς Ἰόππης. Sic *lib.* III. *cap.* 5. Οὐ μόνον αὐτὴν τὴν πόλιν [loquitur de Gadaris] ἀλλὰ καὶ πέριξ κώμας πάσας τε καὶ πολίχνας. *Non modo urbem ipſam, ſed & vicos circa eam & oppidula.* Originem hujus nominis notat Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς ad vocem κώμη. Ἐν ταῖς μακραῖς ὁδοῖς μέσα χωρία ἔκτισαν, πρὸς τὸ κοιμᾶσθαι νυκτὸς ἐπιγιγνομένης· ὅθεν καὶ ἐπικέκληται, ὡς Φιλόξενος· ὁ οἰκήτωρ ἐγκώμιος. Ἡσίοδος,

Εἴ γάρ τοι καὶ χρῆμ' ἐγκώμιον ἄλλο γένοιτο

Καὶ Κωμαῖος καὶ Κωμήτης ἀρσενικῶς &c. *In viis longis intermedia loca aptarunt capiendo ſomno nocte ingruente, unde & nomen datum eſt ei, uti ſcribit Philoxenus. Qui ea loca incolit appellatur* encomius. Heſiodus,

Si enim tibi aliquid negotium ἐγκώμιον *ſit.*

Heſychius. Ἐγκώμιον, ἔνδημον. Κῶμαι γὰρ τὰ τοῦ δήμου συστήματα. Ita legendum. Κῶμαι *ſunt ubi populus congregatur.* Videntur illa χωρία non multum diverſa fuiſſe ab iſtis *Chane*, ſive locis publicis in quibus iter facientes dormire ſolent in Palæſtina, Perſia, Armenia & alibi. Vicos plures in Palæſtina fuiſſe liquet ex Joſepho, qui ſoli Galilææ fere quadringentos attribuit [verba dedimus ſupra *p.* 183.] & Zonara, qui imperante Hadriano 985. vicos Judæorum everſos fuiſſe teſtatur, *lib.* XI. *pag.* 590. Φρούρια μὲν γὰρ αὐτῶν τὰ κρείττω πεντήκοντα κατεστράφησαν, κῶμαι δὲ πέντε καὶ ὀγδοήκοντα ἐπ' ἐννακοσίαις ὀνομαστόταται κατεσκάφησαν. *Arces eorum* L. *firmiſſimæ expugnatæ ſunt, pagi celeberrimi* DCCCC. & LXXXV. *everſi.* Hæc Zonaras hauſit ex Dione, quem Xiphilinus in epitome ſua, *pag.* 263. *edit. Stephan.* ita loqui facit: Καὶ φρούρια μὲν αὐτῶν πεντήκοντα τάγε ἀξιολογώτατα, κῶμαι δὲ ἐννακόσιαι καὶ ὀγδοήκοντα καὶ πέντε ὀνομαστόταται κατεσκάφησαν. *Quinquaginta quidem eorum arces inſignes, vici autem nobiles nongenti octoginta & quinque everſi ſunt:* a Julio nempe Severo quem Hadrianus Imperator contra Judæos miſerat. Horum vicorum pauci quidem nomine nobis noti ſunt: quos invenimus, loco ſuo in hac ſerie poſuimus. Inſeruimus etiam nomina locorum, quæ licet certo nobis non liqueret vicos fuiſſe, vici tamen eſſe poterant. Nonnunquam & urbes & vicos commemoravimus extra fines Palæſtinæ ſitos, ideo tamen, ut urbes in Palæſtinæ ſitæ inde illuſtrentur, aut aliorum errores notemus.

Videamus nunc de ſingulis aliqua. Nec enim omnia de iis, nec nihil, dicemus. Præcipue illa quæ ad ſitum & rem geographicam attinent proſequemur. In reliquis non adeo religioſe ordinem ſervabimus dicendorum, ſed fere uti illa a nobis in ſchedas relata ſunt variis temporibus ea promemus, unde lector petat quæ ſibi uſui futura exiſtimet. Errores omnium aliorum virorum qui ante nos ſcripſerunt indicare non conſtituimus. Id molem hujus voluminis nimium auxiſſet. Nec conſuetudinis noſtræ eſt magnam ſeriem clarorum hominum texere (quod facile potuiſſemus) quos erraſſe credimus. Malumus nos quidem

Parcere perſonis, dicere de vitiis.

Verum indagare ſtudemus, & neminem lædere. Errorem ipſum coarguere, ut ab eo homines avertantur, neceſſarium eſt: numerum errantium ſcire, non item. Poterit tamen lector, conferendo ſententiam aliorum cum noſtra, facili negotio deprehendere qui & quot viri erraverint. Sed nec nos ab erroribus magis liberi ſumus quam illi qui ante nos in hoc argumento verſati fuerunt, & conamur quotidie proficere ac meliora edoceri. Quare uti nec ipſi iniquius nobiſcum agi volumus, ita nec alios qui in vivis ſunt laceſſere, aut mortuorum exiſtimationem violare, placuit.

A B D O N.

Nomen hoc Hebraice ſcribitur עברון Urbs erat in regione tribus Aſer, & Levitis quidem adſignata *Joſ.* 21. 30. 1. *Chr.* 6. 74. In Onomaſtico Euſebii male ſcribitur hoc nomen ΑΡΔΩΜ, quod & ipſa literarum ſeries & verſio Hieronymi oſtendit. Videtur tamen ſcripſiſſe ipſe Euſebius ΑΒΔΩΜ, vel ΑΒΔΩΝ, ſed ablato a litera Β ductu inferiore facta eſt Ρ, & hinc ΑΡΔΩΝ ſcriptum pro ΑΒΔΩΜ. Mirum ſane in ſerie urbium tribui Aſer adſignatarum *Joſ.* 29. 22. non legi hanc urbem. Verum & Acco fuit urbs Aſeritarum, quod docemur *Judic.* 1. 31. & Achlab & Chelba, quæ tamen nec ipſæ in ſerie urbium Aſeriticarum a Joſua memorata leguntur. Ἀβδὼ & Ἀβδὼν, & Δαββὼν ſcribitur hæc urbs in verſione Græca *Joſ.* 21. 30. ſed

30. ſed Ῥαβὼθ 1. *Chr.* 6. 74. in codicibus quibuſdam. Nec tamen invenio Græco ipſos interpretes nomina urbium Aſeriticarum recenſentes urbis hoc nomine meminiſſe. Legitur apud illos nomen urbis Ῥαββὼθ *Joſ.* 19. 21. quæ *Harabbith*, הרבות Hebraeis eſt, ſed illa erat in portione tribus Jiſſaſcar. Videtur itaque urbs hæc עברון latere in urbe עברון, quæ inter Aſeriticas recenſetur *Joſ.* 19. 28. Plura de hac urbe dici vix poſſe videntur, quum nec ex ſacris literis nec aliis monumentis vetuſtis aliquid hauriri poſſit quod ad uberiorem urbis hujus deſcriptionem aut ſitum faciat. Quis ergo non miretur in mappis geographicis hanc urbem videre notatam juxta flumen non longe a Tyro, ad orientem Sarephtæ? Unde hæc conſtant? Quo auctore, quo teſte, hic ei locus tribuitur? Non ſcitur, niſi urbem hanc in regione tribus Aſer fuiſſe & datam Levitis. Quo loco ſita fuerit, an in limitibus ejus auſtralibus an ſeptentrionalibus, an in medio illius regionis aut alibi, quis affirmabit? Quam temere ergo collocatur illa urbs iſto loco, quo eam ſitam fuiſſe non magis eſt probabile quam triginta milliaribus ab illo? Atque utinam de ſola hac urbe conqueri poſſemus! Ita cum pleriſque aliis, quarum ſitus non magis certus eſt, actum videmus. Sed deſinimus querelarum. Nos pauca ſed certa innumeris iiſque incertis anteferimus, קב ונקי.

ABEL.

אבל Urbs illuſtris in terra Iſraelitica, & mater nuncupata 2. *Sam.* 20. 19. Videtur ſita fuiſſe in parte ſeptentrionali terræ Iſraeliticæ, quia Joab eam obſidens dicitur per omnes tribus Iſraelis fuiſſe progreſſus. Eadem dicitur 1. *Reg.* 15. 20. *Abel Beth Maacha* אבל בית מעכה. Fuit tamen locus Beth Maacha diſtinctus ab Abel, quod liquet ex 2. *Sam.* 20. 14. אבלה ובית מעכה *Abela & Beth Maacha*, & forſitan, ut ab aliis urbibus Abelæ nomine dictis diſtingueretur, a loco vicino Betemaacha dicta eſt urbs Abel Bethmaacha, uti Sarepta Sidonis, Thaanat Silo &c. Credidit Theodoretus *quæſt.* 39. *in* 2. *lib. Reg.* hanc urbem ſuo tempore Abelam vocatam eſſe. Εἰς τὴν Ἀβὲλ κατέφυγε πόλιν. Ἔστι δὲ αὕτη πόλις τῆς Παλαιστίνης, Ἀβελᾶ νῦν ὠνομασμένη. *Confugit in Abel. Eſt autem hæc urbs Palæſtinæ nunc Abela appellata.* Quam Abelam intelligat incertum eſt: fuere enim loca hoc nomine plura. I. Abel, vicus 6. milliaribus a Philadelphia. II. Abel, urbs, 12. milliaribus a Gadaris ortum verſus. III. Abel inter Paneada & Damaſcum. Ita Euſebius ſcribit in Onom. Valde dubito an una ex tribus hiſce eadem fuerit ac Abela Beth Maacha. Si aliqua eligenda eſſet illam quæ inter Paneada & Damaſcum eſt eligerem. Sed, ut verum fatear, quærere eam malo in Galilæa ad occidentem vel auſtrum Paneadis, quam ad ortum boreamve in via Damaſcena. Conjungitur enim cum aliis locis Galilææ, & in hiſtoria progreſſus Regis Benhadad collocatur inter Dan, quæ erat ad occaſum Paneadis, ac tractum Kinnereth ad litus maris Galilææ, his verbis 1. *Reg.* 15. 20. Miſit duces exercitus ſui contra urbes Iſraelis & percuſſit Ijon, Dan, Abel Beth Maacha, & totum tractum Kinnereth & totam terram Nephtali. Eadem hiſtoria narratur 2. *Chron.* 16. 4. & illic *Abel Maim* nuncupatur. Meretur tamen notari eſſe locum מעכת Maachath in Baſan & habitaſſe מעכתי inter Iſraelitas, nec deletos fuiſſe, *Joſ.* 13. 13. unde forſitan Abel Beth Maacha eſſe dicta poſſet. Joſepho Ἀβελμαχέα appellatur *Ant.* VII. 10. urbs munita & μητρόπολις Ἰσραηλιτῶν. Apud eundem *Ant.* VIII. 6. Ἀβελλάνη ſcribitur urbs ad regnum decem tribuum pertinens & a rege Damaſci direpta. Sed hoc nomen corruptum eſt ex Ἀβελμαχέα.

ABEL BETH MAACHA.

Eſt urbs eadem ac illa de qua mox egimus, nomine *Abel*.

ABEL HASSCHITTIM.

אבל השטים Non longe a mari mortuo ſita in ſolo palmarum ferace: cujus meminit Joſephus *l.* IV. *c.* 7. & V. 1. ſcribens, ad Jordanem Moſes congregavit populum ὅπου νῦν πόλις ἐστὶν Ἀβίλη *ubi nunc eſt urbs Abila*. De urbe Abila dicetur infra ſuo loco. Non eſt improbabile hanc eſſe Abel haſſchittim in campeſtribus Moab. Joſephus *lib.* V. *de bell. cap.* 3. jungit Ἄβιλα, Ἰουλιάδα [hæc Livias eſt] καὶ Βησιμὼθ. Erant autem omnia hæc loca vicina. Quidam putant hunc locum eſſe Abel Mizraim ad Jordanem *Gen.* 50. 11. de quo mox agetur: videturque fuiſſe ille ad oc-

casum Jordanis, quum *Abel Hasschittim* fuerit ad ortum. Josephus Abel Satim *in init. l. v. Ant.* 60. stadiis a Jordane removet. Et Eusebius ad vocem Σταγεῶ scribit eam adsitam esse monti Phogor. Videtur hic locus nomen habere ab arboribus שטים *Schittim* dictis, quarum hic copia fuit major fortasse quam in reliquis locis, vel major proceritas. Nec enim crede nullo quam hoc loco (qui non longe a Jordane fuit, uti liquet ex *Num.* 33. 49. ubi Israelitæ castra metati leguntur *a Bethjesimoth usque ad Abel Schittim*, & *Mich.* 6. 5. ubi Balac rex Moabitarum dicitur consilium contra eos cepisse, & in memoriam sibi revocarent quid gestum esset, *a Schittim usque ad Gilgalem*] provenisse : nam *per eremum montis Sina hodie quoque gignuntur*, uti tradit Hieronymus qui ad *Mich.* 6. ita hanc arborem describit: *Est autem genus arboris in eremo spinæ albæ simile, colore & foliis, non magnitudine: alioquin tam grandes arbores sunt ut latissima ex illis tabulata cædantur; lignumque fortissimum est & incredibilis levitatis ac pulchritudinis ita ut ex his etiam vasa torcularium quæ* ἄρσενας *&* θήλυας (ita nunc quoque cochleas mares & fæminas dicimus) *vocant, ditissimi quique & studiosissimi faciant*. Et idem ad *Joel.* 3. notat *hæc ligna in locis cultis & in Romano solo, absque Arabiæ solitudine non inveniri*. Quia autem arbor hæc spinæ erat similis, videtur Theodotion Schittim per ἄκανθον spinam reddidisse. Meminit etiam Plinius *lib.* XIII. *cap.* 19. & XXIV. 12. hujus spinæ quæ *in Ægypto* (nam hujus Arabicæ eremi magna pars Ægypto attribuitur) *provenit, incorrupta etiam in aquis durat, & utilissima est navium costis*. Confer Theophrastum *histor. plantar. lib.* IV. 3. scribentem ἄκανθον esse arborem e qua δωδεκάπηχυς ὕλη cæditur, nigram, & incorruptam, quæ in fabrica navium ad costas adhibetur.

ABEL KERAMIM.

אבל כרמים Sunt qui putent hunc locum, quo usque Jephta dicitur Ammonitas persecutus *Jud.* 11. 35. terræ Israeliticæ attribuendum. Ego existimo ad Ammonitas pertinuisse & recte Eusebium in Onomastico notasse ubi de hoc loco agit, ἥ ἐστὶ εἰς νυῦ κώμη ἀμπελοφόρος Ἄβελ, ἀπὸ ς' σημείων Φιλαδελφίας qui usque in præsentem diem vicus est vitifer, Abel, 6. milliaribus a Philadelphia. Esse autem Philadelphiam eandem quæ Rabbath Ammon olim dicta est constat veterum testimoniis.

ABEL MAIM.

Vide Abel Beth Maacha.

ABELMEA.

Ἀβελμέα Villula inter Neapolin & Scythopolin. Eusebius. Ibi Ἀβελνέα. legitur. Sed Hieronymus legit *Abelmea*.

ABEL MECHOLA.

אבל מחולה *Jud.* 7. 22. patria Elisæ 1. *Reg.* 19. 16. non longe a Bethsan sive Scythopoli. 1. *Reg.* 4. 12. Videtur hæc urbs collocanda in portione dimidiæ tribus Menassis cis Jordanem, nam ex eodem illo loco liquet eam vel in Jissascar vel in Menassitide fuisse. Atqui in Jissascar non fuit, [nam illa erat præfectura ordine decima, hæc autem quinta] vel si fuit, possessa certe fuit a Menassitis, uti Bethschean, Taanach & Megiddo quæ Menassitarum erant *Jos.* 17. 11. *Gen.* 50. 11. Eusebius ad hanc vocem scribit esse vicum Βηθμαελὰ in Aulone i. e. magno campo Jordanis, situm 16. milliaribus a Scythopoli austrum versus, & esse Ἄβελ νέαν (Hieronymus legit *Abelmeam*) villulam inter Neapolin & Scythopolin. Epiphanius patriam Elisæ scribit fuisse Ἀβελμεὰθ [ita corrupte hæc vox ibi legitur] oppidum γῆς Ῥεβὶμ *terræ Ruben*. Alii codices habent Ἀμεμηλ. In Chronico Alexandrino sive Paschali legitur Ἀβελμαέλ.

* ABEL MITZRAIM.

אבל מצרים Locus haud longe a Jordane. *Gen.* 50. 11. In *area Atad* גורן עטד quam vallem vel planitiem spinarum reddunt, Ἅλωνα Ἀτὰδ Græci. Sed *Atad* interpretes vertunt *Ps.* 58. 10. per ῥάμνον, & quia eodem commate illam distinguunt ab ἀκάνθαις, videtur mihi scriptores sacros, qui ἐξ ἀκάνθων Christo coronam esse paratam notant, non voluisse ῥάμνον indicare (quod Petro Bellonio visum est, quia circa

* Hic asteriscus notat nomen hujus loci semel tantummodo legi in sacro codice.

circa Hierosolymas non invenit alium fruticem spinosum, si cappares paucas excipias, quam rhamnum) nam scripsissent illi ἐκ ῥάμνȣ, puto, non ἀκάνθων. Vide *Matth.* 27. 29. Alii putant ex arbore acacia factam hanc coronam, quia illa arbor veteribus ἀκάνθη dicitur κατ' ἐξοχήν. Sed tunc ἐξ ἀκάνθης scripsissent, non ἀκάνθων. Fuerint itaque spinæ aliæ, & forte ipsæ illæ cappares spinosæ quas Bellonius ibi crescere notavit: aut aliæ minores, quæ inter segetes crescunt. Tales certe ἀκάνθαι passim memorantur in N. T. Ceterum ita dictus hic locus est a luctu Ægyptiorum. At reliquorum locorum *Abel* nuncupatorum nomen a planitie duxerim. Nam אבל Chaldæi per מישר reddunt. Hieronymus Abel Mitzraim locat ad occasum Jordanis, dictumque postea Bethaglam notat. Vide eum in Onomastico ad voces *Area Atad*: & excerpta nostra ea eo supra *pag.* 481. & ex Procopio Gazæo, *pag.* 501. Invenio & nomen אבל *Abel.* aliis locis tributum. Sic 1. *Sam.* 6. 18. אבל הגדולה ubi interpretes quidam אבן pro אבל legerunt. At hic vicus non fuit. Video & memoratum in Misna Eruvin. VIII. 7. stagnum Abel, אמת של אבל sed incertum est ubi sit quærendum.

A B E L A.

Eusebius & Hieronymus in Onomastico commemorant Abelam urbem nobilem, οἰνοφόρον dictam, quæ a Gadaris 12. milliaria aberat ortum versus: & aliam Abelam Phœnices inter Damascum & Paneada (quæ non est eadem ac Abila Lysaniæ, caput Abilenes: illa enim inter Damascum erat & Heliopolin: Vide supra *pag.* 122. & infra ad vocem *Abila*) tertiamque *Abel*, κώμην ἀμπελοφόρον, 6. milliaribus a Philadelphia, de qua vide ad voces *Abel Keramim*.

A B E S A R O S.

Ἄβεσαρος. Urbs patria primæ conjugis Davidis. Josephus *Antiquitat.* VI. 14.

* A B E T S.

Urbs in tribu Jissascar. *Jos.* 19. 20. ואבץ Quidam putant ob accentum Abetz scribi quum alias Ebetz אבץ scribatur. Sed quis id certum esse dixerit? Non enim nisi hoc loco legitur.

A B I L A P E R Æ Æ.

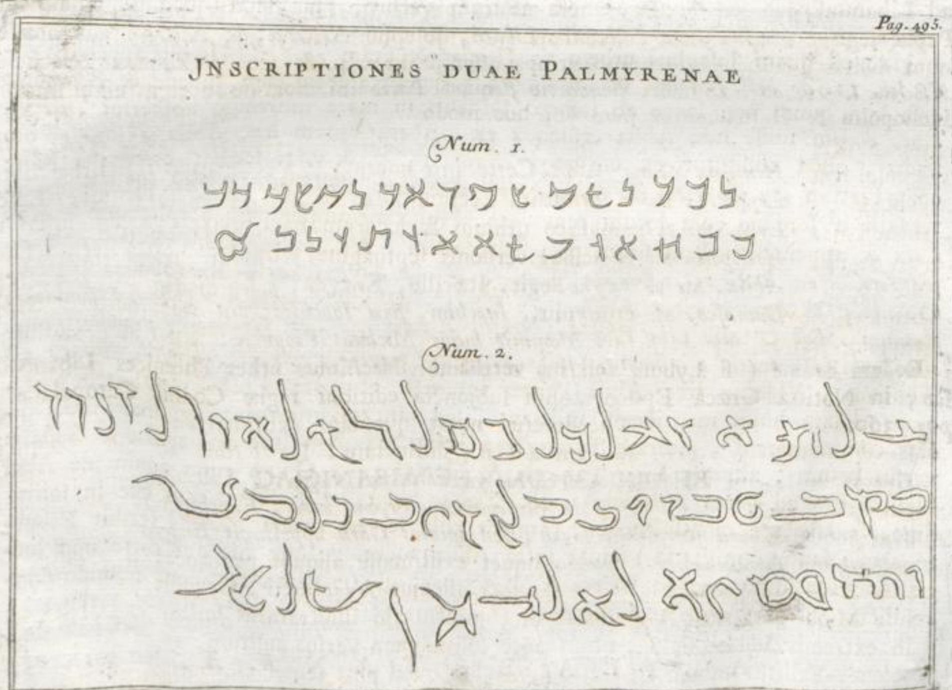
Hæc est quam Josephus urbem τῆς Περαίας & sitam κατὰ τὴν Περαίαν appellat: vide *lib.* II. *de bell. Judaico*, & *lib.* V. *cap.* 3. jungit ibidem cum Juliade & Besimoth: quæ loca quum non longe ab influxu Jordanis in mare mortuum abfuerint, in vicinia eorum fuisse hæc Abila censenda est. Aberat autem hæc Abila a Jordane 60. stadia, quod colligitur ex eo quod *Antiq.* IV. 7. & V. 1. scribat cœtum a Mose congregatum ὅπȣ νῦν πόλις ἐστὶν Ἄβιλη *ubi nunc urbs Abila est*, & 60. stadiorum intervallo a Jordane eum locum removeat. Hujus meminisse puto Stephanum ἐν Ἐθνικοῖς & appellasse urbem sitam prope Jordanem. Ἄβιλη, πόλις ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ· ἔστι δὲ καὶ ἄλλη πόλις Φοινίκης Ἄβιλα, ἐξ ἧς ἦν Διογένης ὁ διασημότατος σοφιστής. Οὐδετέρως δὲ αὕτη ἡ πόλις Ἄβιλα· τὸ Ἐθνικὸν Ἀβιληνός. *Abile. Urbs ad Jordanem fluvium. Est & alia urbs Phœnices Abila dicta, ex qua Diogenes, præstantissimus ille sophista, traxit originem. Abila autem est neutrius generis. Gentile nomen est* Abilenus. Videtur hæc Abila Peræ interiisse tempore Eusebii & Hieronymi, quod nullam hujus mentionem injiciant, sed tantum urbes duas nomine Abilæ dictas commemorent, alteram Batanææ a nobis tributam 12. milliaribus a Gadaris versus ortum, alteram inter Paneada & Damascum. Quum enim agunt de Abel Hasschittim ad voces Ἀβελσατγείν & Σατγεῖν duntaxat scribunt eam esse in solitudine, & adjacere monti Phogor, (quem alibi sc. ad vocem Δαναβὰ scribit Esbunte abesse septem milliaria) nulla facta Abilæ mentione quæ hic aut certe non longe hinc fuit. Ita nec ad vocem Ἀβελαμπελών, ubi tria loca recensent nomine Abelæ dicta, hujus Abilæ meminerunt.

A B I L A B A T A N Æ Æ.

Eusebius in Onomastico locorum & urbium meminit hujus Abilæ ad vocem Ἀσαρώθ

ρῶϑ Καρναίω, ſcribens duos eſſe vicos in Batanæa hoc nomine μεταξὺ Ἀδαρῶν (forſan Γαδάρων) καὶ Ἀ'βίλης πόλεως inter Adara & Abilam urbes. Et, ni fallor, eadem illa Abila eſt de qua ſcribit ad voces Ἀ'βὲλ ἀμπέλων· πόλις ἐπίσημος Ἀ'βελὰ οἰνοφόρος καλυμένι διεςῶσα Γαδάρων σημείοις ιβ' πρὸς ἀνατολάς. Id eſt, urbs illuſtris Abela vini fertilis dicta, diſtans Gadaris duodecim milliaribus verſus ortum. Obſerva in tranſitu ipſam vocem Ἀ'βελ nos ducere ad cogitationem de loco vitifero quum יבול הגפנים *proventus vitium* jungatur *Hab.* 3. 17. ejuſdem nempe originis erat אבל, & יבול, niſi quis malit a planitie (אבל) ducere. Hæc etiam videtur intelligenda, quum Ἀ'βίλα in notitiis veteribus eccleſiaſticis recenſetur inter urbes Palæſtinæ ſecundæ poſt Scythopolin, Pellam, Gadara & Capitoliſſam. Polybius quoque hujus Abilæ meminit, quum *lib.* v. *hiſtoriarum* Abila (ita enim hac voce utitur in plurali numero) capta memorat ab Antiocho, poſtquam Atabyrium (Tabor in Galilæa) Pellam, Camun & Gephrun ſubegiſſet: καὶ κατασχὼν ἐς τὴν Γαλάτιν [intelligit, puto, Galaaditin] κύριος γίνεται Ἀ'βίλων, *in Galatin perveniens potitus eſt Abilis*. Deinde narrat Gadara fuiſſe capta & Rabbath Ammana. Ita denique Joſephus *Ant.* XII. 3. Gadara & Abila ab Antiocho capta fuiſſe narrat. De qua igitur Abila potius hic cogitaremus quam illa Batanææ quæ 12. milliaribus diſtabat a Gadaris? Nec alia eſt Abila quæ Decapoli attribuitur in inſcriptione veteri, quæ extat *num.* 3. inter monumenta Palmyrena, quæ cum ſcholiis Eduardi Bernardi & Thomæ Smithi prodierunt, ubi legitur ΑΓΑΘΑΝΘΛΟϹ ΑΒΙΛΗΝΟϹ ΤΗϹ ΔΕΚΑΠΟΛΕΟϹ. Ita cum ο μικρῷ extat, non Δεκαπόλεως, uti edita id repræſentant: quod debeo viro mihi amiciſſimo Jano Maſſon, qui cum ex itinere Italico redux ad me inviſeret inter alia λείψανα vetuſtatis hanc inſcriptionem ex ſchedis Petri della Valle hauſtam mecum communicavit, atque ſubjunctos verſus duos Palmyrenos quos exhibet tabula adjecta in eas inciſa *num.* 1. Addidi & *num.* 2. aliam inſcriptionem Palmyrenam lapidis in villa Boſia Romæ, quæ inter Palmyrenas Sponii ſecunda eſt, ſed ab Maſſono noſtro accuratius deſcripta ex ipſo marmore. Hæc miſi ante annos aliquot Jacobo Rhenferdio, viro quem & vivum colui & nunc ereptum rei literariæ doleo, qui ſi quis alius antiquitatibus Palmyrenis illuſtrandis operam dedit, & dediſſet porro, ſi vita frui licuiſſet. Conjecerat vir egregius *in Periculo Palmyreno*, alphabetum illius linguæ 22. literis conſtare. Id poſtea firmatum inveni apud Epiphanium *lib. adv. hæreſes*, qui 22. literis conſtare τὴν βαϑυτάτην Παλμυρηνῶν διάλεκτον ſcribit. Lingua ipſa Syriaca fuiſſe videtur. Theodoretus huc facit ſcribens *quæſt.* 19. *ad librum Judicum*: Ὀ'σρονοὶ καὶ Σύροι καὶ Ἐ'υφρατήσιοι, καὶ Παλαιςινοὶ, καὶ Φοίνικες τῇ Συρίων χρῶνται φωνῇ.

Pag. 495.

Redeamus ad Abilam. Pella, Gadara, Canatha, Philadelphia, Damafcus aliæque urbes huic noftræ vicinæ inter Decapolitanas recenfentur a Plinio; adeoque non videtur fi aliqua Abila Decapolitana dici debeat, alia ab hac Abila diverfa quærenda. Quidni ergo, dicet aliquis, Plinius hujus Abilæ inter Decapolitanas meminit? Ipfe nimirum notat in numero oppidorum non omnes eadem obfervare. Si quis tamen exiftimet Abilam hanc Decapolitanam effe illam quæ inter Heliopolin & Damafcum recenfetur in itinerario Antonini, fruatur, per nos licet, judicio fuo. Habebit & Plinium faventem aliquo modo, qui ubi de urbibus Decapolitanis egiffet, Abilæ mentionem facit his aut immixtæ aut vicinæ *l.* v. *c.* 18. his verbis: Intercurfant cinguntque has urbes tetrarchiæ, regionum inftar fingulæ, & in regna contribuuntur, Trachonitis, Paneas, in qua Cæfarea cum fupra dicto fonte, Abila, Arca, Ampeloeffa, Gabe. Nimirum quia Ἀβιληνὴ fuit tetrarchia, & hic cum Paneade & Arca recenfetur, videretur Abila Libanefia intelligenda. Obftant tamen alia & nobis favent, quod Abila XVIII. milliaribus feptentrionalior Damafco non videatur Decapolitanis poffe adnumerari, quod Ampeloeffa & Gabe ad loca auftraliora nos ducant, quod denique Abila noftra regioni illi, in qua Gadara, Pella, Dion, Hippos aliæqne Decapolitanæ ab ipfo Plinio recenfitæ inveniuntur, propior fit, aut, ut Plinii verbis utar, intercurfet vere aliquas harum urbium & cingat.

Jungimus his Abilis aliam hoc nomine apud fcriptores Græcos cognitam, dein perrecturi ad alia ut diftinctius liqueat quæ & quot Abilæ fuerint, & clarius intelligamur quum de locis Abel nuncupatis in Sacro Codice loquimur eaque cum una alterave harum Abilarum conferimus.

ABILA AD LIBANUM.

Non infero hanc urbem huic indici quod exiftimem eam inter urbes terræ Ifraeliticæ, uti tribubus XII. forte adfignata fuit, locum habuiffe, fed partim ut iis me opponam qui eam inter urbes hujus terræ recenfent, partim ut tollatur omnis confufio & accuratius liqueat difcrimen inter hanc & alias eodem nomine dictas, quum videam viros infignes hanc Abilam cum aliis confundere, quod forfitan rebus gravioribus intenti tantum fibi non conceffèrint otii ut veterum teftimonia examinarent viderentque quid uni, quid alteri, quid denique tertiæ, Abilæ conveniat. Fuit itaque Abila quædam in Libano vel ad Libanum fita, quæ vel hoc folo fatis diverfa effe ab Abila Peræ & Batanææ intelligitur, quod neutra poffit dici fita fuiffe ad Libanum, fed longe inde remota auftrum verfus. Huc facit quod in gloffario Papiæ legitur *Abila, Sabæi, Getuli, Libani.* Jofepho Ἄβελλα, & Ἄβελλα ad Libanum dicitur, & adjecta regno Agrippæ *Antiq.* XIX. 4. & XX. 5. Zonaræ quoque Ἄβελλα *l.* VI. *pag.* 287. In Itinerario, quod Antonini nomine notum eft, inter Heliopolin & Damafcum collocatur, hoc modo

Hemifa. M. P. XVIII.
Laudicia. M. P. XVIII.
Lybo. M. P. XXXII.
Heliopoli. M. P. XXXII.
Abila. M. P. XXXVIII.
Damafco. M. P. XVIII.

Eodem ordine (fi Lybum tollas) recenfetur hæc inter urbes Phœnices Libanefiæ, in Notitia Græca Epifcopatuum fubjuncta editioni regiæ Codini Curopalatæ *pag.* 360.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΦΟΙΝΙΚΗϹ ΛΙΒΑΝΙϹΙΑϹ

Ἔδεσα μητρόπολις.
Λαοδίκεια.
Ἡλιούπολις.
Ἄνβιλλα.
Δάμασκος.

Hæc Ἄνβιλλα non eft alia quam Abila. In tabula quoque itineraria veteri, quæ vulgo Peutingeriana audit, inter Damafcum & Heliopolin Abila interponitur. Nec

eft

est hæc diversa ab Ἄβιλα quæ a Ptolemæo in Cœlesyria locatur, septentrionalior Damasco, & ab eodem Ἄβιλα Λυσανίου Abila Lysaniæ dicitur, unde *Luc.* 3. 1. Lysanias Ἀβιληνῆς tetrarcha appellatur. Suidas hanc Abilam Phœnices appellat, Ἄβιλα, πόλις Φοινίκης ἐξ ἧς ἦν Διογένης, ὁ διασημότατος σοφιστής. Τὸ ἐθνικὸν Ἀβιληνός. *Abila, urbs Phœnices, unde erat Diogenes, celeberrimus sophista. Nomen gentile inde ductum est* Abilenus. Habet hæc ex Stephano. Ex quibus perspicuum esse arbitror hanc Abilam ad Libanum non pertinere ad terram Israeliticam sive illam quam Deus tribubus duodecim assignavit, & male haberi pro eadem ac aliqua ex iisquibus in scriptis veteris Instrumenti nomen אבל *Abel* datur. Quis enim urbem ad plagam septentrionalem Damasci, urbis Syriæ, & XVIII. inde milliaribus dissitam, credat ad terram Israeliticam pertinuisse? Certe non ego. Nec magis illa confundenda est cum Abila Batanææ aut Perææ, quem tamen errorem multi iique viri eximii errarunt. Huic Abilæ, vel regioni ipsi, nummum Caracallæ, tribuo, cui inscriptum Ἀβιληνίων. Uti enim a Ῥήνη fit Ῥήνιος & a Πυλήνη Πυλήνιος, Πριήνη Πριήνιος, ita ab Ἀβιλήνη Ἀβιλήνιος. Nec insolens est nomina gentium in nummis legere, Κομμαγηνῶν, Θεσσάλων, Κρήτων, & alia. Non accedo itaque Holstenio in notis ad Stephanum voc. Ἄκη monenti male scribi Ἀβιληνίων.

Hujus Abilæ mentio videtur fieri in actis Concilii Chalcedonensis, inter Oecumenica quarti, *tom.* IV. *Conciliorum generalium*, *p.* 80. ubi hoc ordine Jordanes Abilæ episcopus recensetur inter alios Phœnices episcopos, unde liquet nullam quam hanc Abilam intelligendam.

Πορφυρίου Βοτρύων.
Φωσφόρου Ὀρθοσιάδος.
Ἰωσὴφ Ἡλιουπόλεως.
Ἰορδάνου Ἀβίλης.
* *
Εὐφρονίου πρεσβυτέρου ἐπέχοντος.
τὸν τόπον Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἄρκης.

Viden, ut post episcopum Heliopolis collocetur. Pro Βοτρύων legitur in actione sexta hujus Concilii *pag.* 587. Βοτρυῶνος, sed male. Ibidem Βίλης pro Ἀβίλης legitur, & in Latina versione actionis secundæ concilii Chalcedonensis est *Jordane Abilæ Syriæ*. Pro Ἄρκης, quod nomen notissimum urbis est Phœnices, in codicibus quibusdam Latinis *Arphis* & *Arces* legitur: suspicareturque aliquis hic innui Arcen Phœnices, sed est Arce Armeniæ secundæ. Erat enim Heraclius episcopus Arces in Phœnice [Heraclitus appellatur quoque] quum Johannes episcopus erat Arces in Armenia, qui ipse subscripsit epistolæ nomine episcoporum Armeniæ secundæ. Vide tom. IV. conciliorum generalium *pag.* 952.

A B I L A.

Sedes episcopalis Palæstinæ sæculo æræ Christianæ sexto.

Legitur & in actis concilii Hierosolymitani habiti anno æræ Christianæ 536. nomen Ἀβίλη, (in epistola Johannis Hierosolymitani inserta actis concilii Constantinopolitani Ἀβέλη scribitur) uti urbs una ex urbibus Palæstinarum trium. Ubi fuerit, non patet. Posset esse eadem ac Abila Batanææ. Dabimus seriem urbium, in qua legitur. Fuere autem hæ urbes aut primæ aut secundæ aut tertiæ Palæstinæ, & quidem episcopales.

E X C E R P T A.

Ex epistola Johannis Hierosolymitani inserta actis Concilii Constantinopolitani Tom. V. conciliorum generalium p. 192.

Nota episcoporum & primæ & secundæ & tertiæ Palæstinæ nomine illam epistolam scriptam esse.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος τῆς Καισαρέων.
Θεοδόσιος τῆς Σκυθοπολιτῶν.
Ζηνόβιος Γαμνίας.

Ἰωάν-

Ἰωάννης Τιβεριάδος.
Πολυχρόνιος (1) Ἀρεοπόλεως.
Εὐστάθιος Ἀνθηδόνος.
Προκόπιος τῆς Νεκπολιτῶν.
Στέφανος τοῦ (2) Μαιοῦμεν Ἀσκάλωνος.
Πέτρος Ἐλούσης.
Μαρκελλῖνος (3) Νεοκαισαρείας.
Γρηγόριος Ἐλευθεροπόλεως.
Ἰωάννης (4) Ἱεριχούντων.
Ἀντωνῖνος Ἀσκάλωνος.
Ἰωάννης (5) Μονοΐδος.
Παῦλος Πέλλης.
Ἀλφειὸς Συκαμαζόνος.
Βάσσος Καπετωλιάδος.
Προκόπιος Μαιουμᾶ Σάζης.
Ἰσίδωρος τῆς Ζωρηνῶν.
Οὐάλης τῶν Παρεμβολῶν.
Πέτρος Φενοῦς.
Ἐπιφάνιος Ῥαφίας.
Ἡλίας Ἰόππης.
Προκόπιος Ἀμαθούντων.
Σολομὼν Ἀβέλης.
Κόνων Ἵππων.
Λεόντιος Σωζούσης.
Κυρίλλος Γαζαίων.
Στέφανος (6) Ὀράων.
Μέγας τῆς Μαξιμιανουπολιτῶν.
Γρηγόριος (7) Βακάθας.
Βαρώχιος Δώρων.
Ἀπολλώνιος τῆς Διοσπολιτῶν.

Pag. 201. Quatuor episcoporum nomina extant, qui sub Tyro metropoli sunt.

Ἀνδρέας ἐπίσκοπος τῆς Σιδονίων πόλεως.
Ἰωάννης τῆς Πτολεμαίων.
Θεόδωρος τῆς (8) Πορφυρεῶνος.
Ἡλίας (9) Ζηνοπολιτῶν.

EXCERPTA.

ex actis concilii Hierosolymitani anno Christi 536. Tom. V. Concil. pag. 284.

Omnes trium Palæstinarum Episcopi.

Πέτρος Ἱεροσολύμων.

Ἤλιας

(1) In quibusdam codd. Latinis legitur *Aureliopolitanus*. An forte eo spectant, quæ Eusebius in Onomastico ad vocem *Ariel* notat?

(2) In Latino est *Majumæ Ascalonis*. Non erat episcopus Ascalonis: hic enim mox sequetur, sed Majuma a loco vicino cognomen accipit, uti Sarepta Sidonis. Et mox *Majuma Gazæ* memorabitur. Fuere ergo duæ *Majumæ*. Et Majuma quidem Gazæ Episcopum habuit ab Episcopo Gazæ distinctum, uti Sozomenus tradit *lib*. v. 3. & hic quoque mox memoratur Cyrillus Gazæorum.

(3) Forte Διοκαισαρείας.

(4) Ita infra Ἀμαθούντων, pro Ἀμαθοῦντος, & Ἐσβούντων in epistola Martini Papæ scripta Θεοδώρῳ Ἐπισκόπῳ Ἐσβούντων.

(5) Lege Μηνοΐδος. Infra de illa vide.

(6) Forte Ἀδάρων. Vide infra *pag*. 532. in Concilio Hierosolymitano Στέφανος Ἄρδων. Holstenius in notis ad Caroli a S. Paulo Geographiam Sacram *pag*. 305. scribit Stephanum hunc Doranum non Oranum appellandum fuisse: quod mihi non probatur ob mox dicenda, nam sequitur Δώρων episcopus.

(7) Hæc *Bacatha* ex Epiphanio nota sunt. Vide infra.

(8) Appellatur *pag*. 6. Πορφυρεὼν ἐπαρχίας Φοινίκης παράλου.

(9) Appellatur *pag*. 204. 209. episcopus τῆς Ῥαχλινῶν & in quibusdam codd. Latin. *pag*. 201. *Cynopolitanus*. In Concilio Constantinopolitano secundo distincte memorantur Gennadius Episcopus Zenopolitarum & Anastasius episcopus Rachlæ. Erat *Zenopolis* urbs Pamphyliæ adeoque sub Tyro metropoli non fuit & huc non pertinet. Ita appellatur in serie Episcoporum qui interfuerunt Concilio Constantinopolitano secundo, Tom. V. Concil. *pag*. 583. Et urbs *Rachlenorum* sita erat in provincia Tyriorum, uti ibidem dicitur *pag*. 584. Sunt itaque loca diversa: quare hic nomen unius episcopi excidisse suspicor.

Ἠλίας Καισαρείας.
Θεοδόσιος Σκυθοπόλεως.
Ἰωάννης Τιβεριάδος.
Στέφανος (1) Σαριφαίας.
Ἀναστάσιος (2) Γαβῶν.
Ἐπιφάνειος Ῥαφείας.
Ἠλίας Ἰόππης.
Ἰωάννης Αὐγουστοπόλεως.
Νικόστρατος Ἀβίλης.
Λάζαρος Ἀζώτου.
Λεόντιος Σωζούσης.
Στέφανος Ἄρδων.
Ἀναστάσιος Ἐλευθεροπόλεως.
(3) Γρηγόριος Ἱεριχούντων.
Ἠλίας Ἀρεοπόλεως.
Ἰωάννης (4) Δοάρων.
Δημήτριος Χαρακμόβων.
Στέφανος τῆς (5) Μηνυτῶν.
Μανουήλιος τοῦ (6) Βιτυλίου.
Ἀναστάσιος Ἰωτάβης.
Ζηνόβιος Ἐλούσης.
Μαρκιανὸς Γάζης.
Θεόδωρος Πετρῶν.
Ζηνόβιος Νικοπόλεως.
Ἀράξιος Γαδάρων.
Προκόπιος (7) Ἐλενουπόλεως.
Κυριακὸς Διοκαισαρείας.
Βάραχος τῆς (8) Βακάθων.
Διονίσιος Ἀσκάλωνος.
Ἰωάννης Φαινοῦς.
Μακάριος (9) Ἀρινδήλων.
Ἰωάννης Νέας πόλεως.
Βασίλειος Συκομάζονος.
Πέτρος τῶν Παρεμβολῶν.
Ζαχαρίας τῆς (10) Λιβισίων.
Δόμνος Μαξιμιανουπόλεως.
Πελάγιος Σεβαστῆς.
Στέφανος τῆς Ἰαμνιτῶν.
Παρθένιος (11) Ἐξάλους.
Θεόδωρος Γαδάρων.
Παῦλος τοῦ Αἰλᾶ.
Θεόδωρος (12) Ἰππηνῶν.
Θεοδόσιος Καπετωλίου.

Διονύ-

(1) In Latin. Scarphienſis & Sariphæenſis. Mentio fit illius urbis in hiſtoria martyrii 20. Patrum Lauræ S. Sabæ, quam conſcripſit ipſorum æqualis Stephanus Monachus.
(2) In Latin. Gabenorum.
(3) Supra Gregorius dicitur eſſe epiſcopus Eleutheropoleos.
(4) F. Ζοάρων, vel Δώρων. At illud præfero. Δοάρων manere poſſet, ſi non conſtaret hos omnes fuiſſe Epiſcopos Palæſtinarum, nam in Cappadocia ſecunda urbs eſt Δόαρα, unde Ἐπίσκοπος Δοάρων nuncupatur in Concilio Conſtantinopolitano tertio, Tomo VI. Concilior. Gener. *pag.* 1042. 1068. & 1202. Sed fuit tum Epiſcopus Δώρων, & *in epiſt.* IX. Martini Papæ mentio fit Stephani epiſcopi τῆς Δωριτῶν πόλεως *Dorenſium urbis*.
(5) Intelligit puto Μηνοίδα.
(6) *Bethel*.
(7) De hac Helenopoli vide ſupra *pag.* 211.
(8) Credo Βακάθων legendum. Fateor illius Epiſcopus mox dictus eſt Gregorius: ſed nomina aliquando loco ſuo mota ſunt. Confer, ut hoc videas, ſeriem hanc cum præcedenti. Cæterum in epiſtola quinta Martini Papæ ſcripta ad Johannem Epiſcopum Philadelphiæ nomen hujus loci recte ſcribitur: *hortati ſumus Deo amabiles Epiſcopos, ipſum dico Theodorum Esbuntiorum & Antonium Bacatorum, adeſſe in omnibus ac pro viribus inſervire hujuſmodi ſpirituali voluntati tuæ, quibuſcum & Georgium dilectum presbyterum & archimandritam & Petrum Chriſti amantem, Adraenſem nempe, ac omnino eos, qui in illis partibus fidem Dei verumque zelum habent*. In Græco contextu eſt Ἐσβούντων & Βακαθῶν, ac Ἀδραῶν. Similiter in ejuſdem epiſtola VII. ſcripta *Antonio Bacathorum Epiſcopo*.
(9) Hæc Ἀρεοπόλα ante dicta ſunt.
(10) Libiadis.
(11) Meminit Euſebius in Onomaſtico, voce Ἀκσάφ, ſed ibi male Ἐξαδοὺς legitur pro Ἐξαλούς.
(12) In quibuſd. Latinis *Ipſenorum*, puto pro *Hippenorum*, Ἱππηνῶν.

Διονύσιος Α᾽μαθὄντων.
Δωρόθεος Α᾽νθηδόνος.

A B U M A.

Α῎βȣμα. Urbs e qua oriunda eſt mater regis Jojakim. Joſephus *Ant.* x. *6.* 2. *Reg.* 23. *36.* רומה *Ruma* appellatur.

* ACCO, quæ & PTOLEMAIS.

Nomen hujus urbis non videtur legi in codice ſacro niſi *Jud.* I. 31. & inde liquet in regione tribus Aſcher fuiſſe; notatur enim Aſcheritas non expuliſſe incolas Acco, Tzidon, Achalab, Aczib, Chelba, Aphec & Rechob. In Græca verſione nomina illarum urbium ita ſcribuntur, inſerta urbe Dor, Α᾽κχώ, Δώρ, Σιδών, Δαλάφ, Α᾽σχαζὶ, Χεβδὰ, Ναὶ, Ε᾽ρεώ. Inter urbes Aſcheriticas *Joſ.* 19. 25. &c. nulla fit mentio urbis hoc nomine: verum in Græca verſione video pro nomine urbis עמה, quod commate 30. legitur poſt Ecdippam, ſcriptum Α᾽ρχὸβ, & in aliis codicibus Α᾽κώμ, quæ non multum abeunt ab Α᾽κχώ.

Suſpicor urbis hujus nomen latere in *Mich.* I. 10. licet vulgo ibi eſſe non credatur. Frequenter eo in capite utitur Propheta paronomaſiis, בגת inquit, אל תגידו *In Gath id ne annunciate*, בכו אל תבכו id eſt, me interprete, *in Acco ne flete*, id eſt, ne indicia doloris veſtri edite in illa urbe, quæ uti Gath ad auſtrum, ita ipſa ad ſeptentrionem a gentibus, hoſtibus noſtris, incolitur. Inter תבכו (vel radicem ipſam בכה) & בכו elegans eſt paronomaſia. Et quum plene ſcribendum fuiſſet בעכו, ע eliditur, uti videmus factum in voce בעלה quæ & בלה ſcribitur: in ארבסר pro ארבע עשר, in מברא pro מעברא, מרניך pro מערניך & plurimis aliis vocibus, quæ ſatis notæ ſunt: quod eo minus incommodi ſecum fert quod inter pronunciationem vocum בכו & בעכו vix diſcrimen audiri queat. Et videtur quidem mihi longe elegantior ſenſus hinc emergere, *In Gath id ne nunciate*, *in Acco ne edite ejulatum*, quam ſi dicatur, *In Gath id ne nunciate*, *flendo ne flete*, maxime quum hic multa paucis complecti nervoſe ſtudeat Propheta. Confer denique hæc verba cum loquendi modo ſimili qui conjecturam noſtram firmabit, 2. *Sam.* I. 20. אל תגידו בגת *ne notum facite hoc in Gath* [eſt eadem phraſis qua noſter utitur, cui ſimilem addi & æque emphaticam conveniens erat, ne videretur ex hoc loco libri *Samuelis* tantummodo hoc acumen mutuatus, quod mihi videtur obtundi aliquo modo ſi ſequatur phraſis languidior, *flendo ne flete*, ſed vim novam atque elegantiam accipit per adjectum *in Acco ne flete*] *ne annunciate in plateis Aſcalon*. Favent mihi codices Græcæ verſionis quæ hic habet (Hieron. legit in iis Βακεὶμ) οἱ ἐν Α᾽κεὶμ, *illi qui in Acim habitant*. Lege Α᾽κώ. Certe pro nomine loci acceperunt. Judithæ libro *cap.* 3. I. urbs Acco Ο᾽κίνα ſcribitur. Lectum forte & illic Α᾽κεὶμ. Denique Euſebius pro me facit qui Onomaſtico urbium & locorum hanc quoque vocem inſeruit, quod docet jam olim in codicibus verſionis ſeptuaginta viralis dictæ ita lectum fuiſſe uti & Theodoretus οἱ ἐναχὶμ legit. Ita ille, Ε᾽ναχεὶμ, ἢ Ε᾽μβακεὶμ. Μιχαίας. Α᾽κ. καὶ Συμμ. ἐν κλαυθμῷ. Hieronymus. *Inachim*, *ſive Ibachim*, *pro quo Aquila & Symmachus tranſtulerunt in fletu*. *Meminit hujus Michæas Propheta*. Niſi illi crediſſent in בכו latere nomen loci, non ita vertiſſent οἱ ἐν Α᾽κεὶμ. Ita quoque *Gen.* 41. 2. באחו reddidere ἐν Α῎χει.

Huc etiam facit quod Theodoretus notat quoſdam exiſtimaviſſe voce בעכי ſive Ε᾽νακὶμ ſignificari urbem aliquam a Gath diſtinctam. Ita ſcribit ad hunc locum. Ε᾽νακὶμ δὲ ȣ᾽χ᾽ ὥς τινες ὑπέλαβον ἄλλη τις πόλις ἐςὶ παρὰ τὴν Γὲθ ἀλλὰ τȣ̀ς ἐνοικȣ̃ντας τὴν Γὲθ Ε᾽νακὶμ ὀνομάζει ὡς Ε᾽νὰκ τȣ̃ γίγαντος ἀπογόνȣς ὄντας. *Enacim vero non uti quidam putarunt alia urbs eſt a Gath*, *ſed incolas Gath appellavit Enacim*, *quod ab Enac gigante genus ducerent*. Unde liquet exiſtimaſſe aliquos per voces οἱ Ε᾽νακὶμ vel οἱ ἐν Ακὶμ intelligendos eſſe incolas loci alicujus Α᾽κὶμ dicti. Cyrillus verba quidem ipſa Michæ citans οἱ Α᾽νακεὶμ, & in commentario illuſtraturus ſcribit eſſe oppidulum in extremis Judææ finibus ſitum ante ſolitudinem verſus auſtrum, ſacra Moabitarum colens. Fallitur tamen in ſitu aſſignando, quod plus ſemel ei contigit. Geographiæ enim terræ ſanctæ parum gnarus videtur fuiſſe. Sufficit nobis eum quoque crediſ-

ſe ſub hac voce עכו latere nomen urbis, & vidiſſe ſenſum poſtulare urbem iſtiuſmodi quæ ſacris Gentium eſſet addicta. Deprehendi apud eundem Cyrillum vocem Ἀνακέμ poſitam pro eo quod in contextu Hebræo 1. *Reg.* 15. 22. legitur אין נקי *non erat immunis*: ubi videmus adjectum M, quod in Hebræo non conſpicitur: unde ferme crediderim legiſſe interpretes Græcos in Micha בעכי pro בַּעכו, & illud expreſſiſſe per Ἀκέμ, eodem modo uti אין נקי Ἀνακέμ. Vide Cyrillum in Commentar. ad Micham *pag.* 457.

Græci ipſi, quamvis nomen recens Ptolemaidis frequentaverint, non ignorarunt nomen priſtinum עכו Acco, quod Ἄκη pronuntiarunt, more ſuo Græcam voci originem tribuentes. Ita legitur in Etymologico magno. Ἄκη, πόλις Φοινίκης, ἡ νῦν καλουμένη Πτολεμαΐς. Οἱ δὲ Ἀκὴν φασὶ καλεῖσθαι τὴν ἀκρόπολιν τῆς Πτολεμαΐδος, ὅτι Ἡρακλῆς δηχθεὶς ὑπὸ ὄφεως καὶ ἐν αὐτῇ θεραπευθεὶς Ἀκὴν ἐκ τοῦ ἀκεῖσθαι προσηγόρευσε τὸν τόπον. *Ace. Urbs Phœnices, quæ nunc Ptolemais appellatur. Quidam dicunt arcem Ptolemaidis appellatam eſſe Acen, quod Hercules a ſerpente ictus & illic ſanatus a voce* ἀκεῖσθαι *eum locum ita nuncupaverit.* Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς ad vocem *Ptolemais.* Πτολεμαΐς, πόλις Φοινίκης. Ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Ἀκή, ἀπὸ τῆς ἰάσεως τοῦ γενομένου δήγματος Ἡρακλεῖ ὑπὸ ὄφεως. *Ptolemais, urbs Phœnices. Olim Ace appellabatur a curatione plagæ Herculi inflictæ a ſerpente.* Mirum eſt Stephanum ibi non meminiſſe alius Ptolemaidis in Libya quæ olim Βάρκη dicta fuit. Suidas. Βαρκαίοις, Λιβυκοῖς. Βάρκης γὰρ πόλις Λιβύης ἡ νῦν Πτολεμαΐς καλουμένη. Plinius, Strabo & alii ejus meminerunt: ſed Ptolemæus Barcen a Ptolemaide diſtinguit, quia portus erat & urbs. Ad vocem *Ace* hæc habet Stephanus. Ἄκη πόλις Φοινίκης· αὕτη Πτολεμαΐς ἐκαλεῖτο. Κοιλοσυεῖται δ' αὐτοὺς ὠνόμαζον (quum poſtea incolas Ἀκαίους dictos tradat, hæc mendoſa ſuſpicor & legendum Κοιλοσυρεῖται δ' οὕτως ὠνόμαζον, Cœleſyrii eam ita appellarunt nempe Ptolemaidem) Κλαύδιος δὲ Ἰούλιος ἐν πρώτῃ φοινίκων φησὶν, ὅτι ἐκλήθη ἀπὸ Ἡρακλέους.... *Ace, urbs Phœnices . . . illa Ptolemais appellata fuit. Cœleſyritas eos appellarunt. Claudius vero Julius l. 1. Phœnic. refert ab Hercule eam nomen accepiſſe.* Poſtea narrat Herculem oraculo monitum ut ortum verſus proficiſceretur uſque dum flumen inveniret & herbam illic creſcentem, colocaſiam, quæ vulneri ejus medelam afferret; veniſſe autem ad flumen Belum, qui juxta Ptolemaidem labitur, & illam herbam ibi inveniſſe. Multa de colocaſia ad illuſtrationem hujus loci contulit vir πολυμαθέστατος Claudius Salmaſius in exercitationibus Plinianis, & illam quam Stephanus deſcribit eſſe dracunculum oſtendit. Scripſi nuper ad quoſdam ex incolis montis Carmeli, in quorum conſpectu Belus labitur, ut viderent an hoc quoque tempore illa herba ibi creſceret. Harpocration in Lexico. Ἄκη, πόλις αὕτη ἐν Φοινίκῃ. Δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς Κάλλιππον, ἣν Νικάνωρ ὁ μετονομασιῶν γεγραφὼς καὶ Καλλίμαχος ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τὴν νῦν Πτολεμαΐδα καλουμένην φασὶν εἶναι. Δημήτριος δὲ ἰδίως τὴν ἀκρόπολιν τῆς Πτολεμαΐδος πρότερον Ἄκην ὠνομάσθαι φησίν. *Ace, urbs eſt in Phœnice, Demoſthenes ejus meminit in oratione contra Callippum. Nicanor qui metonomaſias ſcripſit & Callimachus in commentariis eam eſſe quæ nunc Ptolemais nominatur tradunt. Demetrius autem proprie arcem Ptolemaidis olim Acen dictam ſcribit.* Suidas eadem fere habet, & compendium feciſſe videtur verborum Harpocrationis. Ἀκή, πόλις ἐν Φοινίκῃ, ἣν οἱ μὲν τὴν νῦν Πτολεμαΐδα καλουμένην οὕτω πάλαι φασὶν ὀνομάζεσθαι. Δημήτριος δὲ οὐ τὴν πόλιν ἀλλὰ τὴν ταύτης ἀκρόπολιν. *Ace, urbs eſt Phœnices, quam nunc quidem aliqui putant Ptolemaida appellari. Demetrius vero non urbem, ſed arcem ejus ſic vocari tradit.*

A ſcriptoribus Romanis Ptolemais fere dici conſuevit, (atque ita etiam *Act.* 21.7. dicitur) & in nummis appellatur *Colonia Ptolemais*. Erat enim colonia Claudii Cæſaris, teſte Plinio. Nummum Caracallæ, in quo caput Serapidis, & COL. PTOL. vide in Patini *Nummis æreis Impp. pag.* 239. & apud eundem nummum Getæ cum inſcriptione COL. PTOL. colono boves agente. Extat & in cimeliarchio Wildiano nummus inſcriptus COL. PTOL. HΞC. i. e. *Colonia Ptolemais, anno* 268. [& caput aeræ eſt a. v. c. 706.] & repræſentans Fortunam in templo, ab altera parte inſcriptus IMP. C. M. AVR. ANTONINVS. Hujus imaginem vide in Noriſii *epochis Syro Macedonum, diſſert.* IV. In numiſmatibus æreis coloniarum Vaillantii nummus Claudii conſpicitur cum literis COL. PTO. *Colonia Ptolemais*, *pag.* 100. & ſimilis Neronis *pag.* 124. qui tamen COL. PTOL. præfert & præterea DIVOS CLAVD. At elegans inprimis nummus Trajani eſt, ab eodem *pag.* 148. & Hadriani *pag.* 160. [qui vel ſoli docent quantum nummi proſint ad ſitum urbium declarandum] depictus, ubi literæ COL. PTOL. & ipſa urbs rupi inſidens mari cinctæ (nam maxima ſui parte mari cingebatur, ad occaſum videlicet & auſtrum) & dextra ſpicas tres gerens, ſignum uberis ſoli in quo condita eſt, ad pedes ejus ima-

imago fluvii expanſis manibus conſpicitur; quem eſſe Belum qui juxta Ptolemaidem ſe effundit in mare dubitandum non eſt. Similis imago fluvii exigui expanſis manibus cernitur in nummis Cæſareæ Palæſtinæ ad pedes genii urbis conſpicui. Vide ejuſdem Vaillantii nummos coloniarum *pag.* 155. Sed fallitur, negans fluvium circa Cæſaream fuiſſe. Qua de re infra ad vocem *Cæſarea* dicetur.

Ita nomen vetus Acco fere deletum eſt per novum Ptolemaidos. Nepos quidem *Acen* vocat. Phocas Ἀκκὲ, Anna Comnena quæ eodem ſæculo vixit, *l.* XIV. *Alexiados*, τὸ φρούριον Ἀκὲ ἐγχωρίως καλούμενον ſed plerique ſcriptores etiam medii ævi Ptolemaida. Poſtea, neglecto nomine Ptolemaidis, poſtliminio vetus nomen Acconis urbi reſtitutum eſt. Solent Mohammedani vetuſtiſſima urbium nomina pro recentibus ſubſtituere uti Æliam pro Hieroſolymis &c. Tempore belli ſacri Acra nuncupata eſt & Accaron & Sancti Johannis de Acra, אקרי (ita enim legendum pro אקדי) in itinerario Benjaminis. Arabes nunc illam Acca nominant. In tabulis geographicis Ulugbeigi & Nazireddini a Gravio Perſice & Latine editis non memoratur hujus urbis nomen aut quo gradu longitudinis latitudiniſve ſita ſit. Sed in manu ſcripta mea geographia Perſæ Abulhaſen Saad Ibn Ali invenio eam عكا *Acca* nominatam, & locari in gradu longitudinis 53. 20. & latitudinis 33. 20. Sed numeri in eo codice ſunt corruptiſſimi.

Sita hæc urbs eſt ad latus ſeptentrionale ſinus, quem mare mediterraneum efficit, ſic ut ad latus occidentale & meridianum mari cingatur. Sinus hic vulgo nunc nautis noſtris dicitur *de baay van St. Jan d' Acre*, & inter montem Carmelum atque urbem Acco eſt, olimque videtur totus in regione tribus Aſcher fuiſſe. Acco certe Aſcheritis tributa fuit. Vide *Jud.* 1. 31. Mons Carmelus ipſe quin Aſcheritarum quoque fuerit non dubito; quod ſi Aſcheritarum non fuit, fuiſſet Menaſſitarum: nam Aſcheritæ ab auſtro contingebant Menaſſitas *Joſ.* 17. 10. & eum Galilæorum montem appellat Joſephus *lib.* III. *de bell. cap.* 2. Galilæa autem partem regionis Menaſſitarum non complectatur, ſed illam quæ ei erat ad ſeptentrionem, Aſcher videlicet atque alias. Præterea Dor, urbs maritima & auſtralior ſinu urbis Acco, videtur & ipſa in portione tribus Aſcher fuiſſe, quia *Joſ.* 17. 11. dicitur Menaſſitas habuiſſe in regione Jiſſaſcar & Aſcher urbes Bethſchean, Dor & alias. Unde liquet Dor fuiſſe aut in regione Jiſſaſcar aut Aſcher. Sed quum Dor ſit in litore ad auſtrale latus Carmeli, & Jiſſaſcar illic non ſit quærenda ſed ad ortum Menaſſitarum (vide *Joſ.* 17. 10.) clarum eſt Dor in regione Aſcher fuiſſe. Quod ſi illic fuit, videtur etiam quicquid a Dor ſeptentrionem verſus erat in litore Aſcheritarum fuiſſe. Menaſſitæ enim contingebant tribum Aſcher a ſeptentrione *Joſ.* 17. 10.

Non obſtant huic ſententiæ quæ leguntur *Gen.* 49. 13. *Latus ejus (Zebulon) erit* על צידון verſus Tzidon *&* *ad portum marium habitabit*. *Verſus Tzidon*, non videtur aliud indicare quam in regione Palæſtinæ ſeptentrionali eam fore: hæc enim non notant illam proximam futuram Tzidoni: id tribui Aſcher conveniebat, non Zebuloni. Porro ex illo *ad portum vel litus marium habitabit* non neceſſario efficitur ad litus duorum marium, & maris magni & lacus Geneſareth, hanc regionem fuiſſe. Notum enim eſt numerum pluralem ab Hebræis uſurpari de re una & ſingulari, & hic ipſe loquendi modus invenitur de tribu Aſcher *Jud.* 5. 17. ישב לחוף ימים *ſedit ad litus marium*. Ergo & regio Aſcher tribus collocari deberet ita ut contingeret duo maria. Illud לחוף ימים explicatur mox ibidem והוא לחוף אניות *&* *illa ad portum navium erit*. Græci ſenſum recte reddiderunt παράλιος κατοικήσει. Pertigit autem regio Zebulon ad lacum Genneſareth. Id liquet ex *Matth.* 4. 13. & is lacus mare appellatur etiam in ſimili prophetia, qua Moſes ſitum tribuum Iſraeliticarum adumbrat *Deut.* 33. 23. ים ודרום, *mare* poſſeſſio erat futura tribus Naphtali, i. e. mare Genneſareth, *&* *auſter*, id eſt, *nimirum auſtrale*, ſive mare non ad occaſum aut ſeptentrionem ejus tribus ſed ad auſtrum ſitum. *Vau* uſurpari pro *nimirum*, *apud ad*, notum eſt.

Deinde Joſephus ipſe nobis haud videtur favere ſcribens (ita tradunt) Zebulonitas nactos regionem a lacu Genneſareth extenſam uſque ad Carmelum & mare. Non nego ad Carmelum uſque hanc regionem extendi. Ideo 12. 22. urbs Zebulonitica Jokneam Carmeli dicitur. Sed ad ipſum litus maris eos pertigiſſe non dicit Joſephus, non ἄχει θαλάσσης, uti de aliis ſcribit, ſed τὴν καθήκουσαν περὶ Κάρμηλον καὶ θάλασσαν, adeoque regionem Carmelo & mari vicinam obtinuerunt. Sed fac ita ſcripſiſſe Joſephum. Idem ſcripſit & Benjaminitas [*Ant.* V. 1.] regionem a Jordane ad mare, ἄχρι θαλάσσης, poſſediſſe, quod tamen falſum eſt: nam ipſe Danitis omnem oram maritimam ab Azoto uſque ad Dora tribuit, & in ſacris literis ter-

minus occidentalis hujus tribus describitur per Kiriathjearim aliaque loca mediterranea. Vide supra *pag.* 155.

Josephus variis locis meminit hujus urbis. Libro *Antiquitatum* XII. *cap.* II. notat Galilæorum nuncios conquestos fuisse se infestari ab incolis Ptolemaidis, Tyri & Sidonis. Solet autem Josephus hanc urbem non in ipsa Galilæa, sed ad occasum ejus, collocare. Vide *Antiq.* XVII. 12. & *lib.* III. *de bell. cap.* 2. ubi dicitur Galilæa extendi a Tiberiade usque ad Zabulon, cui vicina est Ptolemais. Sic *cap.* 5. Vespasianus Ptolemaide proficiscens venit ad fines Galilææ, ὅρυς τῆς Γαλιλαίας. *Antiquitatum lib.* XIII. 3. narrat hanc urbem, quæ a rege Demetrio filio Seleuci tenebatur, proditam regi Alexandro filio Antiochi Epiphanis. Postea rex Judæorum Alexander urbem oppugnavit. Deinde Ptolemæo cessit, & non longe post matris ejus Cleopatræ vide: *Ant.* XIII. 21. Tigranes rex Armeniorum hanc urbem obsedisse legitur *Antiq.* XIII. 24. Sed luculenta est hujus urbis descriptio quam inseruit *lib.* II. *de bello Judaico, cap.* 9. Πρόσεσι ἡ πόλις αὕτη τῆς Γαλιλαίας, παράλιος κατὰ τὸ μέγα πεδίον [de his vide supra *Jos.* 366.] ἐκτισμένη, περιέχεται δὲ ὄρεσιν, ἐκ μὲν τῦ πρὸς ἀνατολὴν κλίματος ἀπὸ σαδίων ἑξήκοντα τῷ τῆς Γαλιλαίας, ἀπὸ δὲ τῦ μεσημβρινῦ τῳ Καρμήλῳ διέχοντι σαδίυς ἑκατὸν ἔικοσι, τῷ δὲ ὑψηλοτάτῳ κατ' ἄρκτον ὁ καλῦσι κλίμακα Τυρίων οἱ ἐπιχώριοι, καὶ τῦτο δὲ σαδίυς ἀφέσηκεν ἑκατόν. Τῦ δὲ ἄσεως ἀπὸ δύο σαδίων ὁ καλύμενος Βήλεος ποταμὸς παραῤῥεῖ παντάπασιν ὀλίγος, παρ' ᾧ τὸ Μέμνονος μνημεῖον ἐσὶν ἔχον ἐγγὺς αὐτῦ τόπον ἑκατοντάπηχυν θαύματος ἄξιον· κυκλοτερὴς μὲν γάρ ἐσι καὶ κοῖλος, ἀναδίδωσι δὲ τὴν ὑαλίνην ψάμμον, ἣν ὅταν ἐκκενώσῃ πολλὰ πλοῖα προσχόντα, πάλιν ἀναπληρῦται τὸ χωρίον. *Adjacet hæc urbs Galilææ, ad mare sita & in magno campo exstructa. Cingitur autem montibus, ad plagam quidem orientalem montibus Galilææ, ad australem Carmelo, inde remoto* 120. *stadia, ad septentrionalem altissimo monte qui Scala Tyriorum vocatur* 100. *inde stadiis disjunctus. Duorum stadiorum intervallo ab urbe amnis Belus labitur, exiguus omnino, ad quem sepulcrum est Memnonis vicinum habens locum qui nonnisi centum cubitorum spatium occupat & admiratione dignus est. Est enim rotundus & cavus, egerens arenam vitriariam, quam licet plurimæ naves exhauriant, denuo locus repletur.*

In Libro I. *Macc.* 5. 15. mentio fit Ptolemaidis ubi Gentes e Ptolemaide, Tyro & Sidone erupisse dicuntur, & *commate* 21. Simon eas persecutus usque ad portas Ptolemaidis. At diversissima ab hac est Ptolemais commemorata III. *Macchab.* 7. 15. ad mare quidem sita, sed urbs Ægypti, ῥοδοφόρος appellata a qualitate soli.

In conciliis veteribus aliquoties fit hujus Ptolemaidis mentio; & episcopi ejus urbis, quorum nomina in actis conciliorum notata offendi, hi quidem sunt.

CLARUS. Memoratur in actis concilii Cæsareensis habiti circa annum æræ Christianæ 198. Vide Stephani Baluzii novam collectionem conciliorum editam Parisiis anno hujus sæculi septimo, *pag.* 13. & 14. Illic legitur præsedisse ex episcopis Palæstinæ Theophilus episcopus Cæsareæ Palæstinæ & Narcissus episcopus Hierosolymitanus. Intererant autem Cassius episcopus Tyri, & Clarus episcopus Ptolemaidis.

ÆNEAS. Hic interfuit concilio Nicæno, habito anno 325. recenseturque inter episcopos Phœnices, distinctos ab episcopis Palæstinæ. Vide *tom.* II. conciliorum generalium *pag.* 51. Interfuit etiam Concilio Antiocheno, habito anno 341. Vide *tom.* II. conciliorum generalium *pag.* 561.

NECTABUS. Hic subscripsit concilio Constantinopolitano primo, inter Oecumenica secundo, habito anno 381. Vide *tom.* II. conciliorum general. *pag.* 956.

PAULUS. Interfuit concilio Chalcedonensi, inter Oecumenica quarto, habito anno 451. Vide *tom.* IV. conciliorum generalium *pag.* 80. & *pag.* 787.

JOANNES. Vide acta concilii Hierosolymit. supra *pag.* 531.

Ceterum fata hujus urbis in scriptoribus belli sacri, Golii notis ad Alfraganum, Herbeloti bibliotheca orientali, aliisque libris recentiorum describuntur.

ACHABARA.

Apud Josephum Ἀχαβάρων πέτρα in superiore Galilæa recensetur *lib.* II. *de bello cap.* 25. eadem Χαράβη scribitur mendose *in vita ejus pag.* 1013. In cippis Hebraicis ab Hottingero editis etiam עכברא, *Acbara*, inter alia loca Galilææ recensetur nempe inter Tiberiada & Zephat, dicunturque ibi sepulti R. Dostai, Jannai & Nehurai. Vide an non hujus loci incolæ intelligendi sint per בני עכבוריא in Gemara Bava Metzia. *fol.* 84. 2.

* AC-

* ACHALAB.

Urbs in regione tribus Ascher. *Jud.* I. 31.

ACRA.

Ἄκρα. Diruta a Simone. Josephus *de bell.* I. 2. Alii legunt Ἀκκάρωνα, ut intelligatur urbs Ekron. Alii *arcem* reddunt. Videtur tamen esse nomen loci, cujus etiam I. *Macc.* 14. 7. mentio fit una cum Gazaris & Bethzura.

ACRABBIM.

Vicus a Neapoli dissitus ortum versus novem milliaribus, in via quæ tendit Jordanem versus & Jerichuntem per regionem Acrabattenen. Ita scribit Eusebius *in Onomastico*.

ACSCHAPH.

אכשף Urbs in finibus tribus Ascher, cujus rex a Josua devictus est *Jos.* 19. 25. *Jos.* 12. 20. Hic Græci eam urbem Ἀζάφ reddiderunt. Quod certo dici non posset quia ordinem eundem cum codicibus Hebræis non sequuntur, nisi constaret aliunde eos pro אכשף Ἀζίφ exhibere, uti *Jos.* 11. 1. Posset aliquis suspicari esse hanc Ecdippam, quod & Ἀζίφ reddatur, quod fere idem est ac *Ziph*, hodiernum Ecdippæ nomen, nec multum ab Ecdippa recedens: sed cum אכזיב urbs quoque sit in finibus Ascher & distincta ab אכשף (vide *Jos.* 19. 26. & 29.) hanc potius pro Ecdippa habuerim.

ACTIPUS.

Ἀκτιπούς. Urbs in tribu Ascher, alias Arce dicta teste Josepho *Antiquitat.* V. I.

ACZIB quæ & ECDIPPA.

אכזיב *Jos.* 19. 29. Urbs in finibus Ascher, postea nuncupata Ecdippa, Josepho Ἐκδίππων, χωρίον παραθαλάσσιον *de bell.* I. 11. Distat 9. milliaribus ab Acco Tyrum versus secundum Eusebium & Hieronymum, 12. secundum itinerarium Hierosolymitanum. Hodieque antiqui nominis vestigia servat locus Zib dictus, itineris trium horarum spatio ab Acra [ita nunc Acco dicitur] remotus versus septentrionem. Est hæc observatio eruditissimi Maundrelli. Hunc limitem terræ Israeliticæ faciunt Judæi, ejus videlicet quæ possessa fuit ab iis qui Babylone redierunt, ita ut ab ea septentrionem versus censeretur terra Gentium. Hinc dicitur, si quis ab Acco eat ad Aczib, quod ad dextram viæ ortum versus est esse terra obligata ad decimas & jura anni septimi, quia regio Israelitarum censetur: quod ad sinistram viæ contra. Id legitur in Gem. Hierof. *Scheviith fol.* 36. *col.* 2. המהלך מעכו לאכזיב מימינו למזרח הדרך טהורה משום ארץ העמים וחייבת במעשרות ובשביעית עד שתיוודע לך שהיא פטורה. אשמלו למערב הדרך טמיאה משום ארץ העמים ופטורה מן העשרות ומן השביעית עד שתיוודע לך שהיא חייבת עד שהוא מגיע לאכזיב & de ipsa Acco ibi disputatur: sunt qui dicant partim esse extra partim intra terram Israeliticam עכו יש בה ארץ ישר' ויש בה חוצה לארץ.

Jud. I. 38. legitur filios Ascher, quamvis iis hæc urbs assignata esset, expellere non potuisse Cananæos.

* ADADA.

ערערה Urbs in parte australi tribus Judæ. 15. 22. Ἀρουήλ pro eo legitur in codicibus Græcis.

* ADAM.

Urbs ad Jordanem, *Jos.* 3. 16. Juxta Zartan collocanda est: sed Cellarius *Geograph. Antiq. lib.* III. *cap.* 13. credidit eam fuisse prope Lacum Asphaltiten, uti Zartan erat pro-

prope Scythopolin : vid. 1. *Reg.* IV. 12. e regione Succoth 1. *Reg.* 7. 46. sub valle Jizrael 1. *Reg.* IV. 12.

ADAMA.

אדמה Urbs fuit sita בככר *in planitie* & a Deo eversa una cum Sodoma. *Deut.* 11. 33. *Gen.* 19. 25. Si ex ordine quo recensetur *Gen.* 10. 19. aliquid de situ colligi potest videtur inter Gomorram & Zeboim collocanda.

* ADAMA.

Urbs tribus Naphtali. *Jos.* 19. 36. Ἀρμαὶθ Græcis, uti & urbs ejusdem tribus *Adami* Ἀρμέ.

* ADAMI.

ארמי Urbs Naphtali. *Jos.* 19. 33. Quidam sequentem vocem addentes nomen integrum urbis scribunt ארמי הנקב sed Talmudici in Gemara Hierosolymitana Megilla *fol.* 70. *col.* 1. utrumque docent nomen esse singulare & Adami urbem postea dictam רמין, *Hannekeb* vero *Tziadatha*. Et cum his faciunt interpretes Græci, qui Ἀρμὲ καὶ Ναβὸκ uti duarum urbium nomina scribunt, vel Ἀρμαὶ καὶ Ναβὲβ. Ita in aliis codicibus legitur.

ADARA.

Ἄδαρα. In plurali. Vicus magnus Palæstinæ tertiæ inter Characmoba & Areopolin. Stephanus in Ethnicis, *ad vocem* Ἀδάρυ πόλις.

ADASA.

Ἀδασα. Urbs Judææ non longe a Bethchoron. Josephus *Ant.* XII. 17. ibi Ἀδασῷ extat. Verum Ἀδασὰ appellatur 1. *Macc.* 7. 40. & Ἀκέδωσα apud Josephum *bell.* I. 1. sed Rufinus in suo codice ibi legit Ἀδασὰ. 1. *Macc.* 7. 39. dicitur Judas in Adasa castra metatus quum Nicanor castra metaretur Bethchorone, & *comm.* 45. dicitur exercitus victor hostes persecutus ab Adasa usque ad Gazara, quod est spatium itineris diurni Hinc collige situm Adasæ. Eusebius in Onomastico meminit vici Ἀδασὰ prope Guphnas.

ADDARA.

Ἀδδαρα. Vicus in finibus Diospolitanis juxta regionem Thamniticam. Eusebius.

ADIDA.

Urbs Ἀδιδὰ erat in Sephela sive regione campestri. 1. *Macc.* 12. 38. Urbs ipsa erat in monte sita, sed subjacebant illi Ἰυδαίας πεδία. Tryphon eo profectus est Ptolemaide contra Simonem. Josephus *Antiquit.* XIII. 11. 1. *Macc.* 13. 13. & Joseph. *Antiquit.* XIII. 23. Idem *de bell.* V. 6. narrat Vespasianum undique cincturum Hierosolymitanos Jerichunte καὶ ἐν Ἀδιδοις στρατόπεδα erexisse. Alias etiam Ἀδδιδα vocat. Cellarius in *Geogr. Antiqu. p.* 338. ex his Josephi verbis colligit Adida non longe ab Jerichunte fuisse. At ego existimo id inde non effici: potuit ad occasum Hierosolymæ fuisse. Ibi erat Sephela, & cum Lydda, Ono aliisque urbibus Benjaminiticis recensetur הריד, quam eandem esse cum Ἀδιδὰ probabile est, sic ut potius vicina campestribus locis aut in iis sita circa Lyddam ad occasum Hierosolymæ & circa *Gezer*, quam mox cepisse narratur, credi debeat, uti Jericho ad ortum fere eodem intervallo. Vide & voc. *Adithaim.*

* ADITHAIM.

עדיתים Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 36. Eusebius duas villas memorat nomine Ἀδαθὰ vel Aditha & Adia uti legit Hieronymus quarum una circa Gazam fuerit, altera juxta Diospolin [i. e. Lyddam] ad ortum, dicta Ἀδιδὰ in libris Apocryphis.

No-

Nomen *Adittha*, qui locus fuit sub dispositione Ducis Arabiæ in Notitia Imperii satis bene convenit cum *Adithaim*, sed situs nequaquam.

ADMATHA.

In Notitia Imperii memoratur inter alia loca quæ sub dispositione ducis Palæstinæ erant. Vide supra quæ ex illa excerpsimus *pag.* 230.

ADOLLAM.

Ἀδολλάμ. Vicus prægrandis ad orientem Eleutheropolis, decem inde milliaribus: Eusebius *in Onom.* Vide vocem *Adullam*.

ADORA quæ & ADORAIM.

Urbs hæc fuit tribus Judæ אדורים 2. *Chron.* II. 9. quæ ibi recensetur cum Marescha, Ziph, & Lachis. Videtur eadem esse atque Ἄδωρα quam Josephus *Antiq.* XIII. 17. & fere semper cum Marissa jungit, uti & אדרים & מרשה junguntur 2. *Chr.* II. 9.] & collocat in Idumæa, i. e. parte australiori tribus Judæ, κατὰ τὴν Ἰδυμαίαν, in mediterraneo tractu, *Antiq.* XIII. 2. & 23. Δῶρα male scribitur pro Ἄδωρα *Antiquit.* XIII. II. uti & I. *Maccab.* 13. 20. Δῶρα alii, alii Ἄδωρα legunt. Josephus eam Ἀδωραΐμ vocat *Antiq.* VIII. 3. alibi Ἄδωρα. Erit eadem quæ Suidæ Ἀδώρεος πόλις dicitur.

ADRAA.

Hæc eadem esse videtur atque Edrei, אדרעי. Vide hanc vocem. Epiphanius meminit hujus urbis *lib.* I. adversus hæreses *pag.* 142. de Ebionitis dicens, ortos eos ἐκ Κωχάβων τῶν ἐν τῇ Βασανίτιδι γῇ ἐπέκεινα Ἀδράων, *ex Cochabis quæ sita sunt in terra Basanitide ultra Adraa*. Apud eundem scriptorem Ἐπίσκοπος Ἀδράων jungitur cum Episcopo Γεράσων (quamvis, si aliunde non liqueret, ex eo solo ordine situs locorum elici non posset, fateor] *lib.* III. *adv. hæres. pag.* 874.

Milliaribus viginti quinque a Bostris remota fuit hæc urbs Ἀδραὰ, teste Eusebio in Onomast. ad vocem Ἀσταρὼθ. Idem paulo post inter Adraa (Ἀδάρων ibi legitur) & Abilam urbem duos vicos in Batanæa fuisse scribit 9. millibus separatos a se invicem, &c. Ad vocem vero Ἐσδραὲ idem scribit Ἀδαρὰ esse urbem Arabiæ 24. milliaribus a Bostris remotam.

Ἀδρασὸς videtur dici in notitiis veteribus Ecclesiasticis ubi recensetur inter urbes Arabiæ, Bostra & Dia. Ptolemæo Ἄδρα. Vide supra *pag.* 459.

Urbs hæc postea dicta fuit urbs Bernardi de Stampis: puto enim de illa loqui Gulielmum Tyrium *Hist. l.* XVI. scribentem: ad locum perveniunt qui antiquo Adratum dicitur vocabulo, nunc autem vulgari appellatione dicitur civitas Bernardi de Stampis. Est autem una de urbibus suffraganeis, quæ ad Bostrensem metropolin habent respectum. In tabula veteri Peutingeriana collocatur inter Bostra & Capitoliada, Capitolias autem inter Adraa & Gadara.

Episcopos Adraorum in actis conciliorum hos memoratos invenio,

ARABIONA. In conciliabulo Seleuciensi habito anno 359. fuit Ἀραβίων Ἀδράων episcopus. Hic post Exeresium Gerasorum episcopum recensetur. Conservavit nobis hæc nomina, ut & aliorum qui ei concilio subscripserunt Epiphanius hæresi LXXIII. *pag.* 874. Miror hæc nomina non fuisse inserta suis locis in *tom.* II. conciliorum generalium *pag.* 804. ubi de hoc conciliabulo agitur. Sed Baluzium video hæc inseruisse supplemento suo *pag.* 66.

URANIUM. Memoratur Uranius episcopus *Adranensis*, vel ut in aliis codicibus legitur *Adarensis*, in actis concilii Constantinopolitani inter Œcumenica secundi habiti anno 381. vide *tomum* II. conciliorum generalium *pag.* 956. Scio Adranam esse urbem Osroenæ, sed hæc Adraa hoc loco esse intelligenda patet, quod provinciæ Bostron fuerit. Ita enim illic legitur

Provinciæ Bostron.

Elpidius Dionysiensis
Uranius Adranensis.

At

At Dionysias in actis Concilii Niceni primi jungitur uti urbs Arabiæ cum Bostris, Philadelphia aliisque urbi Adraorum vicinis. Adde quod & alibi Ἀδραάων legatur pro Ἀδράων iis locis quibus dubitari non potest Adraa esse intelligenda.

Proclum. Subscripsit concilio Chalcedonensi habito anno 451. vide *tomum* IV. conciliorum generalium *pag.* 80. Ibi legitur

Πρόκλυ Ἀδράνων
Εὐλογίε φιλαδελφείας.

In quibusdam codicibus Latinis legitur *Adaræ Arabiæ*, vel *Adaurorum*. Sed in secunda actione hujus concilii, *pag.* 330. Ἀδράων. In actione sexta hujus concilii est Σαρδάων. Vide *pag.* 588. Verum Σ ex voce præcedenti πόλεως videtur adhæsisse voci Ἀδράων. Non est dubium legendum Ἀδράων.

In actione quinta & decima ejusdem concilii *tom.* IV. conciliorum generalium, ubi nomina episcoporum qui subscripserunt huic concilio a Sirmondo descripta ex codice antiquissimo Maffæi leguntur appellatur

Proclus Adraonensis,

Ridicule. Ex Ἀδράων factum est *Adraonensis*, uti mox ex voce Κανώθας natus est *Theodosius Canothasiensis* quum vel pueris notum sit Κάνωθα & Ἄδραα esse in casu recto, non Κανώθας & Ἀδράων. At hinc forte est quod antea invenerimus τὸ *Adranensis* natum ex *Adraonensis* & hoc ex Ἀδράων.

ADULLAM.

עדלם, Urbs in tribu Judæ. *Jos.* 15. 35. Eusebius vicum fuisse magnum suo tempore 10. milliaribus ab Eleutheropoli ortum versus scribit, & ad vocem Ἐγλὼμ, quam male ac Ὀδολλὰμ [ita scribit ipse auctor *lib.* II. *Macchab.* 12. 38. & Josephus Ὀδολλάμ. *Antiq.* VIII. 3.] eandem facit, illam villam ibidem 10. milliaribus ab Eleutheropoli collocat, ubi tamen Hieronymus habet *in duodecimo lapide*. Josephus hanc vocat Ἀδυλλάμην πόλιν. *Ant.* VI. 14.

ÆLIA, vide JERUSALEM.

ÆNON.

Αἰνὼν, locus ubi Johannes baptizabat, prope Salim, quod illic multæ aquæ essent, *Joh.* 3. 23. Distabat 8. milliaribus a Scythopoli versus meridiem juxta Salim & Jordanem, teste Eusebio.

AGALLA.

Ἄγαλλα. Urbs trans Jordanem. Josephus *Antiq.* XIV. 2. Una erat ex urbibus duodecim quas rex Alexander Arabibus eripuerat. Sunt autem hæ Medaba, Naballo, Livias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Horone, Marissa, Rydda, Lyssa, Oruba. Hinc non liquet an in regione Israelitica, id est ad septentrionem Arnonis fuerit, an in Moabitide ad austrum Arnonis. At non dubito nomen Ἄγαλλα indicare urbem Moabiticam in sacris literis אגלים *Eglaim* dictam *Jos.* 15. 8. Tempore Eusebii dicebatur Ἀγαλλεὶμ aberatque octo milliaria ab Areopoli versus austrum: adeoque in Moabitide fuit. In illa serie urbium duodecim plures erant quas Moabitidi codex sacer attribuit, uti Medaba, Zoar, Choronaim. Vide *Jes.* 15. 2. 5.

AGATHOPOLIS.

Agere decrevimus non modo de illis urbibus Palæstinæ, quas jure ei tribui putamus, verum etiam de iis quæ injuria. Inter has est Agathopolis. Lego in actis concilii Chalcedonensis, actione quinta decima, inter nomina episcoporum Palæstinæ primæ, uti illa a Sirmondo ex scripto codice Maffæi antiquissimo notata sunt.

Prælius Agathopolitanus.

Ego non dubito corruptum esse nomen utrumque, & legendum arbitror

Heraclius Azotopolitanus.

Audax conjectura, dicet aliquis. Sed ut perspici possit quam illa certa sit, videamus primum indicem episcoporum ex codice Maffæano. Ibi sic legitur

Pro-

Provinciæ Palæstinæ primæ Episcopi IX.

Juvenalis Hierosolymitanus.

Glucon Cæsariensis per Sozinum

Episcopum Edinensem.

NB. Lege *Minoidensem*. Nam in actis hujus concilii, *tom.* IV. conciliorum general. *pag.* 80. *& seqq.* legitur in versione Latina *Glycone Cæsariensi per Zozimum Episcopum Minoidensem.*

Leontius Ascalonitanus.

Photinus Diospolitanus.

Paulus Anthedonensis.

Prælius Agathopolitanus.

Paneratius Enodensis.

In aliis *Abiadensis*: propius ad veram lectionem, nam legendum est *Libiadensis*.

Polychronius Antipatridensis.

Stephanus Jamniensis.

Conferamus hæc cum serie episcoporum quæ legitur in nova collectione conciliorum Stephani Baluzii *pag.* 1239. ubi hoc ordine recensentur

Leontius episcopus Ascalonis.

Photinus episcopus Liddæ.

Paulus Anthedonis.

Heraclius Azoti.

Quis porro dubitet ita legendum esse uti conjecimus? Heraclium Azoti fuisse episcopum ex actis Ephesi quoque liquet insertis actis concilii Chalcedonensis, *tom.* IV. conciliorum *pag.* 128. Vide & eundem *tomum pag.* 80.

AGLA.

Ἄγλα. Vicus distans 10. milliaribus ab Eleutheropoli Gazam versus: Eusebius ad vocem Βηταλαΐμ.

AGRIPPIAS.

Urbs Anthedon ab Herode hoc nomen accepit. Josephus *Antiq.* XIII. 21. Vide infra ad vocem *Anthedon*. Agrippæ nominis originem Gellius *lib.* XV. *c.* 16. Noctium Atticarum his verbis tradit. *Quorum in nascendo non caput sed pedes primi exstiterant [qui partus difficillimus ægerrimusque habetur) Agrippæ appellati; vocabulo ab ægritudine & pedibus conficto.* Aliter Plinius *l.* VII. *c.* 8. *In pedes procedere nascentem contra naturam est, quo argumento eos appellavere Agrippas, ut ægre partos: qualiter M. Agrippam ferunt genitum, unico prope felicitatis exemplo in omnibus ad hunc modum genitis. Quamquam is quoque adversa pedum valetudine, misera juventa,* &c. Reliqua huc non spectant. Illud de *pedum valetudine* conferri cum etymologia Gelliana vocis Agrippæ velim.

AI.

עי, Urbs sita prope Bethaven *Jos.* 7. 2. Bethel erat ad occidentem, Ai ad orientem. *Gen.* 12. 8. Manebant inter Bethel & Ai ad occidentem Ai *Jos.* 8. 9. Castrametabantur ad septentrionem Ai, ubi inter illos & Ai vallis erat, *ibidem, commate* 11. Ai est ad latus Bethelis *Jos.* 12. 9. Josepho hæc urbs Ἀΐνα dicitur pro quo Ἄννα legisse videtur Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς scribens Ἄννα, πόλις τῆς Ἰουδαίας, ὑπὲρ Ἱεριχοῦντα. Τὸ ἐθνικὸν Ἀννανίτης, ὡς Ἰώσηππος. *Anna, urbs Judææ supra Jerichuntem sita. Nomen gentile est Annanites, uti tradit Josephus.* Zonaras eandem urbem Ναΐν vocat *lib.* 1. *pag.* 46. Ceterum Ἀΐνα uti Josephus eam urbem vocat, etiam appellatur in versione Pentateuchi Samaritana *Gen.* 12. 8. עינה *Aina*. Sed alibi *Gen.* 13. 3. *Caphra*: nam pro eo quod in contextu Hebræo est בין ביתאל ובין העי *inter Bethel & Ai*. Samaritanus interpres reddit בין ביתחילה ובין כפרה *Inter Beth Chaila & Caphra*. Videtur etiam עי fuisse in Ammonitide *Jerem.* 49. 3. Ruinæ parvæ hujus urbis monstrabantur adhuc ætate Hieronymi: ut ipse testatur ad vocem *Agei*. Nam Ἀγγαὶ scribunt hoc nomen οἱ ὁ.

A J A L O N.

Urbs in tribu Dan. *Jos.* 19. 42. & 21. 24. Ἰαλὼ Epiphanio *l.* 11. *adv. hær. p.* 702. Ἠλὼμ Josepho, Αἰλὼμ Eusebio in Onom. Hieron. epitaphio Paulæ. *Atque inde (Nicopoli) proficiscens ascendit Bethoron inferiorem & superiorem urbes a Salomone onditas; sed varia postea bellorum tempestate deletas: ad dexteram aspiciens Ajalon & Gabaon*. Situm urbis Ajalon ita describit Eusebius in Onomastico tradens adhuc suo tempore superesse vicum Ajalon ad ortum Bethelis tribus inde milliaribus dissitum, (lege illic κώμης ἔτι νῦν & mox πόλεις Σαὒλ) non procul a Gabaa & Rama, urbibus Saulis. Hieronymus addit Hebræos affirmare Ajalon vicum esse juxta Nicopolin secundo lapide pergentibns Æliam. Quodque paulo post legitur apud eundem Hieronymum: *est hodie vicus alius*, corrige, *vicus Alus*, κώμη Ἄλυς. Liquet ex Eusebio.

Quæritur quæ sit Ajalon commemorata *Jos.* 19. 42. uti oppidum tribus Dan. Certe non illa quam Eusebius ad ortum Bethelis collocat, ubi tribui Dan locus nullus erat. Ergo alia prope Nicopolin, quæ & videtur intelligenda *Jos.* 10. 12.

Ad situm hujus urbis etiam faciunt hæc verba 2. *Chron.* 28. 18. *Philistæi irruerant in urbes agri depressi & meridianas Judæ, capientes Bethschemes, Ajalon, Gederoth, Thimnam & vicos ejus, Gimzu & vicos ejus*. Bethschemes & Ajalon & Thimna junguntur, uti *Jos.* 19. 41. 42. 43. urbes Dan, Ir Schemesch (Nicopolis) Ajalon & Thimna, hæ autem sitæ sunt in regione campestri: at Ajalon illa quæ ad ortum Bethelis erat longe diversa est.

Est etiam urbs hoc nomine in Zabulon *Jud.* 12. 12. cujus meminit Eusebius ad vocem Αἰαλὼν. Quid si putetur eadem ac אלון (quæ אילון scribitur in Gem. Hier. Megilla *fol.* 70. *col.* 1.) quæ in Nephtali quidem sita fuit: sed quum Nephtali & Zabulon contiguæ fuerint forsitan hæc in confiniis fuit.

A I J A.

עיה Urbs in tribu Benjamin. *Nehem.* 11. 31.

A J I N.

עין Urbs in australi parte tribus Judæ *Jos.* 15. 32. *Num.* 34. 11. Eusebius scribit esse vicum Βηθαὶν dissitum 2. mill. a terebintho, 4. a Chebron. Nos suspicamur hujus urbis mentionem fieri in libro Judithæ *cap.* 1. *comm.* 8. ubi Βετάνη nuncupatur. Vide quæ ad hanc opinionem firmandam facere arbitramur ad vocem Βετάνη.

A I L A.

Hæc est urbs Idumææ in sacris literis אילת dicta 2. *Reg.* 16. 6. a Judæis occupata, dein a Syris. Εἰλάνη Josepho *Antiquit.* VIII. 2. & Ἠλὰθ *Antiq.* IX. 12. Ἐλὰς postea nuncupata, & tributa Palæstinæ tertiæ. Vide notitias veteres Ecclesiast. supra *pag.* 217. Theodoret. *quæst.* 44. *in lib.* IV. *Regum*. Ποία πόλις Αἰλών; *Quænam urbs est Ailon?* Ἣν νῦν ὀνομάζουσιν Αἰλὰν (ita etiam Eusebius καλεῖται νῦν Αἰλὰ) κεῖται δὲ ἐν τῷ στόματι τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου ὃν ἐρυθρὰν προσαγορεύουσι θάλασσαν. *Ea quæ nunc appellatur Aila. Sita autem est in ostio Sinus Arabici quem mare rubrum nuncupant*. Idem in *Jerem.* 49. Αἰλὰμ πόλις ἐστὶν ἐν τῷ στομίῳ τῆς ἐρυθρᾶς κειμένης θαλάττης. Ἐμπόριον δὲ ἦν τοῦτο πάλαι λαμπρὸν καὶ νῦν οἱ πρὸς Ἰνδοὺς ἀποπλέοντες ἐκεῖθεν ἀνάγονται. *Ailam urbs est in ore maris rubri sita: olim erat emporium celebre, & nunc quoque hinc in Indiam navigare solent*. Hieron. ad *cap.* 47. *Ezech. Maris rubri in cujus litore Abila posita est, ubi nunc moratur legio & præsidium Romanorum*. Idem in vita S. Hilarionis Eremitæ. *Urbis Aile, quæ mari rubro imminet.* Procopius *lib.* 1. de bello Persico *cap.* 19. Τὰ Παλαιστίνης ὅρια πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον ἐς θάλασσαν τὴν ἐρυθρὰν καλουμένην διώκηνται· αὕτη δὲ ἡ θάλασσα ἐξ Ἰνδῶν ἀρχομένη, ἐνταῦθα τελευτᾷ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς. Καὶ πόλις Αἰλὰς καλουμένη πρὸς τῇ ταύτης ἠϊόνι ἐστὶν, ἔνθα ἡ θάλασσα (ὥσπερ μοι εἴρηται) ἀπολήγουσα πορθμός τις ἐς ἄγαν στενὸς γίνεται. Καὶ αὐτὸν ἐνθένδε ἐσπλέοντι ἐν δεξιᾷ μὲν ὄρη τὰ Αἰγυπτίων πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένα ἐστίν· ἐπὶ θάτερα δὲ χώρα ἔρημος ἀνθρώπων ἐπὶ πλεῖστον διήκει πρὸς βοῤῥᾶν ἄνεμον· ἥτε γῆ αὕτη τῷ ἐσπλέοντι ἑκατέρωθεν ὁρατὴ γίνεται μέχρι ἐς τὴν Ἰωτάβην καλουμένην νῆσον, Αἰλᾶ πόλεως σταδίους οὐχ ἧσσον ἢ χιλίους διέχουσαν· ἔνθα Ἑβραῖοι αὐτόνομοι μὲν ἐκ παλαιοῦ ᾤκηντο ἐπὶ τοῦ-

τε δὲ Ἰεςινιανε βασιλεύοντος κατήκοοι Ῥωμαίων γεγένηνται. *Fines orientales Palæstinæ pertinent usque ad mare rubrum, quod ab Indorum regione incipit, & illic terminat ditionem Romanorum. Urbs autem Ailas nuncupata litori ejus adjacet, ubi mare (quemadmodum dictum est) in sinum arctatur angustissimum, quem qui intrant ex illa parte a dextra quidem montes Aegyptiorum versus meridiem procurrentes habent, a læva solitudinem quæ ad septentrionem longissime patet. Porro utrinque terra conspici potest, inde usque ad insulam Jotaben stadiis haud minus mille ab urbe Aila dissitam, cujus incolæ Hebræi, sui olim juris, tempore Justiniani Romanorum imperio subjecti sunt*. Procopius alter, Gazæus, in comm. ad *lib.* IV. Regum *cap.* 14. Τὴν Αἰλώμ. Τὴν νῦν ὀνομαζομένην Αἰλὰν, ἐπὶ τῷ σόματι τε Ἀραβικε κόλπε κειμένην, ὃν ἐρυθρὸν προσαγορεύεσι θάλαττον. *Aelom. Quæ nunc Aila appellatur ad ostium sinus Arabici sita, quem mare rubrum appellant*. Eusebius in Onom. ad vocem *Elath* scribit urbem hanc decem milliaria abesse a Petra versus ortum ἀπὸ ι' σημείων Πέτρας πρὸς ἀνατολάς. Petra autem absuit tantum 300. stadia a lacu asphaltite. Ab Elath vero usque ad Gazam sunt 150. milliaria Romana teste Plinio, aut 1260. stadia, uti alii scribunt.

Hanc devictis Idumæis David possedit & Salomo 2. *Sam.* 8. 14. *coll.* 2. *Chron.* 8. 17. Postea quum eam recuperassent Edomæi Azarias eam imperio Judaico iterum adscivit 2. *Reg.* 14. 22. Sed rex Syrorum Rezin denuo eam Judæis eripuit 2. *Reg.* 16. 6. nec postea Judæi hac urbe potiti sunt.

Epiphanius hujus meminit scribens nomen ejus Αἰλὰ, ἥτις ἐςὶν ἐν τῇ θεία γραφῇ Αἰλὼν, *quæ in sacro Codice Aelon appellatur*: addit esse unum e tribus portubus maris rubri: reliquos duos esse illum qui ἐπὶ τὸ Κάςρον τε Κλύσματος, *ad Castrum Clysmatis est*, & alterum ad Berenicen. Vide eum *lib.* 11. *adv. hær. p.* 618. Strabo eam Ἄϊλαν nuncupat, dicitque inter Gazam & hanc urbem esse stadia 1260. quod & Marcianus Heracleota scribit. Id efficeret 157 millia passuum. Plinius scribit esse 150. M. P. Quæ differentia in tam magno intervallo exigua est.

Ab Aila itinere dierum trium versus orientem distabat oppidum פראן *Paran*, per quod iter fecerunt Israelitæ teste Eusebio ad vocem Φαρὰν. Hoc quoque illustrare potest loca mansionum Israeliticarum in desertis Arabiæ.

Episcopi hujus urbis in actis conciliorum hi commemorantur. Videamus ut subscripserint, ut & inde varians scriptio nominis discatur.

PETRUS primus est. Subscripsit concilio Niceno primo inter episcopos provinciæ Palæstinæ ita,

Petrus Abilæ.

Vide *tom.* 11. conciliorum generalium *pag.* 51. Hinc discimus [& id confirmant quæ mox adscribemus] jam tempore Eusebii & Hieroymi urbem hanc Ailam inter urbes Palęstinę locum habuisse adeoque non errasse Hieronymum scribentem in libro *de situ & nominibus urb. ac loc.* ad vocem *Ailath*, illam esse *in extremis finibus Palæstinæ*. Quum vero Palęstina distinguitur in primam, secundam & tertiam, hęc attribuitur tertię. Vide supra *lib.* 1. *cap.* XXXV.

BERYLLUS. Subscripsit Concilio Chalcedonensi inter Oecumenica quarto, habito anno 451 contra Eutychem. Vide *tom.* IV. Conciliorum generalium *pag.* 80. Illic legitur

Βηρύλλε Ἀλε.

In codicibus Latinis legitur *Alalæ civitatis*, in aliis *Aili*, & *Abilæ* [plane uti in actis Concilii Niceni] & in Gręcis quibusdam Ἀϊλε, sic ut non videatur dubitandum eandem hic urbem Ailam intelligi. In secunda actione hujus concilii, *tom.* IV. conciliorum *pag.* 327. legitur

Βηρύλλε Αἰλᾶ.

Et in actione sexta decima, ibidem, *pag.* 800.

Βηρύλλε Αἰλᾶ.

Præterea non tantum mentio Elusæ & Segor, urbium Palæstinæ tertiæ quæ mox post urbis Αἰλε commemorationem sequuntur, hanc opinionem firmat, sed quod in actione quarta hujus concilii, *pag.* 494. appelletur idem episcopus Ἀϊλᾶ τῆς Παλαιςίνης τρίτης. Illic autem ex ordine & adjectione vocum Παλαιςίνης πρώτης, δευτέρας &c. licet colligere has urbes fuisse.

Palæstinæ primæ.	*secundæ.*	*tertiæ.*
Ascalonem.	*Capitoliada.*	*Ailam.*
Liddam.	*Pellam.*	*Elusam.*

Anthedona.	*Tiberiada.*	*Zoaram.*
Azotum.	*Gadara.*	
Jamniam.		
Antipatrida.		
Liviada.		
Minoida.		

Nam hoc ordine sequuntur, & *episcopo Ascalonis* additur *Palæstinæ primæ* & nulli alii: deinde *episcopo Capitoliadis* additur *Palæstinæ secundæ* & nulli præter eum: tum *episcopo Ailæ* subjungitur *Palæstinæ tertiæ*.

Denique in actione xv. concilii Chalcedonensis [*tomo* IV. conciliorum generalium *pag.* 787.] legitur.

Provinciæ Palæstinæ tertiæ episcopi VI.
Byrillus Eliensis.

In concilio Constantinopolitano habito anno Christi 536. [vide *tom.* V. conciliorum generalium *pag.* 116. & 141.] video Johannem subscripsisse pro iis qui erant ἐν τῷ Αἰλᾷ τῆς τρίτης Παλαιςίνης.

A I T A M.

Αἰτάμ. Alii codd. Αἰτών. Urbs tribus Judæ quæ in codicibus Hebræis non legitur sed extat in versione Alexandrina *Jos.* 15. 60. Videtur esse eadem atque עיטם quæ urbs tribus Judæ memoratur 1. *Chron.* 4. 32. & Josepho Ἠταμὲ appellatur *Antiq.* VIII. 3. & Ἤτταν capite præcedenti, uti puto. Non sinit nos de ea re dubitare comma sextum *c.* 11. *in lib.* 2. Chronicorum ubi Βηθλεέμ καὶ Αἰτὼ καὶ Θεκωὲ legitur pro Hebræis תקוע, עיטם, ביתלחם. Vide & infra *voc. Etam.*

A J A L I N.

Recens nomen urbis אלון vel מאלון *Jos.* 19. 33. Ita scribitur in Gemara Hieros. Megilla *fol.* 70. *col.* 1. Αἰαλὼν etiam legitur apud Eusebium in Onomastico pro אילון *Ajalon*, urbe memorata *Jud.* 12. 11. ubi Ἐλὼμ & Αἰλώμ Græci habent.

* A L A M M E L E C H.

Urbs tribus Ascher. *Jos.* 19. 26.

* A L M O N.

עלמון Urbs tribus Benjamin. *Jos.* 21. 18.

A L U L A.

Viculus juxta Chebron in regione ad Æliam pertinente. Hieron. in Onom. ad vocem Elul.

A L U S.

Ἀλοῦς. Vicus haud procul a Nicopoli. Eusebius in Onomast. ad vocem Ajalon.

* A M A D.

עמעד Urbs in Ascher. *Jos.* 19. 26.

* A M A M.

אמם Urbs tribus Judæ, in parte ejus australi. *Jos.* 15. 26.

A M A T H A.

Ἀμαθά. Villa in vicinia Gadarorum ubi aquæ calidæ (inde nomen חמת) erumpunt. Eusebius ad vocem Αἰθάμ. In quo nunc Ἐμμαθά legitur pro Ἀμαθά Hieronymi.

A M A-

AMATHA.

Ἄμαθα, ὐδετέρως, τῆς Ἀραβίας χωρίον . . . *Amatha, genere neutro Arabiæ oppidum* ... Sunt qui putent hoc oppidum idem esse ac illud quod Josephus ad Jordanem locat & Amatha vocat: mihi non probatur, quum Stephanus mox addat a multitudine arenæ ita dictam, quoniam magna pars Arabiæ olim a rubro mari inundata est: at non legitur inundatio rubri maris unquam pertigisse ad Jordanem. Adde quamvis regio trans Jordanica Arabia a multis appelletur, Stephano tamen illam plerumque τρίτην Παλαιστίνην dictam, uti in Χαρακμῶβα &c. Atque ita etiam hanc dixisset Palæstinæ urbem.

AMATHUS.

Ἀμαθοῦς. Urbs munita in regione trans Jordanem cujus pars inde Ἀμαθῖτις χώρα dicitur 1. *Macc.* 12. 25. עמתו dici videtur in Talmude. Vide supra *p.* 308. Aberat a Pella meridiem versus 21. milliaria, sita in Peræa inferiore τῇ κατωτέρᾳ: ita scribit Eusebius ad vocem Αἰθάμ, cujus tempore κώμη erat. Episcopus Ἀμαθοῦντος memoratur in Concilio Chalcedonensi *tom.* IV. *concil. p.* 118.

Commemoratur apud Josephum urbs Ἀμαθοῦς, capta post Gadara, ἔρυμα munitissimum omnium quæ ad Jordanem sita erant *Antiq.* XIII. 21. & *de bell.* I. 3. τῶν περὶ τὸν Ἰορδάνην. Sed in manuscripto Lipsiensi est in ultimo loco ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην trans vel ultra Jordanem. Sed περὶ idem aliquando est quod ὑπέρ. Ita Josephus *lib.* II. *de bell. cap.* 25. ἐκ τῆς περὶ Ἰορδάνην περαίας, quod interpres Latinus recte vertit ex regione trans Jordanem. Sic Eusebius in Onomastico Μαχαθὶ, πόλις περὶ τὸν Ἰορδάνην. Hieronymus reddit, *super* Jordanem. Quare pro περὶ illic aliam vocem substituere non est necessarium. Diruta hæc est ab Alexandro Jannæo *Antiq.* XIII. 12. postea constituta una ex 5. totius terræ urbibus, in quibus Synedria essent. Reliquæ erant Hierosolyma, Jericho, Gadara & Sipphoris *Ant.* XIV. 10. Meminit idem & regiæ ἐν Ἀμάθοις crematæ, sitæ ad Jordanem *Ant.* XVII. 12. Videri posset hæc Amathus Josephi esse eadem ac Ramoth in Gilead, urbs celebris. Certe eandem urbem quam Ἀμαθὰ vocat *Antiq.* XVII. 12. alibi videlicet *lib.* II. *cap.* 2. *de bello* Βηθαράμαθον vocat, quæ vox clara vestigia vocis Ramoth continet.

AMERUTHA.

Ἀμήρυθα. Vicus superioris Galilææ a Josepho munitus. Ita scribit in vita *pag.* 1013. Videtur esse Μηρὼθ & in loco parallelo *lib.* II. *de bell. c.* 25. Μηρὼ appellatur. Quia autem sequitur illic Χαράβη, quod refingimus [vide supra *pag.* 182.] in Ἀχαβάρη, A ultimum ex Ἀμήρυθα tolli potest.

AMMAUS.

Ἀμμαοῦς. Ubi thermæ sunt, prope Tiberiada. Josephus *Ant.* XXIII. 3. ubi castrametabatur Vespasianus πρὸ τῆς Τιβεριάδος *de bell.* IV. 1. & urbs Emmaus vulgo dicta ita appellatur Josepho. Vide *Emmaus*, & supra *pag.* 429.

ANAB.

ענב Urbs in montanis tribus Juda. *Jos.* 11. 21. Hanc putabat Eusebius esse vicum Betoannab, dissitum 4. mill. a Diospoli versus orientem: sed Hieronymus scribit plerosque affirmare eum in octavo ab ea milliario situm & appellari Bethannabam.

ANABLATHA.

Villa in diœcesi episcopi Hierosolymitani, non longe a Bethel. Meminit ejus loci Epiphanius episcopus Salaminis in Cypro in epistola ad Johannem episcopum Hierosolymitanum, quam Hieronymus Latine reddidit. *Præterea quod audivi quosdam murmurare contra me quia quando simul pergebamus ad sanctum locum qui vocatur Bethel, ut ibi collectam tecum ex more ecclesiastico facerem & venissem ad villam quæ dicitur Anablatha, vidissemque ibi præteriens lucernam ardentem & interrogassem quis locus esset didicissemque esse ecclesiam & intrassem ut orarem, inveni ibi velum pen-*

pendens in foribus ejusdem ecclesiæ tinctum atque depictum & habens imaginem quasi Christi vel Sancti cujusdam. Non enim satis memini cujus imago fuerit. Cum ergo hoc vidissem in ecclesia Christi contra auctoritatem scripturarum hominis pendere imaginem, scidi illud & magis dedi consilium custodibus ejusdem loci, ut pauperem mortuum eo obvolverent & efferrent. Illique contra murmurantes dixerunt si scindere voluerat, justum erat ut aliud daret velum atque mutaret. Quod cum audissem me daturum esse pollicitus sum & illico esse missurum.

* ANACHARATH.

אנחרת Urbs in Jissascar *Jos.* 19. 19.

* ANANJA.

ענניה Urbs in Benjamin. *Neh.* 11. 32.

ANATHOTH.

ענתות scribi solet: verum & permutatis literis ejusdem organi ut Grammatici loquuntur, אנתות. Vide *Jerem.* 29. 27. Epiphanio lib. de vitis Prophetarum *pag.* 239. Ἀναθώθ. Ita & Josephus & III. liber Ezræ *cap.* 5. *comm.* 33. Urbs erat tribus Benjamin. *Jos.* 21. 18. distans Hierosolymis spatio milliarium trium, teste Eusebio ad hanc vocem. Hieronymus, ad *cap.* 1. *Jerem. qui habitabant contra septentrionem Jerusalem in tertio milliario & viculo Anathoth.* Idem ad *cap.* 11. in viculo Anathoh *qui ab Jerosolymis tribus distat millibus.* Et ad *Jerem.* 31. *A turre Anathoth, quæ hodie appellatur Jeremiæ, tribus a Jerusalem millibus separata.* Josepho dicitur viginti stadia abesse Hierosolymis, i. e. duo milliaria & dimidium *Ant.* x. 10. Quia Anathoth etiam nomen viri est *Neh.* 10. 19. ideo *Neh.* 7. 27. אנשי ענתות dici videtur, non בני, quia hoc ambiguum est. Græci itaque male reddunt & hic *Ezræ* 11. 23. υἱοὶ Ἀναθώθ: quod ἄνδρες esse debuerat, uti mox ἄνδρες Καριαθιαρίμ &c.
Non videtur huic loco alienum, quia prima se nunc offert occasio, si indicem qui *Nehem.* 7. 27. legitur exhibeamus. Illic enim non modo videbimus quo pacto mutatum sit a librariis nomen urbis Anathoth, sed & quæ urbes aliis vicinæ sint, & quomodo illa nomina diversis locis sacri codicis scripta extent. Poterit hic index nobis esse utilis in reliquis, & ita uno obtutu oculis suis lectores videbunt expositum quo modo nomina urbium, seu gentilia potius aut topica inde ducta, legantur. In hac serie mixta sunt nomina urbium & virorum. Urbes certe hic aliquas recenseri patet ex præposito אנשי & subjunctis nominibus Jerichuntis, Kirjathjearim, Beeroth: aliqua tamen esse virorum nomina liquet ex *Nehem.* 10. 15. ubi viginti fere nomina priora illius indicis quem ex Ezræ *cap.* 11. & *Nehem.* VII. damus habentur.

NB. א׳ significat אנשי
ב׳ significat בני

Atque ita in Græcis Υ. indicat & υἱὸς & Α. ἄνδρας.

INDEX

eorum qui cum Zerubbabele redierunt in terram Israeliticam.

Ezræ cap. II. 3.	*Græca Ezræ.*	*Nehemiæ* VII. 7.	*Græca Nehemiæ.*
ב׳ פרעש	Υ. Φαρὲς	ב׳ פרעש	Υ. Φόρος
ב׳ שפטיה	Υ. Σαφατία	ב׳ שפטיה	Υ. Σαφατία
ב׳ ארח	Υ. Ἄρες	ב׳ ארח	Υ. Ἠρὰ
ב׳ פחת מואב	Υ. Φαὰθ Μωάβ	ב׳ פחת מואב	Υ. Φαὰθ Μωάβ
ב׳ עילם	Υ. Αἰλάμ	ב׳ עילם	Υ. Αἰλάμ
ב׳ זתוא	Υ. Σατθουάμ	ב׳ זתוא	Υ. Ζαθουΐα
ב׳ זכי	Υ. Ζακχοῦ	ב׳ זכי	Υ. Ζακχοῦ
ב׳ בני	Υ. Βανουΐ	ב׳ בנוי	Υ. Βανουΐ
ב׳ בבי	Υ. Βαβαῒ	ב׳ בבי	Υ. Βηβὶ
ב׳ עזגד	Υ. Ἀσγάδ	ב׳ עזגד	Υ. Ἀσγάδ

ב׳ ארניקם	Υ.	Ἀδωνικὰμ
ב׳ בנוי	Υ.	Βαγουὲ
ב׳ עדין	Υ.	Ἀδδὶν
ב׳ אטר	Υ.	Ἀτὴρ
לחזקיה		
ב׳ בצי	Υ.	Βασσοῦ
ב׳ יורה	Υ.	Ἰωρὰ
ב׳ חשם	Υ.	Ἀσοὺμ
ב׳ גגר	Υ.	Γαβὲρ
ב׳ בית לחם	Υ.	Βεθλαὲμ
א׳ נטופה	Υ.	Νετωφὰ
א׳ ענתות	Υ.	Ἀναθὼθ
ב׳ עזמות	Υ.	Ἀσμὼθ
ב׳ קרית ערים	Υ.	Καριαθιαρεὶμ
כפירה		Χαφιρὰ καὶ
ובארות		Βηρὼθ
ב׳ הרמה ונבע	Υ.	Ῥαμὰ καὶ
		Γαβαὰ
א׳ מכמס	A.	Μαχμὰς
א׳ בית אל	A.	Βαιθὴλ καὶ
והעי		Αἰὰ
ב׳ נבו	Υ.	Ναβοῦ
ב׳ מגביש	Υ.	Μαγεβὶς
ב׳ עילם אחר	Υ.	Ἠλαμὰρ
ב׳ חרם	Υ.	Ἠλὰμ
ב׳ לוד חדיד	Υ.	Λοδαδὶ καὶ
ואנו		Ὠνὼ
ב׳ ירחו	Υ.	Ἰεριχὼ
ב׳ סנאה	Υ.	Σεναὰ

ב׳ ארניקם	Υ.	Ἀδωνικὰμ
ב׳ בנוי	Υ.	Βαγοὶ
ב׳ עדין	Υ.	Ἠδὶν
ב׳ אטר	Υ.	Ἀτὴρ
לחזקיה	Υ.	Ἠζὰμ
ב׳ חשם	Υ.	Βεζὲ
ב׳ בצי	Υ.	Ἀρίφ
ב׳ חרף	Υ.	Ἀσοὺ
ב׳ בבעון	Υ.	Γαβαὼν
א׳ בית לחם	Υ.	Βαιθαλὲμ
ונטופה	Υ.	Ἀτωφὰ
א׳ ענתות	Υ.	Ἀναθὼθ
א׳ בית-עזמות	A.	Βηθασμὼθ
א׳ קרית יערים	A.	Καριαθιαρὶμ,
כפירה		Καφιρὰ καὶ
ובארות		Βηρὼθ
א׳ הרמה ונבע	A.	Ἀραμὰ καὶ
א׳ מכמס		Γαβαὰ
א׳ בית אל	A.	Μαχεμὰς
והעי	A.	Βαιθὴλ ϗ Αἰ
א׳ נבו אחר	A.	Ναβιὰ
ב׳ עילם אחר	A.	Ἠλαμαὰρ
ב׳ חרם	A.	Ἠρὰμ
ב׳ ירחו	A.	Ἰεριχὼ
ב׳ לוד חדיד	A.	Λοδαδὶδ καὶ
ואונו		Ὠνὼ
ב׳ סנאה	A.	Σαανὰ

Hæc nomina maxima ex parte etiam leguntur *Neh.* 10. 15. & *lib.* III. Ezræ *cap.* 5. 9. quæ conferri debent.

Conferamus cum his duplicem aliam ſeriem virorum in qua etiam nomen ab urbe Anathoth ductum invenitur: & inde enim nomina urbium quædam illuſtrantur.

NB. *Compendii cauſa indicium nominis proprii una litera feci, quia de* ἐθνικοῖς *potiſſimum agitur.*

Ex 2. Sam. 23.	*Græce ex 2. Sam. 23. 25.*
ש׳ ההררי	Ῥουδαῖος
א׳ החררי	Κελωθὶ
ח׳ הפלטי	Θεκωίτης
ע׳ התקעי	Ἀνωθίτης
א׳ הענתתי	Ἀνωθίτης
מ׳ החשתי	Ἀωίτης
צ׳ האחתי	Νετωφατίτης
מ׳ הנטפתי	Ἐκ Γαβαὲθ υἱὸς
ח׳ הנטפתי	Βενιαμὶν τοῦ
א׳ מגבעת בני בנימ׳	Ἐφραθαίου
ב׳ פרעתני	
ה׳ מנחלי געש	
א׳ הערבתי	
ע׳ הברחמי	
א׳ השעלבני	Βαρδιαμίτης
ש׳ ההררי	Σαλαβωνίτης
א׳ האררי	Ἀρωδίτης
א׳ בן המעכתי	Σαραουρίτης
א׳ הגילני	Ἀσβίτης
ח׳ הכרמלי	Μαχαχαχὶ

פ׳ חארבי		Γελωνίτης
י׳ מצובה		Καρμήλιος
ב׳ הגדי		Οὐραιοερχὶ
צ׳ העמוני		Ἀμμανίτης
נ׳ הבארתי		Βηθωραῖος
ע׳ היתרי		Ἐθιραῖος
ג׳ היתרי		Ἐθεναῖος
א׳ החתי		Χετταῖος

Eadem. *ex* 1. *Chron.* 11. 27.

ש׳ ההרודי		Ἀρωρὶ
ח׳ הפלוני	idem 1. *Chr.* 27. 10.	Φελωνὶ
ע׳ התקועי		Θεκωὶ
א׳ הענתותי	idem 1. *Chr.* 27. 12.	Ἀναθωθὶ
ס׳ החשתי	idem 1. *Chr.* 27. 11.	Οὐσαθὶ
ע׳ האחוחי	idem 1. *Chr.* 27. 4.	Ἀχωνὶ
מ׳ חנטופתי	idem 1. *Chr.* 27. 13.	Νετωφαθὶ
ה׳ הנטופתי	idem 1. *Chr.* 27. 15.	Νετωφαθὶ
א׳ מגבעת בני בנ׳		Ἐδ βουνοῦ Βενιαμὶν
ב׳ הפרעתני	idem 1. *Chor.* 27. 14.	Φαραθωνὶ
ח׳ מנחלי געש		Ἐκ ναχαλὶ Γάας
א׳ הערבתי		Γαραβαιθὶ
ע׳ הבחרומי		Βαρωμὶ
א׳ השעלבני		Σαλαβωνὶ
ב׳ הגזוני		Γιζωνίτης
י׳ החררי		Ἀραεὶ
א׳ החררי		Ἀραεὶ
ח׳ המכרתי		Μεχωραθεὶ
א׳ הפלני		Φελλωνὶ
ח׳ הכרמלי		Χαρμαδαὶ
ב׳ הנרי		Ἀγαεὶ
צ׳ העמוני		Ἀμμωνὶ
נ׳ הברתי		Βηρωθὶ
ע׳ היתרי		Ἰεθρὶ
ג׳ הותרי		Ἰεθρὶ
א׳ החתי		Χεττὶ

A N E A.

Ἄνεα. Vicus grandis Judæorum in Daroma, a Chebrone verſus auſtrum remotus milliaribus novem. Euſebius in Onom. ad vocem Ἀνὰμ, & ad vocem Ἀνσὴμ tradit aliam eſſe Aneam (ita legit Hieronymus) vicinam priori, cujus omnes incolæ Chriſtiani ſint, ad orientem ſita alterius. Memoratur etiam Aneas vicus in finibus Eleutheropolis in actis Sanctorum *Tomo* 1. *p.* 128.

* A N E M.

ענם Urbs in Jiſſaſcar 1. *Chron.* 6. 73. *Joſ.* 21. 29. alio nomine venit, Engannim dicta.

* A N E R.

ענר Menaſſchitarum. Levitis data 1. *Chron.* 6. 20.

* A N I M.

ענים Urbs in montanis tribus Judæ. *Joſ.* 15. 49. Hanc Ἀνσὴμ vocat Euſebius, ſcribitque non longe abeſſe ab altera Anea villa grandi Judæorum ſita 9. milliaribus a Chebrone verſus auſtrum. Vide eum ad vocem Ἀνσὴμ & Ἄναμ.

A N-

A N N A.

Alii jam observarunt esse urbem in עי in V. T. & Α῎ινα dictam Josepho. Stephanus Α῎ννα, πόλις τῆς Ἰουδαίας, ὑπὲρ Ἱεριχοῦντα· τὸ ἐθνικὸν Ἀνναΐτης. *Anna urbs Judææ supra Jerichunta sita. Gentile est Annanites.*

A N T H E D O N.

Urbs hæc Palæstinæ primæ (vide supra *pag.* 208. 215. *& seqq.*) sita erat ad mare, viginti admodum stadiis a Gaza. Sozomenus *histor.* v. *cap.* 9. Ἔφυγεν εἰς Ἀνθηδόνα, πόλιν ἐπὶ θάλατταν ἀφεστῶσαν Γάζης ὡς εἰς σταδίους εἴκοσι παραπλησίως δὲ τηνικαῦτα τῷ Ἑλληνισμῷ χαίρουσαν καὶ περὶ τὴν θεράπειαν τῶν ξοάνων ἐπτοημένην. *Fugit Anthedonem, urbem ad mare sitam, a Gaza autem viginti stadiis distantem, quæ illo tempore superstitioni Gentium & cultui simulacrorum mire erat dedita.* Inde porro aufugit ad navale Gazæorum. Hunc situm ad mare confirmat Ptolemæus [vide supra *pag.* 460. & 461.] qui eam recenset inter litorales & distinguit ab Gaza, Jamnia, Lydda, ac Antipatride, in ora quidem maritima sitis sed non ad mare: etiam nummi veteres in hac urbe cusi, inter quos unus est Antonini Caracallæ inscriptus ΑΝΘΗΔονος ET... A. *Anno*... Deest prima litera index numeri. Astarte conspicitur turrita, dextra caput humanum sinistra hastam tenens, pede supra proram, in templo tetrastylo. Vide Vaillant *Numism. Græc. Impp. Augg. & Cæs. pag.* 115. Alter est ejusdem Imperatoris in quo legitur

ΑΝΘΗΔΟΝΟϹ. Imaginem ejus delineatam dedit Patinus *in Numm. ær. Imp. pag.* 245. Sed alii videntur eam non in ipso litore collocare sed ora maritima. Stephanus in Ethnicis, Ἀνθηδὼν πόλις πλησίον Γάζης πρὸς τῷ παραλίῳ μέρει. *Anthedon, urbs vicina Gazæ in parte maritima.* Plinius *lib.* v. 12. *Rhinocolura & intus Raphea. Gaza & intus Anthedon.*

Urbs hæc dicta est Agrippias ab Herode, uti Josephus tradit *Antiquit.* XIII. 21. quem locum ante oculos habuit eruditus scholiastes Lycophronis Johannes Tzetzes; quamvis vulgo, sed male, Isacio Tzetzæ fratri ejus hic liber tribuatur, quod Johannes amore singulari fratris ductus nomen ejus fætui huic suo præposuerit, uti ipse fatetur in epistola, quam primus edidit Ludolphus Kusterus noster, plurimis veteris ævi monumentis editis atque illustratis optime de re literaria meritus, in notis ad Suidam, *tomo* II. *p.* 473. Sic itaque de Anthedone Tzetzes, ad *vers.* 754. Ἡ δὲ Ἀνθηδὼν, πόλις Βοιωτίας, ἣν ᾤκησαν Θρᾷκες· ὁ δὲ Ἰώσηπος καὶ τὴν νῦν λεγομένην Ἀγριππιάδα Ἀνθηδόνα φησὶ πρότερον καλεῖσθαι. *Anthedon est urbs Bœotiæ, quam incoluerunt Thraces. Josephus autem urbem quæ nunc Agrippias dicitur olim Anthedona nuncupatam fuisse testatur.* Chronicon Paschale illam Carianthedona nuncupat, voce ex Cariath [i. e. urbe] & Anthedon conflata. Ita illic legitur *pag.* 193. *ad annum* 742. Καριανθηδόνα ἐπικτίσας Ἀγρίππειαν ἐκάλεσεν. *Instauratæ Carianthedoni nomen Agrippiæ indidit.* Videlicet Josephus illam Ἀγριππεῖον nuncupat *lib.* I. *de bell. cap.* 16. Ex eodem discimus hanc urbem in tractu maritimo ἐν ἐπιθαλαττίοις μέρεσι sitam fuisse & Agrippiada dictam ab Herode *Antiq.* XIII. 21. Recensetur ab eodem inter oppida maritima gentibus erepta hoc ordine, progrediendo nempe a septentrione versus austrum *Antiquit.* XIII. 23. Turris Stratonis, Apollonia, Joppe, Jamnia, Azotus, Gaza, Anthedon, Raphia, Rhinocolura. Idem *Antiq.* XVIII. 8. narrat Agrippam inde navi profectum (εἰς Ἀνθηδόνα παραγενόμενος καὶ λαβὼν ναῦν) & *Antiq.* XIV. 10. eam a Gabinio instauratam; denique *Antiquit.* XV. 11. Herodi redditam ab Augusto.

PAULUS Episcopus Anthedonis interfuit concilio Ephesino inter œcumenica tertio. Vide *tom.* III. conciliorum generalium *pag.* 448. & Balusii novam collectionem conciliorum *pag.* 507. Interfuit & concilio Chalcedonensi vide *tom.* IV. *pag.* 80. Memoratur idem & in actis concilii Constantinopolitani insertis concilio Chalcedonensi, *tomo* IV. conciliorum generalium *pag.* 238. hoc modo

Παύλου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου τῆς
Ἀνθηδονέων πόλεως.

EUSTATHIUM Anthedonis episcopum commemoratum videmus in epistola Johannis Hierosolymitani inserta actis concilii Constantinopolitani, *tomo* v. conciliorum generalium *pag.* 192. vide & supra *pag.* 530.

ANTIOCHI PHARANX.

Ἀντιόχου Φάραγξ. Capta fuit cum Seleucia & Gaulane ab Alexandro Jannæo. Josephus *Ant.* XIII. 23.

ANTIPATRIS.

Ἀντιπατρὶς *Act.* 23. 31. ubi legitur Paulus Cæsaream profecturus Hierosolymas venit Antipatrida. Hinc aliquo modo colligitur, non fuisse hanc urbem maritimam, quia alia via Hierosolymis Cæsaream brevior fuisset, qua sine ullo dubio milites ivissent. Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Ἀντιπατρὶς, πόλις, Ἡρώδου κτίσμα ἐπὶ Ἀντωνίου Καίσαρος. *Antipatris urbs, opus Herodis, Cæsare Antonio.*

Habitasse illic Christianos plurimos sæculo octavo liquet ex iis quæ *anno* 744. illic accidisse narrantur. Theophanes in Chronico ad *h. a. p.* 358. Τούτῳ τῷ ἔτει τοὺς πλείους τῶν Χριστιανῶν, ὡς συγγενεῖς τῶν προαρξάντων, ἀνεῖλον οἱ προσφάτως κρατήσαντες, δόλῳ τούτους κρατισάμενοι εἰς Ἀντιπατρίδα τῆς Παλαιστίνης, *Hoc anno Arabes duces tunc rerum potiti multos e Christianis fraude circumventos Antipatride Palæstinæ occiderunt, tanquam affinitate conjunctos cum iis penes quos antea terræ illius dominium fuerat.*

Erat in via quæ ex Judæa in Galilæam ducebat. Misna *Gittin.* VII. *m.* 7. הולך מיהודה לגליל הגיע לאנטיפטרס *si proficiscatur ex Judæa Galilæam versus, & pervenerit usque Antipatrida.* Obadias de Bartenora ad h. l. notat Antipatrida esse locum ultimum in finibus Judææ.

Dicitur vulgo esse Assur, vel Arsuf, oppidum maritimum in loco sylvis condensis amœno & pascuis herbosis fæcundo, uti scribit Jacobus de Vitriaco *hist. Hierosolym. c.* 23. & Gulielmus Tyrius. Sed nauci non est hæc traditio statuens Antipatrida fuisse urbem maritimam. Liquet illud ex Ptolemæo [vide supra *pag.* 461.] qui illam recenset non cum portu Gazæorum, Ascalone aliisque urbibus ad litus sitis, sed Lydda, Jamnia, aliisque mediterraneis, in regione tamen maritima. Nec est quod quis dicat Azotum quoque a Ptolemæo recenseri inter urbes litorales, quæ tamen ad litus sita non fuit: nam duplex fuit Azotus, una ad litus παράλιος dicta, quam Ptolemæus hic Azotum portum vocat, altera mediterranea. Vide supra *p.* 215. Ex Josepho demonstratur id quoque clarissime, qui fossam ductam esse a Joppe Antipatrida ad impediendam invasionem hostilem scribit, quæ plane inutilis & inepta fuisset si ab uno loco maritimo ad alium se extendisset. Præterea liquet ex Itinerariis veteribus quæ Cæsarea viatores ducunt Antipatrida, dein Diospolim, non Joppen. Adde Hieronymum in epitaphio Paulæ, qui Paulam suam ducit Cęsarea Antipatrida, inde Diospolim, Arimathiam, Nobe, & Joppen. Deinde *repetito itinere* Nicopolim. Atqui si Antipatris ad mare sita fuisset, debuisset eam Cęsarea per Antipatrida; Joppen, Diospolin, Arimathiam & Nobe Nicopolim duxisse vię compendia sectatus. Nec erat cur *repetito itinere* Nicopolin tenderet. Hęc sunt verba Hieronymi. *Deinde* (sc. a Cęsarea) *Antipatrida semirutum oppidulum, quod de patris nomine Herodes vocaverat & Lyddam versam in Diospolim... Haud procul ab ea Arimathiam viculum Joseph ... & Nobe urbem quondam sacerdotum ... Joppen quoque .... Repetitoque itinere Nicopolim, quæ prius Emmaus vocabatur &c.* Si in loco Assur rudera urbis antiquę conspiciuntur, crederem potius esse illa Apollonię. Adrichomium male credidisse Antipatrida esse eandem atque urbem Dora jam notavit Cellarius.

Ex Josepho discimus hanc urbem absuisse a Joppe 150. stadia, & Jannęum fossam duxisse ab una urbe ad aliam ut hostes arceret, *Antiq.* XIII. 13. Nomen vetus ei fuisse Capharsabe, & in campo Capharsabę conditam *Antiq.* XIII. 23. & XVI. 9. Urbem fuisse παρόρειον, montibus proximam *de bell.* I. 4. quapropter planities inter & illam Joppen interjecta debuit fossa & muro muniri ut Antiochus arceretur. Idem *l.* I. *de bell. c.* 16. scribit sitam fuisse in pulcherrimo campo ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς βασιλείας πεδίῳ, fluviis & arboribus divitem ποταμοῖς καὶ δένδρεσι πλούσιον. Hęc omnia non conveniunt oppido postea dicto أرسوف *Arsuf*, sito ad mare inter Cæsaream & Joppen 18. milliaribus Arabicis inde, 6. hinc dissito. Vide Golii notas in Alfraganum *pag.* 135.

Episcopum Antipatridis invenio Polychronium, in concilio Chalcedonensi, inter œcumenica quarto, habito *anno* 451. Vide *tomum* IV. conciliorum generalium *pag.* 80. & 118. in actis Ephesi insertis concilio Chalcedonensi. Vide & eundem tomum *pag.* 787.

De ſitu ejus mill. x. a Lydda, xxvi. a Cęſarea vide *lib.* ii. *pag.* 417.

ANUA.

Ἄνυα Vicus 15. milliaribus a Neapoli in via quæ ducit Æliam. Euſebius. Hieronymus legit 10. pro 15.

* APADNO.

Theodoretus ad *Dan.* xi. Ἀπαδανὼ δὲ τόπον τινὰ οὕτως ὠνομασμένον οὐ πόῤῥω τῶν Ἱεροσολύμων διακείμενον. *Apadanum locum quendam ita appellatum non longe Hieroſolymis.* Hieronymus in *Comment. ad Dan.* xi. *Figat tabernaculum ſuum in Apedno juxta Nicopolim, quæ prius Emmaus vocabatur, ubi incipiunt montana Judææ conſurgere.* אפדנו ſcribitur *Dan.* xi. 45. & Porphyrius putavit Apedno eſse locum ſitum inter duo latiſſima flumina, ſed Hieronymus ipſum refellens dicit, *in ultimæ viſionis calumniis immoratur flumina ponens pro mari: & montem inclytum & ſanctum Apedno, quem ubi legerit nullam poteſt proferre hiſtoriam.* Symmachus & Theodotion ἐν Ἀφαδανῷ reddunt: quod cum أبادان *Abadan*, loco culto & habitato, convenit, ita Perſis dicto. Procopius *lib.* ii. *de ædificiis Juſtiniani cap.* iv. meminit locorum quorundam circa Amidam a Juſtiniano munitorum & inter illa *Apadnæ*, his verbis. Καὶ μὴν καὶ τὰ ἀμφὶ πόλιν Ἄμιδαν φρούρια, πηλῷ τε περιβεβλημένα καὶ τοῖς πολεμίοις βάσιμα παντάπασιν ὄντα, ἐς τὸ ἀκριβὲς ἀνοικοδομησάμενος ἅπαντα, ἐς τῆς ἀσφαλείας τὸ ἀκριβέστατον μετεστήσατο. Ἐν οἷς τό τε Ἀπάδνας καὶ τὸ Βυρθὼν πολίχνιόν ἐστι. *Præterea circumpoſita Amidæ caſtella quæ muris tantum luteis cincta hoſtem excludere poterant, accurate refecit & præclare munivit. In his ſunt Apadna & Byrthum oppidulum.* Idem *lib.* v. *cap.* ix. memorat μοναστήριον εἰς τὸ Ἀπάδνας ἐν Ἰσαυρίᾳ, *monaſterium Apadnenſe in Iſauria.*

APATHOS.

Ῥεγεὼν Ἀπαθῶς. Mentio ejus fit inter Sebaſten & Jerichunta in Notitiis veteribus Eccleſ. Erat in Palęſtina prima. Vide ſupra *lib.* i. *cap.* xxxv.

APHAEREMA.

Ἀφαίρεμα. Una ex tribus toparchiis Judææ ex Samaritide adjectis i. *Macc.* xi. 34. Vide de ea ſupra *lib.* i. *pag.* 178. 179.

APHEC.

Urbs tribus Aſcher *Joſ.* 19. 31. quę & Aphic אפיק dicitur, vicina regioni Sidoniorum, *Joſ.* 13. 4. Creditur quibuſdam eadem aç urbs Ἄφακα in Libano ſita ad flumen Adonim cujus meminit Sozomenus *hiſt.* ii. 5. ὁ ἐν Ἀφάκοις τῆς Ἀφροδίτης περὶ τὸν Λίβανον τὸ ὄρος καὶ Ἄδωνιν τὸν ποταμὸν. Meminit & Euſebius de vita Conſtantini iii. 55. Theophanes in Chronico *p.* 18. Τότε κατεσκάφη ὁ ἐν Αἰγαῖς Ἀσκληπιοῦ ναὸς καὶ ὁ ἐν Ἀφάκοις τῆς Ἀφροδίτης. *Tunc Templum Æſculapii ad Ægas & Veneris Aphacis everſum eſt.* Verum illa urbs ultra fines terrę Iſraelitícę & urbem Sidona verſus ſeptentrionem nimis ſita fuit quam ut credi poſſit eſse eadem iſti urbi quę a Joſua commemoratur.

Et etiam urbs hoc nomine prope Jizrael. i. i. *Sam.* 29. i. & alia in tribu Judę i. *Sam.* 4. 2. quę & אפקה *Joſ.* 15. 53. Joſepho *Antiq.* v. ii. Ἄμφεκα. Sunt qui etiam in Syria urbem fuiſse hoc nomine volunt de qua agitur i. *Reg.* 20. 26. quam tamen Joſephus *Ant.* viii. 8. ſcribit in campo magno ſitam fuiſse, qui hoc nomine volunt de qua agitur i. *Reg.* 20. 26. quam tamen Joſephus *Ant.* viii. 8. ſcribit in campo magno ſitam fuiſse, qui *bell.* ii. 23. & Ἀφαίκη πύργον commemorat. Euſebius in Onomaſtico notat ſuo tempore vicum Apheca fuiſse circa Hippon urbem Palęſtinę.

APHRA.

Vicus ad ortum Bethelis, 5. milliaribus inde remotus. Hieronymus in Onomaſtico. Euſebius ſcribit hujus vici nomen Ἀφρήλ. Videtur ejus mentio fieri in Notitia Imperii his verbis, *Cohors duodecima Valeria Afro.*

APHRAIM.

Ἀφραΐμ. Vicus distans Legione versus boream *6.* milliaria. Eusebius in Onomastico.

APHTHA.

Ἄφθα vicus. Patria Phani filii Samuelis, qui electus sorte Pontifex M. nesciebat quid ipsum munus Pontificis esset. Josephus *de bell.* IV. 5.

APOLLONIA.

Urbs maritima aut certe non longe a mari inter Cæsaream Palæstinæ & Joppen. Josephus *Antiq.* XIII. 23. eam hoc ordine recenset. Meminit etiam Plinius hoc modo *lib.* V. 13. inter Joppen & Cæsaream: atque ita anonymus Ravennas *Cæsarea*, *Apollonia*, *Joppis*, & Ptolemæus eodem ordine. Vide supra *p.* 460. In tabula veteri Peutingeriana Apollonias dicitur & inter utramque urbem modo memoratam media interponitur.

* ARAB.

ארב, Urbs tribus Juda. *Jos.* 15. 52.

ARABA.

ערבה, Urbs tribus Benjamin. *Jos.* 18. 18. Vide *Betharaba*. Fuit etiam vicus hoc nomine, Ἀραβὰ, vel Ἀραυὰ in finibus Diocæsareæ, & alius tribus milliaribus a Scythopoli versus occidentem. Eusebius. Forsitan hæc est ערב *Arab*, ubi erat R. Jochanan Ben Zaccai. Vide codicem Schabbath, *cap.* XVI. 7.

ARAD.

ערד, Urbs Judæ, ad cujus austrum est solitudo Judæ *Jud.* I. 16. Rex Arad habitabat in australi parte terræ Canaan. *Num.* 33. 40. Eusebius in Onomastico scribit eam *villam vicinam esse deserto Cades, distantem Malathis* 4. *miiliaribus*, *Chebrone* 20. & Hieronymus *esse terminum Judææ distantem Chebrone* 20. *milliar. ad meridiem*.

Si eadem sit Arad *Num.* 21. 1. videretur jam tum populus fuisse in terra Canaan: nam subvertit urbes ejus Cananæi *Num.* 21. 3. sed Cananæi se diffuderant jam eo tempore extra limites terræ Canaan proprie dictæ, quod & in Emorræis trans Jordanem videri potest.

Hanc suspicor esse urbem cujus episcopus Stephanus in actis concilii Hierosolymitani habiti anno Christi 536. appellatur

Στέφανος Ἄρδων

Latini codices habent *Aradorum*. Aradus huc nil facit aut Ἄδραα, nam series illa episcoporum, in qua Stephanus Aradorum episcopus legitur, non complectitur nisi episcopos Palæstinarum, & Aradus non erat in Palæstinarum ulla, sed in ἐπαρχίᾳ Φοινίκης, Adraa in ἐπαρχίᾳ Ἀραβίας.

ARAMA.

Ἀραμά. Vicus qui 4. milliaria aberat Malathis, Chebrone viginti. Eusebius. Ex Hieronymo videtur Ἀρὰθ legendum.

ARAMATHA.

Urbs Gileaditidis, quæ Ramoth in V. T. nuncupatur 1. *Reg.* 22. 3. hoc nomine legitur apud Josephum *Antiq.* VIII. 9. & IX. 4. Semel apud ipsum Ἀραμάθα appellatur urbs regia Ammonitidis Rabbath in sacro codice dicta, nempe *Antiq.* VII. 7. cæteroquin eadem urbs Ῥαβάθα ei vocatur *Antiq.* IV. 5. & capite eodem 7. *lib.* VII. *Antiq.* mox citato.

ARATH.

A R A T H.

Α'ραϑ. Vicus ad occidentem Æliæ. Eusebius in Onomastico, ad vocem Α'ρίϑ. Hieronymus ad vocem *Arath* scribit distare a Chebron millibus 20. ad meridiem.

A R B E L A.

Α"ρβηλα. Urbs Galilææ, vel vicus, ut alii, non longe a Sippori, uti Josephus scribit *Antiq.* XII. 18. in plurali numero, ubi narrat Bacchidem Antiochia tendentem in Judęam ibi castra posuisse. Ex Josepho *Antiq.* XIV. 27. licet colligere Arbela non longe a Sepphori abfuisse: & inde Jordanem usque hostes fugientes persecuti sunt. Α'ρβήλων σπηλαῖον vicum Galilęę munivisse se narrat Josephus in vita *pag.* 1013. & in loco parallelo *bell.* II. 25. dicitur munivisse τὰ περὶ Γεννησὰρ τὴν λίμνην σπήλαια κατὰ τὴν κάτω καλȣμένην Γαλιλαίαν *speluncas circa Lacum Gennesar in inferiore Galilæa*. Idem *Antiq.* XIV. 27. tradit non longe ab Arbelis latrones habitasse speluncis difficillimis accessu, victos quidem ab Herode, sed postea graves Ptolemęo, cui Herodes illam regionem commiserat. Similia latronum habitacula videntur describi in Trachonitide *Antiq.* XV. 13. & XVI. 14. Potest esse eadem atque בית ארבאל *Hos.* 10. 14. & בקעת ארבאל huc forsan pertinet de qua supra *p.* 358. Meminit Eusebius vici Α'ρβηλὰ siti in magno Campo, a Legione 9. millibus, adeoque, ut videtur, ortum versus. Et alium vicum Arbela esse trans Jordanem in ditione Pellę urbis scribit.

A R C E.

Α"ρκη. Urbs tribus Ascher, quę & Α'κτιπȣ̃ς. Josephus *Antiq.* V. 1. Hunc locum ante oculos habuit Stephanus in Ethnicis scribens Α"ρκη πόλις Φοινίκις ἡ καὶ Α"ρκαι καλȣμένη· Ἰώσηππος ἐν πέμπτῳ τῆς Ἰȣδαικῆς Α'ρχαιολογίας. *Arce, urbs Phœnices, quæ & Arcæ dicitur. Meminit Josephus libro quinto antiquitatum Judaicarum*. Eadem Arce videtur intelligi *Antiquitatum lib.* VIII. ubi dicitur. Τὴν δὲ περὶ Α"ρκην παράλιαν εἶχε Βαναχάτης. *Regionem vero circa Arcen maritimam habuit Banacates*. Nam & regio circa eam fuit παράλιος, & quia in tribu Ascher a nobis collocatur, convenit illud cum verbis sacri codicis, quę cum Flavianis conferri debent 1. *Reg.* 4. 16. Banaa, filius Husai prefectus erat in Ascher. Cave credas hanc Arcen esse eandem atque aliam notiorem Arcen vel Α"ρκας Phœnices quę hac urbe septentrionalior & extra terram Israeliticam fuit, sita quippe inter Tripolin & Antaradon uti liquet ex Itinerario Antonini. Meminit quoque urbis Α"ρκης Josepus *Antiq.* I. 7. quę in Libano fuit sita & a Tyriis defecit ad Assyrios una cum Sidone & Palętyro *Antiq.* IX. 14. sed illa non videtur Ascheritica fuisse. Apud eundem *l.* VII. *de bell.* *c.* 24. dicitur inter Α'ρκαίαν & Raphanęam labi amnis Sabbathicus, ubi Rufinus, *inter Arcas*. Hęc Α'ρκαῖα non est Ascheritica sed Phœnicia illa prope Tripolin. Nec aliunde dictos esse Α'ρκέȣς, populos Judęis finitimos ad boream existimo, quos commemorat *Antiq.* V. 1. quam ab *Arcki* filio Canaanis cujus posteri aliquando hic consederunt. Nota in transitu errorem Rufini vertentis *l.* VII. *de bell.* *c.* 29. *Arcas & Raphanæas regni Agrippæ civitates: debuisset scripsisse Arcam civitatem regni Agrippæ & Raphanæam*. Raphanęa enim oppidum Syrię erat [vide Josephum *de bell.* VII. 19.] non regni Agrippę. Denique meminit Josephus urbis Α"ρκις, quę metropolis fuit Arabię Petręę, *Antiq.* IV. 4. sed scribendum est Α'ρκέμη pro Α"ρκη: nam רקם dicta est.

A R C H E L A I S.

Inter urbes Judęę recensetur a Ptolemęo: sed Josepho dicitur vicus conditus ab Archelao, *Antiq.* XVII. 15. non longe a Phasaelide *Antiq.* XVIII. 3. In tabulis Peutingerianis collocatur inter Jerichunta & Scythopolin, ita, *Archelaide*. In sexto enim casu vetusta itineraria locorum nomina efferunt: & sępe etiam in aliis scriptoribus ita ea leguntur, qua de re vide Salmasium ad Vopiscum *pag.* 434. Plinius *lib.* 13. 4. Archelaida vallem appellat, uti & Phaselida atque Liviada, quas alii urbes vocant.

Episcopus Archelaidis Palæstinæ Antiochus memoratur in actis concilii Chalcedonensis. Vide *tomum* IV. conciliorum generalium *pag.* 80. ubi tamen in Gręcis legitur

Α'ντιόχȣ Α"ρκης.

Sed

Sed in Latinis *Archelaidis* &c. uti monui. In actione tamen secunda hujus concilii Ἀ'ρχης quoque legitur. Vide *tom.* IV. conciliorum *pag.* 327. & in actione tertia, eodem *tomo pag.* 460. Ἀ'ντίοχος ἐπίσκοπος Ἀ'λκηνῶν. Inter urbes quæ sedes episcoporum fuerunt in Palæstina non legitur nomen Archelaidis. Vide supra *lib.* I. *cap.* XXXV.

AREOPOLIS quæ & AR.

עָר videtur mihi urbem notare, uti & עִיר, quod & visum fuit Aquilæ & Symmacho, teste Hieronymo ad *Jes.* 26. Crediderim illam sitam fuisse ad latus australe Arnonis, quia Ar filiis Loth [Moabitis] a Deo fuit data, non possidenda ab Israelitis *Deut.* 2. 9. At Israelitarum regio erat usque ad Arnonem. Unde liquet eos errare qui urbem Aroer Israelitis assignatam putant eandem esse ac Ar.

Nomen Areopolis natum videtur ex עָר *Ar* & πόλις. Theodoretus ad *Jes.* 15. Ἀ'ριὴλ τοίνυν ἐστὶν ἡ νῦν καλουμένη Ἀ'ρεόπολις. *Ariel est quæ nunc Areopolis nuncupatur.* Idem in Jesaiam *cap.* 29. Ἀ'ριὴλ ἡ Ἀ'ρεόπολις καλεῖται· τῆς δὲ Μωαβίτιδός ἐστιν αὕτη ἐπίσημος. *Ariel appellatur Areopolis, urbs insignis Moabitidis.* Adeoque non ab urbe עָר sed אריאל ducendum esset vocabulum: nisi utrumque nomen ei tribuere quis vellet. Eusebius etiam in Onomastico tradit quosdam existimare Areopolin eandem esse urbem quæ in sacro codice Ἀ'ριὴλ dicitur, & usque ad sua tempora eos appellare Ἀ'ελιὴλ τὸ εἴδωλον αὐτῶν, *Ariel idolum suum.* Existimo regionis circumjacenti nomen fuisse Arielitis vel Ἀ'ρμιλῖτις. Meminit illius Epiphanius *lib.* I. *adv. hæres. pag.* 40. oriundi erant ἀπὸ τῆς Ναβατικῆς χώρας καὶ Ἰτουραίας, Μωαβίτιδός τε καὶ Ἀ'ρηλίτιδος τῶν ἐπέκεινα τῆς κοιλάδος τῆς ἁλυκῆς, ὄντως ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ καλουμένης ὑπερκειμένης χώρας, *ex Nabatæa, Ituræa, Moabitide & Arielitide, quæ sunt* [illud τῶν de solis regionibus ultimis Moabitide & Areilitide videtur accipiendum, nam ad omnes referri nequit, quandoquidem Ituræa certe dici non potest sita ultra mare mortuum, aut forte τῆς legendum est, ut de sola Moabitide intelligatur] *ultra vallem salsam, regionem hoc nomine dictam in sacro codice.* Huc forsitan etiam pertinent vici Aroiles & Arieles, quorum meminit Procopius Gazæus in Comm. ad *Gen.* 47. & אריאל מואב *Ariel Moab* quod ita legitur I. *Chron.* II. 22. ni fallor huc quoque facit. Scio vocem Ariel per *leones* verti a quibusdam, at vulgatus ut proprium retinet *Ariel Moab.* Et si vel per leones verti debeat tamen ab hoc loco alienum non est, ut appareat regionem ab leonibus Moab אריאל מואב *Ariel Moab* dictam. Confer de leonibus Moabiticis *Jes.* 15. אריה מואב & I. *Chron.* II. 22.

Error esset hanc a Marte Ἀ'ρεόπολιν dictam credere, uti Amphipolis Thraciæ urbs olim Ἄ'ρεος πόλις nuncupata est, teste Harpocratione ad vocem Ἀ'μφίπολις. Huc facit quod legitur apud Hieronymum in *Jos. c.* 15. qui hæc de illa habet. *Hujus* (Moabitidis) *Metropolis civitas Ar quæ hodie ex Hebræo & Greco sermone composita Areopolis nuncupatur, non ut plerique existimant quod* Ἄ'ρεος, *id est, Martis civitas sit . . . . Audivi quendam Areopoliten, sed & omnis civitas testis est, motu terræ magno in mea infantia, quando totius orbis litus transgressa sunt maria, eadem nocte muros urbis istius corruisse.* Id ex Ammiano videri accidisse Coss. Valentiniano atque Valente anno 315. scribit Martianæus.

Urbs hæc postea inter urbes Palæstinæ tertiæ censita fuit. Vide quæ de illa notavimus supra *pag.* 212. 215. 217. Ἀ'ναστάσιος ἐπίσκοπος Ἀρεοπόλεως commemoratur in actis Ephesi insertis concilio Chalcedonensi. Vide *tom.* IV. conciliorum *pag.* 118. Πολυχρόνιος quoque in epistola Johannis Hierosolymitani inserta actis concilii Constantinopolitani. Vide supra *pag.* 530. & Ἠ'λίας Ἀ'ρεοπόλεως in actis concilii Hierosoiymitani habiti anno æræ Christianæ 536. vide supra *pag.* 532.

Situs ejus haud ita certus est ut in mappa geographica locari queat. Eusebius & Hieronymus in Onom. ad vocem Ἀ'ρνῶν scribunt ad septentrionem Areopolis ostendi locum vallis in prærupta demersæ in quo & militum præsidia distributa sunt. Πανταχόθεν, ita scribit Eusebius, φρούρια φυλάττει στρατιωτικά. *Militum ex omni parte præsidia distributa.* Inde est quod in Notitia dignitatum imperii legatur

Cohors tertia Alpinorum apud Arnona,

&

Cohors tertia felix Arabum in ripa vadi Apharis fluvii in castris Arnonensibus,

&

Equites Mauri Illyriciani Areopoli.

Et forsitan id quod sequitur

Equites promoti indigenæ Speluncis

fuit

fuit præſidium in iſto *ſatis horribili loco vallis in prærupta demerſæ* cujus Euſebius & Hieronymus meminerunt, qui ad ſeptentrionem Areopolis erat.

Agallim (אגלים) vicus erat ad meridiem Areopolis diſtans inde octo milliaria. Euſebius ad v. Ἀγαλλείμ & ad vocem Ἀρωνιείμ. Sed hic ea loco plane alieno leguntur. Vide & ſupra vocem *Agalla*.

ARETHUSA.

Urbs vicina Mariſſæ, & Azoto, uti colligitur ex Joſepho *Ant.* XIV. 8. ubi ea a Pompejo dicitur incolis ſuis reſtituta una cum Mariſſa, Azoto & Jamnia. Sita erat ἐν μεσογέῳ, teſte eodem *lib.* 1. *de bell. c.* 5.

ARIMANON.

Ἀρίμανον urbs refugii trans Jordanem τῆς Γαλαδήνης. Joſephus *Antiquit.* IV. 7. Videtur poni pro Ramoth, urbe Gileaditidis *Joſ.* 21. 38.

ARIMATHÆA.

Ἀειμαθαία, urbs Judæorum *Luc.* 23. 51. Paullo aliter Suidas Ἀειμαθέμ, ὄνομα τόπου καὶ Ἀριμαθαῖος ἀπὸ τούτου. *Arimathem, nomen loci, quo oriundus Arimathæus nuncupatur*. Euſebius ad vocem Ῥουμά in Onomaſtico ſuo ſcribit eandem illam eſſe ac Arimathæam, & Remphin dici vulgo: ad vocem vero Ἀρμαθὲμ σειφὼ [i. e. Ramathaim Tzophim] eam eſſe Arimathæam unde Joſephus in Euangeliis memoratus ortum duxit. At clarum mihi eſt multa in illo Onomaſtico legi quæ ab Euſebio profecta non ſunt quem ita ſibi contra dixiſſe mihi non perſuadeo, & multa excidiſſe ſuo loco mota. Idem enim locus non poteſt eſſe ארומה *Jud.* 9. 41. & הרמתים 1. *Sam.* 1. 1. Quare parum abeſt quin credam male ad vocem Ῥουμά illa ſubnexa eſſe καὶ ἔστιν ἐν ὁρίοις Διοσπόλεως, ἥτις ἐστιν Ἀειμάθαια, & ante illa excidiſſe vocem Ῥαμαθέμ: nam alibi Ἀριμὰ ſive Ῥουμὰ diſtinguit a Ramathaim, uti liquet conferenti titulos Ἀριμὰ & Ἀρμαθέμ. Et profecto ſimilius veri videtur Arimathæam eſſe Ramathaim, quam Aruma vel Ruma. In titulo autem τῆς Ῥουμὰ aliquid eſſe alio pertinens liquet ex eo quod ibi dicatur, *quæ nunc appellatur Remphis* . . . & mox de eadem, *a pleriſque Arimathæa nunc dicitur*. Quid? num idem locus & Remphis & Arimathæa dicitur, & illo nomine *tunc appellatur*, hoc autem *a pleriſque tunc dicebatur?* Quid hoc rei ſit, equidem haud capio. Divelle ergo hæc: & prius ad Ruma, poſterius ad Ramathem refer. Huc etiam facit patriam Eli ſacerdotis, id eſt הרמתים, dici Ἀρμαθέμ ab Epiphanio de vitis prophetarum *pag.* 236.

Hieronymus in epitaphio Paulæ non longe hanc ab Dioſpoli ſive Lydda collocat his verbis, *Et Lyddam verſam in Dioſpolin Dorcadis atque Æneæ reſurrectione ac ſanitate inclytam. Haud procul ab ea Arimathiam, viculum Joſeph, qui Dominum ſepelivit, & Nobe urbem &c.* Videtur crediſſe Hieronymus Arimathiam ſitam fuiſſe eo loco, ubi nunc Rama urbs eſt. Bonifacius initio *lib.* 2. *de perenni cultu terræ ſanctæ* etiam credidit Ramam hanc ſive رملة *Ramolam*, uti nunc appellatur, eandem eſſe atque Arimathæam. Mihi quoque videtur non incongrue dici poſſe ex vico qui tempore Hieronymi Arimathæa vocabatur & prope Lyddam erat quique Ῥαμαθέμ & Ῥαμαθὰ dicitur a Joſepho & aliis [vide loca ſupra *pag.* 179.] natam urbem nunc celebrem Ramam. Nam & Arimathæam ita deſcribit Hieronymus ut Paulam ſuam ducat Antipatride Lyddam deinde Arimathæam & Joppen, ſic ut videatur inter Lyddam & Joppen quærenda, & quidem non longe a Lydda. Hic ſitus plane convenit cum ſitu Ramæ prope Joppen. An vero hæc Arimathæa fuerit Arimathæa patria Joſephi, & porro an eadem fuerit הרמתים צופים Samuelis diſquiri poteſt. Primum eſt veri ſimile. Ad ſecundum dico, non fuiſſe eandem quia circa Lyddam & Ramam omnia erant campeſtria, & Ramathaim Zophim erat in montanis Ephraim 1. *Sam.* 1. 1. Adrichomius quidem Ramam hanc in monte delineavit, *ſed non fuit oculatus inſpector*, uti obſervavit Quareſmius *lib.* IV. *cap.* 2. & nominis רמה ſignificatione deceptus fuit. Montana Ephraim quærenda ſunt ad ſeptentrionem Hieroſolymæ, circa Bethel, non ad occaſum. Vide *Jud.* 4. 5. Sic 2. *Chron.* 19. 4. dicitur a Berſabe uſque ad montana Ephraim ſe extendiſſe regnum Joſaphati. Præterea Arimathæa appellatur *urbs Judæorum*, quum ſi in Ephraimitide collocetur, *Samaritanorum* potius videretur fuiſſe.

ARIN-

A R I N D E L A.

Urbs Palęstinę, episcopatu insignis. In concilio Ephesino memoratur Theodorus episcopus Ἀειβήλων, vel ut alii legunt, Ἀρβήλων. Non puto tamen hic de Arbelis esse cogitandum: sed esse eandem urbem a qua Μακάριος Ἀεινδήλων in Concilio Hierosolymitano habito anno 536. dicitur, & cujus Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς meminit his verbis Ἀείνδηλα τρίτης Παλαιστίνης. Γλαῦκος δὲ κώμην αὐτὴν καλεῖ. *Arindela, tertiæ Palæstinæ urbs. Glaucus eam vicum appellat.* Memoratur quoque inter urbes Palęstinę tertię in Notitiis Veteribus Eccles. & in Notitia Imperii, ubi *Arieldelæ* legitur; quod in *Arindelæ* mutandum existimo.

Berkelius in commentario ad Stephanum scribit se dubitare an Ἀείνδηλα proba sit scriptura, quum ex serie literarum legendum eo loco foret Ἀρίνδηλα, & *Arieldela* legatur in notitia imperii. Sed Arindela non mutem. In ipso Stephano alio loco etiam ita legitur, ad vocem Ἄβιλη, gentile esse Ἀβιληνὸς, uti Ἀείνδηλα, Ἀρινδηληνός. Et confirmant hanc lectionem Concilia.

A R I S T O B U L I A S.

Vicus, non longe ut videtur a Chebrone. In vita S. Euthymii abbatis legitur μεταξὺ Βαρειχῶν καὶ Ἀριστοβουλιάδος, Solitudo Ziph vico illi vicina fuisse dicitur. Vide vocem *Beraca*.

ARMATHEM. *Vide Arimathæam & Ramathaim.*

A R O E R.

ערער Urbs ædificata a tribu Gad. *Num.* 32. 34. Sita fuit Aroer quædam [& nil vetat hanc credere] ad ripam torrentis Arnon על שפת נחל ארנון *Deut.* 2. 36. 3. 12. & 4. 48. & eadem collacatur in terminis australibus terræ trans Jordanem *Jos.* 12. 2. *Deut.* 4. 48. quod convenit cum 2. *Sam.* 24. 5. ubi illi qui universam terram perlustraturi essent, Jordanem transeunt, veniunt in Aroer ad dexteram urbis quæ est בנחל גד *ad flumen Gad.* Flumen a Gad videtur nomen habere quod & Aroer urbs celeberrima ab iis possideretur & alia loca vicina: nam Beth Haran & Bethnimra non longe hinc fuerunt, uti Eusebius & Hieronymus testantur. Non est igitur necesse Arnonem flectere septentrionem versus, ita ut illic Aroer collocetur ubi termini septentrionales sunt tribus Ruben. Nec id fieri potest nisi duplex Aroer statuatur ad ripam Arnonis [quod tamen fieri non solet] quia Aroer aliqua esse debet in terminis australibus totius regionis transJordanicæ. Non video quid obstet aliquas urbes Gaditarum fuisse ad austrum & ortum Rubenitarum: uti quasdam urbes Judæ Simeoniticas cinxisse constat a diversis lateribus. Una itaque Aroer mihi est adsita fluvio Arnon, Gaditarum illa, eaque in termino australi regionis transJordanicæ. Una etiam Aroer, in qua Israelitæ habitarunt, tantum memoratur *Jud.* 11. 26. Eusebius urbem Aroer ostendi suo tempore scribit in vertice montis in quo urbs Aroer sita fuit in Onomastico ad vocem Ἀροήρ. Bonfrerius id negat verum esse quoniam Aroer ad ripam fluvii sita fuit, adeoque non in vertice montis. Sed non video quidni urbs in monte sita, si ad radices montis illius flumen labatur, possit dici sita ad ripam fluminis. Potest enim a vertice usque ad radicem montis extendi urbs, & lateri montis incumbere, eademque ita ad ripam fluminis esse veluti urbs Basilea & aliæ. Eusebius quoque de suo tantum tempore testatur, eam urbem in vertice montis ostendi, quum olim majus spatium occupare & ad radices usque montis ipsumque flumen pertingere potuerit. Hæc obiter dicta sunto pro Eusebio.

Quæritur, sitne hæc eadem ac Aroer ante conspectum Rabbæ. Videtur mihi alia Aroer Ammonitica statuenda, de qua legitur *Jos.* 13. 25. filiis Gad fuisse terminum Jaazer cum omnibus urbibus Gilead, & dimidiam terram Ammonitarum *usque ad Aroer quæ est ante conspectum Rabbæ*. Quum *commate* 16. de possessione tribus Ruben ageretur dictum erat, terminum Rubenitarum fuisse *ab Aroer quæ est ad ripam fluminis Arnon*, &c. hic quum de Gad agitur, dicitur *usque ad Aroer quæ est ante conspectum Rabbæ*. Qui hæc legit statim suspicari debet aliam esse Aroer quæ *commate* 16., aliam quæ *comm.* 25. describitur, quia si eadem fuisset, cur non eodem modo appellaretur? Saltem hinc suspicio importari alicui non esse

hanc & illam Aroer eandem videtur. Præterea *ante conspectum Rabbæ* (si vel statuamus duas tum fuisse Rabbas, alteram Moabiticam, alteram Ammoniticam) referri non potest nisi ad Ammoniticam, quia mentio terræ Ammonitarum mox facta est. Atqui Aroer ad Arnonem non erat ante conspectum Rabbæ Ammoniticæ, nam Arnon erat Moabitarum & Emorræorum terminus, non Ammonitarum, quorum regio ab altera parte regni Sichonis circa Jabokum fuisse describitur *Num.* 21. 24. Hujus quoque Aroer videtur mentio fieri *Jud.* 11. 33. nec enim video quomodo illic Aroer ad Arnonem sita possit intelligi: sed commodissime refertur ad illam Aroer, quæ ante conspectum Rabbæ Ammoniticæ est, illinc nempe pelli Ammonitæ debuerant. Alteram Aroer jam post terga habebat. Vide *comm.* 29. Erat & Aroer in Juda. 1. *Sam.* 30. 30. ערער. In codicibus Græcis pro ערערה legitur *Jos.* 15. 22. Α'ροὴλ.

AROILES.

Aroiles & Arieles vici Palæstinæ, scribit Procopius Gazæus in Comment. ad *Gen.* 47. Anne dicti sunt de nomine *Areli* אראלי filii Gad *Gen.* 46. 16. pro quo contextus Hebræo Samaritanus habet ארולי *Aroli*, Græcus Α'ρεηλὲς. Vide vocem *Areopolis*. Memoratur quidem *Arieldela* in Notitia Imperii, sed illa videtur eadem esse atque *Arindela*.

* AROR.

ערער Videtur eadem esse ac Aroer.

ARPHA.

Α'ρφᾶ. Vicus in ultimis terminis terræ Israeliticæ trans Jordanem, versus orientem. Τῆς Α'ρφᾶς Josephus scribit, ita ut in casu recto *Arpha* sit, uti Γαβᾶς idem scribit *pag.* 1007. in vita sua, a Γαβᾶ. Ab hoc usque ad oppidum Juliada longitudo extenditur regionis illius quæ Gamaliticen, Gaulonitin, Batanæam & Trachonitin comprehendit. Josephus *de bell.* III. 2. Hegesippus legit Α'ρθᾶς. Isidorus autem Originum *lib.* XIV. *c.* 3. hæc verba Josephi male ad Judæam retulit, nam de illa ita scribit: *Initium longitudinis ejus a vico Arsa usque ad vicum Juliaden porrigitur, in quo Judæorum pariter & Tyriorum habitatio communis est. Latitudo ejus a monte Libani usque ad Tiberiadis lacum extenditur.* Hæc Judææ non conveniunt uti quilibet nullo negotio videt, sed parti tantum terræ Israeliticæ trans Jordanem, quæ Isidorus ex male intellecto Josephi loco Judææ tribuit. Sed non hic tantum sed in plerisque errat quæ de terra Israelitica illic habet.

ARSANE.

Α'ρσάνη. Urbs in qua Rex Baesa sepultus est. Josephus *Antiq.* VIII. 6. Liquet esse legendum Θαρσάνη vel Θαρσὰ quoniam 1. *Reg.* 16. 6. Tirtza appellatur.

* ARUBBOTH.

ארבות In Juda videtur fuisse, at incertum regione, urbs, an vicus. 1. *Reg.* 4. 10. Α'ραβὼθ scribunt Græci.

ARUIR.

Vicus dissitus 20. milliaribus ab Ælia versus boream. Hieronymus in Onom. Eusebius habet Α'ρσὴ. Sed hæc eo non pertinent. Est enim Aroer, ubi Jephte dimicavit, trans Jordanem longius ab Ælia. Josephus etiam meminit loci cui nomen Α'ρουρὴ *Antiquit.* VI. 14.

* ARUMA.

Urbs circa Sichem. *Jud.* 9. 41. Α'ρμὼν (חרמן) & Α'ρμὰ in quibusdam codicibus Græcis scribitur. Videtur eadem quæ *vers.* 31. תרמה appellatur. Alii existimant Torma esse appellativum. Eusebius ad vocem Ρ'ημὰ ἡ καὶ Α'ριμα notat eam

postea dictam fuisse Remphin, & esse in finibus Diospoleos. Confer quæ mox ad vocem *Arimathæa* notavimus.

ARUS.

Ἀρὼς. Vicus est prope urbem Samariam, ubi Varus castra metatus est. Josephus *Antiq.* XVII. 12. *de bell.* I. 2. Videtur esse *Atharus* vicus ad septentrionem Sebastes in quarto milliario ejus, cujus Hieronymus meminit in Onomastico locorum & urbium.

ASALEA.

Ἀσαλέα. Vicus Palæstinæ, patria S. Alaphionis. Meminit Sozomenus *histor.* III. 14. Ὧ δὲ γὰρ Παλαιστινοῖς ἔθος γεραίρειν τοὺς παρ᾽ αὐτοῖς ἀγαθοὺς γενομένους, ὥσπερ ἀμέλει καὶ Αὐρήλιον τὸν Ἀνθηδόνιον καὶ Ἀλεξίωνα τὸν ἀπὸ Βηθαγάθωνος, καὶ Ἀλαφίωνα τὸν ἀπὸ Ἀσαλέας· οἱ κατὰ τὸν αὐτὸν γενόμενοι χρόνον ἐπὶ τῆς παρούσης βασιλείας εὐσεβῶς καὶ ἀνδρείως ἐν φιλοσοφίᾳ [μοναχικῇ videlicet, uti antescripserat de aliis] ἐπολιτεύσαντο καὶ ταῖς οἰκείαις ἀρεταῖς ἐν Ἑλληνιζούσαις ταῖς τῇδε πόλεσι καὶ κώμαις εἰς ἐπίδοσιν ἤγαγον τὴν θρησκείαν. *Sic enim solent Palæstini honorare viros sanctos qui apud ipsos sunt: quod & Aurelio Anthedonensi, Alexioni Bethagathonensi atque Alaphioni Asaleensi accidit, qui quum eodem tempore [sub imperio Constantii] viverent pie ac fortiter excoluerunt philosophiam, & exemplo suarum virtutum in urbibus vicisque sacris Gentium addictis veram religionem promoverunt.* In Nicephori Callisti *lib.* IX. *histor. eccles. c.* 15. legitur nomen hujus loci Ἀζαλία. Ita ille. Ὥσπερ καὶ ἐπὶ Ἀβίλλῳ (hic Aurelius Sozomeno dicitur] τῷ ἐξ Ἀνθηδόνος ποιοῦσι καὶ Ἀλεξίωνι τῷ ἀπὸ Βηθαγάθωνος καὶ Ἀλαφίωνι τῷ ἀπὸ Ἀζαλίας.

ASCALON.

אשקלון *Aschkelon* nomen est hujus urbis Hebræum, Ἀσκαλὼν Græcis, & Ἀσκαλώνιον, uti Stephanus adnotat, nunc Mohammedanis عسقلون & عسقلان. Posteriori scriptione utitur geographus meus Persa Saad Ibn Ali. Urbs hæc, una ex 5. regiis Philistæorum [vide *Jos.* 13. 3.] fuit in regione tribus Juda, nec tamen recensetur inter urbes ejus tribus *Jos.* 15. sed *Jud.* I. 18. legitur tribum Juda cepisse Ascalonem, Gazam & Ekronem. Sed nec urbs Gath in illa urbium serie legitur. Memoratur & in libris *Judith.* 3. 2. & I. *Maccab.* II. 60.

Situs hujus urbis conspici potest in mappa nostra, & firmatur *lib.* II. variis testimoniis veterum. Non puto mihi operose demonstrandum esse Ascalonem fuisse magis versus septentrionem sitam Gaza: omnes enim & veteres & recentiores (superest autem in hunc usque diem & Gaza & Ascalon) uno ore id testantur. Ptolemæum quidam scribunt adversari huic positioni, & Gazam facere magis septentrionalem Ascalone. Sed non est quod hoc ullum torqueat. In codice manu scripto Ptolemæi Comitis Mirandulani, e quo nos excerpta dedimus supra *pag.* 460. legitur *Ascalon*, *Anthedon*, *Gazæorum portus*, progressione facta a septentrione versus austrum. Sic convenit Ptolemæo & aliis. Quantum hæc urbs abfuerit Hierosolymis, 520. stadia nimirum, & quo modo id intervallum duci debeat, disquisivimus supra *pag.* 443.

Josephus diversis locis meminit Ascalonis. *Antiquit.* V. I. & 2. eam appellat urbem tribus Judæ & *cap.* 2. sitam eam esse scribit in campestribus & maritimis. *Antiquit.* VI. I. unam esse ex quinque urbibus Palæstinorum. *Antiq.* XIII. 8. ita Jonathanem ducit a Joppe, Azotum per πεδίον, tum Ascalonem. *Ant.* XIV. de Antipatro duce Idumææ scribit eum amicitiam coluisse cum Arabibus Gazæis & Ascalonitis. Libro autem tertio *de bello c.* I. distare eam tradit Hierosolymis stadia 520. qua de re ante egimus. Ibidem dicit circa Ascalonem campum fuisse magnum & latum. Denique ex *lib.* V. *de bell. cap.* 14. liquet sitam fuisse Ascalonem inter Gazam quæ australior est, & Jamniam.

Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Ἀσκάλων, πόλις Συρίας πρὸς τῇ Ἰουδαίᾳ . . . καὶ ἡ μὲν πόλις οὗ πρῶτον φασὶ τὰ κρόμμυα γενέσθαι καὶ κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων συνήθειαν Ἀσκαλωνάια κρόμμυα. *Ascalon, urbs Syriæ juxta Judæam . . . . Hæc urbs est ubi primum cepas ortas esse ferunt: & secundum morem Alexandrinorum Ascalonæa significant cepas.* Suidas. Ἀσκάλων πόλις Συρίας, ἀπὸ ἀδελφοῦ τοῦ Ταντάλου· ὁ πολίτης Ἀσκαλωνίτης. *Ascalon, urbs Siriæ dicta a fratre Tantali. Incola Ascalonita nuncupatur.*

Habitarunt illic aliquando Judæi & gentes. Midrasch Schir Hasschirim. *fol.* 35. 4. מעשה

4. מעשה בשני אחים עשירים שהיו באשקלן והיו להם שכנים רעים באומות העולם והוון אמרין אימתי אילין יהודאין סלקין למצליה בירושלם ואנן עלין ומקפחי ביתהון ומחרבין להון וכו' *Fratres duo Judæi divites habitabant Ascalone, quibus vicini erant homines mali e gentibus, qui constituerant quum Judæi orandi causa adscenderent Hierosolymas, ædes eorum spoliare. Quid accidit? quum illi profecti essent, Deus misit Angelos forma humana & simili illis Judæis qui abierant, quos videbant gentes ædes ingredi & ex iis egredi, habentes illos pro Judæis istis, adeoque exequi propositum non potuerunt.*

Philo l. de legatione ad Cajum, *p.* 1021. ita loquitur de Ascalone ac si illo tempore non nisi a gentibus incoleretur, aut certe maximam partem. Α'σκαλωνίταις δὲ ἀσύμβατός τις καὶ ἀκατάλλακτος δυσμένεια πρὸς τὰς τῆς ἱερᾶς χώρας οἰκήτορας Ι'ουδαίους ἐςὶν οὖσιν ὁμόροις. *Ascalonitis autem permanens & hostilis est discordia cum finitimis Judæis terræ sanctæ incolis.* Memoratur etiam inter templa quinque celeberrima gentium in *Gem. Avoda Zara* צריפא שבאשקלון, quod videtur templum Veneris fuisse. An forte hinc lucem accipere posset nomen Sariphæ, loci vicini ut videtur Ascaloni, (de quo vide infra ad hanc vocem) nam & Diodorus Siculus templum Dercetus vicinum facit Ascaloni.

Superstitionis Ethnicæ tenacissima fuit hæc urbs, uti & vicina Gaza præ reliquis Palæstinæ urbibus. Quum Imperator Julianus Deorum cultum postliminio revocasset, horum præcipue furor & sævitia in Christianos memorantur. Ita legitur in Chronico Paschali ad ann. 361. Ε'ν δὲ Γάζῃ καὶ Α'σκαλῶνι πρεσβυτέρους καὶ παρθένους ἀναιροῦντες καὶ μετὰ τοῦτο ἀναπτύσσαντες καὶ τὰ σώματα αὐτῶν κριθῶν πληρώσαντες τοῖς χοίροις παρέβαλον. *Gazæ & Ascalone presbyteros & virgines occiderunt ac aperta eorum corpora hordeo repleta porcis exposuerunt.*

Ab Ascalone nomen habet species quædam ceparum. Meminit Diocles Carystius *lib.* I. *de tuenda valetudine* citatus Athenæo *lib.* II. *cap.* 27. Κρόμμυον τοῦτο εἶδος Α'σκαλώνιον καὶ Γήτειον. *Cepe. Species ejus sunt Ascalonia & Geta.* Plinius *lib.* XIX. *cap.* 6. *Cepæ genera apud Græcos Sarda, Samothracia, Alsidena, Setania, Schista, Ascalonia ab oppido Judææ denominata .... Schista autem & Ascalonia condiuntur.... Ascaloniarum propria natura: etenim velut steriles sunt ab radice & ob id semine seri illas, non deponi, jussere Græci. Præterea serius circa vèr, cum germinant, transferri: ita crassescere & tunc properare præteriti temporis pensitatione .... Sunt in honore & Creticæ de quibus dubitant an eædem sint quæ Ascaloniæ: quoniam satis capita crassescunt, depositis caules & semina. Distant sapore tantum dulci ..... Ascaloniam mense Februario serunt nostri.* Strabo *lib.* XVI. Κρομμύων τ' ἀγαθός ἐςιν ἡ χώρα Α'σκαλωνιτῶν, πόλισμα δὲ μικρόν. *Ferax est ceparum regio Ascalonitarum, urbs ipsa parva.* Theophrastus *lib.* VII. *de histor. plantar. cap.* 4. Πλείω δὲ τοῦ κρομμύου τὰ γένη οἷον τὰ κατὰ τὰς χώρας ἐπικαλούμενα, Σάρδια, Κνίδια, Σαμοθράκια· καὶ πάλιν τὰ Σητάνια καὶ σχιςὰ Α'σκαλώνια, καὶ ταῖς θεραπείαις διαφέροντα. Hæc mox Latine apud Plinium legimus. Columella *de re rust. lib.* XII. *cap.* 10. *Pompejanam vel Ascaloniam cepam, vel etiam Marsicam simplicem, quam vocant unionem rustici eligito: ea est autem quæ non fruticavit nec habuit sobolos adhærentes.* Apicius Cœlius *de arte coquinaria lib.* IV. *cap.* 2. *Pisces quales libet rades & curatos mittes, cepas siccas Ascalonias vel alterius generis concides in patinam & pisces super compones.* Cepæ illæ veteri nomine nobis *Chalotten* [Gallis *Escalottes*] nuncupantur, quod ab *Ascaloniticis* ductum est.

Solum quoque Ascaloniticum commendant cypri arbores, quas describit Dioscorides de re medica *lib.* I. *cap.* 124. Γεννᾶται ἀρίςη ἐν Α'σκάλωνι καὶ Κανώπῃ, *optima nascitur Ascalone & Canope.* Plinius *lib.* XII. *optimum habetur e Canopica in ripis Nili nata: secundum Ascalone Judææ.*

Vinum Ascalonium commemoratur etiam ab Alexandro Tralliano *lib.* VIII. *cap.* 3. Οἶνον δὲ προσφερέσθωσαν τὸν Τύριον ἢ Α'σκάλωνα καὶ μάλιςα τὸν παλαιὸν καὶ γεροντίζοντα [ita legit codex MS. cum Alexandro meo collatus pro ἱερουλίζοντα. Unum videtur esse alterius glossema.] *Vinum assumant Tyrium vel Ascaloniticum, imprimis vetus & senium referens.* Cæterum fertilitatem soli Ascalonitici declarant quoque quæ leguntur apud Albertum Aquensem Histor. Hierosolym. *lib.* IX. 15. & 51.

Tempore Origenis putei quidam mirandi apud Ascalonem ostendebantur, longe aliam formam habentes ac cæteri putei, quos Abrahami ævo illic constructos narrant, uti testatur *lib.* III. contra Celsum. Ad cujus rei illustrationem hæc conferri debent de puteis quos illic invenit Antoninus martyr in Itinerario *pag.* 24. editionis primæ quæ Juliomagi Andium prodiit anno 1640. *In ipsis locis sunt putei quos foderunt Abraham & Isaac quos appellaverunt calumniam. Inde ingressi sumus Ascalonem, ubi est puteus pacis in loco theatri factus, in quo requiescunt tres fratres*

martyres &c. Meminit etiam Eusebius ad vocem φρέαρ. Καὶ πλείονα ἐςὶ φρέατα ἐν τῇ γραφῇ, καὶ εἰς ἔτι νῦν ἐν τῇ Γεραριτικῇ, καὶ ἐπ' Ἀσκάλωνος δείκνυται. *Sunt & alii putei in sanctis scripturis qui hodieque in Geraritica regione & juxta Ascalonem demonstrantur.*

Video & Majumam Ascalonis memorari, cujus episcopus distinguitur ab episcopo Ascalonis in epistola Johannis Hierosolymitani inserta actis concilii Constantinopolitani. Vide *tom.* v. *consilior. pag.* 192. Illic legitur

Στέφανος τοῦ Μαιουμεν Ἀσκάλωνος

In Latinis codicibus est *Majumæ Ascalonis*, nec dubitandum, uti Majuma Gazæ dicitur portus Gazæorum, & Majuma Jamniæ λιμὴν Ἰαμνειτῶν, sic portum Ascalonis dici Majumam Ascalonis. Ipsa vox מיומס non est ignota scriptoribus Hebræis, sed magis vera origo & vis ei subjecta. Verum ipsa Ascalon sita erat ad mare, ἐπὶ θαλάττῃ uti Philo loquitur, dicet aliquis, quomodo ergo portus ipse distinguitur ab urbe? Non dicam potuisse & urbem dici ad mare sitam quod portu jungatur mari, & portu tamen ab urbe distingui, quoniam aliquo intervallo urbs ab ipso maris litore abfuit. Verum litus ipsum urbis Ascalonis olim aptum portui potuit lapsu annorum reddi ineptum sic ut aliquo inde intervallo portum suum Ascalonitæ constituere debuerint. Sic portus Cæsareæ maritimæ, ne excedamus Palæstina, olim fuit optimus (vide descriptionem ejus in Josepho) nunc autem nullus est.

Lacus cujusdam prope Ascalonem meminit Diodorus Siculus *lib.* I. in quo Derceto [Syrorum Venus] mater Semiramidis submersa in piscem mutata est: quam ob causam Syri piscibus abstinent. Ita scribit *cap.* 4. Ἔςι &c. *Est in Syria urbs Ascalon, a qua non procul ingens & profundus lacus, piscium copia abundans, & in vicinia illustris Deæ templum quæ Derceto Syris vocatur, facie mulierem & toto alio corpore piscem referens, idque hanc ob causam. Accolarum hic disertissimi fabulantur, Venerem ab illa offensam acrem juvenis, in turba sacrificantium non inelegantis, amorem Deæ injecisse, susceptaque e complexu Syri filia, cum facinoris eam puderet, juvenem necasse puellulamque in petrosum quendam ac desertum locum exposuisse: ipsam vero pudore & mœrore compulsam in Lacum conjecisse, in piscem deinde mutatam. Hinc factum, ut Syri etiam nunc ab id genus animante abstineant, & deorum more pisces colant.* Dein narrat fœtum illum, a columbis educatum & a Simma quodam susceptum indito Semiramidis nomine, in causa fuisse cur Syri columbas quoque ut Deas venerentur. Meminit hujus fabulæ Ovidius Metamorph. *lib.* IV. *fab.* 3.

> *----- & dubia est, de te Babylonia narret*
> *Derceti, quam versa squamis velantibus artus*
> *Stagna Palæstini credunt coluisse figura.*
> *An magis ut sumtis illius filia pennis*
> *Extremos altis in turribus egerit annos.*

Nescio sane, an hæc fabula eadem non sit ac ea, vel una ex altera nata, qua Venus in piscem mutata dicitur immersa lacui Babylonico. Est enim Derceto Venus Syrorum & lacus hos frequenter confuderunt veteres. Adde quod mythologica miris modis turbata ad nos pervenerint. Ita Manilius Astron. *lib.* IV.

> *Scilicet in piscem sese Cytherea novavit*
> *Quum Babyloniacas submersa profugit in undas*
> *Anguipedem alatis humeris Typhona ferentem*
> *Inseruitque suos squammosis piscibus ignes.*

Fabulam Ovidius Fastorum *lib.* II. *versu* 460. narrat, ubi in Euphraten insiliisse dicitur Venus & mutata in piscem: & notatu dignum est, illam aquam in quam insiluit Palæstinam ab Ovidio nuncupari, & inde morem quoque Syrorum repeti qui piscibus abstinent: sic ut dubium non sit eandem esse fabulam & confusum esse lacum Palæstinum aut Palæstinæ proximum cum Euphrate, aut aquis Babyloniacis. Audiamus elegantissimum Poetam,

> *Terribilem quondam fugiens Typhona Dione,*
> *Tunc cum pro cœlo Jupiter arma tulit,*
> *Venit ad Euphraten, comitata Cupidine parvo,*
> *Inque Palæstinæ margine sedit aquæ.*
> *Populus & cannæ riparum summa tenebant,*
> *Spemque dabant salices hos quoque posse tegi.*
> *Dum latet, insonuit vento nemus. Illa timore*
> *Pallet & hostiles credit adesse manus.*
> *Utque sinu tenuit natum, succurrite nymphæ*
> *Et Dis auxilium ferte duobus ait.*
> *Nec mora, prosiluit: pisces subiere gemelli.*

Pro

*Pro quo nunc, cernis, sidera * numen habent.*
Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis
Ne violent timidi piscibus ora Syri.

Lacus ille Ascaloni proximus non videtur esse alius a Sirbonide in quo Typhonem mersum antiqui tradidere. Tzetzes Chiliad. IX. *vers.* 509. in lacum Μυρίδος se injecisse Dercetum narrat, eamque in piscem mutatam, quapropter etiam Syri piscibus non vescantur. At λίμνη Μυρίδος erat in Ægypto. Vide Strabon. *l.* I. ubi ἀλμυρίδος λίμνης pro μυρίδος editi legunt.

Cæterum abstinuisse Syros piscibus res est plurium inter veteres testimonio firmata. Lucianus de Dea Syria. Ἰχθύας χρῆμα ἱρὸν νομίζουσι καὶ οὔκοτε ἰχθύων ψαύουσι, καὶ ὄρνιθας τοὺς μὲν ἄλλους σιτέονται, περιστερὴν δὲ μούνην οὐ σιτέονται ἀλλά σφίσι ἤδε ἱρή. Τὰ δὲ γιγνόμενα δοκέει αὐτοῖς ποιέεσθαι Δερκετοῦς καὶ Σεμιράμιος εἵνεκα, τὸ μὲν, ὅτι Δερκετὼ μορφὴν ἰχθύος ἔχει, τὸ δὲ τὸ Σεμιράμιος τέλος ἐς περιστερὴν ἀπίκετο. *Pisces rem sacram existimant, nec unquam eos attingunt. Deinde alias quidem aves omnes edunt, excepta sola columba quæ sacra illis est. Et quod hæc ita fiant, videtur Dercetus & Semiramidis causa fieri, quarum illa piscis formam habet, hæc in columbam mutata est.* Xenophon ἀναβάσεως Κύρου *lib.* I. *pag.* 256. Μετὰ δὲ ταῦτα Κῦρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσιν ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμὸν ὄντα τὸ εὖρος πλέθρου πλήρη δ' ἰχθύων μεγάλων καὶ πρᾳέων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴων, οὐδὲ τὰς περιστεράς. *Postea Cyrus castris quartis parasangas* XX. *ad Chalum fluvium progreditur, cujus latitudo erat unius plethri. Erat is refertus piscibus magnis atque mansuetis, quos Syri pro Diis habent, uti & columbas, nec lædi patiuntur.* Clemens Alexandrinus admonit. ad Gentes *pag.* 19. τῶν τὴν Φοινίκην Σύρων κατοικούντων, ὧν οἱ μὲν τὰς περιστερὰς, οἱ δὲ τοὺς ἰχθῦς οὕτω σέβουσι περιττῶς ὡς Ἠλεῖοι τὸν Δία. *Syrorum Phœnicen incolentium, quorum alii quidem columbas, alii pisces, tam impense colunt quam Elei Jovem.* Sextus Empyricus Pyrrhon. hypothes. *lib.* 3. *c.* 25. Σύρων δὲ τινὲς περιστερὰς ἄλλοι δὲ ἱερέων (scil. τῶν ἀθεσμοτάτων εἶναι δοκοῦσι) ἰχθῦς δὲ ἔν τισι μὲν ἱεροῖς θέμις ἐσθίειν ἐν ἄλλοις δὲ ἀσεβές. *Syrorum alii columbis, alii victimis abstinent. Pisces vero in quibusdam templis edere licet, in aliis non.* Sed puto legendum ἰχθύων pro ἱερέων, & pro ἰχθῦς substituo ἱερέα. Nam hoc de Syris solet tradi eos columbis & piscibus abstinere, non victimis: & sensus erit reliquorum verborum in templis quibusdam fas esse victimas comedere in aliis non. Vide Lucian. de Dea Syria, in fine, θύουσι οὐκ ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ &c. Et quid si apud Ovidium, canentem

Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis
Ne violent timidi piscibus ora Syri,

tumidi pro *timidi* aliquis legat? Nulla, fateor, necessitas cogit. Sed constat eos propterea se a piscibus abstinuisse, quia metuebant, si piscibus vescerentur, ne illis venter aut aliud membrum corporis intumesceret: quo spectat illud Martialis,

Juro per Syrios tibi tumores.

& locus Menandri, quem hanc in rem citavit Scaliger in notis ad Manilium *pag.* 344. Nota obiter, capta ab iis arca, tumores quoque illis pro pœna divinitus immissos I. *Sam.* 5. 6.

Ad columbas autem quod attinet quum illæ Ascalonitis sacræ fuerint, non mirum magnam earum copiam illic fuisse. Hoc narrat Philo apud Eusebium *de præp. Evang. lib.* VIII. Τῆς Συρίας ἐπὶ θαλάττῃ πόλις ἐστὶν, Ἀσκάλων ὄνομα· γενόμενος ἐν ταύτῃ καθ' ὃν χρόνον εἰς τὸ πατρῷον ἱερὸν ἐστελλόμην, εὐξόμενός τε καὶ θύσων, ἀμήχανόν τι πελειάδων πλῆθος ἐπὶ τῶν τριόδων, καὶ κατ' οἰκίαν ἑκάστην ἐθεασάμην. πυνθανομένῳ δὲ μοι τὴν αἰτίαν, ἔφασαν οὐ θεμιτὸν εἶναι συλλαμβάνειν· ἀπειρῆσθαι γὰρ ἐκ παλαιοῦ τοῖς οἰκήτορσι τὴν χρῆσιν. *Urbs Syriæ maritima est, Ascalon nomine. Ibi cum versarer & precum sacrificiorumque gratia templum patrium adirem, immensa copia columbarum in triviis & ædibus mihi conspecta est. Causam rei quærenti narrabant, eas capere nefas esse & jam antiquitus incolis usum illarum interdictum fuisse.*

Episcopos Ascalonitanos hos lego memoratos in actis conciliorum.

SABINUM. Concilio Niceno primo subscripsit inter episcopos provinciæ Palæstinæ. Vide *tom.* II. conciliorum generalium *pag.* 51. Epiphanius *l.* II. adversus hæreses *pag.* 730. Monginum tempore Arii episcopum scribit fuisse Ascalonis.

AUXENTIUM. Concilio Constantinopolitano primo habito *anno* 381. interfuit. Vide *tom.* II. conciliorum general. *p.* 956.

JO-

* *Nomen* est in codice nostro manuscripto membranaceo: sed sexcenties *nomen* & *numen* permutari in veteribus membranis notum est. *Tegebant* etiam in meo legitur pro *tenebant*, & id prætulerim quia mox sequitur *hos quoque posse tegi*.

JOVINUM. Concilio Diospolitano, *anno* 415. interfuit. Vide *tom.* II. concil. *pag.* 1532.

LEONTIUM. In actis concilii Chalcedonensis, hujus nomen legitur plus semel. Vide *tom.* IV. concil. *pag.* 80. & 118. & 717.

ANTONINUM. In epistola Johannis Hierosolymitani inserta actis concilii Constantinopolitani. Vide *tom.* V. concilior. *pag.* 192. Illic distinguitur ab episcopo Majumæ Ascalonis.

DIONYSIUM. In actis concilii Hierosolymitani habiti *anno* 536.

Viros doctos Ascalone oriundos hos numerat Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς, Antiochum Cycnum, Sosum, Antibium & Eubium, Stoicos illustres, dein Grammaticos Ptolemæum Aristarchi discipulum & Dorotheum, historicos denique Apollonium & Artemidorum qui de Bithynia scripsit, addens & alios esse. Nimirum fuit & Julianus Ascalonites laudatus Harmenopulo, Eutochius Ascalonites, cujus scriptum post Archimedis arenarium editum est, Zosimus Sophista qui imperante Anastasio vixit [vide Suidam ad v. Ζώσιμος] & οἱ περὶ Ἀσκάλωνα in scholiis veteribus ad Homerum memorantur, quo nomine Ptolemæum & socios intelligimus; vide Suidam ad v. Πτολεμαῖος.

In chronico Paschali, quod & Alexandrinum dici consuevit, *pag.* 182. dicitur Ascalonitas tempora sua numerare ab Consulatu Antonii & Albini, qui incidit secundum illius libri computum in annum urbis conditæ 655. Ita illic legitur.

ΡΞΘ′ ΟΛΑΜΠΙΑΣ

ιδ′ Ἀπ′. Ἀντωνίου καὶ Ἀλβίνου

Ἀσκαλωνῖται τοὺς ἑαυτῶν χρόνους ἐντεῦθεν ἀριθμοῦσιν.

Extant varii nummi Ascalonitarum cum æra inscripta, quam viri docti ducunt ab A. V. *c.* 650. Vide in primis Norisium de epochis Syro Macedonum, ubi hoc æræ initium confirmatum invenies, & imagines aliquot nummorum Ascaloniticorum depictas, in quibus plerumque mulier turrito capite, proræ insistens, dextra columbam, sinistra hastam tenens conspicitur. Sunt aliquot ex iis ita inscripti.

ΑΣΚΑΛΩ ΓΡ. *Ascalonitarum*, *anno* 103. Vide Vaillant. numm. Imper. *pag.* 331. e quo & plerique sequentes notati sunt.

ΑСΚΑΛΩ ΓΙΡ. *anno* 113. Hic est & in cimeliarchio Wildiano.

ΑΣΚΑΛΩ ΑΛΡ. *anno* 131.

ϚΝΡ. *anno* 156. ΑΟΡ. *anno* 171. ΒΟΡ. *anno* 172. ΡΟΕ. *anno* 175. ΒΠΡ. *anno* 182. ΑΡ. *anno* 190. ΕΝϹ. *anno* 255. ϚΝϹ. *anno* 256. ΒΞϹ. *anno* 262. q T. *anno* 301. ΑΚΤ. *anno* 321. ΒΛΤ. *anno* 332.

Vide & Patini numm. ær. Impp. *pag.* 35. 113. & 181. & Harduini nummos populorum & urbium ad hanc vocem.

Hæc ita conscripseram quum ad me defertur geographia manu scripta Abulfedæ Ismaelis, ea parte qua Syriam describit. Hanc ad me transmisit vir illustris, Richardus Bentlejus, quem ego Britanniæ suæ, Britanniæ autem? immo vero rei literariæ universæ diu volo superesse, ut non ingenium modo illius & doctrina verum etiam humanitas mihi & aliis prodesse possit. In ea video nomen scriptum عسقلان *Askalan*, & urbem ipsam eo tempore incolis destitutam & signa antiquitatis haud obscura continentem dici, sitam علي جانب البحر بينها وبين غزة نحو ثلاثة فراسخ *in litore maris, ita ut inter illam & Gazam sit intervallum trium parasangarum*, & mox ex scriptore العزيزي notatur بينها وبين الرملة ثمانية عشر ميلا *inter illam & Ramolam* (quæ Rama nunc vulgo dicitur) *esse octodecim milliaria*. Arabum parasangæ tria complectuntur milliaria: milliare autem 3000. cubitos, aut nonagies sexies mille digitos, digitum autem vocant spatium quod latitudo sex granorum hordei occupat. De his videri potest Gravius in præfatione descriptioni Chorasmiæ & Mawaralnahræ ex eodem Abulfeda præmissa.

A S C H A N.

אשן Urbs in tribu Judæ. Vide & infra כור עשן. Eusebius ad hanc vocem Ἀσάν notat esse vicum Bethasan [ita enim legendum est pro Θηβασά] 15. milliaribus ab Ælia dissitum.

ASCHDOD. *Vide Azotus.*

ASCHER.

אשר המכמתת *Ascher Hammicmetath*. Videtur nomen urbis esse. Describitur *Jos.* 17. 7. esse על פני שכם *ante Sichem*. Nimis longe hinc abest tribus Ascher quam ut de ea hic cogitari possit, nec illa ita describenda fuisset ut diceretur esse ante Sichem. Eusebius in Onomastico ad vocem Ἀσήρ notat suo tempore villam fuisse Ascher dictam non longe a Neapoli in via quæ tendit Scythopolin. Egregie hæc illustrantur ex Itinerario veteri Hierosolymitano, ubi eadem recensetur inter Scythopolin & Neapolin hoc modo.

Sciopoli. Lege *Scythopoli*.
Ascher.
Neapoli.

An hæc sit urbs Assur, cujus mentio in notitia Ecclesiastica Latina quæri posset: verum putem nomine Assur indicari urbem أرسوف *Arsuf* dictam ab aliis, haud longe ab Jamnia, post quam recensetur Assur: vide supra *pag.* 222. At forsan אשורי 2. *Sam.* 2. 8. significat hujus urbis incolas. Vulgo homines tribus Ascher eo nomine indicari putant.

ASCHNA.

אשנה Urbs tribus Juda in planitie sita. *Jos.* 15. 33. erat in eadem tribu alia urbs hoc nomine, sed diversa a priori. *Jos.* 15. 43.

ASER.

Ἀσέρ. Vicus prægrandis inter Azotum & Ascalonem. Eusebius ad vocem Ἀσέρ.

ASOPHON.

Ἀσωφών. Locus non longe a Jordane. Josephus *Antiq.* XIII. 21. Περάσας δὲ Σέμφωριν μικρὸν ἄπωθεν τῆς πεπορθευμένης πολλοὺς ἀποβαλὼν ἤει πολεμήσων Ἀλεξάνδρῳ· ἠπήντησε δὲ αὐτῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ Ἀλέξανδρος περί τινα τόπον λεγόμενον Ἀσωφὼν οὐ πόῤῥωθεν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ. *Agressus autem* (Ptolemæus) *Sipporin, non longe ab urbe quam ceperat* (Azochi, oppido Galilææ) *distantem, multis desideratis ivit conflicturus cum Alexandro, cui obviam fit Alexander juxta flumen Jordanem circa locum aliquem Asophon nuncupatum, qui haud longe erat a Jordane.*

ASOR.

Ἀσώρ. Vicus ad orientem Ascalonis. Meminit Eusebius in Onomastico.

ASOROS.

Ἄσωρος. Urbs a Salomone condita. Josephus *Antiq.* VIII. 2. חצר 1. *Reg.* 9. 15. Est etiam Ἄσωρος nomen regiæ Jabini, urbis sitæ super lacum Samochoniten. Josephus *Ant.* V. 6. quæ & ipsa חצור in Sacro Codice dicitur: & *Antiq.* XIII. 9. Πεδίον Ἀσώρ commemoratur quo a lacu Gennasara profectus est Jonathan. Et *Antiq.* IX. 11. Ἄδωρα vocat urbem חצור, cujus post Kadesh in Nephtali fit mentio 2. *Reg.* 15. 29. quæ sine dubio est חצור sita in tribu Nephtali.

ASSAREMOTH.

Ἀσσαρημώθ. Syri ad Emmauntem cæsi fugisse dicuntur ad hunc locum & campos Idumææ 1. *Macc.* 4. 15. alii Γαζήρων legunt, ut Gazara intelligatur.

ASTAROTH.

עשתרות. Urbs in Baschan, postea in portione tribus Menassche *Jos.* 9. 10. 1. *Chron.* 6. 71. *Jos.* 13. 31. Videtur עשתרות קרנים dici *Gen.* 14. 5. quod nomen non nisi

nisi hoc loco legitur. עפינית קרנים in versione Samaritana Pentateuchi *Gen.* 14. 5. Eusebius ad hanc vocem notat sex eam milliaria absuisse ab urbe Arabiæ cui nomen Adraa, & Adraa ipsa a Bostris absuisse 25. milliaria: esse autem duos vicos hoc nomine in Batanæa inter Adara [Adraa] & Abilam urbes, novem milliarium intervallo discretos a se invicem. Idem ad Καρναείμ notat esse vicum grandem in angulo Batanææ Carneam dictam, & aliam Carneam in finibus Æliæ. In libris Apocryphis Καρναῒν & Κάρνιον hæc dicitur. Vide infra *Beesthera* & *Bostra*.

A S T H O.

Ἀσθῶ. Vicus inter Azotum & Ascalonem. Ita Eusebius scribit ad vocem Ἀσθαώλ, & Hieronymus non aliter in eo videtur legisse. Hanc esse quæ *Hasta* dicitur in Notitia Imperii, opinatur Pancirollus.

A S V A D A.

In Notitia Imperii legitur. Vide supra quæ nos ad Palæstinam facientia inde excerpsimus *pag.* 230.

A S U G A N R I N A.

Meminit hujus loci Itinerarium Antonini Martyris, conscriptum circa finem sæculi sexti, & editum Juliomagi Andium *anno* 1640. Ita illic legitur. *Contra Tholomaidem* (hæc est Ptolemais) *sexto milliario civitas est quæ vocatur Asuganrina sub monte Carmeli, ubi sunt castra Samaritanorum, & super ipsa castra milliario semis monasterium est Helizei Prophetæ, ubi occurrit ei mulier, cujus filium suscitavit in monte Carmeli, ibique est petra modica & rotunda, quæ cum agitatur sonat, quia solida est. Talis est autem virtus petræ illius, ut si suspensa mulieri vel cuicunque animali fuerit, jactum nunquam faciet, & a civitate sex aut duodecim millia personat.* Jactum facere i. e. abortum, uti ad h. l. notatum est. An forte sub hac voce latet قنتين *Cantin*, sedes Samaritanorum quam commemorat Persa meus Saad Ibn Ali in geographia manu scripta.

A T A B Y R I U M.

Oppidum in colle situm, cujus Polybius meminit *lib.* 1. *historiar. pag.* 413. narrans, capta Philoteria urbe sita ad lacum quem Jordanes linquens per planitiem urbis Scythopolis labitur, Antiochum huc duxisse exercitum. Ἀσφαλισάμενος δὲ φρουραῖς ταύτας ὑπερέβαλε τὴν ὀρεινὴν καὶ παρῆν ἐπὶ Ἀταβύριον· ὃ κεῖται μὲν ἐπὶ λόφου μαστοειδοῦς δὲ πρόσβασιν ἔχει πλεῖον ἢ πεντεκαίδεκα σταδίων· Χρησάμενος δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐνέδρᾳ καὶ στρατηγήματι κατέσχε τὴν πόλιν. *Præsidio in has urbes* (Tyrum & Philoteriam) *inducto & superatis montibus Atabyrium pervenit. Id in colle situm est ex plano leviter se attollente, forma uberis, adscensum habens stadiorum quindecim. Ibi Antiochus dolo atque insidiis inimicos aggressus urbem occupavit.* Josephus montem hunc vocat Ἰταβύριον. Ita quoque Eusebius in Onomastico. Stephanus in Ethnicis. Ἀτάβυρον, ὄρος Ῥόδου .... ἔστι καὶ Σικελίας Ἀταβύριον, ἔστι καὶ Περσικὴ πόλις. ἔστι καὶ Φοινίκης. *Atabyrum, mons Rhodi ...... est & in Sicilia Atabyrium: est & urbs Persica; est etiam Phœnices.* Sunt qui huic urbi nummum tribuant inscriptum ΑΤΑΒΥΡΑΙΩΝ, in quo Jupiter sedens dextra pateram sinistra hastam tenens & ante pedes ejus aquila. Vide Vaillant. numismata Græca Imperatorum, Augustorum & Cæsarum *p.* 150. Confer illa quæ supra de hoc monte diximus *lib.* 1. *cap.* 51. Est enim ὄρος Ἀταβύριον idem ac Tabor.

* A T A C H.

עתך, Non nisi semel in sacris literis memoratur inter urbes Judæ 1. *Sam.* 30. 30. Laterculum illarum heic disponam, & lectionem codicum Græcorum, quod in iis longe aliter hæc conspiciantur.

A N-

Hebræi codd.		*Græci.*
	Comm. 27.	
ביתאל		Βαιθσὺρ
רמות-נגב		Ῥαμᾶ νότυ
יתר	(1)	Γεθὸρ
	Comm. 28.	
ערוער		Ἀροὴρ
שפמות	(2)	Ἀμμαδὰ
אשתמוע		Σαφὶ
	(3)	Ἐσθιὲ
	Comm. 29.	
רכל	(4)	Γὲθ
ערי הירחמאלי	(5)	Κιμὰθ
ערי הקיני	(6)	Σαφὲκ
		Θημὰθ
		Κάρμηλος
		Πόλεις τῦ Ἱερεμεὴλ
		Πόλεις τῦ Κενεζὶ
	Comm. 30.	
חרמה	(7)	Ἱεριμὺθ
כור-עשן		Βηρσαβεὶ
עתך		Νομβὲ
	Comm. 31.	
חברון		Χεβὼν

* A T A D.

עטר *Gen.* 50. 10. vide ſupra *pag.* 523. Samuel Bar Nacman in Bereſchit *fol.* 535. Rabba dicit in toto ſacro codice non inveniri alibi nomen *Atad*.

A T A R G A T I O N.

Ἀταργάτιον. 2. *Macc.* 12. 26. Judas legitur profectus ἐπὶ τὸ Κάρνιον καὶ τὸ Ἀταργάτιον. Videtur pro nomine urbis illic accipi poſſe. Commate 21. ejuſdem capitis Κάρνιον ſola memoratur, quæ eſt urbs קרנים *Carnaim*. Crediderim tamen Ἀταργάτιον non eſſe urbis ſed templi nomen quod Carnii erat a numine Atargate ايرخدا ita dictum, quod τόπον Θεῦ Perſice notat, uti alibi obſervavimus, quamvis forſitan rectius ſcribarur أدرخدا *Adar Choda*, *Ignis Deus*. Ad illud templum hoſtes confugerant, uti ſcribitur 1. *Macc.* 5. 43.

A T A R O T H.

עטרות, Urbs in tribu Gad. *Num.* 32. 33. Eſt & alia in finibus Ephraim, *Joſ.* 16. 7. inter Janocham & Jerichuntem. Euſebius ad hanc vocem notat eſſe vicum Ἀταρὺθ quatuor milliaribus a Sebaſte ad ſeptentrionem, ἐν βορείοις, ſed hic locus non eſt idem ac hic: meminerat paulo ante loci Ἀρχιαταρὼθ, jungens nimirum voces duas lectas *Joſ.* 16. 2. הארכי עטרות.

Quum hoc nomen עטרות aptiſſime urbi conveniat, videtur id nomen quoque accepiſſe urbs Meſopotamiæ Ἄτρα in numero plurali, cujus meminit Dio Caſſius in vita Severi, & Stephanus in ἐθνικοῖς, cui ea Ἄτραι nuncupatur. Nota ἐθνικὸν hujus urbis Ἀτρηνὸς apud Dionem Caſſium ibidem legi, quod in Stephano, uti nunc eum habemus, non extat.

(1) Codices alii Ἐιεθὲρ & Γιεθιθὲρ, vel Ἱαθὴρ & Ἱαθθὲρ

(2) Al. Σαφαμὼς & Σιφαμὼθ uti in codd. Hebræis. Et videtur ſane Ἀμμαδὶ & Σαφὶ ortum ex Σαφιαμμαδ uti pro שפמות.

(3) Al. Ἐσθεμὰ

(4) Al. Ῥαχὴλ & Ῥαχὰλ

(5) Al. Κινᾶν, aut Νακᾶν

(6) Al. Σαφὶχ. Hæ autem urbes quatuor *Geth*, *Kimath*, *Saphec*, *Themath* nihil plane habent in codicibus Hebræis, quod iis reſpondeat. Reliqua Κάρμηλος &c. clare cernimus poſita pro רכל & ſequentibus.

(7) Al. Ῥαμμὰ Βωρασὰν & Ἀθὰγ, propius ad ſcriptionem Codicum Hebræorum.

ATHARUS.

Vide *Arus* & *Ataroth*.

ATHONE.

Ἀθώνη. Urbs trans Jordanem Arabibus erepta ab rege Judæorum Alexandro. Recensetur cum Zoar, Agalla (quam nos supra esse Eglaim conjecimus) aliisque urbibus Moabitarum, a Josepho *Antiq.* XIV. 2.

ATROTH ADDAR.

עטרות אדר, Urbs in finibus Ephraim inter Bethel, quæ orientalior, & oram maritimam. *Jos.* 16. 5. & 18. 13. Eusebius credit esse duas urbes, quum Ἀδάρ אדר scribit esse urbem tribus Ephraim.

ATROTH SCHOPHAN.

עטרות שפן, Urbs tribus Gad. *Num.* 32. 35. pro שפן Samaritanus codex habet שפים. Forsitan nomen *Schophan* accepit a Scaphane qui secundus erat a primario viro inter Gaditas. 1. *Chr.* 5. 12.

AUGUSTOPOLIS.

Episcopus Ἀυγυςοπόλεως interfuit Concilio Ephesino. Erat hæc urbs Palæstinæ tertiæ. Vide Notitias veteres Ecclesiasticas.

AZANOTH.

Ἀζανώθ. Vicus in ditione Diocæsareæ, in campestribus. Eusebius in Onomastico.

AZARE.

Ἀζάρη & Ἀζάρυ πόλις appellatur Josepho urbs Jizreel, *Antiq.* VIII. 7. Ἰσραήλας Ἀζάρυ πόλεως: & mox Ναβυθός ἀπὸ πόλεως Ἀζάρης. Erat autem Naboth ex urbe Jizreel 1. *Reg.* 21. 1. Suidas videtur ibidem in Josepho legisse ἐξ Ἰζάρυ πόλεως. Vide eum in voce Ναβυθᾶς. De Joramo rege Israelis idem Josephus *Antiq.* IX. 4. scribit eum vulneratum in obsidione Aramathæ Galaaditicæ se recepisse curandi vulneris causa ἐς Ἀζάρην πόλιν. Sacer codex pro ea *Jizrael* יזרעאל habet 2. *Reg.* 8. 29. & ipse mox Josephus eodem capite ait eum in urbe Ἰεσραήλ vulnus suum curasse καθὼς προείκαμεν. Atqui de urbe Israela nihil ante dixerat, sed de Ἀζάρη. Ergo aut vitiosi sunt codices aut eadem est Ἀζάρη & Ἰεσραήλα.

AZECA.

עזקה Urbs tribus Judæ Ἀζηκὼ dicta Josepho *Ant.* VI. 10. sita in parte ejus campestri, quæ Σεφηλὰ dicitur, adeoque in regione occidentali inter litus maris magni & montana Judæ. *Jos.* 15. 35. De Sephela videri possunt quæ notavimus supra *p.* 187. Ex sacris porro literis hæc peti queunt ad cognoscendum situm Azecæ, Philistæos castra metatos fuisse inter Socho & Azeca 1. *Sam.* 17. 1. ita ut ipsi quidem in monte consisterent & vallis intermedia eos ab Israelitis in monte adverso constitutis discerneret. Ex *Jos.* 10. 10. discimus postquam Gibeone in fugam conjecisset Josua reges quinque Emorræorum, illos persecutum esse eum ultra Bethchoronem usque ad Azecam & Makkedam.

Eusebius in Onomastico ad vocem Ἀζηκά notat, καλεῖται δὲ καὶ νῦν Ἔζηκα κώμη ἀνάμεσον Ἐλευθεροπόλεως καὶ Αἰλίας. Hieronymus. *Sed & hodie vocatur villa Azecha inter Eleutheropolin & Æliam.* Credibile est hanc villam Azecham esse eandem ac Azecam a Josua & scriptore librorum Samuelis memoratam. In primis quum Adullam & Socho *Jos.* 15. 35. cum Azeca jungantur uti urbes sitæ in campestribus, & Socho collocetur ab Eusebio inter Æliam & Eleutheropolin (vide eum ad vocem Σοχώ) & Adullam quoque ad orientem Eleutheropolis ad vocem Ἀδολλάμ. Præterea quia

quia Makkeda (quæ jungitur *Jos.* 10. 10. cum Azeca) erat ad ortum Eleutheropolis in octavo milliario uti scribit Eusebius, ad vocem Μακκεδά: & quia Jerimuth quæ cum Adullam Socho & Azeca jungitur *Jos.* 15. 35. uti urbibus in campestribus sitis aberat ab Eleutheropoli 14. milliaria [uti in Eusebio legit Procopius] & sita erat juxta Estaol, teste Eusebio. Præterea si Azecæ situs ab urbibus quibuscum recensetur definiri debet, erat in eadem regione campestri in qua Estaol & Tzora *Jos.* 15. 33. urbes Danitis post datæ, & Schaaraim. At 1. *Sam.* 17. 52. [eodem capite, in quo mentio fit Azecæ] Schaarim, Gath & Ekron uti loca vicina junguntur, sic ut ab Azeca fugati sint Philistæi usque ad Ekronem &c. Obstat tamen huic sententiæ quod שפלה id est regio campestris ab ipso Eusebio in Onom. ad vocem Σεφηλά dicatur esse ad occasum & septentrionem Eleutheropolis, quomodo ergo urbes 8. aut 9. milliaribus ab Eleutheropoli dissitæ ortum versus, possint dici esse in campestribus?

Hæc non video quomodo conciliem nisi etiam pars regionis campestris locetur ad ortum Eleutheropolis, uti & ad austrum; nam Lachis & Nezib & Keila urbes erant regionis campestris *Jos.* 15. 39. 44. Atqui Lachis aberat ab Eleutheropoli milliaria 7. Nezib 9. Keila 8. versus austrum, teste Eusebio. Socho quidem collocari posset in regione montana. Erat enim Socho duplex, una in campis, altera in montuosis. Vide *Jos.* 15. 35. & 48. Sed, ut verum fatear, illa Socho quæ ab Eusebio inter Eleutheropolin & Æliam locatur non videtur esse Socho sita in montanis sed in campestribus; quia, quantum ex Eusebio liquet, non longe fuit ab Adullam & Macceda, & Estaol [adeoque etiam illic campestria fuisse credi debent ubi fuit Socho] & quia in sacris literis Adullam, Socho, Azeca & Jarmuth junguntur *Jos.* 15. 33. ut urbes sitæ in regione campestri. At Jerimuth, Odollam, Estaol loca fuere vicina. Vide supra *pag.* 505. 480. 491. 493. Quamvis de Jermucha incertum sit fueritne eadem ac Jerimuth, quoniam si collocetur in campestribus, uti ex Josua videtur locanda, & si 14. milliaribus removeatur ab Eleutheropoli, uti in Eusebio videtur legendum, fueritque in via ducente ab Eleutheropoli Æliam uti testatur Eusebius, non videam quomodo vicina fuerit urbi Estaol sita in via ducente Eleutheropoli Nicopolin. Quare aut illam Jermucham non esse antiquam illam Jerimuth, aut contextum esse corruptum Eusebii crediderim. Scripsit forsitan Eusebius *in via ducente Æliam a Nicopoli*.

A Z E M.

עצם Urbs Simeonitarum. *Jos.* 19. 3. Vide de illa supra *p.* 153.

A Z M A V E T H.

עזמות. Videtur in regione tribus Judæ aut Benjamin fuisse nec longe a Jerusalem. *Neb.* 12. 29. Ibi jungitur cum Netopha, Gilgal & Geba: & *Neb.* 7. 28. & *Ezr.* 2. 24. incolæ בית עזמות junguntur cum incolis Netophæ, Anathoth &c. Βεθσαμώς legitur in libro II. Ezræ *cap.* 5. 34. Crederet quis illam esse urbem Bethschemesch: sed contrarium liquet ex collatione illorum quæ extant *Nehem.* 7. 28. ubi eadem urbium series texitur, & hoc loco legitur בית עזמות. Quare aliorum codicum scriptura Βαιθασμών propius accedit ad veram. In Græco contextu Nehemiæ turbatus est vocum ordo & υἱοὶ abundat. Pro υἱοὶ Ἀζαμὼθ ἄνδρες βηθ τεσσαράκοντα δύο lege Ἄνδρες Βηθζαμὼθ &c. Est & nomen viri *Azamaveth*.

A Z M O N.

עצמון *Num.* 34. 5. *Jos.* 15. 4. Loci nomen est in finibus australibus terræ Canaan, ad ortum fluminis Ægyptii, sive Rhinocolurorum. Σελμωνά legitur in quibusdam codicibus Græcis.

A Z O C H I S.

Ἀζωχὶς & Ἀσωχὶς, atque Ἀσωχὴ in quibusdam codicibus. Urbs est Galilææ a Ptolemæo capta. Josephus *Antiq.* XIII. 20. Non longe erat a Sippori. Idem *Ant. de bell.* I. 3. Ἀζωχεῖς appellat: & inde dicitur μέγα πεδίον. Idem *in vita pag.* 1014. *Ibidem p.*1016. Jonatham ait ex Judæa in Galilæam ingressum transivisse Japham, Sepphorin, Asochin & Gabara, & *pag.* 1028. vocat eam, Ἀσωχὶν πόλιν. Nisi fallor huc pertinent quæ Suidas habet, Ἀσωχαῖος ὄνομα κύριον, καὶ θηλυκὸν Ἀσωχὴ ὄνομα πόλεως

πόλεως, ϗ Ἀσωχὶς ὄνομα κύϱιον ϗ Ἄσωχιρ, ὄνομα πόλεως. Hæc mendoſa arbitror, in iis quædam bis repetita immerito.

AZOTUS.

Aſchdod אשדוד ſcribitur 1. *Sam.* 6. 17. Judæ tribui fuit aſſignata *Joſ.* 15. 47. ſed Philiſtæi eam diu tenuerunt. Stephanus ita illam deſcribit. Ἄζωτος, πόλις Παλαιςίνης. Ταύτην ἔκτισεν ἕις τῶν ἐπανελθόντων ἀπ' ἐρυθρᾶς θαλάσσης φυγάδων ϗ ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτȣ̃ Ἄζας ὠνόμασεν ὅ ἐςι χίμαιραν, ἣν Ἄζωτον μετέφρασαν. *Azotus, urbs Palæſtinæ. Hanc aliquis e profugis a rubro mari redeuntibus de nomine uxoris ſuæ Azam nuncupavit, id eſt* [עז *capra*] *capram, quam Azotum interpretati ſunt.* Azotus, *quæ Hebraice dicitur Eſdod, urbs fuit potentiſſima Palæſtinæ de quinque urbibus: hanc Sargon Rex Aſſyriorum, qui ſeptem nominibus appellatur, miſſo duce exercitus ſui, cui nomen erat Thartan, cepit & tenuit* ſcribit Hieron. ad *Jeſ.* 20. Epiphanius in *lib.* de vitis Prophetarum *p.* 246. ſcribit eſſe Ἄζωτον πόλιν Ἑλλήνων κατὰ θάλασσαν. *Azotum urbem Græcorum juxta mare.* Collocat etiam Hieronymus *in Comm. ad Joel.* 2. hoc oppidum in litore maris, ſcribens *mare autem noviſſimum hoc quod ad occidentem eſt, & quod ducit in Ægyptum, in litore Gaza & Aſcalon Azotuſque & Joppe & Cæſarea & ceteræ urbes maritimæ ſitæ ſunt.* Atqui Gaza ipſa aliquantulum aberat a litore, & portum habebat λιμένα Γαζαίων, ſive Majumam. An ſic quoque Azotus in litore ſita dicitur, i. e. in ora maritima. Verum duplex erat Azotus, παράλιος & mediterranea. Vide ſupra *pag.* 215.

In Libris Judith & Macc. fit aliquoties Azoti mentio. Lib. *Judith* 3. 2. dicitur ſita inter Jamniam & Aſcalonem. 1. *Macc.* 4. 15. legitur Syros fugiſſe Azotum & Jamniam. 1. *Macc.* 5. 68. fuiſſe in terra ἀλλωφύλων i. e. Philiſtæorum & capta a Juda Maccabæo. Ἀζώτȣ ὄρος memoratur 1. *Macc.* 9. 50. Aliis Aznoth mons. Jamnia Azotum tendit Apollonius per campeſtria 1. *Macc.* 10. 77. Inſequitur eum Jonathan, capit Azotum & dein Aſcalonem. *ibid.* In finibus Azoti ſita erant Gazara. 1. *Macc.* 14. 34.

De Azoto hæc habet Joſephus, eam terminum fuiſſe tribus Dan ab auſtro *Antiq.* V. 1. ſitam in campeſtribus & maritimis *Antiq.* V. 2. & XIII. 8. agrum circa eam ſegetes protuliſſe. *Antiq.* VI. 1. unam fuiſſe ex 5. urbibus Palæſtinorum *Antiq.* VI. 1. captam a Juda Maccabæo poſt Mariſſam *Antiq.* XII. 12. inter illam ac Joppen torrentem fuiſſe. *Antiq.* XIII. 8. captam eam a Jonatha, qui a Joppe venerat & deinde perrexit Aſcalonem *Ant.* XIII. 8. inter Gazam fuiſſe & Jamniam *Ant.* XIII. 23. ubi inter urbes tractus maritimi recenſetur, ſitam tamen ἐν μεσογέῳ *bell.* I. 5. & *Antiq.* XIV. 8. reſtauratam a Gabinio *Antiq.* XIV. 2. & donatam Salome Cæſare *Antiq.* XVII. 13.

Herodotus eam magnam appellat urbem Syriæ, & ſingulare quidpiam de ea narrat *lib.* II. *cap.* 157. Ψαμμίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτȣ τέσσαρα ϗ πεντήκοντα ἔτεα· τῶν τὰ ἑνὸς δέοντα τριήκοντα Ἄζωτον, τῆς Συϱίης μεγάλην πόλιν προσκατήμενος ἐπολιόρκεε ἐς τὸ ἐξεῖλε· αὕτη δὲ Ἄζωτος ἁπασέων πολίων ἐπὶ πλεῖςον χρόνον πολιορκεομένη ἀντέσχε τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. *Pſammitichus in Ægypto regnavit annos* 54. *E quibus per annos novem & viginti magnam Syriæ urbem obſedit, quam tandem expugnavit. Hæc eſt Azotus, quæ diutiſſime inter urbes omnes quas novimus obſidionem ſuſtinuit.* Certe celebre fuit hujus urbis nomen præ multis aliis Palæſtinæ quod vel ex his intelligitur quæ apud Strabonem extant *l.* XVI. Ἔνιοι δὲ τὴν Συϱίαν ὅλην ἕις τε Κοιλοσύρȣς, ϗ Φοίνικας διελόντες, τȣ́τοις ἀναμεμίχθαί φασι τέτταρα ἔθνη, Ἰȣδαίȣς, Ἰδȣμαίȣς, Γαζαίȣς, Ἀζωτίȣς, γεωργικȣ̀ς μεν ὡς τȣ̀ς Σύρȣς ϗ Κοιλοσύρας, ἐμποϱικȣ̀ς δὲ, ὡς τȣ̀ς Φοίνικας. *Quidam univerſam Syriam dividunt in Cæleſyros & Phœnicas, quibus immixtæ ſunt quatuor gentes. Judæi, Idumæi, Gazæi & Azotii. Horum Syri & Cæleſyri agriculturæ, Phœnices mercaturæ, operam dant.* De Phœnicum mercatura & quæ huic inſerviunt itineribus maritimis res nota eſt. Syrorum autem agricultura proverbio locum dedit, quod Plinius refert *lib.* XX. *cap.* 5. *Syria in hortis operoſiſſima eſt, indeque proverbium Græcis: Multa Syrorum olera.*

Sita fuit Azotus inter Jamniam & Aſcalonem, ſic ut Jamnia fuerit Azoto ſeptentrionalior. Ita Ptolemæus [vide ſupra *p.* 460.]

Jamnenſium portus.

Azotus.

Aſcalon.

Euſebius quoque ad vocem Ἰάμνεια ſcribit Jamniam fuiſſe inter Dioſpolin & Azotum:

tum : adeoque Azotus non fuit propior urbi Diospoli quam Jamnia. Ita & *Judith.* 3. 2. hoc ordine recensetur Azotus , progressione facta a septentrione austrum versus

οἱ ὄντες ἐν Σιδῶνι.
κ̀ Τύρῳ.
οἱ κατοικοῦντες Σὸρ.
κ̀ Ὀκινά.
κ̀ Ἰεμνααν.
κ̀ ἐν Ἀζώτῳ.
κ̀ Ἀσκάλωνι.

Adde Josephum *Antiquit.* XIII. 23. qui eundem ordinem servans memorat Apolloniam , Joppen , Jamniam , Azotum , Gazam . Hæc quum ita se habeant , dicitur tamen أسدود *Esdud* [Aschdod] nunc esse nomen vici inter Diospolin & Jamniam , vel inter لد *Lod* , uti nunc appellatur , & يبنا *Jebna* . Id ipsum mihi narravit Palæstinæ quondam incola Henricus Lub , de quo & ante commemoravi , ita ut videatur Azotus propior fuisse Diospoli quam Jamnia . Rama , inquiebat (ubi habitavit annos 17. quæque Diospoli est ad austrum) ad Esdud iter est horarum 3. & dimidiæ , ab Esdud pergendo Gazam versus usque ad Jebnam , iter horarum fere trium . Sed auctoritas veterum mihi majoris fit quam ut illam ea re labefactem . Esto . Concesserim vicum أسدود , in via Diospoli ducente Gazam , esse Azotum veterum , certe illa Jebna non erit eadem ac Jasne vel Jamnia veterum , quæ a Diospoli tantum abfuit XII. milliaria, uti ex itinerario Antonini discimus.

Inter Azotum & Jamniam X. milliaria collocantur in tabula veteri Peutingeriana . Verum huic opponimus Diodorum Siculum , Itinerarium Antonini & Hierosolymitanum . Ex iis liquet 34. milliaria fuisse inter Gazam & Azotum , & 36. a Gaza Jamniam , sic ut 10. milliaria poni non possint inter Jamniam & Azotum , nisi Azotus nimium removeatur a mari ortum versus , & extra viam quæ Jamnia duceret Gazam . Sic etiam nimis longe abesset a portu , vel Azoto maritima , de qua vide supra *pag.* 215.

Nummi extant hujus urbis inscripti ΙΟΑΛ. [vel ΑΑΓ.] ΔΟΜΝΑ ΤΑΧΗ ΑΣΩΤΙΩΝ. Vide Vaillant. Numism. Græc. Imperat. *pag.* 92.

Episcopos invenio fuisse Azoti , SILVANUM, qui subscripsit concilio Niceno primo. CHARISIUM qui interfuit conciliabulo Seleuciensi habito anno 359. Vide Epiphanium Hær. 83. HERACLIUM, qui interfuit concilio Chalcedonensi , pro quo *tom.* IV. Conciliorum gener. *pag.* 787. male legitur *Prælius*. Vide supra ad vocem *Agathopolis*. LAZARUM, qui interfuit concilio Hierosolymitano *anno* 536.

AZZA. Vide GAZA.

BAALA.

בעלה Urbs tribus Judæ, alio nomine nuncupata Kirjathjearim . *Jos.* 15. 9. 1. *Chron.* 13. 6. Legitur etiam בעלה inter urbes Judæ in regione australi, *Jos.* 15. 28. quæ non videtur eadem esse atque בעלה, quæ est Kirjathjearim: nec etiam Cirjathjearim sita fuit in regione australi tribus Judæ, & Kirjathjearim in hac ipsa serie urbium Judæ recensetur *Jos.* 15. 60. nec eadem urbs bis recenseri potest , nisi summa nascatur confusio. Sed crediderim illam בעלה eandem esse ac בלה , memoratam hoc fere ordine in serie urbium Simeoniticarum, quæ ex australi regione tribus Judæ desumtæ sunt. Ita *Jos.* 19. 1. urbes Simeoniticæ recensentur *Beerscheba*, *Scheba*, *Molada*, *Chatzarschual*, *Bala*, *Atzem*, *Estolad*, *Bethul*, *Chorma*, *Tziklag*, *Bethhammarcavoth*, *Chatzar Susa*, *Bethlevaot*, *&* *Scharuchen* , *Ain Rimmon* , *Ether & Aschan & omnes vici qui erant ad* בעלת באר *Ramath* , *australem* . Confer cum iis seriem urbium tribus Judæ *Jos.* 15. 28. 29. 30. ubi *Chatzarschual*, *Beerscheba* , *Biziotheja*, *Baala*, *Atzem*, *Estolad*, *Kezil*, *Chorma*, *Tziklag* hoc ordine recensitæ produnt hanc בעלה & illam בלה esse eandem, Addam & hoc, videri eandem hanc urbem dici בלהה 1. *Chron.* 4. 28. ubi hoc ordine recensentur urbes Simeonitarum, *Beerscheba*, *Molada*, *Chatzarschual*, בלהה *Bilha*, *Etzem*, *Tholad* , *Bethuel* , *Chorma*, *Tziklag*, *Bethmmarcavoth*, *Chatzarsuzim*, *Bethbirei & Schabaraim*. Vide supra *pag.* 153. ubi triplex series est , in qua hujus urbis nomen legitur . Memoratur & mons Baala in Juda *Jos.* 15. 11. Ex vocibus quæ ibi leguntur הר הבעלה conflatum legi-

legitur apud Eusebium in Onomastico Ἀρβηλά. Id fuisse scribit terminum Judææ orientalem, & eodem nomine esse vicum.

BAALATH.

בעלת Urbs tribus Dan. *Jos.* 19. 44. 1. *Reg.* 9. 18. Βαλέθ Josepho, non longe a Gazara. *Antiq.* VIII. 2.

*BAALATH BEER.

בעלת באר Eadem creditur esse ac Ramath in confiniis Simeonis *Jos.* 19. 8. Videtur בעל appellari 1. *Chron.* 4. 33.

BAAL CHERMON.

בעל חרמן Menassitæ habitarunt a Baschan usque ad Baal Chermon & Senir. 1. *Chr.* 5. 23. Vide supra *lib.* 1. *cap.* XLIX.

BAALE JEHUDA.

בעלי יהודה Est eadem ac Baala sive Kiriathjearim 2. *Sam.* 6. 2. de qua mox.

BAAL GAD.

בעל גד Ad radicem montis Chermon. *Jos.* 11. 17. & 13. 5. Eusebius addit ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Λιβάνου, in campo Libani fuisse. Nota, quum jam tota regio trans Jordanica divisa esset inter Rubenem, Gad, & dimidiam Menasse, huc usque Josuam hostes suos persecutum: & limites terræ transJordanicæ esse Arnonem ad austrum & montem Chermon ad septentrionem *Jos.* 12. 1. & 5. Ogum quoque Regem Baschanis dominum fuisse montis Chermon *Jos.* 12. 5. Erat tamen ipsa urbs Baal Gad in regione cis Jordanem. *Jos.* 12. 7.

BAAL MEON.

בעל מעון Urbs tribus Ruben *Num.* 32. 38. 1. *Chron.* 5. 8. (confer Beth baal Meon) postea a Moabitis occupata, nam inter urbes Moabiticas recensetur *Ezech.* 25. 9. & Hieronymus ad illum locum notat, Beel Meon usque hodie in Moab vicus est maximus. Contextus Hebræo Samaritanus *Num.* 32. 38. extrito ע, scribit בעל מון. Eusebius & Hieronymus tradunt vicum Βεελμαούς distare Chesbunte novem milliaribus & esse juxta Baaru, בער in Arabia. De Baaru, vide quæ supra *lib.* II. notavimus ex Eusebio ad vocem Καριαθαΐμ.

BAAL PERATZIM.

בעל פרצים Ubi cæsi sunt a Davide Philistæi. 2. *Sam.* 5. 20.

*BAAL SCHALISCHA.

בעל שלישה 2. *Reg.* 4. 42. Urbs, uti videtur, sita in regione Schalischa 1. *Sam.* 9. 4. Eusebius & Hieronymus hanc vocem legerunt Bethschalischa, dicuntque villam esse in finibus Diospoleos 15. milliaribus inde dissitam versus septentrionem in regione Thamnitica.

*BAAL THAMAR.

בעל תמר Ubi Israelitæ pugnarunt contra Benjaminitas *Jud.* 20. 33. Eusebius scribit esse prope Gabaa & illic nuncupari locum quendam Bethamar. Hic videmus *baal* & *Beth* permutari uti in Baal Schalischa & aliis.

BACA.

Βακά Vicus qui terminos Tyriorum a Galilæa dirimit. Vide Josephum *de bell.* III. 2. Hegesippus legit *Baratha*.

BA-

BACATHA.

Epiphanius hujus loci meminit in Synopsi *lib.* II. *adv. hæreses pag.* 397. & in Anacephalæosi *pag.* 145. his verbis, *τὴν Βάκαθον κατοικοῦντες μητροκωμίαν Ἀραβίας τῆς Φιλαδελφίας*, *qui Bacathum incolunt vicum primarium Arabiæ Philadelphiensis*. Hic nomen loci Βάκαθος est. Intelligit autem per Arabiam Philadelphiæ eam regionem quæ circa illam urbem sita erat, & cujus illa urbs erat præcipua, quemadmodum Arabiam Petræam a Petra, Galliam Narbonensem a Narbone, Syriam Antiochenam ab Antiochia, nuncupamus. Alibi Βάκαθα in plurali numero appellat, *lib.* II. *adv. hæres. pag.* 489. Ἐν Βακάθοις τῆς Φιλαδελφηνῆς χώρας πέραν τοῦ Ἰορδάνου, *Bacathis sitis in regione Philadelphene trans Jordanem.* בקתין vel בקתי videtur esse verum nomen, quod *casas domunculas*, notat e quibus hæc *κώμη* videtur coaluisse. At unde probatur, dicet aliquis, hunc vicum locis Palæstinæ attribuendum esse? Ex actis concilii Constantinopolitani, *tom.* V. *Concil. pag.* 192. ubi inter episcopos Palæstinæ nominatur.

Γρηγόριος Βακάθας.

In actis Ephesi insertis concilio Chalcedonensi memoratur etiam *tom.* IV. *Concil. pag.* 118. & 313. & 321.

Ἀλύπιος Βάκτρων.

Ubi substituendum esse Βακάθων, nec ultima Bactra hic locum habere posse, liquet ex eo quod in his ipsis actis *tom.* IV. *Concil. pag.* 268. appelletur

Ἀλύπιος ἐπίσκοπος Βακάθων

& Latini codices quidam, hac parte incorruptiores quam Græci, habeant, Episcopus *Bacatensis*, alii *Bacnatensis*, alii *Bacanthensis*. Sic ut mihi dubium non sit eadem Bacatha, quorum episcopus erat Alypius, esse ac illa quorum meminit Epiphanius.

Siquidem tam late in orientem excurrere liceret, ut indagaremus quis esset episcopus *Bactrorum* vel Bacathorum, Bacatha non minus ac Bactra illic invenire liceret. Meminit urbis Βακάθ [ea est بكتش] olim ab Unnuguris ædificatæ Theophylactus Simocatta *Histor. lib.* VII. *cap.* 8. Δυσὶ δὲ μεγίστοις τισὶ τὸ Τοῦρκον ἔθνος μεγαλαυχεῖ. Φασὶ γὰρ ἄνωθεν αὐτοὺς καὶ ἐξ ἀρχῆς μηδέποτε λοιμῶν ἐπιδημίαν θεάσασθαι· τῶν τε σεισμῶν σπάνιν εἶναι κατ᾽ ἐκείνην τὴν χώραν· τὴν δὲ Βακὰθ ὑπὸ τῶν Οὐννουγούρων πάλαι ποτὲ πολισθεῖσαν, καταπεσεῖν τοῖς σεισμοῖς· τὴν δὲ Σογδαΐνην καὶ λοιμῶν καὶ σεισμῶν ἔμπειρον πεφυκέναι. *Duabus rebus iisque magni momenti genus Turcarum gloriatur. Ajunt enim jam a priscis temporibus pestis immunem fuisse regionem suam, nec terræ motus ibi frequentes esse. Bacath vero urbem ab Hunnuguris ædificatam terræ motu corruisse, & Sogdianam pestem & motus terræ experiri*. Ab istis Hunnuguris, gente ex Hunnis & Oguris conflata, nomen Hungarorum ductum esse existimo.

Carolus tamen a S. Paulo credidit hæc Bacatha fuisse eundem locum ac בצקת *Botzcath*, urbem tribus Judæ, ideoque haud dubitat illi locum concedere inter urbes episcopales Palæstinæ primæ. Hunc sequitur Philippus Labbeus in apparatu ad Concilia generalia, cui inseruit Breviarium geographiæ episcopalis, in quo scribit *Cæsariensi Palæstinæ primæ Metropolitano parebant Anthedonensis* . . . . *Baschatanus &c.* Eliensis quoque in hac serie legitur, tanquam ab Hierosolymitano diversus (quem errorem tetigimus supra *pag.* 207.) & Menniathenus in Palæstina secunda [de quo vide supra *pag.* 209.] plane uti apud Carolum a S. Paulo, ad quem ipse Labbeus in fine lectorem scire plura volentem ablegat. Posset tamen objici Βάκαθα κώμην sive vicum fuisse, adeoque episcopum non habuisse. Sed respondeat pro me Sozomenus *Historiar. lib.* VII. *cap.* 19. Ἐν ἄλλοις δὲ ἔθνεσιν ὅπη καὶ ἐν κώμαις ἐπίσκοποι ἱερῶνται, ὡς παρὰ Ἀραβίοις καὶ Κυπρίοις ἔγνων. *Apud alios populos etiam vici habent consecratos episcopos, uti in Arabia & insula Cypro animadverti*. Atqui, Bacatha erant in Arabia, secundum consuetudinem loquendi illorum temporum & ipsius Sozomeni, qui Areopolin & alias urbes Palæstinæ tertiæ vocat urbes Arabiæ. Vide *lib.* VII. *cap.* 15.

BACHURIM.

בחורים 2. *Sam.* 16. 5. & 2. *Sam.* 3. 16. בחרים ubi Græci codices Βαρακὶμ, Βαθουρεὶμ, Βαουεὶμ vel Βαχουεὶμ, legunt. Βαχωρὰ, Βοχχούρη, & Χωραβά. Sunt enim hæc ejusdem loci nomina, uti apud Josephum leguntur. Sed illud Χωραβὰ vel Χώραμον, *Ant.* VII. 8. esse emendandum in Βάχωρα liquet ex 2. *Sam.* 16. 5. Βοχχούρη scribitur

tur *Ant.* VII. 9. ubi vicus esse dicitur in agro Hierosolymitano. Confer 2. *Sam.* 17. 18.

BÆTARRHUS.

Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Βαιταρρῦς κώμη μεγάλη τρίτης Παλαιστίνης. *Bætarrhus*, *vicus magnus Palæstinæ tertiæ*.

BÆTHBASI.

Βαιθβασί. In solitudine 1. *Macc.* 9. 62. 63. Interpres Latinus Bethkeziz.

BÆTHER.

Βαιθήρ. Urbs tribus Judæ *Jos.* 15. 60. in codicibus Græcis legitur, in Hebræis non item. Alii Θεθήρ exhibent, sed Hieron. ad *Mich.* 5. etiam *Bæther* legit. Non est hic cogitandum de *Betaro*, memorata in Itinerario Hierosolymitano, inter Cæsaream & Diospolin: illic enim tribui Judæ portio nulla erat: nec de Bethchorone, quæ suo nomine alibi in libro Josuæ legitur, & Ephraimitis data fuit, non tribui Judæ.

* BALA.

בלה In tribu Simeon *Jos.* 19. 3. Meminit etiam Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς urbis Galilææ hoc nomine ex Josepho. Βάλα, πόλις τῆς Γαλιλαίας Ἰώσηπος. *Bala*, *urbs Galilææ*. *Josephus*. Ego autem inveni quidem in Josepho *Ant.* VI. 6. nomen urbis Βαλᾶ ubi Saulus copias recensuit. Non tamen inveni eam urbem Galilææ nuncupari. Sed plures urbes τῆς Γαλιλαίας Stephanus appellat, de quibus id non constat. Quod si in Galilæa Bala fuisset forsitan illa Libano adsita nodum solveret, quomodo באלה pro *Libano* usurpatur in Talmude.

BALAMO.

Βαλαμώ. Ager inter Dothaim & Balamo. *Judith.* 8. 3. Latinus interpres reddit Baalmaim, uti reddere solet nomina Βελμὲν, Βελμαΐμ, & Βελθέμ. Quare & hoc nomen erit forsitan ejusdem loci. Quid si sit idem ac Βελεμώθ in Jissascar, patria Hoseæ Prophetæ?

BALETH.

Βαλέθ. Urbs non longe a Gazara a Salomone condita. Josephus *Antiq.* VIII. 2. בעלא *Baalath* nuncupatur 1. *Reg.* 9. 18.

* BAMOTH BAAL.

Jungitur cum Chesbon, Dibon & Bethbaal Meon, & data est Rubenitis *Jos.* 13. 17. Eusebius scribit eam sitam ἐν τῷ Ἀρνωνᾷ.

BARECA.

Βαρηκά. Vicus prope Azotum. Eusebius in Onomastico, ad vocem Βαρακαί. Ubi male Βαρβὰ legitur, uti liquet tum ex titulo Βαρακαὶ, tum Hieronymo.

BARATHSATIA.

Βαραθσατία. Χωρίον 10. stadiis distans ab urbe Keila vel Kela, quæ קעילה est. Ibi Michæ sepulcrum inventum est. Sozomenus *Histor.* VII. 29. Valesius putat esse vicum Βηρὰ quem 8. millibus ab Eleutheropoli distare versus Aquilonem scribit Eusebius in Onomastico.

BARTUTA.

איש ברתותא Inter doctores Misnicos memoratur R. Eleazar fil. Judæ, in Massechet Orla *cap.* 1. *misn.* 1.

BASA-

BASARA.

Βασαρά. Urbs in confiniis Ptolemaidis stadiis 20. a Gaba, ubi Ebutius erat præfectus Campi magni. Josephus in Vita. Latinus interpres *Besara*.

BASCA.

Βασκά. Urbs Gileaditidis in qua Jonathas sepultus. Josephus *Antiq.* XIII. 1. Βασκαμά 1. *Macc.* 13. 23.

BASCAMA.

Βασκαμά. Urbs 1. *Macc.* 13. 23. Josephus hanc urbem Βασκῶ appellat. Errant qui putant esse Botzkath urbem Judæ.

BATHANEA.

Vicus 15. milliaribus a Cæsarea, ubi thermæ sunt. Eusebius ad vocem Βηθαναθά. Alibi, ad vocem Ἄναια vocavit Βαιτοανίαν.

BATHSAMA.

Βαθσάμη. Vicus in tribu Juda circa quem erat magna & pulcra planities. Josephus *Antiq.* VI. 2. Hic est qui in codicibus Hebræis Bethschemesch dicitur.

BATHURA.

Vicus jubente Herode conditus in Batanæa contra Trachonitas a Judæo Babylonio, ne infestare possent Judæos Babylone Hierosolimam proficiscentes. Josephus *Antiq.* XVII. 2. Legit etiam Βαθύρα Latinus interpres apud Josephum in vita *pag.* 1002. ubi Græci codices editi habent Ἐκβάτανα, sed male. Vox hæc nata est ex affini Βατανάια. Erat autem Bathyra sita in Batanæa. Confer *pag.* 1012.

* BEALOTH.

בעלות, Urbs in tribus Judæ parte meridiali. *Jos.* 15. 24. Legitur etiam ובעלות uti nomen loci 1. *Reg.* 4. 16. ubi præfectura Baanæ filii Chuschai dicitur fuisse באשר ובעלות *in Ascher & Bealoth*. Sed videtur עלות esse nomen loci & Beth æque ac Vav esse præfixum, uti eodem hoc capite, *commate* 9. במקץ ובשעלבים, *in Makatz & Schaalbim*.

BEBETEN.

Βεβετέν. Vicus, octo milliaribus a Ptolemaide versus orientem remotus. Eusebius in Onom. ad vocem Βατναί. *Bethebem* scribitur in Hieronymo. En forte est idem ac *Ecbatana* oppidum quod Plinius non longe a Ptolemaide locat?

BEDORA.

Βηδωρά. Inter urbes Judææ recensetur a Ptolemæo. Videtur esse Bethchoron.

BEELMAUS.

Βεελμαούς. Vicus distans a Chesbon milliaribus novem, ubi aquas calidas humus sponte effert. Eusebius in Onom. ad vocem Βεελμεών.

BEER.

באר *Jud.* 9. 21. Eruditissimus Maundrellus qui anno MDCXCVII. iter per Palæstinam fecit observavit esse urbem Beer nuncupatam quatuor horarum circiter spatio ab Hierosolymis remotam in via versus Neapolim, duabus horis & dimidia ad austrum loci qui pro Bethel habetur. Situm ejus loci esse amœnissimum dicit & fontem

tem esse aquæ eximiæ ad pedem montis vicini, unde nomen habeat. Cæterum omne territorium circa eam quaquaversum montibus & rupibus abundare.

Nomen באר puteum notat & fontem, uti & Arabicum البير. Sic pro fonte sumi videtur quum aquam comitatam Israelitas per loca deserta באר vocant. Ita est in Schir Hasschirim Rabba 15. 4. כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה הבאר עולה להם, *totis 40. annis, quibus in solitudine erant Israelitæ, adscendit cum ipsis fons aquarum*, & *fol.* 29. 2. legitur ביון שמתה מרים ופסקה הבאר מהם *postquam obiit Mirjam defecit eos fons*. Πέτρα dicitur eos secuta 1. *Cor.* 10. 4.

B E E R O T H.

Urbs Gibeonitarum *Jos.* 9. 17. postea Benjaminitis cessit 2. *Sam.* 4. 2. בארות תחשב על בנימין *Beeroth censetur sub Benjamin*. Βηρώθ memoratur III. *Ezr.* 5. 36. eadem ac hæc urbs, uti liquet ex *Neh.* 7. 29. Quod attinet ad situm urbis Beeroth, credidi olim eam esse quærendam in via quæ ducit Ælia, i. e. Hierosolymis, Neapolin, propterea quod Hieronymus in Onomastico scribat, *Beeroth sub colle Gabaon, ostenditur hodieque villa ab Ælia pergentibus Neapolin in septimo lapide*. In Eusebio quidem Νικόπολιν legebatur non Νεάπολιν, sed lectionem Hieronymi præferebam, quod adderet illam esse sub colle Gabaon; Gabaon autem sita fuit, teste Hieronymo in eodem Onomastico juxta Ramam in quarto milliario Bethelis. At Rama & Bethel erant in via ducente Ælia Neapolin, illa in sexto, hæc duodecimo milliario uti idem scribit. Postea tamen, omnibus accuratius ponderatis, visum est Beeroth in via ducente Ælia Nicopolin quærendam ob has potissimum rationes.

1. Quod contextus Eusebii Græcus Νικόπολιν habeat, & Procopius Gazæus jam olim ita in Eusebio legerit. Vide supra *pag.* 501.
2. Quod Beeroth, Gabaon, Kephira & Kirjathjearim fuerint quatuor urbes Gibeonitarum, *Jos.* 9. 17. quibuscum Josua fœdus iniit, quæ vicinę fuerunt sibi invicem. At de Kirjathjearim certe constat illam in via ducente Ælia Nicopolin (vel Diospolin: eadem enim hęc via erat, uti liquet ex itinerario veteri Hierosolymitano: vide supra *p.* 417.) sitam fuisse in nono milliario. Id Eusebius ipse & Hieronymus scribunt. Gabaon autem 50. stadia ab Ælia aberat in eadem via, Bethchoronem nempe versus, teste Josepho *lib.* II. *de bello cap.* 37. ergo vicina urbi Kirjathjearim. De Kephira nil certi est. Restat Beeroth, quę, ut omnes urbes Gibeonitarum vicinę statuantur, videtur in eadem via esse quęrenda. Atque ita in eadem via erunt Gabaon, in milliario sexto Hierosolymis, Beeroth in milliario septimo, Kirjathjearim in milliario nono.
3. Quod, si Beeroth locetur in via Neapolitana, vix possit concipi Gibeonitas, quorum hęc urbs erat, potuisse ignotos esse Josuę, qui urbem Ai jam ceperat vicinam Betheli & viam Neapolitanam aut occupaverat jam aut certe illa quę isti proxima erant. Aptius ergo collocatur in via Nicopolitana.

Restat ut labefactemus illa quę nos olim confirmarunt in amplectenda sententia Hieronymi. Primarium illud erat quod Gabaonem locet Hieronymus prope Ramam & Bethelem. Sed hęc Gabao non videtur esse urbs Gibeon, sed Gibea potius. Gibea certe & Rama fuere vicinę *Judic.* 9. 13. Et in via Nicopolitana Γαβαώ a Josepho collocatur: quę & vicina tum erit urbi Kirjathjearim. Pręterea illud Hieronymi, Beeroth fuisse *sub colle Gabaon*, non notat Beeroth fuisse vicinam colli Gabaon, vel sub colle sitam: aut si id credidit Hieronymus, deceptus fuit. Verum ex Gręcis Eusebii verbis liquet hoc tantum illum dicere voluisse Beeroth fuisse unam ex tribus urbibus Gibeoniticis quę sub Gabaone, uti metropoli, censebantur. Hoc discimus ex collatione aliorum locorum Eusebii & interpretis Hieronymi. Ὑπὸ τῆς Γαβαών, quod *sub colle Gabaon* hic reddit Hieronymus, alibi ad vocem *Chephira*, vertit *vicus ad civitatem pertinens Gabaon*, & ad vocem Γαβαών Eusebius illam μητρόπολιν appellat. Adeoque ex iis ὑπὸ τῆς Γαβαών non efficitur Beeroth sitam fuisse ad collem Gabaon.

B E E R S C H E B A.

Nihil est notius, quam terminos terrę in Sacro Codice ita describi, a Dan usque ad Bersabee, uti 2. *Sam.* 17. 11. & dein quum divisum esset in duo regnum, Judę

Judę & Iſraelis , fines regni Judę ita deſcribi מבאר שבע עד הר אפרים *a Berſcheba uſque ad montana Ephraim*, 2. *Chron.* 19. 14. Fuit in Juda , vel Simeon potius , quandoquidem inter illas urbes fuit quę ex Judę regione datę fuere Simeoni . *Joſ.* 15. 28. & 19. 2. appellatur tamen Berſcheba Judę באר שבע אשר ליורה 1. *Reg.* 19. 3. quamvis & dici ita queat quod in regno Judę, oppoſite ad regnum Iſraelis, ſita eſſet .

Tempore Hieronymi oppidum adhuc erat : ita enim ſcribit in Quęſtion. ad *Gen.* 17. 30 *Ubi & Berſabee uſque hodie oppidum eſt : quæ provincia ante non grande tempus ex diviſione Præſidum Palæſtinæ ſalutaris eſt dicta* . Joſepho appellatur Βηρσοῦβαι *Antiq.* I. 12. Βαρσοῦβαι *Antiq.* VI. 3. Βηρσαβεὲ *Antiq.* IX. 7. *Antiq.* VIII. 7. dicitur eſſe in extremis finibus tribus Judę κατὰ τὴν Ἰδȣμαίων γῆν .

Videtur ejus mentio quoque fieri in Notitia dignitatum Imperii Romani, ubi primo loco recenſentur ſub diſpoſitione Ducis Palęſtinę *Equites Dalmatæ Illyriciani Beroſabæ*. Et in notitiis veteribus eccleſiaſticis, quas vide ſupra *lib.* 1. *cap.* 35. memoratur inter urbes Palęſtinę tertię, Βιροσαμῶν. Lege Βιροσαβῶν . nihil notius quam μ & β in codicibus Gręcis ob ſimilitudinem figurę quam in iis habent permutari. Inter ſedes epiſcopales Palęſtinę primę Σάλτων Βαρσάμων recenſetur , ſic ut Berſabe ipſa ſub Palęſtina tertia fuerit, at ſaltus ejus ſub prima . Unde diſcimus hoc loco confinia Palęſtinę primę & tertię fuiſſe.

Situm ejus deſcripſimus ſupra *pag.* 484. Unde liquet illam Chebrone verſus auſtrum abfuiſſe 20. milliaria , Chebron autem ab Hieroſolymis 22. milliaria aberat itidem verſus auſtrum . Et *Joſ.* 15. 28. etiam recenſetur inter urbes Idumęorum finibus proximas. Unde patet non eſſe eandem illam ac Berſaben, de qua ſcriptores belli ſacri loquuntur . Ita illam deſcribit *Jacobus de Vitriaco Hiſtor. Hieroſol. cap.* 36. *Eſt autem civitas Berſabee in illa parte Judææ quæ ceſſit in partem tribus Simeon , ad radicem montium in initio campeſtrium , inter montes & Aſcalonem ſita , decem milliaribus diſtans Aſcalona*. Gulielmus autem Tyrius hoc modo *Hiſt. l.* XIV. *c.* 22. *milliaribus duodecim eam ab Aſcalone ſitam, & circa radices montium in campeſtrium initio quæ inter montes & urbem prædictam continuo interjecta ſunt tractu : Arabice dici Bethgabril i. e. domum Gabrielis. Urbem fuiſſe veterem & dirutam illis temporibus ſed contra invaſiones Aſcalonitarum ædificatam*.

B E E S T E R A.

בעשתרה Urbs Levitica ſita in regione dimidiæ tribus Menaſſis trans Jordanem . *Joſ.* 21. 27. Vulgatus interpres ibi habet *Boſram*. Βόσρα ſcribitur Græcis quod propius ad Beeſtera accedit . Certe convenientius eſt credere hanc Boſtram fuiſſe quam בצר Betzer in tribu Ruben. עשתרות ſcribitur hujus urbis nomen 1. *Chr.* 6. 56. & vulgatus illic habet Aſtaroth , unde facilis oritur conjectura Beeſtera eſſe compendium nominis בית עשתרות οἶκος vel Ναὸς Ἀστάρτης . Contractum videtur nomen Boſtra ex בית עשתרה ſic ut integrum nomen fuerit בירת עשתרות Ædes Numinis, quia in loco parallelo 1. *Chr.* 6. nomen עשתרות legitur eo loco quo *Joſ.* 21. hæc בעשתרה legitur.

B E G A B A R.

Βηγαβὰρ. Trans Jordanem , patria Prophetæ Nachum . Epiphanius de vit. Prophet. *pag.* 247. In Chronico Paſchali *p.* 150. legitur πέραν τȣ̃ εἰς Βηταβαρὴν , ſed excidiſſe poſt τȣ̃ vocem Ἰορδάνȣ clarum eſt ex Epiphanio . Non eſt confundenda hæc cum Βηγαβεὶ Joſephi . Videtur natum nomen ex בית עברה *Beth Abara* . Vide quæ ad hanc vocem notamus.

B E K I I N.

בקיעין. Locus inter Jaſnen & Lyddam uti dicitur in Gem. Hieroſ. Chagiga *fol.* 75. 4. מעשה בר׳ יוחנן בן ברוקה ור׳ אלעזר חסמא שהיו מהלכין מיבנה ללוד והקבילו ר׳ יהושע בבקיעין אמר להן מה חרוש היה לכם בבית המדרש היום *Hiſtoria de R. Johanne filio Berocæ & R. Eleazare Chaſma* (*cæco*) *quibus ambulantibus Jaſne Lyddam obviam factus eſt R. Joſua in Bekiin rogans , quid novi erat hodie in ſchola?*

B E L A.

בלע Eſt Zoar. *Gen.* 14. 2. 8. *Appellatur Bala id eſt abſorpta*, *tradentibus Hebræis*

quod tertio terræ motu proſtrata ſit. Ipſa eſt quæ hodie Syro ſermone vocatur Zoora. Sunt verba Hieronymi ad *Jeſ.* 15. Euſebius ad vocem Βαλὰ teſtatur eam ſuo tempore habitatam fuiſſe & præſidio militum Romanorum munitam, imminere autem mari mortuo. Meminit quoque ejus ad vocem Βηλὰ ſcribens eſſe in limite orientali Judææ: ita enim legit Hieronymus, non Idumææ.

B E L E M O T H.

Βελεμώθ. Patria Hoſeæ prophetæ, ſita in tribu Jiſſaſcar. Epiphanius de vitis Prophetar. *pag.* 244. In Chronico Paſchali *pag.* 147. Ὡσηὲ ἦν ἐκ Βελεμὼν τῆς φυλῆς Ἰσαχάρ. *Hoſeas erat ex Belemon tribus Iſſachar.* Vide an non ſit Βαλαμώ. *Judith.* 8. 3. Theophylactus ſcribit Βελελεμώθ. Auctor anonymus de vitis Prophetarum ex MS. codice Auguſtano editus a Davide Hœſchelio *pag.* 42. ἐκ Βελεμώθ.

B E L M E N.

Βελμέν. Judæi mittunt legatos Bethchoronem, Belmen & Jerichuntem, *Judith.* 4. 4. Interpres Latinus reddit Baalmaim. Puto legendum eſſe Βελθέμ, vel ſi manere debeat Βελμὲν ita quoque legendum eſſe *cap.* 7. 3. adeoque eundem eſſe locum, cujus & hic & illic mentio fit: nam iſtic, ubi per montes aditus erat verſus Judæam, videntur maxime moniti eſſe debuiſſe incolæ ut occuparent loca montana per quæ hoſtes poſſent irrumpere. Atqui *cap.* 7. 3. dicuntur caſtra Holophernis, qui jam ulterius proceſſerat ad obſidendam Betuliam extenſa fuiſſe a Dothaim uſque ad Belthem. Alii Βελμαὶμ & Βελβαὶμ, orta diverſitate ex ſimilitudine literarum μ & β apud veteres, uti notiſſimum eſt.

B E L S E P H O N.

Βελσεφών. Urbs in tribu Ephraim, quo Abſalom profectus eſt ad tondendos greges. Joſephus *Antiquit.* VII. 7. 2. *Sam.* 13. 23. בעל חצור *Baal Chatzor* ſcribitur. Græci Βελασώρ legunt. Affine vel idem nomen eſt Βεελσεφών, nomen urbis Ægyptiacæ ad ſinum Arabicum, cujus meminit Joſephus *Antiquit.* II. 15. quæque בעל צפון in Vet. T. nuncupatur.

B E L T H E M.

Βελθέμ. Al. Βελμαὶμ & Βελβαὶμ. Urbs inter quam & Dothaim caſtra Holofernis erant extenſa *Judith.* 7. 3. vide *Belmen.* Mihi enim videtur ejuſdem loci nomen eſſe.

B E M E S E L I S.

Βεμέσελις. Urbs a Demetrio ſubacta. Joſephus *de bell.* I. 3. Βεθόμη appellatur *Antiq.* XIII. 22. Sic ut illud Βεμέσελις ex Βεθόμη πόλις videatur eſſe natum.

* B E N E B E R A K.

בני ברק Urbs tribus Dan. *Joſ.* 19. 45. Euſebius ad vocem Βαρακαὶ ſcribit ſuo tempore prope Azotum viculum fuiſſe Βαρηκὰ dictum. R. Akiba hic diu commoratus eſt & judicavit. Vide Gemaram Sanhedrin *fol.* 32. 1. *init. cap.* 4.

B E N N A M A R E M.

Βηνναμαρήμ. Vicus ad ſeptentrionem Zoaræ. Euſebius ad vocem Νεχηείμ. Pro qua lege Νεμηρείμ. Hieronymus ſcribit, *eſt vicus nomine Benamerium.*

B E O N.

בען Urbs trans Jordanem *Num.* 32. Creditur contractum ex בעל מעון. Euſebius ſcribit ad vocem Βαιὼν eam pertinuiſſe ad tribum Ruben, quod eſt veri ſimile.

BERA.

Βηρά Vicus distans ab Eleutheropoli octo millibus versus Aquilonem. Eusebius in Onom. Vide & supra quæ diximus ad vocem Βαραθσάτια.

BERDAN.

Βηρδάν. Vicus in regione Geraritica. Eusebius ad voces φρέαρ κείσεως.

BEREA.

Βερέα. Aliis Βηζέρ. 1. *Macc.* 9. 4. Confer 1. *Macc.* 7. 19. Βηζὴθ. An est הבירה *Orla* 11. 12.

BEROTHA.

Βηρώθη. Urbs Galilææ non longe a superiore Caidese [קדש] Josephus *Ant.* v. 1. Vide an non possit esse eadem ac Μηρώθ.

BERSABE.

Βηρσαβή. Terminus inferioris Galilææ ad boream & superioris ad austrum. Josephus *lib.* III. *de bell.* 2. Vicus Galilææ appellatur eadem *lib.*II. *de bell. cap.* 25. Βηρσοβὲ in vita *pag.* 1013. Βηρσαβεὲ *de bell.* II. 25. Bersabe etiam dicitur urbs *Beerscheba*. Vide hanc vocem supra.

BERSETHO.

Βηρζηθώ. Vicus, ubi Judas castra metabatur. Josephus *Antiq.* XII. 18. Videtur esse idem qui Βηθζηθώ eidem *Antiq.* XII. 14. appellatur. Vide *Bethzetho*.

BERZAMMA.

Βερζάμμα. Urbs Idumææ ad occidentem Jordanis, memorata Ptolemæo. Existimo esse Beerschebam. Facile M & B permutantur inter se.

BESIMOTH.

Βησιμώθ. Abila, Julias & Besimoth in Peræa Romanis cedunt: Josephus *de bell.* v. 3. Videtur contractum ex בית ישימות בי pro בית etiam in Talmude frequens est.

BESIRA.

בור הסרה 2. *Sam.* 3. 26. Βησιρὰ Josepho dicitur, locus 20. stadiis a Chebrone remotus teste eodem *Antiq.* VII. 1.

BETACHORA.

Βητιχώρα. Urbs a Salomone condita non longe a Gazara vel Gazer. Joseph. *Antiquit.* VIII. 2. Est eadem ac Betchoron 1. *Reg.* 9. 17.

BETANE.

Βετάνη. *Judith.* 1. 8. *usque ad Jerusalem* καὶ Βετάνη & *Chellus & Cades & fluvium Ægypti*. Videtur itaque locus fuisse inter Hierosolymam & Cadesch. Hillerus putat esse Batanæam. Sed hoc non convenit cum ordine quo loca recensentur: progressus enim fit a borea versus austrum, nec quum Hierosolymas usque perventum erat, retro iri oportuit ad Batanæam, & inde rursus ad Cadesch & fluvium Ægypti. Nec apta phrasis est ἕως *usque ad Jerusalem & Batanæam* .... *& Cadesch*, interposita regione inter urbes duas, inter quas ne media quidem erat. Nec quicquam est præter aliquam literarum similitudinem, quod suadere possit hinc intelligi Batanæam. Omnes circumstantiæ flagitant contrarium. Quæren-

rendus itaque locus eſt inter Jeruſalem & fines terræ Iſraeliticæ auſtrales. Ibi autem ſitus fuit locus dictus Βηθαννὶν, quod nomen cum hoc Βετώνη quomodo conveniat, liquet. Ille deſcribitur ab Euſebio in Onomaſtico Α'ελ, (lege Α'νὶ vel Α'ὶν; hoc ſuadent ſequentia, ubi legitur villam eam Βηθάνὶν dici, præpoſita voce בית uti ſæpe alias apud Euſebium) φυλῆς Ἰέδα, ἱερεῦσιν ἀφωρισμένη. Ἔςι δὲ κώμη νῦν Βηθανὶν λεγομένη ἀπὸ β'. σημείων τῆς Τερεβίνθε, Χεβρὼν δὲ ἀπὸ τεσσάρων, id eſt, interprete Hieronymo, *Ain, in tribu Juda, urbs ſacerdotibus ſeparata. Eſt & uſque hodie villa Bethennim nomine in ſecundo lapide a terebintho, hoc eſt a tabernaculo Abraham, quatuor millibus a Chebron*. Hinc diſcimus eandem urbem hic deſcribi quæ עין *Ain* nuncupatur *Joſ.* 21. 16. inter Sacerdotales ſitas in tribu Judæ cenſita, ſed data tribui Simeoni, unde poſtea præpoſito בית factum eſt בית עין Βεταίνη & mollius pronuntiatum Βετώνη, extruſo Jod ex media voce uti Ἰωάδα Græci dixere & Ἰωακείμ pro יהוירע & יהויקים &c.

B E T A R I S & B E T A R U S.

Βήτκρις. Vicus in media Idumæa. Joſephus *de bell.* v. 4. Sed Rufinum credo rectius legiſſe Βήγαβρις. Videtur eſſe *Bethagabra*. Betarus inter Cæſaream & Dioſpolin interponitur in Itinerario Antonini, illinc XVIII, hinc XXII. millibus paſſuum remota. Vide ſupra *pag.* 420. Eadem eſt quæ Betthar in Itinerario Hieroſolymitano dicitur, remota XVI. millibus paſſuum a Cæſarea, XX. a Dioſpoli. Vide *pag.* 417. ſupra, & infra ad vocem *Bether*.

B E T E N.

Urbs tribus Aſcher *Joſ.* 19. 25. Poſſet eſſe *Bebeten*. Vide ſupra hanc vocem.

B E T H A B A R A.

Βηθαβαρὰ, trans Jordanem *Johan.* 1. 28. quia illud convenit cum Hebræo בית עברה *loco tranſitus* ex quo & בית ברה videtur deductum [ſic ut Bethbara compendium ſit vocis Bethabara ex uſu vulgi natum, uti & apud Hieronymum in Onomaſtico hæc ipſa vox *Bethbaara* legitur pro Βηθαβαρὰ] putant multi hic ordinarium trajectum fuiſſe, alii Iſraelitas hic duce Joſua Jordanem tranſiviſſe. Confer *Job.* 10. 40. ubi idem hic locus appellatur trajectus ad Jordanem. Origenes in Euangelium Johannis *tomo* VIII. fatetur in omnibus fere exemplaribus legi: *hæc facta ſunt in Bethania*, & apud Heracleonem etiam Bethaniam legi. Sed perſuaſum ſibi eſſe ſcribit non Bethaniam ſed Bethabaram legendum. Longe enim abeſt Jordanes a Bethania. Chryſoſtomus quoque *Homil.* XVI. in *cap.* 1. Johannis notat quædam exemplaria Βηθαβαρὰ habere, eamque lectionem præfert lectioni Βηθανία. Epiphanius denique *lib.* II. *ad. hæreſes pag.* 435. obſervat in quibuſdam codicibus Johannis legi ἐν Βηθανίᾳ pro eo quod vulgo ἐν Βηθαβαρᾷ legitur. Certe melior videtur eſſe lectio recepta, quum facilius *Bethania* vox notior pro ignotiori *Bethabara* poſſit eſſe ſubſtituta quam contra Bethabara pro Bethania. Epiphanius *Hæreſ.* 51. ἐν Βηθαμαρᾷ habet pro Βηθαβαρᾷ. Ea levis eſt differentia, orta ex affinitate literarum β & μ in codicibus MS.

B E T H A C A D.

Βαιθακὰδ Euſebio, vicus in magno campo ſitus, 15. milliaribus a Legione.

B E T H A C H A M A R.

Βηθαχαμάρ. Abdias propheta oriundus ἐκ τῆς Συχὴμ ἐξ ἀγρε Βηθαχαμάρ. Epiphanius de vitis Prophetarum *pag.* 245. In Chronico Paſchali *pag.* 149. paullo aliter ἐκ γῆς Συχὲμ ἀγρε Βιθαχαράμ. Apud Dorotheum legitur Bethacaram, pro quo Huetius noſter *Bethacad* legit. Apud Epiphanium *pag.* 246. Βηδαχαμὰρ ſcribitur.

B E T H A G A B R A.

Vicus in regione Eleútheropolitana. *Betogabri* legitur in tabula veteri Peutingeriana inter Aſcalona & Æliam. Ptolemæo dicitur Βαιτογάβρα. Vide ſupra *pag.* 461.

Βαιθα-

Βαιθαγαώρη τῆς Ἐλευθεροπόλεως appellatur in actis Ananiæ Apostoli: & in vita S. Euthymii *Betagabæorum vicus*. Videtur idem esse ac vicus Βήγαβρις quam Josephus in media Idumæa collocat *de bell*. v. 4. ubi nunc legitur Βήταρις. Sed Βήγαβρις legit interpres Latinus. Bollandus *in Actis Sanctorum tom*. II. *pag*. 614. conjicit hunc vicum esse Bethalaim Eusebii, Bethaglam Hieronymi. Quod mihi non probatur, quum vici illi sine dubio diversi sint & situ & nomine. Mentio fit in iisdem actis Sanctorum, *tom*. II. *pag*. 326. vici Tagabæorum, qui 12. millibus passuum distabat a Gaza: qui posset [si pateretur id situs] idem esse ac hic vicus Betagabæorum, uti nonnunquam appellatur. Vide an non sit etiam *Beigeberin*, cujus mentio in notitia vetere Latina quinque Patriarchatuum supra *pag*. 222. R. Benjamin in Itinerario hujus quoque videtur meminisse ומשם חמשה פרסאות לבית גברין והיא מרשה *Et inde* [Chebrone] 5. *parasangæ sunt usque ad Bethgaberin. Ea est Marescha*. Marescha etiam erat inter Æliam & Ascalona, quod de Betogabri scriptum mox legimus. An forte ex ruderibus Mareschæ vel Marissæ nata est?

BETHAGATHON.

Βηθαγαθών. Vicus Palæstinæ, unde ortus Alexion. Vide Sozomeni *Hist*. III. 14.

BETHAGLA.

Vicus maritimus, distans 8. milliaribus a Gaza. Eusebius ad vocem Βηθαλαίμ. In quo Βηθαλαίμ nunc legitur, sed Hieronymus legit in eo Bethagla. Hieronymus ad Area Atad meminit alterius vici Betagla qui absfuerit a Jordane duo millia, Jerichunte tria.

BETHAI.

Βηθαί. Locus quo Ozias misit cæso Holopherne. *Judith*. 15. 3. Bethbir legit interpres Latinus.

BETHALAGON.

Βηθαλαγών. Vicus in solitudine quem Jonathas & Simon muniverunt. Josephus *Antiq*. XIII. 1. Βηθβασί dicitur 1. *Macc*. 9. 62. Vide & vocem Bethchogla.

BETHAMAR.

Βηθαμάρ. Vicus non longe a Gabaa. Eusebius ad vocem Βααλθαμάρ. Nomen est affine loci in Palæstina, Betamaris, cujus mentio fit in actis Sanctorum *Tom*. v. *pag*. 135. *Dicebant de Abbate Conone Hegumeno monasterii Penthucla, quod die quadam cum iret Betamarin, obvios habuit Hebræos*. Græce ἐπὶ Βιτῶν ἅγιον τὸ χώελον. Erat autem Penthucla Πενθουκλᾶ, sive κοινόβιον ἢ μονὴ τοῦ Πενθουκλᾶ, monasterium ad Jordanem situm, sæculo sexto, in quo Conon vixit.

BETHAMMAGANAIM.

In codice Kilaim *c*. VI. §. 4. memoratur בית המגניים uti nomen loci, non longe a Caphar Aziz, ubi R. Josua & Ismael erant.

BETHANATH.

בית ענת Urbs tribus Nephtali *Jos*. 19. 38. *Jud*. 1. 33. Eusebius ad hanc vocem testatur villam Βατανααίαν 15. milliaribus a Cæsarea dissitam & illic lavacra salubria fuisse. Ita & ad vocem Ἀνήρ scripserat, addens, versus orientem. Si illa fuit eadem ac Bethanath pro Cæsarea debet legi Diocæsarea (i. e. Sipporis) nam ceteroquin quomodo in Nephtali esse possit, non capio. Meminit etiam hujus loci Eusebius ad vocem corruptam Βαθμά.

BETHANIA.

Βηθανία. Erat prope Hierosolymas, 15. stadiis inde remota *Joh*. 11. 18. quæ efficiunt duo circiter millia passuum, uti Origenes recte observat *homilia* 61. *ad Johann*. 12. Sita erat ad montem oliviferum *Marc*. 11. 1. *Quum appropinquarent Hierosoly-*

rosolymis ad Bethphage & Bethaniam, ibid. *Quum venisset prope Bethphagen & Bethaniam Luc.* 19. 29. ad quem locum, omissum in Evangelio Marcionis, Epiphanius *lib.* 1. *adversus hæreses pag.* 340. notat, veterem viam publicam duxisse Jerichunte per Bethaniam & Bethphage perque montem oliviferum Hierosolymam. Legitur eduxisse Christus discipulos suos extra urbem usque ad Bethaniam & benedixisse iis, dumque benedicebat, sublatus esse in cœlum, *Luc.* 24. 50. Quod multi conferentes cum *Act.* 1. 12. ubi dicuntur discipuli post Christi adscensum reversi a monte olivifero distante ab urbe iter Sabbathi, hinc collegere duplicem fuisse Bethaniam, quod tamen non est necesse: nec videtur probabile duo loca ejusdem nominis eidem monti adsita & tam vicina fuisse, nec ulla nota discriminis usquam a scriptoribus sacris distincta. Erit ergo una Bethania ad partem orientalem montis oliviferi sita, ubi Christus sublatus est. Nec dicitur Christus e summo vertice montis oliviferi adscendisse, (licet id credatur vulgo, & locus adscensus Christi illic ostendatur) nec hoc quoque dicitur, locum a quo Christus adscendit tantum iter Sabbathicum abfuisse Hierosolymis: sed eos reversos a monte olivifero (a quo monte Christus adscenderat ad cœlum) qui mons prope Hierosolymas erat, iter Sabbathi inde distante. Id videtur de eo loco capiendum ubi primum hic mons assurgit. Certe nihil urget nos id spatium itineris Sabbathici accipere de eo loco montis a quo Christus adscendit: quod plane fieri debere non videtur quum idem Lucas in Evangelio illum locum jam definivisset circa Bethaniam fuisse *cap.* 24. 50. Si duplex fuisset Bethania, altera 5. altera 15. stadiis disjuncta ab Hierosolymis utraque versus ortum, sine dubio Lucas adscripsisset, de qua Bethania intelligi vellet.

Hieronymus in Onomastico Bethaniam scribit in secundo ab Ælia milliario fuisse in latere montis oliveti: quod satis bene cum rei veritate congruit & loco ubi nunc ostenditur.

Procopius Gazæus ad *Gen.* 14. 5. scribit Saba esse oppidum beati Job supra Bethaniam situm. Et esse alios duos vicos isto nomine inter Adaram & Biblupolin, alterum ab altero distare milliaria 14. Hæc corrupta sunt, nec facile restituissem, nisi incidissem in locum Eusebii in Onomastico unde hæc petita sunt. Emenda itaque & lege, pro *Biblupolim Abilam polin*, pro *Bethaniam*, *Batanæam*, & pro 14. *novem*.

Suidas. Βηθανία, πόλις Παλαιστίνης περὶ ἧς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὅτι ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο· ὅπερ ἐσφαλμένως γέγραπται, ἡ γὰρ Βηθανία ἔνθεν ἐστὶ τοῦ Ἰορδάνου, ἡ δὲ Βηθαβαρὰ, ὅπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων; πέραν ἐστὶ τοῦ Ἰορδάνου· γραπτέον οὖν ὀρθῶς, ὅτι ταῦτα ἐν Βηθαβαρᾷ ἐγένετο, ἀλλ' οὐκ ἐν Βηθανίᾳ. *Bethania urbs est Palæstinæ de qua scribit Evangelista Johannes*, illa in Bethania facta sunt: *sed male ita scriptum exstat. Bethania enim cis Jordanem est & Bethabara ubi Johannes baptizabat, trans Jordanem erat. Scribendum itaque est*, illa facta sunt in Bethabara, *non vero* in Bethania.

B E T H A N I M.

Βηθανίν. Vicus qui a Chebrone aberat 4. milliaria; 2. a terebintho. Eusebius ad vocem Β'ρὶ.

B E T H A N O T H.

בית ענות Urbs tribus Judæ. Jos. 15. 59.

B E T H A R I M.

Vicus juxta Diospolim. Eusebius ad vocem Β'ρὴμ.

B E T H A S A.

Vicus nobilis in regione Æliæ 15. inde Milliaribus. Eusebius ad vocem Β'τσὰ.

B E T H A V E N.

Eadem creditur vulgo esse ac Bethel (ita traditur in Gem. Hieros. Avoda Zara *fol.* 43. 3.] sed novum hoc nomen sortita postquam vitulus illic a Jeroboamo exstructus idololatriæ portam aperuit. Verum jam ante Jeroboami tempora Bethel & Bethaven uti urbes diversæ recensentur *Jos.* 7. 2. *erat prope Bethaven ad ortum Bethelis*. Si eadem fuisset Bethel & Bethaven, videtur studio scriptor voluisse esse obscurus

ſcurus qui ita loquitur de eadem urbe ſub diverſis nominibus, maxime ubi ſitus loci deſcribitur: quod de ſacris ſcriptoribus cogitare impium eſt. Nec tamen negamus in libris Sacris aliquando Bethel nuncupari Bethaven ob impium idolorum cultum, præcipue in ſcriptis Prophetarum. Græci aliquando vertunt οἶκον Ὢν, & Cyrillus in Comm. ad Hoſeam Ὢν δέ ἐςιν ὁ Ἥλιος, *On eſt Sol*, adeoque per οἶκον Ὢν intelligit τέμενος Ἡλίȣ, *Templum Solis*. Idem *p.* 145. in eodem Comm. apud Ægyptios dicit On eſſe Solem. Σελήνης μὲν γάρ τέκνον ἔκγονον δὲ ἡλίȣ τὸν Ἄπιν Αἰγύπτιοι μυθοπλαςȣ̃ντες ἔλεγον. Ὢν δέ ἐςι κατ' αὐτȣ̀ς ὁ ἥλιος. *Filium enim Lunæ, Solis autem nepotem, Apin eſſe Ægyptii fabulantur. On autem ſecundum ipſos eſt Sol.* Licet autem Interpretes Alexandrini οἶκον Ὢν vertant, Aquilas tamen illud Ὢν vel און ἀνωφελȣ̃ς & Theodotion τῆς ἀδικίας reddunt, uti Euſebius notat in Onomaſt. ad vocem Ὢν.

Urbs hæc ſita fuit prope עי *Ai. Joſ.* 7. 2. Michmas erat ad orientem Bethaven 1. *Sam.* 13. 5. Solitudo Bethaven memoratur *Joſ.* 18. 12. Jungitur cum Gibea & Rama *Hoſ.* 5. 8. & poſſet aliquis ex eo loco colligere eam in Benjamin ſitam. Quod ſi eadem fuerit ac Bethel, fuit in Ephraim, ſed in confiniis Benjamin: vide quæ notamus ad Bethel.

* B E T H B A A L M E O N.

Urbs Rubenitarum. *Joſ.* 13. 17. Videtur eadem eſſe ac Baal Meon. *Num.* 32. 37.

B E T H B A R A.

בית ברה Locus ad Jordanem. *Jud.* 7. 24. Videtur natum eſſe ex בית עברה *loco tranſitus*, Βηθαβαρὰ in Novo Teſtamento. A ſæpe abeſt & adeſt in ejuſmodi compoſitis, uti Βηθράμφθα, Βηθαράμφθα, Bethanath Bethnath, & hoc ipſum Bethbaara ab Hieronymo ſcribitur. ה, quod חיריעה vocant, ante Bara vel abjectum vel additum id facit, aut pronuntiatio durior molliorve.

B E T H B A S I.

Βαιθβασί. In ſolitudine 1. *Macc.* 9. 62. 64. Interpres Latinus habet Bethκeziz.

* B E T H B I R I.

Urbs Simeonitarum. 1. *Chr.* 4. 31. Vide ſupra *pag.* 153. quam diverſis modis hujus urbis nomen ſcribatur.

* B E T H C A R.

1. *Sam.* 7. 11. Locus hic Κοῤῥάιοι dicitur a Joſepho *Ant.* VI. 2.

B E T H C H O G L A.

בית חגלה Urbs tribus Benjamin. *Joſ.* 18. 21. in confiniis Judæ, nam limes borealis Judæ adſcendebat a Jordane ad Bethchogla. *Joſ.* 15. 6. & limes auſtralis Benjamin juxta latus boreale Bethchoglæ dicitur tetendiſſe *Joſ.* 18. 19. Euſebius & Hieronymus ad hanc vocem notant eſſe vicum Agla dictum 10. milliaribus ab Eleutheropoli verſus Gazam, & aliam Bethaglam maritimam 8. milliaribus a Gaza: ſed neutrius ſitus cum noſtra convenit. Eſt potius vicus Bethagla, qui 3. miliaribus ab Hiericho, 2. a Jordane diſtabat, uti Hieronymus ad vocem *Area Atad* ſcribit. Mirum, quum ſciverit eo in loco Bethaglam fuiſſe, non feciſſe ejus mentionem ubi de Bethchogla agit.

B E T H C H O R O N.

Bethchoron. Urbs duplex, ſuperior & inferior, in confiniis Ephraim & Benjamin *Joſ.* 16. 5. 2. *Chron.* 25. 13. 1. *Chron.* 7. 24. Ephraimitæ dederunt Bethchoronem Levitis *Joſ.* 21. 22. Bethchoron inferior erat in limite ſeptentrionali tribus Benjamin, nam hic tendebat a Jordane per Bethel ad Atroth addar juxta montem qui erat ad auſtrum Bethchoronis inferioris, *Joſ.* 18. 13. Limes Ephraim auſtra-

ſtralis , qui cum ſeptentrionali Benjaminis convenit , dicitur quoque extendi ad fines Bethchoronis inferioris & inde uſque ad Gazer *Joſ.* 16. 3. Fit etiam ibidem , commate 5. mentio Bethchoronis ſuperioris , ſed obſcurius : nam dicitur terminus hæreditatis Ephraimitarum eſſe ortum verſus Atroth addar uſque ad Bethchoron ſuperiorem . Euſebius in Onom. ſcribit duos eſſe vicos 12. mill. ab Ælia verſus Nicopolin , quorum unus dicitur a ſitu Bethoron ſuperior , quem ædificavit Salomo , alter Bethoron inferior , datus Levitis in poſſeſſionem.

In Libris Macc. aliquoties mentio fit Bethchoronis . Ἐν Βαιθωρῶν legitur 1. *Macc.* 7. 39: Τὴν Βαιθωρῶν 1. *Macc.* 9. 50. ἀνάβασις Βαιθωρῶν 1. *Macc.* 3. 16. ἐν καταβάσει Βαιθωρὼν ἕως τȣ̃ πεδίȣ . Ibidem , commate 24. Eo uſque fugientes inſecutus eſt Judas & illi fugerunt in terram Philiſtæorum . A Bethchorone uſque ad Gazera eſt fere iter unius diei . Id colligitur ex 1. *Macc.* 7. 45. nam Adaſa eſt vicina Bethchoroni . Vide comma 40.

Meminit hujus loci ſæpius Joſephus & diverſis modis apud eum nomen ſcriptum extat , Βαιθωρὼ *de bell.* II. 11. Βαιθωρὰ *de bell.* II. 23. Βεθωρὸν *Ant.* XII. 17. Βεθσωρὸς ibid. Sed librarii ut videtur culpa . *Antiq.* XII. 17. dicitur fuiſſe vicus ad quem Nicanor egreſſus Hieroſolymis ut cum Juda confligeret , caſtra metabatur . Idem autem Βαιθωρὼν 1: *Macc.* 7. 39. appellatur . *Antiquit.* XIII. 1. dicitur a Bacchide fuiſſe munitus , & 1. *Macc.* 9. 50. ubi idem narratur , urbs Judææ vocatur. Quanto intervallo Βαιθωρὼ abfuerit Hieroſolymis colligitnr ex *lib.* II. *de bell. cap.* 11. ubi ſupellex Cæſaris dicitur illic eſſe direpta , ſi conferas cum *l.* XX. *Antiquit.* 4. ubi idem narratur & id factum eſſe legitur centeſimo ab urbe Hieroſolymitana ſtadio κατὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν in via publica . Situs etiam hujus loci aliquomodo colligitur ex *lib.* II. *de bell. cap.* 25. ubi Ceſtius dicitur Lydda per Βαιθωρὰ & Γαβαὼ Hieroſolymas iter inſtituiſſe.

Hieronymi tempore monſtrabatur Bethchoron in via quæ ducebat Hieroſolymis Nicopolin , uti ſupra vidimus . Ita quoque collocare illam videtur Hieronymus in epitaphio Paulæ ubi iter ejus Nicopoli Hieroſolymas deſcribit , *Repetitoque itinere Nicopolin quæ prius Emmaus vocabatur , apud quam in fractione panis cognitus Dominus Cleophæ domum in Eccleſiam dedicavit . Atque inde proficiſcens aſcendit Bethoron inferiorem & ſuperiorem urbes a Salomone conditas , ſed varia poſtea bellorum tempeſtate deletas .* Hæc conjuncta cum iis quæ ex Euſebio & Hieronymo produximus fidem faciunt Betchoronis locum tunc inter Nicopolin & Hieroſolymas monſtratum fuiſſe . Tempore Hieronymi parvus erat viculus . Ita ſcribit in Commentario ad Sophoniam *cap.* 1. *Rama & Bethoron & reliquæ urbes nobiles a Salomone conſtructæ parvi viculi demonſtrantur .*

Sunt qui putent illam poſtea per apocopen ultimæ literæ Βεθωρὼ , & dein , Βιθθηρὰ dictam , ביתר Judæis , Βιθθηρὰ πόλις ὀχυρωτάτη , τῶν Ἱεροσολύμων ȣ̓ σφόδρα πόῤῥω διεστῶσα , Bitthera , *urbs munitiſſima non longe ab Hieroſolymis* , ſcribit Euſebius *Hiſt. lib.* IV. *cap.* 6. Sed nos infra ad vocem *Bether* hanc ſententiam labefactabimus. Non negem tamen illud prius ο ab aliis quoque omitti . In Chronico Paſchali *pag.* 159. ἐν Βεθερὼμ τῇ ἀνοτέρᾳ *in Betherom ſuperiori* . Apud Epiphanium , ubi de eodem loco , patria Danielis agitur , in *lib. de vit. Prophet. pag.* 242. legitur ἐν Βεθεβόρῳ τῇ ἀνοτέρᾳ πλησίον Ἱερȣσαλήμ. Interpres reddit *in Bethabara* , ſed illa nec ſuperior dici poteſt , nec vicina Hieroſolymis . Adde quod in codice Auguſtano Epiphanii legatur Βεθέρων τῇ ἀνωτέρᾳ , quæ eſt vera lectio . Ibidem Daniel dicitur ἐν τῷ βασιλικῷ regum Perſiæ ſepultus : Illum locum deſcribit Diodorus Siculus *l.* XVII. *cap.* 71. & qui nuper eum luſtravit , amicus noſter Cornelius Brunius . Et omnino perſuaſum eſt mihi iſta rudera loci *Iſtachra* اصطخر dicta , quæ rudera antiquæ Perſepolis dici ſolent , non eſſe niſi Mauſolei regum & magnatum Perſicorum reliquias . Certe ſepulcra regum Perſicorum in latere occidentali illius montis , ubi nunc quoque demonſtrantur , fuiſſe ex collatione Diodori Siculi cum relationibus Brunii , Chardini , & aliorum liquet . Inde longius abfuit Perſepolis quam iſta rudera quæ uſque ad ipſum ſepulcrorum regiorum introitum pertinent . Nec Alexander delere volens memoriam magnificentiæ Perſepolitanæ tam inſignes reliquias erectas ſuperſtare ſiviſſet , has quoque ut videtur deleturus niſi religio eum a violandis ſepulcrorum monumentis cohibuiſſet . Adde imagines hieroglyphicas utrimque alatas , & quæ ſunt plures æternitatis notæ apud Perſas uti & Ægyptios , quæ in fronte ſepulcrorum regiorum conſpiciuntur , etiam plurimis in locis conſpici in his ruderibus , Perſepolitanis dictis : ſic ut ego certe non dubitem , aliorum quoque principum illic ſepultorum monumenta hæc fuiſſe ſepulcralia . Sed e diverticulo in viam, id eſt ex Perſia in Palæſtinam.

BETH-

BETHDAGON.

Urbs tribus Judæ *Jos.* 15. 41. Est & alia in limite Ascher. *Jos.* 19. 27. Hanc vocem expressit auctor Etymologici magni & interpretatur hoc modo Βητάγων, ὁ Κρόνος ὑπὸ Φοινίκων. *Betagon, Saturnus apud Phœnices*. Voluit dicere Δαγὼν esse Saturnum: nam Βηθδαγὼν est Templum Dagonis vel urbs a templo ita dicta. Cujus appellationis quum multa sint in antiquitate exempla nostro tempore Hierosolymam similiter بيت مقدس בית מקדש vulgo a Mohammedanis nuncupari novimus. Fuit autem vicus nomine Caphardagon inter Jamniam & Diospolin, teste Eusebio.

Dubium esse posset an non Bet Dagon conjungi debeat voci præcedenti גדרות, nam non dividitur ab illa per vau præpositum, sed ita legitur וגדרות בית דגון *& Gederoth Beth Dagon*. Græci habent Γαδδὼρ καὶ Βαγαδιήλ. At illud vav non semper præponitur nominibus urbium in illa serie: & Gederoth nomen fuit urbis in שפלה i. e. regione campestri. Vide 2. *Chron.* 28. 18. Adeoque videtur esse eadem ac Gederoth *Jos.* 15. 41. quæ & ipsa in regione campestri fuit.

BETHEKED.

בית עקד Locus vicinus Samariæ 2. *Reg.* 10. 12. & 14. Situs est in campo magno distans Legione 15. milliaribus, teste Eusebio.

BETHEL.

Nomen urbis, Domus Dei. Apud Hesychium male Βαιθὴλ (lege Βαιθὴλ) οἶκος θεοῦ. Suidas melius Βαιθὴλ θεῖος οἶκος. Τόπος θεοῦ redditur a Græcis *Gen.* 31. 13. recte. Ita alibi בית per τόπον reddunt. Bethel erat ab occidente, Ai ab oriente *Gen.* 12. 5. Limes borealis tribus Benjamin tendebat a Jordane versus solitudinem Bethaven & inde præteribat Bethel ab austro, *Jos.* 18. 13. Fuit itaque Bethel in Ephraim sed in confiniis Benjamin: nam limes australis tribus Ephraim juxta eam tendebat. *Jos.* 16. 2. Abia Rex Judæ Bethelem eripuit Jeroboamo regi Israelis 2. *Chron.* 13. 19. Benjaminitæ reduces ex exilio Babylonico hanc urbem incoluerunt *Neh.* 11. 33. Inter Rama & Bethel erant montana Ephraim *Jud.* 4. 5. Mons Bethel memoratur 1. *Sam.* 13. 2. Et *solitudo adscendens a Jerichunte ad montana Bethel* המדבר עלה מיריחו בהר ביתאל *Jos.* 16. 1. Cujus solitudinis etiam mentionem facit Epiphanius *l.* 1. *advers. hær. pag.* 133. Συνοδοιπορήσαντός μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Βαιθὴλ καὶ Ἐφραὶμ ἐπὶ τὴν ὀρεινὴν ἀνερχομένῳ ἀπὸ τῆς Ἱεριχοῦς. *Qui mecum iter instituebat in solitudine Bethelis & Ephraim, quum a Jerichunte adscenderem tractum montanum*.

Βητόλιον appellatur III. *Ezr.* 5. 41. Confer *Nehem.* 7. 32. & Βαιθὴλ 1. *Macc.* 9. 50.

Josephus modo Βηθὴλ nomen hujus urbis scribit, uti *Ant.* 1. 18. modo Βεθήλα *Antiq.* 1. 19. Βηθηλά *Antiq.* v. 2. & Βεθήλλα *Ant.* XIII. 1. Est etiam ubi Βεβήλα pro Βεθήλα scribitur, nempe *Ant.* v. 1. Manifestum est hæc a scriptore profecta non esse, nisi quis eum inconstantissimum velit fuisse, sed a librariis. Tradit autem hanc urbem in confiniis tribuum Ephraim & Benjamin sitam fuisse *Ant.* v. 1. locum ita dictum a Jacobo *Ant.* 1. 18. urbem expugnatam ab Ephraimitis, *Ant.* v. 2. Jeroboamum vitulam in ea erexisse *Antiq.* VIII. 3. captam ab Abia rege Judæ *Ant.* VIII. 5. munitam a Bacchide *Ant.* XIII. 1. captam denique a Vespasiano, postquam Cæsarea profectus Gophniticam & Acrabattenen subjugavit, *lib.* v. *de bell. cap.* 8.

Appellatur Bethar in Itinerario Hierosolymitano. *In parte sinistra* (viæ a Neapoli Æliam) *est villa quæ dicitur Bethar. Inde passus mille est locus, ubi Jacob cum iret in Mesopotamiam obdormivit &c.*

Hieron. ad *cap.* 5. Hos. *Bethaven, quæ quondam vocabatur Bethel, & est in tribu Ephraim in qua vitulus aureus erat . . . . pulchre dixit quod Bethaven post tergum sit Benjamin: ubi enim tribus finitur Benjamin haud procul in tribu Ephraim hæc urbs condita est.*

Erat sita hæc urbs in via quæ tendit a Jerusalem versus Sichem, & quidem in 12. milliario, uti Eusebius notat in Onom. ad vocem Ἄγγαι. Huc etiam facit quod Hieron. scribit ad Hos. 6. *Particeps sacerdotum in via interficientium pergentes de Sichem . . . . quorum quum intelligentiam juxta historiam quæreremus ab Hebræo, ita nobis expositum est: Sacerdotes Bethel, imo fanatici Bethaven temporibus Paschæ & Pentecostes & Scenopegiæ, quando per Sichem quæ hodie Neapolis appellatur, eundum*

erat Jerosolymam ubi solum licebat victimas immolare, ponebant in itinere latrones qui insidiarentur pergentibus, ut magis vitulos aureos in Dan & Bethaven, quam in Jerosolymis & in Templo adorarent Deum ...... & mox. *Nos autem dicamus intercludere hæreticos viam ne de Sichem i. e. de bonis operibus pergamus in Jerusalem, idest Ecclesiam*.

Posset aliquis suspicari toparchiam *Betholenem* apud Plinium *lib.* v. *cap.* 14. hinc dici: sed illic pro *Betholenem Tephenem* legendum esse *Bethleptephenen* Harduinus ingeniose observavit: est enim Βεθλεπτηφῶν τοπαρχία nota ex Josepho.

De nomine urbis hujus lapides quosdam unctos βαιτύλια dictos fuisse jam alii observarunt. Illum lapidem in Templo secundo locatum & arcam ei impositam fuisse, diuque post excidium urbis Judæos ad illum lapidem flere consuevisse & nunc quoque illum a Mohammedanis Æde superstructa honorari alibi notamus. Ad hunc lapidem respexit R. Josua, de quo legitur in Midrasch Schir Hasschirim *fol.* 7. 1. בירת מדרשו של ר' אליעזר היה עשוי כמין ריס ואבן אחרת היתה שם והיתה מיוחדת לו לישיבה פעם אחת נכנס רבי יהושע התחיל ונושק אותה האבן ואמר האבן הזאת דומה להר סיני וזה שישב עליה דומה לארון הברית. *Schola R. Eliezeris erat facta instar stadii & lapis illic erat, cui docens insidere solebat. R. Josua aliquando osculatus lapidem dixisse fertur: Lapis hic similis est monti Sinai & insidens ei similis est Arcæ fœderis*. Ita fere quum R. Juda Sanctus diem obiisset, tabulas arcæ fœderis abreptas ab Angelis dicebant. Historiam alibi narravimus uberius.

BETHELIA.

Vicus Gazæorum, ita descriptus a Sozomeno *Histor. Eccles. l.* v. *cap.* 15. Ἐν Βηθελίᾳ κώμῃ Γαζαίᾳ, πολυανθρώπῳ τε οὔσῃ καὶ ἱερὰ ἐχούσῃ ἀρχαιότητι καὶ κατασκευῇ σεμνὰ τοῖς κατοικοῦσι· καὶ μάλιστα τὸ Πάνθεον ὡς ἐπὶ Ἀκροπόλεως χειροποιήτου τινὸς λόφου κείμενον καὶ πανταχόθεν πάσης τῆς κώμης ὑπερέχον. Συμβάλλω δὲ τὸ χωρίον ἔνθεν λαχεῖν τὴν προσηγορίαν καὶ ἐκ τῆς Σύρων φωνῆς εἰς τὴν Ἑλλήνων ἑρμηνευόμενον θεῶν οἰκητήριον ὀνομάζεσθαι διὰ τὸν τοῦ Πανθέου ναόν. *Bethelia vicus Gazæorum est abundans incolis, & templa habens tum ob vetustatem tum structuram indigenis veneranda: præcipue vero Pantheon, colli cuidam manu facto velut arci impositum & supra universum vicum eminens. Unde etiam hunc locum nomen accepisse conjicio & ex Syrorum lingua in Græcam conversum deorum domicilium appellari propter illud Pantheon*. Meminit ejusdem vici Hieronymus [nam alium intelligendum non esse patet ex iis quæ apud Sozomenum ibidem de S. Hilarione narrantur] in vita S. Hilarionis *pag.* 84. *cum infinito agmine prosequentium venit Betuliam*; & inde *quinto die venit Pelusium*.

Βιτύλιον memoratur inter sedes episcopales Palæstinæ. Vide supra *l.* 1. *c.* xxxv.

* BETHEMEC.

בית עמק Locus in finibus Ascher. *Jos.* 19. 27.

BETHENIM.

Βεθενίμ. Vicus circa Terebinthum. Eusebius ad vocem Ἠνάιμ. Terebinthus autem aberat 2. milliaria Chebrone uti liquet ex iis quæ Eusebius habet ad vocem Ἀεί. Vide supra vocem *Bethanin*, & infra *Chebron*, ubi de Terebintho.

BETHENNABRIS.

Βηθενναβρίς. Vicus cujus Josephus meminit *de bell.* v. 3. idem qui Σενναβρίς & Ἐνναβρίς.

BETHER.

Frequens est hujus urbis mentio in scriptis Judæorum, quod ea urbs ab Hadriano Imperatore capta sit post longam obsidionem & multa gentis Hebrææ millia ibi perierint. Res nota est. Ipsa milliaribus 4. fuisse remota a mari traditur in Gem. Hierosf. Gittin *fol.* 57. 1. & in Echa Raabati *fol.* 75. היה הדם מגלגל אבנים של ארבעים סאה והולך בים ארבעה מילין ואם תאמר שקרובה לים והלא רחיקא מן הים ארבעה מילין. *Sanguis occisorum tanto impetu ferebatur ut saxa æqualia* 40. *Seis in mare volveret & 4. milliarium spatio in mare laberetur. Dicet aliquis, urbem fuisse vicinam mari*.

mari. At aberat 4. *milliaria*. Quæ autem hæc urbs fuerit incertum. Fuit in terra Israelitica, adeoque diversa ab illa ביתר *Bether* in Misna memorata codice Challa IV. 10. Vulgo creditur esse Bethchoron. Sed nec illud mihi videtur probabile, quod si eadem fuisset, utique hoc nomine appellata fuisset: nam in Misna Scheviith *cap.* IX. *m.* 2. legitur מבית חורון ועד הים *a Bethchoron usque ad mare*. Et in Misna Nedarim *cap.* V. *m.* 6. מעשה באחד בבית חורון *historia de quodam qui erat Bethchorone*. Cur ergo, si eadem fuit, ubi obsidio ejus narratur, aut capta esse dicitur, uti in Misna Taanith *cap.* IV. *m.* 6. נלכדה ביתר *Capta est Bether*, etiam non appellatur Bethchoron? Cur hic Bether dicitur, illic Bethchoron? Erit ergo alia. Non invenio aliquam cujus nomen & situs melius cum Bether convenit quam eam, cujus mentio fit in Itinerario veteri Hierosolymitano, ubi locatur inter Cæsaream & Diospolin. Vide supra ad vocem *Betaris*.

Βαιθθὴρ legitur [in quibusdam codicibus Βεθσὴρ] inter urbes sacerdotales pro *Bethschemesch* 1. *Chron.* 6. 59.

BETHERE.

בי תרי, quasi dicas *domum duorum*. Locus ad quem David venit fugiens, & ubi Philistæi eum aggredi parabant.

BETHEZOBA.

Βηθεζώβα. Ita enim legendum videtur pro vitioso Βαθεχὼρ apud Josephum, quoniam dicit eas voces Hebraice Domum hyssopi οἶκον ὑσσώπε, בית אזוב, significare. Est vicus Peraæ cujus meminit *lib.* VII. *de bell. cap.* 8. Rufinus hanc vocem scribit *Vetezobra*. Atque ita etiam ex Josepho citat Joannes Sarisburiensis, scriptor dignus meliore sæculo, in Policratico *lib.* II. *cap.* 6. inserto h, *Vethezobra*. Eusebius historiarum *libro* III. *cap.* 6. ex Josepho citat Βαθεζὼρ, Chrysostomus *Bethezum*. Hic vicus nulla alia re notus est, quam quod patria fuerit mulieris quæ filium suum fame pressa comedit. Plura extant istiusmodi exempla. Olympiodorus apud Photium meminit mulieris Vandalicæ, quæ quatuor liberos suos devoravit, sedandæ famis causa, & propterea lapidibus a plebe obruta est. Quid? quod hoc ipso anno quo hæc scribimus, MDCCX, mulier in Lithuania fame urgente duos liberos suos comederit, & eam ob rem decollata sit. Sed diutius oportet famem regnasse in loco illo circa Ariminum, ubi duæ fœminæ septendecim viros comederunt, uti narrat Procopius de bello Gothico *lib.* II. *cap.* 20.

BETHGUBRIN.

ר' סימון בשם רבי יונתן דבירת גוברין *R. Simon, nomine R. Jonathanis e Beth Gubrin*. Ita legitur in Schir Hasschirim Rabba *fol.* 2. *col.* 4. & in Midrasch Coheleth *fol.* 102. *col.* 2. Est & R. Nathan דבית גוברין memoratus in eodem Midrasch *fol.* 94. 4. Vide supra *Bethagabra*.

BETHHAARAVA.

בית הערבה Urbs tribus Judæ *Jos.* 15. 6. & 61. attribuitur Benjamini *Jos.* 18. 22. Symmachus Πεδινῷ vocat, quod ערבה πεδίον significat, uti & in Targum בית מישרא.

BETHHAKKEREM.

בית הכרם *Jerem.* 6. 1. Est vicus Judæ in monte positus inter Æliam & Thecuam, teste Hieronymo in Comm. ad *Jerem.* VI. Video & in libris Apocryphis ejus factam mentionem 2. *Ezr.* 3. Memoratur etiam בית הכרם *Nehem.* 3. 14. & quidem פלך בית הכרם περίχωρος Βηθαγχαμ, uti Græci habent, cui præpositus fuit שר Princeps, quod & ibidem de Hierosolymis legitur *commate* 12. & de Mitzpa *comm.* 15. Bethzur, *comm.* 16. & Keila *comm.* 18. urbibus claris. Vallis בית כרם Bethkerem memoratur in Codice Nidda 11. 7. pulvis ejus loci ruber esse dicitur, & affusa aqua duritiem induere.

* BETH-

*BETHHAMMARKEVOTH.

Urbs in tribu Simeon *Jos.* 19. 5. Vide supra *pag.* 153.

*BETHHARAM.

בית הרם Urbs in tribu Gad. *Jos.* 13. 27. Eadem videtur esse quæ בית הרן dicitur *Num.* 32. 36. Eusebius & Hieronymus monent eam ad Jordanem sitam & a Syris Bethramphta dictam, postea ab Herode Liviada nuncupatam. Etiam Judæi בית הרן postea dictam בית רמתא ηθραμθά scribunt in Talmude. Vide supra *pag.* 308. Josephus eam Ἰουλιάδα appellat: sed frequenter nomen Liviadis & Juliadis permutantur, uti & Juliæ & Liviæ nomen. Quamvis etiam Λιβιάδος mentio fiat apud Josephum *Antiq.* XIV. Affinis vox est Βηθαραμάθον, regia trans Jordanem, cujus Josephus *lib. de bello c.* 2. meminit. Ἀμαθᾶ appellatut *Ant.* XVII. 12. Quid si sit Ramoth? & Ἀμαθοῦς Josephi?

*BETHHASSCHITTA.

בית השטה Locus est, quo usque Midianitæ fugiebant pulsi a Gideone, *Jud.* 7. 23.

BETHJESCHIMOTH.

בית ישימות Mansio fuit Israelitarum ad Jordanem non longe a mari salso *Jos.* 12. 3. & 13. 20. *Num.* 33. 49. in regione tribus Ruben *Jos.* 13. 20. Postea urbs fuit occupata a Moabitis: recensetur enim cum Baalmeon, Kiriathaim, aliisque urbibus, quarum excidium prædicitur, *Ezech.* 25. 9. Distat 10. milliaribus a Jerichunte estque juxta mare mortuum, teste Eusebio ad vocem Βηθασιμοὺθ. Sed hic situs non convenit loco Bethjeschimoth, sed Jeschimon ישימון, quem confundit cum Bethjeschimoth, uti liquebit illi qui conferre volet quæ ad vocem Ἰσιμὼθ habet, *Isimoth ubi asconditus est David &c.*

BETHLEBAOTH.

בית לבאות Urbs tribus Simeon. *Jos.* 19. 6. Vide supra *pag.* 153. hujus urbis nomen tribus modis diversis scriptum: & confer infra dicenda ad vocem *Bethleptepha*.

BETHLECHEM.

Urbs in portione tribus Judæ, unde & Bethlechem Judæ solet appellari. Vide *Jud.* 17. 7. ut distinguatur ab alia urbe hujus nominis in tribu Zabulon. *Jos.* 19. 15. Nuncupatur etiam ipsa Ephrath בדרך אפרת הוא בית לחם in via Ephrath, id est, Bethlechem *Gen.* 48. 7. *Mich.* 5. 1. unde Bethlechemitæ quoque Ephrathitæ dicuntur *Ruth.* 1. 2. & 1. *Sam.* 17. 12. Suidas, Ἐφραθᾶ τόπος· ὅ ἐστι Βηθλεέμ· παρ' Ἑβραίοις δὲ Μαρία σημαίνει τὸ Ἐφραθᾶ. *Ephrata, locus, qui est Bethleem. Apud Hebræos Maria significat Ephratha.*

Mirantur multi hanc urbem inter urbes tribui Judæ assignatas non recenseri *Jos.* 15. quandoquidem nativitate Messiæ adeo illustris esset futura. Fit quidem ejus mentio *Jud.* 17. 7. ubi Betlechem Judæ appellatur ut distinguatur a Bethlechem sita in tribu Zabulon, & *Gen.* 48. 7. בדרך אפרת הוא בירת לחם *in via Ephrath, i. e. Bethlechem* (unde Bethlechemitæ quoque Ephrathitæ dicuntur uti mox monuimus) & 2. *Chron.* 11. 6. *Bethlechem, Etam, Thecoa* &c. Sed eo in loco, ubi præcipue videtur memorari debuisse, altum de illa silentium est. Monendum tamen hic est in versione Alexandrina recenseri *Jos.* 15. 60. hanc urbem inter urbes Judæ cum nonnullis aliis quas codices Hebræi non agnoscunt post *comma* 59. quod definit καὶ Θεκὼμ, πόλεις ἓξ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν, ubi inseruntur undecim urbes, his verbis, Θεκὼ καὶ Ἐφραθά, αὕτη ἐστὶ Βαιθλεέμ, καὶ Φαγὼρ καὶ Αἰτὰν (al. Αἰτὰμ) καὶ Κουλὸν (al. Κουλὸμ) καὶ Τατὰμ (al. Ταταμὶ) καὶ Θωβὴς καὶ Καρὲμ καὶ Γαλὲμ καὶ Θεθὴρ καὶ Μανοχώ· πόλεις ἕνδεκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. Et dein sequitur, ut in codicibus Hebræis, Καριαθβαὰλ &c. Animadvertit hanc rem jam olim Hieronymus in comment. ad Mich. *cap.* v. cujus verba dabimus, ut pateat quæ ejus sententia fuerit de hac re, & quomodo ipse illud comma apud Græcos in codicibus suis legerit. *Legimus juxta septuaginta duntaxat*

xat interpretes in Jesu Naue, ubi tribus Judæ urbes & oppida describuntur inter cætera etiam hoc scriptum Thæco & Ephrata, hæc est Bethleem, & Phagor & Ætham & Culon, & Tami, & Soris, & Carem, & Gallim, & Bæther, & Manocho, civitates undecim & viculi earum, *quod nec in Hebraico nec apud alium invenitur interpretem & sive de veteribus libris erasum sit malitia Judæorum ne Christus de tribu Juda ortus videretur, sive a septuaginta additum, nequaquam liquido cognoscentes certum quid novimus*. In MS. codice membranaceo bibliothecæ nostræ Trajectinæ legitur, *Theco & Ephrata, hæc est Bethleem, & Fagor & Ethan & Caulon & Dathan & Sores & Corem & Salim & Tether & Manacho, civitates undecim & vinculi earum*. Ego autem nihil (atque adeo nec hoc) a Judæis erasum esse ex Codice Hebræo existimo. Major est eorum veneratio & superstitio erga Sacrum Codicem, quam ut illum vitiasse consulto & de industria censeri possint, tantum ut hostibus suis, id est nobis, nocerent. Ideone illi unicum gentis suæ κειμήλιον sacrilege corrupissent, damno nunquam resarciendo, & se iræ divinæ exposuissent scientes volentes? Non puto. Quod si vel maxime illos credamus eo stultitiæ & impietatis devenire potuisse, apertiora de Christo testimonia quæ adhuc leguntur in codicibus eorum inde erasissent, & quibus jam Christiani contra eos utebantur, uti de gloria Templi secundi *Hagg.* 2. 10. de LXX. hebdomadibus Danielis, de statu Messiæ futura *Mich.* 5. 1. Adde quod quidam inter ipsos in Gem. Hieros. Beracoth *fol.* 5. 1. fateantur Bethlechem Messiæ fore patriam, uti in Echa Rabbati *fol.* 72. 1. legitur Messiam nasciturum בבירת ערבא דבית לחם יהודה *in Birath arba in Betlechem Judæ*. De Birath arba glossator notat esse nomen loci in Bethlechem Judæ שם מקום בבירת לחם יהודה. Profecto pluris intererat rei Judaicæ erasum esse Michæ vaticinium de Bethlechem ex qua egressurus esset dominator in Israel, quam comma illud 60. in *cap.* 15. Josuæ, ubi solum recensetur Bethlechem inter urbes Judæ, & unde Christiani nihil causæ suæ præsidii quærere possunt : nam si quis dicat, inde demonstrari posse Bethlechem sitam fuisse in Juda, adeoque Christum ex Juda fuisse primo quidem ex loco nativitatis non sequeretur illum ex Juda fuisse, sed quum historia Evangelica nos doceat Mariam quia erat de familia Davidis atque adeo Judæ ascendisse Bethlechemum urbem Davidis, inde docemur Christum ex Juda fuisse. Deinde Bethlechem in Juda fuisse non erat necesse ut ex hoc loco edoceremur, quia *Jud.* 17. 7. Bethlechem Judæ appellatur & *Mich.* 5. 1. Et si vel maxime voluissent Bethlechem ex illa serie tollere, quid commeruerant decem urbes adjectæ? Cur illæ quoque exturbari debuere? Dices quia numerus subjunctus undecim urbium detegeret sacrilegium si sola Bethlechem ejiceretur, quum sic decem tantum remanerent. Verum qui audet nomen Bethlechem tollere ex Codice Sacro an non auderet pro undecim substituere decem? Maxime quum interesset summo opere gentis Judaicæ urbes omnes nosse quæ olim in terra eorum fuerant? Sed ad alia transeamus.

De intervallo quod abest Hierosolymis, sex videlicet milliaria Romana, ante egimus. Vide supra *pag.* 445. Phocas in descript. locor. S. ἡ δὲ Βηθλεὲμ πόλις ἀπέχει τῆς ἁγίας πόλεως ὡσεὶ μίλια ἕξ. *Bethleem urbs distat ab urbe Sancta sex millia passuum*. Ita quoque geographus Arabs Scherif Ibn Idris, & Ibn Haucal, laudatus Abulfedæ, ubi describit Chebronem, ستة أميال sex milliaria ponit inter Bethlechem & Hierosolyma. Sulpitius Severus *in dialog.* §. 4. *Igitur inde digressus Bethleem oppidum petii, quod ab Hierosolymis sex millibus disparatur, ab Alexandria autem sedecim mansionibus abest. Ecclesiam loci illius Hieronymus presbyter regit: nam parochia est Episcopi, qui Hierosolymam tenet*.

Licet autem plurimorum eorumque certissimorum scriptorum testimoniis confirmatum sit intervallum sex milliarium Romanorum quod inter Hierosolymas & Bethlechemum est, Josephus tamen & Justinus Martyr id multo minus constituunt. Josephus quidem *Ant.* V. 2. iter illud narrans quod Judicum *cap.* 19. describitur Bethlechemo ad montana Ephraim, γινομένων δὲ scribitur αὐτῶν κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, σταδίους δ᾽. ἐληλύθησαν ἤδη τριάκοντα, *quum essent juxta Hierosolymas, stadia autem* XXX. *jam confecerant*. Idem videtur XX. stadiorum intervallum constituere inter Hierosolymas & Bethlechem *Ant.* VII. 10. de qua re disputavimus *p.* 446. unde apparet male hunc stadiorum numerum illi intervallo tribui. Justinus Martyr XXXV. stadiorum intervallo removet Bethlechemum Hierosolymis *Apolog.* II. Κώμη δέ τις ἐστὶν ἐν τῇ χώρᾳ Ἰουδαίων, ἀπέχουσα σταδίους τριάκοντα πέντε Ἱεροσολύμων. *Vicus est in regione Judæorum qui* XXXV. *stadia aberat Hierosolymis*. At stadia XXX. nondum efficiunt milliaria quatuor, stadia XXXV. paulo plus, quod a milliaribus sex multum abest. Bochartus quidem in epistolis *pag.* 957. hanc difficultatem tolli putat, dicendo Josephum & Justinum loqui

de

de veteri Jerusalem qualis erat antequam a Romanis vastaretur, alios de nova quæ ab Hadriano ad milliaria duo inde fuit instaurata. At intervallo duorum milliarium Æliam ab Hadriano ita dictam absuisse a veteri urbe Hierosolymarum non putem; & nunc certe, quum muri urbis Hierosolymitanæ haud multo remotiores sunt Bethlechemo quam ante urbis excidium, idem intervallum *6.* milliarium est inter Hierosolymas & Bethlechemum. Putem itaque fidem omnino habendam Eusebio, Hieronymo & tot aliis uno ore id intervallum statuentibus & corruptos esse in Justino & Josepho numeros, & quum ipsi hi duo non conveniant, uno XXX. altero XXXV. stadia numerante, non video horum testimonium omnibus aliis opponi oportere.

Erat sita in via qua itur Gazam: quamvis etiam per regionem Eleutheropolitanam eo iter esset. Solent tamen hodieque per Bethlechem & Chebron tendere Gazam, quod nunc quidem fieri consuevit ut loca sancta in locis illis intermediis conspiciantur, & in hac quoque via non longe a Bethlechem solet locus ostendi, ubi Philippus eunuchum baptizavit: quamvis ratio dubitandi est, si hic Philippus fuit quum eunuchum baptizaret, cur non dicatur id factum in via quæ tendit Chebronem, sic ut ab urbe viciniori fiat denominatio. Ceterum per Bethlechem quoque iter Gazam jam olim fuisse hæc docent quæ habet Hieronymus ad *Jerem.* 41. ubi de Bethlechem loquitur, *quidam Judæorum nunc locum sic interpretantur: quod capta Jerusalem sub Vespasiano per hanc viam Gazam & Alexandriam infinita millia captivorum Romam directa sint.* Vide & infra voc. *Bethzur.*

Βεθλωμὰ appellatur III. *Ezr.* 5. 31. uti liquet ex collatione *Neb.* 7. 26. Βηθλεμὰ & Βηθλεέμ Josepho. *Ant.* V. 2. & VIII. 3. χωρίον tribus Judæ *Ant.* V. 2. sed V. II. πόλις φυλῆς Ἰούδα, ita ut vallis inde Hierosolymas usque protendatur *Ant.* VII. 10.

A Stephano ἐν Ἐθνικοῖς ita describitur, Βήτλεμα. Πόλις Παλαιστίνης πρὸς τοῖς Ἱεροσολύμοις οὐδετέρως· ἐν ᾗ γέγονεν ἡ κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν· Ἰώσηπος δὲ φησιν ἐκ Βητλεεμῶν ἔστι δὲ πόλις τῆς Ἰούδα φυλῆς. *Bethlema. Urbs Palæstinæ prope Hierosolymas. Generis neutrius: in qua natus est secundum carnem Deus & Sospitator noster. Josephus scribit Betleemon. Est autem urbs tribus Judæ.*

Circa initia sæculi secundi Judæos in Bethlechem habitasse liquet ex Anastasio, qui in vitis Pontificum Romanorum scribit S. Evaristum qui fuit temporibus Domitiani & Nervæ Trajani, patre Judæo nomine Juda de civitate Bethleem ortum traxisse. Sed postea, quum Hadrianus Judæos subjugavit, edicto cavit ne liceret iis commorari in confiniis regionis Hierosolymitanæ, & in ipsa Bethlechem. Tertullianus hinc argumentum depromit contra Judæos in *lib.* adversus illos conscripto *pag.* 224. *Oportet enim eum* [Messiam sc.] *de tribu Juda & a Betlehem procedere: animadvertimus autem nunc neminem de genere Israel in civitate Bethleem remansisse, & exinde quod interdictum est, ne in confinio ipsius regionis demoretur quisquam Judæorum, &c.* & paulo post: *quomodo procedit ex Bethleem, quum de germine Israel nullus omnino sit in Bethlehem?* Atque ita etiam Bethlechem idololatriæ Gentium indicia experta est. Hieronymus epist. ad Paulin. *pag.* 564. *Ab Hadriani temporibus usque ad imperium Constantini per annos circiter centum octoginta in loco resurrectionis simulacrum Jovis, in crucis rupe statua ex marmore Veneris a Gentibus posita colebatur, existimantibus persecutionis auctoribus quod tollerent nobis fidem resurrectionis & crucis si loca sancta per idola polluissent. Bethleem nunc nostram, & augustissimum orbis locum de quo Psalmista canit* [Ps. 84. 12.) Veritas de terra orta est, *lucus inumbrabat Thamus, id est, Adonidis: & in specu ubi quondam Christus parvulus vagiit, Veneris amasius plangebatur.*

Situm ejus ita describit Adamnanus de locis Sanctis *lib.* II. *Civitas non tam situ grandis, sicuti nobis Arculfus retulit, qui eam frequentavit, quam fama prædicabilis per universarum gentium ecclesiam diffamata, in dorso sita est angusto undique ex omni parte vallibus circumdato. Quod utique terræ dorsum ab occidentali plaga in orientalem partem quasi mille passibus porrigitur. In cujus campestri superiore humilis sine turribus murus in circuitu per ejusdem monticuli extremitatis supercilium constructus, valliculis hinc & inde circumjacentibus super eminet, mediaque intercapedine intra muros per longiorem tramitem habitacula civium sternuntur.*

Non est inelegans eruditissimi Maundrelli observatio, pleraque loca sacra quæ in Palæstina monstrantur peregrinantibus, esse subterranea, sic ut oporteat fere omnia illa in speluncis contigisse. Inter alia locus nativitatis Christi in Bethlechem in spelunca ostenditur. Ne quis autem hoc recentioribus tribuat, uti ipse Maundrellus suspicatur id factum fuisse tunc demum quum eremitæ in speluncis habitare & speluncæ in honore esse cœperunt, jam antea Origenes *l.* I. contra Celsum scribit suo tempore speluncam in qua Christus natus est in Bethlechem ostendi, & celebra-

bratum hoc esse in locis infidelium, speluncam esse in qua Christus, quem Christiani adorant, natus est. Ita mox quoque audivimus Hieronymum memorantem *specum ubi Christus parvulus vagiit*.

Ex eo quod Bethlechem in australi regione terræ Israeliticæ sita erat, sive ad austrum Hierosolymæ, explicari debere verba Habacuci *cap.* 3. *Deus ab Africo veniet*, ut sententia verborum sit, Christus ex Bethlechem veniet, putat Novatianus in *lib.* de Trinitate *cap.* 12. *Si in Bethleem, cujus metaturæ regio ad meridianam respicit plagam cœli, Christus nascitur, qui per scripturas & Deus dicitur, merito Deus dicitur, merito Deus hic ab Africo venire describitur, quia a Bethleem venturus esse prævidebatur.*

B E T H L E P T E P H A.

Videtur urbs vicusve fuisse unde τοπαρχία Βεθλεπτηφῶν Josepho & Plinio Betheleptephene nuncupatur. Erat autem hæc toparchia eo loco sita ut Vespasianus Ammaunte profectus versus Idumæam hanc transierit. Josephus *de bell.* v. 4. Nomen hoc satis bene convenit cum Hebræo בית לבאות *Beth Lebaoth*: an vero eadem urbs fuerit, quis certo dicet?

* B E T H M A A C A.

Vide Abel Bethmaaca.

B E T H M Æ L A.

Βηθμαελά. Vicus in Campo magno situs 18. milliaribus a Scythopoli. Eusebius. Hieronymus legit Bethhahula, & 10. pro 18.

* B E T H M A R C A V O T H.

Vide Beth hammarcavoth.

B E T H M A U S.

Βημηθαῦς. Vicus inter Sipporin & Tiberiada, 4. stadiis hinc, unde Josephus rediit ad superiora Galilææ, uti narrat in vita sua. Aliis placet Βηθμαοὶ esse nomen plurale in casu recto unde fit Βηθμαῦς.

B E T H M E O N.

בית מעון Locus non longe a Tiberiade, in Talmude memoratus. Ligtfootus centur. chorogr. *cap.* 78. existimat esse Βηθμαοῦντι ἀπέχουσαν Τιβεριάδος στάδια τέσσαρα, cujus Josephus meminit in Vita. Est etiam hoc nomen urbis Moabiticæ. *Jer.* 48. 23.

B E T H M I L L O.

Locus non longe a Sichem. 2. *Reg.* 12. 20.

B E T H N A B R I S.

Βηθναβρὶς. Vicus 5. milliaribus distans a Liviade versus boream, Eusebius ad vocem Βηθναβρῶν. Est sane aliqua literarum convenientia inter Bethnimra & Bethnabris, sed quum nomen Bethnabris possit esse ortum ex בית עברה *trajectu*, & hoc plurimis locis ad flumina sitis commune esse possit [vide supra vocem *Bethennabris*] id solum haud sufficeret ut statuamus בית נמרה esse eandem urbem ac Bethnabrin. Urbem Bethnimra בית נמרין postea dictam fuisse scribunt Talmudici. Vide supra: & in Targum Hierosolymitano ita legitur *Num.* 32. 3.

B E T H N A M A R.

בית נמר memoratur in codice Pea IV. 5. Putant esse Bethnimra.

BETHNIMRA.

Urbs in tribu Gad. *Num.* 32. 36. Jungitur ibi cum Bethharan quæ videtur esse eadem ac Bethharamphtha sive Livias, uti Hieronymus, aut Julias, ut Josephus loqui solet. Est eadem ac villa Βηθναβρὶς 5. millibus Liviade distans versus boream uti existimat Eusebius ad vocem Βηθναβρὰν, & ad vocem Βηθνεμρὰ scribit eam esse πλησίον Λιβιάδος *prope Liviada*. Ex his videretur tribus Gad non habuisse omnes urbes suas ad septentrionem Rubenis, nam Aroer, Bethnimra & Betharan ibi collocari nequeunt. Nec etiam habuit omnes urbes suas ad meridiem Rubenis, habuit enim Succoth & tractus pertinentes ad Lacum Kinnereth. *Jos.* 13. 27. An huc pertinent aquæ *Nemrim* a Moabitis postea possessæ *Jerem.* 48. 34.

BETHNETOPHA.

בקעת בירת נטופה Vallis Bethnetophæ in Scheviith IX. 5. memoratur. Alibi בית טיפה legitur: vide infra ad vocem Netopha.

BETHOM.

Patria Joelis Prophetæ. Erat ἐξ ἀγρȣ̃ Βηθώμ ἐκ τῆς γῆς Ῥȣβὴν Epiphan. de vit. Prophet. *pag.* 245. Θεβορὰν habet codex Augustanus. Atque ita videtur poni pro Βεθορὰν, ut sit בית הרן sed hæc erat in tribu Gad, *Jos.* 13. 27. Chronicon Paschale habet *pag.* 149. ἀγρȣ̃ τȣ̃ Βεθομορῶν, & illius lectionis vestigia supersunt in ipso Epiphanio, ubi post lacunam legitur ὀρῶν δὲ ἀπέθανεν ἐν εἰρήνῃ, ubi Βεθόμ ante ὀρῶν videtur excidisse, quod conjunctum cum Βηθώμ ab Epiphanio mox memorato, integram vocem reddit Βεθομορῶν: sic ut fere credam Βηθώμ in fine versus cujusdam scriptum fuisse in codice manu exarato, & partem alteram hujus vocis ὀρῶν infra scriptam vel ad finem versus sequentis, quæ deinde ab aliis non cum voce Βηθώμ juncta fuit sed cum vocibus versus posterioris, cui addita est hoc modo

——— ἐξ ἀγρȣ̃ Βηθωμ

Ἐκ τῆς γῆς Ῥȣβίμ· Πολλὰ δὲ ἐπροφ· περὶ Γερȣσ· καὶ τελέος ἐθνῶν Ιόρῶν.

Hesychius Presbyter in vitis Prophetarum ex codice manuscripto Augustano ab Hoeschelio editus anno 1602. scribit ȣ̃τος ἦν ἐκ τῆς φυλῆς Ῥȣβὴν, ἀγρȣ̃ Μεθομόρων· Ἐν εἰρήνῃ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐκεῖ. Quæ firmant conjecturam nostram: maxime quum attenditur ad similitudinem literarum β & μ in codd. vett.

BETHOME.

Βεθόμη. Urbs Judæorum. Josephus *Ant.* XIII. 22. Κατακλείσας τȣ̀ς δυνατωτάτȣς αὐτῶν ἐν Βεθόμῃ πόλει ἐπολιόρκει. *Conclusos potentissimos in Bethome urbe oppugnavit.* Eadem corrupte Βεσέμελις *de bell.* I. 3. videtur scribi pro Βεθόμη πόλις.

BETHORA.

Βηθωρά. Locus ubi populi Gabaonem obsidentes a Josua cæsi fuerunt. *Jos. Ant.* V. I. Est etiam Βεθωρὰ Josepho *Ant.* XII. 10. vicus Judææ, ad quem Syria Juda Maccabæo cæsi sunt.

BETHORON.

Vide Bethchoron.

*BETHPATZZETZ.

בית פצץ Urbs in tribu Jissaschar. *Jos.* 19. 21.

BETHPELET.

בית פלט Urbs in tribus Judæ parte australi. *Jos.* 15. 27. *Nehem.* II. 26.

BE-

B E T H P E O R.

בית פעור Urbs Moabitica non longe a Jordane *Deut.* 4. 46. *Jos.* 13. 20. attributa Rubenitis. Est e regione Jerichuntis 6. mill. supra Liviadem, teste Eusebio.

B E T H P H A G E.

Βηθφαγη. Bethphage. Erat ad montem oliviferum prope Bethaniam, *Matth.* 21. 1. ad orientem illius montis uti videtur. Confer *Luc.* 19. 29. ubi prope Bethphagen & Bethaniam existens Christus discipulos mittit ut jumentum adducant, cui deinde insidet & postea quum appropinquaret descensui montis oliviferi, turba ei acclamat *comm.* 37.

Ligtfootus *cap.* 37. chorographiæ Bethphagen tantum non in ipsa urbe locat, quia Talmudici murum urbis & murum Bethphage respectu juris in quibusdam rebus eundem esse volunt. Et quia in Menachoth *cap.* 11. *hal.* 2. legitur *duos panes, & panes propositionis rite pinsi vel in atrio vel in Bethphage*. Sed nisi duæ Bethphage fuerint [quod, si vera tradunt Talmudici, omnino statuendum est, quia locus 15. stadiis remotus ab urbe nequit muris urbis adeo propinquus dici] id repugnat situi Bethphages in S. codice assignato & Hieronymo atque Eusebio scribentibus eam esse villulam in monte oliveti. Obiter nota errorem Ligtfooti circa *illos duos panes*. Explicaturus qui illi sint adjicit in parenthesi (*oblati in dies a summo Pontifice*) atque ita etiam alibi, tum in ipsis Horis Hebraicis tum in chorographicis præmissis, vocat *duos panes offerendos a summo Pontifice*. Sed ea quæ offerebantur a summo Pontifice vel ejus nomine חביתין dicuntur sive *crustula*, eaque non duo sed duodecim erant. At שתי הלחם *duo panes*, quorum sæpe in scriptis Hebræis mentio, semper indicant illos panes qui in festo Pentecostes offerebantur. Vide, si dubitas, commentatores Judæos ad Cod. Meila *cap.* 11. *m.* 6. & alios.

Origenes in *Matth. cap.* 20. dicit Bethphage fuisse locum in monte Oliveti, & significare illud nomen *domum maxillarum*, & ita dictum esse quod villa sacerdotum esset, & maxilla pars propria esset sacerdotum secundum legem Dei: atque ita fere Chrysostomus *homil.* XI. in Marcum. Hieron. in Epitaphio Paulæ. *Post ingressa sepulcrum Lazari, Mariæ & Marthæ vidit, hospitium & Bethphage villam sacerdotalium maxillarum*. Idem ad *Matth.* 21. *Venisset Bethphage ad domum maxillarum, qui sacerdotum viculus erat & confessionis portabat typum: & erat situs in monte Oliveti*. Nimirum Syris פכן *maxilla* est, unde פכן ܦܟܐ בירת פכא. Maxillas portionem esse quæ sacerdotibus dabatur comedenda res nota est.

B E T H R I M A.

Locus in quo præstans vinum proveniebat, בית רימה בהר *Bethrima in regione montana*. *Menachot.* VIII. 6.

B E T H S A I D A.

Est verisimile ut nomen ā piscatu datum sit huic loco, quod צידין piscatores æque ac venatores notet, quemadmodum & piscatio ab Oppiano θήρη, ἄγρη dicitur & vox ἀγρευτῆρες de piscatoribus æque ac venatoribus usurpatur: namque, ut suavissimus poeta canit Cynægeticon *lib.* 1. *vers.* 47.

> Τριχθαδίην θήρην θεὸς ὤπασεν ἀνθρώποισιν,
> Ἠερίην, χθονίηντε καὶ εἰναλίην ἐρατεινήν.
> *Triplicem Deus venationem concessit hominibus*
> *Aeriam, terrestrem, & jucundam marinam.*

Videatur & *caput* III. libri sexti Anthologiæ in quo plura epigrammata de piscatoribus leguntur.

Urbs hæc appellatur *Joh.* 1. 45. ἀπὸ Βηθσαϊδὰ, ἐκ τῆς πόλεως atque ita *Luc.* 9. 10. πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά. Confer & *Matth.* 11. 20. & 21. Sed *Marc.* 8. 22. legitur Christus venisse Bethsaidam, & cœcum, qui ad eum deducebatur, ἔξω τῆς κώμης, *extra vicum*, duxisse & sanatum jussisse ne intraret εἰς τὴν κώμην. Fateor Bethaniam in quibusdam codicibus Græcis legi, sed eam lectionem non probo quod antecedentia & consequentia Christum potius in Galilæa cœcum hunc sanasse doceant quam prope Hierosolymas. Verum κώμη & πόλις sæpe de iisdem locis dici solet, quæ & κωμοπόλεις

appellantur. Ita Bethlechem urbs *Luc.* 2. 4. vicus *Joh.* 7. 42. Κώμην appellat Bethſaidam quoque Julianus in libro contra Chriſtianos, ἐν Βηθσαϊδᾷ καὶ ἐν Βηθανίᾳ ταῖς κώμαις, in Bethſaida & Bethania, vicis. Πολίχνιον nuncupatur in commentario de S. Petro edito ex codice manu ſcripto Medicæo, inſertoque *tomo* 5. *Actor. Sanctorum menſis Junii*, Πέτρος χώραν τῆς Παλαιςίνης ᾤκει τὴν Γαλιλαίαν. Πατρὶς δὲ τούτῳ Βηθσαϊδᾶ, μικρόν τι καὶ εὐτελὲς πολίχνιον. *Petrus Galilæam, regionem Palæſtinæ, incoluit. Patria ei fuit Bethſaida, urbs exigua & vilis.*

Sita erat in Galilæa ad mare Genneſareth. *Joh.* 12. 21. *Marc.* 6. 45. & 8. 22. adeoque ad litus maris occidentale. Epiphanius *lib.* II. *adverſus hæreſes pag.* 437. ſcribit Bethſaida & Capernaum loca fuiſſe vicina οὐ μακρὰν ὄντων τῶν τόπων τούτων τῷ διαςήματι.

Quæritur ſitne hæc Bethſaida eadem ac illa quam Joſephus in Gaulonitide collocat, ſive tetrarchia Philippi: eſtque hæc quæſtio, judice Cellario in Geographia Antiq. 387. una ex difficillimis quæſtionibus quæ in ſacra geographia moveri poſſunt. Videamus ergo quid Joſephus de Bethſaida ſcriptum reliquerit. Meminit *Ant.* XVIII. 3. vici Βηθσαϊδᾶ ſiti ad lacum Genneſariticum, inſtaurati & ornati a Philippo tetrarcha, qui eum Juliam nuncupavit. Quum autem Philippus non fuerit tetrarcha Galilææ, ſed Herodes Antipas [vide *Ant.* XVII. 13. & XVIII. 6.] non debet hic vicus ad litus occidentale lacus Geneſaritici collocari, (ita enim in Galilæa fuiſſet, adeoque in ditione Antipæ) ſed orientale, quod Philippi fuit. Exiſtimem itaque eſſe diverſas (& quid obſtat fuiſſe duas in diverſis regionibus, unam in Galilæa alteram in Gaulonitide? maxime quum nomen a piſcatu deſumtum pluribus locis ad mare ſitis conveniat) quia Bethſaida in Novo Teſtamento memorata appellatur urbs Galilææ, & Bethſaida Joſephi fuit in Gaulonitide. Dicunt alii partem Gaulonitidis etiam Galilæam dictam fuiſſe. Hoc ſi demonſtraverint, multum præſtiterint, & parum abeſt quin iis victas manus dem. In Novo certe Teſtamento Galilæa univerſa cis Jordanem collocatur, nunquam trans. *Luc.* 8. 26. *Venit in regionem Gadarenorum quæ eſt e regione Galilææ.*

Video tamen huic ſententiæ meæ, de duobus vicis dictis Bethſaida, objici poſſe, me quum impugnavi duas Bethanias, dixiſſe non videri probabile duo loca ejuſdem nominis ſibi tam vicina fuiſſe. At longe diſpar eſt ratio. Fuerint hæ Bethſaidæ vicinæ, non fuere in eadem regione, altera ad Gaulonitin, ad Galilæam altera pertinuit: atque ita ſatis dignoſci poterant ex locis vicinis quibuſcum memorantur, uti Bethſaida in Evangeliis jungitur cum Capernaum & Chorazin, locis in Galilæa ſitis unde ſatis liquet Bethſaida Galilaicam innui. Præterea dici poteſt Bethſaidam Gauloniticam nomen ſuum jam perdidiſſe quum Chriſtus minas ſuas in Bethſaidam proferret. Philippus enim tetrarcha, qui jam tetrarcha erat antequam Chriſtus munus prædicandi Evangelium exordiretur (*Luc.* 3. 1.) Bethſaidæ Gauloniticæ nomen mutavit in Juliada. Idque factum vivente Auguſto concedit Cellarius, & jure miratur quum Tiberias hoc i. e. novo nomine paſſim in N. T. appelletur etiam Bethſaida non appellatam Juliada, ſi illa Bethſaida, quæ Julias dicta fuit, a Chriſto intelligatur. Tunc itaque Chriſtus de Bethſaida loquens non potuit niſi de ſola Galilaica (altera enim hoc nomine non amplius nuncupabatur) intelligi. Atque ita, quamvis non ſim proclivis ad ſtatuendas duas pluresve urbes ejuſdem nominis (quod plerumque ad ſolvendam aliquam difficultatem ultimum eſt refugium) hic tamen puto id neceſſario fieri oportere.

B E T H S A L I S A.

Vicus in finibus Dioſpolis, 15. millibus ab ea diſtans contra ſeptentrionem in regione Thamnitica. Euſebius ad voc. Βαιθσαρισάθ.

B E T H S A M O S.

Βεθσαμώς III. *Ezr.* 5. 34. Non eſt Bethſchemeſch: id liquet ex collatione *Nehem.* 7. 28. ubi idem index texitur, & hoc loco legitur בית עזמות quare aliorum codicum lectio Βαιθασμών propius accedit ad veram ſcriptionem. In Græco Nehemiæ contextu turbatus eſt vocum ordo & υἱοὶ ſuperfluum eſt: υἱοὶ Ἀζαμώθ ἄνδρες βὴθ τεσσαράκοντα δύο. Lege ἄνδρες Βὴθ Ἀζαμώθ.

B E T H S C H E M E S C H.

Urbs ſacerdotalis in Juda *Joſ.* 21. 16. 2. *Reg.* 14. 11. 1. *Sam.* 6. 12. 1. *Chron.* 6. 59. Nul-

59. Nulla tamen ejus fit mentio in ſerie urbium Judæ *Joſ.* 15. Euſebius male locat eam in Benjamin. Abeſt Eleutheropoli 10. milliaribus contra orientem pergentibus Nicopolin, eodem teſte. Situs ejus aliquo modo liquet ex 2. *Chron.* 28. 18. ubi Philiſtæi irruiſſe dicuntur in urbes regionis campeſtris & meridiales Judæ, שפלה ונגב, capientes Bethſchemeſch, Ajalon, Gederoth, Socho, Thimnam & Gimzo.

Eſt & urbs hoc nomine in Naphtali *Jud.* 1. 33. *Joſ.* 19. 38. Sunt qui & aliam in Dan collocent de qua agitur 1. *Reg.* 4. 9. Sed Ir Schemeſch quidem inter urbes Daniticas recenſetur [vide ſupra *pag.* 154.] non vero Bethſchemeſch. At illa *Ir Schemeſch* πόλις Σαμμαῦς poſtea dicta eſt Ammaus & ipſa fuit Nicopolis, uti alibi ex Hieronymo notatum eſt. Differunt ergo Irſchemeſch & Betſchemeſch, illa quidem eadem ac Nicopolis, hæc in via ducente Eleutheropoli Nicopolin. Adde quod ubi urbes Dan diſtinguuntur ab urbibus Judæ *Joſ.* 21. ex Juda Bethſchemeſch data dicitur ſacerdotibus, & ex Dan urbes aliæ. Si Bethſchemeſch inter urbes Danitarum fuiſſet, videretur illic recenſeri debuiſſe inter urbes ex tribu Dan ſacerdotibus datas. Sic Elteke, Gibbethon, Ajalon, & Gathrimmon urbes Danitis datæ, uti ſcribitur *Joſ.* 19. ex illa tribu deinde datæ ſunt ſacerdotibus. Vide *Joſ.* 21. 23. Quum autem Irſchemeſch legatur in eadem ſerie urbium Daniticarum *Joſ.* 19. ſi eadem fuiſſet ac Bethſchemeſch, etiam juncta fuiſſet illis quatuor aliis Daniticis *Elteke*, *Gibbethon*, &c. At contra inter urbes ex tribu Juda datas ſacerdotibus recenſetur Bethſchemeſch: ergo Danitarum non fuit, & Irichemeſch quæ Danitarum omnino fuit a Bethſchemeſch fuit diverſa. Fateor tamen ſuſpicionem haud levem imporrari poſſe alicui, Irſchemeſch & Bethſchemeſch, eſſe eandem, quod *Joſ.* 19. jungantur urbes Irſchemeſch, Schaalabbin & Ajalon, & 1. *Reg.* 4. 7. Schaalabbin, Bethſchemeſch & Ajalon. Sed non eſt tamen hoc illius ponderis, ut cogere aliquem debeat huic ſententiæ accedere. In Jiſſaſcar quoque alii locant Bethſchemeſch de qua agitur *Joſ.* 19. 22. Sed potuit in confiniis Zabulon & Jiſſaſcar ſtatui, nam . . נגבל פגע ב *limes incidit in* .... ſæpe dicitur de locis extra eam tribum poſitis, uti de limite Ephraim dicitur *Joſ.* 16. פגע ביריחו *incidit in Jericho*, quum tamen Jericho in tribu Benjamin fuerit. Euſebius eam κώμην vocat, locatque inter Æliam & Aſcalonem: ad vocem Ἀβενετέρ. Videtur ejus mentio fieri in Notitia dignitatum Imperii Romani ubi memorantur Equites Thamudeni Illyriciani Bitſamæ. Confer quæ poſtea dicentur ad vocem Βιθιέμες.

B E T H S C H E A N.

בית שאן Manaſſitarum *Jud.* 1. 27. 1. *Chron.* 7. 29. ſita tamen in Jiſſaſcar *Joſ.* 17. 11. Eadem ביתשן Bethſchan dicta. poſtea *Scythopolis*. Vide hanc vocem infra.

B E T H S C H E A R I M.

בית שערים Locus, in quo conſedit Synedrium magnum poſt urbis excidium.

B E T H S E M E R A.

Βηθσεμήρα. Locus in regno Amaziæ regis Judæ, ubi Iſraelitæ magnam ſtragem ediderunt. Joſephus *Ant.* IX. 10. 2. *Chr.* 25. 13. ubi eadem hiſtoria narratur: is locus בית חרון Bethchoron appellatur.

* B E T H T A P P U A C H.

בית תפוח Urbs tribus Judę *Joſ.* 15. 53. *Vicus eſt ultra Raphaim* [Raphiam] *14. milliar. euntibus Ægyptum & terminus Palæſtinæ*, teſte Euſebio, dictus Βηθταφȣ̃. Vide eum ad hanc vocem, & Θαφφȣ̃.

B E T H U E L E T B E T H U L.

בתואל & בתול Urbs Simeonitarum *Joſ.* 19. 4. 1. *Chron.* 4. 3. Keſil pro eo nomine legitur *Joſ.* 15. 26. Vide ſupra *pag.* 152. & 153.

B E T H U L I A.

Βετυλία. Urbs vicina Eſdraeli & Dothaim. *Judith.* 4. 5. & 7. 3. ſita in monte, ad

ad cujus radicem erant fontes. *Judith.* 6. 13. 16. Liquet ex admonitione Jojacimi Pontificis maximi, ut adſcenſum tractus montani tuerentur incolæ Bethuliæ & Betomesthem, quoniam eo aditus erat ad Judæam, illam quærendam ad auſtrum campi Eſdrael. Αὐλὼν, *campus*, erat πλησίον Βετυλουὰ prope Bethuliam.

B E T H T Z U R.

בית צור Urbs in tribu Juda. *Joſ.* 15. 58. Euſebius ſcribit eſſe vicum in viceſimo lapide ab Ælia euntibus Chebronem, & alium mille paſſibus ab Eleutheropoli. In Græco [at parentheſi incluſum] extat ἀπέχουσα σημείοις α΄, ſed mallem ſcribi οὐ πλεῖον σημείου ἑνὸς uti Euſebius ad vocem Ἐλεαλὲ ſcribit. Propter viam fuiſſe, qua Hieroſoymis itur ad Chebronem, Hieronymus quoque adnotat in epitaphio Paulæ: *A Bethzur venit Eſcol* [אשכל] *quæ in botrum vertitur .... atque adſcendit Chebron.*

Βηθσοὺρ appellatur Joſepho, diciturque eſſe urbs in tribu Juda *Ant.* VIII. 3. *Ant.* XII. 1. & Βεθσουρὰ *Ant.* XIII. 4. Libro autem XII. *cap.* 14. narrat exercitu Antiochi Eupatoris ad Idumæam progreſſum obſediſſe Bethzuram, urbem munitiſſimam, & *Ant.* XIII. 9. appellatur χωρίον τῆς Ἰουδαίας ὀχυρώτατον· Βαιθσουρὰ nuncupatur in libris Macc. vel in plurali vel ſingulari. Sic ἡ Βαιθσουρὰ 1. *Macc.* 6. 7. 26. τὰ Βαιθσουρὰ 1. *Macc.* 4. 29. ubi urbs Idumææ nuncupatur. Erat munimentum Judæorum κατὰ πρόσωπον [לפני] τῆς Ἰδουμαίας. 1. *Macc.* 4. 61. 2. *Macc.* 13. 19. urbs ſita in finibus Judææ. 1. *Macc.* 14. 33. At quid illud eſt quod 2. *Macc.* 11. 5. legitur Bethzuram [& quidem ad quam Lyſias & Judas conflixerunt, quæque 1. *Macc.* 4. 29. urbs Idumææ audit] ſitam fuiſſe ἐν ὀχυρῷ χωρίῳ & remotam ab Hieroſolymis quinque ſtadiis? Erratum hic eſſe in numeris perſpicuum eſt. Longius enim abſuit Bethſura Hieroſolymis.

Juxta hunc vicum fons eſt ad radices montis ebulliens in quo baptizatum eunuchum reginæ Candaces ferunt. Vide Euſebium in Onomaſt. & Itinerarium Hieroſolymitanum. Hanc traditionem falſi arguit Cellarius quia Æthiops non in via Chebronem ducente proficiſcebatur, ſed via ducente Gazam, quæ longe a Chebrone in occaſum ſolis declinat. Verum declinet Gaza a Chebrone verſus occaſum, viæ non fuere ſemper recta ductæ per ſpatia breviſſima, nec opinor iſti traditioni fidem ea re derogandam eſſe. Fateor, potuit Hieroſolymis Gazam iter inſtitui primo occidentem verſus uſque ad campeſtria Judæ & dein per loca litori maris mediterranei vicina Gazam: novimus etiam aliquando (num jam eo tempore quo eunuchus ille vixit ea via trita fuerit, incertum eſt) Hieroſolymis Eleutheropolim, & inde Aſcalonem atque ita porro Gazam itinera inſtituta fuiſſe. Id liquet ex Itinerario Antonini. Sed per Chebronem etiam Gazam iter factum fuiſſe liquet ex eo, quod in omnibus fere recentiorum itinerariis legamus, ſi quis Hieroſolymis Gazam tenderet, per Chebronem eo profectum fuiſſe; nunquam quod ſciam per campeſtria propinqua litori maris mediterranei. Confer ea quæ ſupra *pag.* 646. ex Hieronymo notavimus, ex quibus liquet viam duxiſſe Gazam per Bethlechemum, quam æque ac Chebronem ſitam fuiſſe ad auſtrum Hieroſolymæ nemo unus dubitat: & Bethlechemum in via qua itur Hieroſolymis Chebronem, ad plagam meridialem Hieroſolymarum (uti & via Hieroſolymis ducens Gazam ad meridiem Hieroſolymarum fuiſſe dicitur *Act.* 8. 26.) Euſebius & Hieronymus in Onomaſtico ad vocem Bethleem locant.

Βεθσοὺρ legitur in quibuſdam codicibus Græcis [in nonnullis & Βαιθθὴρ] inter urbes ſacerdotales 1. *Chron.* 6. 59. pro Betſchemſch.

B E T H Z A C H A R I A.

Βαιθζαχαρία. Erat non longe a Bethſura, Hieroſolymam verſus, 1. *Macc.* 6. 33. Ibi cum caſtrametaretur Antiochus, erant partim in excelſis montibus partim ἐπὶ ταπεινά, locis humilibus, ibidem *commate* 40. Βηθζοχὴρ Epiphanio appellatur in *lib.* de vitis Prophetar. *pag.* 247. ubi dicitur Chabacuc propheta oriundus ἀγροῦ Βηθζοχήρ. Al. codd. Βηθζεχὰρ, propius ad veram ſcriptionem. Chronicon Paſchale *pag.* 150. ἐξ ἀγροῦ Βηθὶ τοῦ χὰρ. Additur ibidem ἦν πάροικος ἐν γῇ Ἰσραὴλ pro quo apud Epiphanium legitur γῇ Ἰσμαὴλ, quod rectius eſt, nam in terram Iſraelis dicitur poſtea reverſus; ergo non fuerat in terra Iſraelis.

Joſepho appellatur *Antiq.* XII. 14. & *de bell.* I. 1. Βεθζαχαρία diciturque locus eſſe in Judæa ad quem Judas Maccabæus cum copiis Antiochi Eupatoris conflixit & ex

ex illo videretur colligendum 70. circiter stadia a Bethzur absuisse. Sed 1. *Maccab.* 6. 23. Βαιθζαχαρία. Scilicet illi ad Hebraicum hi ad Syriacum loquendi modum magis accedunt.

De iis qui nomen hujus loci Latine reddunt *domum Zachariæ* hoc addam, admonendi causa magis quam quo illos reprehensos velim, posse id Ζαχαρία aliunde profectum esse quam ab homine Zacharia. In Talmude כפר דכריא memoratur quasi *vicus masculorum*. Hinc Caphar Zacharia nasci potuit, nam דכרא est ex זכר ortum.

BETOANEA.

Vicus ad ortum Cæsareæ 15. milliaribus inde disjunctus, ubi balnea sunt salubria. Eusebius ad vocem Ἀνέρ. Ubi Βαιτοαναία legitur. Sed Hieronymus scribit *Betoanea*.

BETOANNABA.

Vicus circa Diospolin, 4. milliaribus inde remotus versus ortum. Eusebius. Hieronymus addit, *Plerique autem affirmant in octavo ab ea miliario sitam & appellari Bethannabam*. Videor in hoc nomine vestigium urbis *Nob* deprehendere, præfixa voce *Beth*. Hieronymus Nob & Diospolin vicinas esse credidit. Vide eum in epitaphio Paulæ, e quo nos supra *pag.* 580. aliqua dedimus quæ huc faciunt.

BETOMESTHEM.

Βετομεσθέμ, Locus vicinus Esdraeli, *Judith.* 4. 5. Βαιτομασθαίμ *Judith.* 15. 3. ubi Latinus interpres habet Estemo, quæ fuit urbs Judæ, adeoque vicina non fuit Esdraeli. Sed potuit alia illic eodem nomine fuisse.

* BETONIM.

Urbs tribus Gad. *Jos.* 13. 26. Regio Gaditarum se extendit a Chesbon usque ad Ramath Hammizpe & Betonim; adeoque fuit in confiniis tribuum Gad & dimidiæ Manassis. Tempore Eusebii eodem nomine nuncupabatur.

BETZER.

בצר Urbs in tribu Ruben *Deut.* 4. 43. ad ortum Jerichuntis, teste Eusebio in Onom. Josephus eam Βόσορα appellat, & hanc esse quæ postea metropolis fuit Arabiæ & Bostra nuncupata scribit Eusebius ad vocem Βοσόρ, in quo æque fallitur ac in eo quod sacerdotalem hanc urbem appellet quum Levitica fuerit. Hoc enim non satis convenit cum situ Bozræ ab aliis assignato magis septentrionem versus quam ut in tribu Ruben esse potuerit: nec cum situ quem alibi ipse Eusebius tradit, sc. 24. aut 25. millibus ab Adraa, ad vocem Ἀσταρώθ & Ἐσδραεί: & ubi de vico Καναθά agit, scribens esse Καναθά vicum Arabiæ olim in Menassitide nunc Trachonitide situm juxta Bostra, & ad voces Τραχωνῖτις & Ἰτουραία, esse Trachonitin regionem adjacentem solitudini Bostræ in Arabia: & ita Hieron. ad vocem Trachonitis. *Est trans Bostram Arabiæ civitatem in deserto contra australem plagam quasi ad Damascum respiciens.*

Bostra itaque potius latet in voce בעשתרה Beestera, sita in portione dimidiæ tribus Menassis. Hoc vidit vulgatus interpres *Jos.* 21. 27. Ammianus quoque Marcellinus *lib.* IV. Bostram, Gerasam atque Philadelphiam conjungit. Et in tabulis Peutingerianis hoc modo proceditur *Gadara*, *Capitolias*, *Adraa*, *Bostra*. Licet hæc per lineam austrum versus trahantur, quum ita septentrionem versus duci debeant. In ipsa Trachonitide videtur Bostra collocare Aurelius Victor scribens de Imperatore Philippo, *M. Julius Philippus Arabs Trachonites*, quem Zonaras & alii Βόστροις oriundum tradunt.

Ad situm urbis Betzer etiam hæc faciunt ex Gemara Maccoth *fol.* 9. 2. ubi de urbibus refugii disputatur. תר׳ שלש ערים הבדיל משה בעבר הירדן וכנגדן הבדיל יהושע בארץ כנען ומכוונות הן כמין שתי שורות שבכרם חברון ביהודה כנגד בצר במדבר שכם בהר אפריה כנגד רמות בגלעד קדש בהר נפתלי כנגד גולן בבשן. *Ita tradiderunt Doctores nostri. Tres urbes separavit Moses in regione trans Jordanem, & tres iis oppositas separavit Josua in terra Canaan. Hæ autem ita erant dispositæ uti duæ series in vinea, Scilicet Chebron in Juda e regione Betzer in solitudine, Sichem in monte*

Ephraim

Ephraim e regione Ramoth in Gilead , Cadeſch in monte Naphtali e regione Golanis in Baſan.

BETHZETHO.

Βηθζηθώ. Vicus , quo relictis Hieroſolymis cum exercitu venit Bacchides . Joſephus *Antiquit.* XII. 14. 1. *Maccab.* 7. 19. Βηζὲθ , vel ut in aliis codicibus eſt Βηζαὶθ nuncupatur . Videtur idem locus a Joſepho *Antiq.* XII. 18. appellari Βηρζηθώ. Ibi caſtra fuiſſe metatum Judam notat.

BETZAANIM.

בצענים *Joſ.* 19. 33. legitur hæc vox , ita ut pro urbe tribus Nephtali poſſit accipi מאלון בצענים . Euſebius in Onomaſtico credidit אלון quercum denotare & בצענים non eſſe nomen urbis ſed ב eſſe præfixum , *in Tzaanim* . Pro veteri nomine ſubſtituunt Gemariſtæ Hieroſolymitani in *Megilla fol.* 70. *col.* 1. hoc recentius אנגייא דקדש.

BEZARA.

Sita in finibus Ptolemaidis , 20. ſtadiis a Gaba . Joſeph. in vita.

* BEZEC.

בזק Urbs cujus dominus Adonibezec dicitur *Jud.* 1. 4. 5. Nomen hujus urbis , quam Galilææ attribuit , Stephanus in Ἐθνικοῖς ſcribit Ζεβέκη , ſecutus vitioſos Joſephi codices nunc in editis Βεζέκη extat *Antiq.* V. 1. Euſebius teſtatur duos eſſe vicos nomine Bezec ſibi vicinos in ſeptimo decimo lapide a Neapoli deſcendentibus Scythopolin. Meminit etiam Sandis Britannus in Itinerario *pag.* 182. vici Bezec 2. milliaribus a Bethſur. Eſtne Βηζὲθ 1. *Macc.* 7. 19.

BEZEDEL.

Βεζεδὲλ. Vicus in cujus turrim compulſi ſunt Judæi Aſcalonem profecti & a Romanis fugati . Joſephus *bell.* II. 1.

BEZETH.

Βηζὲθ. Al. Βηζαὶθ. Locus , ubi Bacchides Hieroſolymis profectus caſtra metabaur 1. *Macc.* 7. 19. idem locus Βερέα videtur dici 1. *Macc.* 9. 4. Vide vocem Βηθσηθώ.

BILEAM.

בלעם Urbs Levitica in portione tribus Menaſſe cis Jordanem. 1. *Chron.* 6. 55.

BILHA.

בלהה Urbs in portione tribus Simeon. 1. *Chr.* 4. 29. Vide ſupra *pag.* 153.

BITHJEMES.

Βιθιέμες commemoratur a Joſepho *Antiq.* VIII. 1. ſed vix videtur dubium quin ſit eadem ac Betſchemeſch , ſi conferamus 1. *Reg.* 4. 9. Interpres Joſephi legit Βιθλέμες , nam ita reddit : *Toparchiæ Bethlemis , quæ ſortem Ephraemi complectebatur , præerat Ures* . Græca ita habent : Τῆς μὲν Ἐφραίμου κληρουχίας Οὔρης · ἐπὶ δὲ τῆς Βιθιέμες τοπαρχίας ἦν ὁ κλῆρος . Sed mendoſa hæc ſunt . Pro ὁ κλῆρος lege Δακῆρος & Βιθσέμες pro Βιθιέμες . Ut ſenſus ſit Urem [ſacer codex dicit filium Uri] præfuiſſe ſorti tribus Ephraim & Dacerum præfuiſſe toparchiæ Bethſemes . Ita enim legitur 1. *Reg.* 4. 9. unde ſua hauſit Joſephus . Nec unquam Bethlem in tribu Ephraim fuit.

BITTHER. Vide BETHER.

BITTHEREBIN.

Βιθθερεβὶν. Vicus in regione Eleutheropolitana, Sozomeno memoratus historiarum *libro* IX. *cap.* 17. Videtur esse Ἐρεβίνθων οἶκος apud Josephum, voce ex Ἐρεβὶν & Βὴθ composita, & Ἐρεμίνθα Eusebii. Vide infra ad voces Ἐρεβίνθων οἶκος.

BITSAMA.

Mentio fit in Notitia Imperii. Vide Bethschemesch.

BITULION.

Urbs Palæstinæ primæ episcopatu insignis. Episcopus Βιτυλίυ intefuit Concilio Hierosolymitano habito anno æræ Christianæ 536. Estne notissima urbs Bethel, (nam Ælia & Neapolis, inter quas duas urbes media sita fuit Bethel, urbes fuere Palæstinæ primæ, adeoque & Bethel videtur sub Palæstina prima fuisse censita) an vero Betulia Hieronymi, & Βηθελία Sozomeni vicus prope Gazam, nam & Gaza fuit urbs Palæstinæ primæ. Vide supra *pag.* 209. Vide & vocem Bethelia. Βιτέλιος scribitur in notitia veteri Ecclesiastica, recenseturque inter urbes Palæstinæ primæ. Vide supra *pag.* 215.

* BIZJOTEJA.

בזיותיה Urbs in regione australi Judæ. *Jos.* 15. 28. Vide supra *pag.* 143.

BOSOR.

Βοσόρ. Urbs valida & magna Gileaditidis. I. *Macc.* 5. 26. 28. erat & altera Βοσόρ *commate* 36. Al. leg. Βόσσορα. In Josepho Βοσὸρ & Βοσοῤῥὰ duæ urbes Gileaditidis distinguuntur.

Βόσορα [ea est בצר] urbs refugii appellatur Josepho *Antiq.* IV. 7. sita in finibus Arabiæ.

BOSORRA.

Βοσοῤῥὰ quædam memoratur Josepho *Antiq.* XII. 12. urbs trans Jordanem sita, & a Juda Maccabæo capta. Ita quoque legitur I. *Macc.* 5. 26. ubi urbs munita & magna appellatur. Erat sita in itinere quod a Nabathæis ad Gileaditin instituit Judas, & I. *Macc.* 5. 26. in ipsa Gileaditide locatur. Interpres Josephi Latinus & scriptor *lib.* I. *Maccab.* legerunt Βάρασα per metathesin literarum Sigma & Rho. Hæc autem Βοσοῤῥὰ distinguitur a Βοσὸρ urbe Gileaditidis ab ipso Josepho *Ant.* XII. 12. & scriptore *lib.* I. *Maccab. c.* 5. 26. Sic ut Βοσὸρ possit haberi eadem atque בצר in tribu Ruben, & Βοσοῤῥὰ pro *Bostris*.

BOSTRA.

Hoc nomine urbem illam indicatam volo, quæ Græcis & Romanis ita vocata fuit, cujus nummi extant inscripti COL. F. BOSTRA & N. TRA. BOSTRA, quæ in veteribus notitiis ecclesiasticis metropolis Arabiæ dicitur, quæque ab urbe Adraorum 24. milliaria Romana absuit, teste Eusebio in Onomastico, & a nonnullis adscribitur Trachonitidi. Videtur eadem esse quæ *Beestera* in V. T. nuncupatur: confer quæ ad hanc vocem superius diximus, uti quæ & ad vocem *Betzer*. Sunt enim qui urbem Betzer Rubenitis datam pro Bostris habeant, sed omnia suadent illam multo magis versus septentrionem removere.

Non confundenda hæc est cum Botzra Idumæorum *Jerem.* 49. 13. & alibi memorata, uti nec cum Botzra Moabitarum *Jerem.* 48. 24. Nec mirum nomen בצרה, quod locum munitum notat, pluribus urbibus commune fuisse. Judæi quum gentile Βοσρηνὸς, Græcis usurpatum, efferre volunt id formant בוצריה ac si ab urbe בצרה non בעשתרות ductum esset. Sic in Midrasch Schir Haſschirim *fol.* 35. 3. legitur רבי ברכיה בוצריה *Rabbi Berachia*, *Bostrenus*. Non enim putem aliunde quam ab ur-

be Bostrorum id nomen tulisse. Arabes etiam nomen ejus بصري *Botzra* scribunt, & Abulfeda in geographia MS. illam tradit esse قاعدة حوران *metropolin regionis Havran*. Hic vestigium *Auranitidis* invenio. Confer ea quæ *libro* I. *pag.* 107. de Auranitide diximus.

Bostrorum episcopi in actis conciliorum hi commemorantur.

NICOMACHUS. Subscripsit concilio Niceno. Vide *tom.* II. concilior. general. *pag.* 51. & Antiocheno. Vide *tom.* II. *p.* 561.

TITUS. In concilio Antiocheno, anno 363. Vide *tom.* II. *pag.* 828.

ANTIOCHUS. In actis concilii Ephesini habiti a Nestorianis. Vide *tom.* III. concilior. *pag.* 598.

CONSTANTINUS. In actis concilii Chalcedonensis, inter Oecumenica quarti. Vide *tom.* IV. concilior. *p.* 80. & 606. & 787.

Bostra, si recte se habent numeri tabulæ veteris itinerariæ, absuerunt 24. milliaria ab urbe Adraorum, quod convenit cum testimonio Eusebii ante laudato, (vide quæ ad vocem *Adraa* supra notavimus) *Adraa* autem aberant Capitoliade XVI. milliaria, Capitolias a Gadaris XVI. Ad situm Bostrorum etiam hæc faciunt Ptolemæi in descriptione Arabiæ, quibus longitudinem dierum in urbibus Petra, Medaba & Bostra, earumque recessum ab Alexandria versus ortum tradit.

Ἡ μὲν Πέτρα τὴν μεγίστην ἡμέραν ἔχει ὡρῶν ιδ' καὶ διέστηκεν Ἀλεξανδρείας πρὸς ἀνατολὰς μιᾶς ὥρας τρίτῳ καὶ δεκάτῳ. hor. $\frac{1}{3}$ & parte decima.

Ἡ δὲ Μήδαυα τὴν μεγίστην ἡμέραν ἔχει ὡρῶν ιδ' καὶ τὶ· καὶ διέστηκεν Ἀλεξανδρείας πρὸς ἀνατολὰς μιᾶς ὥρας ἡμίσει καὶ πέντε καὶ δεκάτῳ. hor. $\frac{1}{2}$ & decima quinta part.

Ἡ δὲ Βόστρα τὴν μεγίστην ἡμέραν ἔχει ὡρῶν ιδ' καὶ τί· καὶ διέστηκεν Ἀλεξανδρείας πρὸς ἀνατολὰς μιᾶς ὥρας διμοίρῳ ἔγγιστα. hor. $\frac{1}{2}$ fere.

BOTZCATH.

בצקת Urbs in tribu Judæ. *Jos.* 15. 39. 2. *Reg.* 22. 1. Non esse hanc eandem ac Βαστκαθὰ vel Βακαθά, quorum episcopus memoratur in Conciliis quibusdam, ostendimus supra ad vocem Bacatha. Sunt qui hanc & Βασκαμᾶ, 1. *Macc.* 13. 23. eandem esse velint. Josephus Βόσκεθ appellat urbem בצקת *Antiq.* x. 5.

BOTHNIA.

Βώθνια. Urbs tribus Gad, quæ tempore Eusebii eodem hoc nomine dicebatur. Vide ejus Onomasticon. Betonim nuncupatur *Jos.* 13. 26.

BUCOLON.

Βυκόλων. Urbs hæc Straboni memoratur, sita inter Ptolemaida & turrim Stratonis. Συκαμίνων πόλις, Βυκόλων καὶ Κροκοδείλων πόλις. *Sycaminon urbs*, *Bucolon & Crocodilon urbs*.

CABBON.

כבון Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 40.

CABTZEEL.

קבצאל Urbs in parte australi tribus Judæ *Jos.* 15. 21. videtur eadem esse ac Jecabtzeel *Neh.* 11. 25.

CABUL.

כבול Urbs vastata מפני המחלוקות propter contentiones. Echa Rabbati 75. 4.

CADESCH & CADESCHBARNEA.

קדש ברנע *Deut.* 1. 19. eadem urbs ac Cadesch & Kedesch *Jos.* 15. 23. Κάδης Ju-

NB. Quæcunque nomina locorum per K scribuntur nonnunquam, etiam inter urbes has quæ a C incipiunt retulimus, quod sciremus pronunciari C ut K in vocibus quæ a CA, CO, & CV incipiunt, uti quum dicimus *cado*, *conor*, *curo*. Has autem ad elementum C referri fas erat, quare & illas adjecimus quæ a CE & CI indicantur: at quoniam ab Hebræis illa pronuntiantur uti KE & KI, maluimus hanc scriptionem sequi. Atque ita quæcunque nomina Hebræa a ח initium capiunt, hic a CH inchoantur, quæ a כ & ק a C vel K, hoc ordine CA, KE, KI, CO, CV uti & veteres Græci כ & ק &c. reddidederunt Κα &c.

Judith. I. 8. & Κάδης Καρνῆ *Judith.* 5. 12. Vide quæ nos de his locis notavimus ſupra *pag.* 114. 115. & 116. Aberat Cadeſchbarnea a monte Choreb dies undecim *Deut.* I. 2. ab Ægypto autem aberat Choreb iter tridui: ita enim Moſes coram Pharaone teſtatus eſt. Elias autem tardius iter confecit ex Palæſtina ad Choreb. Nam itineri a Berſeba ad montem Choreb dies 41. impendit. I. *Reg.* 19. 3. 8.

CADESCH in NEPHTALI.

Κάδης ἡ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. I. *Macc.* II. 63. Joſepho appellatur χώριον Γαλιλαίων, oppidum Galilæorum & ἡ ἄνω Καιδέση ſuperior Cædeſe, *Ant.* V. I. Κύδις *Tob.* I. 2. Κύδοισσα & Κύδοσσος aliis.

CADYTIS.

Meminit hujus urbis Herodotus *lib.* II. *cap.* 159. *l.* III. *cap.* 5. tanquam a ſe viſæ. Ἀπὸ Φοίνικης μέχρι ὄρων τῶν Καδύτιος πόλιος, ἥ ἐστι Συρίων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, ἐούσης πόλιος (ὡς ἐμοὶ δοκέει) Σαρδίων οὐ πολλῷ ἐλάσσονος· ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι Ἀραβίου· ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου, αὖτις Συρίων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν. *A Phœnice uſque ad montes Cadytis urbis Syrorum, qui Palæſtini appellantur, regio eſt. A Cadyti autem, quæ urbs eſt, uti mihi videtur, non multo minor Sardibus, emporia maritima uſque ad urbem Jeniſum, ditionis ſunt Arabicæ. Ab urbe Jenyſo rurſus Syriacæ uſque ad lacum Serbonidem juxta quam mons Caſius ad mare protenditur.* Huc ſpectant ea quæ leguntur apud Stephanum ἐν Ἐθνικοῖς, Κάλυτις, πόλις Συρίας· Ἡρόδοτος. *Calytis, urbs Syriæ. Herodotus lib.* II. Apud eundem Stephanum mox fit mentio urbis ejuſdem ſub alio nomine Κάνυτις, πόλις Συρίων μεγάλη ὡς Ἑκαταῖος Ἀσίᾳ. Idem Hecatæus in Aſiæ Periegeſi urbem Σύρων μεγάλην memorat cujus nomen non multum ab his recedit Καρδυτός. Quid ſi hæc omnia ſint ejuſdem urbis nomina?

Scio per Cadytin urbem Hieroſolymam a viris doctis intelligi & illud vel a קרושה *Sancta* vel קריתתא *combuſta* duci. Sed id mihi non probatur: quum uſitatiſſimum fuerit nomen Jeruſalem & Judæis & aliis, & illud ſanctæ vel combuſtæ non pro nominibus ſed epithetis urbis illius haberi poſſit. Non ſolent ita apud hiſtoricos urbes nuncupari, ſed nominibus ſuis, & notis. Porro tunc vox *urbis* addi omnino debuerat, uti in *Echa Rabbati* Jeruſalem קרתא יקידתא *urbs combuſta* appellatur *fol.* 70. I. quod gloſſator per Hebr. עיר שרופה explicat. Uti itaque urbs illa שרופה non fuit dicta, ſic nec יקידתא vel קריתתא vel קרושה, uti nec *Sancta* unquam dicitur, niſi vox urbis addatur. Quid? quod minus conveniat hæc opinio cum ipſo Herodoto. Verſatur in deſcribenda ora maritima in qua non erat Jeruſalem. A Cadyti uſque ad Jenyſum regio erat ditionis Arabicæ, non Syriacæ. An hoc dici poteſt de regione quæ eſt ad auſtrum Hieroſolymæ? non puto. Adde quod videatur urbs Cadytis conſpecta ab Herodoto. Si ea Jeruſalem fuiſſet, num neglexiſſet mentionem Templi & tot ſtupendorum operum, quibus illa urbs præ aliis eminuit, quum ipſe rerum quas vidit in urbibus minus nobilibus mentionem faciat accuratam?

Ego urbem Gath hoc nomine dictam intelligerem quæ Καδτὶς aut Καδυτὶς nuncupata fuerit, ſi qui ſint montes ὄρεα Καδύτιος liqueret. Dicitur urbem in colle edito ſitam fuiſſe, ſed hoc non ſufficit ut ὄρεα Καδύτιος memorentur. Forſitan itaque, quia urbs Gath præcipua fuit & nota, & olim regia Philiſtæorum, uti appellatur I. *Sam.* 27. 5. & cujus rex alias quoque urbes, quas inter Tziklag, imperio ſuo ſubjectas habebat [vide *comma* 6.] montes vicinos orientem verſus ab ea appellavit montes Cadytis. Certe ſi fuit in 5. milliario ab Eleutheropoli euntibus Dioſpolin, uti ſcribit Euſebius, vel inter Antipatridem & Lyddam, uti idem alibi ſcribit, certe non longe abſuit a regione montana Judæ: & ex omnibus Philiſtæorum urbibus maxime mediterranea fuit, adeo ut montes proximi ab illa potius quam alia urbe Philiſtæorum apud Herodotum nomen tulerint.

Viderint alii an huc pertineat herba Cadytas quæ in Syria crevit. Plin. *l.* XVI. *ult. Eſt & in Syria herba quæ vocatur Cadytas non tantum arboribus ſed ipſi etiam ſpinis circumvolvens ſeſe.* Theophraſtus de cauſ. plant. *lib.* II. *cap.* 23. Τὸ Συριακὸν βοτάνιον ὁ καλούμενος καδύτας καὶ δένδροις καὶ ἀκάνθαις ἐμφύεται.

CÆSAREA.

Duæ urbes Palæstinæ fuerunt hoc nomine nuncupatæ, altera ad mare magnum sita, altera prope fontes Jordanis, Paneas dicta postea. Judæi ipsi nomen Cæsareæ קיסרין dare solent Cæsareæ maritimæ, & portum urbis קיסרין commemorant. In Midrasch Ester *fol.* 122. *col.* 1. mentio fit דיטי של קיסרין *conclavis* judicum *Cæsareæ:* alii putant carcerem fuisse. Vetus nomen huic urbi fuit *turris Stratonis* uti videri potest ex iis quæ mox ex Josepho notabimus ad hanc urbem facientia. In præfatione Novellæ 103. dicitur *Strato primus eam in formam urbis redigisse*, *qui mutatis sedibus excedens Græcia hujus conditor extitit*. Epiphanius utrumque & vetus & recens nomen conjungit in libro de ponderibus & mensuris *pag.* 175. scribens Καισάρεια ἡ Στράτωνος, [uti & apud Ptolemæum legitur: vide supra *lib.* II. *cap.* X.] at *lib.* II. adv. hæreses *pag.* 730. Καισάρεια solum ei dicitur. Latinis Cæsarea Palæstinæ dicitur ut ab aliis urbibus Cæsareæ nomen gerentibus distinguatur, quodque ejus fuerit metropolis.

Nuncupatur hæc *Cæsarea Palestina* in Itinerario veteri Hierosolymitano. Quidni corrigis, inquiet quispiam, & reponis *Palestinæ*? Ego nil muto. Invenio idem apud Hilarium in fragmento tertio operis historici *pag.* 1311. edition. Paris. a. 1693. *Nam propter hæc necessario Concilium apud Cæsaream Palæstinam primo videtur esse conditum*. Et quidni, uti *Syrus Palæstinus* in illo

Alba Palæstino culta columba Syro,

& *Palæstina aqua* apud Ovidium in Fastis,

Inque Palæstinæ margine sedit aquæ,

dici possit *Cæsarea Palæstina*?

Nomen Cæsareæ ab Herode urbi datum in honorem Augusti constat ex Josepho *Antiquit.* XV. 11. Agrippa ipse in epistola ad Cajum Cæsarem illam dicit τὴν ἐπὶ θαλάττῃ Καισάρειαν ἐπώνυμον τοῦ προπάππου Σεβαστὴν, *Cæsaream maritimam de nomine proavi tui Sebasten dictam*. Idem legere est in commentario Hieronymi ad Matthæi *cap.* XVI. Error itaque est quum in præfatione Novellæ 103. scribitur Imperatorem Vespasianum nomen Cæsareæ urbi dedisse, *Divæ memoriæ Vespasianus* (ita illic legitur) *celebratissimus ille imperator qui piæ memoriæ Titi pater fuit*, *quod illi ad summam gloriam vel solum potuit sufficere*, *ipsorum Cæsarum appellatione eam nominavit*, *quum antea Stratonis turris vocaretur*, *hoc illi honore impenso eo quod in ea post Judaicas victorias inter imperatores adscriptus esset*. Sed Vespasianus huc coloniam Romana deduxit, non autem nomen Cæsareæ dedit.

Ex tabulis Novi Testamenti quæ peti possunt ad situm hujus urbis declarandum hæc sunt. Paulus *Act.* 9. 30. Hierosolymis profectus fuisse legitur Cæsaream ut inde Tarsum abeat. Petrus ad urbe Joppe profectus altero die appellit Cæsaream *Act.* 12. 19. Epheso itinere maritimo venit Cæsaream, *Act.* 18. 22. Ptolemaida appulimus & die sequenti inde profecti venimus Cæsaream, *Act.* 21. 8. & inde adscendimus Hierosolymas, *Act.* 21. 15. Paulus a militibus ducendus Cæsaream noctem agit Antipatride *Act.* 23. 31. Hæc fere sunt quæ in Novo Test. de hac urbe leguntur.

Josephus sæpe meminit Cæsareæ. *Ant.* XIII. 19. eam Στράτωνος πύργον appellat & ibidem notat turrim etiam fuisse Hierosolymis ita dictam ὁμώνυμον τῇ παραλίῳ Καισαρείᾳ. Sed *lib.* 1. *de bell. cap.* 3. non turris sed σκοτεινὴ πάροδος appellatur & ὑπόγαιον χώριον. Verum turris esse potuit sub qua meatus hic subterraneus erat. *Antiq.* XIV. 8. & 11. tradit eam olim turrim Stratonis dictam fuisse, ad mare sitam & ab Herode portu & templis ornatam. *Ant.* XV. 13. & *de bell.* 1. 16. sitam hanc urbem in Phœnice, ad mare, mediam inter Dora & Joppen, portuque egregio & aliis ędificiis ab Herode auctam. *Antiq.* XVI. 9. Herodem per spatium decennii in ea ornanda laborasse & nomen Cęsareę illi dedisse ab Augusto sibi datę *Antiq.* XV. 11. & XIX. 7. *Antiquit.* XX. 6. litem ortam fuisse inter Judęos & Syros Cęsareenses, quum illi urbe ab Herode conditam, hi vero olim nullos Judæos ibi habitasse quum Stratonis turris appellaretur dicerent. *Ant.* XIII. 19. & *lib.* 1. *de bell. c.* 3. dicitur 600. stadia abesse Hierosolymis. Ita quoque in Josepho legit Zonaras annal. *lib.* V. *pag.* 219. & Hegesippus de excidio Hierос. *lib.* 1. *cap.* 7. Vide supra *pag.* 443. *Lib.* III. *de bell. cap.* 14. vocatur urbs Judææ maxima a Græcis potissimum inhabitata, & in planitie sita, & eodem libro *cap.* 16. παράλιος, maritima, ut a Cæsarea Philippi distinguatur.

Portus Cæsareæ appellatur a Josepho Σεβαστὸς λιμὴν ita dictus ab Herode in honorem Cæsaris. Vid. *Antiquit.* XVII. 7. & confer *lib.* 1. *de bell.* 20. ubi idem iter Anti-

tipa-

tipatri describitur. Sed Græca illic in mendo cubant διαπεράσας τὴν Σεβαστὴν εἰς τὸν λιμένα τῆς Καισαρείας κατάγεται. Scripserat Josephus Σεβαστὸν τὸν λιμένα τῆς Καισαρείας, uti & Rufinus legit reddens, *transmissusque in Sebastum Cæsariæ portum defertur*. Quum vero nomen urbis Σεβαστὴ notius esset quam portus Σεβαστὸς, illud hujus locum occupavit.

Fuit hæc colonia una cum Ælia Capitolina, sed neutra juris Italici, uti legitur apud Ulpianum *lib.* 1. de censibus, & idem confirmat Paulus *lib.* 2. de censibus §. 7. Divus Vespasianus Cæsarienses colonos fecit, non adjecto ut & juris Italici essent sed tributum his remisit capitis. Sed Divus Titus etiam solum immune factum interpretatus est. Similes eis Capitulenses esse videntur. Hi Capitulenses nulli alii sunt quam Hierosolymitani, ne quis putet innui cives Capitoliados: nam Capitolias colonia non erat, sed urbs αὐτόνομος suis utens legibus.

Urbs Samaritidis fuit extra Judæam sita, uti liquet ex *Actor.* 12. 19. & 21. 8. 10. & ex eo quod in regione Judæ, Benjaminis, Simeonis & Danis (quæ Judaea dicitur) non fuerit. Samaritani Christianos inde pellere conati sunt duce Justusa, anno Christi 484. Vide Chronicon paschale ad hunc annum. Habitasse illic sæculo æræ Christianæ sexto Judæos & Samaritanos liquet ex iis quæ narrat Theophanes in Chronico ad annum Christi 548. Justiniani 29. Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ἰουλίῳ, Ἰνδικτ. δ. ἐστασίασαν Ἰουδαῖοι καὶ Σαμαρεῖται ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης καὶ ποιήσαντες πρὸς ἀλλήλους ἐν τάξει Πρασινοβενέτων ἐπῆλθον τοῖς Χριστιανοῖς τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον καὶ ἐκκλησίας κατέκαυσαν, Στέφανον δὲ τὸν ὕπαρχον τῆς αὐτῆς πόλεως ἐν τῷ Πραιτωρίῳ ἀνεῖλον καὶ τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ καθήρπαξαν· ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ ἀνελθοῦσα ἐν τῇ πόλει προσῆλθεν τῷ βασιλεῖ καὶ ἐκέλευσεν Ἀμαντίῳ τῷ στρατηλάτῃ κατελθεῖν ἐν Παλαιστίνῃ καὶ τὸν φόνον τοῦ Στεφάνου ἐκζητῆσαι· ὅστις εὑρὼν τοὺς μὲν ἐφούρκισεν, τοὺς δὲ ἀπεκεφάλισεν, τοὺς δὲ ἠκρωτηρίασεν καὶ ἐδήμευσε. *Hoc anno mense Julio, indictione quarta, Judæi & Samaritani Cæsareæ Palæstinæ tumultuati sunt, & instar factionum Prasinæ & Venetæ in Christianos in ea urbe habitantes irruerunt, & multos eorum occiderunt, Ecclesias cremarunt, Stephanum civitatis Præfectum in prætorio interfecerunt; & bona ejus diripuerunt. Uxor autem hujus Constantinopolin profecta Imperatorem adiit, qui Amantio militiæ magistro in Palæstinam misso, de cæde Stephani jussit inquirere. Reorum alios suspendio, decollatione, aut amputatione aurium, vel facultatum amissione multavit.* Describit aliam seditionem Samaritanorum, quæ contigit anno Justiniani secundo duce Juliano Procopius in Anecdotis *pag.* 35. dicitque Cæsareenses ipsos, qui in urbe erant, Samaritanismo relicto Christianum nomen professos, indignum ratos si pro insano dogmate incommoda subirent, sed γεωργοὶ ἅπαντες, agrestes omnes arma corripuerunt, designato Juliano quodam Sabari filio duce, qui cum ipsis cæsus fuit; addit ferro centum hominum millia trucidata fuisse, & agros fertilissimos colonis destitutos jacuisse, magno illorum incommodo qui vectigal Imperatori ex reditibus eorum solvere debuerunt. Narrat hanc rem Cyrillus Scythopolitanus, in vita Sancti Sabæ, cujus verba ex MSS. Vaticanis depromta inseruit notis suis in Procopium Nicolaus Alemannus. Οἱ κατὰ Παλαιστίνην Σαμαρεῖται τὸ ἔθνος ἅπαν κατὰ τῶν Χριστιανῶν στρατεύσαντες πολλὰ ἀθέμιτα διαπράξαντες τὰς μὲν ἐμπιπτούσας ἐκκλησίας πραιδεύοντες, τοὺς δὲ συμπίπτοντας Χριστιανοὺς διαφόροις κολάσεσιν ἀφειδῶς ἀποκτείνοντες, καὶ χωρία ὁλόκληρα τῷ πυρὶ παραδιδόντες, ἐν τοῖς μάλιστα περὶ Νεάπολιν τόποις, ἔνθα τυραννήσαντες ἔστεψαν ἑαυτοῖς βασιλέα Ἰουλιανόν τινα σύνεθνον αὐτῶν. Τότε δὴ τὸν μὲν ἐπίσκοπον Νεαπόλεως Σαμμωνᾶ κατέσφαξαν, τινὰς δὲ συλλαβόμενοι πρεσβυτέρους καὶ τούτους κατακόψαντες ἀπετηγάνισαν μετὰ λειψάνων ἁγίων μαρτύρων, καὶ πολλὰ τοιαῦτα δεινὰ πεποιήκασιν, ὥστε βασιλικὰς καλουμένας ὁδοὺς ἀδιαβάτους τοῖς Χριστιανοῖς γενέσθαι. Τούτων οὖν ἁπάντων εἰς ἀκοὰς εἰσελθόντων τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐκελεύθησαν Θεόδωρος καὶ Ἰωάννης, οἱ ἐνδοξότατοι στρατὸν συναγεῖραι καὶ τὸν Σαμαρειτῶν κατιστρατεῦσαι, καὶ συμβολῆς γενομένης ἀνῃρέθη Ἰουλιανὸς καὶ πλῆθος πολὺ Σαμαρειτῶν. *Samaritanorum in Palæstina gens universa contra Christianos bellum movit, multis injustis facinoribus patratis Ecclesias invadentes eas spoliarunt, & Christianos quicunque occurrebant diversis dirisque suppliciis affectos neci dederunt, & loca præcipue vicina Neapoli igne vastarunt, ac tyrannidem ibi exercentes Julianum quendam ex eadem gente oriundum regem suum coronarunt. Mox episcopum Neapoleos Sammonam jugularunt & cum reliquiis Sanctorum martyrum confractis combusserunt & plura scelera patrarunt, sic ut regiarum viarum usus Christianis non concederetur. Quæ quidem omnia quum ad aures Piissimi nostri Imperatoris Justiniani delata essent, jussit Illustrissimos viros Theodorum & Joannem exercitum cogere & adversus Samaritanos proficisci. Quo facto, & commisso prælio Julianus cum magna multitudine Samaritanorum interiit.* Josephus πόλιν Ἰουδαίας, urbem Judææ hanc nuncupat *lib.* III. *de bello cap.* 14. nomen Judææ extendens latius septentrionem versus quam regio 4. illarum fuit de quibus mox vidimus, per Samaritin qua Judæi

dæi tunc potiebantur. De ſitu ejus & intervallis quæ abeſt ab urbibus vicinis videri poteſt libro ſecundo plus uno loco, *pag.* 439. 443. &c. Geographus Scherif Ebn Idris, notus vulgo nomine Nubienſis, ita deſcribit Cæſaream وقيسارية بلد كبير عظيم له ربض عامر وحصن منيع وبين يافا وقيسارية ثلثون ميلا ومن قيسارية الي نابلس مرحلة وكذلك من قيسارية الي الرملة مرحلتان خفيفتان ومن قيسارية الي مدينة حيفا علي الساحل يومان *Cæſarea maximus eſt locus, cui mœnia ſunt integra, & arx munita; diſtat a Japha [Joppe] 30. milliaria, a Neapoli ſtationem unam, a Ramla ſimiliter ſtationes duas exiguas ab urbe Hepha ad mare ſita duorum dierum iter*. Abulfeda in geographia manuſcripta illam appellat قيسارية الشام Cæſaream Syriæ, & mare ipſum cujus litori adjacet mare Syriacum, notatque inter illam & Ramlam eſſe milliaria 32. inter illam & Accam [Ptolemaida] eſſe 36. milliaria.

Varii extant nummi veteres hujus urbis, in quibus vel ΚΑΙϹΑΡΕΩΝ legitur vel colonia prima Flavia Auguſta Cæſarea. Verum Cæſarea Philippi vel Paneas in nummis ΚΑΙϹΑΡΕΙΑ ϹΕΒΑϹΤΗ dicitur. Eſt in cimeliarchio Bariano nummus Auguſti inſcriptus ΠΟΛΛΙΩΝ ΚΟΥΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙϹΑΡΕΩΝ. Hunc deſcripſit Vaillant. in numiſm. Græcis Imperatorum Augg. & Cæſar. *pag.* 3. Apud eundem *pag.* 10. commemoratur nummus Caji Cæſaris inſcriptus ΚΑΙϹΑΡΕΙΑϹ ΑϹΤΛΟΥ ΑΓΡΙΠΠΑ ΒΑϹΙΛΕΥ. Et *pag.* 12. duo nummi Claudii, unus cum inſcriptione ΚΑΙϹΑΡΕΩΝ ΕΤΟΥϹ Ε, & alter ΕΤ ΟΥϹ ΙΓ· Sunt apud eundem & alii, quos ad hanc Cæſaream refert. Vide *pag.* 7. 13. 15. &c. Patinus in nummis æreis Impp. aliquot nummos delineatos exhibuit Hadriani, Antonini, Veri, Commodi & aliorum in quibus C. F. AV. CÆSAR. aut COL. PRIMA AUG. CÆSAR. legitur. Vide & Harduinum in nummis veteribus populorum, Vaillantium in nummis coloniarum & alios. Conſpicitur in quibuſdam horum nummorum imago fluvii juxta Cæſaream, plane uti in nummis Ptolemaidis, at negant quidam circa Cæſaream fluvium fuiſſe. Cum his ego non facio. In Ptolemæo nota ſtatim poſt Cæſareæ mentionem oſtia fluminis Χορσέυ memorari, & confer hæc quæ leguntur apud Johannem de Vitriaco, hiſtoriæ Hieroſolymitanæ *cap.* 24. de Cæſarea, *hortorum & paſcuorum & aquarum fluentium plurimam habet ubertatem*. Idem ſcribit *cap.* 86. *crocodilos habitare in flumine Cæſareæ Palæſtinæ*. Sanutus autem in ſecretis fidel. cruc. *pag.* 152. narrat eſſe illos crocodilos in magna & profunda palude quæ ad orientem urbis eſt. Meminit etiam Albertus Aquenſis hujus paludis & fontis in hiſtor. Hieroſolymitana *lib.* V. *cap.* 41. de Cæſarea loquens, *ibidem ad radicem montis fons manat, qui ibidem urbi influit per camporum apertam planitiem, ubi Dux Godefridus & Robertus Flandrenſis poſitis tentoriis hoſpitati ſunt. Comes vero Reymundus, Robertus Nortmanorum Princeps poſt illos interpoſita ejuſdem fluminis ampliſſima palude procul abhinc in eodem flumine caſtra poſuerunt..*

Metropolis fuit hæc Palæſtinæ primæ. Vide ſupra notitias veteres eccleſiaſticas *p.* 215. In Novellę 103. pręfatione hęc leguntur quę huc faciunt. Ἐις νῦν δὲ ἡμῖν ἦλθε καὶ ἡ Καισάρεια μητρόπολις &c. *Venit autem nobis in mentem & metropolis Cæſarea, quæ in prima Palæſtina principatum tenet, quam præ ceteris majore etiam honore perfrui oportebat, propterea quod & quondam proconſul ipſam tenuit & præfectus talis magiſtratus fuit, licet poſtea ab ampliore dignitate ad minorem tranſierit, nimirum quum una prius tota Palæſtina eſſet ea deinde in tres diviſa partes & neque proconſulatum retinens ſed ad magiſtratum hunc ut appellant ordinarium delata.*

Epiſcopos Cæſareę hos invenio in actis conciliorum commemoratos.

THEOPHILUM, qui actis concilii Cęſareenſis, habiti anno ærę Chriſtianę 198. ſubſcripſit. Vide Euſebium *Hiſtor. Eccleſ.* V. 23. & Stephani Baluzii novam collectionem conciliorum Pariſiis editam anno hujus ſęculi ſeptimo *pag.* 13.

AGRICOLAUM. Hic ſubſcripſit concilio Ancyrano habito anno 314. Vide *tomum* I. conciliorum generalium *pag.* 1475. At alii Agricolam hunc non agnoſcunt, ſed ſeriem epiſcoporum a Theoctiſto ad Euſebium ita texunt, Theoctiſtus, Domnus, Theotecnus, Agapius, Euſebius. Confer Euſebii *Hiſt. Eccleſ.* VI. 19. & VII. 14.

EUSEBIUM, ab amicitia martyris Pamphili dictum, virum ſcriptis clariſſimum. Hic ſubſcripſit concilio Palęſtino habito anno 318. Vide Baluzii novam collectionem conciliorum *pag.* 23. Subſcripſit & concilio Niceno. Vide *tom.* II. conciliorum general. *pag.* 51.

ACACIUM. Hic ſucceſſit Euſebio. Theophanes in Chron. Ἀπέθανεν (Εὐσέβιος) Ἀκάκιον μαθητὴν καὶ διάδοχον τοῦ θρόνου Καισαρείας ἐάσας. Hieronymus Epiſt. ad Mi-

Minervium. *Acacius Cæsareæ quæ prius turris Stratonis vocabatur post Eusebium Pamphili episcopus*. Hic subscripsit conciliabulo Seleuciensi anno 359. Vide Epiphanium *Hæres.* LXXIII. *pag.* 874. aut Baluzii supplement. Concilior. *pag.* 66.) & Concilio Antiocheno anno 363. Vide Socratis *Histor. Eccl. l.* III. 25. aut *tom.* II. concilior. *pag.* 828. Hujus & Euzoii studium in instauranda celebri bibliotheca Cęsareensi, quam Pamphilus dedicaverat, laudat Hieronymus in Epist. ad Marcellam & in catal. script. Ecclesiasticorum. Laudat plus semel codicem Euangelii Matthęi, Chaldaico & Syro sermone sed Hebraicis literis conscriptum, qui in illa bibliotheca erat. Hinc discimus Euangelia Matthęi Hebręa quę circumferuntur esse commentitia. Chaldaicum Syrumque erat id quod citat Hieronymus, sed Hebraicum appellat, quod literis esset conscriptum Hebręis. Vide eum *l.* III. *dial. adversus Pelagianos*, *p.* 533.

THALASSIUM. Subscripsit concilio Constantinopolitano anno 381. Vide *tom.* II. concilior. *pag.* 956.

EULOGIUM. Subscripsit concilio Diospolitano, anno 415. Vide *tom.* II. concilior. *pag.* 1532. an forte *Euzoius* legendum?

GLYCONEM. Subscripsit concilio Chalcedonensi per Zozimum, anno 451. Vide *tom.* IV. concilior. *pag.* 80. & 787.

IRENÆUM. Mentio ejus fit in actis concilio Chalcedonensi subjectis. Vide *tom.* IV. concilior. general. *pag.* 889.

ELIAM. Subscripsit concilio Hierosolymitano anno 536. Vide *tom.* V. concilior. *pag.* 284.

JOHANNEM. In actis concilii Constantinopolitani, anno 553. Vide novam collectionem Baluzii *pag.* 1497. & *tom.* V. concilior. *pag.* 192. & 416.

CESAREA PHILIPPI. Vide PANEAS.

CAIN.

קין vel הקין Urbs tribus Judæ *Jos.* 15. 57.

CALAMON.

In Itinerario veteri Hierosolymitano interponitur inter Ptolemaida & Sycaminon, & illinc XII. hinc III. millia passuum aberat. Apud Cyrillum quidem in epistola ad Calosyrium præfixa libro ejus adversus Anthropomorphitas mentio fit montis Calamonis, sed ab hoc loco diversi, his verbis, Ἀφικόμενοι τινὲς ἀπὸ τȣ̃ ὄρȣς τȣ̃ Καλαμῶνος ἠρωτῶντο παρ' ἐμȣ̃ περὶ τῶν αὐτόθι μοναχῶν τίνα τρόπον διατελȣ̃σιν, ἢ καὶ ὁποίαν ἔχȣσι τȣ̃ βίȣ τὴν ἀγωγήν. *Quum quidam ex monte Calamone ad nos venissent, rogabantur a me quo pacto se monachi illic gererent & cujusmodi vitæ institutum sectarentur.* Fuit Laura Calamonis inter Lauram Pharan & Lauram turrium, uti liquet ex Prato spirituali *cap.* 40. Aberat autem Laura Pharan 6. milliaria ab Hierosolymis. Vide acta Sanctorum *tom.* II. *p.* 303.

Videtur ejusdem loci mentio fieri in Notitia Imperii, ubi legitur sub dispositione Ducis Palæstinę fuisse Cohors prima equitata Calamonæ: vel ubi sub dispositione ducis Phœnices leguntur fuisse *Equites sagittarii indigenæ Calamonæ*. An huc pertinet mons Ἀλσάλαμος Ptolemæi?

CALEB.

כלב Nomen loci in Juda non longe a Tziklag, uti colligere licet ex I. *Sam.* 30. 14. Χελȣ́β habent ibi Codices Gręci, vel Γελβȣὲ vel Χαλέβ & Χελέβ.

CALLIRHOE.

Καλλιρόη. Notum est ex Thucydide *lib.* II. Statio Thebaidos *lib.* XII. *v.* 629. & aliis fontem Atticum ἐννεακρȣ́νον Καλλιρόην dictum fuisse cujus aqua sacra habebatur. Sed fuit & oppidi & fontis nomen prope lacum Asphaltiten in regione trans Jordanem. Vide supra *pag.* 302. Ad lacum Asphaltiten ita collocat Plinius. *Eodem latere est calidus fons medicæ salubritatis Callirhoe, aquarum gloriam ipso nomine præferens*. Videlicet eodem latere quo Machęrus sita erat quę prospiciebat Lacum Asphaltiten a meridie. Josephus *Antiq.* XVII. 8. Callirhoes meminit, scribens thermas illic esse, & aquas effluere in Lacum Asphaltiten.

CAM-

C A M M O N A.

Vicus Eusebio memoratus ad vocem Καμὼν, in campo magno situs, *6.* milliaribus a Legione versus Ptolemaidem. Vide an non sit Κυάμων, nomen loci vicini Esdraelis, *Judith. 7. 3.*

* C A M O N.

קמון Urbs Menassitarum. *Jud.* 10. 5. Eusebius meminit vici Καμμωνὰ siti in magno campo *6.* mill. a Legione versus septentrionem. Sed non sunt hęc loca eadem. Videtur potius esse urbs, quam Polybius Camun vocat, jungitque cum Pella aliisque urbibus Peręę ab Antiocho captis. Ita scribit *Historiar. l.* v. *pag.* 414. παρέλαβε Πέλλαν καὶ Καμῦν καὶ Γεφρῦν. *Cepit Pellam, Caman, & Gephrun.* Josepho etiam memoratur hęc urbs Καμὼν uti urbs Galaaditidis. *Ant.* v. 8.

C A N A.

Κανᾶ. ܩܛܢܐ *Cotne* in versione Syriaca. Erat in Galilęa, *Joh.* 4. 46. Jesus quum esset in Cana rogatur ut descendat & veniat Capernaum, *Joh.* 4. 48. unde judicari potest Capernaum in inferiori regione sitam fuisse quam Canam. Erat autem Capernaum ad mare. Epiphanius *lib.* 11. *adverʃ. Hæreʃ. p.* 452. hoc nomen explicat per ἡ κτησαμένη *possidens*, a קנה; & in Ancorato *pag.* 49. quod Aquila reddit ὁ Κύριος ἐκτήσατό με *Prov.* 8. 22. ipse in Hebræo Codice scriptum dicit Ἀδωναῒ κανᾶϊ. Hæc eadem vox est, nam ita legitur יהוה קנני. Nota, יהוה legit ille Ἀδωναὶ, & ex collatione horum locorum liquet legendum ἐκτήσατο vel ἔκτισε *Prov.* 8. Ita quoque in Aquila legit Eusebius *lib.* III. contra Marcellum ὁ μὲν Ἀκύλας Κύριος ἐκήσατό με κεφάλαιον τῶν ὁδῶν αὐτȣ̃ εἴρηκεν. Et notatu dignum est ita quoque Symmachum & Theodotionem reddidisse, quemadmodum idem notat Eusebius, accuratius quam Epiphanius [nisi forte librariorum culpa vox peregrina labem contraxerit] in Hebræo esse Κανὰ (non Κανᾶϊ) pro Græco ἐκτήσατο scribens.

Hieronymus in Onomast. ad vocem Cana, non dicit (quod nonnullis visum est inter quos nuper etiam fuit Cellarius) esse duas Canas majorem & minorem, sed duplicem Sidonem. Hæc dicit expressa ad verbum, *Cana usque ad Sidonem majorem: est quippe & altera minor ad cujus distinctionem major hæc dicitur. Fuit autem Cana in tribu Aser.* Sequamur potius eundem virum doctissimum situm vici Cana, Josepho memorati, assignantem ex eodem Josepho. Videlicet a Tiberiade absuit per tantum intervallum ut Josephus cum ducentis militibus iter faciens per totam noctem a Cana summo demum mane ad Tiberiada appulerit. Præterea quia Silas 5. stadiis a Juliade castra metatus stationes militum disposuit per vias, alteram quæ Canam ferat, alteram quæ Gamalam, teste eodem Josepho in vita, colligit Canam non longe a Juliade fuisse adeoque ad septentrionem Tiberiadis. Dubium tamen hic suboritur an illa Κανᾶ quidem Cana Galilææ sit. Josephus nomen Κανᾶ etiam Canathæ urbi tribuit. Confer *Ant.* xv. *6.* & *bell.* I. 14.

Phocas Canam collocat inter Sipporin & Nazaret. Monstratur nunc in loco *6.* milliaribus Romanis remoto a Sippori versus occidentem; parum tamen etiam versus aquilonem. Est etiam in eo tractu Sepher Cana 4. mill. a Nazareth ad aquilonem ejus, inclinando versus orientem. Disputatur quænam ex his duabus pro Cana Galilææ in Sacro Codice memorata haberi debeat. Vide Quaresmii elucidat. terræ S. *lib.* VII. *c. 6. pag.* 853.

Illud prætereundum non est, hujus loci nominatim mentionem fieri in titulis Patriarchæ Hierosolymitani, quando ad eum scribit Constantinopolitanus, licet nullarum præterea urbium Palæstinæ, si Hierosolymam exceperis, nullorum vicorum, mentio fiat. Hausimus id ex salutationibus epistolarum Pontificalium subjunctis editioni regiæ Codini Curopalatæ, in quibus *pag.* 419. hæc leguntur.

Ὅπως

Ὅπως γράφει τῷ Ἱεροσολύμων.
Ἁγιώτατε δεσπότα Ἱεροσολύμων, ἁγίας Σιὼν, Συρίας, Ἀραβίας πέραν Ἰορδάνου,
Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ πάσης τῆς Παλαιστίνης, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι
ποθεινότατε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ.

Quomodo ſcribat ad Hieroſolymitanum.
Sanctiſſime Domine Hieroſolymorum, Sanctæ Sion, Syriæ, Arabiæ trans
Jordanem, Cana Galilææ, & totius Palæſtinæ in ſancto Spiritu
deſideratiſſime frater & collega.

Quamvis, ut verum fatear, mihi non perſuedeam ita vere legi debere. Nam videtur potius Bethlechemi, aut Nazarethæ, locorum multo celebriorum nativitate & educatione Soſpitatoris noſtri, debuiſſe mentionem facere. Quorſum Canæ meminit? ob converſam in vinum aquam? Atqui in aliis locis plura & majora Chriſtus virtutis ſuæ divinæ ſpecimina ediderat, uti quum Lazarum vitæ reſtituit. Et quomodo Κανᾶ, vicus, inter regiones Arabiam & Palæſtinam medius interponitur? An forte pro Κανᾶ legendum καὶ, aut aliud ſub ea voce latet? Nota porro ut regio trans Jordanem Ἀραβία nuncupetur.

C A N A T H A.

Locus qui & Κανᾶ dicitur [aut ſaltem ita in Joſepho nunc legitur: an ab ipſius manu ea lectio profecta ſit, dubium eſt] in Cœleſyria, non longe ut videtur a Juliade. Κάναθα Euſebius in Onom. ſcribit eſſe vicum Arabiæ [i. e. regionis trans Jordanicæ) in Trachonitide juxta Boſtra. Epiſcopus Κανώθας memoratur in Concilio Chalcedonenſi. Inter urbes Decapoleos a Plinio recenſetur *lib.* v. *cap.* 18. Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς Κάναθα· πόλις πρὸς τῇ Κόστρᾳ Ἀραβίας. *Canatha. Urbs juxta Boſtram Arabiæ.* In tabula veteri itineraria ubi locetur vide ſupra *pag.* 421.

C A N O T H A. Vide C A N A T H A.

C A P E R N A U M.

Capernaum idem eſt quod *vicus Naum*, i. e. כפר נחום *Capharnachum*. Ita fere & Tertullianus *lib.* IV. adverſus Marcionem hanc vocem ſcribit, *deſcendiſſe in civitatem Galilææ Capharnaum*. Sed ex *Caphar* facile fit *Caper*. Ita dubium mihi non eſt *Caperſana*, non longe ab Euphrate & Zeugmate, (cujus Ammianus Marcellinus *l.* XVIII. meminit) a Syriaco hoc *Caphar* eſſe dictam. Theodoretus meminit & vici Καπερσανᾶ in Hiſtor. relig. *p.* 852. quod non aliunde quam a Caphar & Sana deduco. Κώμη τίς ἐστι τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ πρὸς Ἑσπέραν αὐτῇ ἐπικειμένη τῇ ὄχθῃ Καπερσανᾶ καλουμένη. *Vicus eſt ad occidentem Euphratis, ipſi ripæ adjacens, nuncupatus* Caperſana. Plura exempla ſe offerent in hoc ipſo libro.

Urbs dicitur Galilææ *Lucæ* 4. 31. in finibus Zabulon & Nephtali *Matth.* 4. 13. & quidem maritima ſita ad lacum Tiberiadis *Joh.* 6. 17. ubi erat Synagoga *Joh.* 6. 59. ubi Chriſtus habitavit *Marc.* 2. 1. unde dicitur ἰδία πόλις ejus *Matth.* 9. 1. Magnam vitæ partem hic Chriſtus egit & in aliis locis non ita celebribus quam erant Hieroſolyma, Jericho & aliæ. Ipſe virtutibus ſuis theatrum erexit ubicunque ageret, & illa loca nobilitavit; ſic ut dici poſſit, quod de Democrito Suidas narrat, Abdera Athenis præferente, ſed longe auguſtiori ſenſu) quis Chriſtianorum dubitet?) οὐκ ἐκ τοῦ τόπου λαβεῖν δόξαν βουλόμενος, ἀλλὰ τῷ τόπῳ δόξαν περιθεῖναι προελόμενος, *non a loco gloriam mutuari, ſed loco ſtudens conciliare gloriam*. Urbs florens *Matth.* 11. 23. ubi Chriſtus relicta Nazareth diu habitavit *Matth.* 4. 13. quo ab urbe Cana deſcenditur *Joh.* 2. 12. & 4. 46. uti & ex urbe Nazareth *Luc.* 4. 31. Hæc fere ſunt quæ de hac urbe ex ſacris literis colligi teſtimonia queunt. Quod hodie ſitus ejus ignoretur, licet olim celeberrima fuerit, videtur etiam contineri in comminatione Chriſti *Matth.* 11. 23. *Capernaum quæ uſque in cœlum evecta es ad inferos deprimeris*. In cujus pœnæ partem venerunt quoque Chorazin & Bethſaida, quarum mox erat facta mentio, ſic ut nunc quoque, uti hic liber docet, de ſitu earum diſputetur.

Καφαρναοὺμ & Bethſaida urbes erant vicinæ, uti notat Epiphanius *lib.* II. adverſus hæreſes, *pag.* 437. Idem notat *lib.* I. adverſus hæreſes *pag.* 128. & 136. quum

antea nullis præter Judæos illic habitare concessum fuisset, Constantinum Seniorem licentiam dedisse Josepho illic ecclesiam Christianam exstruendi, quemadmodum Tiberiade & Diocęsareę. Scribit ille nomen hujus loci modo Καφαρναοὺμ modo Καπερναοὺμ & videtur credidisse (vide *lib.* II.. advers. hęreses *pag.* 438.) Capernaum non fuisse mari adsitam.

Non est quod quis existimet Capernaum urbem dici non posse: quia *Caphar* vicum notat. Certum est, & in hoc ipso libro plures urbes invenientur, quarum nominibus *Caphar* pręposítum est, aliquando *Caphar* esse nomen datum urbibus. Ita in Echa Rabbati *fol.* 75. 4. שלושה עיירות *tres rrbes* recensentur כפר & כפר שיחלים . ביש כפר דיכרים. Ita nunc quoque nomina urbibus adhęrent quę iis data sunt quum vici essent ignobiles.

Josephus tradit se quum vulneratus esset in prelio delatum esse ad vicum Κεφαρνώμην, & inde Taricheas. Apparet autem ex iis quę addit vicum illum non longe abfuisse a Jordane & Juliade. Idem meminit fontis Καπαρναοὺμ in terra Gennesar quę putabatur esse vena fluminis Nili. *de bell.* III. 18.

Seculi sexti scriptum, itinerarium Antonini Martyris [cujus libri usum debeo humanitati Godefridi Claramontii, V. D. M. apud Amstelodamenses, cujus amicitiam communia studia & mores ingenui fere prętextatam mihi conciliarunt) hęc de Capernaum notat, *Deinde venimus in civitatem Capharnaum in domum Petri quæ modo est basilica.*

Quomodo se habuerit Capernaum seculo septimo ex his Adamnani *de locis Sanct. lib.* II. intelliges. *Qui ab Hierosolymis descendentes Capharnaum adire cupiunt, ut Arculfus refert, per Tiberiadem via vadunt recta: deinde secus lacum Cinereth quod est & mare Tiberiadis & mare Galileæ locumque superius memoratæ benedictionis pervium habent, a quo per marginem ejusdem supra commemorati stagni non longo circuitu Capharnaum perveniunt maritimam in finibus Zabulon & Nephtalim, quæ, ut Arculfus refert qui eam de monte vicino prospexit, murum non habens, angusto inter montem & stagnum coartata spatio per illam maritimam oram longo tramite protenditur, montem ab aquilonari plaga, lacum vero ab australi, habens, ab occasu in ortum extensa dirigitur.* Secundum hanc descriptionem collocari deberet ad litus maris proximum septentrioni, ubi Jordanes in illud influit, ut versus austrum respiciat ipsum mare.

Seculo octavo scriptum S. Willibaldi Itinerarium ita ejus meminit, *veniebant ad illum vicum Capharnaum, ubi Dominus Principis filiam suscitavit. Ibi fuit domus & murus magnus.*

C A P H A R A B I S.

Καφαράβις. Oppidum Idumææ superioris. Josephus *de bell.* v. 8. Rufinus habet *Capharin*. Estne *Capharbisch?* Vide infra.

C A P H A R A C C O. Vide *Aoco*, & *Capharath*.

C A P H A R A D H I M.

כפר אחים Locus memoratus in Gem. Menachot *fol.* 85. 1. una cum ברזים R. Nathan in Aruch nil notat nisi esse nomen loci.

C A P H A R A R I A.

Vel Ceperaria. In tabula veteri Peutingeriana collocatur inter Ascalona & Æliam. Videtur esse Καφαρόρσα Ptolemæi.

C A P H A R A T H.

Καφαράθ. Vicus Galilææ a Josepho munitus. Vide eum in vita *pag.* 1013. Alibi conjecimus ex sequenti voce χω addendum esse, [uti in loco parallelo Καὶ περεχχὼ scribitur) ut intelligatur כפר עכו locus in Misna & Gemara memoratus, & distinguendus a Ptolemaide sive עכו ipsa.

C A P H A R A Z I Z.

כפר עזיז In Misna Cilaim *cap.* VI. 4. dicitur R. Josua profectus esse in Capharaziz ut conveniret R. Ismaelem.

CAPHARBACÆ.

כפר ברקאי Inde erat Pont. M. Jiſſaſcar. Gem. Kerituth. 100.

CAPHARBARICA.

Καβαρβαειχά. Urbs *ἐν τῇ τῆς Ἐλευθεροπόλεως καὶ Ἱερουσαλὴμ ἐνορίᾳ ἐπέκεινα τῆς Χεβρὼν σημείοις τρισὶ, in confiniis (regionum) Eleutheropolis & Jeruſalem , tribus milliaribus a Chebrone*. Epiphanius *lib.* 1. adverſ. hæreſ. *pag.* 291. Alii legiunt καὶ βαρβαρικά . Illud Καβὰρ eſt Hebræum כפר, *vicus* , *pagus*. Vide quæ ad vocem *Capernaum* notavimus. Forſitan locus ita dictus eſt a vicinia *vallis benedictionis* 2. *Chr.* 20. 26. Videtur mihi eſſe hunc locum eundem qui Hieronymo in vita Paulæ Capherbarucha dicitur . Ita ille : *altera die orto jam ſole ſtetit in ſupercilio Capharbarucha, id eſt villæ benedictionis : quem ad locum Abraham Dominum proſecutus eſt . Unde latam deſpiciens ſolitudinem ac terras quondam Sodomæ & Gomorrhæ , Adamæ & Seboim , contemplata eſt balſami vineas in Engaddi & Segor* . Et Engaddi non longe erat a valle Beraca, nam ad Engaddi caſtrametabantur Ammonitæ &c. 2. *Chron.* 20. 1.

Videtur etiam in vita S. Euthymii magni abbatis hujus loci mentio fieri ubi legitur Βαρικὰ dicta, *μεταξὺ Καειχῶν καὶ Ἀριστοβουλιάδος inter Barica & Ariſtobuliada* . Quidam codices Latini oſtendunt ibi lectum fuiſſe Καφαρβαειχῶν , nam veſtigia vocis prioris referunt, quum exhibeant *inter Parabarichos & Ariſtobuliadem*. Alibi obſervavimus *Caphar* degeneraſſe in *Para*. Solitudo Ziph, in qua David delituit dicitur ibidem vicina fuiſſe vico Ariſtobuliadi . Eſt etiam vicus circa Azotum Bareca dictus, ſed ab hoc diverſus. Vide Euſebium in Onomaſt. ad vocem Καραχαί. Legitur apud eundem Καρὴχ vicus prope Saara ad ſeptentrionem Eleutheropolis . Sed pro Καρὴχ Hieronymus legit rectius *Caphar Sorech*. Vide Euſebium ad vocem Σωρήκ.

CAPHARBISCH.

כפר ביש Urbs in monte regio , בהר המלך . In Gemara Babylonica Gittin. 57. 1. In Echa Rabbati dicitur fuiſſe in Daroma , *fol.* 75. 4. שלושה עיירות היו בדרום וחיו מוציאות כפלים ביוצאי מצרים ואלו הן כפר ביש כפר שיחלים כפר דיכרין כפר ביש למה נקרא שמה כפר ביש דלא הוה מקבלא אכסנייא כפר שיחלים למה נקרא שמה כפר שיחלים דהוו מרבין בניהון באילין תחלוסייא כפר דיכרין למה נקרא שמה כפר דיכרין דכל איתתא דהות תמן חות ילדה בנין דכרין וכל איתתא בעיא למילד נקבה הוה נפקה לבר מן קרתא והות ילדה נקבה וכל איתתא אחריתי דהות בעיא למילד בר דכר הוה אתיה תמן והוה ילדה זכר וכדו כד ארח נצעהון בשתין רבוון דקניי לא נסיין להון . *Tres urbes erant in Daroma* (de quo vide ſupra) *quarum ſingulæ tot continebant incolas , ut numerus bis contineret numerum eorum qui ex Ægypto egreſſi ſunt: ſuntque hæ Caphar Biſch , Caphar Schichalim , Caphar Dicrin . Quare autem Capharbiſch (oppidum malum) ita nuncupatur ? Quia erat inhoſpitalis* (ξένους *non recipiebat) Quare Gaphar Schichalin ita dicitur ? Quia liberos ſuos alebant hoc genere cibi* (Buxtorfius in Lexico ſuo ad *vocem* תחל hæc reddit *quod multiplicarunt liberos ſuos ut iſti dactyli immaturi*) שיחלין & תחלוסייא *dicto . Caphar dicrin oppidum maſculorum unde nomen habet ? Quod unaquæque uxor in hac urbe pareret fœtum maſculum , & ſi quæ uxor fœminei ſexus fœtum parere deſideraret , ex urbe exiret , & fœminam parere . Quod ſi & alia quæpiam uxor filium marem parere vellet , ad hunc locum proficiſcebatur . Nunc autem ſi quis ſexaginta myriades cannarum* (Ligtfootus vertit קנים per *nidos* , in centur. Chorograph. Matthæo præmiſſa *cap.* XI. ſed de illis non videtur apte dici quod in loco figantur נצעהון) *loco illi , in quo hæ urbes incolis referte fuerunt , infigere vellet non poſſet ſolum anguſtum eas comprendere* . Favori Divino hoc adſcribunt , terram olim tot incolas comprehendere potuiſſe , quæ poſtea cernitur quaſi contractior & vix tot incolarum capax. Vide ſupra *Capharabis*.

CAPHARCHANAN.

Hinc dicitur R. Jacob דכפר חנן in Echa Rabbati 84. 4. & 78. 1. & 61. 3. Invenio & in Echa Rabbati . 78. 2. ר'עקיבא דכפר חנן אמר *R. Akiba ex Capharchanan dixit* . Verum ſuſpicor poſitum *Akiba* pro *Jacobo* , cujus mentio facta erat columna præcedenti.

CAPHARCHANAJA.

Misna in Codice Scheviith *cap.* IX. *m.* 2. collocat hanc in confinio Galilææ superioris & inferioris. Scribitur כפר חנניה. Sunt qui eam pro Cana habent uti auctor libri Juchasin. Hinc erat Abba Chalaphta, doctor Mischnicus.

CAPHARCHITTAJA.

כפר חיטיא Talmudici eam putant esse Ziddim *Jos.* 19. 35. Vicus Gazæorum. Sozomenus hist. VI. 32. Estne Capharcotia Ptolemæi? Vide infra ad Cheleph.

CAPHARCOTIA.

Urbs Galilææ hæc est Ptolemæo. Legitur Καπαρκότια ibidem, quod non damno: sed ut reliquis locis a Caphar initium nominis capientibus adjiceretur inserendum heic duxi. *Caparcotani* legitur inter Scythopolin & Cæsaream Palæstinæ in tabula veteri Peutingeriana.

CAPHARDAGO.

Καφαρδαγών. Vicus grandis inter Diospolin & Jamniam. Eusebius ad vocem Κηδαγών.

CAPHARDERON.

כפר דרום R. Eleazar filius Isaac inde nomen habet: at certo non dixerim in Palæstina fuisse.

CAPHARDICRIN. Vide CAPHARBISCH.

CAPHARETÆA.

Vicus Samaritidis, patria Menandri hæretici. Erat ille ἀπὸ Καππαρετκίας, uti Justinus Martyr scribit, in *Apol.* II. pro Christianis, Μένανδρον δέ τινα καὶ αὐτὸν Σαμαρέα τὸν ἀπὸ κώμης Καππαρεταΐας, vel Καπαραττaίας, uti ex eo citat Eusebius *Histor.* III. 26. ἀπὸ Χαβραῒ habet Theodoretus in Compend. hæret. fab. *cap.* 2.

CAPHARGAMALA.

Vicus in regione Hierosolymitana, 20. millibus ab urbe, patria Luciani presbyteri, qui scripsit de reliquiis Sancti Stephani, & vixisse creditur sæculo quinto. Vide Bochartum in notis ad illa acta conscriptis. Cotovicus in Itinerario *pag.* 284. ubi describit montem Sion, credidit nomen viri fuisse; ita enim habet; Juxta hunc est (locus) alius, ad quem corpus beati Stephani protomartyris delatum & a quodam Caphargamala Honorii principis tempore iterum tumulatum ferunt.

CAPHARJAMA.

כפר ימה Nomen urbis antea dictæ Jabneel in tribu Naphtali *Jos.* 19. 33. Ita scribitur in Gemara Hierosolymitana Megilla *fol.* 70. *col.* 1.

CAPHARLAKITIA.

כפר לקיטיא Legitur Imperator Hadrianus tribus in locis custodes disposuisse הושיב שלש משמורות in Chammatha, in Caphar Lakitia, & in Bethel Judææ. Echa Rabbati, *fol.* 70. 3. חדא בחמתא חדא בכפר לקיטייא וחדא בבית אל דיהוד.

CAPHARNACHUM.

כפר נחום In Midrasch Coheleth *fol.* 89. *col.* 4. ubi narratur eo profectus חנינא בן אחי רבי יהשע Chanina filius fratris R. Josuæ. Et *fol.* 109. *col.* 4. dicitur per *virum bonum* intelligi posse R. Chananiam filium fratris R. Josuæ, & per חוטא *pec-*

peccatorem Eccl. 7. 26. intelligi posse בני כפר נחום *incolas Capharnachum* , pro quibus alii מינים hæreticos substituunt : & ideo , monente glossatore , Capharnaumitæ illic memorantur quod hæreticis opinionibus essent dediti . Hæc videtur esse Capernaum , in qua multi Christo nomen dederant , non tamen omnes : confer Euangelia .

CAPHARNEBORIA.

כפר נבוריא Inde nomen habet Jacob quidam Tyri docens איש כפר נבוריא qui haud rectas opiniones fovebat sed in hæresin inclinabat ריחו נודף לצד מינות uti glossator monet : & in contextu ipso חוטא appellatur cui applicant quidam *Eccles.* 7. 26. Midrasch Coheleth *fol.* 109. & 4. Nescio tamen fueritne intra limites terræ Israeliticæ .

CAPHARNIMRA.

Urbs terræ Israeliticæ incolis admodum referta . Commemoratur in Echa Rabbati *fol.* 75. *col.* 4. שלש מאות חנויות אורגי פרוכות היו בכפר נמרה *Trecentæ domus vel officinæ texentium vela erant in Caphar nimra* . Alibi legitur apud scriptores Hebræos פילניז & פיילרין pro אורגי פרוכות sub quibus vocibus non latet vox *phialarius* , sed *velarius* .

CAPHARNOME.

Κεφαρνώμη . Vicus Galilææ quo Josephus delatus est vulneratus in prælio , non longe a Jordane & Juliade , & inde porro Tarichæas deportatus . Vide eum in vita *pag.* 1029. Estne hæc Capernaum ? Sed Capernaum urbs celebris fuit .

CAPHARORSA.

Urbs Idumææ ad occidentem Jordanis . Καπαρόρσα scribitur apud Ptolemæum ; sed quum prima pars sine ullo dubio sit כפר *Caphar* , hoc loco credidi inserendam illam esse indici reliquorum locorum , quæ a Caphar nominis originem ducunt . Videtur esse Caphararia . Vide hanc vocem .

CAPHARSABA.

In campo ejus Herodes exstruxit oppidum , dictum Antipatrida . Vide Josephum *Ant.* XVI. 9. & XIII. 23. ubi Χαβαρσαβα scribit . Chronicon Paschale ad ann. V. C. 742. hoc refert , sed pro Καφαρσαβα scribit ἔτι καὶ Περσαβῶνν (lege Καπερσαβῶνην) εἰς ὄνομα Ἀντιπάτρου τοῦ πατρός . Nec enim hic , reor , cogitandum est de *Versabino castro* in Palæstina , cujus mentio *l.* XXX. Codd. Theod. de erog. mil. ann. Ea enim Bersabe esse videtur .

CAPHARSALAMA.

Καφαρσάλαμα . Idem locus Καφαρσάραμα in libris Apocryphis dicitur . An est forsitan idem ac villa Caphar Gamala , sita in regione Hierosolymorum , 20. millibus ab urbe , cujus mentio fit in tractatu de reliquiis S. Stephani , qui conscriptus esse dicitur a Luciano presbytero sæculo quinto . Aut forte est Caphar semelia , cujus ibidem fit mentio . Mentio fit loci eodem nomine Capharsalam dicti in *Gem. Hieros. Avoda Zara fol.* 44. *col.* 4. יינה של אונדור למה הוא אסור מפני כפר פגש . ושל בורנתהה מפני בירת סוריקה . של עין כושית מפני כפר שלם *Vinum Ugdor quare probibitum est? Ob Caphar Pegasch. Vinum Buragthæ quare? propter Birat Sorika. Vinum En Cuschith propter Caphar Salam* .

CAPHARSAMAI.

כפר סמיי Urbs terræ Israeliticæ , non longe a Sippori Acconem versus . Mentio fit in *Gemara Hieros. Gittin.* Inde erat Jacobus qui R. Eliezerem Ben Dama a serpente morsum in nomine Jesu , Sospitatoris nostri , sanare voluit , sed non permisit hoc R. Ismael. *Gem. Schabbath. fol.* 14. 3. Ejusdem mentio fit in Midras Coheleth *fol.* 109. 4. ubi איש כפר סאמא appellatur , & dicitur eum per nomen חוטא *peccatoris* intelligi posse *Eccles.* 7. 26. opposite ad virum טוב , scilicet Eliezerem Ben Dama .

CA-

CAPHARSARAMA.

Καφαρσάραμα. Cæsus illic est exercitus Nicanoris. 1. *Macc.* 7. 31. Ipse autem fugit ad urbem Davidis.

CAPHARSCHICHALIN.

כפר שיחלין Oppidum in monte regio ita dictum ab herba qua incolæ ejus multum utebantur: vide supra ad vocem Caphar bisch. In Gem. Gittin. 57. 1. scribitur כפר שיחליים.

CAPHARSEMELIA.

Vici hujus mentio fit in Luciani presbyteri tractatu de inventis reliquiis S. Stephani. Vide Bochartum in notis ad illum tractatum scriptis, quem νοθείας postulat.

CAPHARSECANJA.

כפר סכניא Unde Jacobus quidam, Christianus, denominatur איש כפר סכניא. Midras Coheleth *fol.* 89. *col.* 3.

CAPHARSIGNA.

Meminit hujus loci Misna Menachot VIII. 6. *Unde adducebant vinum? E Kerotim & Tolim. Hæ primas tenent in vino, secundas Beth Riba & Beth Laban in monte,* וכפר סגנה בבקעה *& Caphar Signa in Valle.* Idem locus in codice Kelim *cap.* 4. כפר סיגנא appellatur. Ita legit Aruch adv. כפר & hinc puto nomen habet doctor Misnicus Menachem בן סיגנאי in Eduioth *cap.* 7. *m.* 8.

CAPHARSORECH.

Vicus ad seprentrionem Eleutheropoleos, juxta vicum Saara. Hieronymus ad vocem Sorech. Creditur ita dictus a fluvio שורק ad quem Delila, cujus amore captus fuit Samson, habitavit *Jud.* 16. 4.

CAPHARTANCHUMIN.

Invenio in Midrasch Schir Hasschirin *fol.* 18. *col.* 3. R. Judam aliquid narrare ex ore ר׳ חמא דכפר תנחומין R. Chammæ e Caphar Danchumin.

CAPHARTEBI.

כפר טבי erat במזרח לוד ad ortum Lyddæ. Gem. Roshhaschana *fol.* 13. 2.

CAPHARTERUBA.

כפר טרובא Nomen loci memorati in Echa Rabbati *fol.* 75. 3. Ubi duo fratres illic habitasse dicuntur qui tempore Hadriani Romanis transitum negabant.

CAPHARTOBA.

Καφαρτόβα. Vicus in media Idumæa. Josephus *de bell.* V. 4. Rufinus videtur legisse Καφαρτέφα.

CAPHARTZEMACH.

כפר צמח Vide quæ ex Talmude de hoc loco notavimus supra *lib.* 1. *cap.* XXVI.

CAPHARUTNAI.

כפר עותנאי In Misna Gittin. VII. 7. dicitur esse in via quæ ex Galilæa in Judæam

dæam tendit, & ex iis quæ adjiciuntur liquet in Galilæa fuisse, ita tamen ut in finibus ejus esset. Memoratur & ibidem *cap.* I. *m.* 5.

CAPHETHRAMIS.

Καφεθραμις, oppidum Idumææ superioris. Josephus *bell.* V. 8. Rufinus habet Caphetram, Petrus Apollonius *lib.* III. *de excid. Hieros. pag.* 65. Capharam.

> *Hinc Syriis, illinc Arabum, contermina sylvis*
> *Affaca diripitur, Solymæ quoque proxima Chebron.*
> *Absumit posthæc Capharam Vulcanius ignis.*

CAPITOLIAS.

Ptolemæus tradit urbem Ἱεροσόλυμα eandem esse quæ Καπιτωλιὰς dicitur: sed quum antea inter Hippon & Gadara urbem Capitoliada collocaverit, videtur librariis potius error adscribendus quam Ptolemæo; & scribendum Hierosolyma hanc etiam dici Capitolinam, Καπιτωλίναν, uti Dioni Cassio nuncupatur. Certe diversam esse ab Ælia Capitolina sive Hierosolymis ex nummis liquet, in quibus αὐτόνομος suis legibus utens appellatur: atqui Ælia Capitolina erat colonia Romana quemadmodum & Cæsarea & Sebaste Samariæ, uti Ulpianus eas recenset ipse in Phœnice Tyri natus adeoque non αὐτόνομος sed legibus Romanis utens. Præterea situs ei tributus in itinerario Antonini inter Gadara & Damascum docet eam omnino ab Ælia distinguendam: uti & quod in subscriptionibus Concilii Nicæni, & Chalcedonensis distincte recenseantur Macarius Hierosolymitanus, & Antiochus Capitoliadis, vel Καπετωλιάδος & in Notitiis veteribus Ecclesiasticis.

In tabula veteri Peutingeriana collocatur inter Gadara & Adraa, Adraa autem inter hanc & Bostra. In itinerario Antonini collocatur inter Neue & Gadara, hinc XVI. illinc XXXVI. milliaribus remota. Καπετωλίσσα inter urbes Palæstinæ secundę recensetur in Notitiis veteribus ecclesiasticis.

CARCAA.

קרקעה *Jos.* 15. 3. In finibus australibus Judæ. Vicum fuisse in solitudine vel ad solitudinem docet Eusebius ad vocem Ἀκαρκά. Et ad vocem Καρκὰ, castellum esse Καρκάρια unius diei itinere distans a Petra. Non puto hanc Carcariam esse eandem ac eam de qua *Jud.* 8. 10.

CAREM.

Καρέμ Nomen hoc legitur inter urbes Judæ *Jos.* 15. 60. sed in Græcis codicibus non in Hebræis. Vide quæ notavimus ad vocem Bethlechem. Invenio etiam in versione Græca Γαρὲμ ἀναβάθμων quasi nomen loci proprium pro Hebræis גרם המעלות 2. *Reg.* 9. 13. possetque vox Καρὲμ esse ducta ab Hebræo גרם, expresso Gimel per Cappa, uti κάμηλος a גמל, aliaque. Sed non est illa גרם 2. *Reg.* 9. 13. eadem ac Καρὲμ, memorata in libro Josuę inter urbes Judę.

CARIADA.

Καριάδα. Vicus prope Medabam, decem inde milliaribus versus occasum. Eusebius ad vocem Καριαθέμ.

CARIATHAMAUM.

Patria Jonę Καριαθαμαούμ. Epiphanius de vitis Prophetarum *pag.* 246. eamque dicit esse πλησίον Ἀζώτου πόλεως Ἑλλήνων κατὰ θάλασσαν *prope Azotum urbem Græcorum ad mare*. Al. codd. Καριαθιαρίμ. Est urbs nota Ciriatjearim. Chronicon Pascale *p.* 149. Ἰωνᾶς ἦν ἐκ γῆς Καριαθμαοὺς. Aliis *Gath Hachepher* est patria Jonę. Anonymus auctor de vitis prophetarum editus ab Hœschelio ex codice Augustano habet ἐκ γῆς Καριαθὲμ, πλησίον Ἀζώτου πόλεως Ἑλλήνων κατὰ θάλασσαν. Et ad marginem ex Theophylacto scribitur Καριαθιαρέμ. Nam & apud alios scriptores nomen urbis Cariathjearim ita fere corruptum legitur. Suidas ad vocem Ὀζὰν ex Josepho scribit

ſcribit ἐπὶ τὴν κιβωτὸν ἔκειτο εἰς Καριαθαμὰ, *ad arcam quæ erat in Cariathama*. Manifeſtum eſt hoc nomine deſignari urbem *Cariathjearim*. Et in codicibus editis Joſephi *Antiq. lib.* VII. *cap.* 4. unde ſua Suidas hauſit Καρναθιαρεὶμ legitur.

CARMEL.

כרמל Urbs in tribu Juda in auſtrali parte terræ Iſrael. *Joſ.* 15. 55. in monte ſita. 1. *Sam.* 25. 5. Procopius Gazæus ex Euſebio in Comm. ad 1. *lib. Reg.* Ἐν τῷ Καρμήλῳ. Ἐνταῦθα ȣ τὸ ὄρος εἰρηκέναι φησὶν ὁ Εὐσέβιος, κώμην δέ τινα μέχρι ϗ νῦν ȣ̓́τως ὠνομασμένην, ἐν ᾗ ᾠκηκέναι τὸν Ναβάλ. *In Carmelo. Hic non montem nominari auctor eſt Euſebius ſed vicum quendam uſque in hunc diem ita appellatum in quo habitaverit Nabal*. Legendum itaque in Euſebio non Κεμαλλὰ, ſed Καρμαλλὰ vel Καρμήλια quum Procopius dicat Euſebium ſcribere eſſe vicum ȣ̓́τως [explicat autem vocem Κάρμηλος) appellatum. Si Χεμαλλὰ is vicus appellaretur non poſſet dici ȣ̓́τως ὀνομαζόμενος.

Meminit & Hieronymus, ſed & montem hunc vocat in Comm. ad *Amos* 1. *Carmelus Græce dicitur & Latine, Hebraice autem Chermel & ſunt duo montes qui vocantur hoc nomine. Alter in quo fuit Nabal Carmelius maritus Abigail ad auſtralem plagam. Alter juxta Ptolemaidem quæ prius vocabatur Acho mari imminens.*

Theodoretus *quæſt.* 59. *in* 1. *lib. Reg.* Τὸν μέν τοι Κάρμηλον ἐνταῦθα Εὐσέβιος ὁ Καισαρεὺς ȣ τὸ ὄρος εἴρηκε ἀλλὰ κώμην τινὰ μέχρι τȣ̃ νῦν ȣ̓́τως ὀνομαζομένην νόθοθεν τῆς Ἱερȣσαλὴμ κειμένην, ἐν ᾗ φασὶν ᾠκηκέναι τὸν Ναβάλ. *Carmelum autem Euſebius Cæſareenſis dixit non eſſe montem ſed vicum aliquem uſque in hunc diem ita nuncupatum, ad auſtralem plagam Hieroſolymæ in quo ajunt habitaſſe Nabalem.*

Hæc eſt cujus mentio fit in Notitia dignitatum Imperii: *Equites ſcutarii Illyriciani Chermulæ*. Nam Euſebius in Onomaſtico teſtatur *Romanum præſidium eſſe poſitum eo loco*. Vide eum ad vocem Κάρμηλος.

CARNAIN.

Καρναΐν. Urbs trans Jordanem ſita. Joſephus *Antiq.* XII. 12. Eadem ac Aſteroth Carnain; vide ſupra. Vicus eſt grandis Batanææ, teſte Euſebio in Onom. ſed 1. *Macc.* 5. 26. dicitur eſſe urbs Gileaditidis.

CARNEA.

Eſt vicus Batanææ, qui & Carnaim dicitur. Eſt etiam in finibus Æliæ vicus Carnea nuncupatus. Euſebius ad vocem Καρναείμ. Καρναΐν appellatur & urbs magna Gileaditidis 1. *Macc.* 5. 26. Fugiſſe leguntur ibidem *commate* 43. εἰς τὸ τέμενος ἐν Καρναΐν, quod in Chronico Templi ſecundi *pag.* 86. 2. ſcribitur נמלטו בעשתרות קרנים *fugerunt ad Aſteroth Carnain* licet ex eo ceterum non adeo multa peti poſſint ad illuſtrandas res illorum temporum quia rationes locorum, temporum, & perſonarum præliantium miro modo illic turbatæ ſunt, ſi fidem habemus iis quæ in libris Chaſmonæorum leguntur. Aſteroth a fano Aſtartes dicitur. Κάρνιον appellatur 2. *Macc.* 12. 21.

* CARTA.

קרתה Urbs tribus Zabulon. *Joſ.* 21. 34. Non videtur hæc eſſe *Certa* memorata in itinerario veteri Hieroſolymitano.

* CARTAN.

קרתן Urbs in Nephtali *Joſ.* 21. 32.

CASON.

Εἰς Κασὼν Græci ut nomen loci habent 2. *Sam.* 23. 13. ubi קציר eſt in Hebræo. Κασωφ in cod. MS. Alexandrino. Sunt qui non *meſſem* ſed locum hoc nomine dictum ibi intelligendum putent: ſi loci nomen eſt fuit prope ſpeluncam Adullam.

CASTRA.

קסטרה Loci nomen in Galilæa non longe a חיפה Chepha, vide vocem *Kepha*. Forſitan Latina vox eſt & a Caſtris Romanorum id nomen loco adhæſit. Nam etiam alibi apud Judæos hæc vox appellative uſurpatur uti in Echa Rabbati 79. 2. זה קסטרה של פרסיין *hæc ſunt caſtra Perſarum*. Confer dicenda infra ad vocem *Legio*, quod & nomen urbis fuit non longe hinc.

CATONITH.

קטונית Nomen recentius urbis קטרה Cattath, uti ſcribitur in Gemara Hieroſolymitana Megilla *fol.* 70. *col.* 1. Κατωνάθ etiam reddunt interpretes Græci *Joſ.* 19. 15.

* CATTATH.

Urbs tribus Zebulon. *Joſ.* 19. 15.

KEDASA.

Κεδάσα. Urbs Tyriorum, ſed propinqua Galilææ. Vide *Kedeſch.*

KEDEMOTH.

קדמות Urbs in tribu Ruben. *Joſ.* 13. 18.

KEDESCH.

קדש Urbs in tribu Juda *Joſ.* 15. 23. Vide *Cadeſch* ſupra. Eſt & in Naphtali *Joſ.* 19. 37. & 20. 7. quæ ut ab aliis diſtinguatur קדש נפתלי appellatur & קדש בגליל *Joſ.* 21. 23. Καδὴς ἡ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. 1. *Macc.* 11. 63. Κεδέσις ſuperioris Galilææ Joſepho *Ant.* v. 1. ἡ ἄνω Καιδέτη. *ibid.* Alia eſt, puto Κέδασα τῶν Τυρίων. *bell.* 11. 19. urbs propinqua regioni Tyriorum & Galilææ *Ant.* VIII. 9. Sitam illam eſſe trahit ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἐν ὄρει Νεφθαλείμ Euſebius qui & ad vocem Ἐρεμίνθα [loco prorſus alieno] ejus meminit. Aut dicamus potius librariorum culpa ea verba illic eſſe inſerta. Eſt & urbs hoc nomine in Jiſſaſcar. 1. *Chron.* 6. 72.

KEDRON.

Χεδρών. Rex jubet muniri Kedron quod præſtiturus Cendebæus Jamniam proficiſcitur. Inde haud longe aberat 1. *Macc.* 15. 39. & 16. 9. aliis *Gedor.*

KEILA.

קעילה) Urbs tribus Judæ, *Joſ.* 15. 44. Κίλλα ſcribitur Joſepho, & regio adſita Κιλλάνων χώρα. Euſebius ſcribit villam Κηλὰ ſitam ad ortum Eleutheropolis 8. inde milliaribus. Confer eum quoque ad vocem Ἐχελά, nam tum quæ ad Κηλά, tum quæ ad Ἐχελά leguntur, de eodem loco, Keila קעילה nempe, intelligenda ſunt, quamvis non negem prius membrum Ἐχελά, ἔνθα ἐκρύπτετο Δαβίδ, poſſe de *colle Hachila* accipi, ubi David Keila egreſſus delituit 1. *Sam.* 23. 19.

Meminit Sozomenus *Hiſt.* VII. 29. Τοὔνομα ἦσην Κελὰ ἡ πρὶν Κεΐλα ὀνομαζομένη πόλις, καθ᾽ ἣν ὁ Ἀβακοὺμ εὑρέθη. Καὶ Βηραθσατία χώριον ἀμφὶ δέκα ςάδια τῆς πόλεως, περὶ δὲ τοῦτο ὁ Μιχαίου τάφος ἦν, ὃ μνῆμα πισὸν ἀγνοοῦντες ὅ τι λέγουσιν οἱ ἐπιχώριοι ἐκάλουν, Νεφσαμεεμάνα τῇ πατρίῳ φωνῇ ὀνομάζοντες. *Loci nomen eſt Kela, quæ ante Keila nuncupabatur, ubi repertus eſt Abacuc. Et Berathſatia locus eſt* 10. *ſtadiis ab urbe remotus juxta quem erat ſepulcrum Michæ, quod incolæ patrio ſermone, licet inſcii, appellabant monumentum fidele* נפש נאמן. Nam *verbum Hebraicum* Neemanim, πισοὺς *id eſt fideles ſonat*, ſunt verba Hieronymi ad *Jeſ. cap.* 17. Eſt autem נפשא Νέφσα cippus ſepulcralis. Cornelius a Lapide præfatione in Micham hoc nomen omnium optime ſcripſit *Nephſancemana.*

K E N A T H.

קנת Urbs Menaſſitarum *Num.* 32. 42. Eſt vicus *Arabiæ* Καναθὰ nunc dictus, olim in Menaſſitide nunc Trachonitide ſitus juxta Boſtra, teſte Euſebio. Videtur eſſe Καναθὰ Joſephi, qui eam in Cœleſyria locat *bell.* I. 14. & Κανᾶ vocat *Antiq.* XV. 6.

K E P H A.

Hæc urbs חיפא ſcriptoribus Hebræis dicta, حيفا *Hipha* Arabibus, aliis Epha, Hepha, & Kepha, ſita eſt ad ſinum Ptolemaidis. *Caiphas* appellatur in Notitia veteri Latina quinque Patriarchatuum. Anonymus de locis Hieroſol. ab eruditiſſimo viro Leone Allatio editus meminit loci Caipha ad mare (ſed ibi legendum eſſe reor Ἰάφα pro Καιάφα, nam de Japha ſive Joppe tradunt accolę ibi in mari ſaxa quædam cerni ad quę piſcatus fuerit Petrus] Τὸ δὲ Καιάφα, ὅπȣ ἁλίευεν ὁ Πέτρος, ἀπέχει ἀπὸ τῆς Ἱερȣσαλὴμ μίλιον ά. *Caiapha, ubi Petrus piſcatus erat, abeſt a Jeruſalem milliare unum.* Erratum eſſe in numeris milliarium res ipſa clamat, ubi enim mare in quo Petrus piſcari potuit uno milliari ab urbe Jeruſalem? Quareſmius tamen in elucidatione terrę Sanctæ *lib.* IV. *cap.* I. nec ſe id ſaxum vidiſſe tradit nec illius aliquam in partibus iſtis mentionem fieri audiviſſe. Alii tamen narrant (uti D. de Monconis Itiner. *part.* II.) ſibi id ſaxum in mari non longe a Joppe monſtratum eſſe. Ad rem ipſam quod attinet, facile largior Quareſmio non ſupra hoc ſaxum in mari magno, ſed ad mare Tiberiadis Petrum retia ſua ſiccaſſe quum vocaretur a Chriſto. Non ſinunt de ea re nos dubitare ſcriptores ſacri. Sed error natus mihi videtur ex convenientia inter nomen Petri *Cephas*, & nomina urbium, Καιάφα, Κήφα, & Ἰάφα. Plura de hac urbe notata invenies infra ad vocem *Epha*.

* K E P H A R H A A M M O N A I.

כפר העמוני Urbs Benjamin. *Joſ.* 18. 24.

K E P H I R A.

כפירה Urbs Gibeonitarum, poſtea Benjamin. *Joſ.* 9. 17. & 18. 26. Καφιρὰ in libris Apocryphis. Joſephus incolas vocat Κεφηρῖτας *Antiq.* V. I. Vide ſupra *Beeroth*.

* K E R I O T H.

קריות Urbs in tribu Judæ, *Joſ.* 15. 25. videtur illa cognomen habuiſſe קריות : חצרון vide quæ nos ad vocem *Chatzor*. Hæc tamen non vetant, quominus & ἁπλῶς Κεριὼθ [aut Καριὼθ, uti כפירה Καφιρὰ מגדו Μαγεδδώ. &c. Alpha pro Schevate ſubſtituto) appellari potuerit, uti in Belgio noſtro Haga Comitum etiam Haga non addito τῷ Comitum dici ſolet, Hage, & 's Gravenhage; Sylva Ducis, den Boſch & 's Hertogenboſch. Ab hac urbe Judas videtur dictus Iſcarioth איש, קריות uti Judæi ſolent gentilia formare præpoſito איש, quæ res certa & nota eſt: de qua nos diximus copioſius in diſſertat. miſcellan. *parte* I. Eodem modo Jephtham Joſephus vocat Ἴστοβον i. e. איש טוב oriundus enim erat ex Tob.

K E R O T I M.

קרותים Locus erat, in quo vinum optimum proveniebat. *Menachot.* VIII. 6.

C E R T A.

Nomen mutationis in Itinerario Hieroſolymitano, quæ VIII. millia paſſuum a Cæſarea Palæſtinæ verſus ſeptentrionem aberat. Videtur eadem Cartha dici in Notitia dignitatum Imperii: *Cohors decima Carthaginenſis Carthæ*.

K E S I L.

כסיל Urbs in tribus Judæ parte auſtrali. *Joſ.* 15. 30. Ξὶλ Euſebio. Vide ſupra *pag.* 152.

* KESULLOTH.

כסלות. Urbs tribus Jiſſaſcar, quæ & הכסלות dicitur *Joſ.* 19. 18. Euſebius & Hieronymus eam collocant juxta Tabor in campeſtribus, 8. milliaribus a Diocæſarea ſive Sippori verſus orientem. An eſt Exalus Ἔξαλυς cujus mentio in Concil. Hieroſ.

* KEZIB.

כזיב Urbs in regione tribus Judæ. *Gen.* 38. 5.

CHABOLO.

Χαβωλώ. Vicus in confiniis Ptolemaidis. Joſephus in vita *pag.* 1015. videtur Ζαβυλὼν legendum. Alibi ſc. in vita *pag.* 1016. Χαβαλώ dicitur & Χαβαλὼν *pag. eadem*. Affine nomen eſt *Cabul*, de quo ſupra. Erat hæc urbs vaſtata propter diſcordiam, כבול, Gem. Hieroſ. Taanith. Notum eſt hoc nomen etiam tributum fuiſſe regioni urbium illarum viginti quas Salomo Chiramo Tyriorum Regi deſtinavit 1. *Reg.* 12. 12. illud כבול quaſi כהבול *ſicuti nihil* dictum eſſe Hillerus in Onomaſtico opinatur, id ὀυκ ἀρέσκον lingua Phœnicum notare Joſephus notat *Antiq.* VIII. 2.

* CHADASCHA.

Urbs Judææ, omnium minima quæ in ea regione fuerunt & non plures quam quinquaginta habitacula complexa. Ita memoratur in Eruvin. v. 6. עיר חדשה שביהודה שיש בה נ׳ דיורין *Urbs Chadaſcha Judææ, in qua non niſi* 50. *habitacula ſunt.* Videtur eſſe eadem ac חדשה Chadaſcha, urbs tribus Judæ, memorata *Joſ.* 15. 37. Euſebius ſcribit eſſe vicum ἐγγὺς Ταφνῶν. Hieronymus legit ibi Γυφνῶν, miraturque quum Huſna עפני in Ephraim fuerint locum hunc qui in tribu Juda fuit Guſnis vicinum ſtatui.

* CHADATTA.

חדתה Urbs tribus Judæ, ut quibuſdam placet *Joſ.* 15. 25. vide quæ leguntur ad vocem Chatzor.

CHADIA.

Χαδία. Legitur III. *Ezr.* 5. 38. inter nomina urbium Οἱ Χαδίας. Sed *Neb.* 7. ubi eadem ſeries extat non invenitur & præterea incerta eſt vocis ſcriptio. Οἱ Χαδιασταὶ habent alii codices. Ego puto totum hoc comma loco ſuo motum eſſe, nam poſt *comma* 44. υἱοὶ Ἱερεχῦ debebant ſequi incolæ *Lod*, *Chadid & Ono*, uti liquet ex *Nebem.* 7. Atqui hic omittuntur & videtur illud comma hic inſertum loco non ſuo: detego enim ſigna veræ ſcriptionis in hiſce, ΟΙ ΧΑΔΙΑϹ ΚΑΙ ΑΜΜΙΔΙΟΙ.

CHADID.

חדיד Urbs tribus Benjamin *Ezr.* 2. 33. *Nehem.* 11. 34. Videtur eadem eſſe quæ Ἀδιδὰ & Ἀδδιδὰ Joſepho & ſcriptori librorum Maccabaicorum appellatur, urbs in Sephela ſive regione campeſtri Judæ ſita. Vide vocem *Adida*.

CHALAMIS.

חלמיש Videtur hic locus quippe propinquus urbi Neve collocandus in Palæſtina. Mentio ejus fit in Echa Rabbati *fol.* 72. *col.* 4. צוה ה׳ ליעקוב סביביו צריו כגון חלמיש לנוה קסטרא לחיפה סוסיתא לטבריה יריחו לנוערן לוד לאונו *Juſſit Deus* [*Thren.* 1. 17.] *Jacobum cingi hoſtibus ſuis, uti Chalamis vicina erat Neve, Caſtra Chephæ, Suſitha Tiberiadi, Jericho Noaræ* [ita legendum eſſe docebimus ad vocem *Neara*] *Lod Ono*. Gloſſator notat in Chalamis habitaſſe hoſtes Judæorum, in Neve Judæos: atque ita in reliquis. In Schir Haſſchirim Rabba *fol.* 14. 4. paulo aliter hæc leguntur. כגון חלמיש לנווה יריחו לנוערן סוסיתן לטברי׳ קסטרא לחיפה לוד לאונו & notat ad hæc gloſſator כל אילו שמורת מקומורת ובהם היו דרים רשעי אומות העולם העמון ומואב כדאיתא בפרק עשרה יוחסין ובאיכה רבה בפשוק פרשה ציון בידיה

 ובויקרא

ובויקרא רבא פ׳ כ״ג *omnia hæc ſunt nomina locorum, in quibus* [*ſc. priore loco nominatis*] *habitabant impii ex gentibus, Moabitæ & Ammonitæ, uti eſt in capite, cujus initium* עשרה יוחסין [*in codice* קרושין *cap.* 4.] *& in Echa Rabba* (locus is eſt, quem mox exhibuimus) *ſectione illa quæ initium capit a verbis Thren.* I. 17. Expandat Tzion manus ſuas, *& in Vajikra Rabba Sect.* 23.

* C H A L C H U L.

חלחול Urbs tribus Judæ *Joſ.* 15. 58. Hieronymus ad vocem Elul ſcribit eſſe in regione ad Æliam pertinente villulam nomine Alulam juxta Chebron.

* C H A L I.

חלי Urbs in tribu Aſcher *Joſ.* 19. 25.

C H A M M A T H.

חמת Urbs tribus Nephtali *Joſ.* 19. 35. Creditur multis eſſe Tiberias ab aquis calidis ita dicta, quæ olim & noſtra ætate illic fuerunt. Ante triennium circiter illæ terræ motu deletæ ſunt, uti mihi retulerunt qui illo tempore in oriente iter fecerunt. Vide de iis Golium in notis ad Alfragan. *pag.* 133. ubi obſervat optimas aquarum illarum erumpere ad ortum pagi الحسبية dicti. Memorantur & חמתא loci nomen, in quo uti & in Bethel ac Caphar Lakitia Hadrianus cuſtodes locaverit in Echa Rabbati 70. 3.

C H A M M O N.

חמון Urbs tribus Aſcher. *Joſ.* 19. 28. eodem nomine eſt urbs in Nephthali. I. *Chron.* 6. 76.

C H A M M O T H D O R.

חמת דאר Urbs tribus Nephtali *Joſ.* 21. 32.

* C H A N N A T O N.

חנתון Urbs in finibus Zabulon *Joſ.* 19. 14.

* C H A P H A R A I M.

חפרים Urbs tribus Jiſſaſcar *Joſ.* 19. 19. Vicus erat tempore Euſebii 6. milliaria diſtans ab urbe Legionis verſus ſeptentrionem. Vide eum ad vocem Αἰφραίμ.

C H A P H R A T H A.

Meminit hujus loci Theodoretus in commentario in *Jer.* 31. Καὶ τῆς Ῥαχὴλ ὁ τάφος ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἐςὶ Χαφραθά, τῦ ἐλθεῖν εἰς Ἐφραθά. *Rachelis ſepulcrum eſt in hippodromo Chaphratha, qua venitur in Ephratha*. Et Hieron. quæſt. Hebr. in Geneſin, *Neſcio quid volentes Hippodromum ſeptuaginta interpretes tranſtulerunt, & ſtatim ibi ubi in Hebræo dicitur, & ſepelierunt eam in via Ephratha hæc eſt Bethlehem, rurſum Septuaginta poſuerunt hippodromum, cum utique ſi Chabratha hippodromus eſt, Ephratha hippodromus eſſe non poſſit*. Videlicet *Gen.* 48. 7. legitur בעוד כברת ארץ *exiguum ſpatium terræ adhuc*, quod Rachel moriens aberat ab Ephrata, ubi Alexandrini habent κατὰ τὸν ἱππόδρομον Χαβραθὰ τῆς γῆς. Ex voce כברה natum eſt Χαβραθά, quod etiam *Gen.* 35. 16. poſuerunt uti nomen loci ἔγγισεν εἰς Χαβραθά, & Euſebius inſeruit Onomaſtico locorum notatque Aquilam reddidiſſe καθ' ὁδόν. Vide & quæ habet ad vocem Ἐφραθὰ ubi notat ſepulcrum hoc Rachelis ἐν τῷ καλυμένῳ Ἱπποδρόμῳ diſtare 4. milliaribus a Jeruſalem. Demetrius Polyhiſtor, citatus Euſebio præp. Euang. *lib.* IX. *cap.* 21. etiam hujus loci meminit ἐκεῖθεν δὲ ἐλθεῖν εἰς Χαφραθά. Et Chryſoſtomus in *caput* 2. *Matthæi*. Apud Cyrillum *lib.* VI. *Glaphyrorum in Geneſin pag.* 205. editionis Pariſinæ ann. 1638. etiam legitur ex verſione Alexandrina κατὰ τὸν ἱππόδρομον Χαβραθᾶ τῆς γῆς. Origenes, *Homil.* III. *in diverſos*

verſos Rachelem ſcribit in via quæ dicitur Hippodromi in terra Cabrati introeuntibus Bethleem eſſe ſepultam.

CHARABE.

Χαράβη. Vicus ſuperioris Galilææ a Joſepho munitus. Vide eum in vita *pag.* 1013. Locus huic parallelus *lib.* 11. *de bello cap.* 25. ſuadet hic intelligi eundem locum qui illic Ἀχαβάρων πέτρα dicitur, quare puto hic legendum Ἀχαβάρη. A initiale ex fine vocis præcedentis Ἀμήρυθα peti poteſt.

CHARACMOBA.

Χαρακμῶβα. Urbs Palæſtinæ epiſcopatu inſignis. Vide ſupra *pag.* 212. & Excerpta ex Concilio Hieroſolymitano ſupra 533. Recenſetur inter urbes Arabiæ Petrææ a Ptolemæo, & Palæſtinæ tertiæ in Notitiis veteribus Eccleſiaſticis Παρωχμοῦχου, ſed in aliis rectius Χαραγμοῦχα, quod idem eſt ac *Characmoba*. Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Χαράκμωβα, πόλις τῆς νῦν τρίτης Παλαιστίνης ἣν ἀναγράφει Πτολεμαῖος ἐν γεωγραφικοῖς ἐν πέμπτῳ βιβλίῳ, ἐν τοῖς Ἀραβικοῖς. Ἀξιοπίστος δ' ἀνὴρ περὶ τὰ τοιαῦτα. Σπουδὴν γὰρ ἔθετο ἱστορῆσαι ἀκριβῶς τὰ τῆς Ἀραβίας. Καὶ Μωβουχάραξ φησίν. *Characmoba, urbs tertiæ Palæſtinæ, quam recens & Ptolemæus in Geographicis* lib. 5. *in Arabicis. Fide dignus ille eſt in talibus. Laborem enim poſuit in deſcribenda accurate Arabia. Dicunt & Mobocharax.* Χάραξ pro vallo ſolet accipi proprie, aut ipſis caſtris, quæ vallo cingi ſolebant: ſic legitur apud Dionyſ. Halicarn. *Antiq. lib.* 11. *p.* 105. ponere ἐν τῷ πεδίῳ χάρακα *caſtra in campo & pag.* 111. εἰς τὸν χάρακα τῶν Σαβινῶν προῆλθον, *ad caſtra Sabinorum pervenerunt.*

CHAROD.

חרד Locus erat ād auſtrum collis hammore *Jud.* 7. 1.

CHARRAN.

Meminit Theophilus, Patriarcha Antiochenus, *libro* II. *ad Autolycum*, *pag.* 107. urbis cujuſdam hoc nomine in terra Canaan. Ταῦτα μὲν οὖν ἐγεννήθη ἐν τῇ γῇ Χαλδαίων· ἐν δὲ τῇ γῇ Χανναὰν ἐγένετο πόλις ᾗ ὄνομα Χαῤῥάν. *Illa quidem evenerunt in terra Chaldæorum. In terra autem Canaan urbs fuit, cui nomen Charran.*

CHARRI.

Loci nomen quod in Græca verſione Sacri Codicis legitur 2. *Sam.* 10. 14. Καὶ πάντες ἐν Χαῤῥί. In Hebræo legitur כל הברים *omnes Habberim.* Pro ב legerunt כ, uti clarum eſt.

CHASALUS.

Vicus prope montem Tabor, octo milliaribus a Diocæſarea verſus ortum Euſebius. Hieronymus ita in eo legit: nunc Χεσαλοὺς extat.

CHASBI.

Χασβεί. Locus deſertus tempore Euſebii prope Odollam. Vid. Onomaſticon & confer *Gen.* 38. 5.

CHASLON.

Vicus prægrandis in finibus Æliæ. Euſebius in Onom. ad vocem Χαλασών. Lege cum Hieronymo Χασλών.

CHASPHOMA.

Χάσφωμα. Urbs Gileaditidis capta a Juda Maccabæo. Joſephus *Ant.* XII. 12. Scriptor libri primi Chaſmonæorum *cap.* 5. *c.* 26. pro eo Χασφὼρ habet & *commate* 36. Χασφών. Interpres vulgatus Caſphor. Alii Cheſchbon, quæ notiſſima urbs eſt. Dicitur hæc urbs magna & munita fuiſſe 1. *Macc.* 5. 26.

CHA-

CHATZAR ADDAR.

חצר אדר In confiniis Idumææ . *Num.* 34. 4.

CHATZAR ENAN.

חצר עינן *Num.* 34. 20. Urbs ad feptentrionem terræ Ifraeliticæ . Eufebius fcribit effe ὅριον Δαμασκȣ̃.

*CHATZAR GADDA.

חצר גדה Urbs in tribus Judæ parte auftrali . *Jof.* 15. 27. Alii putant effe duas urbes : fed quum per Vav non feparentur & alia fint urbium nomina compofita ex Chatzar alioque nomine , puto effe unam urbem . Eufebius quidem inter eos eft qui putant duas urbes in hoc nomine latere : nam meminit urbis *Afer* fitæ in tribu Juda , & alibi urbis *Gadda* etiam fitæ in illa tribu . Atqui nufquam in V. T. legitur Afcher & Gadda nifi hic . Ita ille Ἀσὴρ , φυλῆς Ἰȣ́δα · καλεῖται δὲ καὶ νῦν Ἀσὴρ κώμη μεγίστη απιοντων ἀπὸ Ἀζώτȣ εἰς Ἀσκάλωνα. *Afcher , in tribu Juda : appellatur autem & nunc vicus prægrandis pergentibus Afcalonem de Azoto* . Ad hæc notat in commentario Bonfrerius *Nufquam id nomen (Afcher) in Scriptura apparet* . Scilicet non apparet nifi hoc loco & junctum cum *Gadda* . Ita quoque fcribit idem ad Eufebium in voce *Gadda* . *Nulla hujufmodi urbs eo nomine in Scriptura cernitur* , additque *fibi videri Engaddi fignificari , quæ Engadda Jofepho dicitur unde decurtata voce fit Gadda* . Vir clariffimus , Johannes Clericus , putat fcribendum Γαδαδὰ עדעדה memoratam *Jof.* 15. 22. Ego autem exiftimo Γάδδα recte fcriptum effe , & intelligi nomen גדה Γάδδα avulfum a ptæcedenti חצר inprimis quum & præcedens חצר , Ἀσὴρ , diftincte ab Eufebio recenfeatur , & nec hæc nec illa urbs tribus Judę feparatim in facro codice memoretur . Simili plane modo Ἀδὰρ ab Eufebio urbs Ephraim appellatur , quum nulla hoc nomine nota fit , fed id divulfum eft ex *Ataroth Addar* . Sic idem recenfet urbem Βαὰλ , quum fit nomen dimidium urbis Baalmeon.

CHATZAR SCHUAL.

חצר שועל Urbs in parte auftrali tribus Judæ. Jungitur cum Beerfcheba *Jof.* 15. 28. *Neh.* 11, 27.

*CHATZARSUSA.

חצר סוסה Urbs tribus Simeon *Jof.* 19. 5. Vide fnpra *p.* 152. & 153.

*CHATZAR SUSIM.

חצר סוסים Urbs in tribu Simeon 1. *Chron.* 4. 31.

CHATZATZONTAMAR.

חצצן תמר Eft Engedi . 2. *Chron.* 20. 2. Ad hanc vocem notat Eufebius effe quoque Θαμαρὰ vicum diftantem Malathis iter diei inter Chebron & Ailam , ubi & præfidium Romanorum eft . Pro Chatzatzon Tamar *Gen.* 14. 7. Samaritanus Interpres habet בפלוג כדי *in valle Cadi* . Hæc vallem Engaddi videntur indicare.

CHATZOR.

חצור Urbs tribus Nephtali . *Jof.* 11. 1. caput regnorum , *commate* 10. poft Cadefch in Nephtali capta a Tiglathphulefere , 2. *Reg.* 15. 29. Ἄσωρος Jofepho dicitur , qui illam fitam effe fupra Lacum Samochonitin fcribit *lib.* v. *Ant.* 6. Notari meretur , in ferie urbium auftralium tribus Judæ *Jof.* 15. 21. trium חצור mentionem fieri , quas tamen fine ulla diftinctione ita recenfitas fuiffe mihi non perfuadeo. *Commate* 23. legitur *Kedefch* , & חצור & *Jithnan. Comm.* 25. וחצור חדתה *Et Chatzor Chadatta* five *nova* : uti Græci Ἀσὼρ ἡ καινή . Vide Eufebium ad vocem Ἀσώρ . quod enim quidam *Chadatta* urbis fingularis nomen faciant , non placet ; quia requiritur diftin-

diſtinctio hujus Chatzor a præcedenti , & quia חרתה non habet ו præfixum , ſic ut ipſa res ſuadeat illam non ſeparandam a voce præcedenti ſed conjungendam . Tertio mentio fit Chazor hoc modo וקריות חשרין היא חצור . *Et Kerioth Chezron* , *illa* [unde videlicet hoc cognomen חצרון habet urbs *Kerioth*] *eſt* חצור ea ſc. quæ ἁπλῶς חצור dicitur *comm.* 23. Quomodo autem contigerit urbem hanc *Kerioth* dictam eſſe חצרון ab urbe חצרון vel חצור uti explicare ob penuriam veterum monumentorum non poſſumus , ita tamen certiſſimum eſt variis de cauſis unam urbem ab altera cognomen trahere potuiſſe . Hujus *Chatzor novæ* meminit Euſebius his verbis Ἔςι δὲ καὶ εἰς ἔτι νῦν κώμη λεγομένη Ἀσὼρ ἐν ὁρίοις Ἀσκαλῶνος τοῖς εἰς ἀνατολὰς ἡ γέγονε φυλῆς Ἰȣδα. Καὶ οἶδεν ἡ γραφὴ Ἀσὼρ τὴν καινήν . Hieronymus , *eſt & villa uſque hodie Aſor in finibus Aſcalonis contra orientem ejus quæ cecidit in ſortem tribus Juda* , *cujus & Scriptura meninit* , *appellans eam ad diſtinctionem veteris Aſor novam* . Eſt & urbs in Benjamin *Neh.* 11. 33.

* CHATZOR JITNAN.

Joſ. 15. 23. Græci duas has voces pro nomine unius urbis habuerunt . Vide ſupra *pag.* 143. & 144.

CHEBRON.

חברון Urbs olim dicta Kiriatharbe *Gen.* 23. 2. pro quo קרית דגובריא eſt in Targum . Arbe autem fuit pater τȣ Enac , *Joſ.* 15. 13. Quercus Mambre ſunt juxta eam *Gen.* 13. 18. Vallis Chebronis memoratur *Gen.* 37. 14. Urbs illa condita ſeptennii ſpatio ante Tzoan urbem Ægypti , *Num.* 13. 22. data eſt Calebo *Joſ.* 14. 13. ſita fuit in montanis Judæ *Joſ.* 20. 7. Pſcina , ברכה , fuit in Chebron 2. *Sam.* 4. 13. בחברון.

Cyrillus Homilia Paſcali 23. obſervat hoc nomen unionem ſignificare , δηλοῖ τοι γὰρ ἂν ἡ λέξις τὴν ἕνωσιν . Nunc dicitur بيتس حبرون : ita & in Abulfeda legere eſt qui & illic ſepulcrum Abrahami eſſe , Iſaaci , & Jacobi ſcribit . Res nota eſt. Inde & medio ævo *Sanctum Abrahamium* dicta eſt hæc urbs, aut certe ſepulcra urbi vicina . Hieronymus in *comm. ad Matth.* 27. Adami quoque illic ſepulti meminit : *Adam ſepultum juxta Hebron & Arbee in Jeſu Naue volumine legimus* . Confer eundem *in quæſt. Hebr. ad Gen.* 35. ubi eam ſitam in monte ſcribit , & *quæſtion. in libr. Reg. pag.* 31. 1. *Macc.* 5. 56. Χεβρὼν ſcribitur diciturque eſſe ſita in terra auſtrali & a filiis Eſau inhabitata , iis erepta a Juda Maccabæo . Urbs hæc variis nominibus apud Joſephum expreſſa legitur non adeo ipſius quam librariorum culpa, χέβρων *Antiq.* 1. 17. Ἐβρὼν *Antiq.* 1. 17. [ita & ἐν Ἐθνικοῖς Stephani ſcribitur] Χεβρώνια πόλις *Antiquit.* 11. 1. Ναβρὼ *Antiquit.* 1. 9. Saram & Abrahamum ibi ſepultos eſſe tradit *Ant.* 1. 15. urbem eſſe ſeptennio vetuſtiorem quam Tanin Ægypti *Ant.* 1. 9. ſitam eſſe in tribu Judæ & urbem refugii dictam *Ant.* v. 1. Levitis datam *Ant.* v. 2. ad montem ſupra Chebronem ſitum portas Gazæ detuliſſe Samſonem *Ant.* v. 10. Fontem fuiſſe Chebrone , πηγὴν ἐν Χεβρῶνι , ad quem Iſmael inventus eſt *Ant.* x. 10. ſed ſuſpicari licet locum hunc corruptum eſſe & legendum Γαβαῶνι pro Χεβρῶνι , nam ibi id contigiſſe traditur *Jerem.* 41. 12. ad מים רבים אשר בגבעון *aquas multas quæ Gibeone ſunt* . *Antiquit.* XII. 12. ſcribit Idumæos ex illa pulſos ab Juda Maccabæo . Et *lib.* v. *de bell. cap.* 7. Simonem ſine ſanguine ingreſſum Idumæam & urbem Chebronem cepiſſe , eamque eſſe antiquiorem Memphi : ſex ſtadia inde abeſſe terebinthum , quæ a condito mundo illic fuit . Capite ſequenti tradit urbem hanc in tractu montano κατὰ τὴν ὀρεινὴν ſitam , non longe ab Hieroſolymis , captamque a Cereali poſtquam invadens Idumæam ſuperiorem , Caphetram & Capharim cepiſſet . Memoratur etiam eidem χώριον Cananææ non longe a Chebrone , nomine Ὠγύγης δρῦς . *Ant.* 1. 11. Intelligit de *Elon Mamre*?

Quo ſpatio hæc urbs abfuerit Hieroſolymis , Euſebius docet ad vocem Ἀρχὼ , nempe verſus auſtrum diſtabat Hieroſolymis 22. milliaria . Et 20. inde milliaribus verſus auſtrum Berſabe aberat.

Urbem hanc nimis orientem verſus removet Ligtfootus , & qui eum ſecutus eſt hac parte Cellarius , ſcribens *quanquam ultra* 20. *millia in meridiem ab Hieroſolmis recederet* , *ut Hieronymus tradit* , *in orientem tamen ab Hieroſolymorum meridiano ſimul declinabat* , *quia Judæi in Talmud Joma cap.* III. *hal.* 2. *& Maimonides in eum locum referunt* , *miſſum quolibet mane fuiſſe qui ex ſummo templo ortum diei pro ſacrificio offerendo obſervaret* : *cui acclamarint* , *num lux uſque Hebronem ſit* , *hoc*

eſt

eſt , num ita lux fugaverit tenebras ut qui ortum ſpectet , etiam Hebronem videre poſſit ? Paulo ſupra ortum hybernum enim ſita erat . Ego exiſtimo non declinaſſe hanc urbem in orientem a meridiano Hieroſolymorum ſed ad occidentem potius , quia via per eam Gazam tendit , & portæ Gazæ a Samſone delatæ ſunt ad montem qui ſpectabat Cebronem , quodque ita nimis vicina mari mortuo ſtatuitur. Ex formula autem ſpeculatoris matutini clamantis , ut ortum ſolem indicaret , in templo Hieroſolymitano ברקאי עד חברון *coruſcationes uſque ad Chebron* colligi poſſe non videtur urbem hanc ad orientem Hieroſoylmarum fuiſſe . Quid ? quod etiamſi ad oppoſitam cœli plagam , id eſt , occidentem ſita fuiſſet , potuiſſet clamare , *Lucet uſque ad Chebron* , ſi Chebron in altiſſimo monte ſita fuiſſet ; quandoquidem mons iſte & ſuperpoſita urbs ſolis orientis radios, antequam in loca humiliora radii directi incidere poſſint , excepiſſet & exceptos reflexiſſet verſus ſpeculatorem in loco non tam alto conſtitutum . Huc facit quod Juſtinus narrat *l.* XVIII. de ſolis ortu , quem qui occaſum ſpectabat prius detexit quam illi qui oculos habebant converſos in plagam orientalem . Atque ita ſol occidens latera montium orientalium radiis ſuis deſerit , donec , uti apud Statium de ſole legitur, Thebaidos *lib.* VII. 450.

-------- ſol montibus omnis
Erepſit , rebuſque dedit ſopor otia feſſis .

Verum non eſt neceſſe ut hoc dicamus . Credibile eſt reſpexiſſe eos Chebronem non ut ipſum ſolis diſcum in momento ortus ſui illiç conſpicerent ; ſic enim Chebron in regione trans Jordanica deberet collocari , quo nihil eſſe poteſt abſurdius : verum ut ſigno aliquo evidenti indicarent ſacerdotibus lumen Auroręſolis prænuntię diffundi incipere ita ut Chebronem conſpicere poſſent , licet ea urbs non eſſet ſita in ipſa plaga orientali . Quid ? quod ipſum illud עד *uſque ad Chebronem* videatur ſuadere non in plaga directe oppoſita ſpeculatori orientem ſpectanti ſed ad latera potius hunc locum eſſe quęrendum . Accedebat & alia ratio quam ipſi nobis ſuggerunt Talmudici , ob merita Patrum Chebrone ſepultorum illius urbis quam aliarum factam ab iis mentionem fuiſſe .

Inter loca vicina Chebroni celebratur in ſcriptis Chriſtianorum veteris & medii ævi *Terebinthus* . Euſebius terebinthi hujus meminit *l.* V. *demonſtrationis Euangel. c.9.* ὅθεν ἐτέτι καὶ νῦν παρὰ τοῖς πλησιοχώροις , ὡς ἂν θεῖος ὁ τόπος εἰς τιμὴν τῶν αὐτόθι τῷ Ἀβραὰμ ἐπιφανέντων θρησκεύεται, καὶ θεωρεῖταί γε εἰς δεῦρο διαμένουσα ἡ Τερέβινθος *Unde uſque in hunc diem ab iis qui vicini ſunt , hic locus uti ſacer colitur in honorem eorum qui Abraamo apparuerunt , & conſpicitur huc uſque permanens Terebinthus* . Mox oſtendit non Chriſtianos modo ſed Gentes Terebinthum coluiſſe ſcribens Σωτὴρ, ὃν καὶ οἱ ἀγνῶτες σέβουσι , *ſoſpitator , quem etiam inſcii venerantur* , nempe cultum deferentes Chriſto qui hoc loco Abrahamo apparuit . Sozomenus *lib.* II. *cap.* 4. *hiſt.* tradit Terebinthum abeſſe Hieroſolymis ſtadia 250. ab Chebrone 15. Hoc ſpatium convenit cum Hieronymo & aliis qui 2. milliaria inter Chebronem & Terebinthum eſſe ſtatuunt : ſed illud nequaquam : nam Hieronymus 20. tantum milliaria a Terebintho Hieroſolymas uſque numerat . Nota auctorem Itinerarii Hieroſoymitani cum Sozomeno tantum non conſentire . Hieroſolymis enim ad Bethlechem facit milliaria V. inde Bethſuram XIV. inde ad Terebinthum IX. inde Chebronem II. Sic ut XXXI. milliaria fuerint : quod ſpatium mihi nimium videtur , quam ut Chebron poſſit dici eſſe ȣ πόῤῥω Ἱεροσολύμων , uti Joſephus teſtatur . Joſephus hanc terebinthum 6. ſtadiis a Chebrone disjunctam ſcribit , & ab initio mundi illic fuiſſe *de bello* V. 7.

Notanda quoque ſunt quæ de hac terebintho, nata ex baculo angeli qui Abrahamo apparuit , (cui narrationi ſimile eſt quod prope Smyrnam terebinthus ex baculo Polycarpi martyrium ſubituri illic defixo nata dicatur , & de baculo Sanctæ Ethelredæ in terram defixo , unde fraxinus crevit) leguntur apud Euſtathium editum ab Allatio . Ἐν ᾧ τόπῳ ὑπῆρχε καὶ ἡ τερέβινθος, ὑφ' ἧ ἔκρυψεν Ἰακὼβ τȣ Λάβαν τὰ εἴδωλα· ἥτις ἐςὶ καὶ νῦν καὶ εἰς τιμὴν τῶν προγόνων ὑπὸ τῶν πλησιοχόρων θρησκεύεται . ἔςι γὰρ ἄχει τȣ δεῦρο παρὰ τὸν πρεμνὸν αὐτῆς βωμός . ἐφ' ὃν τά τε ὁλοκαυτώματα καὶ τὰς ἑκατόμβας ἀνέφερον · εἶναί τέ φασιν ῥάβδον αὐτὴν ἑνὸς τῶν ἐπιξενωθέντων ἀγγέλων τῷ Ἀβραὰμ , ἥν περ τῷ τόπῳ τότε παρὼν ἐφύτευσεν , ϗ ἐξ αὐτῆς ἡ ἀξιάγαςος αὕτη ἀνεφύη τερέβινθος · ὑφαφθεῖσα γὰρ ὅλη πῦρ γίνεται ϗ νομίζεται πᾶσιν εἰς κόνιν ἐκ τῆς φλογὸς ἀναλύεσθαι κατασβεσθεῖσα μέν τοι ἀςινὴς ὅλη ϗ ἀκέραιος δείκνυται . *Eo loci ſtabat Terebinthus ſub qua Laban ſimulacra Jacobi occultavit . Ea perſeverat & in majorem honorem a vicinis accolis præcipuo honore colitur . Ad ejus enim ſtipitem in hodiernum uſquem diem altare erectum eſt ad quod holocauſta & hecatombas obtulerunt . Baculum autem unius ex angelis ab Abrahamo hoſpitio exceptis eum eſſe dicunt , quem tunc ibi plantans terræ*

ræ inflixit ex quo mira illa Terebinthus nata est. Succenso enim igne tota flammis ardet & jam jam in cineres vertenda ex flammæ magnitudine apparet. Igne vero sopito pura omnino & incorrupta demonstratur. His si addamus ea quæ ex Julio Africano Georgius Syncellus tradit *pag.* 107. apparebit confudisse quosdam Elon more prope Sichem & Elon Mamre prope Chebron. Hæc illa sunt Ἰακὼβ ἀπαρεσθεὶς τοῖς ὑπὸ Συμεὼν καὶ Λευὶ πραχθεῖσιν ἐν Σικίμοις διὰ τὴν τῆς ἀδελφῆς φθορὰν εἰς τοὺς ἐπιχωρίους θάψας ἐν Σικίμοις οὓς ἐφέρετο θεοὺς παρὰ τὴν πέτραν ὑπὸ τὴν θαυμασίαν τερέβινθον ὅτις μέχει νῦν εἰς τιμὴν τῶν πατριαρχῶν ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων τιμᾶται.. * μετῆρεν εἰς Βεθὴλ, ταύτης παρὰ τὸ πρέμνον βωμὸς ἦν ὥς φησὶν ὁ Ἀφρικανὸς, τῆς τερεβίνθου, ἐφ' ὃν τὰς ἐκτενὰς ἀνέφερον ἐν ταῖς πανηγύρεσι τῆς χώρας ἔνοικοι, ἡ δ' οὐ κατεκαίετο δοκοῦσα πιμπρᾶσθαι. Παρὰ ταύτην ὁ τάφος Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαάκ. Φασὶν δέ τινες ῥάβδον εἶναι τινὸς τῶν ἐπιξενωθέντων ἀγγέλων τῷ Ἀβραὰμ φυτευθεῖσαν αὐτόθι *Tristatus Jacob de cæde Sichemitarum a Simeone & Levi sororis Dinæ stuprum ulturis perpetrata, sepeliens Deos quos secum habebat ad petram sub mirabili terebintho quæ usque in hunc diem ab vicinis honoratur ad venerationem Patriarcharum; inde migravit in Bethel. Ante terebinthi illius stipitem erat exstructum altare, uti Africanus scribit, ad quas preces celebrioribus festis illius regionis incolæ fundere solent. Terebinthus ipsa, licet videatur ardere, non comburitur. Ad illam Abrahami & Isaaci sepulcra sunt. Dicunt autem quidam baculum esse unius ex angelis, Abrahami hospitibus, eo loco plantatum.*

Meminit hujus terebinthi etiam Socrates *Hist.* I. 18. Μίαν μὲν ἐν τῇ καλουμένῃ Δρυῒ τῇ Μαμβρῇ ὑφ' ἣν τοὺς ἀγγέλους ἐξενίσθαι πρὸς τὸν Ἀβραὰμ οἱ ἱεροὶ λόγοι μηνύουσι, κατεσκεύαζε. Μαθὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς βωμοὺς ὑπὸ τῇ δρυῒ ἱδρῦσθαι καὶ θυσίας Ἑλληνικὰς τελεῖσθαι ἐπ' αὐτῷ μέμφεται μὲν δι' ἐπιστολῆς Εὐσεβίῳ τῷ τῆς Καισαρείας ἐπισκόπῳ· κελεύει δὲ τοὺς μὲν βωμοὺς ἀνατραπῆναι πρὸς δὲ τὴν δρῦν κατασκευασθῆναι οἶκον εὐκτήριον. *Unam quidem Ecclesiam (Constantinus) ad quercum Mambre exstruxit, sub qua Angelos hospitio exceptos ab Abrahamo sacer codex testatur. Edoctus enim Imperator aras sub quercu positas esse, & gentium ritu sacrificia illic fieri, Eusebium Cæsareæ episcopum per literas reprehendit, aramque ipsam disturbari jussit & juxta quercum oratorium exstrui.* Exemplum harum literarum extat apud Eusebium *lib.* III. *cap.* 52. de vita Constantini.

Sozomenus *Hist.* II. 4. ubi de hac terebintho agit *lib.* II. *historiarum*, *capite* 4. etiam narrat mercatum illic quotannis institui solitum. Meminit ejus Sanutus in secretis fidelium Crucis *pag.* 248. his verbis, *ibi ilex quæ usque ad tempora Theodosii Imperatoris permansit, teste Jeronymo & suum esse dilatavit & ex illa hæc fuisse perhibetur quæ in præsenti ab illic præsentibus videtur & cara tenetur quæ licet arida medicinalis tamen probatur: si enim equitans de ea secum portaverit, animal suum non infunditur.*

Huc etiam faciunt Eusebii & Hieronymi quæ leguntur in Onomastico ad vocem Ἀρβὼ Ἄυτη ἐστὶ Χεβρὼμ .... ἡ δρῦς Ἀβραὰμ καὶ τὸ μνῆμα αὐτόθι θεωρεῖται καὶ θρησκεύεται ἐπιφανῶς πρὸς τῶν ἐχθρῶν [forte legendum ἐγχωρίων. Citatur tamen ita quoque hic locus apud Damascenum *lib.* III. *de imagin.* aut ἐθνῶν, uti Eusebius scribit ad vocem Δρυσμαβρῆ] ἡ τερέβινθος. Hieronymus. *Arboc.... Hæc est autem eadem Chebron ..... & quercus Abraam, quæ & Mamre usque ad Constantii Regis imperium* (quam ætatem infantiæ suæ vocat ad vocem *Drys*, quod nomen huic loco datur. Erat etiam suburbium Chalcedonis Δρῦς dictum. Socrates *Hist.* VI. 15. ἐν προαστείῳ Χαλκηδόνος, ᾧ ἐπώνυμον Δρῦς. & *cap.* 17. Ἐν μαρτυρείῳ τῷ ἐν τῇ δρυῒ κηδευθεὶς, *in Basilica quæ est ad Quercum*, ἐν τῇ Græca dicunt *in Quercu*) *monstrabatur & mausoleum ejus in præsentiarum cernitur. Quumque a nostris jam ibidem ecclesia ædificata sit a cunctis in circuitu gentibus terebinthi locus superstitiose colitur.* Nota in transitu postea etiam aliquos Christianos superstitiose arbores coluisse quorum meminit Gregorius Papa *l.* VII. *Epist.* 20. Eusebius etiam *de vita Constantini Magni l.* III. *c.* 53. narrat idola & aras illic a Gentibus collocata, quæ Constantinus amoveri jusserit. Quum tamen non a solis Gentibus & Judæis verum etiam a Christianis culta fuerit terebinthus, suspicatus sum modo in Eusebii Onomastico legendum ἐγχωρίων vel ἐπιχωρίων, quod facile in ἐχθρῶν mutari potuit. Confirmat me quod & Hieronymus ita legisse visus sit, reddens *a cunctis in circuitu gentibus*, quæ ἐγχωρίων vel ἐπιχωρίων non ἐχθρῶν est interpretatio. Præterea ἐχθροὺς inimicos ἁπλῶς pro gentibus accipere non videtur congruum, nec ita solet Eusebius: dixisset ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, uti ad vocem Ἑρμὼν & Δρῦς, vel adjecisset nominis fideique Christianorum hostes illos fuisse.

Ceterum dierum festorum hic quotannis actorum meminit Hieronymus in Comm. ad Jerem. *c.* 11. *Alii vero, quod ultima captivitate sub Hadriano, quando & urbs Jerusalem subversa est, innumerabilis populus diversæ ætatis & utriusque sexus in*

 mer-

mercato Terebinthi venundatus sit . Festum hoc *mercatum* vocat , uti vere erat , nam Sozomenus *loc. cit.* etiam scribit omnes vicinos populos eo confluere ἐμπορείας ἕνεκα , πωλήσοντας καὶ ἀγοράσοντας , *mercaturæ faciendæ gratia* , *utque emant & vendant* . Simile quid supra observavimus fieri consuevisse circa lacum Phialam . مبدان id vocant Arabes . Hieron. ad *cap.* XI. *Zachar* . *Legamus veteres historias & traditiones plangentium Judæorum , quod in tabernaculo Abrahæ ubi nunc per annos singulos mercatus celeberrimus exercetur , post ultimam eversionem quam sustinuerunt ab Adriano , multa hominum millia venundata sint & quæ vendi non potuerint translata in Ægyptum , tam naufragio & fame quam gentium cæde truncata* .

Commemorat quoque Chronicon Paschale *p.* 253. ad ann. Christi 119. Ἦλθεν Ἀδριανὸς εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἔλαβε τοὺς Ἰουδαίους αἰχμαλώτους καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν λεγομένην Τερέβινθον προέβινθον προέστησεν πανήγυριν καὶ πέπρακεν αὐτοὺς εἰς ταγὴν ἵππου ἕκαστον , καὶ τοὺς ὑπολειφθέντας ἔλαβεν εἰς Γάζαν καὶ ἐκεῖ ἔστησεν πανήγυριν καὶ ἐπώλησεν αὐτοὺς καὶ ἕως τοῦ νῦν ἡ πανήγυρις ἐκείνη λέγεται Ἀδριανή . *Hadrianus Hierosoymas profectus est & Judæos captivos Terebinthum* , *locum* (non *urbem* , uti Latinus interpres) *ita nuncupatum duxit ibique institutis nundinis singulos vendidit ad equi commeatum æstimatos : reliquos Gazam abduxit* , *ibique constitutis nundinis eos vendidit* , *quæ nundinæ ad hunc usque diem Hadrianæ appellantur* . Michael Glycas *annal. part.* III. *pag.* 240. scribit Judæos quatuor tunc uno modio hordei venditos fuisse τέσσαρας Ἰουδαίους ἑνὶ μοδίῳ τῆς κριθῆς . Confer *Matth.* 27. 9. & 25.

Meminit etiam inter loca vicina Chebroni pineti cujusdam Adamnanus *lib.* II. de locis Sanctis . *Egredientibus de Chebron in campi latitudine sita ad aquilonalem plagam haud procul a margine viæ ad sinistram occurrit pinosus non grandis mons tribus millibus a Chebron distans , a cujus pineto pinea ad Hierosolymam usque in camelis vehuntur ligna ad focos nutriendos . In camelis , inquam , nam in omni Judæa , ut Arculfus refert , plaustra vel etiam currus raro reperiri possunt* .

CHELAM.

חלאם חילם In regione trans Jordanem , ubi David cum Syris conflixit 2. *Sam.* 10. 16.

* CHELBA.

חלבה Urbs in tribu Ascher *Jud.* 1. 31.

CHELCATH.

חלקת Urbs in Ascher *Jos.* 21. 31.

* CHELCATH HATTZURIM.

חלקת הצורים Prope Gibeon 2. *Sam.* 2. 16.

* CHELEPH.

חלף Urbs in Nephtali . *Jos.* 19. 33. Quidam nomen ejus integrum esse מחלף (uti illic legitur) putant . Ita interpretes Alexandrini Μαλὲφ & Eusebius in Onomastico Μεθλὲμ, ὅριον Νεφθαλείμ . Hieronymus *Meeleb terminus Nephthalim* . Cum his facere videtur Gemara Hierosolymitana , codice Megilla [quamvis & ita possit intelligi ut מ sit præfixum) *fol.* 70. *col.* I. ubi nomina prisca urbium quarundam explicantur per recentiora .

Ex *Jos.* 19. 33.

חלף per מחלף
איילין per מאילון
אנגייא דקדש per בצעננים
דמין per אדמי
ציידתא per הנקב
כפר ימה per יבנאל
לקים per לקום

Hæc ex *Jos.* 19. 15.

קטונית per קטת
מהלול per נהלל
סימונייה per שמרון
חירייה per יראלה
בית לחם צרייה per בית לחם

Ex *Jos.* 19. 35. hæc

כפר חיטייא per הצידים
דסמיכה לה est vicina ei צר
חמותה per חמת
טיבריא per רקת
גיניסר per כנרת

CHELLUS.

Χελλὺς. Jungitur cum Betane & Cades in finibus auſtralibus terræ Iſraeliticæ *Judith.* 1. 8. Forte locus eſt qui *Allus* dicitur ab Hieronymo, *Allus regio Idumæorum quæ nunc Gabalene dicitur vicina Petræ civitatis.* Euſebius habet Ἀ'λλοὺ. Cades autem, quacum in contextu citato Judithæ proxime jungitur Chellus, ab Hieronymo quoque dicitur eſſe in deſerto quod (ita legendum eſſe docent Euſebiana) conjungitur civitati Petræ in Arabia. Fuerunt itaque Cades & Allus loca vicina. Eadem Eluſa quoque fuiſſe dicta videtur, quæ *Chalutza* חלוצה in ſacris literis. Atque ita Χελλὺς proxime exprimit τὸ חלוצה.

CHEPHA.

חיפה Memoratur in Midraſch Schir Haſſchirim ad *cap.* 2. *comm.* 2. Idem & in Gem. Kidduſchin *c.* 4. Vajicra rabba *Sect.* 23. & in Midraſch Echa, ad *cap.* 17. id eſt *fol.* 72. *col.* 4. editionis Theſſalonicenſis anni 1594. ubi commentator notat בחלמיש היו יושבים צוררי ישראל *In Chalamis habitabant hoſtes Iſraelis:* adeoque Chephæ incolæ erant Judæi. Eſt ܚܝܦܐ *Epha*, ἠφὰ ad Carmelum, vide ſupra quæ notavimus ad vocem *Kepha*, & *Chalamis*.

CHEPHAR.

Non longe aberat hic locus ab urbe Sippori. Liquet ex Gemara Hieroſolymitana Scheviith *fol.* 36. *columna* 3. תני תלמיד שהורה הלכה לפני רבו חייב מיתה . תני בשם רבי ליעזר לא מתו נדב ואביהוא אלא שהורו בפני משה רבן . מעשה בתלמיד אחד שהורה לפני ר׳ ליעזר רבו אמר לאימא שלום אשתו אינו יוצא שבתו ולא יצא שבתו עד שמתי אמרו לו תלמידיו רבי נביא אתה . אמר להן לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך אני מקובל שכל תלמיד המורה הלכה בפנירבו חייב מיתה . תני אסור לתלמיד להורות הלכה בפני רבו עד שיהא רחוק ממנו שנים עשר מיל כמחנה ישראל . ומה טעם ויחנו על הירדן מבית הישימות עד אבל השיטין וכמה הן שנים עשר מיל . כהדא רבי תנחום בר חייה הוה בחפר והוון שאלין ליה והוא מורה . אמרין ליה ולא כן אילפן רבי שאסור לתלמיד להורות הלכת לפני רבו עד שיהא רחוק ממנו שנים עשר מיל כמחנה ישראל· והא ר׳ מנא יתיב בציפורין . *Traditum eſt. Diſcipulus qui docet conſtitutionem aliquam præſente magiſtro ſuo, meretur mortem. Nomine R. Eliezeris tradunt, non fuiſſe mortuos Nadabum & Abihu niſi propterea quod coram Moſe docere auſi ſunt. Hiſtoria etiam narratur de eodem R. Eliezere illum conſpecto diſcipulo ſuo docente coram ſe, magiſtro ſuo, dixiſſe uxori ſuæ Immæ Schallum hominem illum non ultra hebdomadem victurum. Et ita re vera contigit. Dixerunt itaque diſcipuli ejus, profecto tu propheta es [quod id prædixeris] nequaquam, inquit propheta ſum aut prophetæ filius, ſed id hauſi a majoribus, non licere diſcipulo docere, niſi 12. milliaribus remotus ſit a præceptore, uti ſe habuit res cum ſpatio exercitus Iſraelitici, de quo legitur caſtra metatos illos fuiſſe a Beth Jeſchimoth ad Abelſchittim, id eſt 12. milliaria. Aliquando R. Tanchum filius Chajæ erat in Chephar, & rogatus ibi docuit. Dixerunt ei. An non edocti ſumus a Rabbi, interdictum eſſe diſcipulo docere* הלכה, *niſi 12. milliaria abſit a præceptore, quod ſpatium exercitus Iſraelitici fuit, & tamen tu hic doces, quum R. Mena (præceptor tuus) ſit in urbe Zippori?*

CHEPHER.

חפר Soco & tota terra Chepher 1. *Reg.* 4. 10. eſt & חיפר loci nomen non longe a קסטרא, nam in Vajikra Rabba & in Midras Schirhas. *cap.* 2. vicinus dicitur ei fuiſſe [alibi חיפרה ſcribitur, & Chephar uti mox vidimus) ultra XII. milliaria aberat a Tzippori. An huc Gath Hachepher pertinet?

CHERIA.

חירייה Nomen recentius urbis יראלה memoratæ *Joſ.* 19. 15. ita legitur in Gemara Hieroſolymitana codicis Megilla *fol.* 70. *col.* 1.

CHESCHBON.

חשנון Græcis, Ἐσσεβὼν Joſepho *Ant.* XIII. 23. unde eidem *Ant.* XII. 5. Ἐσσεβωνῖτις, & Ἐσσεβὼν *Judith.* 5. 13. Χασφὼν, Χασκὼρ &c. 1. *Macc.* 5. 26. 36. Interpretatur Eſebon cogitatio & ideo Jeremias alludens ad nomen contra Eſebon ait (*c.* 45.) cogitaverunt mala, ſcribit Hieron. ad *c.* 15. Jeſaiæ. Idem in Comment. ad Eccleſ. *Vocem appellativam* Eſebon *omnes voce conſona* λογισμοὺς *tranſtulerunt*. Heſychius Ἐσεβὼν διαλογισμὸς καὶ ποταμὸς [forte l. πόλις] Μωαβιτικῆς. Χωρία ἄκαρπα. Urbs fuit Sichonis Regis Amoritarum *Num.* 32. 37. Moabitis videtur adſcribi *Jer.* 48. 2. & Joſephus quoque dicit eſſe urbem Moabiticam. Videlicet poſtquam X. tribus abductæ ſunt in Aſſyriam videntur Moabitæ illas urbes quæ ante ab Amorrhæis iis ereptæ ſunt deinde ab Iſraelitis poſſeſſæ, occupaſſe denuo, uti præter Chesbon Medabam, Jaſa, Jazer, Dibon &c. A Cheſchbon uſque ad Ramath Hammizpe ſe extendit regio Gad *Joſ.* 13. 26. Ipſa Cheſchbon data fuit tribui Ruben, *Joſ.* 13. 17. legitur tamen Cheſchbon urbs data Levitis e tribu Gad. *Joſ.* 21. 37. & 2. *Chron.* 6. 80. Vide ſupra *pag.* 582. Plinius *lib.* V. *cap.* 11. meminit Arabum Esbonitarum: non dubito quin ab hac urbe dicti ſint. Πόλις Ἐσβοῦντων in Concilio Chalcedonenſi appellatur: uti Ἀμαθοῦντων, Ιεριχοῦντων &c. Sita fuit in montibus qui contra Hiericho erant 20. a Jordane millibus diſtans. Euſebius in Onom.

* CHESCHMON.

חשמון Urbs Judæ in regione auſtrali. *Jud.* 15. 27.

CHETZRON.

חרצון Urbs in limitibus tribus Judæ *Joſ.* 15. 3. Vide quæ ſupra ſcripſimus *pag.* 710.

* CHILEN.

חילן Urbs Judæ 1. *Chron.* 6. 58.

CHILZON.

חלזון Nomen urbis ad litus maris magni, a qua uſque ad Scalam Tyriorum eſt piſcatio purpuræ. Gem. Schabbath. 26. 1. Probabile eſt eandem eſſe urbem quæ Πορφυρέων a purpura dicta eſt ad radices Carmeli.

CHOBA.

Χωβά. Et Χωβαὶ *Judith.* 15. 3. 4. ubi uſque ad Χωβὰ cæſi leguntur Aſſyrii a Judæis. Judæi mittunt ad Jericho, Choba &c. *Judith.* 4. 4. Interpres Latinus habet Mecholam. Eſtne illud *Coabis*, quod in tabula Peutingeriana legitur prope Jerichuntem?

* CHODSCHI.

חדשי Venerunt in Gilead & campeſtria Chodſchi 2. *Sam.* 24. 9.

C H O L O N.

חלן Urbs in montanis Judæ. *Jos.* 15. 51.

* C H O R E M.

חרם Urbs tribus Nephthali. *Jos.* 19. 38. Judæi orientales in suis codicibus habent חרום Charum.

C H O R M A.

חרמה Nomen urbis in tribu Simeon. *Jos.* 15. 30. Est & nomen loci, quo usque Amalekitæ Israelitas persecuti sunt: aut forte est idem locus. Legitur & nomen hujus loci, quum regem Arad habitantem in plaga meridiali devicit populus Israeliticus, *Num.* 21. 3. Videtur illa victoria contigisse quum duce Josua & trajecto Jordane triumpharunt de rege Arad *Jos.* 12. 14. illic per πρόληψιν narrata. Cur enim ex terra exiissent, in qua jam triumphabant?

C H O R O N.

Unde Saneballet Choronita. Bartoloccius *tom.* II. *pag.* 376. *Bibliothecæ Rabbinicæ* putat in vicinia montis Garizin fuisse.

C H O R A Z I N.

Χοραζὶν & Χωραζὶν dicitur. Urbs videtur non longe abfuisse a Bethsaida, *Matth.* 11. 21. *Luc.* 10. 13. Oppidum fuit Galilææ in secundo lapide a Capernaum. Ita Hieronymus. Sed in Eusebio legitur ιβ 12. quod mendum esse videtur si attendamus ad longitudinem maris ad quod situm fuit, teste Hieronymo. Mare enim Genesareth vix ultra 12. milliaria protenditur, ut quidam; ut alii, 17. Et tunc a Taricheis aut Tiberiade fuisset descripta distantia. Hieronymus autem in Jesajam *pag.* 83. scribit *in litore maris Genesareth sita fuisse Capharnaum, Tiberiada, Bethsaida, & Chorozain.* Henr. Ernstius observationum variarum, ann. 1636. Amstelodami editarum *lib.* 11. *c.* 6. existimat hoc esse nomen regionis Χώρα Ζὶν, ita dictæ adjecto Χώρα ut a solitudine Sin distinguatur quando & apud Origenem in Exodum & in Philocalia divisæ leguntur hæ voces. Sed videtur pro nomine urbis potius habendum quia *Matth.* 11. 20. dicitur, tunc cœpit Jesus increpare urbes τὰς πόλεις & mox sequitur, Væ tibi Χοραζὶν, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone patrata hæc fuissent &c. Liquet, opinor, urbium nomina hæc esse, quum & Tyro & Sidoni urbibus opponantur Chorasin & Bethsaida. Præterea ex N. T. anno 1707. Oxonii edito liquet in nullo codice MS. legi divisas voces Χώρα ζὶν, sed potius Χοραζαὶν, Χοραζαὶμ, Χοραζεὶν forma numeri pluralis dualisve, quod nos ducit ad חרשין, *saltus, sylvas*, vel ad כרזין, qui locus in *Menachoth fol.* 85. 1. a tritico commendatur חיטי כרזים. Nota כורזין scribi in Evangelio illo Hebræo Matthæi quod a Tilio Parisiis anno 1555. editum est, pro eo quod Χοραζὶν in Matthæo Græco legitur. Sed quia non puto illud Evangelium Hebræum a Matthæo scriptum esse, casui potius assigno, quam consilio aut peritiæ scriptoris quod Χωραζὶν reddiderit per כורזין. At nil vetat credere כרזין esse veram scriptionem nominis Χωραζὶν. Auctor Lexici Aruch ad vocem כרזים laudat verba Gemaræ mox citata ubi junguntur חיטי כרזים וכפר אחים & dicit מקומות הן esse nomina locorum.

C H O S A.

חסה Urbs in confiniis Ascher. *Jos.* 19. 29.

C H U C C O C.

חקק Urbs tribus Nephthali. *Jos.* 19. 34.

* CHUM-

* CHUMTA.

חמטה Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 54. Ἐυμὰ vel Ἀμματὰ Grecis. Nomen hoc satis accedit ad Κιμὰθ quam urbem Greci recensent 1. *Sam.* 30. 29.

KIBTZAIM.

קבצים Urbs tribus Ephraim. *Jos.* 21. 22.

KILLA.

Κιλλά. Josephus *Antiq.* VI. 14. Est urbs quæ 1. *Sam.* 23. 2. Kehila appellatur. Hinc Κιλλάνων χώρα in quam Palæstini irruperunt *ibid.*

KIMATH.

Κιμὰθ. Urbs in codicibus Græcis 1. *Sam.* 30. 29. ubi pro nominibus urbium quæ in Hebræo contextu recensentur ea substituuntur quæ vide ad vocem *Atach.* Inter hæc sunt quatuor, quorum nec vola nec vestigium in codice Hebræo cernitur, Γὲθ, Κιμὰθ, Σαφὲκ, & Θημὰθ.

KIMHAM.

כמוהם *Jerem.* 41. 17. prope Bethlehem, uti ibidem dicitur. Eusebius, Χαμωὰμ (legisse videtur illud Vav quod tamen uti scribitur in contextu Hebræo legi nequit utpote fulcro destitutum) κώμη πρὸς Βηθλεέμ.

* KINA.

קינה Urbs in regione australi tribus Judæ. *Jos.* 15. 22.

KINNERETH.

כנרת Urbs in tribu Nephthali. *Jos.* 19. 35. & כנרות *Jos.* 11. 2. ad cujus austrum erat planities *Jos.* 11. 2. & 12. 3. se extendens usque ad mare mortuum *Deut.* 4. 49. hoc est μέγα Πεδίον Josephi. Num sit Tiberias, vide supra, *pag.* 161.

KIRAMA.

Κιραμά. Urbis nomen sed corruptum III. *Ezr.* 5. 39. Est urbs Harama חרמה uti liquet ex *Nehem.* 7. 30.

* KIRJATH.

קרית Urbs tribus Benjamin. *Jos.* 18. 28. Fuisse urbem sub metropoli Gaba scribit Eusebius, quia proxime præcedit vox Gaba. De voce Kirjath hæc habet Hieronymus ad *Jos.* 29. Πολίχνιν *hoc est oppidulum sive viculum in Hebræo legunt Cariath, quod proprie villam significat & lingua Syra dicitur Cartha, unde & villa sylvarum Cariathjarim.* Et mox: *Pro civitate Cariath scribitur id est villa, quam nos, ut translationem Aquilæ exprimamus ad verbum, civitatulam possumus dicere.*

KIRJATHAIM.

קריתים Urbs tribus Ruben. *Num.* 32. 37. *Jos.* 13. 19. postea a Moabitis occupata nam inter urbes Moabiticas recensetur *Ezech.* 25. 9. ubi quidem כתיב est קריתמה sed legendum esse קריתימה docet marginale קרי. Eusebius tradit suo tempore Καριάδα appellatam, 10. mill. Medaba distantem contra occidentem prope τὸν Βάεμ.

KIRJATHARBA.

קרית ארבע Postea Chebron dicta, *Gen.* 23. 2. sita in montanis Judæ *Jos.* 20. 7. scribi-

scribitur & קרית הארבע *Neh.* 11. 25. Nota illud ה quibus de nominibus propriis hominum (est autem ארבע nomen hominis loco, quicquid Judæi videantur id pro *quatuor* accipere, ut allegoriis suis & quatuor Patriarcharum sepulcris locum faciant) non solet præfigi. Sed dicendum est, non esse demonstrativum aut היריעה sed aliud quod formaverit ipsum nomen viri, & aliquando abjectum fuerit mollioris pronuntiationis gratia: sic ut vir הארבע & ארבע dici potuerit.

KIRIATHARIM.

קרית ערים, *Ezr.* 2. 25. eadem quæ Kirjathjearim, uti liquet si conferas *Nehem.* 7. 29.

KIRJATHBAAL.

קרית בעל, Eadem ac Kirjathjearim, uti liquet ex *Jos.* 15. 60.

KIRJATHJEARIM.

קרית יערים, Urbs in tribu Juda, *Jud.* 18. 12. alias Baala. 1. *Chr.* 13. 6. & Kirjathbaal. *Jos.* 18. 14. Vicina Bethschemes 1. *Sam.* 6. 21. Erat euntibus ab Ælia Diospolin in nono milliario teste Eusebio. Καριαθιάριος dicitur in Libris Apocryphis. Καριαθιαρείμ Josepho *Ant.* VI. 2. ubi vicinam esse Bathsames scribit. Apud eundem *Ant.* V. 1. incolæ hujus urbis Καθιερεμῖται dicuntur. Transpositæ sunt literæ. Legendum Καριεθιερεμῖται.

Kirjathjearim erat in limite occidentali tribus Benjamin. Limes enim ejus borealis a Jordane deducitur non ad mare ipsum sed לפאת הים *ad oram maritimam*, tendens ad Kiriatjearim. Et inde a fine regionis Kiriathjearim tendit versus ortum & Jardenem, qui limes est australis. Ea verba quæ *Jos.* 18. 15. leguntur ויצא הגבול ימה *& tendit terminus versus mare*, quæ multorum ingenia exercuerunt, puto non ita esse accipienda, ac si versus mare limes hic excurrisset, sed quod describatur, unde initium limitis australis duci debeat, nempe ab extremitate Kiriathjearim, quæ quum æque ab ortu ac occasu aut qualibet cœli plaga concipi posset, hic dicitur illum exire a latere Kiriathjearim, quod est ימה versus mare sive occidentem. Alii dicunt ימה esse *a mari*. Sed quidni מים dixisset scriptor sacer, imprimis cum toties voce ימה pro *versus mare* utatur.

* KIRJATHSANNA.

קרית סנה, Urbs Judæ in regione montana alio nomine Debir & Kirjatsepher *Jos.* 15. 49. Confer quæ diximus in diss. misc. *part.* II. Ni fallor, jam alii observarunt *Sanna* esse idem quod Arabicum سنة, סנה, *constitutio*, *lex:* sic ut *Sepher* & *Sanna* voces sint affinis significationis.

KIRJATSEPHER.

קרית ספר, Eadem urbs ac præcedens *Jos.* 15. 15.

KISCHJON.

קשיון, Urbs tribus Jissascar. *Jos.* 19. 20. & 21. 28.

* KISLOTHTABOR.

כסלות תביר, Urbs in finibus tribus Zabulon. *Jos.* 19. 12. ita ut limes orientem versus hanc tangeret.

* KITLISCH.

כתליש, Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 40.

* KITRON.

קטרון, Urbs tribus Zabulon. *Jud.* 1. 30.

COA-

C O A B I S.

Legitur hoc nomen inter Scythopolim & Jerichunta, in tabula veteri Peutingeriana, quam vide ſupra *pag.* 421.

C O B E.

In Gem. Sanhedrin *cap.* 11. memoratur *Vicus cui nomen Cobe* כפר ששמו קובי qui erat in confiniis terræ Iſraelis & Philiſtæorum. Additur ratio nominis: quum David fugeret & veniſſet ad hunc locum dixerunt Philiſthæi unus ad alterum קום ביה *ſurge, irrue, in ipſum.*

C O C H A B A.

Vicus fuit in regione trans Jordanem, cujus ſitum ita deſcribit Epiphanius *lib.*1. adverſus hæreſes *pag.* 126. Κωκάβην eſſe κώμην ἐπὶ τὰ μέρη τῆς Καρναὶμ, Ἀρνὲμ, καὶ Ἀσαρὼθ ἐν τῇ Βασανίτιδι χώρᾳ, vicum circa Carnaim Arnem & Aſtaroth in Baſanitide. Illud Ἀρνὲμ mendoſum eſſe puto, & forſan legendum Καρναὶμ, τῆς καὶ Καρνὲμ Ἀσαρὼθ. Eadem enim urbs modo קרנים modo עשתרות קרנים nuncupatur. Idem *lib.* 1. adverſus hæreſes *p.* 142. ſcribit Κώχαβα ſita eſſe ἐν τῇ Βασανίτιδι γῇ ἐπέκεινα Ἀδραῶν in Baſanitide ultra Adraa. Quæ Adraa non ſunt diverſa, mea ſententia, ab אדרעי *Edrei*. Libro autem eodem adverſus hæreſes *pag.* 291. hæc leguntur, habitavit ἐν τῇ Ἀραβίᾳ ἐν Χωχάβῃ *in Arabia in Cochabe*. Eſt eadem cujus ante meminit, nam addit *ubi Ebionæorum &c. ſemina pullulaſſe ante diximus*. Alibi tamen Epiphanius videtur Cocaben pro regione potius quam urbe vel vico habere, *lib.* 1. *adv. hæreſ. pag.* 123. ubi Nazaræos habitare tradit ἐν τῇ Βασανίτιδι τῇ λεγομένῃ Κωκάβῃ, Χωχάβῃ δὲ Ἑβραϊστὶ λεγομένῃ, in Baſanitide, quæ Cocabe dicitur, Hebraice Chocabe. Scilicet a כוכב *ſtella* nomen habet: videturque, ut conciliemus hęc diverſa Epiphanii teſtimonia, dicendum a vico Κώχαβα regionem Κωχάβην dictam fuiſſe, uti Euſebius in Onomaſtico ad vocem Gaulon vici meminit, cujus nomen regio tota circumjacens gerat, & ad vocem Addara vici Thamnæ, κώμης, unde regio Thamnitica dicta ſit. Nota quoque Epiphanium eandem regionem, ſecundum illorum temporum conſuetudinem, Ἀραβίαν & Βασανῖτιν appellare, uti & Euſebius, omnem regionem trans Jordanem Ἀραβίαν appellat.

Præter Epiphanium meminit hujus vici Euſebius in Hiſtoria Eccleſiaſtica *lib.* 1. *cap.* 7. Ἀπό τε Ναζάρων καὶ Κωχαβὰ κωμῶν Ἰουδαικῶν, a Nazaris & Cochaba vicis Judaicis. Aut ego vehementer fallor, aut & hunc locum Κώχαβα ante oculos habuit Euſebius ita ſcribens in Onomaſtico, Χωβὰ ἥ ἐστιν ἐν ἀριστερᾷ Δαμάσκου. Ἔστι δὲ καὶ Χωβὰ κώμη ἐν τοῖς αὐτοῖς μέρεσιν, ἐν ᾗ εἰσιν Ἑβραῖοι οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύσαντες Ἐβιωναῖοι καλούμενοι. *Eſt autem Chobaa villa in iiſdem regionibus habens accolas Hebræos, qui credentes in Chriſtum omnia Legis præcepta cuſtodiunt & a principe hæreſeos Ebionitæ nuncupantur*. Quam parum interſit interſit inter Χωχαβὰ & Χωβὰ & *Chobaa* quiſque videt. Eundem autem locum eſſe, quem Epiphanius Κώχαβα, Euſebius Χωβὰ, vocat, liquet ex eo quod ſedes Ebionitarum ab utroque ſtatuatur, & ſita in regione trans Jordanem verſus Damaſcum. Confirmat nos, illam Χωβὰ ad ſiniſtram Damaſci videri eſſe locum كوكب כוכב vicinam Damaſco, cujus meminit geographus vulgo Nubienſis dictus: atque uti illud כוכב in Χωβὰ, ita hoc quoque, degenerare potuit, vel vice verſa ex חובה naſci Κώχαβα. Quicquid ſit, & ſive Euſebius ſive Epiphanius veram ſcriptionem exhibuerit, ego non dubito eundem locum indicare voluiſſe & hunc & illum.

Quid ſi dicamus hinc ortum eſſe Pſeudomeſſiam celebrem *Barcocab* (cujus hiſtoria ſatis copioſe traditur in Echa Rabbati *fol.* 74. *col.* 4. *fol.* 75. *col.* 1. 2.) & hinc nomen traxiſſe? Alias hinc fluxiſſe pernicioſas veræ religioni opiniones ex Epiphanio liquet. *Barcochab* dictus eſſet, quaſi incola Κωχάβων. Fateor ſolere dici in ſcriptis illorum temporum איש non בר, uti in Talmud איש בית לחם סוכו *Vir e Soco, Vir e Bethlechem*: ſed quum in ſacris literis etiam legamus בני בית לחם בני ירחו filii Bethlechem, filii Jericho *Ezr.* 11. 3. qui alibi אנשי בית לחם viri e Bethlechem &c. nuncupantur, ſic ut בני & אנשי συνώνυμα ſint, non video quidni æque liceat בן בית לחם dicere ac איש בית לחם. Si enim, verbi gratia, centum viri ſunt בנים alicujus loci, an non unus eſt בן? Obeſt mihi auctoritas Aben-Ezræ refutantis Iſacidem in Commentario ad *Hoſ.* 1. 1. אין משפט לשון הקדש לאמור על שם

שם פרט שהוא בן עיר רק אם היה על דרך בלל במו בת ציון רק יתיחש אל העיר כמו שמרוני. *Non est mos linguæ sanctæ, de uno homine ut dicat esse eum filium urbis, sed generatim dicitur filia Tzion, & gentile tantum urbi jungitur uti Samaritanus*. Sed quum vel hinc pateat omnes Judæos in eadem opinione cum ipso non fuisse versatos, liceat nobis quoque ab eo dissentire. Non sit mos linguæ sanctę, id est, non extet in Sacro Codice בן cum nomine urbis; extat certe בני, uti vidimus: & usus multa invexit in linguam Judęorum vocabula nova, & modos loquendi, pręcipue post urbis excidium (de qua ętate agimus) sic ut ex solo usu codicis sacri argumentari non liceat. Legimus certe בן עיר pro *incola urbis* in Schir Hasschirim Rabba *fol.* 15. *col.* 4. ubi quum in Usha urbe varii doctores essent congregati, dicitur de R. Juda שהיה בן עיר *filius urbis ejus*, quod idem est ac illud quod mox dicitur, hanc urbem fuisse מקומו *locum ejus*: & propterea honori ejus id dederunt ut ipse primus dissereret, *non quod ille reliquos sapientia anteiret*, שהיה בן עיר ולא שהיה גדול מהם בתורה. Nec id quod de שמרוני ἐθνικῷ dicit perpetuo observatur, quum & איש & אנשי & בני separatim poni soleant sequente urbis nomine: quidni itaque & בן aut בר, maxime quum nomina בן & בר perlate pateant in lingua Judęorum, uti notum est.

C O L A.

Κῶλα. Locus quo Ozias nuncios, misit cæso Holopherne *Judith.* 15. 3. Interpres Latinus legit Cholon. Vide *Culon*.

C O M O S O G A N A.

Κωμωσώγανα. Vicus Galilææ Josephus in vita *p.* 1013. videtur esse vox corrupta, de qua alibi.

C O R A S C H A N.

1. *Sam.* 30. 30. Vid. supra Atach *pag. 601.* ubi Græci legerunt *Bersabe*. Vide & *Aschan*, nam כור *lacum* notare posset.

C O S M U S.

Κόσμος. Inter urbes ad orientem Jordanis recensetur Ptolemæo. Vide eum supra.

C O R E Æ.

Κορέαι. Hic initium erat Judææ ad septentrionem in mediterraneis. Ita testatur Josephus *Ant.* XIV. 6. scribens Pompejum prærerita Pella & Scythopoli Coreas pervenisse, ubi Judææ initium erat quod ad mediterranea spectat. *Lib.* V. *de bell. cap.* 4. Κορέα memoratur, quæ videtur esse eadem: ibi dicitur Vespasianus profectus Jamnia (Rufinus legit *Ammaunte*) Hierichuntem per Samaritin ac Neapolin & Coream, & postridie Jerichuntem appulisse. Vicinum huic loco πρὸς ταῖς Κορεαῖς erat castellum Alexandrium situm in vertice montis, teste Josepho *Ant.* XIII. 24. & XVI. 2. & XIV. 6. & 10. in via inter Coreas & Jerichuntem, uti colligitur ex *Ant.* XIV. 6. firmatum ab Alexandro filio Aristobuli *Ant.* XIV. 10. dirutum a Gabinio, *ibidem*: sed restauratum jussu Herodis *Ant.* XIV. 27. in quo Alexander & Aristobulus, strangulati in Sebaste, sepulti sunt *Ant.* XVI. *ult.*

* C O Z E B A.

כזבה Urbs tribus Judæ 1. *Chron.* 4. 22.

CROCODILON.

Fuit oppidum Crocodilon, est flumen. Plinius *lib.* V. 19. ita scribit. Straboni dicitur Κροκοδείλων πόλις, sita inter Ptolemaida & turrim Stratonis. *Lib.* XVI. Videtur Plinius illud Κροκοδείλων in casu recto accepisse. Quia autem Plinius dicit esse flumen, posset quis conjicere esse illud שיחור לבנה & eodem id cum Nilo nomine שיחור Schichor dictum ob crocodilos, qui in Nilo quidem præcipue, verum etiam alibi, reperiuntur. Ita in flumine Mauritaniæ Darat Crocodili gignuntur. Plin. V.

1. Vide & Strabonem *lib.* XVII. de Mauritania, Τὰς δὲ ποταμὰς ἔχειν φασὶ καὶ κροκοδείλας καὶ ἄλλα γένη ζώων ἐμφερῆ τοῖς ἐν τῷ Νείλῳ. *Amnes ejus ferunt etiam crocodilos & alia animantia gignere ſimilia illis Nili*. Fuit fons in Bithynia qui crocodilos aleret. Strabo *lib.* XII. ἔχει ἡ χώρα μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης κρήνην Ἀζαρειτίαν, τρέφασαν κροκοδείλας μικράς. *Habet hæc regio non longe a mari fontem Azaritiam, alentem parvos Crocodilos*. Nuper & in Thuringia crocodilus in lapide foſſili, metalli formam adeptus, repertus eſt. Sed ego verum crocodilum illum fuiſſe haud mihi perſuadeo, at luſum naturæ res ſub terra rebus ſupra terram exiſtentibus ſimiles producentis, uti piſces, arbores &c. Plinius etiam *l.* 5. 9. de lacu Mauritaniæ notat illic coracinos, ſiluros, & crocodilos reperiri. In India nunc ſunt Crocodili, & olim fuere. Plin. VI. 20.

C R O M M Y O N.

Κρομμύων, πόλις πλησίον Ἀσκάλωνος. Φιλήμων ἐν ἐφήβῳ. Crommyon urbs prope Aſcalona. Philemon in Ephebo meminit. Stephanus in Ethnicis. Regio Aſcalonitica feraciſſima erat *κρομμύων*. Vide ſupra quæ de cepis Aſcaloniticis (nobis *chalotten*) notavimus ad vocem *Aſcalon.*

C U L O N.

Κυλών. Alii codices exhibent Κυλόμ. Hieronymus legit Caulon uti in MS. Bibliothecæ noſtræ Trajectinæ extat. Urbs in tribu Juda, quæ in codicibus Græcis legitur *Joſ.* 15. 60. non in Hebræis. Neſcio equidem an huc faciat locus in tribu Judæ Κυτιλᾶ dictus qui ad ripam occidentalem lacus Aſphaltitis erat. In vita Theodoſii [qui ſeculo ſexto vixit] legitur: *Quum autem ſolitudinis multam terram pervaſiſſet uſque ad locum qui dicitur Cutila & ripas lacus aſphaltitis*. Vide acta Sanctorum *Tom.* II. *pag.* 303. Solitudo Cutilæ memoratur & *Tom.* V. *pag.* 134. profectus eſt in locum qui Cotulas dicitur. Johannes Moſchus Κοτυλᾶν vocat. Vel an huc facit Κῶλα, aut Cholon. Vide *Cola*.

C Y A M O N.

Κυάμων. *Judith.* 7. 3. dicuntur caſtra Holophernis ab urbe Bethulua in longitudinem fuiſſe porrecta ἕως Κυάμωνος ἥ ἐστιν ἀπέναντι Ἐσδραηλώμ, uſque ad Cyamonem quæ eſt ante Eſdraela. Quid ſi ſit idem locus qui Καμμωνὰ vicus in campo magno 6. milliaribus a Legione verſus ſeptentrionem, cujus Euſebius meminit in Onomaſtico.

C Y D I D A.

Κυδιδα. Ex hac urbe colonos in regnum ſuum traduxit Rex Tiglath Phulezer. *Joſ. Ant.* IX. 11. recenſetur ibi inter Galilæam & Aſoram. Videtur Κυδιδα & Ἄσωρα eſſe eadem loca quæ 2. *Reg.* 15. 29. ubi hæc hiſtoria traditur appellantur Kedes & Chatzor חצור & קדש.

C Y D I S.

Κυδις τῆς Νεφθαλείμ. *Tob.* 1. 2. Urbs in tribu Nephtali, eadem quæ Cades. Vulgo *Κυείως* legitur pro Κυδιος. *Κυδιος* a *Κυδις*, uti Ἀφύτιος ab Ἄφυτις apud Thucydidem *lib.* 1. *p.* 41. &c. Vide quæ dicuntur ad vocem Thisbe.

C Y D O E S S A, C Y D O S S U S.

Κυδοισσα. Vicus Tyriorum mediterraneus in confiniis Galilææ, Galilæis ſemper exoſus. Joſephus *de bell.* IV. 4. Tyriorum regio longiſſime ſe extendit auſtrum verſus. Ipſe Carmelus Tyriorum mons Joſepho dicitur, *lib.* III. *de bell.* 2. Κυδόσσος urbs eſt juxta Paneada, diſtans Tyro milliaribus viginti. Euſebius in Onom. ad vocem *Κεδές*. Ubi lege κ' pro ἡ. Ceteroquin vicina Paneadi eſſe non poſſet. Vide ſupra vocem Kedeſch.

D A B A R I T T A.

Δαβαρίττων κώμη. *Joſeph. de bell.* II. 26. unde Δαβαριττηνοὶ in vita *pag.* 1008. vide-

videtur esse idem ac Δαραβίττα, vicus in confiniis Galilææ & Samariȩ. Vide hanc vocem.

* DABBASCHET.

דבשת Urbs in finibus Zabulon. *Jos.* 19. 11.

DABIRA.

Δαβειρά. Vicus Judȩorum in monte Tabor, regionis ad Diocȩsaream pertinentis. Hieronymus. Legitur etiam Δαβειρὼν ante Kischjon inter urbes tribus Jissascar in versione Grȩca *Jos.* 19. 20. In codicibus Hebrȩis non invenitur. Crediderim hanc esse de qua in Suida legitur Δόβειρα ὄνομα πόλεως.

* DALMANUTHA.

Δαλμανουθὰ ad mare Galilææ. *Marc.* 8. 10. Vide Ligtfootum decade chorographica Marco præmissa *cap.* v. §. 11.

DAMIN.

דמין nomen recentius urbis Zabuloniticȩ ante ארמי *Adami* dictȩ *Jos.* 19. 33. Ita scribunt doctores Hebræorum in Gemara Hierosolymitana Megilla *fol.* 7. *columna* 1. Vide supra ad vocem *Cheleph*.

* DAMMIM.

דמים In tribu Juda inter Socho & Azeca 1. *Sam.* 17. 1. quidam putant integrum nomen esse אפס דמים quod & פס דמים.

* DAMNABA.

Vicus 8. milliaribus ab Areopoli & alter eodem nomine 7. milliaribus a Chesbon super montem Phogor. Eusebius ad vocem Δαναβά.

DAN.

דן Nomen urbis sitȩ in finibus borealibus terrȩ Israeliticȩ olim Lesem dictȩ *Jos.* 19. 47. Deus monstravit Mosi totam regionem Gilead usque ad Dan *Deut.* 34. A Dan usque ad Bersabe, id est uno extremo terrȩ ad aliud 1. *Sam.* 30. 30. דן דקיסריון *Dan Cæsareæ* ab urbe vicina dicitur in Targum Hierosol. *Gen.* 14. 14. Erat enim vicina Cȩsareȩ quȩ & Paneas. Sita erat urbs in agro bono & fertili non longe a Libano & fontibus Jordanis Joseph. *Ant.* v. 2. ad fontes parvi Jordanis *Ant.* VIII. 3. direpta a rege Damasci *Ant.* VIII. 6.

* DANNA.

דנה Urbs in montanis tribus Judȩ *Jos.* 15. 49.

DARABITTA.

Δαραβίττα. Vicus est in extremis Galilȩȩ finibus situs in Campo magno. Hunc transiit Jonathas iter faciens Tiberiade Hierosolymas. Josephus in vita *pag.* 1023. adeoque oportet in confiniis Samariȩ & Galilȩȩ fuisse. Videtur idem esse ac Δαβαρίττα.

DATHEMA.

Δαθεμά. Est nomen arcis, quo Judȩi Galaaditȩ confugiebant. Josephus *Ant.* XII. 11. Ita etiam appellatur 1. *Macc.* 5. 9.

DEBIR.

דביר Quȩ & דבירה Debira *Jos.* 10. 39. & דבר *Jos.* 21. 14. Urbs in tribu Juda, olim

olim dicta Kiriathsepher *Jos.* 15. 15. & Kiriathsanna *ibid. commate* 49. Est & דבר Debir nomen loci in Peraea. A Machanaim ad Debir se extendit tribus Gad *Jos.* 13. 26. nisi forte hoc לדבר sit idem ac *Lodebar*.

D E P H E L A.

Δύφηλα, πόλις παρὰ Ἰωσήπῳ. Suidas. Puto esse Σεφήλα regionem non urbem, de qua vide supra *lib.* I.

D E S S A U.

Δεσσαῦ Vicus, ubi prælium commissum fuit inter Judæos & Nicanorem. 2. *Macc.* 14. 16.

D I B O N.

דיבן Urbs a tribu Gad inhabitata *Num.* 32. 3. 34. *Jos.* 13. 9. 17. dicitur a Mose data Rubenitis. Videntur urbes quædam sitæ in portione tribus Ruben postea a Gaditis fuisse inhabitatæ, unde est quod aliquando legamus urbes quasdam datas Rubenitis de quibus alio loco scriptum extat illas inhabitatas fuisse a Gaditis. Hæc caussa est quamobrem in mappa nostra chorographica non secreverimus urbes Gaditarum & Rubenitarum; Atque ita Cheschbon ipsa, uti ante notavimus ad hanc vocem, data fuit Rubenitis, & tamen recensetur inter urbes, non tribus Ruben, sed Gad, quæ Levitis datæ sunt. Sic urbes tribui Judæ datæ postea Simeonitis assignantur. Sic Menassitæ urbes possederunt in portione tribus Ascher. Videtur & in tribu Juda fuisse דיבן Dibon *Nehem.* 11. 25. Hieron. ad *Jos.* 15. notat ob aquas tacite illic fluentes oppidum illud indifferenter Dibon & Dimon dici usque ad ipsius tempora, & Eusebius villam esse scribit prægrandem juxta Arnonam.

* D I L A N.

דלען Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 38.

* D I M N A.

דמנה Urbs tribus Zabulon. *Jos.* 21. 35. Creditur eadem esse ac Nea, vel Rimmono.

* D I M O N A.

דימונה Urbs in parte australi tribus Judæ. *Jos.* 15. 22.

D I O C Æ S A R E A. Vide *Sepphoris*.

D I O C L E T I A N O P O L I S.

Urbs Palæstinæ primæ, cujus mentio fit in notitiis veteribus Ecclesiasticis, & in Conciliis. Scribitur illic Διοκλητιανέπολις uti Ἐλευθερέπολις, Ἐλενέπολις, Μαξιμιανέπολις, Σκυθέπολις, Φιλιππέπολις, Ἡλιέπολις. Memoratur Ἐλιοσαῖος episcopus hujus urbis Epiphanio Hær. LXXIII. qui anno 359. interfuit conciliabulo Seleuciensi. Epictetus etiam episcopus anno 451. interfuit concilio Chalcedonensi. Vide *tom.* IV. concilior. *pag.* 80.

D I O S P O L I S.

Urbs quæ primo Lydda vocitata est. Vide *Lydda*.

D I U M.

Δῖον, *Dium* vel Δῖος nuncupatur urbs vicina Pellæ in regione trans Jordanem sita. Plin. *lib.* V. 17. hanc inter Decapolitanas recenset. Arabiæ fuit tributa, quum Imperatores Romani Palæstinas tres distinxerunt (vide supra *pag.* 217.) verum Pella ei vicina attributa fuit Palæstinæ secundæ [vide supra *pag.* 215.] sic ut inter Dium & Pellam fuerit limes Arabiam a Palæstina secunda dividens. Josephus Antiquitatum *libro* XIV. 8. hanc una cum Pella, Samaria & aliis a Pompejo incolis suis

ſuis reſtitutam ſcribit. Forſitan & hæc eſt quæ Δῖα ipſi nuncupatur *Antiquit.* XIII. 23. ubi illam captam narrat ab Alexandro Jannæo. Stephanus his verbis ejus meminit, Δῖον .... πόλις κοιλῆς Συρίας, κτίσμα Ἀλεξάνδρου ἡ καὶ Πέλλα, ἧς τὸ ὕδωρ νοσερόν. *Dium urbs eſt Cœleſyriæ*, (ita & Ptolemæus eam recenſet inter urbes Cœleſyriæ, vide ſupra *pag.* 459.) *opus Alexandri, quæ & Pella, cujus aqua morbos generat*. Mendum hic latet. Pella non erat eadem quæ Dium. Verum illud ἡ non agnoſcunt codices manuſcripti. Adeoque ſcripſit forſitan κτίσμα Ἀλεξάνδρου καὶ Πέλλα, *opus Alexandri & Pellæ*. Nam & Stephanus ἀπὸ Πέλλα τοῦ κτίσαντος *a Pella conditore* dictam eſſe urbem Pellam notat ad vocem Πέλλα, & duo conditores uni urbi tribuit: vide eum ad voces Διόσπολις, Διονυσόπολις, Ἐρυθραὶ &c. Si noſter Alexandrum pro conditore Pellæ agnoſceret, poſſet legi ὡς καὶ Πέλλα. Ad illuſtrationem verborum ultimorum Stephani, quæ aquam Dienſem reſpiciunt, facit vetus epigramma, quod Raphael Volaterranus inſeruit *commentariis urbanis lib.* XI.

> Νᾶμα τὸ Δινὸν γλυκερὸν πότον, ἂν τὸ δὲ πίνῃς
> Παύσῃ μὲν δίψης, εὐθὺ δὲ καὶ βιότου.
> *Dulcis eſt aqua Dienſis, quam ſi biberis*
> *Sitim quidem extinguet, verum & vitam.*

D O B R A T H.

דברת דברת Urbs in finibus tribus Zabulon *Joſ.* 19. 12. pertinens tamen ad Jiſſaſcar. *Joſ.* 21. 28. 1. *Chron.* 6. 57. Videtur eſſe Δάβειρα vicus in monte Tabor in regione Diocæſareæ, cujus meminit Euſebius in Onomaſt. ad vocem Δάβειρα. Memoratu dignum eſt ad hunc uſque diem vetus nomen illi vico adhærere, nec dubitare poſſumus quin idem locus ſit, quoniam mons Tabor, cui adjacet, notiſſimus eſt & multis indiciis ab omnibus montibus circumjacentibus diſtinctus. Videlicet ad radicem montis Tabor eſt vicus qui Dabora dicitur, unde vulgo creditur nomen judicis Deboræ, quæ populum Iſraeliticum rexit & liberavit, derivatum eſſe, quemadmodum obſervat vir eruditiſſimus, & cujus induſtriæ multum debemus quod ad hodiernam Palæſtinæ faciem attinet, Henricus Maundrellus in Itinerario. Erat autem mons Tabor in confiniis tribuum Zabulon & Jiſſaſcar uti liquet ex Sacro Codice: ſic ut vix videatur dubitandi locus hunc eſſe locum eundem atque Δάβειρα. Poſſet alicui videri hanc eſſe Δαβαρίττα Joſephi: ſed obſtat, quod Dabaritta erant ſita in confiniis Galilææ & Samariæ adeoque in confiniis tribus Jiſſaſcar & dimidiæ Manaſſis, non autem tribus Jiſſaſcar & Zabulon: quoniam Samaritis regio fuit tribuum Ephraim & dimidiæ Manaſſis. Nec reſponderi poteſt, tempore Joſephi Samaritin ſe extendiſſe latius & partem tribus Jiſſaſcar abſorpſiſſe, quia ipſe a Scythopoli initium Galilææ ducit.

D O M Æ.

Δῶμαι. Vicus in Galilæa prope Tiberiada in loco montano ſitus. Joſephus in vita *pag.* 1023. eſtne כפר דמאי.

D O R. D O R A.

דור Urbs Menaſſchitarum, ſed extra regionem tribui eorum aſſignatam *Joſ.* 17. 11. Δὼρ Aſcheritis tribuitur in Græco *Judic.* 1. 38. non in Hebræo. Naphot Dora vertit Symmachus παραλία Δῶρα *Joſ.* 7. 2. Δῶρα vocatur & urbs ſita ἐπὶ τῆς θαλάσσης 1. *Macc.* 15. 11. Δοῦρα Polybio. Vide infra vocem *Dura*. Plinio *Dorum*: *Thora* in tabula veteri Peutingeriana, Δωριτῶν πόλις in epiſtola IX. Martini Papæ, *Dor* Hieronymo in epitaphio Paulæ; *Mirata ruinas Dor, urbis quondam potentiſſimæ* &c. & in Onomaſtico. *Dor eſt oppidum jam deſertum in nono milliario Cæſareæ, pergentibus Ptolemaidem.*

Urbs fuit maritima, terminus dimidiæ tribus Manaſſis ad occaſum. Ita Joſephus *Ant.* V. 1. & VIII. 2. Illic Δῶρα ſcribitur ſed *Ant.* XIII. 12. ἡ Δῶρα. Terminus erat regionis Dan ad boream. Ita idem *Ant.* V. 1. niſi forſan Γάδαρα illic legi debeat pro Δῶρα, ut illa mox permutari videbimus. Reſtaurata a Gabinio *Ant.* XIV. 10. Πολίχνιον vocatur nec ſatis apto portu inſtructum *Ant.* XV. 13. Illic fuit unum e 5. Synedriis terræ Iſraeliticæ, ſi recte legit Rufinus *de bell.* 1. 6. noſtri enim codices

Græci

Græci Γαδάροις pro Δώροις habent. *Lib.* II. *c.* Apionem Dora scribit esse urbem Phœnices ad Carmelum montem, & quatuor dierum itinere remotam ab Idumæa.

Legitur hoc nomen semel in Josepho, sed, uti puto, male pro Ἄδωρα. Locus est *Antiquit.* XIII. 11. ubi Tryphon volens per Idumæam adscendere Hierosolymas pervenisse dicitur εἰς Δῶρα πόλιν τῆς Ἰδουμαίας. Quid ais, Josephe? Dora urbem Idumææ? Ipse *lib.* II. contra Apionem scribis Δῶρα Ἰδουμαίας ἐστὶν οὐδεμία πόλις, *nulla urbs Idumææ Dora nuncupatur*. Quid? quod ipse Apionem castiges qui dixerat Dora esse urbem Idumææ, & notes esse Dora urbem Phœnices ad montem Carmelum. Dicamus itaque quod res est. Non ita scripsisti, Josephe, nec propterea imperitiæ in re geographica postulandus es, uti factum a Bocharto geogr. *pag.* 1110. Culpa est librariorum. Ἄδωρα legendum est pro Δῶρα. Id liquet ex 1. *Macc.* 13. 20. ubi eadem hæc urbs, quæ in corruptis Josephi codicibus Δῶρα legitur, Ἄδωρα appellatur. Quamvis simili corruptela illic Δῶρα in codd. quibusdam legatur. Liquet & ex ipso Josepho qui nulla Dora in Idumęa novit, sed Ἄδωρα in Idumęa collocat, ut *Ant.* XIII. 17. της Ἰδουμαίας πόλεις Ἄδωρα καὶ Μαρίσσαν. At vide similem corruptelam in aliis Josephi locis. Δωρεὸν καὶ Μαρίσσαν legitur *de bell.* I. 2. Atqui & hoc Δωρεὸν mutandum est in Ἄδωρα. *De bell.* I. 6. extat Μαρισσά τε καὶ Δωρεός. Ubi Rufinus legit *Dora* sed & hic lege Ἄδωρα.

Verum in primis illustris est hujus urbis descriptio quę extat in Stephani Ἐθνικοῖς. Nota autem hęc non esse ex epitome Stephani (quam vulgo Stephani Ἐθνικὰ dicimus) sed ex fragmento magni operis Stephani ipsius, quod Amstelodami primum edidit S. Tennulius anno *1669.* quodque a voce Δύμη incipit & usque ad initium elementi E protenditur. Unde intelligimus quantum in Stephano amiserimus. Δῶρος, πόλις Φοινίκης. Ἑκαταῖος Ἀσίᾳ. Μετὰ δὲ ἡ πάλαι Δῶρος, νῦν δὲ Δῶρα καλεῖται. Καὶ οὕτως Ἰώσηππος αὐτὴν καλεῖ ἐν ε΄ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἱστορίας. Ἀπὸ μὲν Ἰορδάνου μέχρι Δώρων πόλεως. Καὶ πάλιν. Ἀζώτῳ καὶ Δώροις ὁριζόμενοι. Καὶ ἐν δ΄ εἶναί τι γύναιον ἐν πόλει Δώρῳ. Καὶ πάλιν, ὅτε ἤνεγκεν εἰς τὸν Δῶρον. (f. τὴν Δώρων) Καὶ Κλαύδιος Ἰούλιος ἐν γ΄ Φοινικικῶν. Μετὰ Καισάρειαν Δῶρα κεῖται βραχεῖα πολίχνη, Φοινίκων αὐτὴν οἰκούντων, οἱ διὰ τὸ ὑπόπετρον τῶν τε αἰγιαλῶν καὶ τὸ πορφύρας γόνιμον συνελθόντες, καλιὰς αὑτοῖς ᾠκοδομήσαντο, καὶ περιβαλλόμενοι χάρακας, ὡς ὑπῆκουεν αὐτοῖς τὰ τῆς ἐργασίας, τεμνόμενοι τῆς πέτρας διὰ τῶν ἐξαιρουμένων λίθων τὰ τείχη κατεβάλοντο, καὶ τὴν ἔνορμον χηλὴν ὅπως τε ἀσφαλῶς ἔθεντο, ἐπώνυμον αὐτὴν τῇ (deesse putat τῇ πόλει Berkelius) πατρῴῳ γλώσσῃ (דור, quod hujus urbis nomen est *Jud.* 17. 11. notat habitationem) Δῶρα καλοῦντες. Οἱ δ᾽ Ἕλληνες ἄχρι τοῦ τῆς φωνῆς εὐπροφόρου, καλεῖν ἀρκοῦντα (l. ἀρκοῦνται) Δώραν τὴν πόλιν. Καὶ τινὲς ἱστοροῦσι Δῶρον τὸν Ποσειδῶνος οἰκιστὴν αὐτῆς γεγονέναι. Καὶ Ἀρτεμίδωρος Δῶρον τὴν πόλιν οἶδεν ἐν ἐπιτομῇ τῶν ια΄. Συνεχῶς δ᾽ ἐστὶ Στράτωνος πύργος. εἶτα ἐνὶ Δῶρα ἐπὶ χερσονησιδοῦς τόπου κείμενον πολισμάτιον, ἀρχομένου τοῦ ὄρους τοῦ Καρμήλου. Καὶ ἐν θ΄. γεωγραφουμένων τὸ αὐτό. Ἀπολλόδωρος δὲ Δῶρον καλεῖ ἐν χρονικῶν δ΄. εἰς Δῶρον, οὖσαν ἐπιθαλάττιον πόλιν· καὶ Ἀλέξανδρος ἐν Ἀσίᾳ.

Δῶρός τ᾽ ἀγχίαλος τ᾽ Ἰόπη προὔχουσα θαλάττῃ.

Καὶ Χάραξ ια΄. Τρύφων ἐν Δώρῳ τῆς κοίλης Συρίας πόλει πολιορκούμενος ὑπ᾽ Ἀντιόχου ἔφυγε εἰς Πτολεμαΐδα τὴν Ἄκην λεγομένην. *Doros, urbs Phœnices. Hecatæus in Asia:* deinde antiquitus Dorus nunc Dora appellata. *Atque ita Josephus eam appellat lib.* V. *Hist. Jud.* a Jordane usque ad urbem Dora: *& iterum*, Azoto & Doris terminati: *& lib.* IV. esse in urbe Doro mulierculam, *& rursus*: quando tulit in Dorum. *Et Claudius Julus lib. 3. Phœnicior.* post Cęsaream sita sunt Dora, exiguum oppidulum ab Phœnicibus habitatum, qui propter saxosum inferne litus & purpura fœcundum ibi convenerunt, & gurgustia sive casas sibi struxerunt, & circumdederunt fossis. Ubi vero hoc bene successit, secuerunt petram & ex lapidibus inde petitis muros fecerunt, & portum navibus commodum posuerunt, patriaque lingua Dora appellarunt quod & urbis nomen est. *Græci autem id Doram, facilioris pronuntiationis gratia, nuncuparunt. Nonnulli narrant Dorum Neptuni filium eam condidisse. Artemidorus quoque in Epitome* XI. lib. *urbem Doram agnoscit his verbis:* Contigua est Stratonis turris, dein sequitur Dora oppidum in loco peninsulę formam habente situm, ubi incipit mons Carmelus. *Et lib.* IX. *Geograph. idem scribit. Appollodorus vero Dorum appellat lib.* V. *Chronic.* ad Dorum urbem maritimam. *Et Alexander in Asia,*

Et Dorus & litoralis Jope, procurrens in mare.

Et Charax lib. XI. *Trypho in urbe Cœlesyriæ Doro obsessus ab Antiocho profugit Ptolemaidem, quæ Ace dicitur.* Plura addit Stephanus sed agunt de formando nomine gentili, ἐθνικῷ, de quo nos non adeo laboramus.

Nummi extant hujus urbis inscripti ΔΩΡΑ ΙΕΡΑ ΡΟΕ, *Dora sacra, anno* 175. Ære caput ab anno Romę conditę *691.* ducitur. Conspicitur in illis triremis. Vide Vail-

Vaillant Numiſm. Impp. & Cęſ. *p.* 350. Noriſius in epochis Syromacedonum *Diſſert.* IV. ἔκτυπον dedit nummi Hadriani, in quo legitur ΔΩΡ IEP. ACΤΑ ΑΤΤ. NAΤΑP. ΠP. *Dora ſacra*, *inviolabilis*, *ſuis legibus utens*, *Navarchis*, *anno* 180. Vide & Vaillant. libr. mox laudatum *p.* 33. & 350. Iidem nummum Doritarum commemorant inſcriptum ΔΩP. IEP. ACΤΑ, ΑΤΤΟ. NAΤΑP. POE.

Urbs fuit epiſcopatu inſignis, & Palęſtinę primę attributa. Βαρώχιος Δώρων ἐπίσκοπος memoratur in actis concilii Conſtantinopolitani. Vide *tom.* v. *conciliorum generalium pag.* 192. Unde liquet, quoniam in eadem ſerie epiſcoporum Palęſtinę paullo ante legitur,

Στέφανος Ὀ'ράων

in voce Ὀ'ράων non latere urbem *Dora*, quod putavit Holſtenius in notis ad Caroli a S. Paulo geographiam ſacram *pag.* 350. ita enim duo Dororum epiſcopi ſubſcripſiſſent. Vide quę nos conjecimus de vera ſcriptione vocis Ὀ'ράων ſupra ad vocem *Arad*.

D O T H A N . D O T H A I N.

דתן, Urbs non longe a Sichem & Samaria, in via qua mercatores Iſmaelitę, ex Gileaditide Ægyptum proficiſcentes, tranſibant. *Gen.* 37. 17. *Ibidem* דתין appellatur, unde Gręcum Δοθαείμ. Abeſt a Samaria urbe 12. milliaria contra aquilonem, teſte Euſebio.

Mentio etiam fit hujus urbis in Libro Judith. Δοθαείμ appellatur in eodem libro *capite* 7. *commate* 3. ubi a Dothaim uſque ad Belthem fuiſſe dicitur latitudo caſtrorum Holofernis obſidentis Betuluam. In eodem *libro cap.* 3. *comm.* 11. appellatur Δωθαία & non longe a campo Eſdrelon locatur: dicitur enim Holophernes veniſſe κατὰ πρόσωπον Ἐσδραήλων [לפני יזרעאל] πλησίον τῆς Δωθαίας & caſtra metatus inter Gaebam & Scythopolin. In quoſdam codices irrepſit Ἰεδαίας pro Δωθαίας ob vocem Ἰεδαίας quæ mox ſequitur: nam legendum eſſe Δωθαίαν liquet ex *cap.* 8. 3. aliiſque locis hujus libri. Dicitur ſita eſſe *ante ſerram magnam Judææ*, ἀπέναντι τοῦ πρίονος μεγάλου τῆς Ἰουδαίας, *Judith.* 3. 11. Locus ſuſpectus. Num legendum πρεῶνος a πρεὼν quod verticem montis, ὄρους ἐξοχὴν, notat: vide ſis Suidam ad vocem Πρῶνες. Ita uſurpatur vox πρῶνες apud Oppianum cynegeticon *lib.* III. 315.

------ Κιλικάς τε πάγους καὶ πρῶνας Ἀ'μανοῦ.

Cilices colles & vertices Amani.

Non puto: quis enim ille Judææ, longe hinc ſitæ, mons eſſet ita dictus? Num forte legendum eſt πεδίου μεγάλου τῆς Ἰουδαίας, ut intelligatur campus ille prægrandis quem Jordanes medium ſecat, quo facit quod *cap.* 4. *comm.* 5. dicatur Betomeſthem eſſe ἀπέναντι Ἐσδραήλων κατὰ πρόσωπον τοῦ πεδίου τοῦ πλησίον Δωθαΐμ. At hoc non placet, quia id μέγα Πεδίον quod Jordanes ſecat videtur αὐλὼν ab eo appellari *cap.* 4. 5. & librarii non ſolent nomina notiora in ignotiora mutare, uti πεδίου in πριόνος, ſed contra pro iis quæ non intelligunt alia vulgatiora ſubſtituere. Num forſitan locus ita dictus eſt quod juxta ſe poſitis montibus dentes ſerræ repræſentaret: & per eum introitus pateret in Judæam. Huc facit, quod *cap.* 4. 5. legitur, Pontificem maximum incolas Bethuliæ & Bethomeſthæ ſitæ ante Eſdraela monuiſſe ut adſcenſus montium vicinorum occuparent, ὅτι δι' αὐτῶν ἦν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν Ἰουδαίαν, *quia per illos aditus erat ad Judæam?* Obſtat tamen quod minus apte dicatur τῆς Ἰουδαίας πρίων *ſerra Judææ*. In Judæa enim non erat. Nec Judææ ſerra dici poteſt quod per eam aditus ſit. Clavem Judææ dicere poſſumus locum extra Judæam ſitum, uti κλεὶς χώρας alicujus Græcis dicitur, per quam ad illam regionem εἴσοδος & ἔξοδος prohiberi poteſt. Non ita ſerram Judææ dices. Sed in mentem venit quod forte magis placebit. Liber hic Judithæ aut codicis Hebræi verſio eſt aut certe ex ſcriptis Hebraicis concinnatus. Id & ſtylus & alia ſuadent. Scriptum itaque fuerit in Hebræo codice לפני המשור הגדול *ante planitiem magnam Judææ*, (illud nimirum μέγα Πεδίον quod a Jordane perluitur quod ערבה in Sacro Codice dicitur pro quo מישרא habet Targum) & vel exciderit Jod (nulla litera ob exilitatem ſuam citius excidere potuit) vel lectum non ſit a ſcriptore Græco, ſic ut remanſerit המשור. Id notat ſerram. Vid. *Jeſ.* 10. 15. ubi id per πρίων Græci reddiderunt.

Quod ſi nec hæc ſatisfaciant lectori, nec enim mihi ipſi plane ſatis faciunt, credamus nomen eſſe huic loco datum ob cauſas nobis incognitas, obſervemuſque etiam aliis locis hoc nomen datum eſſe. Extat apud Plinium Hiſtor. *lib.* v. 31. mons *Prion* dictus, & apud Marcianum, citatum Stephano in Ἐθνικοῖς ad vocem Χαδραμωτῖται, fluvius Πρίων. Et apud Ptolemæum in Arabia Πρίονος ποταμοῦ ἐκβολαί. Antoninus Liberalis in Metamorph. *pag.* 126. αὐτοὺς Ἑρμῆς ἔκρυψεν ἐν τῷ Πρίωνι παρὰ τὸ

Κορυ-

Κορυφάσιον. Polybius quoque *lib.* VII. historiarum meminit loci Πρίωνος dicti, qui arcem & urbem Sardium jungebat. Συνθεωρήσας δὲ τὸ κατὰ τὸν καλούμενον Πρίωνα τεῖχος ἀφυλακτούμενον, οὗτος δ' ἐστι τόπος ὁ συνάπτων τὴν ἄκραν καὶ τὴν πόλιν. *Cognito partem illam muri quæ est ad Prionem [sive Serram] incustoditam manere; est autem hic locus qui conjungit arcem & urbem &c.*

D R U S I A S.

Δρουσιάς. Urbs Judææ, cujus meminit Ptolemæus, inter Antipatrida & Sebasten. Cellarius suspicatur ab Herode fuisse conditam qui Augusti familiam in qua Drusi erant colebat, quemadmodum etiam turrim maximam, quam in portu Cæsareensi condiderat, Δροῦσον, uti Josephus *Antiq.* XV. *cap.* 13. tradit, appellavit.

D U M A.

Δουμά. Vicus grandis in Daroma 17. milliaribus ab Eleutheropoli. Eusebius in Onomast.

D U R A.

Polybius *lib.* V. Historiarum *pag.* 409. hujus urbis meminit inter urbes Cœlesyriæ quas Antiochus Rex Syriæ Ptolemæo regi Ægypti eripere conabatur. Tyrus & Ptolemais illi traditæ fuerant a Theodoto & Panætolo. Deinde aliæ urbes leviter munitæ ei se subjecerant: & postea narrat, nullius alterius urbis nominatim facta mentione, Antiochum urbem Dura obsedisse, his verbis, ex quibus liquet eo tempore munitam admodum urbem fuisse. Ἀντίοχος δὲ συνεπιστάμενος πολιορκίαν περὶ τὴν καλουμένην πόλιν Δοῦρα, καὶ περαίνειν οὐδὲν δυνάμενος διά τε τὴν ὀχυρότητα τοῦ τόπου καὶ τοὺς περὶ τὸν Νικόλαον παραβοηθείας, συνάπτοντος ἤδη τοῦ χειμῶνος, συνεχώρησε ταῖς παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πρεσβείαις ἀνοχάς τε ποιήσασθαι τετραμήνους καὶ περὶ τῶν ὅλων εἰς πάντα συγκαταβήσεσθαι τὰ φιλάνθρωπα. Ταῦτα δ' ἔπραττε, πλεῖστον μὲν ἀπέχων τῆς ἀληθείας. σπεύδων δὲ μὴ πολὺν χρόνον ἀποσπᾶσθαι τῶν οἰκείων τόπων, ἀλλ' ἐν τῇ Σελευκείᾳ ποιήσασθαι τὴν τῶν δυνάμεων παραχειμασίαν. *Antiochus autem urbem Dura premebat obsidione, cujus incepti quum exitum nullum videret, nam & locus erat natura munitus & obsessis opem ferebat subinde Nicolaus, appetente jam hyeme, missis a Ptolemæo legatis innuit, ut induciæ ad quatuor menses fierent & de summa re ad æquissimas conditiones descensurum se diceret. Hoc autem faciebat, non quod veram animi mentem proderet, sed quod diutius a regione sua abesse nollet & Seleuciam reducere copias constituisset ad hybernandum.* Et situs loci & alia persuadent nobis hæc Dura eadem esse ac urbem Δῶρα Josepho appellatam & *Dor* in sacris literis, ad litus maris magni inter Ptolemaida & Cæsaream. Est & alia urbs Δοῦρα Polybio dicta eodem cum hac ipsa nomine.

* E B R O N.

עברן Urbs tribus Ascher. *Jos.* 19. 28. quasi Trajectum dicas.

E C B A T A N A.

Oppidum non longe a Ptolemaide, in monte Carmelo. Plin. V. 19. *Promontorium Carmelum, & in monte oppidum eodem nomine quondam Ecbatana dictum.* Bochartus putat ex Basan natum. Vide ipsius Phaleg & Canaan *p.* 798. Sed longius hinc aberat Basan.

E C D I P P A. Vide. Aczib.

E C H E L A.

Ἐχελά. Vicus 7. milliaribus ab Eleutheropoli. Eusebius. Bonfererius in notis suspicatur Eusebium agere de colle Hachila 1. *Sam.* 23. Et videtur quidem agere de illo colle his verbis Ἐχελὰ ἔνθα ἐκρύπτετο Δαβίδ. Sed reliqua conveniunt Keilæ, nam alibi ad vocem Κεειλά קעילה iisdem verbis utitur scribens esse vicum Κηλά 8. milliaribus (ita legit Hieron.) & sepulcrum Habaccuci illic monstrari.

ECRE-

ECREBEL.

Ἐκρεβὴλ. *Judith.* 7. 16. dicuntur misisse ex vicina Bethulu æ versus notum & apelioten ἀπέναντι Ἐκρεβὴλ, ἥ ἐστι πλησίον Χουσὶ ἥ ἐστι ἐπὶ τοῦ χειμάῤῥου Μοχμούρ. Nomina suspecta. Latinus interpres pro Ecrebel dat *Betharabæ*, pro Chusi Keziz. Hillerus reponit in Onomastico *pag.* 799. Ἐκρεβὲτ, putatque esse regionem Acrabatenen.

ECRON.

עקרון Una e quinque urbibus Philistæorum, Judæ attributa 1. *Sam.* 6. 17. *Jos.* 15. 45. Terminus borealis Juda tendebat a Thimna ad latus boreale Ecronis, deinde ab Jabneel & mare. *Jos.* 15. 11. legitur Danitis attributa *Jos.* 19. 43. Eusebius itaque in voce Ἀκκαρῶν ait eam esse φυλῆς Δὰν, sed Hieronymus addit, *ut ego arbitror in tribu Juda*. Collocat hanc inter Azotum & Jamniam, sed ortum versus. Hieronymus addit, *quidam putant Accaron turrim Stratonis postea Cæsaream nuncupatam*. Videtur inter quinque Philistæorum urbes maxime ad septentrionem collocanda, quia *Jos.* 13. 3. scriptum est, a Schichor ante Ægyptum usque ad terminum Ecron versus Aquilonem, Cananæis accensetur, quinque satrapiæ Philistæorum, Gaza, Azdod, Ascalon, Gath & Ecron. Adde Ecron fuisse in limite boreali Judæ *Jos.* 15. 11. In ipsa autem Juda erant reliquæ Asdod, Gaza *Jos.* 15. 47. De Ascalon non est dubium. De Gath liquet ex modo dictis *Jos.* 13. 3. Ἀκάρων vocatur Josepho & Ἀκκαρὼν *Ant.* v. 2. & IX. 1. qui eam cessisse Danitis scribit *Ant.* v. 1. sitam in tribu Juda *Ant.* v. 2. unam ex urbibus 5. Palæstinorum, *Ant.* VI. 1.

* EDER.

עדר Urbs tribus Judæ in parte ejus australi prope fines Edomæorum *Jos.* 15. 21.

EDOMIA.

Hieron. ad Obad. *cap.* 1. *Quod ergo Hebraice Edom, & Græce dicitur* Ἰδυμαία, *nunc viculus Palæstinæ est, a conditore sic imposito nomine*. Meminit & Eusebius in Onomast. viculi Ἐδωμὰ 12. mill. a Neapoli versus orientem in Acrabattene. Sed is viculus diversus omnino videtur a priori.

EDREI.

אדרעי In regione dimidiæ tribus Manasse trans Jordanem *Jos.* 13. 31. Recensetur & alia in tribu Nephtali *Jos.* 19. 36. Vide vocem *Adraa* supra.

EGLON.

עגלון Urbs in tribu Jada. *Jos.* 15. 39. Facit eam Eusebius eandem atque Adollam, sed Sacer Codex has urbes distinguit manifestissime.

EIPAN.

Εἰπάν. Urbs est in tribu Judæ. Josephus *Antiq.* VIII. 3. Sine dubio hæc est vox corrupta. Quum enim quindecim urbes Josephus recenseat eodem ordine quo 2. *Chron.* XI. 6. recensentur, & in omnibus conveniat inter utrumque scriptorem non est credibile Josephum hic a sacro scriptore recessisse qui hoc loco habet גת Gath. Quomodo autem inde factum est εἰπάν; Suspicor ex את גת, uti in sacro codice legitur factum ΕΤΓΑΔ & dein ΕΤΓΑΝ, denique ΕΙΠΑΝ. Nota Π olim scriptum Ր ita ut magis conveniret cum Γ.

ELAIS.

Ἐλαΐς. Oppidum, cujus meminit Dionysius in Periegesi versu 910. interponens eam inter Joppen, Gazam & Tyrum.

Οἵ τ' Ἰόπην καὶ Γάζαν, Ἐλαΐδα τ' ἐνναίουσι,
Qui Jopen & Gazam & Elaida incolunt.

Eustathius in scholiis. Ἐλαΐς, πόλις Φοινίκης οὕτω λέγεται διὰ τὸ ἐλαιοφόρον εἶναι. *Elais, urbs Phœnices, ita nuncupata ab eo quod oleas proferat.* Sine dubio est eadem ac Ἐλαΐα apud Stephanum in Ἐθνικοῖς, Ἐλαία . . . πόλις Φοινίκης μεταξὺ Τύρου καὶ Σιδῶνος ὡς Φίλων. *Elaia . . . urbs Phœnices inter Tyrum & Sidonem, ut Philo.* Confuderunt Ἐλαΐς & Ἐλαία, quum ea idem significent videlicet oleas arbores. Suidas Ἐλάα ὁ καρπὸς, Ἐλαία δὲ τὸ δένδρον. *Elaa est fructus, Elaia arbor.* Et mox: Ἐλαΐδας, ἐλαίας δένδρα. *Elaidas, oleas arbores.* Meminit & hujus urbis Johannes Tzetzes in Chiliadibus hist. 452.

> Ἀσσύριοι μὲν λέγονται οἱ Μεσοποταμῖται
> Σύροι δὲ πάντες οἱ ἐντὸς Κασίου καὶ Λιβάνου,
> Ὧν πόλεις Ἀντιόχεια, Γάζα, καὶ Ἐλαΐς δε
> Μάραφις καὶ Ἀσκάλων δὲ Τρίπωλις καὶ Ἰόπη..
>
> *Assyrii quidem dicuntur Mesopotamitæ*
> *Syri autem omnes qui sunt inter Casium & Libanum;*
> *Quorum urbes sunt Antiochia, Gaza, & Elais,*
> *Maraphis, & Ascalon, Tripolis & Jope.*

Hæc Tzetzes petiit ex Dionysii periegesi, uti liquebit si quis conferat utrumque: & Μάραφις videtur legi in Tzetze, pro Μάραθος quod est in Dionysio. Marathos est urbs Phœnices, & altera est in Acarnania hoc nomine, uti Eustathius docet in comm. ad Dionysium, & Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Quare non crediderim illud Ἀκαρνανίας in Stephano esse mutandum. Commemorat quoque Arabs Ibn Idris urbem ab olivis nomen habentem, & ad mare sitam quæ 12. milliaribus aberat a Ptolemaide, his verbis ومن عكه الي حصن الزيتى اثنا عشر ميلا وهو حصن حسن علي صفة البحر. *Ab Acco (Ptolemaide) usque ad arcem Zait, id est, olei 12. sunt milliaria. Est autem hæc arx valida & maritima:* sed non videtur eadem ac Elais. Plura erant in ista regione loca olei feracia, uti supra notavimus *lib.* I.

E L A S.

Ἐλάς, Urbs Palæstinę tertiæ. Vide notitias veteres. Puto esse Αἰλὰν ad sinum Arabicum. Vide supra *Aila*.

E L C E S I.

Patria Nachum Prophetæ. Hesychius Presbyter de vitis Prophetarum editus ab Hœschelio ex codice Augustano, ἦν ἀπὸ Ἐλκεσεὶν πέραν τοῦ Τηνβαρὲιν ἐκ φυλῆς Συμεών Ad marginem ex Theophylacto hæc substituuntur Ἐλκασαὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου εἰς Βιγαβεὶ. Hieron. in prol. ad Prophetiam Nachumi. *Quum Elcesi usque hodie in Galilæa viculus sit, parvus quidem & vix ruinis veterum ædificiorum indicans vestigia, sed tamen notus Judæis & mihi quoque a circunducente monstratus.*

E L E A L E.

עלעלה Urbs condita a Rubenitis. *Num.* 32. 37. Esse villam grandem in primo milliario a Chesbone scribit Eusebius in Onom.

E L E A S A.

Ἐλεασά. 1. *Macc.* 9. 5. aliis Ἀδασά. Confer 1. *Macc.* 7. 40.

E L E U T H E R O P O L I S.

Nomen habet hæc urbs, cujus stante Templo primo & secundo nulla fit mentio, quippe quæ tum non extitit [*ævo superiore exstructam* dicit Ammianus Marcellinus *lib.* XIV.] a gente Chorræorum, quæ olim hic habitavit, uti scribit Hieronymus in commentar. ad Obad. *cap.* I. *Unus ergo atque idem tribus nominibus appellatur Esau, Edom, Seir, posseditque eam regionem quæ nunc Gebalena dicitur, & in finibus est* Ἐλευθεροπόλεως, *ubi ante habitaverant Horræi qui interpretantur liberi, unde ipsa urbs postea sortita vocabulum est.* Sed id mihi non persuadet, quum vetus nomen illarum gentium quæ montana Seir incoluerunt, post tot sæcula revocatum

tum esse non sit probabile , nec Romani , qui nominum Nicopolis , Neapolis , & aliorum auctores fuere , credi debeant nomen illud barbaræ gentis , & cujus vix ulla id temporis supererat memoria nisi in monumentis literarum , iisque paucissimis , huic urbi indidisse . Adde quod Eleutheropolis in montanis Seir sita non fuerit ; sed errori ansam dedit vox Idumææ , quæ in scriptorum quorundam (qualis Josephus) consuetudine perlate patet , ut dici possit regio Eleutheropolitana in Idumæa sita ; quod tamen neutiquam ita debet intelligi ac si montana Seir & Idumæa proprie dicta eo usque se extenderint usquam : sed quod magna portio Judæę Idumæa nuncupata sit . Ab Eleutheropoli usque ad Petram & Ailam extendit ipse Hieronymus regionem Idumæorum , quatenus circa Templi secundi excidium portio magna Judææ ad austrum , Idumææ adjecta , nomen Idumææ adepta est. Ita scribit ad *Obad.* I. *Omnis australis regio Idumæorum de Eleutheropoli usque Petram & Ailam (hæc est enim possessio Esau) in specubus habitatianculas habet* . Præterea nomen חרי vel חור quod ἐλεύθερον significat illam Hieronymi opinionem firmare videtur : sed uti Νικόπολις & aliæ a victoria Romanorum , aut Cæsaribus aut aliunde nomen habent , ita probabile est a libertate nomen urbi datum esse Eleutheropolis.

Videtur tamen Hieronymus a præceptore suo Judæo id hausisse : nam & in scriptis veterum Hebrçorum nomen Eleutheropolis , quasi dimanatum a Chorręis , legitur . Auctor libri Aruch ejus meminit, citato loco ex Bereschith Rabba. Hęc verba ibi leguntur אליותרופוליס ברשית רבא (פר׳ מב) ואת החורי אליותרופוליס ולמה קורא אותה אליותרופוליס שבררו אותה ויצאו להן לחירות בדור הפלגה . פיר׳ בלשון יון אליות״רו חירות פוליס עיר *Eleutheropolis. In Bereschit Rabba* [*sectione* XLII] *legitur*, Et Choreum : *ea est Eleutheropolis . At quare appellatur Eleutheropolis ? quia eam elegerunt & in eam ingressi sunt in libertatem tempore divisionis (ætate Pelegi) videlicet Græce* ἐλεύθερο *libertatem* , πόλις *urbem notat* . Notandum omnino est in Bereschith Rabba nomen Eleutheropolis hodie non legi , sed מטרופולין *metropolin* . Ignotum fuit Judęis recentioribus nomen urbis Eleutheropolis , & notius alterum substituerunt : unde , quod & alias monui , liquet quanto in pretio Aruch R. Nathanis esse debeat , in quo plerumque melius quam ipso Talmude vocabula exotica scripta leguntur . Ibidem extat למה קורא אותה חורי & יצאת להם לחירות , quę abeunt ab iis quę R. Nathan exhibet.

Urbs hęc fuit episcopalis Palęstinę primę . Id liquet ex notitiis veteribus supra exhibitis . Episcopos ejus in actis conciliorum hos invenio commemoratos,

MACRINUM. Hic subscripsit concilio Niceno. Vide *tomum* II. conciliorum generalium *pag.* 51.

EUTYCHIUM . Interfuit concilio Antiocheno habito anno ęrę Christianę 363. Vide *tomum* II. conciliorum *pag.* 828. & Socratis historiam ecclesiasticam *lib.* III. *c.* 25.

BEZENUM . Mentio ejus fit in actis concilii Diospolitani habiti anno 415. Vide *tomum* II. conciliorum *pag.* 1532. ubi Zebęnus dicitur , sed aliis Bezenus nuncupatur . Ita in chronico Theophanis ad annum 385. legitur Βεζένῳ τῷ ἐπισκόπῳ Ἐλευθεροπόλεως τῆς Παλαιστίνης.

GREGORIUM . In epistola Johannis Hierosolymitani inserta actis concilii Hierosolymitani habiti anno 536. Vide *tom.* V. conciliorum *pag.* 192.

ANASTASIUM. In actis ejusdem concilii. *Tom.* V. conciliorum , *pag.* 284.

Dorotheus episcopus Tyri , qui Licinii & Constantini Imperatorum tempore martyrium passus esse dicitur in commentario de 70. discipulis unum ex iis scribit fuisse episcopum Eleutheropolis (unde in Menęis MS. eadem fere leguntur : vide acta Sanctorum Junii *tom.* IV. *pag.* 67.] N. Z. Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰοῦστος , οὗ καὶ αὐτοῦ μέμνηται ὁ Ἀπόστολος ἐν ταῖς πράξεσιν τῶν Ἀποστόλων , ὃς καὶ ἐπίσκοπος γέγονεν ἐν Ἐλευθεροπόλει LVII. *Jesus, appellatus justus, cujus meminit Apostolus in Actis Apostolorum, qui & Eleutheropoli episcopus fuit*. Quod si jam tum fuisset eo nomine nota Eleutheropolis & episcopatu insignis fecisset certe uspiam hujus urbis mentionem Josephus . Idem Dorotheus de Simone uno ex 12. Apostolis scribit illum Eleutheropoli Evangelium prędicasse . Σιμὼν δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Ἰούδας ἐν Ἐλευθεροπόλει , καὶ ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου κηρύξας τὸν Χριστὸν θάπτεται ἐν τῇ Ὀστρακίνῃ πόλει τῆς Αἰγύπτου . *Simon , cognomine Judas Eleutheropoli & a Gaza ad Ægyptum usque prædicato Christo sepultus est Ostracine , urbe Ægypti* . Sed nulla est hujus libelli auctoritas qui nomine Dorothei prodiit ; sic ut his immorari non sit operę pretium.

Patria hęc dicitur fuisse Epiphanii . Ἀπὸ Ἐλευθεροπόλεως ὡρμᾶτο legitur in synopsi

Ancorati. Ἐλευθεροπολίτης etiam nuncupatur in epiſtola Acacii pręmiſſa libris ejus de hęreſibus. Nec tamen urbs ipſa natales ei prębuit, ſed vicus qni tria milliaria ab Eleutheropoli aberat, ubi pater ejus erat agricola. Vicum tradit Sozomenus *l.* VI. 32. dictum fuiſſe Bezanducen. An forte hoc nomen a Bezeno epiſcopo Eleutheropolitano circa finem ſęculi quarti traxit? Meminit & Epiphanius hujus urbis *l.* II. adverſus hęreſes *pag.* 719. ubi Meletium clericos illic inſtituiſſe ſcribit, & *lib.* I. *adv. hæreſ. pag.* 291. ubi ἐν τῇ ἐνορίᾳ, in confiniis regionis Hieroſolymitanę & Eleutheropolitanę, tribus milliaribus a Chebrone, urbem Cabarbaricha ſitam notat.

Petavius in Animadv. ad Epiphanium *pag.* 77. ſcribit, *Chebron Eleutheropolis vulgo eſſe creditur*. Sed non opinor multum laborandum eſſe ad hanc ſententiam refellendam. Inſpiciat modo quis Euſebii Onomaſticon, vel noſtra ex eo excerpta, videbit urbes fuiſſe longe a ſe invicem remotas. Ipſę vię ducentes Eleutheropoli Chebronem commemorantur. Verum & idem ſcripſerat Cedrenus in Comp. Hiſtor. *pag.* 33. θάπτεται (ἡ Σαῤῥὰ) ἐν Χεβρὼν, ἥ τις νῦν Ἐλευθερόπολις καλεῖται. *Sepulta eſt Sara Chebrone, quæ nunc Eleutheropolis appellatur.*

In Itinerario Antonini Martyris corrupte legitur Eliotropolis, & ita deſcribitur: *Venimus in civitatem quæ dicitur Eliotropolis in loco ubi Sanſon ille fortiſſimus maxilla aſini mille occidit viros ex qua maxilla illo orante aqua profluxit, qui fons loca illa uſque in hodiernum diem irrigat & in loco ubi ſurgit fuimus.* Hęc omnino conferenda ſunt cum iis quę leguntur in Annalibus Glycę *part.* II. *pag.* 164. ἡ τοιαύτη πηγὴ μέχει καὶ τήμερον ἐν τοῖς προαστείοις Ἐλευθεροπόλεως φαίνεται Σιαγόνος ἐπονομαζομένη πηγή. *Fons ille* [ortus eo loco, quo Samſon maxillam abjecerat] *in hodiernum uſque diem in ſuburbiis Eleutheropolis conſpicitur, & fons maxillæ appellatur*. Unde conjicere quiſpiam poſſet nomen Eleutheropolis urbi datum ab facinore Samſonis qui Ἐλευθερίαν populo Iſraelitico cęſis & fugatis hac maxilla Philiſtęis peperit. Sed probabilius eſt a Romanis id nomen urbi impoſitum fuiſſe.

Ab hac urbe regio circumjacens appellabatur, cujus pars illa quę ad occaſum & ſeptentrionem vergebat, quia campeſtris, ſingulari etiam nomine *Sephela* dicta fuit. Hieronym. *epiſt.* 39. quę eſt adverſus Johannem Hieroſol. *Monaſterium Sancti Papæ Epiphanii nomine vetus dictum, in quo frater meus ordinatus eſt presbiter, in Eleutheropolitano territorio & non in Ælienſi ſitum eſt*. Atque ita apud Euſebium in Onomaſtico ἐν ὁρίοις Ἐλευθεροπόλεως, quod non ubique notat *in finibus* vel *confiniis* regionis Eleutheropolitanę, ſed *in regione Eleutheropolitana*, legitur, & in eodem Euſebii Onomaſtico ſępe vici deſcribuntur ſiti ἐν ὁρίοις Ἐλευθεροπόλεως, id eſt, *in regione Eleutheropolitana*. Euſebius *lib.* de martyribus Palęſtinę *cap.* x. *pag.* 335. ſcribit ἀπὸ Ἀνέας κώμης τῶν ὅρων Ἐλευθεροπόλεως, *ex vico Anea in regione Eleutheropolitana*. Et ſic quoque alii loquuntur. In regione Eleutheropolitana fuit, teſte Sozomeno *hiſtor.* IX. *c.* 17. vicus quidam nomine Χαφὰρ Ζαχαρία, & illic in via quę ducit ad urbem Βιθθερέβιν [al. Βιθθερέμιν. Eſt Ἐρεμίνθα Euſebii, Ἐρεβίνθων οἶκος Joſephi vide infra] inventum fuit cadaver Zacharię. Joſephus meminit vici Βηθζαχαρία, & 1. *Macc.* 6. 33. Βαιθζαχαρία dicitur. Vide ſupra *p.* 660. Vocem Ζαχαρία delendam vult Valeſius: ſed tunc nil niſi Χαφὰρ remanet, quod nomen vici proprium eſſe nequit, quum pluribus commune ſit (notat enim Χαφὰρ, כפר, vicum) adeoque neceſſario Ζαχαρία addi debet.

Quandoquidem haud multa extant loca in ſcriptis veterum qui mentionem hujus urbis faciunt, quę tamen olim clara fuit, ex Suida aliqua deſcribere lubet, quę habet ad vocem Εὐτόκιος, Ἀπὸ Θρᾴκης ἐλθὼν οὔτε γνώμης ἐπιεικὴς τις ἦν, οὔτε γένους εὖ ἥκων, ἀλλὰ καὶ στρατιώτης μὲν ὁ τυχών. Πολλὰ δὲ χρήματα κοινὰ τοῦ ἰδίου τάγματος ὑποκλέψας ᾤχετο εἰς τὴν Παλαιστίνην. Ἐπεχείρησε μὲν οὖν Ἐλευθεροπολίταις ἑαυτὸν ἐγκαταλέξαι, τῆς βουλῆς μετασχὼν ἐπὶ χρήμασι μεγάλοις. Καὶ ἠγλίχετο τὴν τύχην μεταβαλεῖν ἐς τὸ εὐγενέστερον. Ἀλλ' ὅμως οἱ Ἐλευθεροπολῖται οὐ προσεδέξαντο τὸν Εὐτόκιον. Ὁ δὲ μετεχώρησεν ἐς τὴν Ἀσκάλωνα· καὶ ὁ τότε πρωτεύων Κρατερὸς εὐμενῶς αὐτὸν ὑπεδέξατο μετὰ τῶν χρημάτων, καὶ πολιτικῆς μετέδωκεν ἐλευθερίας· οἱ δὲ Θρᾷκες ὑστέρῳ χρόνῳ κατὰ πύστιν ἥκοντες ἐπὶ τὸν Εὐτόκιον, ἀπῄτουν τὸν Κρατερὸν τὸν Εὐτόκιον καὶ τὰ χρήματα· ὁ δὲ οὐ μεθίει τὸν ἄνδρα. Τῶν δὲ στρατιωτῶν ἐπὶ δίκην ἐλθόντων, ὁ Κρατερὸς ὑπεραγωνίζεται τοῦ Εὐτοκίου καὶ περιγίνεται τῶν Θρᾳκῶν· ἐφ' ᾧ καὶ χρησμὸς ἐξέπεσεν ἔχων ὧδε. *Eutocius, e Thracia ortus nec animo probo nec genere nobili fuit ſed miles gregarius. Qui multam pecuniam coborti ſuæ ſuffuratus in Palæſtinam abiit. Conabatur autem efficere ut ab Eleutheropolitanis reciperetur in numerum civium, factus ſenator magnis largis largitionibus* (ſed quid ſi καὶ locemus ante τῆς βουλῆς & legamus καὶ τῆς βουλῆς μετασχὼν ἐπὶ χρήμασι μεγάλοις ἠγλίχετο τὴν τύχην &c.? ut ſenſus ſit, *recipi voluiſſe in numerum civium, ut poſtea ſenator factus profuſa liberaliter pecunia, humilem ſortem in illuſtrem commutaret*)

taret) & ex humili conditione ad ſplendorem fortunæ pervenire cupiebat . Sed Eleutheropolitani non receperunt Eutocium. Ille igitur Aſcalonem profectus eſt , ubi Craterus vir primarius inter eos illum jure civitatis donavit. Thraces autem, quum ad eorum aures hic rumor perveniſſet, ad Eutocium venerunt ab eo & Cratero pecuniam repetentes. Sed hic eis virum non tradidit. Quum autem milites rem ad judices detuliſſent Craterus defendit Eutocium, & Thraces cauſa ceciderunt: qua de re hoc oraculum editum eſt.

Meminit hujus urbis quoque Suidas in voce Μαριανός . Digna ea ſunt quę hic adſcribam , ut nobili huic urbi & natalibus Mariani , inde orti [quare Σύρος dicebatur] lucem majorem affundam . Μαριανός , Μάρσȣ δικηγόρȣ τῶν ὑπάρχων Ῥώμης . Ῥωμαῖος γὰρ τὸ ἀρχαῖον· μετῳκήσαντος δὲ τȣ̃ πατρὸς Ἐλευθερόπολιν , μίαν τῶν τῆς πρώτης Παλαιςίνης, ἀπὸ ὑπάτων καὶ ὑπάρχων καὶ πατρίκιος γεγονὼς τὸ ἐπιφανέςερον κατὰ τὸν βασιλέα Ἀναςάσιον . *Marianus Marſi cauſidici filius , unus ex præfectis urbi Romæ* : (alii prefectum pretorio τῆς αὐλῆς vocant . Vide Evagrium *l.* III. 42. & Malalam *p.* 116.] *erat enim genere Romanus. Poſtea quum parens ejus migraſſet Eleutheropolin ut illic habitaret, non Conſul modo & præfectus urbi ſed & patricius factus eſt imperante Anaſtaſio.* Poeta hic erat qui jambis multum delectabatur. Narrat enim Suidas eum metaphraſin ſcripſiſſe Theocriti , Argonauticorum Apollonii , Arati , Theriacorum Nicandri aliaſque , jambis quam plurimis . Memini nuper in ſcriptis Johannis Joviani Pontani ſimile quidpiam legere de poeta aliquo recentiore , ſed in quo libro menti non obverſatur .

ELOM.

Ἠλώμ. Urbs in tribu Juda . Joſephus *Antiq.* VIII. 3. 2. *Chron.* XI. 6. אילון Ajalon appellatur.

*ELON.

Urbs in tribu Dan *Joſ.* 19. 43. In eadem tribu memoratur , quæ & ipſa ex ἅπαξ λεγομένοις eſt, Elon Beth Chanan 1. *Reg.* 4. 9.

ELTEKE.

אלתקה Elteke. Urbs tribus Dan. *Joſ.* 19. 44. quæ etiam אלתקא ſcribitur *Joſ.* 21. 23.

*ELTEKON.

Urbs tribus Juda *Joſ.* 15. 59.

ELTOLAD.

Urbs tribus Juda *Joſ.* 15. 30. Simeonitis data *Joſ.* 19. 4. Erant autem urbes illæ, quas Simeonitæ ex Juda acceperunt, ad auſtrum Judæ *Joſ.* 15. 21.

ELUSA.

Urbs fuit Palæſtinæ tertiæ. Vide ſupra *l.* I. *c.* 35. Ptolemæus eam collocat inter urbes Idumææ ad occidentem Jordanis . Sunt qui hanc urbem putent חלוצה dici . In Targum Hieroſ. *Gen.* 25. 18. *Exod.* 16. 22. redditur Schur שור per חלוצה. In Seder olam rabba *cap.* 6. ſolitudo Sin מדבר סין dicitur eſſe eadem ac אלוש Aluſch. Diſtingui tamen hæc videntur *Num.* 33. 13. Ceterum in Aluſch Sabbathum eſſe primo datum Iſraelitis & obſervatum traditur in loco laudato Seder olam , adeoque antequam perveniſſent ad montem Sinai. Id colligunt ex verbis *Exod.* 16. 31.

Hieronymus hujus meminit in vita S. Hilarionis . *Vadens in deſertum Cades ad unum de diſcipulis ſuis viſendum cum infinito agmine monachorum pervenit Eluſam eo forte die quo anniverſaria ſolemnitas omnem oppidi populum in templum Veneris congregaverat . Colunt autem illam ob Luciferum cujus cultui Saracenorum natio dedita eſt. Sed & ipſum oppidum ex magna parte ſemibarbarum eſt propter loci ſitum*. Incolas ejus urbis voce Syra *Barech* , i. e. *benedic* inclamaſſe ibidem refertur . Videlicet lingua Syra utebantur Phœnice, & Palæſtina, ſub qua Eluſa eo tempore cenſebatur, teſte Theodoreto *quæſt.* 19. in Judices, Ὀσροηνοὶ καὶ Σύροι καὶ Εὐφρατήσιοι καὶ Φοίνικες τῇ Σύρων χρῶνται φωνῇ. *Oſroeni, Syri, Euphrateſii, Palæſtini & Phœnices Syriaca utuntur lingua.*

Et

Et Cyrillo in Comm. ad Jeſaiam *lib.* II. *tom.* 4. *pag.* 293. τῇ γλώσσῃ τῇ Χαναανίτιδι, τοῦτ' ἔστι, τῇ Σύρων, ἤτοι τῇ κατὰ τὴν Παλαιστίνην· μιᾷ γὰρ λαλοῦσι γλώσσῃ Φοίνικες καὶ Παλαιστινοί. *Lingua Chananæa, id eſt, lingua Syrorum vel Palæſtinorum. Una enim lingua loquuntur Phœnices & Palæſtini.* Adde Origenem *lib.* III. *in Job ſcribentem periiſſe Idumæorum nomen & linguam, omneſque Arabes appellari & Syriace loqui.* Utrumque illuſtratur ex Euſebii Onomaſtico ad vocem Πέτρα, quum Petram eſſe Arabiæ urbem ſcribit in terra Edom, & a Syris appellari Rekem. Πέτρα, πόλις ἐν γῇ Ἐδὼμ τῆς Ἀραβίας, ἥτις ἐπεκλήθη, ἡ καὶ Ῥεκὲμ παρὰ Ἀσσυρίοις [Σύροις legiſſe Hieronymum liquet ex ejus verſione] ὀνομάζεται.

Meminit & Hieronymus hujus urbis in comm. ad *Jeſ.* 15. ubi legitur הלוצי quod vulgo vertitur per *Expeditos. Sed quidam putant non viros ſed nomen urbis intelligi, quæ hodie appellatur Eluſa & eſt in Moabitidis partibus ſita.*

Epiſcopus Eluſæ in actis concilii Epheſini inter Oecumenica tertii commemoratur Ampelas. Ita illic legitur *tom.* III. conciliorum generalium *pag.* 448.

Ἀμπελᾶ Ἐλούσης.

In concilio Chalcedonenſi habito *anno* 451. ubi nomina hæc relecta fuerunt, legitur.

Apelle Eleuſii.

Verum idem hic Ampelas vel Apelles nuncupatur Θεόδουλος ἐπίσκοπος Ἐλούσης Παλαιστίνης *tom.* III. conciliorum gener. *p.* 452. 455. & 458. At quomodo Ἀμπελᾶ factum eſt ex Θεοδούλου. Nempe *Abdalla* nomen ei fuit. Id notat Θεοῦ δοῦλον Arabice عبد الله Ne quis dubitet de hujus conjecturæ veritate ſciat legi *Adella Eleuſi* in Actis hujus Concilii apud Baluzium *pag.* 452. Hoc nomen reſtituendum quoque eſt in actione ſexta Concilii Epheſini quam ex duobus codd. MSS. Vaticanis primus edidit Baluzius & novæ collectioni Conciliorum inſeruit *pag.* 610. Illic legitur *Letoio Lybiadis, Apelle Juſtes, Theodoro Ariddelon.* Mirum eſt Baluzium non vidiſſe latere *Abdallam Eluſæ epiſcopum* ſub his verbis *Apelle Juſtes.* Inprimis quum pro Juſtes notet in aliis codd. legi *Luetes* & *Elyſii.* Nam ita inſeritur *Abdallas Eluſæ* inter Letoium Libiadis & Theodorum Aribdelorum. Plane enim huc non faciunt quæ vir eruditiſſimus porro ad hoc nomen ſcribit, *Nullum in editionibus Conciliorum hoc loco apparere iſtius nominis epiſcopum: & tantum inter eos qui Neſtorium depoſuerunt Apellam epiſcopum Byrrhæ ſive Cibyrrhæ recenſeri.* Hic certe Abdallas ſive Θεόδουλος epiſcopus Eluſæ, non alius, intelligitur.

Memoratum & invenio Aretam hujus urbis epiſcopum in actis concilii Chalcedonenſis inter œcumenica quarti, *tomo* IV. conciliorum *pag.* 80.

Ἀρέτα Ἐλούσης.

In Latina verſione legitur *Eluſæ Palæſtinæ ſecundæ.* Error eſt. Eluſa Palæſtinæ tertiæ urbs fuit. Vide ſupra notitias veteres eccleſiaſticas *lib.* I. & *p.* 213. atque actionem XV. hujus concilii *tom.* IV. conciliorum *p.* 787. ubi Aretas Eluſitanus recenſetur inter epiſcopos Palæſtinæ tertiæ. In actis concilii Conſtantinopolitani habiti *anno* 536. Ζηνόβιος Ἐλούσης ἐπίσκοπος legitur. Vide *tom.* V. conciliorum *pag.* 284. & in epiſtola Johannis Hieroſolymitani inſerta actis ejuſdem concilii Πέτρος Ἐλούσης.

E M M A.

Urbs patria Nabalis. Joſephus *Antiquit.* VI. 14.

E M M A T H A.

Vicus vicinus Gadaris, ab aquis calidis חמת dictus de quo egimus *lib.* I. *cap.* 46. Vide Euſebium ad vocem Ἀἰθάμ.

E M M A U S, urbs.

Superius *lib.* II. *c.* 6. multa notavi ut oſtenderem aliam fuiſſe Emmaunta quæ Nicopolis nomen poſtea geſſit, aliam illam cujus tabulæ Novi Teſtamenti meminerunt.

runt. Quare iſta heic non repetam. Ad vocem Emmaus *p.* 560. etiam nonnulla invenies quæ huc transferri poſſent: nam tria loca ſunt nomine Emmauntis nota in Palæſtina, 1. Urbs hæc, Nicopolis dicta poſtea. 2. Vicus in Evangelio Lucæ memoratus. 3. Locus vicinus Tiberiadi, qui a thermis nomen videtur traxiſſe. Indicabo potius aliquot loca ex veteribus, unde notitia hujus urbis peti debet.

Meminit hujus urbis aliquoties Joſephus, quę Ἀμμαοῦς ſolet nuncupari. Uti *de bello lib.* 1. *cap.* 9. Ἀμμαοῦς & Gophna urbes duæ a Caſſio direptæ. Eadem quæ Ἀμμαοῦς *de bell.* II. 3. dicitur, appellatur Ἐμμαοῦς *Antiq.* XVII. 12. *Libro* II. *de bell. cap.* 25. junguntur Lydda Joppe & Emmaus, ut loca vicina. *Lib.* III. *de bell. c.* 2. Tamna, Lydda & Ἀμμαοῦς. *Libro* V. *cap.* 4. dicitur Veſpaſianus Antipatride profectus vaſtaſſe toparchiam Thamnæ, dein Lyddam & Jamniam iviſſe, tum Ammaunta & μητρόπολιν αὐτῶν obſediſſe. *Lib.* VI. *de bell. c.* 1. legitur Titum Cæſarea proficiſcentem Hieroſolymas juſſiſſe ſibi legionem decimam occurrere per Ammaunta & adſcendere per Jerichunta. Munitam eam a Bacchide narrat *Antiq.* XIII. 1. Confer 1. *Macc.* 9. 50. crematam a Varo *Ant.* XVII. 12. qui Hieroſolymas profectus eſt Ptolemaide per Sepphorim, Arum, Sampho & Ammaunta.

Mentio etiam fit hujus urbis, 1. *Macchab.* 3. 40. Syri leguntur caſtra metati prope Ἐμμαοὺμ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ in campeſtribus. Alii legunt illic Ἐμμαναοὺμ. Sed male, uti patet ex collatione *commatis* 57. *&* *cap.* 4. *comm.* 3. Judas prælio illic certavit cum Syris & hi fugerunt ad Sedemoth, campos Idumææ, Aſchdod & Jamniam. 1. *Macc.* 4. 15. Ad hunc locum reſpiciunt verba Hieronymi ad Daniel *cap.* VIII. *Judæ Macchabæi ſignificat tempora qui de vico Modin fratribus ac propinquis ſecum annitentibus & multis de populo Judæorum Antiochi duces ſuperat juxta Emaus, quæ nunc Nicopolis dicitur.* 1. *Macc.* 9. 50. legitur Jonathas muniviſſe Ἐμμαοὺμ. Interpres Latinus hanc vocem non agnoſcit.

De novo nomine Nicopolis, quod huic Emmaunti datum eſt, ſcribit M. Aurel. Caſſiodorus in Chron. ad Conſulatum Alexandri & Auguſti, *His Coſſ. in Palæſtina Nicopolis quæ prius Emmaus vocabatur, urbs condita eſt.* Adeoque ſecundum ipſius computum, ante imperium Alexandri Mammææ, ſub Elagabalo. Chronicon Paſchale ad annum Chriſti 223. Παλαιστίνης Νικόπολις ἡ πρότερον Ἐμμαοῦς ἐκτίσθη πόλις, πρεσβεύοντος ὑπὲρ αὐτῆς καὶ προισαμένου Ἰουλίου Ἀφρικανοῦ τοῦ τὰ Χρονικὰ συγγραψαμένου. *Nicopolis Palæſtinæ olim Emmaus dicta condita eſt, legationem pro ea obeunte illius Præfecto Julio Africano, ſcriptore Chronicorum.* Conſentit Anaſtaſius in Hiſtoria *pag.* 19. *Emaus Palæſtinæ caſtellum, de quo in ſacris legitur Evangeliis, Alexandro Nicopolis eſt honorari decreta, legatione fungente Africano, qui hiſtorias in quinque libris conſcripſit.* Legitur in edito conjunctim *Alexandronicopolis*, ſed ea divellenda eſſe certum eſt. Erat autem is Alexander Imperator, filius Mammææ. Hieronymus in Catal. Scriptor. eccleſ. ita rem narrat. *Julius Africanus, cujus quinque de temporibus extant volumina, ſub Imperatore M. Aurelio Antonino qui Macrino ſucceſſerat, legationem pro inſtauratione urbis Emmaus ſuſcepit, quæ poſtea Nicopolis appellata eſt.*

Theophanes in Chronographia *pag.* 41. tradit hæc de fonte Emmauntico quem Julianus obſtruxit. Ἐν Νικοπόλει τῆς Παλαιστίνης τῇ λεγομένῃ τὸ πρὶν Ἐμμαοὺς πηγή ἐστιν παντοίων παθῶν ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων ἴασεις παρέχουσα· ἐν αὐτῇ γάρ φασι τὸν Κύριον καὶ θεὸν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τοὺς πόδας ἀπονίψασθαι ἐξ ὁδοιπορείας, καὶ ταύτην ὁ δυσσεβὴς καταχωσθῆναι ἐπέτρεψεν. *Nicopoli Palæſtinæ, quæ olim Emmaus vocabatur fons eſt qui omnibus tam brutorum quam hominum morbis medetur, in eo enim ferunt Deum & Dominum noſtrum Jeſum peracto itinere pedes ſuos laviſſe. Illum aggeſta terra obſtrui ſceleſtus (Imperator Julianus) imperavit.* Confer, quod in Midraſch Coheleth legitur *fol.* 106. *colum.* 2. חמשה תלמידין היו לו לרבי יוחנן בן זכאי כל זמן קיים היו יושבין לפניו כשנפטר הלכו ליבנה והלך ר׳ אלעזר בן ערך אצל אשתו לאמאוס מקום מים נים ונוה זכה׃ *Quinque diſcipuli erant R. Johanni filio Zaccai, qui toto illo tempore quo vixit ſederunt coram eo. Quum obiit, iverunt Jafnem & R. Eleazar ivit ad uxorem ſuam Emmauntem quo loco aquæ præſtantes ſunt & habitatio pulcra.*

In Itinerario S. Willibaldi qui ſæculo octavo iter per Palæſtinam inſtituit, in altero nempe conſcripto ab anonymo, mentio fit fontis in trivio non longe ab hoc loco, cujus Sozomenus *l.* V. *c.* 20. etiam meminit. *Venit Emaus vicum Palæſtinæ quem Romani poſt deſtructionem Hieroſolymorum ex eventu victoriæ Nicopolin vocaverunt ..... vidit & fontem qui eſt in trivio, quo Chriſtus eodem quo reſurrexit die cum diſcipulis duobus Luca & Cleopha quaſi ad alium declinaturus vicum ambulavit.* Verum hi confundunt Emmaunta vicum, in Evangelio Lucæ memoratum, & Emmaunta quæ dicta eſt Nicopolis.

*E M M A U S, vicus.

Hic est, qui *Luc.* 24. 13. commemoratur, de quo & Josephus *lib.* VII. *26.* scribit abesse illum Hierosolymis stadia *60.* uti & Lucas tradit. Rufinus & Zonaras in Josepho 30. legunt. Confer quæ de hoc vico, & intervallo quod absuit Hierosolymis, scripsimus supra *lib.* II. *cap. 6.*

E N A D D A.

Ἠναδά. Vicus pergentibus Æliam de Eleutheropoli quasi in decimo milliario Eusebius in Onom.

*E N A I M.

עינים *Jos.* 15. 34. Sunt qui putent esse nomen proprium uti Philo, *de profugis*, *p.* 471. ἡ πόρνη ἡ γενομένη ἐν Αἰνὰν ἐπὶ τῆς ὁδȣ. Ita reddit *Gen.* 38. 21. בעינים. Eusebius quoque ad vocem Αἰνᾶν, & qui eum sequitur Procopius Gazæus ad *Gen.* 36. Erat in via Thimnam versus vicus ita dictus a fonte qui ibi erat. Sic illi. Alii vero existimant hanc vocem significare bivium, uti jam monuit Hieronymus ad vocem Ἠναίμ. Eusebius notat *vicum esse* Βεθενίμ *dictum circa Terebinthum*, id est, non longe a Chebron. Quod hic Bonfrerius scribit, *quem locum nomine Terebinthi significare velit*, *supra modum obscurum est*, miror: quum per Terebinthum ἁπλῶς semper intelligatur quercus Mamre non longe a Chebron. Vide quę nos de Terebintho plura notavimus ad vocem *Chebron.*

*E N A M.

עינם Urbs in planitie tribus Judæ. *Jos.* 15. 34. ibi legitur העינם: volunt autem alii ה præfixum esse quod abesse vel adesse potest, alii ad nomen constituendum requiri. Vide quæ dicuntur ad vocem תפוח.

E N A B R I S.

Ἐναβεὶς. Locus inter Scythopolin & Tiberiada. Josephus *de bell.* III. *16.* alii legunt Σενναβεὶς.

*E N C H A D D A.

עין חדה Urbs in Jissascar. *Jos.* 19. 21. Eusebius ad hanc vocem scribit esse ἑτέραν Ἠναδά, aliam Enada, in via quæ ab Eleutheropoli Æliam ducit in decimo milliario. Scilicet illa non fuit eadem ac quæ in Jissascar sita fuit & hoc ipse Eusebius fatetur. Observa itaque Eusebium aliquando, ubi nomen loci & situm ex Sacro Codice indicavit, aliorum quoque locorum meminisse idem vel affine nomen gerentium, licet certissimum sit & ipsi etiam persuasum illa non esse eadem ac loca, quorum nomen ex libris sacris exhibuerat.

*EN CHATZOR.

עין חצור Urbs tribus Naphthali. *Jos.* 19. 37.

E N D O R.

עין דר & עין דאר Urbs Menassitarum sed extra regionem tribui eorum attributam *Jos.* 17. 11. *Psalm.* 83. 11. Ἔνδωρον Josepho *Ant.* VI. 15. Erat magnus vicus tempore Eusebii ita dictus ad montem Tabor, 4. milliaribus versus meridiem inde distans. Ita ille ad vocem Ἀηνδώρ, & ad vocem Ἠνδώρ scribit esse juxta oppidum Ναΐμ circa Scythopolim. Appellatur & *Endor Jezraelis* Hieronymo ad vocem *Aphec*, uti Ἀενδὼρ ἡ ἐν Ἰεσραὴλ Eusebio ad hanc vocem.

* E N E G L A I M.

עין גלים , *Piscatores Engedi usque ad Eneglaim*, legitur *Ezech.* 47. 10. Eglaim erat urbs Moabitica אגלים, quam Eusebius in Onomast. ad voces Ἀγαλλείμ & Ἀγαλλείμ octo milliaria abesse ab Areopoli versus austrum scribit. An forsitan a vicinia urbis Eglaim in litore orientali lacus Asphaltitis locus aliquis Eneglaim dictus est, cui opponitur circa litus lacus occiduum Engedi? Hieron. ad *Ezech.* 47. *Engallim in principio est maris mortui ubi Jordanes ingreditur*. Josephus *Antiq.* VI. 14. meminit collis muniti in solitudine dicti Ἐγγελαὼ , quę vox satis bene convenit cum *Eneglaim*.

E N G A N N I M.

עין גנים, Urbs in planitie tribus Judę. *Jos.* 15. 34. Est & altera hoc nomine in Jissascar. *Jos.* 19. 21. & 21. 29. Confer quę nos ad vocem *Jarmuth*. Ad hanc vocem notat Eusebius esse vicum ejusdem nominis Ἠγαννὰ (Enganna legit Hieron.) circa Gerasam in Peręa, & esse vicum juxta Bethel.

E N G E D I.

עין גדי Urbs in solitudine tribus Judæ. *Jos.* 15. 62. alio nomine Chatzatzon Tamar 2. *Chron.* 20. 2. Solitudo Engedi memoratur 1. *Sam.* 24. 2. Vineæ Engedi *Cant.* 1. 14. Est vicus prægrandis juxta mare mortuum ad occidentem in solitudine quæ est in Aulone Hierichus, teste Eusebio ad hanc vocem. Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Ἐγγάδα κώμη μεγάλη πλησίον Σοδόμων Ἀραβίας. *Engadda, vicus magnus prope Sodomam Arabiæ*. Sed falsum hoc est. Sodoma enim fuit vicina Zoaris *Gen.* 13. 10. Zoara autem erant sita ad extremitatem australem lacus Asphaltitis teste Josepho. Ἐγγαδὶ appellatur in libris Apocryphis. Ἐγγαδδὶ, Ἐγγαδὶ Ἐγγαδαὶ Josepho. Ptolemæo Ἐγγάδδα. Hieronymus ita ejus meminit ad *c.* 47. *Ezech. Engallim enim in principio est maris mortui, ubi Jordanis ingreditur. Engaddi vero, ubi finitur atque consumitur*. Id verum esse non potest, si fidem habemus Josepho, nam is scribit Engaddi 300. stadia absuisse Hierosolymis, ergo fuit non longe a principio maris mortui ubi Jordanes ingreditur, non vero ubi finitur: sic enim plura quam 600. aut 700. stadia absuisset, quum ipse lacus longus sit 580. stadia. Josephus meminit hujus loci quater. *Antiq.* IX. 1. Ἐγγαδὲ vocat, additque urbem esse non longe a lacu Asphaltite, & 300. stadia abesse Hierosolymis. *Lib.* III. *de bell.* 2. Ἐγγαδαὶ nuncupat & unam fuisse ex undecim toparchiis Judææ. *Lib.* V. *de bell. cap.* 3. Ἐγγαδὶ narrat a sicariis qui Masadam inhabitabant occupatam. Denique *Ant.* VI. 14. commemorantur ei Ἐγγηδήνη ὄρεα montes Engedeni. Etiam Plinius *l.* V. 17. *Infra hos* (Essenos ad occidentem lacus Asphaltitis) *Engadda oppidum fuit, secundum ab Hierosolymis fertilitate palmetorumque nemoribus*. In *Ecclesiast.* 24. 15. palma Ἐγγαδδὶ memoratur. Quidam illic legunt Γάδοις, alii Κάδης & Ἀιγιαλοῖς. Sed legendum esse Engaddi patet ex adjecta mentione palmæ. Engaddi enim a palmis dicta fuit חצצון תמר 2. *Chron.* 20. 2.

Ab Engaddi עד רמתא usque ad Ramatham balsamum provenisse notant Talmudici in Gem. *Schabbath* 26. 1. Ab Engaddi venire opobalsamum scribit Eusebius ad hanc vocem, & Zoar Balsami patriam esse, ad vocem Bala. Erant tamen ea loca παρακείμενα τῇ νεκρᾷ θαλάσσῃ.

E N M I S C H P A T.

עין משפט Alio nomine Cadesch in solitudine *Gen.* 14. 7. significat locum apud Petram qui fons judicii nominatur, scribit Hieronymus ad *Gen.* 14. 7.

* E N R I M M O N.

עין רמון Urbs tribus Juda *Neh.* 11. 29. dubitari posset an non essent nomina duarum urbium, quia *Jos.* 15. 32. inter urbes Judæ recensentur ועין ורמון sed *Jos.* 19. 7. & 1. *Chron.* 4. 32. habetur *Ain Rimmon*.

* ENROGEL.

עין רגל In Juda . *Jos.* 15. 7.

EN SCHEMESCH.

עין שמש Aquæ Enschemesch , in finibus Judæ . *Jos.* 15. 7.

* ENTAPPUCH.

עין תפוח Urbs in finibus Menassis . *Jos.* 17. 7.

ENTEENA.

Non inveni nisi semel hujus factam mentionem , in Midrasch Koheleth *fol.* 95. *col.* 2. ubi אנשי עין תאנה *incolæ En Teenæ* memorantur . Videtur non longe a' Tzippori absuisse.

* EPHES DAMMIM.

אפס דמים *Jos.* 17. 1. Sunt qui putent esse nomen loci . Aquila reddit ἐν πέρατι Δαμμείν . 1. *Chron.* 11. 13. videtur *Pas Dammim* dici : vide & *Dammim* supra.

EPHRA.

Ἔφρα . Patria Gideonis . Josephus *Antiq.* v. 8.

* EPHRAIM.

Ἐφραὶμ . Urbs in regione prope solitudinem *Joh.* 11. 54. In codicibus quibusdam Græcis illic legitur hanc urbem sitam esse in regione Σαμφουρείν . Epiphanius *lib.* 1. *tom.* 11. adv. hæreses *p.* 117. nuncupat illam πόλιν τῆς ἐρήμου , *urbem solitudinis* . Eusebius ait esse ἐγγὺς τῆς ἐρήμου ad vocem Ἐφραὶμ , idemque ad vocem Ἐφρὼν notat esse Ephraim villam prægrandem 8. mill. ab Ælia versus septentrionem ubi Hieronymus legit κ. i. e. 20. Vide quæ nos supra *lib.* 1. *cap.* 56. notavimus de situ hujus urbis.

עפרים urbs etiam est terræ Israeliticæ teste R. Nathane in Aruch a fertilitate commendata , aliis חפרים Chephraim . עפרין *Ephrain* [ita est Keri : nam Ketib est עפרון] urbs est quam cum Bethele & Jeschane eripuit Abia Jeroboamo 2. *Chron.* 13. 19.

EPHRATH.

Est Bethlechem . *Gen.* 39. 19. & 48. 7.

EPHRON.

עפרון Urbs in Benjamin . 2. *Chron.* 13. 19. Eusebius ad vocem Ἐφρὼν notat Ephraim esse vicum prægrandem , qui ab Ælia aberat 8. mill. septentrinnem versus . Fuit etiam Ἐφρὼν urbs munita & magna quam Judas e Galaaditide reversurus in Judæam necessario transire debuit , 1. *Macc.* 5. 46. erat in regione transJordanica e regione Scythopolis , uti colligitur ex *commate* 52. Diversas gentes illic habitasse dicitur 2. *Macc.* 12. 27.

EPICÆRUS.

Ἐπίκαιρος . Legitur in Ptolemæo urbs ad orientem Jordanis . Meminit etiam interpres Chaldæus.

EREBINTHON OECOS.

Ἐρεβίνθων οἶκος domus cicerum , Vicus prope Hierosolymas . Josephus *lib.* VI. *de bell.*

bell. cap. 13. Rufinus legit junctim Ἐρεβινθώνικος. Eusebius meminit vici Ἐρεμίντα ἐν τῷ Δαρωμᾶ, tractu Judææ australi. Videtur esse Βιθθέρεβιν, cujus mentio apud Sozomenum Histor. *lib.* IX. *cap.* 17. Fuit autem hic vicus regionis Eleutheropolitanæ, aut certe non longe inde. Et Βιθθερέβιν quid est aliud quam Ἐρεβίνθων οἶκος. Nomen certe videtur esse idem: sed situs differt.

E R E M B O N.

Ἐρεμβών. Vicus prægrandis Judæorum in decimo sexto ab Eleutheropoli milliario contra meridiem. Eusebius in Onom.

E R E M I N T H A.

Meminit illius Eusebius in Onom. scribens esse vicum in Daroma, sive parte Judæ australi.

* E S C H A N.

אשען Urbs tribus Judæ *Jos.* 15. 52.

E S D R A E L.

Ἐσδραηλά. In libris Apocryphis. Vide Vocem *Jizreel.*

E S D R I N.

Ἐσδρίν. 2. *Macc.* 12. 36. alii hic habent Γοργίαν, sic ut loci nomen non sit sed viri. Hillerus substituit Ἐφρίν עפרין.

E S O R A.

Ἐσωρά. Judæi eo misisse nuncios leguntur *Judith.* 4. 4. Videtur esse הצור.

E S S A.

Ἔσσα. Urbs, quam Rex Alexander cepit post Dion, & quum Essam cepisset, occupavit Gaulana & Seleuciam. Josephus *Antiquit.* XIII. 23. Videtur itaque urbs ad orientem maris Tiberiadis sita fuisse.

E S T A O L.

אשתאל Urbs Judæ in planitie *Jos.* 15. 33. Dani tribuitur *Jos.* 19. 41. *Jud.* 13. 25. ubi cum Zora conjungitur. Eusebius inter Azotum & Ascalonem collocat ad vocem Ἀσθαώλ, & ad vocem Ἀσθαώλ scribit esse in decimo milliario Eleutheropolis contra aquilonem pergentibus Nicopolin.

* E S T E M O.

אשתמה Urbs in montanis Judæ *Jos.* 15. 50. Eusebius notat esse vicum prægrandem Judæorum in regione Eleutheropolitana in Δαρωμᾶ, sive portione Judæ australi, & quidem ad septententrionem vici Anem. vide eum ad v. Ἀνοεμά & Ἐσθεμά.

E S T E M O A.

אשתמוע Urbs tribus Judæ. *Jos.* 21. 14.

E T A M vide A I T A M.

E T H E R.

עתר Urbs tribus Simeon. *Jos.* 19. 7. inter urbes Judæ recensita, quia ex iis Simeonitæ suas acceperunt. Eusebius ad vocem Ἐθέρ notat esse vicum hoc nomine Ἐτέραν, *Eteram* [nunc ἑτέραν *aliam* male legitur] prope Malatham in Daroma. Hic situs non est inconveniens.

*ETHCATZIN.

עת קצין Urbs in confiniis Zebulon. *Jos.* 19. 13. Legitur quidem illic עתה sed id videtur significare versus עת uti mox גתה versus Gath, *commate* 13. nam aliunde, ex 2. *Reg.* 14. 25. liquet dici Gath Hachepher.

*ETZEM.

עצם Urbs in tribu Simeon 1. *Chron.* 4. 29. videtur eadem ac Azem עצם *Jos.* 19. 3.

EUHYDRA.

Oppidum inter Tyrum & Sidonem. Plinius meminit *l.* v. 19. *Inde Euhydra*, *Sarepta*, *& Ornithon oppida*.

EXALUS.

Ἐξαλοῦς. Episcopus ejus Parthenius interfuit Concilio Hierosolymitano habito *anno* 536. Videtur esse Ἐξαλοῦς Eusebii in Onom. Ita enim videtur scripsisse pro Ἐξαδοῦς uti nunc legitur: nam Hieronymus vertit *Chasalus*. Et facilis est mutatio in Δ in Λ. Vide Eusebium ad vocem Ἀχσάφ.

Quæ nomina ab F initium capiunt in scriptis quorundam geographorum, invenies infra incboata a PH, *uti* Faran, *Pharan*, *&c.*

GABA.

גבע Urbs in tribu Benjamin *Jos.* 18. 24. *Ezr.* 2. 26. quam multi putant esse eandem ac גבע *Geba*. Γάββη appellatur in libro Ezræ tertio *c.* 5. *comm.* 39. uti liquet si conferas *Neh.* 7. 30.

Est & Γάβα urbs Carmelo monti adsita, inter Ptolemaida & Cæsaream: ita enim Josephus *lib.* II. *de bell. cap.* 19. Judæos scribit profectos Kedasam Tyriorum, Ptolemaidem, Gabam & Cæsaream, dein Sebasten, Ascalona, Anthedona, Gazam, & *lib.* III. *de bell. cap.* 2. scribit conjunctam esse monti Carmelo & urbem equitum dictam. Rufinus ibi legit Gaba, sed MS.tum Academiæ Lipsiensis Γάβλα, codices vulgati Γάμαλα. In vita sua etiam hujus Gabæ meminit, scribens Bezaram sitam esse in finibus Ptolemaidis & 20. stadia a Gaba abesse. Probabile est Gabam illam esse eandem quæ postea *Caipha* & *Hepha* dicta fuit, urbs Carmelo adsita e regione Ptolemaidis.

Meminit & hujus Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Γάβα, πόλις Γαλιλαίας. Ἰώσηπος πέμπτῳ Ἰουδαικῆς ἀρχαιολογίας. Τὸ ἐθνικὸν Γαβηνὸς ὡς αὐτὸς Ἰώσηπος. *Gaba*, *urbs Galilææ*, Josephus *lib.* v. *Antiquit.* Judaic. *Gentile Gabenus*, *apud eundem*. Atqui apud Josephum Γαβανὸς nunc ubique legitur.

Extant nummi Gabenorum (quos ad Gaben quidam referunt. Vide vocem *Gabe*] inscripti ΚΛΑΥΔ. ΓΑΒΗΝΩΝ. ΖΟΡ. Annus hujus æræ 177. hic extat, in aliis ΖΙC. 217. Initium æræ ducitur ab anno Romæ conditæ 693. Vide Norisii epochas Syromacedonum *Diss.* IV. Vaillantii nummos Imperatorum Augustorum & Cæsarum *pag.* 31. & 339. Verum & in Cœlesyria (distincta a Palæstina) erant *Gabeni*. Γαβηνῶν episcopus subscripsit concilio Niceno 1.

GABAA.

Gabaa, *in qua natus est Saul*, *& Rama*, *quæ est juxta Gabaa in septimo lapide a Jerosolymis sita*. Ita scribit Hieron. ad *cap.* 5. *Hos.* Erat autem tempore Hieronymi diruta, quod his verbis testatur ad Sophon. *cap.* 1. *Gabaa illa civitas Saulis usque ad fundamenta diruta est*. Et in epitaphio Paulæ. *In Gabaa urbe usque ad solum diruta paululum substitit recordata peccati ejus & concubinæ in frusta divisæ & tribus Benjamin trecentos viros propter Paulum Apostolum reservatos*. Hæc Γαβαθσαοὺλ Josepho *lib.* VI. *de bell. cap.* 2. appellatur, diciturque 30. stadia ab urbe Hierosolymitana absuisse. Vide infra vocem *Gibea*.

GA-

GABALA. Vide *Gamala*.

GABAOPOLIS.

Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Γαβαώπολις, πόλις τῆς Γαλιλαίας .... Ἰώσηπος ἐκτῷ Ἰȣδαικῆς Ἀρχαιολογίας. Σαῦλος δὲ εἰς Γαβαώπολιν ἔχων ἑξακοσίȣς μετ' αὐτȣ̃ μόνον ἧκε. *Gabaupolis, urbs Galilææ. Josephus lib.* VI. *Antiq. Saulus autem tantum cum 600. militibus venit Gabauplin.* Nunc Γαβαὼν πόλιν in Josepho legitur.

GABAOTH.

Γαβαώθ. Nomen loci remoti ab Hierosolymis stadiis 20. ἔςι κατ' ἀνατολὰς τῆς Σιὼν, ἥτις ἔχει εἴσοδον ἀπὸ Γαβαὼθ μήκοθεν τῆς πόλεως ςαδίȣς κ'. *Est ad orientem Sionis qui aditum habet a Gabaoth, viginti stadiis ab urbe*. Epiphanius de vitis Prophetarum *pag.*239. addens hunc aditum plerosque ignorare propter obliquos ejus recessus. Non est Gibeon, nam situs ab Epiphanio assignatus non convenit cum situ Gibeonis, quippe quæ amplius viginti stadiorum ab urbe Hierosolymitana aberat, & ipsi Gibeon Γαβαὼν dicitur *lib.* II. *adv. hæreses pag.* 702. At in Chronico Paschali Γαβαὼν legitur *pag.* 155. Σολομὼν γὰρ ἐποίησε τȣ̀ς τάφȣς τȣ̃ Δαβὶδ, διαγράψας κατὰ ἀνατολὰς τῆς Σιὼν, ἥτις ἔχει εἴσοδον ἀπὸ Γαβαὼν μήκοθεν τῆς πόλεως ςαδίων εἴκοσι. Ἐποίησεν δὲ ταύτην σκολιὰν, σύνθετον, ἀνυπονόητον. Καὶ ἔςιν ἡ εἴσοδος ἕως τῆς σήμερον τοῖς πολλοῖς ἀγνοȣμένη τῶν ἱερέων καὶ ὅλῳ τῷ λαῷ. *Salomon sepulcra Davidica ita constituit ut essent obversa orienti Sionis, qui aditum habet a Gabaon procul ab urbe, stadiis viginti. Quem quidem ita occultum & obliquum fecit, ut a nemine perciperetur, sic ut introitus plerosque sacerdotes hodie & totum populum lateat.*

GABARA.

Γάβαρα. In plurali. Hæc urbs, & Sephoris, & Tiberias sunt tres præcipuæ Galilææ, teste Josepho *in Vita*. Quare suspicor plus uno in loco Γάδαρα, vocem notiorem, in contextum Josephi irrepsisse pro Γάβαρα. Sepphoris, Tiberias & Gabara conjunguntur quoque *in Vita*. 104. Vespasianus enim Ptolemaide cum exercitu profectus legitur ad fines Galilææ. Josephus autem cum suis non longe a Sippori castrametatus fugit Tiberiada. Tum Gabarensium civitas, πόλις Γαβαρέων, capitur a Vespasiano, deinde obsidetur Jotapata & aliæ urbes Galilææ *bell.* III. 6. Nunc legitur Γαδαρέων, sed non dubito reponendum esse Γαβαρέων, uti & quum *in Vita* urbem Giscala a populis vicinis, Gadarenis, Gabaraganæis, & Tyriis expugnatam narrat, & se Sephoritas bis, Tiberienses quater, Gadarenses semel expugnasse, & vulgus Galilæorum, licet expugnasset eorum oppida, eum tamen amasse. *In Vita*. Gabarorum situs hinc colligi potest quod Jonathas cum suis tendens ex Judæa in Galilæam transierit Japham, Sephorim, Asochim, Gabàra. *in Vita* 1016. Distant autem Gabara & Jotapata 40. stadiis. *Ibid.* 1017. Puto hanc quoque vocem restituendam esse *pag.* 1019. ubi nunc legitur, ἐκέλευσα τοῖς πλήθεσι πρὸς Σωγάνην κώμην ἕπεσθαι Ἀράβων ἀπέχȣσαν εἴκοσι ςαδία: *Jussi multitudinem sequi usque ad Soganem vicum Arabum, remotam inde 20. stadiis.* Lego Γαβάρων ἀπέχȣσαν, vicum, *qui a Gabaris distat*, Gabaris enim erat multitudo, & longe hinc Arabia.

GABAROTH.

Γαβαρώθ. Gabaroth. Vicus Galilææ. In vita *pag.* 1016. Videtur idem esse ac Gabara. Num Γάβαρα appellatur *p.* 1017.

GABATH.

Γαβάθ, patria Nathanis. Epiphanius de vitis Prophetarum *pag.* 235.

GABATHA.

Josephus meminit oppidi Γαβαθά. *Antiq.* VI. 5. *Antiq.* XIII. I. sed in hoc loco videtur legendum Ναδαβάθ. Vide I. *Macc.* 9. 37. Stephanus Γαβάθη πόλις Γαλιλαίας ὡς Ἰώσηπος ἐκτῷ Ἰȣδαικῆς ἀρχαιολογίας. *Gabathe. Urbs Galilææ Josephus lib.* VI. *Antiq.*

Γαβα-

Γαβαθὰ est & vicus 12. milliaribus ab Eleutheropoli, ubi sepulcrum Habaccuci ostenditur. Eusebius in Onomastico ad vocem Γαβαθὰς. Antea ad vocem Κηλὰ & Ἐχελὰ dixerat illic ostendi sepulcrum Habaccuci. Sed hæc facile conciliantur si conferamus ea quæ de situ horum locorum tradit Eusebius. Kela, sive Κηλὰ, erat 8. milliaribus ab Eleutheropoli ad ortum, id est Æliam versus. Gabatha, 12. milliaribus ab Ælia. Spatium autem omne inter Æliam & Eleutheropolin fuit 20. milliarium. Atqui 8. & 12. efficiunt 20. Sic ut Gabatha & Kela loca videantur fuisse vicina & paribus fere intervallis remota hinc & inde, i. e. ab Eleutheropoli 12. ab Ælia 8. Et sepulcrum Habaccuci inter Gabatha erat & Kela, ita ut æque ab hoc quam illo loco conspici potuerit. Meminit idem Γαβαθὰ in Benjamin, ubi domus Saulis fuit [illa est Gibea] & Gabatha, vici in finibus Diocæsareæ: sed Græca mire illic turbata sunt.

GABATHO. Vide *Gibbethon*.

GABE.

Γαβέ. *Zachar.* 14. 10. Γαβὲ pro גבע legitur. Erat hæc urbs parva distans 16. milliaribus a Cæsarea, adjacens magno campo Legionis Eusebius in Onom. ad vocem Γαβαθών. Plinio etiam memoratur Gabe, sed alio loco. Postquam urbes Decapolis recensuisset, dicit *has urbes intercursare tetrarchias, quæ in regna contribuuntur*, & mox addit *Trachonitis, Paneas, Abila, Arca, Ampeloessa, Gabe.* De nummis Gabenorum vide quæ ad vocem *Gaba*. Legitur & Anastasius Γάβων episcopus in Palæstina (vide supra *pag.* 532.) at nulla Gabe recensetur inter sedes episcopales Palæstinæ (vide supra *pag.* 215.) sed Γαδαὶ, quum tamen Γάδων episcopus nusquam in actis conciliorum legatur. Legendumne in Notitiis Γάβαι;

GABBE.

Γάββη. Vel ut alii Γάβδη. III. *Ezr.* 5. 39. Est urbs גבע uti liquet si conferamus *Nehem.* 7. 30.

GADÆ.

Γάδαι. Inter urbes Palæstinæ secundæ recensetur in Notitia Veteri Ecclesiastica. Forsitan legendum Γάβαι ob ea quæ mox notavimus ad vocem *Gabe*.

GADARA PERÆÆ,

vel Palæstinæ secundæ.

Ita hanc urbem nuncupo ut distinguam ab alia quæ idem nomen gessit, & vicina fuit Nicopoli atque Diospoli, de qua mox. Fuit autem hæc urbs sita ad flumen Hieramacen, teste Plinio, *lib.* V. 16. μητρόπολις Perææ, teste Josepho *lib.* V. *de bello, cap.* 3. ad ortum sita lacus Tiberiadis, remota a Tiberiade intervallo 60. stadiorum uti idem testatur *in historia vitæ suæ, pag.* 1025. In hujus scriptis & alia leguntur ad notitiam hujus urbis facientia. Regionem Gadarenam, Γαδαρίδα, scribit terminare Galilæam a plaga orientali *lib.* III. *de bello cap.* 2. Idem nomen usurpat Strabo narrans ἐν τῇ Γαδαρίδι aquam lacustrem esse qua degustata pecora pilos, ungues, & cornua amittunt. Videtur esse illa quam Pompejum instaurasse scribit, *Antiq.* XIV. 8. Habuit unum ex 5. Synedriis totius terræ Israeliticæ *Antiquit.* XIV. 10. *bell.* I. 6. sed Rufinus loco posteriore legit Δώροις. Gadara, Hippon, & Samariam, Augustus Herodi reddit, *Antiquit.* XV. 11. *bell.* I. 15. Gaza, Gadara & Hippos πόλεις Ἑλληνίδες erant, nec Archelao subjectæ, *Antiquit.* XVII. 13. sed Syriæ adjectæ *bell.* II. 4. quum tamen Gaza tam longe remota fuerit a Gadaris & Hippo, suspicio nasci posset legendum Γέρασα, quæ urbs utrique vicina fuit. Vici Gadarenorum & Hippenorum, in confiniis Tiberiadis & agri Scythopolitani incenduntur a Justo, *In vitæ suæ historia*. Denique nomen Γάδαρα aliquoties legi in Josepho pro Γάβαρα urbe suspicamur. Gadara & Scythopolin urbes Coelesyriæ vocat *Antiq.* XIII. 21. & ibidem Γάδαρα nuncupat κώμην Γαλααδίτιδος. Vide vocem Gabara: nempe late patet nomen Coelesyriæ, complectiturque apud eundem regionem Moabitarum ac Ammonitarum *Antiq.* I. 11. Alibi *Antiq.* X. 11. videtur Cœlesyriam distinguere a regio-

regionibus illis. *Antiq.* XV. 4. totam Cœlesyriam Cleopatræ ab Antonio donatam scribit. Idem *Antiq.* XII. 3. ex Polybio narrat Gadara capta esse ab Antiocho. Apud Polybium ita nunc legitur Historiarum *lib.* V. postquam Antiochus cepisset Pellam, Camun, Gephrun & Abila, Gadara capienda superfuisse. Καταλειπομένων δ' ἔτι τῶν Γαδάρων ἃ δοκεῖ τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους ὀχυρότητι διαφέρειν, προστρατοπεδεύσας αὐτοῖς καὶ συστησάμενος ἔργα ταχέως κατεπλήξατο καὶ παρέλαβε τὴν πόλιν. *Restabant adhuc Gadara, locus opinione hominum præ cæteris omnibns illius tractus eximie munitus, ad quem Rex admovit exercitum & molitus opera oppidanos ita terruit, ut extemplo se dederent.*

In tabulis Novi Testamenti memoratur Γαδαρηνῶν γῆ, *regio Gadarenorum* adsita mari Tiberiadis, *Marc.* 5. 1. diciturque esse e regione Galilææ *Luc.* 8. 26. plane uti Josephum mox loquentem audivimus Γαδαρίδα, id est regionem Gadarenorum, terminare Galilæam ad ortum: quo magis miror viros doctos credere potuisse partem aliquam Galilææ ad ortum Jordanis aut lacus Tiberiadis esse collocandam. Matthæi *cap.* 8. 28. Gergesenorum regio illa dicitur quæ a Luca Gadarenorum: verum & in Matthæo olim Γαδαρηνῶν lectum fuisse in codicibus quibusdam notavit Epiphanius *lib.* II. *adv. hæres. pag.* 650. quamvis non repugnet eandem regionem & ab urbe præcipua Gadaris, & a loco minus noto Gergesi, nomen ferre.

Stephanus ita describit hanc urbem Γάδαρα, πόλις κοίλης Συρίας ἥτις καὶ Ἀντιόχεια καὶ Σελεύκεια ἐκλήθη. Τὸ ἐθνικὸν Γαδαρεύς· καὶ Γαδαρὶς καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ χώρα, Ἐντεῦθεν ἦν Μένιππος ὁ σπουδογέλοιος. *Gadara. Urbs cavæ Syriæ, quæ & Seleucia & Antiochia dicta est. Gentile est Gadaræus. Gadaris fœminin. Et regio ita nuncupatur. Inde erat Menippus dictus spudogeloeus.* In voce Ἀντιόχεια ait urbem quandam inter Cavam Syriam & Arabiam ita dictam fuisse: hæc erit quam hic Gadara appellat ad orientem lacus Tiberiadis. In confiniis Cavæ Syriæ & Arabiæ erat sita, hinc illi hic attribuitur. Cæterum de Menippo hinc orto supra diximus. Erant & alii, quibus adhæsit nomen Γαδαρεὺς ab urbe Gadarorum. Οἰνόμαος erat Γαδαρεὺς philosophus Cynicus qui paulo antiquior fuit Porphyrio. Suidas ad vocem Οἰνομ. Erat & Ἀψίνης Γαδαρεὺς cujus Suidas meminit ad vocem Φρόντων. Gadarenus fuit & Theodorus Sophista, magister Tiberii Cæsaris. Suidas V. Θεόδωρος. Strabo, ubi de urbe Gadaris *lib.* XVI. etiam Menippum Gadarenum dicit. Sed Gadara Strabonis prope Nicopolin erant, non quæ ad ortum lacus Tiberiadis sita fuere.

Thermas Gadarenses laudat Epiphanius *lib.* 1. *adv. hæres. pag.* 131. παραγίνονται γοῦν εἰς Γάδαρα εἰς τὰ θερμὰ ὕδατα, additque πανήγυρις δὲ ἐκεῖ κατ' ἔτος ἄγεται, *ibi festum celebratur quotannis*, & lavabant ibi in balneis promiscue viri & fœminæ aquęque utiles erant pellendis variis morbis. Epiphanius etiam refert prope Gadara speluncas rupibus incisas, πολυάνδρεια dicta & τύμβους. Celebres sunt hę termę Gadarenę. Meminit etiam harum Itinerarium Antonini Martyris his verbis. *Transivimus Jordanem in ipso loco & venimus in civitatem quæ vocatur Gaddi quæ Gabaon dicitur* (voluit aut debuit dicere *Gadara*) *in parte ipsius civitatis milliario tertio sunt aquæ calidæ quæ appellantur thermæ Heliæ, ubi leprosi mundantur*, & mox: *Ibi est etiam fluvius calidus qui dicitur Gadarra & descendit torrens & intrat Jordanem, & ex ipso ampliatur Jordanis & major fit.* Thermas Gadarenses commendat quoque Eunapius Sardianus in libro de vitis Philosophorum, ubi Jamblichi vitam enarrat, sic ut solis Bajanis cedant. Τὰ Γάδαρα, θερμὰ δέ ἐστι λουτρὰ τῆς Συρίας, τῶν γε μετὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐν Βαΐαις δεύτερα· ἐκείνοις δὲ οὐκ ἔστιν ἕτερα παραβάλλεσθαι. *Gadara. Thermæ sunt illæ in Syria, secundas tenentes a Romanis quæ Bajis sunt, & quibuscum nullæ aliæ comparari queunt.* Postea narrat fontium duos minores appellatos Ἔρωτα & Ἀντέρωτα & ex iis pusiones duos a Jamblicho excitos qui in complexum ejus ruerunt. Nos plura de thermis Gadarensibus notavimus *lib.* I. *cap.* 46.

Nummi extant in hac urbe cusi, in quibus vel triremis, vel cornu copię duplex decussatum, vel caput velatum & turritum, vel caput Herculis conspicitur, & ęra, cujus initium ducitur ab anno Romę conditę 690. qualis anni ΔΜ. [44] Bϙ (92) ΑΛΡ [131] ΒΛΡ (132) ΕΞΡ (165) ΖΞΡ (167) ΗC (208) ΔΚC (224) ϛΚC (226) ΓΜC (243) ΑΠC [281] ΓΤ (303) de quibus vide Vaillantii numism. Impp. Augg. & Cęs. *pag.* 340. Norisii epochas Syromacedonum, Patini nummos ęreos Impp. *pag.* 183. 245. 266.

Episcopi Gadarenses in actis conciliorum aliqui memorantur ita tamen ut dubium videri possit, fuerintne episcopi hujus urbis, an Gadarę illius de qua mox: nam Ῥεγεὼν Γαδάρων inter sedes episcopales Palęstinę primę recensetur: Vide supra *pag.* 215. & Γάδειρα, *Gadara* inter sedes episcopales Palęstinę secundę: vide *ibidem*. Illud Ῥεγεὼν non satis indicat, cujus Gadarę episcopus debeat intelligi, nam ita & Ῥεγεὼν

γεὼν Ἱεριχῷ legitur (vide *pag.* 215.) verum episcopi se scribunt Ἱεριχῶντος esse episcopos, omissa voce Ῥεγεὼν. Ita etiam Ῥεγεὼν Λιβυάς legitur, & tamen episcopi Λιβυάδος appellantur. Auget difficultatem quod in eadem serie episcopus Γαδάρων bis memoretur , sic ut inde certo colligere non detur , quinam fuerint episcopi hujus vel alterius Gadarę. Ex urbibus adjectis vix quicquam lucis accedit, quoniam ordo ille secundum situm urbium non digeritur. Videamus ergo episcopos Γαδάρων . Lector videat, quo velit referri singulos.

CAJANUM invenio episcopum Gadarensem subscripsisse concilio Niceno . Vide *tom.* II. conciliorum general. *p.* 51. Ob loca adjecta videretur hic Gadara Palęstinę primę esse intelligenda.

EUSEBIUM solum ex episcopis provincię Palęstinę subscripsisse Concilio Antiocheno I. *anno* 341. habiti, notatur in actis concilii, *tom.* II. concilior. *pag.* 561.

THEODORUM lego inter illos qui subscripsere concilio Ephesino. Vide Baluzii novam collectionem conciliorum *p.* 507. & *tom.* III. conciliorum general. *p.* 448.

JOHANNEM invenio in actis concilii Chalcedonensis inter œcumenica quarti , *tom.* IV. concilior. *p.* 80. & 330. ubi legitur

Ἰωάννε Καδέρων

Uti & Γάδειρα scribitur in notitia vetere (vide supra *pag.* 215.) urbs Gadara Palæstinæ secundæ , quum illa Palæstinæ primæ Γαδάρα & Ῥεγεὼν Γαδάρων illic appelletur . Sic ut dubium non sit voce Γαδέρων hic indicari urbem Gadara Palæstinæ secundæ , quod etiam liquet ex eo quod in actione quarta hujus concilii hæc recenseatur inter urbes Palæstinæ secundæ , quum ibi separatim urbes singularum Palæstinarum memorentur . Nec est tamen quod quis existimet quoniam hic Γαδέρων scribitur , & quia in notitiis veteribus Γάδειρα etiam appellatur urbs Palæstinæ secundæ , illa autem primæ Γάδαρα , oportere episcopos qui Γαδάρων esse dicuntur in actis conciliorum referri ad Gadara Palæstinæ primę , & qui Γαδέρων ad Gadara Palæstinę secundę : nam verum nomen urbis hujus Palæstinę secundę Γάδαρα fuisse, non Γάδειρα , constat ex scriptoribus antiquis , & hi ipsi episcopi qui Γαδέρων dicuntur , Gadarenses nuncupantur . Ita in Latina versione actorum hujus ipsius concilii Chalcedonensis , ubi in Græco legitur Ἰωάννε Γαδέρων , in Latino est *Gadaræ Palæstinæ secundæ*. Et in actione quinta & decima hujus concilii , *tom.* IV. conciliorum *pag.* 787. uti ex codice antiquissimo descripta sunt episcoporum nomina a Sirmondo , legitur *Provinciæ Palæstinæ secundæ episcopi* IV. *Severianus Scythopolitanus* , *Annianus Capitoliados* , *Zebinus Pellestianus* , *Johannes Gadarensis* . Quid ? quod in ipso contextu Græco *pag.* 586. hujus tomi idem episcopus appelletur τῆς Γαδαρέων . Atque ita etiam in ipsis notitiis veteribus pro Γάδειρα legitur *Gadarum* : vide supra *pag.* 223. 226. Sic flexerunt illi nomen גדר in Γάδειρα , uti & notissimæ urbis in Hispania nomen גדר evasit Γάδειρα.

Nam Punicorum lingua conseptum locum
Gadir vocabat,

uti Festus Avienus scribit *in ora maritima lib.* I.

ARAXIUM Γαδάρων episcopum video memoratum in actis concilii Hierosolymitani habiti anno æræ Christianæ 536. vide V. conciliorum *pag.* 284. & mox THEODORUM Γαδάρων.

Medio ævo ab hac urbe regio olim Gadarena dicta videtur accepisse nomen Cedar & Kedar , & persuasum fuit vulgo hanc esse regionem Kedar , cujus in sacris literis fit mentio . Id nomen primum suspicari cœpi hinc originem suam traxisse quum in Chronico Freculphi , episcopi Lexoviensis *tomo* I. *lib.* V. *c.* 8. legerem *Abella & Cedar* , pro eo quod in Polybio *lib.* XVI. Josepho *lib.* XIII. legitur Ἄβιλα καὶ Γάδαρα.

GADARA

Palæstinæ primæ.

Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς describit urbem Gadara dictam quæ sit urbs Cœlesyrię iis verbis quę mox dedimus *pag.* 774. Illam nos credidimus esse Gadara Peræę , quę & ipsa urbs Cœlesyrię a Josepho dicitur , uti & apud Varronem *lib.* I. de re rustica legitur , *in Syria ad Gadara* . Verum præter hanc urbem aliam hoc nomine Stephanus commemorat quam vocat Palęstinę , hoc modo Γάδαρα , πόλις Παλαιστίνης

...Πορ-

.... Πορφύριος τέίτῳ Φιλοσόφυ ἱσορίας. Τὸ ἐθνικὸν Γαδαρηνός. *Gadara*, *urbs Palæstinæ*. *Porphyrius lib.* III. *Philoſ. Hiſt. Gentile Gadarenus*. Hanc ego puto eſſe Gadaram Palęſtinę primę. Nec enim video cur Gadara Palęſtinę primæ poſſit Cœleſyrię attribui & Gadara Palęſtinę ſecundę dici eſſe Palęſtinę, ut diſtinguatur a Gadara Cœleſyrię. Non moror quod hic Γαδαρηνὸς dicatur eſſe hujus utbis ἐθνικὸν, ſic ut hęc videantur ad Gadara Palęſtinę ſecundę pertinere, cujus ἐθνικὸν etiam Γαδαρηνὸς legitur in ſcriptis Novi Teſtamenti, nam & Γαδαρεὺς eſt ἐθνικὸν in nummis urbis Gadarorum Palæſtinæ ſecundæ: quos quidem nummos ad Gadara Palæſtinæ primæ referre non poſſumus ob imaginem triremis in iis conſpicuam. Hæc enim Gadaris Palæſtinæ ſecundæ, non primæ, quæ longe erat a mari & flumine navigabili, convenit.

Fuit urbs hæc non longe ab Azoto. Strabo ejus meminit *lib.* XVI. collocatque ad ſeptentrionem illius. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ καὶ ἡ Γαδαρὶς ἐςιν, ἣν καὶ αὐτὴν ἐξιδιάσαντο οἱ Ἰȣδαῖοι. εἶτ' Ἄζωτες ϗ Ἀσκαλών. *Interjacet Gadaris, quam & ipſam Judæi ſibi vendicarunt, poſtea Azotus & Aſcalon*. Nomen Γαδαὶς videtur regionem ſignificare potius quam urbem, uti apud Joſephum Γαδαρὶς, regio Gadarena, dicitur Peræam terminare ab ortu *bell.* III. 2. (quam cave confundas cum hac regione Gadarena, cujus erroris reus fuit ipſe Strabo, uti jam a Caſaubono obſervatum eſt) quod ſi regio per eam intelligi debeat, nomen ab urbe Gadara accepit.

Hæc urbs modo Γάζαρα modo Γάδαρα apppellatur, quod liquet ex collatione locorum I. *Macc.* 15. 28. & 35. ubi jungitur cum Joppe: etiam Γάσηρα I. *Macc.* 7. 45. ubi dicitur circa Bethchoronem Nicanor & Judas patraſſe prælium, cæſo autem Nicanore Judas fugientes ab Adaſa uſque ad Gazera inſecutus, quod eſt iter unius diei. Alii, I. *Macc.* 9. 52. dicitur eſſe munita a Jonathane & I. *Macc.* 13. 54. Simeonem habitaſſe ἐν Γαζάροις. Sita dicitur in finibus Azoti I. *Macc.* 14. 34. & 2. *Macc.* 10. 32. Timotheus legitur fugiſſe ad Γάζαρα λεγόμενον ὀχύρωμα. Joſephus ejus quoque meminit dicens Γάδαρα terminum eſſe regionis Ephraim ad occaſum, *Antiq.* V. I. quod firmat opinionem eorum qui exiſtimant eam in Sacro Codice Gezer גזר appellari. Vide *Joſ.* 17. 3. & quæ ad vocem Gezer dicentur. Frequenter eam γάζαρα Joſephus nuncupat ſcribitque eſſe in finibus Azoti, jungens eam ter cum Joppe & Jamnia. Videamus loca quædam quæ de hac urbe agere videntur, licet Ζάρα, Γάδαρα & Γάζαρα aliquando apud ipſum ſcribatur. *Antiquit.* XII. II. dicitur Judas perſecutus hoſtes ſuos μέχρι Γαδάρων καὶ τῶν πεδίων τῆς Ἰδȣμαίας (melius credo legeretur Ἰȣδαίας) καὶ Ἀζώτȣ καὶ Ἰαμνείας *uſque ad Gadara & campos Idumææ* (f. Judææ) *& Azotum & Jamniam*. Erat autem Γαζάρη ἐπὶ τῶν ὁρίων Ἀζώτȣ, in finibus Azoti I. *Macc.* 14. 34. Per hæc Γάδαρα intelligendam eſſe Gezer ſive Γάζαρα licet etiam colligere ex eo quod in libro Chaſmonæorum *cap.* 4. 14. ubi eadem res narratur pro Γαδάρων in quibuſdam codicibus legitur Γαζηρῶν, in aliis Ἀσσαρημὼθ quaſi ex Γάζηρα. Ita enim illic legitur ἐδίωξαν αὐτὰς ἕως Γαζήρων καὶ ἕως τῶν πεδίων τῆς Ἰδȣμαίας καὶ Ἀζώτȣ καὶ Ἰαμνείας. Alibi Joſephus hanc urbem Γάζαρα vocat uti *Ant.* VIII. 2. ubi de rege Ægypti ſcribit eum cepiſſe Γάζαρα urbem regionis Palæſtinorum τῆς Παλαισινῶν χώρας, & filiæ ſuæ Salomoni nuptæ donaſſe. Hæc autem גזר Gezer appellatur I. *Reg.* 9. 15. & 2. *Sam.* 5. 25. Γέζαρα גזר *Ant.* XIII. I. narrat Gazara a Bacchide munita. Nihil obſtat quo minus credamus hæc eſſe Gezer. Tria autem loca in quibus Joſephus Gazara cum Joppe & Jamnia jungit hæc ſunt.

Gazaran & Joppen & Jamniam cepit Simon. *Ant.* XIII. II. Videtur illa in regione Palæſtinorum fuiſſe, quæ cum Azoto & Joppe plerumque jungi ſolet Γαζάρα Straboni dicta, ad quem vide eruditiſſimas notas Caſauboni.

Gazara cum Joppe conjungitur, quæ ab Antiocho Judæis erepta eſt. *Ant.* XIII. 17. Γαζάρα καὶ πηγαὶ ibidem dicitur. Si recte ita legitur docemur ibi fontes fuiſſe. Mox præceſſit Ἰόππη καὶ λιμένες. Eadem phraſis.

Zara, Joppen & Jamniam cepit Simon. *bell.* I. 2. lege *Gazara*, uti liquet ex *Antiq.* XIII. II. & quibuſdam codicibus verſionis Rufini, & I. *Macc.* 14. 34. ubi Gazara appellatur ad fines Aſdodi.

In Notitiis Veteribus Eccleſiaſticis etiam jungitur Gadara hæc cum Azoto, uti urbs Palæſtinæ primæ. Ῥεγεὼν Γαδάρων, Ἄζωτος παράλιος. *Regio Gadarorum* (cur ita reddam Ῥεγεὼν vide in notis ad excerpta ex notitiis) *Azotus maritima*.

*GADDA.

גדה Urbs in tribu Juda *Joſ.* 15. 27. Ita quidam putant. Euſebius. γάδδα, φυλῆς

Ἰȣδα.

Γ'ϰδα. Κώμη ἐς ἔτι καὶ νῦν ἐςιν ἐν ἐσχάτοις τῦ Δαρωμᾶ. Hieron. *Gadda, in tribu Juda. Eſt autem hodieque villa in extremis finibus Daromæ contra Orientem, imminens mari mortuo*. Memoratur etiam Gadda in Notitia Imperii ſub diſpoſitione Ducis Arabiæ. Ego exiſtimo eſſe jungendum cum præcedenti חצר: vide vocem *Chatzar Gadda*.

G A D O R A.

Vicus in regione urbis Ælienſis, id eſt Hieroſolymæ, circa Terebinthum. Euſebius ad vocem Γαδερα. Confer Hieronymum. Terebinthus erat 2. milliaribus ab urbe Chebron.

G A D V A D.

גדווד Memoratur in Miſna *Negaim*. VII. 4.

G Æ B A.

Γαιβά. Non longe a Scythopoli & Dothaim. *Judith*. 3. 11. ubi Holofernes caſtrametatus dicitur inter Gæbam & Scythopolin, non longe a Dothaim.

G A L A.

Urbs Palæſtinæ juxta civitatem Petram. Ita Hieronymus in Onom. ad vocem Γαί, i. e. עיי העברים *Num*. 33. 44. ubi dicitur hic locus eſſe in terminis Moabitarum: hoc quoque nota ad illuſtranda loca manſionum Iſraeliticarum in ſolitudine.

G A L B A A T H.

Γαλβαάθ, Nomen loci ubi David delituit. *Joſ. Ant*. VI. 14.

G A L E M.

Γαλέμ. Urbs tribus Judæ, ſi ſequamur codices Græcos *Joſ*. 15. 60. Hebræi enim non habent eo loco. At in Jeſaiæ *c*. 10. *comm*. 30. גלים *Gallim* memoratur. Sed vix inde ſitum loci colligas, niſi forte ex vicinis urbibus. At Judæi in Seder olam Rabba *cap*. 23. putant decem illas urbes ordine invaſiſſe Sanheribum & decem ejus מסעורן ſtationes iis indicari exiſtimant. Id mihi non fit veriſimile. Loca, quæ novimus ubi ſita fuerint, Anathoth, Gibea Saulis, Micmas & alia abunde hoc refutant, oſtenduntque loca Hieroſolymis vicina heic recenſeri, quæ terrore ſuo replevit Rex Aſſyrius. Hieronymus, quem vide in Comm. ad *Mich*. 5. legit Gallim. Erat quoque vicus hoc nomine dictus Gallim, qui ætate Euſebii prope Ekron eſſe dicebatur, λέγεται, ſcribit is in Onomaſtico ad vocem Γαλλὲ, πλησίον Ἀκκαρὼν εἶναί τινα κώμην Γαλλεὶμ καλυμένην. Ita legit Hieronymus *dicitur autem eſſe quidam Accaron vicus qui vocetur Gallim*. Fuit autem *Joſ*. 15. 45. Accaron עקרון data tribui Juda.

G A L G A L A.

Γάλγαλα. Nomen loci eſt circa Bethel. Ita Joſephus *Ant*. VI. 5. Euſebius in Onom. ad vocem Γάλγαλα. Ἄλλοις δὲ ἔοικεν εἶναι Γάλγαλα τὴν περὶ Βαιθήλ. Hieronymus. *Sed & juxta Bethel quidam aliam Galgalam ſuſpicantur*. Hieronymus in epitaph. Paulæ, *Intuita eſt caſtra Galgalæ & acervum præputiorum & ſecundæ circumciſionis myſterium & 12. lapides qui de Jordanis illuc translati alveo 12. Apoſtolorum fundamenta firmaverant*. Iſte acervus & Galgala aberant 2. milliaribus a Jerichunte teſte Euſebio ad vocem Βυνός. Joſephus memorat quoque Γάλγαλα ſita in planitie inter Jerichuntem & Jordanem *Ant*. V. 1.

Eadem eſt ac Gilgal, ſed Græcis ita dicta. Vide 1. *Macc*. 9. 2. Theodoretus *quæſt*. 8. *in lib. Jud*. Ἡ δὲ Γάλγαλα τῇ Ἱεριχῷ πλησιάζει. *Galgala vicina eſt Jerichunti*. Quæſt. 7. ſcripſerat eam vocem lingua Hebræa libertatem ſignificare, quod opinor eum hauſiſſe vel ex libro nominum Hebraicorum τῷ βιβλίῳ τῶν Ἑβραικῶν ὀνομάτων, quem conſulere ſolebat in indagatione ſignificationis vocum, vide *quæſt*. 51. 54. & 59. in primum librum Regum qui noſtris hominibus vulgo primus Samuelis dicitur; aut forte ex Joſepho, cujus ſæpe mentionem facit. Notum enim eſt eum ad

גלה

גלה *Gala*, liberavit, respexisse; quum in Sacro Codice nomen Gilgal a גלל *Galal*, sive devoluto illic opprobrio Ægypti per circumcisionem ducatur.

In Chronico Paschali *pag.* 161. mentio fit aureæ buculæ ibi constitutæ his verbis. Ἐπὶ τούτου γέγονε τέρας, ὅτι ἡνίκα ἐτέχθη, ἐν Γαλγάλοις ἡ δάμαλις ἡ χρυσῆ ὀξὺ ἐβόησεν, ὥστε ἀκουσθῆναι εἰς Ἱερουσαλήμ, Ὃς καθελεῖ τὰ γλυπτὰ αὐτῶν καὶ τὰ χωνευτὰ αὐτῶν. *Circa hunc* (Elisæum) *factum est prodigium. Quum enim nasceretur, in Galgalis aurea bos acutam vocem edidit, ita ut audiretur Hierosolymis dicens*; hic destruet sculpta illorum simulacra. Apud Epiphanium de vitis Prophetarum *pag.* 237. legitur, ἡνίκα ἐτέχθη, ἐν Γαλγάλοις ἡ δάμαλις ἡ χρυσῆ ἡ ἐν Σηλὼμ ὀξὺ ἐβόησεν, *quum nasceretur, Galgalis bos aurea quæ in Silo erat vocem edidit*. Sed hæc corrupta sunt, nec enim idem bos Galgalis & Silunte erat, nec τό Galgalis cum ἐτέχθη jungi potest, quia mox dictum fuit eum natum esse Abelmaulæ in tribu Ruben. Credo illud ἡ ἐν Σηλώμ, *vel in Silo* glossema esse, additum ab aliquo quod in contextum irrepsit. Sed unde illud est, quod Galgalis bos erectus esse dicatur? Forte quod *Hos. cap.* 4. dicatur, nolite ingredi in Galgala & ne ascenderitis in Bethaven & *cap.* 9. 15. omnis malitia eorum Galgalis. Quo etiam facit quod verba a bove prolata videantur ex eodem Hosea *cap.* 10. 2. petita, *Hos.* 12. 12. *erant in Galgal bobus immolantes*, ita Hieron. reddit, quamvis Hebraica בגלגל שורים זבחו etiam ita reddi queant, *in Gilgal boves immolant*. Præterea notandum est in versione Alexandrina, qua Patres plerumque utebantur, lectum olim 1. *Reg.* 12. Jeroboamum vitulorum unum erexisse Galgalis, alterum in Dan (nunc legitur, uti in Hebræo, unum in Bethel, alterum in Dan) ita certe citat Cyrillus in Comment. ad Hoseam *pag.* 5. Καὶ ἀπέθετο, φησὶ, τὴν μὲν εἰς Γάλγαλα, τὴν δὲ εἰς Δάν. *Et collocavit quidem unum Galgalis, alterum in Dan*. Nec verum est quod subjungit πόλεις γὰρ αὗται περιφανέσεραι τῶν ἄλλων, αἳ ἦσαν ἐν χώρα Σαμαρειτῶν, *hæc enim urbes in regione Samaritanorum præ aliis illustres sunt*.

Ceterum quod hic semel accidisse narratur bovem ex metallo mugiisse quotannis fieri consuevisse Constantinopoli tradit ex opinione vulgi Georgius Codinus in Excerptis de Orig. Constant. *pag.* 32. Ἐν τῷ λεγομένῳ λιμένι τοῦ Νεωρίου βοῦς ἵστατο χαλκοῦς παμμεγεθέστατος κράζειν δὲ αὐτὸν ἔλεγον ὡς βοῦς μίαν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ γίνεσθαι παράπτωμά τι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἣ ἔκραζεν. *In portu Neorii bos maximus ex ære stabat, quem ferunt semel in anno mugire solitum, & eo die calamitatem aliquam urbi accidere.*

GALGULIS.

Γαλγουλῆς. Vicus in sexto milliario ab Antipatride contra septentrionem. Eusebius ad vocem Γελγέλ.

GALLIM.

גלים 1. *Sam.* 25. 44. Videtur in Benjamin fuisse quia *Jes.* 10. 30. conjungitur cum Michmas Geba, Rama, Gibea, Saulis, & Anathoth. Hieron. in Onom. scribit non longe ab Accaron esse vicum Gallim, sed is est a nostro diversus, Vide vocem *Galem*. In Echa Rabbati *fol.* 52. *col.* 4. vide quomodo illud Jesaiæ בת גלים Abba Bar Cahana interpretetur comparatione instituta inter גלים *fluctus* maris & majores Israelitarum, unde ipsi nunc בת גלים dicantur, vel בת גלים sit quasi בת גולים i. e. Abrahaami Isaaci & Jacobi qui profecti sunt in alias regiones, uti Abraham in Ægyptum, Isaacus ad Abimelechum regem Philistæorum, Jacobus in Paddan Aram.

GAMALA.

Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Γάμαλα, κατοικία Συρίας. ὁ οἰκήτωρ Γαμαλεύς. Ἰώσηπος ἐν τετάρτῳ τῆς Ἰουδαικῆς ἀρχαιολογίας. *Gamala, Syriæ, Incola Gamaleus. Josephus lib.* IV. *Antiqit. Jud.* Urbs fuit Gaulanitidis e regione urbis Tarichææ sita, unde regio Gamalitica nomen habet ad septentrionem Peræ sita, & a forma cameli quam repræsentabat dicta *de bell.* IV. 1. Plinius inter oppida Samariæ Gamala recenset *lib.* V. *c.* 13. Sed crediderim hoc nomen corruptum esse.

Legitur etiam apud Josephum *de bell.* III. 1. Γάμαλα in Galilæa sita, urbs equitum dicta, ad montem Carmelum, sed MS. tum Acad. Lips. illic Γάβλα legit, Rufinus Γάβα. Sic etiam Γάμαλα, in Vita *pag.* 1002. & Γάβαλα in Galilæa munita ab Herode *Antiquit.* XV. 11. affines sunt literæ μ & β in veteribus membranis. Et sic *Antiquit.* XII. 23. Γάβαλα recensentur cum Gadaris & Seleucia, quæ non dubi-

dubito esse eadem ac Gamala. Forsitan sub Gabala aut Gamala in Galilæa latet urbs Gabara, quæ uti & Sipporis & Tiberias tres erant nobilissimæ urbes Galilææ, teste Josepho : aut erit Gaba quæ *lib.* II. *de bell. cap.* 19. interponitur inter Ptolemaidem & Cæsaream. Gemalæ vicina erat arx Magdala, Μάγδαλα, cujus meminit Josephus in vita. Josephus *de bell.* II. 25. & *Antiquit.* XVIII. I. Sed *Antiquit.* XIII. 23. arcem vocat.

GARISIME.

Γαρισίμη. Locus distans 20. stadiis a Sephori urbe Galilææ. Josephus in vita *pag.* 1029.

GAROB.

גרוב Ibi Ephod erat Michæ. Sanhedrin *fol.* 103. 2. מגרב לשילו ג׳ מילין a Garob usque ad Schilo erant 3. milliaria.

GARSIS.

Γαρσίς. Urbs Galilææ. Josephus *de bell.* VI. 12. ἀπὸ Γαρσὶς πόλεως.

GATH.

גת Urbs Philistæorum *Jos.* II. 22. Sed iis erepta una cum Jasne & Asdod a rege Judæ Uzzia 2. *Chron.* 26. 6. vicina iis urbibus, uti hinc colligere licet ; & quidem regia cujus rex alias quoque urbes quas inter Tziklag imperio suo subjectas habuit. I. *Sam.* 27. 5. 6.

Josephus urbem hanc Γίτταν appellat, quæ forma videtur nata ex ἐθνικῷ גתי *Gitti*, i. e. oriundus e Gath. Scribit ille *Ant.* V. I. esse hanc urbem Danitarum, & *Ant.* VI. I. esse urbem unam ex quinque Palæstinorum, *Antiq.* IX. II. illam Palæstinis ereptam a Rege Ozia, & *Ant.* IX. 13. scribit Hizkiam cepisse urbes Palæstinorum a Gaza ad Gath.

Hieronymus in Comm. ad *Mich.* I. scribit *Geth una est de* 5. *urbibus Palæstinæ vicina Judææ confinio & de Eleutheropoli euntibus Gazam, nunc usque vicus vel maximus*. Eusebius in Onomastico testatur vicum Γιτθὰ fuisse 5. milliaribus ab Eleutheropoli remotum in via versus Diospolim, i. e. Lyddam. Hieronymus in præf. ad Jonam testatur patriam Jonæ dici Geth quæ est in Opher *ad distinctionem aliarum Geth urbium* (nota τὸ urbium) *quæ juxta Eleutheropolim sive Diospolim hodie quoque monstrantur*. Plures monstrabantur hoc nomine, uti præter illam Getha 5. mill. ab Eleutheropoli versus Diospolim, alia inter Eleutheropolin & Gazam, & alia inter Antipatridem & Jamniam. Euseb. ad vocem Γιτθὰ in Onom.

Erat hæc urbs haud procul ab Azoto, quapropter nomine reliquiarum Asdod intelligi eam scribit Hieron. ad *cap.* 25. Jeremiæ. *Generaliter posuit Philistiim, hoc est terram Palæstinorum & specialiter urbes eorum Ascalonem, Gazam, Accaron, Azotum : solam tacuit Geth quæ continetur in reliquiis. Hoc est enim quod scriptum est*, & reliquiis Azoti : *Vicina enim atque confinis est Azoto, quæ Hebraice dicitur Esdod, regio urbis Geth*. Quod si verum sit, non Gath, sed Asdod illic omissa esse dici debet. Ego crediderim Gath circa excidium Templi primi minus notam aut celebrem fuisse : nam & alibi, ubi 4. aliæ urbes Philistæorum recensentur, hæc omittitur. Vide *Zephan.* 2. 4. *Gaza direpta erit, & Ascalon in perditionem, & Azotus & Accaron eradicabuntur*. Et *Amos* I. 7. *Mittam ignem in muros Gazæ & devorabit ædes ejus, & disperdam habitatorem de Azoto & tenentem sceptrum de Ascalone, & convertam manum meam super Accaron*. Huc quoque facit quod Gath uti urbs potens quidem olim sed destructa postea recenseri videatur ab Amoso *cap.* 6. I. *Descendite ad Gath Palæstinorum* &c.

GATH HACHEPHER.

גת החפר In tribu Zabulon *Jos.* 19. 13. Patria fuit Jonæ : cujus situm ita describit Hieronymus præfatione ad Jonam. *Geth in secundo Saphorim milliario quæ hodie appellatur Diocæsaræa euntibus Tiberiadem haud grandis est viculus ubi & sepulcrum ejus ostenditur*. Quod si verum sit, male negarunt Judæi aliquem prophetam ex Gali-

Galilæa ortum traxisse, nam locus a Sepphori, metropoli quondam Galilææ, non amplius duum millium intervallo & in meditullio ejus sita, sine ullo dubio in Galilæa fuit. Sita porro fuit eo in loco quo communis utriusque tribus, hujus nempe & alterius proximæ finis erat.

GATH RIMMON.

גת רמון Urbs Danitarum *Jos.* 19. 45. Villa teste Hieronymo prægrandis in decimo milliario Diospoleos pergentibus Eleutheropolin. Ita lege & confer Eusebium.

GAULADEMAN.

Γαυλαδημῶν. Urbs refugii in Bataneade. Josephus. *Ant.* IV. 7. Est corruptum ex Golan גולן.

GAULANE. Vide GOLAN.

GAZA.

Urbs hæc in codice Hebræo V. T. עזה *Azza* dicitur, unde est gentile עזתי *Jos.* 13. 3. Tribui Judæ sorte fuit adsignata, una ex quinque urbibus Philistæorum *Jos.* 15. 45. 1. *Sam.* 6. 15. sita versus fines terræ Israeliticæ australes. *Gen.* 10. 19. Avvitæ leguntur *Deut.* 23. habitasse in Chatzerim Gazam usque. In N. T. semel tantum ejus fit mentio *Act.* 8. 26. *Via quæ ducit Hierosolymis Gazam*, αὕτη ἐστιν ἔρημος. Alii ultima verba de urbe Gaza, quæ deserta fuerit eo tempore utpote ab Alexandro eversa nec postea inhabitata, teste Strabone, *l.* 16. accipiunt, alii de ipsa via. De via ipsa non video cur ἔρημος diceretur magis quam multæ aliæ viæ in terra Israelitica: adeoque ad Gazam ipsam hæc retulerim potius. Cellarius jam notavit eam a temporibus Alexandri desertam non fuisse, quum ab Antiocho eversa sit [teste Polybio in excerptis Valesianis] & a Chasmonæis erepta aliquoties Syris (1. *Macc.* 11. 61. & 13. 43.) deinde expugnata ab Alexandro Jannæo (*Joseph. l.* 13. 21.) & ex hoc tempore videtur ei fuisse ἔρημος deserta, usquedum, uti ex nummis Titi, Hadriani & sequentium Imperatorum ibi cusis liquet, ex hac quoque clade surrexit. Certe sub Gabinio jam ex clade sua surrexit, quum instaurata fuit teste Josepho & nummos cudit, de quibus mox dicemus, adeoque tempore Philippi *Act.* 8. 26. non videtur ἔρημος dici potuisse, ac si incolis omnino omnibus destituta fuisset.

Egi aliquando super hac re per literas cum amico meo, Professore regio linguarum orientalium in Academia Parisiensi, Antonio Gallandio, ut nummos veteres de quibus mox agemus & inscriptam iis æram conciliarem cum testimonio sacri codicis urbem illam fuisse ἔρημον, quum tamen & a Gabinio instaurata esset & nummos cuderet. Is autem sententiam suam ad me his verbis perscripsit. *Gaza, quod non solum a Strabone verum etiam in* Act. Apost. ἔρημος *dicatur, non est mirum, si attenderimus ad id quod ait Hesychius his verbis:* ἔρημα, ἀφύλακτα; *ea nimirum esse loca, quæ non munita præsidio carent, nec opus habent. Itaque putemus eam urbem, ab Alexandro Magno expugnatam, & Persis, qui eam munierant, ereptam iisdem aut deletis aut fugatis, indigenis relictam fuisse ea conditione, ut ab ipsis denuo non muniretur, nec, quod ipsi contigerat, in Ægyptum contendentibus viam præcluderent, sed liberam & perviam ultra euntibus, ac redeuntibus sinerent. Notandum præterea, ab iisdem idem sub Lagidis & Seleucidis observatum fuisse, hincque eorum urbem, sacram & asylam, seu inviolatam dictam,* ἱερὰν καὶ ἄσυλον, *quod utrisque, seu victoribus, seu victis, aperta esset. Id a te si intellectum fuerit, plana omnia invenies, ac alia Gazæorum numismata Imperatorum Romanorum nomine ante Titum cusa reperiri posse comperies. Cum eorum regio, olearum, ficuum, vinearum, & agrorum omni proventu, etiamnum hodie, ut mihi testi oculato constat, fertilissima sit, alia significatione* ἔρημος *dici non potuit. Hæc est mea sententia: si quid melius tibi visum fuerit tui arbitrii est.*

Josephus meminit hujus urbis aliquoties. *Ant.* V. 1. & 2. scribit esse urbem tribus Judæ, & *Antiq.* VI. 1. unam ex quinque urbibus Palæstinorum. *Antiq.* IX. 13. Hizkias dicitur cepisse omnes urbes Palæstinorum a Gaza ad Gath. *Antiq.* XI. 8. eam narrat obsessam fuisse ab Alexandro dum præsidium Persicum in ea erat: de qua obsidione vide Plutarchum in Alexandro, qui eam vocat Συρίας μεγίστην πόλιν.

Dein-

Deinde capta fuit a Ptolemæo. Vide Josephum *Antiq.* XIII. 21. tum ab Alexandro Jannæo *Antiq.* XIII. 21. instaurata a Gabinio *Antiq.* XIV. 10. Herodi reddita ab Augusto *Antiq.* XV. 11. Eidem *Antiq.* XVII. 13. urbs Ἑλληνὶς appellatur nec Archelao regi Judææ subdita. Porro *lib.* V. *de bell. cap.* 14. eam sitam esse scribit inter Raphiam & Ascalonem. Denique *lib.* II. contra Apionem tradit Idumæam fuisse juxta Gazam.

Stephanus ita Gazam describit, Γάζα, πόλις Φοινίκης, νῦν δὲ Παλαιστίνης (forte πρώτης) πρὸ τῆς Αἰγύπτου. Ἐκλήθη καὶ Ἄζα, καὶ μέχρι νῦν Σύροι Ἄζαν αὐτὴν καλοῦσιν ἀπὸ Ἄζονος ..... ἐκλήθη δὲ καὶ Ἰώνη ἐκ τῆς Ἰοῦς ..... ἐκλήθη δὲ καὶ Μινώα .... *Gaza urbs Phœnices nunc autem Palæstinæ quæ ante Ægyptum est. Nuncupata etiam fuit Aza, & ita a Syris hodieque appellatur de nomine Azonis .... appellatur & Jone ab Jo .... & Minoa ....* Nota olim Phœnicen postea Palæstinam dictam; & quod *Azan* eam nuncupat. Azotus etiam olim Ἄζα dicebatur, uti noster tradidit ad vocem Ἄζωτος, aut saltem ea de nomine Ἄζας mulieris ita dicta fuit. Ad nomen autem Jones hæc confer ex eodem: Ἰόνιον πέλαγος ... Λέγουσί τινες καὶ τὸ ἀπὸ Γάζης μέχρις Αἰγύπτου πέλαγος Ἰώνιον λεγέσθαι. Ἰώνη γὰρ καὶ ἡ Γάζα ἐκαλεῖτο ἀπὸ Ἰοῦς, *Jonium pelagus .... dicunt quidam mare a Gaza usque ad Ægyptum Jonium dici. Gaza enim dicta fuit quoque Jone ab Jo.*

Situm urbis ita tradit Arrianus *lib.* II. de expeditione Alexandri. Ἀπέχει ἡ Γάζα τῆς μὲν θαλάσσης εἴκοσι μάλιστα σταδίους, καὶ ἔστι ψαμμώδης καὶ βαθεῖα ἐς αὐτὴν ἡ ἄνοδος. καὶ ἡ θάλασσα ἡ κατὰ τὴν πόλιν τεναγώδης πᾶσα. Μεγάλη δὲ πόλις ἡ Γάζα ἦν καὶ ἐπὶ χώματος ὑψηλοῦ ᾤκιστο, καὶ τεῖχος περιεβέβλητο αὐτῇ ὀχυρόν. Ἐσχάτη δὲ ᾠκεῖτο, ὡς ἐπ' Αἰγύπτου ἐκ Φοινίκης ἰόντι ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς ἐρήμου. *Abest Gaza a mari stadiis summum viginti, & accessus ad eam est sabulosus & profundus, & mare urbi propinquum limosum est. Magna autem urbs erat Gaza & in elevato loco sita, validoque muro firmata. Ultima quoque est urbium quæ inhabitantur tendenti ex Phœnice in Ægyptum, sita in initio solitudinis.* Nota illos scriptores qui expeditionem Alexandri per Phœnicen & Palæstinam descripsere, post Tyrum nullius urbis quam Gazæ meminisse: unde liquet hanc & celebrem & munitam fuisse. Lucanus quoque ubi varias orientis urbes recenset, hujus solius meminit ex urbibus terræ Israeliticæ cum Tyro & Sidone, *Lib.* III.

Accedunt Syriæ populi, desertus Orontes,
Et felix sic fama Ninos, ventosa Damascus
Gazaque & arbusto palmarum dives Idume,
Et Tyros instabilis, pretiosaque murice Sidon.

Plinius ita *lib.* VI. 28. *Petra abest a Gaza oppido litoris nostri* DC. *mill. a sinu Persico* CXXII. *mill. Huc convenit utrumque bivium, eorum qui Syriæ Palmyram petiere & eorum qui a Gaza venerunt.* De hoc spatio vide mappam nostram, *pag.* 423. adjectam, in qua videre est quam bene Plinio cum Strabone & Marciano Heracleota conveniat; nam sex septemve milliarium intervallum nullum est respectu spatii 150. milliarium. Idem *lib.* XII. *cap.* 14. *Caput eorum [Gebanitarum Arabum] Thomna abest a Gaza nostri litoris in Judæa oppido* LXXX. XXVII. *millium passuum, quod dividitur in mansiones camelorum* LXII.

Gazam duplicem fingit Palmerius, alteram prope Ægyptum, alteram Palæstinæ urbem vulgo hoc nomine notam, persuasus iis quæ leguntur in Polybii *lib.* V. *Historiar.* Ibi describens iter Ptolemæi ex Ægypto versus Cœlesyriam tradit eum per Casium montem, & Barathra profectum, deinde παραγινόμενον εἰς Γάζαν parte exercitus assumta ulterius processisse donec 50. stadiis a Raphia abesset ad austrum nempe, nam Antiochus cum exercitu ei obviam tendens Raphiam prætervectus decem stadiis ab exercitu hostili castra metatur, dein 5. tantum. Hic initum est prælium, Antiochus in fugam conjicitur, retrocedit, Raphiam primum, deinde Gazam fugiens domum redire cogitur & Ptolemæo Cœlesyriam relinquere. Certum est, si omnia recte se habent in contextu Polybiano, duplicem Gazam statui: sed si duplex fuisset an non Polybius debuisset, vitandæ confusionis ergo, id monere, aut unam ab altera distinguere aliquo cognomine? Et quis meminit illius Gazæ Ægyptiacæ? Videtur itaque mihi locus cubare in mendo, & vel pro Γάζαν nomen loci ignotioris substituendum, vel aliquid aliud quo indicetur eum non jam appulisse Gazam, sed profectum eo, & constituisse eo usque iter facere cum exercitu.

Erat ad mare non longe a Gaza portus, Majuma Græcis ὁ Μαιουμᾶς, dictus, quem Constantiam de nomine filii sui appellavit Constantinus & urbem esse voluit. Julianus autem hoc nomen ei ademit & λιμένα τῆς Γάζης nominari jussit. Sed secuti Imperatores & nomen & jus ei restituerunt. Meminit hujus rei Sozomenus *Histor.*

ſtor. lib. v. *cap.* 3. Παραπλήσια δὲ καὶ τοῖς ἐν Παλαιστίνῃ Κωνσταντιεῦσιν ἐγκαλῶν προσένειμε Γαζαίοις τὴν αὐτῶν πόλιν. Ταύτην γὰρ τὴν Κωνσταντίαν ὡς ἐκ τῶν πρόσθεν ἔγνωμεν ἐπίνειον Γαζαίων οὖσαν καὶ Μαϊουμᾶν ποσαγορευομένην μαθὼν Κωνσταντῖνος ἐς τὰ μάλιστα τὴν Χριστιανῶν θρησκείαν πρεσβεύειν, ἀξίᾳ πόλεως ἐτίμησε καὶ Κωνσταντίῳ τῷ παιδὶ ἐπωνόμασε, καὶ καθ' ἑαυτὴν πολιτεύεσθαι διετάξατο· λογισάμενος ἄδικον εἶναι τελεῖν ὑπὸ Γαζαίοις ἐς ἄγαν Ἑλληνίζουσιν. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν βασιλείαν παρῆλθεν Ἰουλιανὸς δίκην ἔλαχον οἱ Γαζαῖοι τοῖς Κωνσταντιεῦσι, καὶ δικαστὴς καθίσας αὐτὸς προσένειμε Γάζῃ τὴν Κωνσταντίαν ἀμφὶ τοὺς εἴκοσι σταδίους διεστῶσαν. Καὶ τὸ ἐξ ἐκείνου τῆς προτέρας ἀφαιρεθεῖσα προσηγορίας, παραθαλάττιον μέρος τῆς Γαζαίων πόλεως ὀνομάζεται. *Conſtantienſibus in Palæſtina idem crimen objiciens urbem eorum Gazæis attribuit. Hanc enim Conſtantiam, uti ante diximus, quum navale eſſet Gazæorum & Majumæ nomen haberet, Conſtantinus intelligens favere religioni Chriſtianæ, civitatis jure donaverat & de nomine filii ſui Conſtantiam appellaverat, & ſeorſim rem publicam habere præceperat, iniquum eſſe ratus eam Gazæis Gentium ſuperſtitioni addictiſſimis attribui. Verum ubi Julianus imperium adeptus eſt, litem moverunt Gazæi Conſtantienſibus. Ipſe vero judex ſedens Gazæ Conſtantiam adjudicavit quæ remota inde eſt viginti circiter ſtadiis. Atque ex eo tempore prius nomen amittens dicta eſt pars maritima Gazæ.* Hoc nomen, *pars maritima Gazæ* ei datur in vita S. Porphyrii conſcripta a diſcipulo ejus Marco Diacono *Cap.* VIII. *Quinto mane adnavigavimus in maritimam partem Gazæorum quam vocant Majumam.* Ad Majumam quoque hunc Gazæ portum reſpicere videtur Hieronymus Gazis in litore maris collocatis *comment. ad Dan.* XI. *Mare magnum in cujus litore Cæſarea, Joppe, Aſcalon & Gazæ ſitæ ſunt.* Si ita legitur in MS. *Gazæ*, utramque & Majumam & Gazam proprie ita dictam intelligit, quæ tamen aliquo ſpatio a mari erat ſecreta uti mox vidimus. Non debet hæc confundi cum Conſtantia urbe Cypri, in qua requieſcit S. Epiphanius, cujus mentio fit in vita S. Willibaldi a ſanctimoniali conſcripta, quod tamen factum video ab Mabillonio in *Tom.* IV. *Actor.* S. Benedicti *pag.* 373. ſed ab ejuſmodi erroribus, in quos viri maximi ſæpe aliud agentes incidunt, nemo mortalium immunis eſt. Meminit ejus & Evagrius Hiſtor. *lib.* II. *cap.* 5. Τοῦ καλουμένου Μαιουμᾶ, τοῦ πρὸς τῇ Γαζαίων πόλει. Et *cap.* 8. vocat oppidum, Μαιουμᾶ τοῦ πολιχνίου. Sozomenus Hiſt. *lib.* VII. *cap.* 21. vocat illam Gazam maritimam ἐν Γάζῃ πρὸς θάλασσαν, ὅπερ καὶ Μαϊουμᾶν ὀνομάζουσιν.

Abulfeda, Princeps Hamę, in geographia ſua nondum typis deſcripta, oppidum eſſe ſcribit in longum porrectum, ubi paucę palmę ſed vites plurimę (قليل نخل وكروم خصبه & hinc celebrata illa vina Gazetica) proveniant, ubi horti in regione arenoſa & collibus qui inter illam & litus maris interjacent, arx pręterea exigua. Hic ſepultum eſſe tradit ex Ibn Haukel Caſimum (قاسم eſt in codice Abulfedę quo utor, ſed alii eum هاشم *Haſchem* nuncupant) filium Abdolmenaaf, qui inter majores fuit Mohammedis, natum hic eſſe celeberrimę ſectę auctorem Schafium & Omarem filium Chatabi. Gręci plures nobis memorant viros celebres quibus nomen Gazęorum adhęſit. Obſerva tamen fuiſſe qui Γαζαῖοι nuncuparentur, non quod Gaza oriundi eſſent, ſed ex ęrario eccleſiaſtico alerentur: atque ita Commodianum Gazęum dictum ferunt. Notus eſt Procopius Gazęus, Zozimus Gazęus qui vixit imperante Zenone, & Ulpianus cujus Marinus in vita Procli meminit *cap.* 9. & Suidas ad vocem Οὐλπιανός. Idem ad vocem Πρέσβεις meminit Iſidori Gazęi qui cum Areobindo legatus in Perſiam miſſus eſt.

Incolæ hujus urbis uti ſuperſtitionis Gentium fuere tenaciſſimi, etiam id temporis quum doctrinam Chriſtianam amplexæ eſſent urbes aliæ, ita inprimis Marnæ Dei templum quod Gazæ fuit celebratur. Eſt *Marnas* Syris *Dominus hominum*. Colebantur quidem ab iis ΖΕΥС ΑΛΔΗΜΙΟС, quod ex Methodio narrat auctor etymologici magni, aliaque numina, ſed Marnæ fama reliquorum fere memoriam delevit. Sęculo quarto poſt Chriſtum natum Gaza habuiſſe dicitur octo templa Diis dicata. Ita ſcribit Marcus Diaconus in vita S. Porphyrii epiſcopi Gazenſis *cap.* IX. inſerta *Actis Sanctorum Tom.* V. *pag.* 655. *Erant autem in urbe ſimulacrorum publica templa octo, nempe ſolis & Veneris & Apollinis & Proſerpinæ & Hecates & quod dicebatur Herion ſeu ſacerdotum* (f. Ἡρῷον, uti Ἡρῷον τὸ τῆς Ἀλκμήνης ἐν Θήβαις memoratum Antonino Liberali Metamorph. *c.* 39. vel Ἡραῖον Junonis, quale fuit Corinthi, teſte Xenophonte Hiſt. Gr. *l.* IV. & Conſtantinopoli: vide Codini Orig. Conſtant. *p.* 58. quodque vulgo Ἱερεῖον pro Ἡραῖον dicebatur teſte Procopio ad *ædif. c.* 3.) & *fortunæ civitatis, quod vocabatur* Τυχεῖον [de qua voce vide Notas du Cange ad Zonaram *pag.* 52.] *& Marnion quod dicebant eſſe Cretigenæ Jovis, quod exiſtimabant eſſe glorioſius omnibus templis quæ ſunt ubique*. Marnæ templum erat formæ rotundæ, circumdatum duabus porticibus ſe invicem interius ſubeuntibus,

ejus

ejus vero medium erat ad emittendos vapores constitutum, septentrionaleque & extensum in altum, uti ibidem *cap.* x. traditur : & erant nonnulli qui existimabant eadem forma Ecclesiam Christianam illic ædificandam esse, sed Eudoxia jussit fieri ad formam S. crucis, atque ita etiam facta est, ornataque columnis triginta missis ab Eudoxia quas inter duæ Carystiæ. Incensi dirutique Marnii marmora in plateæ solo strata sunt ante ecclesiam, ut ab omnibus conculcarentur. Scilicet antea Constantinus Templa idolorum claudere, non evertere solebat, aut in Ecclesias commutare : sed Theodosius illa aut solo æquavit, aut convertit in ecclesias Christianas, uti τȣ̃ Βαλανὶȣ celeberrimum Templum quod erat Heliopoli (& cujus rudera ego illa esse reor quæ in Baalbec hodieque conspiciuntur : vide itinerar. Monconisii *p.* 103.) & alia usui Christianorum cesserunt. Vide Chronicon Paschale ad *ann.* 379. Mentionem facit idem Marcus Diaconus *cap.* 8. loci cui nomen Τετράμφοδος, *i. e. quadrivium*, ubi statua erat marmorea Veneris supra aram marmoream, & *cap.* 2. Irenes, qui locus erat in urbe Gaza, ita dictus quod quum urbs ab Alexandro magno obsideretur, illic primo bellum cessaverit, uti incolæ referunt : & in eo loco postea S. Irenion Ecclesiam construxit. Si hoc verum sit, non fuit Gaza ejus temporis condita in alio loco quam Gaza tempore Alexandri, uti suspicabatur Hieronymus. Legitur etiam ibidem *cap.* 2. in via quæ Diospoli ducit Gazam, prope hanc urbem, pagos aliquos sitos fuisse deditos cultui simulacrorum. Marinus etiam in vita Procli *cap.* XIX. meminit Marnæ, & alterius Dei Ascalonitarum. Hieronymus ad *Jes.* 17. memorat destructum Templum Marnæ his verbis. *Hoc & nostris temporibus videmus esse completum : Serapium Alexandriæ & Marnæ Templum Gazæ in Ecclesias Domini surrexerunt, & civitates Aroer Euangelicis gregibus præparatæ sunt*. Idem Epist. ad Lætam. *Marnas Gazæ luget inclusus & eversionem Templi jugiter pertimescit*. Vexaverant antea Gazæi præ reliquis Palæstinæ incolis Christianos, & inprimis sub Juliano. Gregorius Nazianzenus Orat. 3. in Julian. de eis exclamat τις ἀγνοεῖ τὴν Γαζαίων ἀπόνοιαν; *Quis amentiam Gazæorum ignorat?* Meminit & Marnæ Lampridius in vita Severi *pag.* 119. *Quum quidam Septimius Arabinus famosus crimine furtorum & sub Heliogabalo jam liberatus inter Senatores principem salutatum venisset, exclamavit, o Marna, o Jupiter, o Dii immortales ! Arabinus non solum vivit, verum etiam in Senatum venit*. Nam, ut Salmasius recte, Syrus Imperator Syrum numen invocat.

Facit templorum quæ Gazæ fuerunt numinibus dedicata mentio ut de vetustissimo Templo Gazę quod duabus columnis ita innitebatur ut his submotis collabi necesse esset, & a Simsone dirutum est, aliquid obiter monendum putem. Historia nota est, legiturque Judicum XVI. 26. Adscribam ex Pausania, quod lucem huic argumento fœnerabitur, *lib.* VI. *cap.* 9. de Cleomede. Καὶ ἀνέστρεψε ἐς Ἀστυπαλαίαν, διδασκαλείῳ δ' ἐπιστὰς ἐνταῦθα ὄντων ἑξήκοντα ἀριθμὸν παίδων ἀνατρέπει τὸν κίονα, ὃς τὸν ὄροφον ἀνεῖχεν. ἐμπεσόντος δὲ τȣ̃ ὀρόφȣ τοῖς παισὶ καταλιθȣ́μενος ὑπὸ τῶν ἀστῶν κατέφυγεν ἐς Ἀθηνᾶς ἱερόν. *Reversus Astypalæam, quum in ludum literarium intrasset, in quo pueri circiter sexaginta erant, columnam qua tectum fulciebatur convulsit : quare oppressis ruina pueris quum cives lapidibus insectarentur, confugit ad Minervæ*. Fateor templum hoc Gazeticum longe fuisse capacius ludo illo literario, & plus virium ad illud diruendum necessarium fuisse : sed & vires Simsonis majores fuere viribus Cleomedis, & non repugnat ædem majorem inniti uni vel duabus columnis, quibus substractis concidet, ęque ut minorem. Ceterum quod quidam ajunt, moris non esse ut duę columnę ędificium sustinentes in medio ędis tam vicinę sibi invicem constituantur ut manu utraque arripi potuerint, ex nostri ęvi & gentium Europęarum moribus temere judicant de structura ędium apud veteres Philistęos. Memini in Itinerario Cornelii Brunii, amici nostri, parte I. ubi a se visa in Ægypto depingit, videre imaginem ędificii talis in medio tribus columnis vicinis admodum sibi mutuo fulti.

Gazę episcopos sex in actis conciliorum legimus. Sunt autem hi.

ASCLEPIUS. Subscripsit Concilio Niceno I. Vide *tom.* II. conciliorum generalium *pag.* 51. & Epiphanium *lib.* II. adversus hęreses *pag.* 730. Idem subscripsit concilio Sardicensi habito anno ęrę Christianę 347. ubi legitur

Asclepius a Palæstina de Gaza.

Vide *tom.* II. conciliorum *pag.* 658. vel Hilarii opera, editionis Parisinę *anni* 169. *pag.* 1292. Ἀσκληπᾶς nuncupatur Socrati Historię Ecclesiasticæ *lib.* II. *cap.* 15.

15. & *Asclepas* Athanasio epistola ad solitarios, sed Theodorito Histor. Eccles. *l.* 1. *29.* uti hic, *Asclepius*. Huic successit Quintianus, teste Sozomeno *lib.* III. 8.

IRENION. Εἰρηνίων Γάζης episcopus subscripsit concilio Antiocheno, habito *anno* 363. Vide Socratis Historiam lib. III. *cap.* 25. & *tom.* II. conciliorum *pag.* 828.

PORPHYRIUS. Memoratur in concilio Diospolitano habito *anno* 415. Vide *tom.* II. conciliorum *pag.* 1532.

NATIRAS. Hic subscripsit condemnationi Nestorii. Vide *tom.* III. Concilior. *pag.* 541. *692.* *694.* ubi Νετόρας legitur. Sed in actis concilii Constantinopolitani, insertis concilio Chalcedonensi, *tom.* IV. conciliorum *pag.* 238. est.

Νατίρα τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου τῆς Γαζέων πόλεως.

Idem in actione sexta concilii Chalcedonensis se scribit ἐπίσκοπον πόλεως τῆς κατὰ Γάζαν, quod notandum quum nullus episcoporum ita subscripserit. Omnes, ἐπίσκοπος πόλεως Κοραλλίας &c. non per κατὰ. Confer verba Hieronymi de Gaza diruta, vicina novæ Gazæ, *in Onomastico* ad vocem *Gaza*. In actione XV. concilii Chalcedonensis legitur inter episcoporum Palæstinæ tertiæ nomina.

Niz tiras,

Marcianus Gazes.

Non dubito legendum *Netiras Gazæ*, *Marcianus Geraron.* Μαρκιανὸς Γεράρων ἐπίσκοπος. Vide acta hujus concilii Chalcedonensis *tom.* IV. concilior. *pag.* 80. Subscripsit hic quoque Natiras concilio Constantinopolitano: vide acta hujus in nova collectione conciliorum edita a Baluzio *pag.* 1451. Ibi Νετίρας scribitur, & ἐπίσκοπος Γάζης.

CYRILLUS. Γαζαίων ἐπίσκοπον se scribit. Vide acta concilii Constantinopolitani *tom.* V. conciliorum *pag.* 192.

MARCIANUS. Subscripsit concilio Hierosolymitano, habito *anno* 536. Vide *tom.* V. conciliorum *pag.* 284.

Episcopus autem Μαϊουμᾶ Γάζης, sive portus Gazæorum, distinctus ab episcopis ipsius Gazæ recensetur Paulianus in actis concilii Ephesini. Vide *tom.* III. conciliorum *pag.* 448. nam eo tempore Natiras erat Gazæ ipsius episcopus. Ita in actis concilii Constantinopolitani recensetur

Προκόπιος Μαϊουμᾶ Γάζης

&

Κυρίλλος Γαζαίων.

Ceterum episcopum habuit Gaza primum Philemona ad quem scripta epistola libris Canonicis inserta est, si vera narrat Dorotheus episcopus Tyri. Φιλήμων, πρὸς ὃν καὶ ἐπιστολὴν ἔγραψεν ὃς καὶ ἐπίσκοπος Γάζης γέγονεν. *Philemon, ad quem & epistolam scripsit, qui & Episcopus fuit Gazæ.* Hic autem quum credatur unus ex septuaginta discipulis fuisse, non est probabile alium ante eum illic episcopatu functum.

Nummi veteres Gazæorum extant complures cum æra inscripta, cujus initium ducitur ab anno Romæ conditæ *693.* adeoque annis aliquot ante Gazæ instaurationem a Gabinio factam. Tales sunt inscripti ΔΗΜΟΥ ΓΑΖΑΕΩΝ ΙΕΡΑΣ ΑΣ. L. ΙΓ. Hic est Λυκαβάντος 13. Sic, ut brevis sim, nummi sunt *anni* hujus æræ 132. *192.* *193.* *194.* 202. 203. 207. 211. 218. 221. 224. 227. 228. 229. 230. 248. 258. 259. 264. 280. At in quibusdam nova quoque æra Hadriani commemoratur, uti Γ. ΕΠΙ ΒϘΡ, anno tertio nimirum æræ novæ, qui erat 192. æræ veteris. Hic est in cimeliarchio Wildiano. GAZA ΜΑΡΝΑ legitur in quibusdam. De Marna Deo diximus. Ad illustrationem horum nummorum vide Norisii epochas Syromacedonum, Patini nummos æreos Impp. Augg. & Cæs. Vaillantii numismata Impp. & Cæsarum, aliosque.

Chronicon Paschale *pag.* 183. tradit æram Gazæorum exordium sumere a Consulatu Marcelli II. & Philippi, id est, anno V. C. *698.*

Κ. Β΄. Ὑπ΄. Μαρκέλλου τοῦ β΄ καὶ Φιλίππου.

Ἐντεῦθεν Γαζαῖοι τοὺς ἑαυτῶν χρόνους ἀριθμοῦσιν.

Citat hoc Chronicon Norisius *Diss.* V. *de Epochis Syromacedonum p.* 410. aitque se cum auctore ejus credere esse annum IV. Olympiadis *179.* qui fuit annus urbis Romæ *693.* Cyclo Solis V. Lunæ XVII. M. Pupio Pisone & M. Valerio Messala Coss. Verum annus a quo Gazæi æram suam exordiuntur dicitur quidem esse quartus Olympiadis *179.* uti Norisius notat, sed ad eum annum refertur Consulatus Marcelli & Philippi, non Pisonis & Messalæ: & ad annum V. C. *693.* sive quinquennium ante consulatum Marcelli & Philippi, refertur consulatus Pisonis & Messalæ, & Cyclus Lunæ 17.

Hac de re quum per literas egiſſem cum Illuſtri Ezechiele Spanhemio, pro ea quæ mihi interceſſit cum viro in republica literaria principe amicitia, reſpondit, *a Noriſio, dum multus eſt in adſerendo æræ Gazenſium initio ac inter alia Chronici hujus* [Alexandrini ſive Paſchalis] *auctoritate nititur moneri debuiſſe, quod jam Scaliger & du Cange notaverant, confuſam eſſe & perturbatam conſulum in eo ſeriem, nullamque poſſe certam temporis notam ex illis erui in iis maxime quæ præceſſerunt Conſtantini tempora. Adde quod non vulgarem ac pro certo a Græcis habitum Olympiadum computum, Iphiteum nempe, ſed luſtrum Julianum in adſignandis Olympiadibus auctor illius Chronici ſit ſecutus, quem proinde Iphiteum ſeu vulgarem computum in altero illius margine addendum ſibi cenſuit idem du Cange*. In eadem epiſtola ſcribit *ſe quidem in calce ſui de nummis antiquis operis, ubi ſpeciminis demum loco alibi plenius a ſe illuſtrandæ ex iis Chronologiæ exempla quædam protulerat, Gazenſium æræ initium retuliſſe ad annum* V.C. *692. Silano & Murena Coſſ. a tempore nempe datæ huic urbi paullo ante a Pompejo αὐτονομίας. Noriſium vero ad annum* V.C.*693*. At deinceps ſe mutaſſe ſententiam quam in erudito de nummis veteribus opere expoſuerat, & Noriſio accedere ſignificat, rationeſque quibus permovebatur his verbis expromit. *Ad annum vero V. C. 693. & proinde Pupium Piſonem ac Valerium Meſſallam Coſſ. debere illum omnino revocari, præter adſertum a Noriſio Marci Diaconi in vita Porphyrii epiſcopi, cujus quoque, ubi Æram Gazenſium tangit, meminerat jam ante Uſſerius, teſtimonium, evincunt inſuper nummi illius Gazæ urbis antiqui. Qualis eſt ille ab eodem Noriſio eam in rem adductus, qui exſtat in Regiis Gallorum cimeliis, inde dein quoque a J. Vaillant memoratus de Num. Imp. Græcis pag. 144. & 229. in quo ſignatam legimus* ΦΛΑΟΥΙΑΝ ΠΛΑΥΤΙΛΛΑΝ CEB. Flaviam Plautillam Auguſtam, *Antonini nempe Caracallæ uxorem; illinc* ΓΑΖΑ ΔΞC *Anno 264. Quæ autem Plautilla, ut ex Dione conſtat* lib. LXXVI. pag. 849. *ac vidit jam Noriſius, eſt Caracallæ nupta anno quo Severo ex Oriente Romam reduci vota decennalia ſuat ſoluta; anno proinde Chriſti Servatoris 203. exeunte Octobri anni V. C. 957. Eadem vero intra biennium circiter, cæſo parente Plautiano, eſt in inſulam Liparam cum filio relegata, omnique dein* Auguſtæ *nomine & faſtigio uſque ad obitum exuta. Unde adſcriptæ in illius Plautillæ nummo æræ annorum 264. initium nequeat altius repeti, quam ab anno V. C. 693. neque ultra annum 695. vel ad ſummum 696. extendi. Accedit, ut hoc addam, & qui idem quoque adſtruit, alius horum Gazenſium nummus cum adverſis M. Aurelii & L. Veri ſeu Divorum Fratrum, capitibus; in averſa autem parte* ΓΑΖΑ ΘΚC *anno V. C. 229. qui nummus e cimeliis Reginæ Chriſtinæ eſt ab eodem memorato paullo ante Vaillant deſcriptus* pag. 50. *& inter alios urbis illius Gazæ nummos* pag. 268. *Quum autem Verus fato ſit functus anno V. C. 922. inde liquet æræ in eo adſcriptæ caput haud poſſe infra annum V. C. 693. repeti, quo conſtitutam eſſe eandem æram aliunde, ut vidimus, liquet. Unde exſtat etiam alius ejuſdem urbis nummus ab eodem Vaillant proxime ibi adductus, cum inſcr.* ΓΑΖΑ ΛC *ſeu anni ſequentis 230. qui non amplius L. Veri quippe ſuperiore anno mortui, ſed unius M. Aurelii tum imperantis, nomen & caput exhibet*.

Reſtat ut loca quædam Gazæ vicina luſtremus. Non longe a Gaza verſus auſtrum fuit vicus Thabatha dictus, patria Hilarionis, ad torrentem qui nomen a vico iſto habet. Deſcribitur a Sozomeno Hiſtor. *lib.* III. *cap.* 14. Τȣ́τῳ δὲ πατρὶς μὲν ἦν Θαβαθὰ κώμη (al. Thanatha) πρὸς νότον δὲ Γάζης κειμένη παρὰ τὸν χειμάῤῥȣν, ὃς ἐπὶ θάλασσαν τὰς ἐμβολὰς ἔχων ἐπιχωρίως ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς κώμης τὴν ἐπωνυμίαν ἔλαβε. *Patria illi erat Thabatha, vicus ad auſtrum urbis Gazæ juxta torrentem, qui in mare ſe effundens ab indigenis de nomine vici ipſius appellatur*. Viginti ſtadiis ab illo vico aberat mare uti ibidem dicitur. ἐν ἐρήμῳ τόπῳ παρὰ θάλασσαν ἀμφὶ τὰ εἴκοσι ςάδια τῆς αὐτȣ̃ κώμης διεςῶτι. Hieronymus in vita Hilarionis hunc vicum Thabatha quinque circiter millibus a Gaza diſtare verſus auſtrum ſcribit.

Fuit etiam Bethelia, בית אל *Domus Dei*, vicus Gazæorum, quem ita deſcribit Sozomenus Hiſt. 5. 15. Χριςιανοὶ πρῶτοι ἐγένοντο ἐν Βηθελίᾳ κώμῃ Γαζαίᾳ πολυανθρώπῳ τε ȣ̎σῃ καὶ ἱερὰ ἐχȣ́σῃ ἀρχαιότητι καὶ κατασκευῇ σεμνὰ τοῖς κατοικȣ̃σι. Καὶ μάλιςα τὸ Πάνθεον ὡς ἐπὶ Ἀκροπόλεως χειροποιήτȣ τινὸς λόφȣ κείμενον καὶ πανταχόθεν πάσης τῆς κώμης ὑπερέχον. Συμβάλλω δὲ τὸ χωρίον ἔνθεν λαχεῖν τὴν προσηγορίαν καὶ ἐκ τῆς Σύρων φωνῆς εἰς τὴν Ἑλλήνων ἑρμηνευόμενον, θεῶν οἰκητήριον ὀνομάζεσθαι διὰ τὸ τȣ̃ Πανθέȣ ναόν. *Primi fidem Chriſti ſuſceperunt Bethelia, qui vicus eſt Gazæorum, abundans incolis & templa habens tum ob vetuſtatem tum ſtructuram indigenis veneranda: præcipue vero Pantheon colli cuidam manu facto velut arci impoſitum & ſupra univerſum pagum undequaque eminens. Unde etiam conjicio huic loco nomen datum eſſe, quodque Deorum domicilium lingua Syrorum appelletur ob illud Pantheon.* Verum nomen id aptius eſt adnotandum *Dei* quam *Deo-*

Deorum domum. Meminit ejuſdem vici Hiſtor. *lib.* VI. *c.* 32. Βηθελέαν κώμην τῦ νόμυ Γάζης, *Bethelcam vicum regionis Gazæ*. Et ni fallor, de eodem vico intelligendus eſt, quum Ajax Majumæ cum Zenone philoſophatus Botolii eccleſiam gubernaſſe ſcribitur, τὴν τῦ Βοτωλίυ ἐκκλησίαν ἐπετρόπευσε, uti Zeno eccleſiam Majumenſem. Quare illud Βοτωλίυ ex Βηθελία natum ſuſpicor: hoc enim nomen magis exprimit ſignificationem ei attributam a Sozomeno, *Deorum domus*.

Fuit præterea vicus Gazæorum Capharchobra dictus, cujus mentio fit a Sozomeno Hiſtor. VI. 32. Χαφαρχεβρὰν κώμην Γαζαίων, *Capharchobram vicum Gazæorum*. Habitavit illic Ammonius.

Videtur & locus aliquis Gazæ vicinus Ἥρα dictus eſſe. Scribit enim Theophanes in Chron. ad *ann.* 624. ἔλαβον τὴν Ἥραν καὶ πᾶσαν χώραν Γάζης, *ceperunt* Ἥραν *&* *omnem regionem circa Gazam*.

Denique inter Gazam & Majuman erat in media circiter via monaſterium, in quo vixit Severus poſtea Epiſcopus Antiochenus meminit Evagrius *Hiſtor.* III. *c.* 33.

GAZARA.

Videtur illa ſpatio itineris diurni abſuiſſe circiter a Bethoron, eademque Gadara appellatur. Vide vocem *Gadara* & *Gezer*. Gazara aberat 4. milliaribus a Nicopoli verſus ſeptentrionem teſte Euſebio in Onomaſt. ad vocem Γάζερ.

GAZORUS.

Γάζωρος Urbs ad orientem Jordanis Ptolemæo memorata. Videtur eſſe *Jaazer*, quæ Ἰάζωρος Joſepho dicitur.

GEBA.

גבע, Urbs in Benjamin. *Jud.* 20. 10. *Joſ.* 21. 17. a Geba uſque Berſeba 2. *Reg.* 23. 8. Videtur ergo limes imperii regum Judæ fuiſſe ad ſeptentrionem, uti Berſeba ad auſtrum. A Geba ad Gezer cæſi ſunt Philiſthæi 2. *Sam.* 5. 25. quod 1. *Chron.* 14. 16. dicitur a Gibeon ad Gazer.

Γάβα nuncupatur Joſepho *Antiq.* V. 2. & *Antiq.* VIII. 6. ubi Aſa eam muniviſſe dicitur. Geba autem illa vocatur 1. *Reg.* 15. 22. Non longe a Ramathone, 40. ſtadiis diſtante Hieroſolymis, eſſe dicitur *Antiq.* VIII. 6. Eſt etiam Geba Γηβὰ vicus in quinto milliario a Guphnis, euntibus Neapolin. Euſebius in Onomaſtico ad vocem Γηβενά. Vide an huc faciat *Coabis*, quod legitur in tabula veteri itineraria, inter Jerichunta & Scythopolin.

GEBATH.

Urbs terræ Iſraeliticæ, quæ ab una parte magnam ejus portionem terminat uti Antipatris ab altera. מגיבת ועד אנטיפטרס *a Gebath ad Antipatrida* erant 24000. diſcipuli R. Akibæ. Midras Coheleth *fol.* 119. 2. Idem hic locus Gibbethon appellatur in Echa Rabbati *fol.* 76. 2. מגיבתון ועד אנטיפטרס ששים ריבוי עיירות היו וקטנה שבהן זו ביתשמש הלא הוא דכתיב ויך באנשי בית שמש וגו׳ *a Gibbethon uſque ad Antipatrida fuere 60. myriades urbium, & minima illarum fuit Bethſchemeſch. An non hæc eſt illa, de qua ſcriptum eſt* (1. *Sam.* 6. 19.) & percuſſit incolas Bethſchemeſch &c. In gloſſa מגיבתון explicatur per מעיר גבת. In Schir Haſſchirim Rabba *fol.* 13. 4. מגבת ועד אנטיפטרס ששים רבוי עיירות היו והיו מוציאת כפלים כיוצאי מצראים *a Gebath uſque Antipatrida ſexaginta myriades urbium fuere, duplo plures incolas continentes quam eorum numerus eſt qui ex Ægypto egreſſi ſunt*. Et ibidem *fol.* 28. *col.* 2. מגיבת ועד אנטיפטרס ששים רבוא עיירות ואין לך עיירות מקולקלות בכלך כבית אל ויריחו שארורה יהושע בית אל ששם היו שני עגלי זהב של ירבעם עומדים *a Gebath ad Antipatrida 60. myriades urbium fuere, nec ullæ urbes ex iis magis fuere vaſtatæ quam Bethel & Jericho: quia Joſua uni maledixit, & ob vitulos aureos in Bethel a Jeroboamo poſitos*. Videtur illa Geba fuiſſe, quæ opponitur τῇ Gezer 2. *Samuel.* 5. 25. nam & Gezer non longe ab Antipatride fuit.

* GEBIM.

גבים *Jeſ.* 10. 31. Hillerus putat integrum urbis nomen eſſe יושבי הגבים. Eu-

sebius ad hanc vocem notat Γηβὰ esse vicum, qui Gusnis abest 5. mill. versus Neapolim.

*GEDER.

גדר, Urbs regis Cananæi *Jos.* 12. 13. unde videtur esse גדרי 1. *Chron.* 27. 28.

GEDERA.

גדרה, Urbs tribus Judæ in planitie sita *Jos.* 15. 35. unde formatur gentile גדרתי 1. *Chron.* 12. 4. Eusebius notat ad hanc vocem esse vicum Gadora ad regionem civitatis Æliensis (ἐν ὁρίοις Αἰλίας) pertinentem circa Terebinthum. Atqui Chebron & Terebinthus videntur non in planitie sed ὀρεινῇ tractu montano Judæ collocandæ, sic ut diversa fuerit nostra Gedera a vico Gadora Eusebii.

GEDEROTH.

Urbs Judææ. 2. *Chron.* 28. 18. Bethschemes, Ajalon, Gederath, Socho, Thimna & Gimzo captæ a Philisthæis.

*GEDEROTHAIM.

גדרתים, Urbs in planitie Judæ sita *Jos.* 15. 16.

GEDOR. GEDRUS.

גדר, Urbs in tribu Judæ sita. *Jos.* 15. 58. 1. *Chron.* 4. 39. Eusebius ad h. v. notat esse vicum Κεδοὺς (Gedrus Hieronymo) 10. mill. a Diospoli euntibus Eleutheropolim.

GELBUS.

Γελβοῦς. Vicus grandis in sexto lapide a Scythopoli. Eusebius ad vocem Γεβουέ. Vestigium est nominis montium Gilboa.

*GELILOTH.

גלילות, *Jud.* 18. 17. vide vocem Gilgal. Videtur quibusdam גלילות הירדן esse nomen loci prope Jordanem *Jos.* 22. 10. & quidem trans flumen: at nos ea voce denotari putamus flexus ipsius Jordanis vel *circuitus*, uti Hieronymus eos appellat in Onomastico ad vocem *Jordanes*, de quibus supra *l.* 1. *c.* 43. Eusebius scribit fuisse in Benjamin.

GELMON.

Γελμών. Patria Achitophelis. Josephus *Antiq.* VII. 9. unde eidem Γελμωναῖος dictus est *Antiq.* VII. 8.

GEMAN.

Γημάν. Vicus situs in magno campo Samaritidis. Josephus *de bell.* II. 2. Ναΐς appellatur *Antiq.* XX. 5. Γιναίας pro ea substituit Eruditissimus Aldrich in notis ad *bell.* II. & conferre jubet *bell.* III. 2. ubi mentio Γιναίας. Alii codices MSS. habent ὠβῶαν & βῶαν. Nihil facilius quam μαν & βαν permutari ob figuræ similitudinem in veteribus membranis.

GEMMARURIS.

Γεμμαρουρίς. Urbs ad occidentem Jordanis in Idumæa, memorata Ptolemæo.

GEPHRUS.

Urbs fuit in regione trans Jordanem, non longe, uti videtur, a Pella. Polybius Histor.

Histor. *lib.* v. *pag.* 414. Παρέβαλε Πέλλαν καὶ Καμοῦν καὶ Γεφροῦν. *Pellam cepit & Camun & Gephrun.* Postea Abila capta narrat ac Gadara & deinde Rabbathammana: unde aliquo modo situs hujus urbis colligi potest.

G E R A R.

גרר, Urbs Philistæorum *Gen.* 26. 1. inter Cadesh & Schur *Gen.* 20. 1. Vallis Gerar memoratur *Gen.* 26. 27. Distabat autem Gerar ab Eleutheropoli versus meridiem 25. millibus, teste Hieronymo in Onom. Idem ad *Gen.* 22. 3. *Notandum quod de Geraris usque ad montem Moria, id est, sedem Templi iter dierum trium sit.* Theodoretus *quæst.* 1. in *lib.* 11. Paralipomen. agens de Gerar 2. *Chron.* 14. 13. Ὅτι δὲ τὰ Γέραρα τῆς Παλαιστίνης ἐστὶν οὐδένα ἀντερεῖν οἶμαι· περὶ γὰρ τὴν καλουμένην Ἐλευθερόπολιν Γεραρηνῶν σαλτὸν μέχρι τοῦ παρόντος ὠνόμασαι. *Esse hæc Gerara Palæstinæ si dixerim, nemo, opinor, contradicet. Circa enim urbem nuncupatam Eleutheropolin est Salton* (hæc vox Σάλτον frequens est in notitiis Ecclesiasticis de quibus supra) *Gerarenorum in hunc usque diem appellatum.* Est autem in Palæstina prima tractus Gerariticus. In Talmude pro Gerar legitur aliquando (vid. Hieros. Scheviith. *fol.* 36. *col.* 3.) גרריקי *Geraricu.* Id videtur natum illo tempore quo Σάλτον Γεραριτικὸν dixere. In Bereschit Rabba, *Sect.* 65. גרדקי *Geradike* legitur pro גרר Gerar. Adde *Resch*, quod in Talmude geminatum extat, & veram scriptionem Γεραριτικὸν habebis. Episcopus Γεράρων inter Jamniæ & Azoti Episcopum interponitur in Concilio Chalcedonensi, ubi quidam codices Latini *Gerrhæ* habent.

Erat illic torrens, cujus meminit Sozomenus Histor. *lib.* VI. 32. τὴν ἐν Γεράροις ἐν τῷ χειμάῤῥῳ μεγίστην τε καὶ ἐπισημοτάτην πλείστων ἀγαθῶν ἀνδρῶν συνοικίαν συνεστήσατο. *Geraris ad torrentem maximum ac nobilissimum monasterium bonorum virorum simul degentium constituit.* Illius monasterii mentionem quoque facit *lib.* IX. *cap.* 17. Τὸν ἡγούμενον ἐν Γεράροις μοναχικῆς συνοικίας *præfectum monasterio Geraris.*

Gerara esse eundem locum ac Bersabee i. e. puteum jurisjurandi quidam existimant. Cyrillus Comment. in Amos. *pag.* 299. Φρέαρ δὲ ὅρκου τὰ Γήραρά φησι, πόλις δὲ αὕτη τοῦ Φιλιστιεὶμ, ἤτοι τῶν Παλαιστινῶν *Puteum jurisjurandi dicunt esse Gerara: quæ urbs est Philistæorum sive Palæstinorum.* Alii putarunt esse Ascalona. Syncellus in Chronico *pag.* 100. Ἀβραὰμ παρῴκησεν ἐν Γεράροις ἥν τινες Ἀσκάλωνα φασὶν εἶναι ὡς καὶ Ἀφρικανός. *Abraam habitavit Geraris, quem locum quidam Ascalona esse dicunt, uti & Africanus.*

Samaritana versio plerumque [non ubique] pro Gerar substituit in Pentateucho vocem Ascalon עסקלון: vide *Gen.* 20. 1. 2. & 26. 1. Arabs ibi habet الخلوص *Chaluz*, ac si oculum intenderet in Elusam. Vide hanc vocem. Targum Hierosolymitanum habet ערד Arad *Gen.* 20. Sed R. Nathan in Aruch scribit in eo גרדקי legi pro גרר.

Suspicor incolas hujus urbis latere sub nomine Γεῤῥηνῶν 2. *Macc.* 13. 24. Judas illic dux constituitur a Ptolemaide usque ad Gerrenos. Hillerus huc refert Gerrum Pelusio proximum & in Ægypto situm. Mihi vero probabilius videtur Gerarenos, sitos circa fines australes terræ Israeliticæ, hic intelligi. De illo Sozomenus Hist. *l.* VIII. *c.* 9. τῆρεν εἰς Γέρας, πόλιν μικρὰν ἀμφὶ πεντήκοντα στάδια τοῦ Πηλουσίου ἀφεστῶσαν. *Appulit Geras urbem exiguam, remotam 50. stadiis a Pelusio.* Vide & Itinerar. Antonini.

Josephus Γέραρα ea nuncupat, scribens esse urbem Palæstinæ *Antiquit.* I. 12. & *Antiquit.* VIII. 6. narrat Asam confligentem cum Æthiopibus non longe ab urbe Maresa fugientes insecutum esse usque ad urbem Γέραρα & eam cepisse. Confer 2. *Chron.* 14. 13.

G E R A S A.

Non dubito quin apud Plinium male scribatur hoc nomen Galasa pro Garasa. Ita ille *lib.* v. *cap.* 18. *Dion, Pellam aquis divitem, Galasam, Canatham.* Suidas. Γέρασα πόλις κοίλης Συρίας. Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς ita. Γέρασα, πόλις τῆς κοίλης Συρίας Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς ita. Γέρασα, πόλις τῆς τέσσαρες καὶ δέκα πόλεως. ἐξ αὐτῆς Ἀρίστων Ῥήτωρ. . . . *Gerasa, urbs cavæ Syriæ regionis urbium 14. Ex illa erat Ariston Rhetor.* Valesius ad Marcellinum duo oppida hujus nominis facit. Ego non nisi unum esse puto. Collocatur in Cava Syria, ab aliis in Arabia, jungitur cum Philadelphia, & inter Decapolitanas recensetur. Hæc tamen omnia uni urbi convenire queunt.

Etymon nominis ita explicat Jamblichus commentario in Nicomachi Arithmeticam, quem in Musæo Meibomiano MS. vidi & ex quo hæc verba excerpsi. Γεράτο-

ρασηνὸς λέγεται ἀπὸ τῆς πόλεως, ἧ ὄνομα Γέρασα. Ἔστι δὲ περὶ Βόσραν καὶ Ἀῤῥαβίαν. Γέρασα δὲ λέγεται ἀπὸ τοῦ τοὺς συστρατεύσαντας τῷ Ἀλεξάνδρῳ γέροντας [γερόντων legitur in MS.] καὶ μὴ δυνηθέντας πολεμεῖν ἐκεῖ τὴν οἴκησιν ποιήσασθαι. *Gerasenus ab urbe dicitur cui nomen Gerasa. Sita est hæc circa Bostram & Arabiam. Gerasa autem dicitur a senibus qui sub Alexandro militaverant & quum castra sequi diutius non possent, hic sedes fixerunt*. Latissime sumit hoc nomen Hieron. ad Obad. I. *Cunctam possidebit Arabiam quæ prius vocabatur Galaad & nunc Gerasa nuncupatur*. Vix credo hunc locum esse incorruptum, quum nec Hieronymus alibi, quod sciam, aut alii veterum nomen Gerasæ eo usque extendant. Sed & Arabes جرس Γέρασα nuncupant, quæ Gilaeditis aliis dicitur, in versione S. codicis.

Origenes in Euangel. Johannis notat præcipitationem porcorum quæ facta dicitur in regione Gerasenorum non esse factam circa Gerasa urbem Arabiæ, quandoquidem illa nec mare nec stagnum in propinquo habet. Et quod in paucis exemplaribus legitur Γαδαρήνων nec hoc putat huic loco convenire, quod Gadara urbs quidem Judææ (hoc nomine totam terram Israeliticam intelligit: ceteroquin enim non Judææ proprie dictæ sed Peræę urbs erat Gadara) sit, circa quam celeberrima balnea sunt, haud quaquam vero in ea stagnum sit aut mare præcipitiis adjacens. Existimat itaque Gergesa, a quo Gergesæi, urbem esse antiquam juxta lacum Tiberiadis, prope quam rupes est lacui adjacens e qua ostenditur porcos a dæmonibus in præceps delatos fuisse. Verum, uti non nego τὸ Γεργεσήνων referri posse ad urbem quandam aut villam quæ olim ad lacum Tiberiadis fuit, ita non video cur Origenes putet τὸ Γαδαρήνων ibi locum habere non posse. Fateor lacus aut mare in ea urbe non fuit: fuit tamen non longe ab urbe & ἐν χώρᾳ Γαδαρήνων *in regione Gadarenorum*, uti liquet ex Josepho; vide mappam nostram. Epiphanius ita conciliat has varias lectiones *lib.* II. adv. hęreses *pag.* 650. Γεργεσαίων legi in Matthęo, alia exempla ibi exhibere Γεργεσήνων, apud Marcum legi τῶν γὰρ τριῶν κληρῶν ὁ τόπος ἀνὰ μέσον ἦν *erat enim hic locus in medio trium illorum*.

Auctor historię Hierosolymitanę insertę Gestis Dei per Francos *pag.* 615. putat esse arcem Jarras & situm ejus ita describit. *Transiens Jordanem regem Damasci cum Arabibus sibi fœderatis Christianorum terras versus Tiberiada vastantem in sua refugere coegit solo adventus sui nuncio perterritum. Quem Rex* (Balduinus II.) *biduo insequens cum consequi non posset, reversus ad quoddam castellum octavo a Jordane lapide a Damascenis ædificatum Jarras nomine obsedit illud . . . . . Fertur hoc olim insignis in Arabia civitas extitisse Gerasa nuncupata antiquitus, situ loci fortis, lapide magno & quadro altius fundata & sublimius murata proxima monti Galaad & quondam in tribu Manasse instituta*. Meminit etiam hujus obsidionis Gulielmus Tyrius in *lib.* XII. Histor. *c.* 16. ubi Gerasam eam appellat, & ab Jordane paucis distare milliaribus scribit. Inter Gerasa & Philadelphiam fluit amnis Jaboc, teste Eusebio in Onomast. ad vocem Ἰαβὸκ. Ita scribe pro Ἰαβὸη. Hieronymus addit *in quarto milliario ejus*.

Epiphanius meminit fontis πηγῆς, τῆς ἐ Γεράσῃ τῆς Ἀραβίας, *qui erat in urbe Gerasa Arabiæ*, *lib.* II. adv. hęreses *pag.* 451. alibi in plurali eam Γέρασα appellat *lib.* III. adv. hęreses *pag.* 874.

Josephus scribit *de bell.* III. 2. hanc urbem & Philadelphiam terminare Peręam ab ortu, [Γέρασα enim legendum cum Rufino & MS. Academię Lipsiensis, non Γέραρα, uti vulgo] jungitque alibi cum Pella & Scythopoli. Vide *de bell.* I. 4. & II. 19. ubi Γέραοσα extat. Erat tamen inter Pellam & Gerasam notabile intervallum, quod 35. milliarium fuisse ex Ptolemęi numeris Latinis colligitur. Urbs Jabes erat inter utramque, 6. milliaribus a Pella, teste Eusebio ad vocem Ἀεισώθ. Extendit se regio Gerasenorum versus occasum & lacum Tiberiadis, nam Eusebius scribit ad vocem Ἀργὸβ esse vicum circa Gerasam qui quindecim inde milliaribus inde distaret versus occasum, & idem ad vocem Ἠγαννὶ scribit Γέρασαν esse ἐν τῇ Περαίᾳ.

Ammianus Marcellinus *lib.* XIV. jungit *Bostram, Gerasam, atque Philadelphiam*. Jamblichus in Nicomachi Arithmeticam, Γίρασα· ἔστι δὲ περὶ Βόσραν καὶ Ἀραβίαν. *Gerasa est circa Bostram & Arabiam*. Nummi quoque veteres extant, quorum inscriptio ΑΡΤΕΜΙC ΤΥΧΗ ΓΕΡΑCΩΝ. Episcopi Gerasorum etiam memorantnr in actis conciliorum.

Josephus scribit Vespasianum Hierosolymitanos undique circumvallaturum, erectis Hierichunte & Adidis στρατοπέδοις cepisse urbem Γέρασα *libro de bell.* V. 6. videtur legendum Γέζαρα, ut sit גזר *Gezer*.

GER-

GERGESA.

Eusebius ad h. Γέργεσα v. notat vicum monstrari super montem ad lacum Tiberiadis. Vide quæ notavimus supra ad voces *Gadara Palæstinæ secundæ*, & *Gerasa*, ubi disquisivimus de eo quod unus regionem Gergesenorum nuncupet, quam alter Gadarenorum.

GETHLA.

Γεθλά. Urbs, commemorata Josepho *Antiq.* VI. 14.

GETHREMMON.

Γεθρεμμών. Vicus grandis 12. milliaribus a Diospoli Eleutheropolin versus. Eusebius in Onomast. Hinc aliqua ratione conjici posset inter Diospolin & Eleutheropolin majus quam 18. milliarium spatium (quod ita in Itinerario Antonini esse dicitur) intercessisse, quia ceteroquin videretur dicturus fuisse abesse illum vicum 5. aut 6. milliaribus ab Eleutheropoli Diospolin, non abesse 12. milliaribus ab Diospoli Eleutheropolin versus. Sed hæc ratio sola non sufficit ad labefactandam auctoritatem Itinerarii Antonini: quare & nos urbem Gath in mappa nostra locavimus 5. milliaribus ab Eleutheropoli Diospolin versus.

GETTA.

Plinius meminit *lib* v. 16. inter urbes Carmelo & Ptolemaidi vicinas. Videtur Geba vel Gaba legendum Vid Gaba.

GEZARA.

Γέζαρα. Urbs in confiniis Judeæ & regionis Philistæorum. Josephus *Antiq.* VII. 4. Videtur esse Γάζαρα.

GEZER.

גזר & גזר *Jos.* 16. 10. 1. *Chron.* 14. 6. Differentia hujus scriptionis dependet ab accentu. Mirum tamen alias vocales nominibus propriis locorum tribui ob accentus majores, nec illa manere invariata. Sita fuit hæc urbs in portione tribus Ephraim *Jud.* 1. 29. *Possessiones Ephraimitarum Bethel & villæ ejus: & ab ortu Nabaran, ab occasu Gezer & villæ ejus.* Fuit in confiniis Ephraim & Benjamin inter Bethoron & mare, *Jos.* 16. 3. Philistæi castra metabantur in valle Rephaim: eos aggreditur David a parte posteriore & cædit a Gaba donec venias Gazer. 2. *Sam.* 5. 25. Eusebius ad hanc vocem notat Γάζαρα esse villam 4. mill. a Nicopoli.

*GIACH.

גיח Non longe a Gibeon, 2. *Sam.* 2. 24.

GIBBETHON.

גבתון Urbs Philistæorum in regione tribus Dan. *Jos.* 19. 44. 1. *Reg.* 15. 27. Ad hanc vocem Eusebius meminit [confer Hieronymum] oppidi Γαβὲ remoti 16. mill. a Cæsarea, & Gabathæ in regione Diocæsareensi sitæ juxta grandem campum Legionis, & Gabathæ in Daroma, & Gabathæ in Benjamin, denique hujus ipsius Γαβάθων τῶν ἀλλοφύλων. Γαβαθὼ appellatur Josepho.

GIBEA.

גבעה Urbs in Benjamin, non longe a Rama *Jud.* 19. 13. Distinguitur a Geba גבע urbe quoque Benjaminis, & appellatur vulgo Gibea Saulis 1. *Sam.* 11. 4. & Gibea Benjaminis 1. *Sam.* 13. 2. Γαβαθσαοὺλη Josepho, qui eam 30. stadia abesse ab Hierosolymis scribit & juxta eam esse ἀκάνθων αὐλῶνα, *de bell.* VI. 2. ergo numeri cor-

corrupti sunt quum 20. stadiis eam Hierosolymis removet *Antiq.* v. 2. Hinc fit גבעתי 1. *Chron.* 12. 2. Est etiam in Juda urbs hoc nomine *Jos.* 15. 57.

* GIBAETH.

גבעת Urbs in Benjamin *Jos.* 18. 28. Eusebius meminit ad hanc vocem alterius vici Γαβαθὰ quoque dicti, (meminit & Josephus oppidi nomine Γαβαθὰ. Vide hanc vocem) 12. milliar. ab Eleutheropoli, ubi ostendatur sepulcrum Habaccuci: at versus quam cœli plagam ista 12. milliaria debeant ab Eleutheropoli dirigi non dicit: sed id colligemus ex iis quæ ad voces Κεειλὰ & Ἐχελὰ habet, ubi tradit sepulcrum Habaccuci ostendi in via quæ ab Eleutheropoli Chebronem ducit; idem ad vocem Γαβαθὼν meminit Gabathæ vici contra orientalem plagam Daromæ, qui idem est ac hic. Confer Hieronymum.

GIBEON.

גבעון Urbs in Benjamin *Jos.* 21. 17. Gibeonitarum urbes erant Gibeon, Kephira, Beeroth & Kiriathjearim *Jos.* 9. 17. Gibeon erat urbs instar regiæ *Jos.* 10. 2. a Gibeon ad Gazer cæsi Philistæi 1. *Chron.* 14. 16. quod in loco parallelo 2. *Sam.* 5. 25. dicitur a *Geba ad Gezer*. Unde suspicari liceret Geba & Gibeon eandem urbem fuisse, at in Leviticis urbibus distinguuntur. Stephanus: Γεβεωνῖται, ἔθνος πλησίον Ἱεροσολύμων, ὡς Ἰώσηπος. *Gebeonitæ, gens vicina Hierosolymis, uti Josephus scribit*. Vid. *Ant.* v. 1. Porro mentio fit vallis Gibeon *Jes.* 28. 21. & מים רבים magnæ aquarum collectionis circa Gibeon *Jerem.* 41. 12. Urbs hæc Γαβαὼν dicitur & Γαβαὼ Josepho, distans 40. stadiis Hierosolymis *Ant.* VII. 10. ab eodem Γαβαὼ dicitur esse inter Lyddam & Hierosolymas, 50. stadiis ab Hierosolymis. Non credo esse hæc loca diversa, sed erratum in numeris. *Antiq.* VI. 7. Γαβαὼν πόλις appellatur, sed *Ant.* VII. 10. κώμη. Incolis vocat Γαβαωνίτας *Ant.* v. 1. & Γαβεωνίτας ibidem. Mons hic erat cujus mentio 2. *Sam.* 21. 9. De situ Gibeonis vide quæ scripsimus supra ad vocem *Beeroth*, & *lib.* II. *c.* IX. & XIII.

* GIDOM.

גדעם Locus, quo usque Israelitæ persecuti sunt Benjaminitas. *Jud.* 28. 48.

GILGAL.

גלגל Ad orientem Jerichuntis *Jos.* 4. 19. Bethel, Gilgal & Mizpa junguntur 1. *Sam.* 7. 16. Ascendit a Gilgal Gibeam Benjaminis 1. *Sam.* 13. 15. Gilgale ivit Bethelem Elias 2. *Reg.* 2. 2. Gilgal aberat 10. stadia a Jerichunte, 50. a Jordane. Vide supra *lib.* II. Aliud Gilgal intelligi *Deuteron.* II. 30. multi existimant. Γαλγαλὰ appellatur 1. *Macc.* 9. 2. In Judæam profecturi viam ducentem ad Galgala ineunt. Quidam scribunt potuisse fieri ut loci appellatio inde nata sit quod Josue ea his castris omines gentes vicinas per gyrum circumcirca debellaverit. Sed illi non consuluerunt Sacrum Codicem in quo diserte legitur hoc nomen ei loco datum a devolutione opprobri Ægypti per circumcisionem ibi peractam.

Alia Gilgal est *Jos.* 12. 23. Et Gilgal memorata *Jos.* 15. 7. גלילות nuncupatur *Jos.* 18. 17.

GILO.

גלה Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 51.

* GIMZO.

גמזו Urbs in tribu Juda 2. *Chon.* 28. 18. Inde putatur quibusdam esse dictus doctor Misnicus איש גם זו Nachum ex Gimzo. Alii dicunt eum ita nuncupatum quia semper dicebat גם זו לטובה *etiam hoc in bonum cedet*.

GINÆA.

Γιναία. Vicus qui Samaritin a septentrione terminat, in campo situs, ita legit Rufinus: nam in Græco est ἐν μεγάλῳ πεδίῳ, Joseph. *de bell.* III. 2. Isidorus hæc Josephi

phi verba describens videtur legisse Ἠλαίας. Ita habet Originum *lib.* XIV. *c.* 3. *Hæc regio [Samaria] inter Judæam & Galilæam media jacet, incipiens a vico cui nomen est Eleas deficiens in terra Agrabat*. Hæc terra Agrabat est toparchia Acrabattene. Vide & vocem *Geman*. Illic loci situs est hodieque vicus *Zjennin*, vel ut alii scribunt *Jennin*, dictus, & transeunt illum qui Ptolemaide Samariam, atque ita Hierosolymas, tendunt.

GINNABRIS.

Γινναβρὶς. Vicus a quo usque ad Lacum Asphaltiten est longitudo Campi magni. Josephus *de bell.* V. 4. Vide Σενναβρίς.

GISCALA.

Oppidum Galilææ, uti liquet ex Josepho. Hieronymus in Commentario Epistolæ ad Philemonem a quibusdam dici Giscala a parentibus apostoli Pauli inhabitata scribit. Sed audiamus ipsum. *Quis sit Epaphras concaptivus Pauli, talem fabulam accepimus: Ajunt parentes Apostoli Pauli de Gyscalis regione fuisse Judææ; & eos quum tota provincia Romana vastaretur manu & dispergerentur in orbe Judæi, in Tharsum urbem Ciliciæ fuisse translatos*. Idem in catalogo scriptorum Eccles. *Paulus Apostolus .... de tribu Benjamin & oppido Judææ Giscalis fuit, quo a Romanis capto cum parentibus suis Tharsum Ciliciæ commigravit*. Estne גוש חלב Gush Chaleb Galilææ, cujus mentio fit in cod. Menachot *cap.* 8. §. 3. inter alia loca terræ Israeliticæ & in Itinerario Benjaminis & in Cippis Hebraicis ab Hottingero editis *pag.* 56. גוש חלב שם קבורים שמעיה ואבטליון *Gusch Chaleb, ubi sepulti sunt Schemaia & Abtalion*. Memoratur inter Meron & Capharanan. In Gem. Pesachim *fol.* 33. 1. legitur, donec oliva ultima deficiat in Gus Chaleb.

In actis Sanctorum *Tom.* V. *pag.* 443. etiam hujus loci fit mentio: *venit in civitatem Galilææ quæ Latine Giscala dicitur*. Josephus aliquoties hujus loci meminit, appellans Γισχαλὰ in plurali, *Lib.* II. *de bell.* 25. dicit eam a se esse munitam & *lib.* IV. *de bell. c.* 1. urbem Galilææ vocat, *lib.* IV. *cap.* 4. πολίχνην τῆς Γαλιλαίας. Hujus incolæ plerique erant agricolæ *ibid.* Populos vicinos huic urbi Gadarenos Gabaragenæos & Tyrios eam expugnasse scribit in Vita. Suidas ex Josepho Γίσχαλα, ὄνομα τόπου. Petrus Apollonius *lib.* III. de excidio Hierosolymitano *pag.* 63. utitur eo nomnine numero singulari,

> *Exitus huc Gamalam tristis deduxit: & inter*
> *Jam fines, Galilæa, tuos felicibus armis*
> *Giscala restabat; quo se, ductore Joanne,*
> *Contulerat fugitiva manus.*

GITTA.

Vicus in Samaritide, patria Simonis Magi. Meminit Justinus Martyr *Apolog.* II. pro Christianis τὸν κώμης λεγομένης Γίττων. Ita nunc legitur. Zonaras ex Justino *lib.* XI. *pag.* 567. ἀπὸ κώμης Γιττῶν. Et ita Eusebius *Histor.* 1. 13. Epiphanius *lib.* 1. *advers. hær. pag.* 55. Simonem ortum dicit ἀπὸ Γιτθῶν, olim quidem urbe, nunc vico Samariæ. Idem in Anacephal. *pag.* 139. κώμην Γιτθῶν vocat. Atque ita Theodoretus in Compendio hæreticarum fabularum *cap.* 1. ἀπὸ Γιτθῶν ὁρμώμενος, κώμη δὲ αὕτη Σαμαρείας, *e Githis oriundus, qui vicus est Samariæ*. Athanasius bibliothecarius in Histor. Eccl. *p.* 15. *Simoni de vico Gitio Samariæ*: ubi legendum esse *Gitto* liquet ex eo quod illam libri sui partem ex Syncello [ubi Γιτθῷ legitur] descripserit & mox ex apologia Justini Martyris hęc verba de eodem Simone proferat, *Simonem quendam Samaritanum qui fuit de castello quod dicebatur Gitio*, quum apud Justinum legatur Γιττῶν. Sed facile *Gitio* Latine ex *Gitto* nascitur. Hoc nomen Γίττα solet etiam a Josepho & aliis tribui urbi Gath. Ita & Stephanus, Γίττα πόλις Παλαιστίνης. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῳ· τὸ ἐθνικὸν Γιτταῖος. *Gitta urbs Palæstinæ. Polybius lib.* 16. *Gentile Gittæus.*

Denique Γίττα nomen est arcis in Idumæa, munitæ a Machæra. Josephus *Ant.* XIV. & *de bell.* 1. 11.

G I T T A I M.

גתים Urbs in Benjamin *Nehem.* 11. 33. vel an forte eſt eadem ac Gittaim quam filii Rimmon poſtea profugi inhabitarunt 2. *Sam.* 4. 2. 3.

G O B.

גוב 2. *Sam.* 21. 18. 19. Prælium ibi cum Philiſtæis commiſſum fuit, pro quo גזר legitur 1. *Chron.* 20. 4. Græci interpretes pro גוב legiſſe videntur *commate* 19. נוב, quando reddunt μετὰ τῶν ἀλλοφύλων ἐν Νώβ. Nob eſt nomen urbis notæ. In aliis codicibus legitur *commate* 18. ἐν Γέθ, ſic ut videantur reſpexiſſe ad urbem Gath [nam urbs illa Γέθ ſolet Græcis dici : vide *Joſ.* 11. 22. 1. *Sam.* 5. 8. & eo quidem magis quod Gath urbs fuerit Philiſtæorum, quos ἀλλοφύλους dici ante obſervavimus. Adde quod mox *commate* 20. legatur עוד *adhuc* bellum Gathi, ἐγένετο ἔτι πόλεμος ἐν Γέθ.

G O L A N.

גלן, Urbs in Baſan, data dimidiæ tribui Menaſſe *Deut.* 4. 43. Scribitur גלון *Joſ.* 21. 27. ſed monent Maſorethæ legendum גולן. Euſebius ſuo tempore villam prægrandem in Batanæa Gaulon dictam memorat. Joſephus diſtinguit Batanæam a Gaulonitide, meminitque urbis hujus primariæ, nomine Γαυλάνης *de bell.* 1. 4. Prununciatio Γαυ pro Γο uſque ad hæc tempora apud Judæos perdurat, *Menaura*, *Aulem* & *Mauſche* pronuntiantes pro מנורה, עולם & משה, unde quibuſdam ex iis [qui אשכנזים i. e. Germani appellantur, & ritibus quibuſdam ſacris atque ipſo vivendi genere ab aliis Luſitanis ſive Hiſpanis ספרדיים diſtincti ſunt, atque in vicina urbe Amſtelodamo diſtinctam Synagogam habent) nomen *Smauſen* adhæſit, quod vulgus noſtrum audiret nomen *Mauſis* ſive *Moſis*, quo multi ex Judæis appellantur, iis multum in ore eſſe. Confer quæ ſupra *lib.* 1. de Gaulanitide notavimus.

G O M O R R A.

עמרה, *Amora*, *Gen.* 10. 19. Urbs in planitie ſita בככר & a Deo everſa. Videtur auſtralior fuiſſe Sodoma: quod ex ordine quo ibi recenſetur colligitur.

Suidas. Γόμορα, τόπος τῶν Σοδόμων. Secundum correctionem Kuſterianam legendum eſſet τόπος τις ἐγγὺς τῶν Σοδόμων. Verum, ut non negem recte ita dici, puto tamen Suidam ſcripſiſſe uti vulgo legitur, & credidiſſe Sodoma tractum aut urbem præcipuam fuiſſe, ſub cujus regione reliquæ urbes cenſerentur. Ita Euſebius in Onom. Γομορά, μία τῆς πενταπόλεως Σοδόμων, ſic idem ad vocem Adama. Et ad vocem Βαλά, μόνη διασωθεῖσα ἀπὸ τῆς τῶν Σοδομιτῶν χώρας. Hieronymus illic, *ſola de quinque Sodomorum urbibus reſervata*, & ita ad vocem Zochora. Sic etiam Suidas Gomorram, urbem, *locum*, Sodomorum dicere potuit.

G O P A T A T A.

Nomen ſatis accedens ad Jotapata. Locus diſtabat a Tzippori tria milliaria מהלך שלשה מילין uti legitur in Midraſch Coheleth *fol.* 108. *colum.* 1. Ne quis putet גו פתתא divellendum eſſe, ut notet *medium Patattæ*, [nam ita Targum reddit בתוך העיר per בגו קרתא] vetat commentator ad hunc locum ſcribens עד שהלך קול הקריעה עד מקום גופתתא *donec diffunderetur ſonus ſciſſuræ uſque ad locum Gopatata*. Sed forſitan haud tanti erit omnibus auctoritas hujus hominis, ut perſuadeat. Alibi ubi eadem hiſtoria narratur גופפתה *Go Paphta* hic locus appellatur: vide *Paphta* vocem. Et in Midras Coheleth, *fol.* 113. *col.* 3. idem locus (nam & ibi narratur idem factum) גובבתה *Gobabta* nuncupatur, ubi gloſſator monet legendum גובתתא.

G O P H N A.

Γόφνα Joſepho, Γέφνα Ptolemæo, urbs inſignis Judææ, unde regio Gophnitica nomen accepit, de qua nos ſupra egimus. Aberat Hieroſolymis 15. milliaria in via Neapolin verſus. Ita Euſebius ad voces φάραγξ βότρυον. Idem notat ad vocem Γηβενά, Gebam eſſe in quinto milliario a Guſnis, euntibus Neapolin. Meminit Joſephus hujus urbis & toparchiæ inde dictæ aliquoties, & plerumque jungit Gophniticam

cam toparchiam & Acrabattenem. Urbis meminit *Antiq.* XIV. 18. Γόφνα & Ἀκραβαττὰ duæ erant toparchiæ in Judæa, *de bell.* III. 2. Γοφνιτικὴ τοπαρχία *de bell.* I. I. Gophniticæ & Acrabattenæ præficitur Johannes filius Ananiæ, *de bell.* II. 25. Gophniticam & Acrabattenen ſubjugat Veſpaſianus, dein Bethel & Ephrem oppida, *de bell.* V. 8. Denique meminit Gophnæ *lib.* VI. *de bell.* I. ubi Titum ait Cæſarea Hieroſolymas profectum per Samaritin veniſſe Gophnam. Ex quibus omnibus ſitus urbis Gophnæ luculentur illuſtratur.

GOPHNITH.

Urbs in terra Iſraelitica. Gemara Beracoth *fol.* 44. *f.* I. ר׳ יצחק אמר עיר אחת היתה בא״י זנופנים שמה שהיו בה שמונים זוגות אחים כהנים נשואים לשמנים זוגות אחיות כהנות. *Dixit R. Iſaac: urbs erat in terra Iſraelitica cui nomen Gophnith. In ea erant* 80. *paria fratrum Sacerdotum qui duxerunt uxores octoginta paria ſororum, quæ & ipſæ erant ſacerdotes.* Ejuſdem hiſtoriæ mentio fit in Echa Rabbati *fol.* 75. *col.* 4. At illic גפנת non ſumitur pro nomine proprio urbis, ſed legitur בחרא גפנת.

GUSCH CHALAB.

גוש חלב, *Erachin.* IX. 6. Locus eſt in Galilæa celebratus ab oleo. Vide Gem. Menachoth *cap.* 8. *hal.* 3. *fol.* 85. 2. Commemoratur & in Midraſch Coheleth *fol.* 93. *col.* 2. מטקסא מן גוש חלב *Metaxa ex Guſch Chalab.* Et ibidem *fol.* 118. *col.* 4. lis orta inter incolas גוש חלב & אנשי מרונאי *Meron.* Et in Midraſch Schir Haſſchirim Rabba *fol.* 39. I. jungitur מעשה בשני אחים שהיה אחד במירון ואחד בגוש חלב *hiſtoria de duobus, fratre & ſorore, quorum ille in Meron hæc in Guſch Chalab habitabat*: Liquet ex ſequentibus ſororem non fratrem fuiſſe quæ in Guſch Chalab habitabat. Nomen Giſcala, urbis Galilaicæ, ſatis convenit cum hoc, ita ut ex Guſch Chalab natum videri poſſit. Confer quæ de *Giſcalis* ſcripſimus.

HADADRIMMON.

Urbs poſtea dicta Maximianopolis. Vide hanc vocem.

HANNEKEB.

הנקב, Nomen urbis Nephtaliticæ. *Joſ.* 19. 33. eam poſtea dictam ציידתה *Tziadata* tradunt in Gemara Hieroſolymitana Megilla *fol.* 70. *col.* I. Vide ſupra *pag.* 717.

HASTA.

In notitia Imperii recenſetur inter alia loca quæ ſub duce Palæſtinæ erant. Vide ſupra *lib.* I.

HATTOLIM.

הטולים, Hattolim. Miſna Menachot. VIII. 6. מאין היו מביאין את היין קריותים והטולים אלפא לייז *Unde ſolebant vinum adducere? Kirjothaim, & Hattolim loca erant quorum vina maxime laudata erant.*

HAVANA.

Mentio ejus fit in Notitia dignitatum Imperii Romani. Vide ſupra quæ ex illa excerpſimus.

HELENOPOLIS.

Ἑλενόπολις. Urbs Palæſtinæ epiſcopatu inſignis. Vide ſupra *lib.* I. *cap.* 34. Epiſcopus Procopius commemoratur in actis concilii Hieroſolymitani, anno 536. habiti. Recenſetur inter urbes Palæſtinæ ſecundæ in Notitia Veteri Eccleſiaſtica. Meminit urbis Helenopolis Sozomenus *Hiſt.* II. 2.

Præter hanc, aliam in Bithynia condidit Conſtantinus anno Chriſti 327. Chronicon Paſchale *p.* 283. Δρέπανον ἐπικτίσας ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐν Βιθυνίᾳ εἰς τιμὴν τοῦ ἁγίου

ἁγίȣ Μάρτυρος Λȣκιανȣ̃, ὁμώνυμον τῇ μητρὶ αὐτȣ̃ Ἑλενȣ́πολιν κέκληκεν, δωρησάμενος ἄχρι τȣ̃ νῦν, ἕως φανερᾶς περιοχῆς πρὸ τῆς πόλεως, εἰς τιμὴν τȣ̃ ἁγίȣ Μάρτυρος Λȣκιανȣ̃ ἀτέλειαν. *Constantinus Imperator Drepanum in Bithynia in honorem Sancti Martyris Luciani instauratam de nomine Helenæ matris suæ Helenopolim appellavit, donata civitati immunitate vectigalium, quo usque ante urbem prospectus patet, in honorem S. Luciani martyris, qua usque ad hunc diem fruitur.* Hæc illa urbs est de qua Glycas scribit annalium parte IV. *pag.* 327. ἣν αἱ ἀγροικότεροι ἐλεεινȣ̃ πόλιν καλȣ̃σιν, *quam rusticiores appellant Eleinopolin*, quasi dicas oppidum miserabile: quod mali ominis fuisse ibidem notat.

HEPHA.

Ἡφά. Nomen urbis maritimæ inter Cæsaream & Ptolemaida ad radicem montis Carmeli. Olim Συκαμίνος dicebatur vel ut alii Πορφυρέων. Ita Guilielmus Tyrius opinatur. Eusebius meminit in Onomastico ad vocem Γαφέθ. Suspicor Josephi tempore eam *Gabam* nuncupatam & hinc nata nomina *Hephæ*, *Kephæ* &c. Describitur illa in Itinerario Benjaminis, sed miris modis corrupta sunt quæ ibi leguntur ומשם נ׳ פרסאות לניפש היא גד החפר יש על פני הים. Et inde (Ptolemaide) 3. parasangæ usque ad Caipham [lege לכיפש] ea est Gath Hachepher (ita videtur legendum גרת החפר] ad litus maris.

היפה Talmudicis dicitur. Gem. Schabbath 26. I. ציידיך חלצון מסולמות של צור ועד היפה venatores muricis a scalis Tyriis usque ad Hepham. Unde discimus id litus potissimum a purpuræ captura celebrari. Atque inde Πορφυρέων videtur dici a purpura hæc ipsa Hepha aut certe locus vicinus. Le Moyne in variis Sacris *pag.* 829. conjicit nomen urbis כיפא a *Petra* [quæ ita dicitur uti vulgus novit ex nomine Petri Cepha] ductum esse quod in locis petrosis & ad radices montis Carmeli esset sita. Appellatur hæc urbs حيفا *Hepha* vel Hipha Arabibus. In geographia Scherif Ibn Idris, quæ vulgo Nubiensis audit, ita describitur من قيسارية الى مدينة حيفا علي الساحل يومان وحيفا تحت طرف الكرمل وهو طرف خارج في البحر وبه مرسي حسن لارسا الاساطيل وغيرها ومدينة حيفا في فرضة لطبريه وبينهما ثلث مراحل خفاف ومن حيفا الي مدينة عكة مرحلة في البر وهي من الاميال ثلثون ميلا وفي البحر روسية ثمنية عشر ميلا *A Cæsarea* (maritima] *usque ad urbe Hipha mari adsitam duorum dierum iter est. Jacet autem Hipha sub promontorio Carmel, quod in mare procurrit & continet portum navigiis grandibus aliisque opportunum. Est porro hæc urbes quasi portus Tiberiadis* [*respectu maris magni*] *a qua abest tres stationes exiguas* (mox dicit, iter bidui esse inter Acco & Tiberiadem) *Ab Hifa ad urbem Acco itinere terrestri est statio una i. e.* 30. *milliaria, autem itinere recta linea ducta, milliaria octodecim*. Quod dicit de 18. milliaribus [quæ fere cum Romanis milliaribus conveniunt] illustrat Josephum, qui Carmelum a Ptolemaide 120. stadia i. e. 15. milliaria distare scribit. Hipha enim Carmelo subjacet. Confer illa quæ de hac urbe scripsimus supra ad vocem *Kepha*.

HERODIUM.

Ἡρώδιον. Plinius diserte oppidum vocat *l.* v. *c.* 14. Herodium, scribit, cum oppido illustri ejusdem nominis. Josepho Ἡρώδια, Ἡρώδιον aut Ἡρώδειον dicitur *Ant.* XIV. 25. & *bell.* VII. 25. Suidas ex eo habet Ἡρώδειον, τόπος. Prætulerim tamen Ἡρώδιον, uti arx Capitolina Καπιτώλιον dicitur, sed templum Jovis Καπιτωλεῖον. Vide Suidam in voc. Καπιτ. Appellatur ab Josepho arx, scriturque ab Herode condita eo loco ubi hostes suos vicit fugiens ex Judæa. *Ant.* XIV. 25. & XVI. 2. Aberat Hierosolymis 60. stadia, sita in colle quem ædes plurimæ ad justæ urbis magnitudinem in planitie exstructæ circumjacebant, uti legitur *Ant.* XV. 12. Ejusdem Herodii mentio videtur fieri a Josepho *bell.* III. 2. ubi inter undecim toparchias Judææ recensetur Engaddi, Herodium, Hierichus, & *bell.* V. 7. Herodium non longe a Thekoe abesse dicitur.

Erat præter hanc arcem alia, nomine eodem, Herodium quam Herodes dicitur ἐπιτειχίσας τῷ πρὸς Ἀραβίαν ὄρει apud Josephum *bell.* I. 16. Sic ut videatur ultra Jordanem aut Lacum Asphaltitem fuisse, nam idem *bell.* I. 6. Machærunta etiam dicit πρὸς τοῖς Ἀραβίοις ὄρεσι sitam. Certe fuit diversa ab Herodio quod 60. stadiis distabat Hierosolymis: quod enim illic situm est nequit dici adsidere montibus Ara-

biæ

biæ. Quæri poteſt quodnam Herodium fuerit, ubi cadaver Herodis ſepultum eſſe dicitur a Joſepho *bell.* I. 21. ubi narrat id Hierichunte Herodium per 200. ſtadia delatum fuiſſe. Ego quidem exiſtimo eſſe Herodium quod 60. ſtadia Hieroſolymis aberat. Nam ſi illis 60. jungantur 150. ſtadia quibus Joſephus teſtatur Jerichuntem Hieroſolymis abſuiſſe, efficientur ſtadia 210. quæ numero rotundo 200. eſſe dici queunt. Præterquam quod in altero Herodio, loco excurſionibus hoſtium adeo expoſito & tam longe ab Hieroſolymis diſſito eum condi voluiſſe probabile non ſit, & multo plus ornatus atque decoris contulerit Herodes ad Herodium Hieroſolymis proximum [uti liquet ex deſcriptione Joſephi] quam illud alterum quod plane non legitur ornaſſe, ſed muniviſſe.

HIPPOS.

Videtur היפה & בית היפה dici a Talmudicis. Vide tamen an non ſit ܚܝܦܐ ad Carmelum. In Gem. Megilla היפני ובישני *Hipponenſis & Scythopolita* conjunguntur.

Ἵππος appellatur Joſepho *Ant.* XIV. 8. Herodi redditæ ſunt Hippos, Gadara & Samaria. *Ant.* XV. 11. Gadara & Hippos appellantur πόλεις Ἑλληνίδες *Ant.* XVII. 13. Gadaram, Hippon & Gaulanitida vaſtant Judæi. *bell.* II. 19. Tiberias diſtat ab Hippo 30. a Gadaris 60. ſtadiis. In vita *pag.* 1025. Hinc appellatur Ιππηνὴ & regio Hippenorum, cujus idem meminit, uti *bell.* III. 2. Hippene, Gadaris & Gaulonitis terminant Galilæam ad ortum; *& in vita*, Juſtus Tiberiade egreſſus vicos Gadarenorum & Hippenorum, qui in confiniis Tiberiadis & agri Scythopolitani ſiti ſunt, incendit. Et ita *pag.* 1010. Joſephus per Lacum Tiberiadis navi trajecit in confinia Hippenorum.

Epiſcopus hujus urbis Petrus interfuit conciliabulo Seleucienſi *anno* 359. habito, & ſubſcripſit.

Πέτρος ἐπίσκοπος Ἵππου Παλαιστίνης.

Ita notat Epiphanius Hæreſi LXXIII. *pag.* 874. Nec dubito quin idem fuerit qui concilio Antiocheno ſubſcripſit *anno* 363. teſte Socrate Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ *lib.* III. *cap.* 25. ubi nunc legitur poſt Titum, epiſcopum Boſtrenum,

Πέτρος Σίππων.

Lege Ἵππων. In actis concilii Hieroſolymitani habiti *anno* 536. memoratur Θεόδωρος ἐπίσκοπος Ἱπτηνῶν, lege Ἱππηνῶν.

Notemus hæc Plinii, ſi forte hinc aliqua lux nomini Hippos, aut hic aut alibi locorum, accedat *lib.* IX. 31. *Carabi cauda a ceteris cancris differt. In Phœnice Hippoe vocantur tantæ velocitatis ut conſequi non ſit.*

HOMONOEA.

Ὁμόνοια. Loci nomen, 30. ſtadiis a Tiberiade in Galilæa. Joſephus in Vita 1020. Interpres Latinus nulla facta mentione diſtantiæ 30. ſtadiorum vertit *in finibus ejus agri ad locum qui Homonœa dicitur.*

JABATE.

Ἰαβάτη. Urbs patria matris Regis Amoſi (Amonis ſcribunt Scriptores Sacri) filii Menaſſis. Joſephus *Ant.* x. 4. יטבה *Jotba* 2. *Reg.* 21. 19. Eſt metatheſis literarum ut Ζεβέκη pro Βεζέκη &c.

JABESCH.

יבש Urbs Gileaditidis, unde ſæpe יבש גלעד dicitur *Jud.* 21. 9. Jabeſchitæ per totam noctem facto itinere cadavera Saulis & filiorum ejus e mœnibus urbis Bethſan abſtulerunt & redierunt 1. *Sam.* 31. 11. hinc judica de diſtantia harum urbium. Euſebius ad vocem Ἀρισώθ & Ἰάβις teſtatur ſuo tempore fuiſſe vicum prægrandem hoc nomine trans Jordanem, 6. milliar. diſtantem Pella verſus Geraſam.

Ἰάβης, Ἰάβισσον & Ἰάβισον hanc urbem nuncupat Joſephus ſcribitque metropolin eſſe Galadenes. Stephanus. Ἴαβις, πόλις. Ἴωσηππος. Λέγεται καὶ Ἰάβισσος. *Jabis, urbs. Joſephus. Dicitur & Jabiſſos.* Nunc in Joſepho non legitur niſi Ἰαβὴς. *Ant.* VI. 5. ubi metropolis regionis Galaadenæ appellatur, & Ἰαβισσὰ. *Ant.* VI. *ult.* & Ἰαβισὸς *Ant.* V. 2.

*J A B N E.

יבנה Urbs dicitur fuisse Philistæorum sed iis erepta a rege Uzzia, qui muros ejus diruit, quemadmodum & urbium Gath & Azoti 2. *Chron.* 26. 6. Nec nisi hoc loco mentio fit hujus urbis in sacris literis. In Græcis tamen codicibus legitur in censu urbium Judæ *Jos.* 15. 45. Ι'αμναὶ post Α'κκαρὼν, qua voce indicari hanc urbem vix dubito.

Scriptores profani sæpius hujus urbis meminerunt. Ι'άμνια illis dicitur, Ι'άμνεια, & Ι'εμναά. Epiphanius Ι'αμνίαν eam vocat scribens Macrinum ejus urbis episcopum fuisse tempore Arii *lib.* 11. *adv. hæreses pag.* 730. Strabo Ι'αμνέιαν appellat & vicum scribit esse urbi Joppe proximum. Ι'αμνήτων πόλις nuncupatur Eusebio in vita Pamphili, & in manu scripto Arundelliano Ptolemæi, cujus Seldenus meminit *l.* 11. *de Synedriis c.* 15. §. 9. ubi plura de hac urbe leguntur. Portus horum situs ad mare Ι'αμνέιτων λιμὴν dicitur & Jamne quoque, quo sensu Jamnes duas memorat Plinius. Stephanus de hac urbe ita scribit. Ι'άμνια, πολίχνιον Φοινίκης. Στράβων δὲ κώμην [hic punctum pone, nam reliqua non dicit Strabo] ἀπὸ ἴαμνȣ ἢ ὅτι [atqui verum nomen est *Jabne*] ἴαμνȣς ἐκάλȣν τὰς καθύγρȣς καὶ τεθηλότας τόπȣς. *Jamnia, oppidum Phœnices. Strabo autem ait esse vicum. Dicitur a Jamno vel quod loci humidi & virentes Jamni dicantur.* Plinius etiam meminit Jamnes Judæi histor. *lib.* 30. 1. *Est & alia magices factio a Mose & Jamne & Jotape Judæis pendens.* Latent sub iis Jannes & Jambres. Philo de Legat. ad Cajum, τὴν Ι'αμνέιαν. Πόλις δέ ἐςι τῆς Ι'ȣδαίας ἐν ταῖς μάλιςα πολυάνθρωπος· ταύτην μιγάδες οἰκȣ̃σιν, οἱ πλέιȣς μὲν Ι'ȣδαῖοι, ἕτεροι δέ τινες ἀλλόφυλοι παρεισφθαρέντες ἀπὸ τῶν πλησιοχώρων οἱ τοῖς τρόπον τινα αὐθιγενέσιν ὄντες μέτοικοι κακὰ δὲ πράγματα παρέχȣσιν ἀεί τι παραλύοντες τῶν πατρίων Ι'ȣδαίοις. *Jamniam. Urbs hæc est Judææ ex illis quæ hominibus maxime opulentæ sunt. Hanc quidem mixti incolunt Judæi quidem plerique, & gentes quæ subrepserunt e vicinis regionibus vicinis, qui simul habitantes cum indigenis qui illic jam olim sedes suas habuerunt, multum illis negotii facessunt semper aliquid moliendo adversus ritus patrios Judæorum.* Ceterum in Talmude frequenter hæc urbs commemoratur, quod & multos ex sinu suo protulerit viros doctos, & Academia illic Synedriumque fuerint post excidium Hierosolymorum.

In Josepho etiam quædam leguntur ad notitiam hujus urbis facientia. Vocat eam Josephus urbem Danitarum *Ant.* v. 1. Palæstinis erepta fuit ab Uzia Rege *Ant.* IX. 11. Juxta hanc urbem cæsus est exercitus Judæorum & fugit usque ad fines Judææ [f. Idumææ] *Ant.* XII. 12. recensetur inter urbes ἐν μεσογέιῳ mediterraneas recensetur *Ant.* XIV. 8. Ita etiam *de bell.* 1. 5. dicitur ἐν μεσογέιῳ sita & distinguitur ab urbibus maritimis, παραλίοις Joppe, Gaza &c. Verum *Ant.* XIII. 23. inter maritimas recensetur quia in tractu maritimo sita fuit, non tamen ad ipsum litus maris. Salome data legitur a Cæsare *Ant.* XVII. 13. sita inter Ascalonem, propriorem Ægypto, & Joppen, *de bell.* v. 14.

Sita erat hæc urbs in locis campestribus, non longe a Joppe. 1. *Macc.* 10. 69. 75. a Diospoli remota intervallo XII. milliarium, uti legitur in itinerario Antonini: inter Diospolin & Azotum teste Eusebio ad vocem Ι'άμνεια. De 240. stadiis, quæ portus Jamnensium abfuisse legitur Hierosolymis 2. *Macc.* 12. 9. egimus *lib.* 11.

Ceterum & alibi in lib. Judith. & Macc. fit hujus urbis mentio. Ι'εμναά appellatur, & urbs inter Aco & Azotum sita in ora maritima *Judith.* 3. 1. *lib.* 1. *Maccab.* 4. 15. Syri dicuntur fugisse Jamniam & Azotum (ubi Ι'άμνεια vocatur) & 1. *Macc.* 5. 60. circa Jamniam cæsos Judæos fugisse ἕως τῶν ὁρίων τῆς Ι'ȣδαίας vel ut alii Ι'δȣμαίας. Sita fuit in campestribus non longe a Joppe 1. *Macc.* 5. 75. Portum habebat, in quo classem succendit Judas postquam Joppen & portum ejus incendisset 2. *Macc.* 12. 9.

J A B N E E L.

יבנאל Urbs tribus Judæ *Jos.* 15. 11. & alia in consiniis Nephtali. *Jos.* 19. 33.

J A C H A T Z. Vide *Jahtza*.

*J A E B E T Z.

יעביץ Urbs tribus Judæ. 1. *Chron.* 2. 55.

JÆ-

JAEZER.

יעזר (Samaritanus ſcribit יעזיר Num. 32.) urbs Gaditarum *Joſ.* 21. 39. 2. *Sam.* 24. 5. in Gilead 1. *Chron.* 26. 31. Mare Jaezer *Jer.* 48. 32. (ſed hoc non adeo certum eſt, nam vox ים ad antecedentia referri poteſt, & legi יעזר נגעו *ad Jaezer pervenerunt*. Jaezer & omnes urbes Gilead datæ tribui Gad *Joſ.* 13. 24. Euſebius ad vocem Ἀζὼρ eam conſtituit 8. mil. a Philadelphia verſus occaſum, & ad vocem Γαζήρ 10. mill. a Philadelphia verſus occaſum additque eam diſtare 15. milliar. ab Esbon & inde magnum flumen erumpere quod a Jordane ſuſcipitur. Hinc diſcimus Philadelphiam a Chesbon 25. milliaria abfuiſſe & a Jordane circiter 45. & hæc eſt latitudo Perææ a Joſepho aſſignata. Γάζωρος. Ptolemæo dicitur.

* JAGUR.

יגור Urbs in parte auſtrali tribus Judæ. *Joſ.* 15. 21.

JACHTZA.

יחצה & יחץ יחצה Urbs Rubenitarum, quo uſque Sichon venit cum exercitu contra Iſraelitas præliaturus *Deut.* 2. 32. *Num.* 21. 23. *Joſ.* 13. 18. *Jerem.* 48. 21. oſtenditur inter Medabam & Δηβοῦς. Euſebius vocem Ἰεσσά. An legendum Ἐσβοῦς. Hieronymus habet *inter Medabam & Deblatai*. Vide an non eadem ſit ac ירן urbs Moabitica.

JAMNIA.

Non tantum hoc nomine nuncupatur Jabhne (quam vide ſupra] ſed & vicus quidam in Galilæa ſuperiore, qui & Ἰαμνὶθ Vide Joſephum *in Vita p.* 1013. & *de bello* II. 25. Meminit & Jamniæ circa quam ſitæ erant partes quædam domus Zenodori *lib.* II. *de bell.* 4.

JANO.

Ἰανώ. Vicus in Acrabattene regione, 12. milliaribus a Neapoli contra orientem. Euſebius.

JANOACH.

ינוח quæ & ינוחה urbs in confiniis tribuum Ephraim & Manaſſis. *Joſ.* 16. 6. orientalior quam Taanath Schilo *ibid.* Eſt vicus Ἰανὼ in Acrabattene, 12. mil. Neapoli verſus orientem teſte Euſebio.

JANUA.

Ἰανουά. Vicus diſtans Legione 3. milliaribus verſus auſtrum. Euſebius ad vocem Ἰανούν.

JAPHA.

Ἰαφά. Urbs Galilææ, vicina Jotapatæ. Joſephus.

* JAPHIA.

יפיע Urbs in finibus Zabulon. *Joſ.* 19. 12. Oppidum Sycaminum ἢ Συκαμίνος, ad mare ſitum prope Carmelum inter Cæſaream & Ptolemaida Ἡφὰ nuncupatur, teſte Euſebio. Hodie حيفا ab Arabibus appellatur. Vide Golii Not. in Alfragan. p. 132. Forſitan eſt *Jebba* Plinii *lib.* v. *cap.* 18.

* JAPHLETI.

יפלטי Locus in confiniis Ephraim & Benjamin. *Joſ.* 16. 3.

JA-

J A P H O.

יפו Urbs sita ad mare 2. *Chron.* 2. 16. *Jon.* 1. 3. in finibus tribus Dan *Jos.* 19. 46. ad hanc enim pertinuit גבול מול יפו Vide *Joppe*.

J A R M U T H.

ירמות Urbs tribus Judæ *Jos.* 15. 35. Putatur eadem ac Ramoth & Remeth quia Remeth & Engannim junguntur *Jos.* 19. 20. uti recensetur *Jos.* 21. 29. inter urbes Issascaris Jarmuth & Engannim. Atqui *Jos.* 15. *com.* 34. & 35. Engannim & Jarmuth inter urbes Judæ in planitie sitas recensentur, & *Jos.* 10. 3. 5. 23. rex Chebronis [quæ Judæ est] & Jarmuth conjunguntur & *Neh.* 11. 29: a filiis Judæ dicitur inhabitata, uti Ziklag, Zora, Zonach & alia loca indubie ad tribum Judæ pertinentia. Hieronymus notat [ad vocem Jarmuth] eam distare 4. mil. ab Eleutheropoli & sitam esse juxta villam Esthaol. Sed ad vocem Jermus, scribit esse villam Jarmucha 10. mil. ab Eleutheropoli Æliam versus.

J A T T I R.

יתיר Urbs in montanis Judæ. *Jos.* 15. 48. Eusebius ad vocem Ἰεθὲρ notat esse vicum Ἰεθειρὰ 20. milliar. ab Eleutheropoli prope Malatha.

J A Z E R.

Ἰαζὴρ. Ἰάζωρος Josepho *Antiq.* XII. 11. appellatur urbs quam Judas devictis Ammanitis expugnavit, quæ Ἰαζὴρ nuncupatur 1. *Macc.* 5. 8. aliis Γαζὴρ. Ita & in Ptolemæi Arabia Γάζωρος.

J E B B A.

Plinius hujus meminit inter urbes Ptolemaidi & Carmelo vicinas *lib.* v. *cap.* 19. Estne Japha vel Japhia, urbs Galilææ?

J E B U S. Vide *Jerusalem*.

* J E C A B T Z E E L.

יקבצאל Urbs a filiis Judæ inhabitata. *Neh.* 11. 25.

J E D N A.

Ἰεδνά. Est in sexto lapide ab Eleutheropoli pergentibus Chebronem. Eusebius in Onomastico.

* J E H U D.

יהד Urbs in tribu Dan. *Jos.* 19. 45.

J E H Y B U S.

Legitur in Notitia Imperii, *Cohors secunda Gratiana Jebybo*. Vide supra *lib.* I.

J E N Y S U S.

Non existimo quenquam veterum, qui ad manus nostras pervenerunt, hujus urbis meminisse (adeo obscurus hic locus est, nec ullis rerum gestarum vestigiis nobilitatus) excepto Herodoto *lib.* III. 5. Ἀπὸ ταύτης (Καδύτιος) τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τῆς Ἀραβίης, ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου αὖτις Συρίων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης παρ᾽ ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν. *Ab illa* (urbe videlicet Cadyti) *emporia maritima usque ad urbem Jenysum sunt ditionis Arabicæ. A Jenyso autem Syriacæ rursus sunt, usque ad lacum Serbonidis, juxta quem Casius mons pertingit ad mare*. Paulo post addit intervallum quod inter urbem Jenysum & lacum

Sir-

Sirbonidem eſt. Τὸ δὴ μεταξὺ Ἰηνύσου πόλιος καὶ Κασίου τε ὄρεος καὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης ἐὸν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον· ἀλλ᾽ ὅσος τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδὸν ἄνυδρόν ἐστι δεινῶν. *Quod autem inter Jenyſum urbem & Caſium montem ac Lacum Serbonidem interjacet haud exiguum ſpatium eſt, ſed inſtar itineris trium dierum, regio aqua carens.* Quis non videt hic deſcribi ἔρημον illam & aridam regionem quæ inter Gazam & lacum Sirbonidem eſt? At, quantum eſt iter diei Herodoto? Ipſe centum & quinquaginta ſtadiis id alibi definit *lib.* v. *cap.* 53. Πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπ᾽ ἡμέρῃ ἑκάστῃ διεξιοῦσι, ἀναισιμοῦνται ἡμέραι ἀπαρτὶ ἐνενήκοντα. *Singulis diebus* 150. *ſtadia peragrando, conficiuntur univerſim* 90. *dies*. Procopium Cæſareenſem iter diei 210. ſtadiis definire alibi monuimus. Xenophon *l.* II. de expeditione Cyri σταθμοὺς ſive itinera diei 93 æqualia facit ſtadiis 16050. unde liquet iter unius diei illi ut Herodoto cenſeri 150. ſtadiorum. Sed incerta eſſe hæc omnia nemo non videt, & pro ratione viarum vel minus vel magis difficilium & locorum ſive montana ſint ſive campeſtria, & itineris ipſius ſive ab uno ſive a multis fiat, differre iter diei. Ita legitur de Alexandro illum duobus diebus ſexcenta ſtadia emenſum fuiſſe quum Ariis opprimendis operam dabat. Poteſt tamen, uti iter horę definitur certo intervallo, ita quoque iter diei definiri, non tamen ut omnibus regionibus conveniat, uti nec iter horæ ubique par eſt.

JERICHO.

Ex ſacris literis hæc diſcimus quæ ad notitiam Jerichuntis faciunt. ירחו & יריחה appellatur 1.*Reg.* 16. 34. Mons Nebo eſt ex adverſo Jerichuntis, uti legimus *Deut.* 32. 49. Vallis Jerichuntis, urbis palmarum, commemoratur *Deut.* 34. 3. Campeſtria Moabitarum erant e regione Jerichuntis *Joſ.* 13. 32. Sors filiorum Joſephi procedebat a Jordane Jerichuntis uſque ad aquas Jerichuntis ad orientem, ſolitudinem adſcendens a Jerichunte ad montana Bethelis *Joſ.* 16. 1. Confer *Joſ.* 18. 12. Urbs ipſa tributa fuit Benjaminitis *Joſ.* 18. 21. Limes borealis tribus Benjamin adſcendebat a Jordane ad latus Jerichuntis a ſeptentrione, uti auſtralis tendebat a lingua maris mortui ad latus Bethchogla *Joſ.* 18. 12. & 19. Non multum tamen a Jerichunte aberat verſus boream limes tribus Ephraim, nam ille פבע בירחו *incidit in Jerichuntem Joſ.* 16. 7.

Joſephus aliquoties ejus meminit, uti *Ant.* IV. 5. V. 1. XIV. 7. XV. 5. XVII. 8. *de bell.* I. 5. & 21. aliiſque locis. Urbem eſſe quæ palmas & balſamum proferat, ſcribit *Antiq.* IV. 5. diſtare a Jordane 60. ſtadia *Ant.* V. 1. agrum ejus totius Cananææ fertiliſſimum eſſe & magna ex parte montanum *Ant.* V. 1. inter Hieroſolymas & Jerichuntem eſſe ſolitudinem, *Ant.* X. 10. unam eſſe ex undecim toparchiis Judææ *de bell.* III. 2. Hippodromi Jerichunte meminit *Ant.* XVII. 8. & *de bell.* I. 21. (erat etiam Hieroſolymis. Vid. *bell.* II. 2.) Veſpaſianum Jamnia (al. Emmaunte) profectum per Neapolin Samariticam & Coream perveniſſe Jerichuntem, *de bell.* V. 4. urbem eſſe in planitie ſitam cui mons nudus ac ſterilis imminet qui a borea ad agros Scythopolitanos, a meridie ad lacum Aſphaltiten, protenditur, *bell.* V. 4. Tractum Jerichuntinum irrigari fonte largiſſimo & proferre mel, opobalſamum, cyprum & myrobalanum, ſic ut θεῖον χωρίον regio divina mereatur appellari, *bell.* V. 4. diſtare urbem Hieroſolymis 150. ſtadia, & totum hoc ſpatium eſſe deſertum ac ſaxoſum, quod vero ſpatium Jerichunte Jordanem & Aſphaltiten verſus eſt, humile quidem eſt at ſterile tamen, *ibid.*

Quamvis autem Paradiſo ſimilem eſſe argum Jerichuntinum Joſephus ſcribat, fuit tamen illic copia venenatorum ſerpentum. Scholiaſtes opuſculorum Dionyſii de cœleſti hierarchia a Junta editus *anno* 1516. illorum meminit his verbis. Πιαλέοις ὡς διαψαλέοις. Εἴρηται ἐπὶ ποιοῖς τισιν ἰδίως ὄφεσι τοῖς κατὰ Ἱεριχῶ μάλιστα ἐμφωλευομένοις, ἐξ ὧν ἰατροὶ ὡς τὰ πολλὰ τὴν θηριακὴν σκευάζουσιν. Vox Πιάλεοις eſt, ut Διαψαλέοις. *Uſurpatur autem proprie de ſerpentibus quibuſdam qui circa Jerichuntem potiſſimum inveniuntur, & e quibus medici plerumque Theriacam conficiunt.* Eadem hæc fere leguntur in Suida ad vocem Πιαλέοις, quem ex hoc ſcholiaſta, vel utrumque ex ſcholiis ad Nicandri Theriaca ſua hauſiſſe probabile eſt. Nota tamen apud Suidam legi διψαλέοις.

Memorantur arces Thrax & Taurus in ingreſſu Jerichuntis ſitæ, a Strabone *lib.* XVI. quas Pompejus diruit. Joſephus etiam meminit arcium urbi circumjectarum. Talis arx eſt Δαγὼν ſupra Jerichuntem ſita cujus Joſephus meminit *Ant.* XIII. 15. & *de bell.* I. 2.

Κύπρος etiam arx eſt ſupra Jerichuntem ab Herode condita, teſte Joſepho *Ant.*

Ant. XVI. & *bell.* II. 20. Sed *bell.* I. 16. legitur ἐν Ἱεριχοῖ μεταξὺ Κύπρου τοῦ φρουρίου καὶ τῶν προτέρων βασιλέων.

Δὼκ vel Δῶκος erat munimentum parvum Jerichunte 1. *Macc.* 16. 15.

Cœnaculi Jerichuntini, in quo Doctores congregabantur mentio fit in Schir Hasſchirim Rabba עליית בית גריא ביריחו ubi aderat Hillel Senior de quo Bathkol dixit eo tempore (nam hac voce audita omnes oculos in Hillelem conjecerunt) virum esse dignum qui Spiritum S. haberet *fol.* 40. *col.* 3.

Jerichuntem ſitam fuiſſe loco humiliore quam Hieroſolymas liquet ex *Luc.* 10. 30. ubi dicitur Hieroſolymis deſcendi Jerichuntem. Ambitum ejus fuiſſe plus quam 20. ſtadiorum tradit Epiphanius *lib.* II. adv. hær. *pag.* 702. Ceterum de tractu montano qui inter hanc urbem & Hieroſolymas erat, egimus ſupra *l.* 1. Procopius *lib.* V. de Ædif. Juſtiniani *cap.* IX. ſcribit eum inſtauraſſe Ξενῶνα ἐν Ἱεριχῷ, ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου ἐν Ἱεριχῷ. Eodem modo vocem flectit Epiphanius ſcribens *pag.* 175. libri de ponderibus & menſuris, ἐν Ἱεριχῷ, imperantibus Caracalla & Geta inventam eſſe in doliis quibuſdam quintam editionem Veteris Teſtamenti quæ in Hexaplis Origenis extabat. Suidas eandem hiſtoriam narrans (ad vocem Ὠριγένης) habet ἐν Ἱεριχοῖ. Atque ita idem Ῥανθὼ flectit ἐν Ῥανθοῖ, ad vocem Ῥανθὼ, quam crediderim Ἱεριχὼ ſcribendam. Ita alii : nomen eſt loci non longe a Sina & celebratum apud ſcriptores ſacros medii ævi. Et III. *Ezr.* 5. 44. ὑιοὶ Ἱερεχοῦ memorantur. Alias Ἱεριχώ. *Judith.* 4.4. cui obſervationi Grammaticę alteram Suidæ addam, dici Ἱεριχούντια τείχη non Ἱεριχούντεια, uti Σεμιράμεια διὰ διφθόγγου.

De fertilitate agri Hierichuntini vide quę ſupra ſcripſimus *l.* 1. *cap. ult.* Palmarum Jerichuntinarum & nos meminimus eodem *cap. ult.* Meminit quoque Oribaſius, Sardianus, qui imperante Juliano vixit, *lib.* 1. medicinal. collect. *cap.* 43. *Ex palmis quædam ſunt ſiccæ & adſtringentes, ut Ægyptiæ : quædam molles, humidæ & dulces ut quæ caryotæ appellantur, quæ præſtantiſſimæ in Palæſtina Syria in Hierichunte naſcuntur. Ceteræ vero aliæ palmæ omnes inter hoc genus utrumque medium locum tenent, ut aliæ magis, aliæ minus ſint humidæ, ſiccæ, dulces & adſtringentes.*

Roſarum, quæ optimæ circa Jerichuntem erant, mentio fit *Eccleſ.* 24. 15.

JERMUCHA.

Vicus in decimo lapide ab Eleutheropoli verſus Æliam. Euſebius & Hieronymus in Onomaſtico, ad vocem Ἱερμοῦς.

JERUDIM.

Poſſet aliquis ſuſpicari eſſe hoc nomen loci in regione tribus Ephraim quia Levitam illum quem Sacer Codex *Jud.* 19. dicit habitaſſe ad latera montis Ephraim, Michael Glycas Annal. *part.* II. *pag.* 166. ſcribit habitaſſe in *Jerudim*, Λευΐτης δέ τις ἐν Ἱερουδὶμ κατοικῶν. Ita ille : ſed ego exiſtimo id ex Ἐφραὶμ eſſe corruptum, ירך אפרים Ἱερ Ἐϕὶμ.

JERUSALEM.

Inſtituti mei ratio non patitur omnia excutere & æquo judicio perpendere quæ de hac urbe memoriæ ſunt prodita. Si vel de iis quæ ad Templum ſpectant tum prius a Salomone conditum, tum poſterius quod a populo reduce ab exilio Babylonico inſtauratum eſt, cum cura dicere vellem, aut fata urbis continenti ſerie texere, quis non intelligit hanc materiem juſto volumini ſufficere? Nobis pręcipue illa quæ ad chorographiam faciunt enucleanda toto hoc opere propoſuimus, adeoque & in hujus urbis deſcriptione ita verſabimur, ut præmiſſis nonnullis de nominibus, quibus nuncupatur in ſcriptis veterum, de magnitudine ejus dicturi ſimus, deinde de ſitu, tum de montibus, collibuſque quibus inſidet, poſtea de portis & piſcinis, denique de locis ſuburbanis Gethſemane, Golgotha, aliiſque.

Nomen vetuſtius nomine Jebus huic urbi datum nullum invenio. In Pentateucho Moſaico Jebuſi, unde nomen Jebus ductum eſt, filius Canaanis commemoratur *Gen.* 10. 16. & *Joſ.* 18. 28. in cenſu urbium Benjaminis antiquo nomine *Jebuſi* urbs legitur, explicaturque per recentius Jeruſchalaim. Et *Joſ.* 15. 63. ſcriptum eſt Jebuſæos incolentes urbem Jeruſalem expelli a tribu Juda non potuiſſe, ex quo intelligitur, quum primum Iſraelitæ Palæſtinam occuparunt, urbem hanc nomine Jebus dictam fuiſſe.

Sunt qui putent ætate Abrahami illam Salem dictam & hujus regem fuiſſe Mel-

chi-

chizedecum. Fateor postea quam Jerusalem vocata est, sacrum vatem, vel compendii causa, vel quod carminis ratio exigeret, Salem illam semel nuncupasse *Psalm.* 76. 3. Verum ita & alii Solymam dixere pro Hierosolymis & Valerius Flaccus *lib.* I. Argonauticōn,

----- *Solymo nigrantem pulvere fratrem*,

pro Hierosolymitano. Unde non efficias ante nomina *Jebus* & *Hierosolyma* nomen Salem & Solymæ huic urbi adhæsisse. Quæ ergo, dicet aliquis, illa Salem est cui præfuit Melchizedecus, si Jerusalem non fuit? Non desunt loca in ipsa Palæstina quibus hoc nomen tribuitur a veteribus, ubi & regiæ Melchizedecianæ rudera sibi detexisse visi sunt. Verum quid si illa Salem olim fuerit, & postea deleta sit, quod sexcentis aliis urbibus accidit? Nil obstat quo minus id fieri potuerit. Reor equidem nos sæpe incassum laborare in quærendis urbium antiquarum hic illic vestigiis, quarum nulla omnino vestigia supersunt. Oppida olim non adeo magna & munita erant ac nostra ætate, sic ut multo minori vi & levioribus calamitatibus deleri plane potuerint. Quid ergo? si vel maxime in tanta vetustissimorum monumentorum penuria ostendere non possim, quæ urbs Palæstinæ nomen Salem gesserit, idcircone accedere cogar sententiæ illius qui illam Salem statuit fuisse urbem Hierosolymam, ea re quod postea pro nomine *Jerusalem* in carmine sacro legatur *Salem?* Num mea ignorantia argumentum erit scientiæ alterius? Quumque ego me nescire confessus fuerim quæ & ubi illa Salem fuerit, alter propterea verum erit assecutus qui illam pro Hierosolymis habet? Non putem.

Nomen *Jeruschalaim* ירושלים & *Jeruschelem* ירושלם postea hæc urbs gessit, quarum vocum illa Hebræa magis, hæc Chaldæa est, in scriptis Danielis & Ezræ usurpata & in hunc modum frequentata a scriptoribus Novi Testamenti. Videtur mihi autem nomen hoc Jerusalem esse compositum ex ירוש *hæreditas*, *possessio hæreditaria*, & שלם *Schalem*. Reliquæ, præfiscine dixerim, etymologiæ יראו שלם *timebunt Salem* vel יראו שלם *videbunt pacem*, aut ἱερὸν & Σόλυμα, mihi nequaquam probantur. Aut enim aperte falsæ sunt uti illa ex lingua Græca derivata, aut minus aptæ ut nomen urbis efficiant, talesve quæ nisi huic urbi olim jam fuerit nomen Salem (quod incertum est) locum habere nequeunt. Verum ירוש שלם *possessio hæreditaria pacis* videtur mihi aptissime huic urbi tribui, quando urbibus Hebræorum adscita a Davide atque mox Templum in ea conditum, & pax non tantum incolis hujus urbis sed totius terræ Israeliticæ confirmata, ipsa facta est possessio hæreditaria & sedes regia imperii Judaici, sub rege cujus imperium fuit ἀναίμακτον, ut verbis utar Ælii Lampridii de Severo. Antea enim hoc nomine dicta non videtur, sed Jebus; & si quid conjicere liceat, a Salomone illud accepit, non sine respectu ad vetus nomen urbis יבוס *Jebus*, & sui ipsius *Schelomo*, quod eandem originem agnoscit. Quid? quod quum antea Deus ipse incertam sedem modo in Gilgal, modo in Schilo, Gibeon & aliis locis, ad quæ arca & Tabernaculum migrabant, habuisset, hic demum נחלה (quod cum ירוש idem est) & mansuram in sæcula sedem fixerit, quare & בית עולמים nuncupatum Templum est, & tum demum Arcam ad נחלה pervenisse tradant Talmudici: Confer 2. *Chr.* 6. 5. & *Mechilta*, vetustissimum in Exodum commentarium, *fol.* 30. *fac.* 1. Hinc quoque in Apocalypsi *cap.* III. 12. cum Templo mentio fit nominis urbis novæ Jerusalem, & regio quam beatæ animæ incolent, ubi ex hac vita excesserint, nomine Jerusalem aptissime insignitur, ubi non tantum alta pax sit, sed & æterna ac immutabilis vitæ possessio. Non est quod aliquem ab hac etymologia alienum reddat usurpatio hujus nominis in scriptis ante tempora Salomonis editis. Quamvis enim id faterer, notum est & in ipso Mosis volumine nomina urbium post conditarum legi. Nec est quod absentia unius literæ Schin offendere quemquam debeat, quam sequens ejusdem soni litera absorpsit. Sic ברבי pro ברברי uti ex ניך נוה *Nini habitatio* factum est nomen urbis נינוה *Nineves*, & ex ארבע עסר *quatuordecim* ארבעסר &c. & *tredecim* תליסר pro תלעשר. Id pronuntiationi acceptum referri debet, & quis nescit non in Hebræa solum sed aliis linguis illud sexcenties contingere? Quamvis nec eo confugere opus sit, si unam literam Schin alteri per Dages insertam dicere velimus, quod sæpe excidit, εὐφωνίας ἕνεκα.

Vulgo dicitur formam numeri dualis huic voci inesse quod Jerusalem in duo divisa fuerit, superiorem & inferiorem. Non videtur, quum probari nequeat æque antiquam esse divisionem illam urbis in duas partes ac nomen Jeruschalaim. Præterea terminatio dualis non arguit semper rem esse geminam: sunt enim voces simili inclinatu quæ notione duali carent. Denique ex שלם duale non fit שלים, non magis quam ex לחם fit לחים. Mem enim radicale, ut loquuntur Grammatici, eva-

neſceret contra morem. Sic ut diſcrimen quod intercedit inter *em* & *aim* mihi videatur ſoli pronuntiationis affinitati tribuendum, quum & Hebræi Patach & Chirek permutent cum Zere, uti *Beth* pro *Bajith*, & Græci pro *Aim* ſubſtituerint *em* in *Mizraim*, *Ephraim* & ſimilibus. Quid? quod & ipſi Latini Græcorum *Ai* in *Ae* mutent, uti notum eſt.

Poſtquam illam evertit Imperator Ælius Hadrianus (quamvis jam antea Titus illam everterat ita ut vix habitatam fuiſſe aliquis crederet, teſte Joſepho) Ælia dicta eſt. Id nomen Euſebius & Hieronymus ei tribuunt, & Arabes ipſi modo بيت مقدس aut قدس & قدس شريف, modo ايليا *Æliam* illam nuncupant. Hoc nomen in ſcriptis geographorum frequentius occurrit, illa in uſu & ſermone vulgari. Vetus illud nomen Jeruſalem per nomen recentius Æliæ ita deletum fuit, & oblivioni traditum, ut Euſebius narret libro de martyribus Palæſtinæ *c.* XI. judicem qui Cæſareæ in Palæſtina habitabat, quum quidam de patria rogati ſe ortos urbe Ἱερουσαλὴμ dicerent, ignorantem quæ urbs eſſet, rogaviſſe aliquoties ubi ea urbs ſita eſſet, & ſibi perſuaſiſſe eſſe urbem in Oriente quam Chriſtiani contra Romanos uti arcem munirent. Vide & de nomine Æliæ ſupra *l.* I. *c.* XXXIV. *p.* 207.

Magnitudinem urbis diverſam fuiſſe pro ratione temporum certum eſt. Olim quidem ſolo monte Sion comprehenſa minor erat quam poſtea, quum Moria, quum Acra, Bezetha denique aliaque loca ad ſeptentrionem ſita acceſſerunt. Maxima videtur fuiſſe tempore excidii, de qua Joſephus perſpicuis nec ambiguis verbis teſtatur urbem in circuitu habuiſſe ſpatium trium & triginta ſtadiorum: ſic ut mirer fuiſſe viros doctos qui hæc alio referre maluerint & de ſolo Sione dictum arbitrentur, quemadmodum Villalpandus & qui eum ſequuntur. Hæc ſunt verba Joſephi *lib.* VI. *de bell. cap.* 6. poſtquam tres muros urbis deſcripſerat, τῆς πόλεως δὲ ὁ πᾶς κύκλος σταδίων ἦν τριάκοντα τριῶν. *Urbis autem circuitus univerſus erat ſtadiorum trium & triginta*. Quæ, mea quidem ſententia, de tota urbe intelligenda ſunt. Quid clarius? Πᾶς κύκλος, *univerſus ambitus*, non murus unus, aut ambitus Sionis, quem ſi indicare voluiſſet dixiſſet τοῦ ἀρχαίου τείχεος, ſed urbis, illius nempe quam trino muro circumdatam ſcripſerat in initio hujus capitis, id eſt, Hieroſolymæ univerſę. Quod ſi illa necdum docere valeant Joſephum ita intelligendum eſſe, attendi velim ad hæc verba, quæ leguntur eodem *libro* VI. de bello Judaico *cap.* 13. Illic legitur vallum a Tito Veſpaſiano circumdatum urbi Hieroſolymitanæ, non Sioni tantummodo, quod a caſtris Aſſyriorum tendebat ad urbem novam, inde per Kedronem ad montem oliviferum, atque ita porro uſque ad ſaxum Periſtereonis & proximum collem, vallem fontis, Anani Pontificis monumentum, & cicumdato monte ubi Pompejus caſtra poſuerat, redibat ad regionem ſeptentrionalem & inde porro ad orientem, unde duci cœpit. Non puto quenquam eſſe qui affirmare ſuſtineat hæc loca circa montem Sion ſita fuiſſe ut hoc vallum credi poſſit erectum ad circumvallandum montem Sion. Vere enim totam urbem cinxit. Atqui hoc vallum tantummodo habebat ambitum novem & triginta ſtadiorum, de Joſepho, quod apprime convenit cum 33. ſtadiis quibus urbem ipſe definivit, nulla autem ratione aptari poteſt magnitudini urbis quæ multo major eſt, ſi ſolius Sionis ambitus complectatur ſtadia tria & triginta. Vides, lector, rem hanc eſſe maximi momenti, qua vel ſtabilita vel everſa miro modo minuitur vel augetur magnitudo Hieroſolymæ, quæ hinc unice dependet.

Qui a nobis diſſentiunt hoc pro ſe adferunt ex Joſepho. Teſtari illum *lib.* VI. *de bell. cap.* 6. primum murum habuiſſe 60. turres, ſecundum 14. tertium 90. Spatium 200. cubitorum fuiſſe inter unamquamque turrim. Quod ſi unumquodque ſtadium 400. cubitorum ſit, (intelligit autem cubitos Hebræos uti liquet quod 100. cubitorum altiudinem Templo adſcribat uti Talmudici) 33. ſtadia efficere 13200. cubitos. Ita quoque 60. turres, latas uti Joſephus ſcribit 20. cubitos, & diſtantes ab invicem 200. cubitos, etiam 13200. cubitos efficere, ſic ut non videatur ſpatium 33. ſtadiorum attribuendum niſi muro Sionis qui illas 60. turres ſuſtinuit. Verum de cubitis, quibus Joſephus utitur, ante obſervavimus illos (ſi vel credamus ita plane a Joſepho ſcriptum fuiſſe uti nunc extat in ipſius libris) non ſemper convenire cum cubitis Hebræorum. Vide ſupra *lib.* II. *cap.* I. Præterea in Joſepho non legitur turres omnes quæ in tribus muris fuerunt æqualibus intervallis a ſe invicem ſecretas fuiſſe. Id tantum de turribus muri tertii dicitur, non de iis quæ in muro primo & ſecundo fuerunt. Quid, quod Joſephus in muro primo turres memoret, quæ latiores erant cubitis 20. uti Hippicos, Phaſaelus & Mariamme. Fateor tamen haud exiguam difficultatem ſupereſſe (niſi numeros dicamus eſſe a librariis corruptos & πεντήκοντα legendum) quomodo ſolus murus tertius 90. tur-

turres habuerit ſingulas 200. cubitis diſtantes. Si enim 200. cubiti efficiant 300. pedes, & ſexcenti pedes ſtadium, hinc 45. ſtadia ad minimum naſcerentur.

Non confirmabo ſententiam noſtram teſtimonio τȣ͂ τῆς Συρίας σχοινομέτρȣ, qui ambitum Hieroſolymæ 27. ſtadiis definivit apud Euſebium præp. Euang. *l.* IX. 36. quod non ignorem Timocharem & Ariſtæam 40. Hecatæum 50. ſtadiis urbem hanc definire, & illorum teſtimonia non conveniant magnitudini urbis uti fuit tempore excidii. Addam hoc potius ex Maundrello, qui hodiernam Hieroſolymam pedibus circumivit & ambitum eſſe 4630. paſſuum memoriæ prodidit, quot efficere virgas 4167. Anglicas ibidem traditur. Comprehendit autem virga tres pedes Anglicos: ita ut ambitus urbis ſit pedum Anglicorum 12501. Pedes autem Anglici & Romani Græcique haud multum differunt. Vide Bernardum *lib. de pond. & menſur.* Stadium vero pedum eſt numero ſexcentum circiter (vide ſupra *l.* II. *c.* 2.) Sic ut 12501. pedes circiter 21. ſtadia conficiant: & ad 33. ſtadia, quæ Joſephus Hieroſolymis tribuit, 19800. pedes requiruntur. Quod ſi quis contendat 33. ſtadia tribuenda eſſe muro primo i. e. monti Sion, qui 60. turres habuit, tribuenda erunt muro tertio, qui 90. turres habuit plura ſtadia. Atque ita ad minimum 70. ſtadiorum ambitus fuiſſet urbis Hieroſolymitanæ, id eſt pedum 42000. Quæ certe magnitudo nimia eſt. Fateor non eandem hodie eſſe magnitudinem urbis quæ olim; ſed & hoc ſcio præcipuas partes veteris Hieroſolymæ uti magnam portionem Sionis, universam Moriam & Acram, locaque morte & ſepultura Soſpitatoris noſtri nobilitata olim extra urbem nunc intra eam recepta. Sic ut, ſi illa omnia nunc pedes 12501. efficiant, credi non poſſit ambitum ſolius montis Sion eſſe pedum 19800. Plura quæ objici mihi poſſunt hic non diluam, quia vim argumentationis meę minuere aut tollere nequeunt, quale hoc eſt, diverſam eſſe pedis Gręci & Anglici magnitudinem. Non nego: verum ſtatuatur quam maxima ſtatui poteſt differentia inter utrumque pedem, non tamen unquam, opinor, pedes Anglici 12501. ambitum hodiernę Hieroſolymę definient, & ſtadia 33. ſolum montem Sionem.

Sita fuit hęc urbs in tractu montano Judęę adeoque loco alto, ita tamen ut reſpectu montium quibus circumdatur in loco humili ſita videatur, quandoquidem mons oliviſer aliique circumjecti altiores ſunt. Deum propterea dici in ſacris literis habitare inter humeros Benjaminis, non in capite, alii ante nos obſervarunt. *Quanto Judæa ceteris provinciis tanto hæc urbs cuncta ſublimior eſt Judæa*, legitur in epiſt. Paulę & Euſtochii ad Marcellam *p.* 548. Epiphanius in Anaceph. *p.* 150. hęc montana vocat ὀρεινὴν τὴν περὶ Ἱερόσολυμα. Ad Septentrionem e Sophim primo conſpiciebatur, ſi quis ab eo tractu Hieroſolymas proficiſceretur. Ab occidente, unde plerumque a Japho & Rama peregrini religionis cauſa adveniunt, urbs conſpici nequit antequam factus ſis ei proximus: quę res deſiderium illorum, oculos ſuos conſpectu urbis ſanctę paſcere cupientium, mirifice retardat, uti omnes ſcribunt & narrant qui o Japho Hieroſolymas profecti ſunt. Audiamus etiam de hoc ſitu differentem Phocam. Ἡ δὲ ἁγία πόλις κεῖται μέσον διαφόρων φαράγγων καὶ βȣνῶν καὶ ἔστι τὸ ἐν αὐτῇ θεωρȣ́μενον θαυμαστόν· ἐν ταύτῃ γὰρ ὑπερανεστηκυῖα ὁρᾶται ἡ πόλις καὶ χθαμαλή, πρὸς γὰρ τὴν τῆς Ἰȣδαίας χώραν ἐστὶν ὑπερκειμένη, πρὸς δὲ τὰ ἐχόμενα ταύτης γηλόφα χθαμαλίζεται. *Urbs ſancta variis vallibus & montibus cingitur, & hoc mirabile eſt quod eadem & excelſa & depreſſa appareat, reſpectu enim Judææ ſupereminet, reſpectu vero collium circa eam eſt depreſſa.* Ceterum de ſitu Hieroſolymę reſpectu urbium vicinarum, Jerichuntis, Aſcalonis, Cęſareę, Neapolis, Bethelis, Ramę & plurimarum aliarum copioſe egimus *lib.* II. plus uno capite, pręcipue *cap.* IX. Capite ultimo *lib.* II. etiam nonnulla notavimus de ſolo Hieroſolymitano arido admodum & ſaxoſo.

Verum magis ardua eſt diſquiſitio de ſitu hujus urbis, reſpectu tribuum: fuerit ne in regione tribus Benjamin ſita, an Judę. Sunt qui putent urbem Hieroſolymitanam ſitam fuiſſe in tribu Benjamin; nec levia firmamenta ſunt quibus hęc ſententia nititur. Primum quidem quod *Joſ. capite* XVIII. *commate* 27. inter reliquas urbes Benjaminis recenſeatur Jeruſalem his verbis והיבוסי היא ירושלים *& Jebuſi, quæ eſt Jeruſalem*. Et mox de his 26. urbibus dicitur זאת נחלת בני בנימן. *Hæc eſt hæreditas filiorum Benjamin*. Fuit itaque Jeruſalem ęque ac alię urbes ibi commemoratę (nec enim excipitur) tribus Benjamin. Alterum, quod legitur *Joſ.* 15. 8. terminum videlicet qui terras tribus Juda & Benjamin dividit ab ortu occaſum verſus ita duci ut tendat per vallem filii Hinnom *ex latere Jebus ad meridiem, quæ eſt Jeruſalem*, אל כתף היבוסי מנגב היא ירושלם, unde liquet montem Jebuſęorum, qui idem eſt ac Sion, vel urbs Jeruſalem cujus munitiſſima pars erat, fuiſſe ad ſeptentrionem illius termini, quia terminus tendebat juxta latus meridionale montis, adeoque ad Benjaminem pertinuiſſe. Nam regionem Benjaminis ad ſeptentrionem

nem Judę fuisse ita certum est ut a nemine hactenus negatum sit. Tertium pręsidium huic opinioni petitur ex *Judic.* 1. 21. *Jebusæos incolas Hierosolymæ non poterant expellere Benjaminitæ, sed habitarunt Benjaminitæ cum Jebusæis Hierosolymis usque in hunc diem.* E quibus effici videtur Hierosolymas ad tribum Benjamin pertinuisse: nam Benjaminitarum eos expellere. At quorsum expulissent e locis quę nihil ad ipsos pertinebant? Quarto loco pro hac sententia facit prophetia Mosis, *Deuter.* 33. 12. ubi de Benjamin, *Dilectus Dei* (alii, *Deus*, aliter distinguentes) *habitabit confidenter in eo, quasi in thalamo tota die morabitur & inter humeros illius requiescet*, בין כתפיו שכן. Quibus verbis innui videtur gloria Dei in Templo suo habitantis inter montes Benjaminiticos: sic ut in Benjamin Templum collocandum videatur, atque adeo etiam urbs Hierosolyma, in qua Templum erat. His adde 2. *Sam.* 2. 9. 11. ubi Isboseth in Benjamin &c. rex fuisse dicitur, David autem in Juda, qui postea demum in Jerusalem regnavit. Vide 2. *Sam.* 5. 5. unde colligitur Jerusalem ad Benjamin, non Juda, pertinuisse.

Nec tamen desunt rationes ab altera parte quæ tribui Juda urbem Hierosolymam vendicant. Prima desumitur ex *Jos.* 15. 63. *Jebusæos incolas Hierosolymæ non potuerunt delere filii Judæ, sed habitaverunt Jebusæi cum filiis Judæ Hierosolymis usque in hunc diem.* Nota toto hoc capite nil aliud recenseri quam terminos & urbes tribus Juda, & *cap.* 16. sortem tribus Ephraim, *cap.* 17. alias: capite demum octavo & decimo urbes Benjaminiticas. Si itaque Jerusalem ad Juda non pertinuit, quam ob rem heic recensetur? Altera nititur verbis *Psal.* 78. 67. & 68. *Repulit tabernaculum Joseph & tribum Ephraim non elegit, sed elegit tribum Juda, montem Sion quem dilexit.* Quibus affinia leguntur *Psal.* 69. 36. *Deus servabit Sionem & ædificabuntur urbes Juda & Psal.* 48. 12. *Lætetur mons Sion & exultent filiæ Judæ.* Quæ quidem vix possunt apte explicari nisi mons Sion in tribu Juda collocetur. Tertia petitur ex *Judic.* 1. 8. *Oppugnantes filii Judæ Hierosolymam ceperunt eam & percusserunt acie gladii tradentes cunctam incendio civitatem.* Si enim Hierosolyma ad Benjaminitas pertinuit, quo jure tribus Juda combussit urbem non suam? In quibus verbis etiam hoc difficile explicatu est, quod incolæ Jebus, id est, Jerusalem dicantur expelli non potuisse a filiis Judæ, sed cum iis Hierosolymis habitasse in hunc usque diem. *Jos.* 15. 63. Si enim tota urbs fuit capta & incensa a tribu Juda quemadmodum dicitur *Jud.* 1. 8. utique expulsi fuere Jebusæi. Cogimur itaque nomen Hierosolymæ modo latius modo minus late extendere, ita ut urbs quidem incensa tum fuerit & capta, sed arx Jebus in monte Sion sita nequaquam. Urbs ergo Hierosolyma, quæ capta & incensa fuit a filiis Juda, statuatur fuisse ad australem plagam montis Sion (nihil enim est quod cogat eam ibi collocare ubi postea florentibus rebus Judaicis fuit, nempe ad septentrionem & ortum montis Sion] atque ita fuit in portione tribus Judæ, & ab ea potius quam alia flammis cremanda. Quarto ex *Jerem.* 37. 12. videtur aliquid peti posse pro situ Hierosolymæ in Juda, quia Jeremias dicitur egressus ex urbe Jerusalem ללכת ארץ בנימן *ut iret in terram Benjamin.* Quod videtur indicare eum quum Hierosolymis esset in terra Benjamin non fuisse.

Ad conciliationem horum testimoniorum Sacri Codicis varia observari possunt, quibus expositis planiora hæc reddentur quæ aspera nunc & sibi contraria apparent. Primo quidem, Hierosolymam sitam fuisse in confiniis utriusque tribus Judæ & Benjamin, uti constat ex descriptione termini eas separantis *Jos.* 15. 8. & istiusmodi urbes aliquando expugnatas fuisse ab hominibus tribuum aliarum quam cujus erant, quia salus & securitas tribus alicujus non patiebatur in vicinia sua esse urbes sub Cananæorum potestate. Sic tribus Judæ intererat in Jebus non manere Cananæos, etiamsi ea urbs Benjaminis esset. Sic nos pro Imperatore Carolo urbes expugnamus, ut magis tuta sit nostra regio & Galli longius a finibus nostris arceantur. Ita Bethel urbs erat tribus Benjamin, secundum *Jos.* 18. 22. sed eadem sita erat in confiniis tribus Ephraim, secundum *Jos.* 16. 2. & 18. 13. Expugnarunt eam non Benjaminitæ, sed domus Joseph, id est, Ephraimitæ & Menassitæ *Judic.* 1. 22. junctis ut videtur operis, quia eodem capite, *commate* 27. urbium a Menassitis & 29. ab Ephraimitis sigillatim occupatarum fit mentio. Adeoque Hierosolyma sita in utriusque tribus Benjaminis & Judæ confiniis potuit dici retinuisse veteres incolas, quos filii Judæ non expulere, nec etiam filii Benjamin. Est tamen, fateor, differentia inter τὸ *filii Judæ & Benjamin expulerunt priscos incolas* (quod junctas operas significat, & τὸ *filii Judæ & Benjamin non expulerunt*: quia hoc videtur innuere & filiorum Judæ & Benjamin hoc fuisse ut expellerentur incolæ, quod fere vix dici posse videtur nisi urbs partim unius partim alterius tribus fuisse statuatur. Si enim tota ad Benjamin pertinuit, quorsum dicitur, *filii Judæ non expulerunt*. Debebantne illi

ex-

expellere hostes ex urbibus Benjaminitarum? Nusquam certe hoc traditur. Dicamus itaque partem urbis Hierosolymitanæ ad tribum Juda partim ad Benjamin pertinuisse: adeoque tam huic quam illi jus fuisse expellendi veteres colonos.

Deinde ad minuendas alias difficultates hoc notari potest, urbes aliquando pertinuisse ad alias tribus quam in quarum regionibus sitæ erant. Id est, ut clarius dicam, non sequi urbem aliquam pertinuisse ad tribum Benjamin, quia in regione tribus Benjamin sita fuit. Hoc, si exempla subjecero, intelligi dilucide poteris. Urbes suas tribus Simeon accepit in medio regionis tribus Judæ & in illa portione quæ tota sorte ei erat attributa, quod legere est *Jos.* 19. 1. Atque ita dici potuit urbes illas esse in tribu Juda, Simeonis tamen. Ita *Jos.* 17. 11. traditur *Menassitas habuisse urbes Bethsan, Jeblaam, Dor, Endor, Taanach, Megiddo & tertiam partem urbis Nopheth*. Erant autem hæ urbes sitæ in regione tribuum Jissascar & Ascher, uti ibidem disertis verbis monetur. Confer *Jud.* 1. 27. *Menassitæ non expulerunt Bethsan, Taanach, Dor, Jeblaam, & Megiddo, sed Cananæi cum iis illic habitarunt*. Adeoque specie tantum non revera repugnat quum Jerusalem urbs tribus Benjamin appellatur, & sita fuisse dicitur in tribu Juda. Quid? quod ex locis citatis hæc verba שלשת נפת *tertiam partem* urbis *Nopheth* [*Jos.* 17. 11.] novam lucem fœnerentur. Inde enim discimus urbium partes has & illas fuisse diversarum tribuum, atque ita Hierosolymę partem unam tribui Benjaminis, alteram Judę dari posse.

Tertio notandum est pro varia ratione temporum variam fuisse Hierosolymæ extensionem: quumque in confiniis utriusque tribus fuerit, dici posse, nostra quidem sententia, urbem Hierosolymam sitam fuisse in tribu Juda, tunc nimirum quum incensa fuit a filiis Judæ *Jud.* 1. 8. eandem sitam fuisse in tribu Benjamin, siquidem montem Sion vel arcem Jebus eo nomine appellemus, uti sæpe fit in Sacro Codice, quia is mons situs fuit ad septentrionem termini secernentis regiones tribuum Judæ & Benjamin. Nec repugnat si quis eam tum quum maxime fuit extensa circa ultimos annos Templi secundi, immo & antea quum Templum a Salomone in monte Moria structum fuit, dicat partim in portione tribus Judæ, partim in Benjamin, fuisse, ita ut terminus dividens Judam & Benjaminem transierit per atria Templi, quod Judæi tradunt. Fateor in Sacro Codice nihil est quod nos ad illas cogitationes ducat. Sed tamen causam non video, quam ob rem traditio illa Judæorum suspecta esse debeat, in primis quum nihil vetet, quod sciam, quin ita esse potuerit. Non est igitur cur adstruam hujus traditionis fidem aut eam confirmem: nec est cur rejiciam.

Possem addere ex iisdem scriptis Judaicis ad illustrationem hujus disquisitionis urbem Hierosolymam fuisse urbem Dei, non hujus vel illius tribus, nec fuisse נחלקת בשבטים *distributam inter tribus*, adeoque nec ad Judam proprie nec Benjamin pertinuisse. Sed, quemadmodum nostra quidem fert opinio, hoc minus ad rem facit. Fuerit urbs Dei: de hac re nulla est controversia. Disquiritur fuerit ne in illa terræ regione quæ tribui Benjamin data esse legitur in libro Josuæ, an vero in illa quæ tribus Judæ fuit. Sic urbes Leviticæ & Sacerdotales etiam ab urbibus aliarum tribuum distinguuntur, & urbes Sacerdotum aut Levitarum appellantur. Sitæ tamen fuerunt in regionibus aliarum tribuum, & de iis merito disputatur in quibus sitæ fuerint.

Dicamus itaque partem ejus ad tribum Juda, partem ad Benjamin, pertinuisse, maxima tamen sui parte, præcipue stante Templo secundo, in regione tribus Benjamin fuisse: dico, *in regione tribus Benjamin*: non enim ideo quia in regione tribus Benjamin fuit, statui debet ad Benjaminitas pertinuisse, uti mox ostendimus. Quid? quod stante Templo secundo regiones tribuum magis essent confusæ quam ut de plerisque locis accurate sciri potuerit ad quas tribus pertinerent. Credibile est Judæ partem urbis Jerusalem fuisse tribuendam, quod illa tribus eam cepisset & concremasset olim. Benjamini etiam pars videtur cedere debuisse quod Jebus sorte huic tribui erat assignata *Jos.* 18. 28. quapropter tum filii Juda tum filii Benjamin dicuntur habitasse in Jerusalem antequam expulissent Jebusæos *Jud.* 1. 21. & *Jos.* 15. 63. Quæ autem portio Hierosolymæ ante expugnatos Jebusæos fuerit habitata a Benjaminitis, quæ a filiis Juda, dicere nequeo, quum Sacer Codex sileat. Paris esse prudentiæ arbitror incerta pro incertis agnoscere nec iis immorari, ac certa adstruere & confirmare.

Restat ut legendo vestigia nostra pedem retro referamus videamusque quomodo ea quæ in initio hujus disputationis protulimus tum ut tribui Judæ tum ut Benjamini urbem Hierosolymam vindicaremus, cum sententia nostra conveniant, ut Sacro Codici lucem aliquam fœneremur. Primum, quod *Jos.* 18. 27. legitur. Jerusalem sive

Jebus

Jebus fuiſſe urbem Benjaminitarum nobis non adverſatur, qui & ipſi montem Sion, in quo Jebus fuit, docuimus in portione tribus Benjamin fuiſſe. Quod ſi vel maxime fateremur partem aliquam montis Sion, ſive Jebus, a tribu Juda poſseſsam fuiſse, potuiſset a potiori parte Benjaminitarum deducta eſse appellatio. Vel Jeruſalem dici poteſt נחלת בני בנימן *hæreditas filiorum Benjamin*, quia in regione eorum ſita fuit, uti urbes Simeoniticæ ſitæ dicuntur בתוך נחלת בני יהודה *in hæreditate filiorum Judæ*, *Joſ.* 19. 1. id eſt, in regione tribus ejus: quamvis non diffitear illas etiam urbes נחלת בני שמעון *hæreditatem filiorum Simeonis* dici. Non eſt igitur quod in hoc loquendi modo multum ponamus præſidii. Ex altero loco *Joſ.* 15. 8. tantum poteſt colligi Jebus in regione tribus Benjamin fuiſse, quod non negamus. Tertius docet Benjaminitarum fuiſse expellere Jebuſæos: nec mirum quum Jebus in eorum portione fuerit: adeoque nec hic nobis adverſus eſt. Quartus etiam nobis adjumento eſt. Collocamus enim templum in portione tribus Benjamin. Quinto denique nihil efficitur, niſi urbem ad Benjamin eo tempore pertinuiſse: quod non negamus: nec inde quis colligat ſemper & ſolius Benjaminis eam fuiſse, aut eſse oportuiſse.

Videamus porro illa quæ Hieroſolymam Judæ aſſerunt. Quorum primum eſt, Judæ filios debuiſſe Jebuſæos expellere nec expuliſſe, ſed cum iis habitaſſe Hieroſolymis. Verum quum idem plane legatur de filiis Benjamin *Jud.* 1. 21. non eſt cur Judæ magis quam Benjamini urbem vindicemus. Efficitur hinc potius & Judæ filiorum & Benjaminis fuiſſe Jebuſæos expellere, & utroſque habitaſſe illic cum Jebuſæis. Certe æquale eſt utrimque rationum pondus, & quantum valet dictum *Joſ.* 15. 63. pro Juda, tantum *Jud.* 1. 21. pro Benjamin. Utrobique enim eadem verba leguntur. Alterum quod urgetur ex *Pſ.* 78. 68. ubi Deus dicitur elegiſſe tribum Juda, montem Sion quem dilexit, ita poteſt explicari, ut disjungantur ויבחר את שבט יהודה *& elegit tribum Juda*, quarum vocum ultima accentum habet Athnach, & ſequentia, את הר ציון *montem Sion*: vel (quod maxime placet) ibi opponi Juda & Ephraim, uti tribus duas præcipuas, ſub quibus aliæ comprehenduntur, poſtquam ſciſſum fuit in duo regnum Hebræorum ſub Rehabeamo Confer *Jerem.* 7. 14. 15. 17. Ita poterit Deus dici elegiſſe tribum Juda non Ephraim. Sæpe enim ſub Juda Benjamin (tribus exigua & tantum non deleta tempore Judicum *Jud.* 20. 47.) continetur, & una tribus appellatur 1. *Reg.* 11. 13. 32. & in illa Jeruſalem eſſe dicitur, quum tamen & Juda & Benjamin fuerint. Vide 1. *Reg.* 12. 21. Vel poteſt dici partem montis Sion æque a Juda ac Benjamin habitatam fuiſſe, & Judæ potius, ob celebritatem aliaque privilegia quibus eminuit, quam Benjaminis mentionem fieri. Vel denique per montem Sion quem Deus elegit intelligi poteſt mons Moria, pars habita Sionis, certe in Sacro Codice ſæpe Sionis nomine dicta, qui mons partim ad Judam partim ad Benjamin pertinuiſſe fertur a Judæis. Illum enim montem, in quo Templum erat, elegerat Deus, & hic tabernaculo Joſephi, אהל יוסף, quod Schilunte ſuit, opponitur. Tertius locus *Jud.* 1. 8. indicat Judæ filios Hieroſolymam cepiſſe, adeoque illam quam ceperunt in regione tribus Judæ fuiſſe veriſimile eſt. Verum illa Hieroſolyma non fuit eadem ac Jebus in monte Sion, quæ diu poſta demum capta fuit a Davide: ſed alia forſitan ad latus auſtrale montis Sion ſita, quia illic regio tribus Judæ fuit. Fuerit itaque hæc in tribu Juda, non ſequitur Sionem aut quæ aliæ partes urbis ſeptentrionaliores fuere ad tribum Judam pertinuiſſe. Quartum denique nobis haud adverſatur. Profectus enim dicitur Jeremias in terram Benjamin videlicet ex urbe, ita ut opponatur ſibi urbs & regio עיר & ארץ: atque ita dici poteſt, urbem Hieroſolymam proſpexiſſe ארץ בנימן *terram Benjamin*, non quod ipſa nullatenus ad Benjamin pertineret, ſed quod terra ab urbe diſtinguatur; vel profectus eſt in Benjamin, id eſt, ulterius in eam penetravit, ad interiora ejus contendit, uti alias exponi ſolet Chriſtum profectum in Galilæam, id eſt, in interiora ejus.

Priuſquam de montibus urbis Hieroſolymitanæ ſigillatim agamus, diſquirendum eſt de ſitu Sionis & Acrę, qui quidem fuere præcipui, & a quorum poſitione facies univerſa veteris Hieroſolymæ dependet. Sunt qui Sionem ad boream, Acram ad auſtrum, locent. Nobis placent contraria, qui Sionem ſitum eſſe in auſtrali parte urbis Hieroſolymitanæ ex Joſepho colligimus *lib.* VI. *de bell. Judaico cap. 6.* ubi muros tres deſcribit quibus urbs cingebatur: quorum primus ille eſt qui montem Sion ambit. Hic ducitur una ſui parte ab Hippico turri, quam Herodes ſtruxerat in hoc muro, uſque ad porticum Templi occidentalem, altera parte ab Hippico occidentem verſus protenditur, dein flectitur in meridiem (nota hoc) tum in orientem donec cum orientali porticu Templi conjungatur. Murus autem ſecundus ibidem deſcribitur ſeptentrionalem tractum ambiens & a muro priore, qua porta

Γεννὰθ

Γεννὰθ erat, ad turrim Antoniam protenditur, quæ ad angulum Templi notoborealem erat. Tertius murus ab Hippico ducitur boream versus (notetur hoc) ad turrim Psephinam, *μέχρι τȣ̃ βορέȣ κλίματος κατατεῖνον ἐπὶ τὸν Ψήφινον πύργον*, quę in angulo urbis notoboreali erat & cingebat partem urbis ab Agrippa additam, & veteri muro id est primo conjungebatur circa vallem Kedron. Hæc quidem plane intelligi nequeunt si Sion ad septentrionem collocetur. Præterea ex historia obsidionis narrata *lib.* VI. *de bell. Jud. cap.* 8. liquet Romanos a septentrione urbem invadentes perrupto primo & altero muro, & septentrionali urbis regione in potestatem suam redacta, necdum Sione potitos fuisse: quum, si Sion in septentrionali urbis parte fuerit, Sion statim in eorum potestatem pervenire debuerit. Denique Sionem vocat Josephus *τὴν ἄνω*, Acram *τὴν κάτω πόλιν*, idemque *προσάρκτια τῆς πόλεως, κλίμα βόρειον*, distinguit a Sione. Ex quibus intelligitur Sionem ad australem plagam urbis esse collocandum. Quo quidem probe stabilito ac fixo, videamus tamen quid objici nobis possit. Sunt ea tria potissimum (reliqua enim tanti non sunt ut iis immoremur) quæ urgentur ab viro de geographia sacra optime merito, Johanne Ligtfooto, in centuria chorographica Horis Hebraicis in Matthæum præmissa, *Cap.* 22. & 23.

Palmarium sententiæ nobis adversæ præsidium est in *Psal.* 48. 3. quod unice nuper ursit in geographia sacra Cellarius *pag.* 330. ubi aperte, dicunt, mons Sion ad latus urbis boreale collocatur יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב *Pulcher adspectu, gaudium universæ terræ, mons Sion ad latera aquilonis, urbs Regis magni*. Primo quidem responderi posset in Hebræo Codice tantum legi, *mons Sion, latera aquilonis*, & hæc duo tanquam partes præcipuas urbis recenseri, *montem Sion*, id est urbem superiorem, & *partes boreales*, *τὰ προσάρκτια μέρη*, uti Josephus loquitur, id est quicquid ad boream Sionis erat, quæ simul juncta efficiant urbem Regis magni i. e. Hierosolymam. Sed liberales simus & demus illud *ad* recte ibidem legi. Et ut verum fatear persuasum mihi est verba ita vertenda esse, *mons Sion ad latera aquilonis*, id est, *ad plagam septentrionalem*. Nec tamen ideo concedam necesse esthic de latere boreali urbis agi. Imo de ipsius montis latere agi videtur. Quum enim montium latera vel hæc vel illa ob jucunditatem prospectus aut fertilitatem soli celebrentur, Sionis (nam de *Acra* monte non tam alto nec tunc adeo habitato silet) latus boreale præcipue erat יפה נוף *pulchrum conspectu*, [vel sive *elatione* qua se effert, uti ex Arabico نوف verti potest) quia illud obversum monti Acræ quasi in amphitheatri speciem urbem sitam ostendebat. Latus enim australe valle profunda atque inaccessa cingebatur· *βαθείαις φάραγξι ἔξωθεν οἱ δύο λόφοι περιείχοντο* teste Josepho. Adde quod idem illud latus templum a Salomone ædificandum sustinere deberet in extremitate orientem versus. Audiamus Josephum, cujus verba sententiam nostram luculenter confirmabunt. Ita scribit *lib.* VI. *de bell. Jud. cap.* 6. *Αὐτὴ μὲν ὑπὲρ δύο λόφων ἀντιπρόσωπος ἔκτιστο μέσῃ φάραγγι διῃρημένων, εἰς ἣν ἐπάλληλοι κατέληγον οἰκίαι. Τῶν δὲ λόφων ὁ μὲν τὴν ἄνω πόλιν ἔχων ὑψηλότερός τε πολλῷ καὶ τὸ μῆκος ἰθύτερος ἦν. Διὰ γȣ̃ν τὴν ὀχυρότητα φρȣ́ριον μὲν Δαβίδȣ τȣ̃ βασιλέως ἐκαλεῖτο (Πατὴρ Σολομῶντος ἦν ȣ̃τος τȣ̃ πρώτȣ τὸν νεὼν κτίσαντος) ἡ δὲ ἄνω ἀγορὰ πρὸς ἡμῶν. Ἄτερος δέ ὁ καλȣ́μενος Ἄκρα καὶ τὴν κάτω πόλιν ὑφεστὼς ἀμφίκυρτος.* *Et ipsa quidem urbs supra duos colles erat condita, contrariis frontibus se adspicientes & interveniente valle discretos, in quam domus desinebant. Collium vero alter, cui superior urbs insidet, multo est excelsior & in prolixitate directior: adeo ut, quoniam tutus erat, castellum a Davide quondam Rege (is pater Salomonis fuerat, qui primus templum ædificaverat) vocaretur, a nobis autem forum superius. Alter autem qui appellatur Acra inferiorem sustinet urbem & undique declivis est.* Hæc si menti nostræ obversentur, & ירכתי alibi quoque in sacris literis montibus tribui notemus uti *Jud.* 19. 1. & 18. ירכתי הר אפרים *latera montibus Ephraim*, ירכתי לבנון *latera Libani* 2. *Reg.* 19. 23. facile intelligemus, cur etiam *Jes.* 14. 13. Rex Babylonius glorietur se possessurum הר מועד ירכתי צפון *montem conventus, ad latera aquilonis*, adeoque in media urbe moraturum. Sive enim ea accipiamus disjunctim, ut & monte conventus sive Moria in quo templum erat & lateribus borealibus Sionis se potiturum dicat, sive ita ut mons conventus id est Moria ad latus septentrionale Sionis proprie dicti aliqua ratione situs intelligatur, sive credamus nomen הר מועד dari universo monti Sion, quia in parte sive colle orientali locus erat conventus populi, id est templum, sensum haud incommodum ex his verbis eliciemus.

Existimat porro Ligtfootus perspicuum esse ex Josepho montem Sion ad septentrionem urbis situm fuisse, quum turres muri tertii describit. Hæc sunt verba Ligtfooti. *Turres ab Herode conditas, Psephinum, Hippicum &c. dicit plane fuisse ab*

aquilone. Castrametatus est Titus, *inquit*, stadiis ab urbe duobus a parte muri angulari, juxta turrim Psephinum, ubi circuitus muri ab arcto flectitur in occidentem, *& capite proxime sequente* Ἀνεῖχε κατὰ γωνίαν βόρειος τε καὶ πρὸς δύσιν ὁ Ψήφινος πύργος, *& muri extimi ambitum eodem capite describens* Ἀρχόμενον δὲ, inquit, κατὰ βορρᾶν ἀπὸ τοῦ Ἱππικοῦ καλουμένου πύργου καὶ διατεῖνον ἐπὶ τὸν Ξυστὸν &c. Incipit a Septentrione a turre Hippico & processit ad Xystum. *Et cum turres istas descripsisset, hæc addit*, Κειμένοις δὲ πρὸς ἄρκτον αὐτοῖς ἔνδοθεν ἡ τοῦ βασιλέως αὐλὴ προσέζευκτο. Sitis autem istis turribus ab aquilone, intus adjuncta erat regia. *Quid clarius? Regia erat in urbe superiori vel Sione, at regia conjuncta erat muro extimo Septentrionali. Ergo Sion erat a Septentrione*. Hactenus Ligtfootum audivimus. Videamus quid ad hæc reponi possit, eo ordine quo nobis præit. Turres, ait, ab Herode conditas Psephinum, Hippicum &c. dicit Josephus fuisse ab aquilone. Non dicit hoc Josephus. Psephinam turrim dicit fuisse ad aquilonem urbis, in angulo muri tertii qui occidentem & septentrionem versus spectabat: sed Hippicum & alias turres ab Herode conditas ibi non collocat: e contrario testatur turres Hippicum, Phasælum & Mariammen ab Herode conditas in muro antiquo, id est, primo qui Sionem ambit. Deinde scribit Ligtfootus murum extimum describere Josephum ducto initio a turri Hippico ad septentrionem ut ita Xystum versus feratur. Hæc in Josepho leguntur, ubi murum primum, id est, Sionis describit: nec adversantur mihi. Erat enim Hippicus ad septentrionem Sionis & inde murus Sionis protenditur usque ad Xystum. Inde autem non efficias, Hippicum ad septentrionem urbis situm fuisse, ubi Psephinus fuit. Urget denique scribere Josephum illis turribus ad aquilonem sitis intus regiam esse adjunctam. Regia autem erat in Sion. Fateor, regia fuit in Sion: at nego Josephum scribere illis turribus, id est Psephinæ æque ac Hippico ac aliis regiam jungi. Tantum legitur illic regiam jungi tribus turribus in antiquo muro ab Herode conditis, id est, Hippico, Phasælo, & Mariamme, non Psephinæ. Verum, dicet aliquis, Josephus tamen illas turres dicit ad septentrionem sitas. Non repugno. Ad septentrionem regiæ & Sionis erant sitæ: non ad septentrionem muri tertii sive extimi ubi Psephinus erat.

Tertium est quod depromitur contra hanc sententiam ex *Ezech.* XL. 2. ubi Propheta dicitur adductus in terram Israeliticam & positus super montem excelsum ad quem erat ædificium urbis ad austrum. Si enim concedamus montem illum excelsum fuisse Moriam, inde non efficitur urbem esse montem Acram. Imo urbs potius Sion fuit, quum ea pars ejus præcipua antiquissima & urbs Davidis dicta fuerit 1. *Reg.* 8. 1. Hujus autem respectu mons Moria fuit ad ortum quidem, verum etiam ad septentrionem. Et quamvis secundum nostrum loquendi morem magis ad ortum fuerit quam ad septentrionem, tamen secundum modum loquendi in Sacro Codice usitatum, cui mare mediterraneum occidens, Ægyptus meridies, Babylonia septentrio appellatur, æque poterit dici esse ad septentrionem urbs Davidis sive Sionis, quam Babylonia ad septentrionem terræ Israeliticæ. Quumque hæc videns ex Babylonia in terram Israelitarum ductum se scribat, quid mirum si uti terra Israelitica ad austrum Babyloniæ sita consideretur, etiam Sion respectu Moriæ ad australem plagam collocata dicatur.

Montes urbis Hierosolymitanæ, tunc quum maxime fuit extensa, fuere Sion, Acra, Moria, & Bezetha. Λόφους illos omnes appellat Josephus, quamvis inter illos duo sint præcipui Sion & Acra, quos propterea κατ' ἐξοχὴν nuncupat τοὺς τῆς πόλεως δύο λόφους, *colles duos urbis*, uti etiam Tacitus Hierosolymam describens *l.* V. *Historiar. c.* II. *Duos colles immensum editos claudebant muri per artem obliqui aut introrsus sinuati*. Videamus de singulis aliqua.

Mons Sion dictus, Σιὼν Græcis, ציון *Tzion* Hebræis, in parte urbis australi erat situs, uti mox ostendimus. Hic monti Acræ ita erat oppositus ut urbs ipsa utrique monti incumbens ἀντιπρόσωπος esset, & pars una alteram respiceret, teste Josepho. Vox illa ab Josepho, duce exercitus, eleganter adhibetur, quæ proprie usurpari solet de hostibus adversam & oppositam sibi frontem castrorum habentibus, quod etiam adumbratum fuit caduceo duobus serpentibus ἀντιπροσώποις ornato, uti scholiastes Thucydidis *ad lib.* I. *pag.* 36. Κηρύκιον ἐστι ξύλον ὀρθὸν, ἔχον ἑκατέρωθεν δύο ὄφεις περιπεπλεγμένους, καὶ ἀντιπροσώπους πρὸς ἀλλήλους κειμένους, ὅπερ εἰώθασιν φέρειν οἱ κήρυκες μετ' αὐτῶν. Καὶ οὐκ ἐξῆν αὐτοὺς ἀδικεῖν παρ' οὓς ἀπέρχονται. Σύμβολον δὲ ἦν τὸ μὲν ὀρθὸν ξύλον τοῦ ὀρθοῦ λόγου· τὸ δὲ παρ' ἑκάτερον εἶδος τῶν Ὄφεων, τὰ ἀντιστασσόμενα στρατόπεδα· ὁ γὰρ ὀρθὸς λόγος δι' ἀμφοτέρων χωρεῖ. *Gaduceus est lignum rectum, ab utroque latere angues duos habens sibi implexos adversis faciebus, quod legati vel caduceatores secum ferre consueverunt: nec licet iis ad quos mittuntur injuria illlos afficere. Lignum autem re-*

ctum

ctum notat rectum ſermonem , ſerpentes duo caſtra hoſtium ſibi mutuo adverſa ; inter illa enim rectus ſermo medius procedit. Confer cum hiſce verba Plinii *lib.* XXIX. 3. *Hic complexus anguium & efferatorum concordia cauſa videtur eſſe quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentis circundata effigie anguium fecerint : neque enim criſtatos eſſe in caduceo mos eſt*. Vallis ceterum inter Sionem & Acram media erat valli πυροποιῶν ſive caſeariorum. Mon Sion erat horum excelſiſſimus & ſuſtinebat τὴν ἄνω πόλιν, *urbem ſuperiorem*, eratque in longitudinem directior quam Acra, quæ τὴν κάτω πόλιν urbem inferiorem ſuſtinuit. Hinc eſt quod Sionem nuncupat Joſephus τὸν τῆς ἄνω πόλεως λόφον, & Acram τῆς κάτω. Cingebatur mons Sion ἔξωθεν, id eſt, qua urbem terminat ad auſtrum & occaſum, profunda valle, ſic ut ab illis partibus adiri non potuerit. Præterea murum habuit quem ἀρχαῖον appellare ſolet, id eſt, veterem Joſephus, quippe a temporibus Davidis exſtructum, qui a parte ſeptentrionali conſpicuus erat tribus præcipue turribus, Hippico, Phaſaelo & Mariamme, quæ & ipſæ altiſſimæ erant, & ob altitudinem montis Sion, cui hic murus ſuperſtructus erat, altiores videbantur. Deſcribit has Joſephus accurate *lib.* VI. *de bell. Jud. cap 6.* & Tacitus, *lib.* V. *Hiſt. cap.* II. eas videtur ante oculos habuiſſe, ſcribens, *Duos colles immenſum claudebant muri per artem obliqui aut introrſus ſinuati; ut latera oppugnantium ad ictus pateſcerent: Extrema rupis abrupta, & turres, ubi mons juviſſet, in ſexaginta pedes inter devexa in centenos vicenoſque attollebantur: mira ſpecie ac procul intuentibus pares*. Legendum reor *Phari* pro *pares*. Nam ipſe Joſephus *lib.* VI. *de bell. Judaico cap. 6.* de his turribus loquens, & ſigillatim de turri Phaſælo, τὸ μὲν σχῆμα παρεῴκει τῷ κατὰ τὴν Φάρον ἐκπυρσεύοντι τοῖς ἐπ' Ἀλεξανδρείας πλέουσι. *Specie quidem videbatur ſimilis Pharo, turri quæ Alexandriam navigantibus ignem procul oſtendit*. Faciunt hæc verba Joſephi ne dubitem de veritate emendationis verborum Taciti. In hoc monte erat Ἀυλὴ Βασιλικὴ. Joſeph. *lib.* II. *de bell. cap.* 39. & VII. 14. & ἡ ἄνω ἀγορὰ teſte eodem.

Acra nomen videtur accepiſſe ab Ἄκρα, ſive arce, quam Antiochus in hoc monte exſtruxit, ut Templum infeſtaret: quæ arx a Simone capta & ſolo æquata fuit, teſte Joſepho *Antiq.* XIII. II. Syri autem & Chaldæi arcem quoque חקרא Ἄκραν nuncupant. Erat mons ἀμφίκυρτος figura, teſte Joſepho. Eſt hæc figura ligni quo operarii onera ſuſpenſa geſtant. Vide Suidam ad vocem ἀνάφορον. Idem ad vocem τετρακτὺς ſcribit eſſe τέσσαρας τῆς σελήνης μορφάς. Ἀρτίτοκος γὰρ, μηνοειδὴς, ἀμφίκυρτος καὶ πανσέληνος, *quatuor formas quibus Luna conſpicitur. Eſt enim nova* (vel novæ proxima) *corniculata*, ἀμφίκυρτος, *& plena*. Eſt itaque forma ἀμφίκυρτος inter corniculatam & plenam. Ita quoque Theophraſtus in *lib. de ſignis ſerenitatis* Lunæ phaſes deſcribit. Martianus Capella *lib.* VI. *Primo (Luna) eſt corniculata quam* μηνοειδῆ *Græci vocant. Medilunia, quam dicunt* διχότομον, *dehinc dimidiato major quæ dicitur* ἀμφίκυρτος. *Mox plena, quæ dicitur* πανσέληνος. Mons hic inferiorem urbem ſuſtinens non directus uti Sion erat ſed curvatus, natura quidem excelſior quam Moria, a quo lata valle erat diviſus, ſed Simon dux & Princeps Judæorum Acræ altitudinem imminuit, valle repleta ut urbem Templo conjungeret, & Templum eo magis emineret, teſte Joſepho *lib.* VI. *de bell. cap. 6. Antiquit.* XIII. II. In hoc monte fuit Ἄκρα, arx, unde mons nomen tulit; ſita ἐν τῇ κάτω πόλει, & ab Antiocho condita teſte Joſeph. *lib.* XII. 7. imminens Templo, ita ut inde excurrentes eos conficerent qui ſacrorum cauſa id adirent. Joſeph. XII. 14. Alibi docuimus nomen Ἄκρας datum etiam fuiſſe arci in monte Sion, uti & Chaldæus חקרא רציון Ἄκραν Σιῶνος memorat. Erat præterea hic Ἀρχεῖον quod milites Romani incenderunt, necdum Sione potiti. *Joſ. de bell.* VII. 17. τότε Ἀρχεῖον καὶ τὴν Ἄκραν. Erat & Βουλευτήριον, incenſum a Romanis, quum nondum Sione potiti erant. *Joſ. de bell.* VII. 13. Videtur Βουλὴ dici *lib. de bell. cap. 6.* ubi murus Sionis ab Hippico templum verſus ducitur ad Xyſtum, & dein, τῇ βουλῇ συνάπτων, deſinit in porticum templi occidentalem. Porro meminit Joſephus τῆς Βασιλείας τῆς Ἑλένης in hoc monte ſitæ. Regia hæc erat *in media Acra*, κατὰ μέσην τὴν Ἄκραν. *Joſ. de bell.* VII. 13. Erat hic & regia Agrippæ. Joſephus *l.* XX. 7. Inde liquet eam ad occidentem Templi fuiſſe: ne enim ex ea contemplaretur ſacra in Templo peragi ſolita murum exedræ Templi occidentalis altius extulerunt Judæi.

Mons Moria הר המוריה (2. *Chron.* 3. 1.) diſtingui omnino debet a regione Moria, ארץ המריה in qua Deus montem aliquem (erant enim plures in illa regione) ſe monſtraturum Abrahamo dicit, ubi filium ſuum offerat. Incerta linquimus quæ in Schir Haſſchirin Rabba *fol.* 26. 2. diſputantur de etymo Moriæ, quia inde venit מרה, al. אורה, al. מורה, al. אוירא, in mundum. Mons erat non admodum editus teſte Philone de Monarchia *pag.* 822. Magnitudo hujus montis inde fere colligi-

ligitur quod ambitus ejus & adjectæ turris Antoniæ sex stadiorum fuisse a Josepho dicatur, *lib.* VI. *de bell. cap.* 6. & *Ant. lib.* 15. *cap.* 14. fuisse quadratam aream circa Templum quatuor stadiorum: sic ut stadium ab uno angulo ad alium fuerit. Tota autem urbs, eodem teste habuit ambitum stadiorum trium & triginta, qua de re antea egimus.

Conjungebatur Sioni ponte & xysto, uti Josephus *lib.* VII. *cap.* 13. scribit. Erat etiam templum conjunctum urbi a parte Acræ: nam vallem inter Acram & Moriam repleverunt Chasmonæi eum in finem, imminuta Acræ altitudine. *Jos. de bell.* VI. 6. Habuit ad austrum vallem admodum profundam e qua molem lapideam eduxit Salomon eo usque quo solum Templi & atriorum ejus postulabat id fieri oportere ut omnia æquali solo insisterent. Λόφος erat πετρώδης, collis saxosus, in orientali regione urbis situs, resupinus versus Acræ verticem. ὑπτιώμενος (ὑποτιώμενος *Antiquit.* 15. 14.] ἐπὶ τὴν κορυφὴν Ἄκρας teste Josepho *lib.* VI. *de bell. cap.* 6. Hunc Salomon ἀπετείχιζεν, id est, *circumvallavit*, *muro cinxit*. Quod ideo noto ne quis putet ἀποτειχίζειν semper [sit aliquando ἀποτείχησις τειχῶν ἀφαίρεσις teste Suida] esse *discingere*, *mœnia tollere*, uti Salmasius, cujus emendationes in dissertationes Epicteti ab Arriano digestas, nuper in lucem edidi, monet *pag.* 91. nam ita quoque apud Thucydidem legitur *lib.* VII. in initio, ὅτι ἐ παντελῶς πω ἀποτετειχισμέναι αἱ Συράκουσαι εἰσίν. Et apud eundem *lib.* III. Ἀκαρνᾶνες ἠξίες Δημοσθένην τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων ἀποτειχίζειν αὐτές. Scholiastes Thucydidis notat ad *lib.* I. *p.* 41. ἀποτειχίσαντες esse idem quod περιοικοδομήσαντες. Sic ἀποπυργίζειν apud Suidam in v. Πυργίσκοι, & voc. ἀποπυργ. est *turrim exstruere*. A radice, quam ad austrum profunda vallis cingebat, ductus hic murus erat ex saxis plumbo junctis, usque ad altitudinem vertici Moriæ æqualem.

Pars potest dici Sionis, uti *Jes.* 32. 4. appellatur גבעה *collis montis Sion*, quamvis ab eo valle quadam secerneretur. Quemadmodum enim non repugnat montes esse bijuges, ὄρη δίκορσα, vel δικόρυφα, & duos tresve colles uni monti attribui, uti mons olivifer in tria culmina attollitur, & Ἰδομένη nomen est, quo appellantur δύο λόφω ὑψηλώ (teste Thucydide *lib.* III. *p.* 247.) & apud Vibium Sequestrem *Parnassus Phocidis duobus verticibus surgens*, biceps inde dictus, sic Moria conjunctus Sioni proprie dicto, licet non tam alte surgat, tanquam pars ejus considerari potest. Josephus ipse murum Sionis descripturus *lib.* VI. *de bell. c.* 6. ab una parte eum protendi scribit usque ad porticum Templi occidentalem, quam certe mons Moria sustinuit: ab altera ad porticum Templi orientalem. Sic ut dubium non sit quin Moria, collis valle quadam a Sionis altissimo maximoque jugo divisus, pars Sionis haberi queat. Certe in sacris literis quum de Templo sermo est, quod Moriæ incubuisse nemo est qui neget, illud Sion solet tribui, quo spectant hi modi loquendi, Deum elegisse Sionem, habitare in Sione, & qui plures illic leguntur satis pervulgati.

Bezetha collis erat situs ἀντικρὺ τῆς Ἀντωνίας *e regione turris Antoniæ*, & ὀρύγματι βαθεῖ *fossa profunda* ab ea sejunctus. *Jos. l.* VI. *de bell.* 6. Nomen ejus καινόπολιν reddit Josephus & vocat eam νεόκτιστον μέρος τῆς πόλεως. At *lib* II. 24. videtur Bezetham & τὴν καὶ καινόπολιν, & unum καὶ ob viciniam alterius exciderit. Hunc munire cœpit Agrippa, quod avaritiæ Claudianorum temporum tribuit Tacitus.

Ophel pro monte vulgo haberi solet: dubito an sufficienti ratione. Quod enim עפל collem, locum altum, notet, haud certum est: & si hæc vis illi voci subjecta esset, necdum inde sequeretur, hoc nomen non nisi monti dari oportere, quum ejusdem vocis plures sæpe sint significationes, & plus una de causa istiusmodi nomen loco cuidam dari possit. Josephus certe quum hujus loci meminit non appellat ὄρος aut λόφον. *lib.* VI. *de bell. cap.* 6. μέχρι χώρε τινὸς ὃν καλεσιν Ὀφλᾶς. Qua phrasi paulo ante usus dixerat διὰ τε Βηθσῶ καλεμένε χώρε, *per locum Bethso dictum*, quod etiam nomen montis non fuit. Et VII. 13. καὶ τὸ Βελευτήριον καὶ τὸν Ὀφλᾶν καλέμενον. Et *lib.* VI. *de bell. cap.* 7. *Templum Johannes tenuit*, *& quæ circa sunt haud pauca* τόν τε Ὀφλᾶν &c. At Sionem πρῶτον, Acram δεύτερον, Moriam τρίτον, & Bezetham τέταρτον λόφον appellat, non Ophlam. Liquet etiam ex locis Josephi mox indicatis Ophlam ad austrum Templi fuisse.

Conjecturis fere nituntur quæcunque de portis Hierosolymæ earumque nominibus tradi solent, quare iis non immorabimur. Nehemiæ ambitum urbis describenti hæ memorantur *c.* III. 1. Gregis. 2. Piscium. 3. Vetus. 4. Vallis. 5. Sterquilinii. 6. Fontis. 7. Domus Eljasib. 8. Aquarum. 9. Equorum. 10. Orientalis. 11. Judicii. Confer *Nehem.* 12. 31. 36. &c. In aliis codicibus Veteris Testamenti alia portarum Hierosolymitanarum nomina leguntur. Sed incertum est fuerintne portæ exteriores ipsius

ipſius urbis, an vero in urbe exſtructæ, quemadmodum in media urbe noſtra Trajecto portæ conſpiciuntur ab una platea ad aliam tranſitum præbentes. Incertum quoque eſt an non ad atria Templi & conclavia quædam potius quam ad mœnia urbis referri debeant. Incertum denique hoc eſt, a non unius portæ duo vel plura nomina fuerint; quemadmodum Judæi tradunt ſeptem nominibus inſignitam fuiſſe portam Sur. Quod ſi ad ætatem Templi ſecundi & imperium Chaſmonæorum nos convertamus, quum duobus tribuſve muris urbs cincta eſt, ſtatuendum eſt portas fuiſſe in media urbe, quibus ex Sione in Acram & inde ad novam urbem ultro citroque iter inſtitutum fuit; quum alias muri perpetui commercium plane neceſſarium prohibuiſſent. Ceterum de intervallo quo hæ portæ a ſe invicem abſfuerunt etiam nihil fere conſtat. 2. *Reg.* 14. 13. a porta Ephraim uſque ad portam anguli cubiti quadringenti fuiſſe dicuntur. At ubi de reliquis aliquid memoriæ proditum eſt?

Piſcinæ plures fuere Hieroſoymis, quæ κολυμβήθραι dicuntur. Talis erat Betheſda, *Joh.* 5. 2. de cujus nominis origine variæ, & incertum, veræne an falſæ etymologiæ extant. Euſebius in Onomaſtico. Βηζαθά, κολυμβήθρα ἐν Ἱερȣσαλὴμ, ἥτις ἐστὶν ἡ προβατικὴ, τὸ παλαιὸν πέντε στοὰς ἔχȣσα· καὶ νῦν δείκνυται ἐν ταῖς αὐτόθι λίμναις διδύμοις· ὧν ἑκατέρα μὲν ἐκ τῶν κατ᾽ ἔτος ὑετῶν πληροῦται. θατέρα δὲ παραδόξως πεφοινιγμένον δείκνυσι τὸ ὕδωρ, ὕχνος, ὥς φασι, φέρȣσα τῶν πάλαι καθαιρομένων ἐν αὐτῇ ἱερείων, παρ᾽ ὃ καὶ προβατικὴ καλεῖται διὰ τὰ θύματα. Hieronymus. *Betheſda, piſcina in Hieruſalem quæ vocabatur* προβατικὴ, *& a nobis interpretari poteſt pecualis: hæc quinque quondam porticus habuit, oſtenduntur que gemini lacus, quorum unus hybernis pluviis adimpleri ſolet, alter mirum in modum rubeus, quaſi cruentis aquis antiqui in ſe operis ſigna teſtatur. Nam hoſtias in eo lavari a ſacerdotibus ſolitas ferunt, unde & nomen accepit.* Poſſet aliquis ſuſpicari aquas, quæ lavandis victimis inſervierunt in conclavi lavantium, collectas fuiſſe certo loco, & illas pro ſanctis habitas, adeoque ſalubribus. Hoc ſi verum eſſet a בית אשרא *loco effuſionis* dicta videretur. Στρύθιον Joſepho *de bell.* VI. 12. circa turrim Antoniam erat κολυμβήθρα, quam dicit τȣ̃ ςρυθίȣ καλȣμένην. Meminit idem & piſcinæ dictæ Amygdali *ibid.* Κατὰ βόρειον κλίμα ἣν κολυμβήθρα ἀμύγδαλον προσαγορευομένη Κολυμβήθρα Σιλωάμ *Joh.* 9. 7. ברכת השלח *Neh.* 3. 15. erat extra urbem. *Joſ.* VI. 28. *de bell.* videtur vocare Σολομῶνος κολυμβήθραν. Ortum quidem hæc videtur habiſſe a fonte Siloam, ſita ad angulum urbis auſtro occidentalem. Plura de piſcinis non addimus, ne longius provehamur quam conſtituimus.

De locis ſuburbanis (quæ Joſephus *lib.* VII. *de bello* omnia arboribus & hortis ornata fuiſſe ſcribit, remotis tamen ab urbe, ſi Judæis credimus in Miſna Bava Bathra, II. 7. cubitis 25. ſi eſſent arbores frugiferæ, 50. ſi infrugiferæ) aliqua addere viſum eſt quod in ſacris literis illa celebrentur. De monte olivifero actum quidem fuit antea *l.* I. *c.* LIII. In illo ſita erat Gethſemane, quam crediderim potius ab oleo & torculari nomen tuliſſe quam a ſignis novilunii, סימניך, quæ in ſummo hujus montis vertice edebantur accenſis facibus. Locum enim quem Chriſtus frequentabat ut lateret in apice montis fuiſſe non putem. Ædificii eo loco exſtructi a Chriſtianis meminit Theophanes in Chronico ad annum Chriſti 683. Ἀπέστειλεν Ἀβιμέλεχ οἰκοδομῆσαι τὸν τȣ̃ Μαχῶ ναόν· καὶ ἠθέλησεν ἐπᾶραι τὰς κίονας τῆς ἁγίας Γεθσημανῆς. καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν Σέργιος τις ἀνὴρ Χριστιανικώτατος ὁ τȣ̃ Μανσȣ̃ρ γενικὸς Λογοθέτης, καὶ λίαν οἰκειωμένος τῷ αὐτῷ Ἀβιμέλεχ, ϗ Πατρίκιος ὁ τȣ́τȣ ἐφάμιλλος τῶν κατὰ τὴν Παλαιστίνην Χριστιανῶν πρȣ́χων, ὁ ἐπίκλην Κλαυσὸς, αἰτȣ́μενοι μὴ γενέσθαι τȣ̃το, ἀλλὰ δι᾽ ἱκεσίας αὐτῶν πεῖσαι Ἰȣστινιανὸν ἄλλȣς ἀποστεῖλαι ἀντ᾽ αὐτῶν ὃ καὶ γέγονεν *Miſit Abimelech qui Templum Meccæ conſtruerent: jamque Sanctæ Gethſemanes columnas tollere paratum Sergius vir Chriſtianiſſimus Logothetæ* [eſt hoc proprium nomen dignitatis in aula Conſtantinopolitana, uti liquet ex Codino & aliis] *generalis Manſuri & Abimelecho neceſſitudine conjunctus & Patricius quidam ejus collega cognomento Claſus, Chriſtianorum Palæſtinorum præſtantiſſimus ambo deprecati ſunt ne id faceret, polliciti ſe rogaturos & perſuaſuros Juſtinianum ut alias tranſmitteret in earum locum: quod etiam factum eſt.*

Fons Siloam, productus a Deo in gratiam Jeſaiæ, uti ſcribit Epiphanius de *vit. proph. p.* 248. videtur quærendus extra urbis mœnia non extra, eratque סמוך ליר' *prope Hieroſolymas*, ut Judæi ſcribunt. Licet enim Hieroſolyma loco arido condita nulla re magis quam aqua indigeret, & mirum videatur eximium hunc fontem non fuiſſe intra mœnia urbis receptum, ut & pacis & belli tempore incolis prodeſſet, præcipue quum ſe ſtante Templo ſecundo contra Romanos Judæi munirent, tamen haud incluſus fuit mœnibus, quod in valle ſitus fuerit ubi non ita commode

mode fieri id potuit, & aquæ ex eo in urbem derivatæ sint; aditusque ex urbe licet obsessa ad eum vix prohiberi potuerit. Xenophon *lib.* VI. ἀναβ. Κύρε *pag.* 380. de fonte Calpensi κρήνη δὲ ἡδέος ὕδατος ϗ ἀφθόνε, ῥέεσα ἐπ' αὐτῆ τῆ θαλάττῃ, ὑπὸ τῇ ἐπικρατείᾳ τε χωρίε. *Fons ibi erat aquæ dulcis ac jugis, fluens juxta mare, ita tamen ut sub hujus loci potestate esset*. Tacitus quidem inter alia, quæ hanc urbem adversus longam obsidionem firmaverant, etiam fontem perennis aquę recenset & cavatos sub terra montes & piscinas cisternasque servandis imbribus. Et Josephus *lib.* v. *de bell.* Simonem scribit tenuisse τὴν πηγὴν καὶ τὴν Ἄκραν. Ex quibus hoc tantum liquet adeo vicinum fontem fuisse mœnibus urbis, & eo loco situm, ut externi hostes eo potiri non possent, nisi occupata ea parte urbis cui erat proxima, uti Johannes *lib.* VI. 7. *de bell.* dicitur Templum & vallem Kedron habuisse, quæ tamen extra mœnia fuit. Sed conferamus alia quoque Josephi testimonia de fonte Siloam, ut situs ejus clarius innotescat. *Jos.* VII. 13. *de bell.* tradit Romanos Acram incendisse usque ad Siloam. *Lib.* VI. *de bell. cap.* 6. vallem casealiorum, quæ inter montem Sion & Acram media fuit, protendi scribit usque ad Siloam. *Lib.* II. *cap.* 16. rogant Judæi velit urbem totam perlustrare Siloam usque. At pręcipue attendi merentur verba Josephi *lib.* VI. *cap.* 7. *de bell.* ubi murus antiquus, id est Sionis, tendere dicitur a Siloam usque ad ortum. Et postquam dixerat Simonem possedisse urbem superiorem, id est Sion, addit habuisse καὶ τὴν πηγὴν ϗ τὴν Ἄκραν. Sic ut & a Sione & Acra fons ille distinguatur. Idem *de bell.* VI. 6. de muro primo scribit eum πρὸς νότον ὑπὲρ τὴν Σιλωὰμ ἐπιςρέφειν πηγὴν *austrum versus flecti supra fontem Siloam*. Ab Hippico eum duxerat ad locum Βηθσῶ, inde ad portam Essæorum; tum pergit, scribens flecti eum inde versus austrum. Quum autem tertius murus ab Hippico quoque septentrionem versus ab Josepho ducatur, si Siloam intra mœnia urbis fuit, dicendum esset, fuisse intra murum hunc tertium adeoque ad septentrionem Hippici. Quod si ad septentrionem Hippici fuit, non potest murus Sionis qui ab Hippico occidentem & austrum versus procedit dici supra Siloam. Ex hoc fonte deducta fuit κολυμβήθρα τε Σιλωὰμ *Joh.* IX. 7. (cujus mox meminimus) sita illic ubi murus Sionis ab austro ortum versus flectitur teste Josepho *lib.* VI. *de bell. cap.* 6. Hieronymus ita scribit de fonte Siloam *comm. ad Jer.* 32. *Subjacet Siloe, fontibus & amœnitate sui, quia locus irriguus est, populum provocavit ad luxuriam*. Idem ad *Jerem.* 14. *Uno fonte Siloe, & hoc non perpetuo utitur civitas & usque in præsentem diem sterilitas pluviarum non solum frugum sed & bibendi inopiam facit*. Idem testatur (sed ex his verbis colligas ab eo vocari non nomine Siloam illum fontem qui olim ita dicebatur ad occasum urbis, at alium ad ortum fere, quem & hoc tempore Siloam vocant) fontem Siloæ fluere ad radices montis Moria, *comm. ad Matth.* x. *pag.* 38. *Idolum Baal fuisse juxta Jerusalem ad radices montis Moria in quibus Siloe fluit non semel legimus. Hæc vallis & parvi campi planities irrigua erat & nemorosa plenaque deliciis & lucus in ea idolo consecratus*.

Fons Siloe etiam Gichon Chaldæo dicitur 1. *Reg.* 1. 45. 2. *Chr.* 33. 14. quia Gichon Nilus est, & instar Nili ex obscuris sub terra meatibus prodit, vel per ironiam quia fons parvus est: ita scribit Theodoretus *Quæst.* 2. *in* III. *lib.* Regum Ἐπωνόμασαν δὲ ϗ τὸν Σιλωὰμ Γηὼν, ἢ ὡς ἄγαν μικρὸν εἰρωνικῶς ἔτω καλέσαντες. ἢ ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐξ ἀφανῶν ἔξεισιν ὑπονόμων ὥσπερ ὁ Νεῖλος. *Siloam appellarunt Geon, vel ironice quod parvus esset, vel quod uti Nilus ex locis obscuris ortum traheret*. Ita in Misna Pesachim IV. 9. ניחון appellatur.

Aquas fontis Siloe aliquo modo salsas esse, nec boni saporis observat in Itinerario Monconisius *part.* II. *pag.* 38. qui & maximam esse aquæ penuriam Hierosolymis scribit. Audiamus ipsum. *La disette de l'eau est grande en cette ville: une oudre vaut* 4. *sols a ceux qui n'ont point de cisterne, car l'on n'en boit point d'autre: celle de Siloe est un peu salèe & n'est pas de bon gout*. In Avoth R. Nathan *cap.* 35. dicitur, si sacerdotes nimium carnis sanctæ comederant bibisse aquam Siloam, ut cibus eo melius concoqueretur.

Golgotham collem exiguum a forma cranii humani dictum, quam referebat, notum est. Elisa est litera Lamed, uti קיקלתא dixere pro קלקלתא, & לולב pro לבלב. Collocatur ab Eusebio & Hieronymo in Onomastico ad septentrionem montis Sion. Locum hunc aggesta terra inconspicuum redditum etiam liquet ex his quæ leguntur apud Theophanem in Chronico *pag.* 18. Αὐτη (Ἑλένη) ὀπτασίαν ἑώρακε κελεύεσαν αὐτὴν καταλαβεῖν τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὲς ὑπὸ τῶν ἀνόμων καταχωθέντας θείες τόπες εἰς φῶς ἀγαγεῖν. *Vidit illa (Helena) aliquid quod juberet eam Hierosolymas proficisci & loca sacra sub terram ab impiis defossa in lucem educere*. Adamum primum hominem heic loci sepultum multi veteres crediderunt. Ambrof. *in Luc.* 23. *Ipse autem cru-*

cii

cii locus vel in medio, ut conspicuus omnibus, vel supra Adæ, ut Hebræi disputant sepulturam. Cungruebat quippe ut ibi vitæ nostræ primitiæ locarentur, ubi fuerant mortis exordia. Hieron. *in Ephes.* v. 14. narrat *se audivisse quendam in ecclesia disputantem, & illa verba, Surge Adam qui dormis & orietur tibi Christus, explicantem de Adamo in loco Calvariæ sepulto ubi Crucifixus est Dominus, qui Calvariæ idcirco appellatus est quod ibi antiqui hominis esset conditum caput. Illo enim tempore, dicebat is, quo crucifixus Dominus super ejus pendebat sepulcrum hæc prophetia completa, est Surge Adam qui dormis & ἐπιψαύσει, i. e. continget te Christus, non, ut legimus, ἐπιφαύσει, orietur, quia scilicet tactu sanguinis ipsius & corporis dependentis vivificetur atque consurgat.* His dictis subjungit *utrum vera sint nec ne lectoris arbitrio relinquo.* Eadem fere in epistola Paulæ & Eustochii ad Marcellam leguntur sed non uti incerta sed vera ex opinione scribentium Paulæ scil. & Eustochii. *Unde & locus in quo crucifixus est Dominus noster Calvaria appellatur: scilicet quod ibi sit antiqui hominis Calvaria condita ut secundus Adam & sanguis Christi de cruce stillans primi Adam & jacentis Protoplasti peccata dilueret: & tunc sermo ille Apostoli compleretur,* Eph. 5. 14.

De valle filiorum Hinnom, de Kedrone, aliisque in vicinia hujus urbis quærendis actum est supra *lib.* 1. Nos ad alia pergimus.

J E S C H A N A.

ישנה, Urbs, quam Abia Jeroboamo eripuit 2. *Chron.* 13. 19. Hanc puto olim in Hieronymo lectam fuisse pro eo quod nunc legitur *Jethaba, urbs antiqua Judææ.* Nam *Jeschana* est *antiqua.* Apud Eusebium, suspicor, hæc ita extabant, nunc deperdita Ἰεσχανὰ, παλαιή. Πόλεις τῆς Ἰουδαίας, aut Α. παλαιή. i.e. Aquila reddit Παλαιή. Josepho appellatur Ἰσανά. Græcis Interpretibus Ἰεσυνά.

Est & urbs non longe a Sippori, unde dicitur הישנה של צפורי *Jeschana* τῆς *Sippori.* Misna Kidduschin. IV. 5. Ita scribunt commentatores ad illum locum. Ego tamen dubito, putoque nomen loci in ipsa urbe Sippori fuisse.

J E S C H I M O N.

ישימון, In solitudine Maon ad dextram הישימון legitur 1. *Sam.* 23. 24. Eusebius collocat hunc locum ad vocem Βηθασιμοὺθ 10. milliar. a Jerichunte versus meridiem prope mare mortuum. Confer eum ad vocem Ἰσιμώθ.

* J E S C H U A.

ישוע, Urbs a filiis Judæ inhabitata *Neb.* 11. 26.

J E T H I R A.

Ἰεθειρά. Vicus grandis, 20. milliaribus ab Eleutheropoli, cujus incolæ omnes Christiani sunt, in Daroma. Eusebius ad vocem Ἰεθέρ.

J E T T A N.

Ἰεττάν. Vicus prægrandis Judæorum 18. milliaribus ab Eleutheropoli ad austrum in Daroma. Eusebius in Onomast.

J I B L E A M.

יבלעם, Urbs Menassitarum, non tamen in regione quæ a tribu illa nomen sortita est *Jos.* 17. 11. Nota hoc & alia nomina a Jod initium capientia pronunciari a multis more Syriaco Ibleam, ac si Jod esset Aleph, quum tamen omnino Jod sit mobile & debeat audiri.

J I D A L A.

ידאלה, Urbs tribus Zabulon. *Jos.* 19. 15.

* J I P-

* J I P H T A H.

יפתח, Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 43.

* J I R O N.

יראון, Urbs tribus Nephtali. *Jos.* 19. 38.

J I R P E E L.

ירפאל, Urbs in tribu Benjamin. *Jos.* 18. 27.

* J I T H L A.

יתלה Urbs tribus Dan. *Jos.* 19. 42.

* J I T H N A N.

יתנן, Urbs in parte australi tribus Judæ. *Jos.* 15. 23. Est in sexto ab Eleutheropoli lapide pergentibus Chebronem. Eusebius ad vocem Ἰεδνά.

I J I M. Vide *Baala*.

I J O N.

עיון Urbs a rege Damasci direpta, 1. *Reg.* 15. 20. 2. *Chron.* 16. 3. Josephus eam vocat τὴν Ἰωάνης λεγομένην ; *Ant.* VIII. 6. Nomen notius Ἰωάνης substitutum pro *Ijon*.

J I Z R E E L.

יזרעאל Urbs tribus Jissascar *Jos.* 19. 18. ubi palatium Achabi regis 1. *Reg.* 21. 1. Vallis Jizreel memoratur *Jud.* 6. 33. *Hos.* 1. 5. Est in campo magno inter Scythopolin & Legionem, teste Eusebio ; non longe a Dothaim, *Judith.* 3. 11. A Græcis scriptoribus Eusebio & aliis Ἐσδραήλα postea fuit nuncupata, & vallis adsita μέγα Πεδίον Ἐσδραήλων. Vide supra *l.* 1. *capite* LV. Hieronym. in comm. ad *Hos.* 1. *diximus Jesraelem quæ nunc juxta Maximianopolim est, fuisse metropolim regni Samariæ, prope quam sunt campi latissimi & valiis nimiæ vastitatis, quæ plus quam decem millium tenditur passibus*. In Itinerario Hierosolymitano decem millia passuum interponuntur inter Stradela [hæc est Jizreel] & Scytholin. Confer quæ de hac urbe leguntur apud Josephum cui dicitur Ἀζάρη, & Ἀζάρε πόλις, & Ἰεσραήλ. Vide supra *p.* 602. Postea hæc urbs facta est vicus, abolitoque prisco nomine parvum Gerinum dictus. Gulielmus Tyrius *lib.* XXII. 26. *Pars quædam circa fontem cui nomen Tubania, qui ad radices montis Gelboe oritur, secus urbem antiquitus nobilem quæ dicta est Jezrabel, nunc antem vulgari appellatione dicitur parvum Gerinum castra locaverunt commoditatem aquarum secuti*. Et mox : *vicum parvum Gerinum*. Campus tamen magnus retinet vetus nomen Esdrelon, uti idem ibidem notat : est autem Esdrelon Hebraice idem cum Jizreel יזרעל. Fontis autem illius aquæ versus Scythopolin labebantur : nam mox idem addit, *ex insperato fontem deserit inferiusque versus Bethsan fontis ejusdem fluenta sequens castrametatus est*. Rivus ille pisces habebat aut nullos aut rarissimos, uti idem *cap.* 26. ejusdem libri tradit, sed eo tempore quo Saladinus ad eum castrametabatur tot pisces ministravit quot universo exercitui sufficerent.

J O A N N I S U R B S.

Ἡ Ἰωάνης λεγομένη. Urbs ad regnum decem tribuum pertinens & a rege Damasci direpta. Josephus *Antiq.* VIII. 6. Corrupta vox est, uti liquet ex 1. *Reg.* 15. 20. ubi עיון *Ijon* appellatur.

*JOCDEAM.

יקדעם Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 56.

JOCMEAM.

יקמעם 1. *Reg.* 4. 12. 1. *Chron.* 6. 68. illam in Zabulon, hanc in Ephraim vulgo locant.

JOCNEAM.

יקנעם Urbs tribus Zabulon. *Jos.* 19. 11. ubi memoratur rivus ante eam על פני. Confer *Jos.* 21. 34. & 12. 22. ubi appellatur a vicino Carmelo יקנעם לכרמל. Ἰεκὸμ τῦ Χερμὲλ Græcis.

JOCTEEL.

יקתאל Urbs Judæ. *Jos.* 15. 38. Est & alia hoc nomine ab Amazia ita dicta 2. *Reg.* 14. 7. quam Eusebius putat eandem fuisse ac Petram urbem Arabiæ. Vide eum ad vocem Πέτρα.

JOGBEHA.

יגבהה Urbs tribus Gad. *Num.* 32. 35.

JOPPE.

Urbs hæc olim יפו *Japho* dictæ, deinde Ἰόππη, & Ἰόπη in nummo Titi ΙΟΠΗΤΩΝ inscripto, celeberrimus portus fuit Judæorum ad mare magnum. Joppe nomen speculum gaudii Hebraice significat, ex mente Gregorii Nazianzeni, *Apologet. Orat.* 1. *pag.* 42. καὶ τὴν κατασκοπὴν τῆς χαρᾶς ἀφὲς (τῦτο γὰρ Ἑβραίοις ἡ Ἰόππη δύναται) *& speeula lætitiæ relicta; id enim Joppe Hebræis notat*. In Lexico Origeniano legitur Ἰώππη, καλλονὴ κατασκοπή. *Joppe, pulcritudo, specula*. Hieronymus in libro nomin. Hebr. *Joppe, pulcritudo*. Joppen etiam dictam fuisse Acen scribit Nicetas Choniates in vita Isacii Angeli *lib.* 11. Ἰόππην ἣ νῦν λέγηται, qua re confudit duos portus diversissimos. Τὰ Ἰάφα appellat Anna Comnena Alexiados *lib.* XI. *pag.* 328. πρὸς τὴν πολιορκίαν τῦ Ἰάφα ἠπέιγετο. Joppen ita dictam de nomine Japhet. quod versus Europam ab Japheti filiis inhabitatam portus ejus celeberrimus spectet scribit Leunclavius in pandect. hist. Turc. *num.* 209.

Postea & nunc vulgo *Jaffa* dicitur: unde proverbium Belgicum de iis qui peregre abierunt ita ut de reditu desperetur, aut de iis qui certo exitio se dant, *na Jaffa gaan*: quasi dicas, *ire Joppen*. Origo videtur a temporibus expeditionis a Christianis susceptæ ad recuperandam terram sanctam repetenda, quum ad Joppen appellere ii soleant etiam hodie qui iter in Palæstinam suscipiunt.

A Stephano ἐν Ἐθνικοῖς ita describitur. Ἰόπη, πόλις Φοινίκης, πλησίον Ἰαμνίας ὡς Φίλων· ὡς δὲ Διονύσιος, Παλαιστίνης. Φοινίκη γὰρ καὶ ἡ Παλαιστίνη. Ἐκλήθη δὲ ἀπὸ Ἰόπης τῆς Αἰόλυ θυγατρὸς τῆς γυναικὸς Κήφεως τῦ κτίσαντος . . . *Jope, urbs Phœnices prope Jamniam, uti Philo scribit: uti Dionysius vero, Palæstinæ. Palæstina enim quoque Phœnice dicitur. Vocatur de nomine Jopes filiæ Æoli, uxoris Cephei conditoris*. Ab Hieronymo ita. *Joppen portum esse Judææ & in regnorum & Paralipomenon libris legimus ad quem Hiram quoque rex Tyri ligna de Libano ratibus transferebat quæ Jerusalem terreno itinere perveherentur. Hic locus est in quo usque hodie saxa monstrantur in litore in quibus Andromeda religata Persei quondam sit liberata præsidio. Scit eruditus lector historiam. Sed & juxta regionis naturam de montanis & arduis ad Joppen & campestria veniens Propheta recte dicitur descendisse*. Sunt verba Hieronymi *ad cap.* 1. *Jonæ* summariam hujus urbis descriptionem continentia. Idem in Epitaphio Paulæ ita eam describit. *Joppen quoque fugientis portum Jonæ & (ut aliquid perstringam de fabulis poetarum) religatæ ad saxum Andromedes spectatricem*. Vide & infra ad vocem *Paria*. Huc quoque faciunt ea quæ habet Plinius *l.* IX. 5. *Belluæ, cui dicebatur exposita fuisse Andromeda, ossa Romæ apportata ex oppido Judææ Joppe ostendit inter reliqua miracula in ædilitate sua M. Scaurus longitudine pedum* XL. *altitudine costarum Indicos elephantos excedente, spinæ crassitudine sesquipedali*. Fabulam de Andromeda ceto hic exposita a

Jona hinc fugiente natam suspicor & forsitan Jonium mare a Jona dictum. Sed ea de re mox.

Quæ Strabo habet de Joppe & flexu litoris Syriaci juxta illam, examinavimus supra *l.* II. Et Josephus multa habet, unde hæc urbs illustrari potest. Modo Ἰόπη, uti *Ant.* IX. II. & XI. 4. & XIII. 17. modo Ἰόππη uti *Ant.* XIII. 8. vocat. Urbs dicitur esse maritima instructa portu, *Ant.* IX. II. & XI. 4. Circa illam erat planities: id liquet ex eo quod cum Apollonius Jonatham provocasset dicens illum montanis tractibus fidere nec audere in planitie certamen inire, Jonathas Joppen profectus sit ut cum Apollonio confligeret, quod Josephus tradit *Ant.* XIII. 8. & ibidem inter Joppen & Azotum dicitur fuisse planities in qua conflixerunt: ubi etiam Jamnia erat *Antiquit.* XIII. 23. Liquet porro ex Josepho *Ant.* XIII. 8. inter Joppen & Azotum fuisse torrentem, non longe, ut videtur, a Joppe. Et ex *Ant.* XIII. 23. Joppen ab Antipatride absuisse 150. stadia. Denique ex *lib.* v. *de bell. c.* 14. Joppen fuisse inter Jamniam & Cæsaream. Præsidium illic fuit, teste Josepho *lib.* XIV. *Ant.* 17. Antiochus filius Antiochi ne noceret Judæis &c. & ut liceret præsidium Joppes expellere uti petierant, τὴν ἐν Ἰόππῃ φρουρὰν ἐκβαλεῖν καθὼς ἐδέηντο.

Fabulæ quidem de Andromeda hic belluæ ingenti marinæ exposita originem suam mihi videntur traxisse ex historia Jonæ ab urbe Joppe fugientis & a bellua marina absorpti, & nomine urbis Ἰόπη, uti Græci id pronuntiabant. Nempe in mythica historia Persei & Andromedæ frequens mentio est *Jopolis*, urbis ad Orontem sitæ, ubi Perseus templum ignis æterni struxit, & Numinis *Jo*, i. e. Lunæ, quam singulari cultu Inachus conditor Jopolis prosequebatur, uti fusius exponitur in Chronico Paschali *pag.* 41. & Cedreni historiarum compendio *pag.* 23.

Sitam hanc fuisse in locis planis & campestribus liquet ex iis quæ leguntur 1. *Macc.* 10. 75. Confer *comm.* 69. & 71. Portus Joppensis mentio fit 1. *Macc.* 14. 5. Distantia Joppes ab Alexandria hinc aliquo modo colligitur quod Epiphanius illinc profectus tertio die Alexandriam navim appulerit. Vide ejus vitam.

In concilio Ephesino habito *anno* 431. commemoratur FIDUS Joppes episcopus, & ELIAS in concilio Hierosolymitano *anno* 536. habito.

Abulfeda in geographia Arabica manu scripta Joppen scribit oppidulum esse arce & portu instructum, situm sex milliarium intervallo ab urbe Rama vel Ramola versus occasum. Hæc satis bene conveniunt cum iis quæ mihi Henricus Lub Ramæ incola narravit, Joppen & Ramam duarum horarum & quadrantis itinere sejunctas esse. Deprehendi autem iter horæ, uti id fere in Palæstina solet confici, par esse tribus milliaribus Romanis, & illa milliaria quibus Arabes utuntur non multum ab Romanis abesse. Adeoque inter sex & septem milliaria potest constitui intervallum quo Rama a Joppe abest. Idem mihi indicavit duos pagos inveniri inter Joppen & Ramam, Jazur & Sersend, hoc intervallo,

A Joppe abest Jazur circiter 3. horæ quadrantes.
a Jazur ad Sersend est horæ unius intervallum.
a Sersend usque ad Ramam dimidium horæ aut paullo plus.

Ea efficiunt 2. horas & quadrantem inter Joppen & Ramam.

JOTABE.

Ἰωτάβη. Urbs Palæstinæ Episcopatu insignis. Vide Excerpta ex Concilio Hierosolymitano supra *pag.* 533. Vox affinis est Jotape, Ἰωτάπη, cujus Josephus meminit in vita *pag.* 1024. Sed illa videtur esse Jotapata.

JOTAPATA.

Ἰωτάπατα. Urbs sita in Galilæa. Josephus *bell.* II. 25. remota 40. stadiis a Gabaris. In vita *pag.* 1017. Erat urbs Galilææ omnium munitissima, *bell.* III. 4. fera tota rupes erat vallibus profundissimis cincta, nec nisi a plaga boreali adiri potest. Circa eam undique montes erant, sic ut conspici urbs non posset, nisi quis ad eam proxime accessisset *bell.* III. 7. fons nullus in ea urbe erat, & rara illic æstate pluvia, *bell.* III. 8. exscissa fuit a Vespasiano & munitiones ejus dirutæ,

bell. III. 13. Forsitan est eadem ac Ἰωτάπη, quo vinctos misit auctores seditionis Tiberiadensis Josephus. Vide eum in vita. *pag.* 1024. Meminerunt & Talmudici loci יורפת in *Erachin.* IX. 6.

* JOTBA.

יטבה Urbs patria regis Amonis I. *Reg.* 21. 19. Ἰαβάτη Josepho.

IRHAMMELACH.

עיר המלח Urbs tribus Judæ in solitudine. *Jos.* 15. 62. unde quidam mare mortuum volunt dici ים המלח.

IRHATTEMARIM.

עיר התמרים Urbs palmarum. *Jud.* I. 16. est Jericho *Deut.* 34. 3. quæ aliquamdiu occupata fuit a Moabitis *Judic.* 3. 13.

* IRNACHASCH.

עיר נחש Urbs in Juda. I. *Chron.* 4. 12.

* IRSCHEMESCH.

עיר שמש Urbs Danitarum. *Jos.* 19. 41.

ISANÆ.

Ἰσάναι. Nomen vici, in quo Pappus castra metabatur. Josephus *Antiq.* XIV. 27. Est Ἴσανα eidem *Ant.* VIII. 5. nomen urbis quam regi Israelis rex Juda eripuit. Ea ישנה Jeschana appellatur 2. *Chron.* 13. 19.

ITABYRION. Vide *Atabyrion.*

JULIAS GAULANITIDIS.

Hæc est quæ Bethsaida olim vocata fuit & vicus erat antequam Philippus tetrarcha eam hoc novo nomine ornavit. Sita hæc fuit in inferiore Gaulanitide. Quæ omnia quum ex Josepho constent, & ipse Peræam distinguat a Gaulanitide, & illa Julias olim Betharamphta, hæc Bethsaida dicta fuerit, denique illa ab Herode Antipa, hæc a Philippo novum nomen acceperit, quis non videt duas has Juliades distinctas fuisse? Sed videamus nonnulla Josephi testimonia. *Antiq.* XVIII. 3. primum ejus meminit, scribitque Philippum Tetrarcham hoc nomine vicum Bethsaida nuncupasse. Ibi Ἰυλία ea dicitur, alibi Ἰυλιάς, uti *Antiquit.* XVIII. 6. ubi Philippus legitur nunquam regionis suæ terminos egressus fuisse & obiisse ἐν Ἰυλιάδι. Sitam hanc fuisse in inferiore Gaulanitide testatur *lib.* II. *de bell. c.* 8. Et *lib.* III. *de bell. cap.* 2. scribit regionem illam quæ Gamaliticen, Gaulanitin, Batanæam & Trachonitin continet, in latitudine i. e. ab ortu versus occasum se extendere a vico Arphas usque ad Juliada. Capite 18. ejusdem libri legitur Jordanem emensum 120. stadia a lacu Samochonite hanc urbem transire & in lacum Tiberiadis effundi. Confer dicta supra ad vocem *Bethsaida.*

JULIAS PERÆÆ.

De illa Hieronymus in comm. ad *Matt.* 16. *p.* 73. *Imitatus Herodem patrem qui in honorem Augusti Cæsaris appellavit Cæsaream quæ prius turris Stratonis vocabatur & ex nomine filiæ ejus Juliadem, trans Jordanem exstruxit.* Ad hunc locum notat Martianæus pro Juliade exemplaria quædam manuscripta retinere Libiadem. Ammianus Marcellinus *lib.* XIV. hanc urbem Juliam vocat. Meminit Josephus hujus Juliadis, tradiditque urbem hanc olim dictam Betharamphta ab Herode Antipa hoc novo nomine nuncupatam *Antiquit.* XVIII. 3. & sitam in Peræa *bell.* II. 8. & hoc sensu Ἰυλιὰς κατὰ τὴν Περαίαν, i. e. Julias Peræae nnncupatur *bell.* II. 12. Idem Julia

liada Peraeæ & vicos 14. circa eam Herodi datos a Nerone narrat *Ant.* xx. 5. & *de bell.* v. 3. tradit Abila, Juliada, Bezemoth & reliqua Peraeæ oppida Romanis cessisse. Hæc ergo eadem quę est Livias, vicina Abilæ & Bezimoth. Certe in Galilæa hæc Julias collocari nequit, quod Cellarius contendit, iuvito Josepho. Vide & infra vocem *Livias*.

J U T A.

יוטה Urbs tribus Judæ *Jos.* 15. 55. & 21. 16. dicitur & יטה. Est vicus prægrandis 18. mill. ab Eleutheropoli ad austrum teste Eusebio.

Suspicor hanc urbem commemorari *Luc.* 1. 39. ubi πόλις Ἰούδα appellatur, ט expresso per Δ. Patria hæc est Johannis Baptistæ, cujus parens quum sacerdos fuerit, ubi convenientius quæremus domum ejus & habitationem quam in urbe sacerdotali, qualis erat Juta Ἰούτα *Jos.* 21. 16. Situs etiam convenit ἐν ὀρεινῇ in regione montana: jungitur enim *Jos.* 15. cum Chebrone aliisque urbibus in montanis Judæ: ne jam aliquid addam de Bethzacharia, quam vetus traditio patriam S. Johannis esse affirmat quæque loco non multum diverso ab eo quo Juta ab Eusebio ponitur sita fuisse videtur. Probaturos hanc conjecturam omnes opinor qui verba Lucæ accuratius examinabunt, videbuntque si πόλιν Ἰούδα *urbem Judæ* interpretemur, uti vulgo fit, non exprimi certam urbem, quod quis jure expectaret, & vix quicquam in toto Lucæ Evangelio esse obscurius, quod Papebrochius fassus est, de hoc loco & patria Sancti Johannis agens in actis Sanctorum Junii *tom.* 4. *pag.* 703.

* L A C H M A S.

לחמס Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 40.

L A C H I S C H.

לכיש Urbs tribus Juda. *Jos.* 10. 3. & 15. 49. Adoraim, Lachisch & Azeka 2. *Chron.* 11. 9. Eusebius scribit esse in septimo lapide ab Eleutheropoli versus austrum in Daroma. Λαχεῖς Josepho appellatur *Ant.* VIII. 3. Λαχεῖσα *Antiquit.* IX. 10. In libro *Ecclesiast.* 48. 21. legitur Sennacheribum misisse Rabsacen ἐκ Λάχεις. Sed hæ duæ voces absunt a nonnullis codicibus.

L A C C U M.

לקום Urbs tribus Nephtali. *Jos.* 19. 33.

L A J I S C H.

ליש Urbs etiam Dan dicta. *Jud.* 18. 29. Vide hanc vocem.

* L A S C H A.

לשע Non longe a Sodoma. *Gen.* 10. 29. Hieronymus scribit fuisse *circa Sidonem:* sed Sodomam illic substitui debere tum ex Eusebio tum Sacro Codice certum est, & ex ipso Hieronymo scribente in quæstionibus ad *Gen.* 10. 19. *Lisa* (לשע) ipsa est *quæ nunc Callirhoe dicitur, ubi aquæ calidæ prorumpentes in mare mortuum defluunt*. Bochartus geographiæ sacræ *lib.* IV. *cap.* 37. dubitat an non לשע sit urbs Arabum Lusa, quæ apud Ptolemæum medio fere spatio sita est inter mare mortuum & Erythræum. Sed obstat fines terræ Cananææ australes ab extremitate maris mortui versus mare mediterraneum duci, a quibus Lusa ilia longe abest.

* L A S S C H A R O N.

לשרון Cujus rex a Josua devictus. *Jos.* 12. 18.

* L E B A O T H.

לבאות Urbs tribus Juda. *Jos.* 15. 32.

L E-

L E B O N A.

לבנה *Jud.* 21. 19. Schilo illic legitur eſſe ad ſeptentrionem Bethelis & ad meridiem Lebonæ. Maundrellus in itinere quod nuperrime anno MDCXCVII. inſtituit conjicit eſſe locum dictum Can Leban, ad orientem exiguæ ſed amœnæ vallis 4. leucis vel itineris horarii ſpatiis a Neapoli verſus meridiem & duabus a Bethel vel loco qui pro Bethel habetur. Fuiſſet itaque Schilo in montanis ſita inter Can Leban & Bethel. Montana Judææ a Can Leban incipiunt & Hieroſolymas uſque & ultra protenduntur. At ego Can leban potius crediderim eſſe idem ac Bethleban, quod a vitibus commendant Talmudici. Rupes illic erant vitibus aptiſſimæ.

*L E C H A.

לכה Urbs tribus Juda. 1. *Chron.* 4. 21.

L E C H I.

Locus hic nomen ductum habet o maxilla, quam ibidem Samſon abjecit, uti conſtat ex *Jud.* 15. 9. Aquila & Symmachus reddiderunt ἐν Σιαγόνι, uti obſervat Euſebius in onomaſt. ad h. v. & ad vocem Ἐνλεχὶ notat, Ἀκύλας. Σιαγών. Sed inde non ſequitur eos crediſſe id non eſſe nomen loci proprium, quum etiam Joſephus hunc locum Σιαγόνα appellat, uti Παρεμβολὰς nuncupat urbem מחנים & Σκοπὸν צופים. Ita Euſebius ipſe voce Σκηναὶ urbem *Succoth* סוכות appellat.

In annalibus Glycæ legitur part. II. *pag.* 164. in ſuburbio Eleutheropolis eum fontem fuiſſe. Ἡ γὰρ Σιαγὼν παρ' αὐτȣ̃ ἐκθλιβεῖσα, ὕδωρ ἔβλυσεν ἄφθονον. Ὅθεν ἡ τοιαύτη μέχρι καὶ τήμερον ἐν τοῖς προαστείοις Ἐλευθερόπολεως φαίνεται σιαγόνος ἐπονομαζομένη πηγή. *Maxilla ab eo abjecta ingentem aquæ copiam produxit. Et hic fons in hunc uſque diem in ſuburbio Eleutheropolis conſpicitur & fons maxillæ nuncupatur.* Meminit etiam Antoninus Martyr in Itinerario, cujus verba vide ad vocem Eleutheropolis; & quum ſitus Eleutheropolis certus ſit ex teſtimonio veterum, etiam hinc colligere licet Lechi eodem circiter loco ſitam fuiſſe.

L E G I O.

Urbs in ſcriptis Euſebii & Hieronymi potiſſimum memorata, ſita 15. milliaribus Romanis a Nazareth verſus occidentem. Inde nomen habet μέγα Πεδίον Λεγεῶνος quod non longe erat a Cæſarea, nam urbs Gabe 16. milliaria aberat a Cæſarea & illa adjacebat magno campo Legionis, teſte Euſebio ad vocem Γαβαθών, ſi recte ſe habent Græca, nam Hieronymus aliter reddidit, quem vide. Aut ego multum fallor aut hic locus priſcum nomen retinet hodieque. Eſt enim vicus dictus *Legune* eo fere loco, ubi ex teſtimoniis veterum colligere licet Legionem urbem ſitam fuiſſe; & ante ipſam, ſive inter ipſam & Nazareth, Tabor, locaque vicina eſt ingens planities quæ olim planities Eſdrael dicta fuit. Nomen hoc *Legio* irrepſit a temporibus Romanis in ſermonem & ſcripta Judæorum. In Seder olam Rabba *Legio cap.* 23. הלגיונות *Legiones* commemorantur, לגיונת in Midraſch Schir Haſſchirim *fol.* 23. 3. & alibi. Hinc locus a *Legione* dictus, uti alius *Caſtra* קסטרא. Non memini tamen legere in ſcriptis Judaicis nomen hoc urbis: nec obſervavit R. Nathan in Aruch.

L E S C H E M.

לשם Urbs a Danitis occupata. *Joſ.* 19. 47. Sita juxta Paneadem, teſte Euſebio ad vocem Λάσαι. Vide ſupra vocem *Dan*.

L I B N A.

לבנה Urbs in Juda. *Joſ.* 15. 42. Profectus eſt Macceda Libnam, legitur *Joſ.* 10. 29. a Libna verſus Lachis, *Ibid. commate* 31. Hunc eſſe vicum in regione Eleutheropolitana. Λοβανά ſuo tempore dictum ſcribit Euſebius in Onomaſtico. Λαβίνα nomen hujus urbis ſcribitur in Joſepho. Caſaubonus in Athenæum *lib.* 1. *cap.* 25. credidit Πλινθίνην Ægypti ab hac לבנה dictam, quia in Stephano legitur Πλινθίνη ἀπὸ

τῆς

τῆς Σαμαρείας. Sed Μαρέα λίμνη erat vicina Plinthinæ, non Sumaria: nec Libna urbs Samariæ fuit.

L I V I A S.

Urbs fuit Palæstinæ primæ, in regione trans Jordanem sita. Non longe erat a monte *Peor* sive φογόρ. Nam Phogor mons erat supra Liviadem, teste Eusebio ad vocem φογώρ. Plinius Liviada vallem nuncupat, quemadmodum & Archelaida ac Phaselida *lib.* 13. 4. Λυτίας male pro Λιβίας legitur apud Strabonem *lib.* XVI. nomen hujus urbis, ubi cum Machærunte jungitur. Sunt qui damnent scriptionem hujus vocis per B, *Libias*. Scio equidem a Livia urbem dictam adeoque Liviada genuinum nomen esse, sed & hoc scio apud Ptolemæum & Josephum Λιβιάδα appellari *Ant.* XIV. 2. & Liviam in Nummis ΛΙΒΙΑΝ uuncupari. Meminit Vaillantius in Numism. Imperat. & Cæs. *pag.* 7. nummi qui ab una facie hanc Inscriptionem præfert ΙΟΥΛΙΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ ab altera ΛΙΒΙΑΝ ΗΡΑΝ. Et *ibid. pag.* 6. ΘΕΑ ΛΙΒΙΑ in Nummo Liviæ. Licet plerumque ΛΙΟΥΙΑ & in Nummis & codicibus appelletur. Et quis nescit v. Latinorum non tantum per ΟΥ verum etiam per B sæpe redditum? *Vandali* Βανδῆλοι & Βανδίλοι a Dexippo Atheniensi & Prisco Rhetore appellantur, Βαλήριος *Valerius*, Βενετοὶ, *Veneti*, Βιμινάκιον, *Viminacium*, *vestiarii* Βεστιαρίοι, βίγκας, *vincas*. Josephus semel tantum (*Ant.* XIV. 2.) meminit Libiadis inter urbes quas Judæi Arabibus eripuere.

Mentio ejus fit, & situs aliquomodo inde colligitur, in vita S. Joannis Silentiarii, quæ ex MS. Vaticano edita est in Actis Sanctorum *Tom.* III. *Maji*. §. 18. Μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἐν ἁγίοις Σάβα ἀπέστειλεν ἡμᾶς ὁ γέρων εἰς ἀπόκρισιν ἐπὶ Λιβιάδα, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ μετὰ τὸν Ἰορδάνην συνήντησαν ἡμῖν τινες. *Post obitum Beati Sabæ misit nos Senex, ut curaremus responsa quædam Liviadem. In via autem postquam trajecissemus Jordanem occurerunt nobis quidam*, ad quæ verba notat Celeberrimus Henschenius, *Libias non tam regionem Libyæ mihi significare videtur quam unam Ægyptiarum solitudinum, de qua Palladius Helenopolitanus in vita S. Macarii:* hic sanctus habebat diversas cellas; unam quidem in Scete, quæ est interior in solitudine, & unam in Liba & unam in Celliis, & unam in monte Nitriæ. Ego tamen existimo per Libiada illic indicari urbem hanc Palæstinæ ad quam a Laura S. Sabæ iter erat trajecto Jordane: nec quum in vicinia fuerit Libias, videtur in Ægypto quærenda: adde quod si a Laura S. Sabæ in Ægyptum proficisci vellent, Jordanem transire non deberent. Episcopus Λιβυάδος LETOIUS interfuit Concilio Ephesino. PANCRATIUS concilio Chalcedonensi, qui in ejusdem concilii actione 15. male *Enodensis* & *Abiadensis* in codd. quibusdam scribitur. In Concilio Hierosolymitano ἡ Λιβιστίων dicitur, cujus episcopus ZACHARIAS ei subscripsit. Vide *tom.* V. concilior. *pag.* 284.

L O B N A.

Vicus in regione Eleutheropolitana. Eusebius & Hieronymus in Onom. ad vocem Lebna & Λεβνά.

L O D. Vide L Y D D A.

L O D E B A R.

לדאבר Urbs in regione trans Jordanem 2. *Sam.* 9. 4. 5. Vide an non possit esse eadem ac לדבר, urbs in regione trans Jordanem *Jos.* 13. 26. licet aliæ vocales sint.

L O K I M.

לוקים Nomen recentius urbis Nephtalicæ לקום Laccum *Jos.* 19. 33. Ita scribitur in Gemara Hieros. Megilla *fol.* 70. *col.* 1. Δωδάμ Græci scribunt, ubi vestigia soni in syllaba priore videmus. Δ irrepsit pro Λ. Id librariis imputamus. Λωκάμ videntur scripsisse.

L U S S A.

Λύσσα. Urbs a Judæis erepta Arabibus. Josephus *Ant.* XIV. 2.

LUZ.

LUZ.

לוז Urbs postea dicta Bethel *Gen.* 28. 19. & לוזה *Jos.* 18. 13. uti & in Pentateucho Hebræo Samaritano. Hic clare dicitur Luzam & Bethel esse eandem urbem, ubi describitur limes borealis tribus Benjamin. Cur ergo *Jos.* 16. 2. ubi describitur limes australis tribus Ephraim, qui idem esse debet ac borealis terminus tribus Benjamin, crederemus illic Bethel & Luz esse urbes distinctas, licet ibi dicatur מבית.אל לוזה? Unum ex altero debet explicari & *Jos.* 18. 13. cum *Jos.* 16. 2. conferri, quum utrobique de eodem limite agatur.

Multi putant non לוז sed אולמלואו esse nomen hujus loci, & illud אולם cum eo conjungunt, quod alii divellunt *Gen.* 28. 19. Sed jam ab aliis observatum est אולם notare *prius*: nec obstare quod addatur לראשנה quod idem sigbificat: in aliis enim linguis quoque *olim quondam* jungitur pleonastice. Exemplo sit illud Eunuchi Terentianæ *Act.* II. sc. 2.

Olim isti fuit generi quondam quæstus apud sæclum prius.

Eusebius in illa sententia fuit, quem vide ad vocem Οὐλαμμοῦς. Justinus quoque Martyr in dialogo cum Tryphone Judæo ita hunc locum citat καὶ Οὐλαμμαοὺς ἦν τὸ ὄνομα τῇ πόλει τὸ πρότερον. *Et Ulammaus erat nomen urbi antea.* Sed non est quod quis porro credat istud אולם esse nomen aut partem nominis urbis, quoniam eadem phrasis *Genes.* 28. 19. usurpatur quoque de urbe Lais *Jud.* 18. 19. ואולם ליש שם העיר לראשונה ubi & Οὐλαμαΐς habent Græci.

LUZA.

Λουζά. Juxta Sichem, in tertio lapide a Neapoli. Hieronymus in Onomastico.

LYDDA.

לד, Jungitur cum Ono & Chadid 1. *Chron.* 8. 12. *Ezr.* 2. 33. inhabitata a Benjaminitis reducibus e Babylonia *Neh.* 11. 35. In N. T. Λύδδα dicitur, hodie لد *Loddo*, apud Scriptores medii ævi Διόσπολις. Hieron. in Epitaphio Paulæ. *Lyddam versam in Diospolin, Dorcadis atque Æneæ resurrectione ac sanitate inclytam.* Hieronymus quidem ad Zophon. 1. nomine Diospolis utitur, *portam piscium eam vocabant, quæ Diospolin ducit & Joppen.* Retinuit tamen vetus nomen ad *caput* II. *Abacuc. Adivi Liddæ quendam de Hebræis qui sapiens apud illos & δευτερώτης vocabatur.* Idem in Epist. ad Vitalem. *Nostra ætate duplex Lyddæ natus est homo duorum capitum, quatuor manuum, uno ventre & duobus pedibus.* In Anastasii tamen bibliothecarii historia legitur circa annum Christi 374. (qui incidit in ætatem Hieronymi) illum puerum natum esse apud Palæstinam [ita reddit Græcum κατὰ Παλαιστίνην, rectius dedisset *in Palæstina*] in castello Emaus. Nec enim crediderim duos istiusmodi pueros in locis tam vicinis & eodem tempore natos. Ita etiam Theophanes in Chronico anno æræ Christianæ 378. narrat ἐν Παλαιστίνῃ Ἐμμαοὺς κώμῃ puerum illum natum esse. Simile quid legi in Romano Lacapeno incerti Continuatoris *pag.* 268. ex Armenia Constantinopolin esse advectum hominem istiusmodi duplicem, ex uno ventre progressum ita ut superiora versus omnia essent duplicia & ipsi vultibus essent obversis sibi mutuo. Uno ex iis mortuo medici resecuerant partem mortuam, sed triduo post etiam alter obiit. Meminit eorundem Zonaras annalium *lib.* VI. *pag.* 192. & Glycas Annal. *part.* IV. *pag.* 273. addens (quod & Theophanes in Chronico *pag.* 230. habet) λέγουσι δὲ μὴ προσημαίνειν ἀγαθὰ ταῖς πόλεσιν ἐν αἷς τὰ τοιαῦτα τίκτονται. Sane boni nihil protendunt, fateor, sed nec mali. Dicitur & לודקיא in Talmude hæc urbs aut regio ejus, quod pro *Laodicea* sumsere quidam. At natum est ex ἡ Λυδδικὴ uti גרריקו ex Γεραριτικὸν & הנדקי in Midras Coheleth *fol.* 92. *col.* 4. pro Ἰνδικὴ & הנדקיא (quod idem est) in Targum Hierос. *Gen.* 25. 18.

Nomen hoc corruptum extat in Itinerario Benjamini, ubi legitur *pag.* 60. משם חצי יום לשר גורג והיא לוז *Inde iter dimidii diei ad Sancti Georgii, quæ est Lydda.* Corrige לוד & sub isto quod *Schargoreg* reddidit interpres, attende latere Sancti vel Ducis Georgii nomen. Templum ibi olim fuit S. Georgii, cujus pars quædam adhuc superesse dicitur, nisi forsitan alterius templi sit, nam & Mariæ matris Christi illic templum fuit. Lyddæ in hunc usque diem, scribit Georg. Monachus (vide Scriptores rerum Byzantinarum post Theophanem *pag.* 505.) in Templo S. Genitricis Dei servatur ejus (Mariæ) imago: & hanc ædem excitarunt Apostoli quum

beata

beata Maria adhuc superstes esset. Est ea columnæ impressa, nec Græci aut Judæi eam eradere potuerunt.

Λύδδα in plurali, vel Λύδδη in singulari aliquando Josepho appellatur. Una fuit e tribus toparchiis quæ a Samaritide ablatæ Judææ adjectæ sunt. Josephus *Antiquit.* XIV. 8. & I. *Macc.* 11. 34. Ergo fuit in tribu Ephraim. *Antiquit.* XIV. 18. quatuor hæ urbes junguntur, Gophna Emmaus Lydda & Thamna, quas Cassius ἐξανδραποδίζεται. Conjunguntur etiam hæ urbes *lib.* III. *de bello cap.* 3. Denique *Antiq.* XX. 5. dicitur esse vicus sed magnitudine urbi par.

In Midrasch Schir Hasschirim memoratur תיב עליית ערים בלוד ὑπερῷον *Arim in Lud*, ubi R. Tarphon & R. Akiba disputabant. Memorant & Hebræi R. Samlai לודאה *Lyddensem* & alios.

Episcopus hujus urbis AETIUS subscripsit concilio Niceno I. hoc modo

Aesius Lyddensis

Sed DIONYSIUS Diospolitanum se nuncupat. Ita subscripsit concilio Constantinopolitano, *anno* 381. At PHOTINUS Λύδδης se episcopum esse scripsit in concilio Chalcedonensi *anno* 451. In actione hujus concilii 15. legitur *Photinus Diospolitanus*. Vide acta concilior. *tom.* IV. *pag.* 787. Baluzius in nova collectione conciliorum *pag.* 1239. habet *Photinus Episcopus Lydæ*. In Epistola Johannis Hierosolymitani *tom.* V. Concil. *pag.* 192. memoratur Ἀπολλώνιος τῆς Διοσπολιτῶν.

Dorotheus, episcopus Tyri, qui tempore Licinii & Constantini Imperatorum martyrium passus est, in comm. de 70. discipulis, unum ex iis Zenam Diospoleos episcopum facit. Ζηνᾶς ὁ Νομικὸς, οὗ καὶ αὐτοῦ ὁ Ἀπόστολος μέμνηται, ὃς καὶ ἐπίσκοπος Διοσπόλεως γέγονεν. *Zenas, legis peritus, cujus meminit quoque Apostolus, qui & episcopus Diospolis fuit*. Nota eum nullos ex iis episcopos in Palæstina recensere quam Eleutheropoli, Diospoli, & Gazæ, nisi forte & Apollonias iis accenseri debeat. Fuit enim Apollonia quædam in Palæstina. Vide Josephum. Sed fuere & aliæ Apolloniæ.

Extant nummi hujus urbis inscripti Λ. CΕΠ. CΕΟΥ. ΔΙΟCΠΟΛΙC. ΕΡ. *Lucius Septimius Severus. Diospolis anno* 105. Vel ΘΡ, *anno* 190. Vide Norisium in addendis ad epochas Syromacedonum, & Vaillant. Numism. Impp. & Cæs. *pag.* 350. Æræ caput ducitur ab *anno* V. C. 846.

* MAACHATH.

מעכת, In Basan. *Jos.* 13. 13. unde ἐθνικὸν מעכתי *Deut.* 3. 14. *Jos.* 12. 5.

MAAPHA.

Μααφά. Urbs Gileaditidis. I. *Macc.* 5. 35. Alii legunt *Mazpha*.

* MAARATH.

מערת, Urbs tribus Judæ sita in montanis. *Jos.* 15. 59. An forte hinc dictus est mons Mardes, qui excelsus admodum fuit & circa mare mortuum? In eo invenit S. Euthymius puteum & humi strata ædificia (signum ibi olim homines habitasse) vide Acta Sanctorum *Tom.* II. *pag.* 306.

MABARTHA.

Μαβαρθά. Ita Neapolis urbs Samaritidis ab indigenis appellabatur. Josephus *de bell.* V. 4. Μαβορθά legit Rufinus. Alibi de hoc nomine diximus in dissertat. miscellan. parte I.

MACBENA.

מכבנה, Urbs in tribu Judæ. I. *Chron.* 2. 49.

MAKED.

Μακέδ. Urbs magna Gileaditidis. I. *Maccab.* 5. 26. & 36.

MA-

MACHAERUS.

Μαχαιρȣ̃ς. Oppidum & arx valida, ad auſtralem terminum Perææ, ſexaginta circiter ſtadiis a Jordane remota, proſpiciens montes Arabum. Fallitur Plinius *lib.* V. *16.* ſcribens eam ad meridiem lacus aſphaltitis eſſe ſitam, & errorem ejus jam notavit Salmaſius. Putat tamen Cellarius ipſum Salmaſium falli nec aſſecutum mentem Plinii: mens Plinii ſecundum Cellarium eſt *Machaerus proſpicit a meridie lacum Aſphaltiten*, id eſt a meridie ſubjacentem habet lacum Aſphaltiten. At ego cum Salmaſio facio: nam verba adjecta docent illud *a meridie* eſſe *a meridie lacus*, non a meridie Machæruntis; nam ita ſcribit: *Proſpicit eum ab oriente Arabia Nomadum, a meridie Machærus*. Uti τὸ *ab oriente*, ita quoque τὸ *a meridie* accipi debet. Et ſi *proſpicit a meridie* notet, ſitus eſt ad ſeptentrionem (quod Cellarius contendit) ergo *proſpicit ab oriente* idem erit quod ſitus eſt ad occidentem. Atque ita dixiſſet Plinius *lib.* V. *cap.* 17. ſcribat ab occidente *litora Eſſenos incolere*. Quid? quod hoc ipſum non parum explicationem noſtram firmet: nam uti hic τὸ *ab occidente* intelligi debet de occidente lacus ipſius ita quoque præcedentia *ab oriente* & *a meridie*.

Stephanus ita deſcribit Machærunta. Μαχαιρȣ̃ς, φρȣ́ριον τῆς Ἰȣδαίας, ὡς Ἰώσηπος. Τὸ ἐθνικὸν ὤφελεν Μαχαιρȣ́ντιος, ὡς Ἱεριχȣ́ντιος, αὐτὸς δὲ Μαχαιρίτας αὐτȣ̀ς φησι. *Machærus, arx Judææ, uti Joſephus. Gentile debebat eſſe Machæruntius, uti Jerichuntius, ſed hic eos appellat Machæritas*.

In vicinia Machæruntis, ſive in valle quæ ad ſeptentrionem ejus urbis eſt, locus eſt Βαάρας nomine, cujus Joſephus meminit *lib.* VII. *de bell. cap.* 25. addens ibi naſci radicem ejuſdem nominis quæ colore igni ſimilis eſt. Quapropter illud nomen a בער Βαάρ *arſit* videtur eſſe ductum. Guiſius in notis ad Miſnam Kilaim. VIII. 5. ſcribit Βαάρας in valle cognomine ad ſeptentrionem Machæruntis eſſe ſtirpem forma humana, & reſcribit Βάρνας ברנש. Sed hæc mihi nimis longe petita & temere mutata videntur. Zonaras in Joſepho videtur legiſſe Βαάρ. Vide eum *l.* VI. *annal. pag.* 308. Glycas quoque in annalibus *parte* III. *p.* 278. ejus plantæ meminit ſcribens, Ἐχει (ἐν Παλαιςίνῃ) ἡ βαταρῖτις ῥίζα, ἡ φλογοειδής. *Illic* [*videlicet in Palæſtina*] *eſt radix Bataritis, flammæ ſimilis*. Lege βααρῖτις. Apud Cedrenum *pag.* 305. legitur Βατταρῖτις diciturque ea herba creſcere in parte ſeptentrionali vallis juxta Cæſaream Philippi. Sed ex Joſepho, quem ſequitur, perſpicuum eſt, eum falli, & Cæſaream Philippi pro Machærunte poſuiſſe. Apud Euſebium puto etiam hujus loci mentionem fieri in Onomaſtico ad vocem Καριαθὲμ ubi ſcribit eſſe vicum juxta Medebam ad occidentem ejus, decem inde millia diſtantem ἐπὶ τὸν Βάριν. Hieronymus, *vicinus ejus loci qui appellatur Bare*. Et Hieronymus ad vocem Beelmeon, urbem tribus Ruben, ſcribit; eſt vicus uſque nunc grandis juxta Baaru in Arabia ubi aquas calidas ſponte humus effert cognomento Beelmaus diſtans ab Esbus millibus novem. Hinc diſcimus ſitum Machæruntis aliquo modo & diſtantiam Esbuntis a Machærunte ſi conferamus hæc intervalla.

Μαχαιρȣ̃ς hic locus Joſepho dicitur, & arx *Antiq.* XIII. 24. ſita πρὸς τοῖς Ἀραβίοις ὄρεσιν, ad montes Arabiæ. Alii legerunt ὁρίοις *finibus*, & ſane *Antiq.* XVIII. *6.* de hac arce extat μεθόριον δὲ ἐςὶ τῆς τε Ἀρέτα καὶ Ἡρώδȣ ἀρχῆς, ſitam fuiſſe in confiniis imperii Aretæ (erat autem ille rex Arabum) & Herodis. Sed quamvis ſenſus idem fere ſit, retineri tamen poſſe puto illud ὄρεσιν, quia *bell.* I. *6.* eadem hæc Machærus ſita dicitur πρὸς τοῖς Ἀραβίοις ὄρεσι. Diruta fuit a Gabinio, teſte Joſepho *Antiq.* XIV. 10. munita denuo ab Ariſtobulo *Antiq.* XIV. 11. Sed ita ut non ultra biduum oppugnationem Gabinii ſuſtinuerit, *ibid.* Terminus eſt auſtralis Peræææ, quæ inde uſque ad Pellam extenditur *de bell.* III. 2. quo etiam hoc facit quod legitur *lib.* V. *de bell. cap.* 3. omnia oppida Peræææ uſque ad Machæruntem capta fuiſſe a Romanis. Libro denique VII. *de bell. cap.* 25. deſcribit Machærunta, uti cingitur ad occaſum valle quæ per ſpatium *60.* ſtadiorum uſque ad Jordanem diffunditur, & proſpicit fines Arabum.

MACALA.

Μακαλά. Urbis nomen ſed corruptum. III. *Ezr.* 5. 40. ſed facile reſtituendum ex ſerie eadem quæ *Neh.* 7. eſt, ubi *comm.* 31. legitur Michmas, οἱ ὁ, Μαχμάς.

* M A C A T Z.

מקץ Urbs Danitarum . 1. *Reg.* 4. 9.

M A C H A N A I M.

מחנית *Gen.* 23. 2. Basan regio incipit ab hac urbe , *Jos.* 13. 30. Erat in tribu Gad , *Jos.* 21. 38. in confiniis Gad & dimidiæ Manassis , *Jos.* 13. 29. ad borealem plagam fluminis Jabbok , uti colligere licet ex itinere Jacobi *Gen.* 22. 2. qui relicta Machanaim transiit Jabbokum *ibid. commate* 22. Sic ut quum Jabbok dicitur terminus Gaditarum vel regni Sichonis quod se extendit ad Machanaim , videatur non pro ipso flumine verum etiam parte oræ trans illud accipi . Sita erat urbs haud procul a Jordane 2. *Sam.* 2. 29. in eadem fere latitudine (ut cum geographis & astronomis loquar) cum extremitate maris Kinnereth sive Tiberiadis , qua videlicet Jordanes ex eo effluit ; nam eo usque tribus Gad se extendit *Jos.* 13. 27. Ab hac urbe per planitiem *μέγα Πεδίον* Josephi , ערבה in Veteri Test.) tota nocte iter fecerunt Rechab & Bahana profecti Chebronem , 2. *Sam.* 4. 8. & inter hanc urbem & Jordanem erat regio Bitron בתרון . 2. *Sam.* 2. 29. quæ est ex *ἅπαξ λεγ* . Hæc sunt quæ ex sacris literis ad situm hujus urbis colligi queunt . Josepho hæc urbs Παρεμβολαὶ dicitur , quod exprimit vim vocis Hebrææ , & *Θεῦ ϛρατόπεδον Ant.* 1. 19.

* MACHANE DAN.

מחני דן Locus prope Kirjathjearim . *Jud.* 18. 12.

M A C H M A S.

Μαχμάς . Ubi Jonathan habitavit . 1. *Macc.* 9. 73. vide *Michmas*.

M A C H P E L A.

Σπήλαιον διπλῦν Græcis . Nomen esse loci interpretes quidam existimant . R. Salomo filius Meir (cujus in Pentateuchum notæ ante quadriennium Berolini primum typis editæ sunt) id confirmat ex *Gen.* 23. 17. Marinus in Proclo *pag.* 75. memorat *θήκην τῦ μνήματος διπλῦν* ut cum Syriano ibi conderetur.

M A C V A R.

מכור Substitur pro nomine urbis יעזר in Targum Hierosolymitano , *Num.* 32. 3. &c. Videtur innui *Machærus*.

M A D M A N N A.

מדמנה Urbs in regione australi tribus Judæ . *Jos.* 15. 31. Eusebius ad hanc vocem scribit esse juxta Gazam oppidulum cui nomen Μηνωΐς.

M A D O N.

מדון *Jos.* 11. 1. Jungitur cum Acschaph , e Schimron ; & *Jos.* 12. 19.

* M A D M E N A.

מדמנה Urbs in Benjamin . *Jes.* 10. 31.

M A E S A L O T H.

Μαισαλὼθ . Sita ἐν Ἀρβήλοις 1. *Macc.* 9. 2. alii *Kesulloth* legunt.

M A G D A L A.

Matth. 15. 39. alii Codd. Μαγεδάν . Et Eusebius in Onomastico ita scribit , notatque suo tempore regionem circa Gerasam Μαγαιδήνην appellatam fuisse : sic vicissim Megiddo adscivit literam L. quum Μάγδωλος Herodoto dicitur quæ Megiddo in sacris tabulis . Josephus meminit arcis Μάγδαλα non longe a Gamala : adeoque regio illa ab hac arce nomen tulisse videtur . Memoratur a scriptoribus Hebræis quædam

dam מרים מגדלא uxor R. Papus Ben Jehudæ. Fuit quidem hoc nomine celebris doctor inter Mischnicos, æqualis R. Akibæ, & cum illo conjectus in carcerem; sed fuit & alius, qui creditur esse pater Jesu Nazareni, המכונה לאביו של הנוצרי, uti scribit auctor libri Juchasin *fol.* 17. *fac.* 6. cujus uxor fuit Maria מגדלא *plicatrix* capillorum muliebrium: adeoque ab vitæ genere, non urbe Magdala, dictæ. Ligtfootus hanc eandem esse censet quæ *Luc.* 8. 2. Μαρία Μαγδαλήνη dicitur. מגדלא vastata est מפני חזנות propter scorta. Echa Rabbati 75. 4. sed hæc est *Migdal Tzebaia*, de qua vide infra ad hanc vocem.

MAGDALSENNA.

Μάγδαλ Σέννα [ita lege pro Μεγάλη Σέννα] vicus 7. milliaribus a Jerichunte versus septentrionem. Eusebius ad vocem Σέννα: estne מגדלא צבעייא? vide infra Migdal Tzebaia.

MAGDIEL.

Vicus exiguus in quinto milliario Doræ pergentibus Ptolemaidem. Hieronymus in Onom. Eusebius scribit Μαδιήλ.

MAHALOL.

מהלול Urbs ante dicta נהלל Nahalal. *Jos.* 19. 15. Ita scribitur in Gemara Hierosolymitana Megilla *fol.* 70. *col.* 1. Vide supra vocem *Chelepb*.

MAJUMAS.

De Majuma Gazæ ante egimus *pag.* 791. Erat & Majumas Ascalonis, cujus episcopus ab episcopo Ascalonitano diversus erat uti videre est in actis concilii Constantinopolitani. Datum etiam fuit hoc nomen solennitati anniversariæ de qua Suidas. Μαϊȣμᾶς πανήγυεις ἐγένετο ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὸν Μαῖον μῆνα. Τὴν παράλιον καταλαμβάνοντες πόλιν, τὴν λεγομένην Ὀστίαν, οἱ τὰ πρῶτα τῆς πόλεως τελȣ̃ντες, ἡδυπαθεῖν ἠνείχοντο, ἐν τοῖς θαλαττίοις ὕδασιν ἀλλήλȣς ἐμβάλλοντες· ὅθεν καὶ Μαϊȣμᾶς ὁ τῆς τοιαύτης ἑορτῆς καιρὸς ὠνομάζετο. *Majumas solemnis erat conventus & festivus mense Majo, quo principes civitatis Ostiam urbem maritimam se conferebant voluptatibus & deliciis indulgentes, & alter alterum in aquam marinam injicientes. Unde & tempus festi illius Majumas vocatum fuit.* Huc spectant & illa quæ leguntur in Anastasii bibliothecarii Histor. Eccles. *pag.* 156. *Præterea Imperator facta Majoma in Sophianis insedit in solio cum filio suo.* Ποιήσας Μαιȣμᾶν erat in Theophane quem convertit in sermonem Latinum.

MAKKEDA.

מקדה Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 41. Profectus est Makkeda Libnam, *Jos.* 10. 29. Est in octavo milliario Eleutheropoleos versus ortum, teste Eusebio. Μακηδὰ ei, Josepho Μακχιδὰ, hoc nomen scribitur *Antiquit.* V. 1.

MALATHA.

Μαλάθα. Josephus arcem Idumææ appellat *Ant.* XVIII. 8. Eusebius sæpius hujus urbis meminit, uti ad vocem Ἐθέρ. Μεγίστη κώμη ἐν ἐσωτέρῳ Δαρωμᾶ παρκειμένη Μαλάθοις. *Ether, vicus maximus in interiore Daroma, vicinus Malathis.* Idem ad vocem Ἀσασὰν θαμάν. Θαμαρὰ κώμη διεστῶσα μάλις [legendum Μαλααθὶ uti in voce Ἄραμα, vel Μαλάθων, ut jam a viris eruditis qui eum illustrarunt observatum est) ἡμέρας ὁδὸν ἀπιόντων ἀπὸ Χεβρὼν εἰς Αἰλάμ. *Thamara vicus abest Malathis iter diei, pergentibus Chebrone Ailam.* Et ad vocem Ἰεθέρ. Ἐν τῷ ἔσω Δαρωμᾶ πλησίον Μαλάθων. *Jether est interiore Daroma prope Malatha.* Et ad vocem Ἀραμὰ, Κώμη ἀπὸ τετάρτȣ σημείȣ Μαλααθὶ τῆς δὲ Χεβρῶν ἀπὸ εἴκοσι. *Aram vicus in quarto lapide a Malathis, Chebrone autem in vigesimo.* Quæ si conferantur simul liquebit urbem Malatha sitam fuisse in Daroma id est australi portione tribus Judæ, non longe a Jether magis tamen versus boream, & vignti circiter milliaribus a Chebrone, cir-

ca fines terræ Iſraeliticæ auſtrales. Quod ideo accuratius noto, quod amicus noſter Chriſtophorus Cellarius in geographia antiqua, in qua ſingulari ſtudio Palæſtinam illuſtravit, *pag.* 360. teſtimonium Euſebii, quod modo ad verbum expreſſimus, citans de Arama vel Arad, quæ fuit in quarto lapide a Malathis, addat: *quodnam oppidum ſint Malata illius loci nemo facile explicaverit*. Nec alibi in opere geographico ipſe hujus urbis meminit.

Mentio fit *Moleathiæ*, vel *Moleabæ* in Notitia Imperii. Non dubito eſſe urbem Malatha, vel *Molada* uti Hebraice ſcribitur. Vide hanc vocem. Etiam apud Ptolemæum Maliattha Eluſæ proxima ſtatuitur.

M A M O P S O R A.

Inter loca Palęſtinę tertię recenſetur in Notitiis veteribus Eccleſiaſticis. Vide quę ad illas notamus ſupra *pag.* 217. In quibuſdam legitur Μαμὼ, & dein Ψορὰ, ac ſi duę urbes eſſent. Sed ſiquidem Palęſtinę tertię tribui debent urbes epiſcopales 14. uti dicitur *pag.* 223. Μαμὼ & Ψορὰ unam vocem debent conſtituere, nam ſi divellantur erunt 15. Ita etiam Μαμόψορα legitur in Gręca notitia quam ſupra *pag.* 215. videre eſt, & illic etiam 14. urbes Palęſtinę tertię dantur. Sic & *Mamapſon* legitur ſupra *pag.* 226.

M A M R E.

ממרא Non longe erat a Chebron. *Gen.* 35. 27. אלון ממרא *Gen.* 13. 18. & Μαμβρῆ δρῦς Joſepho & Epiphanio. Aliis terebinthus. Vide quæ de hoc loco ſupra notavimus, ubi Chebronem deſcripſimus.

M A N D R A.

Μάνδρα. Nomen loci. Joſephus *Antiq.* x. 10. qui *Jer.* 41. 17. dicitur גרות כמהם Geruth Kimham prope Bethlechem. Videtur Joſephus, ut alibi, ſignificationem vocum attendiſſe.

M A N G A N Æ A.

Patria S. Hadriani, ſita non longe a Cæſarea. Appellatur alias Βανέα, Vanea, Ganea. Euſebius de Martyribus Palæſtinæ *pag.* 341. Vide & Acta Sanctorum *Tomo* VI. *p.* 364. Eſtne Βαιτοαναία Euſebii, vicus 15. milliaribus a Cæſarea diſtans verſus ortum, cujus meminit in Onomaſtico ad vocem Ἀνέρ.

M A N I A T H E.

Μανιάθη. Urbs Peræ. Joſephus *Antiq.* v. 9. Minnith, *Jud.* XI. 34.

M A N O C H O.

Μανοχώ. Urbs tribus Judæ, quæ recenſetur in ſerie urbium *Joſ.* 15. 60. in codicibus Græcis, non in Hebræis.

M A O N.

מעון Urbs in tribu Judæ. Memoratur & ſolitudo Maon: videtur non longe a Carmel & Ziph abſuiſſe, quia *Joſ.* 25. cum iis jungitur & I. *Sam.* 25. 2. Euſebius ſcribit Maon eſſe in Daromæ parte orientali.

M A P S E S.

Μάψης. Inter urbes Palæſtinæ tertiæ recenſetur in Notitia veteri Eccleſiaſtica. Μάψις alii, alii denique Νάψις legunt. Sed Ptolemæus confirmat lectionem priorem: ibi enim Μάψη legitur, diciturque eſſe urbs Idumææ ad occidentem Jordanis.

* M A R A L A.

מרעלה Urbs in finibus Zabulon *Joſ.* 19. 11. aut certe non longe ab iis, aut quo

fines

fines hujus tribus respexerunt: nam terminus dicitur ascendisse *versus mare & Marala*: atqui ad mare ipsum non pertinuit regio Zabulon, quia ceteroquin Ascher & dimidia Manasse non possent se mutuo attingere, quod tamen dicitur *Jos.* 17. 10. Adeoque etiam Marala potuit locus aliquis fuisse, quo fines occidentales regionis Zabulon respexerint. Eusebius videtur credidisse locum hunc in portione Menassis fuisse, scribens in Onomastico Μαραλά, φυλῆς Μανασσῆ. Hieronymus aut aliter illic legit, aut ipse depravatus est, scribens *Marala adscensus Zabulon.*

M A R A P H I S.

Inter urbes Palæstinæ recensetur ab Johanne Tzetze in Chiliadibus, *Chil.* XII. *cap.* 452.

> Ὧν πόλεις Ἀντιόχεια, Γάζα, καὶ Ἐλαὶς δὲ
> Μάραφις καὶ Ἀσκάλων δὲ, Τρίπολις καὶ Ἰόππη.
> *Horum urbes sunt Antiochia, Gaza & Elais,*
> *Maraphis, & Ascalon, Tripolis & Jope.*

Antea monui Tzetzem in hoc carmine ante oculos habuisse versus Dionysii periegetæ, *vers.* 910. *& seqq.* Id evidens est si quis utrumque conferat. At apud Dionysium Μάραφις legitur eodem versu cum Tripoli commemorata. Hæc est quæ Tzetzæ Μάραφις. Quæ nihil ad Palæstinam. Posset quis credere Raphiam urbem sub Μαραφι latere: sed non crediderim de ea Tzetzen cogitasse.

M A R E O N.

Μαρεὼν Urbs a Græcis Samaria dicta. Josephus *Ant.* VIII. 7. Respicitne ad nomen Hebræum *Schomron*, vel ad שמרן מרון *Jos.* 12. 10. Sic ut Μαρεὼν exprimat מרון.

M A R E S C H A.

מרשה Marescha in versione Alexandrina 2. *Chron.* XI. 8. Μαρησά dicitur: erat autem hæc urbs in tribu Juda *Jos.* 15. 44. 2. *Chron.* 14. 9. *Mich.* I. 15. Vallis Sephatha prope Mareſcham. 2. *Chron.* 14. 10. commemoratur. Erat in secundo lapide Eleutheropoleos & tempore Eusebii deserta, ut testatur ad vocem Μαρησά. Cellarius putat legendum ιβ′ pro β′ in Eusebio. Ego nil mutandum censeo, maxime quum jam Hieronymus ita legerit; nec obstare puto, prælio hic loci commisso hostes fugientes Geraram usque, licet longe hinc abesset, persecutum fuisse exercitum victorem.

Non existimo quenquam veterum sæpius hujus urbis meminisse quam Josephum. *Antiq.* VIII. 3. & 6. appellat eam urbem tribus Juda & Μαρησά illic ei scribitur, quod plane convenit cum nomine מרשה *Marescha* quod ei datur 2. *Chron.* 11. 8. qui locus cum illo Josephi conferendus est. *Antiq.* VIII. 6. tradit non procul ab urbe Maresa vallem Saphatha fuisse ubi Asæ exercitus confligeret cum Æthiopibus; quod conferri debet cum 2. *Chron.* 14. 10. *Antiq.* XII. 12. scribitur Μαρισσά & capta fertur a Juda Maccabæo. Sed hęc diversitas scriptionis librariis tribuenda videtur. Ita *bell.* I. 6. Μαρισά scribitur in editis, ubi tamen MS. tus codex Academię Lipsiensis habet Μαρισσά. Et credibile est ubique eodem modo Josephum nomen hujus urbis celeberrimę scripsisse, sed idem quod alię fatum experta vox hęc est. Quid? quod in Σαμαρειά mutatum sit I. *Macc.* 5. 66. omnino enim mihi persuadeo male illic vulgo legi Σαμάρεια pro Μαέισσα. Confer Josephum cum libris Chasmonęorum & res liquebit. Videlicet Judas proficiscitur austrum versus I. *Macc.* 5. 65. Chebronem capit & loca vicina, dein consilium capit invadendi γῆν ἀλλοφύλων, terram alienigenarum, per quam Philistęorum regio vulgo intelligi solet, & hoc loco utique debet intelligi, quia *comm.* 68. Ἄζωτος in illa γῆ ἀλλοφύλων collocatur. Tum iter suum prosequens διεπορεύετο τὴν Σαμάρειαν. Hic lege Μάρισσαν, uti in Josepho extat, qui prius eum ad Chebronem, dein Marissam, tum Azotum deducit. Et quid ei cum Samaria postquam Hebronem expugnasset, ad austrum Hierosolymarum sitam, quum animum haberet Azotum aliasque urbes Philistæis eripere? Hæc mihi certa videntur. Inscitia librariorum pro nomine ignotiori Μαρίσσα substituit inepte notius illud Σαμαρείας. Hoc sexcentis in locis contigit.

Porro, ut Josephi testimonia de Marissa persequamur, Ἄδωρα & Μαρίσσα urbes Idumææ appellantur *Ant.* XIII. 17. quum nomen Idumææ parti tribus Judæ datum fuit. Marisseni, quando ab Hyrcano urbs eorum capiebatur, erant regi Syriæ subditi,

diti, ἄποικοι Ἰδαίων καὶ σύμμαχοι *Ant.* XIII. 18. Ἄδωρα & Μαρίσσα dicuntur urbes esse mediterraneæ κατὰ τὴν Ἰδυμαίαν, id est, in Idumæa *Ant.* XIII. 23. Nec enim necesse est credere Josephum voluisse dicere illam sitam esse in Idumæa superiore, κατὰ Ἰδυμαίαν, nempe illam aliam Idumæam quæ ἡ μεγάλη dicitur. Nam κατὰ Ἰδυμαίαν idem ei significat quod ἐν Ἰδυμαίᾳ. Hoc alibi demonstramus. *Ant.* XIV. 2. dicitur Marissa Arabibus esse erepta. Pompejus eam suis incolis restituit *Ant.* XIV. 8. Restauratur a Gabinio *Ant.* XIV. 10. Πόλις δυνατὴ appellatur quum a Parthis everteretur *Ant.* XIV. 27. Μαρισαίων πόλις dicitur *bell.* I. 11.

Mareſcham esse eandem ac בית גברין scribit R. Beniamin in Itiner. sed ejus auctoritas tanti non est. Vide supra *Bethagabris*.

MARISSA. Vide MARESCHA.

MARONÆ.

אנשי מרונאי Litem cum incolis גוש חלב habuere de sepulcro R. Eleazaris filii Schimeonis. Vide Midras Coheleth *fol.* 118. 4. Locum hunc מרון appellat auctor libri quem edidit Hottingerus, titulo Cipporum Hebræorum, *pag.* 54. ubi sepulcrum ostenditur: nam אלעי *Elai* mutandum est in אלעזר *Eleazar*. Forsitan in exemplo Hottingeri per compendium אלע scriptum fuit. Certe Eleazar scribi debet. Id patet ex eo quod filius Simeonis appelletur & ex loco citato Midrasch Coheleth.

MASADA.

Erat haud procul Asphaltite, castellum in rupe, uti Plinius scribit *lib.* V. 17. qui ejus meminit post Engaddi: sic ut ad occidentem lacus collocari debeat. Straboni *lib.* XVI. Μοασαδὰ scribitur, qui saxa aspera exusta illic ostendi tradit: hæ erunt reliquiæ subversarum urbium Adamæ, Gomorrhæ &c.

Loci hujus aliquoties meminit Josephus. *Antiq.* XIV. 20. esse munitissimum scribit: id etiam nomen מצדה notat. *Antiquit.* XIV. 26. Aquarum penuria laborasse, & *bell.* VII. 28. nullum fontem ei propinquum esse. *De bell.* I. 11. Herodem capta Joppe festinasse Masadam & inde Hierosolymas. *De bello lib.* V. *cap.* 3. arcem esse munitissimam non longe ab Hierosolymis, qua occupata sicarii oppidum Engaddi invaserunt. *De bell.* V. 8. Cerealem invasisse superiorem Idumæam, cepisse Caphetram, Capharin & Chebronem. Restabant subjugandæ Herodium, Massada, Machærus & Hierosolyma. *De bell.* VII. 28. Flavium quum jam tota terra Judaica subjugata esset & unica restaret arx Masada, hanc oppugnasse. Eodem capite describit hanc arcem Josephus.

MASPHA.

Μασφά. In finibus Eleutheropolis contra septentrionem pergentibus Æliam. Eusebius in Onom. Μασσηφὰ I. *Macc.* 3. 46. Vide *Mitzpa*.

MAXIMIANOPOLIS.

Ita legit Hieronymus & notitia vetus Ecclesiastica, aliique, non Maximinianopolis, quam scriptionem alii præferunt. Urbs olim dicta fuit Hadadrimmon, sita juxta Jezraelem. Hieron. ad *c.* XII. Zachariæ. *Adadremmon, pro quo* LXX. *transtulerunt* Ῥοῶνος, *urbs est juxta Jezraelem, quæ hoc olim vocabulo nuncupata est & hodie vocatur Maximianopolis in campo Mageddon.* Sed quia hic dubium videtur an illa *quæ hoc olim* &c. referri debeant ad Adadremmon an vero Jezraelem, addamus hæc ejusdem verba ex Comment. ad *Hos.* I. *diximus Jezraelem, quæ nunc juxta Maximianopolin est.* Ergo Jezrael non erat ipsa Maximianopolis. Errant illi omnino qui dicunt errasse Hieronymum quod urbem Ægypti Maximianopolin in Palæstina locaverit. Concilio Nicæno interfuit Episcopus Maximianopolitanus, & Concilio Hierosolymitano *anno* 536. In Itinerario Hierosolyamitano Maximianopolis abesse dicitur millia passuum XVII. a Cæsarea, a Jezrael (ea est Esdraela) X. Recensetur inter urbes Palæstinæ secundæ in notitiis veteribus: vide supra *lib.* I. *cap.* XXXVI.

MA-

MAZÆNA.

Urbs Palæstinæ. Ita legitur apud Stephanum. Μάζανα, πόλις Παλαιστίνης ἀπὸ Μαζάνε. οἱ πολῖται Μαζανηνοί. *Mazena, urbs Palæstinæ, a Mazano dicta. Incolæ Mazeni.*

MEALLON.

מאלון Urbs Nephtali. *Jos.* 19. 33. Alii putant nomen esse אלון & mem præfixum. In Gemara Hierosolymitana Megilla *fol.* 70. *col.* 1. nomen ejus recentius scribitur איילין Ajalin. Ἀιαλὶν legitur etiam apud Eusebium in Onomastico nomen urbis Zabuloniticæ, quæ *Jud.* 12. 11. אילון *Ajalon* scribitur, pro quo Ἐλὼμ & Ἀιλὶμ in quibusdam codicibus Græcis est.

*MEARA.

מערה Urbs, uti videtur, non longe a Sidon. *Jos.* 13. 4. unde Meara Sidoniorum nuncupatur. Alexandrini illic omiserunt, reddentes οἱ Σιδώνιοι ἕως Ἀφέκ.

MECHANUM.

Vicus ascendentibus Eleutheropoli Æliam in octavo lapide. Hieronymus in Onomast. ad vocem *Bethmacha*.

*MECHONA.

מכנה Urbs tribus Judæ. *Nehem.* 11. 28. Crediderim esse vicum Mechanum inter Eleutheropolin & Æliam, cujus Hieronymus meminit. Vide hanc vocem.

MEDEBA.

מידבה, Urbs in portione tribus Ruben & quidem in regione ejus australi, quia *Jos.* 13. 16. ad Medebam ejus fines esse dicuntur. Campestria Medebæ memorantur *Jos.* 13. 9. 16. *Num.* 21. 30. Dicitur *Jos.* 16. 2. fuisse in Moab: occuparunt videlicet eam postea Moabitæ, de qua re alias. Eusebius scribit esse prope Chesbon. Memoratur etiam Μηδαβᾶ 1. *Maccab.* 9. 36. Πόλις Μηδαβῶν appellatur in Concilio Chalcedonensi, & episcopatu erat insignis. Μήδαβα, πόλις τῶν Ναβαταίων. ὁ πολίτης Μηδαβηνός, ὡς Οὐράνιος ἐν Ἀραβικῶν δευτέρῳ. *Medaba urbs Nabateorum. Incola Medabenus dicitur, ut Uranius scribit lib.* 11. *Arabicor.*

Appellatur a Josepho Μεδάβη *de bell.* 1. 2. & alias Μηδάβα quod melius exprimit vocem Hebræam מידבה quam Μεδάβη. Et ita quoque Suidas citat ex Josepho: Μήδαβα, ὄνομα τόπου παρὰ Ἰωσήπῳ. Urbis hujus incolæ Johannem Gaddin, dum ad Nabatæos proficiscitur, occidunt. Josephus *Antiq.* XIII. 1. Capta fuit urbs ab Hyrcano *Ant.* XIII. 17. Urbs fuit Moabitica, sed Judæis tradita *Ant.* XIII. 23. Et *Ant.* XIV. 2. dicitur Arabibus esse erepta a Judæis.

MEGIDDO.

מגדו, Urbs Menassitarum, sed extra regionem tribui illi adsignatam *Jos.* 11. 17. *Jud.* 1. 27. Aquæ Megiddo *Jud.* 5. 19. memorantur, vallis Megiddo 2. *Chr.* 35. 22. Πεδίον Μεγεδδαῶς libro tertio Ezræ, *cap.* 1. 27. In Josepho hæc urbs Μαγεδδὼ scribitur *Antiq.* IX. 5. & Μαγεδὼν, *Antiq.* VIII. 2. Etiam Μένδη *Antiq.* X. 6. collato cum 2. *Chron.* 35. 22. Has autem varias scripturas ejusdem urbis non Josepho sed librariis tribuendas existimo, non hic tantum sed alibi. Æquum est ita arbitrari. Herodotus *historiarum lib.* II. *cap.* 159. ἐν Μαγδόλῳ scribit commissum esse prælium quod sacri scriptores in Megiddo initum dicunt.

Contra hunc situm, quem urbi Megiddo tribuimus, facere videtur quod dici non possit, si illic collocetur Megiddo, Josiam Ægyptiis *obviam*, לקראת, processisse: nam jam pertransiverant regnum Josiæ. Verum omnino existimamus recte dici illum obviam processisse ipsis. Ægyptios secutus non est qui per oram maritimam, uti credibile est, progressi sunt: nolebant enim offendere Josiam 2. *Chron.* 34. 21. Josias autem per viam mediterraneam, nunc quoque tritam Hierosolymis Sichemum,

Samariam, atque ita porro: ut in campo Megiddo uterque exercitus sibi occurrerit. Videlicet illud לקראת usurpatur frequenter de exercitibus sibi mutuo occurrentibus, uti *Gen.* 14. 17. Rex Sodomæ ivit לקראת. *Num.* 20. 18. ne transi per regionem meam, ne prodeam cum gladio tibi obviam: Sic *Jos.* 11. 20. 1. *Sam.* 4. 1. Nec videtur ea phrasis necessario denotare, hostilem exercitum necdum in fines regionis penetrasse, aut non multam partem regionis transivisse. Quum enim Josia videret properare exercitum Ægyptiacum per fines suos vix videtur tam cito ei occurrere potuisse, & in campo Megiddo, quem transire constituerat cum exercitu rex Ægyptius, sed ei opposuit, non quo illos ab aditu in fines imperii sui prohiberet, sed ut transitum ulteriorem negaret: sic ut vere ei occurrerit illic, loco ad prælium aptissimo.

Nec est quod quis urgeat, si in Megiddo illa quam nos collocamus in valle Jizreelis, adeoque in portione regni Israelis non Judæ, prælium patratum sit, inde sequi exercitum Ægyptiacum jam tum pertransivisse regnum Josiæ, sive regionem Judaicam: quum contra Josias studuerit transitum regis Ægyptii per regnum suum impedire. Nam cessabat imperante Josia distinctio inter regnum Judæ & Israelis, abductis x. tribubus in Assyriam 2. *Reg.* 17. Quare etiam Josias legitur non in Juda tantum sed urbibus Samariæ 2. *Reg.* 23. 17. in urbibus Menassis, & Ephraim, & Simeonis usque ad Naphtali cultum veri Dei restituisse 2. *Chron.* 34. 6. Quamvis autem magnam partem terræ Judaicæ jam pertransivissent Ægyptii, noluit eos Josias ultra tendere, non tantum ne reliquæ partes ab exercitu quidpiam paterentur; verum ne semel dato transitu, iterum exercitum illum reducem, & interea bello fervente sæpe homines ultro citroque commeantes ab exercitu Ægyptum & viceversa, excipere cogeretur. Forsitan etiam metus erat ne Ægyptii, ex victoria Euphratensi ferociores redditi, sibi essent graves magisque metuendi.

*M E H A I J A R C O N.

מי הירקון, Urbs tribus Dan. *Jos.* 19. 46.

M E N O I S. Vide *Minois*.

*M E O N E N I M.

מעוננים, Quercus sive אלון Meonenim i. e. hariolorum. *Jud.* 9. 37.

M E P H A T H.

Μηφάθ. Trans Jordanem, ubi præsidium erat militum Romanorum ob vicinam solitudinem. Eusebius in Onomastico.

M E R O M E.

Vulgatus habet pro nomine loci in cantico Deboræ *Jud.* 5. sed מרום est *Jes.* 37. 24. & alibi ὕψος.

M E R O N.

מירון, Vide Gusch Chalab.

M E R O N O T H.

Videtur esse nomen loci, vici, urbisve *Nebem.* III. 7. ידון מרונתי Jadon Meronothites cum Melatha Gibeonita commemoratur.

M E R O T H.

Μηρώθ. Vicus qui Galilæam superiorem ab occasu terminat *Ant.* III. 2. Rothala pro eo exhibet Hegesippus. In Sanhedrin מי מערות *aquæ Mearoth* dicuntur convertendæ in sanguinem sub adventum Messiæ, & glossa notat eas esse scaturigines Jordanis. At hic locus ab hoc vico diversus est, nam ad occasum Galilææ fuit, Jordanes autem ad ortum. Μηρὼ etiam dici videtur Josepho *de bell.* II. 25. vicus Galilææ

lilææ superioris. Cellarius conjicit a lacu Samochonite sive aquis Merom ita dictum. At si hic vicus idem est ac Μηρὼθ non potuit ab illo lacu appellari, qui erat ad orientem Galilææ, Meroth autem erat ad occidentem. Forte מערם Sidoniorum ortum dedit vico huic Μηρὼθ.

*MEROZ.

מרוז, *Jud.* 5. 23. Videtur non longe abfuisse a torrente Kischon, & locus erat habitatus. Procopius Gazæus ad hunc locum scribit se nihil de eo loco invenisse in Coloniis aut Hebraicis interpretationibus aut Commentario de locorum nominibus.

MERRUS.

Vicus, 12. milliaribus a Sebaste, juxta Dothaim. Eusebius ad vocem Μεῤῥαν.

METOPA.

Vicus in eremo civitatis sanctæ appellatur in Actis Sanctorum *Tom.* II. *pag.* 305.

METROCOMIA.

Recensetur uti nomen proprium loci in Notitiis Veteribus Ecclesiasticis inter loca Palæstinæ tertiæ.

MEZONECHA.

מזוניחה, Celebratur apud Talmudicos in Menachoth. VIII. I. uti quæ optimum triticum producit & jungitur cum Michmas.

MIA.

Μία. Vicus in finibus Perææ orientem versus, ubi regio Philadelphię urbis est. Nam Judęi in Perça cum Philadelphiensibus de eo litigabant. Josephus *Ant.* XX. I. Forsitan legendum est Ζία. Hoc enim nomen vici fuit non longe a Philadelphia versus occidentem. Eusebius in voce Ζὴμ. Ἔςι νῦν Ζιὰ κώμη ὡς ἀπὸ ιε σημείων Φιλαδελφίας ἐπὶ δυσμάς. Hieronymus. *Hodieque villa Zia ostenditur in quinto decimo lapide Philadelphiæ contra occidentem.*

MICMASCH.

מכמש, Urbs ad ortum Bethaven 1. *Sam.* 13. 5. Philistęi leguntur cęsi a Michmasch ad Ascalon 1. *Sam.* 14. 31. Est vicus grandis 9. mill. ab Ælia prope Rama, teste Eusebio. Μαχμὰς nuncupatur 1. *Macc.* 9. 73. Μαχμὰ Josepho cui urbs appellatur *Ant.* VI. 6. & *Ant.* XIII. 2. Μακαλὰ male III. *Ezr.* 5. 40. Μαχμὰς Gręcis. *Nebem.* 7. 31.

Celebratur apud Talmudicos ager hujus loci a fertilitate. Menachot *cap.* VIII. I. איזהו מובחר . מכמס ומזוניחה אלפא לסולת לסולת *Unde petebatur optima farina? Michmas & Mezonecha sunt præcipua loca.* Alii legunt מכנס, & מכניס.

MICHMETATH.

מכמתת, In confiniis Ephraim & Manasse. *Jos.* 15. 6. Erat in conspectu Sichem *Jos.* 17. 7. Limes australis Menassis ita ducitur ab ortu versus occasum, *ab Ascher Hammichmetath, Tappuach* &c. Confer dicta supra ad vocem *Ascher*.

*MIDDIN.

מדין, Urbs tribus Judę. *Jos.* 15. 61.

*MIGDALEDER.

מגדל עדר, *Gen.* 35. 21. non longe uti videtur a Bethlechem. Puto huc facere

ea quę Hieronymus habet in Onomaſtico ad vocem Bethlechem: mille circiter paſſibus procul turris Ader, quę interpretatur turris gregis quodam vaticinio paſtores Dominicę nativitatis conſcios ante ſignificans. Meminit & hujus Πύργυ Γαδὲρ Euſebius ad vocem Γαδέρ.

Fit & mentio loci Migdal Eder in vita R. Simeonis Ben Chalaphta : quamvis ille locus videatur prope mare Tiberiadis ſitus fuiſſe ubi מגדל גדר Μάγδαλα Γαδάρων Ligtfootus conſtituit, a Gadaris dicta.

M I G D A L E L.

מגדל אל, Urbs in Naphtali *Joſ.* 19. 38. Euſebius ſcribit eſſe vicum grandem Magdiel 9. (Hieron. 5.) milliaribus disjunctum a Doris pergentibus Ptolemaidem.

* M I G D A L G A D.

מגדל גד, Urbs in Juda. *Joſ.* 15. 37.

M I G D A L T Z E B A J A.

מגדל צבעייא, Quaſi turrim tinctorum dicas . Urbs terrę Iſraeliticę vaſtata propter ſcortationem, uti traditur in Echa Rabbati *fol.* 75. 4. & mox dicitur שלוש מאות חנוית של מוכרי טהרות היו במגדלא דצבעייא 300. *tentoria vel domus erant vendentium turtures & columbas ad purificationem puerperarum in Magdala Tzebaia*. In Midraſch Schir Haſſchirim *fol.* 12. ubi diſputatur unde בריחים *tranſtilla* ad compingendos aſſeres tabernaculi habuerint tantę longitudinis, 31. nempe cubitorum, dicit R. Levi Bar Caia במגדל צבעייא קצצום והורידום עמם למצרים ולא נמצא בהן קשר ופקע *in Migdal Tzebaia ea exciderunt & ſecum tulerunt Ægyptum verſus: nec in lignis illis fuit fiſſura aut nodus*. Eadem mox *Magdala* ἁπλῶς dicitur אעין דשטים הוו במגדלא *ligna Schittim erant in Magdala*. Ex iis quæ illo folio antea leguntur , Iſraelem iviſſe Beerſchebam ut cæderet arbores ab Abrahamo ibi plantatas, & a tempore Jacobi illa ligna apud Iſraelitas latuiſſe (quare dictum ſit אשר נמצא אתו עצי non אשר נמצא עצי] videretur colligendum hunc locum non procul a Berſeba quærendum eſſe : & ex ſententia R. Levi Barchajæ, quia Jacobo ſepulto in Chebron illa ligna eos ſecum putat tuliſſe in Ægyptum, poſſet etiam dici eum locum circa Chebron vel Berſeba fuiſſe . Vide an non poſſit eſſe idem ac מצביה *Mezobaia* 1. *Chron.* 11. 47. per compendium.

M I G R O N.

מגרון, In Benjamin. 1. *Sam.* 14. 2. *Joſ.* 10. 28.

M I N N I T H.

מנית, In regione trans Jordanem . *Ezech.* 27. 17. *Jud.* 11. 33. quæ Judæis ſuberat, ut alii vero quæ Ammonitis; quod dependet ab itinere Jephtæ , progreſſusne ſit a borea ad auſtrum an vice verſa, & fueritne duæ *Aroer* : quæ quidem conjecturis conſtant magna ex parte . Oſtenditur in quarto lapide Esbus pergentibus Philadelphiam, teſte Euſebio in Onomaſtico. Μαιναθη appellatur Joſepho, urbs Peræa. Cellarius putat nomen hujus urbis non eſſe Minnith , ſed *Minnith viginti urbium* , quia legitur *Jud.* 11. 33. מנית עשרים עיר, ut quum dicimus *Philadelphia Decapoleos*.

M I N O I S.

Μινωΐς. Urbs Palæſtinæ epiſcopatu inſignis, cujus epiſcopus Zoſimus interfuit Concilio Chalcedonenſi *anno* 451. Μονοΐς dicitur in actis Concilii Conſtantinopolitani . Videtur eſſe eadem ac vicus Μηνωΐς [nam & Μηνωΐς ſcribitur in actione ſecunda Concilii Chalcedonenſis] prope Gazam, cujus meminit Euſebius in Onomaſtico ad vocem Μηνεβηνά. In notitia dignitatum Imperii Romani memorantur *Equites promoti Illyriciani Menoidæ*. Cellarius in *Geograph. Antiq. lib.* III. *cap.* 13. putat hoc eſſe *Menoenum caſtrum* quod *l.* 30. *Cod. Theod. de erog. milit. annon.* commemoratur cum caſtro Verſabini i. e. Beerſabe . An hinc appellatur epiſcopus Μηνουτῶν , quæ urbs Palæſtinæ fuit, epiſcopatu inſignis, in Concilio Hieroſolymitano *anno* 536. habito?

MI-

M I S C H A L.

משאל, Urbs tribus Ascher. *Jos.* 21. 30. Adjacet Carmelo monti juxta mare, teste Eusebio ad vocem Μασάν.

M I T Z P A.

מצפה, Ubi Laban & Jacob fœdus iniverunt *Gen.* 31. 49. Est etiam urbs in Benjamin *Jud.* 10. 17. & 21. 5. 1. *Sam.* 7. 16. Confer *Jos.* 18. 26. Non longe erat a Ramathone distante 40. stadia Hierosolymis. Josephus *Ant.* VIII. 6. Inter Sichem, Silo, Samariam ac Hierosolymas *Jerem.* 41. 5. Μασφατὶς Josepho *Ant.* V. 1. Μασφάκη *Ant.* V. 9. Μασφαθὰ *Ant.* VI. 5. & X. 10. Confer *Jerem.* 40. 6. Μασφὰ *Ant.* VIII. 6. Μασσηφὰ dicitur & urbs κατέναντι Ἱερουσαλὴμ *e regione Jerusalem*, qui olim locus precum Israeliticis fuerat 1. *Macc.* 3. 46. Hæc est quæ *Mitzpe* dicitur *Jos.* 18. 26. Chiwæi habitabant תחת חרמון בארץ המצפה *sub Chermone (monte) in terra Mitzpa Jos.* 11. 3. Chermon autem erat prope Paneada.

M I T Z P E.

מצפה vel המצפה, Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 38. Esse in finibus Eleutheropolis versus boream vicum hoc nomine testatur Eusebius. Urbs etiam trans Jordanem fuit quæ tribui Gad videtur data quia termini Gaditarum erant מחשבן עד רמת המצפה *a Cheschbon ad Ramath Mitzpæ*. Unde colligitur ex opposito Cheschbonis ad septentrionem regionis Gaditicæ sita fuisse. Et eadem videtur esse quæ מצפה גלעד *Mitzpe Gileaditidis* dicitur *Jud.* 11. 29. unde ad Ammonitas Jephta profectus est. Est etiam urbs clarissima in Benjamin, locus conventus populi. *Jos.* 18. 26. 1. *Reg.* 15. 22. 2. *Chr.* 16. 6. *Neh.* 3. 7. aliaque in Moabitide 1. *Sam.* 22. 3.

Est quoque nomen vallis in finibus borealibus terræ. Nam Josua ad aquas Merom confligens hostes persecutus est usque ad Sidonem urbem. (*Jos.* 11. 8.) & בקעת מצפה.

M O D I I T H.

המודיעית, Urbs est quæ 15. milliaria aberat Hierosolymis, uti Bartenora tradit ad Chagiga III. 5. Maimonides dicit locum esse circa Hierosolymas.

M O D I N.

Μωδεὶν vel Μωδεείμ. Urbs est in qua Mattathias habitavit: 1. *Macc.* 2. 1. 15. & 9. 19. Non videtur longe a mari abfuisse, aut certe in loco alto sita, quia monumentum illic erectum conspicere potuerunt navigantes in mari magno 1. *Macc.* 13. 30. Vicum hunc Judææ esse scribit Josephus appellatque Μωδιείμ *Antiq.* XII. 8. 9. & 19. & Μωδεὶν *bell.* 1. 1. Sed hæc quum dico, librariis potius quam Josepho diversitatem scriptionis tribuo. Suidas in Josepho legit Μωδαείμ, ita scribens, Μαδαείμ, ὄνομα πόλεως παρὰ Ἰωσήπῳ. Eusebius in Onomastico scribit non longe a Diospoli vicum hunc situm fuisse, & sepulcra Maccabæorum ibi monstrari. Hieron. in Comm. ad *Jes.* 30. viculum Modim appellat. Hinc forsan origo est nominis Μακκαβαῖος a מקב quia in tribu Dan erat patria eorum, quæ in vexillis has literas ultimas nominum Abrahami, Isaaci, & Jacobi habuisse scriptas dicitur.

M O H A I L A.

Legitur in Notitia dignitatum Imperii Romani. Vide excerpta ex ea supra *lib.* 1.

M O L A D A.

מולדה, Urbs in tribus Judæ parte australi. *Jos.* 15. 26. & 19. 2. Videtur esse eadem ac Malatha.

MOLEATHA.

In Notitia Imperii memoratur. Credo esse Moladam, quæ Μαλαθὰ appellatur. At forsitan est *Maledomim* inter Æliam & Hierichuntem, ubi castellum militum esse situm Eusebius & Hieronymus monent ad vocem Ἀδωμμὶν & *Addomim*.

MORE. Vide *Sichem*.

*MORESCHETH.

Quidam existimant Morescheth & Marescha esse urbes easdem, sed alii verius putant diversas esse urbes, quod patet ex *Mich.* I. 14. ubi Morescheth, & *commate* 15. ubi Marescha, distincte recensentur. A Moreschet fit gentile Moraschti *Mich.* I. 1. *Jer.* 26. 18. Hieronymus hanc patriam Michæ in prologo ad hunc Prophetam appellat Morasthi, quod proprie est nomen gentile ductum a Moreschet, dicitque *usque hodie juxta Eleutheropolim urbem Palæstinæ haud grandis est viculus*, & ita Eusebius in Onomastico Μωρασθεὶ, ὅθεν ἦν Μιχαίας ὁ προφήτης πρὸς ἀνατολὰς Ἐλευθεροπόλεως. Theophylactus habet Μορασθί. Epiphanius (vel quicunque ejus nomine prodiit) de vit. Proph. *pag.* 245. Ἐγεννήθη ἐν Μωρασθεὶ ἐκ φυλῆς Ἐφραΐμ. *Natus est in Morathi ex tribu Ephraim*. Addit illum ἐν Μωρασθεὶ sepultum σύνεγγυς τοῦ πολυανδρείου Ἐνακεὶμ, *prope cœmiterium Enacim*. In Chronico Paschali legitur *pag.* 245. Ἐν Ἀκεὶμ, *in Akim*, sed quum dictum fuerit eum in Morathi esse sepultum, nec de Acco, quæ Ἀκὴμ dicta fuit, hic cogitari debeat, restat ut dicamus corrigendum esse Chronicon Paschale ex Epiphanio, & auctore vitarum Propheticarum ab Hœschelio edito ex codice Augustano, ubi etiam Ἐνακεὶμ legitur; maxime cum Philistæos notare possit, & Moreschet in Sacro Codice appelletur Moreschet Gath ab urbe Philistæa. Quare etiam videtur Moreschet vicina urbi Gath debere statui, non ad ortum Eleutheropolis, quod Eusebio placet, qui Mareschам videtur cum Moreschet confudisse.

Locum hunc, in quo sepultus est Michas, in diœcesi Eleutheropolitana quærendum esse tum alia tum hoc quoque evincit, quod apud Theophanem legitur in Chronico ad annum æræ Christianæ 385. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει τὰ τῶν προφητῶν Ἀμβακοὺμ καὶ Μιχαίου λείψανα θεόθεν εὑρέθη, Βεζένῳ τῷ ἐπισκόπῳ Ἐλευθεροπόλεως τῆς Παλαιστίνης χρηματισθέντα ἐν δυσὶ χωρίοις τῆς περιοικίδος Ἐλευθεροπόλεως. *Hoc anno Prophetarum Abacuc & Michæ reliquiæ Bezeno Eleutheropoleos in Palæstina episcopo a Deo revelatæ inventæ sunt in duobus pagis agri Eleutheropolitani*. Hic in Actis Concilii Diospolitani habiti *anno* 415. Zebenus nuncupatur.

*MOTZA.

מצה Urbs tribus Benjamin. Erat & hoc nomine locus *infra Hierosolymas* למטה מירושלים quo descendebant, ut salices הנחל peterent in festo Tabernaculorum. *Succa*, IV. 5.

*NAAMA.

נעמה Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 41.

*NAARAN.

נערן Urbs in regione tribus Ephraim. I. *Chr.* 7. 28. legitur, ad orientem Naaran, ad occidentem Gezer.

*NAARATHA.

נערתה Urbs in finibus Ephraim *Jos.* 16. 7. Eusebius tradit vicum Νοορὰθ 5. milliaria abesse a Jerichunte. Hæc est quæ Νέαρα Josepho dicitur. Vide hanc vocem.

NABALLO.

Ναβαλλὼ. Urbs Arabibus erepta a Judæis. Joseph. *Ant.* XIV. 2.

NABARA.

Ναβαρά. Vicus grandis in Batanæa Eusebius ad vocem Νεβρά. Male ibi legitur ἐςὶν Ἀβαρά pro ἐςὶ Ναβαρά.

NABAU.

Ναβαῦ. Vicus olim, nunc locus desertus, distans a Cheschbone millibus octo contra meridiem. Eusebius & Hieronymus in Onomastico.

NÆPAPHA.

Ναιπαφά. Vicus Galilææ. Josephus in vita *pag.* 1013. Videtur legendum καὶ Γάφα, de qua re egimus, *lib.* I. *cap.* XXXI.

NAHALAL.

נהלל & נהלל *Jud.* I. 30. Urbs in Zabulon *Jos.* 19. 15. Eusebius ad vocem hanc notat Νηλά esse vicum in Batanæa: sed ea extra regionem tribus Zabulon fuit.

NAIN.

Ναΐν. Urbs non longe a Capernaum, uti videtur. *Luc.* 7. 11. Eusebius ad vocem Ἠνδὼρ scribit, *Endor est juxta oppidum* Ναΐμ, *in quo Christus filium viduæ suscitavit, estque circa Scythopolin.* Idem ad vocem Ναΐμ scribit, eam esse *in secundo milliario a Thabor meridiem versus juxta Endor*. Johannes Phocas autem in descriptione Palæstinæ scribit Naim esse ad septentrionem montis Tabor quasi 12. inde stadiis, & in orientali urbis parte esse Endor, inter Thabor autem & Naim & Endor fluere torrentem Kison.

Meminit etiam Josephus vici Ναΐν, quem Simon filius Gioræ muro cinxit. *De bell. lib.* v. 7.

NAIOTH. Vide *Nota* & *Rama*.

NAIS.

Ναΐς. Vicus Samaritidis, situs in magno campo. Josephus *Ant.* xx. 5. idem Γημαὼν appellatur *lib.* II. *de bell. c.* II.

Κώμη Ναΐς inter urbes Palæstinæ secundæ recensetur in notitia veteri Ecclesiastica.

NAPHAT DOR.

נפת דור & נפות Ad mare magnum. *Jos.* 11. 2. & 12. 23. Eusebius notavit esse urbem Dora, 9. milliaribus a Cæsarea.

NARBATA.

Νάρβατα. Locus distans 60. stadiis a Cæsarea, unde toparchia Narbatene nomen accepit. Josephus *de bell.* II. 14. Rufinus legit *Nabata*, vel certe nunc in eo ita legitur. Narbatene toparchia ὅμορος τῆς Καισαρείας esse dicitur *lib.* II. *de bell. cap.* 22. Rufinus aliis, ut videtur, usus codicibus reddit *finitimam Samariæ* [pro *Cæsareæ*) *Nabartenem* toparchiam. Meminit & Cedrenus, qui Josephum describere solet, *pag.* 189. Καὶ Νάρβαθον καὶ τὴν Περαίαν.

NASIB.

Νασίβ. Aberat Eleutheropoli septem milliaria Chebronem versus. Eusebius in Onomastico ad vocem Νεσίβ.

NAZARETH.

Ναζαρέθ. Urbs Galilææ *Marc.* 1. 9. ædificata super rupem unde Christum præcipitare

pitare conati sunt *Luc.* 4. 29. Urbs in qua Christus educatus est, & cujus synagogam frequentare solebat *Luc.* 4. 16. unde Ναζαρηνὸς *Marc.* 1. 24. & 14. 67. &c. Ναζωραῖος *Matth.* 26. 71. dictus est. Hæc fere sunt quæ ex Novo Testamento de hac urbe colligi queunt.

Eusebius in Onomastico notat vicum hunc esse *e regione Legionis*, 15. *milliaribus inde remotum orientem versus*, *prope montem Thabor*.

Ναζαρὲτ, scribit Epiphanius, olim oppidum erat, nunc vicus, κώμη, *lib.* 1. adversus hæreses *pag.* 122. notatque *pag.* 136. ante tempora Josephi [usque ad imperium Constantini senioris] nullis præter Judæos illic habitare licuisse.

Scriptor sæculi sexti, Antoninus martyr, hæc habet de Nazareth. *De Tiro venimus in civitatem Nazareth, in qua sunt multa admiranda; ibi pendet thomus in quo Dominus J. C. nomen beatum cum corona habuit impositum. Ibi est etiam Synagoga in qua posita est trabs, ubi Dominus Jesus cum aliis sedit infantibus, quæ trabs cum a Christianis agitatur sublevatur.* Dein narrat basilicam magnam illic esse, & mulieres pulcherrimas, quod a Sancta Maria ipsis concessum dicunt. Regionem circumjacentem ait *Paradiso similem, tritico & frugibus similem Ægypto, vinum, oleum, mel illic optima esse & milium altum nimis & paleam grossam.*

Quomodo se habuerit sæculo septimo ex Adamnano discimus *l.* II. *de locis Sanctis*: ubi hæc legas. Civitas Nazareth, ut Arculfus qui in ea hospitatus est narrat, & ipsa ut Capharnaum murorum ambitum non habet, supra montem posita; grandia tamen lapidea habet ædificia, ibidemque duæ prægrandes habentur constructæ ecclesiæ: una in medio civitatis loco super duos fundata cancros, ubi quondam illa fuerat ædificata domus in qua noster nutritus est Salvator. Hæc itaque eadem ecclesia duobus, ut superius dictum est, tumulis & interpositis arcubus subsulta habet inferius inter eosdem tumulos lucidissimum fontem conlocatum, quem totus civium frequentat populus de illo exhauriens aquam, & de latice eodem sursum in ecclesiam super ædificatam aqua in vasculis per trocleas subregitur: altera vero ecclesia in eo fabricata habetur loco, ubi illa fuerat domus constructa, in qua Gabriel Archangelus ad beatam Mariam ingressus ibidem eadem hora solam est locutus.

Status hujus urbis sæculo octavo ex itinerario S. Willibaldi episcopi, inserto Actis Sanctorum ordinis S. Benedicti *Tom.* IV. *pag.* 374. liquet. *Ambulabant in illum locum ubi Gabriel primum venit ad S. Mariam, Ave gratia plena, & reliqua. Ibi est nunc Ecclesia, & ille vicus in quo est Ecclesia est Nazareth. Illam Ecclesiam Christiani homines sæpe comparabant a paganis, quando illi volebant eam destruere.*

Scriptor sæculi duodecimi Phocas ita eam describit. Μέσον διαφόρων βουνῶν ἐπὶ τῷ βάθει τῆς ἐξ αὐτῶν φάραγγος ἡ Ναζαρὲτ πόλις τεθεμελίωται. *Inter varios colles media ad ima vallis ab iis formatæ urbs Nazareth structa est*. Postea appellat eam κωμόπολιν, sic ut κώμης & πόλεως *vici* & *urbis* certo respectu nomen mereatur: additque statim ac portam urbis ingressus es, offendi templum Gabrielis, & in eo in parva spelunca esse fontem, e quo Maria aquas haurire solebat, & ubi Gabrielem ad se primum loquentem audivit. Præterea domum Josephi esse mutatam in pulcherrimum templum.

Guilielmus Tyrius *lib.* XXII. 26. *Transcursis montibus in quibus sita est Nazareth, Domini civitas, descenderunt in campum magnum, cui nomen vetus Esdrelon.* Et mox: *adscenderunt in eum montem super quem Nazarena sita est civitas: ita ut de prominentibus collibus universam infra se positam respicerent civitatem.*

*NEA.

נֵעָה Urbs in finibus tribus Zabulon *Jos.* 19. 13. Hęc Ἀννὰ Eusebio dicitur.

NEAPOLIS. Vide *Sichem*.

NEARA.

Νεαρά. Vicus unde aquæ ductę sunt ad palmetum Jerichuntinum teste Josepho *Antiq.* XVII. 15. Existimo hunc vicum esse eundum qui ab Eusebio describitur abesse 5. milliaribus Jerichunte in Onomastico. Νααραθά· φυλῆς Ἐφραίμ· καὶ νῦν ἐςὶ Νεοραὰθ κώμη Ἰουδαίων ἀπὸ ε σημείων Ἰεριχοῦς. Ita videtur mihi legendum καὶ pro κώμη. Mox enim sequitur κώμη, nec olim ea fuit κώμη sed πόλις Ἐφραίμ. Pręterea ἐςὶ Νοορὰθ pro ἐςὶν Ὀορὰθ, quod liquet ex re ipsa & versione Hieronymi. Memoratur etiam

etiam hic locus in Vaijikra Rabba *Sect.* 23. & *Nooran* נוערן appellatur, vicinaque dicitur יריחו לנוערן *Jericho Noora*. Videtur & נייר Νεαρὰ nomen esse loci (certe Judęi ita tradunt) in Misna *Kelim.* II. 5. חביות נייריות, uti ante חביורת לודיורת a Lydda dicta memorantur. Sed non crediderim esse id נייר idem ac Nearam; & scriptura codicum sibi non constat: alii והניירות legunt.

*NEBALLAT.

נבלט Urbs tribus Benjamin. *Neh.* 11. 34.

NEBO.

נבוה Urbs in tribu Ruben. *Num.* 32. 38. Videtur & alia fuisse in tribu Juda *Ezr.* 2. 29. *Neh.* 7. 33.

*NEIEL.

נעיאל Urbs in finibus Ascher. *Jos.* 19. 27.

NEILA.

Νειλά. Vicus in Batanęa. Eusebius in Onom.

NEPHIS.

Νηφὶς. III. *Ezr.* 5. 42. Eadem series urbium extat *Neh.* 7. & illic memorantur אנשי נבו sic ut hic Νηφὶ *Nebo* indicet.

NEPHTOACH.

נפתוח Urbs in finibus Judę. *Jos.* 15. 9. aquę fontanę Nephtoach. *ibid.*

NERONIAS.

Νερωνιάς. Josephus *Ant.* XX. 8. hoc nomine dicta fuit Paneas urbs ab Agrippa Juniore fortasse etiam aliqua ratione indicare volente scaturiginem aquarum Jordanis hic esse: nam νηρὸν est humidum, unde Nereus, & Nereides & hodie *Nero* Daphne Antiochię ab aquarum abundantia dicitur. Vide Salmasium ad Trebellium Pollionem *pag.* 311.

NETOPHA.

נטופה Urbs memorata inter Bethlechem & Anathoth *Ezr.* 2. 22. *Neh.* 7. 26. Νετωφὰ III. *Ezr.* 5. 32. Nomen affine est Natupha quę dicitur esse solitudo in Palęstina in actis Sanctorum *Tom.* II. *pag.* 309. Memoratur & oleum הנטופה in Misna Pea. VII. ubi Obadias de Bartenora id a stillando ducit.

*NETZIB.

נציב Urbs tribus Judę. *Jos.* 15. 43. abest Eleutheropoli 9. (Hieronymus legit 7.) milliaria versus Chebronem, teste Eusebio.

NEVE.

Meminit itinerarium Antonini, in quo absuisse legitur a Capitoliade XXXVI. & hæc a Gadaris XVI. millia passuum. Νεύη recensetur etiam inter urbes Arabiæ, in Notitia veteri eccles. & forte hæc est πόλις Νέβη, cujus episcopus memoratur in Concilio Chalcedonensi.

Eusebius in Onomastico scribit esse urbem Judæorum Nineven circa angulum Arabiæ. Ita enim lege Γωνίαν pro ἀγωνίαν. Hieronymus addit, *quam nunc correpte Neneven vocant*. Id est, vocali I in E mutato. Sic solet Hieronymus loqui. Alii legunt *corrupte*, sed vere corrupte, nostro judicio. Ita ad Sophoniam *c.* I. *Pila quæ Hebraice dicitur Machthes* (מכתש) *& ab Aquila versa est* εἰς τὸ ὅλμον *non per bre-*

vem

vem syllabam prima legenda est, *ne σφαῖραν putemus*, *sed productam ut de pila sciamus dici in qua frumenta tunduntur*. Et in Onomastico ad vocem *Ar. Locus vel oppidum Arnonis*, *quod a septuaginta per extensam vocalem Ἤρ dicitur*. Solebant eo tempore aliter loqui quam nunc solemus de vocalibus correptis & productis. Ælius Donatus, Hieronymi præceptor, ita *in arte prima*, *pag*. 18. *editionis Rob. Stephani*, 1539. *Monosyllabas quæ correptam vocalem habebunt acuto accentu pronuntiabimus*, *ut pix*, *nix*, *nux*, *quæ productam vocalem habebunt circumflexo accentu pronuntiabimus*, *ut res*, *dos*, *spes*. Idem *pag*. 8. *correpta vocalis in duas desinit consonantes ut arma*, *arcus*. Confer Martianum Capellam *lib*. III. de nuptiis Philologiæ.

Ipsi Hebræi in Echa Rabbati *fol*. 72. *col*. 2. hanc urbem commemorant una cum vicina Chalami: quæ ita junctæ dicuntur, ut urbs una aliam sibi inimicam propinquam habeat חלמיש לנוה *Chalamis ita τῇ Neve* vicina est. In glossa notatur in *Chalamis habitasse hostes Judæorum*, *in Neve quæ ei propinqua Judæos* בחלמיש היו יושבים צוררי ישראל ובנוה שהידה סמוך לה היו יושבים יהודים. Hoc confirmat verba Eusebii Neven esse *vicum Judæorum*. Præter hunc locum extat etiam memoria urbis hujus in Midrasch Coheleth *fol*. 88. *col*. 1. רבי שמואל בשם ר׳ פלטיא דנוה *R. Samuel in nomine R. Pelatja ex Neve*. In glossa דנוה מעיר נוה *ex Neve*, *id est*, *ex urbe Neve*. Videtur esse ipsissima vox Hebræa נוה *Nave*, vel *Neve*, uti in statu constructo pronunciatur: & notum est opinari quosdam urbem Niniven inde dictam quasi נין נוה *Nini habitationem*, ubi etiam *Neve* non *Nave* est. נוה τόπον reddiderunt Græci *Psal*. 79. 7. & πόλιν, uti *Jos*. 32. 18. בנוה שלום ἐν πόλει εἰρήνης. Alibi ἔπαυλιν, πεδίον, κατάλυμα. In Midrasch Ruth *fol*. 49. *col*. 3. fit mentio cujusdam רבי שילה דנוה *R. Schila ex Neve*. Commentator notat eundem commemorari in Vaijikra Rabba, *Sectione* 34.

* NIBSCHAN.

נבשן Urbs tribus Judæ. *Jos*. 15. 52.

NICOPOLIS. Vide *Emmaus*.

* NIMRA.

נמרה Urbs tribus Gad. *Num*. 32. 3. putatur eadem ac Bethnimra. Eusebius ad vocem Νεβρὰ scribit esse vicum grandem in Batanea dictum Ναβαρά.

NINEVE. Vide *Neve*.

NOB.

נב Urbs sacerdotalis, quæ & נבה dicitur jungiturque cum Anathoth & Ananja 2. *Sam*. 22. 19. 1. *Sam*. 22. 9. Verum in serie urbium sacerdotalium non recensetur. Vide supra *p*. 164. Νωβὰ Josepho. Aliis Νομβὰ uti Eusebio. Et ita quoque Suidas citat ex Josepho. Νομβὲ urbs in Juda Græcis post Bersabe memoratur 1. *Sam*. 30. 30. Vide *Nomba* mox.

Hanc urbem Hieronymus non longe a Diospoli collocat in epitaphio Paulæ. *Lyddam versam in Diospolin Dorcadis atque Æneæ resurrectione ac sanitate inclytam. Haud procul ab ea Arimathiam viculum Joseph qui Dominum sepelivit & Nobe urbem quondam sacerdotum nunc tumulum occisorum*. *Joppen quoque* &c.

NOBACH.

נבח Urbs trans Jordanem, ita dicta e Nobacho *Num*. 32. 42. ad ortum τῆς Nobach & Jogbeha legitur *Jud*. 8. 11. Est locus desertus, distans Esbunte 8. milliaria versus meridiem, teste Eusebio in Onomastico.

NOMBA.

Stephanus in Ethnicis. Νόμβα, πόλις τῆς Ἰουδαίας. Ἰώσηπος ἕκτῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας. *Nomba*, *urbs Judææ*. *Josephus libro sexto Antiquitatum Judaicarum*. Suidas etiam notat ex Josepho hanc vocem Νομβὰ esse nomen urbis. Ego autem Νομβὰ in Josepho non inveni. Sed puto urbem sacerdotum Nob, quæ Josepho *lib*. VI.

Anti-

Antiquit. Νωβὰ appellatur, intelligendam esse, quia ex *libro* v. Νόμβα profert Stephanus, & ipsa illa Nob Νόμβα in codicibus quibusdam Græcis appellatur, & in Stephani editionibus aliis Νάμβα & Νωβὰ legitur. In Eusebii quoque Onomastico Νόμβα legitur, Νόμβα ἔνθα ἀνέβη Γεδεών, ἡ δὲ πόλις ἱερέων ἣν κατέκοψε Σαοὺλ. Hieronymus ita hæc vertit. *Nabbe sive Noba, ad quam ascendit Gedeon, urbs sacerdotibus separata, quam postea legimus furore Saulis subversam*. Quia Hieronymus videtur duplex Βῆτα legisse apud Eusebium, hinc est probabile Νοββὰ tum in Josepho tum Eusebio scriptum fuisse, quorum alterum pro M ceperunt, quoniam exigua in scriptis veteribus est differentia inter μ & β.

N O T A.

אבימי נותאה *Abimi Notensis* commemoratur in *cap.* 2. Avoda Zara: Putat auctor libri Juchasin indicari *Naioth* נוית vel נוית uti Ketif habet 1. *Sam.* 19. 18. legitque ניותאה. Græci habent ἐν Ναυὰθ ἐν Ῥαμᾶ. Videtur nomen loci fuisse in ipsa Rama aut certe non longe ab ea.

O C I N A.

Ὄκινα. Locus inter Tyrum & Jamniam In litore maris. *Judith.* 3. 1. Interpres Latinus vidit esse urbem Acco postea dictam Ptolemaida. Affinis scriptio est Ἀκχὼ, qua usi sunt Græci ad hanc urbem designandam *Mich.* 1. 10. ubi in Hebræo est רכו contractum ex בעכו *in Acco*, de quo nos alibi. Suspicor autem in libro Judithæ olim vel Ἀκχὼ vel vocem aliam magis ad Acco accedentem lectam fuisse, quia ceteroquin interpres illam Ocina vertisset, non Acco. Sed non hoc solo indicio mihi constat interpretem Latinum usum fuisse codicibus correctioribus, ac nostri vulgo sunt.

O D O L L A M.

Ὀδολλάμ. Vicus prægrandis in duodecimo lapide ab Eleutheropoli versus ortum. Eusebius ad vocem Ἐγλώμ. Josepho Ὀδολὰμ dicitur urbs in tribu Juda *Antiquit.* VIII. 3. Ex collatione 2. *Chron.* XI. 7. liquet esse עדלם *Adullam*. Ὀδολλὰμ 2. *Macc.* 12. 38.

O L U R U S.

Ὄλουρος. Vicus in quo exercitus Idumæorum castra metabatur. Josephus *de bell.* V. 7.

O N O.

Urbs condita a Benjaminitis. 1. *Chron.* 8. 12. Ὠνὼ III. *Ezr.* 5. 43. Videtur esse Ὀνοῦς Palæstinæ primæ. Vide Notitias ecclesiasticas *lib.* 1. A Lydda ad Ono sunt tria milliaria. In Talmude legitur R. Jacobum Ben Dosthai ante diluculum aliquando eo profectum ad talos usque in melle ficuum ambulasse.

* O P H N I.

עפני Urbs tribus Benjamin *Jos.* 18. 24.

O P H R A.

עפרה Urbs in Benjamin *Jos.* 18. 23. 1. *Sam.* 13. 17. Eusebius vicum hoc nomine fuisse scribit remotum 5. milliaribus Bethele versus orientem. Est & alia in Menasse *Jud.* 6. 11. & 8. 27. cujus nomen Ἐφραθὰ legit Hieronymus, & ideo in Onomastico ad vocem *Drys* scribit *quæritur quomodo Ephrata in tribu Menasse esse dicatur*. At non est Ephrata sed Ophra. Josephus tamen etiam hanc vocem scribit Ἐφρὰ, sic ut in prioribus syllabis cum Hieronymo conveniat.

O R B O.

ערבו Dicitur fuisse urbs בתחום ביתשאן *in limitibus Bethschean*, in Bereschith Rabba *Sect.* 33. *fol.* 207. 1. & inde dictos esse ערבים, qui Eliam aluerint. Sed ab ערבו non fit nomen gentile ערבי sed ערבני, uti a שילו *Schilo* שילני, & a Gilo גילני 1. *Reg.* 11. 29. 2. *Sam.* 15. 12.

O R E B.

Rupes Oreb commemoratur *Jud.* 7. 25. *Jeſ.* 10. 26. Exiſtimat quidem vir clariſſimus , Hermannus vander Hardt , incolas hujus urbis Eliam aluiſſe , non corvos , quum lateret ad torrentem Crith , cui ego non aſſentio ; & quamvis copioſiſſime de illa re dicere non conſtituerim , quia tamen in geographia ſacra verſor , atque ea eſt mihi ſubjecta materies , quæ inde contra viri ingenioſi ſententiam depromi poſſe exiſtimo , ab hoc loco non ſunt aliena . Hoc videlicet eſt quod rupem Oreb, cujus mentio eſt *Jud.* 7. 25. eandem faciat ac Aorabi Hieronymi , & urbem Sippori , quum tamen hæc tria loca diverſa fuerint . Hæc ejus verba ſunt . *Erat in regione Bethſanis urbs exigua , nomine Oreb (ſita ad rupem celebrem* Jud. 7. 25.) *vel Aorabi , uti S. Hieronymus & auctores tabularum geographicarum eam appellant , vel Harabin , uti Bertius : diu poſt appellata Zipporin , Sephorin , Sapphura , Seporis , Sephet , quæ nomina in hiſtoriis recentioribus magis nota* . Videndum itaque prius eſt ubi ſita fuerit Oreb *Jud.* 7. 25. memorata . Nihil liquet ex ſacro codice niſi Oreb & Zeeb duces Midianitarum cæſos fuiſſe ab Iſraelitis , Orebum quidem בצור עורב *in* vel *ad rupem Orebi* [id eſt ad rupem ita dictam deinceps ab Orebi nece] & Zeeb ביקב זאב : capita autem Orebi & Zeeb delata fuiſſe ad Gideonem מעבר לירדן *ex regione trans Jordanem* , qui ipſe poſtea Jordanem tranſiit *Jud.* 8. 4. Hinc colligitur illam rupem Orebi fuiſſe in regione trans Jordanem , & quum *rupis Orebi* non urbis , fiat mentio , non videtur mihi ſatis certum eſſe Oreb urbem fuiſſe . At fuerit urbs, fuit trans Jordanem . Atqui locus Aorabi Hieronymo memoratus erat cis Jordanem. Videamus ipſa verba Euſebii & interpretis ejus Hieronymi de ſitu hujus loci , ut eadem opera planum fiat quomodo factum ſit virum doctum confudiſſe hunc locum cum Sippori . Hæc Euſebius . Ἀρωὰ πεδιὰς καλεῖται καὶ ἀνωτέρω . Ἔστι δὲ καὶ κώμη καλουμένη Ἀρωὰ ἐν ὁρίοις Διοκαισαρείας καὶ ἀπὸ τριῶν σημείων Σκυθοπόλεως ἄλλη πρὸς δυσμάς. Hieronymus ita . *Araba . Aquila planam , Symmachus campeſtrem , interpretatur . Porro eſt & alia villa Araba nomine in finibus Diocæſareæ quæ olim Saphorine dicebatur & alia tribus millibus a Scythopoli contra occidentem* . Illa itaque Araba quæ eſt in finibus Diocæſareæ eſt cis Jordanem , non trans . Diocæſarea enim urbs erat Galilææ , nec unquam regio ejus ſe extendit ultra Jordanem . Præterea non dicitur vicum Araba ſed Diocæſaream eſſe dictam Saphorinen . Nihil eſt certius quam Sipporin , urbem in media Galilæa ſitam , & aliquando ejus metropolin , dictam eſſe poſtea Diocæſaream . Et ne quis dicat certum quidem id eſſe , ſed Hieronymum fortaſſis credidiſſe Araba & Diocæſaream eſſe urbes eaſdem , hæc ejus verba ſunt in proem. ed Jonam . *Porro Geth in ſecundo Saphorim milliario , quæ hodie appellatur Diocæſarea , euntibus Tiberiadem haud grandis eſt viculus* . Adde quod Hieronymus ſecundum mentem Cl. vander Hardt debuiſſet ſcripſiſſe *quæ olim* Araba *dicebatur* , non *quæ olim Diocæſarea dicebatur* : nam utique Araba nomen eſſe antiquum debuit & recens Sapphorine , non vice verſa , ſi Oreb *Jud.* 7. 25. idem fuit . Sed huic rei non immorabor quum mihi videatur certiſſimum eſſe hæc tria loca eſſe diſtincta . Quod ſi quis de Sippori dubitet an non forte eadem fuerit ac Arava , quamvis nullum ejus opinionis fundamentum ſit , conferat inter ſe quæ de Araba ab Hieronymo dicuntur , vicum fuiſſe in finibus Diocæſareæ : atqui Diocæſarea erat ipſa Sipporis . Præterea Sipporis erat urbs celebris , non vicus . Quod ſi vel maxime tempore Euſebii & Hieronymi fuerit vicus aliquis Araba dictus non longe a Scythopoli , quum tot ſæcula effluxerint inter Eliam & Euſebium , & tot mutationes regio paſſa ſit ab Aſſyriis , Babyloniis & Romanis , quomodo certi erimus illum vicum Arava tempore Eliæ illic fuiſſe ? Finge tamen fuiſſe ; necdum demonſtratum eſt a voce ערבה Ἀρωὰ formari gentile ערב vel ערבים . E contrario quum Deus eidem huic prophetæ per miniſterium angeli , ubi quoque latebat , cibum præbuerit 1. *Reg.* 19. 6. & ערבים corvos ſignificare ſoleat in ſacro codice , non video cur a ſenſu ſimplici & literali recedendum ſit , & cur ſacer ſcriptor , ſi incolas Arabæ indicare voluit , uſus ſit voce ambigua , imo tali quæ ſemper corvos ſignificat in ſacro codice , quum aliis iiſdemque clarioribus vocibus uti potuerit. Quid, quod ſi עורבים qui ei apportarunt panem & carnem homines fuere , quidni quum exſiccatus erat fluvius Crith , aquam ei quoque apportarunt ? Hoc enim facile præſtare potuiſſent . Sed exſiccato fluvio , quum non haberet Elias quod biberet , locum mutare debuit . Nec eſt quod quis dicat , etiam per corvos aquam ei ſuppeditari potuiſſe . Fateor : ſed & Deus Eliam ſine ope ulla in vita conſervare potuit : verum hoc ei non placuiſſe patet ex eventu . Qui autem homines fuiſſe putant,

tant, qui bis quotidie panem & carnem Eliæ attulerint, non video quid fingere possint, cur non & iidem aquam ei apportare potuerint. Ego quidem uti opera prodigiosa fingi temere non debere confiteor, ita illa, ubi clare descripta exstant, neganda aut labefactanda esse non existimo. Sed antequam me alio conferam, notandum hoc quoque est Cl. vander Hardt scribere Hieronymum statuere hanc urbem esse terminum Judææ orientem versus. Illud quidem Hieronymus scribere non potuit, quum ipse noverit Judæam se non extendere usque ad alterutrum ex his vicis Araba dictis, quorum ille in finibus Diocæsareæ erat, adeoque in Galilæa non Judæa, a qua per intermediam Samaritin separatus erat; hic vicinus Scythopoli, adeoque non in Judæa, & ne in confiniis quidem Judææ, uti cuilibet patebit qui totam terram Israeliticam cis Jordanem in Judæam, Samariam, & Galilæam dispesci consuevisse animadvertet. Sed nec Hieronymus id scripsit, hanc urbem Aorabi esse terminum Judææ. Scripsit illud de Adorabi. Est autem ea vox mendosa, quod patet tum ex iis quæ de ea voce ipse porro scribit, & quæ Eusebius habet, cujus vestigia sequitur. Legendum est Acrabbim, עקרבים, non *Adorabi*. Inspiciat modo aliquis Eusebium ad vocem Ἀκραββεὶμ & Hieronymum ad *Adorabi*, videbit omnia eadem esse quæ & hic & ille de eo loco prodiderunt. Et quomodo vicus aliquis qui ad occidentem Scythopolis erat, terminus orientalis Judææ dici potest? Jordanes & lacus Asphaltites fuere termini Judææ orientales. Inter Judæam & Scythopolin regio tribus Ephraim & Menasse, i. e. Samaritis regio, erat interjecta, quo minus Judæam posset attingere, licet ipsa Scythopolis ad Menassen pertinuerit in Jissascar tamen sita. *Jos.* 17. 11.

ORNITHON.

Ita Plinius *lib.* v. 19. *Sarepta & Ornithon oppidum*, ac si in casu recto esset, & non ὀρνίθων πόλις, *urbs avium*. Erat urbs sita inter Tyrum & Sidonem, teste Strabone. Forsan est eadem ac תרנגולא עילאה דלאה מן קיסרין *Tarnegola superior*, *quæ supra Cæsaream*: nam solent Gallum תרנגולא vocare Græci ὄρνιθα. Ligtfootus *Centur. Chorograph. cap.* 85. conjicit esse תרנגולא urbem Γάβαρα Josephi, quod גבר notet gallum. Meminit & Scylax Vide supra *lib.* 11.

ORMIZA.

Ὀρμίζα. Vicus, quo fugit exercitus Herodis postquam cum Arabibus conflixisset. Josephus *bell.* I. 14.

ORONÆ.

Ὀρώναι. Nomen urbis Arabibus ereptæ a Judæis. Josephus *Ant.* XIV. 2. eadem Ὀρώνα appellatur *Ant.* XIII. 23. ubi urbs Moabitica dicitur a Judæis occupata. Videtur esse חרנים Choronaim, urbs Moabitica *Jes.* 15. 5.

ORTON.

Chrysococcas in syntaxi Persarum Palæstinam ita describit per has urbes tres

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ.		PALÆSTINA.	
Ἀσκλὼν	νέ. κ' λγ'	*Ascalon*	55. 20. 33. 0
Ἱερουσαλὴμ	νς' λγ'	*Jerusalem*	56. 0. 33. 0.
Ὀρτὼν	νζ' λβ'	*Orton*	57. 0. 32. 0.

Nescio sane quam urbem Palæstinæ designare voluerit per *Orton*.

ORUBA.

Ὄρυβα. Urbs quam Judæi Arabibus eripuerunt. Josephus *Antiquit.* XIV. 2.

OULATHA.

Οὐλαθά. Urbs quæ uti Paneas inter Galilæam & Trachonitin sita est. Josephus *Antiquit.* XV. 13.

PALÆTYRUS.

Παλαίτυρος & Τύρος duæ urbes fuere vicinæ. Sic Byblos & Palæbyblos, Paphos & Palæpaphos Plinio v. 31. Scamander flumen & Palæscamander, Plinio v. 30. Anapus & Anapus παλαιὸς Vibio Sequestri, Σκέψις urbs & Παλαισκεψὶς Straboni *lib.* XIII. Γάμβριον & Παλαιγάμβριον Xenophonti *lib.* III. *historiæ Græcæ pag.* 481. Μαγνήσια & Παλαιμαγνήσια memorantur.

Aberat a Tyro 30. stadia versus austrum, teste Strabone. Josephus *Antiq.* IX. 14. scribit illam a Tyriis ad Assyrios defecisse. Stephanus illam & Tyrum eandem facit. Τύρος· νῆσος ἐν Φοινίκῃ .... ἐκλήθη δὲ καὶ Παλαίτυρος. *Tyros... insula Phœnices. Appellatur quoque Palætyrus.* Sed de hisce infra disquiremus ad vocem *Tyrus*.

PALANDRESIN.

פלנדרסין Locus vel portus unde navem solverunt R. Gamaliel & alii. Forsitan פרנדסין, quod alii codices habent, est melius. Eruvin. IV. I.

PANEAS.

Eadem quæ Cæsarea Philippi. Sozomenus *Hist.* V. 21. ἐν Καισαρείᾳ τῆς Φιλίππου, Φοίνισσα δὲ αὕτη πόλις ἣν Πανεάδα ὀνομάζουσιν. *Cæsarea Philippi, quæ Phœnices urbs est, quam Paneada appellant.* Paneas autem nomen est, quo Phœnices eam nuncupant. Eusebius *Histor.* VII. 16. ἐπὶ τῆς Φιλίππου Καισαρείας, ἣν Πανεάδα Φοίνικες προσαγορεύουσι, *Cæsareæ Philippi quam Phœnices Paneada vocant.* פמייס Rabbinis & קיסרין *Cæsarea* quoque, ni fallor, in Misna Oholoth, *cap.* XVIII. *m.* 9. ר' חלפתא קיסרייה in Midras Schir Hasschirim *fol.* 28. 2. commemoratur, & ר' חנינא דקסרין in Midras Schir Hasschirim. 6. 4. Nomen habet urbs quod Gentes Panis simulacrum ibi posuerint, si credimus Philostorgio *Histor.* VII. 3. Ἡ μέν τοί γε Πανεὰς Δὰν ἐπωνομάζετο τὸ παλαίτατον, τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ Ἰακὼβ Δὰν ἑλκυσαμένη, τοῦ φυλάρχου τῶν ταύτῃ οἰκούντων τότε· ἔπειτα δὲ Καισάρεια ἡ Φιλίππου ἐπεκέκλητο· Τῶν δὲ Ἑλληνιστῶν Πανὸς ξόανον αὐτῇ καθιδρυσάντων, εἰς τὴν τῆς Πανεάδος ἐπωνυμίαν μετέβαλεν. *Paneas quidem olim Dan nuncupabatur de nomine Dan filii Jacobi, qui princeps fuit tribus, quæ tunc in hac regione sedes habuit. Deinde Cæsarea Philippi nominata est: sed quum gentes Panis simulacrum ibi constituissent, nomen Paneadis sortita est.* Falsum est inde urbem dictam Paneada, uti liquet ex Josepho, quum a monte Paneo nomen acceperit; nec id nomen recentius est nomine Cæsareæ, uti ex verbis Philostorgii posset colligi, sed antiquius, quod etiam ex Josepho perspicuum est: quamvis postea quoque Paneas dicta fuerit uti apud Theodoretum *quæst.* 110. in Genes. Τὴν Λαῖσαν τὴν Πανεάδα καλουμένην. Ita quoque *quæst.* 26. *in lib. Judicum* & apud Epiphanium *lib.* I. *adv. hæreses pag.* 142. Paneade oriri unum e fontibus Jordanis idem Philostorgius tradit, & alterum 160. inde stadiis esse remotum. Vide fragmenta *pag.* 541.

In expositione Andronici senioris, subjuncta editioni regiæ Codini Curopalatæ, dicitur eo tempore hæc urbs appellata Tonopyrgos. Καισάρεια Φιλίππου ἡ Τονόπυργος· ἡ αὕτη καὶ Παναιὰς ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ ὄρους Παναίου. *Cæsarea Philippi nunc Tonopyrgos, eadem quæ Paneas a monte Paneo dicta est.* Videtur Τονοπύργος conflatum ex antiquo nomine Δὰν & Πύργος. Postquam enim Turcæ Palæstina potiti sunt plura nomina urbium antiqua iis reddita sunt, ut Acco, Lydda &c. Sed non erat Dan eadem ac Cæsarea, verum ei vicina si Eusebium audimus. Παναιὰς autem est idem quod Πανεὰς, nam Græci recentiores αι ut ε pronunciant. Sic καὶ, κε &c. Ipse audivi plus semel Græcos & Ægyptios Græca lingua utentes, ita loquentes quum mecum confabulabantur.

Vulgari appellatione *Belinas* dicitur. Gulielmus Tyrius *Hist.* XV. 9. Unde emenda Egesippum scribentem *Paneas id est Helymas*. Lege *Belinas*. In itinerario Benjaminis legitur בלינוס היא דן *Belinus hæc est Dan*. Idem Gulielmus scribit ad orientem ejus sylvam fuisse: & inter urbem & sylvam locum Cohagar, ubi Ainardus eam urbem obsidens castra metabatur. Ad occidentem erant campestria.

Nomen illud urbis *Belinas* videtur ortum ex affinitate ductuum literarum Arabicarum in بانياس & بلیناس i. e. *Baneas* (P enim literam Arabes non habent) & *Belinas*. Scherif Ibn Idris etiam scripsisse videtur *Belinas*, nam Romæ ubi typis Mediceis prodiit, hoc modo sine punctis diacriticis nomen urbis inter alias urbes Palæstinæ & Phœnices editum est بلىاس quod Sionita reddit *Banias*, id est *Paneas*. Ne quid tamen dissimulemus, videtur potius urbs alia latere sub hac voce quam Paneas. Interponitur enim a Scherif Ibn Idris hæc urbs inter *Antaradum* انطرطوس & *Laodiceam*

diceam اللاذقية . Conſtat autem inter Antaradum & Laodiceam ſitam fuiſſe urbem Balaneam , Βαλαναίαν . Quumque in ſerie urbium maritimarum Joppes , Cæſareæ , Acconis , Tyri , Beryti , Gabalæ , Tripolis aliarumque legatur, non poſſumus non arbitrari urbem Balaneam , non Paneada , eo nomine indicari . Quamvis ignaro vulgo locus quidam *Baneas* etiam hodie appelletur , ubi olim fuit Balanea . Vide Maundrellum in itinerario.

بانياس *Banias* dicitur Abulfedæ in geographia manuſcripta , qui notat illam iter diei unius & dimidii abeſſe Damaſco; & ex ſcriptore العزيزي ſitum ejus ita deſcribit , quibus confirmantur quæ de Chermone, ſive monte nivis , ei imminente ſupra notavimus ومدينة بانياس في لحف جبل الثلج وهو مطل عليه والثلج على راسه كالعمامة لا يعدم منه صيفا ولا شتا *Sita eſt Banias ad radicem montis nivis, & hic urbi ipſi imminet. Nives verticem illius montis circumdant inſtar cidaris, eæque nec æſtate nec hyeme minuuntur*.

Perſuaſum fuit quibuſdam nomen hujus urbis Φανέα in Nummis ſcribi in quibus legitur ΦΑΝΕΑϹ ΠΟΛΕΩϹ. ϹΤΡ. ΠΑΛ. quibus recte ſe opponit Cellarius, addens tamen: *adhuc vero reperire non potuimus ubi phanea Palæſtinæ ſita fuerit* . Sed neceſſe non eſt ut Phanea quædam in Palæſtina quæratur : illi nummi agunt non de Phanea quadam , ſed Flavia Neapoli , quæ Sichem eſt , & legendæ ſunt ΦΛ. ΝΕΑϹ. ΠΟΛΕΩϹ ϹΤΡ. ΠΑΛ. i. e. *Flaviæ Neapolis Syriæ Palæſtinæ* . Id liquet ex collatione aliorum nummorum Flaviæ Neapolis, de quibus vide infra.

Samaritanus Pentateuchi interpres vocem Dan *Gen.* 14. 14. alibi reddit per פניאס *Paneas*, uti & Arabs بانياس *Banias;* non enim P literam Arabes habent. Sed hic non tantæ eſt antiquitatis vel auctoritatis. Verum Dan & Paneada diſtinguit Euſebius, uti loca vicina in Onomaſtico ad vocem Βηθσαμαιέ. ἐπὶ τὴν Δὰν τὴν πλησίον Πανεάδος, & ad vocem Δὰν ſcribit eam eſſe vicum in quarto a Paneade milliario Tyrum verſus. Atque ita etiam Hebræi Dan & Cæſaream diſtinguunt , Dan nuncupantes דן דקיסרין. Vide ſupra ad vocem *Dan.* Stephanus diſtinguit male Paneadem & Cæſaream: eſt enim eadem. Sic ille, Καισάρεια, μητρόπολις τῆς Καππαδοκίας ἡ πρὶν Εὐσέβεια , καὶ Μάζακα ὡς Στράβων . Ἔστι καὶ Παλαιστίνης , καὶ τρίτη πρὸς τῇ Πανεάδι. *Cæſaræa metropolis Cappadociæ, ante Euſebia & Mazaca nuncupata, ut Strabo. Eſt & Palæſtinæ altera, & tertia ad Paneadem*. Idem ad vocem *Paneas*. Πανεάς, πολίχνιον Φοινίκης. *Paneas oppidulum Phœnices*. Et Πανία . . . . ἔστι δὲ Πάνιον σπήλαιον Παλαιστίνης ἀφ' οὗ ἐκρεῖ ὁ ποταμὸς Ἰορδάνης. *Pania .... Eſt autem Panion ſpecus Palæſtinæ, e qua effluit Jordanes fluvius*.

Hieronymus in Onomaſtico ad vocem Ærmon ſcribit *Hebræum, quo prælegente ſcripturas didicit, affirmare montem Ærmon* (חרמון) *Paneadi imminere, quem quondam tenuere Hevæi & Amorrhæi: de quo nunc æſtivæ nives Tirum ob delicias feruntur*. Et mox pergit ex Euſebio vertens: *dicitur eſſe in vertice ejus* [*montis*] *inſigne templum* [Euſebius autem non dixit ibi eſſe ἱερὸν Templum , ſed montem ὡς ἱερὸν τιμᾶσθαι uti ſacrum in honore eſſe Gentibus] *quod ab Ethnicis cultui habetur e regione Paneadis & Libani*. Hoc eſt ὄρος Πάνειον.

Joſephus *Ant.* v. 2. tradit a Sidone Paneada abfuiſſe iter unius diei . *Ant.* xv. 13. ſcribit urbem Paneada inter Galilæam & Trachonitin ſitam fuiſſe . Videtur ergo Gaulonitidi , non Galilææ , tribuenda quoniam *Antiquit.* XVIII. 3. dicitur a Philippo dicta eſſe Cæſarea: verum Philippus tetrarcha fuit Gaulonitidis , non Galilææ quæ Antipe paruit. Vide *Antiquit.* XVII. 13. Poſtea fuit appellata Neronias , uti Joſephus narrat *Antiq.* xx. 8. Idem meminit Πανίου, quæ ſpelunca eſt in monte, ſub qua ſpelunca oriuntur fontes Jordanis ἀνατέλλουσιν αἱ πηγαὶ τοῦ Ἰορδάνου , *Ant.* xv. 13. Ita tamen loquitur ex opinione vulgi non ſua , niſi illud ἀνατέλλουσιν de conſpicua fluvii origine malis interpretari: nam *lib.* 1. *de bell. c.* 16. oſtendit verum fontem Jordanis eſſe lacum Phialam, 120. ſtadiis hinc remotum.

Videtur apud Joſephum alicubi Πανεάς non pro nomine urbis ſed regionis accipi. Et ita apud Epiphanium *l.* 1. *adv. hær. p.* 40. Ναβατέας καὶ Πανεάδος τὸ πλεῖστον Μωαβιτίδος τε καὶ Κωχάβων. Poteſt tamen pro urbe etiam accipi.

Statuam Chriſti a muliere ſanguinis profluvium paſſa & ſanata collocatam fuiſſe Paneade multi narrant. Julianus Imperator eam fregit. Glycas annal. *part.* IV. *pag.* 253. appellat eam τὸν τοῦ Χριστοῦ χαλκοῦν ἀνδριάντα τὸν ἐν Καισαρείᾳ τῆς Φιλίππου τῇ νῦν Πανεάδι ὃν αἱ μορροοῦσα ἤγειρεν. Hiſtoriam ſtatuæ hujus a Juliano dirutæ ita narrat Theophanes in Chronographia *pag.* 41. Ἐν Καισαρείᾳ τῇ Φιλίππου, τῇ νῦν Πανεάδι, ὅθεν κατήγετο ἡ αἱμοῤῥοοῦσα, ἀνδριὰς ἵστατο πρὸ τοῦ οἴκου αὐτῆς Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὃν ἐθνικῷ ἔθει εὐχαριστήριον ἀνέστησεν. Τοῦτον κατενεχθῆναι προσέταξεν ὁ δυσσεβὴς Ἰουλιανός, ὁ καὶ γέγονεν. Κατ' ἐμπαιγμὸν δῆθεν συρόντων τῶν Ἑλλήνων τὸν ἀνδριάντα, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ξόανον ὀνόματι Ἰου-

Ἰουλιανοῦ σηστάντων. Τοῦτο δὲ λαβόντες Χριστιανοὶ τὸν ἀνδριάντα εἰς ἐκκλησίαν ἀπέθεντο· τὸ δὲ τοῦ παραβάτου ξόανον κατελθὸν πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατέφλεξεν, Βοτάνη δὲ ἐφύετο ὑπὸ τὴν βάσιν τοῦ ἀνδριάντος πάσης νόσου ἀλεξιτήριος, ἥτις καὶ πρὸς φθόνον ἐκίνησε τὸν ἀποστάτην Ἰουλιανὸν καταστρέψαι τοῦ κυρίου ἀνδριάντα. *Cæsareæ Philippi quæ nunc Paneas dicitur, unde erat mulier fluxu sanguinis laborans, statuam Domini & Dei nostri Jesu Christi ante ædes suas erexerat, gentium mores secuta, in memoriam accepti beneficii. Illam dejici impius Julianus jussit, quod factum est: gentibus cum ludibrio illam imaginem trahentibus & simulacro Juliani in ejus locum collocato. Christiani vero illam imaginem Christi in Ecclesia reposuerunt, & nefarii hominis statuam ignis cœlo missus consumsit. Infra imaginis basin herba quædam enata erat morborum omnium præsentissimum remedium quæ ad evertendam Domini nostri statuam Julianum Apostatam incitavit.*

P A P H T A.

פפתא urbs, vicusve, distans ab urbe Tzippori מהלך תלתא מילין *trium milliarium iter*, uti in Gemara Hier. Beracoth legitur, ubi sonus vestium laceratarum a Tzipporiensibus, audita morte R. Judæ, eo usque dicitur propagatus fuisse. Dubitari tamen potest an hæc sit vera hujus nominis scriptio quia in Midrasch Coheleth *fol.* 108. *col.* 1. ubi eadem historia narratur legitur עד גופתתא *usque ad Gopatata*, & Judæi certe istud גו vel לגו non habent pro voce singulari sed initio vocis quæ nomen loci continet, גופפתא. Vide quæ ad vocem *Gopatata*.

*P A R A.

פרה Urbs in tribu Benjamin. *Jos.* 18. 23.

P A R I A.

Oppidum est & insula prope Joppen in mari magno sita. Meminit Plinius *lib.* v. *cap.* 31. *In Phœnicio deinde mari est ante Joppen Paria, tota oppidum, in qua objectam belluæ Andromedam ferunt.* Idem *lib.* VI. *c.* 29. huc respicit. *Syriæ imperitasse Æthiopiam utroque litore ætate regis Cephei patet Andromedæ fabulis.* Vide plura ad vocem *Joppe.* Non extat hodie, quod sciam, hæc insula; sed tamen rupes quædam eminent in mari haud longe a Joppe, e quibus vulgo Petrum fuisse piscatum narrant. Has ego Pariæ insulæ partes fuisse crediderim. Forsitan fuerunt olim plures insulæ ad litora Palæstinæ. Tyrus certe fuit, postea continenti juncta, uti notum est. In Targum Hierosolymitano respectus videtur fieri ad has insulas *Num.* 34. 6. ותחום ימא רבא הוא אוקינוס ניסוי *& terminus mare magnum est, Oceanus nempe, & insulæ ejus.*

P A R E M B O L Æ.

Hoc nomine appellat urbem מחנים in regione trans Jordanem Josephus *Antiq.* VII. 9. Confer 2. *Sam.* 17. 24. Interfuit Concilio Ephesino Πέτρος ἐπίσκοπος Παρεμβολῆς, vel Παρεμβολῶν, utroque enim nomine ibi appellatur. Vox Παρεμβολὴ pro στρατόπεδον ex usu Macedonum profluxit. Ita Phrynichus *in eclog. p.* 68.

P A S D A M M I M.

פס דמים 1. *Chron.* 11. 13. Conjectura ducimur ad suspicandum idem esse ac Ephes Dammim 1. *Sam.* 17. 1. In Midrasch Ruth *fol.* 48. *col.* 2. ita dictum locum ferunt שמשם פסקו דמים.

P E L L A.

Pellam urbem Decapolis, & aquis divitem esse scribit Plinius *l.* v. *cap.* 18. Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Πέλλα . . . . . πόλις κοίλης Συρίας. *Pella . . . . urbs Cavæ Syriæ.* Meminit inter alios hujus urbis Polybius *lib.* v. *Histor.* ubi narrat Antiochum capta Philoteria ad lacum quem Jordanes influit (i. e. Tiberiadis) cepisse Πέλλαν, Καμοῦν καὶ Γεφροῦν. Deinde Abila, Gadara & Rabbathammana. Sita fuit in Decapoli prope Batanæam & Basanitin, uti scribit Epiphanius *lib.* 1. adversus hæreses *pag.* 126.

Pella terminus erat Perææ ad ſeptentrionem, uti regio Moabitis terminus ejus erat ad meridiem. Joſephus *de bell.* III. 2. Ergo neceſſe eſt ut alia plane ſit Πέλλα, urbs Moabitica cujus Joſephus meminit *Ant.* XIII. 23. Diruta eſt a Judæis quod incolæ recuſarent ritus Judaicos recipere, *Ant.* XIII. 23. *Lib.* II. *de bell. cap.* 19. jungit Geraſa, Pellam & Scythopolin. Eſt etiam Πέλλη *lib.* III. *de bell. c.* 2. una ex toparchiis Judææ, *Lydda*, *Emmaus*, *Pella*, *Idumæa*, *Engaddi*.

Inter Pellam & Geraſam erat Jabes, teſte Euſebio ad vocem Ἀελσώθ, 6. milliar. a Pella. Erat & Arbela quædam in ditione Pellæ, teſte eodem.

Chriſtiani omnes divinitus moniti eo fugerant ex urbe Hieroſolymitana, paulo ante obſidionem urbis. Rem narrat Euſebius hiſtoriarum *libro* III. *c.* 5. vocatque πόλιν Περαίας. Epiphanius quoque in libro de menſuris & ponderibus *pag.* 171. hujus rei meminit, tradens diſcipulos qui Hieroſolymis erant ab Angelo monitos paulo ante urbis excidium confugiſſe Pellam, urbem in Decapoli ſitam πέραν τȣ̃ Ἰορδάνȣ, & poſt excidium urbis rediiſſe Hieroſolymas.

PENTACOMIA.

Πεντακωμία. Inter urbes vicoſve Palæſtinæ tertiæ recenſetur in Notitiis veteribus Eccleſiaſticis. Extat etiam Πεντακωμία quædam inter ſedes episcopales Arabiæ. Vide ſupra *pag.* 218. Affinia nomina ſunt Ἑξακωμία, & Τρικωμία, quæ ibidem leguntur.

PENUEL.

פנואל Locus trans Jordanem, ubi poſtea urbs condita eſt a tribu Gad *Jud.* 8. 8. Confer Peniel. *Gen.* 32. 30.

PERECHO.

Περεχώ. Sita in Galilæa. Joſephus *lib.* II. *de bell. cap.* 25. Quum hunc locum confero cum eo qui extat in vita Joſephi *p.* 1013. videtur hoc nomen corruptum & natum ex vocibus.

ΚΑΠΕΡΑΚΧΩ i. e. כפרעכו vel
ΚΑΦΑΡΑΘ ΚΩΜΩϹΩΓΑΝΑ

Hinc illud.

ΚΑΙΠΕΡΕΚ ΧΩ ....

Eodem modo in Chronico quod Alexandrinum vel Paſchale nuncupant ad annum V. C. 742. legitur

ΚΑΙ ΠΕΡϹΑΒΙΝΗΝ

pro

ΚΑΠΕΡϹΑΒΙΝΗΝ.

Joſephus enim eum locum Καφαρσάβαν vocat. Nempe Καπὲρ, uti in voce Καπερναȣ̀μ, eſt idem quod כפר Καφὰρ *vicus*. Verba quæ loco citato *lib.* II. de bello Judaico leguntur, ita exhibet codex Joſephi Latinus (unde liquet quomodo ille in Græco contextu legerit) qui manu exaratus eſt in bibliotheca noſtra publica, *Jotapata & Berſabee & Seloim, nec non & Capherecho & Jaſac & Sicophet & montem cui nomen eſt Itaberio & Tharice & Tyberiada*. Moxque .... *Achabaron & petram quæ ſic dicitur & Jamne & Mero*. Ita quoque legitur in antiquiſſima editione Joſephi ejuſdem bibliothecæ, niſi quod *Sicophec* ibi ſcriptum ſit pro *Sicophet*, proclivi mutatione c in t, in ſcriptura illius ætatis. Nota illic *Capherecho* clare legi, quod eſt כפר עכו.

PETRA.

Notum eſt urbem hanc olim Arabiæ tributam fuiſſe & ipſam inde nomen tuliſ-

ſe

ſe partem illius regionis Petræam dictam. Quod niſi Palæſtinæ poſtea fuiſſet addita, indictam illam in hoc opere præteriiſſemus : ſed quum Palæſtinæ tertiæ metropolis fuerit, omnino hic locum habere debet. Appellatur etiam urbs Palæſtinæ in notitiis veteribus eccleſiaſticis, quas vide ſupra *lib.* I. *cap.* XXXVI. Ita & Stephanus. Πέτρα, πόλις νῦν τῆς τρίτης Παλαιστίνης. *Petra, urbs nunc Palæſtinæ tertiæ.* Suidas Πέτρα, πόλις τῆς Παλαιστίνης. *Petra, urbs Palæſtinæ.* Atque ita in Onomaſtico Euſebii ad voces Καδδὴς βαρνὴ legitur Πέτρᾳ πόλει τῆς Παλαιστίνης, quod quidem mutandum eſſe in Ἀραβίας exiſtimat in notis ſuis ad hunc locum ſcribens vir clariſſimus, Johannes Clericus, *conſtat Petram fuiſſe non Palæſtinæ ſed Arabiæ urbem. Vide vocem Petra ſuo loco. Itaque hoc fuerit mendum oſcitantis librarii, notior enim fuit hæc urbs quam ut ſitus ejus Euſebio ignotus eſſet. Scripſerit ergo* Ἀραβίας, *ut legiſſe videtur Hieronymus.* Confer cum hiſce quæ idem commentatur ad vocem Αἰλὰμ ubi Aila ſita ad ſinum Arabicum deſcribitur. Ἐν ἐσχάτοις, *hoc eſt in extremitate terrarum, ad mare; non* in finibus Palæſtinæ, *ut habet Hieronymus, nam Palæſtina nunquam eo uſque porrecta fuit. Peccatum eſt, ut videtur,* ἀπροσεξίας. Ita quoque fere Bonfrerius: *illud mirum quomodo Ailam Hieronymus ponat in extremis finibus Palæſtinæ: ſatis enim conſtat eam ad Palæſtinam nihil pertinuiſſe & ab ea ſatis procul abfuiſſe deſerto interjecto. Crediderim ab Hieronymo ſcriptum* in extremis finibus Idumææ. Ego autem in Euſebio aut Hieronymo nihil eſſe mutandum cenſeo, & recte eos ſcripſiſſe Petram & Ailam fuiſſe urbes Palæſtinæ. Palæſtina ætate Euſebii & Hieronymi uſque ad ſinum Arabicum fuit porrecta. In ipſo concilio Niceno primo, cui interfuit Euſebius, Aila inter urbes Palæſtinæ recenſetur. Petra urbs Palæſtinæ nuncupatur ab Euſebio etiam alibi in Onomaſtico ad vocem Ἀρκὲμ, ubi legitur Πέτρα πόλις ἐπίσημος τῆς Παλαιστίνης, *Petra urbs clara Palæſtinæ.* Fateor, ipſe Euſebius Petram vocat urbem Arabiæ ad vocem Πέτρα. Verum ita & Suidas ad vocem Θεὺς Ἄρης, ἐν Πέτρᾳ τῆς Ἀραβίας cultum fuiſſe Martis ſimulacrum tradit, quum ipſe alibi, ut vidimus, urbem illam Palæſtinæ nuncupet. Quumque Gentes & Chriſtiani ipſi vetus nomen Arabiæ tribuerent nonnunquam illi regioni in qua Petra fuit, etiam poſtquam Palæſtinæ tertiæ facta eſt metropolis in diviſione eccleſiaſtica, quidni liberum fuit Euſebio & Hieronymo eam modo Arabiæ, modo Palæſtinæ, urbem appellare? Ita ſcribunt Euſebius & Hieronymus in Onomaſtico, Jordanem dividere Judæam ab Arabia, & alibi tamen urbes non in Judæa ſed ab altera ripa Jordanis ſitas nequaquam Arabiæ ſed Palæſtinæ urbes nuncupant aut Perææ, ſic ut eandem regionem modo Peræam modo Arabiam nuncupent. Sic Euſebius Geraſam urbem vocat Perææ ad vocem Ἀργὸβ, idem eandem urbem Arabiæ ad vocem Ἠγανί. Præterea ex Hieronymo nil certi colligas, quid ille in Euſebio legerit, [tantum abeſt Græcum contextum Euſebii ob illum corrigi oportere) adeo multa mutat, aut addit de ſuo, ut paraphraſten ſæpe magis quam interpretem agat.

Petram eſſe Palæſtinæ diſtinctam a Petra Arabiæ vel Nabatæorum quorum teſte Strabone fuit metropolis (quæ tamen poſtea Palæſtinæ tertiæ metropolis fuit) perſuaſum eſt nonnullis, propter verba Athanaſii qui in epiſtola ad ſolitariam vitam agentes *pag.* 635. hæc habet. Καὶ Ἄρειον μὲν καὶ Ἀστέριον τὸν μὲν ἀπὸ Πετρῶν τῆς Παλαιστίνης τὸν δὲ ἀπὸ τῆς Ἀραβίας ἐπισκόπους τοὺς ἀποπηδήσαντας ἀπ᾽ αὐτῶν. *Et Arium quidem & Aſterium, illum Petrarum Palæſtinæ, hunc ex Arabia, epiſcopos qui ab ipſis deſciverant.* Fateor in hoc loco non memorari duas Petras, ſed aliunde liquet Aſterium epiſcopum fuiſſe Petræ urbis Arabiæ: nam in epiſtola ad Antiochenſes Athanaſio appellatur Ἀστέριος Πετρῶν τῆς Ἀραβίας, *Aſterius Petrarum Arabiæ epiſcopus.* Alibi uti in apologia ſecunda horum meminit hoc modo Μακαρίου ἀπὸ Παλαιστίνης καὶ Ἀστερίου ἀπὸ Ἀραβίας, *Macarii ex Palæſtina & Aſterii ex Arabia.* Ubi nota Macarium dici, qui ante Arius dicebatur: adeoque quum hoc nomen corruptum ſit, etiam in voce Πετρῶν mendum ſuſpicari licet. Certe mirum eſſet, ſi in Palæſtina urbs Petra fuiſſet epiſcopatu inſignis & diſtincta a Petra Arabiæ, nullam plane ejus mentionem in tot ſubſcriptionibus conciliorum fieri, aut in notitiis veteribus eccleſiaſticis, ſcriptiſve Euſebii, Hieronymi, aliorumque qui Athanaſii temporibus proximi fuere. Adeoque unicum hunc locum Athanaſii non arbitror ſufficere ut ſtatuamus Petram aliquam ab illa notiſſima urbe Arabiæ, vel metropoli Palæſtinę tertię (quę eadem eſt) diſtinctam. Crediderim illud Πετρῶν loco ſuo motum, & legendum τὸν μὲν ἀπὸ τῆς Παλαιστίνης, τὸν δὲ ἀπὸ Πετρῶν τῆς Ἀραβίας vel τὸν μὲν ἀπὸ τῆς Παλαιστίνης, τὸν δὲ ἀπὸ τῆς Ἀραβίας, (uti in *Apolog.* II. *p.* 595.) omiſſa mentione urbis: quorſum enim unum ab urbe denominaſſet, & alterum non; maxime quum alibi ſcripſerat Aſterium eſſe Πετρῶν τῆς Ἀραβίας; Utique hoc loco debuiſſet, vitandę confuſionis gratia, addidiſſe, Aſterium alterius Petrę in Arabia ſitę epiſcopum

fuiſſe.

fuiſſe. Sed opinor aliquem ad marginem appoſuiſſe Πετρῶν, quum legiſſet apud Athanaſium Aſterium epiſcopum fuiſſe Πετρῶν, ut jungeretur cum τῆς Ἀραβίας, & alium id junxiſſe cum τῆς Παλαιςίνης: quod eo facilius fieri potuit quod Petra ſequentibus ſeculis Palęſtinę tertię metropolis fuerit. Adde apud Hilarium in fragmento operis hiſtor. *pag.* 188. appellari eoſdem *Arium ex Palæſtina & Stephanum de Arabia*. Pro Stephanum legi debere *Aſterium* certum eſt. Sic ibidem *pag.* 1293. *Arius a Palæſtina*, *Aſturus ab Arabia*. Petrę nulla illic mentio, nedum duarum.

Petrę ſitus ut diſtinctius cognoſcatur, notandum ab Aila, vel Elath, portu ſinus Arabici, abſuiſſe tantum decem milliaria Romana, ſi credimus Euſebio. Vicinam certe Petram Ailę fuiſſe etiam ex eo colligimus quod Hieronymus (verba ejus ſupra *pag.* 72. dedimus) Idumęorum regionem ab una parte Eleutheropoli, ab altera Petra & Aila, terminet. Unde in mappis noſtris ſpatium terrę inter ſinum Arabicum & lacum Aſphaltiten multo eſt anguſtius quam in aliis mappis geographicis. A lacu autem Aſphaltite remota fuit Petra ſtadiis 300. uti liquet ex Diodoro Siculo, *Lib.* XIX. 108. Sed tamen incertum manet an ad orientem, an vero ad auſtrum lacus ſita fuerit. Videtur ad orientem, vel certe inter orientem & auſtrum, collocanda, quia Joſephus *lib.* V. *cap.* 4. *de bello Jud.* ſcribit montem, cingentem τὸ μέγα Πεδίον ab oriente, protendi a Juliade uſque ad Somorram in finibus Petrę. Pręterea ducimur huc a Strabone *lib.* XVI. tradente a Petra, metropoli Nabatęorum [ita hanc appellat] uſque ad Jerichuntem breviſſimum iter eſſe trium dierum aut quatuor. Quia ad ſitum Petrę declarandum urbem Jerichunta eligit Strabo, videtur illa inter urbes Judęę celebres proxima Petrę fuiſſe. Quod ſi verſus occidentem lacus Aſphaltitis aut etiam recto ductu ad auſtrum lacus ſita fuiſſet, dixiſſet eam ab Hieroſolymis, vel Gaza, aliiſve urbibus vicinis disjunctam fuiſſe per tot vel tot ſtadia. Sed quum a Jerichunte ejus ſitum ſuſpendat, tuto creditur illam inter urbes celebres Judaicas Petrę proximam fuiſſe. Pręterea non plane negligenda ſunt quę Strabo addit de itineris trium aut 4. dierum intervallo quod intercedit inter Hierichuntem & Petram; hinc enim patet non ad orientem recta via Petram remotam fuiſſe a lacu Aſphaltite, ſed ita ut ad auſtrum quoque ejus lacus fuerit, id eſt plagam euro-auſtralem. Nam extremitas auſtralis lacus Aſphaltitis aberat Jerichunte pręter propter ſexcenta ſtadia. Trium vero dierum iter eſt ſtadiorum ſexcentorum & quadraginta, quatuor autem dierum ſtadiorum octingentorum & quinquaginta, ſi ſequamur rationes Procopii Cęſareenſis, qui iter unius diei tradit eſſe ſtadiorum ducentorum & decem. Atque adeo colligimus Petram ab Hierichunte remotiorem fuiſſe extremitate auſtrali lacus aſphaltitis.

Faciunt etiam ad ſitum Petrę nomina hęc & ſitus locorum vicinorum, ex Euſebio omnia collecta excepto nomine ultimo Somorrę. *Theman* 5. millibus abeſt a Petra, & illic pręſidium erat Romanorum. Ita Euſebius ad vocem Θαιμάν. Mons *Hor* in quo mortuus eſt Aharon erat juxta urbem Petram Euſebius ad vocem Ὤρ. *Carcaria*, arx unius diei iter a Petra abeſt. Euſeb. ad vocem Κάρκα. Decem milliaribus a Petra oſtenditur *Beeroth bene Jaacan* manſio Iſraelitarum in ſolitudine. Vide Euſebium in Onom. ad vocem Βηρώθ. Quod ſi vere ibi hęc manſio fuerit, aliquid certi in eremo circa has manſiones haberemus. *Gai* (עיי) Gaia, urbs eſt juxta urbem Petram. Euſebius ad vocem Γαί. Idem ad vocem Ἠλάθ (hęc eſt Aila) ſcribit eſſe regionem Principum Edom & urbem Eſau, in decimo milliario a Petra contra orientem. Regio circa urbem hanc, ἡ ἀμφὶ τὴν Πέτραν, *Gebalene* appellata fuit, & antea Idumęa. Vide Euſebii Onomaſticon ad vocem Ἰδουμαία. Μάβσαρα fuit etiam vicus grandis ad urbem Petram pertinens. Euſebius ad vocem Μάσαρις. Eſt & Σομόῤῥα nomen loci in finibus Petræ, quo uſque a Juliade mons longus protenditur ad cujus occaſum eſt μέγα Πεδίον. Joſephus *de bell.* V. 4. Βακρα legit Rufinus pro Σομόῤῥα, ſic ut incerta ſit lectio.

Dioſcorides urbem hanc τὴν κατὰ Ἰουδαίαν Πέτραν vocat, & illic myrobalanum naſci ſcribit. Strabo *lib.* XVI. eam deſcribit, ſitam in regione plana, & hortis fontibuſque inſtructam, cinctam tamen rupibus undequaque. Ultra quas deſerta ſunt maximam partem pręcipue Judęam verſus, ad cujus urbem Jerichunta trium quatuorve dierum iter eſt, ad φοινικῶνα vero ſive palmetum quinque. Id palmetum ſinui Arabico adjacet & diſtinguendum eſt a Phœnicone ſive palmeto Jerichuntino cujus ante Strabo meminerat. Idem ante meminit inſulę phocarum in Sinu Arabico ſitę & ita pergit πλησίον δ' αὐτῆς ἀκρωτήριον ὃ διατείνει πρὸς τὴν τῶν Ναβαταίων καλουμένων Ἀράβων καὶ τὴν Παλαιςίνην χώραν, εἰς ἣν Μειναῖοι τε καὶ Γεῤῥαῖοι καὶ πάντες οἱ πλησιόχωροι τῶν ἀρωμάτων φορτία κομίζουσιν. *Propе illam promontorium eſt quod protenditur verſus Petram, Nabatæorum Arabum, & regionem Palæſtinam, ad quam Minæi, Gerræi, & omnes vicini*

aromata convebunt. Id promontorium videtur non longe esse ab Ælana, nam eodem libro tradit ex Eratosthene Elanis Minęam usque esse 70. dierum iter, ut pateat Minęos ad portum hunc appellere solere. Et non longe etiam hoc ab isto palmeto est, a quo Petram 5. dierum itinere removet Strabo, nam Diodorus Siculus *lib.* III. *cap.* 42. horum ita meminit, primo palmeti ad litus siti: dein, ait, palmetum hoc prętervectus insulam phocarum offendit: & prętentum huic insulę promontorium respicit Petram Arabię & Palęstinam, in quam thus aliaque aromata Minnęi & Gerręi deferunt. Ulterius progressos sinus Elanites excipit, multis Arabum Nabatęorum pagis frequentatus.

Petra erat Arabię metropolis, quo spectant Nummi, in quibus ΑΔΡΙΑΝΗ ΠΕΤΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ legitur: nam & Hadriana dicta est, imperante Trajano a Palma pręfecto Syrię Romanis subjecta, teste Dione *l.* 68. His si ęra inscripta sit, caput ejus ducitur ab anno Christi 105. Ita Chronicon Alexandrinum. Teste Josepho olim Ἄρκη dicta est *Ant.* IV. 4. sed *Ant.* IV. 7. legitur eam Ἀρεκέμη appellatam de nomine Ῥεκέμȣ. Adeoque illud Ἄρκη videtur male scribi pro Ἀρεκέμη. Eusebius legit hanc vocem apud Josephum Ἀρκὲμ, ita enim scribit in Onomastico locorum, Ἀρκὲμ κατὰ Ἰώσηππον αὕτη ἐςὶ Πέτρα πόλις ἐπίσημος τῆς Παλαιςίνης. Hieronymus. *Arcem. Refert Josephus hanc esse Petram urbem nobilem Palæstinæ*. Josephus, quia pars regionis olim Arabia dicebatur, Petram Arabiæ tribuit, uti *Antiq.* XIV. 2. ubi regiam Aretæ qui rex Arabum erat Petræ fuisse tradit, (quod & Procopius *lib.* I. de bello Persico *cap.* 19. narrat) & *l.* I. *de bell. c.* II. ubi ἡ Ἀραβικὴ Πέτρα audit. *Lib.* V. *de bell. cap.* 4. scribit in finibus Petræ esse Somorra, quo usque mons longus a Juliade & lacu Tiberiadis protenditur. Cæterum illud nomen priscum Petræ Ἀρκέμη est ex רקם quo nomine multi Hebræorum existimant Petram notari.

Audiamus & alios inter veteres de Petra scribentes. Usque ad Petram se extendunt solitudines Palmyrenæ, teste Plinio V. 24. *Ita fertur* (*Euphrates*) *usque ad Uram locum, in quo conversus ad orientem relinquit Syriæ Palmyrenas solitudines quæ usque ad Petram urbem & regionem Arabiæ felicis appellatæ pertinent*. De illis *cap.* 26. *Infra Palmyræ solitudines Stelendena regio est, dictæque jam Hierapolis ac Beroea & Chalcis. Ultra Palmyram quoque ex solitudinibus iis aliquid obtinet Hemesa, item Elatium, dimidio propior Petræ, quam Damascus*. De ipsa Palmyra idem *cap.* 25. *Palmyra abest a proximo Syriæ litore ducentis quinquaginta duobus millibus & a Damasco viginti septem propius*. Idem VI. 28. *Nabatæi oppidum incolunt Petram nomine in convalle, paulo minus* II. *mill. pass. amplitudinis circumdatum montibus inaccessis, amne interfluente: abest a Gaza oppido litoris nostri* DC. *mill. a sinu Persico* CXXXV. *mil. Huc convenit utrumque bivium, eorum qui Syriæ Palmyram petiere & eorum qui ab Gaza venerunt*. Numeros esse corruptos clarum est, quum Petra multo propior fuerit Gazæ quam sinui Persico. Videtur permutatio numerorum instituenda, quod recte observavit Cellarius *pag.* 418. Atque ita melius convenit cum iis quæ de Gazæ & sinus Elanitici distantia CL. M. P. dixerat. Videtur itaque a sinu Elanite abfuisse XV. milliaria. Hieronymus dicit Elath regionem & civitatem a Petra 10. milliaribus abfuisse.

Ab Eleutheropoli usque ad Petram & Ailam, quæ est Elath in litore sinus Arabici, Hieronymus regionem Idumæorum extendit, his verbis ad *cap.* I. *Obad. Omnis australis regio Idumæorum de Eleutheropoli usque Petram & Ailam* (*hæc est enim possessio Esau*) *in specubus habitatiunculas habet*. Hieronymus ad *c.* 48. *Ezech. Cadesbarne in deserto est quod extenditur usque ad urbem Petram.*

Cyrillus in Comm. ad Jesaiam *lib.* VI. *orat.* I. *pag.* 545. Ὁμόρȣ τοίνυν ȣ̎σης τῇ τῶν Ἰȣδαίων γῇ τῆς πλατείας ἐρήμȣ τῆς κατὰ Νότου κειμένης ἣν δὴ κατενέμοντο τὰ Σαρακηνῶν καὶ Ἀῤῥάβων ἔθνη τȣ̀ς οἰκȣ̃ντας ἐν αὐτῇ τεύξεσθαι φασὶ κατὰ καιρȣ̀ς τῆς διὰ Χριςȣ̃ χάριτος καὶ σωτηρίας ὀνόματα δὲ ταῖς κώμαις ἤτοι ταῖς πολίχναις ταῖς κατά γε φημὶ τὴν ἔρημον ἀπαύλεις Κηδὰρ καὶ Πέτρα κατὰ τὴν Ἀῤῥάβων γῆν καὶ εἰς δεῦρο κειμένη, ȣ̎τω τε ὠνομασμένη. *Quum itaque finitima esset terræ Judaicæ ad austrum solitudo lata, quam occuparunt gentes Saracenorum & Arabum; dicit eos qui illa habitant gratiam & salutem aliquando per Christum consecuturos. Nomina etiam sunt vicis sive oppidis in eremo illa sitis, villæ, & Kedar, & Petra in Arabum regione hodieque sita & ita appellata.*

Petræ episcopi in actis conciliorum memorantur *Germanus* qui conciliabulo Seleuciensi interfuit anno 359. & THEODORUS, qui interfuit Concilio Hierosolymitano, anno 536. Uterque scribit se episcopum Πετρῶν, nam & Πέτραι & Πέτρα scribitur nomen hujus urbis. Ita & Suidas, ad vocem Γενέθλιος, Γενεθλίȣ, Παλαιςῖνος ἐκ Πετρῶν, σοφιςὴς &c. *Genethlii filius, Palæstinus ex urbe Petris, Sophista*. Meursius ad Hesychium Milesium, qui, nulla facta mentione Πετρῶν, eum modo Παλαιςῖνον

fuisse

fuiſſe ſcribit, putat Πατρῶν ſcribendum. Sed fallitur; nam & alii hanc urbem Πέτρας ſcribunt, uti auctores notitiarum veterum eccleſiaſticarum. Ita & Malala in Chronico *pag.* 116. ἐξωρίσθη εἰς Πέτρας, πόλιν ὕτω καλυμένην, ὕσαν τῆς τρίτης Παλαιςίνης. *Relegatus eſt Petras*, &c. Sic Πέλλα & Πέλλαι, Ἄρκη & Ἄρκαι, dicitur, Ῥαφανέα & Ῥαφανέαι &c.

Nomen hodiernum hujus urbis حجر, & vetus Ἄγρα, unde Ἀγραεῖς & Ἀγραῖοι dicuntur, teſte Stephano ad vocem Ἀγραῖοι, atque unde nomen Hagarenorum dimanavit, facit ut prætermittere hoc loco nequeam mentionem rariſſimi numiſmatis, in quo ab una parte ZETC KACIOC, ab altera ΑΓΡΕΤC legitur. Acceptum id refero humanitati Sereniſſimi Electoris Palatini, cujus amor in literas ſingularis, & quæ hinc nata ſunt bibliotheca & inſtructiſſimum cimeliarchium, cognitiſſima ſunt omnibus & ſupra laudes noſtras poſita. Non ingratum fore lectori arbitror ſi Nobiliſſimum virum, Jacobum de Bary, illo ſermone quo epiſtola ad me data eſt, diſſerentem introducam. Non Agræ modo, de qua agimus, ſed aliis argumentis viri acumen ſolers & peritia rei numiſmaticæ lucem adferent. Hoc epiſtolæ exemplum eſt.

Monſieur,

„ Son Alteſſe Sereniſſime, Monſeigneur l'Electeur Palatin, aiant bien voulu me „ permettre de vous fournir les deſſins de deux Medailles de ſon Cabinet, vous „ les voulez, Monſieur, accompagnées de remarques que par ordre de S. A. S. j' „ ai ramaſſées: mais au moins ſouvenez vous que ce ne ſont que de ſimples con- „ jectures; formées en paſſant, ou fort recherchées, il n'importe, pourvû qu'elles „ ſoient vraiſemblables. C'eſt de quoi vous jugerez, & ſerez le maitre d'en re- „ trancher ou d'y ajoûter tout ce qu'il vous plaira: en voici le deſſin.

„ N. 1. ZETC KACIOC. Jupiter Caſius aſſis avec un haſte ou ſceptre dans ſa „ droite.

„ R℣. La figure d'un homme ſous une voute à deux piliers, tenant dans ſa „ main droite une pomme dont la queuë ſort ſous la main.

„ 2. Le même Jupiter comme ſur la precedente.

„ R℟. ΑΓΡΕΤC. A peu près la même figure du revers de la premiere, mais „ qui au lieu d'une pomme tient une corne dans la main.

„ En vous montrant ces deux medailles je vous ai fait remarquer qu'elles éto- „ ient frappées dans quelque province voiſine de la Paleſtine, puis que la fabrique „ & le bronze étoit ſemblable à celles frappées en Aſcalon & autres villes con- „ finantes à l'Egypte. Vous ſcavez que j'ai un peu de routine dans ces ſortes de „ curioſités, & vous eutes la bonté de vous y fier. C'eſt pourquoi nous ne pou- „ vons l'attribuer au Jupiter Caſius dont le temple étoit près de Seleucie ſur cet- „ te haute montagne * d'où on voioit le Soleil pendant que cet aſtre rendoit viſi- „ te aux antipodes. Je remarquerai ſeulement que ſur les medailles de Seleucie ce „ Dieu eſt repreſenté ſous la forme d'une pierre ou rocher. Patin nous en donne „ le deſſin ſur une medaille de Anton. Pius, mais il y en a une de Trajan dans „ le Cabinet Palatin parfaitement belle, où ce Jupiter Pierre ſe trouve orné de dif- „ ferents bijoux qui repreſentent peut-être les preſents magnifiques que Trajen fit „ aut temple de ce Dieu. Saumaiſe dans ſes notes ſur Spartien en fait mention. „ Au reſte ce Jupiter Lapis faiſoit une aſſez belle figure chez les Romains dont „ le plus ſolemnel ſerment étoit en jurant par ce Dieu. Lucien s'en moque; les „ autres Anciens en parlent avec grande veneration: mais pour ne vous ennuyer „ par l'allegation de differents paſſages de Ciceron, Aule Gelle, & d'autres, ſi

* Pline *lib.* 5. *cap.* 22. Spartien, en Hadrien: & Amm. Marcellin en parlant de Julien.

„ vous ſouhaitez de rafraichir vôtre memoire ſur ce point, voiéz Alexander ab
„ Alexandro lib. 5. C. 10.

„ Deux Medailles de Corcyre, l'une de Marc Aurele & l'autre de Commode
„ rapportées par Vaillant, m'auroient perſuadé que la premiere des nôtres avoit été
„ frappée en cette Isle, mais le peu de raport (eu egard a la fabrique) qu'elle
„ a avec les medailles de Corcyre dont j'en poſſede un bon nombre, & la gran-
„ de reſſemblance avec l'autre que je ne ſaurois attribuer a Corcyre, étant plus
„ naturel de la laiſſer à ceux dont le nom ſe trouve ſur la medaille, m'a fait
„ chercher des *Agrei*. Il eſt vrai qu'on trouve des revers ſemblables ſur les me-
„ dailles de Corcyre, mais cela prouve ſeulement que le culte de Jupiter Caſius
„ leur étoit venu d'Egypte, comme en effet on n'en ſauroit douter, quoi que en
„ quelques uns de ces revers ils ont auſſi imité les Epirotes qui en mettoient de
„ ſemblables avec peu de difference, car les Corcyriens adoroient le même Jupiter
„ qu'eux. Ce qui paroît par une medaille de mon Cabinet dont que je ſache au-
„ cun antiquaire a fait mention.

„ La tête de Jupiter fort barbue & couronnée de laurier ni plus ni moins com-
„ me on la voit ſur les medailles des Epirotes dans Goltſius &c.

ReV. ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ. ΦΙΛΟΝΙΔΑC. un navire.

„ Je ne me ſouviens pas avoir trouvé aucune medaille qu'on pouvoit attribuer
„ à Corcyre ſans que ce nom y fût marqué, ni même où celui de Jupiter Caſius
„ ſe trouve, ſi non une ſeule que le Pere Hardouin a tirée de *And. Mamorra hiſt.*
„ *Corcyr.* Ce livre étant peu commun, & aiant cette medaille dans mon Cabinet,
„ la voici jointe à la precedente.

„ Le temple de ce Dieu en Corcyre étoit bien peu frequenté, puis que de tous
„ les Anciens * il n'y a que Pline qui en faſſe mention [que je ſache] mais
„ quand même je me ſerois trompé en ce qui regarde le lieu où ces medailles ont
„ été frappées, ce ſcrupule n'a dû m'empecher de vous obeir, proteſtant de nou-
„ veau que je ne debite mes remarques que pour de ſimples conjectures, prêt à
„ changer de ſentiment auſſi-tôt qu'on en produira de plus vraiſemblables. Et ainſi
„ après vous avoir fait reſſouvenir des deux rariſſimes medailles de Corcyre que
„ vous avez vûës chez moi, où du côté des têtes de Caracalla & de Geta partie
„ de la legende eſt en Grec & partie en Latin, returnons à nos medailles, com-
„ mençant par la premiere, parce qu'elle facilite l'explication de la ſeconde.

„ Le Jupiter aſſis eſt, ſelon mon opinion, ſur ces deux medailles dans la même
„ poſture qu'on le voioit dans ſon temple ſur le mont Caſius, aux confins d'Egy-
„ pte & d'Arabie, lieu fameux par le tombeau du grand Pompée: & Achilles Ta-
„ tius *Liv.* 3. explique le revers de la premiere, en diſant que dans Peluſe port
„ d'Egypte (ſitué près du mont Caſius) il y avoit un ſimulacre de Jupiter Ca-
„ ſius portant une pomme de grenade dans ſa main, dont la raiſon étoit tout à
„ fait myſterieuſe. Nous pouvons croire cet auteur puis qu'il étoit Egyptien, &
„ vous conviendrez facilement avec moy, ſi je ne me trompe, que la ville de Pe-
„ luſe a fait frapper cette medaille en repreſentant d'un côté ce Dieu tel qu'on l'
„ adoroit ſur le mont Caſius, & de l'autre côté dans la poſture, qu'il ſe trouvoit
„ ſur l'autel erigé par ceux de Peluſe.

„ Je pourrois faire des conjectures à perte de vûe ſur la raiſon myſterieuſe de
„ la grenade dans la main de Jupiter. Le ſang coulant des teſticules coupées
„ du pauvre Atis me fourniroit l'origine de ce fruit, dont parlent (1) Arnobe,
„ Pauſanias in Cor. *c.* 17. & Euſebe Præp. IV. *l.* 3. Clement Alexandrin & les au-
„ tres anciens me fourniroient auſſi des materiaux en abondance. Les modernes,
„ comme l'Ill. Monſieur [2] Spanheim, Gurtler (3) & d'autres ne m'en laiſ-
„ ſero-

* *Liv.* 4. *Ch.* 12.
(1) Voſſius Idol. *l.* 1. *c.* 10.
(2) De uſu & præſt. num. *pag.* 276.
(3) Orig. Mundi *c.* 16. 73.

„ seroient pas manquier; mais quand nous aurions examiné à fonds les raisons pour
„ quoi dans les fêtes de Ceres Eleusine il étoit defendu aux femmes de manger
„ de grenades, & le chagrin de Ceres par ce que sa fille Proserpine en avoit ta-
„ té chez Pluton, & quand on feroit entrer dans cette scene nôtre commune me-
„ re Eva avec sa pomme, en serions nous plus éclairé pour expliquer nôtre me-
„ daille? Pour moy je ne le croy pas: au contraire je suis persuadé que la plus
„ simple explication de ces enigmes est la plus seure, & que ceux qui ont frappé
„ ces medailles n'y entendoient pas tant de finesse. Ainsi j'aime mieux hasarder
„ quelques conjectures de ma façon.

„ La figure qui tient la pomme de grenade dans sa main est le Jupiter Egy-
„ ptien, a savoir Osiris ou le Nil, car c'est la méme divinité. Parmenon de By-
„ zance dans * Athenée dit positivement *Nil Jupiter Ægyptien*, & une medaille de
„ Tite en Tristan, tome 1. *p.* 307. nous en donne l'effigie. La chose est trop con-
„ nue pour avoir besoin d'être soutenue par d'autres passages. La grenade repre-
„ sente la basse Egypte & peut-être la queuë qui sort dessous la main une partie
„ de la haute située sur le bord du Nil. Tout le secret, que ceux de Peluse ont
„ entendu en mettant la grenade dans la main de leur Supreme Divinité, ne con-
„ tient a mon avis pas plus de mystere, que s'il nous disoient simplement, le Ju-
„ piter adoré sous le nom de Casius est le Genie du Nil, qui par ses arrouse-
„ ments rend l'Egypte feconde, & la soutient, comme la figure, que vous voiéz,
„ sur la medaille soutient la grenade, symbole de la basse Egypte, dont la forme
„ ressemble fort a celle d'une grenade. En effet, Monsieur, vous n'avez qu'a re-
„ garder la troisieme carte d'Afrique en Ptolomée ou celle de la basse Egypte dans
„ Cellarius, & cette ressemblance vous sautera aux jeux. La côte maritime entre
„ le *Phatnicum Ostium* & le *Pineptimi Pseudostoma* represente très bien la tête &
„ la couronne de la grenade, comme le cours & les bords du Nil depuis le *Hera-*
„ *cloeticus Nomos* jusques où se separant en deux fleuves il embrasse toute la basse
„ Egypte la queuë. Les provinces situées entre le *Busiriticus fluvius* & le *Thermu-*
„ *ticus* en representent le corps, & le reste des deux côtés les pieces, qui, quand
„ la grenade est bien meure, se separent par enhaut de ce corps. Dans toutes les
„ figures hieroglyphiques des Egyptiens vous n'en trouveréz aucune plus claire,
„ ni peut-être ailleurs une comparaison plus juste, que celle des crevasses de la
„ grenade avec les embouchures du Nil, celle des pellicules, qui la divisent en
„ plusieurs loges, avec les differentes coupures & canaux faits pour arroser la basse
„ Egypte, ou, si vous voulez, avec les divers *Nomos* ou gouvernements: & sauroit
„ on mieux comparer l'innombrable quantité de villes & villages, dont cette pro-
„ vince étoit couverte, qu'aux grains d'une grenade? Quand je vous communi-
„ quai en passant cette pensée, vous avez eû la bonté, Monsieur, de me dire que
„ je ferois bien de consulter Bochart sur le mot de *Athribis*. Je vous en suis très
„ obligé, & je croi y avoir trouvé le necessaire pour appuyer ma conjecture. Ce
„ savant dans son *Phaleg pag. 66.* dit, que les Egyptiens & les Hebreux donnoient
„ le nom de poire a la basse Egypte, parce quelle en a la forme, de même que
„ le Grecs la nommerent *Delta* pour la ressemblance avec cette lettre, & que *A-*
„ *thribis*, qui signifie le cœur de la poire, a recû ce nom a cause que cette ville
„ & sa jurisdiction étoient situées au cœur de ce païs, *&* *pag.* 294. il le confirme
„ par divers passages. Permettez moi de copier ce qu'il dit, car quoi que je n'
„ aime pas de tirer des longs extraits des livres qui sont entre les mains de tout
„ le monde, je croy le devoir faire dans cette occasion. Voici ses paroles. *Pag. 66.*
„ *Exempli gratia quæritur, cur Ægyptus vel Ægypti pars in Psalmis & in Esaia*
„ *Raab vocetur: atque hic interpretes multa comminiscuntur, ignari Hebræum Raab*
„ *idem esse quod Ægyptium* Rib *vel* Riph, *quo nomine hodieque* Delta *seu pars Æ-*
„ *gypti triquetra Nili ostiis comprehensa vocatur a Pyri forma. Id enim proprie erat*
„ *Rib, unde est quod in ipso corde* τȣ̃ ΔΕΛΤΑ *nomus medius* Athribis *appellatur, id*
„ *est* Cor pyri, *Etymol. in* ΑΘΡΙΒΗϹ, *ex Orione.* Et p. 293. *&* 294. *Inferiorem*
„ *a Græcis Delta vocari propter formam triangularem nemo est qui nesciat. At eandem*
„ *quomodo Ægyptii & Hebræi appellaverint nondum est a quoquam observatum. Quod*
„ *tamen ex Scriptura cum Græcorum atque Arabum monumentis collata potest non dif-*
„ *ficulter erui. Ptolemæi tabulas inspicienti statim apparet Athribitis nomi metropolim*
„ *Athribin præcise esse in medio* τȣ̃ ΔΕΛΤΑ. *Inde dicta est* ΑΘΡΙΒΙϹ, *id est* cor
„ pyri, *ut ex veteri grammatico Ægyptio Orione docet author magni etymologici.* A-
thri-

* *Liv.* 5. *pag.* 203.

„ thribin *appellarunt*, *quod si quis Græce vellet effari*, *non potest aliter dicere quam* „ Cor pyri*: ita Orion. Nempe Ægytiis* αθ, *vel* ἡθ, *est* cor, *ut scribit Horus hiero-* „ *glyphicon* Lib. I. cap. 7. *&* ριβ *vel* ριβι Pyrum. *Inde Athribis Cor pyri*, *quia in* „ *medio pyri*, *id est*, *Ægypti partis quam a pyri forma Ægyptii Rib*, *id est pyrum* „ *vocabant*, *quod nomen hodieque servat post tot sæcula incorruptum*. *Errif scribit Leo* „ *Africanus*, &c. Ensuite Bochart allegue differents passages de la S. ecriture qui „ apelle l'Egypte *Rahab*, sçavoir *Psal.* 87. 4. *&* 89. II. *Esai.* 51. 9. *&* *Job* „ *26. 12.*

„ Vous, Monsieur, ne sauriez vous me dire si les Egyptiens & Hebreux conto- „ ient la grenade entre les poires ou entre les pommes? Pour moi, sans savoir ni „ Hebreu ni Arabe, je suis pourtant très persuadé que le fruit que nous nom- „ mons proprement poire & pomme n'étoit guere connu dans la basse Egypte du „ temps de David, & bien moins du temps de Job; & je doute fort que jusqu' à „ present on ait guere vû de pommiers ni poiriers dans ce paîs. En effet ces ar- „ bres ni par nature ni par culture sçauroient bien croitre dans un pays si plat „ & brulant, & même dans les plaines de la basse Andaluzie, qui comparée à la „ basse Egypte est un pays fort temperé, on ne les a jamais pû cultiver, & on „ est obligé de les planter sur les montagnes. Au contraire la grenade, l'orange, „ le citron, la cidre & des fruits semblables aiment ce sorte de climat, & on en „ voit les campagnes couvertes. Ces sont la les pommes & les poires d'Egypte & „ d'Afrique.

„ *Hosce legunt fructus*, *propior quos Phoebus amavit*.
„ *Vilia fert nostrum nil nisi poma solum*.

„ Notre commun ami, le tressavant Monsieur le Clerc, fit ces deux vers, il y „ a plus de huit ans, au sujet d'une medaille de mon cabinet, frappee par les „ Pheniciens habitans de la ville de Serpa en Portugal, sur laquelle on voit un „ homme ceuillant des oranges. C'est de ces sortes de fruits que les anciens se „ vantoient que leur pays abondoit. La fameuse ville de Utique en Afrique s'en „ glorifie de même sur une medaille que je possede, où deux hommes cueillent des „ cidres d'un arbre & on en voit deux des plus grosses tombes par terre. J'ai lu „ dans quelque auteur ancien, dont je ne me ressouviens pas à present, qu'à Ro- „ me & ailleurs on estimoit beaucoup les cidres d'Utique comme les meilleurs du „ monde, & que cette ville profitoit considerablement du trafic qu'elle en faisoit. „ Je vous ay fait voir les medailles, & puis que vous le souhaitez je vous envoye „ les estampes.

„ Je croy avoir sujet de doutr que Orion ait bien attrapè le veritable sens du „ mot Rib, en le traduisant par celui de poire, à moins qu'il n'ait compris dans „ le mot *Pyrus* les fruits, que je viens de nommer: car sans cette supposition la „ comparaison de la forme de la basse Egypte à celle d'une poire, qui ordinaire- „ ment est pyramidale, seroit fort defectueuse; celle d'une pomme seroit incompa- „ rablement meilleure. Mais prenez tel fruit que vous voudrez, il n'y en a aucun „ dont la forme approche plus à celle de la basse Egypte que la grenade. Le mê- „ me Monsieur le Clerc m'a fait comprendre, il y a longtemps, qu'il ne faut pas „ trop chicaner sur la signification de certains mots qui se trouvent dans le Vieux „ Testament, & dans les debris des autres langues orientales, comme sont par „ exemple les noms de certains fruits, animaux, plantes, ou pierreries. Il me vient „ encore une pensee, c'est qu'actuellement en Espagne on donne le meme nom à „ la pomme qu'à la poire, nommant la derniere Pera & le premier Pero, princi- „ palement la sorte la plus belle, comme celle que nos jardiniers nomment le Hon- „ dertmatk d'Espagne, & quelques uns le grand Mogol, le Wynappel, le Jufferap- „ pel ou la belle garce, & d'autres pommes semblables. Leur grammairiens pre- „ tendent que ce mot leur vient des Grecs qui anciennement s'etoient etabli sur

„ la

„ la côte mediterranee d'Espagne. Sebastien Covarruvias, neveu du fameux Juri-
„ sconsulte de ce nom, dans son Thesoro de la lengua Castillana dit, *pero especie*
„ *de Mancana tomo el nombre de Pyrus*. Et en effect les plus anciens Grecs en fai-
„ soient de meme, & nommoient les pommes de quelle espece qu' elles fussent,
„ grenades, oranges, ou autres, ΠΥΡΟC. L' etymologiste, qui a traduit par ce
„ mot le Rib des Egyptiens, confirmeroit ma conjecture, mais c' est de quoi vous
„ jugerez mille fois mieux que moy, dont tout le Grec est borne par la legende
„ de quelques medailles.

„ Par celle, que j'ai taché d'expliquer, vous avez vû que ceux de Peluse ont
„ crû que leur supreme divinité, a sçavoir Osiris, Jupiter Ægyptius, ou tel qu'
„ on le voudra nommer, étoit le même Dieu, connû, tant en Egypte qu'ail-
„ leurs, sous le nom de Jupiter Casius. C'est ce que ceux qui ont frappé l'autre
„ medaille semblent avoir voulu marquer aussi, soit de leur propre motif, ou en
„ imitant les Pelusiens. Il ne nous reste donc qu'a rechercher en premier lieu quel
„ peuple a fait frapper cette medaille, & en second quelle divinite ils ont con-
„ fondu avec Jupiter Casius. La fabrique de cette medaille nous assure qu'elle est
„ frappée dans quelque province voisine d'Egypte, & sans traverser le sinus Per-
„ sicus pour aller a Agris ville de Carmanie, il suffira d'en chercher une dans l'
„ Arabie, confinante à Peluse, Strabon, Ptolemée, Pline, & Etienne de By-
„ zance nous tireront d'affaire. Le dernier en suivant le premier dit, *Agræi po-*
„ *puli Arabiæ, ut Strabo lib. 16.* Ptolemée fait mention du méme peuple, & Pline
„ *Liv. 6.* assure que leur ville capitale se nommoit Agra. Etienne la nomme *Agra*
„ *vel Agræ* : n'importe, ce sont sans doute nos gens qui ont fait frapper cette
„ modaille, laquelle est peut-être l'unique monument ancien où leur nom se trou-
„ ve : non que ce soit quelque peuple obscur, au contraire il a l'avantage dont
„ (que je sache) aucun autre peuple ne se peut vanter, c'est de n'avoir jamais
„ jusques à present été soumis a aucune domination étrangere, mais d'avoir con-
„ servé sa liberté, malgré l'effort de tous les conquerans. Avec quel plaisir ne
„ doivent ils pas s'être mocqué des superbes legendes que Trajan & Severe ont af-
„ fecté de faire briller sur leur medailles & inscriptions, comme *Arabia adquisita,*
„ *Capta*, *Augusta Provincia* &c. la où au contraire ces deux empereurs ont rendu
„ graces au ciel d'etre echappé en personne bagues sauves, ou a peu pres, des
„ mains de nos Agrei. Le premier en mourut peut etre de depit, & l'autre s'en
„ retourna avec sa courte honte. Permettez moi quelque extraits de Dion Cassius,
„ ou de Xiphilin son abbreviateur, & que je me serve du vieux Gaulois d'Antoi-
„ ne de Bandole, son traducteur, qui *page* 275. aiant conté que Trajan donna
„ Parthamaspates pour roi aux Parthes, dit, *Apres cela il tira vers l' Arabie &*
„ *fit guerre aux Agareniens*. Un peu plus bas ajant marqué la situation de la ville
„ des Agreiens il poursuit, *Aussi Trajan pour lors, ni Severus du depuis, ne pu-*
„ *rent oncques prendre cette place, combien qu'ils eussent jetté & abbattu par terre*
„ *une partie de murailles : & si Trajan pour lors ajant envoyè quelques compagnies*
„ *de gens de cheval reconoitre la breche de la muraille, y receut une grosse perte &*
„ *dommage, si bien qut le plus court fut a ces gens de cheval s'en retournera la ha-*
„ *ste a leur camp, & si s'en falut bien peu que lui mème qui chevauchoit a l'entour*
„ *du mur ne fut blessé, bien que pour n'ètre reconnu des ennemis il eut depouille sa*
„ *robe Royale, car nonobstant ce, les barbares, a voir seulement sa tète chauve,*
„ *& son marche plein de Majestè venerable conjecturojent aisement que c'ètoit lui, com-*
„ *me vrayement c'ètoit il, & pour ce tachojent l'assener a force de coups de traits,*
„ *qu'ils lancojent, & tuerent un homme de cheval, qui ètoit joignant lui* &c.

„ Apres, pour sauver l'honneur de Trajan echoué devant Agra, Dion fait in-
„ tervenir le ciel, qui par des tonnerres & orages rechasse les troupes toutes les
„ fois qu'ils allojent assaillir la ville, & au lieu d'harpies envoye des mouches pour
„ desoler la table des Phinées Romains, & enfin il conclut par ces mots : *Telle-*
„ *ment que Trajan fut contraint de lever le siege & de se retirer : quelque temps*
„ *apres il commenca se mal porter*, &c. Si vous souhaitez de savoir les avantures
„ de Severe avec nos Agrejens, vous n'avez qu'a repasser sa vie dans le meme
„ auteur : car quoi que Dion ou Bandole nomme alors cette ville Atra, a moins
„ que Severus n'aye eu le meme sort devant deux villes, savoir Atra & Agra,
„ le passage que je viens de copier indique que c'est la meme dont il parle dans
„ la vie de Trajan. Mais ce n'est pas le seul avantage dont les Agrejens se puis-
„ sent vanter. Ces sont eux qui sous le nom de Agareniens & Sarrasins, non
„ contents de la conquéte de l'Asie, de l'Egypte, & de l'Afrique, dompterent

„ l'E-

„ l'Espagne & la Sicile, & penetrerent jusques au cœur de la France. l'Empire
„ Ottoman meme leur est redevable d'une partie de sa grandeur.

„ Sur le second point, a savoir quel Dieu nos Agrejens ont placé sur leur me-
„ daille & confondu avec le Jupiter Casius, il suffiroit de dire que c'est Bacchus,
„ supreme & quasi unique Dieu des Arabes, non ce jeune folastre, fils de Seme-
„ le, mais le barbon, l'Egyptien, & le meme que Osiris & le Nil. Qui en
„ souhaite plus de nouvelles n'a qu'a repasser l'explication d'un vase antique par
„ Tristan de St. Amant *tom.* 2. *pag.* 603. & suivants, & la 5. dissertation *de usu*
„ & *præst. num.* de l'Illustre Monsieur Spanheym, & comme vous ne voulez pas
„ que je vous fatigue par cinquante autres passages, je me contenteray de celles
„ qui conviennent plus directement a la medaille. Le mot de ΑΓΡΕΥC nous en
„ fournira l'occasion.

„ *Sanchoniathon* chez Eusebe *Præparat. Euangelic. Liv.* 1. apres avoir conté a sa
„ guise la creation du monde, & apres avoir marqué que la race d'Aeon & Pro-
„ togonus engendra des fils, qui surpassojent en grandeur de corps l'ordinaire des
„ hommes, & que c'est d'eux, que les monts *Casius* & le Liban ont pris leur
„ nom, parçe qu'ils y avojent habité, & ensuite ajant marqué les avantures de
„ Hypsuranius & de son frere Usous, & le culte religieux qui leur fut rendu par
„ leur descendants, il ajoute; de la race de Hypsuranius nacquirent Agreus &
„ Alieus, qui singnifie le chasseur & le pescheur, & furent les patriarches des
„ chasseurs & des pescheurs, *qui venationis & piscationis artem invenere ac toti*
„ *piscatorum venatorumque nationi suum postea nomen indidere*. Voici donc l'ori-
„ gine du nom de nos *Agrei*, a savoir de la chasse ou des chasseurs, ni plus
„ ni moins que la ville d'Agra dans l'Attique reçût ce nom par ce que * Diane
„ y fit la premiere chasse, & cette Deesse le nom de Agrotera, comme son fre-
„ re Apollon celui de Agreus, encore de la chasse. Si vous voulez, Monsieur, que
„ nous appliquions le nom de ΑΓΡΕΥC non seulement au peuple qui a fait frap-
„ per la medaille, mais aussi au Dieu qui y est representé, nous devions suppo-
„ ser que les Agrei crojojent que Bacchus le Chasseur, inventeur de la chasse, avoit
„ donné ce nom a leur ville & a la nation. Je sçai que la pluspart des savants font
„ deriver le nom d'Agrei ou Agariens de Agar mere de Ismael: mais sont ils bien
„ assurés que les Agriens, qui vivojent il y a 16. ou 20. siecles, en avojent ja-
„ mais oui parler ni sceu qu'il y eût eu un Abraham ou une Hagar au monde?
„ Pour moy j'en doute fort: car quoi que les Arabes modernes se vantent d'être
„ descendus d'Ismael, ils ne semblent pourtant pas trop persuadés que les Arabes
„ en general tirent leur origine de ce Patriarche: car si on peut croire ce que
„ Marmol nous dit dans sa description generale d'Afrique *Liv.* 1. *Ch.* 28. ces mêmes
„ Arabes font auteur de leur langue un certain petit fils de Cham, qu'ils nomment
„ *Almaarub Ibni Cahtan*, & soutiennent que Ismael n'est venu chez eux que bien
„ de siecles après cet Almaarub. Voici un beau champ pour transformer nôtre
„ Bacchus, inventeur de la chasse, assez connu par le nom de ΖΑΓΡΕΥC, en
„ Nimrod, ce puissant chasseur devant l'Eternel, & celuici en Almaarub fils de
„ Chus & petit fils de Cham, pour étaler par une infinité d'exemples la gloire
„ que les anciens heros se sont acquise par ce noble exercice, l'utilité que le gen-
„ re humain en a tirée, & l'obligation qu'elle a eue à l'inventeur: mais comme
„ je ne croy pas que les premiers habitans de la terre ajent eu besoin de maistre
„ pour leur enseigner la defense naturelle & autres fonctions requises pour leur
„ conservation personnelle, je laisse l'honneur de l'invention de la chasse à Dame
„ necessite, qui l'a enseigné aux Iroquois & autres sauvages de l'Amerique, & si
„ bien qu'ils en pourrojent donner des leçons au même Nimrod; à qui, ni à Her-
„ cule ni à Thesee, exterminateur de monstres, je ne pretends pourtant pas de-
„ rober l'avantage acquis pour avoir eté bons chasseurs, aussi peu que je voudrois
„ ôter à Alcathous fils de Pelops le royaume & la belle qu'il merita pour avoir
„ tuè à la chasse le lion Citheronien. ** Je ne puis pourtant pas m'empecher de
„ copier encore un passage de Bochart en son Phaleg *p.*13. où ajant taché de prou-
„ ver que nôtre ancien Bacchus ètoit le même que Nimrod, il dit, *Quid quod*
„ *in fabulis Bacchi nomen antiquissimum est* ΖΑΓΡΕΥC, *id est fortis venator*, &c.

„ Pour la corne, si à la maniere des Orientaux on la veut prendre pour mar-
„ que de puissance, j'y consens; si pour instrument de chasse, d'accord; si dans
„ le

* Pausanias *lib.* 1.
** Pausan. *loc. cit.*

„ le même sens que les Egyptiens l'attribuojent au *Jupiter Nilus*, bon ; on n'a qu'a „ choisir de toutes les remarques, que Monsieur Spanheym nous a laissées dans sa „ cinquieme dissertation, celle qui plaira le plus. Pour moy je la prends pour la „ coupe de Bacchus, que Nonnus nous depeint dans ses Dionisiaques *Liv.* 12. * di- „ sant qu'il mit le vin dans un pot qu'il fit d'une corne & en but : & *Liv.* 14. „ son pourpoint (disons robbe) étoit raié & de diverses couleurs, tenant de la „ main gauche une corne cavée en forme de pot rempli de bon vin.

„ Voila en substance les conjectures que j'ai eû l'honneur d'envoyer à S. A. S. „ dont le Cabinet peut donner de l'exercice non seulement à des curieux com- „ me moy, mais à bien des savants & du premier ordre: les uns & les autres y „ trouvent leur fait. Est on amateur d'une excellente suite des Empereurs & Im- „ peratrices, soit en argent soit en bronze, il n'y en a point de plus belle en Eu- „ rope. Les Roys de Syrie, d'Egypte, & d'autres peuples Orientaux, joints à une „ infinité de medailles Grecques contenteront les Chronologistes: & les Geographes, „ sans sortir de ce Cabinet, peuvent faire un voyage depuis Rome à Naples & „ Sicile, traverser en Illirie & costoier toute la mer mediterranée jusques aux co- „ lonnes d'Hercule, passer le detroit, & s'en retourner par l'Espagne & la Fran- „ ce au port d'Ostie. Souhaite-t-on des medailles qu'on peut dire uniques, la Pau- „ lina en or, & la Cornelia Supera en argent, le sont sans contredit. Le jeune „ Drusus, le Pescennius, la Didia Clara, surpassent en beauté tout ce qu'on verra „ ailleurs, comme en bronze l'Othon, le Pescennius, les Julies, les Neron & Dru- „ sus, leur sœur Drusilla & une infinité d'autres qu'on estime le plus. Les me- „ daillons n'y manquent pas, & les graveures, urnes & utensiles antiques y sont „ en abondance. J'ay été bien aise de vous faire ce detail, afin que vos étudians, „ ou ceux à qui vous trouverez à propos de communiquer mes remarques, s'en „ puissent prevaloir dans leurs voyages. Le Cabinet est ouvert pour tous les cu- „ rieux, & ce grand Prince les en laisse profiter avec une bonté peu commune. „ Vous me croiez assez prudent pour ne pas entreprendre son eloge : les Graevius „ mêmes auroient bien de la peine a le faire dignement : confessons pourtant que „ c'est aux Princes de ce caractere que l'Europe est redevable de la restauration „ des beaux arts & des sciences, & d'être sortie du barbarisme où depuis tant de „ siecles elle avoit été ensevelie, & où elle retomberoit bientôt sans des tels Me- „ cenas.

„ Aprés une si longue lettre n'attendez pas, Monsieur, que je vous dise grand „ chose sur les autres medailles que vous souhaitez de mon Cabinet, dont vous „ trouverez partie dans les *Epoch. Syr. Mac.* du Cardinal Noris, dans les medail- „ les de moyen bronze de Spon & dans d'autres antiquaires. Je vous envoye rai, „ si vous voulez, un bon nombre de Tyr, Sidon, Byblus, Cesarée, Neapolis, Se- „ baste, Orthosia, & autres villes de Phenicie & son voisinage, connuës & anec- „ dotes, desquelles vous pourrez choisir celles qui serviront à votre dessein. Il faut „ pourtant vous dire quatre mots sur une assez extraordinaire : en voici le dessin „ & la legende.

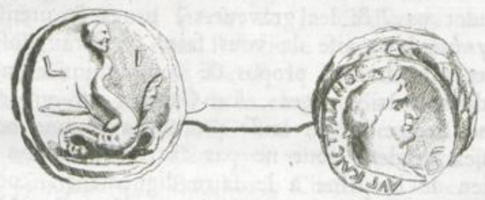

„ AT. K. ΤΡΑΙ. ΑΔΡΙΑΝΟΣ. La tête d'Hadrien, entre le cou & le menton „ PE.

„ R. L. ΙΔ. Un serpent, la queuë entortillée, d'où sort la tige de quelque plan- „ te, sur la tête du serpent la fleur du lotus. Les lettres L. ΙΔ. marquent que „ cette medaille a été frappée la 14. année du regne d'Hadrien, & ainsi on ne „ sauroit prendre le PE. pour une epoque, étant plus apparent quelles marquent „ la ville où elle a été frappée. La fabrique ne permet pas de nous trop eloigner „ des provinces voisines de la Palestine ou Syrie : & si dans l'Egypte je trou- „ vois quelque ville dont le nom commencat par RE, je ne balancerois pas à la „ lui attribuer. Rekem d'Arabie, plus connuë sous le nom de Petra, ne me de-

* Traduction de Boivet *pag.* 208. & 242.

„ plairoit pas, d'autant plus que Hadrien passa la 13. ou 14. année de son regne
„ dans le voisinage ; mais il seroit irregulier que, aiant dès le temps de Strabon
„ porté le nom de Petra, & Hadrien l'aiant honorée de celui de Hadriana, que sur
„ la medaille frappée à l'honneur de leur bienfaicteur ils se fussent servis de ce nom
„ Syrien. Resaina en Osroëne, ou Mesopotamie, viendroit en consideration, si le
„ Cardinal Noris dans sa 3. dissertation *de epochis Syromacedonum* n'avoit demontré
„ que l'epoque de cette ville n'a commencé que la 15. année du regne de cet Em-
„ pereur. Recem en Judée, Regias, Reob, Recepha & autres lieux semblables sont
„ trop peu connus pour leur attribuer ma medaille. Voulez vous, Monsieur, que
„ nous en fassions present a Remmat, la capitale du païs de Gilead, & que nous
„ supposions que, quand Hadrien fit du bien à Jerusalem, cette ville eût part à
„ ses bontés, & en reconnoissance y mit pour revers l'Agothodæmon, à peu près
„ comme on le voit sur une medaille dans Seguin *p. 299.* marquant par cet em-
„ bleme que ce bon Genie étoit l'Empereur même, qui par sa venuë avoit reta-
„ bli leur felicité, & rempli le païs d'abondance. Les Egyptiens ont bien poussé
„ plus loin cette flatterie, en mettant sur le corps du serpent, entouré des mar-
„ ques de fertilité, & representant leur Agathodaemon, la tête d'Adrien même
„ couronnée de lauriers, pour revers de sa medaille, qui en vaut mille, & dont
„ Monsieur de Roy, Secretaire de l'Electeur Palatin, vient d'enrichir le Cabinet
„ Electoral: ci joint le dessin qu'il a eu la bonté de m'envoier.

„ C'est ce que j'avois à vous dire sur ma medaille, qui pourtant pourroit bien
„ être frappée à Resapha, ville de Palmyrene. La fabrique a assez de raport aux
„ medailles de ce païs. Mais a propos: vous nous direz peut-etre quelque chose de
„ la ville de Palmyre, puisque les Juifs se vantent que Salomon en est le fonda-
„ teur: je m'en vais vous regaler du dessin de l'unique medaille (que je sache)
„ où le nom de cette ville est marqué, elle est de Zenobie & des plus rares de
„ mon cabinet. La legende ΖΕΠ. ΖΗΝΟΒΙΑ ΣΕΒ. La tête de Zenobia. Revers,
„ un Palmier. Et L. Ζ. ΠΑΛ. frappée la 7. année.

„ En voulant finir ma lettre l'envie me prit de consulter mon Calepin, pour
voir le nom que les Hebreux donnoient à la grenade, & si Rib signifie une poire,
„ comme Orion l'assure. Il est constant que les Egyptiens comptoient la grenade
„ entre les poires, & la nommoient *Ribmon*, ou *Rib Ammon*, poire de Ammon,
„ parce que ce fruit étoit consacré à cette divinité, qui étoit le même Jupiter
„ Ægyptius. Et de ce Ribammon les Hebreux ont fait leur Rimmon (Grenade)
„ Je n'examinerai pas si ce fruit a été consacré a la suprême divinité des Egy-
„ ptiens, parce qu'il ressemble à la figure de la basse Egypte, ou si leur province
„ a été nommée Rib, [poirre] pour sa ressemblance à la grenade, que par ex-
„ cellence on peut avoir nommer la poire: il se peut encore que la grenade a pris
„ ce nom de la ville de Thebes, qui est le Ammon no des Hebreux, & le Dios-
„ polis des Grecs, signifiant la même chose, savoir ville Dieu. Ce nom lui etoit
„ dû avec quelque justice, puis que selon Plutarque dans son traité *de Iside & O-*
„ *siride*, là où tous les Egyptiens contribuoient la quote qui leur etoit imposée
„ pour faire les images des animaux qu'on y adore, ceux de la Thebaide seul n'y
„ contribuoient rien, estimant que rien de mortel ne peut étre Dieu, mais celui
„ seul qu'ils appellent Cnef, qui jamais ne naquit, ni jamais ne mourra. Ce sen-
„ timent

„ timent s'accordoit avec celuy du peuple Juif: & ne pourroit-on pas ſuppoſer que
„ la conformité, qu'on remarque entre les habillements ſacerdotaux des Juifs &
„ des Egyptiens, vient, que Dieu a permis à Moiſe de ſuivre en bien des choſes
„ (qui en ſoi même ſont indifferentes) l'uſage des preſtres Thebains, & qu'en
„ les ſuivant il a fait orner la veſte du grand Sacrificateur de tant de grenades,
„ fruit conſacré à l'unique & veritable Divinité? mais ſi vous aimez mieux que
„ les grenades, ſimbole de la baſſe Egypte, etoient au bas de la veſte pour mar-
„ quer la ſortie des enfants d'Iſraël de ce païs, j'y conſens. J'aurois bien des cho-
„ ſes à dire ſur le culte des Thebains, qui a paſſé juſqu'en Eſpagne: je vous en
„ dirai des nouvelles, en ayant occaſion de vous entretenir ſur l'ancienne religion
„ des Eſpagnols, & les Dieux du païs; mais il eſt temps de finir cette lettre, la-
„ quelle auroit été moins longue, ſi avant que de la commencer j'avois conſulté
„ Calepin. Je ſuis de tout mon cœur,

Monſieur,

A Endelhoef, ce 15. Avril 1713.

Votre très humble & très obeiſſant Serviteur.
Jacques de Bary.

Hactenus vir doctus. Quæ quidem longe abeunt a ſententia Sponii, qui nummos huic noſtro ſimiles Corcyræ tribuendos, Jovique Caſio qui illic colebatur, exiſtimat, & ΑΓΡΕΥϹ nomen eſſe Panis. Vide ejus *Miſcellanea eruditæ antiquitatis*, *pag.* 75.

P H A E N O.

Φαινώ. Olim urbs Idumæa, poſtea vicus in ſolitudine inter urbem Petram & Zoaram, teſte Euſebio ad vocem Φινῶν. Exiſtimatur eſſe פונן *Num.* 33. 34. & hinc lux accederet locis manſionum Iſraeliticarum in ſolitudine. Cæteroquin, ſi originis Græcæ vox eſſet, poſſet credi aliquid commune habere cum Γεωφάνιον, quo nomine Græci locum nuncupant e quo metalla effodiuntur (vide Harpocrationem & Heſychium) aut cum Φαύνῳ. Faunus enim Pici filius primus fodinas auri & argenti vel metalla auraria & argentaria, (ut Plinii verbis utar *lib.* XXXIV. 18.) invenit. Vide Suidam ad vocem Μεταλλεῦς. Heſychius Προσφανῆ, Θεόφραστος ἐν μεταλλικῷ [vide de hoc Meurſ. in comm. ad Apollonium Dyſcolum *pag.* 147.] χρυσὸς συῤῥοάς.

Meminit hujus Athanaſius, epiſt. ad ſolitar. vit. agentes *pag.* 658. ἠξίωσαν εἰς μέταλλον ἀποσταλῆναι καὶ μέταλλον οὐχ ἁπλῶς ἀλλ' εἰς τὸ τῆς Φαινῶ ἔνθα καὶ φονεὺς καταδικαζόμενος ὀλίγας ἡμέρας μόγις δύναται ζῆσαι. *In metalli fodinam eum mitti curaverunt, nec in metalli fodinam ſolum, ſed illam ſpeciatim quæ Phæno nuncupatur, in qua homicida damnatus nonniſi ad paucos dies ſupereſſe poteſt.* Dedan eſſe in quarto milliario a metallo Phœno contra Aquilonem, Euſebius notat voce Δαιδάν. Φαινήσια μέταλλα vocat Epiphanius *l.* II. *adv. hær. pag.* 719.

Epiſcopus Φαίνου τῆς Σαλυταρίας Παλαιστίνης interfuit Concilio Epheſino. In actis Epheſi inſertis Concilio Chalcedonenſi legitur epiſcopus Φαεινοῦς. Eſt tamen hæc Phæno eadem urbs. In Notitia veteri eccleſiaſtica nulla urbs hoc nomine inter urbes Palæſtinarum legitur, ſed Φενοῦτος poſt Ἔσβους inter urbes Arabiæ, quam non dubito eſſe eandem.

P H A N U E L.

Φανουήλ. Nomen loci a Jacobo ita appellati. Joſephus *Antiq.* I. 19. urbs poſtea facta, in qua palatium exſtruxit Jeroboam *Ant.* VIII. 3. quem locum Suidas deſcripſit ex Joſepho ad vocem Ἱεροβοάμ. Vide Penuel.

P H A O R A.

Hoc nomine vicus quidam haud procul a Bethlechem appellabatur tempore Hieronymi, uti ſcribit in Onomaſt. ad vocem Fogor. Tempore Euſebii Φογώρ vocabatur, vide Onomaſticon, & confer dicenda ad vocem Φογόρ.

P H A R A T H O.

Φαραϑώ. Urbs munita a Bacchide. Joſephus *Antiquit.* XIII. I. I. *Macc.* 9. 50. inter urbes Judææ recenſetur, ſcribiturque Φαραϑών, Latino interpreti *Pirbathon*.

P H A R A T H O S.

Φαραϑός. Urbs Ephraimitarum. Joſephus *Ant.* V. 9. vide Pirathon. Stephanus ἐν Ἐϑνικοῖς vocat urbem Galilææ. Ante obſervavimus eum plures urbes Judæorum Galilææ tribuere, etiamſi in ea ſitæ non eſſent. Ita ille, Φάραϑος· πόλις τῆς Γαλιλαίας. Ἰώσηπος πέμπτῳ Ἰȣδαικῆς ἀρχαιολογιας. *Pharathus urbs Galilææ. Joſephus lib.* V. *Antiquit. Jud.*

P H A S A E L I S.

Φασαηλίς. Urbs circa vallem Jerichuntis, ad plagam borealem hujus urbis condita ab Herode. Joſephus *Antiquit.* XVI. 9. Meminit & anonymus geographus Ravennas, *Jericho*, *Copna*, *Faſſelide*. Stephanus. Φασαηλίς, πόλις τῆς Ἰȣδαίας, ἀπὸ Ἡρώδȣ κτισϑεῖσα, τȣ̃ πρώτȣ βασιλέως τῆς χώρας, τῷ ὀνόματι τȣ̃ ἀδελφȣ̃, ὡς Ἰώσηπος ἐν α' τȣ̃ πρὸς Ῥωμαίȣς πολέμȣ. Τὸ ἐϑνικὸν Φασαηλίτης, ὡς αὐτὸς ἐν τῇ αὐτῇ. *Phaſælis, urbs Judææ, ab Herode condita primo illius terræ rege, de nomine fratris, uti Joſephus ſcribit lib.* I. *bell. adv. Romanos. Gentile eſt Phaſælites, quo ipſe ibidem utitur.*

Φασηλὶς appellatur Ptolemæo, quem vide. Joſephus autem nomen φασηλὶς dat urbi ſitæ in confinio Lyciæ & Pamphyliæ *lib.* I. *de bell.* 16. ſed hanc Φασαήλον aut Φασαηλίδα ſemper nuncupat. Phaſælidis convallis meminit Plinius, uti & Archelaidis & Liviadis, quas convalles vocat *lib.* XIII. 4. At conſtat aliunde urbium hæc eſſe nomina: potuere tamen etiam vallibus vicinis dari. Joſephus commemorat quoque φοινικῶνας ἐν Φασαηλίδι, palmeta in Phaſælide. Archelaida non longe abſuiſſe a Phaſælide tradit *Ant.* XVIII. 3. Præterea meminit *Ant.* XVI. 9. ubi Φασαηλὸν vocat (quod etiam nomen erat turris ab Herode Hieroſolymis conditæ, *Ant.* XVI. 9.) & urbem circa vallem Jerichuntis conditam ab Herode. *Lib.* I. *de bell. cap.* 16. ſcribit eam ſitam ad boream Jerichuntis & Φασαηλίδα vocat, uti & *Antiquit.* XVII. 9. & alibi. Salome hanc urbem tributam cum Jamnia & Azoto narrat, *Antiq.* XVII. 9. & 13. & Salomen morientem ea Juliæ reliquiſſe *Antiq.* XVIII. 3.

Videtur locus hujus urbis monſtratus peregrinantibus paucis abhinc ſæculis: nam Sanutus in ſecretis fidelium crucis *p.* 247. ſcribit eam diſtare tribus leucis a Jordane, & ſitam in campeſtribus, ubi torrens Crith deſcendit.

P H A T H U R A.

Φαϑȣρά. Vicus juxta Eleutheropolim in via ducente Gazam. Euſebius in Onomaſtico.

P H I L O T E R I A.

Narrat Polybius, commiſſo prælio inter exercitum Antiochi & Ptolemæi ad plagam ſeptentrionalem Sidonis, Antiochum victorem ad Sidonem ſigna conſtituiſſe, nec tamen urbem ipſam obſediſſe quod rerum neceſſariarum copia abundaret & hominibus eſſet refertiſſima; duxiſſe itaque legiones Philoteriam, cujus ſitum ex his intelliges quæ habet *lib.* V. *hiſtoriarum pag.* 413. Ἀναλαβὼν δὲ τὴν δύναμιν, αὐτὸς μὲν ἐποιεῖτο τὴν πορέιαν ὡς ἐπὶ Φιλοτερίας. Διογνήτῳ δὲ συνέταξε τῷ ναυάρχῳ πάλιν ἔχοντι τὰς ναῦς ἀποπλεῖν εἰς Τύρον. Ἡ δὲ Φιλοτερία κεῖται παρ' αὐτὴν τὴν λίμνην, εἰς ἣν ὁ καλȣ́μενος Ἰορδάνης ποταμὸς εἰσβάλλων ἔξεισι πάλιν εἰς τὰ πέδια τὰ περὶ τὴν Σκυϑῶν πόλιν προσαγορευομένην. Γενόμενος δὲ καϑ' ὁμολογίαν ἐγκρατὴς ἀμφοτέρων τῶν προειρημένων πόλεων, εὐϑαρσῶς ἔσχε πρὸς τὰς μελλȣ́σας ἐπιβολὰς, διὰ τὸ τὴν ὑποτεταγμένην χώραν ταῖς πόλεσι ταύταις, ῥαδίως δύνασϑαι παντὶ τῷ στρατοπέδῳ χορηγεῖν, καὶ δαψιλῆ παρασκευάζειν τὰ κατεπείγοντα πρὸς τὴν χρείαν. *Aſſumtis igitur legionibus Philoteriam proficiſcitur. Diogneto autem navarcho negotium dat, ut claſſem Tyrum appellat. Philoteria ſita eſt ad lacum quem Jordanes fluvius influens & inde egrediens per planitiem urbis Scythopolis labitur. Potitus autem duabus urbibus ſupra memoratis rex ad reliqua incepta, bonæ ſpei plenus, ſe comparabat, quia ſubjecti illis agri alendo exercitui abunde ſuppeditabant, & quæcunque uſui eſſent ſubminiſtrabant largiter.* Videtur itaque ad lacum Tiberiadis ſita fuiſſe, quod etiam ex eo firmari poteſt quod mox addat poſt captam

Phi-

Philoteriam ſuperatis montibus Atabyrium (Thabor) ab Antiocho occupatum, qui ad orientem ſpectabat illum lacum uti hodierna experientia docet.

Si conjecturis locus ſit, crediderim nomen huic urbi impoſitum eſſe a Philotera, uti & urbs alia Philotera dicta eſt de nomine ſororis Ptolemæi ſecundi, cujus meminit Strabo *lib.* XVI. *pag.* 529. Ἀπὸ Ἡρώων πόλεως πλέουσι κατὰ τὴν Τρωγλοδυτικὴν πόλιν εἶναι Φιλωτέραν ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ δευτέρου Πτολεμαίου προσαγορευθεῖσαν. *Ab Heroum urbe naviganti juxta Trogloditicam eſſe urbem Philoteram dictam de nomine ſororis Ptolemæi ſecundi.*

Ceterum Charax videtur hujus urbis quoque meminiſſe quum in Cœleſyria aliquam Philoteram commemorat. Audiamus Stephanum in Ἐθνικοῖς. Φιλωτέρα, πόλις περὶ τὴν Τρωγλοδυτικὴν, Σατύρου κτίσμα [hæc eſt cujus Strabo meminit loco mox citato] Ἀπολλόδωρος δὲ Φιλωτερίδα καλεῖ. Ἔστι καὶ κοιλῆς Συρίας Φιλωτέρα ὡς Χάραξ ἐν ὀγδόῳ χρονικῶν ταύτης Φιλωτέριος διὰ τὸ τινὰς καὶ Φιλωτερίαν αὐτὴν εἰρηκέναι· τῆς δ' Αἰγυπτίας Φιλωτερίτης διὰ τὸ συνηθὲς τοῦ ἐπιχωρίου τύπου. *Philotera, urbs eſt circa Troglodyticam regionem, opus Satyri. Appollodorus eam nuncupat Philoterida. Eſt etiam urbs Cavæ Syriæ Philotera uti Charax teſtatur libro octavo Chronicorum. Hujus gentile eſt Philoterius, propterea quod aliqui hanc Philoteriam appellant. Sed Philoteriæ Ægyptiæ gentile eſt Philoterites: quia hæc uſitata eſt in illa regione nominum gentilium forma.* Vide & Melam *l.* III. 8.

PHOGOR.

Φογόρ. Urbs tribus Judæ, cujus mentio fit in codicibus Græcis, non in Hebræis, *Joſ.* 15. 60. In quibuſdam codicibus Φαγὼρ legitur. Credibile eſt hujus urbis memoriam permanſiſſe in Φογὼρ, quod nomen erat vici in tribu Judæ non longe a Bethlechem [nota autem in hoc ipſo commate Græco cum Phogor & aliis Bethlehem quoque recenſeri, ut vicinas has fuiſſe ſuſpicer vel hinc liceat] teſte Euſebio in onomaſtico Ἔστι Φογὼρ κώμη πλησίον Βηθλεέμ. *Eſt Phogor vicus prope Bethleem.* Fuit itaque in portione tribus Judæ. Hieronymus addit, *quæ nunc Phaora nuncupatur.* Emollita eſt pronuntiatio, & abjectum gamma, uti Σώαρα dixere pro Σεγώρ &c.

PIRA.

Πίρα. Urbs. Οἱ ἐκ Πίρας. III. *Ezr.* 5. 37. Notandum tamen hoc comma abeſſe a quibuſdam codicibus. Capite ſeptimo Nehemiæ, ubi eadem ſeries recenſetur, etiam non extat, nec in Hebræo codice nec Græco. Videtur natum ex male repetito præcedenti οἱ ἐκ Καφίρας.

*PIRATHON.

פרעתון In Ephraim. *Jud.* 12. 15. Φαραθὼν in libris Apocryphis, Φαραθὼ Joſepho & Φάραθος, unde gentile פרעתוני I. *Chr.* II. 27. Græcis ὁ Φαραθονίτης, quod in Lexico Origenis male ἐν στοιχείῳ O legitur junctum ὀφαραθονίτης.

PLATANE.

Vicus Sidoniorum, urbi vicinus. Joſephus *Ant.* XVI. *ultimo.*

PORPHYREON.

Stephanus in Ethnicis. Πορφυρεὼν, πόλις Φοινίκης, *Porphyreon, urbs Phœnices.* Inde uſque ad Scalam Tyriorum erat captura purpuræ. Ita *Gen. Schabbath.* 26. I. quod haud leve decus addit laudibus Palæſtinæ. Pollux *l.* I. *c.* 4. *ſegm.* 45. modum capiendi purpuram in Phœnice uſitatam deſcribit prolixe, docetque ὄστρακον & σάρκα ſimul contundi ut purpureus inde color eliciatur, & quæ ibi plura videri poſſunt. Fatendum tamen eſt veteres videri purpuræ capturam non a Tyro uſque ad ſcalam Tyriorum, ſed Sidona uſque extendere, unde & murex, concha, oſtrumque Sidonium æque ac Tyrium dici ſolet. Ovidius *Metam. lib.* x. 8.

Collocat hanc ſtratis concha Sidonide tinctis.

Tibullus *lib.* III. *eleg.* 3.

Tinctaque Sidonio murice lana juvat.

Horatius *Epiſt.* I. 10.

Non qui Sidonio contendere callidus oſtro.

& quæ

& quæ plura sunt in veterum scriptis obvia. Verum haud inde colligas eo usque extensum fuisse litus in quo purpuræ capiebantur, quoniam poetæ nomina Tyrii & Sidonii, ob locorum viciniam, sæpe permutare solent; quare & Sidonia Dido pro Tyria videtur a Virgilio esse nuncupata. Ceterum quia purpura ad Carmeli erat litus, posset esse dictum *Cant.* 7. 5. *caput tum ut Carmel, & cincinnus capitis tui ut purpura*: nata nempe ad Carmeli litus in æquore, ut æquor frontis [loquor cum poetis Latinis) a capillis ornabatur.

Mentio fit hujus loci in actis Concilii Constantinopolitani habiti *anno* 536. ubi dicitur Πορφυρεῶν ἐπαρχίας Φοινίκης παράλȣ, esse urbs provinciæ Phoenices maritimæ, cujus episcopus tunc erat Theodorus. Erat eadem ac Caipha vel Epha, uti Gulielmus Tyrius existimat. Videtur eruditissimo le Moyne *in Variis Sacris pag.* 829. חלזון esse dicta a piscatione purpuræ: quamvis Willebrandus Oldenborg in itinerario suo Caipham & Halzon distinguat. Ibidem multa leguntur ad illustrationem hujus loci facientia, quæ non vacat describere.

R A B B A.

Vel הרבה Urbs tribus Judæ *Jos.* 15. 60.

R A B B A T H M O B A.

Eadem est ac Areopolis, & urbs Palæstinæ tertiæ. Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Ῥαβάθμωμα, πόλις τρίτης Παλαιστίνης, ἡ νῦν Ἀρεόπολις. *Rabathmoma, urbs Palæstinæ tertiæ, nunc Areopolis dicta*. Videretur μῶμα pro μῶβα scriptum, verum & in nummis scribitur ΡΑΒΒΑΘΜΩΜΗΝΩΝ BMP [æræ caput est *a. v. c.* 811.] & ΡΑΒΒΑΘΜΩΜΑ. Idem. Μῶβα, μοῖρα τῆς Ἀραβίας. Οὐράνιος ἐν Ἀραβικῶν δευτέρῳ. οἱ οἰκȣ̃ντες Μωβηνοὶ ϗ̀ θηλυκῶς Μωβηνή. Ἔοικε δ' ἐνδεῖν τὸ α. Ἦν γὰρ Μώαβα. καὶ τὸ ἐθνικὸν Μωαβίτης, τὸ θηλυκὸν Μωαβῖτις. *Moba, pars Arabiæ. Uranius* l. II. Arab. *Incolæ Mobeni, fæmininum Mobene. Videtur deesse A. Est enim Moaba, & gentile Moabites, fæmin. Moabitis*.

Diversa est ab hac Rabbathammana, cujus idem meminit his verbis. Ῥαββατάμμανα, πόλις τῆς ὀρεινῆς Ἀραβίας. Λέγεται δὲ ȣ̓δετέρως. *Rabbathammana, urbs Arabiæ montanæ. Gen. neutr.* Polybius *lib.* v. historiarum *p.* 414. edit. Casaub. ita ejus meminit. Μετὰ δὲ ταῦτα πυνθανόμενος εἰς τὰ Ῥαβαθάμανα τῆς Ἀραβίας πλεῖȣς ἠθροισμένȣς τῶν πολεμίων πορθεῖν καὶ κατατρέχειν τὴν τῶν προσκεχωρηκότων Ἀράβων αὐτῷ χώραν. *Postea factus certior in urbem Arabiæ Rabatamana magnum hostium numerum convenisse & agros illorum Arabum qui se illi adjunxerant populari atque incursionibus infestare &c.* Josephus Ῥάβαθα & Ἀράμαθα scribit nomen hujus urbis. Est eadem ac Philadelphia ad ortum Perææ. In actis S. Zenonis & Zenæ editis ex MS. Vaticano in actis Sanctorum Junii, *tom.* IV. *p.* 476. dicitur Φιλαδελφία τῆς Ἀραβίας ἥτις ἐν τῷ νόμῳ Ἐμμὰν κέκληται. *Philadelphia Arabiæ quæ in Lege [Mosaica] Emman dicitur*.

* R A B B I T H.

Vel הרבית Urbs tribus Jissascar *Jos.* 19. 20. Hieronymus in Onomastico ad h. v. notat villam Rebbo esse in finibus Eleutheropolis ad ortum solis: sed illa huc non facit.

R A C C A T H.

רקת Urbs in Nephtali. *Jos.* 19. 35.

* R A C C O N.

Vel הרקון Urbs tribus Dan. *Jos.* 16. 46.

* R A C H A L.

רכל Urbs tribus Judæ. 1. *Sam.* 30. 29.

R A G A B.

Locus, ubi præstans oleum colligebatur trans Jordanem. Misna Menachot. VIII. 3. תקועה

3. תקועה אלפא לשמן אבא שאול אומר שניה לה רגב בעבר הירדן *Thekoa primas tenet in oleo. Abba Saul dicit, ſecundas Ragab in regione trans Jordanem.* Meminit ejuſdem loci Joſephus dicens Ῥαγαβᾶ eſſe arcem trans Jordanem ſitam in regione Geraſenorum *Ant.* XIII. 23. Et, ni fallor, idem locus eſt cujus mentionem facit Euſebius in Onomaſtico ad vocem Ἄργοβ, ſcribens eſſe vicum πρὸς Γέρεσαν πόλιν, circa Geraſam urbem Arabiæ, 15. milliaribus inde verſus occaſum, cui nomen Ἔργα, quod videtur legendum Ἔργαβα. Nota obiter regionem Geraſenorum longiſſime occaſum verſus extendi. Uſum id habebit in N. T. Crediderim in hoc nomine Ῥαγαβᾶ eſſe veſtigium nominis ארגב *Argob* in Baſan, uti Sacer Codex loqui ſolet. Confirmat me verſio Samaritana Pentateuchi, quæ pro *Argob* ubique, ſaltem ſæpius [nec enim nunc vacat omnes illos locos inſpicere] *Rigoba* ſubſtituit.

RAMA, quæ & RAMOLA.

Scriptorem antiquiorem qui hujus Ramæ mentionem facit non novi Bernardo Monacho, qui ſæculo nono vixit & iter inſtituit in loca ſancta *anno* 870. & in *lib. de locis ſanctis* ita ejus meminit. *Deinde venerunt Alarixa, de Alarixa in Ramula juxta quam eſt monaſterium beati Georgii martyris, ubi ipſe requieſcit. De Ramula ad Emmaus caſtellum, de Emmaus ad ſanctam civitatem Hieruſalem.*

Abulhaſen Perſa in geographia ſua MS. vocat رملة قصبة فلسطين *Ramolam caput Palæſtinæ.* Liceat enim vocem قصبة ita reddere, quæ metropolin ſignificat, uti jam obſervavit Golius in notis ad Alferganum *pag.* 279.

Quamvis autem nomen hujus urbis *Rama* vulgo, & *Ramola* vel *Ramula* dicatur, vult tamen Abulfeda in geographia ſua manu ſcripta, qui ſingulis literis nominum urbium vocales & puncta quæ tribuenda ſint adnotavit, ſcribi *Al Ramola* بسكون الميم *mem nulla vocali addita.* Urbem hanc idem non antiquam ſed conditam eſſe ſcribit ab Solimanno filio Abdolmelic, vaſtata urbe Lydda (*hanc civitatem ædificaverunt Arabes prope Lyddam, quum peregrini primo iverunt ad partes illas poſt tempora Mahumeti*, ſcribit Sanutus in ſecret. fidel. crucis *pag.* 152.) & aquæ ductu, ciſterna, aliiſque rebus ornatam, abeſſe ab urbe Hieroſolymitana iter unius diei, Lyddam inde abeſſe tres paraſangas (فراسخ] verſus ortum [في ناحية الشرق) at etiam verſus ſeptentrionem, ut alii referunt.

Ni fallor, etiam Ramolæ hujus nomen ſcriptum fuit a Johanne Cantacuzeno *lib.* IV. *hiſtoriar. cap.* XIV. *pag.* 757. pro quo nunc Ῥωμαίων legitur, vox notior a librariis ſubſtituta pro ignotiori. Sed lector ipſe judicet. Recenſetur illic epiſtola Sultani ad Imperatorem, in qua hæc ſcribit. Πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάριος, ὅτι χάλαγμα ἦν παλαιᾶς ἐκκλησίας εἰς τὴν γειτονίαν τῶν Ῥωμαίων ὁ ἅγιος Γεόργιος, νὰ ὁρίσωμεν νὰ κτισθῇ καὶ ἠκούσαμεν τὸν λόγον τοῦ καὶ ἐπληρώσαμέν τον. Πάλιν ἐζήτησαν οὗτος τὸν ὁρισμὸν μας τὸν ἅγιον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἀνάστασιν, νὰ προσκυνήσῃ καὶ ἐκεῖνος καὶ οἱ ἐρισχόμενοι μετ' ἐκείνου. *Poſtea petiit legatus veſter ut quoddam ruinoſum ædificium veteris templi, Sancti Georgii dicti, vicinum Ramenſibus* (i. e. incolis Ramæ: puto enim Ῥαμαίων ſcriptum fuiſſe, aut Ῥαμελαίων) *renovaretur, quod etiam conceſſimus. Inſuper ſacram a nobis facultatem petebat, ut ipſi & ſociis ſuis ad Templum, Sanctam Anaſtaſin dictum, Hieroſolymas proficiſci liceret.* Erat autem templum Sancti Georgii non longe a Rama, ubi olim Lydda fuit, cujus templi pars adhuc ſupereſt. Patet, ſi quis epiſtolam illam perlegat, agi potiſſimum de rebus Palæſtinis & locis in eo ſanctis ac cultu ſacro. Huc faciunt quoque illa quæ leguntur in Alexiadæ Annæ Comnenæ *lib.* I. *pag.* 328. Καὶ κατελθόντες εἰς τὴν Ἰάφα τὴν ἐκείνων περιέμενον ἔφοδον· εἶτα ἐκεῖθεν κατέλαβον τὸ Ῥάμελ, ἐν ᾧ καὶ ὁ μεγαλομάρτος Γεώργιος μεμαρτύρηκε. *Et convenientes Japham* (hæc Joppe eſt) *illic eorum impetum exſpectant. Poſtea tamen in Ramel* (hæc Rama eſt) *tranſeunt, ubi magnus martyr Georgius martyrium ſubiit.*

Vir doctiſſimus Carolus du Freſne in notis ad Annæ Comnenæ Alexiadem *pag.* 372. ſcribit Ramam hanc olim milliariam cognominatam, & huc refert veterem inſcriptionem Trevirenſem apud Broverium in Proparaſceve Annal. Trevir. *cap.* 16. e qua, quod mendis conſpicuis laboret, haud multum certi elicias.

FL.

FL. GORDIO. RUFINO. ƎLIB. H.
HORTIS. RAMAE. MILIARIAE.
IN. SYRIA. GENITUS. IN. ASIA.
TRALLIS. DEFUCTUS. AUG. TR. LUCIA.
AFRANIA. VALENTINA. CONIUGI.
KARISSIMO. VIVA. FECIT.

Videretur nomen *Miliariæ*, tributum Ramæ, ortum traxisse ab ala vel cohorte miliaria, quæ olim illic fuit. Ne ex Palæstina nostra excedamus, mentio fit in Notitia dignitatum Imperii Romani *alæ primæ miliariæ* sub dispositione Ducis Palæstinæ, & *cohortis primæ miliariæ Thracum* sub dispositione ducis Arabiæ. Vide supra *lib. 1. cap. 36.* Suspicatus sum olim primæ hujus cohortis miliariæ Thracum mentionem fieri in lapide veteri Prænestino, quem Gruterus corpori inscriptionum suarum inseruit *pag. 565. num. 2.*

C. VALERIO. L. F.
QVIR. FLORINO.
PRAEF. COH. $\overline{\text{I}}$I. THRAC.
SYRIACAE.
TRIB. MIL. LEG. $\overline{\text{VII}}$.
CLAUD. PIAE. FID.
FRATRI. OPT.
B. M.
PROCVLVS.

Quamvis enim non ignorem sæpe in veteribus marmoribus notas numerorum alteras alteris esse majores, uti quum $\overline{\text{V}}$II. & I$\overline{\text{I}}$II. legitur aut I$\overline{\text{IIII}}$. pro $\overline{\text{VII}}$. $\overline{\text{IIII}}$. & $\overline{\text{IIIII}}$. (quod & hic factum esse non negem, licet certe numerum LEG. VII. non ut alii $\overline{\text{V}}$II. sed notis magnitudine paribus expresserint) ad istam tamen suspicionem me deduxit usus quorundam, qui $\overline{\text{I}}$ adhibebant pro M ut mille indicarent. Videri de hac nota possunt quæ Johannes Mabillonius in egregio opere de re diplomatica observavit *pag. 215.* cujus viri obitus acerbiori nos dolore commoveret, nisi Bernardum Montfauconium, merentem indies optime de interioribus literis, & per medias laudes quasi quadrigis vehentem, superstitem reliquisset.

Ceterum, ut animi mei sententiam de lapide Trevirensi expromam, nihil ei commune est cum Rama Palæstinæ. Crediderim in eo legendum esse militem, aut tribunum, *cohortis primæ miliariæ in Syria*, sic ut, detritis aut fugientibus literis, nunc legatur *hortis Ramæ miliariæ*: totamque inscriptionem ita libenter constituerim.

FL.

FL. GORDIO. RVFINO. TRIB. CO
HORTIS. PRIMAE. MILIARIAE.
IN. SYRIA. GENITO. IN ASIA.
TRALLIS. DEFVNCTO. AVG. TR. LVCIA.
AFRANIA. VALENTINA. CONIVGI.
KARISSIMO. VIVA. FECIT.

Phocas in deſcriptione locorum ſanctorum ita ejus meminit, ut eam 36. aut 37. millibus paſſuum ab urbe Hieroſolymitana collocet; quod intervallum vix differt ab eo quod ſecundum itinerarium vetus ei dari debet. Ita ille. Ἀπὸ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ ὥσει μίλια ς´ ἐστιν ἡ Ἀρμαθὲμ πολις, ἐν ᾗ Σαμουὴλ ὁ μέγας ἐκεῖνος γεγέννηται, καὶ μετ᾽ ἐκεῖνον ὡσεὶ μεθ᾽ ἑτέρων μιλίων ἑπτὰ, ἢ καὶ πλεῖον διάστημα, ἐστὶν ἡ Ἐμμαοὺς πόλις μεγάλη, κοίλαδος μέσον κειμένη, ἐν ὑπερανεστηκότι ῥαχίῳ οὕτως ὡσεὶ μίλια εἴκοσι καὶ τέσσαρα ἡ τοῦ Ῥαμπλέα χώρα ὑφήπλωται, καὶ ναὸς πάμμεγας ἐν ταύτῃ ὁρᾶται τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου. *Ab urbe ſancta Jeruſalem circiter 6. millia paſſuum ſunt uſque ad Armathem (הרמתים) ubi magnus Propheta Samuel natus eſt. Inde poſt alia 7. millia aut amplius eſt Emmaus urbs magna in media valle, ſed eminenti dorſo inſita. Sic ad paſſuum fere quatuor & viginti regio Ramplea* [hæc eſt Ramola) *diffunditur, & templum ingens in illa conſpicitur Sancti & magni martyris Georgii qui illic natus eſt*. Lyddam ſive Dioſpolin intelligit, quæ patria eſt S. Georgii non longe a Ramola.

RAMA.

רמה Urbs in Benjamin *Joſ.* 18. 25. *Inter Rama & Bethel in montanis Ephraim. Jud.* 4. 5. Legitur *Jud.* 19. 13. *Perge ut Gibeæ vel Ramæ pernoctemus*, unde ſitus Ramæ illuſtratur. Erat in via qua Judæi ad Iſraelitas proficiſci ſolebant, nam rex Iſraelis ideo eam munivit, ne rex Judæ ad eum veniret. Aberat 6. milliaria ab Ælia ſive Jeruſalem ad ſeptentrionem contra Bethel, teſte Euſebio in Onomaſtico. Cellarius putat *Bethel* male illic legi, quia longe hinc ſita erat, & forte *Bethlechem* ſcripſiſſe Euſebium. Ego nil muto. Nec enim hinc adeo longe aberat Bethel: vide ſupra *Bethel. Rama quæ eſt juxta Gabaa, in ſeptimo lapide a Jeroſolymis ſita*, ſcribit Hieron. ad *cap.* 5. Hoſ. qui ad Sophon. *cap.* 1. teſtatur parvum modo viculum ſua ætate fuiſſe, *Rama & Bethoron & reliquæ urbes nobiles a Salomone conſtructæ parvi viculi demonſtrantur*.

Eſt etiam urbs Rama, vel הרמה, in Naphtali *Joſ.* 19. 36. in finibus Aſcher. *Joſ.* 19. 29. quam verſio vulgata legit Horma, licet apud interpretes Græcos & Euſebium atque Hieronymum Rama extet. Cyrillus tamen commentario in Zachariam *pag.* 805. putat aliam eſſe Ramam in Aſcher, aliam in Nephtali. Ῥάμα, πολίχνη τις ἐστὶν ἤτοι κώμη, κλῆρος δὲ τοῖς ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ, καὶ ἑτέρα πρὸς ταύτῃ τῶν ἐκ φυλῆς Νεφθαλείμ. *Rama oppidulum vel vicus eſt in ſorte tribus Aſcher, & alia in tribu Nephtali*. Apud Euſebium quoque diſtincte recenſentur in onomaſtico Rama in tribu Aſcher, & Rama in tribu Nephtali.

Eſt porro Rama in Ephraim, ubi Samuel habitavit, & ſepultus eſt. Quæ creditur eadem eſſe ac Ramatham Tzophim. 1. *Sam.* 1. 19. Hanc vulgatus Ramatham vocat: ſed verum nomen eſt הרמה *Rama* vel *Harama*, non *Ramatha*. Illud *tha* natum eſt ex adjecto ה locali 1. *Sam.* 1. 19.

Meminit etiam Euſebius Ramæ περὶ τὴν Βηθλεέμ, de qua dictum ſit [*Matth.* 2. 18. *Jerem.* 31. 11.] *vox in Rama audita eſt*. Sed quum vicum aut urbem eam non appellet, nec aliquid addat, videtur ex illo tantum loco Sacri Codicis hoc elicuiſſe; quum tamen inde liqueat Ramam aliquam a Rama Benjaminitica diverſam ibi intelligi debere. Quid? quod non deſint qui per *Rama*, ὑψηλὴν, regionem montanam intelligendam exiſtiment. In Echa Rabbati, *fol.* 59. 1. refertur hoc Jeremiæ dictum ad planctum Iſraelitarum in exilio Babylonico, & *fol.* 66. *col.* 2. diſtinguuntur Babel & Rama uti duo loca diverſa, אחד ברמה ואחד בבבל, *unus* [*fletus*] *in Rama, alter in Babylonia*. Denique eſt Rama in tribu Gad 2. *Reg.* 8. 29.

Meminit etiam Ῥαμᾶ τῆς κώμης, *Rama vici in Syria*, Theodoretus in historia religiosa, *pag.* 871. sed ubi sit, non addit: scribit tantum modo editum collem, ὑψηλὴν κορυφὴν, ei vico imminere: & Ῥαμᾶ per ὑψηλὴν reddunt Græci *Jer.* 31. 15.

* RAMATH.

רמת Cum adjuncto נגב *austri*. Urbs in Simeon, quæ & Baalath Beer dicitur *Jos.* 19. 8. ut quibusdam videtur, quia conjunguntur hoc modo עד בעלת באר רמת נגב. Ea est רמות נגב, quia Simeon partes australes terræ possedit. 1. *Sam.* 30. 27.

* RAMATHAIM TZOPHIM.

רמתים צופים In montanis Ephraim 1. *Sam.* 1. 1. Erat in regione Thamnitica juxta Diospolim, & eadem quæ in Novo Instrumento Arimathæa dicitur, si credimus Eusebio in Onom. ad vocem Ἀρμαθέμ. Ῥαμαθὲμ appellatur 1. *Macc.* 11. 34. ex Samaritide attributa Judææ. *ibid.* & Ῥαμαθὰ Josepho. Vide omnino quæ nos supra de situ hujus loci notavimus ad vocem *Arimatæa*. Inde patet frustra esse qui putant Ramam, nobile Palæstinæ hoc tempore emporium, esse Ramathaim Tzophim. רמתא patria Samuelis appellatur in Targum Hoseæ *cap.* 5. 8. Crediturque ibidem sepultus fuisse: vide 1. *Sam.* 25. 1. ubi Rama nuncupatur. Postea hinc translata ossa Samuelis narrat Hieronymus adversus Vigilantium *pag.* 283. *Augustus Arcadius qui ossa beati Samuelis longo post tempore de Judæa transtulit in Thraciam... Et tanta lætitia, quasi præsentem viventemque Prophetam cernerent, susceperunt ut de Palæstina usque Chalcedonem jungerentur populorum examina & in Christi laudes una voce resonarent.*

RAMATHA.

Extant nummi veteres inscripti ΡΑΜΑΘΗΝΩΝ ΒΙΡ, id est *Ramathenorum, anno* 112. Æræ caput ducitur ab anno urbis conditæ 640. Nummi hi sunt Imperatoris Augusti. Vide Vaillant *numismata Impp. Augg. & Cæs. pag.* 367.

רמתא Talmudicis dicitur in Gem. Schabbath *fol.* 26. 1. ubi scribunt balsamum provenisse מעין גדי ועד רמתא *ab Engeddi ad Ramatha*. Videtur Ramatha terminus hujus campi balsamiferi septentrionalis fuisse, ut Engeddi australis.

Appellatur & hoc nomine patria Samuelis. Vide *Ramathaim Tzophim*. Est hæc Ῥαμαθὰ urbs tribus Ephraim Josepho dicta *Ant.* v. 11. Suidas in hoc loco Josephi, unde Elcanæ historiam descripsit, legisse videtur Ἀρμαθέμ. Ita enim scribit ad vocem Ἀλκάνης. Ἀνὴρ τῶν ἐν μέσῳ πολιτῶν τῆς Ἐφρὲμ κληρουχίας Ἀρμαθὲμ πόλιν κατοικῶν γαμεῖ (in Josepho ἐγάμει) δύο γυναῖκας &c. Clarum est hanc Armathem & Ramatham esse הרמתים *Haramathaim* 1. *Sam.* 1. 1. Eadem Ῥαμαθὰ & Ῥαμαθὲμ videtur dici apud eundem Josephum & scriptorem librorum Chasmonæorum. Josephus quidem *Ant.* XIII. 8. scribit unam esse toparchiam, quæ Ῥαμαθὰ ei audit e tribus quæ a Samaritide ablatæ sunt & Judææ adjectæ. Eademque Ῥαμαθὲμ nuncupatur 1. *Macc.* 2. 34.

* RAMATH HAMMITZPE.

רמת המצפה Urbs Gaditarum. *Jos.* 13. 26. ubi regio eorum dicitur extendi a Cheschbon ad Ramath Hammitzpe.

RAMATHON.

Ῥαμαθών. Urbs sub imperio Asæ, distans 40. stadia Hierosolymis quam Baeza Rex Israelis munivit. Josephus *Antiquit.* VIII. 6. Ea est quæ הרמה *Harama* appellatur 2. *Chron.* 16. 1. & 1. *Reg.* 15. 17. Rama Benjaminis vel Saulis dicitur. Colligitur præterea illam in Benjamin fuisse quia ἐν αὐτῷ τόπῳ, in eodem loco, Rex Judæ Gabam munivit, uti Josephus ibidem tradit, quæ Geba Benjaminis nuncupatur 1. *Reg.* 15. 22. Alterius urbis hoc nomine meminit Josephus, quum *Ant.* VIII. 10. scribit Achabum Ramathone (Ῥαμαθῶνι) mortuum esse. Hæc Ῥαμαθὼν est Ramoth in Gilead, quam Josephus Ἀράμαθα solet nuncupare. Liquet id est eo quod mortuus a Josepho dicatur Ramathone secundum Michæ vaticinium. Atqui Micha prædixerat eum ad Ramoth in Gilead moriturum. 1. *Reg.* 22. 20. Ῥεμμὰθ habet Zonaras *lib.* 11.

RA-

RAMOTH.

ראמות In Gilead, quæ etiam Ramoth ἁπλῶς. Urbs tribus Gad *Deut.* 4. 43. *Jos.* 20. 8. Vicus fuit 15. milliaribus a Philadelphia versus occidentem. Eusebius in Onom. Apud Hieronymum male legitur Orientem. Fuisset enim extra fines terræ Israeliticæ, quæ ultra Philadelphiam orientem versus non protenditur. Idem mox scribit Ramoth Gileaditidis esse in Peræa juxta flumen Jaboc. Est etiam urbs in Jissascar. 1. *Chron.* 6. 73.

Est & רמות Ramoth memorata 1. *Sam.* 30. 27. ubi Ramoth austri appellatur, sita in Δαρώμα, sive australi parte tribus Judæ, eadem atque *Ramath negeb*. Aliquid de situ ejus licet colligere ex eo quod inter duas urbes refugii trans Jordanem media fuerit ut tertia, inter Bosor nempe & Golan *Deut.* 4. 43. quodque Syris Damascenis eam eripere tentarint reges Samariæ 1. *Reg.* 4. 22. adeoque probabiliter inter Damascum & Samariam sita.

Ab hoc nomine non multum recedit Ῥάμιθα quod antiquissimum nomen Laodiceæ fuisse Stephanus tradit in Ethnicis.

RAPHIA.

Ῥαφία. Urbs inter Ægyptum & Judæam. 3. *Macc.* 1. 2. Hieronymus ad *Dan.* XI. *Inito certamine juxta oppidum Raphiæ, quod in foribus Ægypti est, omnem Antiochus amisit exercitum*. Sita erat hæc urbs in tractu maritimo, inter Anthedona & Rhinocolura, vel inter Gazam & Rhinocolura, vide Strabonem: Μετὰ Γάζαν Ῥαφία . . . εἶτα Ῥινοκόλουρα, & Itinerarium Antonini, *Gaza*, *Rapa*, *Rinocolura*. Polybius eam primam Cœlesyriæ urbem facit si quis Ægypto in Syriam iter faciat, *historiarum lib.* V. Πεντήκοντα σταδίους ἀπωσχὼν Ῥαφίας· ἣ κεῖται μετὰ Ῥινοκόρουρα, πρώτη τῶν κατὰ Κοίλην Συρίαν πόλεων ὡς πρὸς τὴν Αἴγυπτον. *Quum abesset 50. stadia a Raphia. Sita est hæc post Rhinocorura (boream versus) & prima existit urbium Cœlesyriæ, ab Ægypto ducto itinere*: & ita quoque Josephus *Ant.* XIII. 21. scribit urbem esse in tractu maritimo captam ab Alexandro Jannæo, & *Ant.* VIII. 23. eo ordine recenset ut inter Anthedona & Rhinocolura sita videatur. *Ant.* XIV. 10. dicit a Gabinio esse restauratam, & *lib.* 1. *de bell. cap.* 3. & *lib.* V. 14. Ῥάφειαν non ut alias Ῥαφίαν vocat. Et Suidas illam scriptionem ex eo ut videtur haustam lexico suo inseruit, in quo legitur Ῥάφεια, ὄνομα πόλεως. Denique *l.* V. *c.* 14. scribit esse primam Syriæ urbem quæ ex Ægypto tendentibus versus Judæam occurrit, inter Rhinocolura & Gazam.

Extant nummi veteres hujus urbis ΡΑΦΙΑ ΖΛC, *Raphia anno* 273. Hic nummus est Commodi, & typum ejus exhibuit Norisius in Epochis Syromacedonum. Vide & Vaillantii *nummos Græcos Impp. pag.* 367. Idem *pag.* 368. meminit nummi Imperatoris M. Aurelii Antonini, qui vulgo Caracalla audit, inscripti ΡΑΦΙΑ ϛΞC, *anno* 266. Æræ caput ducitur ab *a. v. c.* 697.

Eusebius vicum Βηθταφοῦ, 14. milliaribus distantem a Raphia versus Ægyptum dicit esse terminum Palæstinæ in Onomastico ad vocem *Bethtaphu*.

Episcopus Ῥαφείας interfuit Concilio Ephesino, in cujus actis legitur Ῥωμανοῦ Ῥαφίας. Vide *tom.* III. *conciliorum generalium p.* 448. Ῥαφίας scribitur *ibidem pag.* 470. & 498. Et in actis concilii Constantinopolitani, habiti *anno* 553. legitur Stephanus episcopus Raphiæ. Vide Baluzii *novam collectionem conciliorum pag.* 1497. In actis autem concilii Constantinopolitani habiti, *anno* 536. commemoratur Ἐπιφάνιος Ῥαφίας. Vide *tom.* V. *conciliorum pag.* 284. Urbs fuit Palæstinæ primæ. Vide Notitias Ecclesiasticas supra *lib.* I.

RAPHON.

Ῥαφών. Nomen loci, non longe a Carnaim, ad torrentem 1. *Macc.* 5. 37. 43. Ῥαφὰ Josepho, urbs trans Jordanem sita. *Antiq.* XII. 12.

REBBO.

Vicus in finibus Eleutheropolis ad solis ortum. Hieronymus in Onomastico ad vocem Rabboth.

RECHOB.

רחב Urbs tribus Ascher *Jud.* I. 31. *Jos.* 19. 28. Verum præter hanc in eadem serie urbium Ascheriticarum Rechob ultimo loco memoratur: sic ut duplex fuerit urbs hoc nomine in Ascher, forte cognoscenda ex vicinia illius urbis quacum proxime memoratur. Eusebius ad hanc vocem notat esse vicum Ῥοὼβ 4. milliaribus a Scythopoli. Sed ille huc nil facit.

REMMOD.

Eusebius Ῥεμμὼδ Γαλαὰδ, Est *Ramoth*. Vide supra.

REMMON.

Ῥεμμὼν. Vicus prope Æliam ad septentrionem, in quinto decimo ejus milliario. Eusebius in Onom.

REMMUS.

Ῥεμμοῦς, Vicus in Daroma, Eusebius ad vocem Remma.

RENGA.

Ῥέγγα. Nomen loci ubi Palæstini præliaturi cum Hebræis convenerunt, Josephus. At confer historiam sacram: inde liquet nomen esse corruptum.

REMPHTIS.

Ita vulgo dicebatur tempore Eusebii Ruma quæ in finibus Diospolis sita fuit. Vide eum ad vocem Ῥουμά.

RESSA.

Ῥῆσσα. Arx, quam capta urbe Masada cepit Herodes, deinde Hierosolymas pergens. Josephus XIV. 27. Alii Θρῆσσα legunt. Vide hanc vocem.

RHINOCOLURA.

Rhinocolura inter urbes terræ Israeliticæ recenseo, quia terminus terræ Israeliticæ in Sacro Codice dicitur ad austrum fuisse fluvius Ægypti, id est, fluvius urbi Rhinocolurorum proximus. Erat autem is fluvius, teste Hieronymo, inter Pelusium & Rhinocolura; adeoque Rhinocolura in solo Israelitis assignato fuit. Nec obstat eam Ægypto postea attributam fuisse, nam & Chesbon & Medaba fuere Arabiæ attributæ, non Palæstinarum ulli, quum tamen eæ urbes Israelitarum olim fuerint.

Rhinocorura & Rhinocolura scribitur nomen hujus urbis. Quod si, uti veteres tradunt, ab resectis civium naribus nomen adepta est, videtur Rhinocolura esse dicenda, ut ducatur nomen a ῥῖνες & κόλουροι. Sunt qui a ῥῖνες & κείρασθαι nomen dictum putent: nam & κείρειν est τέμνειν, teste Hesychio, & ῥινότμητοι appellantur, quibus nasus præcisus est: at geminatio literæ Ρ non est in compositis a κείρω. Mirum ni forte alius quispiam a ῥινοτόμοις id est, *coriorum sectoribus*, sive σκυτοτόμοις, nomen id ducat: nam ῥινὸς est δέρμα. vide Suidam v. ῥινῶν. Ῥινοκορουρητῶν πόλις dicitur Cyrillo comm. in *Jes. p.* 281. & *ibid. pag.* 382. πόλις τήν τε τῶν Αἰγυπτίων ὁρίζουσα καὶ μέν τοι τὴν Παλαιστινῶν *urbs regionem Ægyptiorum & Palæstinorum terminans*.

Erat ea urbs in confiniis Ægypti & Palæstinæ, aut in confiniis Palæstinæ & solitudinis quæ Ægyptum inter & Palæstinam est. Ita Epiphanius Ancorato (uti legit Anastasius Sinaita in quæstionibus *pag.* 286.] Κεῖται δὲ αὕτη ἡ Ῥινοκούρουρα ἀνὰ μέσον Αἰγύπτου καὶ Παλαιστίνης ἀντικρὺ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. *Sita est hæc Rhinocorura inter Ægyptum & Palæstinam, contra mare rubrum*. Ibidem divisio universi orbis terrarum instituta dicitur a Noe inter tres ejus filios, quod & alii narrant. Chronic. Paschal. *pag.* 26. Τῷ μὲν Ἰαφὲθ τρίτῳ υἱῷ τοῦ Νῶε κατακληροῦται ἀπὸ Μηδίας ἕως Γαδαρίων καὶ ἀπὸ Ῥινοκουρούρων τὰ πρὸς Βοῤῥᾶν. *Japheto, tertio Noe filio, obvenit quicquid a*

Me-

Media uſque ad Gadarinos (Gaditanos, incolas Γαδείρων) *pertinet*, *&* *a Rhinocoruris quæ inde recedunt ſeptentrionem:* atque ita, ubi Semi & Chami hæreditatem deſcribit, a Rhinocoruris quoque capit exordium, additque *p.* 30. Κεῖται δὲ αὕτη ἡ Ῥινοκουρούρων ἀνὰ μέσον Αἰγύπτου καὶ Παλαιστίνης τῆς ἀντικρὺ κειμένης τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. *Sita eſt regio Rhinocorurorum media inter Ægyptum & Palæſtinam quæ eſt obverſa mari rubro*. Credo legendum καὶ τῆς ἀντικρὺ, ut ſenſus ſit, regionem illam eſſe inter Ægyptum & Palæſtinam, & mare rubrum, cujus ſinui obvertitur. Nam *pag.* 31. ita fere ſcribit Rhinocorura ὁρίζειν Συρίαν καὶ Αἴγυπτον, καὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Fluvius haud longe ab illa fluens [qui non alluebat urbem ipſam, ſiquidem Diodoro Siculo credimus, illic aquam potabilem non fuiſſe niſi in puteis ſcribenti] dicitur נחל מצרים *fluvius Ægyptiacus*, de qua re vide omnino quæ *libro* I. *cap.* 45. notavimus. Hieronymus in commentario ad *Jeſ.* 19. eam urbibus Ægypti adnumerat (uti etiam in notitiis veteribus eccleſiaſticis adnumeratur urbibus Ægypti ſub metropoli Peluſio) his verbis. *Alii Ares, id eſt* ὄστρακον, *hoc eſt teſtam urbem Oſtracinen intelligi volunt & cæteras juxta Rhinocoruram & Caſium civitates, quas uſque hodie in Ægypto lingua Chananitide hoc eſt Syra loqui manifeſtum eſt: & putant e vicino Syros atque Arabes a Nabuchodonoſor in illam terram fuiſſe tranſlatos*. Et idem in Comm. ad *Jeſ.* 27. *Pro torrente Ægypti* LXX. *Rhinocoruram tranſtulerunt, quod eſt oppidum in Ægypti Palæſtinæque confinio, non tam verba ſcripturarum quam ſenſum verborum exprimentes*. Ita & *in vita S. Hilarionis* memorat *vicum Flacidiam*, appellatque *viculum Rhinocoruræ urbis Ægypti*. Polybius quoque *lib.* V. *hiſtoriarum* eam adnumerare videtur urbibus Ægypti, nam Raphiam dicit eſſe primam urbem Syriæ ſi quis Ægypto verſus eam tendat, eamque ſitam poſt Rhinocorura, id eſt magis verſus boream. Stephanus quoque ἐν Ἐθνικοῖς· Ῥινοκούρουρα, πόλις Αἰγύπτου ἀπὸ τῶν ἐξῳκισμένων ἐκεῖ τὸ παλαιὸν ἀνθρώπων τὰς ῥῖνας ἠκρωτηριασμένων οὕτω καλουμένη. *Rhinocurura, urbs Ægypti ita dicta ab hominibus eo olim ad habitandum miſſis, quibus nares erant præſectæ*. Syriæ autem illam Seneca attribuit *lib.* III. *de ira cap.* 20. *Sicut Rex Perſarum totius populi nares recidit in Syria. Inde Rhinocolura loci nomen eſt*. Atque ita eadem hæc urbs apte dici poteſt urbs Ægypti, Arabiæ, & Palæſtinæ. Diſtinguantur modo tempora, nihil ſupererit difficultatis. Baronius in notis ad Martyrolog. Rom. duas urbes hoc nomine ſtatuit, unam in Ægypto, alteram in Syria: ſed male. Eadem illa modo Syriæ modo Ægypto tribuitur, pro varia ætate ſcriptorum qui ejus meminerunt. Verum altera erat urbs hoc nomine, cujus meminit notitia Græca epiſcopatuum, Codino Curopalatæ ſubjuncta in editione Regia *p.* 353. collocaturque ea in Provincia Mauritaniæ, hoc modo.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑΣ
ΡΙΝΟΚΟΡΟΥΡΩΝ.

Rhinocura, Ῥινοκούρα [ita & ἐπίσκοπος Ῥινοκουρέων legitur in actis concilii Epheſini, apud Baluzium *p.* 507.] legitur apud Joſephum nomen hujus urbis *Ant.* XIII. 23. diciturque oppidum eſſe maritimum ad auſtrum urbis Raphiæ. Et *l.* V. *de bell. c.* 14. ſita eſſe traditur inter Oſtracinem & Raphiam quæ prima Syriæ urbs eſt tendentibus ex Ægypto in Judæam. *Lib.* I. *de bell. cap.* II. Ῥινοκούρουρα legitur, ubi tamen Rufinus reddit *Rhinocolura*, uti & *de bell.* V. 14. ubi codices Græci editi habent Ῥινοκορούρα.

Urbs hæc condita eſt ab rege Æthiopum Actiſane, qui hominibus maleferiatis hanc ſedem tribuit. Rem narrat Diodorus Siculus bibliothecæ hiſtoricæ *lib.* I. *c.* 60. Συνετέλεσεν ἴδιόν τι περὶ τοὺς λῃστὰς, οὔτε θανατώσας τοὺς ἐνόχους, οὔτε ὁλοσχερῶς ἀφεὶς ἀτιμωρήτους. Συναγαγὼν γὰρ ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας τοὺς ἐν ἐγκλήμασιν ὄντας καὶ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν δικαιοτάτην ποιησάμενος, ἤθροισεν ἅπαντας τοὺς καταδεδικασμένους. Ἀποτεμὼν δ' αὐτῶν τοὺς μυκτῆρας κατῴκισεν ἐς τοῖς ἐσχάτοις τῆς ἐρήμου χώρας, κτίσας πόλιν τὴν ἀπὸ τοῦ συμπτώματος τῶν οἰκητόρων Ῥινοκούρουραν προσαγορευθεῖσαν· αὕτη δὲ κειμένη πρὸς τοῖς μεθορίοις τῆς Αἰγύπτου καὶ Συρίας, οὐ μακρὰν τοῦ παρήκοντος αἰγιαλοῦ, πάντων σχεδὸν τῶν πρὸς ἀνθρωπίνην δίαιταν ἀνηκόντων ἐστέρηται· περιέχει μὲν γὰρ αὐτὴν χώρα πλήρης (in aliis codicibus eſt αὕτη χώραν πλήρη) ἁλμυρίδα, ἐντὸς δὲ τοῦ τείχους ὀλίγον ἐστὶν ὕδωρ ἐν φρέασι, καὶ τοῦτο διεφθαρμένον, καὶ παντελῶς τῇ γεύσει πικρόν. Κατῴκισε δ' αὐτοὺς εἰς ταύτην τὴν χώραν, ὅπως μήτε τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπιτηδευθέντας βίους διατηροῦντες λυμαίνωνται τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας, μήτε κατὰ τὰς πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπιμιξίας ἀγνοούμενοι λανθάνωσιν· ἀλλ' ὅμως ἐκριφέντες εἰς χώραν ἔρημον καὶ πάντων σχεδὸν τῶν χρησίμων ἄπορον ἐπενόησαν βίον οἰκεῖον τῆς περὶ αὐτοὺς ἐνδείας· ἀναγκαζούσης τῆς φύσεως πρὸς τὴν ἀπορίαν πάντα μηχανᾶσθαι· καλάμην μὲν γὰρ κείροντες ἐκ τῆς ὁμόρου χώρας, καὶ ταύτην σχίζοντες λίνα παραμήκη κατεσκεύαζον· ταῦτα δὲ παρὰ τὸν αἰγια-

γιαλὸν ἐπὶ πολλοὺς σταδίους ἱστάντες τὰς θήρας τῶν ὀρτύγων ἐποιοῦντο (φέρονται γὰρ οὗτοι κατ' ἀγέλας μεγάλας ἐκ τοῦ πελάγους) οὓς θηρεύοντες ἤθροιζον πλῆθος ἱκανὸν εἰς διατροφὴν ἑαυτοῖς. *Singulari modo se gessit (Actisanes) adversum prædones. Nec enim pœna capitali in nocentes animadvertit nec impunitos dimisit. Ex tota enim regione reos undique conquisivit, & instituta cognitione, universos qui damnati erant, resectis naribus in ultimas oras solitudinis curavit deportari. His quidem in confiniis Ægypti & Syriæ haud procul a vicino litore urbem constituit [Rhinocolura illa nuncupata est ab hac calamitate civium] quæ omnibus fere rebus ad victum necessariis destituitur. Circa illam enim salsugo est, & putei intra mœnia paullum aquæ at corruptæ & gustu perquam amaræ præbent. Huc eos relegavit, ne homines innocentes læderent veluti antea, & ne ignoti laterent aliis premixti. Veruntamen relegati in hanc oram desertam & omnium commodorum indigam, natura eos impellente ad artes levandæ penuriæ idoneas, victum indigentiæ suæ congruum excogitarunt. Stipulas enim ex agris vicinis detonsas fissasque in longa retia aptarunt, quibus per multa stadia in litore expansis coturnices, quarum magna copia ex mari gregatim advolat, aucupabantur & sufficiens sibi alimentum acquirebant.* Nota etiam coturnicibus pastos fuisse in vicina solitudine Hebræos. *Exod.* 16. 13.

Meminit Sozomenus *histor.* v. *cap.* 31. multorum virorum piorum qui illic habitarunt, & illic memorabile exemplum est modestiæ Antistitis Rhinocorurensis.

RIMMON.

רמון Urbs in tribu Simeon. *Jos.* 19. 7. Eusebius ad vocem Ἐρεμβὼν notat vicum esse 16. milliaribus ab Eleutheropoli. Hieronymus addit, *contra meridiem in Daroma*. Et ad vocem Ῥέμμα (quam ponit pro רמון *Rimmon*, uti liquet ex eo quod dicat Aquilam id reddidisse ἐν Ῥεμμωνᾶ) Eusebius scribit esse vicum Ῥεμμοῦς in Daroma. Sine dubio loquitur de eodem vico. Et ad vocem Ῥεμμὼν tradit esse vicum Ῥεμμὼν prope Æliam versus aquilonem intervallo 15. milliarium. Sed hic vicus alius est. At quis non videt hæc omnia adeo diversa ab eodem auctore Eusebio proficisci non potuisse, si honori ejus aliquo modo consulere volumus, sed ab aliis quædam inserta fuisse?

Mentio etiam fit loci Rimmon dicti *Zach.* 14. 10. ubi prædicitur regionem omnem, כל הארץ, fore uti ערבה planitiem, a Geba usque ad Rimmon. Videntur hæc loca in terminis oppositis sita fuisse: & alibi Geba commemoratur hoc modo, *a Geba usque ad Beerscheba*. Videtur ergo Rimmon esse posse eadem ac urbs Simeonitica Rimmon: nam & Beerscheba urbs fuit Simeonitarum, quæ Gebæ opponitur *Jos.* 21. 17.

RIMMONO.

רמונו Urbs in Zabulon, 1. *Chron.* 6. 77. Putatur eadem esse ac *Dimna*.

ROGELIM.

רגלים Ubi habitabat Barzillai Gileadites 2. *Sam.* 17. 27.

ROOB.

Ῥοώβ. Vicus in quarto lapide Scythopoleos. Eusebius in onom.

*RUMA.

רומה 2. *Reg.* 23. 36. Josepho hæc Ἄβουμα vocatur. Memoratur tamen ei alibi Ῥουμὰ vicus Galilææ *lib.* III. *de bell.* 9.

RYDDA.

Ῥύδδα. Urbs quam Judæi Arabibus eripuerunt. Josephus *Ant.* XIV. 2.

SAAB.

Σαάβ. In Galilæa; patria Eleazari filii Samæi. Josephus *de bell.* III. 9.

SAA-

SAARA.

Vicus in finibus Eleutheropolis contra ſeptentrionem, pergentibus Nicopolin quaſi in decimo milliario. Hieronymus in onomaſtico. Apud Euſebium legitur Σάρδα: errore nato ex ſimilitudine literarum Α & Δ. Scripſiſſe enim videtur Saara, uti Hieronymus quoque Sarea infra ſcribit, non Saara. Reponendum & hic videtur Saraa.

SABAIA.

In Notitia dignitatum Imperii Romani legitur. Vide Excerpta ex ea ſupra *lib.* I. *cap.* 36.

SABURA.

Saburæ ſive Veterocariæ legitur in Notitia Imperii. Non audeo mihi perſuadere legendum eſſe *Saburæ ſive Diocæſareæ*, ut ſit utrumque nomen urbis Sepphoris: nec tamen alius locus mihi ſe offert, cui hæc nomina aptem.

SALABA.

Σαλαβά. Vicus grandis in finibus Sebaſtes. Euſebius in onom. ad vocem Σελάβ. In Hieronymo legitur Selaba, & *in finibus Sebaſtenis* ibidem; quod mihi non videtur mutandum in *Sebaſtenes*, nam *fines Sebaſteni* ſunt ὅρια Σεβάστης, & ſolet cum voce ὅρια nomina urbium jungere, non regionum, uti ὅρια Αἰλίας, Διοσπόλεως, Ἐλευθεροπόλεως, Διοκαισαρείας &c. & illud ἐν ὁρίοις Σεβάστης alibi (ad vocem *Sonam*) vertit *in finibus Sebaſtæ*.

SALAMIN.

Σαλαμίν. Legitur in ſolis codicibus Græcis *Joſ.* 19. 47. (eo videlicet loco; nam in Codice Hebræo hæc leguntur *Jud.* I. 35.) Καὶ ὁ Ἀμοῤῥαῖος ὑπέμεινε τοῦ κατοικεῖν ἐν Ἐλῶμ καὶ ἐν Σαλαμίν. Sed commate 42. reddiderant Σαλαμὶν quod in Hebræo legitur שעלבין, & Ἐλὼν quod אילון commate 43. Sic ut non dubitem eadem loca ſub his nominibus latere. Loco citato ex *cap.* I. *Judicum*, ubi הר חרס, אילון & שעלבים nomina locorum leguntur, pro iis habent Græci, ac ſi appellativa eſſent, ὄρος ὀστρακῶδες: & ἐν ᾧ αἱ ἄρκτοι, & ἐν ᾧ αἱ ἀλώπεκες: & mox addunt [puto autem vel hæc vel præcedentia tollenda, ne bis idem ponatur] ἐν Μυρσινῶνι (quod ex חרס & אילון natum eſt) & ἐν Θαλαβὶν, quod ex שעלבים ortum eſſe quilibet animadvertit.

SALAMINE.

Malala in Chronico *pag.* 296. meminit urbis Palæſtinæ Σαλαμίνης, quæ ab Auguſto Διόσπολις dicta ſit. Fuere ergo duæ Dioſpoles in Palæſtina, una olim Lydda vocata & altera hæc. In Miſna Codice Kilaim *cap.* IV. *miſn.* 9. etiam memoratur urbs צלמין *Tzalamin* & in Codice Jevamoth. *cap.* XVI. *m.* 6.

SALCA.

סלכה. In extrema parte Baſanitidis. *Deut.* 3. 10. habitabant, videlicet filii Gad, in Baſchan uſque ad Salcha.

SALEM.

Nomen fuit regiæ Melchizedeci, *Gen.* 14. 18. at incertum eſt ubi quærenda ſit. Hieroſolymam hoc nomine illic innui non putem, & rationes quaſdam in hanc rem adduxi ſupra, ubi de urbe Jeruſalem egi. Sunt & qui hanc Salem putarent eandem quæ Salim, Σαλείμ, dicitur *Joh.* 3. 23. ubi & Σαλὴμ legitur in codicibus quibuſdam. Sed malim illud Σαλείμ credere terminationis eſſe pluralis, quum regiæ Melchizedecianæ nomen Σαλὴμ *pacem* ſignificare debeat, uti id in epiſtola ad Hebræos explicatur. Quidam inter veteres crediderunt Salem nomen fuiſſe urbis Sichem, quod legatur Patriarcha Jacobus veniſſe שלם, *Schalem*, urbem Sichem: quod alii

alii reddunt ſoſpitem & incolumem adveniſſe eum: de qua re plura notavimus in parte prima diſſertationum miſcellanearum. Legitur & nomen Σαλήμ in verſione Alexandrina pro Σαλώμ vel nomine urbis Schilo, *Jerem.* 48. 5. Καὶ ἐλθωσαν ἄνδρες ἀπὸ Συχὲμ καὶ ἀπὸ Σαλήμ (alii codd. habent Συλώμ & Σαλώμ) καὶ ἀπὸ Σαμαρείας. *Schilo* legitur in contextu Hebræo: vide *Jerem.* 41. 5. Verum præterea nomen Salem urbi datur quæ vicina fuit Scythopoli. Hieronymus epiſtola ad Evangelium. *Salem oppidum eſt juxta Scythopolim, quod uſque hodie appellatur Salem, & oſtenditur ibi palatium Malchiſedec, ex magnitudine ruinarum veteris operis oſtendens magnificentiam: de quo in poſteriore quoque parte Geneſeos ſcriptum eſt.* (Gen. 33. 17.) Venit Jacob in Succoth, id eſt, in tabernacula, & fecit ſibi domos ibi atque tentoria, & tranſivit in Salem civitatem regionis Sichem. Chronicon Paſchale, *pag.* 50. Ἐστιν οὖν ὁ Μελχισεδὲκ ἄνθρωπος ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Χάμ, μετατεθεὶς ἐκ τῆς φυλῆς αὐτοῦ ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαναναίων εἰς τὸ πέραν τοῦ Ἰορδάνου εἰς Σαλὴμ πόλιν οὗ καὶ τὴν κώμην ἐθεασάμην. *Eſt ergo Melchiſedec homo ex gente Cham, translatus ex gente ſua ex terra Cananæorum in terram trans Jordanem in Salem urbem, ubi & vicum illum conſpexi.* Suidas ad v. Μελχισεδὲκ ſcribit eum ex ſtirpe Σίδου, filii Ægypti, regis Libyæ fuiſſe, qui in Sion Salem condidit, id eſt εἰρηνόπολιν.

Eſt Σαλὴμ vicus juxta Æliam ad occidentem & Σαλυμιὰς vicus in Campo, 8. milliaribus a Scythopoli, teſte Hieronymo in Onomaſtico ad hanc vocem & Αἰνών. Loci hujus Epiphanius quoque meminit, ſcribens *l.* II. *adv. hæreſes, pag.* 469. Σαλὴμ eſſe ἐν τῷ πεδίῳ, Σικίμων κατ᾽ ἀντικρὺς, τῆς νυνὶ καλουμένης Νεαπόλεως. *In campo, e regione urbis Sicimorum quæ nunc Neapolis dicitur*: nec enim videntur debere verti, *in planitie Sicimorum*, quum alibi idem Σίκιμα appellet ipſam Neapolin, uti ἐν Σικίμοις, τουτ᾽ ἔστιν ἐν τῇ νυνὶ καὶ Νεαπόλει *lib.* III. *adv. hær. pag.* 1055. & ἐν Σικμοις, ἐν τῇ νυνὶ καλουμένῃ Νεαπόλει, *lib.* III. *adv. hæreſ. pag.* 1068.

Eadem Σαλὴμ, puto, indicatur *Judith.* 4. 4. ubi Judæi dicuntur miſiſſe ad Jericho, Choba, Eſora, καὶ τὸν αὐλῶνα Σαλήμ. Quis eſt αὐλὼν Σαλήμ; Puto ita hæc eſſe intelligenda: *miſerunt in* Αὐλῶνα, id eſt, Campum magnum, qui & Μέγα Πεδίον dicitur, & quidem *ad Salem*, id eſt, ad vicum Salem. Anſam, opinor, errori dedit quod Hebræi ſcripſerint שלחו ... למישור לשלם, ἀπέστειλαν εἰς αὐλῶνα εἰς Σαλήμ, quod etiam verti poteſt αὐλῶνα Σαλέμ. Alio loco jam notavi videri librum Judithæ Hebraico ſermone primum conſcriptum, & in Græcam linguam fuiſſe verſum.

S A L I M.

Σαλήμ. Locus aquis abundans, ubi Johannes baptizabat prope Ænon *Joh.* 3. 23. Σαλὴμ ibi Suidas legit ad vocem Αἰνὼν ſcribens, Αἰνών, ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου. Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ Σαλήμ. *Ænon. Ex Evangelio: ubi ſcriptum eſt, erat autem Joannes baptizans Ænone prope Salem.* Σαλὴμ etiam legitur in codice Græco octavi aut noni ſæculi, cujus ſpecimen Montfauconius *pag.* 233. Palæographiæ Græcæ exhibet.

Simon Zelotes, unus ex 12. diſcipulis, dicitur ex Salim oriundus in recenſione patriarum 12. Apoſtolorum ex codice regio edita poſt Chronicon Paſchale, *pag.* 438. Σίμων ὁ καλούμενος Ζηλωτὴς ἀπὸ Σαλεὶμ ἐκ πατρὸς Ζήνωνος. *Simon, dictus Zelotes erat ex Saleim, patre Zenone.* Ibidem emenda nomen patriæ Petri, ἀπὸ Θηβαΐδας τῆς κώμης, & lege Βηθσαΐδας.

S A L L I S.

Σαλλίς. Oppidum Idumææ quo Judæi in campo Aſcalonitico cæſi a Romanis fugerunt. Joſephus *lib.* III. *de bell. c.* I. Οἱ λοιποὶ δὲ τραυματίαι τὸ πλέον σὺν τῷ περιλειπομένῳ τῶν ἡγεμόνων Νίγερι τῆς Ἰδουμαίας εἰς πολίχνην τινὰ, Σάλλις καλεῖται, συνέφυγον. *Cæteri vero plerique ſaucii cum Nigro, qui unus reſtabat ex ducibus, in oppidum Idumææ, quod Salis dicitur, confugere.*

S A L M A I D A.

Itinerarium Antonini Martyris meminit hujus urbis his verbis. *Prope ipſam ripam Jordanis quaſi milliario ſecundo eſt fons ubi baptizabat Joannes. In ipſo loco eſt vallis ubi inventus eſt Helias quando ei corvus deferebat panem & carnes. In circuitu autem vallis ipſius multitudo eſt habitantium ibi heremitarum, & ibi prope eſt civitas quæ vocatur Salmaida, ubi remanſerunt duæ & ſemis tribus filiorum Iſrael priuſquam*

tran-

transſirent Jordanem, in quo loco termæ ſunt quæ vocantur Moyſi, ubi etiam leproſi mundantur, & ibi eſt dulciſſimus aquæ fons qui bibitur & multos ſanat languores non longe a mari ſalinarum.

SALUMIAS.

Vicus in Campo, diſtans a Scythopoli 18. milliaribus. Hieron. in Onom. ad v. *Salem*. Meminit & anonymus Ravennas. *Philadelphia*, *Salomiada*, *Scythopolis*, *Neapolis*. Euſebius ad vocem Αἰνὼν hunc vicum *Salem* dicit, uti apparet ſi illa conferas cum iis quæ ad vocem *Salem* ſcribit.

SAMARIA.

De regione cui hæc urbs nomen dedit, quæ & ipſa Samaria dicitur, ſupra diximus *lib.* I. De urbis hujus ſitu aliqua etiam notavimus *lib.* II. *cap. ultimo*.

שומרון dicitur & שמרין *Ezr.* 4. 10. quod prius nomen erat montis 1. *Reg.* 16. 24. deinde urbis, *ibid.* denique regionis circumjacentis, 2. *Reg.* 23. 19. Samariam ita dictam a Samaræo filio Chanaan ſcribit Procopius Gazæus *comm. in Gen. cap.* X. ſed refragante Sacro codice: at rectius in *comm. ad* III. *lib. Regum c.* 16. *a Schemer dictus eſt mons Schomron, & a monte Samaria, quæ nunc Sebaſte appellatur.* Ἀπὸ τοῦ Σεμὴρ τὸ ὄρος ἐκλήθη Σομόρων ἀπὸ δὲ τοῦ ὄρους ἡ πόλις Σαμάρεια, ἡ νῦν Σεβάστη προσηγορευομένη. Nempe Sebaſte dicta eſt, Σεβάστη ἡ Παλαιστίνης Epiphanio *l.* III. *adv. hæreſ. p.* 874. & Σεβαστόπολις, quam urbem idem in Samaria collocat, adeoque non videtur diverſa ab hac ipſa, *in libro de vitis Prophetarum pag.* 238. Sebaſtena civitas Ulpiano *l.* 1. *tit.* 15. *ff. de cenſ.* ubi legitur*: in Palæſtina duæ fuere coloniæ Cæſareenſis & Ælia Capitolina, ſed neutra jus Italicum habet. Divus quoque Severus Sebaſtenam civitatem coloniam deduxit.*

In Joſepho varia ad Samariam ſpectantia leguntur. Urbem olim dictam fuiſſe nomine Μαρεὼν (quod ex שמרון מרון originem trahere alibi conjecimus) poſtea de nomine Σαμόρου, a quo Omri (Amarinus Joſepho) montem in quo urbs ſita eſt, emerat, ita appellatam, *Ant.* VIII. 7. denique Sebaſten nuncupatam, urbemque fuiſſe munitiſſimam *Antiq.* XIII. 18. & XV. 11. deinde ita vaſtatam ab Hyrcano, inductis eo torrentibus, ut ne veſtigium quidem urbis remanſerit, *Ant.* XIII. 18. a Gabinio inſtauratam, *Antiq.* XIV. 10. Herodi redditam ab Auguſto *Antiq.* XV. 11. abeſſe ab Hieroſolymis iter unius diei, *Antiq.* XV. 11. munitam eam fuiſſe ab Herode *Antiq.* XV. 11. non longe a Cæſarea ſitam fuiſſe *lib.* 1. *de bell.* 17.

Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Σαμάρεια, πόλις Ἰουδαίας, ἡ μετονομασθεῖσα Νεάπολις. *Samaria, urbs Judææ, poſtea dicta Neapolis.* Error eſt. Samaria fuit dicta Sebaſte, verum altera urbs regionis Samaritanorum Sichem dicta fuit Neapolis. Idem Σεβάστη ... ἔστι ἐν τῇ Σαμαρείτιδι πολίχνιον. *Sebaſte .... eſt oppidulum in Samaritide.* Nomen oppidi non addidit: erat Samaria. Sed male putavit Samariæ nomen Neapolis datum eſſe. Strabo *lib.* XVI. Σαμάρειαν ἣν Ἡρώδης Σεβαστὴν ἐπωνόμασεν. *Samaria quam Herodes Sebaſten appellavit.* Cedrenus in compend. hiſt. *pag.* 184. Τὴν τῶν Γαβινίων πόλιν, τὴν ποτὲ Σαμαρείαν ἐπικτίστας Σεβαστὴν αὐτὴν προσηγόρευσε. *Gabinii urbem* (lege τοῦ Γαβινίου) *olim Samariam dictam inſtauravit & nomen Sebaſtes dedit.* Theodoretus, *quæſt.* 48. *in lib.* III. *Reg.* Σαμάρεια δὲ ἐστιν ἡ νῦν Σεβαστὴ προσαγορευομένη. *Samaria eſt quæ nunc Sebaſte dicitur* & ita quoque in comm. ad *Jeſ. pag.* 33. Iiſdemque fere verbis Anaſtaſius Sinaita, *quæſt.* 45. Σαμάρεια δὲ ἐστιν ἡ νῦν μεβάστεια προσαγορευομένη. *Samaria eſt quæ nunc Sebaſtia nuncupatur.* Chronicon Paſchale, *pag.* 181. Ἰωνάθης ὁ Μακκαβαῖος Ἰουδαίων ἀρχιερεὺς τὴν καθ' ἡμᾶς Σεβαστὴν καλουμένην, Σαμαρέων οὖσαν πολιορκήσας εἰς ἔδαφος καθεῖλεν· ἣν ὕστερον Ἡρώδης ἀλλόφυλος βασιλεύσας Ἰουδαίων ἀναστήσας Σεβαστὴν ὠνόμασεν. *Jonathas Maccabæus* [ita ſcribit; quum tamen Maccabæus fuerit ſolius Judæ cognomen nec cum fratribus communicandum] *Judæorum Pontifex Samariam, quam nunc Sebaſten appellamus, urbem Samaritanorum expugnatam ſolo æquavit. Herodes autem alienigena Rex Judæoram factus eam inſtauravit & Sebaſten nuncupavit.* Idem fere tradit *pag.* 193.

Hieronymus meminit hujus urbis aliquoties. *Erat in montibus ſita, ubi nunc Sebaſte eſt, in qua & Sancti Joannis Baptiſtæ oſſa ſunt condita*, ſcribit ad *Mich.* 1. & mox*: Samaria in pulcherrimo Judææ & uberrimo ſita loco nunc quoque oſtenditur.* Paula & Euſtochium in epiſt. ad Marcellam: *Samariam pergere & Johannis Baptiſtæ, Eliſæi quoque & Abdiæ, pariter cineres adorare.* Idem in Onomaſtico, ad vocem *Semeron*, & in commentario ad *Hoſ.* 1. oſſium S. Johannis Baptiſtæ illic condito-

ditorum meminit his verbis, *Samaria quæ & ipsa altera urbs fuit metropolis decem tribuum quæ postea ab Augusto Cæsare appellata est Augusta, id est* Σεβαςὴ, *in qua ossa Joannis Baptistæ condita sunt*. In comm. ad Obadiam *cap.* I. etiam Obadiam illic conditum asserit. *Sepulcrum ejus usque hodie cum Mausoleo Elisæi Prophetæ & Baptistæ Johannis in Sebaste venerationis habetur, quæ olim Samaria dicebatur. Hanc Herodes rex Judææ Antipatri filius in honorem Augusti Cæsaris Græco sermone vocavit Augustam*. Cæterum ossium S. Johannis Baptistæ & alii meminerunt. Theodoritus hist. eccles. *lib.* III. *cap.* 7. Ἐν Σεβαςῇ δὲ ἡ καὶ αὐτὴ εἰς τὸ προειρήμενον ἔθνος τελεῖ, Ἰωάννε τῦ βαπτιςῦ τὴν θήκην ἀνέωξαν, πυρίτε παρέδοσαν τὰ ὀςᾶ κ τὸν κόνιν ἐσκέδασαν. *In Sebaste autem, quæ urbs ejusdem gentis est [cum Gaza & Ascalone, modo memoratis] Joannis Baptistæ arcam aperuerunt & ossibus igne consumtis cineres disperserunt quaquaversum*. Meminit etiam hujus sceleris Philostorgius *histor. lib.* VII. 4. sed Sebasten non nominat. Chronicon Paschale *ad annum* 361. Ἐν Παλαιςίνῃ τῦ ἁγίε Ἰωάννε τῦ Βαπτιςῦ λείψανα ἐν Σεβαςῇ τῇ πόλει κείμενα ἀνορύξαντες διεκόρπισαν. *In Palæstina Sancti Johannis Baptistæ reliquias in urbe Sebaste depositas effoderunt & disperserunt*. Julianus ipse in Misopogone ea re gloriatur Syros atheorum monumenta signo a se dato evertisse. De his reliquiis quæ Alexandriam, Constantinopolin, & Ravennam delatæ dicuntur quid factum sit, vide multa in *Actis Sanctorum tom.* II. *Junii pag.* 784.

Nummi hujus urbis plurimi commemorantur ab iis qui hanc partem literaturæ ornandam sumserunt. In illis Sebaste aut Sebaste Syriæ nuncupatur, & æra adscripta legitur. Vaillantius in numismatibus Imperatorum, Augustorum & Cæsarum *pag.* 370. exhibet nummum Neronis inscriptum ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ ΣΥΡΙΑΣ q A, in quo Astarte conspici dicitur stans, dextra caput Osiridis, sinistra hastam, tenens, pede fluvium calcans. Fluvios ipsi Samariæ inductos commemorantem mox Josephum audivimus. Epochæ caput ducitur ab A. V. C. 729. Eminentissimus Norisius typum exhibet in eximio opere *de Epochis Syromacedonum diss.* V. nummi inscripti CΑΒΑCΤΗΝΩΝ L. ΘΡ. (Λ. *106.*) & alius CΕΒΑCΤΗΝΩΝ CΥΡ. L. CIς. *Sebastenorum, anno* 215. &, ni fallor, eundem exhibere voluit [deest enim L.C.] Patinus *in nummis æreis Imp. pag.* 213. Sunt & alii, annorum CIE, 215, & CK; 220.

Meminit idem Norisius *pag.* 525. nummi Neronis, quem in hac urbe cusum suspicatur, & typum ejus exhibuit. Uti illic conspicitur, legitur in eo Θ. ΣΕΒΑCΤΩΝ Μ. . . . ΑΡΙΑ ΗΠΡ, & in area nummi L. ΙΔ. ubi, inquit, *annus* 188. [ΗΠΡ] epochæ conjungitur cum *anno decimo quarto* imperii Neronis: restituitque per conjecturam hac rationem nummi Θ. ΣΕΒΑCΤΩΝ ΜΕΓαλων ΣΑΜΑΡΙΑ. ΗΠΡ. L. ΙΔ. *Deorum Augustorum magnorum. Samaria. Anno* CLXXXVIII. *imperii* vero *Neronis* XIV. Ad quæ illustranda quum plura subjunxisset, tandem ita scribit: *hæc mihi laudati nummi interpretatio in mentem venit, qua tamen longe meliorem viri doctiores invenient, quo usque integer nummus quandoque repertus veram epigraphen prodat*.

Incidit in ejusmodi nummum integerrimum, sic ut dubitari non possit literas ita revera in nummo extare ac hic exhibentur, ejusque ἔκτυπον communicavit mecum, Joannes Masson, vir monumentis vetustatis illustrandis natus, quem in thesauro bibliothecæ Bodlejanæ invenit, in quo ΚΑΙCΑΡΙΑ Η ΠΡΟC CΕΒΑCΤΩΝ Μ. legitur, quod ipse interpretabatur *Cæsarea prope Augustorum templum, metropolis*. L. ΙΔ. est *anno* XIV.

Unde

Unde liquet nummum hunc Cæsareæ, non Samariæ, tribuendum esse, & epocham non latere in literis ΗΠΡ, quæ partem faciunt vocum Η ΠΡΟϹ, & Ο in voce ΠΡΟϹ male lectum pro Θ, nec eo Θεὸς indicari, & quæ sunt alia. Plura non addo, quod ipse Massonus hunc nummum & plurimos alios scriptis illustrare constituerit.

Episcopos Sebastes hos invenio in actis conciliorum memoratos,

MARIUM. Hic quidem ita subscripsit concilio Niceno primo

Marius Sebastenus.

Alii legunt *Marinus*.

PRISCIANUM. Subscripsit Constantinopolitano primo, inter œcumenica secundo, habito anno æræ Christianæ 381. Vide *tomum* II. conciliorum generalium *pag.* 956.

CONSTANTINUM. In actis Ephesi, quæ inserta sunt actis concilii Chalcedonensis, *tomo* IV. conciliorum *pag.* 118. legitur

Κωνςαντῖνος Σεβαςῆς.

PELAGIUM. In actis concilii Hierosolymitani, habiti *anno* 536. Vide *tom.* V. conciliorum, *pag.* 284.

SAMEGA.

Σαμεγά. Urbs capta ab Hyrcano. Josephus *Ant.* XIII. 17. Σαμαία appellatur *lib.* I. *de bell.* I. 2.

SAMPHO.

Σαμφῶ. Vicus Samaritidis, *Ant.* XVII. 12. Appellatur Σαπφῶ *lib.* I. *de bell. c.* 3. κώμη ἐρυμνή.

SANIM.

Σανίμ. Vicus in finibus Sebastes in regione Acrabattine. Eusebius ad vocem Σωνάμ.

*SANSANNA.

סנסנה Urbs in regione australi tribus Judæ *Jos.* 15. 32.

SAPHEC.

Σαφέκ. Urbs memorata in codicibus Græcis, I. *Sam.* 30. 29. In Hebræis de illa nihil. Vide supra ad vocem *Atach.*

SAPHIR. Vide *Schaphir.*

SARAA.

Σαραά. Vicus 10. mill. ab Eleutheropoli versus Nicopolin. Eusebius in onom. Erat juxta Estaol, teste Hieronymo ad vocem Sarea: & non longe a Caphar Sorech; vide Eusebium ad Σωρήκ.

SARABATHA.

Patria Sophoniæ Prophetæ. Epiphanius *de vitis Prophetarum p.* 248. ἀπὸ ὄρους Σαραβαθά. Ubi al. codd. Βαραθά. Chronicon Paschale *pag.* 151. ἐξ ἀγροῦ Σαβαρθαθά. Logotheta, ἀπὸ ὄρους Ἐνβαραθά. Hesychius Presbyter ab Hoeschelio editus habet ἐκ φυλῆς Συμεὼν ἀγροῦ Σαβαρώθ.

SARAIM.

Σαραΐμ. Urbs tribus Judæ. Josephus *Ant.* VIII. 3. צרעה Zoraa nuncupatur 2. *Chron.* XI. 10. uti liquet ex serie urbium recensitarum eodem ordine a Josepho & auctore sacro.

S A R A F A.

Meminit anonymus geographus in expositione totius mundi. *Sarafa*, *Cæsarea*, *Neapolis* &c. vide *Sariphæa*.

S A R A S A.

Σαρασά. Oppidum in quo sepultus est Samson. Josephus *Ant.* v. 10. *Jud.* 16. 31. צרעה Σοραὰ appellatur. Ita scribendum fuerat. Sed videtur legisse צרצה unde Σαρασὰ natum est.

S A R E P H T H A.

Σαρεφθά (צרפת) media inter Tyrum & Sidonem est, teste Josepho & Plinio qui illam Saraptam vocat. Stephanus. Σάραπτα, πόλις Φοινίκης. *Sarapta, urbs Phœnices.* Josepho urbs hæc Σαρεφθά dicitur *Antiq.* VIII. 7. Nunc appellatur صرفند, uti & a geographo Arabe Scherif Ibn Idris. Ita ille ومنه الي صرفند عشرون ميلا وهو حصن حسن ومنه الي صيدا عشرة اميال وبين صور وصرفند يقع نهر لنطة ومنبعه من الجبال ويقع هناك في البحر *Et ab illa (Tyro) usque ad Tzarphand sunt 20. milliaria. Est autem Tzarphand arx pulcherrima. Et ab illa usque ad Tzaida (Sidonem) sunt decem milliaria. Inter Tyrum vero & Tzarphand labitur flumen Lante, e montibus ortum trahens, & hic in mare se volvens.*

Meminit & Hieronymus *in Epitaphio Paulæ. Sidone derelicta in Sareptæ litore Eliæ est ingressa turriculam, in qua adorato Domino Salvatore per arenas Tyri, in quibus genua Paulus fixit, pervenit Acco.* Itinerarium Antonini Martyris. *Deinde venimus Sareptam quæ civitas modica est, & homines in ea Christianissimi, in qua civitate est cœnaculum illud quod fuit Heliæ & lectus ubi requievit, & alveus marmoreus ubi vidua fermentavit, in quo loco multa offeruntur & virtutes multæ sunt. Exeuntes de Sarepta venimus in civitatem Tyrum a Sarepta milliario sexto.* Phocas in descript. Sanctor. locor. Μετὰ τὴν Σιδόνα τὸ Σαραφθὰ κάστρον περὶ τὸ κλύσμα τῆς θαλάσσης τεθεμελίωται καὶ ναὸς τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ τῆς ξενισάσης αὐτὸν χήρας μέσον τοῦ πολίσματος ἵδρυται. *Post Sidonem Sarephtha castrum in alluvione ipsa maris fundatur & templum Prophetæ Eliæ in æde viduæ quæ eum hospitio excepit, media in urbe assurgit.*

Celebre est vinum Sarephthinum quod Tyrium videtur Plinius appellare *lib.* XIV. 7. a loco vicino magis noto. Commendatur id ab Alexandro Tralliano *lib.* I. *cap.* 13. καὶ ὀλίγον οἶνον .... καὶ μάλιστα τὸν ὑδατώδη, οἷός ἐστιν ὁ Κνίδιος καὶ ὁ Σάμιος καὶ ὁ Σερεφθῖνος [ita vetus codex MS. habet cum meo collatus] *Et vinum exiguarum virium [parum vini* aliis] *& potissimum aquosum, quale est Cnidium, Samium, & Serephtinum.* Contra Fulgentius *lib.* II. Mythologicon de illo vino hæc habet. *Liber ergo pater dictus est, quod vini passio liberas mentes faciat. Indos vero vicisse, quod hæc gens valde sit vino dedita, duobus scilicet modis, sive quod fervor solis eos faciat potatores, sive quod ibi sit Seraptenum vinum vel Meroitanum, cujus vini tanta virtus est, quo vix licet ebriosus sextarium toto mense bibat.* At nec Meroen nec Sareptam apud Indos quæri oportuit: certe non Sareptam; nam Meroe dici posset esse Indorum, quod & Æthiopes, gentes Africanæ, Indi quibusdam ex veteribus dicantur. Sic Nilus Virgilio dicitur,

Usque coloratis amnis devexus ab Indis.

Ita Axumitæ Indi dicuntur, & Frumentius apostolus Indorum. Nec defuere qui & Homeritas, socios Axumitarum in Arabia sitos, nuncupaverint Indos: sed urbes Phœnicias, qualis erat Sarepta, Indicas appellatas fuisse a veteribus non scio. Corippus, *lib.* III. vini Sarephthini meminit,

——— *Et dulcia Bacchi*
Munera, quæ Sarepta ferax, quæ Gaza, crearat.

Fortunatus, de vita S. Martini.

——— *Falerna,*
Gazaque, Creta, Samos, Cypros, Colophona, Sarepta,
Lucida perspicuis certantia vina lapillis.

Martinus Dumiensis,

Vina mihi non sunt Gazetica, Chia, Falerna,
Quæque Sarepteno palmite missa bibas.

Tre-

Trebellius Pollio in vita Claudii epistolam Gallieni exhibet, in qua inter alia munera missa leguntur *oraria Sarabadena* vel *Sarabdena*. Vir maximus, Claudius Salmasius, ad Sareptam nostram ea refert. Orarium est segmentum vel fascia quæ ad oram vestis adsuitur.

SARERA.

Ἐκ γῆς Σαρηρὰ erat Ezechiel. Epiphanius de vitis Prophet. & Polychronius in *Ezech.* 24. sed in Chronico Paschali legitur ἐξ Ἀειρά. Affine voci priori est *Sarara*, uti legit Hieronymus, vel Σερωρὰ quæ Eusebio in onomastico est πόλις ἀπιόντων εἰς Ἐδώμ.

SARID.

שריד Urbs in finibus Zabulon. *Jos.* 19. 12. Affine nomen est שרידים *Joel.* 2. 32. quod Theodotion reddit Σαρίδείν, habetque pro nomine proprio quemadmodum & Judæi, teste Hieronymo.

SARIPHÆA.

Σαριφαία. Urbs Palæstinæ episcopatu insignis. Mentio fit ejus in Concilio Hierosolymitano habito *anno* 536. ubi legitur Στέφανος Σαριφαίας. In Latin. *Scarphiensis* & *Sariphaensis*. Mentio fit illius urbis in historia martyrii 20. patrum lauræ S. Sabæ, quam conscripsit ipsarum æqualis Stephanus monachus, & ex codice MS. typis describi curaverunt, eruditissimi editores vasti illius operis quod *Acta Sanctorum* inscribitur, & quia multa eximia λείψανα veteris & medii ævi continet multum mihi profuit. Illic legitur de Saracenis *anno* Christi 797. in Palæstinam irruentibus, Διαφόρους γὰρ πολυανθρώπους πόλεις ἠρήμωσαν· καὶ γὰρ Ἐλευθερόπολιν παντελῶς ἀεὶ ἀοίκητον ἔθηκαν, πᾶσαν ἐκπορθήσαντες· ἀλλὰ καὶ Ἀσκάλωνα καὶ Γάζαν καὶ Σαρεφαίαν (nota ita scribi illic per ε ψιλὸν) καὶ ἑτέρας πόλεις δεινῶς ἐλκύσαντο. *Diversas urbes, easque incolis refertas, depopulati sunt. Eleutheropolin enim plane desertam & inhabitatam reddiderunt, & præterea Ascalona, Gazam & Sarephæam, nec non alias urbes diripuerunt.* Hic discimus in vicina Gazæ & Ascalonis Sariphæam sitam fuisse. Memorari quoque eam existimo nomine Sarafa, in expositione totius mundi auctore anonymo, nam Sareptæ jam ante meminerat. Forsitan est צריפין cujus in Talmude mentio, unde tradunt manipulum hordeaceum aliquando fuisse petitum, quum in locis urbi Hierosolymitanæ proximis hordeum non provenisset.

Ceterum nunc est vicus *Serphend*, quod nomen haud multum abit ab illo Σαριφαίας, inter Joppen & Ramam. Inter Joppen & Ramam nulli vici sunt præter Jazur & Serfend. Jazur abest 3. quadrantes horæ itineris a Joppe. Serfend unam horam a Jazur & dimidiam horam a Rama. Hæc mihi significavit vir integerrimus Henricus Lub, qui Ramæ diu habitavit & cujus jam antea memini.

In notitiis veteribus de Sariphæa nihil. Quare videtur eo tempore quum illæ conscriptæ sunt, nondum habuisse episcopum.

SARIS.

Σάρις. Oppidum tribus Judæ. Josephus *Antiquit.* VI. 14. ubi pro πάλιν lege πόλιν. Estne *Sores* in Græcis Josuæ? vide supra ad vocem *Betlechem*.

SARON.

In portione tribus Gad vulgo collocatur, & sunt qui urbem putent fuisse, quia מגרשי ejus a Gaditis inhabitata commemorantur 1. *Chron.* 5. 16. Nos cum iis non facimus. Vide quæ scripsimus supra *lib.* 1. *cap.* 55. *pag.* 370.

* SCHAALABBIN.

שעלבין Urbs Danitarum. *Jos.* 19. 42. Est vicus quidam Σαλαβὰ dictus in finibus Sebastes. Eusebius in Onomast. Meminit illius loci quoque Hieronymus in comm. ad *Ezech.* 48. eum *Selebi* nuncupans. *Septima Dan usque Joppem, ubi sunt turres Ailon & Selebi & Emaus.* Junguntur etiam *Jos.* 29. 42. שעלבין ואילון.

SCH-

SCHAALBIM.

שעלבים Jungitur cum Ajalon & Cheres *Jud.* 1. 35. & Bethschemes ac Makatz 1. *Reg.* 4. 9. Videtur eadem ac præcedens.

SCHAARAIM.

שערים Urbs tribus Judæ in planitie sita. *Jos.* 15. 36. Sunt qui putent hujus loci mentionem fieri 1. *Macc.* 5. 66. ubi nunc Σαμάρεια legitur Sed nos Μάρισσαν substituimus: vide Marissa.

* SCHACHATZIMA.

שחצומה Urbs in finibus Jissascar *Jos.* 19. 22. Legendum esse שחצימה, & puncta in contextu scripta non esse puncta literarum illic scriptarum, sed illius vocis quæ in margine est exarata, monetur a Masorethis.

SCHALEM. Vide *Salem.*

SCHAMIR.

שמיר In montanis Ephraim, ubi habitavit Judex Tola ex tribu Jissascar *Jud.* 10. 1. quare nonnulli putant urbem sitam fuisse in regione tribus Jissascar בהר *juxta montana* Ephraim. Est & in montanis Judæ. *Jos.* 15. 48. pro qua שפיר legerunt interpretes Alexandrini, qui Σαφεὶρ habent.

* SCHAPHIR.

שמיר *Mich.* 1. 11. Est in regione montana, estque hoc nomine vicus inter Eleutheropolin & Ascalonem. Ita Eusebius ad vocem Σαφείρ. Bonfrerius in commentario ad Eusebii Onomasticon scribit, *hujus nulla usquam in Scriptura mentio*. Sed omnino ejus loci mentio fit, nempe *Mich.* 1. 11. verum hinc natus est error quod versionibus pluribus nomina urbium Michæ *capit.* 1. memoratarum pro appellativis habita fuerint. Præterea potuit Eusebius hanc vocem hausisse ex *Jos.* 15. 48. ubi Σαφεὶρ inter urbes Judæ recensetur in versione Græca, quamvis in codicibus Hebræis שמיר legatur, non שפיר. Et crediderim potius ex hoc Josuæ loco vocem Σαφεὶρ hausisse Eusebium quam ex loco Michæ, quia dicit Σαφεὶρ ἐν γῇ ὀρεινῇ, quod etiam legitur *Jos.* 15. 48. ubi inter urbes in montanis sitas recensetur.

Quæri potest, quomodo Eusebius hunc vicum in montanis locet, eundemque inter Eleutheropolin & Ascalona. Montes enim non videntur fuisse inter Eleutheropolin & Ascalona. Ad occasum Eleutheropolis erat regio campestris, teste Eusebio ad vocem Σεφηλά. Erat autem Ascalon ad occasum Eleutheropolis. Suspicor id voluisse Eusebium, Σαφεὶρ esse nomen urbis quæ *Jos.* 15. 48. in versione Græca recensetur inter urbes tractus montani, & esse hoc nomine vicum aliquem situm inter Eleutheropolin & Ascalona. Adeoque punctum videtur locandum post ὀρεινῇ. Sic ut scribat fuisse illum ἐν γῇ ὀρεινῇ. Κώμη ἐςὶ μεταξὺ Ἐλευθεροπόλεως καὶ Ἀσκάλωνος.

* SCHARUCHEN.

שרוחן Urbs tribus Simeon. *Jos.* 19. 6. sed quum 13. numero fuerint urbes illic recensitæ, &, si Scharuchen urbs fuit singularis, sint 14. una demi debet. Græci hanc tollunt & οἱ ἀγροὶ αὐτῆς reddunt, ac si legissent שדיהן.

SCHAZUR.

שזור Oppidum prope Zephat in superiore Galilæa: unde Simone שזורי. Ita R. Abraham Zacuth, auctor libri Juchasin, *fol.* 68. 1.

* SCHEBA.

שבע Urbs in Simeon, *Jos.* 19. 2. eadem ac Beerscheba, ut Hillerus vult in Ono-

Onomastico Sacro *pag.* 519. reddens ושבע *ea est Scheba*, uti *Jos.* 19. 46. ומי הירקון והרקון *&* *Me Haijarcon : ea est Haraccon*. Ego tamen putarem esse urbem distinctam, & eandem שמע appellari *Jos.* 15. 26. ubi etiam ante Molada recensetur uti *Jos.* 19. 2. Adde quod Simeon acceperit urbes e Juda, in quibus nulla Schema recensita fuit. Sed facilis est literarum ב & מ permutatio: & Interpretes Græci *Jos.* 19. 2. Σαμαὰ habent.

*SCHEBAM.

שבם Urbs tribus Ruben. *Num.* 32. 3.

SCHEBARIM.

שברים Prope Ai. *Jos.* 7. 5.

SCHEKEM. Vide *Sichem*.

*SCHEMA.

שמע Urbs in parte australi tribus Juda. *Jos.* 15. 26. vide vocem *Scheba*.

SCHEPHAM.

שפם Locus in finibus orientalibus terræ Israeliticæ cis Jordanem *Num.* 34. 10. 11.

SCHICHIN.

שיחין Urbs propter artes magicas, מפני כשפים, vastata. *Gem. Hier. Taanith*, & *Echa Rabbati fol.* 75. 3. Alibi memoratur כפר שיחין & jungitur cum Caphar Chananjæ: unde colligere liceret locum hunc in Galilæa situm fuisse. Sed mittamus incerta.

*SCHILCHIM.

שלחים Urbs tribus Judæ. *Jos.* 15. 32. vide supra tabellam triplicem *p.* 153.

SCHILO. Vide *Silo*.

SCHIMRON.

שמרון Urbs tribus Zabulon. *Jos.* 19. 15.

*SCHIMRON-MERON.

שמרון מראון *Jos.* 12. 20. Forsitan est eadem ac præcedens. Græci duorum, non unius loci, nomen esse putant.

*SCHION.

שיאון Urbs tribus Jissascar. *Jos.* 19. 19. Sita est juxta montem Tabor, teste Eusebio ad vocem Σηών.

*SCHIPHMOTH.

שפמות Nihil de hoc loco constat nisi ex 1. *Sam.* 30. 28.

SCHUNEM.

שונם Urbs in Jissascar *Jos.* 19. 18. 1. *Sam.* 28. 4. unde שונמית. Eusebius ad hanc vocem notat esse vicum in finibus Sebastæ in Acrabattene nomine Sanim. Et idem ad vocem Σαβὴμ, esse vicum Sulem 5. milliaribus a monte Thabor versus meridiem. Non longe aberat hic locus a Gilboa: nam Philistæi castrametabantur in

vel

vel circa Schunem , & Saul in Gilboa autem *6.* milliaria circiter aberat a Scythopoli , teste Eusebio si Γελβοὺν vicus eodem loco situs fuerit.

S C Y T H O P O L I S.

Urbs ea olim dicta Bethschean [vide supra ad vocem *Bethschean*) postea nomen accepit Scythopolis . Interpretes Græci , *Judic.* I. 27. Βαιθσὰν , ἥ ἐςι Σκυθῶν πόλις . Sed posteriora videntur ex margine in contextum irrepsisse postquam sibi gentes illam adsciverunt . Scythas nomen ei dedisse vix crediderim . Nec enim ab antiqua illa Scytharum irruptione in Palæstinam , cujus meminit Herodotus *lib.* I. illud nomen arcessendum est , quæ plane ficta multis videtur. Hieronymus in Quæstionibus Hebraicis ad *Gen.* 33. 17. aliqua scribit , lucem , uti opinor , huic rei datura . *In Hebræo legitur* Sochoth (סכת) *est autem usque hodie civitas trans Jordanem hoc vocabulo in parte Scythopoleos* . Hinc discimus in regione Scythopoleos locum illum Succoth , ita a Jacobo appellatum , fuisse , licet Scythopolis non trans sed cis Jordanem fuerit . Quare conjici posset , stante Templo secundo regionem vicinam loco Succoth a loco hoc celeberrimo nomen traxisse , quumque cis Jordanem urbs Bethsan in eadem regione præcipua & metropolis censeretur , dictam illam esse Σκυθόπολιν vel Συκοθόπολιν , quasi urbem dicas primariam ejus regionis in qua Succoth est , unde postea nomen notius Σκυθόπολις formatum est . Georgius tamen Syncellus *pag.* 214. a Scytharum irruptione tempore regis Josiæ filii Amos in Palæstinam hoc nomen ducit . Ita scribit , Σκύθαι τὴν Παλαιςίνην κατέδραμον ϗ τὴν Βασὰν κατέσχον, τὴν ἐξ αὐτῶν κληθεῖσαν Σκυθόπολιν . *Scythæ Palæstinam incursionibus populantur & Basan* [lege Bethsan] *occupant de eorum nomine dictam Scythopolim* . Ineptum est glossema margini adscriptum , Τίς ἦν ἡ Σκυθόπολις Σεβαςὴ πρὶν καλουμένη, natum ex ignotioris vocis Βεθσάνη ignorantia : nunquam enim ea Sebaste nuncupata fuit . Bochartus nomen a שטה , spinæ genere quod ibi crescebat affatim , deductum scribit in Hierozoico *lib.* II. *c.* 31. Suspicor occasionem huic opinioni dedisse verba Hieronymi , & situm Scythopolis in Arabiæ confiniis.

Tzetzi *Basan* dicitur , Chiliade X. *vers.* 306.

> Βασὰν κατά τινας Σκυθῶν λέγεται πόλις εἶναι
> *Basan secundum quosdam dicitur esse Scythopolis.*

Quum toto illo capite Tzetzes loquatur de Basan , quæ regio est eo nomine nota in V. T. videtur confundere eam cum urbe Scythopoli ; nam illa Bethsan dicitur, non Βασὰν , & quamvis certum sit illud nomen Βαισὰν , Βαισὰν & aliis modis scribi , & ביסן ביישן, *Besan* , in Misna Pea VII. I. pro ביתסן , quum soleant בי pro בית dicere passim, debuisset noster distinctius monuisse urbem Scythopolin non habere idem nomen ac regionem Basan a qua diversa est , sed Bethsan . Cedrenus eodem modo *in Compendio histor. pag.* 78. scribit ἡ Σκυθόπολις Βασὰν ἐλέγετο πρότερον, *Scythopolis olim Basan dicebatur* . Corruptissime legitur nomen hujus urbis apud Zonaram annalium *lib.* I. *pag.* 70. Μέθοραμ . Nempe B vocis *Bethsan* in M abiit. Hoc a librariis est : nam figura B & M apud veteres fere erat eadem , unde toties in Mss. una pro altera ponitur.

I. *Macc.* 5. 52. Βαιθσὰν appellatur , & dicitur κατὰ πρόσωπον αὐτῆς situm esse μέγα Πεδίον . Κατὰ πρόσωπον est לפני , uti κατὰ πρόσωπον Πτολεμαΐδος *commate* 55. κατὰ πρόσωπον τȣ̃ θυσιαςηρίȣ I. *Macc.* 7. 36. Eadem est ac Scythopolis . Confer I. *Macc.* 5. 52. cum 2. *Macc.* 12. 29. Distabat autem Hierosolymis intervallo 600. stadiorum 2. *Macc.* 12. 29. de quo vide *lib.* II. In libro Judithæ *cap.* 3. II. Σκύθων πόλις appellatur : ibi leguntur castrametati inter Gæbam & Scythopolin non longe a Dothaim.

Josephus & nonnunquam prisco nomine Βηθσάνην eam nuncupat , uti *Antiquit.* V. I. ubi dicitur esse terminus regionis Manassis ad boream , & XIII. 10. & XII. 12. ubi dicit eam sitam esse ante Campum magnum , μέγα Πεδίον ȣ̃ κεῖται κατὰ πρόσωπον πόλις Βεθσάνη , καλουμένη πρὸς Ἑλλήνων Σκυθόπολις . Præterea diversis locis ejus urbis meminit . *Antiq.* XIII. 18. scribit Judæis proditam fuisse ab Epicrate . *Ant.* XIV. 10. instauratam a Gabinio . *Lib.* III. *de bell. cap.* 2. terminum esse Galilææ ad meridiem . Eodem libro *cap.* 16. appellat eam urbem maximam Decapoleos & vicinam Tiberiadi . Sed *Antiquit.* XIII. 21. eam urbem Cœlesyriæ dixerat . *Lib.* V. *de bello cap.* 4. legitur montem , qui Campum magnum cingit ad occasum , protendi ab Jerichunte usque ad terram Scythopolitarum , μέχρι τῆς Σκυθοπολιτῶν γῆς,

& illud

& illud μέγα Πεδίον dicitur ἔχειν λίμνας, Aſphaltiten nempe lacum & Tiberiadenſem. *In vita* ſcribit, in confiniis Tiberiadis & agri Scythopolitani ſitos fuiſſe vicos Hippenorum & Gadarenorum, quos Juſtus Tiberiade egreſſus incendit, τὰς Γαδαρηνῶν καὶ Ἱππηνῶν κώμας, αἳ δὴ μεθόριοι τῆς Τιβεριάδος καὶ τῆς τῶν Σκυθοπολιτῶν γῆς ἐτύγχανον κείμεναι. Porro ſcribit *in vita p.* 1025. Tiberiada abfuiſſe ab Hippo 30. ſtadia, a Gadaris 60. a Scythopoli 120. & ſitam ad lacum Genneſareth. Adeoque niſi Tiberias ad unum extremum lacus collocetur, quum is tantum habuerit longitudinem 100. aut ut alii 140. ſtadiorum, Scythopolis ad lacum hunc non poteſt collocari, uti a quibuſdam fit; & ita collocanda eſt, ut diſtantiæ Tiberiadis ab Hippo & Gadaris conveniat.

Situm longe alium & a vero quam maxime diverſum urbi huic dedit Bochartus, qui in mappa geographica Syriæ & Ægypti non tantum ad ortum Jordanis eam collocat, ſed & in *cap.* 13. *lib.* III. Geographiæ Sacræ hoc confirmat, ſcribens, *nunquid ea eſt Scythopolis urbs in Aulone ſeu Scythopolitana valle nobilis, ad orientem lacus Tiberiadis, quem Syri vocant mare Ginnoſar? Huic certe conjecturæ plurimum favet Chaldæus interpres, qui ſic habet verſ.* 11. Dabo לגוג, τοῖς Gog, locum commodum in valle tranſeuntium ad orientem maris Ginnoſar. *Et cum Scythopoleos vetus nomen fuerit Bethſan, ut ex Joſepho conſtat, non alia occurrit ratio cur priſco nomine antiquato novum iſtud ſit ſubſtitutum.* Non exiſtimo multis mihi laborandum eſſe ut hunc errorem refutem, quum ex Sacro Codice liqueat Bethſan ad occidentem Jordanis fuiſſe, & teſtimonia Joſephi aliorumque, quæ hoc capite a me adnotata ſunt, hunc ſitum adeo confirment, ut nihil in univerſa geographia Palæſtinæ certum ſit, ſi hoc non ſit, Scythopolin ad occidentem Jordanis eſſe collocandam.

Epiphanius meminit hujus urbis aliquoties, ſcribens *lib.* I. adverſus hæreſes *pag.* 128. Tiberiade profectum Joſephum eo ſe contuliſſe, & ædes quaſdam ſibi comparaviſſe, ſe quoque ipſum cum Joſepho ibidem fuiſſe, & omnes qui præter Joſephum illic erant Arianæ ſectæ fuiſſe addictos. Vide *p.* 129. & 872.

Stephanus hæc de illa notat. Σκυθόπολις, Παλαιστίνης πόλις, ἢ Νύσσης (lege Νύσση, nam dicta fuit Nyſa. Vide Plinium) κοίλης Συρίας, Σκυθῶν πόλις, πρότερον λεγομένων [lege λεγομένη] Βαίσων [hoc eſt a vero nomine *Bethſan*] ὑπὸ τῶν βαρβάρων. *Scythopolis, urbs Palæſtinæ, ſive Nyſſa Cœleſyriæ, urbs Scytharum, prius Bæſon dicta a barbaris.* Meminit hujus urbis & ſitum ejus ita deſcribit Ammianus Marcellinus *lib.* XIV. *Civitas in Palæſtina Scythopolis gemina ratione viſa magis omnibus opportuna quod ſecretior & inter Antiochiam Alexandreamque media.* Abulfeda Scythopolin locat علي الحانب العربي من الغور ad partem occidentalem campi major. Liceat enim vocem غور ita reddere. Supra de الغور egimus *lib.* I. *pag.* 365. Narrat idem fluvium illic eſſe exiguum.

Urbs fuit Palæſtinæ ſecundæ & epiſcopatu inſignis ſæculo quarto: homines tamen in ea magno numero habitaſſe qui ſuperſtitioni Gentium erant addicti (qui illic jam olim ſtante Templo ſecundo ſedes habuerunt) vel ex eo liquet quod una cum Aſcalonitis & Gazæis præcipue Scythopolitani memorentur furentes erga Chriſtianos. Chronicon Paſchale ad annum Chriſti 361. Τοῦ ἁγίου Πατροφίλου ἐπισκόπου τῆς ἐν Σκυθοπόλει ἐκκλησίας γενομένου ἀνορύξαντες ἀπὸ τοῦ τάφου τὰ λείψανα τὰ μὲν ἄλλα διεσκόρπισαν, τὸ δὲ κράνιον ἐφυβρίστως κρεμάσαντες ὡς ἐν σχήματι κανδήλας ἐνέπηξαν. *Sancti Patrophili, epiſcopi Eccleſiæ Scythopolitanæ, aperto ejus tumulo, partes alias quidem diſperſerunt, & calvam contumelioſe ſuſpenderunt pro lychnucho.*

Epiſcopos hos invenio Scythopoleos in actis conciliorum.

PATROPHILUM. Hic interfuit concilio Palæſtino, habito anno æræ Chriſtianæ CCCXVIII. Vide Baluzium in nova collectione conciliorum *pag.* 23. Idem & ſubſcripſit concilio Niceno primo. Hic & Euſebius Cæſareenſis dicuntur ſoli ex epiſcopis Palæſtinæ a partibus Arii ſtetiſſe. Id narrat Nicetas in theſauro fidei orthodoxæ V. T. ex Philoſtorgio. Socrates tamen negat Euſebium Arianum fuiſſe. Vide hiſtoriam ejus eccleſiaſticam *lib.* II. *cap.* 21.

SATURNINUM. Subſcripſit concilio Conſtantinopolitano primo. Vide *tom.* II. conciliorum generalium *pag.* 956.

SEVERIANUM. Inter epiſcopos Palæſtinæ ſecundæ qui ſubſcripſerunt concilio Chalcedonenſi commemoratur, *tomo* IV. conciliorum generalium *pag.* 787.

THEODOSIUM. Hujus nomen legitur in epiſtola Johannis Hieroſolymitani inſerta actis concilii Conſtantinopolitani, *tom.* V. concilior. *pag.* 192. ubi legitur Θεοδόσιος τῆς Σκυθοπολιτῶν.

Idem interfuit concilio Hieroſolymitano *anno* 536. vide *tom.* V. concil. *pag.* 284.

Legitur & in concilio Constantinopolitano *anno* 536. subscripsisse Στρατήγιος διάκονος καὶ μοναχὸς μονῆς τοῦ μακαρίου Ἰωάννου ὑπὲρ πάντων τῶν ὑπὸ Σκυθόπολιν μοναχῶν, *Strategius diaconus & monachus monasterii S. Joannis (qui subscripsit) nomine omnium monachorum , qui Scythopoli subsunt.*

Maximam illic copiam palmarum fuisse docent hæc Sozomeni quæ leguntur *histor. lib.* VIII. *cap.* 13. Ἀνεχώρησαν εἰς Ἱεροσόλυμα. Κἀκεῖθεν εἰς Σκυθόπολιν ἧκον, ἐπιτηδείαν ἡγησάμενοι τὴν ἐνθάδε οἴκησιν διὰ τοὺς πολλοὺς φοίνικας, ὧν τοῖς φύλλοις ἐχρῶντο πρὸς τὰ εἰωθότα τοῖς μοναχοῖς ἔργα . *Hierosolymam profecti sunt . Et inde Scythopolim , commodum sibi fore eo loco domicilium arbitrati propter multitudinem palmarum , quarum foliis ad consueta monachorum opera utebantur .* Illa consueta monachorum opera puto fuisse confectionem sportarum , quas ex iis contexebant . Ita legitur apud Hieronymum præfat. in commentarios ad Jobum . *Si fiscellas junco texerem aut palmarum folia complicarem , nullus me morderet .* In vita Joannis Damasceni conscripta a Joanne Patriarcha Hierosolymitano §. 27. Σπυρίδας , ἃς εἶχον ἐργόχειρον , πολλὰς συναγηοχὼς πρόφασιν προβάλλεται τοιανδί, εἰρηκὼς τῷ Ἰωάννῃ οὑτωσίν. Ὡς ἤκουσά μοι τέκνον ἐν Δαμασκῷ πολλοῦ πωλεῖσθαι τὰς σπυρίδας ἤπερ ἐν τοῖς τῆς Παλαιστίνης μέρεσιν. *Sportas quas suis manibus contexere solebant (in laura S. Sabæ) multas colligens , occasione captata Johanni dixit : intelligo , fili , sportas Damasci pluris vendi posse quam in Palæstina* &c. Theodoretus in histor. relig. *pag.* 827. Πόνοις δὲ πόνους ἐπαύξων ἀεὶ καὶ τὴν τῶν χειρῶν ἐργασίαν μετῄει , νῦν μὲν τὰς καλουμένας ῥιπίδας ὑφαίνων καὶ σπυρίδας , νῦν δὲ &c. *Labores laboribus semper augens manuum quoque opificia tractabat , nunc flabella quæ vocant & sportulas texens , nunc* &c. Hieronymus quoque in vita S. Pauli , primi eremitæ , meminit *tunicæ quam in sportarum modum de palmæ foliis ipse sibi contexuerat* . Sulpicius Sever. in dial. *casu contigua cum panibus* 5. *palmicia sportella pendebat* .

In Midrasch Coheleth memorantur *fol.* 92. 1. כלי פשתן הנסין הבאין מן ביתשאן *lina tenuia quæ veniunt Bethsane* . Nota hoc nomen ab Hebræis constanter usurpari , non Scythopolis . De linificio Scythopolis vide codicem Theodosianum *leg.* 8. *de murileg. tomo* III. *editionis Gothofredi* , *p.* 504. Meminit & linificii Scythopolitani auctor *expositionis totius mundi* , quæ Græce extat & Latine .

Inter auditores Plotini fuit Paulinus Scythopolites . Porphyrius qui & ipse auditor Plotini fuit , vita Plotini , Ἔσχε δὲ καὶ ἰατρικόν τινα Σκυθοπολίτην Παυλῖνον , ὃν ὁ Ἀμέλιος Μίκκαλον προσηγόρευε . *Habuit & medicinæ studiosum Paulinum Scythopoliten , quem Amelius Miccalum appellabat* . Erat & Basilides Scythopolitanus , memoratus Anastasio in *quæst. pag.* 18. Cyrillus Scythopolitanus , & alii .

S E B A S T E , vide *Samaria*.

S E B E E I.

Σεβεεί . Urbs Galaaditidis . Josephus *Antiq.* v. *9.*

S E B U S.

Σεβοῦς . Inter urbes Judææ Bætogabram & Emmaunta recensetur a Ptolemæo : vide supra , *lib.* II. Videtur mihi esse nomen corruptum .

* S E C H A C H A.

סככה Urbs tribus Judæ in solitudine . *Jos.* 15. *61.*

* S E C H U.

שכו Urbs , ubi insignis puteus erat , 1. *Sam.* 19. 22. Creditur vulgo eadem ac Socho .

S E G O R.

Σηγώρ . Urbs episcopatu insignis , cujus episcopus interfuit Concilio Chalcedonensi . Est Ζώαρα . Vide infra ad hanc vocem : & confer notitias veteres ecclesiasticas supra *lib.* I.

* S E I R A T H.

שעירה Locus de cujus situ nihil constat nisi ex *Jud.* 3. 26.

SELAMIN.

Σελαμὶν. In Galilæa. Josephus *lib.* II. *de bell.* 25. In loco parallelo, in vita *p.* 1013. Σελάμη & vicus Galilææ appellatur.

SELEUCIA.

Σελεύκεια. Urbs Gaulanitidis, sita ad lacum Samochoniten, uti liquet ex Josepho, *Ant.* XIII. 23. & XVIII. 3. & *lib.* III. *de bello c.* 25. & *lib.* IV. *c.* I.

SENAA.

סנאה Urbs, cujus incolæ maximo numero adfuerunt Hierosolymis instaurandis. *Ezr.* 2. 35.

SENNABRIS.

Σενναβρὶς. Locus inter Scythopolin & Tiberiada: hinc remotus 30. stadia. Josephus *de bell.* III. 16. Scribitur Ἐναβεὶς quoque & Γενναβρὶς. Esse Talmudicorum צינברי [quæ uti & בירת ירח dicuntur esse turres Kinnerethanorum) observavit Ligtfootus in *Centuria chorographica*, Matthæo præmissa *cap.* 70.

SEPH.

Σέφ. Sita in Galilęa superiore. Josephus *lib.* II. *de bell. c.* 25.

SEPHARAM.

Ubi Synedrium magnum consedit post excidium Hierosolymitanum.

SEPPHORIS.

Urbs, Σεπφωρὶς Josepho, Suidę, & aliis nuncupata, fuit Galilęę primaria & munitissima in medio illius regionis. Ἀ'πφυρὲ appellatur a Ptolemęo, vel potius ita legitur in libris ejus. ציפורין Judęis dicitur. Postea dicta fuit Diocęsarea. Hoc nomine fit ejus mentio apud Socratem *hist.* II. 33. Οἱ ἐν Διοκαισαρείᾳ τῆς Παλαιςίνης Ἰϐδαῖοι κατὰ Ῥωμαίων ὅπλα ἀντῆρων. *Judæi qui Diocæsaream Palæstinæ incolebant contra Romanos arma sumserunt.* Sozomenus, *histor. l.* IV. *c.* 7. eandem seditionem narrans addit Gallum Cęsarem qui tum Antiochię morabatur, urbem Diocęsaream evertisse, ἀνάςατον ἐποίησε, ita scribit. Epiphanius utriusque nominis meminit, Σεπφυρὲν *lib.* I. *adv. hæreses p.* 136. & Διοκαισαρείας *lib.* I. *adv. hæreses p.* 128. ubi narrat Josephum a Constantino impetrasse licentiam extruendi illic ecclesiam.

Sepphoris aberat 10. milliaria Romana a monte Tabor, uti vidimus *lib.* II. Tiberiade illam abfuisse 18. milliaribus traditur in Echa Rabbati *fol.* 75. 2. כרם גדול היה לו לאדריאנוס שמנה עשר מיל שמנה עשר מיל כמן טבריא לציפורה *Vineam habebat Hadrianus longam & latam 18. milliaria, quantum sc. intervallum est inter Sepphorin & Tiberiada.*

In Josepho varia extant ad Sepphorin spectantia, uti urbem fuisse Galilææ *Antiq.* XIII. 21. & XVII. 12. Habuisse unum ex quinque synedriis totius terræ Judaicæ: reliqua erant Hierosolymis, Jerichunte, Gadaris, & Amathunte, *Ant.* XIV. 10. ibi legitur ἐν Σαμφόροις pro nomine Sepphoris. Captam fuisse a Varo, qui deinde Samariam perrexit: caput Galilææ constitutam fuisse & præcipuum munimentum ab Herode Antipa. *Ant.* XVIII. 3. Validissimam esse urbem Galilææ contra quam jacet mons totius Galilææ medius, nomine Asamon, *lib.* II. *de bell. cap.* 23. urbem esse Galilææ maximam & tutissimo loco conditam, *de bell.* III. I. Factam esse Galilææ caput, quod antea Tiberias fuerat, quum Agrippæ juniori a Nerone data est. *In vita*. Sitam in meditullio Galilææ & habere juxta se vicos plurimos. *In vita p.* 1025.

Anno æræ Christianæ 339. destructa est urbs Sepphoris, ob seditionem civium. Ita rem narrat Theophanes *pag.* 33. Τϋτῳ τῷ ἔτει οἱ κατὰ Παλαιςίνην Ἰϐδαῖοι ἀντῆραν. καὶ πολλϋς τῶν ἀλλοεθνῶν Ἑλλήνων τε ϗ Σαμαρειτῶν ἀνεῖλον· καὶ αὐτοὶ δὲ παγγενεὶ (παγγενῆ Cedrenus) ὑπὸ τϋ ςρατϋ Ῥωμαίων ἀνῃρέθησαν ϗ ἡ πόλις αὐτῶν Διοκαισάρεια ἠφανίσθη. *Hoc anno* [XXV. *Constantii*] *Judæi in Palæstina res novas moliti sunt, excitata seditione; plurimisque tum Græcorum tum Samaritanorum interemptis, ipsi tandem omnes ab exercitu Romano internecione deleti sunt, & urbs eorum Diocæsarea diruta.* Eadem habet Cedrenus in *comp. histor.* 299. Idem fere fatum alteram urbem

hoc nomine, Diocæsaream Cappadociæ, evertisset, pro qua Gregorius Nazianzenus intercessit, scripta epistola ad Olympium quæ extat inter ejus opera *tom.* I. *p.* 809.

Suspicor nomen hujus urbis exturbatum esse per errorem ex actis concilii Constantinopolitani, ubi inter episcopos Palæstinos legitur, *tom.* V. conciliorum *p.* 192.

Μαρκελλῖνος Νεοκαισαρείας,

Certe Diocæsareæ episcopus in illa serie, licet prolixa satis, nullus commemoratur, quum in alia, inserta actis concilii Hierosolymitani anno æræ Christianæ 536. habiti, episcopus Κυριακὸς Διοκαισαρείας legatur, ubi contra nulla Neocæsarea. Nec etiam in notitiis veteribus Neocæsarea extat inter urbes Palæstinas. Videlicet *Diocæsareæ* nomen mutatum est a librariis in *Neocæsareæ*. Eodem modo opinamur in itinerario Antonini martyris Neocæsaream legi pro Diocæsarea. Ita illic legere est: *de Tholomaida maritima venimus in fines Galilææ in civitatem Neocæsaream, in qua adoravimus præ veneratione molam & canistellum Sanctæ Mariæ, in quo loco est cathedra in qua sedebat, quando ad eam venit Gabriel Archangelus*. Atqui in Nazareth ostendebatur sæculo VII. locus, ubi Gabriel S. Mariam adiit. Sed & aliunde, & ex ratione itineris, clarum videtur Diocæsaream sive Sephorin ab Antonino innui, nam illa prima urbs erat Galilææ venientibus Ptolemaide. Joh. Phocas in descript. Palæstinæ §. X. Πρώτως οὖν κατὰ τὴν Πτολεμαΐδα ἐστὶν ἡ Σεμφωρὶ πόλις τῆς Γαλιλαίας πάντῃ ἄοικος σχεδὸν μηδὲ λείψανον τῆς πρώην αὐτῆς εὐδαιμονίας ἐμφαίνουσα. *Prima post Ptolemaida urbs Galilææ Semphori sita est, nunc plane non habitata nec ullius pristinæ felicitatis reliquias ostendens.*

In Midras Schir Hasschirim *fol.* 35. 2. narratur hæc historia de sartore Sepphoriensi, nomine Justo. יוסטא חייטא דציפורין סלק למלכותא ואיתקבל למלכל א'ל'מלכא שאל שאלה ואתן לך א'ל' הב דוכסותא דנבן יהב ליה מלכא כד נסב דוכסותא נחת מינה הוו אילין דחכמין ליה אמרין הוא הוא ומנהון אמרין לית הוא הוא אמר לין חד כדון הוא עבר בשוק אן הוא מסתכל להוא מסטובית דהוה נהיג ומחייט עלה הוא הוא ואין לא לית הוא עבר בשוקא ושרי מסתכל לההוא מסטוביתא דהוה נהיג יתיב ומחייט עלה והכמוניה דהוא הוא אמר לון אתון תמהין עלי ואנא תמה עלי יותר מנכון וקרון עליה לא ידעתי נפשי שמתני וגו'. *Justus, sartor Sepphoriensis, ad Romanos abiit, & eo usque favorem Imperatoris impetravit, ut juberet eum petere quodcunque vellet. Petiit Justus ut præficeretur ditioni patriæ* (*Sepphoritanæ*) *quod cum obtinuisset rediit Sepphorim. Populares ejus* [*qui vix sibi persuadere poterant sartorem ad hanc dignitatem esse evectum*] *contendebant inter se, essetne hic Justus ipse nec ne. Tandem alicui hoc venit in mentem: videamus, inquit, quum in publico procedit an transiens illum locum, ubi olim considens sartorem egit, respiciat: si respiciat, signum erit hunc eundem esse. Quid fit? Eo transiens Justus respexit locum & pro eo agnitus est, & dixit illis: an vos miramini fortunam meam? Ego magis eam ipsam miror. Et de illo verba* Cantic. 6. 9. nondum scientem hæc anima mea imposuit curribus populi mei, *dixerunt*.

Græce scribitur nomen urbis hujus Σέπφωρις, & Hebraice צפור geminato P; quod Latine unico P scribendum est, quoniam Latini post P non admittunt alterum P aspiratum, si sequamur sententiam Johannis Joviani Pontani in dialogo, cui nomen *Actius*, *pag.* 109. ubi postquam reprehendisset quorundam Latinorum studium in imitandis Græcis etiam contra quam genius linguæ Latinæ ferret, uti quod *Rhinocerotis* scriberent & *Didus*, *Clius*, pro *Rhinocerontis*, *Didos*, *Clios*, quod in vetustissimis codicibus poetarum Latinorum invenitur (Sosipater tamen Charisius de illis qui Sappho & Dido, uti & Antiphon, Græce declinant: *melius esset*, inquit, *secundum Latinam consuetudinem hujus Sapphonis*, *Didonis*, *dicere*, idque Pacuvii & Accii exemplo probat) se ipsum maledictis incessitum narrat, quod Sapho uno P, ac non uti a Græcis scribitur, ipse scripsisset, *quum non animadvertant*, inquit, *erudituli viri Latinam linguam post* P *statim alterum* P *non admittere cui tamen insit aspiratio*. Verum nostra quidem sententia rigidus nimis censor est Jovianus, & in emolliendis vocibus diligentior, qui & in libris de aspiratione negat Sphæram & Sphinga scribi oportere. *Sphæram*, inquit, & *Sphinga nos nunquam dicimus quod Latino non conveniat ponere* S *ante* F *vel* P *aspiratum*. Scribere ergo Latini *Sapho*, *Sephoris*, *Saphirus* deberent pro *Sappho*, *Sepphoris*, & *Sapphirus*. Nec tamen memini illam scriptionem observari in codicibus vetustis manuscriptis, aut priscos Grammaticos, ubi de Φ agunt aut adspiratione, id unquam notasse. Extat liber Phocæ de aspiratione, & Eutychis quædam de eodem argumento, in quibus nihil de eo. Quod si ipsas literas Z & Y, quibus antea caruerunt, Latini propter Græca vocabula receperunt, ut testantur Marius Victorinus, Valerius Probus, Ælius Donatus, Diomedes

des & alii, quidni & Π, etsi duriusculum, servarint in vocibus quas a Græcis acceperunt?

Nummi veteres extant in quibus legitur ΣΕΠΦΩΡΗΝΩΝ. Talem Domitiani commemorat Vaillantius in numismatibus Imperatorum, Augustorum & Cæsarum *pag.* 23. Idem *pag.* 31. alterum Trajani producit, ita inscriptum, quem Patinus depictum dedit in nummis æreis Impp. *p.* 146.

SIAGON.

Σιαγών. Nomen loci Josepho *Ant.* v. 10. לחי in Sacris literis, quod notat Σιαγόνα. Dictus est locus a maxilla quam Samson projecit.

SIBMA.

שבמה Urbs tribus Ruben. *Num.* 32. 38. *Jos.* 13. 19. Vinea Sibmæ *Jes.* 16. 8. deinde a Moabitis occupata. *Jerem.* 48. 32. Inter Esebon [Chesbon] & hanc Sabama vix quingenti passus sunt teste Hieronymo ad *Jes.* 16.

SICHANIN.

סיכנין Unde R. Josua dicitur in Midras Koheleth. 95. 4. & Echa Rabbati *fol.* 56. *col.* 1. & 69. 4. in nomine R. Levi loquens, & in Midras Schir Hasschirin. *fol.* 5. *col.* 2. 4. & 36. 4. Alia prætereo quum plura notare possem, quod frequentissima sit in veteribus Midraschim ejus mentio: sed nota hoc tamen סכנין scribi bis in Midras Schir hasschirin *fol.* 34. 4.

SIKELLA.

Σίκελλα. Urbs. Josephus *Antiq.* VI. 14. vide Tziklag.

SICHEM.

Multa quidem de nomine & situ hujus urbis olim adnotavimus in parte prima dissertationum miscellanearum, quæ hic inserere idoneum visum non fuit, & illic legi queunt.

שכם *Schechem* in Veteri Instrumento hæc urbs nuncupatur. Sita fuit in montanis Ephraim. *Jos.* 20. 7. Quercus prope Schechem memoratur *Gen.* 35. 4. Viam altam fuisse tendentem a Bethel versus Schechem legitur *Jud.* 21. 19. Michmetath urbs in conspectu τῆς Schechem erat in limite australi Menassis (oportet ergo urbem Schechem non longe a confiniis Ephraim & Menassis absfuisse) *Jos.* 17. 7. Σίκιμα, in Ecclesiastica Syracidis 50. 28. & ipsi se Sichemitæ appellant τοὺς ἐν Σικίμοις Σιδωνίους apud Josephum.

Dicta fuit ab indigenis Μάβαρθα, quæ aliis vulgo Νεάπολις teste Josepho *lib.* v. *de bell. c.* 4. Id ex *More* ortum duxisse alibi observavimus.

Plerique Sichem & Neapolin pro eadem urbe habent, & modo Sichem, modo Neapolin, illam appellant. Epiphanius *l.* III. *adv. hæreses pag.* 1055. Ἐν Σικίμοις, τοῦτ' ἔστιν, ἐν τῇ νυνὶ Νεαπόλει. *Sicimis, id est, Neapoli, uti nunc dicitur.* Idem *lib.* III. *adv. hæres. p.* 1068. Ἐν Σικίμοις ἐν τῇ νυνὶ καλουμένῃ Νεαπόλει, *a Sicimis, quæ urbs nunc appellatur Neapolis*, secundo milliario fuit locus proseuchæ theatro similis, sub Dio, ita a Samaritanis constitutus. Alii tamen distinguunt Sichem a Neapoli, uti Eusebius in Onomastico ad vocem Τερέβινθος scribit, illam esse ἐν Σικίμοις, πλησίον Νέας πόλεως. *Sicimis prope Neapolim.* Et in voce Συχέμ. Δείκνυται ὁ τόπος ἐν προαστείοις Νέας πόλεως. *Locus (urbis Sichem) monstratur in suburbanis Neapolis.* Et in voce Λούζα. Παρακειμένη Συχὲμ ἀπὸ θ' σημείου Νέας πόλεως. ubi Hieronymus rectius videtur legisse, *juxta Sichem in tertio lapide Neapoleos.* Videlicet lapsu temporis aliæ partes urbis Sichem periisse potuerunt, ad alias nova accessio facta est, ut tandem ipsa urbs Neapolis ab loco antiquæ Sichem aliquo intervallo distaret. Quod illustrari posset ex ipso hujus urbis Trajecti ad Rhenum situ, quæ olim propior fuisse vico, nunc *Vechten* dicto, creditur, ubi arcis Romanæ vestigia conspiciuntur, & nummi veteres, gemmæ, urnæ, tegulæ, annuli, fibulæ aliaque antiquitatis Romanæ monumenta quotidie eruuntur.

Nomen istud Neapolis diutissime huic urbi adhæsit, sic ut neglecto veteri nomine

ne hoc usurpatum fuerit ab Judæis, a Christianis; a Gentibus, & Mohammedanis ipsis, qui nunc Palæstina potiuntur, & Ναπλέζαν illam nuncupant. Abulfeda illam نابلس *Nabolos* vocat, narratque Jeroboamum templum exstruxisse علي جبل نابلس *super montem Neapolis*, & jussisse ad istum montem fieri peregrinationes religiosas eorum, حجهم, aliaque. Nos certiora ex sacris literis edocti sumus. In nummis quoque veteribus Neapolis dicitur. Ita & Josephus, uti mox videbimus. Spartianus quoque in Severo. *Neapolitanis etiam Palæstinensibus jus civitatis tulit quod pro Nigro diu in armis fuerant*. Justinus Martyr, cujus hæc urbs fuit patria, in apologia secunda pro Christianis *p.* 41. ἀπὸ Φλαβίας Νέας πόλεως τῆς Συρίας, *a Flavia Neapoli Syriæ Palæstinæ*. Leontius in libro *de sectis p.* 410. de Samaritanis, τὰ περὶ Νεάπολιν ἔχον, *loca circa Neapolin tenuerunt*. Suidas ad v. Σιρίκιος, Νεαπολίτης ἐκ Παλαιστίνης, σοφιστὴς, μαθητὴς Ἀνδρομάχου, σοφιστεύσας χρόνον τινὰ τὰς Ἀθήνας. *Siricius Neapolitanus e Palæstina, sophista, discipulus Andromachi, docuit per aliquod tempus Athenis*.

In nummis veteribus Flavia Neapolis appellari solet; & æra inscripta ducitur ab *anno* v. *c.* 823. Depictos aliquot videre est in Norisii opere de epochis Syromacedonum *dissert.* v. Tales sunt inscripti ΦΛ. ΝΕΑϹ ΠΟΛΕΩϹ ϹΥΡ. ΠΑΛ. ΕΤ. ΠΗ. In aliis epochæ annus est q. Alii ΦΛ. ΝΕΑϹ ΠΟΛΕΩϹ ϹΥΡΙΑϹ ΠΑΛΕϹΤΙ. ΕΤ. ΠΗ. Sic hic legitur, non ΠΑΛΑΙϹΤΙ. Spanhemius *de usu & præst. numism.* nummum Titi describit, in quo legitur ΦΛΑΟΥΙ. ΝΕΑΠΟΛΙ. ΣΑΜΑΡΕΙΑΙ. Similis nummi meminit Vaillantius in numism. Impp. Augg. & Cæsarum *p.* 362. & Patinus in nummis æreis Imperatorum *p.* 113. qui *pag.* 261. 258. 319. 203. & alibi male in iis legit ΦΑΝΕΑϹ pro ΦΛ. ΝΕΑϹ. refertque ad Paneada. Hunc errorem jam alii observarunt. In nummis coloniarum Vaillantii nummos Philippi Senioris videre est in quibus legitur COL. NEAPOL. & alii in quibus COL. NEAPOLI . NEOKOPO . In his conspicitur mons Garizim & templum in ejus vertice, Silenus etiam aut Cybele duobus leonibus cincta, lupa, aut aquila. Vide & *pag.* 188. ibidem.

In nummis his (uti & in nummis Sidonis, Tyri, Damasci, Laodiceæ, & aliarum urbium Syriæ ac Phœnices Silenus Bacchi comes cum utre conspicitur. Solebant enim ἀσκοφορεῖν ἐν ταῖς Διονυσιακαῖς πόμπαις, *in pompis Dionysiacis utrem ferre*. Et ἐν ταῖς χοαῖς qui primus congium ebibisset, utrem præmii loco accipiebat. Suidas ad voces Ἀσκὸς Κτησιφῶντος. Apud eundem in voce Ἑρμῆν legitur aliquid quod alii forsitan magis huc facere arbitrabuntur. Οἱ Φοίνικες τοὺς θεοὺς αὐτῶν πλάττουσιν ἀποφέροντας βαλάντια, ὡς τοῦ χρυσοῦ συμβόλου ὄντος δυναστείας. *Phœnices Deos suos effingunt ferentes sacculos, quod aurum sit imperii symbolum*. Sed ego existimo hic de marsupiis & loculis exiguis agi in quibus aurum servatur, non de saccis majoribus aut utribus qui in nummis Flaviæ Neapolis conspiciuntur humero Sileni impositi. De Sileni sepulcro in Palæstina vide infra ad vocem *Silo*.

Josephus *lib.* v. *de bell.* 4. Νεάπολιν hanc urbem vocat, alibi Σίκιμον, uti *Antiq.* I. 19. ubi urbem eam Cananæorum appellat, & *Ant.* IV. 7. ubi montes Garizim & Ebal ei adjacere tradit. Ita quoque *Ant.* v. I. ubi sita esse in Ephraim legitur, & *Ant.* VIII. 3. ubi scribit palatium in ea extruxisse Jeroboamum. *Lib.* XI. *Ant. cap.* 8. narrat Sicima tempore Alexandri caput fuisse Samaritanorum, urbem sitam ad montem Garizim.

Locus quem hæc urbs tenere debet in mappa geographica & situs ejus colligitur a nobis inde, quod Eusebius & Hieronymus scribant Schilo abesse a Sichem sive Neapoli 10. milliaribus, Schilo autem erat inter Bethel & Sichem : id liquet ex *Jud.* 21. 19. Porro distabat Sichem ab urbe Hierosolymitana milliaribus quadraginta. In itinerario veteri Hierosolymitano hæc distantia ponitur. *Inde*, a puteo Samaritanæ, *millia* XXVIII. *euntibus Hierusalem: in sinistra parte viæ est Bethar*, (Bethel) & *inde* XII. *mill. usque ad Jerusalem*. Ita quoque Eusebius & Hieronymus dicunt Bethel abesse a Jerusalem milliaria XII.

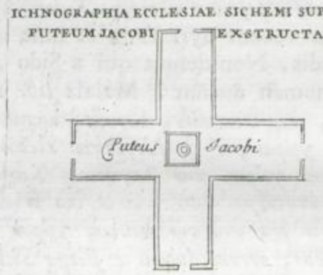
Cyrillus in comm. ad Hoseam *pag.* 102. Sichem juxta Galaad in regione trans Jordanem locat. Σίκιμα τοί νῦν πολίχνη τίς ἐστιν ἐπέκεινα τῶν Ἰορδάνου ναμάτων τε καὶ ὅμορος τοῦ Γαλαάδ. *Sicima est oppidulum trans fluenta Jordanis, confine Galaadi*. Idem in eodem comm. *pag.* 176. Galgala quoque trans Jordanem locat Γαλγαὰλ δὲ πόλις ἐστὶ τῶν Ἰορδάνου πέραν. Verum, dicet aliquis, forsitan Cyrillus appellat Peræam regionem cis Jordanem, & Judæam Samariamque regionem trans Jordanem. Sed ita locutus fuisset contra morem omnium scriptorum. Deinde, non ita voluit intelligi; nam ipse ibidem Galaad dicit esse trans Jordanem, & Phul regem Assyriorum primo occupasse regionem 2. tribuum trans Jordanem; quod non nisi de Peræa intelligi potest.

test; ergo ipse in Peræa credidit esse Galgal, qui insignis error est. Et hinc liquet in geographia Palæstinæ non multum esse fidendum Cyrillo.

Ecclesiæ non longe hinc structæ circa puteum Jacobi meminit Hieronymus in epitaphio Paulæ. *Transivit Sichem, non ut plerique errantes legunt Sichar, quæ nunc Neapolis appellatur, & ex latere montis Garizim exstructam circa puteum Jacob intravit Ecclesiam super quo residens Dominus sitiensque & esuriens Samaritanæ fide satiatus est.*

Sæculo sexto Antoninus martyr hanc urbem vidit, & in itinerario suo his verbis describit. *Civitatem quæ nuper appellata est Samaria* (in eo fallitur; *Sichem* appellata fuit) *nunc vero Neapolis, in qua puteus est ubi Dominus a muliere Samaritana aquam petiit, ibique facta est basilica in honorem Sancti Johannis & ipse puteus ante cancellos altaris est, & situla de qua dicitur quod de ea bibit, multique ægri veniunt & sanantur.* Ubi autem lapis fuerit, cui Christus insedit sermonem faciens cum Samaritana, docet Codinus *de orig. Constantin.* illum tempore Justiniani allatum fuisse ex Samaria Constantinopolin.

Sæculo septimo illic supererat ecclesia illa extra murum urbis, supra fontem Jacobi structa, de qua lubet audire Adamnanum de locis Sanctis *libro* II. *Arculfus sacerdos sanctus regionem Samariæ peragrans ad ejusdem provinciæ pervenit civitatem quæ Hebraice dicitur Sichem, Græca vero & Latina consuetudine Sicima nominatur: quæ quamlibet vitiose Sichar vocitari solet. Itaque prope hanc eandem civitatem quamdam extra murum vidit constitutam ecclesiam, quæ quadrifida in quatuor mundi cardines formata extenditur, quasi in similitudinem crucis, cujus figura inferius describitur*

Itinerarium S. Willibaldi, qui sæculo octavo iter per loca sancta instituit, hujus ecclesiæ etiam meminit. *Et ibi puteus ille prope castellum, ubi Dominus postulavit aquam bibere a Samaritana muliere, & super illum puteum nunc est ecclesia, & ille mons est ibi in quo adorabant Samaritani.* Fortasse tamen legi debet *puteus ille prope cancellos*, non *castellum*: nam ita legitur in itinerario Antonini Martyris.

Sæculi duodecimi scriptor Phocas [vidit enim loca sancta *anno* 1185.) ita situm hujus urbis describit. Ἡ τῶν Σαμαρέων μητρόπολις Σιχὰρ, ἡ μετὰ ταῦτα κληθεῖσα Νεάπολις, κειμένη μέσον δύο βουνῶν ἀμφοτέρων περιαπτομένη τῷ θεμελίῳ ἐπὶ μήκει τὰς πρόποδας. *Metropolis Samaritanorum Sichar, postea dicta Neapolis, sita inter duos colles quorum pedibus ipsa fundamentis suis qua se longius extendit inhæret* . . . . Et mox: Ἐν δὲ τοῖς τοῦ βουνοῦ προπόδοις ἐστὶ τὸ χωρίον ὃ δέδωκεν Ἰακὼβ Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐν ᾧ ἐστι τὸ τοῦ αὐτοῦ Ἰακὼβ φρέαρ. *Ad radices montis (Gerizim) est ager quem Jacobus Josepho filio suo dedit, in quo est puteus Jacobi.* Ibi nulla mentio Ecclesiæ supra puteum.

Episcopi Neapoleos tres leguntur in actis conciliorum.

GERMANUS. Subscripsit concilio Ancyrano habito anno epochæ vulgaris 314. hoc modo,

Germanus Neapolis Palæstinæ.

Vide tomum primum conciliorum generalium, *pag.* 1475. Idem eodem anno interfuit Concilio Neocæsareensi. Vide ibidem *pag.* 1488. subscripsit & concilio Niceno primo. Vide *tom.* II. concil. *pag.* 325.

PROCOPIUS. In epistola Johannis Hierosolymitani inserta actis concilii Constantinopolitani legitur

Προκόπιος τῆς Νεαπολιτῶν.

JOANNES. Ἰωάννης Νέας πόλεως. In actis concilii Hierosolymitani habiti *anno* 536.

Ju-

Juſtiniano multum debet hæc Neapolis. Procopius *l.* v. *de ædificiis Juſtiniani*, *cap.* 7. narrat, imperante Zenone Neapolitanos impetum feciſſe in Chriſtianos Pentecoſten celebrantes, & epiſcopum Terebinthum ſacræ menſæ adſtantem manuum digitis truncaſſe: qui ad Imperatorem confugiens ejus opem imploravit. Huic annuens Zeno Samaritanos monte Gerizim expulit & in culmine ejus Eccleſiam Sanctæ Mariæ condidit a Chriſtianis adeundam. Illi autem Templo murum ſpecie, ſed maceriam tantum revera, circumdedit. Infra autem in urbe præſidium validum, ad murum vero ſuperiorem non niſi decem milites collocavit. Poſtea Samaritani, imperante Anaſtaſio, montem vi occuparunt, per prærupta montis adſcendentes: quum enim via quæ illuc ex urbe duceret ab altera parte præſidio militum defenderetur non poterat adſcenſus ibi tentari. Hoc facinore patrato provinciæ Præſes ſontes comprehenſos morte mulctavit, & Juſtinianus Imperator muro eccleſiæ Garizimitanæ alterum addidit plane inexpugnabilem, & quinque templa Chriſtianorum in eadem urbe incenſa reſtituit.

S I D O N.

Nomen habet urbs, צידון *Tzidion* Hebræis, Σιδὼν Græcis, dicta, a Tzidone, primogenito Canaanis *Gen.* 10. 15. Profani ſcriptores fere a piſcatu nomen ducunt. Juſtinus XVIII. 3. *Phœnices terræ motu vexati relicto patrio ſolo Aſſyrium ſtagnum* [credo lacum aſphaltiten ſub hoc nomine latere. Id Syriæ & Palæſtinæ ſtagnum veteres appellare ſolent. Vide ſupra *lib.* I. *pag.* 248.] *primo*, *mox mari proximum litus*, *incoluerunt condita ibi urbe quam a piſcium ubertate Sidona appellaverunt*: *nam piſces Phœnices Sidon vocant*. Piſcatum vocant Syri צירא & hinc quoque nomen eſt urbis Bethzaidæ ſitæ ad mare Tiberiadis. Non deſunt qui a Sido Ægyptio, ex cujus ſtirpe Melchizedecus fuiſſe dicitur, nomen ducunt. Malala *lib.* III. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τȣ̃ Ἀβραὰμ ἦν καὶ ὁ Μελχισεδὲκ, ἀνὴρ θεοσεβὴς, ἐθνικὸς, καταγόμενος ἐκ τȣ̃ γένȣς Σίδȣ υἱȣ̃ Αἰγύπτȣ, βασιλέως τῆς Λιβύης χώρας, ἐξ ȣ̃ Αἰγύπτιοι κέκληνται. Ὅςις Σίδος ἐκ τῆς Αἰγύπτȣ ἐπελθὼν παρέλαβε τὴν χώραν τῶν λεγομένων Χαναναίων ἐθνικῶν, τȣτ' ἔςι τὴν νῦν λεγομένην Παλαιςίνην. Καὶ ὑποτάξας αὐτὴν ᾤκησεν ἐκεῖ ἐν αὐτῇ· ϗ κτίζει πόλιν, ἣ ἐκάλεσε Σιδῶνα, εἰς ὄνομα ἴδιον· ἥτις νῦν ἐςὶν ὑπὸ τὴν Φοινίκην χώραν. *Abrahami ætate vixit Melchiſedec*, *vir pius ex Gentibus*, *ortum ducens e ſtirpe Sidi filii Ægypti*, *unde Ægyptii nomen adepti ſunt*. *Sidus hic ex Ægypto profectus regionem gentium Cananæarum*, *quæ nunc Palæſtina appellatur*, *ſubegit & incoluit*, *urbemque in illa Sidonem condidit de nomine ſuo nuucupatam*, *quæ nunc Phœnices urbs eſt*. Ita fere Glycas, Cedrenus & alii Corpori Byzantinæ hiſtoriæ inſerti, qui in tradendis chronologiis veteris ævi ita conveniunt ut qui unum legit omnes legiſſe poſſit videri.

Appellatur etiam צידן רבה *Sidon magna Joſ.* 11. 8. & in verſione Græca etiam legitur *Joſ.* 11. 2. βασιλεῖς τȣ̀ς κατὰ Σιδῶνα τὴν μεγάλην, ubi in contextu Hebræo longe aliter extat מלכים אשר מצפון, *reges qui ſunt a ſeptentrione*. Unde nonnulli crediderunt aliam fuiſſe Sidonem parvam, quos inter eſt Hieronymus in onomaſtico, ſive libro de ſitu & nominibus locorum ad vocem *Cana* ſcribens, *Cana uſque ad Sidonem majorem*: *eſt quippe & altera minor ad cujus diſtinctionem major hæc dicitur.* Sed nil vetat quo minus credamus epitheton magnæ ei datum ſine reſpectu ad aliam minorem. Altum enim apud veteres de Sidone minore ſilentium eſt. Hodieque Amſtelodamum הגדולה *magnam* ita nuncupare Judæi ſolent. Credidit tamen Origenes, ut ſenſui allegorico, cui nimis erat deditus, indulgeret, duas Sidones i. e. venatrices, latere ſub hac phraſi: ſe autem ſcribit, quamvis in locis Sidonis aliquoties commoratus ſit, nunquam comperiſſe duas eſſe Sidones, aliam magnam, aliam parvam. Verum & illi errant qui hæc verba Hieronymi ita accipiunt ac ſi dixiſſet duplicem eſſe Canam, majorem & minorem. Loquitur enim plane de *Sidone majore*, & ſubdit *major hæc dicitur* nempe Sidon.

Sorte diſtributa fuit tribui Aſcher, ſed nequiit expellere veteres incolas. *Joſ.* 19. 28. *Jud.* 1. 31. Euſebius eam ita deſcribit in Onomaſtico. Σιδὼν, πόλις ἐπίσημος Φοινίκης. Ὅρον δὲ ἦν τὸ παλαιὸν τῶν Χαναναίων βόρειον· ὕςερον δὲ τῆς Ἰȣδαίας, ἐπεὶ ϗ αὐτὴ γέγονε τῆς κληρονομίας τȣ̃ Ἰσραὴλ. φυλὴ γȣ̃ν Ἀσὴρ ἐκκλήρωτο· ἀλλ' ȣ̓κ ἐξῆρεν αὐτῆς τȣ̀ς ἀλλοφύλȣς ἡ φυλὴ Ἀσὴρ, φησὶν ἡ γραφή. Hieronymus. *Sidon urbs Phoenices inſignis*, *olim Chananæorum terminus ad aquilonem reſpiciens & poſtea regionis Judææ*. *Cecidit autem in ſortem tribus Aſer*, *ſed eam non poſſedit*, *quia hoſtes nequaquam valuit expellere*.

Joſephus urbem hanc Phœnices eſſe ſcribit *Ant.* I. 7. [ita quoque Xenophon, in orat. de Ageſilao] & *Ant.* V. I. negat eam pertinuiſſe ad terram Sanctam: qua in

re

re fallitur omnino ſi nomine illo complectitur terram a Deo Iſraelitis adſignatam, nam fuit tribui Aſcher data. Verum tamen eſt a tribu Aſcher illam occupatam non fuiſſe. *Ant.* IX. 11. ſcribit eam a Tyriis defeciſſe ad regem Aſſyriorum Salmanaſſarem, & *Ant.* V. 2. a Paneade ſive Dan abfuiſſe iter diei.

Situm urbis eleganter depingit Achilles Tatius, libro primo de amoribus Clitophontis & Leucippes. Σίδων ἐπὶ θαλάττῃ πόλις. Ἀσσυρίων ἡ θάλασσα, μήτηρ Φοινίκων ἡ πόλις, Θηβαίων ὁ δῆμος πατήρ. Δίδυμος λιμὴν ἐν κόλπῳ πλατὺς ἠρέμα κλείων τὸ πέλαγος. καὶ γὰρ ὁ κόλπος κατὰ πλευρὰν ἐπὶ δεξιᾷ κοιλαίνεται, στόμα δεύτερον ὀρώρυκται, καὶ τὸ ὕδωρ αὖθις εἰσρεῖ καὶ γίνεται τοῦ λιμένος ἄλλος λιμὴν, ὡς χειμάζειν ἐν ταύτῃ τὰς ὁλκάδας ἐν γαλήνῃ, θερίζειν δὲ τοῦ λιμένος εἰς τὸ προκόλπιον. *Sidon urbs eſt ad mare ſita. Mare Aſſyriorum eſt, urbs ipſa mater* [metropolis] *Phœnicum, parens ejus populus Thebanus. Duplex portus amplo ſinu æquor ſenſim accipit: ad dextrum enim latus ubi curvatur, alterum oſtium factum eſt, per quod aqua porro illabitur, ſic ut hic quaſi alter* [& interior] *portus ipſius portus ſit, ita quidem ut in hoc* [interiore] *portu naves hieme tutæ ſint, in illo autem æſtate.* Hinc puto illuſtrari verba Scylacis, qui de Sidone ſcribit (vide verba ejus ſupra *lib.* 2. *cap.* 7.) eſſe illic λιμένα κλειστὸν portum clauſum, interiorem nempe illum qui erat λιμὴν τοῦ λιμένος. Strabo *l.* XVI. ita meminit duplicis portus Tyri, κλειστοῦ, *clauſi* unius, & alterius aperti, quem Ægyptium dicunt. Poſſet quis ſuſpicari hæc tranſponenda eſſe & ad Sidonem, non Tyrum, referenda. Cæterum quod Achilles ſcribit Aſſyriorum eſſe mare illud quod Sidonem alluit non eſt mutandum in Syriorum. Solebant enim veteres nonnunquam Aſſyriæ nomen pro Syriæ uſurpare, & purpura ipſa, quæ Sydonia & Tyria dici ſolet, Aſſyria appellatur, uti apud Virgilium *lib.* II. *Georg.* 465.

Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno.

Idem *in Ceir.*

Nec Libys Aſſyrio ſternetur lectulus oſtro.

Et in Eclog. IV. 25.

------ *Aſſyrium vulgo naſcetur amomum.*

Quod alibi dixerat Tyrium,

Non thalamus Tyrio fragrans accepit amomo.

Atque ita Syri & Aſſyrii odores apud poetas memorantur, ut iiſdem ſic unguentum Tyrium modo, modo Aſſyrium dicitur. Nonnus Dionyſiacon *lib.* XVIII. *p.* 508.

Οὐ πλόκαμοι προχυθέντες ἐπ᾽ ἀργυφέων σέθεν ὤμων
Ἀπλανέες Τυρίοιο μύρου πέμπουσιν ἀϋτήν.
Non capilli ſparſi ſuper candidos humeros tuos
Minime confuſi odorem unguenti Tyrii emittunt.

Confer cum his quæ leguntur apud Tibullum, *lib.* III. *eleg.* 4. *verſ.* 28.

Intonſi crines longa cervice fluebant,
Stillabat Tyrio myrrhea rore coma.

Nec aliquid, puto, cauſæ erit, quamobrem pro *Tyrio* ſubſtituendum ſit *Syrio*: quod tamen factum video in elegantiſſima illa editione, quam debemus Jano Broukhuſio, poetæ noſtra ætate nulli ſecundo. Nec in eodem libro, elegia VI. ubi legitur

Jam dudum Tyrio madefactus tempora nardo.

voluiſſem id mutatum in *Syrio*. Fateor, Horatius *nardum* vocat *Aſſyriam*, *lib.* II. *odar.* II. *verſ.* 16.

------ *Aſſyriaque nardo*
Potamus uncti -----

Sed Tyria nardus [ita dicta quod Tyro ad Romanos deferretur] etiam *Aſſyria* dici poteſt, quod *Syriæ* & *Aſſyriæ* nomina veteres confundant. Urbs Syriæ Gadara, de qua ſupra egimus, Γάδαρα Ἀσσύρια appellatur in Anthologia veterum epigrammatum, *lib.* III. *cap.* 6. Libanus, mons Syriæ, quod eſt cognitiſſimum, Aſſyrius veteribus nuncupatur. Ἀσσυρίῳ Λιβάνῳ apud Nonnum legitur Dionyſiacon *lib.* II. *p.* 64. & XLI. *p.* 1053. Ἀσσυρίην Λιβανηΐδα πέτρην *l.* XXXII. *p.* 801. & apud eundem Cadmus, quem Tyrium fuiſſe alibi teſtatur, Aſſyrius dicitur *l.* IV. *p.* 117.

Ἀτρεκὲς Ἀσσυρίης ἀπὸ πατρίδος αἷμα κομίζει,
Ἧχι ῥόος χαρίεντος Ἀδώνιδος.
Certum ex patria Aſſyria ortum ducit,
Ubi flumen eſt amabile Adonidis.

Epiſcopos Sidonis hos memorant acta conciliorum.

THEODORUM. Subſcripſit Concilio Niceno primo, *anno* 325.

PAULUM. Subſcripſit Concilio Conſtantinopolitano primo, *anno* 381. Vide *tom.* II. conciliorum *p.* 956.

DAMIANUM. Concilio Chalcedonensi interfuit *anno* 451.

MEGAM. Memoratur in actis & epistolis Concilio Chalcedonensi subjectis *tom.* IV. conciliorum *p.* 889.

ANDREAM. In epistola Johannis Hierosolymitani, *tom.* IV. conciliorum *p.* 192.

Nummi Sidonis plurimi circumferuntur. Non est animus recensere omnes, [tanta est illorum copia] sed quosdam. Nummus est ex cimeliarchio D. Wren, Britanni, quem mecum communicavit Massonus noster, in quo videtur nomen צירון literis Punicis legi.

Nummum hunc apud eundem Massonum vidi: uti hic delineari ab altera parte inscriptus erat hoc modo ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ *Similem habet D: de Boze Parisiis.*

Confer ad illustrationem horum nummorum alios duos quos a se conspectos communicavit mecum Massonus noster. Est Venetiis apud D. Tiepolo inscriptus supra triremim ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ. ΤΥΡΙΩΝ *infra* [Punic] *Est in Gaza Medicea alter inscriptus* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ. ΤΥΡΙΩΝ. ΣΜΡ *& infra triremim* [Punic]

Similem nummum describit Montfauconius in Diario Italico *pag.* 355. at characteres paullo aliter repræsentat. Idem in Palæographia Græca *pag.* 118. de hoc nummo agit, nec ut antea has literas צירון legit sed לצדון. Verum de literis Punicis hic non agam, quod illa longius me ab argumento geographico seducerent.

In cimeliarchio Wildiano extant quatuor nummi Sidonis. Primus inscriptus est ΣΙΔΩΝΟΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ L. ΕΚΣ. Annus hic 225. ducitur ab *anno* V. *c.* 643. Vide Norisii epochas Syromacedonum, qui & hunc nummum delineavit *diss.* IV. & Patinum in nummis æreis Impp. *p.* 145. Alter est ΘΕΑΣ ΣΙΔΩΝΟΣ L. ΗΚΣ. Hunc depictum dedit Norisius in eodem opere. Tertius ΣΙΔΩΝΟΣ ΘΕΑΣ ΖΚ... quem in æs incisum repræsentavit Patinus in nummis æreis Impp. *p.* 145. Quartus est COL. AV. METRO. SID. quem depictum vide in Patini opere eodem *p.* 238. In tertio nummo conspicitur Europe tauro vecta, secundum id quod Lucianus in libro de Dea Syria scriptum reliquit, τὸ νόμισμα τῷ Σιδώνιοι χρέονται τὴν Εὐρώπην ἐφεζομένην ἔχει τῷ ταύρῳ. *Nummus quo utuntur Sidonii Europam habet tauro insidentem.* Cum his nummis conferre oportet Achillem Tatium describentem tabellam suspensam in templo Sidonio, & formam habitumque Europę tauro insidentis.

Nunc quidem appellatur صيدا *Zaida*, & vix quicquam notavit de illa Abulfeda, Princeps Hamæ in Syria, nisi esse oppidum exiguum, arce instructum in litore maris, & inter Damascum & Sidona esse intervallum milliarium 66. quæ ita supputat,

a Sidone ad urbem Mesgaram مشغرا ------ 24
ubi & fluvii illius meminit, cujus Maundrellus
Inde usque ad urbem كايف ------ ------ 6
Inde usque ad عين الجر ------ ------ 18
Inde usque ad Damascum ------ ------ 18
66

Hoc iter confecit Maundrellus; & si quis conferat spatia horarum itineris, quæ confecisse se narrat inter Sidona & Mesgaram, deprehendet illa omnino convenire cum Abulfeda, si tria milliaria constituamus pro una hora itineris.

Viros insignes Sidone ortos Strabo tres memorat *l.* XVI. Moschum, cujus erat dogma de atomis, teste Posidonio: Boethum, quicum Strabo ait συνεφιλοσοφήσαμεν τὰ Ἀριστοτέλεια, & Diodotum fratrem ejus.

SIGO.

Σιγώ. Sita in Galilæa. Josephus *de bell.* II. 25. Rufinus legit *Sigoph.*

In Hesychio legitur post vocem Σιγγενοὶ & quæ eo faciunt .... πόλις μικρὰ τῆς Παλαιστίνης. Deest hic nomen urbis. Forsitan excidit Σιγώ. Hac de re consuluisse me coram memini eruditissimum virum, Joh. Christianum Bielium, qui Hesychium sacrum edere parat.

* SIL-

* SILLA.

סלא In Bethmillo qua itur versus Silla. 2. *Reg.* 12. 10.

SILO.

Corrupte in codice Græco *Jerem.* 41. Σαλήμ legitur (& ita jam legit Cyrillus comm. in *Jes. lib.* 1. orat. 5. *p.* 127.) nam Hebræus & Syrus habent Σιλώμ, sive Schilo, uti notat Theodoretus ad h. l. Hebraice *Schilo* שלה & שילו & שלו nuncupatur, & inde formatur gentile שלני. Est ab aquilone τῆς Bethel versus ortum solis, ad viam quæ ascendit a Bethel versus Sichem, & a meridie Lebonæ. *Jud.* 21. 19. Tempore Hieronymi qualis fuerit ex his liquet quæ leguntur in commentario ad Sophon. 1. *Vix ruinarum parva vestigia in magnis quondam urbibus cernimus. Silo tabernaculum & arca Domini fuit: vix alteris fundamenta monstrantur.* Idem in epitaphio Paulæ. *Quid narrem Silo in qua altare dirutum hodieque monstratur.* Eusebius scribit 12. (Hieron. 10.) milliaribus a Neapoli distare in regione Acrabattene.

Condita erat in regione montana, uti Josephus scribit *Antiq.* v. 1. ubi Σιλὼ nuncupatur. *Antiq.* v. 11. Σιλὼ legitur. Sed Suidas in hoc loco Josephi quem descripsit videtur legisse Σηλώμ. Ita ille, Ἀφικομένυς δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν τῦ Ἀλκάνυ εἰς Σηλὼμ πόλιν θύσαι. Ita Zonaras quoque ex Josepho πόλιν Σηλώμ.

Videtur mihi ex hoc nomine Κιλὼ vel Σιλῦν ortum trahere fabula de Sileni sepulcro quod in terra Hebræorum extare scribit Pausanias. Volebant enim videri vestigia nominum Deorum suorum & cultus invenire Gentes in sermone & sacris Judæorum. Sic Bacchum coli a Judæis sibi persuadebant ob gestationem thyrsorum in festo tabernaculorum, & libationem vini frequentissimam in altari Hierosolymitano, & nomen sabbathi quasi a Deo Sabazio ductum, & vitem auream in pronao templi suspensam, & vini usum largiorem cui se dant Judæi in sabbatho & alia. Idcirco Florus illam vitem nuncupat grande impiæ gentis arcanum patens, ratus Pompejum conspecta vite deprehendisse [quod Judæi ipsi negaverant hactenus] illos vere Bacchi cultui esse deditos. Sed a Baccho revertamur ad Silenum, cujus sepulcrum apud Judæos ostendi sibi eo persuaserunt facilius quod Siluntis nomen eo duceret, quod sepulcra prophetarum vicina in honore haberent Judæi, & sacra sua celarent gentes, quodque hæ existimarent Bacchum ipsum ab iis coli. Verba Pausaniæ hæc sunt. Θνητὸν δὲ εἶναι τὸ γένος τῶν Σιληνῶν ἐκάσαι τὶς ἂν· μάλισα ἐπὶ τοῖς τάφοις αὐτῶν. Ἐν γὰρ τῇ Ἑβραίων χώρα Σιληνῦ μνῆμα καὶ ἄλλυ Σιληνῦ Περγαμηνοῖς ἔςιν. *Mortale genus Silenos esse ex eo facile conjicias, quod in Hebræorum regione unius & apud Pergamenos sepulcrum alterius extet.* Huc spectare etiam puto Sileni imagines conspicuas in nummis urbis Sichem, id est, Flaviæ Neapolis, quæ Silunti vicina fuit. Silunte tempore R. Benjaminis (cujus ὁδοιπορικὸν extat) Samuelis prophetæ sepulcrum ostendebatur: sed olim ibi non fuerat, si illi fides sit: nec etiam Hieronymus ejus meminit.

SIMONIAS.

Σιμωνιάς. Vicus in finibus Galilææ. Josephus *in vita*. Meminerunt hujus Talmudici in Gemara Hierosolymitana, codice Megilla *fol.* 70. *col.* 1. שמרון סימונייה Schimron [*Jos.* 19. 15.] *est Simonia*. Συμοὼν & Συμωὼν habent etiam codices quidam versionis Alexandrinæ *Jos.* 19. 15.

SINDE.

Σίνδη. Vicus 20. stadiis a Tyro, 500. a Cæsarea maritima, disjunctus. Evagrius historiarum *l.* v. *c.* 7. κώμην Σίνδην διεχυσαν τῆς τῶν Τυρίων ὅτι ςαδίυς κ'. *Vicum Sinden, qui a Tyro aberat 20. stadia.* Et τῆς Σινδήνων κώμης διεςώσης τῆς Καίσαρος [ita solet Evagrius Cæsaream Καίσαρος πόλιν appellare] ςαδίυς μάλιςα πεντακοσίυς, *vici Sindenorum qui Cæsarea aberat 500. stadia.*

SION.

Uti nomen loci in regione Rubenitarum legitur in versione Græca *Jos.* 13. 21. τὺς κατοικῦντας Σιών. יושבי הארץ est in Hebræo: sed quia סיחון nomen regis præcedit, videtur id repetitum ab interpretibus Græcis immerito.

SIOR.

Σιώρ. Vicus inter Æliam & Eleutheropolin. Eusebius in Onomastico.

SOCHO.

שוכו & שוכה Urbs in campestribus Judæ. *Jos.* 15. 35. 1. *Sam.* 17. 1. Est & urbs eodem nomine in montanis Judæ *Jos.* 15. 48. Eusebius dicit esse duos vicos in nono milliario vię ab Eleutheropoli Æliam, unam superiorem alium inferiorem, dictos Soccoth, ad vocem Σοχχώ.

Josepho Σοχώ & Σωχώ scribitur: vide eum *Ant.* VI. 10. ubi urbem hanc in confiniis Judęę & terrę Philistęorum sitam scribit, & *Ant.* VIII. 3. ubi urbs tribus Judę vocatur.

Cum hisce conferamus illa quę leguntur *in vita* S. Gregorii Papę, a Paulo Bernriedensi conscripta, & inserta *actis Sanctorum Maji tom.* VI. *p.* 116. Sic enim legitur in actionibus septimi universalis concilii auctoritate primi Hadriani Papę collecti: *narravit nobis Dionysius Presbyter Ecclesiæ Ascalonis de abbate Joanne Anachoreta dicens: quia hic magnus in præsenti generatione fuit homo & ad statum suum Deo placentem hoc de eo miraculum asserebat: in specu, inquiens senex sedebat in partibus Sochus, possessionis ab Hierosolymis milliaribus novem ferme distantis.* Hęc si vera sint, & Socho abfuerit ab Eleutheropoli 9. milliaria versus Æliam, & ab Ælia sive Hierosolymis quoque novem milliaria, credenda est fuisse in medio vię: atque ita totum intervallum inter Æliam & Eleutheropolin fuisset circiter XVIII. mille passuum. In itinerario autem Antonini ab Ælia Eleutheropolin dicuntur fuisse XX. mille passus: quod satis bene convenit cum spatio assignato, si credamus viam non semper eandem per omnes partes fuisse, sed forsitan alicubi ad latus magis circumductam, vel ultra spatium 9. passuum, quę distantia τῇ Socho datur, aliqua parte se viam extendisse; quod facile credi potest, quia Eusebius & Hieronymus nunquam mille passus in duo dividunt, licet probabile non sit omnes urbes distitisse a se invicem per mille passus continuos, vel bis aut ter mille passus, non mille & quingentos, aut trecentos: qui tamen quum non numerentur debet ex mille passibus memoratis sæpe aliquid tolli, sępe aliquid iis addi. Idem de Antonini itinerario observandum est, in quo quum XX. mille passus leguntur, id commode de XIX. & mille quingentis intelligi potest, quot ęque XX. mille quam XIX. mille dici possunt, quia illi quingenti ęque suppleri per adjectos alios quingentos, quam tolli plane & omitti queunt, ut numerus τῶν mille passuum integer maneat.

SODOMA.

סודם *Sedom.* Stephanus. Σόδομα, μητρόπολις ἦν τῶν δέκα πόλεων τῶν ἐν τῇ Ἀσφαλτίτιδι λίμνῃ κατασραφέιστων. *Sodoma metropolis erat* 10. *urbium in lacu asphaltite subversarum.* Sacer codex non nisi 5. urbes recenset, quarum hęc pręcipua videtur fuisse. Urbs a Deo eversa est una cum Gomorra, Adama, & Zeboim, sita בככר *in planitie Gen.* 19. 29. quę & ככר הירדן *planities Jordanis* dici solet. Ante diximus (ubi de lacu asphaltite actum est) nobis non videri illam aquis lacus asphaltitis tectam esse, sed eversam & regionem vicinam sterilem esse redditam. Eusebius etiam περὶ, *juxta*, mare mortuum scribit eam sitam fuisse. Sic Sozomenus *lib.* II. 24. agros videri exustos, nec sementem accipere, nec arboribus conseri, uti de Sodomorum regione accepimus: & quę sunt plura veterum testimonia loco notato adducta. De situ aliquid addamus. Omnino circa fines australes lacus asphaltitis urbs Sodoma collocanda est, nam illic Zoara erat, cui Sodoma erat vicina. Vide *Zoara*, & confer *Gen.* 19. 15. nam Loth, *surgente aurora*, כמו השחר עלה, ex Sodoma egreditur, & sole oriente ingreditur Zoaram.

Episcopus Sodomorum commemoratur inter episcopos Arabię qui subscripserunt concilio Niceno primo. Vecors esset qui heic Sodoma a Deo eversa & nunquam postea habitanda intelligi posse sibi persuaderet. Quem ergo locum heic latere suspicabimur? Non Zoara, illa enim Palæstinę urbs fuit, non Arabiæ. Non Sycamazona, quæ & ipsa Palæstina urbs non Arabica fuit. In hanc suspicionem inducere quenquam posset scriptura indicis Arabici in quo episcoporum nomina qui huic concilio subscripserunt leguntur, ubi post Gennadium scribitur.

ساوبروس الضو صو ماون

Severus Zuzumaon.

Vide-

Videtur Arabs in codice Græco legisse Σεβῆρος Συσυμάων vel simile quid. Urbis autem Sycamazonis nomen Συσαμάζων scriptum aliquando fuisse supra adnotavimus. Itaque putem urbem aliquam Arabiæ sub metropoli Bostris censitam heic latere, quæ *Zozoyma* scribitur aut *Zoraima* in quibusdam notitiis ecclesiasticis. Vide supra *lib.* I. *pag.* 228. & 224.

SOGANE.

Σωγανή. Urbs Gaulanitidis superioris. Josephus *bell.* II. 25. & IV. I. hinc Suidas Σωγάνη ὄνομα πόλεως. Eadem Σωγαννὶ dicitur a Josepho in vita *pag.* 1013. ubi scribit se huic loco & Seleuciæ [nota & hanc urbem fuisse Gaulanitidis] mœnia addidisse. Videtur etiam in Galilæa vicus fuisse nomine Σωγάνη, non longe a Gabaris. Ita credo legendum esse in Josepho, apud quem *in vita pag.* 1019. vulgo ita legitur, sed male, uti existimo. Ἐκέλευσα τοῖς πλήθεσι πρὸς Σωγάνην κώμην ἕπεσθαι Ἀράβων ἀπέχουσαν εἴκοσι σάδια. *Jussi cœtum sequi usque ad Soganen vicum Arabum distantem inde viginti stadiis*. Ita hæc redduntur. Sed quum Josephus hæc jubens in urbe cui nomen Gabara fuerit, atque longius abesse Arabum vici debuerint, non dubitamus pro Ἀράβων substituendum esse Γαβάρων, & id conjungendum esse cum verbis sequentibus, ut sensus sit Soganen a Gabaris abfuisse stadia 20. Γαβάρων ἀπέχουσαν εἴκοσι σάδια.

SOLYME.

Σολύμη. Vicus Gaulonitidis. Huc usque Gaulonitis regio defecit ad Agrippam. Josephus *in vita*, *pag.* 1013.

SONNA.

Σόννα. Urbs in planitie sita. Josephus *Ant.* VI. 15.

SOPHA.

Ἐν Σοφᾷ ἐν γῇ Ζαβουλών, in Sopha in tribu Zabulon natus est Malachias. Epiphanius de vit. Prophet. *pag.* 249. ubi alii codd. Σωχά. Chronicon Paschale *pag.* 153. ἐν Σοφᾷ. Hesychius Presbyter Hierosolymorum in vitis prophetarum, editus ab Hœschelio ex codice Augustano, Τίκτεται ἐν Σοφιρᾷ.

SOZUSA.

Σωζόυση. Urbs Palæstinæ primæ episcopatu insignis: Mentio fit illius in Concilio Chalcedonensi & notitiis ecclesiasticis veteribus: Stephanus. Σωζόυσαι πόλεις τρεῖς, Φοινίκης . . . , *Sozusæ. Urbes tres, Phœnices* ...

Episcopi Sozusæ hi fuere, uti ex actis conciliorum discimus.

BARACHIAS. Nomen ejus legitur in actis Ephesi, quæ inserta sunt actis concilii Chalcedonensis. In illis legitur.

Βαραχίας Σωζόυσης Παλαιστίνης.

In Latinis codd. quib. *Oruxæ civitatis Palæstinæ*. In actis Ephesi Σωζόυσης, at *Oruxæ* quoque in contextu Latino. Ita quoque *pag.* 320.

LEONTIUS. Commemoratur in epistola Johannis Hierosolymitani inserta actis concilii Constantinopolitani: & in actis concilii Hierosolymitani, *tomo* V. conciliorum *pag.* 284.

DAMIANUS. Legitur in actis concilii Constantinopolitani habiti anno 553. in nova collectione conciliorum Baluzii, *Damiano, episcopo Sozuzæ vicem agente Eustochii episcopi Hierosolymitani*, Confer *tom.* V. conciliorum generalium *pag.* 416. ubi legitur *Damiano relig. ep. Sozusæ, vicem agente Eustochii episcopi Hierosolymitani*.

STRA-

STRATONIS TURRIS. Vide *Cæsarea*.

STRADELA.

Urbs inter Maximianopolin & Scythopolin sita. Memoratur in Itinerario veteri Hierosolymitano. Vide Jizreel.

SUCCOTH.

סכות Est nomen urbis in tribu Gad. *Jos.* 13. 27. Inter Succoth & Tzarthan in planitie Jordanis 1. *Reg.* 7. 46. Hieronymus ad *Gen.* 33. 17. *Sochoth. Est usque hodie civitas trans Jordanem hoc vocabulo in parte Scythopoleos*. Σκηναὶ Josepho *Ant.* 1. 19.

SULEM.

Σϰλήμ [ita legit Hieron.] vicus in quinto milliario a Tabor monte versus austrum. Eusebius ad vocem Σϰβήμ. Nomen hoc *Schunem* vario modo corruptum extat in codicibus Græcis. Suidas Σωμαῖτις inde formavit, at alibi Σϰναμῖτις rectius.

SUR.

Σϰ̓ρ. Locus hic inter Tyrum & Ptolemaida recensetur in litore terræ Israeliticæ, *Judith.* 3. 1. οἱ κατοικοῦντες Σοὺρ. Diversus itaque est hic locus a Tyro quæ צר *Tzor* dicitur. Vide an non sit Σάρα Τυρίων πόλις, memorata Scylaci.

SUSITHA.

סוסיתא Locus Tiberiadi vicinus. Mentio fit in Vaijikra Rabba. Hippos esse creditur quia סוס ἵππος est.

SYCAMAZON.

Non invenio hujus urbis mentionem factam ante annum 431. quo concilio Ephesino interfuit & subscripsit episcopus hujus urbis. Ibi legitur *tom.* III. conciliorum generalium, *pag.* 448.

Α'ινοῦ Συκαμαζόνος.

Baluzius in nova collectione conciliorum hunc appellat *p.* 452. Johannem. In serie episcoporum, quæ ex codice MS. regio descripta est, quamque idem Baluzius inseruit collectioni suæ *pag.* 507. legitur

Α'ιώαννις ἐπίσκοπος Συκαμηζῶνος.

In actis concilii Ephesini sessione sexta, quæ Baluzius *p.* 528. recenset Latine, legitur.

Joanne Sycomazonis.

Ita quoque *p.* 539. & in concilio Chalcedonensi, *anno* 451. habito, ubi hæc nomina relecta sunt, nunc extat

Joanne Sycomazonensi.

Sed quum illa nonnisi Latine extent facile potuit nomen notum *Joannes* usurpari pro ignotiori. Memoratur & Dionysius episcopus Sycamazonis in actis Ephesi quæ inserta sunt actis concilii Chalcedonensis. Vide *tom.* IV. conciliorum *p.* 118. sed *pag.* 268. male legitur Συσαμαζώνος. In epistola Johannis Hierosolymitani, inserta actis concilii Constantinopolitani, memoratur episcopus

Α'λφειός Συκαμαζόνος,

& in concilio Hierosolymitano habito *anno* 536.

Βασίλειος Συκαμαζῶνος

In notitiis veteribus ecclesiasticis hæc inter urbes Palæstinæ primæ memoratur. Errant qui Palæstinæ secundę attribuunt. Supra *pag.* 212. jam notavi hanc æque ac Sebasten & Sozuzam urbes esse Palęstinę primę.

SYCAMINON.

Συκαμίνον, Hebræis שקמונה appellatur, initio codicis Misnici Demai *misn.* I. Stephanus. Συκαμίνον, πόλις Φοινίκων. *Scaminum, urbs Phœnicum*. Non longe aberat a Ptolemaide, ubi rex Ægypti copias exposuit oppugnaturus Ptolemaida. Josephus *Ant.* XIII. 20. Eusebius in Onomast. ad vocem Γαφεθ scribit vicum, cui nomen ἡ Συκάμινος, esse maritimum inter Cęsaream & Ptolemaidem propter montem Carmelum, & Ηφὰ, *Epha*, dici ipsius ætate. Straboni appellatur Συκαμίνων πόλις diciturque sita inter Ptolemaida & turrim Stratonis sive Cęsaream,

In itinerario Antonini dicitur distare a Ptelemaide millia passuum XXIV. a Cęsarea XX. In itinerario Hierosolymitano, a Ptolemaide XV. a Cęsarea XVI.

Theodoretus in comm. ad Jesaiam *pag.* 45. Τὰς Συκαμίνους συκομόρους ἔφασαν οἱ λοιποὶ, καὶ λίαν εἰκότως. Τούτων γὰρ ἡ Παλαιστίνη πεπλήρωται, καὶ ἐκ τῶν ξύλων τῶν τοιούτων ὀροφῶσι τὰς οἰκίας. *Pro sycaminis (sive moris) reliqui dixerunt Sycomoros, & valde probabiliter. His enim plena est Palæstina, & lignis istiusmodi domos tegunt*, Plura de sycomoris habet idem in commentario ad *Amos* 7. Nulla fere arbor in terra Israelitica frequentior fuit quam sycaminos. Liquet ex Josepho *Antiquit.* VIII. 2. scribente de Salomone τῶν κεδρίνων ξύλων οὐ πρότερον ὄντων ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν συκαμίνων πλήθει τὰ τῆς Ἰουδαίας πέδια, quæ Epiphanius, interpres vetus, ita reddit, *Cedros arbores antehac nunquam in Judæa visas in campis ejus adeo multiplicavit ut moros numero æquarent*.

SYCHAR.

Συχάρ. Urbs Samariæ *Joh.* 4. 5. de quo nomine diximus parte prima dissertationum miscellanearum.

SYMBATHA.

Συνβαθά. Patria Azariæ prophetæ. Epiphanius de vitis prophetar. *p.* 237. Sunt qui putent esse Saphatham vallem 2. *Chr.* 14. 10.

TAANACH.

תענך Urbs in tribu Menasse cis Jordanem. *Jud.* I. 27. *Jos.* 12. 21. & 21. 25. Esse in quarto milliario Legionis vicum hoc nomine scribit Eusebius ad vocem Taanach (sed hic situs nostræ Thaanach non convenit) & ad vocem Thanaach, abesse tria milliaria a Legione.

* TAANATH SCHILO.

תאנת שלה In finibus Ephraim. *Jos.* 16. 6. Eusebius dicit ad hanc vocem esse vicum Θαναθ, 10. milliar. a Neapoli contra orientem. Credo etiam Ptolemęum hujus loci meminisse quem vocat Θῆνα. Vide Excerpta ex eo supra *lib.* II.

* TABBATH.

טבת Urbs in Menasse. *Jud.* 7. 22.

TABOR.

תבור Non tantum montis, de quo ante egimus, *lib.* I. sed & urbis nomen est I. *Chron.* 6. 77.

TA-

T A C H O A.

Ταχόα. Urbs a Bacchide munita. Josephus *Antiquit.* XIII. I. Τεφῶν I. *Macc.* 9. 50. Latino Interpreti *Thopo*. Incertum quę lectio pręstet.

T A P P U A C H.

תפוח Menasse habuit regionem urbis Tappuach, sed ipsam Tappuach in finibus Menassis habebant Ephraimitę *Jos.* 17. 8. Ceterum vide Beth Tappuach & En Tappuach.

Fuit & in planitie tribus Judę תפוח *Jos.* 15. 33. cui cum proxime subjungatur והעינם posset videri de עין תפוח sermo esse. Sed עין תפוח erat in finibus Menassis, non Judę.

* T A R A L A.

תראלה Urbs tribus Benjamin. *Jos.* 18. 27.

T A R B A.

In Notitia Imperii memoratur inter loca quę sub dispositione Ducis Palęstinę sunt. Vide supra *lib.* I.

T A R I C H Æ Æ:

Ταριχαῖαι, vel Ταριχέαι [utroque enim modo scribitur apud veteres] appellatur a Josepho urbs Galilęę *lib.* XX. *Antiquit. c.*5. *lib.* II. *de bell. c.* 12. & 25. Urbs Judęę & a Cassio capta dicitur *Antiq.* XIV. 12. Urbem fuisse maritimam liquet ex *lib.* II. *de bell. c.* 26. ubi Taricheis navigasse Tiberiada Josephus dicitur, & *lib.* III. *de bell. c.* 17. ubi urbs esse dicitur ad Lacum Gennesar sita & ὑπόρειος. Distabat autem hęc urbs a Tiberiade stadia 30. uti tradit *in vita p.* 1010.

Plinius scribit Tarichęam sitam esse a meridie lacus, Tiberiada autem ad occidentem; Stephanus; Ταριχέαι . . . Ἔστι Ταριχέα καὶ ἑνικῶς καὶ πληθυντικῶς λεγομένη πόλις τῆς Ἰεδαίας ὡς Ἰώσηπος. *Tarichææ . . . Est Tarichea in numero singul. & plur. urbs Judææ, uti scribit Josephus*, Suetonius *in Tito, cap.* 4. *Tarichæam & Gamalam, urbes Judææ validissimas in potestatem redegit*. Videtur nomen accepisse a salsamentis. Pisces in lacu captos hic saliri consuevisse probabile est.

T A B Æ.

Ταβαὶ . . . . . πόλις τῆς Περαίας ἣν Ἀλέξανδρος ἐν τῷ περὶ Συρίας ἑρμηνεύει ἀγαθήν. *Tabæ . . . . urbs Peraæ quam Alexander in libro de Syria interpretatur bonam.* Huc refer terram *Tob.* טוב significat ἀγαθόν, uti hic quoque Alexander testatur. Holstenius Περαίας mutat in Παραιτακήνης, sed potest retineri Περαίας. Regio Gilead erat in Περαίᾳ, & hinc non longe aberat terra Tob, ubi Jephta commoratus fuisse legitur *Jud.* 11. 3. 5. 2. *Sam.* 10. 10.

T A T A M.

Ταταμ. Urbs in codicibus Græcis *Jos.* 15. 60. legitur, non in Hebræis. Alii legunt Ταταμὶ, Hieronymus in comm. ad *Mich.* 5. *Tami*. Apud Eusebium in onomastico legitur Τεττάμ, φυλῆς Ἰέδα: quo nomine quum urbs nulla tribus Judæ in Hebræis codicibus extet, quid prohibet credere illud ex Ταταμ esse depravatum, inprimis quum hoc ipsum Ταγάμ, Τεθάχ, & Ταμὶ Ταταμὶ legatur? Variant enim exempla Græca. Hieronymus apud Eusebium legit *Tesan*. Est tamen (ut quemadmodum sentio loquar] ratio dubitandi de hac conjectura, quia non deprehendi alia nomina urbium quæ isto commate *Jos.* 15. 60. leguntur in versione Græca, ab Eusebio inserta fuisse onomastico suo. Quod si vel maxime ea inserta fuissent ab Eusebio, Hieronymus addidisset, opinor, uti ad vocem *Rhinocorura: sciendum autem quod hoc vocabulum in libris Hebraicis non habetur, sed a septuaginta interpretibus additum est.*

TE-

TEBETZ.

תבץ, *Jud.* 9. 50. Eſt vicus nomine Θήβης in finibus Neapolis abeuntibus Scythopolin in tertio & decimo lapide. Euſebius in onomaſtico.

TECOA.

תקוע, Urbs in Juda. 2. *Chron.* 11. 6. unde vicina ſolitudo nomen accepit 2. *Chr.* 20. 20. 1. *Macch.* 9. 33. Inter urbes Judæ *Joſ.* 15. 60. non memoratur in codicibus Hebræis. Sed Græci Θεκὼ memorant *commate* 60. cum Bethlechem & aliis quæ in Hebræo non extant. Quodque omnino facit ut credamus voce Θεκὼ indicari illo loco urbem Tecoa, eſt quod uti *Joſ.* 15. 60. in codicibus Græcis eodem commate junguntur hæ urbes tres, *Bethlechem*, *Tecoa & Etan*, ſic quoque 2. *Chron.* 11. 6. Euſebius ad vocem Ε'κθεκυὲ [natam, ut facile unus quiſque videt, ex male conjunctis verbis ἐν Θεκυὲ] notat Θεκυὰ vicum diſtare 12. milliaribus ab Ælia ſive Hieroſolyma contra meridiem. Ita quoque Hieronymus ad *Jer.* 6. 1. Sed in Onomaſtico ſcribit *Thecuam eſſe in nono ab Ælia milliario*, ubi legendum eſſe *duodecimo* tum ex Euſebio, tum ex Hieronymi aliis locis liquet. Euſebius ad vocem Θεκὼ addit eſſe *juxta deſertum civitatis Æliæ*. Epiphanius de vitis prophetarum *pag.* 245. ſcribit Amoſum eſſe ortum ex Thecoa in terra Zabulon ἐν Θεκυὲ ἐν γῇ Ζαβυλών. Kimchi hanc Thecoa locat in tribu Aſcher. 1. *Macc.* 9. 33. memoratur quoque ſolitudo Θεκοέ.

Hieronymus in *cap.* 6. Jeremiæ. *Jeruſalem in tribu Benjamin ſitam nullus ignorat: Thecuam quoque viculum eſſe in monte ſitum & duodecim millibus ab Hieroſolymis ſeparatum quotidie oculis cernimus.* Pleniorem vero hujus loci deſcriptionem dat in prologo ad Amoſum. *Fuit de oppido Thecue, quod ſex millibus ad meridianam plagam abeſt a Sancta Bethlehem, quæ mundi genuit Salvatorem: & ultra nullus eſt viculus, ne agreſtes quidem caſæ & furnorum ſimiles, quas Afri appellant mapalia. Tanta eſt eremi vaſtitas, quæ uſque ad mare rubrum Perſarumque & Æthiopum atque Indorum terminos dilatatur. Et quia humo arido atque arenoſo nihil omnino frugum gignitur, cuncta ſunt plena paſtoribus, ut ſterilitatem terræ compenſent pecorum multitudine.* Et mox. *Paſtor erat non in locis cultis & arboribus ac vineis conſitis, aut certe inter ſylvas & prata virentia, ſed in lata eremi vaſtitate in qua verſatur leonum feritas & interfectio pecorum.* In Joſepho modo Θεκὼς *Ant.* VIII. 3. modo Θεκωὲ, *de bell.* V. 7. aliquando etiam Θεκόα *Ant.* IX. 1. & *in vita* appellatur: quę ſcriptionis diverſitas librariis potius quam Joſepho videtur tribuenda. Urbs tribus Judę eſſe dicitur *Ant.* VIII. 3. urbs infra quam ſolitudo eſt *Ant.* IX. 1. confer 2. *Chron.* 20. 20. vicus non longe ab Herodio Judęę, *de bell.* V. 7. atque ita etiam vicus nuncupatur *in vita p.* 1013.

Circa Tecoam pręſtantiſſimum oleum colligebatur. Miſna Menachot. VIII. 3. תקועה אלפא לשמן *Thekoa primas tenet in oleo.*

* TELAIM.

טלאים, Urbs in tribu Juda. 1. *Sam.* 15. 4. ἐν Γαλγάλοις, ibi reddunt Gręci. Legitur & Θηλάμ, nomen loci 2. *Sam.* 3. 12. ubi Gręci habent Θηλάμ οὗ ἦν, quibus in Hebręo nil reſpondet. Vide Euſebii onomaſticon ad vocem Θηλαμαυγή.

* TELEM.

טלם, Urbs in tribus Judę portione auſtrali. *Joſ.* 15. 24. Creditur eſſe eadem ac *Telaim*, de qua mox actum fuit. Atque ita pronuntiatione differrent *Telem* & *Telaim*, veluti *Jeruſchelem* & *Jeruſchalaim*.

TEPHON.

Τεφῶν. al. Τεφῶ. 1. *Macc.* 9. 50. Tappuach Latino interpreti.

TETRACOMIA.

Τετρακωμία. Urbs vel vicus Paleſtinę ſecundę. Vide veteres notitias eccleſiaſticas.

THABATHA.

Vicus Palęstinę, cujus situm describit Hieronymus in vita S. Hilarionis eremitę, his verbis. *Hilarion ortus vico Thabatha, qui circiter quinque millia a Gaza urbe Palæstinæ ad austrum situs est, quum haberet parentes idolis deditos, rosa, ut dicitur de spinis floruit*. Sozomenus *lib.* III. 14. hujus meminit & Nicephorus Callistus historię ecclesiasticę *lib.* IX. *cap.* 15. qui Θεβαστὰ illum vocat & abesse scribit 15. stadiis a Gaza.

THAELAM.

2. *Sam.* 3. 12. Misit Abner ad Davidem εἰς Θαιλὰμ, ὃ ἦν. In Hebręo non extat. Sed ex מלאכים nata vox est. Vide Telaim.

THALA.

Θαλά. Vicus grandis Judęorum 16. milliaribus ab Eleutheropoli versus austrum. Eusebius in onom. ad vocem Θαλχά. *Thella* appellatur Hieronymo.

THALCHA.

Θαλχά. Urbs tribus Simeon, quæ *Jos.* 19. 7. ab interpretibus Alexandrinis recensetur hoc modo, Ἐρεμμὼν καὶ Θαλχὰ καὶ Ἰεθὲρ καὶ Ἀσὰν pro eo quod in Hebręis codicibus legitur עין ורמון ויתר ועשן. Agnovit hanc quoque Eusebius in onomastico, Θαλχά, φυλῆς Συμεών. Additque esse vicum Θαλὰ in sexto decimo milliario Eleutheropolis in regione Judę australi.

THALPIOTH.

Gręci *Cantic.* IV. 4. πύργος Δαβὶδ ὠκοδομήμενος εἰς Θαλπιώθ.

THAMANA.

In Notitia imperii Romani memoratur. Credo esse Thamara, ubi pręsidium Romanorum est.

THAMARA.

Θαμαρά. Vicus disjunctus unius diei spatio a Chebrone pergentibus Ailam, ubi præsidium Romanum est. Eusebius ad Ἀσασὰν θαμάν. Legitur illic, κώμη διεστῶσα μάλις ἡμέρας ὁδὸν ἀπιόντων ἀπὸ Χεβρῶν εἰς Αἰλάμ. Illud μάλις mendosum est. Quid si legatur μόνης ἡμέρας ὁδόν; *unius diei itinere?* Ita certe vertit Hieronymus, & Eusebius simili phrasi usus est ad vocem Καρκὰ, ἀπέχον Πέτρας μόνην ἡμέραν. Sed quum Hieronymus ea verba Latine reddens habeat *unius diei itinere a Memphis oppido separatum*, assentio Martianæo, notanti latere hic nomen urbis Μαλάθων. Verum & μόνης hic legi velim, διεστῶσα Μαλάθων μόνης &c.

THAMARO.

Θαμαρώ. Inter urbes Judææ recensetur ultimo loco a Ptolemæo. Posset eadem esse ac Thamara. Et in tabula veteri itineraria, quæ Peutingeriana dicitur, *Thamaro* legitur.

THAMNASACHAR.

In codicibus Græcis *Jos.* 21. post 39. comma inseritur, quod in Hebræo non extat, ubi mentio fit urbis Thamnasachar: καὶ ἔλαβεν Ἰησοῦς τὰς μαχαίρας τὰς πετρίνας ἐν αἷς περιέτεμε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ τοὺς γενομένους ἐν τῇ ὁδῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἔθηκεν αὐτὰς ἐν Θαμνασαχάρ. *Et accepit Josua cultros lapideos, quibus* (nota illud ἐν αἷς exprimere præfixum ב Hebræorum, uti in Glossis μέλαν ἐν ᾧ γράφομεν & alibi ἐν ἐλαίῳ χριστοὺς &c.) *circumcidit eos qui in itinere & solitudine nati erant, collocavitque in Thamnasachar*. Posset quis suspicari Σαχὰρ a זכר *mas* ductum, quod marium circumciso-

rum

rum memoria in hoc loco absconditis cultris permanserit, nisi frequens mutatio σάραχ in σαχάρ & similium nominum potius nos ad errorem librariorum duceret. Est Timnathserach, quæ Θαλναταράχ scribitur *Jos.* 19. 50. Dubium nullum est, quia commate 40. *Jos.* 21. dicitur de eadem in codicibus Græcis, τὴν Θαμνασαχὰρ ἔδωκαν αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Ἐφραίμ, quod *Jos.* 19. 50. de Timnatserach legitur.

THAMNATHA.

Θαμναθά. Urbs a Jonathane munita. 1. *Macc.* 9. 50. Eusebio Θαμνά, vicus, olim urbs. Sic quoque Ptolemæo inter urbes Judææ Θάμνα recensetur. Vide vocem *Timnath:* & supra *l.* 1. ubi de regione Thamnitica.

THANACH.

Θανάχ. Vicus 4. milliaribus a Legione. Eusebius in onomast. ad vocem Θανάχ. Sed ad vocem Θαναάχ scribit *tribus milliaribus*. Probabile est absuisse Legione tria milliaria cum dimidio circiter, ut æque possit dici abesse tria quam quatuor milliaria: non enim ea dividunt Eusebius aut Hieronymus. Erit Taanach *Jos.* 12. 21.

THANATH.

Θανάθ [*Thenath* Hieronymo] vicus 10. milliaribus a Neapoli versus Jordanem. Eusebius in onom.

THAPSA.

Θαψά. Urbs apud quam Manæmus erat cum exercitu audita Zachariæ regis Israelitarum cæde. Josephus *Ant.* IX. 11. תפסח Tipsach. 2. *Reg.* 15. 16. Incolæ Θαψιάται.

THARABASA.

Θαραβασά. Urbs quam Judæi Arabibus eripuerunt. Vide Josephum *Antiquit.* XIV. 2.

THARSE.

Θάρση. Urbs in qua regia fuit Baezæ, regis Israelis. Josephus *Ant.* VIII. 6. תרצה *Tirza* in sacris literis. Eadem mutatio quæ in Θαμνά pro *Timna*, Θάψα pro *Tipsach*, Γαλαάδ pro *Gilead*, Μάσφα pro *Mispha*, Μανιάθη pro *Minnith* &c. apud eundem Josephum.

THARSILA.

Θαρσιλά. Vicus Samaritanorum in Batanæa. Eusebius in onomastico. Nil obstat, uti Eusebius memorat in Palæstina κώμας Ἰουδαίων, κώμας Χριστιανῶν, quod ab iis potissimum aut solis incolerentur, ita quoque extra Samaritin fuisse vicos a Samaritanis inhabitatos. Diffuderunt enim illi post Hierosolymæ excidium se longius etiam extra Palæstinam.

THEBÆ.

Θῆβαι. Urbs ab Abimelecho capta. Josephus *Ant.* v. 8. Est ea Tebetz *Jud.* 9. 50. adeoque Θῆβας fuerat dicendum in casu recto, vel Θῆβες aut Τῆβες, sed aliter Josephus, quum Thebæ Bœotiæ & Ægyptiacæ notissimæ essent. Ita ille *Ant.* VII. 7. τὸν ἐν Θήβαις πύργον, ubi de eadem urbe quam Abimelechus cepit loquitur, & Zonaras ex Josepho, Θήβας ἑτέραν πόλιν. Non possum quin hic adscribam verba M. Varronis *lib.* 11. *de re rustica cap.* 1. de significatione vocis Thebæ, ut aliis campum meditandi aperiam. *Nec minus oppidi quoque nomen Thebæ indicant antiquiorem esse agrum, quod ab agri genere, non a conditore, nomen ei est impositum. Nam lingua prisca & in Græcia Æoleis Bœotii sine afflatu vocant collis Tebas: & in Sabinis qui e Græcia venerunt Pelasgi etiam nunc ita dicunt. Cujus vestigium in agro Sabino via Salaria non longe a Reate milliarius clivus appellatur Tebæ.* Hinc puto (si vere nomen id a Græcis ortum traxit) Ægyptię Thebę in loco altiore sitę ita dictæ sunt a Gręcis. Plato in Phędro *pag.* 356. *edit. Lugd. a* 1590. Βασιλέως δ' αὖ

τότε ὄντος Αἰγύπτου ὅλης Θαμοῦ περὶ τὴν μεγάλην πόλιν τοῦ ἄνω τόπου ὃν οἱ Ἕλληνες Αἰγυπτίας Θήβας καλοῦσι, *rege existente totius Ægypti Thamo circa magnam urbem tractus eminentioris, quem Græci Thebas Ægyptiacas appellant*. Quod si ex lingua Ægyptiaca origo Thebarum arcessenda est, posset credi ex ⲂⲀⲔⲒ, quod Coptis urbem notat, factum nomen Thebarum. Urbis itaque illa nomen gessit κατ' ἐξοχὴν, quod maxima esset, dicta veteribus propterea ἑκατόνπυλος, non quod centum numero portas haberet. Id jam animadvertit Diodorus Siculus *lib.* 1. *cap.* 45. & firmari potest aliunde. Roma etiam ἑκατόνπυλος appellatur in veteri inscriptione, quam Sponius inseruit Miscellaneis eruditæ antiquitatis *p.* 322.

------- Ῥώμης ἑκατοντοπύλοιο.

T H E B A S A.

Θηβασά. Vicus nobilis in regione Æliæ, 15. milliaribus inde remota. Eusebius in in onom. ad vocem Ἀσάν. Sed quum hæc adferantur ad illustrandam vocem Ἀσάν, clarum est Βηθασά legi oportere.

T H E B E S.

Θήβης. Vicus distans Neapoli 13. milliaribus Scythopolin versus. Eusebius in onomastico. Vide *Tebetz*.

T H E C O.

Θεκώ. Recensentur inter urbes Judæ *Jos.* 15. 60. sed non in Hebræis codicibus verum in Græcis. Vide quæ diximus ad vocem *Tecoa*.

T H E L A M.

2. *Sam.* 12. in versione Alexandrina Θηλαμ οὐ ἦν. Aquila παραχρῆμα habet, Symmachus ἀνθ' ἑαυτοῦ pro תחתיו. vide *Telaim*.

T H E L L A.

Θελλά. Vicus est Jordani proximus, a quo longitudo Galilææ superioris pertingit usque ad Meroth. Josephus *de bell.* III. 2.

T H E N A.

Θῆνα, urbs Samariæ. Ptolemæus. Eusebius meminit vici nomine Θηνά, 10. milliaribus a Neapoli ortum versus. Vide eum ad vocem Θαανάθ. Sine dubio idem locus est.

T H E S B O N E.

Θεσβώνη, urbs Gileaditidis, patria Eliæ prophetæ, uti scribit Josephus *Ant.* VIII. 7. ἐκ πόλεως Θεσβώνης. Zonaras ex eo *lib.* 11. *pag.* 90. ἐκ πόλεως Θέσβης. Vide *Thisbe*.

T H I S B E.

Θισβή. Urbs Galilææ in regione tribus Nephtali, unde captivus abductus est Tobith a rege Assyriorum. *Tob.* 1. 2. ita describitur, ἐκ Θισβῆς, ἥ ἐστιν ἐκ δεξιῶν Κύδιος τῆς Νεφθαλείμ, ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ὑπεράνω Ἀσήρ. *Quæ est a dextra, id est ad austrum*, Κυδίος *Nephtaliticæ in Galilæa supra Aser*. Pro Κυδίως vel Κύδιος (malo autem Κύδιος, uti Τράλλιος & Σάρδιος dicimus a Τράλλις & Σάρδις] aiii legunt κυρίως, ut sensus sit, a dextra Nephtalim proprie dictæ. Sed præterquam quod Nephtalim proprie & non proprie dicta non sint hoc nomine notæ regiones diversæ, videtur illa lectio κυρίως orta ex ignoratione vocis minus notæ Κύδιος, uti mox *commate* 12. ἀγροῖς substitutum est pro urbe ignotiori Ῥάγοις. Ego quidem puto hic nomine Κύδιος intelligi urbem in extremis finibus terræ Israeliticæ versus septentrionem sitam, quæ a Josepho Κυδοισσα, Eusebio Κυδοσσος, scriptoribus sacris קדש בנפתלי *Cadesch in Naphtali* appellatur; plane uti hic Κύδις τῆς Νεφθαλείμ dicitur ut ab alia Cadesh distin-

distinguatur in finibus terræ australibus. Ad hujus Cydios plagam australem sita fuit Thisbe, & ab hac Thisbe videtur Elias propheta התשבי *Tisbites* nuncupatus: verum, quia additur מתשבי גלעד *ex Toschabe Gileaditidis*, alii putant ab urbe Toschabe ita dictum. Illam urbem ignoro, uti nec quomodo a Toschabe formetur ἐθνικὸν Tisbi. Scio autem Toschabe תשבי inquilinos notare & sensum esse aptissimum, patria eum Thisbiten fuisse, Galilæum, sed diu habitasse in Gileaditide. Eusebius etiam meminit urbis Thesbæ, patriæ Eliæ, in onomastico. Θεσβά, ὅθεν ἦν Ἠλίας ὁ Θεσβίτης. Hieronymus. *Thesba, unde ortus est Elias propheta Thesbites*, Epiphanius *p.* 237. de vitis prophetarum scribit fuisse Eliam ἐκ Θεσβῶν ἐκ γῆς Ἀράβων, *e Thesbis e terra Arabum*, i. e. e regione trans Jordanem. Quamvis hæc verba absint a codice Epiphanii Augustano & a Chronico Alexandrino sive Paschali *p.* 161. Sed mox utrobique fit ejus mentio hoc modo, ἡ Θέσβις δῶμα ἦν τοῖς ἱερεῦσι. Credidit forsitan esse Chesbonem, urbem Leviticam: nam & apud Josephum *Antiq.* VIII. 5. legitur ἐκ πόλεως Θεσβώνης. Est etiam urbs Bœotia Θίσβη, unde in Stephani Ἐθνικοῖς formatur Θισβαῖος.

T H O B E S.

Θωβής. Urbs memorata in serie urbium tribus Judæ *Jos.* 15. 60. sed in codicibus Græcis, non Hebræis. Hieron. in comm. ad *Mich.* 5. legit *Soris*. Sunt etiam Græci codices qui Θωρής exhibent.

T H R E S S A.

Θρῆσσα. Vicus Idumææ: quum videlicet hoc nomine magna pars Judææ censeretur. Meminit ejus Josephus *Ant.* XIV. 24. & *bell.* I. II. alii Ῥῆσσα legunt. *Ant.* XIV. χωρίον τῆς Ἰουδαίας appellatur, sed *bell.* I. Ἰδουμαίας, uti & in loco priore interpres legisse videtur, reddens *ad Ressam, vicum Idumææ*. Quare crediderim Idumææ vicum fuisse. Frequenter in codicibus Josephi permutantur Ἰουδαία & Ἰδουμαία, & capite proximo, sive 12. *lib.* I. *de bell.* ubi in Græcis editis Ἰουδαία legitur, est in MS. Academiæ Lipsiensis & aliis Ἰδουμαία, atque ita etiam legit Rufinus.

T I B E R I A S.

Τιβεριάς nomen fuit urbis & lacus. Lacus ipse Τιβεριάδος nonnunquam dicitur, sed & Τιβερὶς & Τιβεριάς. Vide supra *l.* I. ubi de lacu Tiberiadis egimus. Sunt qui illam olim Kinnereth dictam putent, aut Raccath, aut Chammath: sed quum Raccath, Chammath, & Kinnereth urbes fuerint Naphtalicæ, & Capernaum urbs Tiberiade septentrionalior [quod nullus negat] in confiniis Zebulonis & Naphtali sita fuerit, teste Matthæo, Tiberias non potuit esse Chammath, Raccath, aut Kinnereth. Tiberiada esse urbem Kinnereth hinc puto creditum est, quia lacus, cui adjacet, dicebatur mare Tiberiadis & mare Kinnereth: unde sibi persuaserunt Tiberiada & Kinnereth fuisse urbem eandem. Confer quæ supra scripsimus *pag.*161. & quæ mox ex Josepho notabimus.

Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Τιβέριας, πόλις τῆς Ἰουδαίας, πρὸς τῇ Γεννησιρίτιδι λίμνῃ. κτίσθη δὲ ὑπὸ Ἡρώδου. *Tiberias, urbs Judææ ad lacum Gennesiriten. Condita ab Herode*. At Tiberium ipsum hanc urbem condidisse tradit Joel in Chronographia *pag.* 162. Μετὰ δὲ Αὔγουστον ἐβασίλευσε Τιβέριος υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κγ′ ὃς κτίσας πόλιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐκάλεσεν αὐτὴν εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα Τιβεριάδα. *Post Augustum imperavit Tiberius filius ejus annos* 23. *is urbem in Judæa condidit & de nomine suo appellavit Tiberiada*. Eadem hæc leguntur apud Michaelem Glycam in Annal. *part.* III. *pag.* 233.

Ex Josepho constat urbem Tiberiada in optimo agro Galilææ sitam, ad litus lacus Gennesaritici, a quo non longe absunt aquæ calidæ Emmauntis, dictam de nomine Tiberii Imperatoris ab Herode Antipa. Vide *Antiquit.* XVIII. 3. & *de bell.* II. 8. Memorantur tamen & thermæ ἐν Τιβεριάδι Josepho *in vita*. Verum id capi potest de thermis Tiberiadi vicinis, uti ἐν πόλει Σολύμοις sepulcrum esse Helenæ scribit Pausanias *l.* VIII. 16. & Josephus *Ant.* XI. 5. Ezram sepultum scribit ἐν Ἱεροσολύμοις. Ibidem *Ant.* XVIII. 3. dicitur ædificata esse in solo multis cadaveribus referto contra mores patrios Judæorum. Unde colligere licet hanc urbem novam plane fuisse, & illo loco conditam ubi antea urbs non fuerat. Quod si antea Tiberias aliud nomen habuisset, exstructa nempe & instaurata in loco urbis alterius, priscum nomen notasset, puto, Josephus, uti alias consuevit. *Antiquit.* XIX. 7. legitur Agrippam

pam illic excepisse reges Comagenæ, Ponti &c. Vicinam esse Scythopoli Tiberiada scribitur *lib.* III. *de bell, c.* 16. quod clarius *in vita pag.* 1025. docetur, Tiberiada abesse ab Hippo 30. stadia, Gadaris 60. Sythopoli 120. & *pag.* 1010. dixerat Tiberiada & Tarichæas distare stadiis 30. & paulo ante ibidem, videlicet *in vita*, in confiniis Tiberiadis & agri Scythopolitani fuisse vicos Hippenorum & Gadarenorum; præterea Justum docuisse Tiberiada semper urbem Galilææ habitam fuisse & ejus regionis metropolim tempore Herodis tetrarchæ, cui Sepphoris fuerit subjecta, & istum primatum amisisse postquam Agrippæ juniori a Nerone est donata, & id decus in Sepphorin translatum. Idem scribit *in vita sua*, *p.* 1023. stadiis quatuor a Tiberiade κώμην fuisse ὀρεινὴν vicum in monte situm. Hinc confirmatur id quod aliunde discimus non longe a Tiberiade montes fuisse.

Ex Epiphanio hæc hauriri possunt ad illustrationem rerum Tiberiensium. Testatur ille *l.* I. *adv. hær. p.* 127. illic in Judæorum gazophylaciis servari evangelium Johannis Hebraice versum, & acta Apostolorum. In illis gazophylaciis dicebatur Josephus quoque invenisse nomen Dei [יהוה] γεγραμμένον τὸ ὄνομα τῦ Θεῦ, quo lecto mira opera patravit. *Ibid. pag.* 134. Unde discimus deceptos fuisse viros illos doctos qui sibi persuaserunt, quum evangelium Matthæi Hebraico sermone in manibus Judæorum esse viderent, illud idem esse ac Evangelium ab ipso Matthæo olim Hebraice aut Chaldaice conscriptum. Nam uti Evangelium Johannis & acta Apostolorum ab iis Hebraice servata sunt, sine dubio ex Græco versa, ita etiam se res habere potuit cum Evangelio Matthæi. Non ausim negare, quod tot scriptores veteres uno ore affirmant, Matthæum Ἑβραικοῖς γράμμασι & lingua Judæis usitata, Ἑβραΐδι διαλέκτῳ (quæ phrasis non linguam puram Hebræam, sed talem qualis Judæis tum usitata fuit, in actis Apostolicis notat) Syriace, Chaldaice, aut quocunque tandem nomine dialectus illius sæculi appellanda est, conscripsisse Evangelium suum; sed quæ hoc nomine edita sunt, certe Matthæi non sunt. Antea memini me obiter aliquid notasse quod huc faciat.

Idem Epiphanius tradit *l.* I. *adv. hær. p.* 128. Tiberiade ecclesiam extruendi potestatem accepisse Josephum a Constantino seniore, nec illic tantum sed & Diocæsareæ & in Capernaum.

Tiberiade ante tempora Josephi non licuit Christiano, Samaritano aut Ethnico habitare, uti nec in Nazareth, Diocæsarea, aut Capharnaum. Ita scribit idem *lib.* I. *adv. hæreses pag.* 128. Adeoque mirum non est primum episcopum Tiberiadis qui conciliis œcumenicis interfuit fuisse Johannem qui anno æræ Christianæ 451. subscripsit concilio Chalcedonensi. Vide *tomum* IV. Conciliorum generalium *p.* 80. Interfuit deinde & Johannes episcopus Tiberiadis in concilio Hierosolymitano anno æræ vulgaris 536. & *Georgius religiosissimus episcopus Tiberiadis* memoratur in actis concilii Constantinopolitani secundi, habiti *anno* 553.

Josephus ibi ecclesiam structurus invenit molem imperfectam templi maximi, cui nomen erat Ἀδριάνειον, quodque oppidani in balneum publicum convertere studebant, & constabat lapidibus quadratis quatuor cubitorum διὰ τετραπήχων λίθων πετραπέδων. Hanc molem templo suo destinavit, & caminos extra urbem septem (φούρνακας ἐπιχωρίως ταύτας καλῦσιν, fornaces lingua vernacula illic appellant) calcarias fieri curavit, quarum ignem magicis artibus Judæi excantabant, donec Josephus vas Καμψάκην (sed qui illic habitant vocabant id Κακκύβιον) aqua plenum in nomine Jesu ei immisit. Sic tradit Epiphanius *l.* I. *adv. hær.* 136. 137. Huc faciunt, quæ leguntur apud Lampridium in Alexandro Severo. *Christo templum facere voluit, eumque inter Deos recipere. Quod & Hadrianus cogitasse fertur qui templa in omnibus civitatibus sine simulacris jusserat fieri: quæ hodie, idcirco quia non habent numina, dicuntur Hadriani.* Videtur, si Epiphanium conferam, legendum apud Lampridium *Hadriania* pro *Hadriani*.

Celebre nomen habet in scriptis Judæorum (vide Misnam Schabbath III. 4. & XXII. 5. &c.) Tiberias, quod illic plurimis annis post excidium urbis Hierosolymitanæ judices & doctores Hebræi permanserint, usque ad seculum quartum æræ Christianę adultum: quę etiam iis, quibus ad scripta Hebręorum aditus pręclusus est, ex scriptis Buxtorfiorum, Ligtfooti, & aliorum cognitissima sunt. Thermas Tiberiadis quis ignorat? & nos antea de iis aliqua notavimus *lib.* I. ubi de thermis Palæstinæ. Salsas illas fuisse scribitur in itinerario Antonini martyris מרים πικρὰς eas appellant Talmudici. Superfuisse usque in dies hisce proximos aquas illas calidas Tiberienses fidem facit αὐτόπτης Monconisius ita scribens: *au bord de la mer de Galilee du cote du couchant nous trouvames un bain d'une eau extremement chaude, d'un gout de souffre melee de nitre. Cette source entre incontinent dans la mer.*

אילוסיא

אילוסיא דטבריא Ilosia Tiberiadis memoratur in Midras Ruth *fol.* 46. 4. Commentator ait speluncam eo significari. אילוסיא מצאתי פי' מערה *Ilosia. Inveni interpretationem ejus esse speluncam*. Memoratur & אפילו שחוץ לטברי in Bereschit Rabba *fol.* 519.

Seculo sexto Justinianum mœnia Tiberiadis, τὸ τεῖχος Τιβεριάδος, refecisse Procopius narrat *lib.* v. *de ædific. Justinian. cap.* 9.

Sæculo septimo post Christum natum Heraclium excepit Imperatorem. Anastasius bibliothecarius *in histor. pag.* 101. *Cumque* (Heraclius anno Christi 620. tendens Hierosolymas ut ligna vivifica a Siroe rege Persarum remissa eo deferret) *Tiberiadem adiisset, accusavere Christiani Benjamin quendam nomine, quasi mala sibi facientem (erat enim admodum opulentus, qui suscepit Imperatorem & exercitum ejus. Ast imperator damnavit eum; quamobrem, inquiens, molestus es Christianis? qui ait, ut inimicis fidei meæ. Tunc Imperator admonitum hunc & ad credendum suasum baptizavit in ædibus Eustachii Neapolitani, qui & ipse cum Christianus esset, Imperatorem excepit*. Eadem habet in *Chron. p.* 273.

Sæculo octavo ita describitur in itinerario S. Willibaldi ab sanctimoniali conscripto. *Pergebant ad urbem quæ dicitur Tiberiadis. Illa stat in littore maris, ubi Dominus superambulabat siccis pedibus & Petrus ambulans super undas demersus est. Ibi sunt multæ Ecclesiæ & Synagoga Judæorum sed & magno honore Dominica*.

Scriptores qui res eodem sæculo gestas memoriæ prodiderunt hujus urbis mentionem facere solent, narrantes Judæum Tiberensem, πρωηγέτην Ἑβραίων, tempore Jezidi qui successit Omari, primum auctorem fuisse iconomachiæ, quæ per tot sæcula rem Christianam turbavit. Vide διηγ. Johannis Hierosol. & scriptores historiæ Byzantinæ post Theophanem *pag.* 312. Zonaras annalium *lib.* xv. *pag.* 103. auctores hujus rei fuisse Hebræos duos scribit, sed Tiberienses fuisse non addit. Anastasius autem bibliothecarius *p.* 133. & Theophanes in chronico *p.* 336. scribunt Judæum illum fuisse ex Laodicea maritimæ Phœnices, & id contigisse anno 715. imperii Leonis septimo. Constantinus Manasses in compendio chronico *pag.* 86. scribit Leoni privato adhuc & iter agenti imperium prædictum fuisse ab Hebræis, qui ab eo jam imperante petierint sacrarum imaginum abolitionem. Sed jam sæculo quinto inter Christianos fuerunt qui imagines Christi & sanctorum amoliendas esse contendebant, qualis Xenaias de quo Theophanes in Chronico ad annum Christi 482. Ξεναΐας δὲ ὁ δοῦλος τοῦ Σατανᾶ τὴν δεσποτικὴν εἰκόνα καὶ τῶν ἁγίων ἐδίδασκε μὴ δέχεσθαι. *Xenaias autem servus Satanæ imagines Christi & Sanctorum esse non debere docebat*.

Geographus, vulgo dictus Nubiensis, Tiberiadis situm ita definit, ut absit a Ptolemaide sive Accone bidui iter, ab Hierosolymis nonaginta milliaria & totidem a Ramla, a *Sur* صور (Tyro) iter bidui exigui, a بيسان *Bisan* [Bethsan, sive Scythopoli] fere iter unius diei, & idem intervallum ab عقبه ابلق *adscensu Ablac*.

Abulfeda scribit Tiberiada sitam في الغور, *in panitie*, additque طولها اثني عشر ميلا وعرضها ستة اميال *longitudo ejus* (planities) *est* 12. *milliarium, & latitudo sex*, & mox montis meminit ad occasum urbis والجبل من غرب المدينة. Hujus montis & nos ante meminimus: sed الغور hoc loco pro campo magno accipi nequit, qui longior fuit: & hæc verba referenda putem ad lacum Tiberiadis, cui longitudinem 12. latitudinem 6. milliarium Arabes tribuerunt. Vide Golii *notas ad Alferganum p.* 133. Adeoque ex exemplo meo Abulfedæ aliqua excidisse suspicor. Certe, quod غور nonnunquam pro campo majore quam hic esse describitur capiatur, ex ipso Abulfeda clarum est, qui urbem الصلت, sitam in regione للاردن ei dicta, scribit esse في جبل الغور *in montibus* الغور, & remotam علي مرحلة *intervallo itineris diurni* ab urbe عجلون الباعوثه *Azjeloun Albaoutsa*, quæ & ipsa erat من الاردن *ex* eadem *regione Jordanica*, & sita في جبل الغور *in montibus* الغور ex adverso urbis Beisan, id est, Scythopolis versus orientem. Idem & postea بطبرية, ἐν Τιβεριάδι, fontem collocat aquarum quibus homines se perluere solent: thermas innuit. Dicuntur ante haud ita multos annos istæ thermæ defecisse: ita ut fere nihil supersit Tiberiadis præter rudera, & ædem exiguam, quam Petri vocant. In hac urbe nimirum ædem magnificam, & ab illa quæ hodie Petri dicitur plane diversam, Helena Constantini mater Petro olim dedicavit, teste Nicephoro Callisto *histor. eccl.* 11. 12. Hinc, puto, nomen ædis Petri huic ediculæ adhæsit.

Nummi extant varii hujus urbis, inscripti ΚΛΑΤΔΙΟΤΙΒΕΡΙΕΩΝ ΕΤ. ΑΠ. In his imago conspicitur insistens proræ & dextra temonem habens, sinistra cornucopiæ.

piæ. *Æræ* caput ducitur ab *anno* v. c. 770. Vide Norisium in epochis Syromacedonum *Dissert.* v. Extant & apud eundem nummi ΤΙΒΕΡΙΕΩΝ cum æræ anno ΑΠ. in quibus Dea salus conspicitur cum serpente monti insidens, ex cujus radicibus fontes erumpunt, ad indicandas thermas Tiberiadis. Sunt & Λυδαβώντος ΓΡ. & ΑΡ. Vide Vaillantii Numismata Imperatorum, Augg. & Cæs. *pag.* 374. In Patini nummis æreis Impp. *pag.* 148. etiam nnmmus delineatur, in quo legit ΤΙΒΕΡΙΕΩΝ ΕΠΙ ΚΛΑΥΔΙΥ. ΕΤ. ΑΠ. At insignis est nummus, de quo egit Norisius in epistola subjuncta operi de epochis Syromacedonum, in quo TIBERIAC legitur intra lauream, & ab altera facie ΗΡΩΔΟΥ ΤΕΤΡΑΡΧΟΥ L. ΛΔ. cum ramo palmæ.

T I M N A.

תמנה, Urbs in finibus tribus Judæ *Jos.* 15. 10. 57. Ostenditur in finibus Diospoleos euntibus Æliam. Eusebius ad vocem Θάμνα.

T I M N A T H A.

תמנתה, Urbs Philistæorum tempore Simsonis. *Jud.* 14. 1. Danitis tributa *Jos.* 19. 23. Vineæ Timnath memorantur *Jud.* 14. 5. Θάμνα κώμη, vicus, a quo regio Thamnitica nomen habet, memoratur Eusebio in onomastico. Θάμναθα nuncupatur 1. *Macc.* 9. 50. Vicus fuit inter Æliam & Diospolin, in finibus Diospolis, teste Eusebio ad vocem Α'ινὰν & Θαμνανὰ & ad vocem Α'ρμαθὲμ (ea est Ramathaim Tzophim) scribit esse illam urbem in regione Thamnitica juxta Diospolin. Et ad vocem Βαιθσαεισάθ notat esse vicum in regione Thamnitica 15. milliaribus a Diospoli. Longe itaque se illa regio extendit.

Josephus aliquoties urbis nomine Θαμνᾶ meminit. *Antiquit.* v. 1. vocat oppidum tribus Ephraim, & *Ant.* v. 10. oppidum Palæstinorum: possidebant enim illud. Videtur autem Josephus per Θαμνᾶ ibi intelligere non תמנה *Timna*, quod oppidum Judæ, aut תמנתה *Timnatha*, quod Danitarum fuit, sed תמנת חרס *Timnath cheres*, quod in Ephraimitide erat. De *bell.* III. 2. jungit Thamnam, Lyddam & Emmaunta; similiterque *Antiq.* XIV. 18. Thamnam, Lyddam, Gophnam & Emmaunta. Videtur inter Antipatrida & Lyddam, vel certe non longe inde, fuisse; nam *lib.* v. *de bell. c.* 4. narrat Vespasianum Cæsarea profectum Antipatrida illic per biduum commoratum, & tertio die vastasse τὰ πηελ τὴν Θαμνᾶ τοπαρχίαν, deinde Lyddam versus & Jamniam tetendisse. Meminit idem Θαμνάθης urbis a Bacchide munitæ, *Ant.* XIII. 1. de qua vide 1. *Macc.* 9. 50. Stephanus. Θάμνα πόλις Παλαιςίνης. Ι'ώσηπος πέμπτῳ Ι'ȣδαικῆς ἱςορίας. *Thamna urbs Palæstinæ. Josephus lib.* v. *hist. Jud.*

Ab urbe Timna dictum esse Simeonem Timniten שמעון התימני nonnulli putant, uti *Jud.* XV. 6. התמני legitur: nam Jod mater lectionis est. Mentio ejus fit in Misna Jadaim 1. 4.

* TIMNATH CHERES.

תמנת חרס *Jud.* 2. 19. urbs in tribu Ephraim: quod inde liquet quod eadem sit ac Timnath serach, sita in montanis Ephraim, uti dicitur *Jos.* 19. 50. & 24. 30. ubi Josua sepultus esse illic dicitur, quod de Timnath cheres *Jud.* 2. 19. affirmatur.

TIMNATH SERACH.

תמנת סרח Urbs in montanis Ephraim. *Jos.* 19. 50.

T I R A T H A B A.

Τιραθαβᾶ. Vicus Samaritanorum prope montem Garizim. Josephus *Antiquit.* XVIII. 5.

T I R T Z A.

תרצה Sedes prisca regum Israeliticorum. 1. *Reg.* 15. 33. Α'ρσάνη corrupte legitur hoc nomen in Josepho. Vide supra voces Α'ρσάνη & Θάρση.

*TOCHEN.

תכן Urbs in Juda. 1. *Chron.* 4. 32. Θοκκὰ Græci.

*TOLAD.

תולד Urbs Simeonitarum. 1. *Chron.* 4. 29. vide tabellam triplicem supra *pag.* 153. Μωλαδὰ Græcis.

TOLOHA.

In Notitia dignitatum Imperii Romani recensetur inter alia loca quæ erant sub dispositione Ducis Palæstinæ. Vide supra *lib.* 1.

TORNAGLA.

תורנגלא appellatur locus, urbs quibusdam, prope Cæsaream sive Paneada. Certe in Targum Hierosolymitano *Num.* 34. 15. dicitur תורנגלא דקיסרין *Tornagla Cæsareæ*: sed quum paulo ante eodem situ, nempe inter voces דקיסרין & לדיוקינוס legantur voces טור תלגא *mons nivis*, videtur utrobique idem legendum, & *Tornagla* natum ex *Tour talga*: vel vice versa. Ligtfootus hinc *Gabara* quædam formavit, quod תרנגול idem sit quod גבר, gallus videlicet: & ex דיוקינוס fecit διαυχένιον, quod tamen nihil est nisi *Oceani* nomen cum ד præfixo. Frequens est id nomen in Targum. Adscribam ipsa verba, ut examinari possint, describentia fines terræ Israeliticæ sed confuse admodum. ומכנרת כרך מלכותהון דאמוראי נפק להון תחומא לטור תלגא ולחומתא דלבנן ומטור תלגא ולחומתא דלבנן נפק להון תחומא לחובה דמן צפון עינותא דדמשק ומן חובא די מן צפון עיניתא דדמשק נפק להון תחומא לדיוקינוס טור תלגה דקיסריון די מן מדנח מערב דן ומן יוקינוס תורנגלא דקיסרין די מדנח מערב דן נפק להון תחומא לנהרא רבא נהרא פרת. Quamvis autem heic טור תלגא confundi male cum תורנגלא existimem, nolim tamen contendere locum aliquem תורנגלא vel תרנגולא dictum, & distinctum a monte nivis, non fuisse. Nam in Gem. Hierос. Scheviith memoratur in confiniis terræ Israeliticæ תרנגולא עילאה דלמעלה מן קיסרין *Tarnegola superior supra Cæsaream*: & alibi in eadem Gemara. Quod si Tarnegola aliqua distincta fuit a monte nivis, fuit uterque locus vicinus & sibi mutuo & Cæsareæ sive Paneadi.

TOXUS.

Τόξος. Urbs Palæstinæ primæ: vide Notitiam Græcam Patriarchatuum *pag.* 215. Interfuit concilio Sardicensi *anno* 437. *Quintianus Episcopus a Taxe*. Vide opera Hilarii, editionis Parisinæ *anni* 1693. *pag.* 1292.

TRICOMIS.

Urbs Palæstinæ, cujus meminit Cedrenus in compend. histor. *pag.* 135. Τείκωμιν τῆς Παλαιστίνης appellat. Et mox ἐπεὶ δὲ ἐς Τείκωμιν ἐλθόντες ἔμαθον ἀποπλεῦσαι τὰς διωκομένους ἐκεῖ ἔμειναν καὶ πόλιν τὴν λεγομένην Σκυθόπολιν οἰκοδομήσαντες ὐκ ἔτι ὑπέστρεψαν. *Postquam Tricomin pervenissent (Scythæ, qui Iphigeniam persequebantur) & intellexissent eos quos insequebantur jam inde abiisse, ibi remanserunt, & urbe, cui Scythopolis nomen est, condita domum reversi non sunt.*

TRICOMIAS.

Τρικομιάς. Urbs Palęstinę primę, cujus mentio fit in notitiis veteribus Ecclesiasticis. Si ex ordine, quo recensetur, aliquid colligere liceat, videtur circa Gazam quærenda. Memoratur etiam Tricomia in Notitia Imperii sub dispositione Ducis Arabię.

TYRUS.

Priscum nomen huic urbi fuit צר & צור, quod Punicis literis in nummis quibusdam Tyriorum notatum creditur. Id quidem Σὸρ scribit Theodoretus in *Ezech.* 26.

26. Τύρος Σὸρ τῇ ἐπιχωρίῳ προσαγορεύεται φωνῇ. *Tyrus lingua incolarum Sor appellatur.* Hinc eſt Sarra, quod licet haud adeo vulgare ſit ac Tyrus, invenitur in ſcriptis veterum. Gellius *lib.* XIV. *6.* hujus nominis meminit, uti antiquioris quam Tyri, ſcribens, *quibus urbibus regionibuſque vocabula jam mutata ſint, quod Bœotia ante appellata fuerit, Aonia, quod Ægyptus Aeria, quod Creta eodem quoque nomine Aeria dicta eſt, quod Attice* Ἀκτὴ, *quod Corinthus Ephyre, quod Macedonis* Ἠμάθια, *quod Theſſalia* Αἱμόνια, *quod Tyrus Sarra, quod Thracia ante Sithon dicta ſit, quod Seſton* Ποσειδώνιον. Virgilium & Juvenalem voce Sarrani uſos pro Tyrio notiſſimum eſt. Ita etiam Silius Italicus *lib.* xv.

------- & Sarrano murice fulgens
Inferias mittam fuſis inſignis Iberis.

Paullo ante, libro eodem, Tyrium hunc muricem vocaverat.

------- non Tyrio vitiatas murice veſtes.

Idem *lib.* I.

Sarrana priſci Barcæ de gente vetuſtos
A Belo numerabat avos.

Et *lib.* III.

------- Tyrium vulgus, Sarranaque Leptis.

Erat enim Leptis colonia Tyriorum, uti Plinius docet *lib.* v. Salluſtius de bello Jugurthino *cap.* 22. *Phœnices ... Hipponem, Hadrumetim, Leptim aliaſque urbes in ora maritima condidere.* Feſtus. *Sarra, Tyros inſula.* Ennius etiam Pœnos Sarra oriundos dixit, teſte Valerio Probo. Plautus *Saram* nuncupat hanc urbem in Truculento *act.* II. *ſcen. 6. verſ.* 58.

Etiamnum me vilipendit? ad id purpuram ex Sara tibi
Attuli, & induvias Ponto amœnas.

Hinc nomen tuliſſe tibias Sarranas viri docti ſuſpicati ſunt. Vide Donati pręfationem ante Adelphos Terentii. Sidonius Apollinaris etiam *Sarranis ſuccis* ſcripſit.

Inter illa quę plurima hanc urbem celebrem reddiderunt in ſcriptis veterum excellit vetuſtas originis & deductio coloniarum. Cum Sidone ipſa jam olim contendit de antiquitate; & quamvis ex ſcriptis profanis omnia congerere hoc loco non conſtituerimus quę ad urbis clariſſimę deſcriptionem, & hanc ipſam controverſiam, faciunt [poſſemus enim ad exemplum Teucri Cyziceni quinque libros de Tyro conſcribere] ex ſacris tamen literis notamus claram illic mentionem fieri Sidonis, urbis jam conſtitutę tempore Joſuę, quando Tyrum fuiſſe demonſtrari non poteſt. Quod ſi Tyrus lateret ſub מבצר צר, *Joſ. 19. 29.* urbe Aſcheritarum [quod quidam volunt) ſine dubio memorata fuiſſet inter illas urbes maritimas, e quibus Aſcheritę leguntur non potuiſſe expellere priſcos incolas *Jud.* I. 31. Videntur Cananęi omnem oram maritimam occupaſſe, nec permiſiſſe ut Iſraelitę potirentur Sidone, Accone, Ecdippa [quę loca maritimę illic recenſentur] & uti *commate* 34. legitur non permiſiſſe Emoręos ut Iſraelitę in vallem, id eſt tractum litoralem, deſcenderent, ſed eos compuliſſe in montana, ſic quoque Aſcheritę videntur ſubmoti a tractu litorali ad regionem montanam. Quis credat paſſos illos fuiſſe Tyro potiri Hebręos, qui a Sidone, qui Accone, qui Ecdippa, eos arcere potuerant? Hęc faciunt ut credamus ſub מבצר צור non latere urbem Tyrum, quam non minus ac Sidona & alias litor Calesananęi tenuiſſent. Adde quod nihil cogat מבצר צור, de Tyro interpretari. Utrumque id nomen pluribus locis commune eſſe potuit: & Tyrus nonniſi צר dici ſolet.

Tyrum filiam Sidonis dici *Joſ.* 23. 12. multi autumant, quod a Sidone ortum ducat. Eſſe illam recentiorem Sidone non nego, ſed huc ſpectare illum loquendi modum mihi non perſuadeo. Quum enim illo capite plus ſemel de ipſa Sidone ſermo ſit, nil cogit hoc de Tyro intelligere. Quid? *Filia Babelis Pſal.* 137. 8. *Filia Tzionis, Jeſ.* I. 8. & plurimis aliis locis, *Filia Tarſis, Jeſ.* 23. 10. *Filia Ægypti Jerem.* 46. 11. *Filia Dibon, Jer.* 48. 12. *Filia Hieroſolymæ, Thren.* 2. 13. & quę ſunt plura, indicabuntne illic agi de coloniis quę a Babele &c. ortum habent, non de incolis Babelis ipſius? Non putem.

Alterum quod Tyrum claram reddit, eſt deductio coloniarum. Notum eſt Bochartum de coloniis hiſce egiſſe ſingulari volumine; nec mihi propoſitum eſt has ſigillatim recenſere. Solum notabo huc ſpectare quod Tyrus nobilis dicatur regionibus ab Ulpiano *l.* I. *ff. de cenſibus*, ubi hęc verba. *Sciendum eſt eſſe quaſdam colonias juris Italici: ut eſt in Syria Phœnice ſplendidiſſima Tyriorum colonia, unde mihi ori-*

bi origo est, nobilis regionibus, serie sæculorum antiquissima, armipotens, fœderis quod cum Romanis percussit tenacissima. Huic enim Divus Severus & Imperator noster ob egregiam in rem publicam imperiumque Romanum insignem fidem jus Italicum dedit. *Nobilis* erat Tyrus *regionibus conditis*, ὡς ἔκτισε [liceat illa voce uti] quas incolis replevit, quas colonis, ut verba usurpem Aquilę Romani, communiit. Sic Vellejus Paterculus *lib.* I. de Tyriis scribit, eos *insulam circumfusam Oceano Gades condidisse.* Legitur quoque apud Suetonium *in Octaviano cap. 99. Ex dilectis unum Masgabam nomine quasi conditorem insulæ* κτίςην *vocare consueverat.* Sic Imperatoribus ipsis postea titulus κτίςης τῆς οἰκυμένης, *propagator orbis terrarum*, datus fuit. Hieronymus in versione Chronici Eusebiani, *Bithynia a Phœnice condita.* Colonię videlicet, quibus itora maris mediterranei & insulas ejus aliasque oras instruxit, Tyrum pręcipue nobilem fecerunt; & solet hoc ab omnibus qui Tyrum describunt aut celebrant uti pręcipuum notari; sic ut credi non possit Ulpianum, qui patriam suam commendat ab antiquitate, virtute bellica & fide erga Romanos, hoc quod ad decus Tyri maxime faciebat omisisse, urbes non modo sed regiones plurimas eam matrem agnoscere. Omisisset autem, si illud *regionibus* mutes aut tollas. Confirmat me Plinius, qui plane agnoscit *nobilitatem* [usurpat eandem vocem] Tyri sitam in urbibus quas genuit. Ita ille *lib.* V. *cap.* 19. *Tyrus ... olim partu clara, urbibus genitis, Lepti, Utica, & illa Romani imperii æmula, terrarum orbis avida, Carthagine, etiam Gadibus extra orbem conditis: nunc omnis ejus nobilitas conchylio atque purpura constat.* Illud *partu clara* omnino idem mihi esse videtur ac *nobilis regionibus.*

Qui de Tyro aget ante omnia videtur tria debere distinguere secundum ordinem temporum, Palætyrum, Tyrum insulam, & Tyrum adnexam continenti. Palætyrus, quæ & Tyrus vetus Latinis dicitur, 30. stadia aberat a Tyro insula, teste Strabone, versus austrum. Fluvius eam alluebat, uti scribit Scylax: & hinc saxa petiisse Alexandrum, quum Tyrum oppugnaret, tradunt Diodorus Siculus, Curtius & alii. Hæc Palætyrus non longe ab illo loco sita fuit, qui nunc راس العين *Ras Alain* dicitur, ubi fons (ille videlicet ad quem Alexander dormiit, teste Plutarcho in Alexandro) & cisternæ capaces, atque vestigia aquæ ductus inde per isthmum usque ad Tyrum olim insulam protensi; quæ, ut solet, accurate descripsit in itinerario Maundrellus. De nomine Παλαιτύρυ & nos aliqua supra notavimus ad vocem *Palætyri.* Tyrus insula, Φοινίσσα νᾶσος dicta Euripidi in Phœnissis, ambitum habuit XXII. stadiorum, uti ex Plinio videtur colligendum, qui oppidum ipsum tot stadia obtinere scribit, sed XIX. mille passus intra Palætyro inclusa. Ab Alexandro illam insulam continenti adjunctam fuisse notum est, quum illam oppugnavit. Non diu antea Chaldæi illam everterant. Tyrus certe destruenda dicitur a Chaldæis. *Jos.* 23. 13. & a Nebucadnezare *cap.* 26. 7. Josephus factum esse demonstrat ex annalibus Tyriorum *in lib. adv. Apionem*, Ἐπὶ Ἰθωβάλυ τῦ βασιλέως ἐπολιόρκησε Ναβυχοδονόσορος τὴν Τύρον. *Sub rege Ithobalo oppugnavit Nabuchodnosor Tyrum.* In Annalibus Tyriis etiam legitur Tyrios reges suos ἐκ τῆς Βαβυλῶνος accepisse. Ex Philostrato Josephus rem confirmat & ex Diocle: vide *Antiq. l.* X. In Seder olam, antiquo Judæorum Chronico, *cap.* 6. legitur בשנת עשרים ושלש לנבוכדנצר נתנה צור בידו ושטף את כל יהודים שהיו בעמון ומואב *Anno tertio & vigesimo Nebucadnezaris tradita est in manum ejus Tyrus, & cepit omnes Judæos qui in Ammonitide & Moabitide erant.* Quare, quum Deus per prophetas Tyrum a Nebucadnezare capiendam prędixerit, & tum Tyrii ipsi tum Judęi id factum esse fateantur, quid causę est, quamobrem quidam subdubitare visi sint de impletione hujus prophetię? Certe Christianos id non decet. Deus prędixerat. Hoc sufficit. Res ita evenit uti prędicta est, etiamsi nulli veterum literis id consignassent.

Huic Palętyro tribuenda esse quę de Tyro per Nebucadnezarem capienda in scriptis prophetarum leguntur, scribit in originibus Babylonicis, vir clarissimus, Jacobus Perizonius, in quo plurimę quę sunt literę, reconditę illę & exquisitę, haud parum laudis nostrę Batavię adferunt. Tyrum ille quidem insularem non ante ętatem Nebucadnezaris inhabitatam fuisse, & destructa demum per eum Palętyro Tyrios in insulam veluti in locum tutiorem se recepisse, opinatur: nec desunt enimvero quę hanc sententiam reddunt probabilem. Sed & scrupulos mihi quędam injiciunt, quos nisi evelli sensero Tyro insulari convenire potius quam Palętyro illa quę in Veteri Testamento de Tyro pręedicantur, existimo. Nolim inficiari insulam ipsam jam ante Nebucadnezaris tempora habitatam fuisse. Videntur enim mihi Tyrii, homines industrii & vel remotissimas oras navibus adeuntes, insulam sibi vicinam adeo & situ opportunam negligere non potuisse & incultam relinquere. Pręterea descriptiones Tyri in scriptis prophetarum non adeo conveniunt urbi tantum

ad litus maris sitę, vel, ut quidam putant, aliquot stadiis a mari remotę. Insula, אי, dicitur plus semel. Scio a viris doctis notatum etiam oram maritimam hoc nomine dici. Id tamen hactenus demonstratum esse non deprehendi: omnes enim locos in quibus אי legitur de *insula* accipi posse existimo. Quod nisi demonstratum fuerit ab iis qui contra sentiunt, vel hoc unum quod Tyrus אי, *insula*, nuncupetur ostendit non de sola Palætyro sed & Tyro insula prophetas loqui. Duo præcipue loci sunt, in quibus אי non insulam sed tractum maritimum notare dicitur, *Jerem.* 47. 4. ubi Philistæi reliquiæ אי Caphtor dicuntur; at ego hic insulam inter brachia Nili interceptam intelligo, ex Ægypto Philistæos deducens (vide supra *lib.* 1. *p.* 74.) & *Jes.* 20. 6. eosdem Philistæos appellari יושב האי הזה *incolas* [veteres nempe] *insulæ illius* [Ægypti nimirum cujus fata prædicuntur toto illo capite] existimo. Sed fingamus ita esse ut alii contendunt, & insulæ nomen locis maritimis tribui. Cur aliæ urbes maritimæ Palæstinæ hoc nomine nunquam dicuntur? Cur sola Tyrus? Cur adeo frequenter quasi in mari medio, in corde maris, sita, בלב ימים, describitur. Scio & ad hæc notari, *cor*, לב, non indicare rei medium. Sit ita. Indicat tamen rem de qua sermo est, cingi undique illa re in cujus corde est. Prædicitur futura uti petra & משטח חרמים בתוך הים *expansio retium in medio mari. Ezech.* 26. 5. confracta מימים *a mari Ezech.* 27. 34. Ita nunc se res habet. Aquæ magnam partem non Palætyri, sed Tyri insulæ, occuparunt. Scopuli ejusmodi & petræ piscatoribus aptissimæ nunc quoque illic conspiciuntur.

Constat porro ex Tyriorum annalibus Salomonis ætate Tyrum insulam jam habitatam fuisse. In literis ab rege Tyriorum Hiramo ad Salomonem datis legitur ὅπως παρασχῆς ἡμῖν ἀντὶ τούτων σῖτον, οὗ διὰ τὸ νῆσον οἰκεῖν δεόμεθα, φρόντισον, *cures eorum loco frumentum ad nos deferri, quo indigemus quod insulam incolamus*. Ita Josephus *Ant.* VIII. 2. Et ne quis dubitet an bona fide hæc ex annalibus Tyriorum descripserit, addit exempla harum literarum sua ætate superesse in Tyriorum annalibus, & si quis velit posse illum Tyri custodes publicarum tabularum adire & veniam inspiciendi petere, reperturumque ita ut ipse memoriæ prodidit. Præterea Josephus (quem locum Cl. Perizonius jam notavit) tradit *lib.* IX. 14. tempore Salmanassaris Sidonem, Arcen, & Palætyrum defecisse a Tyriis ad Assyrios. Inde liquet Tyrum aliquam a Palætyro distinctam jam tum fuisse. Addit, quum soli Tyrii [insulani illi] ei parere negarent, sexaginta naves ipsis opposuisse, deinde & prohibuisse ne aquas ex flumine (in objecta nimirum continente) peterent. Denique Josephus *lib.* I. contra Apionem narrat ex Dio & Menandro regem Hiramum urbem Tyriam a parte orientali ampliasse, & templum Jovis Olympii quod in insula singulari situm erat antea [τὸ ἱερὸν καθ᾽ ἑαυτὸ ὂν ἐν νήσῳ· Ergo illa insularis Tyrus ex minoribus insulis postea junctis videtur conflata) urbi conjunxisse, jacto aggere in loco intermedio. Illud etiam tradit idem *lib. Antiq.* VIII. 2. Præterea Salmanassar, quum Tyrum capere conaretur, sexaginta navibus Tyrios aggressus legitur apud eundem Josephum *lib.* IX. 14. Hæc omnia ostendunt de insula Tyro illic agi, non Palætyro.

Præterea ad confirmationem sententiæ nostræ de Tyro insula jam olim, diu ante Nebucadnezaris tempora, inhabitata hoc facit quod Alexander Tyrios, in insula habitantes, rogaverit liceret sibi Herculi sacra facere & urbem intrare, παρελθὼν ἐς τὴν πόλιν θῦσαι τῷ Ἡρακλεῖ. Additque Arrianus *lib.* II. de expeditione Alexandri *cap.* XVI. Ἔστι γὰρ ἐν Τύρῳ ἱερὸν Ἡρακλέους παλαιότατον ὧν μνήμη ἀνθρωπίνη διασώζεται, *est enim Tyri templum Herculis vetustissimum omnium, quorum apud homines memoria est*. Hoccine dici potest de templo, quod post tempora Nebucadnezaris structum erat: & qua veri specie hoc jactare Tyrii aut scriptis consignare ausus fuisset Arrianus? Deinde confirmat Arrianus dicta sua ex Herodoto de antiquitate Herculis illius Tyrii. Herodotus *hist.* II. 44. Tyrum profectus est & conspexit illud templum, quod ante duo millia annorum & trecentos conditum esse audivit a sacerdotibus Herculis, ibique in templo vidit στήλαν e zmaragdo. Plinius *lib.* XXXVII. *cap.* 5. hujus meminit: *Theophrastus tradit se scribente esse in Tyro Herculis templo stantem pilam e zmaragdo*. Videturque hæc sententia de insula Tyro jam vetustissimis temporibus inhabitata adeo recepta fuisse apud veteres, ut Tyri antiquitatem celebrantes nunquam adnotent se de Palætyro loqui, sed clara illa ac insulari Tyro, & Cadmus ipse Tyrius νησιώτης propterea dictus sit. Vide Lucianum in dialogis.

Videamus porro duo quæ huic sententiæ opponi possunt. Primo equos, pulverem, equites & currus Nebucadnezaris intraturos portas & conculcaturos plateas Tyri (*Ezech.* 26. 10.) non convenire urbi in insula exstructæ. Fateor, nisi & Palætyrus uti pars Tyri haberi posset (sicut & Plinius ambitum Tyri inclusa Palætyro de-

scri-

ſcribit) & inſula continenti jungi potuiſſet. Anguſtum erat id fretum, 4. ſtadiorum ut Curtius ſcribit & Diodorus Siculus, ut Plinius, 700. paſſuum, quod inſulam a continenti ſecernebat. Quis credat Nebucadnezarem, qui tres annos & dimidium urbem obſediſſe dicitur [quum ab Alexandro capta ſit menſe ſeptimo] non eodem aſtu uſum ut Tyrum expugnaret, quo Alexandrum? Non deſunt inter veteres qui id diſertis verbis ſcriptum reliquerint; quamvis id omittere potuerint, ut Joſephus *Ant.* XI. 8. & Juſtinus *l.* XVIII. captam ab Alexandro Tyrum ſcribentes nullam aggeris facti mentionem faciunt, quem tamen ab eo factum fuiſſe alii memoriæ prodiderunt. Et ipſum illud tempus obſidionis videtur indicare de Tyro inſula agi. Palætyrum non credo ei tantum negotii potuiſſe faceſſere.

Deinde Tyro inſulæ non videtur convenire, quod ita dicatur eſſe deſtruenda ut non ſit ædificanda amplius, verum Palætyro. Dubium hoc movit Hieron. ad *Ezech.* 26. *quem*, inquit, *hodie cernimus Phœnices nobiliſſimam & pulcherrimam civitatem*: & ad *cap.* 27. de eadem, *quod quidem uſque hodie perſeverat, ut omnium propemodum gentium in illa exerceantur commercia*. Et ſolvit hoc ita, *quod nequaquam ultra ſit regina populorum, nec proprium habeat imperium, uti habuit ſub Hiram & cæteris regibus, ſed vel Chaldæis vel Macedonibus vel Ptolemæis & ad poſtremum Romanis ſervitura ſit*. Adde, quod notavit in originibus Babylonicis *p.* 365. Cl. Perizonius, denunciationes iſtas propheticas ſæpiſſime aliquid hyperbolici habere ſecundum morem loquendi in Oriente uſitatum, uti & Babylon a Medis & Perſis capta ſubvertenda dicitur uti ſubverſa eſt Sodoma, nec habitaturum in ea ſilium hominis. Præterea dici poſſet prædici a Prophetis Tyrum ita deſtruendam, ut non ſit habitanda amplius, non quidem a Nebucadnezare (nam obſtat quod dicatur *Jeſ.* 23. oblivioni tradenda per 70. annos & dein reditura ad quæſtum ſuum) ſed ita ut Nebucadnezar primus eſſet qui faſtum ejus contunderet & ſuperbiam puniret, quumque illa ſibi florem perpetuum polliceretur, fore tempus quo urbs deleretur plane & piſcatores ſoli retia ſua eo loci ſiccarent, uti hodie eſt. Obſervavit Abarbanel in libro cui titulum fecit משמיע ישועה morem hunc eſſe prophetarum ut in vaticiniis ſuis ad propinquum ſimul & remotum tempus reſpiciant, adeoque prophetias ad ſæcula longe remota ſpectantes inter alias quæ tempora proxima tangunt inveniri. Et hoc quidem eo magis in argumento in quo verſamur fieri potuiſſe certum eſt, quod Deus Tyriis urbis exitium minetur, quod diverſis temporibus per gradus quaſi appropinquaret.

Epiſcopos Tyri hos invenio in actis conciliorum memoratos.

CASSIUM. Hic interfuit concilio Cæſareenſi habito circa annum æræ Chriſtianæ CXCVIII. Vide Stephani Baluzii novam collectionem conciliorum *pag.* 13.

PAULINUM. Interfuit concilio Cæſareenſi, *anno* CCCXVIII. Vide ibidem *pag.* 23.

ZENONEM. Hic ſubſcripſit concilio Niceno, anno CCCXXV. inter epiſcopos Phœnices primus. Vide *tomum* II. conciliorum generalium *pag.* 51.

VITALEM. Subſcripſit concilio Sardicenſi ab iiſdem habito anno CCCXLVII. Vide opera Hilarii *pag.* 1323. editionis noviſſimæ Pariſinæ: & *tom.* II. conciliorum generalium *pag.* 710.

URANIUM. Subſcripſit concilio Seleucienſi a Semiarianis habito anno CCCLIX. Vide Epiphanium *hæreſ.* 73. & Baluzium *pag.* 66. novæ collectionis conciliorum. Vide & Socratem *hiſtor. eccleſ. lib.* II. *c.* 39. & Sozomenum *hiſtor.* IV. 12. & 22.

ZENONEM. Subſcripſit concilio Conſtantinopolitano, inter œcumenica ſecundo, anno CCCLXXXI. Vide *tom.* II. concilior. *pag.* 956.

PHOTIUM. Legitur in actis concilii Chalcedonenſis, anno CCCCLI. habiti, *tom.* IV. conciliorum *pag.* 80. & 787.

EUSEBIUM. In actis concilii Conſtantinopolitani habiti anno DLIII. Vide novam collectionem conciliorum Baluzii, *pag.* 1497. & *tom.* V. conciliorum generalium *p.* 416.

Nummi hujus urbis plurimi reperiuntur, inſcripti ΤΥΡΟΥ ΚΑΙ ΑϹΥΛΟΥ aut ΤΥΡΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ. Nam & Tyrus & Sidon ſe metropoles dixere, dubiumque erat, teſte Strabone *l.* XVI. cui ex his duabus titulus μητροπόλεως potiori jure conveniret. Suidas ad vocem Παῦλος imperante Hadriano eam factam metropolin tradit, his verbis, Παῦλος, Τύριος, ῥήτωρ γεγονὼς κατὰ τὸν Φίλωνα τὸν Βύβλιον. ὃς ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ βασιλέως πρεσβεύσας μητρόπολιν τὴν Τύρον ἐποίησεν. *Paulus Tyrius, Rhetor, ſecundum Philonem Byblium, qui ad Imperatorem Hadrianum legatus miſſus*

Tyrum

Tyrum effecit metropolin. In divisione ecclesiastica Tyrus fuit metropolis Phœnices maritimæ, cujus episcopus ut & Damasci quare Πρωτόθρονος dictus sit vide in Pagi Critica annalium Baronianorum *tom.* II. *pag.* 270. Extant Tyriorum nummi cum æræ indicio EK. HΛC. ΘOC. ΘIC. ϛNC, cujus initium figitur in anno v. c. 865. Sunt & cum monogrammate Tyri, & tribus literis Punicis quæ creduntur esse צור, nomen Tyri Hebræum constituentes. Vide Norisii epochas Syromacedonum Differt. IV. Extant & Latini nummi inscripti SEPT. TYRUS MET. COLONI. In his concha purpuræ fere conspicitur & canis qui purpuræ usum hominibus primum ostendit. Rem narrat Nonnus Dionysiacon *lib.* XL. Καὶ Τυρίῳ &c. Sunt & in quibus palmo conspicitur, balano utrimque dependente, uti in nummis veterum Hebræorum. Sunt & in quibus legitur AMBROSIE PETRE. De his idem Nonnus videri potest eodem libro, Suidas ad vocem Ἡρακλῆς & alii. Fallitur Patinus qui *pag.* 257. *in nummis æreis Impp.* nummum SEPEYRO METRO COLON. ad nescio quam Sepsyrum refert. Clarum est legendum esse SEP. TYRO, ut sit nostra colonia Septimia Tyrus. Video Vaillantium *in nummis coloniarum*, ubi nummos Juliæ Domnæ recenset, *pag.* 23. jam notasse, male Tristanum SEPHYRUS legisse in quodam nummo, quem & Spanhemius *diss.* IX. *de usu & præst. numism.* male ad Sepphorim Galilææ retulerat. Plura in scriptis Spanhemii, Harduini, Vaillantii, & aliorum videre est,

* TZAANAIM.

צענים *Jud.* 4. 11.

* TZAANAN.

צאנן *Mich.* 1. 11. An est צנן *Jos.* 15. 37.? Sunt qui putent nomen hoc urbis uti & alia eodem capite primo Michæ memorata esse ficta a propheta, tantum ut paronomasiam inveniret, & istiusmodi nomen locis daret, quod conveniret cum rebus quas de ipsis scribere proposuerat. Verum hoc mihi non persuadebitur; primo quidem, quia constat quædam ex iis nominibus esse vera nomina locorum existentium, uti Lachis, Schaphir, Achziph, Marescha, Morescheth Gath, Maroth, quibus inserere nomina ficta urbium utopicarum non videtur congruum. Secundo, quia omnis elegantia paronomasiæ perit, si nomina locorum fingere liceat, & hoc unusquisque de re locove quolibet facere potest. v. g. pulcrumne est aut elegans si dicam, *dolebit Dolia*, *&* *ridebit Ridium*, quum & nomina hæc non sint locorum vera, sed conficta. E contrario si loca illa vere existant, apta fit paranomasia, uti, capiatur Capua, cremetur Cremona. Summa autem est elegantia paronomasiarum quibus Michas utitur, quum nomini urbis גת Gath addit vocem תגידו, & urbi Acco (puto enim eo spectare בכו quasi בעכו *in Aco*, de qua re supra) תבכו & בית לעפרה vocem עפר. Præterea *comm.* 11. inter יצאה & צאנן *eomm.* 14. inter אכזיב & אכזב *comm.* 15. inter ירש & מרשה est allusio. Sed in aliis obscurior, uti רכש & לכיש, vel ad sensum respicitur. Ad hujus rei confirmationem facit in aliorum quoque prophetarum scriptis similes paronomasias inveniri, ita tamen ut urbium vere existentium nomina exprimantur, uti *Zephan.* 2. 4. עזה עזובה *Gaza derelicta erit*, עקרון תעקר *Ecron eradicabitur*. *Jerem.* 6. 1. בתקוע תקעו *Jes.* 21. 2. עלי & עילם. *Jerem.* 48. 2. חשבו & בחשבון, *Jes.* 15. 5. הלוחית בבכי יעלה וגו' מעלה & מי דימון מלאו דם & *Jes.* 16. 2. ערער לערירים.

* TZAANANNIM.

צעננים Urbs in finibus Nephtali *Jos.* 19. 33. eadem videtur ac præcedens.

* TZAPHON.

צפון Urbs tribus Gad. *Jos.* 13. 27. alii pro aquilone accipiunt.

TZARPATH.

צרפת Prope Sidonem, אשר לצידון, 1. *Reg.* 17. 9. Unde *Luc.* 4. 26. Σάρεπτα Σιδῶνος nuncupatur. *Sarepta Sidoniæ* pro eo habetur in versione vulgata, quoniam Σιδονίας in quibusdam codicibus legitur: quod ex Veteris Testamenti interpretatio-

ne

ne Græca videtur ortum, ubi 1. *Reg.* 17. 9. extat εἰς Σαρεπτὰ τῆς Σιδωνίας. Ita etiam Cyrillus ad Obadjam, ubi & *commate* 20. nomen hujus urbis [nec enim de alia urbe aut regione ibi videtur cogitandum] צרפת legitur, scribit ἕως Σαρεπτῶν, ἥτις ἐςὶ τῆς Σιδωνίας, *usque ad Sarepta quæ est* (*regionis*) *Sidoniæ*. Quandoquidem autem Sarepta Sidonia dici solebat, hinc factum Europam, quæ Sarepta fuit abducta a Tauro, ab aliis dici Sidone abductam fuisse. Vide Lycophronis Cassandram *vers.* 1300. & Tzetzis commentarium. Cautius locuti sunt qui illam terra Sidonide raptam tradiderunt. Ita Ovidius Metamorph. *lib.* 11. *fab.* 13.

> *Quæque tuam matrem tellus a parte sinistra*
> *Suspicit* [*indigenæ Sidonida nomine dicunt*]
> *Hanc pete.*

Confer & quæ supra de hac urbe notavimus ad vocem *Sarephta*.

TZARTAN.

צרתן Non longe a Jordane. *Jos.* 3. 16. 1. *Reg.* 7. 46. Inter Succoth & Tzartan fusæ sunt columnæ Salomonicæ.

* TZARTANA.

צרתנה Prope Jizreel & Bethschean. 1. *Reg.* 4. 12. idem videtur ac præcedens.

TZEBOIM.

צבועים In tribu Benjamin. *Neh.* 11. 33. unde vallis Tzeboim 1. *Sam.* 13. 18. Fuit & urbs una e quatuor quas Deus subvertit, in planitie sita, australior Adama, si ex ordine quo recensetur *Gen.* 10. 19. aliquid licet colligere.

* TEZELA.

צלע Urbs tribus Benjamin, *Jos.* 18. 28. Videretur nomen esse צלע האלף sed tum 14. urbes ex illa serie effici nequeunt, quas tamen esse ibidem dicitur. צלע etiam commemoratur 2. *Sam.* 21. 14. & ibi sepultus dicitur Saul in צלע in terra Benjamin.

* TZELTZACH.

צלצח Juxta sepulcrum Rachelis ad fines Benjaminis 1. *Sam.* 10. 2. Confer *Gen.* 35. 19.

TZEMARAIM.

צמרים Urbs tribus Benjamin, *Jos.* 18. 22. unde videtur mons Tzemaraim dictus 2. *Chron.* 13. 4.

* TZENAN.

צנן Urbs tribus Juda *Jos.* 15. 37. forte eadem ac צאנן.

* TZEPHATH.

צפת Urbs postea dicta Chorma, cujus rex a tribu Juda & Simeon devictus est *Jud.* 1. 17. & tribui Simeon attributa.

* TZER.

צר Urbs tribus Nephtali. *Jos.* 19. 35. Puto hujus urbis nomen excidisse ex Eusebii onomastico, ubi legitur Tyrum fuisse in Nephtalim, quum tamen ex *Jos.* 19. 29. liqueat fuisse in Ascher. Lege itaque illic hoc modo

Σόρ,

Σὸρ, Τύρος, Φοινίκης μητρόπολις.
Σὲρ, κλήρυ Νεφθαλέμ.
Sor, Tyrus, metropolis Phœnices.
Ser, ſortis Nephtali.

* T Z E R E D A T H A.

צררתה 2. *Chron.* 4. 17. eadem Tzartan dicitur 1. *Reg.* 7. 46. an hinc fuit R. Joſe איש צררה, doctor Miſnicus?

* T Z E R E T H H A S S C H A C H A R.

צרת השחר Urbs tribus Ruben. *Joſ.* 13. 19.

T Z E R I P H I N.

צריפין Locus longe ab Hieroſolymis remotus, e quo notatur in Talmude manipulum Paſchalem hordeaceum aliquando petitum fuiſſe, quum ceteroquin is e locis proximis urbi peteretur. Nomen fere cum Σαριφαία convenit, de qua ante.

T Z I A D A T H A.

ציידתה Nomen urbis ante dictæ Hannekeb, in tribu Nephtali, *Joſ.* 19. 33. Ita ſcribitur in Gemara Hieroſolymitana Megilla *fol.* 70. *col.* 1.

T Z I C L A G.

צקלג Urbs Simeonitarum *Joſ.* 19. 5. Amalekitæ eam invaſerunt 1. *Sam.* 30. 1. Euſebius ſcribit eſſe in Daroma, ad vocem Σικελάγ. Paruit illa urbs tempore Saulis regi Gath: quumque David ab eo peteret, daret ſibi unam ערי השדה ex urbibus campeſtribus, dedit rex Tziclag: & ab eo tempore illa Judęis ſubjecta fuit, 1. *Sam.* 27. 5. Ibidem regio illa appellatur שדה פלשתים campeſtria Philiſtæorum, *comm.* 7. Stephanus Σέκελα, πόλις Παλαιςίνης ὡς Ἰώσηπος. *Secela, urbs Palæſtinæ, ſecundum Joſephum.*

* T Z I D D I M.

צדים Urbs in tribu Naphtali. *Joſ.* 19. 15.

T Z I D O N. Vide *Sidon.*

T Z I N N A.

צנה *Num.* 34. 4. *Joſ.* 15. 3. Locus in terminis Judæ auſtralibus. Euſebius ejus meminit voce Σεννὰ & notat (ſed præter nominis convenientiam nihil ei loco commune eſt cum hoc Zinna) eſſe in octavo lapide Jerichus verſus boream vicum Μιγδαλσέννα.

* T Z I O R.

ציער Urbs tribus Juda. *Joſ.* 15. 54.

T Z O R. Vide *Tyrus.*

T Z O R A.

צרעה Urbs tribus Judæ in planitie *Joſ.* 15. 33. non longe ab Eſtaol, *Jud.* 13. 25. & 16. 31. Danitis attributa *Joſ.* 19. 41. Eſt vicus in finibus Eleutheropolis verſus ſeptentrionem, pergentibus Nicopolin in decimo milliario. Euſebius ad vocem Σαρδά. Sic ibi legitur male pro Σαραά. Meminit etiam Hieronymus ad vocem *Sarea*, locatque juxta Eſtaol, & Euſebius ad vocem Σωρήκ.

* TZUR.

* TZUR. Vide *Tyrus*.

* VETEROCARIA.

Hoc modo in Notitia dignitatum Imperii memoratur, *Equites primi felices ſagittarii indigenæ Palæſtinæ Saburæ ſive Veterocariæ*.

ULAMAIS.

Eſt Οὐλαμαὶς nomen urbis, poſtea Dan dictæ: uti legitur in verſione Græca *Judic.* 18. 29. καὶ ἦν Οὐλαμαὶς ὄνομα τῆς πόλεως τὸ πρότερον. Sed natum hoc eſt ex Hebræis vocibus ואולם ליש שם העיר לרשונה. *Et Oulam Lais erat nomen urbis antea*. Sed quum ליש *Lais* appelletur illa *cap.* 18. *commate* 7. 14. & 27. videtur אולם non ad ipſum nomen pertinere, ſed per *olim* vertendum. Notandum eandem phraſin de urbe Luz adhiberi, & illic ex verbis אולם לוז Οὐλαμλοὺζ feciſſe interpretes Græcos.

ULAMMA.

Οὐλαμμά. Vicus qui Diocæſarea aberat 12. milliaria verſus ortum. Euſebius ad vocem Οὐλαμμοῦς.

ULATHA.

Οὐλάθα. Urbs inter Galilæam & Trachonitin ſita, quemadmodum Paneas. Joſephus *Ant.* XV. 13.

* UMMA.

עמה Urbs in Aſcher. *Joſ.* 19. 30.

USHA.

אושא Urbs ſede Synedrii poſt exſciſſas Hieroſolymas nobilitata. Ubi fuerit, incertum eſt. Videtur tamen fuiſſe in Galilæa, quia in Schir Haſchirim Rabba *fol.* 15. *col.* 4. recenſentur aliquot doctores Hebræorum, congregati hoc loco ut docerent, R. Juda, R. Nechemia, R. Meir, R. Joſe, R. Simeon Ben Jochai, R. Eliezer fil. R. Joſe Galilæi, & R. Eliezer Ben Jacob: & mox dicitur שלחו אצל זקני הגליל וכו *miſerunt ad ſeniores Galilææ, & dixerunt, quicunque vult diſcere veniat, diſcat* &c. Poſt appellatur עיר *urbs* & R. Juda בן עיר incola illius urbis: cui primas in diſſerendo propterea detulerunt. Diſſertationis illius compendium ibidem recenſetur, ut & quid alii poſt eum diſſeruerint. Uſcha jungitur etiam cum Tiberiade in Gemara Succa *fol.* 20. 2. מחלות של אושא מחלות של טבריא *Mattæ ex Uſcha & Tiberiade*.

* USSEN SCHEERA.

אזן שארה Urbs condita a filia Ephraim. 1. *Chron.* 7. 24.

XALOTH.

Ξαλώθ. Vicus ſitus in Campo magno, terminus latitudinis Galilææ inferioris ad meridiem, uti Berſabee erat ad boream. Joſeph. *bell.* III. 2. Hegeſippus legit Ζαλώθ *lib.* III. 6. Memoratur eidem Joſepho *in vita pag.* 1016. Ξαλλώ, quo accerſebatur Joſephus a Jonatha & ſociis, qui miſſi erant Hieroſolymas ut eum caperent. Videtur eſſe idem & Θ ablatum, uti Μηρώ pro Μηρώθ.

Z A B U L O N.

Ζαβυλών. Urbs munita Galilææ, quæ Ptolemaidem dirimit a Gentium terris. Ζαβυλὼν ἡ καλεῖται ἀνδρῶν, Διορίζει δὲ ἀπὸ τῦ ἔθνυς τὴν Πτολεμαΐδα. Meminit ejusdem Josephus *de bell.* III. 2. uti scribit inferioris Galilææ longitudinem esse a Tiberiade μέχρι Ζαβυλὼν, ἧς ἐν τοῖς παραλίοις Πτολεμαῒς γείτων τὸ μῆκος ἐκτείνεται *usque ad Zabulon, cui in tractu maritimo vicina est Ptolemais, protenditur*. Ita quidem legendum censeo, quum in editis codicibus male legatur μέχρι Χαβυλώνης· ἐν τοῖς παραλίοις Videlicet pro Χαβυλώνης substituendum est Ζαβυλὼν, uti liquet ex loco Josephi mox allato, & versione Rufini, qui Zabulon legit. Nam Χαβυλώνη, ut pro regione כבול accipiatur, huc non pertinet: sita in finibus Tyriorum, licet & Χαβαλὼν γῆ *in Antiq.* & Ζαβυλὼν *l.* I. contra Apionem ab eo scribatur vel a librariis potius. Deinde vox Χαβυλώνης in duo dividenda est, & ἧς referendum ad sequentia. Denique hinc obiter discimus Ptolemaidis & Tiberiadis fere eandem latitudinem geographicam esse, quum illa ad occasum, hæc ad ortum, terminus fuerit Galilææ inferioris. Concilio Nicæno interfuit episcopus Zabulonites; quam puto eandem esse ac nostram. Vaillantius in familiis Romanis putat in nummo gentis Sosiæ hanc expressam literis ZA. sed Begerus ad Zacynthum refert. At hæc nimis incerta sunt. Urbs Zebulon in Ascher *Jos.* 14. 27. posset esse eadem.

Z A N O A C H.

זנוח Urbs in tribu Juda *Jos.* 15. 56. *Nehem.* 3. 13. Est & alia in planitie ejusdem regionis *Jos.* 15. 34.

Z E B E C E.

Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Σεβέκη, πόλις τῆς Γαλιλαίας. Ἰώσηπος Ἰυδαικῆς ἀρχαιολογίας πέμπτῳ. Τὸ ἐθνικὸν Ζεβεκηνὸς, ὡς αὐτός. *Zebece, urbs Galilææ. Josephus lib.* V. *Ant. Jud. Gentile est Zebecenus. Sic idem*. At ego non inveni in Josepho nomen Ζεβέκη sed Βεζέκη, *Antiq.* V. I. nomen urbis ubi Cananæi Hebræos exspectabant inituri prælium. Ita solent transponi literæ, ut Ἰαβάτη pro Ἰατάβη, יטבה, Josephus, *Antiq.* X. 4. Καθιερεμῖται pro Καριεθερῖται *Antiquit.* V. I.

Z E C A.

Ζηκά. Urbs tribus Judæ. Josephus *Ant.* VIII. 3. עזקה Azeca 2. *Chron.* II. 9. Abest ע, quia & in pronuntiatione omitti illud solet, & in scriptione nonnunquam ut בכו pro בעכו *Mich.* I. 7.

Z I A.

Ζία. Vicus qui Philadelphia 15. milliaria aberat versus occidentem. Eusebius ad vocem Ζίῳ.

Z I P H.

זיף Nomen urbis in tribus Judæ parte australi. *Jos.* 15. 24. Est & alterius loci nomen in portione ejusdem tribus, non longe a Carmel. *Jos.* 15. 55. unde solitudo Ziph nomen accepit, in qua David delituit I. *Sam.* 23. 14. 15. unde gentile

tile ducitur זיפי 1. *Sam.* 23. 19. Erat in octavo milliario a Chebron in Daroma, teste Eusebio. Ζιφὰ appellatur Josepho *Ant.* VIII. 3. cui & commemoratur Καινὴ, locus in agro Zipheno *Ant.* VI. 14. Stephanus Ξιφηναῖος videtur legisse in Josepho. Ita ille, Ξιφήνη, [nunc Ζιφήνη legitur, & nusquam Ζιφηναῖος) Χώρα Παλαιστίνης. Ἰώσηπος ἕκτῳ Ἰουδαϊκῆς ἱστορίας τὸ ἐθνικὸν Ξιφηναῖος φησί. *Xiphene. Regio Palæstinæ. Josephus* lib. VI. histor. Jud. *gentile Xiphenæus effert.*

* ZIPHRON.

זפרון Urbs in limite terræ Israeliticæ boreali. *Num.* 34. 9. Hieronymus ad *Ezech.* 47. scribit, *Ibunt confinia usque ad Zephrana, quam urbem hodie Zephyrium oppidum Ciliciæ vocant.* Sed nimis longe abest hæc urbs a terra Israelitica.

ZIZIUN.

Vicus Palæstinæ, tempore Imperatoris Maximiani. Commemoratur in actis S. Zenonis & Zenæ editis ex MS. Vaticano & insertis actis Sanctorum Junii *tom.* IV. *pag.* 476. κατά τινα κώμην Παλαιστίνης λεγομένην Ζιζιῶν *in vico quodam Palæstinæ dicto Ziziun.* Estne Ziza Arabiæ Petrææ, Ptolemæo memorata?

ZOARA.

Nomen hujus urbis Ζώαρα Græcis scribitur, & Ζώορα, uti & Σεγώρ vel Σηγώρ, Hebræis צער *Tzoar*, Arabibus زغر Commemoratur *Deut.* 34. 3. & *Gen.* 13. 10. Olim nomen ei fuit בלע Bela, *Gen.* 14. 2. Vide supra ad vocem Bela. A בלע, quod absorbere notat, nata est traditio cujus meminit Hieronymus, *quæstion. Hebr. in Genesin cap.* 14. 3. *Tradunt Hebræi hanc* [Bela quæ & Segor] *eandem in alio Scripturarum loco* (1. *Sam.* 9. 4.) *Salisa nominari, dicique rursum* μόσχον τελετίζουσαν, *i. e.* [*Jes.* 15. 5.] *vitulam conternantem, quod scilicet tertio terræ motu absorpta sit.* Idem fere ad *Gen.* 19. 30. *De Segor, quod frequenter terræ motu subruta, Bale primum* &c. Verum frivola est hæc observatio: nec sola urbs Zoar appellatur in sacro codice vitula τριετίζουσα. Vide *Jer.* 48. 34. Theodoretus *quæst. in Genes. inter* 70. Ἐκεῖναι δὲ παντάπασιν ἐστὶ κατηγορίας ἀθῶοι. θεασάμεναι γὰρ τὰς μὲν τέσσαρας πόλεις καὶ τὰς κώμας ἁπάσας ἐμπρησθείσας τῷ ὑετῷ τοῦ πυρὸς, τοὺς δὲ τὴν Σηγὼρ οἰκοῦντας καταποθέντας. τοῦτο γὰρ σημαίνει τοὔνομα· κατάποσις γὰρ ἡ Σηγὼρ ἑρμηνεύεται· ὑπόπασαν πᾶσαν ἄρδην ἀπολωλέναι τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν. *Illæ autem* [*filiæ Lothi*] *a crimine omni immunes sunt. Videntes enim urbes quatuor & vicos omnes pluvio igne concrematos, incolas autem Segor terræ hiatu absorptos* [*nomen illud enim hoc significat quia Segor vertitur absorptio*] *putabant totum genus humanum interiisse.*

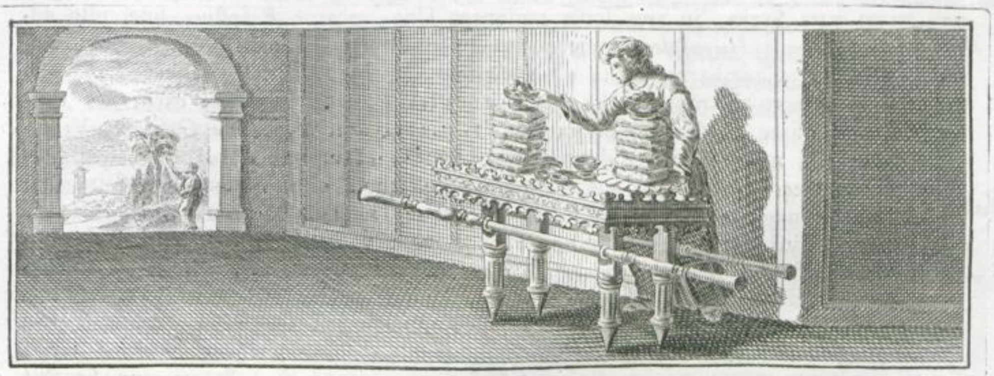
In versione Latina Actorum concilii Chalcedonensis quibus Musonius Zoarorum Episcopus subscripsit legitur *tom.* IV. conciliorum *pag.* 80. *Zoara Palæstinæ secundæ:* at error est, uti liquet ex notitiis veteribus ecclesiasticis supra exhibitis *lib.* I. & ex ipsis hujus concilii actis, ubi in actione XV. Musonius Ζοώρων episcopus inter Palæstinæ tertiæ episcopos numeratur. Palæstinæ etiam hanc urbem nuncupat Stephanus ἐν Ἐθνικοῖς. Ζόαρ ἐστι κώμη μεγάλη, ἢ φρούριον ἐν Παλαιστίνῃ, ἐπὶ τῇ Ἀσφαλτίδι καλουμένη Ζώαρα οὐδετέρως. Δηλοῖ δὲ τῇ Ἑβραίων φωνῇ τὸ μικρὸν, ὅποι Λὼτ ἔφυγε καὶ ἐσώθη ἀπὸ τῆς Σοδομιτικῆς ὀργῆς. *Zoar est vicus magnus vel arx in Palæstina ad lacum Asphaltiten. Zoara dicitur genere neutro: significat id Hebraice parvum. Lot eo fugit & evasit iram Sodomiticam.*

Josephus eam appellat Ζώορα χώριον vicinum Sodomæ *Ant.* I. 12. & Ζώαρα *Ant.* XIV. 2. ubi dicitur esse urbs, quam Judæi Arabibus eripuerunt. *Lib.* V. *de bell. cap.* 5. Ζώαρα τῆς Ἀραβίας dicitur, & eo usque tradit se extendere lacum Asphaltitem. Atque ita quoque Eusebius in onom. ad vocem Θαλάσσα ἡ ἁλυκὴ scribit mare mortuum esse inter Hiericho & Zoaram. Videtur sita versus latus orientale lacus Asphaltitis magis quam occidentale, quia Eusebius ad vocem Λουιθ scribit eam esse μεταξὺ Ἀρεοπόλεως καὶ Ζοορῶν, *inter Areopolim & Zoara.* Et ad vocem Νεμηρείμ

[ita enim pro Νεκηείμ legendum est] vicum Moabitidis Βενναμαρήμ esse ad septentrionem Zoaræ. Quum autem Moabitis fuerit ad ortum maris mortui etiam Zoara eo vergere censenda est, quod ad septentrionem ejus loca Moabitica fuerint. Hieronymus ad *Jes.* 15. *Segor in finibus Moabitarum sita est, dividens ab iis terram Philisthiim*. Postea is locus Palmer dictus est, teste Gulielmo Tyrio, *hist. l.* XXII. Idem Hieronymus ad vocem Φινὼν scribit eam inter Petram & Zoara fuisse: & ad vocem Βαβλὰ [Βαλὰ] notat præsidium Romanorum Zoaræ fuisse. In notitia dignitatum imperii Romani etiam memorantur *equites sagittarii indigenæ Zoaræ*. Vide supra.

Ad notitiam Zoarorum etiam hoc facit quod narrat Anastasius Sinaita, *in quæstionibus pag.* 528. Καὶ γῦν πρὸ ὀλίγων χρόνων παραγενόμενος εἰς τὴν νεκρὰν θάλασσαν εἰς τὰ μέρη Ζωηρῶν καὶ τετραπυελίας (τετραπυργίας) ἔνθα χαλεποί τινες καὶ φθοροποιοὶ καὶ καυσώδεις καὶ σηπτικοὶ καθ' ὁμοιότητα Κύπρου τυγχάνουσι οἱ ἀέρες, εὗρον πάντας τοὺς αἰχμαλώτους τῶν κατὰ σπορῶν τοῦ δημοσίου Κυπρέους τυγχάνοντας. Κἀμοῦ θαυμάσαντος καὶ τὴν αἰτίαν ἐφωτήσαντος οἱ τὰ αὐτόθι διοικήσαντες ταύτην πρός με τὴν ἀπόκρισιν δεδώκασιν. ὅτι οὐ προσδέχονται οἱ ἐνταῦθα ἀέρες ἕτερα σώματα, εἰ μὴ τὰ ἀπὸ Κύπρου. Καὶ γὰρ πολλάκις φασὶ πεμφθέντες ὧδε ἐκ διαφόρων αἰχμάλωτοι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἐφθάρησαν καὶ ἀπέθανον. *Quum non ita pridem ad mare mortuum & quidem ad partes Zoarorum & Tetrapyrgide essem profectus, ubi aer est exitiosus, æstuosus, & ad putrefactionem generandam idoneus, instar ejus qui est in Cypro, illic inveni omnes captivos servos eorum qui publicis agris colendis præsunt Cyprios esse. Quod quum mirarer & causam rei intelligere cuperem, ii qui illic habitant hoc mihi responsum dederunt, aerem hujus loci non ferre alia corpora quam ex Cypro: sæpe missos fuisse ex aliis regionibus captivos sed qui brevi spatio vitam cum morte commutaverint.*

LOCORUM TERRÆ SANCTÆ EXACTISSIMA DESCRIPTIO, AUCTORE F. BROCARDO MONACHO.

CAPUT PRIMUM.

De Syria, Phœnicia, Palæstina & Arabia.

ISTA Terra, quam *Sanctam* vocamus, duodecim tribubus Israel funiculo distributionis in possessionem tradita, post tempus Salomonis in *duo regna* excrevit: unum *regnum Judæ* dicebatur, duas complectens tribus, nempe Judæ & Benjamin: alterum vero *regnum Samariæ* vocabatur, a metropoli *Samariæ*, quæ nunc *Sebaste* nomen habet, reliquas decem continens tribus: utrumque tamen regnum una cum Palæstina pars erat *Syriæ*, non secus quam Tuscia, aut Lombardia pars est *Italiæ*: nam Syria, ut reliquæ magnæ nationes, in multas scinditur particulares provincias. Et quidem ea regio, quæ est a Tigride fluvio usque ad Ægyptum, generali vocabulo *Syria* nuncupatur. At ea pars & tractus, qui est inter duos illos insignes fluvios, Euphratem & Tigrim, vocatur apud Hebræos ארם נהרים id est, *Syria fluviorum*, quæ Græco vocabulo *Mesopotamia* appellatur, quod media inter aquas contineatur: habetque civitatem insignem & celebrem *Edessam*, quæ olim *Rages*, nunc autem *Rase* nuncupatur. Deinde est alia pars Syriæ, quæ *Cœle* vocatur, incipiens ab Euphrate flumine & desinens in rivum Valaniæ, qui fluit sub *castro Valat*, exoneraturque in mare Magnum, seu Mediterraneum, in *villa Balaniæ*, una leuca a dicto castro distante. In hac *Cœlesyria* est nobilis civitas *Antiochena*, cum aliis urbibus, *Laodicæa*, *Apamia*, & similibus. Rursus est *Syria Phœnicis*, quæ ab Aquilone initium sumit a rivo Valaniæ, & extenditur usque ad montem Carmeli, ubi locus est, qui hodie *Castrum peregrinorum* vocatur. In hac multæ sunt civitates, nempe *Tripolis*, *Berytus*, *Sidon*, *Tyrus*, *Acon*, *Capernaum* & aliæ quædam. Habet quoque *Libanum montem* secundum aliquos, in quo thura leguntur. Porro vocatur *Syria Phœnicis* a filio Agenoris,

Syriæ latitudo.

Phœnicia.

ris, qui Tyrum instauravit, & metropolim in ea provincia constituit. Est & alia pars Syriæ, quæ *Syria Damasci* appellatur, in qua *Damascus* est metropolis, quæ & *Syria Libanica* a Libano monte vocatur. Post Syriam Phœnicis sequitur *Palæstina*, etiam pars Syriæ, in tres scissa regiones. Una vocatur *Palæstina* sine ullo additamento, habens *Hierusalem* metropolim, extenditurque usque ad mare Mortuum, & ad desertum Cadesbarne. Alia est *Palæstina Cæsareæ*, habens scilicet *Cæsaream* maritimam urbem metropolim, incipiens a castro Peregrinorum, & excurrens contra Austrum usque ad Gazam civitatem. Tertia vocatur *Palæstina Galilææ*. Vindicat quoque sibi nonnihil Syria de partibus *Arabiæ*. Nam una est *Arabia*, quæ *Bastrum* habet metropolim, quæ nunc *Busrit* appellatur, olim autem *Orsa* fuit, cui ab Occidente jungitur Trachonitidis regio, atque Ituræa, & ab Aquilone Damascus, unde & Syria Damasci olim non raro Arabia vocabatur. Alia est *Arabia Petræa*, habens *Petram* metropolim, quæ olim *Rabbath* dicebatur, sita super torrentem Arnon. Hanc regionem olim inhabitarunt Ammonitæ, tametsi *Ar* civitas fuerit Moabitarum: fuitque in ea regnum Seon, & regnum Og regis Basan. Tertia est *Arabia*, quæ habet metropolim *Montem Regalem*, qui olim erat *Petra deserti*, sita supra mare mortuum, continens sub se montem Moab, & vocatur proprie *Syria Soba*, intra cujus terminos continetur Idumæa, sive mons Seir. Proinde tota terra citra mare mortuum usque ad Cadesbarne, & Aquas contradictionis versus mare rubrum, & per squallidas solitudines usque ad Euphratem, est *Arabia magna*, comprehendens *Mecham* civitatem, in qua Mahumetem sepultum ferunt. Hæc de terminis & extremitatibus Terræ Sanctæ dicta sufficiant: nunc de particularibus ejusdem locis nonnihil dicemus, initium sumturi ab Aconensi civitate maritima.

Palæstina.

Arabia multiplex.

CAPUT II.

Descriptio Aconensis civitatis.

ACon apud veteres *Ptolomais* dicta est, & nunquam fuit Terræ Sanctæ connumerata, nec a filiis Israel unquam possessa: tametsi tribui Aser in sortem ceciderit. Est in provincia Phœnicis, habens ad Austrum *montem Carmelum*, quatuor leucis distantem, ubi ultra torrentem Cison Elias propheta sacerdotes Baal interfecit, 1. Reg. XVIII. 40. Est hæc civitas *Acon* optime munita, cincta muris & antemuralibus, turribus, fossis, triangularem in modum, clypei habens formam, cujus duo latera junguntur mari: tertium vero planitiem terræ respicit. Habet agrum fertilem, optima pascua, vineas elegantes, & amœnissimos hortos, in quibus diversi generis fructus colliguntur. Ornatur hæc urbs hospitali insigni *domus Teutonicæ* una cum munitissimis castris: sed & non parum commodi habet ab optimo portu maris capaci ab Austro multarum navium. Hinc versus Aquilonem est *Casale Lamberti*, quatuor leucis ab Aconensi urbe distans, sub monte *Saron* juxta mare locatum, vineis, aquis, & fluminibus abundans. Ab hoc monte si perrexeris in littore maris ad tres leucas, occurret *castrum Sandalido*, locus scilicet, ubi olim Alexander Magnus Tyrum oppugnavit. Hoc castrum collapsum Balduinus rex Hierosolymitanus instaurans, quibusdam nobilibus possidendum tradidit: nam est locus amœnus, abundans pascuis, ficetis, olivetis, & rivulis. Hinc ad unum milliare Germanicum est *puteus* ille admirabilis *aquarum viventium*, haud longe a via, quæ Tyrum ducit, de quo in Cantico Salomonis dicitur. *Aquæ, quæ fluunt cum impetu de Libano*, Cap. IV. 15. Sunt autem quatuor fontes, quorum unus est præcipuus, habens tam in longum, quam latum quadraginta cubitos, ut ego ipse utrumque latus dimensus sum. Alii vero tres habent circiter viginti quinque cubitos in unoquoque quadrati latere: & sunt omnes durissimis inclusi lapidibus, atque opere insolubili obfirmati. Hinc varii deducuntur *rivi* & *aquæ ductus*, unde fere tota planicies Tyri irrigatur & adaquatur, & non parum incrementi in fructibus percipit. Cæterum distant hi fontes a mari paulo amplius quam sit jactus arcus, & in hoc tam angusto spatio sex molares impellit rotas. Ab hoc fonte spatio dimidii milliaris Germanici distat *Tyrus*, urbs nedum in prophanis, verum & in sacris literis celebratissima, in qua veteris suæ majestatis adhuc plurima visuntur vestigia. Hanc primum ajunt conditam a *Tigra* filio Japhet, sed a *Phœnice* institutam. Magnum habet murorum ambitum, & ut mihi probabile est, amplior & major est civitate Aconensi: formam habet rotundam, rupi durissimæ insidens, & undique mari circumdatur, nisi quod a fron-

Tyri celebritas.

dein-

te civitatis, hoc eſt ab Oriente, patet aditus, quem primo Nabuchodonoſor, & deinde Alexander Magnus fecerunt, urbem continenti contiguam reddentes: verum is introitus hodie munitus eſt quadruplici muro fortiſſimo, ſpiſſo & alto, duodecim turribus & propugnaculis intra eos collatis. Huic tam forti ædificio adhæret *Arx* caſtrum munitiſſimum, in rupe & corde maris ſitum, ſeptum turribus, & ornatum palatiis egregiis: crederes, ſi illud vidiſſes, nulla potentia facile expugnabile. Eſt ſedes archiepiſcopalis in hac urbe, habens ſub ſe Eccleſias Sidonienſem, Aconenſem, Paneenſem, & Berytenſem. Ante portam ejus orientalem ad jactum duarum ſagittarum oſtenditur locus, in quo Chriſtus prædicavit, & ubi mulier extulit vocem de turba, dicens: *Beatus venter qui te portavit*, Luc. XI. 27. A Tyro tribus fere leucis aquilonem verſus, miſcetur *Eleutherus fluvius* mari magno, ab Ituræa ſeu Galilæa gentium prorumpens, de quo mentio fit in libro Machabæorum. Hinc ad tres leucas eſt *Sarepta Sidoniorum*, ubi Elias propheta olim ſuſcitavit a mortuis filium mulieris Sareptanæ, I. Reg. XVIII. 22. Habet hodie locus ille vix octo domos, at ruinæ adhuc cernuntur, antiquæ ſuæ magnificentiæ indices. Ab eo loco ſunt tres leucæ ad *Sidonem*, magnam Phœnicis urbem: licet & ipſa pro magna parte in ruinis hodie jaceat. Situs ejus eſt fere ſub Antilibano: habens hinc & hinc caſtra, natura & arte munita: nam unum ad Aquilonem urbis extructum eſt in rupe maris, idque a peregrinis, qui ex Teutonia illuc venerunt. Aliud verſus Auſtrum in colle eſt collocatum, quod milites templi una cum alio caſtro & civitate inhabitant. Adjacens terra fertilis eſt, producitque cannas mellis. *Mons Antilibanus* diſtat a Sidone una leuca ad orientem, initium ſumens a fluvio Eleuthero, & vergens uſque ad Tripolim, quinque ſcilicet leucarum ſpatio, nec recedit a mari ultra tres leucas, licet in quibuſdam locis mare ipſum contingat. Abundat optimis vineis. Ultra Sidonem ad novem leucas eſt *Berytus* civitas Epiſcopalis. Hinc per ſex leucas ſupra mare eſt *Biblium* civitas, Patriarchatui Antiocheno ſubjecta, de qua in Ezechiele fit mentio: vocatur autem hodie *Giblec*, & eſt admodum parva. Hinc ſunt ſex leucæ ad civitatem *Botrum*, quæ antequam per Magiſtrum Templi deſtrueretur, valde opulenta fuit, in vino optimo reliqua loca excellens. Hinc ad tres leucas eſt *caſtrum Neuphrus*, quod fere totum mari alluitur, & habet triginta fortes turres, principi Antiocheno ſubjectum. Hinc eſt iter trium leucarum ad *Tripolim*, urbem inſignem, quæ ut Tyrus fere tota mari circumdatur. Habitant in ea Græci, Latini, Judæi, Armeni, Maronitæ, Saraceni, Neſtoriani, & aliæ multæ & variæ gentes. Paratur in ea urbe annuatim magna copia ſericeorum pannorum, habetque incredibilem numerum hominum, qui ſoli ſerico texendo vacant. Terra quoque adjacens prorſus dici poſſet *paradiſus Domini*, adeo amœna eſt & fertilis in vineis, olivetis, ficetis, & reliquis arboribus. Diſtat ab hac urbe *Libanus* tribus leucis, ad cujus pedem oritur *Fons hortorum*, *fluens impetu de Libano*, ut in Cantico Salomonis Cap. IV. 15. dicitur, habens quidem ſcatebram humilem, ſed illico tumeſcens fit fluvius magnus, irrigans & fœcundans omnes hortos, & totam regionem, quæ eſt inter Libanum & Tripolim. A Tripoli per duas leucas eſt *mons Leopardorum*, rotundus & altus, una leuca a Libano diſtans. Habet hic mons in pede Aquilonari *ſpeluncam*, in qua monimentum cernitur viginti ſex pedum longitudinis, frequentaturque devote a Saracenis, qui putant illic Joſuam ſepultum. Hinc venitur ad caſtrum *Arachas* & *Sycon* oppidum, & deinde ad *Aradium*, quod & *Antaradum* appellatur, undique mari cinctum, quinque diætis a Tyro diſtans. Condidiſſe dicitur hanc civitatem *Aradius* filius Chanaan poſt diluvium, ſicut & *Sidon* filius Cham ædificavit Sidonem, & *Aratheus* Arathan, & *Syneus* Synochin, qui in hac terra manſerunt, & *pyramides* atque *mirabile ſepulcrum* poſt ſe reliquerunt ſtupendæ magnitudinis, habens viginti cubitos in longitudine. Cernuntur autem iſtæ *pyramides* una leuca ab Antarado, & ſunt compactæ ex maximis lapidibus, quorum multi excedunt ſtaturam hominis. A latere Antaradi orientem verſus ſunt *parva quædam montana*, vocaturque terra illa *terra Aſiſinorum*. Scribit Clemens divum Petrum Antaradi aliquandiu Evangelium prædicaſſe, quum Antiochiam petere vellet. Ab Antarado per ſeptem leucas eſt *caſtrum Margath*, una leuca a mari diſtans, munitum & in altiſſimo monte ſitum, habens e vicino civitatem *Valaniam*, quod fratres de hoſpitali Sancti Joannis inhabitant. Cæterum Epiſcopatus, qui fuit in Valania, propter Saracenorum inſultus translatus eſt in hoc caſtrum. Hucuſque extenditur regnum Hieroſolymitanum, & incipit Principatus Antiochenus, quem fluvius quidam, *Valania* nomine, a montibus haud longinquis prorumpens, diſterminat a regno Terræ Sanctæ. Et hoc eſt itinerarium primum, quod feci in terra ſancta, ab Aconenſi ſcilicet civitate, uſque ad fluvium Valaniam,

quod

Sarepta. Berytus. Botrus. Libanus. Antaradum.

quod in octo diebus mediocri gressu confici potest. Porro a Valania usque ad Antiochiam sunt quatuor diætæ.

CAPUT III.

Iter ab Acone versus Boream.

NUnc iterum ad Aconensem civitatem redeuntes, iter aliud describemus, quod scilicet *versus Boream* vergit. Igitur ab Acone solventes, venimus ad castrum *Monsferet* nominatum, distans ab illa civitate quatuor leucis, quod *fratres Teutonici* aliquando inhabitarunt, sed nunc desolatum jacet. Inde si per quatuor leucas cœptum iter prosequaris, occurret *Thoron* castrum munitissimum, distans a Tyro septem leucis, quod dominus Tyberiadis contra Tyrios extruxit. Ab hoc loco sunt quatuor leucæ usque ad *Antiopiam*, quæ civitas olim *Assor* vocata fuit, quam rex *Jabin* olim inhabitavit, contra quem & alios viginti quatuor reges Josua jussu divino admonitus pugnavit. De hac civitate dicitur Jos. XI. 13. quod *solam Assor munitissimam vorax flamma consumpserit*. Porro ruinæ ejus usque in hodiernum diem attestantur priscam magnificentiam. Distat autem a Tyro octo leucis orientem versus. Hinc sex leucis contra Aquilonem est *Bellena* civitas, in pede montis Libani sita, quæ ut ex libro Judicum colligitur, olim *Lachis* dicebatur. Quumque eam filii Dan cepissent, vocaverunt eam *Lesedam*, quæ tamen aliquando *Dan* simpliciter nominatur, secundum illud: *Congregatus est Israel a Dan usque Bersabee*. Judic. XX. 1. Est enim *Dan* illa terminus terræ sanctæ versus Septentrionem, *Bersabee* vero est limes contra Austrum. Cæterum quum Philippus esset tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionis, voluit civitatem istam *Bellenam* suo nomine *Cæsaream Philippi* nominari, quæ prius a Græcis *Paneas* appellata fuit. Non longe supra hanc civitatem oriuntur *duo fontes*, nempe *Jor*, & *Dan*, qui in pede montis Libani ante portam civitatis convenientes, *Jordanem* fluvium efficiunt. Sunt tamen qui alium ortum Jordanem habere asserunt; nam ajunt ab oriente per subterraneum meatum rivum quendam deferri, cujus fons ab isto loco centum & viginti quinque stadiis distat, qui *Syala* vocatur, & est semper plenus nunquam effluens, sed quantum aquæ per scatebram suscipit, tantum per abditam voraginem in Dan transmittit, id quod per paleas immissas probatum affirmant. Saraceni tamen fontem illum primum non *Syalam* sed *Medan* vocant, hoc est, *aquas Dan*: nam מי id est *Me*, lingua illorum, quæ Hebraicæ affinis est, *aquas* significat. Porro Matthæus locum istum vocat *Magedan*, Cap. XV. 39. & Marcus *Dalmanutha*, Cap. VIII. 10. & est in Trachonitidis regione. *Jordanis* itaque fluvius, ut jam diximus, ante portam civitatis Bellenæ, ex duobus memoratis fontibus nascens, post longos circuitus quos facit, inter Capernaum & Corozaim in mare Galilææ labitur. Et quidem inter Bellenam & mare Galilææ in quandam vallem receptus, *stagnum* quoddam efficit, præsertim tempore resolutionis nivium a Libano defluentium, quod hodie *aquas Marom* vocant; ubi, scilicet, olim Josua cum Jabin rege Assor dimicavit. Hoc stagnum tempore æstivo pro majori parte exsiccatur, & crescunt ibi arbusta & herbæ diversæ, in quibus latitant leones, ursi, & aliæ bestiæ. Porro ultra Jordanem sunt varii *montes*, nempe mons *Seir*, mons *Hermon*, mons *Libani*, & mons *Galaad*, qui tamen omnes sunt unus mons continuus, nisi quod in diversis locis diversa sortitur nomina. Mons *Galaad* est altissimus, & videtur reliquorum caput esse ob sui eminentiam. Et huic conjungitur mons *Seir*, quem Esau inhabitavit, ceciditque in sortem dimidiæ tribus Manasses. Huic iterum jungitur mons *Hermon*, qui circuit Trachonitidem regionem, & perveniens usque Damascum copulat se Libano, inter Bellenam & Damascum. Nec est Libanus ullo in loco eminentior, quam sit supra hanc civitatem, ut etiam *juxta Tyrum* videri possit XL. leucarum spatio, sive quinque diætarum itinere. Sub Libano est *Antilibanus*. Præterea *valles*, quæ circa Libanum inveniuntur, sunt supra modum *fertiles* & *cultæ*, abundantes pascuis, vineis, hortis & pomeriis. Habitatores vero illorum locorum sunt Maronitæ, Græci, Armeni, Nestoriani, Jacobini & Georgiani. Hæc de itinere, quod ab *Aconensi* urbe versus *Boream* tendit, dicta sufficiant. Nunc aliud iter prosequamur, quod scilicet ab *Acone* versus *Vulturnum* ducit.

Thoron.

Jordanis origo.

Mare Galilææ & Tiberiadis idem.

Montes Galaad, Seir & Hermon.

CA-

CAPUT IV.

Iter ab Acone versus Vulturnum.

IGitur ab Acone quatuor leucarum spatio est *Castellum Indi*, dictum *Saron*, in montanis situm, quod fuit domus fratrum Teutonicorum, sed modo in ruinis jacet. Hinc ad leucam unam est *castrum regium*, omnibus abundans bonis, sed a Saracenis modo occupatur. Ab hoc loco si destinatum iter prosequaris, exactis quatuor leucis, venies contra *aquas Marom*, ubi est *vallis*, in qua Eber Cinæus tetenderat tabernaculum, haud longe a civitate Assor, cujus uxor, nempe Jahel, Sisaram principem militiæ Jabin regis Assor, clavo in tabernaculo per tempora fixo interfecit, Jud. IV. 21. Ab ista valle usque ad *castrum Sabul*, quod Saraceni *Zabul* vocant, a quo terra illa *Zabul* vocatur, sunt leucæ tres. A quo si versus Austrum per tres leucas perrexeris, occurret *castrum & civitas Sephet*, quæ aliquando fuerunt de dominio militiæ templi; Castrum est firmissimum & elegans, in altissimo monte situm, sed per Soldanum captum, & hodie in magnam Christianorum jacturam ab illo possidetur, unde totam Galilæam, hoc est tribum Zabulon, Nephtalim, Aser, Issaschar, Manasse, & omnem terram usque ad Tyrum & Sidonem subactam tenet. Inde contra Aquilonem ad quatuor leucas est *Cedes Nephtalim*, quæ fuit civitas fugitivorum in tribu Nephtalim, & abundat omnibus bonis. Monstrantur illic magnæ ruinæ, & sepulchra pulcherrima antiquorum. De castro Sephet per tres leucas, in descensu montis contra orientem, ad jactum lapidis a mari Galilææ, est *Mons* ille, quem toties servator noster Christus ascendit, in quo fecit sermonem illum salutarem, quem divus Matthæus describit, Matth. V. & in quo de quinque panibus & duobus piscibus satiavit quinque millia hominum, Matth. XIV. 19. 20. 21. In hunc quoque montem fugit, quum populus eum vellet facere regem: ibi docuit discipulos orare, Luc. XI. I. ubi & ipse sæpe pernox fuit in oratione, Luc. VI. 12. Ibi a Centurione fuit interpellatus pro puero paralytico curando. Hic quoque venit ad eum multitudo languentium, & suo tactu mundavit leprosum, Matt. VIII. 3. Ab hoc monte videri potest totum mare Galilææ, Ituræa & Traconitidis regio usque ad montem Libanum. Continet longitudo ejus duos jactus arcus, latitudo vero habet solum jactum lapidis: totus est herbosus & amœnus. In pede hujus montis paululum a mari oritur *Fons vivus*, quem quidam somniant venam esse Nili: Josephus vero appellat eum *Capernaum*, a quo etiam tota illa *regio*, usque ad Jordanem, per tres leucas, *Capernaum* nominatur. Ab hoc fonte si ieris per viginti passus supra mare Galilææ, est locus ubi Christus post resurrectionem suam stetit in litore, dicens discipulis piscantibus: Joh. XXI. 5. *Pueri nunquid pulmentarium habetis?* Ab eo loco orientem versus per unam leucam est *Capernaum* civitas quondam gloriosa, sed nunc vicus humilis, vix septem habens casas piscatorum, ut adimpleretur verbum Christi ita loquentis, Matth. XI. 23. *Et tu Capernaum, si in cœlum ascendes, usque ad infernum demergeris:* Ab hoc loco sunt tres leucæ ad ascensum *Montis Sanir*, ubi scilicet est introitus Idumææ. Et superatis iterum tribus leucis, occurret *Cedar* civitas gloriosa, juxta montem Sanir infimo loco contra orientem sita. Per hanc civitatem & per littus maris Galilææ transit via ducens ad occidentem, quam Isaias vocat *viam maris*, Jes. XLIII. 16. quod trans Jordanem in Galilæa gentium juxta littus maris procedat. Ab hoc loco, ubi *Jordanis mare influit*, usque in *Cedes Nephtalim* sunt quatuor leucæ, & in meditullio itineris est *Maron aquarum*, vallis quædam sic vocata, per quam transiens Jordanis cursum suum versus orientem flectit. Proinde a civitate Corozaim, & ostio fluvii Jordanis contra Aquilonem sunt quatuor leucæ ad *Suetam* civitatem, unde fuit *Bildad Suites*. Monstratur ibi *pyramis beati Jobi*. Ad hujus loci campestria conveniunt Saraceni ex diversis regionibus, a Syria, Mesopotamia, Moab & Ammun, toto æstatis tempore illic nundinas facientes, regionis amœnitate illecti. A civitate *Corozaim* versus orientem quatuor sunt leucæ ad civitatem *Cedar*, in alto monte sitam, quam Josephus *Camelam* vocat, eo quod mons ille *Cameli* formam præ se fert. Hic notabis, totam illam terram, quæ est ultra Jordanem, in littore ejus orientali, vocari *Trachonitidis regionem*, & *planitiem Libam*, & *Bosram*, usque ad montem Libani: littus vero occidentale appellatur *Galilæa gentium*, *Ituræa*, *Zabul*, *Decapolis*, & *Via maris*. In Trachonitide est *terra Huss*, quæ beati Job principatus olim fuit.

Sabul

Castrum Sephet.

Mons Christi.

Mons Sanir.

Cedar.

Sueta.

Huss.

CAPUT V.

Iter ab Acone versus orientem.

AB Acone quinque sunt leucæ ad *Vallem fortem Aser* , quæ tenditur usque ad mare Galilææ . Hinc tres sunt leucæ ad *Nason* , *villam Nephtalim* , de qua in Tobia . Hinc tres sunt leucæ ad *Dotaim* castrum sub monte Bethuliæ , ubi Joseph erravit quum quæreret fratres suos , Gen. XXXVII. 17. Hinc tres sunt leucæ ad civitatem *Nephtalim* , quæ nunc *Suziz* vocatur , unde Tobias fuit . Hinc tres leucæ sunt ad *Bethsaidam* , patriam Andreæ & Petri . Hinc iterum tres leucæ numerantur ad *Magdalum* castrum Mariæ Magdalenæ . Inde venitur ad *terram Gerasenorum* , in qua multæ sunt civitates & oppidula , ubi etiam *mons Hermon* in dimidia tribu Manasse in altum erigitur . *Castrum* seu *oppidum Dotaim* , situm sub monte Bethuliæ , est admodum amœnum ; nam habet circumjacentes vineas , oliveta & ficeta , abundatque pascuis pinguibus : ubi & usque in hodiernum diem ostenditur *cisterna* (si incolis fides sit habenda) in quam Joseph missus fuit . Per hunc locum transit iter a Syria in Ægyptum , juxta *montes Bethuliæ* per *campum Esdrelon* , procedens sub *monte Thabor* ad sinistram , & inde per *campum Magedo* ascendit in *montem Ephraim* , transiens per *Ramatha Sophim* , & tandem ducens in Ægyptum . A *Nason* tribus leucis ad orientem , & a *Dotaim* tribus leucis ad Aquilonem est civitas *Nephtalim* , de qua fuit Tobias , quæ tempore excidii Hierosolymitani *Jonapa* creditur vocata . A Nephtalim tres sunt leucæ ad *Bethsaidam* , in angulo maris Galilææ , habetque hodie vix sex domos . Hinc ad tres leucas contra meridiem est *Magdalum castrum* , situm in littore maris , distans a *Bethania* tribus leucis contra Vulturnum . Sunt in hac plaga ultra mare Galilææ plurima castella & civitates , nempe *Suetha* , *Theman* , a qua Eliphaz Themanites , *Geresa* , a qua terra Gerasenorum , quæ in littore maris Galilææ , sub *monte Seir* , contra Tyberiadem est sita , licet paululum declinet ad Aquilonem . Est autem tota illa terra ultra mare Galilææ montuosa , eratque olim de regno regis Basan , continens *montem Seir* : nam & *Seir* & *Hermon* inter illa montana comprehenduntur , cessitque hæc terra dimidiæ tribui Manasse . Hodie vero Saraceni eam inhabitant . Est & alius *mons Seir* juxta desertum maris rubri *Pharan* , ubi Codorlaomor & alii reges cum eo percusserunt Choræos , qui habitabant in *monte Seir* , Gen. XIV. 6. quem Esau & posteri ejus inhabitaverunt , Gen. XXXVI. 8. 9. Sunt tamen qui dicunt Esavum utrumque inhabitasse montem , & utrique nomen dedisse . Nam quum Jacob proficisceretur in Mesopotamiam , Esau habitabat cum patre suo in *Bersabee* , & assumptis omnibus suis secessit ultra Jordanem , quod hinc patet , quia dicitur Gen. XXXIII. 1. Quum Jacob *transisset Phanuel* , *ortus est ei sol* , *& elevans oculos vidit venientem Esavum* . Ostenditur autem hodie locus *Phanuel* ultra Jordanem ad orientalem plagam . Quod si Esau tunc *alterum montem Seir* inhabitasset , non tam subito occurrere potuisset fratri suo Jacobo , quum mons ille a loco *Phanuel* plurimum distet , quippe qui tribus diætis a *mari mortuo* in ulterioribus locis abest . Proinde hæc locorum mutatio videtur illum consequuta propter diversas uxores , quas passim ex alienigenis gentibus duxit . Nam quum filiam Ismaelis , sororem Nabajoth , accepisset , cœpit habitare *in monte Seir* , qui est juxta *desertum Pharan* , in confinio illo , ubi socer ejus Ismael habitavit , de quo in Genesi Cap. XXI. 20. 21. dicitur : *Factus est vir gnarus sagittandi* , *moratusque est in solitudine Pharan* . Deinde duxit & alias uxores de filiis Evæi Chananæi , qui habitabant juxta *montes Gelboe* , non longe a mari Galilææ , ubi mons quidam ab ejus inhabitatione denominatus est *Seir* , quem scilicet tunc possedit , quum Jacob e Mesopotamia rediret : id quod & hinc probari potest , quia quum Jacob timeret occursum fratris sui , occurrerunt illi angeli Dei , ut trepidum cor roborarent , quos appellavit *Mahanaim* , hoc est *castra* , unde & locus ille *Mahanaim* cœpit vocari , Gen. XXXII. 1. 2. 3. constat autem locum illum esse in *monte Galaad* , qui tribui Gad cessit in sortem . *Mons* itaque *Seir* , qui est in tribu Gad, non longe abest a montibus *Gelboe* atque civitate *Bethsan* , ubi scilicet Jordanis ingreditur mare Galilææ , a quo loco littus Jordanis orientale est duarum tribuum & dimidiæ usque ad *campestria Moab* sub monte *Abarim* . A quo si ulterius in ejusdem fluvii littore contra Austrum procedas , transibis terram Moab usque ad *Petram deserti* , quæ nunc *Krac* dicitur , cui pars quædam *terræ Ammon* succedit , pertingens ad

Dotaim. Nephtalim. Bethsaida. Magdalum. Mons Seir. Phanuel. Mons Galaad. Petra deserti.

ad *Mare mortuum*, & hinc usque ad *montem Seir*, qui conjungitur *deserto Pharan* juxta *Cadesbarne*, habens a latere *desertum Sinai*.

CAPUT VI.

Iter ab Acone versus Eurum.

NUnc aliam prosequamur lineam, ab *Acone* scilicet consueto more exordium facientes, & contra *Eurum* iter dirigentes. Igitur si ad hanc plagam gressum moveris, primo occurret *Cana Galilææ*, quatuor distans leucis ab Acone. Hinc sunt duæ leucæ versus meridiem ad villam *Ramam* nomine, quæ sita est sub *monte*, qui *Nazareth* usque pertingit. A Rama est una leuca & dimidia, ad *villam* quandam, quæ, olim grandis, fuit vocata *Abelina*, distans a *Dotaim* media leuca versus orientem, de qua in libro Judith fit mentio Judith. III. 13. & Judith. VII. 12. De Abelina est una leuca ad *montem Bethuliæ*, ubi Judith occidit Holofernem, qui mons per totam fere cernitur Galilæam, habens adhuc pulchra quædam ædificia, sed plures ruinas. A Bethulia est una leuca ad *civitatem Tyberiadis*, eundo, scilicet, inter Orientem & Austrum supra *mare Galilææ*, a qua mare Galilææ dictum est *mare Tyberiadis*. Hæc olim vocata est *Cinereth*, & ab ea *mare Cinereth*, sed ab Herode instaurata in honorem Tyberii Cæsaris, *Tyberias* est vocata. Habet solum fertile & pingue, terminaturque ad eam regio *Decapoleos*, de qua Jacobus patriarcha Hierosolymitanus sic ait in libro, quem de *Terra Sancta* composuit: *Regionis Decapoleos fines sunt mare Galilææ ab oriente, & Sidon magna ab occidente, & hæc est latitudo ejus. In longitudine vero incipit a civitate Tyberiadis, & vergit per littus maris Aquilonare usque in Damascum*. Dicitur autem *Decapolis* a decem principalibus ejus civitatibus, quarum nomina sunt hæc, *Tyberias*, *Sephet*, *Cedes Nephtalim*, *Assor*, *Cæsarea Philippi*, *Capernaum*, *Jonitera*, *Bethsaida*, *Corozaim* & *Bethsan*, quæ etiam *Scythopolis* est appellata. A Tyberiade contra Occidentem sunt sex leucæ, & a Cana Galilææ tres contra Austrum ad *Sephorum oppidum* & *castrum*, unde Joachim pater beatæ Virginis oriundus putatur: & est in tribu Aser juxta vallem Carmelon. A Sephor sunt tres leucę contra Austrum ad *Nazareth* civitatem Galilęę, ubi Christus conceptus & educatus fuit. Distat ab Acone septem leucis. Extra eam civitatem ad spatium unius stadii est locus, quem appellant *saltum Domini*, ubi Judęi volebant Jesum pręcipitare, sed subito elapsus manibus eorum, in latere *montis* opposito inventus est. Ab isto monte videtur *mons Tabor* & *Hermon*, *villa Endor*, *Naim* & *Jezrael*, atque fere tota planicies *campi Esdrelon*. A Nazareth duabus leucis versus Orientem est *mons Tabor*, in quo dominus transfiguratus fuit, Matth. XVII. 1. 2. Sunt in eo adhuc ruinę varię palatiorum & turrium, quę hodie sunt latibula leonum & aliarum bestiarum. In pede Australi hujus montis, contra *villam Endor*, prope viam, quę ducit a Syria in Ægyptum, est locus, ubi Melchizedec dicitur occurrisse cum pane & vino Abrahę redeunti a cęde quatuor regum, Gen. XIV. 18. In pede vero ejus orientali descendit *torrens Cison*, juxta quem Barac pugnavit contra Sisaram & in fugam vertit, Jud. IV. Colligitur autem torrens iste de *aquis pluvialibus*, quę defluunt a montibus *Thabor* & *Hermon*, & pręcipitatur in mare Galilęę. A monte Thabor contra Eurum est una leuca est *villa Endor*, quę situm habet juxta *montem Hermonim*: qui tamen non est mons proprius & distinctus, sed jugum quoddam humile, seu tumor quidam a monte Hermon contra montem Thabor procedens. Est & alius *mons Hermon minor*, qui distat a Nazareth duabus leucis, a monte vero Thabor versus Austrum paulo plus una leuca, in cujus latere Aquilonari est civitas *Naim*, ubi Dominus filium viduę unicum a mortuis suscitavit, Luc. VII. 11. Extenditur autem *mons* ille in longum fere quatuor leucis contra mare Galilęę, desinens non longe ab eo loco, ubi Jordanis ex mari Galilęę egreditur.

Pethulia.

Decapolis.

Nazareth

Endor.

Mons Hermon.

Naim.

CAPUT VII.

Iter ab Acone versus Norum.

DEscribemus nunc iter aliud in quarta orientali, procedendo, scilicet, ab *Acone* contra *Notum*. Igitur ab Acone quatuor sunt leucæ ad *torrentem Cison*, ubi Elias occidit sacerdotes Baal, 1. Reg. XVIII. 40. & is torrens parvo

exacto terræ spatio intrat *mare Magnum*, tribus scilicet fere leucis ab Acone. Et licet jam dixerimus hunc torrentem in *mare Galilææ* deferri, tamen, quum locus ejus originis sit aliquanto eminentior, fluit in *diversas plagas*; partim, scilicet, contra Orientem in *mare Galilææ*, & partim contra Occidentem in *mare Magnum*: & ita *duo* sunt *torrentes* seu rivi, sed ab uno loco originem ducentes. Ille tamen *Cison*, qui fluit ad Occidentem, colligit plures aquas, quia a monte Ephraim, & a locis Samariæ propinquioribus, atque a toto campo Esdrelon, confluunt plurimæ aquæ, & recipiuntur in hunc unum torrentem. A *loco interfectionis sacerdotum Baal* sunt tres leucæ contra Austrum ad *castrum Cain*: a quo rursum versus Austrum ad *Magedo* sunt sex leucæ, quod hodie *Subimbre* vocatur, ubi rex Josias occisus fuit a Pharaone rege Ægypti 2. Reg. XXIII. 29. Et adverte, quod *campus* iste *Magedo*, *Esdrelon*, & *planities Galilææ* sunt fere unus & idem campus: sed nomina illa hodie omnia in oblivionem abierunt, vocaturque *campus Sabæ*, a quodam *castello*, quod *Saba* nuncupatur, distans a civitate *Aphec* quantus est jactus arcus. Cingitur campus ille ab Oriente mari Galilææ & Jordane, ab Austro monte Ephraim & Samaria, ab Occidente partim monte Ephraim, & partim monte Carmelo, ab Aquilone montibus planitiei & Libano, videturque juxta longitudinem habere decem leucas, & juxta latitudinem sex. De *monte Cain* contra Orientem sunt duæ leucæ ad *Casal Mesra*, & una leuca contra Austrum ad *castellum*, quod *Saba* vocatur, ad cujus Occidentale latus extra viam, quæ ducit in *Jezrael*, ad dexteram ostenduntur ruinæ civitatis *Aphec*, ubi Syri pugnaverunt contra regem Achab, quando dixerunt: *Dii montium dii eorum, pugnemus contra eos in vallibus*, 1. Reg. XX. 23. De Aphec ad unam leucam contra Orientem, sinistram versus, extra viam, quæ ducit in Jezrael, in latere Australi montis Hermon, est civitas *Suna*, celebris miraculo, quod per Elisæum Dominus in suscitatione pueri mortui fecit 2. Reg. IV. 34. 35. A Suna undecim sunt leucæ ad civitatem *Bethsan*, eundo contra Orientem, & parum declinando ad Austrum, inter montem Gelboe & Jordanem. Distat autem media leuca a Jordane. In hujus murum suspenderunt Philistæi cadavera Saulis & filiorum ejus, quos occiderunt in monte Gelboe 2. Sam. XXI. 12. Hæc *Bethsan* secundum Josephum alio nomine vocatur *Scythopolis*. Juxta hanc civitatem est *mons Gelboe*, extendens se versus Occidentem usque in Jezrael ad duas leucas. A Bethsan sunt duæ leucæ versus Occidentem ad *Jezrael*, quæ olim erat una ex civitatibus regalibus in Israel: sed hodie vix habet viginti domos, vocaturque *Zaracin*, in pede montis Gelboe ad Occidentem sita. Ante cujus introitum est *ager Naboth*: Et nota, quod hi duo montes, Hermon & Gelboe, jacent in una linea meridionali, *Gelboe* quidem ad Austrum, & *Hermon* ad Aquilonem, intercepto duarum leucarum spatio inter eos. Longitudo vero eorum est ab Oriente in Occidentem, terminanturque ambo ab Oriente in Jordanem. Porro longitudo eorum describitur esse undecim leucarum. In *valle* vero, seu *planitie* intermedia describuntur multi commissi conflictus. Ibi enim pugnavit Gedeon contra Madian, Jud. VII. & Saul contra Philisthæos, 1. Sam. XXXI. Achab contra Syros, 1. Reg. XX. & modernis temporibus Tartari ibi confixerunt cum Saracenis. Notandum quoque hic, supra regionem Trachonitidis esse alium *montem Hermon*, juxta montem *Sanir*, de quo Scriptura in multis locis mentionem facit, 1. Chron. V. 23. Deut. III. 9. &c. & est multo major & altior illo, de quo hic scripsimus. Cæterum in planitie, quæ est inter istos montes, incipit *convallis*, quæ ob sui amœnitatem dicitur *illustris*, extenditurque in longum per totum descensum Jordanis usque ad mare Mortuum: & priusquam Dominus subverteret Sodomam & Gomorrham erat vallis illustrissima, aquis irrigata, ut paradisus Dei. Habet *Jezrael* pulchrum prospectum per totam Galilæam, usque ad Carmelum & montes Phœnicis, montemque Thabor & Galaad. Ante montem Galaad versus Jezrael, quæ est in latere Australi montis Gelboe: transit *via plana* de Jordane in *Salim*, ubi erat Joannes baptizans, Matt. III. Nec est verum, ut quidam putant, neque rorem, neque pluviam descendere super montes Gelboe, quum in memetipso, anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo tertio, & pluviam & rorem in illo monte sim expertus. De Jezrael sunt quatuor leucæ contra Austrum ad oppidum *Ginum*, situm in pede montis Ephraim, ubi incipit Samaria. Sunt autem a Gino ad *Jordanem* septem fere leucæ eundo versus Orientem, & loco illi conjungitur ab Austro *terra Taphue*: A Gino contra Austrum sunt quatuor leucæ ad civitatem *Sebasten*, quæ olim *Samaria* fuit dicta, caput regni decem tribuum, quod *regnum Israel* dicebatur. Nunc vero peccatis hominum exigentibus pauculas habet domos una cum *ecclesia*, in honorem Divi Joannis Baptistæ extructa, sed quam Saraceni sibi

Duplex torrens Cison.

Magedo.

Campus Sabæ.

Aphec.

Suna.

Mons Gelboe.

Iezrael.

Vallis illustris.

Alii Gelim.

ſibi uſurpaverunt. Eſt & *alia eccleſia* in ſupercilio montis, ubi *palatium regis* fuit, ſita, quam Græci Monachi Chriſtiani inhabitant, a quibus humaniter fui ſuſceptus. Non facile dixero quales & quantas ruinas in hoc loco viderim, ut etiam longe excedant ruinas, quæ Hieroſolymis cernuntur. In monte videntur adhuc *columnæ marmoreæ*, quæ ſuſtentabant regia illa ædificia, palatia & deambulatoria, quin & per totum montis circuitum hujuſcemodi inveniuntur ſtantes columnæ, quæ platearum ſuſtinebant teſtudines. Situs hujus devaſtatæ civitatis eſt pulcherrimus, nam inde liber patet aſpectus uſque ad mare Joppe, & ad Cæſaream Palæſtinæ, ad montem Ephraim, & ad Carmelum Maris: abundat quoque hortis, fontibus, olivetis, & omnibus bonis neceſſariis. A Samaria contra Orientem ſunt tres leucæ ad *Therſam* civitatem, ſitam in alto monte, in qua reges Iſrael ante exſtructionem Samariæ aliquanto tempore regnaverunt, eratque in ſorte Manaſſe. A Therſa ad Orientem in via, quæ ducit ad Jordanem, eſt *terra Taphue*, ſex diſtans a Therſa leucis, & eſt quoque de ſorte Manaſſe. A Samaria contra Auſtrum juxta viam, quæ ducit Sichem, ſunt duæ leucæ ad *Bethel*, in alto monte ſitam, in qua Jeroboam, filius Nabat, poſuit unum de vitulis aureis, quibus peccare fecit Iſrael, I. Reg. XII. 29. Inde ad mediam leucam verſus ſiniſtram, eſt *mons* alius nomine *Dan*, ſupra civitatem *Sichem*, in quo ſecundum quoſdam alius vitulus aureus poſitus fuit. Divus vero Hieronymus putat eum conſtitutum fuiſſe in *civitate Dan*, quæ nunc *Belenas* & *Cæſarea Philippi* vocatur. Inter iſtos duos montes ſita eſt civitas *Sichem*, quæ hodie *Neapolis* vocatur, amœnitate & delitiis nullo loco inferior. Haud longe a porta ejus Auſtrali eſt *fons Jacob*, in via, quæ ducit Jeruſalem, ubi Dominus, ſedens ſuper puteum, potum poſtulavit a muliere Samaritana, Joh. IV. 6. Supra fontem iſtum ad dexteram eſt *mons excelſus*, habens *duo capita*, quorum unus eſt *mons Garizim*, alius *mons Ebal*, de quibus in Deuteronomio Cap. XI. 29. 30. legimus. Ad ſiniſtram vero fontis hujus ſunt *ruinæ magni oppidi*, ubi cernuntur lapides marmorei, & integræ quædam columnæ, aliaque magnorum & collapſorum palatiorum indicia. Locus quoque ipſe mirum in modum eſt fertilis, & ſolum fœcundum. Diſtat ab his ruinis *Neapolis* uno ſtadio, putoque fuiſſe oppidum *Thebes*. Huic fonti adjacet *prædium*, quod dedit Jacob filio ſuo Joſeph, Gen. XLVIII. 22. vallis ſcilicet quædam longa & fertilis. A Sichem numerantur quatuor leucæ contra Auſtrum ad *Lemnam*, caſale valde pulchrum, ſitum juxta viam ad dexteram, quæ ducit Jeruſalem. Eſt & alia *Lemna*, civitas *in tribu Juda*, hæc autem eſt *in tribu Ephraim*. A Lemna eundo contra Auſtrum ſunt quatuor leucæ ad oppidum *Magnas* nomine, quod fuit terminus Auſtralis tribus Ephraim, hodie vero dicitur *Bira*, & eſt de dominio militiæ templi. A Magnis verſus Auſtrum eſt una leuca ad *Gabaa Saulis*, ubi oppreſſa fuit uxor Levitæ, & ob facinus illud fere tota tribus Benjamin deleta, Jud. Capp. XIX. & XX. ubi & Saul filius Kiſch, primus rex Iſrael, natus fuit, I. Sam. XV. 34. A Gabaa euntibus una leuca contra Auſtrum occurrit *Rama* civitas, ſed quæ hodie eſt *villa*, ſita in monte ad ſiniſtram itineris, ducentis in Jeruſalem. Hinc tres ſunt leucæ eundo contra Auſtrum ad *Civitatem Hieroſolymitanam*, de qua infra. Hic vero revertar ad *Sichem*, & deſcribam iter, quod ab ea ducit verſus Orientem. Itaque a Sichem verſus Orientem, ad Jordanem procedendo, quatuor ſunt leucæ ad *Ennon*, oppidum bene munitum, atque optimis abundans terræ naſcentibus, fuit autem de ſorte Ephraim. Ab Ennon contra Orientem quatuor ſunt leucæ ad *Phaſellum* caſale, ſitum in deſcenſu montis Ephraim, tribus leucis a Jordane in campeſtribus, ubi *torrens Charith* deſcendit de monte, in quo loco manſit Elias, quando corvi ei deferebant cibum mane & veſpere, I. Reg. XVII. 5. 6. Sunt & aliæ *villæ* in Terra Sancta, quæ *Rama* vocantur, una juxta *Thecuam* in via, qua iter in *Hebron*, alia in tribu Nephtalim non longe a caſali Sephet, tertia in Silo. Et omnes iſtæ villæ jacent *in collibus excelſis*: nam Rama *excelſum* interpretatur. A Phaſello ad ſiniſtram una leuca verſus terram Taphue, eſt *caſtrum Dooch*, ubi Tholomus filius Abochi inſidioſe cepit Simonem Machabæum. In loco iſto conſpicitur terra *Galaad*, & duarum tribuum atque dimidiæ terra *Eſebon*, & montana *Moab*, mons *Abarim* & *Phaſga* atque *Nebo*: & deſcenditur hinc in campeſtria Jordanis, quæ loca ſunt plana uſque in Jericho, & ultra, per totum deſcenſum Jordanis, uſque ad mare Salinarum. Sciendum etiam, quod ab *ortu Jordanis* ſub monte Libano uſque ad deſertum *Pharan* per centum fere milliaria, Jordanis ipſe in utraque ripa campos habet latos & amœnos, atque prata virentia, poſitis hinc inde altiſſimis montibus, in quos hæc arva deſinunt, qui & uſque ad mare Mortuum juxta Jordanis rivum protenduntur. De *Phaſello* contra Auſtrum quinque ſunt leucæ uſque ad *Galgalam*, ubi filii Iſrael tranſito Jordane longo

Therſa.

Sichem.

Magnas.

Gabaa.

Dooch.

go tempore ſunt caſtrametati, Joſ. IV. 19. A Galgalis, ſi verſus Jericho vadas, habes ad dexteram montem, *Quarentanam* dictum, diſtantem media leuca a Galgalis, ubi, ſcilicet, Dominus quadraginta diebus & noctibus jejunavit, Matth. IV. 2. eſt mons ille altus, & aſcenſu difficilis, habens ab uno latere *fontem*, cujus aquas amaras ſanavit & dulcoravit Eliſæus, 2. Reg. II. 20. 21. 22. cujus aquæ fluunt juxta locum Galgalæ a parte Auſtrali, & illico in tantum ſuccreſcunt, ut impellant totas moles, ſed poſtea in rivos ſecretæ, hortos & prata irrigant. A Galgala dimidia leuca contra Auſtrum eſt *vallis Achor*, ubi lapidatus fuit Achan ob furtum anathematis, Joſ. VII. 25. Item a Galgala per unam leucam contra Orientem eſt ſita *Jericho*, civitas olim famoſa, nunc autem habet octo domos, vix nomen *villæ* ſortita. A Jericho per duas leucas verſus Jordanem eſt *ſacellum*, extructum in honorem Sancti Joannis Baptiſtæ, ubi putatur Dominus ab eo baptizatus, Marc. I. 9. alii vero id factum putant in *Salim*. A Jericho ſunt duæ leucæ verſus mare Mortuum ad *Bethagla*, ubi filii Iſrael planxerunt patrem ſuum Jacob defunctum, quando eum tulerunt de Ægypto, Gen. L. 10. & diſtat una leuca a Jordane. A Jericho tres numerantur leucæ ad *Mare Mortuum*, quod eſt *lacus Aſphalti* ſeu *bituminis*, quod etiam *mare ſalis* nominatur, dividitque Arabiam a Judæa & terminatur ad ejus littora terra Moab & Ammon, itemque mons Seir, de quibus ſupra mentionem fecimus. Circa medium ejus, in littore orientali oſtenditur *caſtrum Mozara*, quod olim *Petra deſerti* vocabatur, nunc vero *Crack* dicitur, munitum apprime, quod Balduinus rex Hieroſolymitanus reſtauravit, ut regnum illud ampliaret, ſed a Soldano nunc tenetur, qui in eo reponit theſaurum totius Ægypti & Arabiæ. A Crack duæ numerantur leucæ (ſecundum aliud exemplar, *duæ diætæ*) ad *Areopolim*, eundo verſus Vulturnum, quæ nunc *Petra* dicitur, & eſt metropolis totius Arabiæ ſecundæ. Olim vero *Ar* vocata eſt, ſita in torrente Arnon, in confinio Moabitarum, Ammonitarum & Amorrhæorum. In eodem littore eſt locus, ubi Balaam ductus fuit in montana Moab, ut malediceret filiis Iſrael, Num. XXIII. 41. A Jericho quinque ſunt leucæ contra Auſtrum ad *oppidum Segor*, ſub monte *Engaddi* poſitum, inter quem montem & mare Mortuum eſt *ſtatua ſalis*, in quam uxor Lot fuit converſa, Gen. XIX. 26. pro qua videnda multum ſubii laboris, ſed incaſſum: nam averterunt me Saraceni, dicentes locum non carere periculo propter ſerpentes, vermes, & feroces beſtias ibi habitantes: ſed poſtea comperi rem non ita ſe habere. Et nota, quod *Mare Mortuum* ab Oriente in Occidentem, quæ eſt latitudo ejus, habet quinque leucas, in longitudine vero, quæ eſt ab Aquilone ad Auſtrum, habet quinque diætas: ut mihi Saraceni retulerunt. Alii tamen aliam aſſignaverunt longitudinem. Scribit patriarcha Hieroſolymitanus, qui ſæpe locum illum inviſit, mare illud ſemper fumum reddere, & nebulam in modum camini infernalis: unde tota illa vallis, quæ aliquando ob ſui fœcunditatem & amœnitatem *illuſtris* dicta fuit, ad ſpatium dimidiæ diætæ ſterilis & inutilis reddita eſt, ita ut nec ullum germen proferat fere per ſpatium quinque leucarum, niſi juxta civitatem Jericho, ubi horti irrigantur a fonte Eliſæi. A dextris & ſiniſtris hujus maris, montes ſteriles & aridi cernuntur, nam quocunque vapor a mari illo aſcendens impellitur, ibi terræ naſcentia non ſecus quam ſi a pruina fuiſſent tacta emoriuntur. In quo diſtrictum Dei judicium nobis ob oculos ponitur, qui tam ſevere grandia illa Sodomorum peccata uſque in hodiernum diem non deſinit punire. Nec niſi viſa hic ſcribo. Dixerunt mihi Saraceni, *Jordanem* ingredi *Mare Mortuum*, & rurſum egredi, ſed poſt exiguum intervallum *a terra abſorberi*. Excreſcit interdum Mare illud ex reſolutione nivium de Libano & pluviis cadentibus in Galilæa, in monte Galaad, terra Moab, Ammon & Seir, quæ aquæ omnes in Jordane confluunt, & in *Mare Mortuum* emittuntur. Invenitur in eo *bitumen*, collectum de fundo ejus, quod agitante vento ſibiipſi cohæret, & littori appulſum in magna legitur quantitate. Eſt autem medicinale & durum, nec reſolvi poteſt, niſi in ſanguine menſtruo, appellaturque *elutem Judaicum*, & ab eo *lacus Aſphalti*, id eſt, *bituminis* appellatur. De quo in Geneſi ita legimus, Cap. XIV. 10. *Vallis ſylveſtris*, quæ nunc eſt Mare ſalis, *habebat puteos multos bituminis*. Hi *putei* uſque in hodiernum diem cernuntur in littore ejus, habentes ſinguli *pyramides* erectas, id quod oculis meis vidi. Id tantum de iſto Mari. A Galgala tres numerantur leucæ, ſimiliter a fonte Eliſæi contra Aquilonem, a latere Septentrionali montis. Quarentanæ ad civitatem *Hai*, quam expugnavit Joſua Joſ. VIII. Ab Hai, fere una leuca contra Aquilonem eſt *Bethel* civitas, quæ olim *Luza* dicebatur, Gen. XXVIII. 19. in tribu Benjamin, ubi Jacob in Orientem a facie fratris ſui Eſau fugiens dormivit, & ſuppoſito capiti ſuo lapide, vidit in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumi-

Segor.

Mare mortuum.

Jordanis exinanitio

Aſphaltum.

Bethel.

cumine suo cœlos tangentem : ubi & erexit lapidem in titulum, vocavitque nomen loci illius *Bethel*, Gen. XXVIII. 12. 18. 19. Et hic erant hi, qui dicunt hæc Hierosolymis facta. Ostenditur autem adhuc juxta Bethel lapis ille in titulum erectus, una cum sepulchro Deboræ nutricis Rebeccæ, Gen. XXXV. 8. A Bethel una est leuca eundo contra Aquilonem versus *Rama*, quæ *Silo* dicitur, ad palmam Deboræ, uxoris Lapidoth, quæ judicavit Israel, & misit Barach ad pugnandum contra Sisaram in monte Thabor, Just. IV. 5. 6. 7. A Bethel per duas leucas non longe a Rama Benjamin, est *Anathoth*, viculus sacerdotum, de quo Jeremias propheta fuit oriundus, Jer. I. 1. Juxta Anathot inter Orientem & Austrum incipit *desertum* illud, quod est inter Jerusalem & Jericho, quod nunc *desertum Quarantanæ* dicitur, & extenditur usque ad mare Galilææ, & usque ad desertum Thecuæ & Engaddi juxta mare Mortuum. A Segor supra Mare Mortuum ad unam leucam est *ascensus montis Engaddi*, ubi David aliquando latitavit, quum a Saul hostili animo quæreretur, 1. Sam. XXIV. 1. 2. Ibi quoque in circuitu montis fuit *hortus Balsami*, sed tempore Herodis Magni Cleopatra regina Ægypti, in odium ipsius Herodis annuente Antonio, transtulit illum in Babylonem Ægypti. Sub Engaddi juxta mare Mortuum sunt *arbores pulcherrimæ*, sed fructus earum, quando decerpuntur, intus favilla & cinere pleni inveniuntur. *Montes Engaddi* sunt valde alti, mirabilem præ se ferentes dispositionem : nam habent tam præruptas rupes casum minantes in valles subjectas, ut videntibus & transeuntibus timorem & terrorem incutiant. A Jericho quatuor sunt leucæ contra Occidentem, via quæ ducit Hierosolymam ad sinistram Quarentanæ, ad castrum *Adumim*, ubi scilicet ille, qui descendebat de Hierusalem in Jericho, incidit in latrones, Luc. X. 30. id quod his temporibus adhuc multis contingit, & ob id ab *effusione sanguinis frequenti* nomen accepit. Est locus ipse visu horribilis, & periculosus valde, nec quisquam eum audet pertransire sine conductu. Ab Adumim una leuca contra Occidentem est *Bahurim* de tribu Benjamin, de quo fuit Semei filius Jemini, qui maledixit David, 1. Reg. II. 8. & est *castrum pulchrum* in monte alto situm. De Bahurim contra Occidentem ad duos jactus arcus est *Bethania*, castellum Marthæ & Mariæ, Joh. XI. 1. ubi peregrinis adhuc ostenditur domus Simonis leprosi, & *sepulchrum Lazari*, in quo resuscitatus fuit a domino, tectum lapide marmoreo vers. 38. 39. 41. 43. 44. in quod ego ut reliqui descendi. Recedendo a Bethania non videri potest Jerusalem ob interpositum montem Oliveti, sed conscenso quodam terræ tumore, videtur pars quædam civitatis una cum monte Sion.

Silo.

Adumim.

CAPUT VIII.

Descriptio Civitatis Hierosolymitanæ.

JERUSALEM itaque civitas Dei summi, de qua dicta sunt gloriosa, posita est in *terra montosa*: montes enim sunt in circuitu ejus, habetque in circuitu terram fertilem & bonam, præterquam ad Orientem & versus Jordanem. Distat ab *Acone* triginta sex leucis, quæ scilicet est contra Aquilonem : a *Sebaste* vero sive *Samaria* distat sedecim leucis : a *Sichem* octo, & a *Nazareth* viginti septem; & hęc loca omnia sunt versus *Aquilonem*. A *Joppe* vero distat octo leucis *inter Occidentem & Aquilonem*, a *Jericho* septem versus *Orientem*, a *Bethleem* duabus, ab *Hebron* octo, & hæ civitates sunt ad *Austrum*. Posita est itaque hæc urbs ab *Austro* in latere *Montis Sion*, & ab *Occidente* habet montem *Gion*, nec est hodie situs ejus mutatus ut aliqui fabulantur, quum ob locorum munitionem transferri non possit a pristino situ. Est quidem nonnihil ampliata in latum, sed non in longum, quum a parte arcis & montis Sion extendi non possit, siquidem mons ille supereminet, intra muros tamen civitatis conclusus, amplissimus, qui per se fere civitati fundum præstare posset : nam initium sumit a porta aquarum sive *fontis Silohæ* versus Orientem, & suo tractu per Meridiem usque ad Occidentem fere semicirculum describit, rupe prærupta semicirculum hunc cingente & consolidante. Concavitas vero hujus semicirculi quum versus civitatem exinanita esset, ut non commodum fundamentum castro esse potuerit, plurimum negocii priscis regibus fecit, quousque oppleretur. Porro a parte Occidentis, ubi jugum montis initium sumere diximus, sita est *Turris David* in quodam colle ipsius præruptæ rupis, habebatque a tergo *voraginem* quandam, quæ venit a parte Australi montis Sion, & in hujus turris angulose reflectens gyrabat versus Orientem, dividebaturque in *duas valles* profundas,

Turris David.

das, quarum *una* vergit ad Aquilona, *altera* ad Orientem, alium ſcilicet conſtituentes angulum, oppoſitum illi angulo, cui innititur turris David. Proinde *vallis* quę a turri David deſcendebat contra latus Aquilonare montis Sion uſque ad montem Moria, & reflectitur in Orientem, ſeparabat montem Moria, in quo fuit templum, a monte Sion, & totam inferiorem civitatem, extendebaturque uſque ad torrentem Cedron, per locum ubi nunc eſt porta aquarum inter montem Sion & *palatium Salomonis*, quod ædificatum fuit in *parte Auſtrali montis Moria*, & hoc pacto cingebat vorago illa ex omni parte montem Sion, & hęc erat *civitas David*. Verum nunc vorago ipſa tota repleta eſt, relictis tamen veſtigiis prioris concavitatis. Altera vero vorago ſeu vallis, quę ab iſta juxta turrim David dividebatur, procedebat verſus Aquilonem, faciebatque foſſam civitatis juxta longitudinem ejus uſque ad plagam Aquilonis: & ſuper eam erat intrinſecus rupes eminens, quam Joſephus *Arram* appellat, quæ ſuſtinebat murum civitatis ſuperpoſitum, cingentem ab Occidente civitatem uſque ad *portam Ephraim*, ubi curvatur contra Orientem, uſque ad *portam Anguli*, quæ in angulo civitatis conſtituta erat, contra angulum Aquilonis & Orientis: & ibi rurſus curvabatur ab Aquilone per Orientem contra Auſtrum extra aream templi, includens illam & domum regis atque portam fontis ſive aquarum juxta montem Sion. Et iſte totius civitatis erat ambitus. *Rupes* autem illa, ſuper quam ex parte Occidentis erat exſtructus murus civitatis, erat valde eminens, præſertim in angulo, ubi Occidentalis muri pars connectebatur Aquilonari, ubi & turris, *Nebloſa* dicta, erecta erat, & propugnaculum valde firmum, cujus ruinæ adhuc viſuntur, unde tota Arabia, Jordanis, mare Mortuum, & alia plurima loca ſereno cœlo videri poſſunt. Ab hac rupe ex parte Occidentis declivis pendebat civitas nunc paulatim ſeſe inclinans & rurſum ſenſim erigens uſque ad murum Orientalem, qui erat ſuper torrentem Cedron, ubi civitas ipſa contingebat littus fluminis, habens illic portam, quæ dicebatur *porta Sterquilinii*, eo quod per eam ſordes civitatis defluebant in memoratum torrentem. Extra vallem, quæ eſt a parte Occidentis, fuit dominus crucifixus: & poſt paſſionem ſuam vorago illa fuit terra repleta, & longo poſt tempore civitas *muro* alio fuit cincta a turri David uſque ad portam Ephraim, quæ nunc *Beati Stephani* nominatur. Ab Occidente vero rupes illa, quæ erat pars montis Gion, qui in altum contra Occidentem ſurgebat, ſupereminebat urbi, ſicque tota civitas ab iſtis duobus montibus quaſi in declivi pendebat. *Mons Moria*, in quo *Templum Domini* & *palatium regis* ædificata erant, aliquantulum altior erat civitate, ſed per Romanos complanatus fuit mons ille, & miſſus in torrentem Cedron cum omnibus ruinis templi & atriorum, id quod hodie aperte videri poteſt. *Area* autem *Templi* quadrata eſt, habens in longitudine & latitudine jactum arcus, & aliquid plus ſpatii, & Templum in ea nunc ædificatum *adhæret fere muro* civitatis, quum vetus templum longe ab eo diſſitum fuerit, quippe quatuor atriis interpoſitis, nec modo diſtat a muro torrentis Cedron ultra triginta pedes. Ab area templi contra Aquilonem, quantus ſcilicet eſt jactus lapidis, eſt *porta vallis*, quæ ducit in vallem Joſaphat: & hæc etiam vocatur *porta gregis*, quod per eam introducebantur greges immolandi in templum: Proinde intrantibus portam vallis ſeu gregis, ad ſiniſtram occurrit *Piſcina probatica*, in qua Nathinnæi lavabant hoſtias, quas tradebant ſacerdotibus in templo offerendas, & hæc *duas porticus* habuiſſe oſtenditur, in quibus ſecundum Johannem jacebant infirmi, aquæ motum expectantes, Joh. V. 2. 3. Ad dextram vero oſtenditur alia *piſcina grandis*, quæ dicebatur *piſcina interior*, facta ab Ezechia: nam obturans ſuperiorem fontem aquarum Gion, avertit aquas ejus, direxitque verſus Occidentem urbis David, incidens ferro per vallem, quam paulo ſuperius commemoravimus, introduxit aquas per medium civitatis in piſcinam iſtam, ne populus in obſidione poſitus aquæ penuria laboraret: fontem vero aquarum Gion, qui non longe diſtabat ab agro fullonis, duxit in *ſuperiorem piſcinam*, quæ eſt ſuper natatoria Silohæ. Et hæc quidem Achaz incepit, ſed non perfecit. De hac piſcina & hoc fonte atque ejus ſitu loquitur Iſaias. *Egredere ad extremum aquæ ductus piſcinæ ſuperioris in via agri fullonis*, Jeſ. VII. 3. Dicitur autem *piſcina ſuperior* reſpectu *natatoriæ Silohæ*, quæ tanquam *inferior* recipit aquas de *fonte Silohæ*. Et ne erres in his piſcinis, adverte quod *prima* & præcipua piſcina in Jeruſalem erat *piſcina probatica*, duas habens porticus, quam Salomon fecit pro miniſterio templi. *Secunda* fuit juxta illam contra Aquilonem, dicta *interior*, quam fecit Ezechias, ut dictum eſt. *Tertia natatoria Silohæ*, quæ erat ſub monte Oliveti, & ſub monte Sion, prope *agrum Hakeldemach*, habebatque aquam de fonte Silohæ, quam Ezechias quoque fecit. *Quarta* erat *ſuperior piſcina*, de qua dictum eſt, quam Ezechias etiam fecit.

Mons Moria.

Piſcina probatica.

Et

Et hæc non fuit in civitate, ut quidam ſentire videntur, cum civitas ipſa altior fuerit origine ejus, de qua hæc piſcina ſuas hauriebat aquas, nempe de fonte Silohæ, & de fonte inferiori aquarum Gion. *Vallis Joſephat* cingebat civitatem ex parte Orientis, ſub monte Oliveti deſcendens: & quamvis adhuc ſit profunda, multum tamen eſt impleta. Romani enim, ut dicit Joſephus, ab illa parte civitatem oppugnantes, inciſis olivis & aliis arboribus, atque aggeribus inde factis, eam impleverunt. Sed poſtea capta civitate, Ælius Adrianus juſſit ruinas atriorum & templi projici in torrentem Cedron, atque complanari montem Moria, & civitatem aſpergi ſale, quæ uſque in hunc diem oculariter videntur jacta. *Sepulchrum Virginis glorioſæ* oſtenditur in valle Joſaphat, non in ima ejus profunditate, ſed in pede montis Oliveti, & in editiori loco, quam ſit ipſa vallis, quod ante ſubverſionem civitatis extra terram eminebat: nunc vero eſt ſub terra, una cum *eccleſia* circum ſepulchrum extructa. Non longe ab hoc oſtenditur *alia eccleſia*, ubi fuit *hortus Gethſemane*, quem Dominus oraturus ante paſſionem ſuam intravit, Matth. XXVI. 36. juxta montem Oliveti cuidam rupi concavæ adhærens, ſub qua diſcipuli *ſediſſe* memorantur, quum ipſe oraret ad Patrem. Sub monte Sion, contra regiam Salomonis, in Occidentali latere vallis Joſaphat, eſt *fons Silohæ*, a quo per aquæductum derivatur aqua in *piſcinam ſuperiorem* & in *natatoriam Silohæ*, non ſemper, ſed quando inundat aquis. Porro ambæ piſcinæ ſunt *in pede* montis Sion. Suſcipiunt quoque hæ piſcinæ aquas de *fonte Gion inferiore*, qui oritur ſub *agro fullonis*. Juxta has piſcinas, ad jactum lapidis ultra vallem, ad plagam Auſtralem, eſt *ager Hakeldemah*, Act. I. 19. emptus triginta argenteis illis, quibus Judas Dominum vendidit, deputatus in ſepulturam peregrinorum, Math. XXVII. 7. 8. Infra piſcinas iſtas, & agrum Hakeldemah contra Orientem, fluit *torrens Cedron*, colliguntur que in ipſum omnes aquæ, quæ tempore pluviarum in altiora quæque loca circumajacentia ab aere deſcendunt. Non longe a ſepulchro Virginis benedictæ auditur *ſtrepitus ejus* ſub terra, ad locum iſtum properantis: augeſcit quoque ex aquis, quæ perfluunt ex memoratis piſcinis, & defertur in *vallem Gehennom*, quæ etiam *locus Tophet* vocatur, ubi eſt *fons Rogel*, *lapis Zoeleth*, & ubi Adonias fecit convivium, quum regnare inſtituiſſet, I. Reg. I. 9. Ibi quoque Iſaias ſepultus dicitur, ſerra prius juxta fontem Silohæ ſectus. Sunt hæc loca amœniſſima, delitiis plena, viridariis & hortis conſita, irrigante ea torrente Cedron. Sub hunc locum eſt *mons offenſionis*, ubi fuit locus ille deteſtabilis, in quo inſani homines trajiciebant filios ſuos per ignem, offerentes eos dæmoniis. Et hæc de *forinſecis* locis civitatis Hieroſolymitanæ dicta ſufficiant. Nunc etiam quædam perſtringemus brevi ſermone, quæ *intra mœnia* ejuſdem urbis continentur. Et quidem *Eccleſiæ ſepulchri Dominici* principatum concedimus: hæc rotunda eſt, habetque in medio aperturam rotundam, ſub qua ſepulchrum Dominicum ſub dio conſiſtit, nullo tectum imbricamento. *Spelunca*, ſepulchrum Domini continens, habet in longum aliquot pedes, foris quidem marmore tecta, intus vero adhuc nuda conſpicitur, ſicut tempore paſſionis fuit. *Oſtium*, quod ducit in hanc ſpeluncam ſepulchri, ponitur ad *dextram*, hoc eſt, ad parietem ſpeluncæ Septentrionalem, factum de marmore griſei coloris, habens in longitudine octo pedes, ſicut & ſpelunca ipſa: nec eſt in *crypta* illa lumen aliquod cœleſte, ſed lampades aliquæ accenſæ reddunt eam illuſtrem. Et nota, quod ante ſpeluncam Dominici ſepulchri eſt *alia crypta* ejuſdem magnitudinis & figuræ, ſolo pariete intermedio a priori ſegregata, & ad hanc *primo* deſcenditur, *deinde* per *oſtium intermedii parietis* venitur in ſpeluncam Dominici ſepulchri: & oſtium illud fuit *clauſum*, quando mulieres tempore reſurrectionis Dominicæ dicebant: *Quis nobis revolvet lapidem ab oſtio monumenti?* Marc. XVI. 3. *Mons Calvariæ*, in quo Dominus crucifixus eſt, diſtat a loco ſepulchri centum & octo pedibus, & eſt aſcenſus a ſuperficie pavimenti eccleſiæ ad locum, ubi crux rupi infixa fuit, viginti octo pedum. In ea rupe adhuc apparet ſciſſura, in morte Domini facta, Matth. XXVII. 51. A Calvaria per decem pedes oſtenditur *pars columnæ*, in qua Chriſtus fuit flagellatus, illuc ex domo Pilati translata, Matth. XXVII. 32. 33. Non longe ab hoc loco deſcenditur per quadraginta octo gradus ad locum, ubi Helena invenit crucem Domini defoſſam. De magnitudine hujus urbis ſcribit Dominus Jacobus, patriarcha Hieroſolymitanus, in libro quem de *Terra Sancta* compoſuit, in hunc modum: *Eſt ſæpe nominata & ſæpius nominanda civitas ſecundum omnes ejus partes in monte ſublimi ſita, muro valido undique cincta, nec nimia parvitate anguſta, nec magnitudine cuiquam faſtidioſa. A muro namque uſque ad murum habet diſtantiam, quantum jacere poteſt arcus, habens inſuper a parte Occidentali munitionem ex lapidibus quadris, ferro & plumbo indiſſolubiliter compaginatam, quæ ab uno latero civitati eſt pro muro,*

Vallis Joſaphat.

Gethſemane.

Cedron.

Calvariæ locus.

Jeruſalem deſcriptio.

ro, appellaturque turris David. Ipsa tamen eadem est, quæ a quibusdam Antonina dicitur, habetque montem Sion ab Austro, in quo David sibi habitaculum fecit, in quo etiam cum aliis regibus Juda sepultus est, & eam appellavit civitatem David. Mons autem Calvariæ, in quo Dominus crucifixus est, a parte Occidentis erat extra murum civitatis: *sed Ælius Adrianus ipsam per Titum & Vespasianum omnino destructam reparavit, & adeo ampliavit, ut locum crucifixionis & sepulturæ Dominicæ intra murorum ambitum comprehenderit.* Hactenus ille. Nunc de *Portis* ejus. *Prima* erat *porta David*, quæ erat in latere montis Sion contra Occidentem, ubi erat angulus civitatis inferioris, oppositus turri David, in loco scilicet, ubi duæ voragines ab una nascebantur, una ad Aquilonem, & altera ad Orientem vergente: ubi & testudo facta est ultra vallem unam, per quam a porta illa erat exitus & introitus. Ad dextram hujus testudinis Judas in sycomoro quadam laqueo se suspendit, Matth. XXVII. 5. Ista quoque porta dicebatur *porta piscium*, quia per eam erat via ad Joppen & ad alia loca maritima, unde pisces inferebantur. Dicebatur quoque *porta negotiatorum*, quia per eam erat via in Bethleem, Hebron, Gazam, Ægyptum & Æthiopiam. Nam ducebat ad agrum Fullonis juxta montem Gion, ubi a sinistra ibatur in Hebron, a dextra vero versus Joppen. Et hæc eadem via post modicum intervallum iterum dividebatur: nam ad sinistram ducebat in vallem Raphaim, sub castro Bethsura, versus Philistiim & Gazam, & inde in Ægyptum atque Æthiopiam, unde negotiatores merces varias adducebant. Et ad dextram ducebat in Emaus, Ramatha & Joppen, contra Occidentem ad mare Mediterraneum. *Secunda porta* ab ista fuit in eadem parte muri, respiciens etiam ad Occidentem, & partim ad Aquilonem, vocabaturque *Jebus* a Jebusæis, & *Judiciaria*, quia extra eam fiebat judiciorum exequutio. Unde & extra eam fuit Dominus crucifixus. Hujus portæ vestigia adhuc apparent in muro veteri civitatis. In novo vero muro, qui includit sepulchrum Domini, respondet ei *porta* eodem nomine appellata, ducens in Silo & Gabaon. *Tertia porta* ab ista est contra Aquilonem, vocaturque *porta Ephraim* & *porta Sancti Stephani*, qui extra eam lapidatus fuit, Act. VII. 58. & hæc ducit in Sichem, Samariam, & Galilæam. *Quarta* ab ista est contra Orientem, in angulo civitatis juxta torrentem Cedron, dicta *porta Anguli*, quia in angulo civitatis sita erat. Dicta quoque est *porta Benjamin*, quia per eam fuit via in Anathoth, Bethel, in desertum, & ad civitates alias tribus Benjamin. *Quinta porta* erat contra Austrum ab ista, dicta *porta Sterquilinii*, quia per eam deferebant aquæ pluviales sordes civitatis in torrentem Cedron. *Sexta porta* similiter respiciebat Austrum, & posita erat juxta torrentem Cedron, dicta *porta Gregis*, quia per eam introducebantur greges immolandi in templum, eratque *Probatica piscina* haud longe ab ea. Dicta quoque fuit *porta Vallis*, quia per eam ducebat via in vallem Josaphat: & *porta fontis draconis*, a fonte illo sic denominata. *Septima* erat *porta aurea*, super torrentem quoque Cedron posita, & Austrum respiciens, quæ magis erat porta templi, quam civitatis, quia ducebat per compendium ad montem Oliveti. *Octava* quoque posita fuit super torrentem Cedron versus Austrum, sita inter montem Sion & montem templi, dicebaturque *porta Aquarum* quia ducebat ad fontem & natatoria Silohæ in vallem Gehennom.

Octo portæ.

Porta piscium.

CAPUT IX.

Montes circa Hierusalem.

Mons Oliveti.

AB Orientali parte civitatis est *mons Oliveti*, altior cæteris circumjacentibus montibus. In ejus summitate est ecclesia constructa, in loco, ubi Dominus ascendit in cœlum. Ad austrum est *mons Offensionis*, ubi scilicet Salomon templum posuit idolo Moloch I. Reg. XI. 7. Subter eum est locus Tophet sive Gehennom. Inter Orientem & Austrum est ager Hakeldemah, habens a tergo *montem mediocriter sublimem*: qui eodem appellatur nomine. Porro ab Occidente adhæret ei ager Fullonis, qui ab Occidente terminatur in *montem Gion*. Et hic mons ab Occidente imminet civitati, sed sensim decrescit versus portam judiciariam. Ultra torrentem Cedron, in latere Aquilonari montis Oliveti, est *mons alius altus*, quatuor stadiis a Jerusalem distans, ubi Salomon idolo Moabitarum, nomine *Chamos*, templum construxit, I. Reg. XI. 7. & ubi tempore Machabæorum ædificatum fuit *castrum*, cujus indicia adhuc hodie ibi cernuntur. Duabus leucis a Jerusalem, in angulo, qui est inter Occidentem & Septentrionem, est *mons Silo*, qui nunc *ad Sanctum Sa-*

Mons Silo.

Samuelem dicitur, ubi fuit arca Domini longo tempore, tabernaculum fœderis, quod fecerat Moses in deserto. Hinc per unam leucam est *Gabaon*, *civitas* in tribu Benjamin, & in *eodem monte* sita: unde erant *Gabaonitæ*, qui, funibus in collum missis, venerunt ad Josuam, fraudulenter cum eo fœdus ineuntes, Jos. IX. A Jerusalem decem numerantur leucæ contra Occidentem ad *castellum Emaus*, ubi Dominus in fractione panis cognitus est a discipulis, Luc. XXIV. 30. 31. Is locus hodie *Nicopolis* dicitur. A Jerusalem duæ sunt leucæ contra Occidentem ad *Bethoron inferiorem*, de qua fit mentio in libro Josuæ, Jos. XVIII. 13. A Jerusalem contra Occidentem quatuor sunt leucæ & dimidia ad *Cariath Jarim*, quæ una fuit de urbibus Gabaonitarum, ubi arca Domini viginti annis mansit, postquam a Philistæorum terra fuit reducta, 1. Sam. VII. 1. 2. A Cariath Jarim fere ad Occidentem est *Lachis*, etiam una ex urbibus Gabaonitarum, quam obsedit Sennacheribus tempore Ezechiæ, 2. Chron. XXXII. 9. De Cariath Jarim si duabus leucis contra Austrum procedas, occurrit *Bethsames oppidum*, ad quod vaccæ duxerunt arcam Dei tempore messis triticeæ, 1. Sam. VI. 12. 13. ubi plurimi mortui sunt, qui arcam Dei nudam viderunt vers. 19. A Jerusalem decem leucis versus Occidentem est *Ramatham Sophim*, quæ partim erat de tribu Benjamin, & partim de tribu Juda, sita tamen in *monte Ephraim*. Dicta quoque fuit *Aramathia*, de qua fuit Joseph nobilis decurio, qui sepulturæ Domini interfuit, Matth. XXVIII. 57. & Marc. XV. 43. Hinc quoque Samuel propheta oriundus fuit, 1. Sam. 1. 19. 20. ibique sepultus, 1. Sam. XXV. 1. & vocatur hodie *Ramula*. A Ramula versus Occidentem tres sunt leucæ ad *Joppen* civitatem, ubi Jonas navim intravit, cupiens fugere a facie Domini in Tharsis, hoc est, ad insulas Maris, Jon. 1. 3. Porro ad *Bethleem civitatem David*, ad Austrum sitam, tres sunt leucæ, in cujus sinistra parte est via, quæ ducit in *Hebron*, in qua viatori quoque occurrit, si parum ad dextram declinet, *sepulchrum Rachelis*, cui *pyramis pulchra* imminet, a Jacob in titulum monumenti extructa, Gen. XXXV. 20. est *Bethleem* sita in colle arcto & oblongo, habens in Occidente & in declivi loco collis ingressum, ubi etiam est *cisterna* juxta portam, de qua David bibere desideravit, quum esset in præsidio, 1. Chron. XI. 16. 17. In extremitate vero Orientali sub rupe quadam, quæ erat juxta murum civitatis, fuit secundum morem illius terræ locus pro stabulo: habens præsepe in rupe excisum, ubi mundi salvator de Virgine natus & reclinatus fuit, quum locus alius commodior in diversorio non esset quam præsepe, in quod mundi creator & redemptor reponeretur, Luc. II. 7. Hic hodie *sacellum* est exstructum nobilissimum, stratum marmore, & marmoreis erectum columnis, ut vix hodie inveniri possit locus sacer illo pulchrior, ut etiam Sultanus tentarit hinc asportare columnas & alia crusta marmorea, quibus parietes nitent, ad decorandum palatium suum Babylonicum: sed serpente subito apparente, & terrorem incutiente, desistere coactus est a concepto proposito. Videntur quoque juxta hanc ecclesiam indicia quædam *Monasterii*, in quo lectus & sepulchrum Divi Hieronymi peregrinis ostenditur. Item ostenditur locus occisionis innocentium puerorum, Matth. II. 16. & sepulchra Paulæ & Eustochii, haud longe ab hac ecclesia. A Bethleem per dimidiam leucam ad Occidentem est *villa Bezec*, ubi captus fuit Adoni-Bezec, & truncatus summitates manuum atque pedum, Jud. 1. 6. Crescit ibi optimum vinum, quo melius in terra illa non invenitur. A Bethleem duabus leucis contra collem Achillæ est civitas *Thecua* in monte sita, de qua fuit Amos propheta, Amos 1. 1. ibidem Ochozia, rege Israel, occisus & sepultus. Inter Thecuam & Engaddi, ad sinistram contra desertum Quarentanæ, est *castrum Herodium*, alto loco situm, ab Herode exstructum. A Thecua duabus leucis inter Orientem & Austrum est *Ziph*, oppidum juxta desertum, Ziphæorum patria, ubi David vagabundus latuit, 1. Sam. XXIII. Huic contra Austrum adjacet *desertum Maon*, in quo est mons *Carmelus*, juxta quem Nabal repulit nuntios David, 1. Sam. XXV. 10. 11. nota est historia. Ab hoc deserto Maon inter Austrum & Orientem parum distat *mons Seir* sive *Idumæa*, quam terram filii Israel longo tempore jussi sunt circuire, Deut. II. 1. 2. 3. 4. 2. Chron. XX. 10. Quod si a memorato *deserto* contra Austrum vadas, occurrit *terra Amalech*, quam jussus est Saul subvertere interfectis habitatoribus ejus, 1. Sam. XV. 2. 3. Ante terram Amalech contra mare Mortuum est *Cades-Barne*, locus unde Moses duodecim emisit exploratores, Num. XXXII. 8. A Bethleem tres sunt leucæ versus Austrum ad *collem Rama*, in qua videtur tota Arabia usque ad Montem Seir, & omnia loca circa mare Mortuum, itemque littus Maris Magni a Joppe usque ad Gazam. A Rama duabus leucis prope viam, quæ ducit in Hebron, est

Bethoron. Lachis. Joppe. Bethleem. Thecua. Idumæa. Amalech. Cadesbarne.

Mamre. *prædium Mamre*, ubi habitabat longo tempore Abraham juxta ilicem, Gen. XIII. 18. Ab hac ilice per dimidiam leucam versus dexteram, est *Hebron* civitas illa *vetus*, olim *Cariath-Arbe* dicta, Gen. v. 5. in qua regnavit David septem annis, I. Reg. II. 11. sitaque fuit in monte: hodie præter magnas ruinas nihil ibi cernitur, sed ad tres jactus arcus Austrum versus, declinando tamen paululum ad Orientem est *Hebron nova*, exstructa in loco scilicet, ubi *spelunca duplex*, ubi sepulti sunt Adam & Eva, Abraham & Sara, Isaac & Rebecca, Jacob & Lea. Saraceni circa speluncam duplicem, quæ erat in ecclesia cathedrali, ædificaverunt munitionem. [A spelunca duplici ad Occidentem, ad jactum arcus unum, est *ager Damascenus*, ubi plasmatus dicitur Adam, habetque argillam rubeam, flexibilem in modum ceræ, quæ per camelos in magna quantitate in Ægyptum, Æthiopiam, Indiam, & alia loca deportatur. Nam abutuntur ea in varias superstitiones.] Juxta hunc agrum Damascenum ostenditur etiam locus, ubi Cain fratrem suum Abel occidit. Fabulantur quoque illic Adam & Evam multo tempore luxisse Abel filium suum in spelunca rupis cujusdam, quæ ad Austrum patet. Ab Hebron tribus leucis contra Austrum est *Dabir*, quæ & *Cariat-Sepher*, id est *civitas libri seu literarum*, de qua Josua, Cap. xv. 15. Ab Hebron tres numerantur leucæ contra Aquilonem, declinando paululum ad Occidentem, ad *Nebel-Escol*, id est, *torrentem Botri*, unde exploratores portaverunt palmitem uvę, Num. XIII. 23. 24. 25. Ad lævam hujus vallis per dimidiam leucam descendit *rivus*, in quo Philippus baptizavit eunuchum Candacis Reginæ, haud longe a *Sicelech*, Act. VIII. 36. 37. 38. A Nehel-Escol octo numerantur leucę versus Jerusalem, ad *domum Zachariæ*, quam intravit pregnans virgo Maria, salutatura Elisabeth, Luc. I. 40. A domo Zachariæ tres sunt leucæ versus Aquilonem, & itidem tres leucæ a Nicopoli contra Vulturnum, ad *Nobe* civitatem sacerdotum, quæ nunc *Bochonopolis* dicitur, in via, quæ Diospolim ducit atque Ramatha, ubi David ab Abimelech accepit gladium Goliath Gethæi, I. Sam. XXI. 9. Hæc de Jerusalem & locis circumjacentibus dicta sufficiant.

Hebron. Dabir. Nobe.

CAPUT X.

Ab Acone versus Austrum iter.

QUatuor sunt leucæ ab Aconensi civitate ad *oppidum Caiphæ*, in pede montis Carmeli ad Aquilonem situm. A Caipha tres numerantur leucæ ad *Castrum peregrinorum*, fratrum militiæ templi, munitissimum quidem, & in corde Maris situm, talibus muris & antemuralibus cinctum, ut fere inexpugnabile sit. A Caipha ad leucam unam & dimidiam in monte Carmeli est *spelunca Elisæi* & *mansio Elisæi*: ubi hodie habitant *fratres Carmelitæ*. A castro peregrinorum quatuor sunt leucæ ad *Cæsaream*, Palæstinę metropolim, in qua fuit sedes archiepiscopalis, quamque Herodes Magnus instauravit, & in honorem Cæsaris *Cæsaream* appellavit, & in ea Petrus baptizavit Cornelium centurionem Act. x. A Cæsarea novem leucis contra Austrum est *munitio Arsur*, quondam *Antipatris* ab Antipatride Herodis Magni dicta. Hæc aliquando fuit Fratrum de hospitali Sancti Johannis. Ab Arsur quatuor sunt leucæ contra Orientem ad *Manathat*, nunc *Kato* dicta, & sub monte Ephraim sita, non longe a monte Saron. In hac Saraceni posuerunt pręsidium militum contra castrum peregrinorum. A Kato quatuor leucis contra Austrum est *mons Saron* & *oppidum Sarona*, de quo fit mentio in Actibus Apostolorum, Act. IX. 35. De Arsur octo sunt leucæ usque ad *Joppen*, & hinc quatuor numerantur usque in *Geth*, quę olim una fuit de principalioribus civitatibus Philistinorum: sed nunc parvum est casale, vocaturque *Thilim*, in colle situm. A Geth duę sunt leucę contra Austrum ad *Bethsames Juda*. Hinc si ad Orientem procedas, post sex leucas occurrit *mons Modin*, de quo oriundi fuerunt Machabęi, & ostenditur illic sepulchrum eorum. A Bethsames contra Occidentem, fere per quatuor leucas, haud longe a Mari, est *Accaron*, etiam una de principalioribus civitatibus Philistinorum. Verum hodie exiguum est casale, antiquo retento vocabulo. Ab Accaron quatuor sunt leucę versus Austrum ad *Azotum*, quę etiam una fuit ex potioribus Philistinorum civitatibus, una leuca a Mari distans, sed hodie parva est villa. A Joppe duę sunt leucę ad *Lyddam* seu *Diospolim*. Hinc quatuor leucę contra Orientem fere, paululum ad Aquilonem declinando, est *Lobna*, non longe a *Lachis*, quam cepit Josua, Jos. x. 32. & quam obsedit Sennacherib, 2. Chron. XXXII. 9. Inde per tres leucas, in via, quæ ducit ad Gabaon, est *Azeca* oppi-

Castrum peregrinorum. Fratres Carmelitæ. Geth. Bethsames. Mons Modin.

oppidum, & *Maceda*, ubi quinque reges se absconderant in spelunca, de quo in Josua, Jos. x. 16. Hinc si progrediaris tribus leucis contra Orientem, non longe a *Nobe*, est *Sochoth Judæ*, juxta vallem Terebynthi, ubi puer David in funda & lapide interfecit Goliath Gethæum, 1. Sam. XVII. 49. 50. A *Nobe*, quæ hodie *Bethnopolis* vocatur, sunt tres leucæ usque in *Emaus*, quæ hodie *Nicopolis* appellatur. Ab Emaus, spatio unius leucæ & dimidiæ, ascenditur per *vallem Raphaim*, a latere *domus Zachariæ*, quæ relinquitur ad dextram euntibus in Jerusalem. Ab hac Zachariæ domo numerantur tres leucæ & dimidia dextrorsum ad castrum munitissimum *Bethsura* nomine, situm in latere montis contra Bezeck & Bethlehem, quod ædificatum fuit tempore Machabæorum, & paulo post fraudulenter captum ab Antiocho adolescente. Distat autem fere per unam leucam a Jerusalem. Ab *Azoto* quatuor leucis contra Austrum est *Ascalon*, quarta Philistinorum civitas, sita in littore Maris, & habens formam semicircularem, unicum fere robur & propugnaculum Saracenorum in terra illa. Ab Ascalone duabus leucis contra Austrum est *Gaza*, in littore quoque Maris sita, quæ nunc communiter *Gazara* appellatur, & transit per eam via in Ægyptum. A Gaza quatuor numerantur leucæ usque ad *Bersabee*, quæ nunc *Giblin* dicitur, & est terminus Judææ atque Terræ Promissionis contra Austrum. In hac manserunt multo tempore Abraham & Isaac, ut patet in Genesi, Gen. XXII. 19. Gen. XXVI. 23. 25. Distat ab Hebron sicut & Gaza paulo amplius una diæta. Ultra hanc extremitatem Terræ Sanctæ est *desertum* illud magnum, quod ad Ægyptum usque fere extenditur, in quo oberraverunt filii Israel quadraginta annis, Num. XXXII. 13. Itaque *Longitudo* Terræ Sanctæ ab Aquilone incipit a monte Libano juxta Cæsaream Philippi, extenditurque contra Austrum usque in Bersabee Juda, quæ est contra desertum, complectens plus minusve sexaginta septem leucas. *Latitudinem* vero ejus non adeo exacte observavi. Porro memorata longitudo *decem* tantum complectitur Tribus. *Tribus Juda* superiorem obtinuit regionem, quæ in longitudine quidem extenditur ab Ægypto usque in Jerusalem, diciturque intervallum illud occupare septem diætas. In latitudine vero incipit a lacu Asphalti, hoc est, a mari Mortuo, & desinit usque ad Mare Magnum in Occidente. *Tribui Simeonis* obvenit pars in ipsa tribu Judæ, nempe quæ est juxta Ægyptum circa montana Arabię. *Benjaminitæ* sortiti sunt possessionem suam a Jordane usque ad Mare Magnum in longitudine, latitudo vero ejus est ab Jerusalem usque in Bethel, quatuor fere complectens leucas. *Tribus Ephraim* sortem suam accepit a Jordane fluvio usque ad Gaderam, quæ est juxta Joppen, & transverso usque ad campum magnum, ubi incipit Galilæa. *Tribus Manasse* una medietas incipit a Jordane, & terminatur ad Mare Magnum, & in transverso, quę est latitudo ejus, desinit in Bethsan. *Tribus Issaschar* secundum longum incipit a Jordane, & terminatur ad Carmelum, juxta Magedo: in latitudine vero habet Bethsan & montem Thaborinum extremitates. *Tribus Zabulon* habet Carmelum & lacum Genezareth extremitates longitudinis, & in latitudine a monte Thabor versus Nazareth, quinque occupat leucas. *Tribus Aser* occupat totam Terram a Carmelo Maris usque ad Sidonem magnam, in longitudine scilicet viginti leucarum continens spatium: in latitudine vero extenditur a Mari Magno usque Nason & Assor, per spatium novem leucarum. *Tribus* autem *Nephtalim* accepit partes Orientales usque ad Damascum, Galilęam superiorem, a mari Galilęę usque ad montem Libani, fontesque Jordanis includens, & hęc in longitudine: juxta latitudinem vero transit ab Assor usque ad regionem Traconitidis. *Tribus Dan* occupat loca convallis juxta Mare Magnum, ab Austro terminata ad Azotum: ab Aquilone ad Doram, habens scilicet a tribu Juda Azotum, Accaron & Geth: & a Benjamin Jamniam & Ramatha usque ad Joppen. Et ut in summa dicam, tota Terra Sancta a Jordane usque ad Mare Magnum, quę est latitudo ejus, ab Oriente scilicet in Occidentem, non videtur excedere sedecim leucas. In longitudine vero, quę ab Aquilone in Austrum computatur, a Dan scilicet, quę nunc Belenas sive Cęsarea Philippi dicitur, usque ad Bersabee, quę nunc Giblim appellatur, habet circiter sexaginta quatuor aut sex leucas. Et hęc de magnitudine, urbibus, fluminibus & cęteris locis Terrę Sanctę dicta sufficiant.

Gaza. Juda. Simeon. Benjamin. Ephraim. Manasse. Issaschar. Zabulon. Aser. Nephtalim. Dan.

CAPUT XI.

De fertilitate Terræ Sanctæ & variis ejus habitatoribus.

HAbet Terra Sancta id in sacris literis præconii, ut reliquas terras in bonitate & fœcunditate excellat, atque longe post se relinquat, quippe quæ *melle & lacte exuberare* dicitur, Num. XIII. 27. per quæ intelliguntur omnia ea, quibus opus habet mortalis hæc vita. Est solum ipsum *frumenti* feracissimum, quippe quod in cultura sua minimum laborem exigit, & multum reddit fructum. Nam id sæpe oculis meis vidi, duobus tantum bobus aratrum inverti: nec agros stercore opus habere, quum suapte natura Terra ipsa pinguis sit, & in plerisque locis hoc externo minime egeat condimento: *rosas*, *rutam*, *fœniculum*, *salviam* & alias herbas humus ipsa sponte producit. *Lana* quoque *succida* ibi crescit in *fruticetis* quibusdam, quorum semina singulis annis in terram sparguntur, & ex his consurgit *caudex* quidam, in cujus *folliculis* lana illa colligitur. Crescunt quoque ibi *cannæ molles*, ex quibus colligitur *saccarum*. Habent hæ cannæ *medullam* quandam humidam in modum *sambuci*, quæ in pelvim expressa, atque in æneis caldariis decocta, optimum efficit saccarum. Id tamen ingenue fateor, raro illic inveniri *poma*, *pira*, *cerasa*, *nuces*, & alios similes fructus arboreos, sed e Damasco illuc deferuntur, qui tamen adeo solis ardore decocti sunt, ut diu conservari nequeant: At loco illorum habent *alios fructus*, qui etiam per *totum annum* in arboribus conservantur, ut sæpe videas unam arborem *simul flores* & *fructus maturos* gestare. Ex his faciunt Incolæ varia *condimenta*, quibus pultes, carnes, pisces, & alios cibos sapidiores reddunt. Habent *poma cetrina magna*, ex quibus optima conficiunt electuaria. Habent & alia optima poma & mirabilia, quæ *Poma Paradysi* ab eis vocantur. Hæc crescunt in modum *maximi botri*, quantitatem habent *mediocris cophini*, cujus grana sunt ipsa poma, ita ut non raro *centum poma*, & aliquando plura simul *conglobata* in modum uvarum reperias, quarum quodque *ovi* habet magnitudinem, obductum *folliculo spisso* crocei coloris, qui decorticatus dulcem & delicatum relinquit fructum. Hæc arbor ultra biennium non durat, sed arefacta ex radicibus alios surrogat surculos. Folia ejus *adeo longa* sunt, ut *staturam hominis erecti* fere excedant. Latitudo vero tanta est, ut duo folia *hominis corpus* commode tegere possint. *Vineæ* multæ sunt in Terra Sancta, & plures essent, si Saracenis vini usus in universum non esset interdictus. Hi autem Terram illam hodie pro majori parte subjectam tenent: & ubi vineas inveniunt eradicant. *Optimum vinum*, quod in ea invenitur, crescit *circa Bethleem in valle Baphaim*, & in *Nebel-Escol*, unde exploratores portaverunt palmitem uvarum, ut in Numeris legimus, Num. XIII. 23. Circa *Sidonem* quoque & *Antaradum*, itemque *sub Libano* monte *bonum* crescit *vinum*, &, ut mihi retulerunt indigenæ, Antaradi colligunt uno anno ab eadem vite *triplex vinum*, hoc est, habent uno anno *tres vindemias*. Nam quum vitis tempore *Martii* consuetos produxerit botros, id ligni, quod vacuum est a fructu, resecatur, & tunc ex relicto palmite in *Aprili* alius & novus repullulat surculus, suos quoque secum ferens fœtus. Qui & ipse truncatus, in *Majo* novum producit ramusculum, serotinis oneratum uvis. Et hac arte fit, ut Primi botri, in *Augusto* ad maturitatum perducti, suam vindemiam requirant. Secundi vero, qui in *Aprili* floruerunt, in *Septembri* racemantur: & Tertii in *Octobri*. Hinc etiam est, ut in Terra Sancta botros *venales* invenias a die Joannis Baptistæ usque in diem Divi Martini. Habentur quoque in ea Terra *ficus*, *malogranata*, *mel*, *oleum*, *pepones*, *cucumeres*, *melones*, *citrulli*, *cucumeres Babylonici*, & alii multi fructus his similes. *Frumentum* quoque ipsum est *delicatissimum*, ut non videatur mihi, quod unquam meliorem comederim panem, quam Hierosolymis. *Porci sylvestres*, *capreoli*, *lepores*, *perdices* & *coturnices* abundant in Terra Sancta, sicut & *leones* atque *ursi*. Sed & *cameli* ibi in maximo habentur numero.

Poma Paradysi.

Tres uno anno vindemiæ.

CAPUT XII.

Qui homines Terram Sanctam inhabitent.

SUnt in Terra Promissionis homines ex *omni natione*, quæ sub cœlo est, & vivit quælibet gens juxta ritum suum. Et ut verum loquar, in nostram magnam confusionem, nulli in ea pejores & moribus corruptiores inveniuntur quam *Christiani*, cujus hanc esse rationem arbitror. Quando aliquis in Hispania, Gallia, Germania, Italia, aut aliis Christianitatis nationibus malefactor deprehensus fuerit, utpote homicida, latro, fur, incestuosus, adulter, fornicator, proditor, & timet propterea a judice condignam sibi irrogari pœnam, fugit & transfretat in Terram Sanctam, quasi hoc contractum aboliturus malum, & quum illuc venerit, non animum sed locum mutavit, & evenit sibi id, quod scriptum est, Jer. XIII. 23. *Numquid Æthiops potest mutare pellem suam?* Tales sunt hodie in Terra Sancta non pauci, qui spoliant peregrinos & conterraneos suos, ad se bona fiducia divertentes, & nihil mali de eis suspicantes: detestabilesque illi patres detestabiliores post se relinquunt filios, qui pollutis pedibus calcant loca sancta, & sua pessima vita id efficiunt, ut sancta Dei in magnum veniant contemptum. Sunt autem præter Christianos in Terra Promissionis & *aliæ variæ gentes*, præsertim *Saraceni*, *qui Mahometem* prædicant, & legem ejus observant, agnoscentes etiam Christum veluti magnum prophetam, de Spiritu Sancto conceptum, & natum ex virgine Maria, sed negant eum passum & mortuum, verum quum illi placuit, ajunt, ascendit in cœlum, sedetque ad dextram Patris ut Filius. Mahometem vero dicunt sedere ad sinistram Dei, & eum ut Dei nuntium ad se tantum missum. Sunt homines illi Mahometani immunditiæ addictissimi, ducuntque tot, quot pascere possunt, uxores, præter id, quod Gomorrhaico fœdati vitio. Sunt tamen hospitales, & satis humani, id quod non semel tantum in meipso sum expertus. Pro modico ministerio illis exhibito, copiosam reddunt mercedem. Sunt præterea in hac Terra *Syriani*, qui quidem *Christiani* sunt, verum Latinis nullam servant fidem, misere & pauperrime vivunt: avaritiæ studentes, nemini eleemosynam largiuntur. Ditissimus inter eos non delicatius vivit, quam pauperior. Inter Saracenos habitant, & ut plurimum officiis eorum mancipantur. In habitu a Saracenis fere nihil differunt, nisi quod per *cingulum laneum* ab eis aliquid discriminis habent. *Græci* similiter *Christiani* sunt, sed schismatici, & a Romanæ ecclesiæ obedientia alieni: sunt & aliis multis implicati erroribus, faxit Deus, ne & Latinis multæ irrepserint stultitiæ. Apud Græcos omnes fere Prælati sunt *Monachi*, magnæque abstinentiæ, & habentur a plebeis hominibus in magna reverentia & honore. Sunt quoque in hac Terra *Armeni*, *Georgiani*, *Nestoriani*, *Nubeani*, *Jabeani*, *Chaldæi*, *Maronitæ*, *Æthiopes*, *Ægyptii*, & multæ aliæ gentes, quæ quidem omnes confitentur *Christum*, & habent suos Patriarchas. Quidam sunt *Hæretici*, & a suo hæresiarcha nomen sunt sortiti, ut sunt *Nestoriani*, *Jacobitæ* & similes. Sunt tamen multi in his sectis admodum simplices, nescientes quicquam de hæresibus: Christo devoti, carnem jejuniis macerantes, atque simplicissimis vestibus induti, ut etiam longe superent religiosos Romanæ ecclesiæ. *Nubeani* & *Jabeani* dicunt se scire, majores suos fidem suscepisse a Sancto Matthęo, ab eoque baptizatos & baptismi modum ab illo recepisse, quem hodie inviolabiliter servare contendunt, innitentes huic authoritati, Matth. III. 11. *Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne.* Nam quum baptizantur, cum calido ferro crucem inurunt faciei & alteri corporis parti. Et hi devotiores inter Orientales habentur. Est & *gens Madianitarum*, qui nunc *Beduini* atque *Turoniani* dicuntur, qui magnam partem Terrę Sanctę impleverunt: & hi tantum operam dant alendis pecoribus & camelis, quibus supra modum abundant, certam mansionem non habent, sed ubi bona invenerint pascua, ibi cum tabernaculis suis tantisper subsistunt, donec, herbis depastis, alium locum pro gregibus quęrere cogantur. Sunt homines pugnacissimi, & repleverunt fere totam Syriam: potissimum occuparunt ripas Jordanis a Libano usque ad desertum Pharan, quum montes, qui ultra Jordanem sunt, optima suppeditent pabula ovibus, capris, & reliquis jumentis. Habent arietes & verveces tam crassos & pingues, ut una cauda pro tribus aut quatuor hominibus sufficiat ad esum. *Nestoriani* habitant circa Berut & Biblium, in planitie Libani contra Ituręam: *Maronitæ* vero occuparunt regionem, quę est circa fontem hortorum, a Libano descendentem contra Tripolim, dicunturque habere qua-

Christiani.

Saraceni.

Syriani.

Græci.

Nubeani Jabeani.

Beduini & Turoniani.

Nestoriani.

Maronitæ.

quadraginta millia pugnatorum. Porro circa castrum Arachas post Tripolim habitant *Saraceni*, qui *Vanni* dicuntur. His sociantur *Saraceni*, quos *Asisinos* vocant, habitantes in montanis usque ad castrum Antaradum, plurima habentes castra & oppida, atque fertilissimam occupantes terram. Hi de Perside dicuntur duxisse originem, & in tantum numero sunt aucti, ut & ipsi quadraginta millia armatorum asserantur posse producere. Voluerunt ante paucos annos sese Romanæ subjicere obedientiæ, sed per *Templarios* impediti a suo resilierunt proposito. Hos *Asisinos* nullus hactenus Sultanus potuit in ordinem redigere, sed ipsi sibi leges & jura condunt, utentes illis ut libet: suntque omnibus adjacentibus nationibus formidini ob suam feritatem. Et quum hic Orientales attigerint nationes, non inutile visum fuit de iis ampliorem facere mentionem: quandoquidem hodie multi sunt, qui quum nihil sciant, scire omnia velint, asserentes nullos in his maximis regionibus usque ad Indiam inveniri Christianos, sed perfidum Mahometem omnia loca conspurcasse. Id quod verum non est, sed *ubique* Christus in mundo suos habet cultores, præterquam in *Arabia* & *Ægypto*, ubi *rari* inveniuntur Christiani, sed omnes fere nomen dederunt Mahometi. Id quidem verum est, omnes Christianos transmarinos, puta *Armenos*, *Cappadoces*, *Græcos*, *Chaldæos*, *Medos*, *Parthos*, *Indos*, *Nubeanos*: *Jabeanos*, *Asianos*, *Georgianos*, & reliquos Orientales populos, non esse homines bello assuetos: sed quum a *Saracenis*, *Turcis*, aut *Tartaris* bello petuntur, illis tributarii fiunt, atque omne permittunt Dominium: exactores ferentes, modo pacem & concordiam, quantum ex se est, conservent: & hinc fit ut regiones illæ, quas Christiani inhabitant, Saracenorum esse putentur, atque perfidiæ illorum subjacere: quum tamen ibi fere *omnes* sint *Christiani*, id quod ego expertus sum in *Cilicia* & *Armenia Minori*, quæ parent *Tartarorum* principi: & tamen sunt *meri Christiani*, qui eas inhabitant regiones, ecclesias frequentantes, missas audientes, genua flectentes, atque devote orantes: religiosis etiam personis magnum exhibentes honorem, id quod in meipso sum expertus, quum illic aliquantisper morarer. Præterea eos, quos nos damnatos judicamus esse hæreticos, ut sunt *Nestoriani*, *Jacobitæ*, *Maronitæ*, *Georgiani*, & similes, ego plerumque inveni *bonos* & *simplices* esse *homines*, sincereque erga Deum & homines viventes: sunt magnæ abstinentiæ, & in quadragesima nec pisces, nec velum comedunt. Attenti audiunt verbum Dei: id quod ego vidi in vespera Ramispalmarum, quantis catervis ad concionem confluxerint. Habent præterea suos *Archiepiscopos*, *Abbates*, & alios prælatos, præter *Nestorianos*, qui loco *Papæ* habent prælatum, quem *Jacelichum* vocant, cui magna pars Orientis paret. *Armeni* vero & *Georgiani* habent prælatos, quos *Catholicos* vocant, qui sub se habent *Archiepiscopos*, *Episcopos*, & alios prælatos, qui optima conversatione plebi præeuntes, verbo pariter & exemplo illos docent: & quamvis munitissima inhabitent castra, atque magnis polleant divitiis, induuntur tamen vilibus & sordidis vestibus, amplissimas habentibus manicas: exterior enim vestis est pellicea arietina, grossa & rubea, & sub ea deferunt tunicam griseam atque detritam. Suprema vero vestis est scapulare nigrum, vile & asperum, quasi Cilicium. Interfui etiam semel in die annuntiationis sacris eorum, & adverti eos eisdem fere uti cærimoniis & precationibus quibus nos in Missa, nisi quod suo, & non Romano, utuntur idiomate. Nota quoque, quod *Cacholicus* ipse, & omnes alii prælati sunt *Monachi*, nec quisquam, nisi *Monachi*, ad hæc ecclesiastica admittuntur officia. *Clerici* vero *seculares* & *sacerdotes* fere nullam habent auctoritatem, nec aliud agunt, nisi quod divina celebrant officia. Ad omnes horas signum faciunt cum tabula lignea, non enim campanas habent: & tunc nocte surgunt ad matutinas preces, excitantque se mutuo, ut omnes conveniant: nec iterum dormitum eunt post illas absolutas preculas, sed sedent in ecclesia docentes populum usque ad auroram. Sacerdotes omnes sunt *uxorati*: nec aliquis permittitur exsequi sacerdotis officium, nisi *legitimam* habeat *uxorem*. Sabbatho duntaxat & die Dominico *Missas* celebrant: reliquis diebus per hebdomadam *amplexibus* vacant. Mortua vero uxore sacerdos *continebit*, nec aliam poterit ducere uxorem. Et si fornicatus aut adulteratus fuerit, sine spe ulla *amittit* officium & ecclesiam. Quod si uxor ejus adulterium perpetraverit, sacerdos maritus ejus aut *continebit*, aut officium & ecclesiam *perdet*. Uxor vero adulterans *nasum perdet*: & vir, qui cum ea concubuerit *castrabitur*, etiamsi legitimam habuerit uxorem. Id ego semel fieri oculis meis vidi. Mortuo vero sacerdote, uxor ejus relicta *continebit*: & si aliud præsumpserit inire matrimonium, *comburetur*: sin meretricari libuerit, *nil mali patietur*, & id sæpe apud illos evenire solet. Et hæc mihi videtur potissima causa esse, quod *tot* in illis

terris

Saraceni Asisini.

Christi cultus ubique.

Catholicus.

Matrimonium sacerdotum.

terris inveniantur *meretrices* : nam uxores talium , continere nolentes , *meretrices* efficiuntur . *Fures* , committentes furta non admodum nociva , & alii malefactores, qui mortem non commeruerunt , *castrantur* , ne filios generent paternorum morum imitatores , Id scio , quum essem apud Regem Armeniæ , habuit Regina plures quam sexaginta eunuchos . Rex cum omnibus principibus & nobilibus suis *libenter* audit verbum Dei : quibus etiam singulis diebus hora tertia illud a monachis , quos *Vetrapethe* vocant , devote ex sacris libris proponitur , utentibus expositione Joannis Chrysostomi , Gregorii Nazianzeni , atque Cyrilli , quem ipsi Kyrillum proferunt . Devoti & morigerati sunt in ecclesia , nec facile ullum ibi videas dissolutum aut indisciplinatum . Quum Episcopus sacrum facit , habet astantes suos ministros , puta *Diaconum* , *Subdiaconum* & *Acolythum* , & cum magna gravitate cærimonias solitas celebrat.

CAPUT XIII.

Descriptio Ægypti.

Lustrata itaque Armenia secessi in *Cappadociam* , & hinc perrexi ad *Seleuciam*, a qua trajeci in *Cyprum* , a Cypro navigio veni *Tyrum* , & rursum a Tyro solvens per *littus Palæstinæ* descendi usque ad *ostia Nili* . Ibi vidi *Pharmam* , civitatem munitam quidem & egregie exstructam, sed hominibus vacuam, nam serpentibus cedere coacti sunt. Ab hoc loco viginti numerantur leucæ ad *Taphium* : hæc est *Taphnes*, de qua in Psalmo: *Fecit prodigia sua in campo Taphneos*, Psal. LXXVIII. 43. Hæc posita est in *terra Gessen* , de qua in Genesi multa scribuntur Gen. XLV. XLVI. XLVII. L. Fuit olim urbs insignis, sed nostro ævo destructa est . A Taphni usque ad *Memphim*, quam nunc *Damiatam* esse putant, quindecim sunt leucæ , distatque duabus a Mari leucis, in ruinis penitus jacens, nisi quod non longe a situ suo *villa* est exstructa propter naves in ea collocandas, atque merces , colligendas . Abundat is locus æque ut Taphnis *frumento* , *fructibus*, & omnibus fere bonis, quibus homo vesci potest. Derivatur a Nilo *rivus unus* versus *Taphnim* , & hinc versus *Pharmam* fluens, *primum* versus *Terram Sanctam* constituens *portum*. *Alterum* vero *portum* efficit *alius Nili rivus* priore major, tribus leucis a *Damiata Mare ingrediens*. *Tertius portus* est in *Alexandria* , ubi , scilicet , major pars Nili labitur *in Mare* , distatque a *Pharma*, ubi primus Nili rivus Mare intrat, *centum viginti milliaribus*: & hæc est *longitudo* Ægypti *juxta Mare*. Ab *Alexandria* vero usque in *Babyloniam* numerantur etiam *centum viginti milliaria*, ascendendo contra *Nili cursum*. Porro a *Pharma* eundo per *Taphnim* & *Damiatam centum* computantur *milliaria* usque ad *Babyloniam*, sive *Cayrum*, etiam *adversus fluvium* navigando . A Babylonia vero usque ad *Syenem*, quæ *versus Austrum* ultima est pars Ægypti, sunt milliaria circiter *ducenta quadraginta*: & ibi incipit *Æthiopia*, quæ hodie *Nubia* dicitur : & est tota Christiana , ubi Beatus Matthæus prædicasse dicitur . Hujus Æthiopiæ regem captivum vidi in Babylonia . Ascendens autem a Damiata per Nili fluvium veni in *Abdelam*, ac deinde in *Mausotam*, ubi Nilus scinditur in duo , volviturque rivus minor ad *fretum*, quod est *juxta Pharmam* ; & ex illo intrat Mare . Rursus *juxta villam Semmath* est alia Nili scissio , labiturque is abscissus rivus juxta villam, quæ *Phatures* dicitur, in Mare: sed non est navigabilis, ut alii jam memorati rivi sunt. Item a *Semmath* ascendendo, priusquam venias ad *Phyton* & *Ramassen* , separatur a Nilo *quartus rivus*, intrans Mare juxta villam, quæ *Stermon* appellatur: & ab ea Nili divisione usque ad villas Phyton & Ramassen sunt quinque leucæ , ponuntur hæ villæ altrinsecus in ripa Nili . Hinc viginti numerantur milliaria ad locum, qui *Delta* nominatur, ubi scilicet Nilus, *in duos rivos* divisus , totam fere Ægyptum facit Insulam, in modum Δ literæ triangulariter figuratam , proceditque *major aquarum vis* ad Alexandriam, & *minor* ad Damiatam. A Delta usque *Heliopolim* tria numerantur milliaria, ubi & *alius rivus* a Nilo segregatur , & defertur ad civitatem *Pelusii*, & inde fluens per desertum versus Terram Sanctam juxta civitatem *Jaris* intrat Mare : & hinc fere duæ sunt diætæ usque ad *Ragazam* , vel *Gazaram* & *Bersabee*. Hic *rivus* vocatur proprie in Scriptura *rivus Ægypti*, Amos VIII. 8. terminaturque ad ipsam sors tribus Judæ . Quidam vocant eum *Binocorulam*, alii *Syron Ægyptii*: & non est navigabilis. *Heliopolis* est villa opulenta , sed non munita, sicut nec alius quispiam locus per totam Ægyptum est munitus, præter Alexandriam & Babyloniam. Hinc septem numerantur leucæ usque ad *Babyloniam*;

Pharma.

Divisio Nili.

Syene.

Heliopolis.

niam; Hæc civitas est supra modum magna, in littore Nili sita, transitque per medium ejus rivus aquarum, a Nilo excurrens, & rursum in eum ruens. A Babylonia duabus leucis distant *pyramides* quædam *triangulares* & insigniter magnæ. Et hinc duæ sunt leucæ ad *Thebas*, unde fuit *Legio Thebæorum*. Huic quoque adjacet *desertum Thebaidos*, in quo olim fuit magnus numerus Monachorum. Et nota, quod a Babylonia usque Syenen per ducenta & triginta milliaria Nilus in *nullos* dividitur *rivos*, uno contentus, in quo fluit, alveo. Terra Ægypti fere est inaccessibilis: nam ab *Occidente* habet *Mare Magnum*, contra *Africam* est *desertum Libyæ* & *Philenorum*: ab *Austro* est *desertum Æthiopiæ*, & ab *Oriente desertum Thebaidos* usque ad *mare Rubrum*. Transitus illius deserti est trium dierum, donec veniatur ad locum, qui *Beronice* vocatur: & est portus Ægypti in littore maris Rubri ad Indiam ducens. Porro contra *Vulturnum* & *Septentrionem* habet Ægyptus *desertum Magnum* usque ad *Terram Sanctam*, in quo Filii Israel, ab Ægypto fugientes, quadraginta annis morati sunt, Jos. v. 6. Floruit ante tempora nostra Ægyptus mirum in modum *Christiana religione*, multa millia habens Monachorum, multa cœnobia, & plures ecclesias. Unde dixerunt mihi Saraceni, quod in *sola Babylonia* & *Cayro* [sunt enim duæ urbes, sed in unam conjunctæ] *plures* quam *quadraginta* reperiantur *ecclesiæ*. Habet *villas* ferme *infinitas*, & *populum sine numero*. Dominantur hodie in ea Saraceni. Inter Heliopolim & Babyloniam ostenduntur *loca*, in quibus beata Virgo mansit cum puero Jesu & marito Joseph, quum a facie Herodis fugisset e Judæa, Matth. II. 14. 15. Est etiam ibi *hortus balsami*, qui irrigatur a *fonte parvo*, uberrime tamen fluente, in quo ajunt beatam Virginem puerum Jesum lavisse, ob id habetur fons ille in veneratione, nedum a Christianis, verum & a Saracenis. Modum colligendi balsamum hunc mihi Saraceni ostenderunt. Carpebant folium unum a stipite [adhærent enim folia stipiti] & contra radium solis illud discerpentes, guttam lucidissimam, & supra modum odoriferam elicuerunt: & is est verus liquor balsami: qui in phialas vitreas colligitur, & ad diversas mundi partes mittitur: tametsi raro sine mixtura ad regiones nostras perveniat. Ajunt etiam, si folium illud contra radium solis non frangeretur, minime succum illum stillaret. Foderunt proinde Saraceni & *alium fontem*, quum fons prior non sufficiat ad irrigationem totius horti, ex quo quatuor boves aquam trahunt, quæ sufficere possit ad illius humectationem.

Thebais.

Christus olim in Ægypto cultus.

JOHAN-

JOHANNIS QUISTORPII
N E B O
UNDE TOTA PERLUSTRATUR
TERRA SANCTA.

באלהים:

P*Alæstina* ſeu *Terra Sancta*, eſt illius Promiſſionis figura, quam in Cœlis expectamus; quod ipſum perpendens *Hieronymus*, eam totam obiit ſolicitus; qui idem in *Epitaph. Paulæ* refert, eam ægram, tanto tamen ardore ſingula paſſionis Chriſti veſtigia, Patrum item in V. T. B. Virginis, Apoſtolorum ac Martyrum percurriſſe, ut illos quaſi coram oculis cernere & complecti videretur. Nos idem iter longe minori conficiemus moleſtia. Quando ergo multum poſitum eſt in hujus Terræ S. notitia, ſciamus oportet, quorum hic tum oculatorum teſtium, tum accuratiorum antiquitatis ſcrutatorum ope indigeamus. Atque illi quidem ſunt inprimis *Joſephus*, *Hieronymus*, *Egeſippus*, *Plinius*, *Ptolomæus*, *Strabo*. Idem *Hodœp.* Wilibaldus, *Guilielmus de Baldenſel in itinerario*, *Rodolphus de Framinsberg*, quos omnes *in antiq. lect.* citat *Henricus Caniſius*: *Bredenbachius*, *Saligniacus* & *Brocardus*, qui hanc Terram inhabitarunt, perluſtrarunt, & oppidatim ſunt dimenſi. *Brocardum* ſeu *Borchardum Monachum Germanum*, qui per integrum decennium Palæſtinam ipſe anxie perluſtravit, ſequitur *in Theatro ſuo Terræ ſanctæ*, *Chriſt. Adrichomius Delphus*: Qui, quibus alias inſignibus fuerit uſus Autoribus, ipſe recenſet in *Theatro ſuo extremo*. Neque prætereundi ſunt *Arias Montanus in Chaleb*, *Wolffgangus Wiſſenburgius*, *Jac. Zeiglerus* & *Michael Altzingerus*, qui veterem Palæſtinam peculiaribus lib. deſcripſere; nec laude ſua caret *Chriſtoph. Heidmannus Prof. Helmſtadenſis*. *Orontius Fineus Delphinas*, Tabulam primus, ut titulus habet, *ad utriuſque Teſtam. intelligentiam*, concinnavit. Omnibus mappis repræſentantibus Terram ſanctam, facile palmam præripit, alicujus *Judæi Jacobi*, *filii Rabbini Abrahami Juſti* Tabula, quam ſculpſit *Abraham Goos Amſtelod.* additis Ebraice ipſis nominibus Sacræ Scripturæ familiaribus: Qua qui recte uti vult, adhibeat clavem, typis *Johannis Georgii*, *Hamburgi* Anno 1633. excuſam. *Chriſtianus* denique *Schrott* adornavit tabulam, quam nuncupat *Peregrinationem fidelium DEI*.

De Nominibus Terræ Sanctæ.

DIcitur ea primo *Terra Canaan*, a *Canaan*, nepote *Noæ* ex filio *Ham*. Græcis autem Canaan & Phœniciam idem eſſe, inde patet, quod *Exod. XVI. v.* 35. pro *Canaan* ponitur in Verſione LXX. *Phœnicia*, & *Joſ. V.* 1. iſta verba: *Reges Cananæorum*, LXX. reddunt, οἱ βασιλεῖς τῆς φοινίκης. Poſſedit autem iſte *Canaan* cum ſuis poſteris, hanc Promiſſionis terram, uſque dum eoſdem Iſraelitæ inde expulerunt.

runt. Etiam vox *Canaan* appellative ſæpe, pro mercatore ſeu negotiatione ſumitur in Sacris.

Secundo, quandoque & *Palæſtina* in Bibliis dicitur, quod in nomen idem eſt cum *Philiſtæa*, ſeu terræ Philiſtæorum, gentium maritimarum & fortiſſimarum, eſtque appellatio ſynecdochia. Vox פלשת Hebræis idem eſt, quod pulveribus ſe conſpergere: quæ ceremonia luctus ſymbolum erat. LXX. plerumque vertunt ἀλλοφύλους Alienigenas, quod ab Iſraelitis moribus & religione eſſent alieniſſimi. Et Palæſtini, ob monſtroſam corporis molem, aliis populis erant diſſimiles.

Terræ hujus *incolæ*, priuſquam Ea a Joſua occuparetur, erant ſeptem Populi, *Cananæi*, *Amorrhæi*, *Hethæi*, *Jebuſæi*, *Gergeſæi*, *Hevæi & Phereſæi*.

Tertio, appellatur quoque *Terra ſancta*, quia eam DEUS ſua præſentia ſanctificavit, ita ut ſedem quaſi ibi fixiſſe videretur. *Sancta* merito dicitur, fuit enim SS. Patrum colonia, Filium DEI in carne naſcentem excepit, natum aluit, ſedenti ſolium, oranti ſcabellum, quieſcenti culcita fuit; vivum portavit, mortuum ſuis viſceribus triduum complexa eſt; tum denique Prophetæ & Apoſtoli, eam doctrina & miraculis illuſtrarunt. Et ſane vix pedem aliquo colloces, quin memoria occurrat alicujus rei ſanctæ.

Porro & *Terra Promiſſionis*, *das gelobte land*, dicitur, eo quod DEUS Abrahamo, Iſaaco & Jacobo ante aliquot ſecula promiſerat, fore ut poſteri illorum eam Terram poſſiderent.

Denique & *Terra Judææ* appellatur, idque a *Juda* filio Jacobi, cui principatus in teſtamento Patris ceſſerat. Alias ſtrictius loquendo, Judæa dicta eſt ea pars Terræ promiſſæ, quam Reges Judæ poſſidebant, ſeparatione a Regibus Iſrael facta; ſeu, quam ſors per Joſuam uti tribui Judæ deſtinaverat. Ex illo tempore, ubi decem tribus Iſraelis a tribu Juda & Benjamin defeciſſent, illarum X. Tribuum terra, dicta eſt *terra Iſraelis*, ab atavo incolarum Jacobo ſeu Iſraele. Peculium autem tribus Judæ & Benjamin *terra Judæ* ſeu *Judæa*, *Ezech. XXIII.* 4. Regnum Iſrael dicitur *Ahola* ſeu tentorium ſuum, regnum Judæ *Aholiba* ſeu tentorium meum: Nam illud templo Domini non adhærebat amplius, ſed fatentibus ipſis incolis *I. Reg. XII. 16.* ſuum ſibi tentorium ſeorſim habebat: Hoc vero poſſidebat adhuc templum Domini Hieroſolymæ, in quo ipſe habitabat, effato Abiæ, *II. Paral. XIII.* 8.

Poſtquam Judæi & Iſraelitæ captivi Babel deducti ſunt, ad N. T. uſque tempora, diviſa eſt hæc Terra in tres partes, *Judæam*, *Samariam & Galilæam*: Illius caput erat Hieroſolyma: Iſtius Samaria, quæ nunc Sebaſte dicitur.

Ea Terra tota fuit pars *Syriæ*, perinde, ut Ducatus Mecklenburg. Pomeraniæ & Holſatiæ ſunt partes Germaniæ. Id habet in *init. deſcript. Loc. Terræ Sanctæ Brocardus*, ejus, quam *C. Peucerus Witeb.* An. 1579. edidit. Verba hujus p. 210. & 211. ſic habent: *Syria, ut reliquæ magnæ nationes, in multas ſcinditur particulares Provincias: & quidem tota ea Regio, quæ eſt a Tigride fluvio uſque ad Ægyptum, generali vocabulo Syria nuncupatur. At ea pars & tractus, qui inter duos illos inſignes fluvios Euphratem & Tigrin eſt, dicitur Ebræis Aram Naharoth Syria fluviorum, quæ Græco nomine Meſopotamia nuncupatur, quod media inter aquas* (Tigridis & Euphratis) *interjaceat: Deinde eſt alia pars Syriæ, quæ Cæles vocatur*, incipiens ab Euphrate flumine, & deſinens in rivum Valaniæ, fluitque in mare Mediterraneum. Rurſus eſt *Syria Phenicis*, quæ verſus Aquilonem terminum habet *rivum Valaniæ*, & extenditur uſque ad *montem Carmeli*, ſeu Caſtrum peregrinorum: Eſt & alia pars Syriæ, quæ *Syria Damaſci* nuncupatur, cujus Metropolis eſt Damaſcus, quæ eadem *Syria Libanica* a Libano monte dicitur: Nonnunquam & *Syria Meſopotamiæ*, & *Syria Damaſci* idem ſunt: Nam & Damaſcus inter duo flumina *Abana & Pharphar* ſita eſt: Quo ref. verba *Pſal. LX.* 2. quæ de Syria Damaſci exponi debent. *II. Sam. VIII. 6.* per Meſopotamiam hæc ipſa Terra intelligitur; neque enim David unquam ſubjugavit Syros inter Tigrim & Euphratem habitantes. Sequitur *Palæſtina*, etiam pars Syriæ, in tres ſciſſa Regiones: Una eſt *Palæſtina* abſolute dicta, habetque metropolim Hieruſalem; extenditurque uſque ad mare Mortuum & deſertum Cades Barne. Alia eſt *Palæſtina Cæſarea*, incipiens a Caſtro peregrinorum, & excurrens verſus Auſtrum Gazam uſque: Tertia dicitur *Palæſtina Galilææ*. Vendicat ſibi quoque Syria nonnihil de partibus Arabiæ &c.

De

De longitudine & latitudine Terræ Sanctæ.

G*Erhard. Mercator in Allante Min.* ſtatuit longitudinem hujus Terræ eſſe LXVII. milliarium, a monte Libano uſque ad deſertum Pharan; ejuſque latitudinem a Mediterraneo mari, ad Jordanem fluvium XVI. quandoque XIIX. milliarium ſeu horarum. At alii non ultra XL. milliaria ejus longitudinem, neque ultra XI. ejus latitudinem extendunt. Quod ſi quis, & Ammonitarum & Moabitarum accenſuerit terras, occupatas a Trib. Ruben, Gad & Manaſſe. Latitudo ejus erit XV. milliarium. *Hecat. Abderita apud Joſeph. lib.* 1. *contra App.* ait, hanc Terram continere τριακοσίας μυριάδας ἀρουρῶν. Verbo DEI, extendit ſe, a Dan termino aquilonari, ad Berſabe Auſtrum verſus.

Cæterum fuit ea regio fertiliſſima, ut apparet ex *Deut. IIX. 7. 8. II. Reg. XIIX.* 32. Ubera boum ob nimiam abundantiam non emulſa lac ſtillarunt; ex arborum cavernis, ob nimiam mellis copiam, ſponte mel profluxit. *Eurip. in Bacch.* idem de eo Solo judicat: *Campus*, inquiens, *fluit lacte*, *fluit vino*, *fluit apum nectare fumus autem inde ſpirat*, *ut thuris Syriaci*. Quando vero *Strabo l. 16. Geog. ſterile & aridum Hieroſolymæ Solum nominat*, de iis temporibus loquitur, quibus DEUS ob peccata totam ditionem punivit: Et *Hieronymus* teſtis eſt, durante captivitate Babylonica Judæam nullas produxiſſe plantas, neque avem aut piſcem ibi ob DEI maledictionem, vivere potuiſſe.

Rari in hac Terra, ut in terris meridionalibus fieri aſſolet, imbres ſunt; Interim ſolum uber eſt, nam DEUS cum per irrigationes fluvii Jordanis terram exſiccatam humectat, tum liquido inſuper rore perſundit.

De Aquis Terræ Sanctæ.

NOn deſunt huic Terræ, Aquæ notabiles: Eſtque primo *Jordanis fluvius*, qui ipſe a Libano ad deſertum Pharan ſeu ad montes Seir profluit, quem, minus recte, cenſet eſſe centum circiter milliar. *C. Adreichom. pag. 109.* Nomen obtinuit a duobus fontibus *Jor*, & *Dan*, qui in unum alveum derivati, huic fluvio dedere nomen: accuratius vero originem ejus inveſtigantes, ſtatuunt eum fontem *Phialam*, (nomen ſortitum Græcum a figura; qui quanquam a Nilo multum diſtat, tamen eo exundante tumeſcit) autore enim Tetrarcha Trachonitidis Philippo, miſſæ in Phialam paleæ, repertæ ſunt apud Panium, fonti Dan redditæ. *Joſeph. de bello Jud.* l. 3. 18. ſcribit, *Panium eſſe ſpeluncam in monte amœniſſimo*, *eique ſubjectam in immenſum biantem terræ divexitatem*, *plenam aquis ſtagnantibus*, *cui mons ingenti magnitudine impendeat*, *ſub cujus ſpelunca ſcateant fontes fluvii Jordanis*: quo nomine Phialam fontem Saraceni מירן aquas Dan, in hunc uſque diem appellant. Illuſtris eſt hic fluvius; atque illum DEUS diviſit, ut ſiccis pedibus populus Iſrael, Duce Joſua eum tranſiverit: quod idem fecere Elias & Eliſæus: ibidem & Naaman a lepra eſt liberatus, cum in eodem lotus eſſet ſepties. Potiſſimum vero notari debet Fluvius, ob Chriſti Baptiſma in eodem habitum, tum & ob Trinitatis manifeſtationem ibidem factam; quæ illuſtris manifeſtatio locum dedit Proverbio: ito ad Jordanem & videbis, in quem credamus. Alias idem fluvius ripas alvei ſolet implere meſſis tempore, quod factum fuiſſe in Iſraelis tranſitu tacente Scriptura, putat *Weiſſelius*; cenſeo, ad extenuandum hoc DEI miraculum. Cœterum permeat ille, & fluit Jordanus per lacum Samogonitem, tum per mare Galilææ, & demum quaſi invitus Aſphaltiten lacum ſeu mare Mortuum petit, a quo lacu bituminoſo & peſtilenti ebibitur, & laudabiles ſuas virtutes perdit. Idem fluvius, Prophetæ Joel cap. III. 18. ob magnam copiam arborum *Sitim*, fluvius *Sitim* appellatur.

Quod *Lacum Samagonitem*, ſeu, ut *Hieronym.* vocat *aquas Meron*, hodie Maron dictas, attinet, Jordanus in eas ſe exonerat, tum præſertim, quando nives in Libano monte reſolvuntur in aquas, quæ tum ob terræ declivitatem Stagnum iſtud ibi efficiunt, cujus longitudo fuit LX. ſtadiorum, latitudo XXX. (Stadium autem eſt 125. paſſuum, hinc 8. ſtadia conficiunt unum milliare Romanum, i. e. mille paſſus. 32. ſtadia conſtituunt milliare Germanicum. commune.) Atque iſtæ aquæ æſtivo tempore, nonnunquam plane exſiccatæ, patiebantur arbuſta in modum denſæ ſylvæ ibidem excreſcere: Et hic locorum quondam Joſua obtinuit victoriam, contra Jabin, alioſque XXIV. Reges. hodie iſtius Aquæ non eſt amplius ullum veſtigium.

Mare

Mare Galilææ (ſic dictum a vicina terra Galilææ ,) ſeu *Tiberiadicum mare* (ab urbe vicina huic mari) ſeu *ſtagnum Genezareth* , [quod teſtudinis ſpeciem præ ſe fert] nunc Bavariæ ſeu Tabariæ lacus dicitur , teſte *Nigro Geogr. Aſ. com.* 4. Neque hoc mare adeo amplum eſt , nam in medio circumnavigantibus terram undiquaque conſpicere licet. Circumdatum eſt Urbibus ampliſſimis Corazaim , Bethſaida, Gadara, Bethſan, Capernaum , Tiberiade &c. Hujus maris aqua ſemper frigida eſt , neque opus habet refrigeratione per glaciem & nives, quod alias ibi in æſtate ſolenne eſt: tum idem mare piſcibus abundat. Hic Servator noſter Petrum, Jacobum Johannem, Andream piſcatores ſibi adjunxit: Eaſdem aquas ventis commotas verbo pacavit , & ſiccis denique pedibus calcavit : In earum denique medio , ebullitio quædam fieri dicitur.

Demum Jordanus ſe miſcet aquis *maris Mortui*, quod mare ſic dicitur , eo quod nihil quod vivat, in eo reperiri, nulloque vento idem impelli poſſit . Dicitur quoque *lacus Aſphaltites* , bituminis: Ejus longitudo eſt octodecim , latitudo quinque milliarium Germanicorum . Planities hujus lacus dicebatur antea vallis Siddimorum. Sic enim *Moſes* de iſto loco *Gen. XIV.* 3. *Junxerunt copias ad Vallem Siddimorum , quæ jam eſt mare ſalſum*. Hic igne cœlitus delapſo abſumptæ quatuor urbes Regiæ, Sodoma , Gomorrha , Adama & Zeboim , quo nomine eadem ora Pentapolis dicebatur, eo quod Segor quinta civitas non eſt una ſubverſa . Miſera eſt ejus loci hodie facies, qui quondam Jordane irriguus medio, Paradiſus Domini videbatur : Cujus amœnitatem adhuc viciniſſimæ arbores Jericho, & Engaddi balſamum declarant, egregioque ſunt priſcæ ubertatis indicio. Vomit idem nigras bituminis glebas , natantes in undis taurorum capitibus carentium inſtar, neque niſi mulierum menſtruo & urina reſolvi valentes. Porro idem Mare & ſic ſe habet, ut graviſſima quæque in illud conjecta fluitent, neque poſſit quidqam vi aut induſtria ad fundum ſupprimi. Auß dieſem Meer mag kein Schiff beweget werden / und ſo ein Menſch darein gehet / und ihm das waßer bis zum Hufften kompt / ſo wirffts ihn uber ſich / das er nicht weiter zu fus gehen mag. Dis Bach quillet herfur aus dem Grunde gleich als trieb es hervor ein heiſſes feuer . Es iſt auff dieſem Meer allewege ein ſchwatzer Dampff / der auch Metall roſtig machet / wie ſchon ſie auch gepolieret ſein / inquit *Munſterus Coſmograph. l.* 5. *p.* 1347. *Brocardus in deſcript. Terr. S.* notat , *quocunque vapor ille a mari aſcendens impellitur, ibi terræ naſcientia non ſecus, ac ſi a pruina fuiſſent tacta, emori*. Unde & de edulibus & fructibus ad ripam hujus maris, præſertim in deſerto Engaddi naſcentibus, at in cineres abeuntibus , teſtantur præter alios, qui de pomis duntaxat narrat, *Joſeph. l.* 5. *bell. Jud. cap.* 5. *Solin. Pol. hiſt. cap.* 39. cujus verba hæc ſunt: *Apud Sodomam & Gomorrham pomum gignitur, quod licet habeat ſpeciem maturitatis , mandi tamen non poteſt . Nam fuliginem intrinſecus favillaceam ambitio tantum extimæ cutis cohibet, quæ levi tactu preſſa fumum exhalat , & fatiſcit in vagum pulverem* . Idem commemorat *Cyprianus in Sodomis verſ.* 126. *Egeſippus* his addit , formatas uvarum racemos, *Tacitus lib.* 5. etiam manu ſatis, hæc evenire ſcribit. Huc tendit in cantico *Moſes*, *Deut. XXXII. v.* 32. *De vinea Sodomorum vinea eorum, & de ſuburbanis Gommorrhæ: Uva eorum uva vellis & botrus amariſſimus*. Ex Pomis ad mare Mortuum naſcentibus , foris formoſis intus cinere repletis, didicit vanitates hujus mundi cognoſcere Salomon, qui hic hortos habuit . Inter glaream littoris paſſim offendimus ſalem, quo ſolum leniter attacto oculiſque manu contrectatis, confeſtim non modo cœcutimus, ſed & intenſa cœcitate laboramus; Unde & Thalmud ſæpe hortatur, ut tacto ſale, atque hoc præcipue, manum oculis ne admoveamus.

Quod Maria attinet extra Palæſtinam , quorum tamen crebra fit in Scripturis mentio, offerunt ſe in primis mare Mediterraneum, & mare Rubrum.

Mare Mediterraneum, per medias terras diffunditur, & ſecernit Europam ab Africa . In Scriptura dicitur *Mare Magnum* , quia omnibus Palæſtinæ maribus eſt majus: cumque totum occidentale latus Terræ Sanctæ alluat, recte monet *Hieronym. in æq. Hebr. in Gen. ad cap.* 13. illud mare in S. Scriptura ſemper pro Occidente poni , ut *Deut. XI.* 24. ſicut contra mare Mortuum dicitur Orientale mare . Porro & poſterum ſeu *noviſſimum* dicitur, reſpectu maris mortui , *Deuter. XI.* 24. *Zachar. XIV.* 8. Mare *Rubrum* celebre quoque eſt in Scriptura eo quod tranſitum conceſſit Iſraelitis , ex Ægypto in terram Canaan, juſſu Dei migrantibus . Notat rubram Margaritam . Hieronym. ad Principium ſcribit : moris fuiſſe, auribus perforatis , Rubri maris precioſiſſima grana ſuſpendere . Græcis dicitur ἐρυθραῖος λίθος , hodie *Mar di Mecca*, ab urbe vicina natalitia Muhammedis : alias dicitur *Sinus Arabicus*, quia ei ab oriente vicina eſt Arabia . Aquæ ejus in proprio ſuo loco rubere dicuntur, ex vicinis montibus aduſtione rubentibus, quæ exhauſtæ propius ad albo-

rem

rem accedunt, littus vero lauros, olivas & juncos producere, unde Ebraice dicitur ים סוף *das Schilffmeer*.

Explicatis iis, quæ ad communem Terræ Sanctæ descriptionem pertinent, jam sigillatim ejusdem Partes sunt pervidendæ. Atque ista quidem Terra Promissionis, Israelitis in XII. Tribus divisa est, ut *Jos. XIX. v. ult.* Quæ Tribus trans Jordanem versus Ortum habitent, qui termini earundem singularum, *Rubenis* puta, *Gad* & dimidiæ Tribus *Manasse*, id habetur *Jos. XIII. Cap. XV.* termini tribus *Judæ* habentur, *Cap. XVI. & XVII.* loca ad dimidiam tribum *Manasse* & *Ephraim* spectantia, notantur, *Cap. XIIX.* fines tribus *Benjamin* signantur *Cap. XIX.* terræ tribuum *Simeon*, *Zabulon*, *Isaschar*, *Aser*, *Nephthali & Dan* enarrantur.

Quo pacto peracta sit hujus Terræ divisio per Sortem, id notat *Drusius in Not. ad loc. diff. Numer.* Interim nonnullæ Urbes, utpote maritimæ, ab Israelitis expugnatæ nunqnam sunt; cum ut probarentur Israelitæ *Jud. III. v. 1. & 4.* tum ut a vicinis domiti, seria pœnitentia ad DEUM converterentur, *Cap. III. v. 15.*

De Tribu Aser.

FAmiliæ ejus Quinque *Jemna*, *Jessui*, *Bria*, *Heber & Melchiel*, posterorum suorum quinquaginta tria millia & quadringenta, per sortem miserunt in terram pinguem vino & tritico abundantem, ex vaticinio Jacobi *Gen. XLIX. v. 20.* Tribus Aser, quæ est pars Phœniciæ, Galilææ snperioris seu gentium versus orientem, terminum habet tribum Naphtalim, versus Boream montem Libanum & Hermon, cum campo Libani, versus occasum mare Magnum, quod hic dicitur mare Syriacum seu Phœnicum; versus austrum partem tribus Zabulon, vel potius Jephtael torrentem. Levitis inhabitandas concessit urbes *Hacoc*, *Abdon*, *Roob*, *Alcath Massal* & *Asser*.

Eleutherus fluvius, ex Libani montis radice in tribu Naphthalim scaturiens, inter Tyrum & Sidon mari miscetur Magno. Is memorabilis est, ob testudinum copiam, & Jonathanum *I. Macc. XI. & XII.* 30.

Belus, fluvius minor inter torrentem Jephthael & Ptolemaidem, arenam & alia metalla, si *Plinio* credimus, in vitrum commutat.

Phœnicia regio ampissima, se juxta ripam maris magni, extendit per tribum Aser, Zabulon & Isaschar; ab Eleuthero fluvio ad montem Carmel, cui primus imperavit Rex Phœnix Agenoris filius. Hodie Syriæ accensetur. Hæc regio, teste *Mecellino lib. 14.* acclivis Libano monti, fuit clara, plena gratiarum, urbibus decorata magnis & pulchris, in quibus amœnitatum, celebritateque nominum fuerunt Tyrus, Sidon, Berithus & cæteræ.

Anti Libanus est montium tractus continuus, a septentrione in Austrum, Sidone ad montes usque Tyri extensus, abundat vineis. *Strabo lib. 16.* duo montes, ait, sunt qui Syriam cavam includunt, Libanus & Antilibanus. Vide *Annot. Bibl. B. Parent. Deut. III. v. 25.*

Enoch, urbem Cain memoriæ filii primogeniti, prope Libanum exstruxit, *Gen. IV.* 17. quæ si vera sunt, antiquitate vincet ista urbs omnes alias. Hæc extructa in ruderibus primæ per diluvium convulsæ, sicut rectificata Hierusalem idem adhuc nomen habet.

Sarepta sita inter Eleutherum & Sidon, est Sidoni subdita, unde & *Luc. IV.* 26. Sarepta Sidoniorum dicitur, distinguenda ab altera Sarepta, sic dicta a confectione vitri, cujus artis officinas Sidonii ibi habebant; צרף enim significat *conflavit*, *liquefecit*. Ibi viduæ oleum & farina, beneficio Eliæ non defecit; Ejusdem ipse resuscitavit filium, quem fuisse Jonam Prophetam, ex sententia Ebræorum commemorat *Hieronymus in præf. Jonæ*. Sed Jonas se Hebræum, & non gentilem fatetur Nautis, *Cap. I. 9.* quomodo igitur potest esse filius viduæ Sareptanæ, quæ Hebræa non fuit, Sidoniorum enim erat Sarepta?

Cana major, non multum distans ab Eleuthero fluvio, alia est ā Cana minore tribus Zabulon, ubi Christus aquam in vinum convertit. In medio relinquimus, num Cananæa, cujus filiam ab obsessione liberavit Christus *Marc. VI. v. 2. Matth.* XV. 21. illius fuerit incola, an vero ideo Cananæa dicatur, quod ex Cananæorum posteris fuerit prognata.

Tyrus urbs maritima (unde & ab Ezechiele, in mari sita dicitur) ditissima & munitissima, nobile totius Asiæ emporium, aquarum puris rivis irrigua, hortis abundat fructiferis, facitque ex variis mercibus quæstum amplissimum; unde Zach. IX. ait: *Tyrum coacervasse argentum qs. humum, & aurum veluti lutum platearum,*

ad

ad denotandas ejus amplissimas divitias. Non potuit sceptris Israelis unquam subjici; cum Regibus tamen Israel perpetuam amicitiam coluit, adeo ut Salomon Hiramo Regi illius, urbes adjacentes complures utendas fruendasque dederit. Quæ tamen urbes, Hiramo non placuerunt, qui eas Chabal, per contemptum vocavit. Easque Hiramum Salomoni reddidisse, ex 2. *Paral.* VIII. 2. colligitur. Tyrii vero superbire incipientes, *Ezech. XXVIII.* 2. tandem sunt a Nabuchodonosare & Alex. Magno superati. Quos Christi assertores ibi repererit Paulus *Act. XXII.* 2. explicat. Non procul hinc ingens lapis ostenditur, cui insistens Christus audierit laudes suas decantari a muliere, *Beatus venter &c.* inquiente *Luc. XI.* 27. *Origenes* in Tyro mortuus est, *Ulpianus* JCtus ibidem natus, sicut ipse testatur in Digest. tit. de Cons. Pl. de hac urbe notavit Guilhelmus Tyrius, de bello Sacro l. 13. c. 1.

Sid. Jos. c. II. 19. רבא Rabba i. e. magna dicta, maritima urbs inter Adonis & Eleutherum fluvios, a piscium abundantia, ita dicta: Phœniciis enim Sidona piscem notat: vel potius nomen habet a Sidone, nepote Chami *Gen. X.* 15. Quam postea Phœnices amplificarunt, teste Josepho. Benjamin in itinerario, Sidonem hodie *Syadam* dici, affirmat. Sidonii corraserunt divitias cum ex lapidibus & lignis vicini Libani, tum ex purpura: Neque potuerunt unquam Asaritæ eos, hac urbe exuere. Salomon Rex, domum ductis Sidoniorum filiabus, paulatim ad prosanum cultum Deæ Asthartis, quam colebant Sidonii, 1. *Reg. XI.* & 2. *c. XXIII.* inclinabat; perinde ut Jesabel, Sidoniorum Regis Ethbaals filia 1. *Reg. XVI.* 31. maritum Regem Achab ad Baalis cultum malitiose incitabat. Quia hæc urbs serificio fuit nobilis, hinc *Seiden*, seu sericum dictum putant multi. Tyrus & Sidon maris dominæ dicuntur, *Ezech. c. XXVI.* 17. ut quæ Insulis instructæ fuerunt adjacentibus, & rebus ad bellum gerendum necessariis.

Ptolemais maritima urbs Phœniciæ, & munitissima, adeo ut neque hinc pristinos cives possent expellere Israelitæ, quamvis Paulus multos civium animos expugnaverit, ut Christum vere agnoscerent. *Act.* 21. 7. Mitto, quæ de hac Urbe in historia Machabaica occurrunt. 1. *Mac.* V. 35.

De Tribu Benjamin.

B*Enjamin* filius Jacobi natu minimus, posteros quadragies quinquies mille sexcentos bello aptos, ex quatuor familiis ortos, *Bela*, *Asbel*, *Achiram & Suphan*, misit in hanc Terram, qui transgressi Jordanem, constiterunt inter tribum Ephraim a Septentrione, & tribum Juda & Dan a meridie sita. Urbes ejus tribus Sacerdotales fuerunt: *Hierosolyma*, *Nobe*, *Bethphage*, *Almon*, *Gaban*, *Anathot*, *Gabaon & Almath.* Reliquis omnibus, vel hoc nomine celebrior est hæc Tribus sanctæ Terræ, quod Civitatem sanctam continet.

Jericho, itinere trium horarum a Jordane distat, urbs quondam splendidissima, murisque cincta densissimis, quos non arietes, sed clangor tubarum Sacerdotalium destruebat, *Jos.* c. VI. 20. illi per Athniel sunt restaurati: In eandem veniens Christus, in Zachæi divertit ædibus, *Luc. XIX.* 6. Aquas ejus loci amaras Elisa, insperso sale precatus condulcavit, & salubres 2. *Reg.* II. 21. reddidit. Ejus urbis campi sunt feraces balsami, & palmitum, unde & *palmarum civitas* dicta est: Aliis *Lunæ civitas* dicitur a Luna, quod ea ibi primum conspiciatur. Cæterum, an rosæ Hieruchuntinæ, constantes XL. foliis, quotannis illa nocte, qua natus creditur Servator, folia sua explicent, & mox vicissim marcescant, viderit *Salignacus Tom. IX.* c. 6.

Gabaa claudit septentrionale latus tribus Benjamin; fuit ea Sauli natalis Regia & Sepulchralis urbs; olim vero male audivit, ob stupratam alicujus Levitæ fœminam, quod facinus toti tribui Benjamin fuit exitio; præter sexcentos, qui in rupe Remmon latitarunt, e quorum sanguine tota tribus Benjamin reparata.

Gabaon, huic paulum versus occasum sita, fuit ista, cujus cives dolo confisto laceratis induti togis, circumvenere Josuam, arreptis pacis conditionibus; fraude vero cognita Nathinæi dicti sunt, destinati quippe ad perpetuo serviendum templo, portandis aquis & lignis instar aliorum servorum.

Bethel, domus DEI; dicitur quoque urbs in hujus terræ finibus septentrionem versus, nomen mutuata a Jacobo, migrante in Mesopotamiam *Genes. XIIX.* qui somnians vidit ibidem DEUM scalæ innixum, & Angelos ascendentes & descendentes. Lapidem hujus rei memoriæ ibidem a Jacobo positum, Israelitæ postea adoratum petebant i. e. in honore habebant, sicut Jacob adoravit Pharaonem. Ex montanorum Bethel antris, duo ursi invasere pueros XLII. convicia in Elisam Præceptorem eructantes.

Nobe

Nobe in valle Raphaim, inhabitavit Abimelech panem propitiatorium & ensem Goliathi Davidi olim porrigens; quod cum ægre ferret Saul, manu Doeg ministri Sacerdotes XXCV. trucidavit, totumque oppidum igne atque ferro perdidit.

Galgale est, ubi subsistebant Israelitæ, Jordanum transgressi, circumcidentes præputia masculis, quibus ob iter perpetuum in deserto præputia adhuc supermanserant. Deficiente Manna, cœperunt hic locis suis cibis rursus uti Israelitæ. Tum aliquamdiu reservatum est ibi tabernaculum, & Arca fœderis, propter quam Samuel Saulum unxit Regem secunda vice. 1. *Sam.* XI. 14. Cui ipsi loco, falso persuasi, sanctitatis nescio quid posteri tribuentes, cultum idolorum ibidem instituerunt, a quo Prophetæ eos avocare nituntur *Hos.* IV. IX. *&* XII. *Am.* V.

Hierusalem, sita in meditullio tribus Benjamin, dicitur κατ' ἐξοχὴν Civitas, item *Civitas DEI & sancta*, quippe non a gentibus sed Judæis, sancto populo inculta, seu quod cultus divinitus institutus, publice ibidem celebrabatur; tum denique, quia se DEUS peculiari modo ibidem patefecerat: Solenne enim est S. literis, locum aliquem a peculiari manifestatione DEI in eodem facta, Sanctum appellare: Quin & ob amplitudinem, qua reliquis omnibus urbibus magis erat conspicua, civitas DEI dicitur, uti & cedri DEI dicuntur, hoc est, magnæ. Quod Patres ajunt, Hierosolymam in medio mundo sitam esse, id sic debet intelligi, ut statuatur eadem in confiniis Europæ, Asiæ, atque Africæ sita gentibus commodius potuisse veri DEI cultum proponere; sicut alias Scriptura dicit quid in medio collocatum, quod ab aliis ex omni parte circumdatur, etiamsi accuratius in centro quasi eorum non sit, uti & Judæi Babylonem deducti, in medio gentium esse dicuntur *Ezech.* XXXVI. 23. Nam alias in corpore rotundo & sphærico, qualem esse Terram nemo negat, quodvis punctum appellari potest medium illius. Præterea & *Syon* nominatur, seu filias Syon *Zach. IX.* Magna enim pars urbis, & arx item Davidis monti Syonis superstructa erat, unde nasci videbatur Abrahami σύγχρονος Melchisedech Rex Salem, qui istam urbem incoluit: post eandem Jebusæi. Canaanis posteri, Reges Emorrhæorum occidentales, per octingentos & plures annos possederunt, unde & Jebusæa appellata est, vid. *Jos. X.* 5. Tandem Rex David, eam totam urbem cum arce occupavit armata manu 2. *Sam.* V. 6. voluitque, ut in posterum esset caput & regia civitas totius Judææ. Sunt quibus ἱερυσαλὴμ, dicta a Græco ἱερὸν templum & nomine Salomonis, qui templum ibidem splendidissimum exstruxit, qua in sententia nos acquiescere non possum; nam ante Salomonis templum jam Hierosolyma dicta fuit, ut patet ex cit. loco Josuæ. Cum denique, ut pergamus, sanctam eam Civitatem, suis peccatis Judæi polluissent, evenit, ut Nabucadnezar Rex Babel aliquot seculis post, urbem cum templo funditus everteret, ita, ut maledictioni exposita, per annos LXX. avibus & bestiis transitum vix præberet. Ex qua servitute, libertati restitutus populus domumque reversus, urbem cum templo qualicunque modo restauravit. Tandem Herodes Ascalonites, vulgi auram captans, magnis sumtibus impensis, templum istud priori Salomonæo assimilare conatus est, ejusdemque splendorem depingit *Joseph. Antiq. l.* 15. *c.* 14. In illo Servator mundi ipse se stitit, oblatus scilicet *Luc.* II. 22. idemque sua præsentia, doctrina, miraculis illustre reddidit. Isto argumento evincitur contra Judæos, Messiam venisse stante adhuc templo posteriori. Dicit enim DEUS *Hagg.* II. 9. majorem futuram gloriam posterioris Templi, quam prioris. Sed externa sane ornamenta Domus prioris erant longe majora; arca, ignis cœlitus demissus, nubes, Urim & Thummim ibi erant; in ultimo templo non item. Quid ergo relinquitur aliud, quam ut dicamus Messiam Templo secundo stante venire debuisse, cujus tum præsentia majorem secundo templo, quam primo gloriam conciliatura esset? Quo argumento, quos oppugnaverint obstinatos Judæi conversi, refert *Joab. Rainoldus Anglus*, *in cens. lib. Apocryph. T.* 2. *præl. cap.* 34. *p.* 82. Neque vero & hujus restauratæ Syonis splendor fuit perpetuus. Titus enim Vespas. ferro atque igne absumpsit omnia, anno a Christi adscensu in cœlos, XXIIX. Ælius Adrianus & Julianus Apostata ejusdem urbis restaurationem frustra tentarunt, neque hodierna facies Codesbarich seu Urbis sanctæ, splendorem ullo modo repræsentat. Exstructa est urbs in quatuor montibus, *Syon*, *Acra*, *Bethzetha* & *Morya*. Portis circundata est duodecim, e quibus in omnes Terræ Sanctæ partes patebat exitus. *Mons Syon* in forma dimidii circuli, istam civitatem per totum tractum australem ambit, & continet arcem, sepulchrumque Davidis auro repletum, & palatia Pontificum Hannæ & Caiphæ. Hic mons præ reliquis eminens, certos gradus habet, per quos in reliquas urbis partes descensu opus est. Vallis interjecta inter Syonem & reliquas urbis partes, a porta aquarum usque ad portum piscium, appellabatur *Vo-*

rago *Mellis* , post *Vallis Tiropeton* . Ista Australis pars Hierosolymæ , versus ortum habet turrim Siloah, cujus lapsu XIIX. homines sunt concussi , *Luc.* XIII. 4. Mœnia ejus partis occidentalia durissimo lapidi angulari superstructa , qui ipse est , quocum in Sacris Christus comparatur , unde & Christus lapis angularis dicitur . Prope voraginem Mellis , sita erat turris David , quam ille ex lapidibus & ferro arctissime coagmentarat , cum cujus robore Sponsæ Christi fortitudo comparatur , *Cant.* IV. 4. ubi hæc habentur : *Sicut turrris David collum tuum , quæ ædificata ast cum propugnaculis ; Mille clypei pendent ex eo omnis armatura fortium* . Quicquid reliquum erat , inferiori civitati tribuitur , seu filiæ Syon, quæ quasi ex monte Syon videbatur nasci , vel civitati novæ , cui occidentem versus adjacet *mons Acra*; atque illa pars urbis haud adeo illustris est , nisi quod continet palatium Machabæorum , seu Herodis Agrippæ , domum Ananiæ Pontificis , castrum Pisanum , Regiam Bernices . *Monti Bezetha*, secunda seu nova civitas superstructa, quæ triplici muro includitur, primus , qui & antiquus dicitur, eam ab urbe reliqua secernit; alter medius est, dividitque hanc civitatem in partes duas; tertius seu exterior , claudit septentrionale latus Urbis Sanctæ . Atque hæc urbis pars , continet palatium Herodis, ubi Christum Tetrarchæ Galilææ stitit Pilatus, & Angelus Petrum catenis vinctum, e carcere redemit : illa mercatoribus , operariis & id genus aliis erat repleta ; Eidem novæ Civitati vicinus est mons Calvariæ , locus item sepulchri Dominici , ubi hodie Franciscani creant milites sancti Sepulchri, quorum Præfectus in monte Syon diplomatibus instruit peregrinos, unde constet eos ibi fuisse. Quartus *mons Morya* , versus Septentr. habet piscinam probaticam seu ovinam , vel Bethesdam lacum , hoc est, domum effusionis , ubi confluebant aquæ pluviæ , quæ ab angelo quotannis commotæ , sanabant quosvis morbos . In ista , ex Salomonis instituto , lavabantur pecudes litandæ : hinc est . quod eam *Joseph. lib. 6. bell. c.* 2. nominat stagnum Salomonis . Sunt , qui putant hic olim reconditum ignem sacrum a Sacerdotibus , ubi Nehemias reversus aquam reperisse dicitur II. *Mac.* I. 20. *Hieronym. de loc. Hebr.* notat hanc piscinam quinque constitisse porticubus , ut mox lavari possent hostiæ , ubi notat *Benj. Tudelens. in itiner.* Judæos adhuc parietibus nomina sua inscribere . In eodem monte exstructum Templum Domini a Salomone , absque ullo mallei sonitu , spatio septennii , ex præscripto ideæ , quam Spiritus Domini Davidi subministraverat ; perinde , ut Moses etiam ad Tabernaculi exstructionem , tali idea divinitus monstrata usus fuerat . Tertius ambitus templi ab Herode Ascalonita adjectus , dicitur atrium gentium , cujus porta speciosa seu orientalis , altera erat cubitos XXX. incrustata ære Corinthiaco ; proximus ambitus , Judæorum atrium , solis Judæis introitum concedebat : Porticus dicebatur Salomonis altitudine cubitorum L. Atque hujus atrii januis Tabulam , hac inscriptione ajunt præfixam : *Omnis alienigena transiens locum sacrum, moriatur*. In eo atrio Christus sæpius cum Scribis & Pharisæis disputavit . Sanctum denique, quod Sacerdotes stolis Sacerdotalibus induti, h. e. servituri Domino introibant , *atrium Sacerdotum* dicebatur , cujus porta cubitorum erat nonaginta ; quanquam præterea satis portarum erat , per quas ad hæc sacra obeunda hominibus aditus patebat ; quod vel hinc palam est, quod ducenti homines vix pares erant januis quotidie claudendis & recludendis . In remotissima hujus atrii parte *Sanctum Sanctorum* situm erat , quod nulli introire licebat , nisi soli Pontifici , atque id non nisi quotannis semel , idque in expiationis festo ; Hoc intimo templi loco reservabatur olim Lex Mosis , Arca fœderis continens tabulas Mosis , Aaronis virgam & Mannæ vasculum . Atque de hoc tanto templo , quod prædixit Servator discipulis; *non relinquetur lapis super lapidem , quin destruatur* ; id eodem decimo Augusti die , quo Salomonis templum a Nabuchodonosore devastatum , flammæ perfecerunt , injectæ a milite Romano Duce Vespesiano. De urbe Hierosolyma varii scrpserunt , & in peculiaribus *septem libb.* de eadem egit *Adamus Reusnerus* . De locis extra eam urbem, omnem plagam versus, varia notat *Adrichom. in Theatr. super Jerusalem* , qui præter cætera de torrente Cedron, ad orientem Hierosolymæ per vallem Josaphat & Gehennon, fluente in mare mortuum , scribit , quod lictores vinculis Christum compingentes, in istum torrentem egerint præcipitem, idque denotatum fuisse a Davide *Psal.* CX. 7. *De torrente in via bibet* . Non procul a templo septentrionem versus: sita est *arx Antonia* , sic dicta ab Herode M. in memoriam M. Antonii Triumviri : in ea perpetuis excubiis Romani videbant , ne turbas excitarent Judæi in templo , & , quo compescerent eo melius seditiosos , cryptis subterraneis ex arce in templum procedentibus , illud poterant nec opinantibus Judæis invadere . Ante tempora Romanorum , eam incolebant Pontifices ex Macchabæis orti , quo Templo maxime vicini

vicini essent ; quid ? quod lapideus arcus pontem sustinens , templum cum arce Antonii connectebat . Urbis hujus Hierosolymæ Descriptionem vide. apud Chytræum in *libr.* Judicum *c.* 1. *p.* 65.

LEVITIS , qui vitulum in deserto non adorarunt , sed potius stricto gladio in castris circumcursitantes , tria idololatrarum millia occiderunt , nulla in hac Terra concedebatur hæreditas ; DEUS enim peculiariter illis providerat Decimis , Sacrificiis &c. eosque κλῆρον spiritualem constituerat , *Ego* , inquiens , *Num.* XVIII. *v.* 20. *Portio tua*, *&* *hereditas tua* ; sed tamen per singulas Tribus peculiares civitates, certosque redditus annuos nacti, decimis annuorum fructuum , primis pecorum fœtibus , primitiis tonsuræ ovium, & omnium terræ frugum vivebant . Erant iidem præterea exemti a censu publico , militia & oneribus secularibus. Urbium XLIIX. Leviticarum , quas in fronte singularum tribuum , tres ultra & tres citra Jordanem , *Gaulon*, *Basor & Ramoth Galaad*, quæ ultra , & *Hebron* , *Sichem & Cadesam Naphthalim*, quæ citra, dicebantur urbes Refugii; in quibus , siquis ex improviso alterum occidisset, per vitam Pontificis, ab hoste tutus esse poterat . Et Levitis præcipue demandata protectio insontium, ut fervore cohibito, Reis spe relicta, indulgentia summi Pontificis Christi adumbraretur ; qui mos ad gentes quoque profectus, faciebat ut templa & altaria veniæ spem vel pœnæ dilationem pollicerentur eo fugientibus. Istarum urbium Refugii, accuratam rationem enarrat ex *Paulo Fagio* , *Pelarg. in c.* XXXV. *Num.* ubi notat inter alia : æquali spatio omnes a se invicem distitisse , vias eo ducentes planas fuisse , neque fugientes impediri debuisse, sed cingi duobus sapientibus viris , qui ultorem blandis verbis detinerent: ipsas neque magnas nimis, neque parvas, neque iis mercibus instructas fuisse, sub quarum emendarum specie ultor eas posset ingredi, &c. In deserto asylum erat , altare & castra Levitarum *Exod.* XXI. 13. Eodem modo & nunc afflicti, solatium petituri, ad ministros Domini se conferre sæpius jubentur ; uti quondam leprosi: Sistite vos sacerdoti erat proverbium ad omnes afflictos. Summus vero Sacerdos Hierosolymæ continuo habitans , videbat , ut omnia in templo Domini decenter peragerentur , quoties Judæi sacra peracturi se ibi sistebant . Regnante Davide , Levitarum triginta & octo millia , iique omnes trigesimo anno superiores , in classes XXIV. dividebantur , ut in posterum per vices , septimanis singulis sacris occuparentur 1. *Paral.* XXIV. holocaustis scilicet immolandis , Psalmis canendis vel voce, vel cymbalis aut nabliis, thure incendendo, sanctis vasibus templique portis custodiendis. Synagogas Hierosolymis CCCCLV. fuisse, *R. Salomon ad cap. Es.* I. *ex Pesitha coment. vetusto in Legem* refert , quem numerum dictio מלתי *Esa* . I. 21. complectitur.

De Tribu Dan.

ET hæc Tribus , facta separatione Judæ & Israel , Regum Israel fuit . Unica *Suhamitarum* familia , constans sexaginta quatuor mille quadringentis viris, occupavit eam Palæstinæ partem , tribui Ephraim & Benjamin contiguam, inter mare occidentale , torrentem Soreck & montana Judææ , quæ initio tribui Judæ erat assignata *Jos. XIX.* 1. *&* 40. & cum tribu Simeon , Daroma exterior dicta est . Continet urbes Sacerdotales has, *Bethsames Gathon Ajalon*, *Elthece*, *& Gethremmon.*

In tribu Dan, heros *Simson* hostibus fortissimis æque fortiter restitit. Eadem habet ejus patriam *Saraa*, item *Sorek* deceptricis Delilæ civitatem, *Thamna*, ubi Philistæam uxorem duxit, & Leonem laceravit; fontem denique & sepulchrum ejus.

Geth (quod torcular sonat , nomen pl. urbibus commune , ut *Geth Opher* , Jonæ patria , *Gethesin Jos.* 19. *& Jud.* 12.) fuit Philistæorum urbs amplissima , cujus incolæ ob immanem corporis staturam , aliis horribiles visi sunt , quod vel ex uno Goliatho hic nato apparet . In illam confugit David, ob persecutionem Saulis, ubi tunc regnabat Achis filius Maoch.

Fons Æthiopis, adjacet torrenti Sorek, prope quem Eunuchus Reginæ Candaces, fontem scaturientem vitam æternam reperit , a Philippo baptizatus *Actor.* VIII. *v.* 36.

Kariathjarim urbs proxima tribui Judæ & Benjamin, reservavit arcam fœderis in ædibus Abinadab , donec transferretur a Davide Hierosolymam ; fuit etiam patria Prophet. Zachariæ & Uriæ, quorum ille dicitur occisus Hierosolymis inter templum & altare 2. *Paral.* XXIV. *Matth.* XXIII. 35. hic a Rege Jojachimo.

Accaron vel *Ecron* prope adjacet mari magno, ubi David obtenturus Michol Regis Saulis filiam in uxorem , Philistæis ducenta præscidit præputia . Ejusdem urbis incolæ, intra muros receperant idolum Beelzebub , cujus intuitu falsam & inanem

 salutis

ſalutis ſpem Rex Iſrael Ochozias conceperat. II. *Reg.* I. 2. de hac Sophon. II. 4. *Accaron eradicabitur*.

Azotus una ex præcipuis Philiſtæorum urbibus, hoſpitium fuit filiorum Enachin & Idoli Dagon, collapſi ob præſentem Arcam fœderis: In eandem Philippus a Spiritu translatus; ipſum Dominum fœderis per verbum incolis obtulit. *Actor.* VIII. 49. Hujus habitatorem, DEUS *Amos*, *c.* 1. & *Soph.* 2. minatur ſe exterminaturum. Etiam *Zach.* IX. legimus, *Spurius ſeparatus*, *confuſus alienatus ſedebit in Aſdod.* i. e. confuſo & promiſcuo populo habitandam. Hinc a Jonatha Maccab. incenſa dicitur. 1. *Macc.* X.

Joppe emporii nobiliſſimi conditorem cenſent Japhetum. Ad ejus portum materia templi Hieroſolymitani, ex Libano relata eſt. Jonas Joppe navim conſcendens, fugit a facie Domini. Simon coriarius, hujus urbis civis fuit, qui Petro ad Cornelium citato hoſpitium præbebat.

Torrens hujus tribus, ſuppeditavit quinque glabros lapides Davidi, quibus immanem Philiſtæum confecit.

Philiſthæi i. e. pulverulenti, a LXX. Iterp. ἀλλόφυλοι dicti, quia diverſum habebant cultum ſacrum a religione & ceremoniis Judæorum, & ſtatura corporis differebant ab aliis hominibus; A turre Stratonis Gazam uſque regnarunt, in locis maritimis *Joſeph.* l. 13. 3. perinde ut Phœnicii iſthæc poſſidebant loca maritima, quæ erant inter turrim Stratonis & montes Libani. Philiſtæorum porro Satrapiæ & urbes celeberrimæ; *Gaza*, *Aſcalon*, *Azotus*, *Accaron*, & *Geth. Jud.* III. 3. ſæpius Iſraelitis imperarunt, a quorum jugo viciſſim per Judices & Reges liberabantur. Quæ mala his Philiſtæorum urbibus DEUS comminetur, *Amoſ. c.* I. 6. & *ſeq.* videre eſt.

Philiſthæa oram Chananææ maritimam tenuit, [unde *Soph.* 2. *funiculus maris*, dicitur.) Et mare illud omne quod occidentalem Chanaan alluit, Palæſtin dictum. *Exod.* 23. 31. *Ponam terminos meos, a mari rubro uſque ad mare Palæſtinæ.*

De Tribu Ephraim.

EA eſt pars Samariæ; quam Ephratæi capita familiarum habentes *Suthela*, *Becher*, *Theen* & *Heran*, triginta duo mille quingenti bello apti, loco Joſephi ſortiti ſunt poſſeſſionem inter tribum Manaſſe cis Jordanem, & tribum Benjamin; quorum latus orientale Jordanis fluvius, occidentale mare Magnum claudit. Quæ Tribus cum latiſſime pateat, Ephraim quandoque ſumitur pro toto regno Iſraelis, ſeu decem Tribubus. *Jer.* VII. 15. *Eſa.* XXVIII. 1. In Oſæa ſæpe ideo Judæi & Ephraimitæ opponuntur, ut hi ſint iidem cum Iſraelitis: Ubi vero in Sacris Iſraelitæ & Ephraimitæ conjunguntur, *Oſe*. V. 3. ibi unum per alterum exponitur. Idem potiſſimum ob Jeroboamum ex tribu Ephraim prognatum, ad quem primo decem Tribus defecerant, fieri vero eſt ſimillimum. Levitarum urbes in ea Tribu erant *Helon*, *Sichem*, *Bethoron*, *Gethiremmon*, *Jecmaan*, & *Gazer*.

Silo ſita in monte excelſo, itinere duarum horarum diſtat Hieroſoliymis, conſervavitque ſatis diu Tabernaculum Domini, frequentia videns populi ſacrificia ac preces, uſque ad Samuelis annos.

Dan & *Bethel* montes, juxta viam, quæ Samaria ducit Sichem, in quibus Jeroboam collocavit vitulos aureos, ne amplius ad rem ſacram peragendam Hieroſolymam contenderent Iſraelitæ, ubi tum Judaica erat Regia. De altero autem Bethel in tribu Benjamin, id non videtur eſſe vero conſentaneum, cum facto ſchiſmate Jeroboam in terras Regis Rehabeam, Judæ nempe & Benjamin nihil haberet juris & imperii. Arque hoc videtur facem allucere illi, quod habet *Oſ. c.* IV. 15. & 17. *c.* V. 8. ubi mentionem facit alicujus *Bethaven*, in quo Ephraim ſe idolis aſſociaverit; qui locus nullus eſt alius, quam is, ubi Jeroboam idolum, quod res vana erat & nihili, poſuerat, id quod poſtea Rex Judæ Joſias deſtruxiſſe, & igne abſumpſiſſe perhibetur 2. *Reg.* XXIII. 15. 1. *Reg.* XII. 32.

Baal Berith eſt ille locus, in quo Judæi primum relicto vero DEO, Baali rem divinam fecerunt, in cujus honorem fanum exſtruxere prope montem Garizim, *Jud.* VIII. *v.* 33.

In hac vicinia ſunt montes *Garizim* & *Hebal*, quorum ille fontibus amœnus, Ebal aridus & ſaxis plenus eſt: In Garizim Joſua coram arca publicavit Legem, & obſequentibus fauſta promiſit omnia: In Hebal vero pœnam deſtinavit refractariis, populo acclamante, Amen. *Joſ.* VIII. *v.* 33. Ultimis denique temporibus, cum Manaſſes Samaritanam Saneballat, Cuthæi Ducis Regis Perſarum filiam duxiſſet

xisset uxorem, & eo nomine a Judæis ejectus esset, ibi templum parum dissimile Hierosolymitano exstruxit, sub quo dein Pontifice & aliis ibi sacrificarunt Samaritani, donec & multi Sacerdotes, ac Judæi intricati ejusmodi conjugiis, eo se ad rem sacram peragendam conferrent: Quod ædificium, cum gente Cuthæorum Persica, quæ captivorum Judæorum loco eo a Salmanassare missa erat, ducentis demum annis post Hircanus destruxit. *Joseph. l.* 13. *Antiq. c.* 15. Ad illum locum sanctum intendit digitum Samaritana *Joh.* IV. 20. *Patres nostri*, inquiens, *adorarunt in hoc monte &c.* quæ ipsa ibi Christum quoque de aqua vitæ disserentem audivit. Atque ideo Christo quoque hospitium in Samaritanorum terra denegabatur, quod facies ejus esset proficiscentis Hierosolymam, *Luc.* IX. 53. & eo ipso illorum sacra spernentis. Ista, quam diximus, de vero templo Domini controversia, tandem delata est ad Ptolomæum Philometorem, ubi Samaritanorum causam egere Sabbæus & Theodosius. Andronicus autem Hierosolymitanorum. Hic proposuit suas rationes ex lege DEI, *Deu.* XII. & ex successione continua Pontificum; Garizitani contra nihil causæ dare potuere: Tandem Sabbæus causa cadens, supplicio addictus est cum Theodosio, statutumque; Templum Hierosolymitanum esse ex præscripto Legis Mosis conditum, non atento Patrum Abrahæ & Jacobi exemplo. Haud procul ab eo monte situm sepulchrum Josephi, cujus ossa ex Ægypto translata ibidem reposita sunt.

Samaria prope abest a finibus Tribus Manasse, fuitque caput regni Israel, exstructa ab Amri, (qui est Sextus Rex Israelis 1. *Reg.* XVI. 22.) Rege in monte Samaro, unde & nomen habet. Atque ibi sepulti sunt Elisæus, Abdias & Johannes Baptista. De fame Samaritanorum sub Rege Joram, vid. 2. *Reg.* VI. De eorundem religioso cultu in hunc usque diem, lege *Benjamin Tudelensem in itiner.* Hoc nomine & Judæis parum erat cum illis commercii, quippe qui nec ex eodem cum iis bibebant poculo, sed eorum vasa immunda judicabant.

Ramatha sita est in eo hujus Tribus angulo, ubi termini Tribus Benjamin & Dan concurrunt, puta in monte Sophim, haud procul a mari Magno. Hic Proph. Samuel natus; hic plurimum vixit, hic sepultus est, postquam ibidem Saulum Regem unxerat 1. *Sam.* X. 1. Tum denique ex eadem Civitate oriundus erat ille Josephus, qui mortuo Christo suum grabatum concessit.

Sichen seu *Ephron* proxima montibus Garizim, Bethel & Dan, quo Abraham & Jacob quondam concesserunt habitatum, devastata est a Jacobi filiis ob defloratam sororem Dinam, *Gen.* XXXIV. 2. quod idem ei contigit ab Abimelech. *Jud.* IX. *v.* 5. Sed restauravit eandem Jeroboam 1. *Reg. XII.* 25.

Machmas limitibus hujus terræ versus Tribum Benjamin proxima est, ista, ubi Mater Domini observavit filium JESUM abesse, & Hierosolymis remansisse, quo & revertebatur. *Luc.* II. 44. Atque huc etiam Jonathanem Maccabæum habitatum concessisse 1. *Macc. IX. v.* 73. legimus.

Tamnath Hares incoluit Josua, & sepulchro suo Solis figura insignito, eo quod precibus suis Solis cursum inhibuerat, locum reddidit celebriorem *Jud.* II. 9.

De Tribu Gad.

SIta est ea terra inter Tribum *Ruben*, & dimidiam Tribum *Manasse*; versus ortum a deserto Arabiæ seu regione Philadelphia, secernitur rupibus Armon, & montibus Galaad: versus occasum terminus ejus Tribus est Jordanus, versus Septentrionem torrente Jabock, excepta urbe Mahanain, a Tribu Manasse secernitur. Eadem illa Tribus in sex divisa familias, *Sephonis*, *Aggij*, *Oznij*, *Herij*, *Arodi & Arielis*, occupavit ultra Jordanem mediam Amorrhæorum terram. Levitarum urbes erant in ea hæ: *Ramoth Galaad*, quam Achab eripere volens Syriæ Regibus, ictu sagittæ juxta, Micham periit. 3. *Reg.* IV. *Mahanaim*, *Jazer & Maspha*.

Torrentes Arnon exiliunt ab uno saxo montium Galaad, & unus ad Jordanem vertitur, ut dividit tribum Gad, alter autem fluit in mare Mortuum. Notandum, in hac tribu *desertum Mahanbim*, juxta Jaboc torrentem, ubi Jacobo Esavi fratris violentam irruptionem timenti, apparuerunt aliquot exercitus Angelorum, unde & ille locus nomen est sortitus. Postea ibi urbs quoque exstructa est, in qua David aliquamdiu fugiens Absolonem latitavit, ubi & Isboseth Sauli filius regnavit.

Rabba, quæ dein a Prolom. Philadelpho Philadelphia dicta est, ob fontem torrentis Jaboc, Urbs aquarum dicitur; eam David Duce Joab expugnavit, postquam Uriam Hethitem ibidem gladio Ammonitarum occidisset.

Thesbe

Thesbe Eliæ Prophetæ patria , sita est fere in media Tribu Gad ; a qua ille Thesbites appellatur.

Masspha illa urbs est , ubi habitans Jephthe , Israelem per annos aliquot judicavit . Huc redux ex victoria contra gentes vicinas Ammonitas , obviam habuit filiam , quam ex præcipitanti voto victimam obtulisse putatur , postquam in montibus Galaad cum aliis virginitatem deplorasset , quam ipsam ibidem virgines Israelis quotannis quatuor diebus deplorarunt : (loquimur autem cum Scriptura , de sensu nunc non disputamus .) Eadem urbs non procul abest a montibus Galaad , & reperitur in extrema parte septentrionali Tribus Gad.

Prope *Saltum Ephraim* , superatus in prælio Absolon a Patre Rege Davide , de arbore pendens a Joabo transfossus est . Ea silva repleta erat feris animalibus , a quibus multos esse ex Absolonis exercitu dilaceratos , narrat *Hieronymus* : hinc puto Davidem adeo contristatum fuisse , existimavit enim filium Absolonem per transfossionem suspensum , a bestiis dilaceratum fuisse , ita ut ejus videndi copiam non habere amplius posset.

De Tribu Issaschar.

RETrocedendum nunc ad *Galilæam* , optimam Syriæ Provinciam , Libano & Samaria terminatam . Dividitur ea in *superiorem* & *inferiorem* . *Superior* continet Tribum Naphthalim & Aser , quæ & *Galilæa gentium* dicitur , eo quod iis est proxima , vel quod Salomon Regi Tyriarum gentium Hiram XX. ejus urbes dono dedit . *Inferior* , Tribus Zabulon & Issaschar complectitur . Initio sola illa pars , quæ mari erat vicina , nomen Galilææ tuebatur , sed annorum decursu idem hoc nomen quoque vicinis partibus obtigit , & hinc alia facta est superior , alia inferior . Utramque Galilæam Christus in diebus carnis suæ præsentia sua cohonestavit , unde & Galilæus ab hostibus & Juliano dictus est . Josephus sua tempestate CCCCIV. urbes & pagos in ea terra numeravit , quorum minima , *eodem* teste *de bell. jud. lib.* 3. *cap.* 2. plusquam 15000. colonorum habuit .

Ætate Christi Galilæi Judæis exosi erant , eo quod plurimi ex illis prognati fuerant , quos Salmanasser ex Assyria eo miserat ; tum & , quia in religionis negotio non idem cum Israelitis sentiebant : & denique quia lingua & moribus discrepabant.

In terra Galilææ reperitur tribus *Issaschar* , cujus familiæ quatuor: *Thola*, *Phua*, *Jasub* & *Semram* , constantes sexaginta quatuor mille & trecentis ; sedes suas fixerunt intra mare Galilææ , torrentem Cison , qui duo maria , Galilææ & Occidentale connectit , mare Magnum & tribum Manasse . Tractus montium Hermon & Gelboe , potissimam hujus tribus partem ambitu suo complectitur . Urbes Sacerdotales continebat istas : *Cesion* , *Dabereth* , *Anem* , *Cedes* , *Ramoth* , *Engannium* , *Robba & Jaramoth* .

Gelboe montes steriles & petrosi , a fonte Jezraelis versus ortum extenduntur Ramoth usque : In iis Saul contra Philistæos bella gerens , cum filio Jonathan interfectus est : Quamobrem David illis montibus maledixit , ne illos unquam pluvia aut ros humectaret. 2. *Samuel.* I. 21. 2. *Paral. IX.* 20.

Hermon mons , ab oriente a mari Genezareth extenditur Nain usque , ubi Christus viduæ filium resuscitavit : Ejus longe melior erat conditio ob fœcunditatem qua fiebat, ut pratum esset jumentis Hierosolymæ ad victimam DEO offerendis.

Mons Carmel , situs in hujus terræ parte occidentali , perparum distat ab amne Kison, ubi is mari magno miscetur. Præbebat iste mons gratam habitationem Eliæ, Elisæ, & Prophetarum filiis, quorum similes his temporibus Monachi, inde Carmelitæ dicti, esse gestiunt, ut notum est ex *Hospin. de Monachis cap.* 3. *l.* 6. *p.* 129. In isto monte constitutus Elias cœlum suis precibus reddidit nubilum 2. *Reg.* II. 35. De ejusdem montis arboribus frugiferis, vineis, odoriferis herbis &c. multa habent sacræ literæ. Ob ejus fertilitatem *Carmel* appellative sæpe pro loco fertili sumitur, ut 2. *Paral. XXVI.* 10. *Jer.* II. 7. *Vos deduxit in terram Carmeli* h. e. fertilem, quorum similia vide *in Annot. Bibl. B. Parent. V.* 1. *p.* 363. & 625.

Terra Naid Carmelo vicina, inhabitata fuit a Caino, ubi & civitatem extruxit, ut habet *Joseph. l.* 1. *Antiq. c.* 4. Post Lamech ibidem eum ex improviso sagitta dicitur occidisse.

Suna civitas prope fontem Jezraelis, vidit Carmelo Hierichuntem identidem transeuntem Elisam , qui filium Sunamitidis suscitavit . Et Abisach fuit virgo Sunamitis, quæ capulo proximum Davidem noctu calefecit in sinu. 1. *Reg.* I. 3.

Endor

Endor in montis Hermon cacumine exstructa, est ex mente *Josephi* ille locus, ubi Abrahamum quondam Melchisedeck pane & vino refecit. *Genes.* XIV. 18. Ibidem post aliquot tempora Pythonissa stitit Saulo Pseudo Samuelem. 1. *Samuel XXVIII.* 12.

De Tribu Juda.

VIdendum tandem & regnum Juda, unde merito debuisset fieri initium, quippe quod ipsum duabus tribubus constans, Juda & Benjamin, cæteris tribubus ad Jeroboamum a Roboamo deficientibus, stirpi Davidis Hierosolymis regnanti semper adhæsit. Juda, Jacobi ex Lea filius, de se prognatos ex tribus familiis, *Sela*, *Pharez* & *Zare*, in hanc terram misit septuaginta sex mille quingentos, quibus omnibus sors assignavit portionem, quæ est inter mare mortuum, montes Seir h. e. hirsutos, seu Esau, montana Judææ & tribum Benjamin. Ista Tribus reliquis semper imperavit, adeo ut & sæpius cæteræ tribus hujus partes habeantur, sicut varia ad tribum Simeon & Dan spectantia, in meditullio Judæę contigisse sacrę literę narrant.

Nuncupatur alias *Daroma interior*, i. e. proprie sic dictum medulla. In ejus Terræ latebris se ut plurimum abscondebat David Saulum fugiens. Hic enim est *desertum Engaddi & Ziph*, *Saltus Areth*, *Hachila urbs*, *Sela Mahelcoth*, *locus agri Ziphani*; *Ceila civitas*, *Petra in deserto Maon*, *Spelunca Odollam &c.* Terra, præterquam quod raros habet fluvios, satis vivendo apta. Levitæ in ea hæc possederunt; *Hebren*, *Lebna*, *Estheni*, *Jether*, *Jetham & Holon*.

Hebron primum *Arbel* dicta, in centro quasi Judææ sita, agrum Damascenum habet ab Austro, & sepulturæ locum præbuit Abrahamo, Isaaco, & Jacobo Patriarchis: Ad eam civitatem sanctam, Absolon & alii vota soluturi se conferebant in honorem Patriarcharum. Eadem urbs expugnata a Caleb, Hebron unius filii Caleb nomen sortita est, ut ait *Hieron. de loc. Ebr. T.* 3. *pag.* 87. quamvis per anticipationem jam temporibus Abrahæ, a Mose Hebron dicatur & sæpe in libro Geneseos. Ista ante Hierosolymam regia civitas Davidis nuncupabatur; post sacerdotibus concessa, facta est Johannis Baptistæ patria, cujus parens ibi eundem abdidit, ne simul periret cum infantibus Bethelmiticis.

Convallis Mambre Hebroni proxima, ubi sub quercu Abraham tres excepit hospitio, qui Angeli dicuntur, missi nunciatum Abrahæ interitum Pentapoleos. *Gen.* 18.

Spelunca Loth prope oppidum Engaddi, inquinata est Lothi concubitu cum filiabus suis, quæ Moab & Ammon magnarum gentium Patres pepererunt. Circa hanc, statuam salis se sua tempestate adhuc oculis usurpasse, memorat *Joseph. Antiq. lib.* 1. *cap.* 10.

Carmel mons itinere duorum milliarium a montibus Seir dissitus, diversus est a monte cognomine tribus Isaschar, juxta mare magnum, ubi prophetarum schola erat. Hic habitabat torvus Nabal Carmelites dictus. 1. *Sam.* 25. 2. cujus Abigaelem duxit David. Ibidem & Saul triumphabat de Amalecitis devictis 1. *Samuel XV.* 12.

Bethelem septentrionalis Judæ civitas, cognomine Ephrata a conjuge Calebi; Item civitas David, qui ibidem natus est, Bethlehem Juda dicitur *Matth.* II. *v.* 6. ad differentiam Galilææ. Mitto, quod Ebimelech maritus Naemi, & Abessa Judex eandem patriam habuerint. Sufficit, nos scire, Mariam Virginem obumbratam a Sp. S. hic peperisse Jesum orbis Redemtorem: quod ipsum num in rupe prope murum Bethelem, qui locus pastoribus stabuli instar fuerit, acciderit, non disputo cum *Bredenbachio* & *Brocardo*. *Hieronymus* has terras perlustrans, ex hac spelunca aliquam scripsit epistolam. *Schultet. l.* 1. *Exerc. sacr. c.* 50. putat præsepe esse nomen diversorii, *es sey das Vvirthshausz zur Krippen gevvesen*. Alia hac de re notavit *Casaub. Exerc.* 2. *ad ann. Baron. s.* 1. Post trecentos & plures annos, splendidissimum templum ab Helena Constant. M. Matre isti superstructum est, quæ eadem Helena in vicina plaga orientali fanum ædificavit S. Angelorum, qui magnum Christo nato Pastoribus gaudium annunciarunt: Atque hic is ipsus locus est, ubi multos annos ante suum gregem Jacob paverat, teste Josepho.

Emabus Cleophæ patria, proxime cohærens tribui Benjamin, itinere duorum milliarium Hierosolyma distat, ubi discipuli e panifragio Christum agnoverunt resuscitatum.

De parte dimidia tribus Manaſſe, ultra Jordanem.

TErminus hujus Terræ occidentalis eſt *Jordanis* fluvius, meridionalis tribus *Gad* vel *Jaboc torrens*, orientalis tractus monitum *Hermon* & *Seir*, qui montes uno nomine a *Brocardo* dicuntur *Galaad* : Septentrionalis, pars montium *Libani & Abanæ* fluvius, ſeu *Syria Damaſci*.

Familiæ ejus tribus *Machir* & *Galæ*, conſtantes quinquaginta duobus millibus & ſeptingentis viris, Levitarum loco hanc & alteram Terræ ſortem occuparunt. *Urbes Levitarum* hujus dimidiæ Tribus erant *Boſra*, *Gaulon* & *Aſtaroth*.

Hermon & Seir montes, alias communi nomine *Galaad* nuncupatur, ſortiti nomen a lapidibus ſeu acervo teſtimonii, prope quem Jacob cum Labano rediit in gratiam. Etenim in eo monitum tractu Jacob redux ex Meſopotamia, gregem refecit (unde eſt enim mons paſcuus,) & ſequens eum ſocer Laban offendit.

Hermon ſeptentrionem verſus cum Libano copulatur, meridiem verſus cum montibus Seir. In eorum montium ſummitate perpetuo reperiuntur nives, quibus Tyrii æſtivum potum refrigerare conſueverunt. Circa eos montes Og Rex Baſan aliquandiu habitavit.

Seir nomen accepit ab Eſavo hirſuto, poſſeſſore ejus montis; unde & commode fratri Jacob ex Meſopotamia domum revertenti, ire obviam potuit. De iſtis montibus *Brochardus* hæc habet; ultra Jordanem reperiri varios montes, *Seir*, *Hermon*, *Libani & Galaad;* qui tamen omnes ſunt unus continuus : montem autem Galaad eſſe altiſſimum, atque ideo videri reliquorum caput. *Nigr. in Geogr. Syr. comm. l.* 4. ſcribit, eſſe omnes illos unum montem, ſed in diverſis cacuminibus diverſis vocari nominibus.

Baſan erat terra pinguis & fœcundiſſima, cujus vaccæ in ſacris commendantur. Sed & ibi præſtantiſſimæ & glandiferæ quercus reperiebantur, quæ porcis pabulum præbebant aptiſſimum, & in ſui amorem reperiebant incolas, ut potius vicini Gergeſeni Chriſto, quam iſtis ſuibus vellent carere.

Aſtaroth Civitas domicilium Jobi erant, poſtmodo dicta *Carnea*, teſte *Hier. de loc. Hebr. lit. C.* Ex hac urbe denique oriundus Ozias, exercitus Davidis Dux inſignis.

Damaſcus eſt urbs finitima, lambens ſeptentrionalem Tribus Manaſſe partem, per quam Abana fluit, Pharphar autem hortos irrigans, proxime eam præterfluit. Huc Paulus inſtructus literis ſacerdotalibus Hieroſolymis contendebat, captivos ductum fideles Chriſti aſſertores. In hujus urbis agro terræ color rubet, & ea adeo mollis eſt, ut ceræ ſimilis videatur. Ex ejus pulvere Adami corpus fuiſſe compactum, & inde in Paradyſum delatum, nonnulli ſtatuunt. Luth. dicit, Paradyſum fuiſſe totam terram.

Bethſaidæ deſertum gramine abundans, eo nomine memoratu dignum eſt, quod in eo Chriſtus quinque panibus, & duobus piſcibus ſatiavit quinque virorum millia, præter mulieres & tenerioris ætatis liberos; nam nuſquam minorennes ac mulieres apud Judæos in cenſum venire ſolent.

Corazim una eſt ex decem urbibus, quæ Decapolis dicebantur, ſita in extremitate ſeptentrionali maris Galilææ. Ibi ſuum Chriſtus fixerat habitaculum : Unde & Civitas Domini dicitur.

Kedar urbs in montanis Seir, cujus meminit *David Pſal.* CXX. 5. & paſſim alibi. Tabernacula Kedar erant a mercatoribus, in amœniſſimis locis mercaturas exercentibus erecta, pulchriſque coloribus intrinſecus tincta, quæ reſpicit Salomon *Cant.* I. *v.* 5. quanquam in hoc loco, tam iſta mercatorum tabernacula, quam papiliones, ſeu tentoria Salomonis, quibus ſub dio venationi vacans utebatur, notantur; quorum tamen hæc illis erant ſimillima, foris quippe Solis æſtu, imbribus ventis & reliquis aeris injuriis aduſta & horrida, intus vero aureo & argenteo & gemmarum atque colorum ornatu ſplendida atque magnifica. *Conf. Mart. del. Rio Adag. Sacr. V. T. h. l.*

Jabes Galaad eſt Civitas, ſita in monte ad Hieromacen fluvium, quæ per Regem Saulum liberata eſt ab obſidione Naas Ammonitarum Regis, omnes incolas dextro oculo privare geſtientis, 1. *Sam. XI.* 1. 2. Nequis autem Saulum in ingratos beneficium contuliſſe putaret, iidem Regis ac filiorum cadavera a Philiſtæis, ex patibulis Bethſan ſuſpenſa, armata manu repetiere, atque terræ honeſte demandarunt 1. *Sam.* 31. 11. *& ſeq.* 1. *Paral.* 11. 11.

Gergaſa exſtructa a Gergeſio, filio quinto Canaan, *Geneſ.* X. *v.* 15. cujus ejectis poſteris, Manaſſæi eandem occuparunt. Ibi Chriſtus ſuccurrit obſeſſis a Dæmone,

mone, Diabolos cum porcis in mare Galilææ, seu, ut nonnulli volunt, in lacum Gadaræ [de quo *Strabo* refert, quod adeo noxius sit, ut pecora ea aqua gustata, mox pilos, cornua & ungues amittant] præcipites egit; quod cum subulci divulgassent, Christus ex illis locis discedere jussus est. Ea loca vicina fuerunt Arabiæ, unde & forte isti porci fuerunt Arabum inter Judæos viventium. Quid de *Strabonis* sententia sit judicandum, qui Gadaridem maritimam inter Stratonis turrim & Azotum collocat; vide *Casaub. in Not. ad Marc.* V. 1.

Hoba, eo usque Abraham insequebatur Reges Assyriorum, reducens e captivitate nepotem Loth. *Genes. XIV.* 15. estque castellum Damasco haud procul dissitum.

Pella est Civitas sita ad radices montis Seir, quæ tempestate T. Vespasiani pios Hierosolymis fugientes excepit.

Turris Libani, ista est quam Salomon adeo excelsam exstruxit, ut inde tota Damascus oculis usurpari potuerit; Atque huc tendunt verba *Cant.* VII. 4. ubi nasum Sponsæ suæ Salomon comparat cum turre Libani, hoc est, ut *Mart. del Rio Adag. Sacr. V. T. h. l. ex Cypriano Cistercienſi* explicat, cum fortitudinem, tum candorem, integritatem vitæ atque venustatem ejus commendat. אף enim seu *nasus*, indignationem notat; *turris*, & ea quidem in finibus terræ sanctæ contra impetus Syrorum, & præcipue Damasci exstructa, audaciam *Damasco* (i. e. Sanguinis sacco, seu carni & sanguini, & principibus, item potestatibusque tenebrarum) metuendam designat: *Libanus* denique candorem tum animi tum pulchritudinem corporis innuit, quibus notat Sponsam suam esse ornatissimam.

Tribus dimidia Manasse, cis Jordanem.

ALtera illa pars tribus Manasse sita est in Samaria, cis Jordanem, & clauditur ab utroque latere terris Ephraim & Issachar. Levitis concessit inhabitandas urbes, *Tanach*, *Balaam*, *Aner & Gethremmon*.

Antipatrida dixerunt urbem amplissimam, ab Herodis Patre Antipatro quo S. Paulus captivus deductus fuit *Act. XXIII.* 31. ibi nunc nisi villa, Assur dicta, conspicitur, teste *Brocardo*. Ejus urbis occidentale latus claudit mare Magnum.

Cæsaream Palæstinæ, seu *turrim Stratonis*, Herodes arce munivit, in terrorem seditiosorum Judæorum, sitam ad mare Mediterraneum. Hic Herodes, veste indutus splendida procedens in publicum, ac DEUS a populo habitus, Angeli plagis percussus, misere animam exspiravit. *Act. XII.* 23. Cornelius a Petro *Act.* X. 44. conversus, eam urbem incoluit. In istius Herodis Prætorio, Paulus biennium captivus detentus, tandem ad Cæsarem provocavit.

Bethsan seu *Scythopolis*, urbs Decapoleos, est illa unde non potuerunt Manassæi Philistæos ejicere, dicitur domus *San* sive hostis. De ejusdem muro suspensum corpus Saulis exanime, 1. *Sam. XXXI.* 10. Sita est haud procul a mari Genezareth & Jordane, in extrema parte tribus Manasse, versus ortum.

Jezrael urbs regia fuit Regum Israel, sita prope terminum occidentalem montium Gelboe, ubi Tribus Issachar a Manasse secernitur; memorabilis est ob occisum lapidibus Naboth, & præcipitium Reginæ Jesabel de fenestra: non procul inde & Rex Joram interfectus est.

Thersa regia Israelitarum, sedes fuit usque ad ædificatam per Amri Samariam: sita in monte. *Conf.* 1. *Reg. XVI.* 15.

Bethsech gubernavit Adonibeseck, qui pœnam talionis expertus, mutilatus est eodem modo summitatibus pedum atque manuum, uti & ipse antea LXX. Regibus fecerat.

Mons Prophetarum reperitur in hujus Tribus meditullio, qui centum Prophetas persecutoribus expositos occultavit, pane & vino sustentatos ab Abdia, aulæ Achabi Præfecto. 1. *Reg. XVIII.* 4.

Haud procul ab *Ennon & Salem* ad Jordanem Johannes quoque baptisma administravit. Eadem illa terra a mari Galilææ ad mare mortuum se extendens, ob fœcunditatem, Vallis illustris dicitur *Genes. XIII.* 10. quo Loth ab Abrahamo emigrabat.

Salem est, quo Jacob concessit, postquam cum fratre rediisset in gratiam *Gens. XXXIII.* 18. Ibidem & Melchisedechum, cujus mentio fit *Genes. XIV.* 18. habitasse, putat *Heidemannus* ad Jordanem, in angulo T. Issachar.

De Tribu Nephthalim.

CONstabat ea quatuor familiis, *Jesiel*, *Gumi*, *Jeser* & *Selem*, seu quadraginta quinque millibus virorum & quadringentis. Atque hi occupabant terra suam ad orientem Aser, ad meridiem montis Libani, ad occasum Jordanis, & ad septentrionem tribus Zabulon marisque Galilææ: Levitarum civitates fuerunt, *Cariathaim*, *Hamon*, *Carthan*, *Anothdor & Cedes*.

Libanus thus & niveum quid significans est mons fragrantissimis fructibus ac nivibus abundans & albescens. Ille est terminus Terræ Sanctæ Boream versus, ex cujus radicibus scaturiunt saluberrimæ aquæ Jordanis, Eleutheri, fontis hortorum &c. Est ille mons omnium Syriæ montium altissimus, neque istum tractum montium, satis potest commendare *Oseas c. XIV. 6. 7. Saltus Libani* in sacris notat sylvam, in vel circa montem Libanum; cujus Cedri & immarcescibiles & maxime sublimes sunt, unde & cum iis nonnunquam superbi in Sacris lit. comparantur.

In *deserto Capernaum*, haud procul a mari Genezareth, *mons Christi* situs est, quem ille sæpius oratum & concionatum conscendit. Atque hic monstratur adhuc lapis peregrinantibus, cui insidens Christus habuisse dicitur prolixum sermonem *capp. 5. 6. & 7. Matth.* expressum.

Prope hanc Tribum versus septentrionem, *Hortorum fluvius* humectat & fœcundat hortos Tripolis ac Libani, cujus meminit Salomo *Cant. IV.* 15. Eundem *Joseph. de bell. Jud. l. 7. c.* 24. Sabbathicum nominat, quia per sextiduum velocissime fluit, sic ut eum nemo transire possit; in Sabbatho vero Judaico ejus aquæ consistunt, quo die alias Judæis navigationes fuerant prohibitæ. Hinc commenti sunt, eum Fluvium obstitisse, quo minus Israelitæ ex captivitate in suam Terram redire adhuc potuerint; nam ab Aquilone Babylonii Palæstinam introibant.

Emath, ab undecimo filio Canaan condita, juxta Libanum & torrentem Eleutherum sita, regioni nomen dedit: Atque eo usque exploratores totius terræ Canaan a Mose ablegati sunt *Num. XIII. v.* 21. Est enim terminus Terræ Sanctæ versus Septentrionem, & solet ejus longitudo in sacris huic Emath & fluvio Ægypti includi.

Aser, in campo prope tribum Aser exstructa, quondam Cananitarum Metropolis erat, sed in cineres a Josua redacta, ex quo ejus Regem Jabin cum viginti quatuor aliis, & maximo exercitu, ad aquas Meron, in fugam conjecerat. *Joseph. XI.* 5.

Nephthalim urbs regni Israelitici insignis, contigua Tribui Zabulon, fuit Patria Tobiæ, ubi & vixit, usque dum a Salmanassare cum reliquis Israelitis in alienam terram abductus est.

Dan, quæ olim Lesen & Lais dicebatur, condita est, ubi Jor & Dan in unum coeunt, terminatque Terram Sanctam, uti ab Austro Bersaba; unde fit, ut quoties tota Terra Sancta verbo comprehendenda est, Script. dicat a Dan usque ad Bersabe. Num & in hac urbe, exemplo primorum incolarum, vitulum aureum seu idolum erexerit Jeroboam, in medio relinquimus. Circa illam Christus quæsivit ex Apostolis, quis esset, cui Petrus respondit; *Tu es Christus filius DEI vivi*. Inhabitabat eam Hæmarrhoessa, quæ quas in animi grati signum præ foribus suæ domus erexerit statuas, meminit *Adrichom. in Theatr. Terræ Sanctæ ad h. l. pag.* 106.

Capernaum, amplissima Decapoleos urbs, sita in ore Jordanis, se in mare Galilææ effundentis. Eo, se Christus publice docere incipiens, relicto patrio solo Nazareth habitatum contulit, unde & Capernaum Civitas Domini dicitur; quam quibus signis quæsiverit Dominus convertere, passim legere est in sacris, ubi & interitus ejus, quem ingratitudo in Christum fuerat promerita, explicatur, veluti *Matth. XI.* 23. *Luc. X.* 15.

Tribus Ruben.

POsteri *Rubenis* primogeniti Jacobi, annorum XX. & ultra, quadragies ter mille septingenti & triginta, orti a capitibus *Hanoch*, *Pallu*, *Hesron & Charmi* (*Num. XXVI.* 5.) ultra Jordanem orientem & austrum versus, nacti sunt in regione Moab sui peculii terram: In qua Tribu Levitarum urbes hæ fuerunt: *Cademoth*, *Misor*, *Esebon*, *Bosor*, *Mephat & Jasa*.

Notari in ea Tribu hæc debent: Israelitæ juxta *Sartam*, siccis pedibus Jordanis fluvium transierunt. *Campestria Moab* eo commemoratu digna sunt, quod Moses in iis populo numerato, Josuam successorem sibi constituit, ibidemque Israeli benedi-

cens cygneam, quod ajunt, cantilenam cantavit. Circa eundem locum Elias vivus igneo curru in cœlum conſcendit. *Bethabaram* (alii Bethaniam) alluit Jordanus: Eo in loco Johannes in deſerto baptizans ad pœnitentiam, Auditoribus ſuis Chriſtum oſtendit digito, quo plurimi olim renaſci cupientes, conceſſerunt: Eodem primi Chriſtiani remittebant eos, qui Theologiam, de Myſterio Trinitatis cupiebant diſcere.

Neque procul hinc abeſt *Macherus*, caſtellum Herodis, ubi Johannes captivus ab Herode Antipa capite fuit truncatus. In *Abarim*, montium altiſſimo *Nebo*, [ut ad hunc montem ſe Terra Sancta habet, debemus eam hic conſiderare.] Moſes oculis perluſtravit univerſam Terram Sanctam: Ad ejuſdem montis radices in ſpelunca, abdidiſſe putatur Jeremias ignem perpetuum: ibidem & Balaam Iſraelitis benedixit.

De Tribu Simeon.

SImeon Tribus in quinque diviſa partes, *Nemuel*, *Jamin*, *Joachin*, *Zare & Saul*, conſtabat viginti duobus mille & ducentis viris, qui hæreditatem ſuam occuparunt, extremam auſtralem Terræ promiſſionis partem, eamque arenoſam, ſitam inter mare Mediteraneum, torrentem ſeu fluvium Ægypti, montana Judææ & torrentem Sorek, Judæ tribui initio attributam; unde & nonnullæ hujus Tribus & tribus Dan Civitates citantur, quaſi adhuc tribus Judæ propriæ. Irrigat iſtam torrens Beſor. Levitarum urbes iſtæ erant, *Aſan*, *Dabir*, *& Aen*.

Torrens meridionalis in ſacris *Geneſ.* XV. 18. fluvius Ægypti, dicitur, eo quod Ægypto eſt proprior: promanat ex deſerto Arabiæ, in mare occidentale prope Rhinocoruram, a qua iſte torrens apud LXX. nomen ſortius eſt.

Rhinocorura, dictum oppidum ab amputatione narium, qua incolas caſtigaſſe Rex Perſarum dicitur a *Seneca l.* 3. *de Ira c.* 20.

Iter in Ægyptum ex Palæſtina facientibus, veluti puero JESU cum Maria & Joſepho Herodem fugienti, tranſeunda Rhinocorura & terræ periculoſiſſimæ; tum Caſius mons ſatis notus, a Jovis fano & ſepulchro Pompeij, dein Sirbonis lacus [quem lacui Aſphaltitis ſimillimum vult *Strabo l.* 16.] & ipſa denique Nili oſtia.

Circa terminum occidentalem montium Seir, in deſerto Pharan, eſt *fons Agar*, ubi Angelus oſtenſa aqua ſitientem matrem cum filio Iſmaele refecit: Quo Iſmael etiam amore hujus loci ductus conceſſit; cujus Poſteri Agereni ſive Saraceni ſunt evocati.

Berſaba vel *Berſabe*, puteus juramenti, ſic dictus, eo quod Abraham & Iſaac cum Abimelecho Rege Geraræ, præſtita juratoria cautione fœdus ibi pepigerunt. Alluit hanc urbem torrens *Beſor*, quem Terræ Sanctæ terminum verſus Auſtrum conſtituunt. Iſti loco, quippe in quo S. Patriarchæ habitarunt, ipſi, ſancti quid ineſſe cenſuerunt, atque eo ſunt peregrinati *Amos*. V. 5. *c.* VIII. 14.

Notum eſt ex 1. *Sam.* VIII. 2. quid ibi a filiis Samuelis commiſſum ſit. In deſerto Berſabæ Elias Jezabelem fugiens ſubſtitit. 1. *Reg.* XIX. 3. ubi ſub junipero dormiens, ab Angelo cibatus eſt. Hæ & nonnullæ aliæ urbes Judæ dicuntur, vel quod olim tribus Judæ fuerint, vel quod bello aut alio pacto ad Reges Judæ perductæ ſint.

Gerara, ad Beſor amnem ſita, patria erat Iſaaci, quem Pater in montem Morja deduxit ex DEI mandato immolandum. *Gen. XX.* 1.

Aſſalon, ab *Aſcalo*, Himenæi filio condita, haud procul a torrente Sorek, in forma dimidiæ lunæ exſtructa, non eſt exigua urbs maritima in quinque Satrapiis Philiſtæorum. In ea natus Herodes M. ſeu primus, infanticida, unde & Aſcalonita dicitur. Hanc urbem cepit Judas, *Jud.* 1. Et hujus civibus occiſis Samſon abſtulit veſtes, quibus induit Oedipos ſui ænigmatis. Huc appulit Jonathas, cujus Cives ipſi obviam procedunt. 1. *Macc. c.* X.

Gaza, urbs Philiſtæorum primaria, non procul diſſita a mari Magno, cujus nominis hanc reddit cauſam *Mela l.* 1. *c.* 11. *In Palæſtina eſt ingens & munita admodum Gaza*, (ſic Perſæ ærarium vocant) *& inde nomen eſt*, *quod cum Camby-ſes armis Ægyptum peteret*, *huc belli & opes & pecuniam contulerat*. Ejus portas Samſon humeris ſuis impoſitas, in vicinum montem collocavit, tandem captus Gazæ excœcatus, a Philiſtæorum Primatibus illuſus, palatium duabus columnis innitens, (quod ſacrum fuiſſe Dagoni, Philiſtæorum idolo, ſibi nonnulli perſuadent) deſtruxit, interfectus cum aliquot hominum millibus. Murorum & Palatiorum ejus fit mentio *Amos*. I. & *Zach. IX.* quæ igni dicunt conſumenda. Ejus Urbis meminit *Jer. XLVII.* quod a Pharaone ſit oppreſſa.

De Tribu Zabulon.

ZAbulonis Posteri sexaginta mille & quadringenti, in tres familias, *Sared*, *Elon* & *Jasel* divisi, per sortem fixerunt habitacula in ea Galilææ parte, quam ambit ab ortu mare Genezareth, ab Austro & occasu torrens Kison, a septentrione Jephtael amnis cum tribu Naphtalim. Levitarum civitates in hac Tribu istæ fuerunt: *Remmon*; *Naalon*, *Tabor*, *Jecon* & *Cartha*. Habet ea Tribus varias urbes *Decapoleos*, *Plin. l.* 5. *c.* 18. quæ regio a decem splendidissimis Urbibus inter Libanum, Sidonem, Bethsaa & Pellam celebre in sacris nomen habet, quarum nomina hæc fuisse putamus: *Asor*, *Bethsaida*, *Corazim*, *Capernaum*, *Dan*, *Tiberias*, *Kades*, *Naphtalim*, *Bethsan*, *Sephet*, *Jotapata*.

Thabor, mons æquabiliter rotundus, in vertice planus, fragrantissimus & jucundo florum odore ad recreandos hominum sensus aptus, destinatus fuerat transfigurationi Christi, præsentibus Mose, Elia, Petro Jacobo, & Johanne.

Ex ejus montis radicibus Cison torrentem oriri dixerim.

Nazaraeth Civitas, monti superstructa (unde commode, dummodo licuisset, Judæi Christum præcipitare potuissent. *Luc.* IV. 29.) patria est Mariæ Virginis: Ibidem Christus conceptus, & ad annum usque tricesimum educatus est, unde in historia Evangelica Nazarenus & Galilæus identidem vocatur.

Bethulia adjacet fonti, cujus rivuli in mare Galilææ promanant, quam ab obsidione Holofernis Ducis Assyriaci Judith, præscisso ejusdem capite liberavit.

Dothan, Bethulia unico distat milliari versus septentrionem unde Elisa Syros Samariam, ad se captivum ducendum missos, excœcatos per Issachar & dimidiam tribum Manasse, aliquot dierum spatio deduxit. Habuit pascuum agrum, ubi Joseph olim incidit in manus fratrum pecora pascentium: Cum vero inde haud multum abesset via Regia, quæ ex Syria ducit in Ægyptum, Ismaelitæ per eam migrantes Josephum emtum in Ægyptum deportarunt.

Magdalum castrum, ibi situm est, ubi aquæ Bethuliæ mari Galilææ miscentur, ibi, quod nomen indicat, Maria Magdalena nata est & educata. Habet id nominis a splendidissimis turribus, quibus exornatum fuit. Unde Magdalenus etiam notat illum, qui Magdalo oriundus est, & alii ignorantes illud, nomen istud suis filiabus imponunt, quod æque viris poterat tribui.

Cana Galilææ, cum addito *minor* diversa est a Cana majore, in Tribu Aser, & Galilææ, quam alluit Jephtael torrens. Eam celebrem reddidit Christus primo suo miraculo, dum ex aqua vinum fecit in nuptiis Simonis Apostoli, ut vult *Niceph. Histor. Eccles. l.* 8. quamvis Abdias Babylonius velit, Servatorem ad has nuptias impediendas eo contendisse, qui tamen ipse matrimonium istud & miraculo & munere nuptiali comprobavit.

Tiberias, urbs Decapoleos, quæ olim Genereth vocata, post Tiberias, in gratiam Tiberii Cæsaris, ab Herode dicta, mari etiam vicino suum nomen dedit: Ibi Matthæus satis diu corrasis vectigalibus, in censum Apostolorum cooptatus est.

Bethsaida, itidem urbs Decapoleos, exstructa in angulo maris Galilææ, Aquilonem versus, cui subest desertum Bethsaidæ, trans mare Genezareth in dimidia tribu Manasse, quandoque civitas Petri & Andreæ dicitur, quippe qui hic, perinde ut & Philippus nati sunt. Ibidem & Salvator Dæmone obsessos, socrum Petri febri laborantem & alios item, pristinæ valetudini reddidit. Quibus miraculis cum nondum ad se agnoscendum incolas posset adducere, Væ illis ut & Corazainis denunciavit, quas minas hodierna istorum locorum devastatio non fuisse nullas, satis superque comprobat.

Auctarium de Itinere populi Israelitici ex Ægypto per deserta Arabiæ, in Terram promissionis.

DEderat Pharao *Jacobi seu Israelis filiis dono*, *Terram* Gosen, *inter* Nilum *fluvium & montes* Sur *sitam*. *Alias* Ægyptus *Delta dicitur*, *eo quod Nilus fluvium*, *ortus ex montibus Lunæ*, *in Africa per* VII. *ostia*, *se in mare Mediterraneum effundens*, *ambitu suo triquetram figuram efficit*. *Ostia ista septem hæc sunt*: *pri-*

primum versus occasum prope Alexandriam, dicitur ostium Canopicum, secundum Bolbiticum, tertium Sebenniticum, quartam Mendesium, quintum Bathmiticum, sextum Thanecum, septimum Pelusianum. Psal. 78. 51. & CV. 23. *Ægyptus*, regio Cham *dicitur a Patre* מצרים *Chamo*, *&* Hieron. in Gen. *notat*, *ad sua usque tempora Regionem hanc esse Cham dictam*, *Ægyptiorum idiomate*. *Per* רהב *multi Interp. in* Psal. XXCVII. 4. Esa. XXX. & c. LVII. 9. *Ægyptum etiam intelligunt dictum a* רהב corroboravit, extulit, *ob summam Ægypti superbiam*.

Urbes Ægypti præcipuæ sunt Tanais, Urbs Heroum, Python & Ramesse. *In campis Tanais, Moses miracula complura edidit coram Pharaone. Eo item miserat Jacob filios suos, frumenta emtum ingravescente caritate annonæ*. Urbs Heroum *est*, *ubi Patrem adventantem summo gaudio excepit Josephus*. Python, *intra Nilum*, *ab Israelitis indefesso labore exstructa*, *ut & Ramesse Regibus Ægypti thesauros suos asservabant*; *isti quippe usui primitus destinatæ*. Ramesse *convenere sexies centena millia armatorum Israelitarum*, *ibidemque primum comederunt Pascha itineri accincti*.

Secunda populi mansio, *erat prope Sochoth seu fluvium Trajani*; *atque hic prima tabernacula fixerunt Israelitæ ex Ægypto migrantes*.

Tertia mansio, *erat in deserto* Etham, *ubi DEI comitatum in itinere impetrarunt*, *interdiu columna nubis*, *noctu columna ignea viam Palæstinæ Israeli monstrantis*. *Hinc* quarto *attigere* Phieroth; *ubi montibus a Septentrione & Austro cinctos*, *atque ab ortu mare Rubrum habentes*, *a tergo armata manu insequebatur Pharao Israelitas*; *quibus in acie*, *quod dicunt*, *novaculæ versantibus*, *DEUS iter per mare rubrum ostendit*; *ibi*, *ubi ad VI. milliaria extenditur latitudo ejus*. *Sic is*, *qui mari ac ventis imperare potest*, *siccum transitum concessit suo populo*, *Ægyptiis aqua suffocatis*: *quod &* Joseph. l. 2. Antiqq. Jud. c. 7. *describit*. Scalig. in Exerc. ad Card. *sententia est*, *in Erythræo mari æstum tantum esse*, *ut osores literarum sacrarum mentiti sint*, *Mosen transiisse siccam tellurem*, *usum nacta refluxionis occasione*, *id quod*, *cum Judæi ibi transierint*, *quo nunquam exsiccatio ista pertingit*, *fieri non potuit*. Quinta Israelitarum mansio *fuit* Amara, *cujus aquas Moses injecto ligno condulcavit*: *unde Elim usque processit populus*, *ubi offendit Fontes* XII. *& Palmas* LXX. *totidem nempe*, *quot Christus habebat Apostolos & Discipulos*. In deserto Sin *commeatus deficiebat*, *DEUS vero murmuranti populo promissum Manna porrigebat*. Undedecima mansio fuit Raphidim, *ubi petra baculo percussa*, *aquam emisit restinguendæ siti Israelitarum*. *Circa hunc locum Amalek precante Mose*, *populo victori succubuit*. Duodecimis castris *attigere* montem Sinai, *hodie S. Catharinæ dictum*, *quem diversum esse a monte Horeb*, *apparet ex* Syr XLIIX. 7. *In isto DEUS legem promulgavit populo*, *per integrum annum ibi commoranti*, *ubi tum potissima peracta sunt*, *quæ in* fine Exodi, toto Levit. initio Numer. *leguntur*. *Hinc discedentes per varias Arabiæ partes*, *eum servarunt ordinem*, *quem* Drusius ad loca diffic. Num. cap. IV. *notat*: *Israelitæ videlicet*, *videntes nubem adscendentem & sacerdotes tubis clangentes*, *profecti sunt*; *castra Judæ initio*, *Levitæ ac plaustra inter Judæ & Rubenis vexilla media*; *Cabathitæ bajuli erant arcæ*, *mensæ*, *altarium & candelabrorum*; *Gersonitæ circa carros & plaustra versabantur*: *Meraritæ parietes erigebant Tabernaculi*. *Aaron medius erat inter vexillum Ruben & Ephraim*. *In vexillo Judæ putant Leonem fuisse*, *cui tribui adjunctæ Issachar & Zabulon*; *in Ruben hominem*, *cui adjunctæ Simeon & Gad*; *bovem in Ephraim*, *cui adjunctæ Manasse & Benjamin*; *Aquilam in vexillo Dan*, *cui additæ tribus Aser & Naphtali*. Decima tertia mansio *erat ad sepulchra concupiscentiæ*, *ubi peribant multi*, *qui cœlesti pani Ægypti delicias prætulerant*. Decima quarta mansio *Asseroth memoratu digna est*, *ob Mirjam tumultuantem*, *& hoc nomine divinitus lepra percussam*. *Cum versarentur Israelitæ in* mansione XV. Rethma, *misit Moses in terram Canaan Speculatores XII. Qui cum vano timore percussissent Israelitas*, *eos DEUS diutius voluit oberrare in deserto*, *retroductos ad Idumæam per mansiones varias*, *& ad mare denique rubrum*. *In quo retrogrado itinere pauca inveniuntur notatu digna*, *præterquam quod* Coreb, *Dathan & Abiram in* mansione XXIV. *quæ vocabatur* Thara, *propter seditionem motam*, *sunt a tellure absorpti*; *ubi tum & DEUS sacerdotium Aaronis confirmavit*, *virgula ejusdem unica nocte virescente*. Asiongaber erat *mansio* XXXII. *unde postea Salomon misit classem in Ophir*. *Post ergo profecti sunt ulterius* in deserto, Zin *versus terram* Canaan. *Cum* Hor montem & fines Edomitarum *attigissent*, mansione XXXIV. *non potuit Israel ab Edomitis impetrare*, *ut transitum sibi concederent*: *Deflexerunt ergo versus ortum per* Salmona, Oboth, Icabarim, Dibongath, Helmon usque ad campestria Moab. *Confecto hoc itinere per Arabiam spatio* XL. *annorm*, *cum nullis interim infirmitatibus obnoxii fuissent*, *neque attriti eorum calcei aut vestes*, *per totum illud*

illud tempus , tandem , ſiccis pedibus Jordanem tranſierunt , Terraſque , quod ſupra diximus , per ſortem ſingulis tribubus aſſignatas , in promiſſionis terra occuparunt . EDOM *regio (Latine Idumæa) ab Eſavo & poſteris inculta , montibus undique cincta eſt : Cujus incolæ cum Iſraeli denegaſſent tanſitum , multo tempore poſt a Saulo ſuperati , dignas pœnas dederunt . Tandem* Hircanus *eos adegit , ut circumciderentur, interque Judæos cenſerentur :* Joſeph. l. 13. antiqq. c. 16. ARABIA , *verſus meridiem Palæſtinæ ſita , quandoque dicitur* Hus , *ſeu* Æthiopia , *velut* Num.XII. 1. *& alibi ; eſtque triplex* , Deſerta , Felix & Petræa. Arabia deſerta *ſterilis & arenoſa eſt , & hinc merito deſerta dicitur , ubi nec ulla hominum veſtigia , nec ullæ viæ publicæ : Hinc iter ibi facientes gnomone opus habent , perinde ut navigantes pyxide nautica . Et ſæpius homines altis arenis tecti , miſere ibidem intereunt . Alii iter hac facientes , incredibili ſiti affliguntur , qua ipſa non pauci pereunt . Sita eſt hæc pars Arabiæ inter* mare Rubrum , montes Seir , Arabiam petræam & felicem . Arabia felix *attingit Oceanum , & meridionalem ſinus Perſici partem ; eſtque ejus inſignis ubertas , ſic ut ruſtici non niſi odoratis lignis utantur* . Arabia Petræa , *prope Sinum Perſicum, verſus ortum ſe extendit , ſic dicta ab oppido* Petra , *quæ terra itidem eſt ſterilis & arenoſa ; Ejuſdem Urbs* Medina , *clara a ſepulchro Mahumedis , quod ibi virtute magnetica in aere apparet penſile , a Muhammedanis eo nomine frequentari dicitur*.

Obſervationes ſacræ Geographicæ.

1. DE hodierna Terræ Sanctæ facie , ſub Imperio Turcico , non ſumus ſoliciti , quippe quæ parum juvat ſacr. lit. Studioſos.

2. Quando Script. S. omnes Terræ regiones deſignat , ſæpius dicit , *ab Oriente & ab occidente* . *Conf. Matth.* IIX. 11. *Luc.* XIII. 29.

3. *Aquilo* , in Sacris crebro idem eſt quod Babylonia , *Jer.* I. 14. *cap.* XIII. 20. *cap.* XLVII. 2. *Zeph.* II. 13. Nam Chaldæa & Aſſyria Iſraelitis inter Aquilonem & Eurum ſita eſt . Et ſic dicitur ratione invaſionis , quæ fiebat in aquilonari parte Terræ Sanctæ.

4. Sicut apud Evangeliſtas & Apoſtolos , per *Græcos* intelliguntur omnes gentes alienæ a Politia Judaica , ita & apud Syrum Interp. *Syri & Armeni* eaſdem notant ; Syri enim contradiſtincti Judæis proximæ Judæis gentes erant , atque omnium primi idololatræ , inter quos vixit & Thare parens Abrahæ .

5. Omnis Aquarum tam dulcium , quam ſalſarum confluxus ſeu congregatio , Hebræis *mare* dicitur . Unde & ſtagnum Genezareth , quandoque abſolute *mare* nominatur . *Job.* VI. 17. & *Gen.* I. congregationes aquarum . *Mare* dicuntur.

6. Ubi in Bibliis *fluminis* ſine addito fit mentio ; Euphrates plerumque intelligitur , ut *Num.* XXII. 5. I. *Reg.* XIV. 15. II. *Paral.* IX. 26. *Pſal.* LXXII. 8. *Mich.* VII. 12. *Zach.* IX. 10. *Eſdr.* V. 3. *c.* VI. 6. &c. Sicut & κατ᾽ ἐξοχὴν , Nilus dicitur fluvius Ægypti.

7. *Deſerta* , in verbo DEI non erant loca omnibus plane hominibus vacua , ut conſtat ex I. *Reg.* II. 34. Joab ſepultus in domo ſua in deſerto , *Joſ.* 15. 6.

8. Terra Promiſſionis *cryptis* repleta erat ſubterraneis , I. *Sam.* XXIV. 3. I. *Mac.* I. 56. unde latrones deliteſcentes iter facientibus inſultabant . Atque eo intendit digitum Servator , vocans templum ſpeluncam latronum , quippe in quo facinora latrociniis non diſſimilia perpetrabantur.

9. In Sacris literis , ſæpius *Arabs* pro latrone . *Job.* I. 15. II. *Paral.* XVII. 11. *Caldæus* pro Aſtrologo , *Dan.* IV. 4. *cap.* XI. 10. & *Cananæus* pro mercatore ſumitur , *Hoſ.* XII. 8. *Proverb.* XXXI. verſ. 24.

10. Cum Gabinius victoriam ab Alexandro reportaſſet, Judææ integrum Regnum in quinque Toparchias diſtribuit , ad quas populus orta controverſia ſe recipiebat ; quales fuerunt *Hieruſalem* , *Gedara* , *Hamath. Siporis & Jericho* teſte *Joſeph. antiq. l.* 14. 11. Longe poſt , Judæa in Toparchias XI. fuit diſpertita.

11. Fundamentis ſolidis deſtituuntur , qui iſtum , quem S. lit. ignorant , Paradiſi locum *accurate* definiunt . Inſignius hallucinantur quidam Patres , ad concavum lunæ eundem evehentes , quippe , quo aquæ diluvii non pertigerint , Interp. *P. Lomb. ſentent. Mag. l.* 2. *diſt.* 17. Graviſſime errant Alcorani compilatores , Paradiſum , qui ipſis placebat , commenti , *von den Juden* , *und ihren lugen* , quem ridet *Lutherus* noſter *Tom.* 8. *Germ. Jen* a quo errore parum abſunt hodierni Judæi , quod habet *Buxtorf. Synag. Jud. cap.* 35. de ſepultura mortuorum Judæorum . Nos plura ex ſacris non novimus , quam quod locus in Oriente fuerit ; de

cujus

cujus fluviis tellure diluvii aquis mirum in modum immutata , non habemus quicquam certi , quod asseveremus.

12. Chaldæi כנרת reddunt גיננסר , seu גניסר , unde Genezareth , ait *Drusius ad loc. diff. Num. c.* 134. ut sit ex גן hortus , & שרים principes , & notet hortum principum .

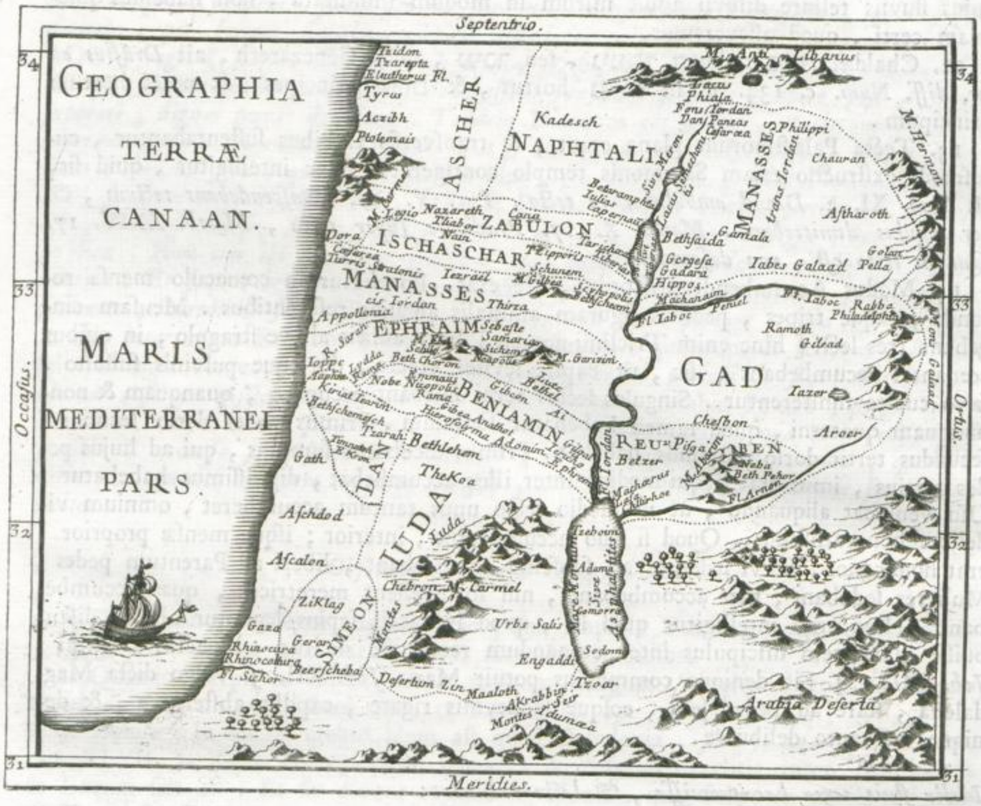
13. Tecta Palæstinorum plana erant , & transversis trabibus sustentabantur , cujusmodi exstructio etiam Salomonis templo contigerat . Hinc intelligitur , quid sit, II. *Sam.* XI. 2. *David ambulabat in tecto* . *Luc.* V. 19. *Conscendebant tectum* , & *per tegulas dimittebant* . *Matth.* X. 27. *Prædicate super tecta* , *Matth.* XXIV. 17. *Qui in tecto est* , *non descendat*.

14. Modus Accumbendi priscorum , iste erat . Ponebatur in cœnaculo mensa rotunda , eaque tripes , pedibus figuram animalis alicujus referentibus . Mensam cingebant tres lecti [hinc enim Triclinii nomen] strati aulæis aliove stragulo , in quibus cœnantes decumbebant , sic , ut capite leviter erecto , dorsoque pulvinis suffulto , lævo cubito inniterentur . Singulos lectos terni solebant occupare , quanquam & nonnunquam quaterni , quod tamen habebatur sordidum . Primus pedes dorso secundi , secundus tertii dorso proximos habebat . Primus dicebatur summus , qui ad hujus pedes tertius , imus erat ; qui medius inter illos accumbebat , dignissimus habebatur . Usu veniebat aliquando , ut in medio lecto unus tantum accumberet , omnium videlicet honoratissimus . Quod si duo accumberent , interior ; isque mensæ proprior , erat honoratior . Servi sedentes ad subsellia comedebant , liberi ad Parentum pedes . Mulieres sedebant , non accumbebant , nisi forte essent meretrices , quæ accumbebant . Hinc ergo intelligitur quid sit , quod in sacris sepius leguntur aliqui discubuisse quod item discipulus inter cœnandum recubuisse dicitur ad pectus Domini : *Joh.* XIII. 24. Sic denique commodius potuit Maria *Joh.* XII. 3. vulgo dicta Magdalena , stare ad pedes Jesu , eosque lachrymis rigare , capillis abstergere , & denique unguento delibuere.

Melle fluit terra hæc promissa , & lacte redundat :
Ast ea quæ sursum est , nectare & ambrosia.

JO-

JOHANNIS HENRICI HOTTINGERI
DISSERTATIO
DE
GEOGRAPHIA
TERRÆ CANAAN.

Deus, cujus terra, illam nationibus mundi distribuit

I. QUoniam Domini terra eſt & omne , quod in illa orbis habitabilis & qui hunc inhabitant Pſal. XXIV. 1. patet penes ipſum quoque eſſe terram inter homines diſtribuere, pro arbitrio regiones huic vel illi populo aſſignare , aut rurſum adimere , ſi ipſi aliter videtur . Dominus diſperſit poſteros Noachi per univerſam terram & בהפרידו בני ארם יצב גבלות עמים *dum ſeparabat filios Adami* , *ſtatuit terminos populorum* Deut. XXXII. 8. conf. Geneſ. XI. 8. Ipſe *fecit totum genus humanum habitare* ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς [reſpondet Hebr. על פני כל הארץ *ſuper ſuperficiem totius terræ*] *definiens* τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν , *certos terminos habitationis eorum* Act. XVII. 26.

Hinc Canaam variis poſſeſſoribus occupandam dedit.

II. Hoc ſuum jus Dominus terræ , uti in tota terra ita præ primis notabiliter in Canaan exercuit , alios atque alios poſſeſſores nominando , terminos mox contrahendo , mox dilatando , prout incolæ honeſta vita gratitudinem teſtati ſunt, vel impietate iram Supremi Domini provocarunt . Nam primitus habitandam dedit Cananæis ; ſed quando hi deteſtandis facinoribus orbis partem fertiliſſimam , ſaluberrimam fœdarunt , non tam hominum opera , quam potentiſſima ipſius Dei manu ejecti ſunt הנני גרש *Ecce ego expulſurus ſum ante faciem tuam Emorræum* Exod. XXXIV.

XXXIV. 11. *mittam crabronem ante te, ut expellat Chivæum* c. XXIII. 28. conf. usque ad 32. Dein tradidit semini Abrahami juxta promissionem Patribus datam, sed non simpliciter, verum sub hac expressa conditione, ut observarent judicia & statuta Divina. Quare posthabita voluntate divina etiam hi ad tempus solum ver tere coacti sunt. Postea recepti magis & magis a Deo & vera fide descifcentes, denuo extorres facti, terra vero Anathemate percussa est.

III. Quoniam tres memoratæ mutationes terræ Canaan maxime notabiles sunt, & unaquæque nonnulla sibi propria continet, utile erit distincte agere expendendo I. Qui extiterint primi incolæ: qui limites regionis: quæ dein loca ab iisdem inhabitata fuerint: II. Qui termini terræ Israelis tempore Josuæ assignati fuerint: quæ partes urbes illustriores & alia. III. Quis dein status terræ post captivitatem Babylonicam, præprimis ævo Christi: quomodo illa divisa fuerit.

Tria maxime notabilia fata hujus terræ. I. Ante Josuam. II. A Josua usque ad captivitatem Babylon. III. Post captivitatem Babylon.

IV. Primi incolæ Chanaan erant posteri Chanaan. Hic credibiliter cum filiis suis e Babylonia eo se contulit, cujus posteri aucti diversa occuparunt loca. Hinc totus ille tractus nominabatur כנען LXX. modo Χαναάν Ezech. XVI. 3. modo φοινίκη Exod. XVI. 33. Chanaan autem progenuit XI. filios, quorum nomina a Mose unico rerum ante sua tempora factarum fideli scriptore relicta sunt Genes. X. 15. 19. Tzidon primogenitus, Chittæus, Jebusæus, Amorrhæus, Gergeschæus, Chivæus, Harkæus, Sinæus, Arvadæus, Tzemoræus, Chamathæus. Conf. 1. Chron. I. 13. 17.

Primi incolæ Chanaan & XI. ejus filii.

V. Termini priscæ hujus Cananææ in mox sequentibus Mosis verbis designati cernuntur: scil. *Exstitit limes Chananæus* (filiorum, qui a Chanaan descenderunt) *a Tzidone, qua venis Geraram ad Gazam usque* (atque illinc) qua venis ad *Sodomam, Gomorram & Tzeboim &* (hinc) *Lasam usque* hoc est עד קלרהו *usque ad Callirrhoen*. Terminus septentrionalis erat Tzidon, urbs & regio notissima. Meridionalis Gerara, sita inter Kades & Sur, Gen. XX. 1. Nonnihil occidentalis Gaza. Orientalis, saltem comparate ad Geraram & Gazam, Sodoma, Gomorra Tzeboim. Quod Lasam, hujus situs aliquantulum obscurus. Quamvis in re incerta tutissimum videatur cum Jonathane, Hieronymo habere pro Callirhoe oppido & fonte medico ad latus orientale maris mortui, in quod ille effluit. vid. Joseph. Ant. l. XVII. c. 8. p. 598.

Termini priscæ Cananææ Genes. X. 19.

VI. Paucis indigitanda sunt loca priscorum incolarum, quantum illa ex Sacris definiri queunt. 1. Tzidonii habitabant in termino septentrionali ad mare Mediterraneum qui inde a piscatione nomen sortiti sunt, uti probabiliter conjectat Bochart. *Phal. p.* 342. Tzidon urbs maritima, Gen. XLIX. 13. vetustissima, potentissima, Jos. XI. 8. quæ securitatem incolis maximam præbuit, celebris est. 2. Chittæi incolebant terminum Tzidonis oppositum, australem scil. circa Hebron, quemadmodum patet ex Genes. XXIII. 2. 10. XXV. 9. 10. Tanta fortitudine pollebant, ut vicinis extiterint חת *terror*, unde חתים *Chittæi* dicti. Hinc inter Chittæos erant gigantes, speciatim Arba, *homo magnus inter gigantes* & a quod Hebron prius appellabatur *urbs Arba*, Jos. XIV. 15. conf. Num. XIII. 22. 3. Jebusæi habitatores urbis Hierosolymitanæ atque vicini districtus. Hi corporis viribus valentes atque loca natura munita incolentes sedibus suis ante tempora Davidis expelli non poterant, Numer. XIII. 29. 30. Jos. XV. 63. 2. Sam. V. 8. 4. Amorrhæi: Hi quoque primitus cis Jordanem sedes suas fixerunt ob Gen. X. 19. non procul a Chittæis & Jebusæis, nam iis una montana Judææ assignantur, Num. XIII. 29. Sed hisce non contenti, Jordanem trajecerunt, atque superatis Moabitis & Ammonitis eorum regionem maximam partem intra fluvios Jabok & Arnon occuparunt, Num. XXI. 24. 29. donec vi fortiori Israelitarum postea expulsi erant, nam Israel habitavit in terra האמרי *Amorrhæorum*, vers. 31. 5. Ubi Gergeschæi habitaverint, vix licet ex veteri Codice nosse: Nam loca, quæ de iis agunt, nihil definiunt, Gen. XV. 21. Deut. VII. 1. Jos. III. 10. Credibile tamen est inhabitasse illam regionem, quæ prope ad ortum maris Galilææ sita erat, nam ibi regio γεργεσηνῶν nominatur, Matth. VIII. 28. Confer, quæ diximus in Introduct. nostra §. 25. 6. De Chivæorum sede clare Josua cap. XI. 3. *Chivæus infra Chermon in terra Mitzpah.* Sed Jud. III. 3. *Chivæus incolebat montem Libanon a monte Baal Chermon usque ad ingressum Chamathæ*. Ergo sedes incipiebant ad radices Chermon atque versus Libanum se extendebant. Qui Palæstini Chivæi dicuntur, illi ab his eo migrarunt, ubi Gibeonitæ, Jos. XI. 19. 7. Qui nunc sequuntur, e Scriptura minus innotescunt, uti Harkæi urbem in Libano inhabitantes. Hinc in Bereschit Rabba ארקס דליבנן *Arcas Libani*. 8. Sinæi Bocharto sunt Pelusiotę, qui urbem Πηλούσιον tenuerunt, siti ergo ad meridiem. Sed Hieronymo non procul ab Arca aberant, quorum urbs *Sin* vario eventu bellorum subversa nomen tantum loci pristinum reservavit. Cujus sententia priori illa probabilior. 9. Arvadæi vel Ara-

Loca ubi habitabunt. 1. Tzidonii. 2. Chittæi. 3. Jebusæi. 4. Amorrhæi. 5. Gergeschæi. 6. Chivai. 7. Harkæi. 8. Sinæi. 9. Arvadæi.

dii Aradum insulam occuparunt, ad os Eleutheri fluminis & partem vicinæ continentis, ubi Antaradus. Inde Hierosolymitanus Interpres pro Arvadæis habet אנטרדא *Antaradios*. Eorum mentio fit Ezech. XXVII. 8. ubi Tyro assignantur remiges, qui inhabitant *Tzidon & ארוד Arvad*, quia enim Insulani, artis navalis peritissimi existebant. Iidem nunquam ab Israelitis expulsi ceu quibus aqua fortissima arx fuit. Qui Eleutherum fluvium prope Simyram collocant, quod fit a Bocharto & Cellario, alterum vero inter Tyrum & Sareptam falsum statuunt, nequeunt Arvadæorum regionem intra terminos Gen. X. 19. definitos demonstrare, nam, ut diximus §. V. Tzidon est terminus septentrionalis, fatente ipso Bocharto. Sed Aradus ex mente memoratorum Geographorum multo propior est Septentrioni ad idem mare mediterraneum sita. Igitur rectius in Phœnicia, (quomodo apud Stephanum *Aradus νῆσος φοινίκης insula Phœnices*] ad meridiem Tzidonis collocatur. 10. Tzemaræorum habitatio quoque incerta. Josua meminit צמרים *Tzemoraim* in tribu Benjamin c. XVIII. 22. Credibiliter ejectis tempore Josuæ versus Septentrionem se contulerunt atque ibi habitacula fixerunt, quod etiam a reliquis, qui aciem Israelitarum effugerunt, factum verosimillimum est. Hinc in Phœnicia & Syria nomina, quæ conveniunt cum priscis in Chanaan, veluti Simyra inter fluvium Eleutherum & Orthosiam. Judæi Paraphrastæ & Talmudistæ substituunt חמצאי *Emessenos*, Quomodo Hieronymus *Samaræi*, *quibus Edessa* (legit Bochartus Emessa) *nobilis Syriæ Cœles civitas*. Posteriori tempore ex Tzemaræis ibi habitasse negare nolo, sed nequit dici de Tzemaræis & eorum regione, qui Gen. X. memorantur, 11. Chamathæi versus Septentrionem habitasse videntur, nam חמת Chamath meridiei opponitur Num. XIII. 21. *explorarunt terram a deserto Tzan ad Rechobum ubi venitur in Chamath.* conf. Jos. XIII. 5. prope Libanon.

10. Tzemaræi.

11. Chamathæi.

VII. Hæc sunt, quæ in tanta obscuritate de vetustissimis incolis Chanaanis cum aliqua probabilitate dici queunt, hi tamen non omnes sunt. Quare etiam reliquorum aliqua mentio injicienda est. א Chananæorum. Appellabantur late omnes memorati Chananæi, sed alii stricte atque a reliquis distinguuntur Exod. III. 8. *locus Chananæorum*, *Chittaorum*, *Amorrhæorum*, *Perizæorum*, *Chivæorum*, *Jebusæorum*. Sic Gen. XV. 19. 22. a pluribus aliis distinguuntur. Probabiliter etiam hi a Chanaane orti sunt, sed quo filio, pro certo asseri nequit. Habitarunt vero a mari usque ad Jordanem adeoque magnam partem terræ Israeliticæ tenuerunt, vide Num. XIII. 30. Ligtfoot ad Math. XV. 22. conjectat, Chanaanem peculiarem partem terræ istius [Septentrionalem sc.] inhabitasse cum primogenitis suis Sidone & Heth [quoad hunc non convenit Eruditissimus Anglus cum Scriptura] atque inde speciali isti progeniei nomen Chananæorum inditum fuisse, regionem istam peculiari nomine Chanaan vocatam, distinctive a reliqua terra Chanaanitide. Ex qua fœmina illa Χαναναία apud Mathæum: Sed apud Marcum c. VII. 26. Συροφοίνισσα. ב Kenæorum. Hoc solum ex Gen. XV. 19. vere dici potest hos Chanaan cum aliis possedisse. Spanhemius & alii ajunt, Kenęos nusquam alias memorari, tempore Mosis nomina deleta esse. At Joh. Clericus annotavit Kenęorum nominatim meminisse Scriptorem libri 1. Sam. c. XXVII. 10. & XXX. 29. & inde liquere, in meridionali tractu Tribus Judę vixisse. Sed alii malunt, loca hęc de posteris Jethronis intelligere, quam vetustis illis Kenęis. ג Kenizęorum. Horum nomen nonnisi notum. ד Pherizęorum: Hos pro *paganis* [nam apud Hebręos פרזות *pagi*] nonnulli habent, qui non in urbibus sed pagis, locis montanis sylvestribus habitarunt, quod posterius elucet ex Jos. XI. 3. XVII. 15. & credibiliter in montibus Judę. ה Kadmonęorum. Sunt ex mente Bocharti iidem ac Chivęi. Sed juxta Clericum quęrendi in deserto & urbe קדמות Kedemoth, quę dicta etiam fuerit Kadmon Ea vero ad Orientem Jordanis erat in finibus Ruben, Deut. II. 26. ו Rephęorum. Incolę dicuntur in Astaroth Karnaim, Gen. XIV. 5. urbe, quę in Basan sita cessit dimidię tribui Manassis trans Jordanem, Jos. XIII. 31. ז Philistęorum. Hi expulerum Ivęos Deut. II. 23. cf. Gen. X. 14. atque sedes maritimas & quasdam interiores extenderunt a Joppa usque fluvium Ægypti. ח Moabitarum. Moabitę a Lothi filia natu majori Gen. XIX. 37. prognati intra Arnon, mare mortuum & torrentem Zared vixerunt. Num. XXI. 26. ט Ammonitarum, qui a Lothi filia natu minori orti ad Septentrionem Moabitarum intra fluvium Jabok in montibus Galaad & ultra consederunt.

Alii insuper incolæ erant. 1. Chananæi.

2. Kenæi.

3. Keninæi.

4. Pherizæi.

5. Kadmonæi.

6. Rephæi.

7. Philistæi.

8. Moabitæ.

9. Ammonitæ.

VIII. Nunc progredimur conspecturi eandem terram ab Israelitis occupatam & divisam. Hęc cum novis possessoribus nova nomina sortita est, scil. ארץ ישראל *tarra Israel* 1. Sam. XIII. 19. audit, uti terra Philistęorum Moabitarum a possessoribus. Jos. XXII. 19. ארץ אחזת יי *terra possessionis Domini*, quam Dominus possiden-

Nomina terræ divisæ inter XII. tribus.

dendam promisit & dedit; Nomina alia ad tertium membrum, ubi commodius recensetur, reservamus.

Termini ejusd.

IX. Terrę, quę ad XII. tribus pertinebat, fines juxta quatuor mundi plagas hi sunt, א Ab ortu: Montes Chermon, Galaad, Arabia deserta. ב A meridie Idumęa desertum Tzin, Beer Scheba & torrens Ægypti, qui modo Rinocoloura modo Rhincouroura dicitur. ג Ab occasu mare mediterraneum. ד A Septentrione Tzidon, Antilibanus. Hunc terrę tractum terminis suis definitum Geographi inter gradus latitudinis Borealis XXXI. & XXXIV. collocare solent.

Terra dividitur in trans & cis fluvium Jordanis.

X. Limitibus positis ipsam terram intra illos sitam cognoscemus, Pars trans Jordanem versus Ortum: Alia cis versus Occasum collocata. Illa jam tempore Mosis occupata & cessit Rubeni, Gadi & dimidię tribui Manassis. Hęc tempore Josuę & postea hęreditaria facta reliquis novem tribubus & dimidię. Tribus vero Levi per totum populum convenienter vaticinio Gen. XLIX. 7. dispersa esse debebat. Primo de terra trans Jordanem, quę etiam primo in manus Israelis pervenit. In hac describenda pergemus a Meridie versus Septentrionem.

Termini tribus Ruben.

IX. A Meridie habitarunt Rubenitæ, qui circumscripti fluvio Arnon. Jos. XIII. 9. ad plagam Meridionalem & Orientalem; Sed ad Orientalem partim mari mortuo, in quod Arnon effluit, partim Jordane: Ad Septentrionem vero tribu Gad.

Ejus urbes celebriores Chesbon

XII. Ex urbibus Jos. XIII. 15. 24. celebriores sunt I. Chesbon, urbs regia: nam quando Moabitæ ab Amorrhæis inde ejecti, Rex Sichon ibi considebat, Jos. XIII. 10. celebris est in vaticiniis Jesaiæ c. XVI. 4. 17. Jeremiæ c. XLVIII. 45. præprimis ob piscinas Cant. VII. 5. In libro Jos. c. XXI. 39. tribui Gad accensetur. Probabiliter in utriusque tribus confinio sita erat. II. Beth Pehor. Hic olim fanum obscœni Moabitarum idoli Baal probabiliter erat. III. Kiriathaim. Eadem habetur ac ea, quæ Gen. XIV. 5. *Schoveh Kiriathaim* [nisi שוה malis pro planitie vertere,] & propria viris, qui aliis ob fortitudinem terrori erant, אימים *nuncupati*. Terminatio dualis innuere videtur duas ibi urbes conspectas fuisse. IV. Betzer urbs refugii e regione Jericho cis Jordanica Jos. XX. 8. V. Lasa, quæ Gr. Καλλιῤῥόη a saluberrima aqua dicebatur. Locus hic propinquus mari mortuo. Josepho l. XVII. c. 8. p. 598. Ποταμὸν περάσας Ἰορδάνην θερμοῖς τοῖς κατὰ Καλλιῤῥόην αὐτὸν παρεδίδυ, ἅπερ σὺν τῇ ἐς πάντ' ἀρετῇ καὶ ποτιμά ἐστιν. Ἔξεισι δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο εἰς λίμνην τὴν ἀσφαλτοφόρον λεγομένην: *Profectus ultra Jordanem fluvium, calidis aquis se fovebat apud Callirhoen, quæ præter vim medicam potu quoque jucundæ sunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt.* VI. Machærus haud procul a Calliroe distabat, paulo magis versus Septentrionem. Oppidum ibi & castellum in rupe munitissimum erat, notabile ob summam Herodis impietatem, qua in Johannem utebatur. Johannes δέσμιος εἰς τὸν Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς *vinctus in Machæruntem missus* ibi occiditur. Joseph. Antiq. l. XVIII. c. VII. p. 627. Hinc explica Matth. XIV. 10.

Beth Pehor. Kirjathaim. Betzer. Lasa. Machærus.

Montana Rubenitarum.

XII. Ascendendi quoque sunt quidam montes in Rubenis tractu eminentes, quales Abarim, Nebo, Pisga, de quibus Deut. XXXII. 49. *Ascende in [unum] montem Abarim, hunc montem Nebo, qui in terra Moab e regione Jericho* &c. XXXIV. 1. *Ascendit Moses e campestribus Moabi in montem Nebo verticem Pisga*. Abarim plures montes notare credibile est, qui tamen ab oppidis adjectis diversa nomina nanciscuntur. Quomodo unus e montibus istis נבו ob oppidum נבו *Nebo* Nu. XXXII. 38. appellabatur. Vertex autem פסגה *Pisga*.

Termini Gaditarum.

XIII. Rubeni adjacebat Gad: Fines tribus Gad hi sunt: Ad meridiem Ruben: Ad occasum Jordan & exitus maris Galilææ, Jos. XIII. 27. Ad aquilonem dimidia Manasses: Ad ortum montes Galaad & Arabiæ.

Urbes illustriores Aroer.

XIV. Hujus tribus urbes memorantur, Jos. XIII. 25. 29. Ex illis sequentes notamus 1. Aroer Jos. XIII. 16. in confinio Gad & Ruben super ripam torrentis Arnon. Antiqua satis atque potens urbs habetur, jam ante Moabitas ab Omniim, gente veterrima, ut Hieronymus habet, possessa. 2. Jazer, cui propinquus lacus Jer. XLVIII. 32. ad fines Orientales respiciebat. 3. *Ramoth in Gilead*: Quoniam plurima loca montana erant & a רום *celsitudine* Ramoth dicebantur, utile erat nomen, quod magis determinat, addere, uti *Gilead*. Ita ad eandem tribum pertinebat רמת המצפה *Ramath Hammitzpah*, Jos. XIII. 26. Ramoth Gilead juxta fluvium Jabok homicidis involuntariis præsidium dabat, Deut. IV. 43. Posterioris situs incertior: non tamen sequitur, Ramoth in Gilead & Ramoth Hammitzaph non differre, quod Bonfrerio, Spanhemio, & aliquatenus etiam Cellario videtur. 4. *Rabba* a magnitudine & potentia dicta, a possessoribus insuper רבת בני עמון *Rabbath filiorum Ammon* 2. Sam. XII. 26. Illam enim Ammonitæ ad tempora Davidis tenuerunt. Cessit tandem Philadelpho Regi Ægyptiaco, qui illi proprium indidit nomen,

Jazer. Ramoth in Gilead. Rabba.

unde posteriori ævo Philadelphia. Sita erat in finibus memoratæ tribus versus ortum, Joseph. de B. J. l. III. c. 4. p. 833. 5. Machanaim trans torrentem Jabok. Gen. XXXII. 23. conf. vers. 3. Locus ita nuncupatus ob castra מחנים Angelorum a Jacobo ibi visa, quare ad memoriam inter Posteros propagandum exstructa erat urbs Levitis data: Celebris dein ob regiam Isbosethi, 2. Sam. II. 8. & fugam Davidis XVII. 27. 6. Peniel cis Jabokum, quod ex Gen. XXXII. 32. &c. patet, ubi simul vera nominis ratio panditur 7. vers. *& Jacobus vocavit nomen loci* פניאל *Peniel, nam vidi Deum a facie ad faciem.*

Machanaim. Peniel.

XV. Hic quoque aliquid dicendum de monte Gilead. Origo nominis evidens ex Gen. XXXI. 47. quando Jacobus cumulum ex lapidibus aggestum testem se inter & Labanem גלעד Galead sive *cumulum testimonii* nominavit. Hinc ille mons Gilead dictus, imo totus ille tractus montanus, quem Hieronymus sic describit: *Galaad est mons Libani collibus copulatus cecidit in sortem Ruben, Gad & dimidiæ tribus Manasse.* Hinc est, quod pars terræ, quæ trans Jordanicis tribubus cessit, Galaad dicatur Deut. III. 12. 13. Strictius tamen de Gad vel Manasse dicitur ut modo *Ramoth in Gilead* §. 14. & Num. XXXII. 39. 40. *Filii Machir, filii Manasse perrexerunt in Galaad, & vastaverunt eam occiso Amorrhæo habitatore ejus. Dedit ergo Moses terram Galaad Machir, filio Manasse.*

Montes Gaditarum.

XVI. Gadi adjacebat dimidia Manasses. Cujus fines ad meridiem Gad. Ad occasum mare Galilææ, Jordan & Meron: Ad septentrionem Antilibanus. Ad ortum montes Hermon & Gilead.

Manassitarum trans Jordanem termini.

XVII. De portione filiorum Manassis trans Jordanem Josua c. XIII. 30. 31. *fuit terminus eorum a Machanajim omnis Baschan, omne regnum Ogi & omnes villæ Jairi, quæ in Baschane, sexaginta urbes. Item dimidium Gileadis & Astaroth & Edrei*; Notamus sequentes urbes insigniores, quarum quædam jam vetustis temporibus cognitæ erant; aliæ vero post captivitatem Babylonicam demum innotescere cœperunt. 1. Jabes Gilead: Urbs in monte sita expugnabatur ab undecim tribubus, eo quod auxilium adversus Benjaminitas negabat Jud. XXI. Eadem postea Nachaschus Ammonitarum Rex summo cum contemtu sibi dedendam expetiit; verum mox Saulis copiis cum toto exercitu hinc inde profligabatur 1. Sam. XI. Quare Jabesitæ ingentis beneficii memores Saulis & filiorum ejus corpora e patibulis suspensa sustulerunt 1. Sam. XXXI. 11. 12. laudati ideo a Davide 1. Sam. II. 5. 2. Golan sive Gaulan olim Regis Ogi, postea dimidiæ tribui Manasses ea conditione data, ut esset refugium homicidis involuntariis Deut. IV. 43. Ad hujus nomen integra regio Gaulonitis, quæ vel inferior vel superior dicebatur. 3. Gamala inferioris Gaulonitidis caput extitit, de qua plura Josephus B. J. l. IV. c. I. II. pag. 863. γάμαλα πόλις τειχῶν ἄντικρυς ὑπὲρ τὴν λίμνην κειμένη. *Gamala civitas contra Tarichæas posita supra lacum, quæ ad fines pertinebat Agrippæ* & statim. *Gamala freta locorum difficultate magis quam Josapata. Jugum namque asperum ex alto monte deductum mediam cervicem erigit, & ubi supereminet, in longitudinem tenditur tanquam contra declive, quantum a tergo* ὡς εἰκάζεσθαι καμήλῳ τὸ σχῆμα παρ᾽ ἣν ὠνόμασται, *ut cameli similitudinem præferat, unde etiam nomen duxit* גמלא *Camelus.* Vide alia in loco cit. Addimus solum locum hunc asperrimum in lucem dedisse audacem illum Judam Galilæum Act. V. 37. de quo Joseph. Antiq. l. XVIII. 1. p. 616. ἰούδας γαυλονίτης ἀνὴρ ἐκ πόλεως ὄνομα γάμαλα. *Judas Gaulonites ortus ex oppido Gamala.* 4. Astharoth, Regis Ogi regia Deut. I. 4. in ortum ad fines Arabiæ vergens. Nomen habuit a famoso Idolo Astaroth, quod Lunam indigitabat, quæ subinde bicornis potuit nomini *Astaroth* addere קרנים *Karnaim* Gen. XVI. 5. 5. Chavran חורן Vulg. Auran. locus in confiniis Damasci Ezech. XLVII. 16. excelsus admodum, ceu in quo veteres Judæi flammas elevabant ad indicandum novilunium tr. Rosch Haschanah. c. II. 4. Hinc regio Auranitis nomen suum habet, quæ Philippo Herodis filio præter alias regiones data est. 6. Bethsaida, quæ postea ab Julia Cæsaris filia Julia nuncupabatur. Joseph. Antiq. l. XVIII. 3. quæque inferiora Gaulonitide ad ortum adeoque maris Galilæi sita dicitur. Hinc navi tendentes in Capernaum recte trajiciunt, Joh. VI. 24. 25. Ita contra tot alios sentit Ligtfootus atque ipsum, sed trepide, sequitur Cellarius. Urbs in scriptis Evangelicis celeberrima, ex qua oriundi Petrus, Philippus, Andreas Joh. I. 44. quamque Salvator pluribus miraculis nobilitavit. Proxime ibi situm desertum ejusdem nominis 7. Gadara, de qua Hieronymus. *Gadara urbs trans Jordanem contra Scythopolim & Tiberiadem ad orientalem plagam sita in monte, ad cujus radices aquæ calidæ erumpunt, balneis desuper ædificatis* 8. Gergesa proxime, paulo versus Septentrionem, ponitur. De his vid. *Introduct. ad Antiquit.* Mitto *Hippon* urbem aquæ Galilææ propinquam & Pellam, insignem præsertim ob Christianos, quide

Urbes notabiliores. Jabes Gilead. Golan. Gamala. Astharoth. Chavran. Bethsaida. Gadara. Gergesa. Hippon. Pella.

qui de excidio urbis Hierosolymitanæ divinitus admonebantur, ibi tuto latentes.

XVIII. Non prætereundi sunt duo altissimi montes, qui dimidiam hanc tribum a duplici latere Orientali & Septentrionali cingunt scil. Chermon & Antilibanus. Chermon ordinario, ut terminum Regionis hactenus descriptæ constituens, allegatur Deut. III. 8. Ille jungitur Libano, vel potius Antilibano, quemadmodum a LXX. vocari solet illa pars, quæ Palæstinam terminat.

Eorundem montana.

XIX. Nunc trajiciendus est fluvius Jordan, ut loca a IX. tribubus & dimidia occupata simul cognoscamus. Initium faciemus cum Juda atque hinc paulo declinabimus versus occasum. Postea procedemus versus Septentrionem, donec ad finem Palæstinæ pervenerimus.

XX. Juda ad austrum finiebatur Idumæa, deserto Tzin Beer Scheba & torrente Ægypti qui aliquantisper Occidentalis est. Ad occasum tribu Simeon & Dan. Ad Septentrionem tribu Benjamin: Ad ortum situm erat mare mortuum & extremitas Jordanis in mare jam dictum effluentis.

Termini Judæ.

XXI. Quemadmodum tribus hæc princeps semper exstitit ita quoque præ aliis spatiosa & urbibus incolisque dives erat. Vide Jos. XV. More itaque nostro illarum nonnisi urbium mentionem facimus, quæ notatu digniores sunt & cognitæ Geographiam sacram illustrant. Huc pertinent 1. Maaloth Akrabbim, sive *ascensus Scorpionum*, [quales ibi numero plures reperiebantur] qui distinguebat Judam Australem ab Idumæa. Hieron. in Obad. 2. Urbs Salis, quæ in solitudine prope mare mortuum ponitur, Jos. XV. 62. Nomen probabiliter habet a salis copia ibi reperta. Atque hoc convenit cum loco, quippe in lacu dicto & circa illum salis abundantia inveniebatur & apud Rabbinos celebratissimus est Sal Sodomiticus, de quo *in Disput. nostra de Usu Salis in cultu sacro*. 3. Engaddi, urbs ejusdem solitudinis loc. cit. Jos. *Venerunt usque hodie*, ait Hieronymus, *vicus prægrandis Judæorum Engaddi juxta mare mortuum; unde & opobalsamum venit*, *quas vineas Engaddi Salomo nuncupat*, Cant. I. 14. Urbs illa in montibus sita erat, quorum horrida sane & admiranda dispositio est, nam cum altissimi sint, & ipsæ rupes præruptæ promineant & quasi ruinam minentur, ita transeuntes perturbant, dum sibi quisque timet, ne in se & subjectas valles concidant, si verum, quod Adrichomius habet Tit. *Juda* N. 116. 4. Chebron ad latus occidentale memoratarum urbium a nonnullis collocatur. Urbs ab antiquitate commendata, Num. XIII. 22. quam quidam eo assurgere ajunt, ut locum commorationis atque sepulturæ Adamo, Abrahamo, Isaaco & Jacobo [quasi קרית ארבע *civitas quatuor horum virorum*, quomodo prius vocitabatur,] assignent, sed fundamentum afferti admodum fallax est. De Abrahamo, Isaaco, Jacobo fidem quidem facit historia Geneseos, referens frequentem eorum habitationem in luco Mamre, qui apud Hebronem, quo tempore adhuc subjecta erat Gigantibus, sed a Josua subjugata una e sex urbibus refugii denominata est. Jos. XX. 7. Quoad situm recte observat Cellarius, illum ita fuisse australem Hierosolymæ, ut simul in Orientem ab Hierosolymitanorum meridiano declinaverit, quoniam ex Judæorum recensione ad Joma c. III. hal. 1. mittebatur quolibet mane, qui ex summo templo ortum diei pro sacrificio offerendo observaret, cui acclamarunt האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון *num lux totius Orientis usque ad Chebron illuxerit*? Ad hunc locum notat R. Obad, de Barten. כדי להזכיר זכות אבות מזכירין חברון *nominabant Chebron propter honorem Patrum* [ibi sepultorum,] Alias alia loca magis ad Ortum prospiciebant. 1. Bethlehem, quæ antiquitus dicebatur Ephrat, Gen. XLVIII. 7. hinc conjunctim Mich. V. 2. *Bethlehem Ephrata:* Utrumque ab ubertate ortum habet. Mathæus c. II. 1. Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ad distinguendam *a Bethlehem Galilææ*. Urbs Luc. II. 11. quæ vico Joh. VII. 42. (uti apud alios Auctores quoque nominatur) similior, non adeo procul a Metropoli dissita erat. Hieronymus *Bethlehem, civitas David, in sorte tribus Judæ, in qua Dominus noster atque Salvator natus est, in sexto milliario ab Ælia contra meridianam plagam juxta viam, quæ ducit Chebron, ubi & sepulchrum Jesse & David ostenditur*. Quia ipsum mundi panem protulit, Bethlehem non tantum principes Judæ Mich. V. 2. Math. II. 6. dignitate multum antecedit, sed alia omnia præclarissima loca. 6. Thekoa tantum distabat a Bethlehem, quantum hæc ab Hierosolyma, scil. sex millibus, atque plagam australem ita respiciebat ut nonnihil declinaverit ad mare mortuum, magna ibi erat solitudo non tamen tanta, ut solum prorsus sterile exstiterit, quippe oleum optimum ibi reperiebatur, Menach. c. VIII. 3. תקועה אלפא לשמן *Thekoa optimum oleum profert*. Urbs dein famam accepit a fœmina illa prudentissima Thekoensi, 2. Sam. XIV.

Ejus urbes memorabiliores, uti.

Ascensus Akrabbim.

Urbs Salis.

Engaddi.

Chebron

Bethlehem.

Thekoa.

XXII. Ex locis montanis solum memoro montes, qui vel ad hanc tribum pertinent,

& montes.

nent, aut in finibus ejus sunt, Judæ, Seir & Carmel. Montes Judæ ad Meridiem magnum spatium continebant, in quo plures urbes, speciatim Chebron, Jos. XI. 21. quæ probabiliter Luc. I. 39. intelligitur. Dein montes שעיר *Seir*, qui adhuc ultra ad Austrum in finibus Judæ altissimi conspiciebantur atque Edomitarum erant. Præterea Carmel, mons fertilitate nulli secundus, quemadmodum ipsum nomen indicat. In illo positum erat oppidum Carmel. Jos. XV. 55. quod stultitia Nabalis atque sapientia Abigaelis inclaruit, I. Sam. XXV. Mons hic probe distinguendus est ab altero in Galilæa. Non multum distabat a Chebron nonnihil ad Ortum, ut Hieronymus vult.

Simeonitarum limites.

XXIII. Termini tribus Simeonis: Ad Ortum Juda: ad Meridiem Beer Scheba & torrens Ægypti: Ad occasum mare mediterraneum: ad septentrionem tribus Dan.

Siti in portione tribus Juda juxta Gen. XLIX.7.

XXIV. Juvat hic nosse vaticinium Jacobi de Simeone, qui cum Levi per Israelem dispergendus erat Gen. XLIX. 7. Itaque Simeon aliter, quam reliquæ tribus hæreditatem terræ adire tenebatur, quod confirmatum, quando ei portio in tribu Juda contigit, unde quædam urbes, quæ Jos. XV. Judæ assignantur, postea Simeonitis datæ sunt conf. c. XIX. I. 9. Urbes Levitarum una e Juda & Simeon desumebantur XXI. 9.

Urbes uti sunt Gerar.

XXV. Præcipue urbes sunt I. Gerar ad meridiem, unde opponitur termino Veteris Cananææ Aquilonari Gen. X. 19. Sita inter Kadesch & Schur Gen. XXI. I. Regia erat Abimelechi, quando Abrahamus propter uxorem in summum periculum adducebatur l. cit. II. Beerscheba ad meridiem urbis Gerar. Nomen habet a באר & שבעה quasi *puteus juramenti* vide Gen. XXI. 33. & in antecedentibus, nam Patriarcha juramento illum suum fecit. Hinc & oppidum & circumjacens regio Beerscheba audiebat. Locus innotuit partim commoratione Abrahami Gen. XXI. XXVI. partim trita illa phrasi *a Dan ad Beerschebah*, quæ terminos oppositos septentrionalem & meridionalem exprimit. III. Ziklag magis ad septentrionem, licet genuinus situs adeo clarus non sit. Philistæos habuit possessores ad longum tempus. Adjudicabatur quidem primitus Judæ, Jos. XV. 31. dein Simeoni c. XIX. 5. Sed quando Simeonitarum facta sit, non liquet. Rex Achis illam Davidi dono dedit & ejus postea probabiliter mansit.

Beerschebah. Ziklag.

Tribus Dan termini.

XXVI. Progredimur ad tribum Dan, quam ad meridiem Simeon, ac occasum mare mediterraneum Jos. XIX. 46. ad septentrionem Benjamin, sed ad ortum Juda terminabat.

XXVII. Etiam hic notandum est, urbes quasdam, quæ primum Judæ dabantur, postea Danitis annumeratas fuisse. Ignorabimus alias rationem, ob quam eadem loca illi & huic tribui adscribantur.

Urbes notiores. Tzarah. Thimmata. Iir Schemesch.

XXVIII. Urbes Celebriores sunt I. Tzarah a vespis, quæ frequenti numero ibi volitabant. Erat natale solum Simsonis Jud. XIII. 2. 2. Thimnata pertinebat quidem ad Dan, sed a Philistæis diu possidebatur, unde uxor Simsonis Philistæa oriunda. Vicina Ekroni videtur, cum qua jungitur Jos. XIX. 43. 3. Iir Schemesch Jos. XIX. 41. quæ forsan eadem ac Beth Schemesch Jos. XV. 10. *civitas* sive *domus solis*, gr. Heliopolis dicta. Sita inter Ekron & Kiriat Jearim I. Sam. VI. 20. 21. VII. I. Atque ob ingentem illam Bethsemitarum arcam intuentium cladem in sacris notatu dignissima. 4. Kiriat Jearim sive civitas sylvarum, quæ quoque vocatur Baal, Baalat & Kiriat Baal conf. Jos. XV. 9. 6. XIX. 45. Huc allata est arca ex Heliopoli sive Bethschemesch. I. Sam. VI. ult. qua illa tribui Benjamin vicinior videtur.

Kiriat Jearim.

Quinque urbes Philistæorum.

XXIX. Memorandæ dein sunt aliæ urbes maritimæ plurimum Philistææ, quæ ad certam aliquam tribum minus commode referuntur, vel quæ nunquam in Israelitarum manus venerunt, aut mox defecerunt, multum tamen ad Geographiam sacram intelligendam conducunt. Philistææ celeberrimæ quinque sunt & una exprimuntur I. Sam. VI. 17. Aschdod, Aza, Askalon, Gath, Ekron. Alibi alius ordo observatur, de quo tamen haud solliciti erimus. I. Aza, vel ut Græci y per γ vertentes scribunt Gaza a loco munito rectius dicitur [unde עז *validus*, מעז *arx munimentum*) quam ærario, uti vult Pompon. Mela I. I. p. 67. edit. Basil. 1522. *in Palæstina est ingens & munita admodum Gaza [sic Persæ ærarium vocant] & inde nomen est, quod cum Cambyses armis Ægyptum peteret, huc belli & opes & pecuniam intulerat*. Sita est non procul a mari mediterraneo in extremitate Palæstinæ, ubi cum Ægypto jungitur, quare Jos. XV. 47. cum torrente Ægypti junctim legitur, postquam a Juda capta est Jos. I. 18. Postea rursum Philistæis paruit, nam tempore Simsonis Philistæorum erat Jud. XVI. 13. Ejus quoque mentio fit Act. VIII.

Gaza.

VIII. 26. II. Ascalon supra Azam versus Septentrionem ad idem mare plerorumque judicio ponitur, qua ratione eadem cum Gerara haberi nequit, quod Samaritanus & qui illum sequuntur, statuunt. *Est non minor Ascalon* Gaza juxta Pomp. Melam l. c. Hujus meminit Historia Simsonis Jud. XIV. 19. III. Aschdod protracta versus Septentrionem ad idem mare aut saltem non procul ab eo. Quia autem incolæ maritimi Idolum Dagon, quod ex parte piscem referebat, ex parte hominem, sibi constituerunt, inclytum ob gloriosum a Deo Israelis perpetratum miraculum 1. Sam. V. Multo post Philippus a Gaza ascendens in hac Idololatrica urbe & aliis usque ad Cæsaream Evangelium prædicavit Act. VIII. 40. IV. Gath: situs varie collocatur & verus Cellario cognitu difficillimus est. Quantum colligere licet, medius inter Aschdod & Ekron, nam arca ex fano Dagonis Aschodæo ducebatur Gatham & hinc Ekronem uti 1. Sam. V. 7. 8. 9. 10. Hieronym. in in Mich. Geth. [idem ac Gath] *ut Regnorum quoque testatur Historia, una est de quinque urbibus Palæstinæ vicina Judæo confinio & de Eleutheropoli euntibus Gazam: nunc usque vicus vel maximus, unde fuit & Goliath ille Gethæus, quem David occidit in prælio*, V. Ekron paulo supra retracta nonnihil a mari versus Bethschemesch, uti duo illa capita de arca Dei capta 1. Sam. V. & VI. poscere videntur. Ad breve tempus in potestate Judæ fuit Jud. I. 18. mox excusso ejus jugo eosdem possessores tenuit. Famosum est Idolum Ekronitarum בעל זבוב βεελζεβοὺβ, 2. Reg. I. 2. non בעל זבול βεελζεβοὺλ ceu distinctum ab illo, uti alibi monebimus. Baalzebub est idem ac *Dominus muscarum*, ceu qui potestatem habet in muscas, quæ in regionibus illis maritimis aut saltem non adeo remotis, uti Ekron probabiliter erat, scatebant. Quoniam autem incolæ valde ab iis affligebantur, Deos, qui sibi auxilium ferant, constituebant. Dictis fidem facit quod in confinio (minimum loco ejusdem tribus Dan. Jos. XIX. 41. 43. erat) Tzarah a vespis dicta exstiterit.

Ascalon. Aschdod. Gath. Ekroni.

XXX. Præter quinque has Philistæas aliæ maritimæ notatu dignissimæ sunt: Prima: *Rhincolura*: Aliis *Rhinocorura*, vel contracte *Rhinocura* sita ad torrentem Ægypti & quidem juxta Strabonem, Hieronymum, Cellarium a latere dextro in termino Palæstinæ, quare LXX. pro phrasi sacra Es. XXVII. 12. *ab alveo fluminis ad torrentem Ægypti* legunt *a fossa fluminis*, ἕως ῥινοκούρου *usque ad Rinochuram*, nam ad torrentem Ægypti, qui in Josua sæpius legitur & alias dicitur Sihor (non Nilus) Rhinocura exstruebatur. Nominis rationem nobis profert Strabo l. XVI. p. 516. ῥινοκόλουρα ἀπὸ τῶν ἐσωκισμένων τοὺς ῥῖνας οὕτω καλουμένου, τῶν γάρ αἰθιόπων τὶς ἐπελθὼν ἐπὶ τὴν αἴγυπτον ἀντὶ τοῦ ἀναιρεῖν τοὺς κακούργους ἀποτέμνων τὰς ῥῖνας ἐνταῦθα κατῴκισεν. *Rhinocolura ab iis, qui Rhinas deducebantur, dicta. Nam Æthiopum quidam Ægyptum invadens, maleficos non occidit, sed nasos eorum mutilavit atque illuc habitatum deduxit*, quomodo verba accipienda puto, non uti in ordinaria versione exstant. Origo *Rhinocolura* rationem eandem continet ex ῥὶν *nasus* & κόλουρος *truncatus*. Altera Japhne, quæ supra urbes illas Philistæas versus septentrionem posita olim muris cincta erat 2. Paralip. XXVI. 6. atque etiam Philistæis paruit, licet nulla ex quinque celebribus fuerit. Quomodo Strabo l. cit. Jamniam (quæ mutato β in μ hac Japhne merito habetur) vicum Joppe proximum appellat, atque hinc Aschododum atque Ascalonem usque ducenta fere stadia numerat. Ubi Cellarius bene unum urbis nomen & probabiliter Aschdod superfluum agnoscit. Locus hic obscuratus dignissimus est in Antiquitatibus Judaicis, quoniam in illo post excessum Christi judicia & studia Hebraica maxime floruerunt, vide Ligtfoot Op. T. II. p. 141. 181. Tertia Joppe, quæ Hebr. יפו Japho, Jos. XIX. 46. ubi terminus tribus Dan septentrionalis ponitur. Propinqua dicitur Japhne aut Jamnia ex testimonio Strabonis, protracta versus aquilonem ad mare mediterraneum, ubi portus Judæis Hierosolymitanis non inusitatus, & quem Jonas c. I. 3. munus Propheticum detrectans petiit.

Insuper urbes maritimæ uti Rhinocolura. Japhne. Joppe.

XXXI. E diverticulo in viam. Redeundum ad reliquarum tribuum regiones perlustrandum. Danitarum territoria egressi Benjamitarum ingredimur, quod ad meridiem Judam & ex parte Danem ad occasum rursum partem Danitarum uti Kiriat jearim: ad Septentrionem Ephraim: ad Ortum fluvium Jordan habuit.

Limites Benjamitarum.

XXXII. Urbes Benjamitarum. I. Hierosolyma Metropolis non tantum hujus tribus, sed totius Chanaan. Nonnunquam attribuitur Judæ, sed etiam alibi Benjamino, Jud. I. 21. Probabiliter utrique tribui communis erat. Verum, quia tanta urbis dignitas, de illa inferius in peculiari capite agemus. II. Gilgal primus locus, in quo Israelitæ sub Josua, postquam Jordanem non sine miraculo transgressi sunt, castra metati erant, Jos. IV. 19. Distabat a Jordane spatio L. stadiorum sive passuum 6250. Josepho testante. In sacris inclarescit propter circumcisionem in incircumcisis Judæis factam, unde locus Gilgal appellabatur, Jos. V. 9. comestionem primi agni Paschalis

Eorum urbes insigniores sunt. Hierosolyma. Gilgal.

Jericho.

lis in Canaan, ceſſationem Mannæ & quia ex mente Judæorum Tabernaculum ibi per XIV. annos ſubſtitit. *R. Obad. de Bart. ad tr. de Sacrif. c. XIV. 6.* III. Hinc decem ſtadiis ſive 1350. paſſibus aberat Jericho, urbs poſt Hieroſolymam celebratiſſima, Taanith fol. 67. 4. Nuncupatur modo ירחו *Jericho*, modo עיר התמרים *urbs palmarum*, Jud. 1. 16. Poſterioris denominationis ratio evidens, nam creſcebant ibi plures palmæ. Sed prioris ratio incertior. Cl. Hillerus *a Lunæ naſcentis forma*, p. 850. Quid ſi a gratiſſimo odore? Nomen adeoque a futuro Hiphil יריח factum, quod non inſolens. Genuina autem appellationis cauſa ex Strabone peti poteſt 1. XVI. *Hiericus planities eſt montibus circundata, qui alicubi inſtar theatri ad illam declinant. Ibi vero palmetum eſt, cui altæ ſtirpes frugiferæ permixtæ ſunt, palmis vero abundans centum ſtadiorum ſpatio, irriguum totum & habitationibus plenum. Ibi & regio eſt & balſami paradiſus: quæ planta aromatica eſt.* Plura alia dabit Joſephus de B. J. l. IV. c. 27. & ex hoc, aliiſque ſcriptoribus Ligtfootus Op. T. II. p. 204. 205. 206.

Ephremi. Adomim.

IV. Ephrem, oppidulum deſerto alicui propinquum, forſan illi quod Hieroſolymam inter & Hiericho Joh. XI. 54. V. Adomim, a ſanguine, qui ibi fundebatur, ſecundum quoſdam dicitur, quippe locus frequentibus latrociniis infamis. Sed qui hanc rationem probat, dicere neceſſe habet, homicidia ibi jam tempore Joſuæ facta fuiſſe Joſ. XV. 7. Locus ſitus inter Jericho & Hieroſolymam, is ipſe, judicante Hieronymo, [vide Maſium in l. Joſ. cit.] ad quem Chriſtus in Samaritano a latronibus ſauciato alludit Luc. X. 30. Hæc in tribu Benjamitarum, quæ ab Hieroſolyma verſus ortum ſive Jordanem proſpiciunt. Nunc addemus loca, quæ verſus ſeptentrionem vergunt.

Anathot.

VI. Anathot, Jer. l. 1. patria Jeremiæ, nam Propheta filius Sacerdotis recte in ſacerdotali urbe habitabat, Joſ. XXI. 18. Hieronymus ita: *Fuit (Jeremias) de genere Sacerdotum, qui habitabant contra ſeptentrionem Hieruſalem, in tertio milliario, in viculo Anathoth.*

Bethaven.

VIII. Bethaven, poſita non procul a tribu Ephraim, atque jam nomen hoc habebat imperante Joſua c. VII. 2. ut inepte confundatur cum oppido Bethel non adeo diſſito, quod nonnunquam habito reſpectu ad horrendam mutationem, qua domus Dei domus Idololatriæ facta eſt, eodem nomine venit.

Ai.

VIII. Ai, magis ad Orientem uti Bethelis, ita Bet Aven, Joſ. VII. 2. a quibus non multum diſtabat. Urbs in montanis ſita & a Joſua ſuccenſa.

Bethel.

IX. Bethel. De hac urbe in tribu Ephraim dicemus. Rectius ad Ephraimitas refertur, quamvis qui Benjaminitis annumerant, non valde errant, Joſ. XVIII. 13.

Gibeon.

X. Gibeon, Chivæorum oppidum, ſic ſeptentrionem reſpicit, ut ſimul aliquantiſper ortum vergat. Juxta Hieronymum, ut Adrichomius habet, *oſtenditur nunc villa eodem nomine in IV. milliario Bethelis contra Orientalem plagam.* Urbs ab Hieroſolyma quadraginta circiter ſtadiis remota erat. Habitaculum ad tempus dabat Tabernaculo.

Emmaus.

XI. Denuo regredimur Hieroſolymam per loca, quæ collata cum modo memoratis magis ad occaſum ſita ſunt, ex quibus Emmaus, Luc. c. XXIV. 13. & Joſepho de B. l. VII. c. 27. metientibus, ab Hieroſolyma diſtabat LX. ſtadiis aut ſeptem milliaribus Italicis cum dimidio, ſi ſtadia Romana intelligenda ſunt. Rabbini Emmaus ſcribunt אמאוס vel עימאוס unde adeoque pro aquis calidis ibi repertis nullum argumentum peti poteſt. Magnum ſatis diſcrimen inter אימאוס & חם quod *calidum* ſignificat. Succedente tempore νικόπολις dicebatur, prout hoc prolixe pertractat Cellarius

Rama.

XII. Rama propinquior Hieroſolymæ, ſcil. ςαδίων τεσσαράκοντα, *ſtadiis quadraginta* [inepte Adrichomius *quadringentis*] nonniſi ab illa diſſita, uti habet Joſephus I. VIII. c. 6. p. 284. Rama hæc probe diſtinguenda ab aliis ejuſdem nominis, quare diſtinctionis ergo *Rama Saulis* dicitur. Rationem habes 1. Sam. XXII. 6. Hæc ipſa Math. II. 18. intelligitur.

Gibea.

XIII. Rama adhuc propinquior Metropoli eſt Gibea, quod tum ex Jud. XIX. 13. nam Ramam ob occaſum Solis viatores pervenire nequebant, tum clarius teſtimonio Joſephi, qui ſpatium viginti ſtadiorum nonniſi, non triginta, quod Cellarium aſſerere video p. 555. interpoſitum refert l. Antiq. V. 2. p. 147. A tribu nominatur *Gibea in Benjamin*, Jud. XX. 4. & etiam *Gibea Saulis*, qui inde oriundus erat.

Nobe.

XIV. Nobe, civitas Sacerdotum, quemadmodum præprimis ex facinore Saulis, 1. Sam. XXI. elucet, præ Gibea recedit ad ſeptentrionem. Imo, ſi itineratio Benjaminis credendum, inde שלשה פרסאות לבית נובי היא נוב עיר הכהנים ובאמצע הדרך שנו הסלעים של יהונתן שם האחד בוצץ ושרת השני סנה *tres paraſangæ ad domum Nobæ, quæ Nob civitas ſacerdotalis eſt. In media via duo ſaxa Jonathanis, quorum unum Botzetz, alterum Sene*, vide 1. Sam. XIV. 4. Ex calculo Judæorum Tabernaculum in Nob & Gibeon LVII. annis ſubſtitit Maim. ad tr. זבחים c. XIV. 7.

Termini tribus Ephraim.

XXXIII. Squitur ordine tribus Ephraim, quæ ab Auſtro perluſtratam regionem Benjaminitarum conterminam agnoſcit: Ad ortum Jordanem: ad ſeptentrionem al-

teram

teram dimidiam tribum Manaſſis : ad occaſum mare mediterraneum ferme attingit.

XXXIV. Ex urbibus notamus ſequentes : I. Bethel, quæ olim Lutz appellata fuit, Joſ. XVIII. 13. Prius nomen a viſione Dei, quæ ibi Jacobo contigit, Gen. XXVIII. 14. habet. Tempore Jerobeami cultus vituli ibi inſtituebatur, ut poſtea ſacro χλευασμῷ recte בית און *domus iniquitatis*, *idololatriæ*, a Propheta dicta fuerit. Sita autem in termino auſtrali nonnihil verſus ortum, Joſ. XVIII. 13. loco inſtituto Jerobeami maxime commodo. Joſephus Antiq. l. V. c. 1. latitudinem Benjaminitarum ab Hieroſoloyma ad Bethel extendit. **[Urbes notiores. Bethel. Schilo.]** II. Schilo ad ſeptentrionem Betheli, Jud. XXI. 19. inclinans tamen verſus occaſum. Urbs monti impoſita erat atque ſedem Tabernaculo præbebat annis CCCLXIX. uti numerat Maimonid. l. cit. Beniamin Tudelenſis duabus nonniſi paraſangis ab Hieroſolyma diſtare affirmat p. 50. Certum videtur, ſitum ejus Benjaminitis vicinum fuiſſe. **[Beth. Choron.]** III. Beth Choron inferior oppoſite ad Beth Choron ſuperiorem ejuſdem tribus Joſ. XVI. 3. 5. collocata in limite Ephraimitarum auſtrali, qui ad occaſum vergit, Joſ. XVIII. 13. ubi divinus ſcriptor locum hunc a portione Benjaminitica diſtinguit. Hieroſolymitani iter facientes Cæſaream per Beth Choron, quæ C. ſtadiis ſive duodecim milliaribus & dimidio ab Hieroſolyma remota erat, profecti ſunt, Joſeph. A l. XX. c. 4. Idem diligentiſſimus ſcriptor B. l. II. c. XXIV. p. 821. hiſtoriam refert, quæ naturam loci & ita rationem nominis aliquantum pandit. Ceſtius Προῆγε τὴν δύναμιν ἐπιβαλθώρας. Οἱ δὲ Ιȣδαῖοι κατὰ μὲν τὰς ἐυρυχωρίας ἧττον ἐπέκειντο. Συνελαθέντων δὲ ἐις τὴν κατὰ ϛενὰ κατάβασιν, οἱ μὲν φθάσαντες εἶργον ἀυτȣ̀ς τῆς ἐξόδȣ, ἄλλοι δὲ τȣ̀ς ὑϛάτȣς κατεώθȣν ἐις τὴν φάραγγα. Τὸ δὲ πᾶν πλῆθος παρεκταθὲν ὑπὲρ τὸν ἀυχένα τῆς ὁδȣ̃ κατεκάλυπτε τὴν φάλαγγα τοῖς βέλεσι. *Beth Choron verſus antecedebat exercitum. At Judæi latioribus quidem locis minus inſtabant, contractos vero* (milites Romanos) *in anguſtos deſcenſus, illi, qui præveniebant, exitu probibebant, alii poſtremos in vallem detrudebunt. Extenſa omnis multitudo per itineris juga militem ſagitis operiebat*. Convenit illud in Sanhedrin Babyl. fol. 32. 2. *Si duo Cameli in aſcenſu Beth-Choron ſimul aſcendunt, uterque cadit*. Vere itaque nomen בית חרון Beth-Choron *domus cavernarum*, ſive locus cavus, hohler weg. **[Sichem.]** IV. Sichem & Sichar, Joh. IV. 5. etiam Mamortha & Neapolis [non Nicapolis, ut nonnemo habet] poſtea dicta. In interioribus ſita ad auſtrum Samariæ. A Sichemitis, (de quibus Gen. XXXIV.) poteſtati Jacobi ſubjecta fuit, in diviſione ceſſit Ephraimo ea conditione, ut eſſet urbs refugii, Joſ. XXI. 21. Exſtitit quoque regia Jeroboami ſedes. Memoratu digni ſunt duo vicini montes Garizim & Ebal, juxta quos oppidum jacebat, unde vox e cacumine Garizim dicta a Sichemitis intelligi poterat Jud. IX. 7. Mons Garizim fertilis & amœnus deſtinabatur ad benedictiones in eo proferendas, Deut. XXVII. 12. Sed Ebal ſterilis inſerviebat maledictionibus exprimendis verſ. 13. ille a Samaritanis magni habebatur & encomio *montis benedicti* ornabatur, in quo Templum ſuum exſtrui curabant. **[Samaria.]** V. Samaria magis auſſurgit veſus ſeptentrionem. Poſtea ab Herode nominabatur Sebaſte in honorem Cæſaris Auguſti. Monti Schomeron, qui a poſſeſſore Schomer appellabatur, urbs inde *Samaria* dicta inædificabatur, 1. Reg. XVI. 24. atque ſedes Regum Iſraelis per multum tempus exſtitit. Sed Iſraelitis in captivitatem deductis ſufficiebantur exteri in ſacris *Samaritani*, in ſcriptis Rabbinorum כותים *Cuthæi* vocati. Urbs reædificata multum ſplendoris indies accipiebat. Hinc inter præclara Herodis ædificia Joſephus de Sebaſte in ſequentem modum ſcribit : L. I. B. I. cap. XVI. pag. 746. ἐν τῇ σαμαρέιτιδι πόλιν καλλίϛῳ περιβόλῳ τειχισάμενος ἐπὶ ϛαδίȣς ἔικοσι. *In Samaria urbem muro pulcherrimo ſpatio viginti ſtadiorum (Herodes) circumdedit atque ſex mille colonos eo deduxit attribuitque fœcundiſſimam terram. Inſuper in medio ejus Cæſari templum exſtruxit maximum & circa illud aream trium & ſemis ſtadiorum* τὸ ἄϛυ σεβαϛὴν ἐκάλεσε *urbem Sebaſten appellavit*. Latior quoque *Samariæ* ſignificatio eſt in N. Teſtamento de qua alibi. **[Lydda.]** VI. Ad occaſum *Lydda* Hebr. לוד *Lod* condita a Schemed. 1. Paralip. VIII. 12. Tr. מעשר שני c. V. 2. *Lydda* מן המערב *ab occaſu* Hieroſolymæ *per iter unius diei*. Lucas *Joppe propinquam* aſſerit Act. IX. 38. probabiliter a latere urbis Joppe, quod ortum ſpectat. Judææ nonniſi poſteriori tempore accenſebatur. Notandum etiam nomen recentius, origine Ethnicum, *Dioſpolis* Jovis oppidum. Benjamin Tudelenſis meminit alius adhuc nominis *Segurasch* p. 52. **[Rama.]** VII. Rama alia a ſuperiori, quæ in tribu Benjamin; hæc in Ephraim 1. Sam. l. 1. Illa Saulis; Hæc Samuelis 1. Sam. XV. 34. utpote urbs Levitica; illa Gibeæ; Hæc Lyddæ vicinior. Hinc nonnulli ortum dicunt Joſeſephum Aramathæum ἀπὸ ἀριμαθαίας Matth. XXVII. 57. ſed ob varia loca ab altitudine *Ramah* appellata certi nihil dici poteſt. Alii putant hanc intelligi haud poſſe, quoniam πόλις Ιȣδαίων Luc. c. XIX. 51. audit. Hæc tamen ratio non obſtat,

Saron,

quoniam jam ante Christum Samaria exemta & Judææ adjudicata est, I. Maccab. XI. 37. VIII. Saron: Locus ab alio ejusdem nominis trans Jordanico I. Paralip. V. 16. prope distinguendus, nam hic cis Jordanem prope Lyddam Act. IX. 35. jacebat. De hoc nostro agit Hieronymus in loc. Hebr. *Cæsarea Palæstinæ usque ad oppidum Joppe omnis terra, quæ cernitur, dicitur Saronas*, quæ opimis campis constat, unde *vituli* מן השרון *e Sarone* ad sacrificia desumebantur Maim. *de reb. alt. probib.* c. VII. 2. Regio hæc olim probabiliter pertinebat ad Regem לשרון *Lascharon* Jos. XX. 18. Vulg. *Rex Saron* quomodo ל præfixum habet, uti in eodem cæsorum Regum Catalogo v. 22. *Rex Jekonebam* לכרמל *Carmelis*, ita *Rex Scharon* aut *Saron.* Missis tot aliis Etymologiæ conjecturis ab umbilico [quæ Hilleri] conspectu (hæc Bocharti) cantico (cujus Leusdenius meminit,) communior placet, quæ שרון idem ac מישור *planities* exponit. Quod collatio Deut. III. 10. cum I. Paralip. v. 16. vult. Utrumque LXX. πεδίον vertunt Cant. II. I. Jos. XX. 8. Planitiei nomen regioni illi optime convenit.

Manassitarum cis Jordanem termini.

XXXV. Dimidia tribus Manassis cis Jordanica sequentes terminos habet: Ad austrum Ephraim; ad ortum Jordan. Ad septentrionem Ischaschar: Ad occasum mare mediterraneum.

Oppida Thirza.

XXXVI. Ex urbibus Manassitarum nominandæ sunt I. Thirza, quæ olim peculiarem Regem habebat, Jos. XII. 24. Postea, antequam Samaria exstruebatur, nonnullis Israelis Regibus ibi considere placuit, I. Reg. XV. 21. XVI. 8. 9. credibiliter ob loci amœnitatem, quam origo nominis a רצה indicat Hinc Cant. VI. 3. *Pulchra es amica mea sicut Thirza, formosa ut Hierosolyma*. II. Jezrael in confinio Ischascharis, unde ab aliis Ischaschari annumeratur, Jos. XIX. 8. Sed Hieronymus in L. H. *Jezrael in tribu Manasse, hodieque prægrandis vicus ostenditur in campo maximo inter Scythopolim & Legionem. Fuit autem terminus Ischaschar*. Notabilis, quia aliquando Reges Israelis in ea habitarunt, I. Reg. XXI. I. III. Endor, Hebr. עין דור *fons Dor.* Ad Manassen refertur, Jos. XVII. II. & Hieronym. de L. H. p. 184. B. Endor *in tribu Manasse, ubi Pythonissa a Saule Rege Judæ consulitur*, & statim infra circa Scythopolim collocat. Ergo nonnihil Orientalis extitit. IV. Hinc ad ortum, fluvium Jordan, declinamus, ubi occurrit *Bethschean* infra exitum maris Galilææ haud procul a memorato fluvio: Ad incolas ejusdem urbis pertinebat terræ tractus trans Jordanem in opposita ripa. Adjudicata sorte quidem erat Manassitis, Jos. XVII. II. sed nunquam possessa, quare regio illa inter Judæos ut Ethnica habebatur, vide Ligtfoot. Op. T. II. p. 418. Posteriori tempore magis nomine *Scythopolis* inclaruit, quod quidam e Scythis qui in illa consederint conf. Cellarium. Inter Decapolitanos maxima agnoscebatur, Joseph. l. III. c. 31. V. Cæsarea, prius turris Stratonis, sita ad mare mediterraneum inter Apolloniam & Doram, quarum illa australis hæc Aquilonaris est Ornamenta & munimenta sua debet Herodi, qui illam ædificiis marmoreis splendide exornavit, additque commodum portum, atque nomen Cæsareæ in honorem Cæsaris imposuit. De hac sermo Act. XII. 19. & alibi. Alia a Cæsarea Philippi. Transeo Ainon, Salim Joh. III. 23. Megiddos, Gat Rimmon, Ephra & cetera.

Jezrael. Endor. Bethschean. Cæsarea.

Mons Gilboa.

XXXVII. Mentio hic quoque injicienda montis Gilboah, uti proximi Bethschean sive Scythopoli, Hieron. de L. H. p. 185. H. *Gelboe montes alienigenarum: in sexto lapide a Scythopoli, in quibus etiam vicus est grandis, qui vocatur Gelbus*. Alienigenarum montes judice Cellario dicebantur, quia Philistæi in iis exercitum Israelitarum fuderunt, quod quidem verum, I. Sam. XXXI. I. Sed quare non potius a Schytopolitanis, qui juxta Gilboah fixas sedes habuerunt?

Ischascharis limites.

XXXVIII. Manassitarum regione egressis occurrit Ischaschar, cujus adeo limites ab austro Manasses: ab ortu Jordan: ab aquilone Zabulon, mons Thabor: ab occasu montes Carmel, non mare mediterraneum, vide Jos. XVII. 10. conf. Jos. c. XIX. 17. 23. & Joseph. Antiq. l. V. c. I.

Urbes memorandæ. Jezrael. Nain.

XXXIX. Ischascharis urbes & numero paucæ & minus illustres sunt, quare in illis recensendis breviores erimus I. Jezrael. Hunc locum, præeunte Hieronymo, Manassi supra annumeravimus. II. Nain, uti scribitur Luc. VII. II. quasi נעין *exulum* civitatem exponit Hillerus. Sed Rabbini נעים *amœnum* pronunciant, unde Ligtfootus colligit esse עין בנים Jos. XXI. 29. sed rationibus minus validis, nam inter נעים Naim vel Nain & Engannim magnum discrimen. Si נעים vera lectio, probabiliter nomen desumtum ex vaticinio Jacobi, Gen. XLIX. 15. Addo Hieronymum de L. H. p. 188. H. *Naim oppidum, in quo filium viduæ a mortuis Dominus suscitavit, & usque hodie in secundo milliario Tabor montis ostenditur contra meridiem juxta Endor*. Quum vero Thabor sit terminus Isaschar septentrionalis,

inquit

inquit Cellarius, necesse est, quæ ad austrum monti subjacent, incidant in eandem tribum. III. Schunem, Jos. XIX. 18. vel Sunem, aut uti Hieronymus legit Sulem (hinc quibusdam Schulamitis Cant. VII. 1. eadem, quæ Schunamitis) propius ad austrum versus montes Gilboa, e quibus Saul castra metans exercitum Philistæorum Schunemi collectum videre poterat 1. Sam. XXVIII. 4. 5. Hieronymus de L. H. p. 190. H. *Sulem in tribu Ischaschar & usque hodie vicus ostenditur, nomine Sulem in quinto milliario Thabor montis contra Australem plagam*. Via publica ad Jordanem & vicinas urbes illis fuisse videtur, qui e montibus Carmeli descendebant, 2. Reg. IV. 8. 9.

Schunem

XL. Ad meridiem Zabulon objacet Ischaschari: Ad ortum lacus Galilææ. Joseph. Antiq. l. V. c. 1. p. 141. Zabulonem pertingere ait μέχρι Γεννησαρίτιδος, *usque Gennesaritidem lacum*, & Matth. IV. 13. *Capernaum urbs maritima dicitur in finibus Zabulon & Naphtalin*. Et loca, quæ infra Capernaum ad mare sita, uti Tiberias, ad Zabulon pertinebant. Quamvis fatendum sit, Josuam in limitibus Zabulon maris nullam facere mentionem, imo Chammat, Rakkath, Jos. XIX. 35. quibus succedebat Tiberias, in portione Naphtalim locari. Ad aquilonem Naphtalim & Ascher: ad occasum mare mediterraneum & montes Carmel.

Zabulonis termini.

XLI. Zabulonis oppida nobiliora sunt I. Nazareth, cujus nulla in V. T. mentio. Rabbini scribunt נצר. Alii malunt נזר quod *comam* capitis aut *coronam*, quæ cum coma aliquam similitudinem habet, notat. Nam locus colli montis impositus Luc. IV. 29. erat, uti coma aut corona caput cingere solet. De situ & distantia a lacu Galilææ certi nihil asseri potest, quoniam Veteres, qui Geographica ex professo tractarunt, locum obscurum & a via publica, ut videtur, remotum silentio præterierunt, Hieronymus hæc: *Est autem usque hodie in Galilæa viculus contra Legionem in XV. milliario ejus ad orientalem plagam juxta montem Thabor nomine Nazara*. De L. H. 188. H. Verum, quia situs *Legionis* non adeo certus, (hinc Adrichomius ad plagam Thabor orientalem, sed Cellarius cum majori probabilitate ad occidentalem ponit) nova surgit difficultas. Credibiliter ad latus Thaboris, quod occasum & septentrionem respicit, Nazareth erat, quo etiam Amannus Helvetius (hic ante C. circiter annos loca illa perlustravit atque ejus Itinerarium A. 1678. Tiguri impressum est) iter a mare Galilææ ad Nazareth faciens, & hinc Thaborem revertens referre videtur. II. Tzipporis aut Sephori vel recentiori nomine Dio Cæsarea, cujus tribus exstiterit, non clare liquet. Innotuit illo tempore, quo tribuum distinctarum tanta cura non habebatur. Josephus illam ut principem in Galilæa memorat. De B. J. l. III. c. 3. Σεπφώρη μεγίστη οὖσα τῆς Γαλιλαίας πόλις ἐρυμνοτάτῳ ἐπεκτισμένη χωρίῳ καὶ φρουρὰ ὅλου τοῦ ἔθνους. *Sephoris urbs Galilææ maxima & in tutissimo loco condita totius gentis præsidium*. Etiam Josippon b. G. De Gabinio agens וישם בצפורי אשר בגליל מושל אחר *alium præfectum in urbe Tzippori, quæ in Galilæa, constituit*; p. 340. ed. Goth. conf. p. 286. 558. 580. Quantum ex dimensione Benjaminis Tudelensis elucet, in Zabulon, aut non procul hinc, Sephoris erat, nam illam a Jesrael tribus, a Tiberiade quinque Parasangis distare ait p. 52. Ibi multa Eruditorum sepulchra memorat, quod non mirum, quoniam res literaria Judæorum in ista urbe maxime florebat. Hac de re consule Ligtfootum Op. T. II. p. 229. III. Bethlehem, cujus nomen ex Jos. XIX. 15. solum nobis cognitum est. Situs ignoratur. IV. Cana ad distinctionem locorum, quæ idem nomen habent, vocatur *Cana Galilææ* in Sacris Joh. II. 1. 11. & Josephus in vita sua pag. 1005. B. Διέτριβον κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐν κώμῃ τῆς Γαλιλαίας ἣ προσαγορεύεται Κανά. *Ipse interim agebam in vico Galilææ, qui Cana dicitur*. A Tiberiade tanto distabat spatio, quantum una nocte Josephus emetiri potuit, uti in l. c. statim infra testatur. Sed in quam plagam, non addit. Puto versus montem Thabor & Nazareth adeoque occidentalem. Nihil in Sacris vel apud Josephum obstare video. Profert illam Johannes cap. II. 1. Mater cum filio commode ad nuptias in vicinia se confert. Dein ex cap. IV. 46. 52. 53. colligitur iter circiter diale a Cana ad Capernaum, ubi filius Βασιλικοῦ ægrotabat. Convenit testimonium Josephi modo citatum, nam Tiberias paulo propior. Aliud *in eadem sua vita* p. 1029. Οὗτος βαλλόμενος στρατόπεδον Ἰουλιάδος ἀπέχον σταδίους πέντε φρουρὰς ἐφίστασι ὁδοῖς τῇ τε εἰς Κανὰ ἀγούσῃ καὶ εἰς Γάμαλα τὸ φρούριον, *Hic* [Sila] *ad quintum stadium dissitum a Juliade stationes militum disposuit, ut vias custodirent, & eam, quæ ad Canam & alteram, quæ ad castellum Gamala ducit, ut hoc modo subsidia omnia Galilæis proventura habitatoribus intercluderet*. Quibus non asserit, ibi Canam fuisse, ubi statio militum ponebatur, sed nonnisi viam publicam eo duxisse. Convenit supra nominati Conterranei oculatum testimonium, qui spatio milliarii Nazareth a Cana dista-

Urbes nobiliores, Nazareth.

Tzipporis.

Bethlehem.

Cana.

Tiberias.

distare ait V. Tiberias olim juxta Talmudicos Chammath , Rakkath , Jos. XIX. 35. juxta Hieronymum Cheneret , sed Judæi כנרת pro terra Gennesarithica habent. Credibiliter Chammath , Rakkath , quæ a Josua junguntur , posteriori tempore tandem deleta sunt , sive Herodes novam ibi urbem , quam in honorem Tiberii Tiberiadem appellavit , condidit . Hierosolym. Megill. f. 70. 1. רקת היא טבריא *Rakkath est Tiberias . Babyl. Megill.* f. 6. חמת *Chammat est Tiberias* . Chammat , ab aquis calidis , quas eo in loco Ammannus quoque reperit , dicebatur . Situs ejus maxima cum probabilitate ad extremitatem lacus Galilææ meridionalem ponitur, & secundum Josephum *in vita sua* p. 1025. ab Hippos XXX. solum stadia distat.

Montana. Thabor.

XLII. Antequam tribum Nephtalim perlustramus, dicendum aliquid de celebratissimis montibus Thabor & Carmel, Thabor, ut ex dictis patet, in australi Zabulonis parte qua ab Ischaschare sejungitur, conspiciebatur. Hieronymus de L. H. pag. 191. *Thabor terminus Zabulon. Est autem mons in medio Galilææ campo, mira rotunditate sublimis distans a Dio Cæsarea decem millibus contra Orientalem plagam.* Altitudo XXX. stadiis assurgit & ad septentrionem inaccessa, in vertice planities XXVI. stadiorum tota muro circumdata patet, vide Joseph. B. J. l. IV. c. 6. Quæ Ammannus nobis reliquit, cum dictis non adeo male consistunt. *Mons Thabor ex parte in planitie situs magnus atque altissimus, ferme rotundus & ubique arboribus atque fruticibus circundatus. Assurgentes in verticem conspiciebamus magnam satis planitiem.* A figura rotunda qs. טבור *umbilicus* Fr. Spanh. F. dictus videtur, sed scribitur תבור LXX. Josephus ἰταβύριον *Itaburium* quoque vocant. Ejus mentio Jud. IV. 6. & juxta Veteres Salvator in illo cœlesti gloria a Patre ornabatur Matth. XVII. 1. licet alii malint montem prope Cæsaream Philippi. Carmel ab ubertate Hebræis dictus ad occasum in mare nonnihil desinebat Jer. XLVI. 18. unde Plinio *promontorium Carmel* l. V. c. XIX. a septentrione tribus Ascher, ab ortu Zabulon, a meridie Ischaschar & dimidia Manassis, sitæ erant. Non unus continuus mons , sed plures cohærentes eodem nomine insigniebantur. Notabilis præprimis ob historiam Eliæ 1. Reg. XVIII. qui verum Israelitarum cultum adversus Baalitas in illo comprobavit.

Carmel.

Limites tribus Nephtalim.

XLIII. Limites tribus Nephtalim hi sunt : A meridie Zabulon : Ad ortum mare Galilææ, Jordan, lacus Samachonitis. Ad septentrionem initia Jordan, Antilibanus : Ad occasum Ascher.

Urbes illustriores Capernaum.

XLIV. Urbes illustriores enarraturi incipiemus in Capernaum loco Naphthalim & Zabulon contermino Math. IV. 13. adeoque ad ortum Jordanis, qui mox in mare Galilææ influit, male ponitur, nam eo limites Zabulonitarum non assurrexerunt, imo ibi sedes Juliadis erat. Josephus p. 1029. meminit vici κεφαρνώμης atque ibidem eas profert circumstantias, ex quibus concludere necesse est, illum infra Juliadem versus Austrum, sed tamen supra Tarichæas locatum fuisse, nam Josephus cum Sila præfecto regio non procul a Juliade pugnans in cœnosum locum cum equo prolapsus contuditque manus atque hinc deportabatur in vicum Capernaum & postea Tarichæas urbem XXX. nonnisi stadiis a Tiberiade diremtam. Propinquum vico oppidum Matth. IX. 1. *ejusdem nominis* Capernaum nomen ab illo trahit. Capernaum כפר נעום *vicus amœnus* juxta originem sonat , qualis quoque ex descriptione Josephi l. III. c. 35. & aliorum Judæorum , *vide Aruch in* גנסר erat. R. Obad. de Bart. גינסר הוא מקום בארץ הגליל שפירותיו מרובים וטובים *Gennesar locus in Galilæa , quimultos & præstantes fructus profert* Tr. מעשרות c. III. 7. Notandum autem oppidum Caparnaum in fœcunda hac regione, quæ XXX. stadia longa , XX. lata ad mare Galilææ extendebatur Joseph. l. cit. situm fuisse conf. Matth. XIV. 34. Joh. VI. 17. 24. ab altera parte conspiciebatur Bethzaida. Tanta Capernaumi felicitas olim erat, ut Salvator, cujus ἰδία πόλις dicitur Matt. IX. 1. illam *ad cœlum exaltatam* prædicaverit, ceu quæ bonis Naturæ & gratiæ abundabat. II. Addimus Chorazim locum, quem Christus in interminatione Capernaumo junxit Math. XI. 21. Luc. X. 13. de quo nihil ferme constat, quam illum Judæos , qui doctrinam & miracula Christi sæpius audiverant, viderant, inhabitasse. Nonnulli situm ejus trans Jordanem. Alii *præeunte Hieronymo* cis Jordanem . Ligtfootus regionem Sylvestrem circa Cana quasi חורשין exponit. Sed ideo a Cellario rejicitur. Me quod attinet, omnino miror nomen adeo ignotum esse, ut neque Josephus, neque alius Geographus, certi aliquid nobis referant, Scriptura Sacra locum silentio prætereat , quum tamen ex iis, in quibus Christus doctrina & miraculis potentissimus auditus & visus est Matth. XI. 20. 21. Luc. X. 13. quare , quia puto vestigia quædam probabilis alicujus sententiæ in Sacris & voce ipsa latere, mentem meam aperiam. Primo certum habetur esse locum , in quo Christus sæpius commoratus est : Hæc enim interminationis ibi factæ ratio . Dein esse locum circa mare Galilææ ; non tantum quia Salvator plurimum

Chorazim.

mum ibi ministerium obibat, sed & quia causa exprobationis a Galilæis, Herode speciatim, orta est: quia quoque conjungitur cum Bethsaida & Capernaum, urbibus maritimis. Verum quoniam immediate connectuntur, *Væ tibi Chorazim*, *Væ tibi Bethsaida* prius generale, posterius speciale videtur qualia passim obvia. Quare alias immediate conjunxisset? Saltem obstaculum non cerno, quare Chorazin non habetur pro regione, in qua plures urbes locatæ. Hinc, quia Christus non contentus erat locum in genere nominasse, urbes, quas præ aliis beneficiis mactavit, nomine profert Betsaida & Capernaum. Verum quæ illa regio ita dicta? Lutosa, aquosa intelligenda est. Nempe χωραζὶν, quomodo teste Cellario legitur, est vox composita ex χώρα & סין, quod græce scribitur ζὶν. Illud *regionem* hoc *lutum* notat, Jes. LVII. 20. Chald. *& faciunt aquæ ejus* סין וטין *cœnum & lutum*. Mich. VII. 7. 10. כסין *ut lutum platearum*. Christus itaque probabiliter dixit χώρα ζὶν postea conjunctim legebatur χωραζὶν aut χοραζὶν, & hinc in vetustis Historiæ Judaicæ monumentis frustra quærebatur Chorazin. Eadem est constructio, quæ toties apud LXX. & scriptores N. T. occurrit. Num. XXXII. 2. χώρα ἰαζὴρ Jos. V. 12. χώρα τῶν φοινίκων, Es. IX. 1. χώρα ζαβυλὼν Matt. VIII. 28. χώρα τῶν γεργεσηνῶν. Marc. V. 1. χὼρα τῶν γαδαρηνῶν. Merito autem סין *lutosa* regio dicitur, in qua Betsaida, Capernaum, aliæque urbes sitæ erant, quandoquidem ob abundantiam aquæ velut fluvii Jordanis, Cerith, Jarmoch, Chammath, fontis Capernaum, lacus Samachonitidis, Tiberiadis, hanc naturam tenuit. Ita modo supra exemplum Josephi una cum equo εἰς τελματῶδη τόπον *in locum palustrem* haud procul a Juliade incidentis dedimus. Prorsus similiter ac Pelusium (a πηλὸς) in Ægypto סין dicitur Ezech. XXX. 15. quod Strabo illustrat αὐτὸ τὸ πηλύσιον κύκλῳ περικείμενα ἔχει ἕλη, ἅτινες βάραθρα καλοῦσι καὶ τέλματα *ipsum Pelusium cinctum est lacubus, nonnulli Barathra vocant & paludibus*. Et rursum ὠνόμασται ἀπὸ τοῦ πηλοῦ *a luto nomen habet*. Insuper velim notari ex pristinis incolis סינים *Sinæos* fuisse, qui primitus credibiliter circa mare Galilææ regionem aquosam, lutosam habitarunt & ideo סינים appellati, postea vi Israelitarum coacti magis ad septentrionem, non tamen adeo procul recesserunt & urbem ejusdem nominis *Sin* reliquerunt, Conf. supra §. VI. Præterea hic scopus increpationis Christi erat, non tantum Betsaidam, Capernaum ingratitudinis, impietatis accusare, sed & reliquas urbes, in quibus plurima miracula perpetrata sunt Math. XI. 21. Præter memoratas apud scriptores sacros plures aliæ sunt & ille commode sub regione Zin maritima lutosa illa intelliguntur. Non puto quempiam fore, qui huic conjecturæ nostræ grave aliquod obstaculum objectum jure dicat, aut saltem probabilitatis nomen adimat. Contra velim perpendi Chorazin non alibi exstare vel in Vetere vel in N. Testamento, quum tamen, si oppidum aliquod fuisset, procul dubio allegatum. Nam Evangelistæ satis diligenter itinera Christi, præsertim urbes, in quibus plurima miracula facta sunt, annotarunt. Quare nunquam Chorazin locum alioquin celebratissimum, qui Betsaidæ & Capernaumo a Matthæo & Luca præponitur, nominarunt? Quare Josephus, qui minima circa illud mare nobis tradidit, de hoc oppido alte silet? Mischnici, Gemarici, cœteri Rabbini oppidum quoddam, quod hoc aut simili nomine profertur, nullibi memorant. Neque alii Geographi. Quare dubito ejusmodi oppidum aut vicum Chorazin dictum nnunquam exstitisse. [*] III. Julias, quæ prius Bethamphta, in honorem Juliæ, Augusti filiæ, ab Herode tetrarcha nuncupabatur. ram-

Legendum divisim. χώρα ζὶν.

Julieus.

(*) Brevi, ex quo hæc de Chorazin cogitata in chartam conjeceram, ex Prænobiliss. mihique conjunctissimo Viro intellexi jam superiori seculo A. 1686. Clariss. Majorem, Medicum juxta ac Philologum Celeber. pariter judicasse divisim Chora Zin legendum esse. Communicavit insuper pro solita humanitate scriptum Apologeticum prænominati Majoris, ex quo quidem omnem Viri Doctissimi de hac difficultate mentem percipere haud potui (hanc tamen in priori aliqua dissertatione plenius aperuisse ex illo colligo.) Nihilominus inde edoctus præter sagacissimum Medicum jam olim ipsum Originem & posteriori ævo Henninium ita legisse. Satis probabiliter ait hoc facile ex connexiva Veterum Græcorum scribendi ratione oriri potuisse, ut junctim legerint, quod divisim legendum erat Χωράζιν pro χώρα ζὶν. Exhibet Waltonus *in Proleg. Bibl. Polyglott.* elegantissimum specimen ejusmodi scriptionis ex celebri illo Codice MSC. Alexandrino. Ad quem modum verba immediate conjuncta sic forsan exstabant. Οὐαισοιχώραζινυαισοιβηθσαιδα. Quæ vero Cl. Majoris aut Henninii pertractatio, aut quis locus Zin ab iis intelligatur, adhuc ignoro. Origenis Verba reperio in *Comment. in Exod.* p. 25. ed. Col. οὐαὶ σοι χώρα ζὶν οὐαὶ σοι βηθσαϊδὰ ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένετο τὰ σημεῖα τὰ γενόμενα ἐν ὑμῖν πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν. Πλὴν λέγω ὑμῖν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσαι ἢ ὑμῖν καὶ τὰ ἑξῆς. Προγνώστης γὰρ ὁ θεὸς ὢν τῆς ἀπιστίας τῶν ἐν χώρᾳ ζὶν καὶ τῶν ἐν βηθσαϊδὰ καὶ τῶν ἐν καπερναοὺμ καὶ ὅτι ἀνεκτότερον γίνεται σοδόμων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ ἐκείνοις διὰ τί τὰ τεράστια ἐπετέλει ἐν χώρᾳ ζὶν καὶ ἐν βηθσαϊδὰ. Ex interpet. Fr. Vigeri. *Væ tibi* REGIO ZIN, *væ tibi Bethsaida, quia si Tyri & Sidone facta fuissent signa, quæ apud vos facta sunt, jam olim in sacco & cinere sedentes pœnitentiam egissent. Cæterum dico vobis, tolerabilius erit Tyro & Sydoni, quam vobis & cætera. Deus enim, qui duritiem & incredulitatem incolarum* REGIONIS SIN *& Bethsaida & Capharnaum prænoverat & sciebat tolerabilius fore genti Sodomorum in die judicii, quam illis, cur miracula patrabat in* REGIONE ZIN *& Bethsaida*.

Sita ad ſiniſtrum Jordanis latus , ubi ille lacum Tiberiadis ſecat Joſep. B. J. l. III. c. 35. p. 861. Jordan *centum & viginti ſtadiis* (poſt lacum Samachonitis) *præteritis* μετὰ πόλιν ἰουλιάδα διεκτέμνει τὴν γεννησὰρ *poſt oppidum Juliada Genneſar lacum medium ſecat IV. Cadeſch* , vel *Cadeſch Naphtali* differentiæ ergo huic tribui aſſignatur , Joſ. XIX. 36. Urbs refugii , Joſ. XXI. 32. quæ in monte in confinio Tyriorum ſita, conſtituta eſt : Hic ſedem fixit ſtrenuus Gentis Iſraeliticæ Dux Barac. Jud. IV. 6.

Oppidi Dan ſitus.

XLV. In extremitate portionis Naphtalim verſus fontes Jordanis ſitum erat Dan, Danitarum oppidum , Joſ. XIX. 47. quod prius Leſchem , ſed a Danitis occupatum ſecundum progenitorem Dan , non Leſchem Dan , uti ex male intellectis Scriptoris ſacri verbis non nemo putat , nuncupabatur . Terminus Canaan ſeptentrionalis hic vulgo ponitur *a Dan ad Berſchabe* . Hiernymus de L. H. pag. 182. E. *Dan viculus eſt in quarto a Panneade milliario euntibus Tyrum , qui uſque hodie ſic vocatur , terminus Judææ provinciæ contra ſeptentrionem , de quo & Jordanis flumen erumpens a loco ſortitus eſt nomen . Jor quippe* ῥεῖθρον , *id eſt fluvium ſive rivum , Hebræi vocant* . Unde ſimul patet , Panneadem a Dan diſtinguendam eſſe, ſitam ad hujus latus ſeptentrionale . Hac ratione Cæſarea Philippi , Matth. XVI. 13. quæ a Cæſare & Philippo ſimul dicta , pro antiquo oppido Dan male habetur . Rectius itaque Dan ad ſiniſtram , Paneas aut Cæſarea Philippi ad dextrum latus , ubi Jordan erumpit , collocatur.

Limites Aſcher.

XLVI. Tandem termini Aſcher ponendi , qui ad ortum tribus Naphtalim & ex parte Zabulon : ad ſeptentrionem Tyrii & Tzidonii : ad occaſum mare : ad meridiem montes Carmel , & ita dimidia Manaſſes & Iſchaſchar , utpote illos quoque attingebant , erant.

Urbes præclare, quæ jure ad hanc tribum pertinent. Tzidon.

XLVII. Multa quidem oppida Aſcheritis attributa ſunt , juxta Joſ. XIX. 24. ſeqq. Sed quia illorum ſitus ignoratur , præſtat ea ſilentio præterire , quam incerta dicere . Solum de quibusdam urbibus , quæ jure ad Aſcheritas pertinuiſſent , Jud. I. 31. nunquam tamen ab illis occupatæ ſunt , aliquid dicendum , quoniam Geographiam ſacram illuſtrant . I Tzidon ad mare mediterraneum ſita commodo portu aliiſque , quæ ad negotiationem faciunt , abundans , emporium celeberrimum a vetuſtiſſimis temporibus exiſtebat . Ad ſeptentrionem erat Berytus : Ad ortum non procul diſtans Antilibanus : Ad meridiem Tzarepta , de qua jam . II. Ex teſtimonio Hieronymi de L. H. p. 191. B. *Sareptæ oppidum Sidoniorum in via publica ſitum , ubi habitavit quondam Elias* , vide I. Reg. XVII. 9. 10. a latere meridionali habebat Tyrum III. Tyrus recentior quidem Tzidone , ſed non minus potens & navigationibus inclyta . De hac plura Adrichomius . IV. Ecdippa , quæ אכזיב *Aczibb* Joſ. I. 32. inter Tyrum & Ptolemaidem ponenda , Ptolemaidi tamen vicinior eſt . Hieronymus Achziba in tribu Aſer , in qua alienigenæ permanſerunt . *Hæc eſt & Dippa* , (leg. Eccdippa , uti recte judicat Cellarius) *in nono milliario Ptolemaidis pergentibus Tyrum* , conf. Ligtfoot Op. Tom. II. p. 219. V. Ptolemais , olim עכו *Aco* Jud. I. 31. Conſentit Strabo l. XVI. Joſephus prolixe l. II. c. 17. p. 790. de B. J. *Ptolemais eſt civitas Galilææ maritima in campo magno ſita ; circumdatur autem montibus : ab oriente a LX. ſtadiis , montano Galilææ: a meridie , Carmelo diſtante CXX. ſtadia : altiſſimo autem monte a ſeptentrione , qui vocatur Climax Tyriorum , diſtatque ſtadiis centum.*

Tzarepta. Tyrus. Ecdippa. Ptolemais.

Nomina terræ Canaan quæ ad ſtatum ejus poſt captivitatem Babylonicam pertinent. Paleſtina.

XLVIII. Tandem dicendum de ſtatu terræ poſt captivitatem Babylonicam , & quæ tum fuerit ejus primaria diviſio . Præmittimus duplicem appellationem , quæ illo tempore in ſcriptis profanis cognita I. Palæſtina , quæ propria eſt regioni Pentapolitanæ maritimæ , olim a Philiſtæis , quos Joſephus Παλαιστινὺς dixit , occupatæ , ſed dein minus proprie transfertur ad terram Canaan , ſaltem cis Jordanicam, uti apud Ammianum Marcellinum l. XIV. c. 26. *Ultima Syriarum eſt palæſtina , per intervalla magna protenta, cultis abundans terris & nitidis , & civitates habens quaſdam egregias , nullam nulli cedentem , ſed ſibi viciſſim velut ad perpendiculum æmulas : Cæſaream , quam ad honorem Octaviani Principis ex ædificavit Herodes & Eleutheropolin & Neapolim , itidemque Aſcalonem , Gazam & Juliam ævo ſuperiore extructas* . Alii rurſum aliter ſumunt , vid. Pomp. Mel. p. 66. 67. II. *Phœnicia* aut *Phenice* , uti apud LXX. Exod. XVI. 35. pro terra Canaan & hinc Phœnicius pro Cananæo , Exod. VI. 15. *filius* τῆς φοινίσσης . Nomen probabiliter habet a copia palmarum ibi procreſcentium , aut a Canaan , qui Phœnicis cognomine primus inſignis fuit , quod Bochartus præfert Geogr. S. l. IV. c. 34. p. 340. Verum etiam hujus limites varii ſtatuuntur , vide Strabonem *In Geogr.* l. XV. p. 510. 514. Joſephum de B. J. l. III. cap. II. pag. 832. ubi Galilæam utramque a Phœnice & Syria cingi ait , adeoque diſtincta agnoſcit loca.

Phœnicia.

XLIX.

XLIX. Quoniam terra illa justo Dei judicio possessores Israelitas sæpius mutavit, quod jam fieri inceptum paulo ante captivitatem Babylonicam, magis tamen post eam, hinc divisio non eadem in Scriptis legitur. Commode licet denuo distinguere in cis & trans Jordanicam.

Terra cis Jordanica partes.

L. Cis Jordanica tres insigniores partes habet, Judæam, Samariam Galilæam. Joseph. B. J. l. I. c. 12. p. 736. memorat Ἰουδαίαν καὶ Γαλιλαίαν, καὶ Σαμάρειαν. Additur nonnunquam idumæa l. II. c. 4. p. 783. quomodo Marc. III. 7. 8. ubi Samaria homines alius fidei continens recte omittitur. Idumæa est Judææ pars magis australis, nam Judæis in captivitatem deductis plures ex Idumæis occupaverant terram meridionialem ad exules pertinentem, conf. Ligtfoot. Op. T. II. p. 399. De Judæa accipe dimensionem Josephi l. III. c. II. B. J. p. 833. Ἡ Ἀνουὰθ Βορκέως προσαγορευομένη κώμη, πέρας αὕτη τῆς Ἰουδαίας τὸ πρὸς βορέαν. Τὰ νότια δὲ αὐτῆς ἐπὶ μῆκος μετρουμένης ὁρίζει, προσχυροῦσα τοῖς Ἀράβων ὅροις κώμην καλοῦσιν αὐτὴν Ἰαρδάν, &c. *Annath vicus, qui Borceus compellatur, Judææ limes a septentrione. Australis vero secundum longitudinem mensurata terminatur vico qui Arabum fines attingit & vocatur Jardan* Addit: Εὖρος γε μὴν ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ μέχρις Ἰόππης. Ἀναπέπταται μετατάτη δὲ αὐτῆς πόλις τὰ Ἱεροσόλυμα κεῖται. Παρὸ καὶ τινες οὐκ ἀσκόπως ὀμφαλὸν τὸ ἄστυ τῆς χώρας ἐκάλεσαν *Latitudo vero a Jordane flumine usque ad Joppen extenditur. Media autem ejus est Hierosolyma, unde quidem non sine causa umbilicum ejus terræ eam urbem vocarunt.* Ita Judæa continet omnem terram, quæ inter Arabum & Samariæ limites interposita est. Laxius de tota Palæstina. Samaria, quam Samaritani hostes Judæorum infensissimi incolebant, circumdata est hinc, latere australi, Judæa, illinc, Galilæa inferiore. Ad latus occidentale mare mediterraneum, orientale fluvium Jordan aspicit. Ubi vero septentrionalis Samariæ terminus desinit, incipit australis Galilæa atque protenditur usque ad Tyriorum fines. Ad occasum confinis Galilæa Ptolemaidi & montibus Carmel: Ad ortum Gadara & Hippon: Tractus, qui vicinior Samariæ, Galilæa inferior, qui vicinior Tyro, superior vocatur, vide Joseph. l. & c.c. pag. 832. Ille Ischascharem, Zabulon & exiguam Naphtalim: Hic majorem Nephtalim & integram Ascher continebat: Quoniam autem ibi plures Gentiles habitabant & ab occasu, septentrione alios plurimos conterminos habebant, dicebatur Galilæa Gentium Math. IV. 5.

Idumæa.

Judæa.

Samaria.

Galilæa.

Trans Jordanicæ partes.

Peræa.

LI. Trajicimus fluvium perlustraturi terram trans Jordanicam, quæ inde Περαία audit. Nomen hoc modo laxiori significatu omnem transamnanam regionem, veluti Marc. III. 8. Joseph. l. IV. c. 25. modo strictiori certam aliquam & ab aliis distinctam notat. Et tum quidem continet tribum Ruben & Gad uti usurpar Joseph. l. III. c. 4. p. 833. Μῆκος μὲν οὖν αὐτῆς ἀπὸ Μαχαιροῦντος εἰς Πέλλαν, εὖρος δὲ ἀπὸ Φιλαδελφείας μέχρις Ἰορδάνου. Καὶ Πέλλη μὲν ἣ προειρήκαμεν τὰ πρὸς ἄρκτον ὁρίζεται τὰ πρὸς ἑσπέραν δὲ Ἰορδάνη μεσημβρινὸν δὲ αὐτῆς πέρας ἡ Μωαβῖτις καὶ πρὸς ἀνατολὴν Ἀραβία τε καὶ Σιμωνίτιδι; πρὸς δὲ Φιλαδελφηνῇ καὶ Γεράσοις ἀποτέλνεται. *Longitudo ejus* [Peræ] *est a Machærunte in Pellam: latitudo vero a Philadelphia usque ad Jordanem. Et Pella quidem, quam supra diximus, septentrionalis ejus est tractus. Occiduus vero Jordan: meridianum autem Moabitis regio terminat, sed ab oriente Arabia & Silbonitide nec non & Philadelphia itemque Gerasis clauditur.* Hæc ex versione Rufini, quæ ex inspectione MSC. aut melioris editionis corrigenda videtur. Ab hac distinguitur Gileaditis aut Galaaditis magis septentrionalis Gaulonitidi vicinior. Præterea Gaulonitis, quæ in inferiorem & superiorem distingui solet: Ejus præcipua urbs Gamla, hujus Gaulon. Insuper Batanæa a vetusto Basan dicta, præcipua, ut videtur, pars regni Og, inclinans ad ortum. Sequitur Trachonitis, regio aspera, cavernosa, Ituræa, Auranitis, de quibus, quia vel omnino tacent S. Literæ vel paucissima dicant, prolixiores non erimus.

Gileaditis.

Gaulonitis.

Batanæa.

Trachonitis.

Ituræe.

Auranitis.

Maria & fluvii.

LII. Coronidis loco pauca de aquis notatu dignioribus terræ Canaan addenda sunt. *Primo* de mari mediterraneo, quod occidentalem Palæstinæ limitem constituit Exod. XXIII. 31. atque hinc occasus ים dicitur Exod. x. 10. רוח ים *ventus occidentalis*, cujus oppositus v. 13. Vocatur alias vel simpliciter ים *mare* Jos. XVIII. 14. vel *mare magnum* XV. 12. & Rabb. ימא רבא aut *mare Philistæorum* Exod. XXIII. 31. *Secundo* de mari Galilææ, quod frequenti navigatione Christi in eo nobilitatum, imo quod piscatores, qui dein piscatores hominum facti sunt, aluit. Vocatur in Sacris V. T. ים כנרת *mare Cinnereth* Jos. XII. 3. ob adjacens oppidum Cinnereth XIX. 35. In N. Testamento modo θάλασσα Γαλιλαίας *mare Galilææ* Matth. IV. 18. Marc. I. 16. modo θάλασσα τῆς Τιβεριάδος *mare Tiberiadis* Joh. XXI. 1. Rabb. ימה של טבריה ab urbe Tiberias. Vocatur autem θάλασσα *mare*, licet ἐν ἐμφάσει comparatum cum mari mediterraneo &c. tale non sit, sed scriptores sacri ad morem LXX. *mare* reddunt, ubi in textu

Muro mediterraneum.

Mars Galilææ.

Mare Tiberiadis.

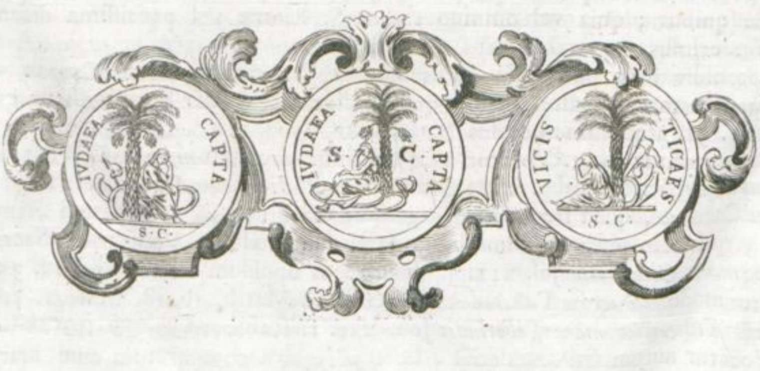
tu Originali ים , exprimens omnem aquæ copiam , reperitur , quomodo Salomonis labrum æneum ים מוצק *mare fusum* . Magis proprie dicitur λίμνη *lacus* Luc. v. 1. λίμνη Γεννησαρὲτ *lacus Gennesaret* , quomodo Josephus B. I. l. III. cap. 32. pag. 857. λίμνη ἡ καλεῖται Γεννησὰρ πρὸς τῶν ἐπιχωρίων *lacus , qui ab indigenis Gennesar appellatur* , scil. quia ad oram sita γῆ Γεννησαρὲτ *terra Gennesareth* Matth. XIV. 34. probabiliter ex vetusto *Cinnereth*. In confinio ejus cernebantur nonnullæ urbes celebres , uti a latere Occidentali Tiberias , Tarichæa , Capernaum , Julias , prius Betharamphta. Ab Orientali Gamala , Bethsaida , Gerasa Gadara , Hippos : Nec tamen lacus spatiosus erat , in longitudine centum & quadraginta , in altitudine nonnisi quadraginta stadiorum juxta Josephi dimensionem in B. I. l. III. c. 35. pag. 860. ubi male Rufinus *quadraginta* omittit σαδίων εὖρος ὄσα τεσσαράκοντα καὶ πρὸς τούτοις ἑτέρων ἑκατὸν τὸ μῆκος γλυκεῖά τε ὅμως ἐστὶ καὶ ποτιμωτάτη XL. *stadiorum latitudo , totidem & insuper centum longitudo , dulcis atque admodum potabilis est* . Omnes jure in illo piscandi pollebant atque hoc ex constitutione vetustissima , cujus ipse Josua auctor traditur . Hinc igitur jus piscatorium quorundam discipulorum Christi elucet. Matth. IV. 18. conf. Ligtfoot Op. T. II. p. 278. Tertio de mari mortuo , uti apud Veteres quandoque ob immobilitatem aquæ dicitur . In Scriptura V. Testamenti nomine ים המלח *maris illius salsi* venit . Sæpissime occurrit Gen. XIV. 3. Num. XXXIV. 12. Deuter. III. 17. quæ appellatio in memoriam revocat Deum cœlitus regioni amœnissimæ salem immisisse Deuter. XXIX. 23. Zephan. I. l. 9. huncque terra subsidente ibi una cum aqua collectum fuisse; vide , si vacat, plura de hoc mari ejusque salsedine *in diss. nostra de usu salis in cultu sacro* §. VI. Præterea lacus Asphaltites a bitumine , quod ille alicubi egerit , Hieronymus de Locis . *Mare Salinarum , quod vocatur Mortuum sive Asphalti , id est bituminis inter Hiericho & Zoaram* . Hiericho versus septentrionem , Zoar ergo versus Meridiem . Intra illud spatium olim sitæ erant florentissimæ , sed & maxime impiæ urbes Sodoma , Gomorrha , Adama , Zeboim , nunc πρόκεινται δεῖγμα , πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι Jud. vers. 7. Magnitudinem ejus Josephus de B. I. l. V. c. 27. p. 892. ita describit . Ταύτης τῆς λίμνης μῆκος μὲν ὀγδοήκοντα καὶ πεντακόσιοι σάδιοι καθὸ δὴ μέχρι Ζοάρων τῆς Ἀραβίας ἐκτείνεται . εὖρος δὲ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν . *Longitudo hujus lacus est quingentorum & octoginta stadiorum , qui ad Zoara usque Arabiæ extenditur : Latitudo autem centum quinquaginta stadiis patet* . Tandem de Jordane qs. יאר דן *fluvius Dan* , qui circiter ibi oritur , aut saltem denuo conspicitur , ubi civitas Dan sita est . Tradit Josephus veram fluvii Originem multo superiorem esse, quam illa communiter statuitur scil. oriri e lacu , qui rotundus φιάλη *Phiala* dicitur & Cæsarea CXX. stadiis distat . Tum terra occultatus tandem juxta Panium , haud procul a Dan , denuo prodit atque hinc in lacum Semechonitarum descendit; Postea profluit in mare Galilææ , quod medius secat , donec rursum illo effluens infra Hierichuntem in mare mortuum influit. vide Joseph. B. I. l. III. c. 35. Hic celebratissimus ille fluvius, miraculis atque præclaris facinoribus inclytus . Alicubi publici trajectus erant , quorum beneficio viatores e cis in trans Jordanicam & vicissim tendere poterant.

Mare mortuum

Fluvius Jordan.

LIII. Essent forsan adhuc alia in medium proferenda , sed instituti memor tandem finem facio . Qui plura desiderant , iis consulo , ut attente legant Historiam Josuæ , quæ sedes Geographiæ sacræ . Illi adjungant nunquam satis laudandum Gentis Judaicæ scriptorem Josephum , qui omnibus aliis hac in materia facile palmam præripit , E recentioribus multo cum fructu Geographiam sacram tractarunt Bochartus , Ligtfootus , Cellarius.

Auctores, qui de Geographia terræ Canaam consulendi.

DISSERTATIO DE NILO ET EUPHRATE TERRÆ SANCTÆ TERMINIS.

HAud raro evenire in S. Litteris solet, ut in rerræ Sanctæ descriptione, termini ejus utrinque constituantur notabiles Fluvii, quorum alter נחל aut נהר מצרים *Fluvius Ægypti*, alter נהר פרת *Fluvius Perath* aut *Phrath* vocatur. Ita v. c. cum Deus Abrahamo ejusque posteris eam terram promitteret, terminos eadem opera constituebat, hinc fluvium Ægypti, inde Euphratem, Gen. xv. 18. ביום ההוא כרת יהוה את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת *Eo die Jehova fœdus pepigit cum Abrahamo, dicens; semini tuo dabo hanc terram, a flumine Ægypti usque ad fluvium magnum Euphratem*. Et Jos. xv. 4. portio tribus Judæ se extendisse dicitur, usque ad נחל מצרים *fluvium Ægypti*. Idem aliquando alio nomine ac distinctius designari solet, per שי חור אשר עלפני מצרים *Schichor qui est ante Ægyptum*, Jos. XIII. 3. &c.

נהר מצרים & נהר פרת nonnunquam in S.S. Terræ S. fines constituunt.

II. Exorta est de his Fluviis, inter Viros ingenio & eruditione præstantes, non levis controversia. Et initio quidem de priori Fluvio quærere solent, sitne per נחל מצרים celeberrimus ille fluviorum *Nilus* intelligendus, an vero alius quidam obscurior & rivo similior, qui Hieronymo teste *Comment. in Amos. cap.* vi. & alibi, *de eremo veniens inter Rhinocolura & Pelusium mare ingreditur*? Hujus posterioris sententiæ incunabula, quærenda esse videntur apud Interpretes Alexandrinos, qui Jes. XXVI. 12. עד נחל מצרים vertunt ἕως Ῥινοκορούρων, hoc est, usque ad fluvium juxta Rhinocorura, ut exponit Hieronymus *Comment. ad h. l.* Eandemque sententiam tuentur magni nominis Viri, Drusius, Ligtfootus, Cellarius in *Geographia Orbis Antiqui*, Relandus tum in *Palæstina*, tum in *Antiquitatibus Hebraicis*, aliique.

Quid per נחל מצרים intelligendum, duæ opiniones.

III. Ut vero hanc sententiam profiterentur Viri doctissimi, his potissimum rationibus inducti videntur. [1] Quod nunquam Terra sancta usque ad Nilum protensa fuerit, regione Philistæorum interjacente, quæ non modo ad Israelitarum regionem non pertineret, verum etiam ne quidem ei populo a Deo unquam destinata esset: *inter gentes aut expulsas aut expellendas, plane nulla est mentio Philistæorum*, verba sunt Celeb. Relandi *Palæstinæ lib.* I. *cap.* 13. *p.* 77. quare nulla veri specie dici posset, Nilum terram Israeliticam terminasse. [2] Quod fluvius ille in finibus Terræ Sanctæ positus, non modo vocaretur נחל מצרים sed notanter *Schichor* אשר

Posterioris sententiæ rationes tres.

על פני מצרים *qui est ante faciem Ægypti*, hoc est, qui Ægyptum respiciat ; quod optime ex eorum sententia quadraret in fluviolum juxta Rhinocolura, minus autem conveniret Nilo, mediam fere Ægyptum permeanti . Denique (3) Nili nomen in Sacris Litteris potius esse יאר מצרים, quare distingui ab eo deberet, qui vocaretur נחל מצרים poneretur que in finibus Terræ promissæ . Ita Drusius in *Comment. ad Jos.* XIII. 3.

Harum prima expenditur.

IV. Sed utut quadam veri specie, se commendare videantur hæ rationes ; neminem tamen facile ad assentiendum permovebunt, qui intellexerit, quantumvis Israelitæ ad Nilum non protraxerint regionis suæ fines, nihil tamen obstare, quo minus illud flumen primitus ejus regionis terminum constituerit : eadem ratione, qua obversa plaga Euphrates terminus a Deo positus est, licet ad id flumen revera non porrecta fuerit Terra Sancta . Nam ex S. Literis manifestum est, Deum Abrahamidis destinasse omnem eam regionem , quæ hinc Nilo , inde Euphrate clauditur , juxta Genes. XV. 18. Sed Israelitas bellorum pertæsos , & quietis nimium amantes , inter angustiores , quam ex Dei destinatione occupare debebant terminos , substitisse . Id sane cuicunque attendenti manifestum esse debet ex Jos. XIII. 2. & 3. ubi cum Israelitæ Josua ætate provecto , ac Regulis Canaanis devictis ad quietem se composuissent , adhuc magna terræ a Deo assignatæ portio occupanda superesse dicitur : & quidem quod notari meretur, totus ille tractus a Schichore qui est ante Ægyptum , cum tota Philistæorum regione , quam Israelitæ non occupaverant : זאת הארץ הנשארת כל גלילות הפלשתים וכל הגשורי מן השיחור אשר על פני מצרים ועד גבול עקרון צפונה לכנעני תחשב חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים *Hæc terra relicta est , omnes fines Philistæorum & omnes Gessuritarum . A Schichore qui est ante Ægyptum , usque ad fines Hecron Aquilonem versus Cananæorum censebitur : quinque Principes Philistæorum , Gazæus , Hasdodus , Ascalonita , Gittæus , Hekronæus & Chaveai* . Proinde ex hoc loco apparet , usque ad Schichorem Ægypti fluvium , non esse Israelitas progressos , quamvis Deus totum illum tractum , qui ad eum fluvium extendebatur iis destinasset . (Patet hinc quoque minus recte Celeb. Relandum negasse , Philistæos ad gentes ab Israelitis expellendas pertinuisse , cum id totidem verbis cit. loc. indigitetur ; quemadmodum iidem Jud. III. 1. 2. 3. quoque inter eas gentes recensentur , quæ ab ignavis Israelitis relictæ , summas illis essent molestias creaturæ ; immo aliquando nonnullæ Philistæorum urbes ab Israelitis expugnatæ fuerunt : vide Jud. I. 18. & alias etiam Israelitæ rebus florentibus regiones , ad Nilum pertingentes , incoluisse videntur.)

Secunda, Hieronymi conjectura nixa & versione Alexandrina.

V. Quæcunque autem de fluviolo illo juxta Rhinocolura adferuntur , incertissima sunt , & auctoribus fide dignis fere contraria . Nempe Hieronymi conjectura erat, fluviolum quendam Rhinocolura præterfluere , quia alias conciliari non posse videbat Alexandrinam versionem , cum textu Hebræo Jes. XXVII. 12. Verum apud alios Auctores , qui tamen ejus fluvii mentionem facere debebant , altum est de eo silentium : quin contraria sunt , quæ Diodorus Siculus *Bibliotb. pag.* 55. de situ & conditione Rhinocoluræ memoriæ prodidit , eam cunctis ad vitam pertinentibus destitui dicens , atque aquæ inopia laborare . Ita enim ille : Πάντων σχεδὸν τῶν πρὸς ἀνθρωπίνην δίαιταν ἀνηκόντων ἐςέρηται · Περιέχει μὲν γὰρ αὐτὴν χώρα πλήρης ἁλμυρίδος ἐντὸς δὲ τοῦ τέιχοις ὀλίγον ἐςὶν ὕδωρ ἐν Φρέασι, καὶ τοῦτο διεφθαρμένον καὶ παντελῶς τῇ γέυσει πικρόν . *Cunctis fere ad victum pertinentibus destituitur , circumdat eam enim regio plena salsuginis ; intra mœnia autem pauxillum est aquæ in puteis , & gustatu omnino amaræ* , Fieri autem non potuisset , ut oppidum juxta quod labebatur amnis , aquæ inopia laboraret . Denique Nilum non modo יאר , sed etiam נחל מצרים vocari , ex mox dicendis liquido constabit.

Sententia prior defenditur, & dissentientium ratio tertia examinatur.

VI. Igitur me multo magis in priorem sententiam inclinare fateor , quæ per נחל מצרים admirabilem illum Ægypti , quod nulli alii potiori jure, quam maximo illi , & unico fere Ægypti fluvio *Nilo* tribui potest . Tali nomine hodie adhuc ab Arabibus نيل مصر *Nilus Ægypti* appellari solet ; & in Arabum nec non Persarum monumentis eodem nomine venit , ut apud Jacout Hamatensem *Thesauro Geographico MS.* كتاب مر امد الاطالع وتقويم البلدان voce النيل aliquoties . Quid ? quod ipsum nomen NILUS a נחל formatum sit , jam diu Viri Eruditi observarunt . Quo pacto *Nilus* κατ' ἐξοχὴν eodem modo נחל vocatus est *fluvius* , quo Euphrates נהר audire solet in sacris voluminibus . (Jes. LXVI. 12. כי כה אמר יהוה הנני נוטה אליה כנהר שלום וכנחל שוטף כבוד גוים . *Quoniam ita dicit Jehova : ecce ego extendo super eam instar fluminis* [Euphratis] *pacem instar fluvii* [Nili] *exundantis gloriam gentium* . Sic recte exposuit Celeb. Vitringa *Comment.*

ment. ad illum locum. Solet enim Euphrates, ſub nomine נהר cum Nilo conjungi, ut e §. x. conſtabit. Fontem itidem Nili aq Æthiopibus NUCHUL vocari, Auctor eſt Pomponius Mela *lib.* III. *cap.* 9.) Ut vero נחל abſolute vocatur, ſic interdum etiam ſolo nomine יאר, Nilus eximia ratione intelligendus eſt: verſ. c. Exod. I. 22. *omnem maſculum qui editus fuerit projicietis* היארה IN FLUVIUM, hoc eſt Nilum: vide & Geneſ. XLI. I. Quanquam Rabbini quoties Nilus יאר aut יאורים vocatur, proprie foſſas manu incolarum factas, ut Nilus exundans quaquaverſum derivaretur, deſignari credant. Sic Raſchi ad Geneſ. XLI. I. Quas foſſas Nili Græci διωρυχὰς vocant; eaſque ſingulari artificio factas hodie adhuc conſpici, teſtis eſt αὐτόπτης Paulus Lucas *Voyage part.* I. *pag.* 328. Quem autem Orientales κατ᾽ ἐξοχὴν נחל & יאר, eum Græci ποταμὸν ſimpliciter vocabant. Philo *lib.* I. *de vita Moſis*, cum Ægyptum vocaſſet omnium ad victum neceſſariorum fertiliſſimam, ita pergit: Πρὸς πάντα γονιμωτάτην ὅσων ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δεῖται, καὶ μάλιστα τὸν τοῦ σίτου καρπόν. Addit ὁ γὰρ ταύτης ποταμὸς θέρους ἀκμάζοντος, ἡνίκα τοῖς ἄλλοις φασὶ μειοῦσθαι χειμάρροις τε καὶ αὐθιγενὲς ἐπιβαίνων καὶ ἀναχεόμενος πλημμυρεῖ, καὶ λιμνάζει τὰς ἀρούρας. *Nam ejus* (ſc. Ægypti) *fluvius* (Hebraice נחל מצרים) *æſtate media, cum alios rivos & torrentes minui & exſiccari dicunt aſcendit, & exundat, & obruit arva*. Alibi idem ſæpius Nilum ποταμὸν ſimpliciter vocat, & Ælian. *lib.* I. *Hiſtor. animal. cap.* 52. Plinius *Panegyrico cap.* 31. *Percrebuerat antiquitus urbem noſtram, niſi opibus Ægypti ali ſuſtentarique non poſſe. Superbiebat ventoſa & inſolens natio, quod victorem quidem populum paſceret, tamen; quodque in ſuo flumine, in ſuis manibus, vel abundantia noſtra, vel fames eſſet*. Curtius latine eundem *amnem* & *flumen* vocavit *lib.* IV. *cap.* 8. *Regem quum ſecundo AMNE defflueret, adſequi cupiens Hector, Parmenionis filius eximio ætatis flore, in paucis Alexandro carus, parvum navigium conſcendit, pluribus quam capere poſſet impoſitis. Itaque merſa navis omnes deſtituit: Hector diu FLUMINI obluctatus* &c. Cicero quoque pro *Dejotaro*, & Solinus *Polyhiſtor. cap.* XL.

Nilus pater fluminum dictus, immo Deus habitus.

VII. Ex eadem ratione etiam ABAWI, ab Arabico ابابي Habeſſinis lingua vulgari audire ſolet, quaſi ſingulare atque eximium flumen, PATER FLUMINUM, quia Æthiopiæ plurima flumina colligit, atque ita novis incrementis auctus in Ægyptum deſcendit, vide Jobum Ludolphum *Hiſtor. Æthiop. lib.* I. *cap.* 8. & in *Comment. p.* 118. Alias PATER vocari ſolebat, ob ſingularia quibus Ægyptum afficiebat beneficia, quodque eam fœcundaret. Adeo ut ſuperioris Ægypti ΣΩΤΗΡ SOSPITATOR; inferioris ΠΑΤΕΡ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ PATER & *Conditor* vocaretur, Auctore Heliodoro *Æthiop. lib.* IX. *p.* 444. A Tibullo eodem nomine ornatur *lib.* I. *Elegia* 8. *v.* 23.

NILE PATER, quanam poſſum te dicere cauſſa,
Aut quibus in terris occuluiſſe caput?

Ubi videndus eſt Eruditiſſ. Brouckhuſius. Plinio PARENS FŒCUNDITATIS audit, in *Panegyrico cap.* 30. *Quum ipſe FÆCUNDITATIS PARENS conſtrictior & exilior, iisdem ubertatem ejus anni anguſtiis; quibus abundantiam ſuam cohibuiſſet*. Quinimo eo progrediebantur homines, ſingularem atque mirabilem hujus fluminis naturam religioſius contemplati, ut eum Dei loco haberent. Teſtis eſt nummus rariſſimus apud Anſelm. Bandurium *Numiſm. Imperat. Tom.* II. *pag.* 425.

In quo Nilus conſpicitur dextra arundinem tenens, ſiniſtra Cornucopiæ, urnæ innixus, cum verbis DEO SANCTO NILO. Alius itidem nummus apud Triſtanum *Tom.* I. *p.* 307.

Altera parte Titum Veſpaſianum Laurea cinctum, altera Nilum exhibet, ſub forma Jovis corona radiata ornati, cum nomine ΝΕΙΛΟΣ. Nam ob hanc cauſam Jupiter Ægyptius ſalutabatur. Exemplo eſt Parmeno Byzantinus apud Athenæum, ut alii notaverunt: tum quod idem eſſet Nilus cum Oſiride Ægyptiorum

 Jove,

Jove, ut deinde demonſtrabimus; tum quod Jovis loco eſſet Ægypto, imbrium Auctoris atque Patris, ut quidem Profani exiſtimabant: Euripides *Helena* verſ. I.

> Νείλυ μὲν αἵδε Καλλιπάρθενοι ῥοαί,
> Ὃς ἀντὶ δίας ψεκάδος, Αἰγύπτυ πέδον
> Λευκῆς τακείσης χίονος, ὑγραίνει γύας.
> *Nili quidem hæc ſunt formoſis Nymphis decora flumina.*
> *Qui pro cœleſti roris gutta ſolum Ægypti,*
> *Liquefacta candida nive, irrigat & agros.*

Ideo ut Jovis non indigeret ea regio, Nilo ſuo contenta. Lucanus *lib.* VIII. uſ. 444.

> *Syrtibus hinc Libycis tuta eſt Ægyptus: at inde*
> *Gurgite ſepteno rapidus mare ſummovet amnis:*
> *Terra ſuis contenta bonis non indiga mercis.*
> *Aut Jovis: in ſolo tanta eſt fiducia Nilo.*

Et Tribullus *loc. cit.* uſ. 25.

> *Te propter nullos tellus tua poſtulat imbres,*
> *Arida nec Pluvio ſupplicat herba Jovi.*

Ejus cultus divinus.

VIII. Cum vero Jovis loco haberetur; etiam divinis honoribus & præcipua religione ab idololatris colebatur, ut præter Heliodorum *loc. cit.* Rabbini teſtantur in מדרש ילקוט שמעוני *Part.* I. *f.* 56. למה הביא עליהם מכת דם תחלה אלא שהיו פרעה והמצרים עובדים ליאור אמר הב״ה למשה לך והכה את אלויהן *Quare primo* [Moſes] *plaga ſanguinis affecit* [Ægyptios?] Reſpond. *quia Pharao atque Ægyptii fluvium* [Nilum] *cultu Divino proſecuti ſunt. Idcirco Deus* O. M. *edixit Moſi:* [Ægyptiorum] *Deos percute.* Gemina etiam leguntur in מדרש רבות *fol.* CXXVI. *col.* 4. & XLIX. *col.* 4. & XLIX. *col.* 2. Ægyptios Nilum præcipua religione coluiſſe, quod totam Ægyptum fructiferam redderet, Rashi obſervat ad Exod. VII. 17. ונהפכו לדם לפי שאין גשמים יורדים במצרים ונילוס עולה ומשקה את הארץ ומצרים עובדים לנילוס לפיכך הלקה את יראתם ואחר כך הלקה אותם (Scriptor ſacer obſervat) *aquas Ægypti in ſanguinem converſas eſſe, quia in Ægypto non pluit; nam Nilus creſcens, totam Ægyptum irrigat. Hanc ob cauſam Ægytii Nilum cultu Divino proſequuntur; ideo etiam Moſes prius Idolum eorum* (Nilum,) *deinde autem ipſos Ægyptios proſtravit.* Immo eo inſaniæ progreſſi ſunt, ut humanis victimis Nilum tardius irruentem, interdum placarent: quem ſceleſtiſſimum ritum, tandem a Turcis ſublatum eſſe, memorabili hiſtoria memoriæ prodidit Paulus Lucas, *part.* I. *lib.* IV. *p.* 316.

נחל cur appellatus.

§. IX. Singularem autem rationem adferre poſſumus, quare Nilus נחל, quo vocabulo alias torrens, hoc eſt Feſto Auctore, *fluvius ſubitis imbribus ccncitatus* notari ſolet, vocetur. Nempe Nilus imbribus in Æthiopia hibernis auctus, ad planitiem Ægypti, rapidi torrentis ad inſtar defertur: atque regionem qua late patet fluctibus ſuis obruit, ut jam olim obſervavit Agatharchides Gnidius, apud Diodorum Siculum *lib.* I. *p.* 39. Ἔγγιστα δὲ τῇ ἀληθείᾳ προσεληλυθεν Ἀγαθαρχίδης ὁ Κνίδιος. φησὶ γὰρ κατ' ἐνιαυτὸν ἐν τοῖς κατὰ τὴν Αἰθιωπίαν ὄρεσι γίνεσθαι συνεχεῖς ὄμβοις ἀπὸ θερινῶν τροπῶν μέχρι τῆς μετοπωρινῆς ἰσημερίας εὐλόγως ὖν τὸν νεῖλον ἐν μὲν τῷ χειμῶνι συστέλλεσθαι, τὴν κατὰ φύσιν ἔχοντα ῥύσιν ἀπὸ μόνων τῶν πηγῶν κατὰ δὲ τὸ θέρος, διὰ τοῖς ἐκχεομένοις ὄμβροις λαμβάνειν τὴν αὔξησιν. *Ad quam* (veritatem) *proxime acceſſit Agatharchides Gnidius. Is enim memorat, quotannis in Æthiopiæ montibus pluvias exiſtere continentes, a retrogreſſione Solis æſtiva, uſque ad diei & noctis exæquationem Autumnalem. Conſentaneum igitur rationi, Nilum hyeme contrahi, ubi pro naturæ ſuæ modo a Solis fontibus procurrit, & per æſtatem ab imbribus effuſis increſcere.* Et Strabo *lib.* XVII. *p.* 1139. Nam eo quo Nilus creſcit tempore, hyems eſt in Æthyopia, quæ tunc creberrimis imbribus perluitur, ut ex recentioribus teſtatur Thevenotius *cap.* 69. *La Cauſe du croiſſement du Nil ſi regulier en Eſtè n' eſt autre choſe, ſi non que lors que l' Eſtè eſt en Egypte ils ont l' hyver en Ethiopie, & durant trois mois il y fait des pluyes continuelles, dont les eaux viennent, de toutes parts en torrents ſe joindre a cette ſource, quelles augmentent extraordinairement.* Tunc vero torrentis inſtar in arva Ægyptiaca effunditur:

> *Effluit Ægæo ſtagnantior acrior alto*
> *Jonio, ſeſeque patentibus explicat arvis.*

Ut canit Claudianus *Eidyll. Nilus* v. 38. Imbribus incrementum Nili adſcribendum eſſe, hinc quoque patet; quod antiquiſſimis auctoribus Διϊπετὴς DE JOVE DELAPSUS vocatur, ut Homero, teſte Ariſtide *Orat. tom.* I. *p.* 15. Jupiter enim imbres demittere cenſebatur, ut omnibus notum eſt. Idem forte dicere voluerunt

Rab-

Rabbini, incrementi Niliaci hanc rationem allegantes; quod guttula cœlesti delapsa, ita augeantur ejus aquæ ut exundet. Ita enim Auctor libri טוב הארץ *fol.* 28. 4. בכל שנה ושנה בימי תקופות תמוז הקב״ה מטיל טיפה אחת כמו כדור ממים זכרים לתוך הנילוס וההוא טיפה הוא כמו שאור לעיסה ונעשים כל מי נילוס מים זכרים. *Deus quovis anno circa solstitium in Junio, guttam demittit pilæ ad instar, ex aquis fœcundissimis in Nilum. Gutta vero hæc recte fermento in massa æquiparari potest, ea enim aquæ Niliacæ crescunt.*

Nilus hic intelligendus, quia שיחור vocatur.

§. X. Porro Nilum per illum Ægypti fluvium intelligendum esse, inde adstruimus, quod idem fluvius in Palæstinæ finibus constitutus, vocatur שיחור Jos. XIII. 3. Quo nomine Nilum appellari, nemo est qui negare ausit. Ita certe vocatur Jerem. II. 18. ועתה מה לך לדרך מצרים לשתות מי שיחור ומה לך לדרך אשור לשתות מי נהר *nunc quid tibi in via Ægypti, ut bibas aquas Schichoris? & quid tibi, quod ingrediaris viam quæ ducir in Assyriam, ut bibas aquas fluvii* (Euphratis)? vide & Jes. XXIII. 3. &c. Ab Æthiopibus pariter SIRIM olim vocatum esse, nomine ex Schichor formato, testis luculentus est Dionysius Periegetes v. 484.

Αὐτὰρ Ἀβυσσινοὶ τετανυσμένοι ἀντολίηδε
Ἔνθαδ' ὑπωρείας σκιερῶν οἰκέουσι κολωνῶν
Κεῖθεν πιοτάτοιο κατέρχεται ὕδατα Νείλου,
Ὅς τ' ἄρ ἐπ' Αἴγυπτον πολὺς ἔρπων ἐξ Ἀβισσηνῆς
Σίρις ὑπ' Αἰθιόπων κέκληται. οἱ δὲ Συήνης
Ἐννάεται στρεφθέντι μετ' οὔνομα Νεῖλον ἔθεντο.

Verum Abissini extenti versus Ortum
Ibi valles umbrosorum habitant collium.
Inde pinguissimi descendunt aquæ Nili:
Qui quidem ad Ægyptum copiosus fluens ex Abissinia
Siris ab Æthiopibus vocatus est; at Syenes
Incolæ converso mutarunt nomen Nilum.

Unde nomen suum accepit Princeps Ægyptiorum Deus OSIRIS, nimirum ΟΣΙΡΙΣ a שיחור. Osiris enim idem erat ac Nilus, ut præter alios memoriæ prodidit Eusebius in *Præpar. Evangel. l.* III. *c.* II.

שיחור unde dictus.

§. XI. Id nominis autem Nilus sortitus est a Nigredine; שיחור enim est a שחר *niger fuit*, quia nigra & limo turbida ejus aqua est. Quamobrem Nonnus *Dyonis. lib.* III. *pag.* 100.

Χεύματι πηλώεντι νέην περιβάλλεται Νεῖλον
Fluctu limoso novum circumdat Nilum.

Et propterea quamvis falso Græci, inde Nili etymologiam arcessebant, quasi Νέαν ἰλὺν *novum limum* ex Æthiopia deveheret. Claudianus autem *nigrantem* eum vocat *Idyl. Phœnix* v. 100.

Ostia NIGRANTIS NILI septena vaporat.

Ex eadem ratione Osiridis, quem eundem cum Nilo esse diximus, viva imago Apis bos niger erat: & Sacerdotes Ægyptii in luctu Isidis, *bovem* tanquam Osiridis imaginem ostentare solebant, *nigra veste byssina indutum*. Auctore Plutarcho de *Iside & Osiride* p. 366. A Græcis simili nomine vocabatur Μέλας, & Latinis *Melo*, teste Servio ad *lib.* IV. *Georg. Virgilii vs.* 291. Et antiquissimis Græcis Αἰγύπτιος, ut apud Homerum sæpe: vide Diodor. Sicul. *lib.* I. *p.* 39. & Pausaniam in *Boeticis cap.* XL. *pag.* 794. Unde etiam Hesychius ipsam regionem, posterioribus temporibus nomen suum accepisse testatur. Αἰγύπτιος autem factum est ἀπὸ τοῦ Αἰγυπιοῦ a *vulture*, quod esset Nilus *coloris Vulturini*, hoc est, fusci & nigri, qui color in vulturibus conspicitur, vide Bochartum. Quod vero contrariæ sententiæ Patroni, idem nomen Schichor etiam fluviolo prope Rhinocolura impositum fuisse dicant, nulla ratione probatum vidi.

Ejus brachium Pelusiacum dictum.

§. XII. Cum vero non modo Schichor appelletur, verum etiam distinctius describatur שיחור אשר על פני מצרי'; illud in primis Nili brachium intelligimus, quod apud Pelusium labitur, atque propterea Pelusiacum vocari solet: quodque Ægyptum ex Palæstina petenti, in anteriori ejus parte, & ante Ægyptum occurrit. Ex quo brachio alveum quendam effluere versus Palæstinam, atque tunc mare ingredi, testatur Leo Afer *descriptione Africæ lib.* VIII. *cap.* I. *Ex eo nili ramo, qui Pelusium præterfluit, alius derivatur alveus, qui in lacum conversus, angustis faucibus mari conjungitur, ad cujus ripam Tenesse antiquissima civitas est condita.*

Euphrati opponitur.

§. XIII. Denique evidens argumentum est per נחל מצרים Nilum intelligendum esse, quod Gen. XV. Euphrati opponitur. Nam frequentissima est in Sacris Literis Euphratis & Nili oppositio. Jes. XXVII. c. 12. והיה ביום ההוא יחבט יהוה משבלת הנהר מצרים

עד נחל מצרים . *Et percutiet eo tempore Jehova , ab alveo fluminis* [Euphratis] *uſque ad fluvium Ægypti* (i. e. Nilum) . Et Jerem. II. 18. ועתה מה לך לדרך מצרים לשתות מי שיחור ומה לך לדרך אשור לשתות מי נהר *Et nunc quid tibi eſt cum via Ægypti , ut bibas aquas Sichoris , & quid tibi cum via Aſſyriæ , ut bibas aquas Euphratis ?* vide & Jeſ. LXVI. c. 12.

Rabbini & Paraph. Chaldæi conſentiunt.

§. XIV. Adjicimus ἐπιμέτρȣ loco , Chaldæum Paraphraſtam & Rabbinos , aſſenſione ſua ſententiam noſtram approbare . Ita enim Raſchi in Numer. XXXIV. 3. per נחל מצרים *Nilum* intelligit , & in Jeſ. XX. 3. שיחור הוא נילוס שנאמר מן השיחור אשר על פני מצרים . *Schichor* , inquit , eſt *Nilus* , *dicitur enim* Joſ. XIII. 3. *a Schichore qui eſt ante Ægyptum* . Sententiam Raſchi calculo ſuo comprobant R. Schabtai in שפתי חכמים *pag.* 112. *col.* 3. & R. Jehuda Levo in גור אריה *fol.* 198. 1. Aſſentiuntur quoque Kimchi , in Joſuæ XIII. 3. Abarbanel in פירוש על נביאים אחרונים *fol.* XLI. *c.* I. Aben Ezra in Exod. VII. verſ. 22. aliique . Et in *Targum Hieroſolymitano* נחל מצרים per נילוס vertitur , ut Numer. XXXIV. 5.

Per נהר פרת intelligendus Euphrates, a qua ſententia recedit Vir quidam doctus.

§. XV. Deinde per נהר פרת Euphraten , magnum illud Syriæ flumen hactenus intellexerunt doctiſſimi Interpretes ; & merito quidem , ut ex ante dictis aliquo modo conſtat , & ex iis quæ mox ſubjuncturi pro eadem ſententia ſumus , evadet manifeſtius . Eſt tamen Vir quidam Doctus in Germania , qui publica Diſſertatione evertendam ſibi vulgarem ſententiam ſumſit , alium quendam fluvium , inter Tyrum & Saraptam in mare ſe exonerantem *Eleutherum* deſignari contendens ; cujus ſententiæ argumenta ut examinaremus , operæ nos facturos pretium judicavimus.

Hujus argumenta potiſſimum tria.

§. XVI. Sunt autem quibus eam ſententiam firmare conatus eſt , hæ potiſſimum rationes : [1] Euphratem in terræ Sanctæ confiniis idcirco conſtitui non poſſe , quod nullibi alluat Terræ promiſſæ limites , ſed magna terrarum intercapedine ab iisdem ſejungatur : interjacerent nempe vaſtiſſimæ Arabiæ deſertæ , & Palmyrenes ſolitudines ; item integræ regiones Aramæa , CœleSyria , Palmyrene &c. [2] Earum regionum incolas , non maledicti Canaanis ſed Semi poſteros fuiſſe , quare iſtæ regiones , ne promiſſæ quidem unquam Iſraelitis a Deo fuiſſent , quibus ſcilicet ſoli Cananæi deſtinati . [3] Haud raro loco fluvii *Perath* , in finibus Palæſtinæ adhiberi urbem Chamatham , id eſt , Heliopolin ad Libanum ſitam , in confiniis tribus Aſer , non procul ab urbibus Rechob atque Damaſco : quæ vero urbs cum tanto intervallo ab Euphrate remota eſſet , inde apparere , fines Iſraelitarum ad Euphratem male extendi .

Reſpondetur ad primum argumentum.

§. XVII. Verum haud difficulter ea argumenta expedire & ſolvere poſſumus . Contra [1] valet eadem fere reſponſio , qua ſupra §. IV. uſi ſumus : quanquam enim Iſraelitæ omnem eam regionem ad Euphratem protenſam non poſſediſſent , potuiſſet ea tamen primitus fuiſſe deſtinata a Deo , ut eo uſque progredi illis licuerit . Deinde cum negari non poſſit , Iſraelitarum regionem trans Jordanem non procul ab Euphrate abfuiſſe , ſolitudine Palmyrena fere tantum intercedente : Euphrates terram Iſraeliticam terminaſſe cenſendus eſt , licet eam non proxime , neque in tota illa plaga attingat : eodem immo potiori jure , quo Vir ille Doctus Eleutherum , ſatis a Terra ſancta remotum , terminum ejus ſeptentrionalem conſtituere potuit . Tametſi enim , quod nondum largimur , Eleutherus inter Sareptam & Tyrum flueret, tamen Tyri regione, quæ nunquam ditionis Iſraeliticæ fuit ſeparatus , alluere Terræ ſanctæ limites non poſſet ; cum Euphratem contra terra ab incolis deſerta , a regione Iſraelitarum dividat : quin etiam a Davide Syriæ magna portio , Euphratem inter & terram Iſraeliticam jacens , huic adjecta eſt , II. Sam. VIII. 6. Immo vero mirari ſubit , qui Vir Doctus Euphratem a limitibus terræ Sanctæ ex ea ratione rejicere poſſit , quod nunquam eos alluat ; cum non modo ex eadem ratione Eleutherus arcendus a finibus hujus terræ ſit , ſed multo adhuc magis fluvius Orontes , ad quem Eleuthero ſuo diffidens , §. 31. *ejus Diſſertationis* excurrit , atque ad ejus fontes , juxta Heliopolin terminum Terræ S. figit , qui tamen nullibi ejus terræ limites attingit.

Ad ſecundum.

§. XVIII. Ad (II) negamus ſolos Cananæos Iſraelitis deſtinatos fuiſſe , cum & Philiſtæi , Cananæis tamen minime annumerandi ab iisdem expellendi fuerint , ut patet e Joſ. XIII. 2. Sed neque probatum adhuc vidimus , Syros Iſraelitarum vicinos ex Semi duntaxat progenie fuiſſe , ut Vir doctus contendit ; contra vero multo ſimilius eſt , numeroſos Canaanis poſteros , non modo terram ab Iſraelitis poſtea occupatam repleviſſe ; verum etiam uſque ad Euphratem ſe effudiſſe . Adi Bochartum *lib.* IV. *Geogr. S. cap.* 34. 35. & 36. Cui ſententiæ non obſtat, quod intra anguſtiores terminos Cananæi concludi videantur Gen. X. 19. ibi enim duntaxat

ſermo

sermo est de pristinis eorum sedibus : quas procedente tempore , cumque in majorem multitudinem excrevissent longius extenderunt, sic ut Emorræi ex Canaanis progenie orti , trans-Jordanem habitaverint Num. xxi. 13.

Ad tertium.

§. XIX. Ad (III) quamvis Chamata aliquando in finibus terræ Israeliticæ locetur , inde tamen non recte infertur , non ulterius processisse ejus regionis terminos . Solet enim interdum urbs quædam insignis terminus constitui, licet terra descripta in ea non revera terminetur , sed ulterius procedat : sic v. c. Beerseba sæpius constituitur terminus Judææ australis , cum inter omnes tamen constet , usque ad *fluvium Ægypti* , in Terræ sanctæ descriptione progrediendum esse . Pari ratione cum Chamatha urbium in ea plaga extrema , ditionis Israeliticæ esset ; ejus in terræ finibus mentio facienda erat , etsi revera limites ulterius usque ad Euphratem excurrerent . Per Chamatham autem designari nobis videtur urbs *Epiphania* ab Antiocho-Epiphane ita dicta , auctoritate Josephi inductis : qui *lib.* I. *Antiquit. cap.* 7. *pag.* 14. Ἀμάθην i. e. Chamatham a Macedonibus [qui Syriam post Alexandrum tenuerunt] Epiphaniam dici testatur : Ἀμάθος δὲ Ἀμάθην κατώκησεν , ἥτις ἔστι καὶ νῦν ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων καλουμένη , Μακεδόνες δὲ αὐτὴν ἐπιφάνειαν ἀφ᾽ ἑνὸς τῶν ἀπογόνων ἐπωνόμασαν . *Amathus vero* (Canaanis filius) *Amathen habitavit , quæ adhuc extat & ab Accolis Amathe vocitatur : Macedones autem Epiphaniam ab uno e Regum successoribus denominaverunt* . Idem ostendit eminentissimus Norisius *in Epochis Syro-Maced. Dissert.* III. *p.* 334.

Eleutherus ubi fluit.

§. XX. Denique Eleutherum male collocavit inter Tyrum & Sareptam , Recentiores nonnullos secutus ; cum auctoribus fide dignissimis præeuntibus , post Sidonem quærendus esset . Ex Strabone lib. xvi. p. 1093. apparet , Eleutherum amnem Seleucidem a Phœnicia disjungere : ὁ Ἐλεύθερος ὁ πλησίον ποταμὸς , ὅν περ ὅριον ποιοῦνται· τινες τὴν Σελευκίδος πρός τὴν Φοινίκην καὶ τὴν κοιλὴν Συρίαν . *Eleutherus prope* [Orthosiam] *fluvius , quem quidam Seleucidis terminum faciunt , Phœniciam & Cæle-Syriam versus* . Josephus autem *lib.* I. *de Bello Jud. cap.* XIII. *p.* 742. ultra Sidonem Eleutherum fluvium collocat , ubi docet Cleopatræ ab Antonio , omnes urbes intra Eleutherum fluvium dono datas esse , Syro & Sidone exceptis . Δίδωσιν αὐτῇ πόλεις τε, πλὴν Τύρου καὶ Σιδῶνος, τὰς ἐντος ἐλευθέρου ποταμοῦ πάσας . Aliis hanc sententiam veterum testimoniis firmat, qui ea loca peragravit Erudit. Maundrellus *in Itinerario p.* 41. Vidit eam difficultatem Vir doctus , quare Eleuthero relicto ad Orontem fluvium confugit , eum nomine נהר פרת significari arbitratus: atque ad ejus fontes juxta Heliopolin terminum terræ Sanctæ constituit . Sed infeliciter : cum nomen *fluvii magni* נהר גדול Oronti in fontibus, ubi ut cætera omnia flumina exiguus sine dubio est , minime conveniat ; ut alia ejus sententiæ incommoda taceam.

פרת Euphratem designat.

§. XXI. Certi igitur sumus , nomine fluvii Phrath in terræ Sanctæ descriptione Euphratem designari . Eum sane manifestissime ostendit ipsum nomen פרת , id est , *Euphrates* , quod factum videtur ex הוא פרת Gen. II. 14. Eoque nomine Euphrates extra controversiam indicatur Gen. xv. 18. Jos. I. 4. Deut. I. 7. & XI. 24. Idem inde perspicuum est , quod fluvius iste in confiniis Terræ Sanctæ constitutus , vocetur κατ᾽ ἐξοχὴν הנהר FLUVIUS ILLE. Ita vero apertissime appellatur Euphrates , Exod. XXIII. 31. & Jes. XXVII. 14. Denique idem suadet denominatio FLUMINIS MAGNI הנהר הגדול , quæ neque Eleuthero exiguo flumini , neque Orontis fontibus tribui potest , sed Euphrati optime , qui eo quoque nomine venit in S. Litteris , Deut. I. 7. & Jos. *loc. cit.* Hinc etiam aquæ ejus העצומים והרבים *fortissimæ & amplissimæ* vocantur , Jes. VIII. 7. & in Gem. בכורות fol. LV. c. I. 2. פרים ורבים *accrescentes* & *prævalentes*.

R. PE-

R. PETACHIÆ ITINERARIUM

AB JOANNE CHRISTOPHORO WAGENSEILIO

Ex Hebraico Latine redditum.

Historico libro, Geographicum ſubjungere geſtit animus, quales ſimiliter pauciſſimi apud Judæos reperiuntur. Nobis, in diuturna peregrinatione, ubivis, quæ adire licuit, locorum, eos ſolicite requirentibus, ſoli quatuor ſeſe obtulerunt, nec ſcio, an multo plures alii nacti ſint. Ex his primus eſt R. Benjaminis Itinerarium, quod jam ſuperiore Seculo, Conſtantinopoli, ubi impreſſum erat, allatum, Latinitate donavit Benedictus Arias Montanus; hoc noſtro autem, nova Verſione, Notisque eruditis exornavit Conſtantinus l' Empereur. Sed, quia iſte quoque, aliorum induſtriæ ac doctrinæ, ſatis amplum, in quo ſeſe exercerent, & ab eo neglecta aut perperam intellecta, ſupplerent, emendarentque, theatrum reliquit, ideo hunc laborem ſibi ſumſit, Celebris, & de Sacra Philologia bene meritus Vir, Matthias Fridericus Beckius, Eccleſiaſtes Auguſtanus, qui, niſi obſervationes ſuas mature nobiſcum communicabit, tandem cogetur ad exhibendum formulam accipere. Alter, quem poſſidemus, Geographicus liber דרכי ציון *Viæ Zionis*, Germanica quidem lingua conceptus, ſed Hebraicis dictis fartus, Hebraicisque excuſus eſt literis, ac ideo jure bono inter Hebraicos quoque libros, in ampliſſimo eorundem Catalogo Siphre Jeſchenim, qui, haud ita pridem Amſtelodami prodiit, relatus. Autor ejus R. Moſes Iſraelis Naphthali filius, qui fideliter monet, quid iter in Palæſtinam meditantibus ſit obſervandum, quæ viæ eo deducant, & qualia Judæorum ibi degentium in cultu Numinis, ſtudiis literarum, ac reliqua vita, inſtituta ſint. Tertius Geographicus liber אגרת ארחות עולם *Epiſtola de Semitis Orbis*, nomen habet, quem, Viri Doctiſſimi, Buxtorfius in Bibliotheca Rabbinica, & Hottingerus in Bibliotheca Orientali, male Commentarium in Jobum eſſe arbitrati ſunt, notati ideo in parte 1. Biblioth. Magnæ Rabbinicæ pa. 47. a Venerabili, &, quem Sanctæ Hebraicæ Linguæ in Italia Statorem ſuo merito appellare licet, Julio Bartoloccio, Romæ, S. Sebaſtiani ad Catacumbas Abbate, cum quo vetus nobis intercedit neceſſitudo, & literarum commercium. Eſt enim omnino Geographiæ quoddam Compendium is liber, poſt generalia ejus diſciplinæ præcognita, Aſiam, Africam, & Europam, cum quibuſdam Oceani Inſulis deſcribens, qui-

quibus, postremo capite, aliqua de Paradiso subjunguntur, habetque Autorem R. Abrahamum Perizol Mardochæi filium, & tum Ferrariæ, tum Venetiis, ac utrobique *Superiorum permissu*, Seculo exacto, typis est evulgatus. Quia per Christianorum Geographorum vestigia incedit Autor, multa habet minime inepta, etsi, pro Genio gentis, sibi temperare non potuit, quo minus veris relationibus, fabulas aliquas immisceret. Quem in censum imprimis referendum, quod scribere ausus est, venisse Anno 1524. ad Clementem VII. Pontificem, Judæum quendam ex Arabia Felice, a Lusitaniæ Rege literis commendatum, ut suppetias, arma bellica, & talium armorum artifices, Roma secum referret, quippe occupaturus Palæstinam, & daturus Pontifici in vicem, thus, & varii generis aromata: favisse huic Summum Pontificem, atque Judæum illum per urbem, semper Judæis decem, Christianis amplius ducentis, stipatum, mula vectum esse; accidisse vero aliquando, ut S. Petri in Vaticano templum mulæ suæ insidens, ingrederetur, eoque habitu ad aram usque maximam procederet, nec ullatenus permoveri posset, ut de mula descenderet. Hujus vero mendacii summa enormitas, merito bilem movit laudato nostro Bartoloccio, coegitque, ut, pro candore, quo pollet, plane singulari, pag. 43. ejus, quod indicavimus, luculenti operis, in seria verba ista erumperet. *Hoc solenne impudentis viri mendacium, in contemtum sacrorum nostrorum Typis evulgatum non fuisset, si Ferrariæ,* (addendum, aut Venetiis) *ubi liber prævia Superiorum licentia, excusus est, aliquis pius, & Catholicus linguæ sanctæ peritus, qui libris expurgandis, & antequam imprimerentur, corrigendis, deputatus extitisset.* Interim videant quorum interest, quo tendat Hebraicæ linguæ inscitia in Ecclesia Dei! Quartum nostrum Geographicum librum, in præsentia publici juris facere constituimus. Est is, Itineris R. Petachiæ, per Tartariam minorem, & Asiæ quasdam regiones suscepti recensio, cujus postquam Cl. Buxtorfius in Bibliotheca Rabbinica mentionem injecisset, addens, se illum librum Incluto Eruditorum Heroi Josepho Scaligero donasse, magnum exinde Viros Doctos ejus videndi tenuit desiderium. Nulla autem illius haberi poterat copia, & sane nec mihi, vel Hebraicam, vel Germanicam editionem, quas Pragæ excusas fuisse Buxtorfius asseverat, oculis unquam usurpare concessum fuit, solum MS exemplar, & quidem, ceu ex literis liquido apparet, haud ita pridem exaratum, nactus sum, atque secundum illud, ista fit repræsentatio. Quando vixerit R. Petachias, & peregrinationes suas instituerit, etsi nuspiam diserte proditum est, tamen ad Seculum a nato Christo XII. eum referri debere, hac evidenti colligimus ratiocinatione. Scilicet, ex ipso libello manifestum fit, venisse Petachiam id temporis Hierosolymas, quo felici Gothofredi Bullionæi expeditione pulsis Saracenis, Christiani eam urbem adhuc tenebant, proinde necesseest, acciderit hoc, ante annum Christi 1187. quo, a Saladino, Hierosolymæ Christianis iterum fuere ereptæ. Ultra Duodecimum autem Seculum Petachiam dimovere illud vetat, quod, ceu in Juchasin p. 124. b. memoriæ proditum est, ejus fratrem R. Isaacum Album, præceptorem habuit R. Jehuda ὁ εὐσεβὴς: at, hunc Anno Judæorum 4977. sive Christiano 1217. Ratisbonæ fato functum esse, ex membranis antiquis didicisse se nobis confirmat Autor libri Schalschelet Hakkabbala p. 54. a. Quæ, cum ita sint, non licet R. Petachiam Seculo XII. statuere antiquiorem, sed illud potius consequitur, R. Benjaminem & R. Petachiam fuisse coævos, atque eadem fere tempestate, illum, Tudela Hispaniæ, hunc, Ratisbona Germaniæ urbe, peregre fuisse profectum, cum R. Benjaminem Anno Judæorum 4933. hoc est nostro 1173. mortuum esse, perspicue legamus in Juchasin p. 124. a. Fuit quondam Ratisbona ferax Judæorum Doctissimorum, atque præter Petachiam, ejusque fratres, & Judam τὸν εὐσεβέα, dedit ipsa his priores, R. Isaacum Mardochæi filium, R. Ephraimum, & R. Mosen, quorum memoria in Schalschelet Hakkabbala & Juchasin celebratur. Erat autem tanta Judæorum, ante eorundem, quæ Superioris Seculi Anno decimo nono evenit, expulsionem, in ea urbe copia, ut in proverbium abierit, alicujus ostenti loco habendum esse, si quis Pontem ibi transiens, non incidat in Judæum, aut saltem nullum audiat campanæ sonitum. Cæterum, an jam, integris tribus ante Christum natum Seculis, Ratisbonam Judæi incoluerint, num item, penes eos extiterit fragmentum tabularum Divinarum, quas Moses confregit, itemque Epistola, qua Hierosolymitani Judæi ipsos hortati sunt, hilares sese præberent, eo quod Hierosolymis Jesus, Josephi fabri lignarii filius, qui Legem Mosaicam evertere conatus sit, flagris cæsus, spinis coronatus, sputo fœdatus, ac cruci denique affixus fuerit, quæ omnia sic se habuisse Reverendissimus S. Emmerani Abbas Cœlestinus, in Mausoleo pag. 286. & seq. testatur, ea nos tanquam incomperta, in medio relinquimus, ut quisque ex ingenio, illis demere aut addere queat fidem.

dem . Sed , ut ad Petachiam revertamur , nemo non lecto ejus Itinerario , illico perspicit , ipsum nequaquam ejus autorem fuisse , sermo enim ita semper concipitur , ut ipsum de seipso mimime loqui appareat , & adeo illius dicta , alios literis consignasse , verbis perspicuis significatur . Verisimile est , ex schedis Petachiæ, & iis , quæ viva voce narrare solebat , hunc libellum sic concinnasse R. Isaacum & R. Nachmanem fratres ejus , atque , quod obiter monemus , non tantum cavendum , ne confundatur iste R. Isaacus , cum R. Isaaco Mardochæi filio Ratisbonensi , cujus mentionem paulo ante injecimus , sed nec , quod alioqui pronum erat , pro eodem habendus , cum æquali temporum suorum R. Isaaco Seniore , qui & ipse Tosephot elucubratus est . Nimirum , utrumque distincte recenset R. Gedaljah in Schalschelet Hakkabala , atque , præter diversitatem Cognominum , illud insuper accedit , quod R. Isaacus Senior , sorore celebratissimi R. Tam genitus est , ac neutiquam Ratisbonæ , sed Victoriaci in Gallia docuit , ubi sexaginta Magistros primarios , ab ore suo habuit pendulos , excessit vero vita Anno 4935. sive Christiano 1175. de quibus , tum jam allegatum R. Gedaljam , tum etiam R. Gansium in Zemach , & R. Zaacutum in Juchasin , consuluisse juvabit . Præter fratres Petachiæ , manum operi in eo emendando admovisse quoque R. Jehudam τὸν εὐσεβέα , non obscure ipse libellus arguit . Est hic inter Judæos decantatus admodum , nec alius magis in fama apud illos & existimatione , ita , ut nemo etiam e vulgo tam rudis sit , qui non ejus nomen , & aliquam de rebus ab ipso gestis fabellam teneat. Unam afferemus verbis R. Gedaljæ קבלתי מחכמי הדור כי בלכת רבינו יהודה החסיד לכנסת עבר קרון אחד מאחורי בה׳ בהיותו שם והקרון היה לוחצו מאד ונעשה לו כס ויפתח הקיר את פיו ויקבלהו בתוכו ונצול ועדין נראה הרושם ההוא : id est : *Accepi a nostri ævi viris sapientissimis , cum R. Jehuda ὁ εὐσεβὴς Synagogam peteret , currum quendam ab altera Synagogæ parte adventantem , eundem valde compressisse , ibi tum factum esse miraculum , ut paries sese adaperiret , ipsumque admitteret , atque sic illæsum evasisse , ac etiamnum vestigium ejus rei in pariete comparere* . At , Viri isti Sapientissimi , ad quorum autoritatem provocat Gedalja . male admodum ei consuluerunt , quod locum ubi ista contigisse volebant , non simul expressere , quo ipso in causa fuerunt , ut , quæ iste illorum nomine recitavit , plane commenti speciem habeant . Melius mecum egerunt , multi inter Judæos viri primarii , qui mihi eandem historiam , sed aliis longe circumstantiis narrantes , simul me de loco reddidere certiorem . Nempe , sic ego accepi , R. Samuelem , qui , ob varia edita vaticinia , Prophetæ cognomen tulit , cujusque extat insignis Liber Chasidim , Vormatiæ habitasse . Ejus uxor , cum uterum gestaret , & partitudini (qua deinde puerum , qui R. Jehuda ὁ εὐσεβὴς evasit , enixa est) propinqua , per vicum Judaicum valde ibi angustum procederet , occurrisse ei ex improviso trucem aurigam Christianum , agentem currum fœno oneratum , quem , cum ipsa clamore magno rogaret , inhiberet paulisper fræna , & spatium sibi retro eundi concederet , noluisse hominem morem gerere , sed potius addidisse stimulum suis equis . Ergo mulier ad parietem omni conatu nititur , contrahitque ventrem quantum potest : cumque ne sic quidem exitium amoliri valeret , sed extrema ei imminerent , paries dilatans sese , illam recepit , sinumque hunc constanter servat , quem frustra quidam lapidibus obturare tentarunt . Viderint igitur , qui Vormatiæ agunt , num hæc ita se habeant . De reliquo , non prætereundum , Cl. Buxtorfium dum in præfatione a se editi libri Cosri fragmentum quoddam ex Itinerario nostro, quamvis solo Latino sermone , allegat , ita verba exhibere , quasi in suo libro R. Petachias de sese , & in prima loquentis persona , verba faciat . Id difficultatem aliquam haberet , & in aliis Codicibus aliter ac in nostro rem sese habere , conjectandi alicui ansam præbere posset , nisi in verbis posterioribus apud Buxtorfium , mutata dictionis habitudine , tertia persona sermocinantis , pro prima substitueretur . Magis ergo est, ut dicamus , Buxtorfium , aut alium, a quo verba mutuatus est , vertisse Fragmentum illud paulo negligentius , propemodum enim dubitare occipio , num ista interpretatio ab ipsomet Buxtorfio proficisci potuerit . Operæ interim pretium est , quæ ille attulit hoc loco recensere . *Ego Petachjah profectus Ratisbona , veni Pragam : Praga in Poloniam : ex Polonia in Russiam : ex Russia sex dierum itinere progressus ultra fluvium* נפארה *Navaram , vel Nasaram , veni in Tartariam* . (Et post quædam de Tartaris interjecta :) *Hinc peragravi terram Kedar , secundum ejus latitudinem , spatio sedecim dierum , cujus incolæ habitant in tentoriis , & candidos habent oculos , & acrem visum , ut longissime prospiciant , quia nullum edunt sal , &c. Terra eorum nullos habet montes . Diurni itineris spatio a terra Kedar vena est de*

mari

mari magno, quæ distinguit inter Tartariam & terram Cusar, ubi mulieres misere & flebiliter, diu noctuque lamentari solent, super morte parentum suorum defunctorum; canes etiam ululatum edere. Octo dies consumpsi in hac terra. In extremitate terræ Cusaræorum septem flumina confluunt. Qui in longe dissitas regiones vult proficisci, eo venit. Sunt illic duo maria diei itinere a se invicem distantia, quorum unum pestilentissime fœtet, alterum vero non. Si quis mari illi fœtenti se committat, statim moritur: Imo si ventus ab illo spiret versus alterum, quamplurimi morte absumuntur. Unde eo ferri oportet, vento non a fœtenti illo mari spirante. Hinc venit Thogarmam (urbem,) ubi observant legem Mahumeti. Exstructa est hæc in terra Ararat. Hinc octo dierum spatio profectus est נציבין *Nisibin, ad dextram relictis montibus Ararat. In Nisibi magna est Ecclesia, & Schola, quam ædificavit Doctor quidam Mischnicus, paulo post vastationem Hierosolymæ, qui vocabatur R. Juda ben Betira; duæ item aliæ, quas exstruxit Esdras. Prioris muris insertus est lapis rubicundus, quem secum advexit [ille Rabbi] de ruderibus Domus sanctuarii, seu Templi Hierosolymitani. Nisibi adjacet terra Assur seu Assyria, Thogarma & Cusra, quarum unaquæque diversam habet linguam.* Quod superest, & quantum ad Itinerarii hujus autoritatem attinet, merito de illo pronunciari potest, quod Literatissimus Barthius l. 50. Adversar. c. 4. de Benjaminis Itinerario tulit judicium. Sunt enim rarissimi hi libelli, & ita congruunt, ut nec ovum ovo sit similius. Quapropter, si pro Benjaminis, Petachiæ tantum nomen substituatur, aptissime in nostrum quoque libellum quadrabunt, Barthii verba sequentia: *Benjamini certe ille libellus, non inutilis lectu est, cum paucissimi tales auctores, ejus ævi extent, qui docere nos possint, quo pacto tum cultus Orbis maximam partem fuerit. Tamen multa Judaica eidem sunt; hoc est impudenter ementita, gloriosa, vana, nullius denique pretii.*

סבוב הרב ר׳ פתחיה

מרעננש פורג

לחיו של ר׳ יצחק הלבן בעל התישפות והרב ר׳ נחמן מרענ נש פורג : ושבב ר׳
פתחיה כל הארצות עד נהר שמבטיון וכל החרושים והנפלאות של הקבה
שראה ושמע כתב לזכרון להגיד לעמו בית ישראל ולהוציא
תעלומות לאורה :

PEREGRINATIO R. PETACHIÆ
RATISBONENSIS.

R. Isaaci Albi) cujus extant Tosephot,) itemque R. Nachmanis Ratisbona ortorum, Fratris. Circuivit vero R. Petachias universas Regiones, ad fluvium usque Sam batjon, atque res omnes novas mirasque a DEO editas, quas intuitus est audivitque, memoriæ causa literis consignavit, ut populo suo, genti Israeliticæ, notæ fierent, & in lucem protraherentur occulta.

אלה הסבובי׳ אשר סבב ר׳ פתחי׳ שסבב את כל הארצות ובתחילה הלך מפראג שבביהם לפולין ומפולין לקיוב שברושייא ומרושייא הלך בששה ימים עד על נהר דנפרא ומעבר הנהר התחי׳ לילך בארץ קדר ואין להם ספינות אלא תופרין עשר עורות סוסים שטוחין ורצועה אחת בשפה סביב יושבין והענלות וכל המשא בתוך העורות וקושרין רצועה ששפת העורות בזנבות הסוסים הסוסים בטין וכן עוברין את המים. ובארץ קדר אין אוכלין את הלחם אלא אורז ודוחן מבושל בחלב וחלב ונבינה ׃ וחתיכות בשר משימין תחתתיהן על הסוס תחת הלוכף ומייגעין את הסוס ומזיע והבשר חם ואוכלין את הבשר ׃ ואין הולכין בארץ קדר כי אם על ידי תיור : וכך נשבעין אחד מבני קדר לחבירו נועץ מחט באצבעו ונותן לאותו שיש ללכת עמו בדרך לבלוע הדם והוא לו כדמו ובשרו ׃ ועוד שבועה אחרת הם ממלאון כלי נחושת של מותכות כמו פרצוף ושותין שניהם המתייר וההולך עמו ולא ישקר לו לעולם : ואין להם מלך אלא נשישים ומשפחות׃

ועבר ר׳ פתחיה את ארץ קדר לרחבה בששה עשר ימום ויושבי אוהלין הם והם רואים למרחוק ועיניהם יפים מפני שאינם אוכלים מלח וחונים בעשבים שנותנים ריח טוב ובעלי חצים הם מורים את העוף בהדי דקא פרח. ורואין יותר ממהלך יום ומכירין ואין להם הרים אלא הכל גיא ומהלך יום א׳. בארץ קדר הולך לשון ים ומפשיק בין ארץ קדר ובין ארץ כזריא. ושם מנהג שהנשים משפינות ומיללת כל היום וכל הלילה את אבותיהן שמתו ואת אמותיהן כן עושין עד שימותו מבניהם או מבנותיה׳ או מן המשפחה והאחרונים משפיפיד׳ את הראשונ׳ ומלמדין את בנותיהם קינה ובלילה מתאנחת ומייללת

HÆ, ſunt Peregrinationes quas confecit R. Petachias, qui, circumivit regiones univerſas. Principio, Praga Bohemiæ urbe exiens, petiit Poloniam; ex Polonia, Kioviam Sarmatiæ urbem, ſe contulit. Ex Sarmatia, ſex dierum itinere, ad fluvium Naparim progreſſus eſt, quo trajecto, cœpit peragrare Tartariam. Hujus regionis incolæ, naves non habent, ſed conſuunt decem pelles equinas expanſas, oram circumambiente fune. Intra has pelles ſedent cum curribus, & omni illorum onere, alligantque funem, qui eſt in ora pellium, caudis equorum, natantibus ſic equis; atque hac ratione trajiciunt aquas. Cæterum, in Tartaria non comedunt panem, ſed tantum coctam lacte oryzam, & milium, itemque lac & caſeum. Carnis autem fruſta ſibi ſupponunt in equis, ſubter ephippia, fatigantque equos ad ſudorem, & vorant ita calefactam carnem. In Tartaria haud aliter iter fit quam cum ſalvo conductu. Sic vero Tartarus ſocio juſjurandum dat. Infigit acum digito, atque ei quem conducere debet, exſugendum præbet ſanguinem; quo pacto, quaſi in ſanguinem carnemquæ alterius, iſte (*conductor*) tranſire intelligitur. Habent & aliud jurisjurandi genus. Replent æneum vas fuſile, vultum humanum referens (*lacte*,) & ambo ſimul ex eo bibunt, conductor nimirum, & iter peregre cum eo faciens, neque unquam violatur huic ſic data fides. Non habent Reges Tartari, ſed Principes, & familias illuſtres.

Peragravit R. Petachias Tartariam, ſecundum latitudinem ejus in diebus ſedecim. De reliquo, habitant incolæ ejus, in tentoriis, ac longe remota cernunt, habent enim oculos acres, quia ſalem non comedunt, & inter herbas ſuave odoras recubant. Sunt præterea egregii ſagittarii, ita ut aves inter volandum jaculis trajiciant. Neque vero conſpiciunt tantum, quæ itinere unius diei diſtant, ſed & agnoſcunt, caretque montibus ea regio, ac eſt tota campeſtris. Porro, ſpatio, quantum iter unius diei eſt, mare ſe in Tartariam inſinuat, & Tartariam a Gazaria ſive Taurica Cherſoneſo diſcriminat. Ibi moris eſt, ut fœminæ plangant & defleant totos dies, totasque noctes, patres matreſque defunctos, atque hoc continuant, uſque dum e filiis, aut filiabus, vel propinquis, aliqui morte eripiuntur, deflentque poſteriores, eos qui priores e vita exceſſerunt, ac edocent matres filias ſuas leſſus iſtos, cumque noctu queſtus & ploratus inſtituuntur, comi-

והכלבים בוכין וצועקים לקולם ׃ והלך בשמונה ימים ובסוף ארץ כזריא שבעה עשר נהרות ישבבונהו ושם מתקבצים וכל הרוצה לילך בספינה למרחוק יבא שמה ׃ ויש שם ים שמעלה שרחון גדול משם לצד אחד ולצד אחר יש שאינו משריח והוא כמהלך יום בין שני ימים ואם עבר אדם ים של שרחון מיד מת וכשהרוח בא מים שמשריח לים שאינו משריח רבים ימיתו ואין הולכין אלא בשהרוח נוטה לצד אחר

ועבר ר׳ פתחי׳ בארץ תוגרמה משם והלאה מאמיני׳ בחוקת מחמט ותוגרמה נכנס בארץ אררט׳ ובח׳ ימים הלך עד נציבים ועזב הרים גבוהים הרי אררט לימין . ובארץ קדר אין שם יהודים . יש שם מיני׳ ואמר להם הר״ר פתחי׳ למה אינם מאמיני׳ בדברי חכמי׳ . אמרו בשביל שלא למדום אבותינו׳ ובערב שבת חותכין כל הלחם שאוכלין בשבת ואוכלין בחושך ויושבין במקום א׳ כל היום ואינם מתפללי׳ אלא מזמורי׳ וכשספר להם הרר׳ פתחי׳ התפילה שלנו וברכת המזון היה טוב בעיניהם ואמרו לא שמענו מעולם מה הוא תלמוד .

ובארץ אררט הלך בהרי אררט עד נציבין ועד עיר חושן כיפה (פי׳ חושן סלע גדול) ובסוף של הרי הררט הלק דומים לצד שכנגדו ובצניבין יש קהילה גדולה ובית הכנסת של ר׳ יהודה בן בתירה ושתי בתי כנסיות שבנה עזרא הסופר ויש כאחת אבן אדומה קבוע בכותל שהביא עמו שלקח מאבני בית המקדש ׳ ומנציבין ואילך ארץ אשור . וכרזיא לשון אחד ותוגרמה לשין אחד ונתנין מס למלך יון׳ וקדר לשון אחר .

mitantur eos canes latratibus & ejulatione. Per octiduum hic iter fecit [*noſter R. Petachias*.) Extima Tauricæ Cherſoneſi interluunt flumina ſeptendecim, quæ tandem in unum congregantur, atque quiſquis navi procul vehi deſiderat, eo ſe confert. Eſt ibi ab uno latere mare, quod ingentem emittit fœtorem, & ab altero latere aliud deprehenditur, nihil tetri exhalans, inter utrumque vero mare, itineris diei unius inſterſtitium interjacet. Quod ſi quis mare fœtidum trajiciat, continuo moritur, quin & multi moriuntur, cum ventus ex mari fœtido, mare quod ſalubre eſt, perflat: quamobrem nullæ inſtituuntur profectiones, niſi vento in oppoſitum latus vergente.

Deinc petiit R. Petachias Turcomanniam, atque ibi, & ulterius, obſervant legem Muhammedis, porrigitque ſe Turcomannia ad Armeniam uſque. Cæterum, octo dierum itinere, pervenit ad Niſibin & Eſebum, montes altiſſimos, Armeniæ montibus a dextra relictis. In Tartaria nulli [*veri*] Judæi degunt, reperiuntur tamen ibi Hæretici, quos R. Petachias percontatus eſt: Quare fidem non adhibetis iis, quæ a Sapientibus fuere tradita? Reſponderunt: Quia parentes noſtri illa neutiquam nos edocuerunt. Atque iſti, omnem panem quem in Sabbato comeſturi ſunt, pridie ſcindunt, & cibum capiunt in tenebris, ſedentque in uno loco tota die, ac ad precandum ſolo utuntur Pſalterio. Cum vero ipſis recenſuiſſet R. Petachias preces, quibus nos (*in Synagogis*) utimur, & preces quibus cibos conſecramus, viſi ſunt hæc approbare: at, Talmud quid ſit, nunquam fando ſe accepiſſe, profeſſi ſunt.

In Armenia montes ejus regionis peragravit, uſque ad Niſibin, & urbem Choſen-Kepha, quod nomen, idem deſignat, ac ſi quis *Robur petræ ingentis* dicat. Extrema montium Armeniæ cum attigiſſet, per biduum latus adverſum luſtravit. Enim vero, in urbe Niſibi eſt (*Judæorum*) cœtus ingens, & Synagoga a R. Jehuda Betiræ filio fundata. Sunt ibi & aliæ duæ Synagogæ, quas Eſra Archigrammateus condidit. In harum una lapis rubicundus parieti inſertus conſpicitur, quem ex lapidibus Templi Hieroſolymitani acceptum, ipſe ſecum attulerat. Ultra urbem Niſibin Aſſyria ſeſe offert, atque addendum, Gazariæ habitatores, alio, itemque in Turcomannia degentes, alio uti idiomate, & tributum utroſque pendere Regi Græcorum, quin & Tartaros propriam habere linguam.

A Ni-

ומנציבין הלך בח ימים לננוה החדשם׃
ונהר הדקל הולך לפני ננוה ׃ מעבר הנהר
הלך לצד אחר מהלך שלשה ימי׳ היא ננוה
הישנה והיא שממה וכל ארץ ננוה שחורה
כזפת ובמקום העיקר של ננוה שהירה היער
נהפך כשדום ואין בו עשב וצמח וננוה החדשה
כנגדה מעבר השני ובננוה החדשה יש קהל
גדול כששת אלפים ויותר. ושני נשיאים בה
אחד שמו ר׳ דוד ואחד שמו רבי שמואל
והם שני בני אחים והם מזרע דוד המלך ׃
וכל אדם נותן זהוב לשנה מגלגולת מה שבא
מיהודי׳ חציו לשלטו׳ המלך אלא שאין קורין
אותו מלך כי אם שלטון והוא תחת המלך
בבל. וחצי המס לנשיאין ויש להם שדות
וכרמים ואין באותן הארצות חזנים וגם
בארץ פרס ומדי ובדמשק ובכל אותן הארצות
אין להם חזנים אלא יש לנשיאים אוכלי
שלחנם תלמידי חכמים רבים פעמים אומר
לזה להתפלל ופעמים אומר לזה להתפלל.
ויש להנשיא בירת השוהר וחובש בה ארת
הרשעים ׃ אם גוי ויהודי מתקוטטי׳ יחד אם
היהודי חייב חובשו אם הישמעאל חייב
חובשו. ור׳ פתחי׳ היה חולה בננוה ואמרו
הרופאים של המלך שלא יחיה ומנהג שם
כל יהודי אורח שימות חצי הממון לוקח
השלטון ומפני שר׳ פתחי׳ היה לבוש בגדים
נאים אמרו עשיר הוא וסופרי השלטון היו
שם לקחת הממון כשימות ואמר הרר׳ פתחי
להעבירו כל כך חולה את הנהר חידקל והנהר
רחב ואין עוברין אותו בספינה כי הנהר
חדקל חד וקל ומהפך הספינה אלא עושים
קנים רפשודות שקורין ולו״ש ועליהם המשא
והאדם והמים בריאים ומיד נתרפא׃

A Nisibi octo dierum itinere ad novam Niniven progressus est, eamque fluvius Tigris præterluit. Trajecto fluvio, cum in ulteriore ripa per triduum circumambulasset, ad Ninivem antiquam delatus fuit, quæ nunc desolata jacet, atque omne circumjacens solum, nigrum est, adinstar picis; locus vero ipse, cui Ninive inædificata erat, & ubi sylva quondam fuit, ad exemplum Sodomæ eversus est, ita ut nec herbæ nec virgulta ibi reperiantur. In hujus vicem Ninive nova, in altera ora successit: hanc frequentes Judæi incolunt, quorum numerus sex mille exsuperat, his Principes duo præsunt, atque uni nomen, R. David, alteri R. Samuel, suntque patrueles, ex prosapia Regis Davidis oriundi. Incolarum quisque capitationi obnoxius, annuatim aureum pendit: &, quæ a Judæis colligitur pecunia, ejus dimidium Eparcho Regio, (neque enim Rex vocatur, sed Sultanus sive Eparchus, & Regi Babyloniæ subjicitur) alterum autem dimidium, Principibus cedit, atque possident ibi (*Judæi*) agros, vineasque. Cæterum, in illis regionibus, nulli sunt (*in Synagogis*) Præcentores, quin nec in Persia, Media, Damasco, & regionibus vicinis, Præcentores reperiuntur. Nimirum Principes, multos mensæ suæ alumnos habent discipulos, viros eruditos, ex his modo hunc, modo illum, jubent præcinere: atq; habet Princeps carcerem, in quem facinorosos compingit. Quod si Alienigena & Judæus judicio contendant, sive Judæus sive alienigena reus deprehendatur, eum Princeps castigandi facultatem habet. Noster vero R. Petachias, cum in urbe Ninive degeret, in morbum incidit, quem ei lethalem futurum, Regis archiatri prædixerunt. Est autem ibi more receptum, ut cujusque Judæi peregrini, qui fato fungitur, dimidium facultatum, ad Eparchum devolvatur, atque quia R. Petachias pulchras vestes indutus erat, dives judicabatur, aderantque ei Scribæ Eparchi, ut demortui opes vindicarent. At R. Petachias præcepit, ut se quanquam ægrotum, ultra fluvium Tigrim deferrent. Est autem is fluvius latus, neque navi eum trajiciunt, quia, [quæ res ei nomen quoque dedit] vehemens & rapidus existit, naves etiam evertens; quapropter ex cannis rates faciunt, quas Germani Flöſſe appellant, iisque onera & homines imponuntur. (*Rati ejusmodi cum se commisisset R. Petachias,*) quia salubres aquæ sunt, continuo convaluit.

ובננוה היה פיל ואין ראשו בולט חוץ והוא

Erat in urbe Ninive Elephas. Ejus ani-

גדול ואוכל כשני ענלית תבן בפעם אחת ופיו בחזה וכשחפץ לאכול מוציא שפתו כאמתיים ובו מקבץ התבן ומכניס בפיו. וכשנתחייב אדם לשלטון הרנה אומרים לפיל זה נתחייב והוא יקחהו בשפתו ומשליכו למעלה וממיתו כמו שאדם עושה ביד כך הוא עושה בשפתו ומשונה ומפואר הוא· ועל הפיל בניין עיר ושכים עשר פרשים עליו עם שריונים ומוציא שפתיו ועולין בו כגשר. ובננוה היה איש חוזה בכוכבים ושמו ר׳ שלמה ובננוה ובכל ארץ אשור ובכל החכמים אין כמוהו בקי במזלות ושאל לו ר׳ פתחיה מתי יבא משיח ואמר לו כבר ראיתי במזלות כמה פעמי׳ בברור אבל ר׳ יהודה החסיד לא רצה לכותבו פן יחשדוהו שהוא מאמין בדברי ר׳ שלמה.

ועבר את חידקל ויורד במורד המים בחמשה עשר יום עד גן של ראש הישיבה שבבבל והולכין בחודש אחד ומננוה ואילך קהילות בכל עיר ועיר ובכפר· ובא בגן א׳ של ראש ישיבה ובגן כל מיני פירות והגן גדול מאוד ובו דודאים ופרצוף אדם להם ועשבים שלהם רחבים ומשם ואילך הלך ביום א׳ עד בגדת בבבל ואין אדם עולה בנהר חידקל מפני שחדים ועזים אלא בגמלין בפרדות ביבשה וקושרין הנודות אחורי הגמל.

ובגדת היא עיר מלוכה ובה חלפי השלטון הוא המלך הגדול המושל ושולט על כל העמים ובגדת גדולה מאוד יותר ממהלך יום בסוף ובהיקף יותר משלשה ימים גדולה מאוד ובעיר בגדת אלף יהודים והולכי׳ בסודרים ואין אדם רואה שום אשה שם ואין שום א׳ מהם הולך לבית חבירו שמא ראה אשת

animantis caput non se foras profert, estque animal ingens, tantum fœni una voratione deglutiens, quantum vituli duo absumunt; os pectori insertum, & cum comedere vult, proboscidem ulnas duas extendit, eaque fœnum colligit, & in os indit. Quod si Eparchi imperio aliquis occidendus sit, ajunt elephanti: iste supplicium promeruit: nec mora hunc proboscide acceptum, in altum projicit, & enecat. Quæ enim homo manibus facit, ipse proboscide reddit effecta, estque variegatus & pulcher. Imponitur elephanti quoque structura, turris habens imaginem, duodecim cataphractos milites complectens; atque producente elephanto proboscidem, ipsi hac ad ascendendum, velut ponte utuntur. Erat tum in urbe Ninive, vir speculator siderum, cui nomen R. Salomo. Nemo in urbe Ninive, & universa Assyria, interque omnes Sapientes illi par erat in Astrologiæ peritia. Hunc percontabatur R. Petachias, quando venturus esset Messias? Respondit ipse: Hoc pridem aliquoties clarissime in astris mihi visum est. Verum R. Judas ὁ εὐσεβὴς noluit ista literis consignare, ne R. Salomonis verbis fidem eum adhibuisse, oriretur suspicio.

Postea commisit se (*R. Petachias*) Tigri, & secundo flumine quindecim dierum spatio ad hortum Archisynagogi Babyloniæ, delatus est; sed pedestre iter facientibus, mensis insumitur. Ninive autem relicta, si quis porro progrediatur, in quaque urbe, pagoque Judæorum cœtus offendere est. Cæterum intravit (*R. Petachias*) hortum quendam Archi-Synagogi; erant in eo omnis generis fructus, & latissime se extendebat: atque hic offendit [*illam Scripturæ memoratam, sed paucis cognitam herbam*) Dudaim, quæ faciem refert humanam, & lata habet folia. Hinc unius diei (*terrestri*) itinere, ad urbem Babyloniæ Bagdat perrexit, nam in Tigri porro nemo navigat, ob aquarum impetum & vehementiam, sed in arida camelis mulisque utuntur, & manticas retro post camelos ligant.

Est urbs Bagdat regni metropolis, inque ea sedem habet Chalipha, Rex magnus, omnibus circa populis imperans, & potestatem in eos exercens. Existit insuper Bagdat civitas amplissima, ita ut integro die, (*a principio*) ad finem, illam vix permeare, circumire vero, non nisi intra triduum liceat. Urbem hanc Bagdat, inhabitant mille Judæi, quarum fœminæ sudariis velatæ incedunt, neque ulli viro fœminam aliquam ibi intueri fas est, unde nec quisquam domum alte-

חבירו׃ ומיד היה אומר לו פריץ למה באת אלא מכה בבדיל והוא יוצא ומדבר עמו והם מעוטפים בטליתות של צמר וציצית והולכים בהם וראש ישיבה בבגדת ר׳ שמואל בן עלי ראש ישיבה והוא שר ומלא חכמה ותורה שבכתב ותורה שבעל פה וכל חכמת מצרים ואין דבר נעלם ממנו ויודע שמות וכל התלמוד יודע בגירשא׃

ואין עם הארץ בכל ארץ בבל ובארץ אשור ובארץ מדי ופרס שלא יודע כל עשרי׳ וארבעה ספרים וניקוד ודיוק וחשירות ויתירות כי החזן אינו קורא בתורה אלא מי שיעמוד בשת הוא קורא ויש לראש ישיבה באלפים תלמידים בפעם אחת וסביביו כחמש מאות ויותר וכולם מבינים בטוב וקודם שידעו לומדין בעיר לפני לומדים אחרים וכשיודעים אז יבואו לפני ראש הישיבה׃ ור׳ אליעזר הוא ראש הגולה תחת ראש הישיבה ובית גדול׳ יש לראש הישיבה ומחופה במעילים והוא מלובש בגדי זהב והוא יושב למעלה והתלמידים יושבים על הקרקע והוא אומר למתורגמן והמתורגמן אומר לתלמידים והתלמידים שואלין מן המתורגמן ואם אינו יודע ישאל המתורגמן לראש הישיבה ומתורגמן אחד אומר לצד אחד מסכתא אחת ומתורגמן אחר אומר מסכתא אחרת לצד אחר וכל התלמוד בניגון ואחר שגורשין מפרש להם.

ושנה אחת קודם שבא הרר׳ פתחי׳ מרת ר׳ דניאל ראש הגולה והוא יותר שר מראש הישיבה ולכולם יש ספר היחש עד תשבטים ורבי דניאל היה מבית דוד ואין המלך נותן להם ראש הגולה אלא על פי שרי היהודים. ואין לשם הראוי׳ להיות ראש גולה אלא אותן שני נשיאים מבית דוד ומקצת השרים בוחרים ברבי דוד ומקצת ברבי שמואל ועדיין

alterius intrat, ne forte uxorem ejus conspiciat, (*&*, *temere adventanti*) illico dicitur: Quid tibi vis homo audacissime? Igitur stanneo (*martiolo*) ostium pulsant, & tum prodit paterfamilias, atque cum foris stante colloquitur. Operiuntur viri palliolis legalibus laneis, quæ suas habent tænias, atque sic (*tota die*) incedunt. Archisynagogus in urbe Bagdat est. R. Samuel τȣ̃ Eli Archisynagogi filius, vir princeps sapientia, & tam scriptæ legis, quam avitarum πατροπαραδόσεων, Ægyptiacæ item doctrinæ peritissimus. Nulla res eum latet, calletque necromantiam, est quoque insignis in Talmude Criticus.

Haud quenquam in universa Babylonia, Assyria, Media, ac Persia ex ima plebe reperire est, qui non teneat XXIV. Scripturæ libros; horumque insuper puncta, anomalias, &, quæ deficiunt ac redundant, literas, minime sit edoctus. Non enim ibi Præcentor (*in Synagogis*) Sectionem Legalem prælegit, sed qui e cœtu in suggestum Legis præstes evocatus est, ipse hoc officio fungitur. Docente Archisynagogo, bis mille Discipuli simul conveniunt; quos quingenti plaresque (*auditores alii*) circumstant: omnes egregie docti sunt, & antequam ad id fastigium eruditionis perveniunt, ut ab Archisynagogi ore pendere queant, prius aliis in urbe magistris informandos se tradunt, atque sic literis imbuti, ad Archisynagogum accedunt. R. Eliezer, Æchmalotarcha audit, Archisynagogo subditus. Est vero Archisynagogo domus amplissima, aulæis obducta, atque ipse induitur vestibus aureis, & (*docturus*,) in sublimi sedet [*cathedra*,] discipulis humi considentibus; loquitur [*disciplinas profitendo*] Interpreti, atque Interpres [*accepta*] enunciat discipulis. Quod si difficultas oboriatur, quærunt discipuli ex Interprete, qui, cum ei solvendæ non sufficit, percontatur Archisynagogum. Unusque Interpretum hinc Massichtam aliquam declarat, alius ab alio latere, aliam. Tota Thalmudis lectio peragitur cantillando, & finitam lectionem, excipit [*Magistri*] interpretatio.

Anno uno ante R. Petachiæ adventum, fato functus est R. Daniel Æchmalotarcha, illustrioris præ Archisynagogo dignitatis, atque singuli suos libros habent genealogicos, in quibus genus cujusque ad duodecim tribuum [*Patriarchas*] deducitur, Rabbi vero Daniel ex prosapia Regia Davidica ortum traxit. Cæterum, Æchmalotarcham Rex minime constituit; verum primoribus Judæorum hunc legendi jus est: nec sunt ibi alii ejus di-

בוחרים

לא הושוו והם תלמידי חכמים ולר׳ דניאל
לא היו לו בנים כי אם בנות ור׳ שמואל
וש לו שפר היחס שלו עד שמואל הרמתי
בן אלקנה ואין לו בנים אלא בת אחת והיא
בקיאה בקריאה ובתלמוד והיא מלמדת
הקריאה לבחורים והיא שגורה בבניין דרך
חלון אחד התלמידי׳ בחוץ למפם ואינם
רואים אותה ובכל ארץ אשור ובדמשק יבערי
פרס ומדי ובארץ בבל איז להם דיין אלא
כוה שמושר ר׳ שמואל ראש ישיבה ונותן
רשות בכל עיר לדון ׳להורות וחותמו הולך
בכל הארצות ובארץ ישראל והכל יראים
ממנו ויש לו כששים עבדים משרתי׳ סרודים
את העם במקלות והזקנים לאחר עמידת
התלמידים שואלים ממנו חכמת המזלות
ושאר כל מיני חכמה.

ועריס גדולים הם בארץ אררט ומעט
יהודים שם כי מתחלה היו שם יהודים הרבה
בימי קדם והרגו זה את זה ונפרדו והלכו
לערי בבל מדי ופרס· ובארץ כוש ובארץ בבל
יותר מששים רבוא יהודים וכן בארץ פרס.
ובפרס שעבוד וצער גדול ליהודי׳ לכן לא
בא ר׳ פתחי׳ אלא בעיר אחת של פרס· וכל
יהודי שבבבל נותן זהוב לשנה לגלגלתו לראש
הישיבה כי אין המלך מבקש מהם מס אלא
ראש הישיבה ושלום ליהודים שבארץ בבל·
והמלך שהיה קודם בימי ר׳ שלמה אביו של
ר׳ דניאל היה אוהב את ר׳ שלמה מפני
שהמלך היה מזרע מחמט וראש גולה מדוד
המלך ואמר לר׳ שלמה הוא רוצה לראות
את יחזקאל הנביא שעשה נסים· ואמר לו
ר׳ שלמה לא תוכל לראותו כי קדוש הוא

gnitatis capaces, præter duos illos principes viros, a Davide genus ducentes, atque pars Optimatum Judaicorum, R. Davidem, pars R. Samuelem suis suffragiis designavit, neque dum inter se convenerunt; sunt interim ambo viri eruditissimi, atque R. Daniel, haud alios quam sequioris sexus habet liberos. Penes R. Samuelem liber est, quo ostenditur, genus illum derivare a Samuele Ramatæo, Elkanæ filio, huic unica tantum filia, sed, quæ sacrarum literarum, & avitarum constitutionum est peritissima, atque sacras literas etiam adolescentibus interpretando explanat, verum conclusa intra ædes, per fenestram quandam, eamque foris & in imo stantes discipuli, neutiquam intueri possunt. De reliquo, haud alios Judices agnoscunt, Assyriam, Damascum, Persiam, Mediam ac Babyloniam incolentes Judæi, nisi quem R. Samuel Æchmalotarcha constituit, atque is in quaque civitate [*definitis aliquibus*] docendi & judicandi facultatem concedit, ejusque sigillo munita diplomata, ubivis terrarum magnæ sunt autoritatis, etiam in regione Judaica: omnes enim eum verentur, habetque apparitores sexaginta, qui fustibus (*quos gestant*,) in homines [*delinquentes*] animadvertunt. Postquam discessere Discipuli, tum ætate [*ac sapientia*] provecti, Astronomicas, reliquasque sublimiores scientias, ab ipso addiscunt,

In Armenia sunt, quidem civitates ingentes, verum rari illas incolunt Judæi: olim sane, & ab initio, fuerant ibi Judæi plurimi, at, cum mutuis erga se invicem cædibus grassarentur, discessionem facientes, in Babyloniæ, Mediæ, & Persiæ urbes commigrarunt. Eorum qui in Æthiopia & Babylonia degunt Judæorum numerus, ad sexcenta millia ascendit, nec pauciores capit Persia. At, in Persia servitutem & gravissimas afflictiones patiuntur Judæi, ideoque R. Petachias unicam tantum ejus regionis urbem adivit. Qui Babyloniam incolunt Judæi, quotannis viritim aureum pendunt Archisynagogo, nec enim Rex ab illis tributum exigit, sed Archisynagogo hoc conceditur, fruunturque Judæi Babylonici, magna tranquillitate. Rex quoque prædecessor, qui diebus R. Salomonis, cui R. Daniel filius, imperaverat, amavit R. Salomonem, fuit enim Rex, oriundus ex progenie Muhammedis atque (*R. Salomo*] Æchmalotarcha ad Regem Davidem genus referebat, proinde significavit R. Salomoni, velle se videre (*cadaver*) Ezechielis Prophetæ; patratoris miraculorum. Cui R. Salomo

זלא תוכל לגלות את קברו · אמר לו המלך הוא רוצה לדעת אמר לו ר׳ שלמה והזקנים ארוני המלך הנה ברוך בן נריה תלמידו קבור שמוך לחצרו הם תחפוץ תגלה קברו אם תוכל לראות תלמידו אחר כך תראה את רבו׳ הלך וקבץ כל השרים וצוה לחפור וכל מי שחפר בקברו של ברוך בן נריה מיד ופל מת · היה שם זקן אחד ישמעאל אמר למלך אמור ליהודים שיחפרו אחריו ואמרו היהודי׳ אנו יראים אמר המלך אם אתם תופסי׳ תורתו של ברוך בן נריה לא יזיק לכם כי כל ישמעאל שחפר נפל מות אמר ר׳ שלמה תן לנו זמן שלשה ימים שנתענה כדי שימחול לנו ואחר ג׳ ימים חפרו היהודים ולא הוזקי וארון של ברוך בן נריה ב׳ אבני שיש הוא בתוך שניהם ומקצת הטלית יצא מבין האבנים אמר המלך אין שני מלכים משתמשים בכתר אחד אין נאה לצדיק זה להיות לצל יחזקאל אני רוצה להביאו במקום אחר ונשאו האבני שיש עם הארון וכשבאו ברחוק מקבר יחזקאל מיל לא יוכלו לזוז ממקומם וכל הסוסים וכל הפרדות לא יוכלו לזוז הארון ממקומו ואמר ר׳ שלמה כאן בחר הצדיק ליקבר וקברו שם את הארון יבנה עליו פלטין יפים על קברו,

ונתן ר׳ שמואל ראש ישיבה כתב וחותמו לר׳ פתחיה בכל מקום שיבוא שם שייתיירו אותו ויראו לו מקום קבורת תלמירי חכמים והצדיקים· ובארץ בבל לומדים פירוש רבנו סעדי׳ שעשה מכל הקרייה ומששה שדרים ופי׳ רב האי גאון והם קבורים תחת הר סיני רבינו סעדיה ורב האי ואמרו שכולם הר אהד משם עד הר סיני והוא קרוב לבגרת והוליך ר׳ פתחי׳ חותם של׳ ר׳ שמואל עמו וכל שהיה מבקש היו עושין ויראים ממנו ·

respondens, dixit: Non potes illum intueri, quia sanctus est, neque valebis effodere illius sepulchrum. Cum vero Rex se hoc scrutaturum persistereret, ajunt ei R. Salomo, & seniores (*cœtus Judaici qui aderant*:) Ecce tibi Rex Domineque, Baruch Nerijæ filius, discipulus illius, prope sepulcrale atrium ejus conditus est, hujus, si ita videtur, monumentum prius explorato, atque viso discipulo, contemplare deinde præceptorem. Abiit itaque (*Rex*,) collectisque omnibus Satrapis, sepulchrum fodicare jussit, verum quotquot Baruchi Nerijæ filii sepulchrum effodere conabantur, continuo exanimes cadebant. Erat ibi forte præsens senex quidam, ex Ismaælitis, is suadere cœpit Regi, Judæis fossionem imperaret; at, Judæi, se metu corripi, respondebant. Tum Rex: Quod si legem Baruchi Nerijæ filii tenetis, nihil vobis periculi, soli enim fossores Ismaelitæ extincti sunt. Ad hæc R. Salomo subjecit: Concede nobis tridui spatium, ad jejunandum, ut parcat nobis; (*quo impetrato*,) post exactum triduum, effodere sepulchrum Judæi, neque ullatenus læsi fuerunt. Componebant vero Baruchi Nerijæ filii, loculum, marmora duo, quorum in medio jacebat, ita ut lacinia sacri pallioli, (*e loculo*) prodiret. Ait Rex: Non decet, Reges duos una & eadem uti corona, ea propter indecorum, ut justus iste, juxta Ezechielem recubet, transferam eum in locum alium. Ergo sustollunt loculum marmoreum; cum vero ad milliare unum ab Ezechielis sepulchro processissent, non poterant se amplius loco movere, neque ulli equi aut muli, ad promovendum loculum sufficiebant. Tum R. Salomo, hunc locum, inquit, ὁ μακαρίτης sepulturam sibi elegit. Fuit igitur ibi loculus conditus, & sepulchro, egregium monumentum superstructum.

Enim vero, R. Samuel Archisynagogus diploma cui suum sigillum impresserat, dedit R. Petachiæ, ut in omnibus locis quo deferretur, ei salvum conductum (*Judæi*) præstarent, atque veterum Sapientum, & hominum pientissimorum tumbas ostenderent. In Babylonia, discendo terunt (*Judæi*) R. Saadiæ Commentarios, quos ex Scripturis & Talmude concinnavit, itemque Commentarios Illustris R. Haj. Ambo isti, R. Saadias nimirum, & R. Hai, ad radices montis Sinæ sepulti sunt, atque ajunt omnes istos montes cum Sinai conjungi, ita ut unum conficiant montem, est autem alter ille mons, vicinus Bagdado. Deferebat igitur R. Petachias secum di-

והלך

והלך ר׳ פתחי׳ עד עיר אחד ששמה פולוש
מהלך יום א׳ מבגדת ושם כוהן חשוב והכל
מעידין עליו שהוא מזרע אהרן מאב ואם
בלי דופי ויש לו ספר יחס ולפני אותה עיר
קבר ובית יפה בנוי עליו ואמרו לו כי בא
בחלום לאיש עשיר יהודי אני ששמו ברוזק
משרי יכניה שהלכו בגולה ואני צדיק ואין
לך בנים ואם תבנה על קברי בית יפה יהיו
לך בנים יבנה עליו בית והיו לו בנים ועשו
שאלת תלום מי הוא תוא הנקבר שם ואמר
אני ברוזק ואין לי שם אחר.

ונתן לו הכהן כחמשים בחורים ברמחים
ובכלי זיין ותיירו אותו כי אומה אחת אצל
בבל ואין חוששין על המלך והם במדבר
ונקראים חרמים על שם שגוזלים ושוממים
מכל אומה ופניהם כעשב גרונא ואין מאמיני׳
אלא באלה׳ יחזקאל וכן קורהים לו כל
הישמעאלים והוא כמהלך יום או חצי מבגדת
וקברו של יחזקאל במדבר וישנו ביד החרמים
והעיר קרובה למיל לקבר וביד היהודים
המפתחות וסביב לקבר יחזקאל מוקפת חומה
ועיר גדולה וחצר גדול ולחומה אין שער כי
אם שער קטן וקצר והיהודים פותחין השער
ונכנסין בו על ידיהם ועל רגליהם כי נמוך
הוא ובחג הסוכות באין כל הארצות שמה
והפתח מרחיב ומגביה מאליו את עצמו עד
שנכנסין בו עם הגמלים ובאין שם כששים
או כשמונים אלף יהודים לבד מישמעאלים
ועושין סוכות בחצרו של יחזקאל ואחר כך
מקטין הפתח כבתחילה וכולם רואים ונותנין
נדרים ונדבות על קברו וכל מי שהוא עקר
או עקרה או בהמתו עקרה נודר ומתפלל
על קברו ואמרו לר׳ פתחיה שהיה לשר א׳

ploma R. Samuelis, atque dicto omnes obedientes habuit, eo quod illum formidarent. Porro perrexit R. Petachias ad civitatem quandam, cui nomen Polos, & quæ itinere unius diei Bagdado distat, in ea degit Sacerdos venerabilis, de quo omnes testantur, ex semine Aaronis tam paternum quam maternum genus, citra ullam labem eum derivare, & est quoque ei libellus, seriem natalium continens. Ante hanc urbem sepulchrum est, cui fabrica elegans super imposita, atque ajunt quendam per insomnium apparuisse Judæo diviti, ac dixisse: Mihi nomen Brusak, & inter cæteros Jechoniæ Optimates in captivitatem deductus sum, vir minime malus; cum vero tibi liberi nulli sint, scias, quod si super sepulchrum meum fabricam pulchram excitaveris, futuros tibi liberos. Condidit igitur Judæus monumentum, & liberos nactus est, quare somnispicia facientes, jusserunt manes nomen edere ejus, qui ibi sepultus. Responsum: Ego Brusak vocabar, nec aliud mihi nomen.

Ille [*cujus paulo ante mentio injecta*] Sacerdos, addidit (*R. Petachiæ*) quinquaginta studiosos juvenes, hastis armisque instructos, qui eum deduxerunt. Est enim quædam natio Babyloniæ finitima, quæ Regem (*Babylonium*) non veretur, sylvas inhabitans, eam Charamæos appellitant, quia omnes reliquos populos spoliant & latrocinantur. Horum vultus, cum herba Grona quid simile habent, neque allud illis Numen, præter Deum Ezechielis, atque hoc nomine illum Ismaelitæ quoque indigitant. Unius aut dimidii diei itinere ab urbe Bagdad, distat Ezechielis sepulchrum, in nemore, idque Charamæi sibi vindicant, sepulchro intra unum milliare fabrica adjacet, claves Judæi tenent. Ambit Ezechielis sepulchrum murus, cum ædificio insigni, habetque aream ingentem. In muro non est nisi porta exilis & angusta, eam Judæi aperiunt, & manibus pedibusque reptando ingrediuntur, quia humillima. At in Scenopegias festo, omnes ibi confluunt gentes, & tum sua sponte ita sese dilatat & extollit ostium, ut camelos insidentibus præbeat introitum. Confluunt id temporis Judæorum sexaginta aut octoginta circiter millia, Ismaelitis exceptis, atque parant sibi tabernacula, in atrio Ezechielis. Finito festo, contrahit se porta ad priorem angustiam. Fit hoc inspectante omni populo, qui votivas oblationes, & donaria sepulchro infert. Item si quis vir ad gignendum, aut quæ mulier ad pariendum inepti sint, aut si quis infœcundum pecus habeat,

סוסיא ונתעקרה והיתה כמהלך ארבעה ימים
מקבר וחזקאל ונדר אם תלד הסוסיא יתן
הולד ליחזקאל ואחר ימים ילדה וראה כי
הוא טוב וחמל עליו ולא נתנו ליחזקאל וברח
לו הולד של הסוסיא מעצמו ונכנס לתוך
חצרו של יחזקאל ונתרחב השער עד שנכנס
והיה השר מחפס בכל מקום הסוס ולא
מצא עד ששם אל לבו ואמר בשביל
שנדרתיהו לתת ליחזקאל הצדיק חלך שם
ומצאו שם ורצה להוציאו ולא יכול כי
תפתח נמוך אמר היהודי אינו אלא על הנס
שנכנס הנה שם׳ נדרת אותה לצדיק והודה
לו ואמר נדרתי לו ומה אעשה שאוציאנו
אמר היהודי קח כסף ושים על קברו אם
תשים שויו ויצא תשום ונתן הכשף מעט
מעט עד שנתן שויו עד שנתרחב הפתח
ויצא.

ור׳ פתחיה הלך על קבר יחזקאל והביא
בידו זהב וגרעינין של זהב ונפל מידו
הגרעינין ואמר ארוני יחזקאל לכבודך באתי
ויפלו ממני הגרעינין ונאבדו בכל מקום שה
יהיו שלך והודה נראה בעיניו רחוק ממנו
כמין כוכב והיה שבור שמא אבן טוב הלק
וראה ומצא הגרעינין ונתנם על קבר יחזקאל׳
וכל ישמעאל שהיה הולך על קבר מחמט
הלך דרך קבר יחזקאל ונתן מתנה ונדבה
ליחזקאל ונודר ומתפלל ואומר ארונינו יחזקאל
אם אשוב אתן לך כך וכך ודרך מדבר
הולכים שם בארבעים יום ומי שיורע בדרך

ad Ezechielis ſepulchrum vota nuncupare, & preces fundere conſueverunt. Narratum eſt R. Petachiæ, fuiſſe Viro cuidam Principi, equam ſterilem, qui, in loco quatridui itinere ab Ezechielis ſepulchro diſtante, degebat; hunc igitur votum feciſſe, ſi paritura eſſet equa, daturum ſe pullum Ezechieli. Ex interjecto tempore edit pullum equa, quem cum ſpecioſum deprehendiſſet, pepercit ei, neque Manibus Prophetæ illum conſecravit. At, pullus equinus, ſua ſponte in fugam ſe conjicit, & aream quæ ante Ezechielis monumentum (*muro cincta eſt*) ſubintrat, expandente ſeſe porta, & tranſitum præbente. Cum equulum Princeps in omnibus locis quæſiviſſet, nec reperiſſet, tandem ſecum cogitare cœpit, ac dicere: Fortaſſe, quia votum feci, de ipſo ſanctiſſimo Ezechieli dando, (*ad ejus tumulum ſe hinc proripuit*.) Ergo illuc profectus, reperit pullum, quem, cum educere vellet, nequicquam conabatur, erat enim porta arctiſſima. Tum Judæus aliquis ei dicit: Fieri haud aliter poteſt, quam ut per miraculum huc intraverit (*equulus tuus*,) forſitan eum dicaſti ſacris Manibus. Ibi rem omnem fatetur Princeps, aitque: utique eum dicavi, verum quid facto opus eſt, ut illum educam? Reſpondet Judæus: Cape tibi argentum, atque ex eo (*minutatim*) tumulo imponito, ſic, quam primum æſtimationem equuli implebis, eveniet, ut ille liber foras exeat. (*Paruit recta ſuadenti Princeps*,) & pauxillatim ſucceſſive, eo uſque argentum monumento ingeſſit, quoad pretium æquavit, &, dilatata porta, pullus egreſſus eſt.

Ipſe R. Petachias ad Ezechielis ſepulchrum ſe contulit, obryzum, ſive auri grana manibus ſecum afferens. Ea cum ex manibus forte fortuna excidiſſent, Domine Ezechiel, inquit, tui honoris cauſa acceſſi, (*& ceu facere me par erat, dona mea quæ tibi litarem, mecum attuli*.) Sed, amiſi grana [*aurea, huic rei deſtinata improvide*,] & perierunt illa, nihilo minus ubicunque locorum jacent, tua ſunto. (*Dixerat hæc*) & mox conſpicit oculis ſuis, e longinquo aliquid ſideris inſtar micare: cum gemmam eſſe ſuſpicaretur, eo ſe contulit, & rem ſcrutatus eſt, reperitque grana ſua aurea, ac proinde Ezechielis ſepulchro illa dedicavit. [*Eſt quoq; notatu dignum*] omnes Iſmaelitas, qui ad Muhammedis ſui ſepulchrum profectionem faciunt, Ezechielis tumulum tranſire, atque Prophetæ dona & munera offerre, & in hæc verba vota facere: Domine Ezechiel, ſi (*ſa-*

הולך בעשרה ימים מקבר יחזקאל עד נהר
שמבטיון וכל מי שרוצה לילך בארץ מרחקים
מפקיד כיסו או שום חפץ ליחזקאל ואומר
ארונינו יחזקאל שמור לי חפץ זה עד שאשוב
ואל תניח לקחתו שום אדם אלא יורשיי
וכמה כיסים של ממון מונחים שם שנרקבו
לפי שכמה שנים מונחים שם. והיו שם
ספרי׳ והיה רוצה להוציאו אחד מן הרקים
ולא היה יכול כי אחזתו יסורים ועוורון לכן
מתפארים כל העולם מיחזקאל וכל מי שלא
ראה בניין פלטין שלו הגדול על קברו לא
ראה בניין יפה מעולם ובפנים מחופה זהב
ועל הקבר סיד גבוה כאדם ועל הסיד סביב
ועל גביו בנין של ארז מוזהב ועין לא ראה
דוגמתו ויש לו חלונות שאדם מכניס ראשי
ומתפלל ולמעלה עשה כיפה גדולה של זהב
ומעילים יפים מקיפים מבפנים וכלי זכוכית
בתוכו יפה מאד ושלשים נרות של שמן זית
דולקים שם יומם ולילה וקונים מן המתנות
שנותנים שם השמן זית ומדליקין עליו
כשלשים נרות ויש ממונים על המתנות
שנותנים על קברו כמאתים פרנסין זה ממונה
אחר זה ומאותו ממון שנותנים על קברו
מתקנים בית הכנסת שצריך תקון ומשיאין
בו יתומים ויתומות ומפרנסין התלמידים
שאין להם במה להתפרנס. וכבגדת יש
שלשה בתי כנסיות לבד מבית הכנסת שבנה
דניאל במקום שעמד המלאך על שפת היאר
מזה אחד ומזה אחד כמו שכתוב בספר
דניאל· ובהיות ר׳ פתחיה על קבר יחזקאל
ראה בביתו עוף שפניו כבני אדם והיה
הפרנס השוער מצטער ואמר מסורת בידינו
מאבותינו כל בית שזה העוף נמצא בו יהיה
חרב וראה כשרצה העוף לצאת מהחלון

nus salvusque) rediero , dabo tibi hoc aut illud . Superest autem quadraginta dierum iter , per deserta conficiendum Qui viam tenet , decem dierum itinere, ab Ezechielis tumulo , ad fluvium Sambatjon pervadere potest . Atenim , quisquis peregre abire constituit , loculum , aut rem aliam vehementer caram , apud Ezechielem deponit , cum his verbis: Domine Ezechiel , serva mihi rem hanc carissimam , usque dum reversus fuero , nec permittito , ut quisquam præter hæredes meos illam attingat : atque jacent ibi multi loculi argento repleti , qui , ob annorum , per quos repositi fuere multitudinem , plane computruerunt . Erant illic quoque libri (*Ezechielis fidei commissi* ,) ex his quidam unum parvulum auferre nitebatur , verum frustra , nam eum mala multa , & oculorum orbitas occuparunt . Hinc orbis universus laudibus Ezechielem exornat . (*Est autem fabrica Ezechielis tumulo imposita , tam magnifica ac pulchra* ,) ut quisquis hanc non viderit nunquam pulchram fabricam vidisse judicandus sit : intus enim auro omnia iucrustata conspiciuntur . Ipsi tumulo , [*cæmentitium quid* ,] dealbatum calce, impositum, hominis altitudinem exæquans , atque circa cæmentum , & supra illud , suscitata est fabrica cedrina inaurata , cui similem nemo oculis usurpavit. Sunt ibi fenestræ, per quas precaturi capita intromittunt , superne pergula conspicitur aurata , intus pulchris peristromatibus obducta , fenestrisque collucentibus exornata . Hic triginta lucernæ ardent totos dies noctesque , ac oleum quo ad accendendas triginta has lucernas opus est , ex votiva pecunia paratur . Et vero , donariis quæ isti tumulo offeruntur, ducenti Cimeliarchæ præfecti sunt , qui per vices officio funguntur , atque ex votivo illo ære reficiunt insuper Synagogam, quoties renovationem flagitat : amplius dotant inde adolescentes , & virgines , parentibus orbos , nec minus alunt eodem, studiosos pauperes alimentis destitutos . In urbe Bagdad Synagogæ tres sunt, præter eam quam condidit Daniel , in illo ipso loco, ubi angelum unum hinc , & alium inde , ad ripam rivi stantes conspexerat , de quo legitur apud Danielem (XII. 5.) Cum R. Petachias apud Ezechielis sepulchrum hæreret , conspexit super ædibus avem , cui humana facies ; ibi mœrere homo qui thesauris ac ostio præpositus erat , & dicere : Antiquissima majorum traditione tenemus , omnem domum cui ista avis insidet, devastatum iri . Cum vero idem , avem ex fenestra provolare volentem , mutare

נהפך

נהפך העוף ומת ושמח הפרנס השוער מאוד
ואמר מאחר שמת העוף נהפך הגזירה ואמר
ראש הישיבה לר׳ פתחיה שבימי קדם היה
עמוד אש על קבר יחזקאל אלא שבאו בדה
פריצים וחללוהו שהיו באים בחג תסוכו׳
לרגל כשמונים אלף והיו ביניהם אנשים
שאינם מהבונים ונשתלק עמוד אש ובאותו
חצר עושין סוכות ואצל בית הקברות׃

ונהר פרת ונהר כבר נופלין זה בזה
וניכרים ומעבר לנהר פרת כמיל׳ נגד קבר
יחזקאל קבר חנני׳ מישאל ועזרי׳ וכל אחד
לבד ועזרא הסופר וחזר ובא בשני ימים עד
נהרדעי והעיר כמהלך שלשה ימים והכל
חרב ובקצה העיר יש קהילה והראה חותם
של ראש הישיבה והראה לו כניסתא דשב
ויתיב וג׳ חומותיה מאבנים וחומת מערבי על
נהר פרת כל החומה אין לה לא אבן ולא
לבינה אלא הכל מעפר שהביא עמו יכניה
ואין גג לאותו בירת הכנסת כי הכל חרב
ואמרו לו היהודי׳ שבלילה רואים עמוד אש
יוצא משם עד קבר ברוזק שכתבנו לעיל
וחזר לשם יבא לעיר ששמה מילי ישם קברו
של ר׳ מאיר הוא ר׳ מאיר דמתניתין ויש
לפני העיר אצל המים שדה ובאותו השדה
יש הקבר והנה הפרת רבה על קברו לעלות
ולקחו מן הממון שנודרין היהודים וישמעאלים
ובנו עיר עליי סביב לקברו ומגדלים בתוך
המים ובית יפה על קברו וישמעאלים קורין
אותו חנוק מפני שפעם אחת בא השלטון
חמד אבן אחת במעלות שעלין בו לקברו
ובלילה בא אליו ר׳ מאיר בחלום ותפס אותו
להנקו . ואמר לו למה ;גזלת אבן שלי וכי
אינך יודע שאני צדיק ואהוב למקום אז
בקש ממנו מחילה אמר לא אעשה עד

formam , ac mori vidisset , lætatus est præfectus sepulchralis impense , aitque : Quoniam mortem obiit avis , nunc fatale decretum immutatum est . Archisynagogus retulit R. Petachiæ , exactis temporibus igneam columnam institisse sepulchro Ezechielis , sed venisse irreligiosos homines , eamque profanasse . Scilicet , confluxerant ad festum Scenopegias , octoginta circiter millia hominum , his cum immixti essent quidam improbi , defecit columna hæc ignea . Adornant autem in atrio & prope sepulcreta tabernacula .

Cæterum fluvius Euphrates , & Chaboras , aquas mutuo ita inter se communicant , ut tamen ab invicem dignosci queant . Trans Euphratem , ad milliare unicum , e regione monumenti Ezechielis , sepulchrum visitur Chananjæ , Misaelis , & Asariæ , quorum quisque seorsim conditus est , atque juxta hos quoque Esra Archigrammateus (*recubat* .) Postea reversus (*R. Petachias*) bidui itinere Nahardæam delatus est , eam urbem , vix intra triduum permeans , verum tota desolata jacet , nisi quod in angulo ejus , cœtus Judæorum habitat : cumque diploma suum , quod (*a R. Samuele*) Archisynagogo impetraverat , ipsis commonstrasset , ostenderunt eidem (*veterem*) Synagogam Schav-Jetiv & triplicem ejus firmissimum murum , cujus occidentale latus , Euphrati superstructum est . Omnis iste murus , minime petras excisas , aut lapidem habet coctilem , sed totus ex terra est compositus , quam secum advexit Jechonias . Hæc autem Synagoga tecto destituitur , ob ejus regionis perpetuam siccitatem : atque Judæi narrarunt illi , videre sese noctu columnam igneam , quæ , inde ad Brusaki sepulchrum usque pertingit , cujus supra mentionem injecimus . Hinc recedens , in urbem quam Mili vocant , delatus est . Ibi conspicitur sepulchrum R. Meir , ejus nimirum , qui in Mischna celebratur . Ante urbem ager est flumini vicinus , inque eo agro sepulchrum quod , cum sæpe Euphrates exundando supergrederetur, ex parte opum , quas tam Judæi quam Muhammedani ibi dedicaverant , fabrica circa sepulchrum condita est , cujus turres in ipso flumine sitæ , sepulchro autem egregia Ædes superimposita fuit . Muhammedani vocant illam Chanok , quippe quidam Eparchus abstulerat aliquando lapidem ex gradibus , quibus ad sepulchrum ascenditur , hunc R. Meir per quietem adiit , obtorto collo illum strangulare volens , sic eum compellans : Ec-

שתשאנה

שתשאנה אתה בעצמך על כתיפך לעיר כל
ותאמר רשעתי שגזלתי ארוני הצדיק ויראים
ממנו הישמעאלים ומשתחוים שם על קברו
ונותנין לו מתנות ונודרים אם יחזרו בשלו׳
נותנין כך כך ובכל מקום שר׳ פתחי׳ הראה
חותם של ראש הישיבה מיד יוצאים ברמחים
ומתיירין אותו ומקבר יחזקאל עד קבר ברוך
בן נרי׳ רחוק מיל ומקבר ברוך עד קבר נחום
האלקושי בארבעה פרסאות ובינתים באמצע
קבר של אבא אריכא וקברו ארוך יח׳ אמה
וחמשה מן האמוראים קבורים שם ורחיים
שעשה רבא לתלמידים היא שם בלי מים
והיו טוחנין בו בימיו ובירה יפה עליו ויש
להם מסורת שיודעים קברי הנביאים ואמוראים
חמש מאות וחמשים כמנין שרים וכשיש
קהילה סמוך לקבר של צדיק אחר פורסים
בלי מילת על הקבר זכשרחוקים משם
פורסים עליו מחלצת על הקבר שאין בירה
עליו ועל ריב הקברים שעליו בגד או מחלצת
נחש כרוך תחת המחלצת ששומר הקבר
ואומרים לו כשתגביה המחלצת שמור מן
הנחש וראש הישיבה כתב לו מי הם אותן
האמוראים שקוברים שם וסכח הכתב בביהם
והוא בא מביהם הכח וספר כל מה שהלך
מביהם הכל למזרחו של עולם ביהם מזרח
לרעגנספורג רוסייא מזרח נפלין ומשם פונה
למזרח הלך בששה ימים עד קברו של
ארונינו עזרא הסופר ואמרו בימי קדם היה
קברו של עזרא הסופר נסבר והיה רועה
אחד וראה תל וישן עליו בא לו בחלום
אמור לשולטן אני עזרא הסופר שיקחני על
ידי יהודים וישימני במקום פלוני ואם לאו
כל בני עמו ימותו ולא חשש לאותו דבר ומתו
הרבה הביאו יהודים והפרו בכבוד והיו ב׳ אבני

quare tu meum lapidem suffuratus es, an nescis virum pium me fuisse, & Numini carum? Cum vero ejus rei veniam petiisset Eparchus, respondit (*terriculamentum*) Non hanc tibi indulgeo, nisi ipse omnibus inspectantibus lapidem prius super humeros sustuleris, proclamando: Peccavi, quod Patronum meum sanctissimum spoliare ausus sum. Ea propter verentur hos Manes Mehammendani, & ad sepulchrum se prosternunt, munera offerentes, & donaria nuncupantes ob felicem reditum ex peregrinatione. Ubicunque locorum R. Petachias diploma Archisynagogi exhibebat, illico prodibant armati aliqui, qui eum deducerent. A monumento Ezechielis, ad sepulchrum Baruchi Nerijæ filii, milliaris paulo majus intervallum est, a Baruchi vero sepulchro, Nachumi Elkoschæi tumulus abest milliaribus majoribus quatuor. Inter hæc, in medio, interjacet sepulchrum Abbæ Longurionis, [*qui in Taanit prædicatur*,] id longum est cubitos octodecim. Sunt ibi præterea quinque ex Amoræis sepulti. Spectare hic quoque licet molendinum, quod Raba discipulis condiderat, aqua carens, quo, ejus temporibus, ad molendum usi sunt, cui elegans domus superstructa. Jactitant accolæ, vetustissima traditione cognita se habere sepulchra Prophetarum, & Amoræorum quingentorum & quinquaginta, quorum numerum שרים complectitur. Quando caterva quædam sancti alicujus hominis sepulchrum visitatura adventat, tum ei tapetes sericei insternuntur; cum inde discessere, villoso gausape illud pertegunt, nisi quidem ædificium ei sit impositum. Super pleraque sepulchra quæ tapetem aut gausape pro opertorio habent, post integumentum, Serpens convolutus jacet, sepulchri custos. Ideo stragulam se movere volenti, ajunt: Cave Serpentem. Archisynagogus [*loci*,] R. Petachiæ scripto consignavit, nomina omnium Amoræorum, qui illic humati sunt, ejus indicis ipse in Bohemia fuit oblitus. Venit autem huc ex Bohemia, narravitque itinera, quibus ex Bohemia in orientales orbis plagas perrexerat. Bohemia Ratisbonæ Australis est: Russia, Poloniæ. Hinc, orientali plagæ se obvertens, sex dierum spatio ad sepulchrum Esræ Archigrammatei, Domini nostri, ventitavit. Fertur, olim Esræ sepulchrum fractum (*desolatumque*) fuisse, atque pastorem quendam, viso cumulo illo, huic indormivisse. Atenim, per insomnia apparuisse ei Esram, ac dixisse. Nunciato Eparcho, esse me Esram Archigrammateum, [*atque hoc ei impe-*

שיש ועל השיש לוח חקוק עליו אני עזרא
הסופר וקברוהו במקום שאמר לרועה ועשה
פלטין על קברו ובשעה י״א עמוד אש יוצא
מקברו עד לרקיע שעה י״א ביום ושעה י״ב
והולכין שלש או ארבע פרסאות מאור של
העמוד וגם נראה בשעה ראשונה של לילה.
כל הישמעאלים משתחוי׳ שמם והמפתחות
מן הבתים שעל הקברי׳ המה בידי היהודי׳
ויהודים לוקחים הנדרים ומשיאין בהם ותומים
ויתומות ותלמידים ובתי כנסיות של עניים.

וקודם שהלך לקברו של עזרא הלך בה׳
ימים לשושן הבירה ואין בו אלא ב׳ יהודי׳
והראה חותם של ראש הישיבה והראה לו
את ארונו של דניאל. מתחילה היה קבור
בצד אחד והיה שובע גדול והצלחה וברכה
והיו בעבר הנהר בצד האחר אומרים בשביל
שאין הצדיק קבור בהלקנו לפיכך אין ארצנו
מבורכת והיו מלחמות גדולים תדיר ביניהם
וגזלו אלו את הארון גם חזרו אלו וגזלו עד
שבאו זקנים ועשו פשרה ביניהם ולקח הארון
ונעשו עמודי ברזל גבוהים בתוך הנהר ותלו
עליהם בשלשלאות של ברזל והארון הוא
נחשת קליל והוא באמצע הנהר והארון י׳
אמות גבוה מן המים ורואין אותו למרחוק
כזכוכית יפה ואמרו היהודים כל ספינה
כהולכת תחת הארון אם הן זכאין ילכו
לשלו׳ אם לאו תטבע במים ויראים לעבור
שם ואמרו לו שתחת ארונו יש דגים נזמים
שלו זהב באזניהם והוא לא עבר תחת ארונו

perare,] ut miniſterio Judæorum, in τὸν δεῖνα locum, meum cadaver deferat: quod ſi hoc facere negligit, omnes ei ſubditi populi, morientur; non curante vero Eparcho hoc mandatum, plurimos fato functos eſſe; itaque vocatis Judæis, reverenter effoſſum fuiſſe ſepulchrum, & incidiſſe eos (*in loculum*) e gemino marmore, cui impoſita tabella, inſcriptum habuerit, ARCHIGRAMMATEUS ESRA EGO SUM, ſicque ſepeliviſſe eum Judæos, in loco quem paſtori indicaverat, atque monumentum ſuper illud ædificaſſe. Hora diei undecima, columna ignea ex ſepulchro hoc prodit, cœlum ipſum attingens, & ad duodecimam uſq; perdurans. Ejus fulgor, itinerantibus per tria aut quatuor majora milliaria, omnia luce ſua colluſtrat. Eadem conſpicitur circa primam noctis horam, itaque omnes Muhammedani, hoc ſepulchrum religioſe colunt. Aſſervant autem Judæi claves ædicularum, quæ ei ſunt ſuperſtructæ, ac capientes donaria votiva, ex iis, parentibus orbis adoleſcentibus ac virginibus dotes conſtituunt, ſtudioſos ſuſtentant, & pauperiorum Synagogas reficiunt.

Priuſquam R. Petachias Eſræ tumulum petiiſſet, octo dierum ſpatio ad Suſan Regiam urbem pervenit, quam ſoli duo Judæi inhabitant, quibus, cum Archiſynagogi diploma inſpiciendum dediſſet, oſtenderunt ei loculum Danielis. Olim conditus fuerat (*Propheta ſanctus*) in uno latere, illamque ſoli partem, terræ proventuum ingens ubertas, felicitas, ac beatitudo manebant, ii vero qui trans flumen habitabant, cum miſeria conflictabantur. Quamobrem inquiunt: Quia Vir ſanctiſſimus in noſtra parte ſepulchrum non habet, ideo noſtrum ſolum infelix eſt. Proinde, aſſidue magna bella inter ſe gerebant, modo his, modo illis loculum ſurripientibus, quoad Senes quidam adventantes, compoſitionem inter eos fecerunt, acceptumque loculum, ex columnis ferreis prææltis, quæ flumini inædificabantur, cum catenis ferreis ſuſpenderunt. Atque ſic loculus, fabrefactus ex ære terſo, pendet in medio fluminis, cubitos decem ſupra aquam elevatus, & ex longinquo eum ſpectantibus, vitri pulcherrimi ſpeciem præbet. Judæi perhibent, ſi in qua navi ſubter loculum tranſeunte, homines pii vehantur, huic proſpere omnia evenire, eam vero, quæ impios complectitur; naufragio perire, itaque illic tranſire formidant. Ajunt quoque piſces ſub loculo reperiri, cum aureis inauribus. R. Petachias non tranſivit ſub loculo, ſed illum ex ripa cum contuitus eſſet, in urbem Bagdad

אלא

אלא עמד על שפתו וראה הארון וחזר לבגדת
והראה לו גמלא פירחא דגמיך הוה ורגליו
דקין וכשחפץ האדם לרכוב קשרו עליו שלא
יפול והרוכב מהלך מה שאדם הולך בט׳
ימים הולך גמלא פירחא ביום אחד ויותר
היה יכול לרכוב אלא שאין האדם יכול
לסבול וברגע אחד מדלג מיל והראה לו
שערי הבגדת השערי׳ גבוהים ק״ אמות ורחבו
י״ אמות של נחשת קליל ומצויר שאין אדם
יכול לעשות דוגמתו ומסמר א׳ נפל מכמנו
ואין אומן יודע לתקוע בו אותו מסמר.
ומתחילה היה הסוסי׳ נרתעים לאחוריהם
כשרואין מפני שרואין זוהר נחושת הסוסים
נראים להסוסים כרצים לקראתם וברחוק
ולקחו חומץ והרתיחו ושפכו על השערים
העביר זהב של קליל בשביל הסוסים שיכנסו
וכראה למעלה מעט שלא נשפך תחומץ עליו
והשערים האלו הם משערי ירושלים· וראש
הישיבה יש לו כמה עבדים ומי שלא יעשה
במהרה הציוי יכוהו ויראים ממנו והוא צדיק
ועניו ומלא תורה ולובש בגדי זהב וצבעונין
כמלך ופלטין שלו ביריעות של מילת כמלך.

והלך בב׳ ימים מבבל עד קצה בבל הישנה
והנה ביתו של נבוכדנצר חרב כולו ואצל
ביתו עמוד וביתו של דניאל כאלו הוא חדש
ובמקום מושבו של דניאל אבן יש ובמקום
רגלו שיש ואבן אחד למעלה שהספר מונח
עליו שכתב משם ובכותל שבין דניאל לבית
נבוכדנצר חלון קטן שהיה משליך בו כתבים
ומעלות למטה שהיו יושבים לפניו שלשים
חכמים כשרים ואצל מקום מושבו לימינו
תקועה אבן ואמרו מסורת בידינו ששם כלי
בית המקדש טמונים ופעם אחת באו
שלטונים לחפור מפני שהוגד להם וכשלקחו
האבן נפלו מתים לפיכך לא לקחו כלום
משם ויצאו מאותו חדר והעלוהו בעובי
החומה במדרינות בעלתיה שהיה מתפלל בן

revertit. Oſtenderunt hic ei camelum volantem, qui humilis eſt, & pedes habet graciles; quo, cum quis vehi vult, eidem alligatur, ne decidat, atque quantum itineris viator pedes intra quindecim dies abſolvit, tantundem conficit camelo volante utens, die unico, imo & amplius conficeret, niſi homini vires impares eſſent, perferendæ velocitati, nam, in momento unico mille paſſuum tranſilit ſpatium. Oſtenderunt ei ſimiliter portas urbis Bagdad quæ altæ ſunt cubitos centum, latæ decem cubitos, ex ære terſo, imaginibus effigiatæ, quarum ſimiles nemo homo efficere poteſt. Exciderat forte ex his clavus; ſed nemo repertus eſt artificum, qui eum in locum reſtituere queat. Antiquitus equi, cum has portas viderent, expavefacti, retro ferebantur, nam, æris ſplendor, figuram equorum iis exhibebat, quaſi in occurſum ſuum procurrentium, itaque aufugere ſolebant. Eam ob rem acetum fervefactum ſuperfudere foribus, quo, turbatus eſt aureus nitor æris lucidiſſimi, ne equi ab ingreſſu abhorrerent: videre eſt tamen in ſummitate paululum ſpatii, ſuper quod acetum non fuit effuſum. Atque hæ portæ, ſunt ex portis urbis Hieroſolymitanæ. Archiſynagogus loci, multos habet miniſtros, qui, imperata ejus ſegniter facientes cædunt, ideo omnes illum verentur. Eſt autem vir pius, & manſuetus, plenus ſacra eruditione, induiturque aureis, & conchyliatis veſtibus, adinſtar Regis alicujus, quin & palatium habet, ſericis periſtromatis obductum, regalem in modum.

Porro, bidui itinere, Babylonia [*nova, vel potius Bagdado*] ad oras veteris Babyloniæ pervenit, atque ecce Nebucadnezaris domus tota deſolata jacet, ac prope parietinas illas columna conſpicitur, domus autem Danielis, quaſi nova apparet. Ibi, in loco, ubi ſedere ſolebat, lapis ſe exhibet, item marmor in loco ubi pedes reponebat, itemque ſupereſt lapis ſuperne, cui liber e quo tranſcribebat, erat impoſitus. In pariete intergerino, inter domum Danielis & Nebucadnezaris, foramen parvum eſt, in quod a ſe ſcripta reponere conſuevit: infra, gradus ſe offerunt, in quibus coram eo conſidebant ſapientes piiſſimi triginta. Prope ſeſſionis locum, a dextris lapis fixus eſt, atque habet vetus traditio, illic vaſa Sanctuarii fuiſſe recondita. Indicatum id aliquando Optimatibus regionis, quamobrem venere ad fodiendum, cum autem lapidem ſuſtuliſſent, exanimes conciderunt, nec quicquam inde fuit ablatum. De hinc [*monſtrato-*

דניאל הפתח מוטה שמכוון נגד ירושלים וכך
באומנת נעשה שלא היה אדם יכול להגיד.
וחזר ואמר שלא ראה אשה כל זמן שהיה
בבבל מפני שמכוסות וצנועות הן וכל א׳ וא׳
יש לו מקוה בחצרו ואינו מתפלל עד שיטבול·
והולכו דרכים שמה הולכים בלילה מפני
החמימות ובימות החורף גודל הכל לשם
כבימות הקיץ בכאן ומלאכתם רובם בלילה·
ובבל ממש עולם אחר ועסקיהם בתורת
ויראת שמים ואף הישמעאלים נאמנים
וכשהסוחר הולך לשם נותן הסחורה בבית א׳
והולך לו ומביאין אותה סחורה בבל מקום
על השווקים אם רוצים לתת כמו שדבר
הסוחר הר טוב ואם לאו יראו הסחורה לכל
התגרים ואם רואה שיתקלקל ימכור אותה
והכל בנאמנות.

ובבבל יש ל׳ בתי כנסיות לבד משל דניאל
ואין חזן לשם ולמי שיצוה ראש הישיבה
להתפלל מתפלל· אחרי אומר ביחיד ק׳
ברכות ועונין אחריו אמן ואח״כ יעמוד אחד
ויאמר ברוך שאמר בקול רם ויעמוד אחר
ויאמר כל השבחות ומסיימין אותו הקהל
וקולו נשמע למעלה מכולם כדי שלא ימהרו
והכל אחריו ואומר ישתבח קודם ויושע ואחר
כך מתפלל וחולקים התפילה לכמה חזנים
ולא ידבר א׳ עם חבירו בבה ועומדים בתרבות
והכל בלא מנעלים בב״ה יחפים ובשלומדים
וטועים עצמם בניגון מראה להם ראש הישיבה
באצבע ומבינים היאך הוא הניגון ויש בחור
סיש לו קול נעים ואומר מזמור בקול נעים.
בחולו של מועד אומרים המזמורים בכלי שיר
שיש מסורות באיזהו ניגונים יש להם עשר
ניגוני׳ ואל השמינית שמונה ניגונים ועל כל
מזמור יש כמה ניגונים· וכשהיה ר׳ פתחיה

res Petachiæ) eum per gradus & muri ipſius concavum , deduxerunt ad cœnaculum , ubi precari Daniel ſolebat , cujus oſtium ita diſpoſitum eſt , ut Hieroſolymas ex adverſo reſpiciat , tanto artificio , ut nemo illud explicare queat . Reverſus R. Petachias , ſerio teſtatus eſt , non vidiſſe ſe ullam fœminam , omni eo tempore , quod in Babylonia exegerat , nam velatæ & verecundæ ſunt , atque cuiq; patriſamilias , in atrio ædium , ſuum eſt balneum , neque preces fundunt niſi loti . Cæterum , viatores , illic noctu iter faciunt , ob calores (*quos interdiu experiuntur* ,) atque hiberno tempore omnia ibi ſic creſcunt , prout apud nos æſtivo , quin & opera , plurimum noctu fiunt . Eſt Babylonia orbis quaſi alius , (*& qui hanc incolunt Judæi*) ſtudiis ſacrarum Literarum & Numinis reverentiæ dediti ſunt . Etiam Iſmaelitæ fideliſſimi deprehenduntur: Quippe, cum quis mercator eos adit , deponit in domo aliqua merces ſuas , & recedit : Illi vero [*quibus merces credidit* ,] eas paſſim venum vicatim exponunt , atque ſi pretium a domino conſtitutum quis offerat , bene ſe res habet , ſin minus , cum inſtitoribus ad eas emendas agunt , atque ſi metus ſit , illas corruptum iri , venduntur , atque hæc omnia fiunt ſumma fide .

In Babylonia , præter Danielis Synagogam , ſunt triginta aliæ , non autem quiſquam in his definiti præcentoris munere fungitur ſed is , quem preces cantare Archiſynagogus jubet , præcinit . Recitat autem ſolus centum conſuetas precationes , cœtu Amen ad eas ſuccinente . Poſtea ſurgit quidam , & orationem ברוך שאמר voce elata precatur . Prodit dehinc alius , qui laudativas preces noſtras peragit , exodium faciente cœtu , ita tamen , ut inceptoris vox ante omnes exaudiatur , ad vitandam feſtinationem : hunc igitur præcinentem , reliqui ſequuntur . Præmittit autem precationem precationi ויושע ישתבח (*contra quam apud nos in Germania fieri aſſolet* ,) poſtea reliquæ preces ſubjiciuntur , atque ſic officium quotidianarum precum , inter multos dividitur. De reliquo, haud quiſquam cum ſocio in Synagoga verbum ullum colloquitur , ſtantque modeſte , & omnes ſine calceis , nudipedes . Cum inter modulandum diſſonum quid committunt , Archiſynagogus digito iis ſignum facit , atque tum ſtatim intelligunt , quomodo vocem emendare conveniat . Pſalmos plerunque dulcicanus juvenis ſuaviter modulatur , inque ſemiſacris diebus , inſtrumenta muſica inſuper adhibent , Conſtat

בעיליתיה

בעיליתיה דדניאל הראו לו גוב אריות עמוק
מאוד וכבשן האש חציו מלא מים ומי שיש
לו חולי קדחת רוחץ וטובל בו והוא מתרפא·
ועוד כשהיה בבגדת ראה שלוחים של מלכי
משך כי מגוג רחוק משם כמהלך עשרה
ימים והארץ מושך עד הרי חושך מעבר
להרי חושך בני יונדב בן רכב · ולשבעה
מלכי משך בא מלאך בחלום שיניחו דתיהם
וחוקותיהם והם לא יחריבו את ארצם ויתפשו
בתורת משה בן עמרם ונסתהו עד שהתחיל
המלאך לשחרת ארת ארצם ונתגיירו מלכי
משך וכל ארצם ושלחו לראש ישיבה שישלח
להם ת״ח וכל מי שהוא עני הולך לשם
ללמדם ואת בניהם התורה והתלמוד בבלי :
ומארץ מצרים הולכים התלמידי׳ ללמוד והוא
ראה השלוחים וגם הולכי בקבר יחזקאל
כששמעו הנסים והמתפללים שם נענים .
ואמר הרר׳ פתחי׳ שהרי אררט רחוק מבבל
מהלך ה׳ ימם · והרי אררט גבוהים והר א׳
גבוה ולמעלה ממנו ארבעה הרים שנים כנגד
שנים ונכנסה תיבת נח בין אותן ההרים ולא
יכלה לצאת משם ואין התיבה שם אלא
נרקבה וההרים מלאים קמשונים ועשבים
וכשירד הטל עליהם ירד מן עליהם וחם
השמש ונמס ומי שמלקטין בלילה אם הוא
ממתיק הוא נימוס אלא לוקחין המן עם
הקמשונים ועם העשבים וחותכין אותם כי
קשים הם מאר והוא לבן כשלג והעשבים
וקמשונים מאוד מרים וכשמבשלים אותם
עם המן יהיו מתוקין מרבש ומכל מיני מתיקה
ואם היו מבשלין אותם בלא קמשונים אבריו
היו מתפרדות מרוב המתיקה והם כגרעינים
קטנים ונתנו לו לאכול מעט ונמס בפיו והיה
שתוק ונכנס בכל אבריו ולא יכול לסבול
המתיקה ·

enim iis antiqua traditione, quæ singulis melodiæ conveniant; (*atque psalmorum in quibus vox* עשור *quam de Decachordo communiter acccipunt, expresso legitur.*] ipsi decem tenent melodias; eorum in quibus השמינית [*quod plerisque Octochordum significat*] scriptum est, melodias callent octo, habent quoque cujusque psalmi melodias varias. Cum R. Petachias in cœnaculo Danielis esset, monstrarunt ei foveam leonum, profundam admodum, itemque fornacem ignitam, cujus medietas aqua repleta : in hac, si quis febri ardente laborans, sese lavet, eidemque se immergat, illico convalescit. In urbe Bagdad adhuc agens, vidit Legatos Regum Meschech, atque Magogi regio distat inde decem dierum itinere, & porrigitur usque ad montes caliginosos, ultra quos posteri, Jonadab filii Rekab degunt. Ajunt, septem Regibus, qui tractui Meschech imperant, apparuisse per quietem Angelum, atque eos hortatum esse, desererent religionem suam, & instituta, legemque Mosis Amrami filii amplecterentur, alioqui regionem ipsorum devastatum iri. Ii vero moras trahebant, quoad Angelus desolationis faciebat initium, atque tum Reges illi, cum omnibus subditis, sacris Judæorum accesserunt, ac ab Archisynagogo Babylonio petierunt, mitteret ipsis Viros Sapientes. Huc igitur se conferunt eruditi pauperes, ut homines illos, eorumque liberos, Legem Divinam, & Talmud Babylonicum edoceant. Confluunt quoque (*Babyloniam*) ad discendum, ex ipsa Ægypto discipuli. Vidit R. Petachias Legatos illos, qui sepulchrum quoque Ezechielis petierunt, postquam miracula, quæ ibi fiunt, compererant, & certiores redditi fuere, exaudiri illic precantes. Testabatur R. Petachias, Montes Ararat, a Babylonia quinque dierum distare itinere, atque esse præaltos. Horum unus, & ipse altissimus, quatuor alios supra se habet, ita ut bini binis invicem opponantur. In hos medios invecta est arca Noachi, nec potuit inde recedere. Nihil autem Arcæ illius superest, sed computruit, plenique sunt montes carduis & virgultis, supra quos, cum rore Manna quoque decidit, idque Sole incalescente liquescit, unde & noctu hoc colligentibus, si tardent, idem hoc accidit, proinde Manna simul cum carduis & virgultis capiunt, quos resecant, sunt enim valde duri. Ipsum Manna instar nivis candicat, cardui vero ac virgulta magnam habent amaritudinem, quod si vero cum Manna coquantur, melle, & quibusque re-

וכשהלך ר׳ פתחי׳ על קבר יחזקאל מגדל
של דור הפלגה כו׳ נפל והוא הר גבוה תל
עולם והעיר לפניו חרב. והמלך שהיה בימי
ר׳ שלמה אביו של ר׳ דניאל ראש גולה
כשראה הנוגה שיצא מקבר ברוך בן נריה
וטליתו נראה מעט בין שני אבני שיש יפה
וזוהר גדול הלך לעיר מקשש מקבר מחמט
לראיתו בקברו והנה הוא פגר בוכה ונרקב
רוחו רע עולה מקברו שלא היה אדם יכול
לסבול ואמר לכל עמו שאהין ממשות לא
במחמט ולא בדתו והם רואים שברוך בן
נרי׳ שלם וטליתו יוצא מקברו והוא תלמיד
לנביא והישמעאלים שהיו חופרים היו מתים
והיהודים לא הוזקו לכך ידענו שהיהודים
תופסים תורה של ברוך בן נרי׳ ולא הספיק
לגייר הוא וכל עמו עד שמרת ונתבטל
הגזירה שרצה לגייר כל עמו.

ועזרא הסופר בסוף ארץ בבל וכשעמוד
ענן אש על קברו אין רואין הבית אשר בנוי
עליו מפני זוהר שעל קברו ואחורי עילתיה
דדניאל פרדס נאה והתמרים עדיין עומדים
גם הבאר שלו ומי שהיה שם מעט הירה
מבין לשונם כי קרוב הוא ללשונינו או לתרגום
כגון דרוך דרך לחום לחם ובארץ ישמעאל
גדל הזהב בעשבים בלילה רואין זוהרו ועושין
סימן באפר או בסיד ולמחר באין ולוקטין
העשבין שזהב עליו והזהובים מצוים ויש להם
זהב

bus aliis dulciſſimis, dulciores evadunt. At, ſine carduis his coctum [*comeſtumque Manna*,] membra diſſolvit, ob nimiam dulcedinem. Refert autem Manna, ſpeciem granorum parvulorum, ex eo paululum deguſtandum dederunt R. Petachiæ, quod, in ore colliqueſcebat, ſummam habens dulcedinem, & omnia membra pervadens, neque poterat ſufferre dulcitudinem nimiam.

Petente R. Petachia Sepulchrum Ezechielis, [*prætervectus eſt*] turrim, quam ii condiderant, quorum linguæ confuſæ fuerunt. Ea corruit, montemque altum, ac acervum æternum progeneravit, quæ ex adverſo ſita erat civitas, deſolata jacet. Rex ille, qui imperitabat temporibus R. Salomonis, patris R. Danielis Æchmalotarchæ, cum vidiſſet fulgorem prodeuntem ex ſepulchro Baruchi, filii Nerijæ, itemque venuſtatem, & eximium jubar laciniæ illius, quæ, ex palliolo, inter gemina marmora, (*loculum efficientia*,) prominet, abiit in civitatem Mikſchas, ad ſepulchrum Muhammedis, ut hujus habitum oris in tumulo intueretur. [*Eo delatus*,] ecce reperit cadaver conculcatum & putridum, tamque gravem fœtorem monumentum exhalabat, ut nemo mortalium huc ſufferre poſſet. Quamobrem omni ſuo ait populo, nihil veri ſanique in eſttam Muhammedi quam ejus Legi; contra, Baruchum Nerijæ filium, qui Prophetæ tantum diſcipulus fuerat, ſpectare licet integrum, (*mireque fulget*) e loculo propendens lacinia; hujus ſepulchrum effodere volentes Iſmaelitæ, conciderunt exanimes, at Judæis, nihil ſiniſtri evenit, proinde agnoſco, Judæos amplecti Legem Baruchi, Nerijæ filii. Verum, non potuit ante obitum deſtinata perficere, quibus ipſe cum univerſo populo ſuo Judæorum ſacra profiteri propoſuerat, atque abolitum poſtea fuit decretum, ob illam cauſam ab eo latum.

De Eſra Archigrammateo, qui in extremis finibus Babyloniæ conditus eſt, (*monendum adhuc amplius*,) quod, quoties columna ignea ejus ſepulchrum occupat, non conſpiciatur fabrica eidem ſuperſtructa, ob fulgorem, quo ſepulchrum colluſtratur. Retro atque a tergo cœnaculi Danielis, viridarium eſt amœniſſimum, in quo ſuperſunt palmæ (*quas ſevit*,) cum illius fonte. Qui pauliſper ibi ſubſiſtit, facile capit ſermonem incolarum, nam magnam habet affinitatem cum lingua noſtra, aut cum Chaldaiſmo. Sic, Daroch dicunt, pro Derech, Lachom pro Lechem. In Iſmaelitarum regionibus, progerminat au-

זהב הרבה. וחזר פניוע למערב וחזר לננוה ומנינוה לנציבין ילשם בה̈ שבנה עזרא ועל האבן חקוק עזרא הסופר והלך לחרן ולארם נהרים שני נהרים ויש בנציבין כ̈ח מאות יהודי׳ ומשם לחמת וכל הערים הגיד שמם וכמה ימים הלך מזו לזו ואין צורך לכתוב ומשם לחלב הוא ארם צובה ולמה קורין אותה חלב כי בהר היה צאנו של אברהם אבינו ומעלות יורדות מן ההר שמשם היה מושיט לעניים חלב והלך לדמשק והיא עיר גדולה ומלך של מצרי מושל עליה ושם בעשרת אלפים יהודים ונשיא להם וראש ישיבה שלהם ר׳ עזרא מלא תורה כי סמכו ראש הישיבה מבבל ודמשך ארץ טובה בתוך גנות ופרדסים וסילנית גבוהים שמהם מקלחים מים ונבריכות גדולות מאוד והמים טובים מאוד וכל מיני פירות ומגדים לשם ואומרים הישמעאלים אם גן עדן בארץ אז דמשק הוא הגן עדן ואם בשמים הוא אז דמשק עומד כנגדו בארץ מלמטה ומי שהולך לדמשק רואה הר שעיר לצדדין והר חרמון והר הלבנון ובארץ סיחון ועוג אין בו עשב וצמח כמהפכת סדום ועמורה וראה קבר ארוך שמונים אמה ואמרו שהוא של שם בן נח אבל היהודים לא אמרו זה. ולסוריא כמהלך ב׳ ימים ועובר הירדן ממערבה כמו שאמרו ממערת פמייס· ובא לטברייה ושם קהילה גם בא׳י יש קהילות אלא שאין בהם אלא כק׳ או כר׳ או כש׳ בעלי בתים ובטבריה יש בה̈ שבנה יהושיע בן נון· ובציפורי רבינו הקדוש קבור שם וריח טוב יוצא מקברו וכשרחוקי׳ מיל מקברו מריחין הריח הטוב היוצא מקברו· וקברים של ה̈י נבוכין ולא של בבל כי של בבל מים מצוים ואינם יכולים לחפור מערות עמוקות ומזרע רבי יש בחור ושמו ר׳ נהוראי ויש לו בן ושמו ר׳ יהודא

rum herbæ adinſtar ; animadverſo igitur noctu ejus fulgore , ſignum faciunt pulvere aut argilla , atque poſtridie adventantes , decerpunt herbas quibus aurum adhæret . Abundant idcirco moneta aurea , ipſoque auro . Poſtea cum rurſus verſus occidentem vultum Petachias direxiſſet , Ninive reverſus eſt , atq; hinc Niſibin pervenit . Eſt ibi Synagoga , quam Eſra condidit , habetque lapis inſcriptum : ESRA ARCHIGRAMMATEVS . Abiit quoque in Haran , inque Aram Naharaim , quam , duo fluvii alluunt . *Niſibin* , inhabitant Judæi bis mille *octingenti* , inde Chamatum delatus eſt . Recitabat autem nobis nomina omnium urbium , quas hic peragravit , & quantum temporis ab una ad aliam eundo inſumſerat , iſta annotare minime neceſſe eſt . Porro , urbem Chalab adiit, hæc, eadem eſt cum illa , quæ (*Pſ.LX.*2.) Aram Zoba vocatur . Dicta eſt autem Chalab , quia in monte [*vicino*] paſcebant greges Abrahami patris noſtri , atque per gradus a monte fiebat deſcenſus, ut hinc egentibus commode lac præbere poſſet . Porro Damaſcum perrexit , quæ civitas magna eſt , cui Rex Ægypti imperat . Degunt hic decies mille circiter Judæi , habentque ſuum Principem, Archiſynagogus vero vocatur R. Eſra , vir pleniſſimus ſacra doctrina , cui Archiſynagogus Babylonius , Rabbinatus honores ſolemni ceremonia impertivit . Cæterum, Damaſcus ſolum fœcundum habet , & undique hortis ac viridariis cingitur . Sunt ibi canales magni , e quibus aqua profluit , itemque piſcinæ vaſtiſſimæ , ipſa autem aqua eſt ſaluberrima, omnibuſque fructuum ac proventuum generibus regio gaudet . Hinc dicere ſolent Iſmaelitæ : Si Paradiſus in terra fuerit , is Damaſcus eſt ; ſed , ſi in Cœlo fuerit , Damaſcus ex adverſo ejus , infra in terris ſita eſt . Qui Damaſcum petunt , e latere vident montes Seir , itemque Hermone & Libanona montes . In regione vero Sichonis & Ogi , nec herbas , nec frutices reperire eſt , ſed cœleſti igne ſubverſarum Sodomæ & Gomorræ refert imaginem . Vidit hic Petachias ſepulchrum, longum cubitos octoginta , quod Semi , filii Noachi eſſe ajunt , verum Judæi non id affirmant. In Syriæ [*intima deinceps*] bidui ſpatio tranſivit , trajecto Jordane in ſpecu quadam . [*Verum eſt enim , quod Talmudiſtarum , & aliorum Sapientum*] voce frequentatur , (*Jordanem oriri*) ex ſpecu Pamyas . Poſthæc Tiberiadem adiit , ubi cœtus Judæorum habitat . Sunt quoque in Palæſtina cœtus (*noſtræ gentis* ,) etſi haud ultra cen-

הנשיא

הנשיא ויש לו ספר היחס עד רבי ורבי נהוראי
רופא ומוכר בסמים בשוק ובניו לפניו בחנותו
ומכוסין שלא יראו לכאן ולכאן והוא תה
וצדיק. וטבריא וציפורי וכל הערים שביבותיהם
בגליל התחתון הם במישור · וראה אושא
ושפרעם שהיה ר׳ גמליאל במקום סנהדרין
ובעכו יש יהודי ובעכו יש מעיין שנובע כל
ו׳ ימים ובשבת אפילו א׳ לא נמצא בו ובגליל
התחתון יש מערה ובפנים הוא רחב וגבוה
מצד מערה של שמאי ותלמידיו ומצד אחר
הילל ותלמידיו ובאמצע המערה אבן גדולה
חלולה כמו כוס ונכנס בבית קבולה כארבעים
סאה ויותר וכשבאין שמה אנשים הגונים
יראה מלאים מים יפים וירחץ ידיו ומתפלל
ויבקש מה שירצה ואין האבן חלולה מתחת
כי אין באים המים מן הקרקע אלא נעשו
לכבוד אדם הגון ולאדם שאינו הגון לא
יראו המים. ואם ישאבון מן האבן אלף
כדים מים לא יהיה חסר אלא מלא בהווייתו.

והלך לגליל העליון ועמד בהרים ולשם
נתאי הארבלי בארבל והר געש גבוה מאד
ובהר געש קבור עובדיה הנביא והר געש
גבוה מאוד ועולין בו במעלות שעשוין בהר
ובאמצע ההר יהושוע בן נון קבור ואצלו כלב

tum, ducentas, aut trecentas familias se porrigunt. Habet autem Tiberias Synagogam, quam Josua filius Nun exstruxit. In Zippora, Magister noster (*Judas*) Sanctus sepultus est, e cujus sepulchro odor suavis prodit, quem, milliari uno ab hoc tumulo semoti, percipiunt. Palæstinæ sepulchra profunda sunt, Babyonica vero non item. Quippe in Babylonia (*fodientibus*,) mox aquæ se offerunt, ita ut fossæ altæ fieri nequeant. Superest ex Magistri Sancti prosapia quidam vir eruditus, cui nomen R. Nehorai, qui suscepit R. Jehudam filium, virum primarium, habetque librum genealogicum, quo stirps ejus non interrupto ordine, ad Magistrum Sanctum deducitur. Cæterum, R. Nehorai Medicum profitetur, venditque publice aromata: liberos secum habet in taberna, verum obvelatos, ne hac illac possint respicere, [*atque ipse eos erudit*,] est enim sapiens juxta ac pius. Tiberias, Zippora, omnesque circumjacentes urbes Galilææ inferioris, in planitie sitæ sunt. Lustravit quoque R. Petachias Vscham & Schiphremum, ibi R. Gamaliel, loco [*in exilium pulsi*] Synedrii erat. Urbem Acco unus tantum Judæus inhabitat, in ea fons reperitur, qui universis sex (*hebdomadis*) diebus manat, sed in Sabbato ne [*guttam*] quidem unicam ibi offendas. In Galilæa inferiore specus est, intus altum latumque, atque ibi ab uno latere caverna se offert, in qua Schamæus cum discipulis conditi sunt; in altero, Hillelis, hujusque discipulorum caverna conspicitur: in medio specus, lapis ingens poculi in modum excavatus jacet, qui in vacuitatem quadraginta & amplius congios admittit. Iste lapis, adventantibus huc viris eximiæ pietatis, plenus aquarum limpidissimarum deprehenditur, his illi manus lavant, & tum postea orant, & preces ex sententia concipiunt. Non est autem lapis in fundo perforatus, nec enim ex solo aquæ proveniunt, sed in honorem viri alicujus eximii progenerantur, cumque homo vilis adest, nullæ aquæ comparent. Quod si, cum aquis refertus est lapis, mille cadi inde hauriantur, non tamen ei quid decedit, sed eandem semper servat plenitudinem.

Contendit præterea R. Petachias in Galilæam superiorem in montanis subsistens: ibi, in civitate Arbela situs (*Doctor Mischnicus magni nominis*) Nitai Arbelensis. Mons Gaasch valde excelsus est, atque in eo conditus Obadias Propheta. In hunc montem præaltum, per gradus fit ascensus, qui, ibi incisi sunt, atque

בן

בן יפונה ואצלם נובע מעיין מים טובים מן
ההר ובנויים היכלות נעים אצל הקברים וכל
בניין אי׳ של אבנים ואצל היכל אחד ניכר
פסיעה אחת כאדם הפוסע בשלג וזוהי שדרך
בה המלאך ונתנעש אי׳ לאחר מות יהושע׃
ואמר ר׳ פתחיה שכל אי׳ הוא כמהלך ג׳
ימים׃ והלך משם לקבר יונה בן אמתי והיכל
יפה בנוי עליו ויש אצלו פרדס וכל מיני
פירו׳ שם׃ ושומר הפרדס הוא גוי וכשבאו
גוים שמה אינו נותן לו מאומה מן הפירות׃
וכשהיהודי׳ באים לשם מקבל אותם בסבר
פנים יפות ואומר להם יונה בן אמתי יהודי
היה לכך ראוי לכם משלו ומאכילין את
היהודים׃ ובא לקבר רחל לאפרת מהלך
חצי יום מירושלים ועל קבורה י׳א אבנים
כמניין י׳א שבטין לפי שעדיין לא נולד בנימין
אלא בצאת נפשה והם שיש ואבן של יעקב
שיש א׳ והוא על כולם וגדולה הוא מאד
משא הדבה בני אדם ומשם מיל א׳ וישנו
שם כומרים ולקחו את האבן הגדולה מעל
הקבר וקבעו אותו בבצין ע׳ ולמחר ראו
אותו על הקבר כאשר בתחילה כן עשו כמה
פעמים ונמנעו מלקחתו עוד וחקוק על האבן
יעקב וראה האבן שעל הבאר אצל חרן מ׳
בני אדם אין מזיזין אותו ממקומו והבאר עמוק
ב׳׳ש אמות ואין מים מצוים שם׃ והלך
לירושלים ואין שם אלא ר׳ אברהם הצבע
והוא נותן מס הרבה למלך שמניחו שם
והראו לו הר הזתים וראה שהמעיזבה ריצפה
גבוה ג׳ אמות והיא רחבה והיכל נאה שם
שבנו הישמעאלים בימי קדם כשהיתה ירושלים
בידי הישמעאלין ובאו פריצים והלשינו למלך
הישמעאלים ואמרו זקן א׳ יש בינינו שיודע
מקום היכל ועזרה ודחק אותו המלך עד
שהראה לו והמלך היה אוהב יהודים ואמר
אני רוצה לבנות היכל שם ולא יתפלל שם
אלא יהודי׳ ובנה ההיכל׳ מאבני שיש בניין

in medio montis sepultus est Josua filius Nun, & juxta eum, Caleb Jephunne filius. Prope horum monumenta fons scaturit, e quo aqua optima per montem manat, ipsisque sepulchris, basilicæ egregiæ adjiciuntur. Sunt vero omnes in Judæa structuræ ex lapidibus, atque in vicinia unius e dictis basilicis, conspicitur vestigium quoddam, plantam hominis nivi impressam referens, id vestigium Angelus insistens, post se reliquit, cum Josua defuncto, universam Judæam concuteret; (*arque ex eo motu monti quoque nomen.*) Retulit insuper nobis R. Petachias, totam Judæam triduano itinere posse absolvi. Inde perrexit ad sepulchrum Jonæ filii Amitthai, cui similiter fabrica elegans imposita: pone eam hortus est, omnis generis fructibus refertus. Ejus horti custodem agit homo non Judæus, is vero sui similibus infidelibus cum illuc deferuntur, nihil quicquam ex fructibus concedit, cum autem Judæi adventant, excipit illos vultu humanissimo, aitque, vestras Judæus, fuit Jonas Amitthai filius, ideo quæ ipsius sunt, ad vos pertinent, unde fructus illis comedendos præbet. Adiit porro sepulchrum Rachelis in Ephrata, quæ, dimidii diei itinere Hierosolymis distat, illi monumento undecim lapides impositi sunt, secundum numerum undecim Tribuum, nondum enim tum natus erat Benjamin, qui, non nisi cum illa animam exhalaret, lucem aspexit. Sunt lapides illi marmora, atque Jacobi lapis, & ipse marmor est, reliquis incubans, tantæ magnitudinis, ut multi viri hoc onerari queant. Indo milliaris unius intervallo, degunt Monachi, qui, ablatum hunc lapidem a sepulchro, delubro suo infixerant, sed postridie viderunt eum super monumento, prout pridem ibi jacuerat, idem sæpius tentarunt, atque tandem prohibiti sunt illum porro auferre. Lapidi illi incisum est nomen Jacobi. Idem, vidit lapidem, qui in Harane puteum texerat, hunc ne quidem quadraginta viri loco movere possent, ipse autem puteus, ulnas trecentas profundus est, sed aquæ expers. Mox petiit Hierosolymas, ubi solus fere degit R. Abraham Tinctor, qui, ingens tributum pendit Regi, ut ibi commorandi facultatem habeat. Ostenderunt vero huic nostro, montem oliveti, atque observavit solum quod calcabatur, esse stratum lapidibus, in trium ulnarum crassitiem, atque late se porrigere. Est hic templum perpulchrum, quod Ismaelitæ condiderunt, cum Hierosolymis rerum potirentur. Cæterum, adierunt Regem Ismaelitarum sy-

נאם

נאה מן אבני שיש אדומים וירוקים וכל מיני
מראה ובאו גוים ושמו בו צלמים והיו נופלים
וקבעו הצלם בעובי הכותל אבל בבית קדשי
הקדשים לא היה יכול לעמוד והשפיטול
שהעניים שם מצד א׳ והארץ מבוקעת ונקרא
גיא בן הינם ושם בית קבורת שנהם וכל
אי״ כמהלך ג׳ ימים וראה ים המלח סדום
ועמורה ואין בו עשב · ונציב מלח אמר שלא
ראה ואינו בעולם וגם האבנים שהעמיד יהושע
לא ראה . והלך לחברון וראה על המערה
היכל גדול שבנה אברהם אבינו ויש בו
אבנים גדולו׳ כ״ז או כ״ח אמות לראש פינה
לכל כמו ע׳ אמות ונתן למי שהמפתח בידו
של המערה זהוב להביא אותו לקברי אבות
ופתח לו והנה על הפתח צלם וג׳ כוכבין
בפנים ואמרו היהודים שבעכו הזהב כי שמו
ג׳ פגרים בתחילה במערה ואמרו הם האבות
ואינם ושומר המערה אמר לו הם והוסיף לו
עוד זהב להכניס למערה ופתח לו ואמר
מעולם לא הנחתי לשום גוי לכנס בזה השער
והביא נרות והכניסו בפנים וירד במעלות
ולקודם זאת המערה מבחוץ ירדו בטו׳ מעלות
ובא לתוך מערה רחבה מאוד ובאמצע המערה
פתח בקרקע והקרקע כולה סלע וכל המערות
הם בחלל הסלע ועל אותו פתח שבאמצע
חתיכות ברזל עבים ביותר ואין אדם יכול
לעשות כזה אם לא בידי שמים ורוח סערה
יוצא מן הנקבים שבין ברזל לברזל ולא היה
יכול לבוא בנירות שמה והבין ששם האבות
והתפלל שם וכשהיה שוחה על פי המערה
היה רוח סערה יוצא ומשליכו לאחוריו
ובירושלים יש שער ושמו שערי רחמים ואותו
שער ממולא אבנים וסיד ואין שום יהודי
וכ״ש גוי רשאין לבא שמה ופעם א׳ רצו

cophantæ quidam, dolose nunciantes esse inter ipsos senem quendam cui perspectus sit locus, ubi quondam Templi adyta cum atriis fuerint, atque hunc tamdiu ursit Rex, donec rem aperuit. Rex vero amore prosequebatur Judæos, atque ajebat, exstruam ibi templum, neque ullis, præter Judæos, in eo orare fas erit. Nec mora, templum ex marmore construxit, cujus fabrica erat eximia, e marmore rubro ac viridi, varioque ornatu. Postea supervenientes Infideles, simulacra intulerunt, quæ, cum cecidissent, ea crassitudini parietum immiserunt. At, in locum, ubi quondam adyta fuerant, impossibile erat imaginem statuere. Ex uno latere Xenodochium habetur, alendis pauperibus. Est hic terra fissa, atque [*vallecula inde nata*,] dicitur, Vallis filiorum Hinom, ubi τῶν ἔξω cœmeterium. Terra Israelis tota, (*ceu ante dictum*,) intra triduum potest peragrari. Lustravit (*amplius R. Petachias*) Mare salsum, & loca ubi quondam Sodoma ac Gomorra steterant, quæ carent penitus herbis. Statuam Salis (*in quam Lothi uxor conversa fuit*,) nec se vidisse dixit, nec in orbe etiamnum superesse. Pariter, nec vidit lapides quos Josua excitavit. Inde contulit se Hebronem, ac intuitus est fabricam, quam Abraham pater noster Speluncę [*duplici*] superstruxit. Continet ea lapides, septem, & octo ulnas longos, sed, qui, cuique angulo insiti sunt, ad ulnas septuaginta extenduntur. Cumque claves speluncæ tenenti porrexisset aureum, ut se in monumentum Patriarcharum introduceret, reseravit illud, atque ecce super ostio, imagno erat, cujus vultus tribus stellis radiebat. Monuerant autem Judæi, qui urbem Acco incolunt, (*R. Petachiam nostrum*,) caveret sibi, nam, tria cadavera in speluncæ principium fuisse illata, quæ, Patriarcharum esse prædicentur, verum rem neutiquam ita se habere. Proinde venditante speluncæ custode, falsa cadavera pro veris, alium ei superaddidit aureum, ut in veram speluncam se intromitteret; qui, exorsus sermonem, ait, nunquam cuiquam τῶν ἔξω per istam portam intrandi potestatem feci. Postea acceptis candelis, in interiora Petachiam deducit: descenderunt per gradus, atque antequam ad hanc speluncam delati fuissent, similiter descenderant, per gradus quindecim. Venit igitur in speluncam amplissimam, circa cujus medium, in solo ostium erat, at solum ipsum solida rupes fuit, prout sunt omnia monumenta rupibus incisa. Enim vero, ostio, quod in medio solo deprehendebatur, in-

הגוים להסיר ולפתוח השער ונתרעשה א״י
והיתה מהומה בעיר עד שחדלו ויש מסורת
בידי היהודים שדרך אותה השער גלתה
השכינה ובו עתיד לשוב והוא מכוון נגד הר
הזתים והר הזתים נמוך ממנו והעומד בהר
הזתים רואהו ועמדו רגליו ביום ההוא על הר
הזתים עין בעין יראו בשוב ה׳ את ציון דרך
אותו שער ומתפללין שם · ומגדל דוד קיים
ובדמשק יש ב״ה א שבנה אלישע וא׳ שבנה
ר׳ אליעזר בן עזרי׳ והיא גדולה ובה מתפללין ·
באלוני ממרא רחוק משם יושב זקן אחד
וכשבא ר׳ פתחי׳ לשם נטה הזקן למות וצוה
לבנו להראות לר׳ פתחי׳ העץ שנשענו בו
המלאכים והראה לו זית א׳ יפה ונחלק
לג׳ חלקים ואבן שיש באמצע וקבלה בידם
שכשישבו המלאכי׳ נחלק העץ לג׳ חלקים
שכ״א ישב על עץ אחד ופירות העץ מתוקים
מאד ואצל העץ בארה של שרה ומימי׳
מתוקים וצלולין ואצל הבאר אהל שרה ואצל
ממרא משור ומצדו האחרת כמאה אמות
מבארה של שרה עד בארה של אברהם
אבינו ומימיו יפים מאד והראו לו אבן כח׳
אמות שנימול עליו אברהם אבינו ואמר הזקן
הנה הוא הולך לעולמו ואינו משקר והניד
בשבועה שפעם אחת בצום כפור ראה מלאך
של אש וסוסו אש אצל בארה של שרה
שהיה מתפלל שם. ובארץ יון יש גלות׳ להם
גדול ומשועבדים בגופם ויש בחורים בקיאים
בשמות ומשביעים השדים שמשרתים להם
כעבדי׳ ויש מהם קהילות רבים שארץ ישראל
אינה יכולה לשאת אותה אם היו עליה ·
ובכפר עוזא יונה בן אמתי קבור ובבוצר

jectæ erant crates ferreæ denſiſſimæ, neque ulli mortales ſimiles valent efficere, ſunt enim Dei ipſius opus. Cæterum, prodibat ventus procelloſus e foraminibus, quæ, palangis ferreis cratium interjiciuntur, ita, ut cum candelis illuc accedere non poſſet. Cognovit igitur, ibidem Patriarchas ſepultos eſſe, quare preces fundere cœpit, cumque verſus os tumbæ ſe incurvaſſet, inde erumpens turbo, illum retro repulit. Hieroſolymis Porta eſt, quam Schaare Rachamim, ſive Miſericordiæ Portam nuncupant, lapidibus & calce penitus oppleta, ad quam, nulli Judæorum, nedum cuiquam τῶν ἔξω accedere conceditur. Volebant aliquando οἱ ἔξω removere iſta rudera, & aperire Portam; ibi, contremuit univerſa Judæa, & in urbe commotio magna exorta eſt, quoad ceſſarunt. Tenent Judæi, avita traditione, in illa Porta Numen præſentiam ſuam exhibuiſſe, atque iſthic olim reverſurum, reſpicit autem Porta hæc, ex adverſo Montem Oliveti. Sed, Mons Oliveti depreſſior eſt, ita ut ibi ſtantes, hanc conſpiciant. (Unde Zacharias XIV. 4. Eſaias LII. 8. vaticinantur,) *Stantes pedibus die illo ſuper montem Olivarum, oculis ſuis viſuros coram, cum reducet Dominus Zionem*. Per illam enim portam [*ſalus ac redemtio, Judæis affulgebunt*:] eamque ob rem (*Judæi*) preces ibi peragere conſueverunt. Turris Davidica adhuc ſupereſt. In Damaſco Synagoga extat, quam condidit Eliſæus, itemque alia magna, cujus fundator R. Elieſer Aſariæ filius, in qua precantur. In Planitie Mamre, qui locus, procul inde diſtat, habitabat ſenex quidam, ad quem cum delatus eſſet R. Petachias, deprehendit illum fato proximum. Is vero ſenex, præcepit filio, oſtenderet R. Petachiæ arborem, cui innixi fuerant Angeli. Oſtendit igitur ei Olivam pulchram, in tres partes fiſſam, quarum in medio marmor jacet. Eſt penes ipſos traditio, cum Angeli ibi ſeſſitare vellent, trifariam ſciſſam fuiſſe arborem, ut quiſque ſuæ inſideret arbuſculæ; fructus autem arboris iſtius, ſunt dulciſſimi. Arbori, Saræ fons adjacet, aquis ſuaviſſimis & limpidiſſimis abundans. Fonti, contiguum eſt tabernaculum Saræ. Juxta Mamre offert ſe campus apertus. Ab alio latere, centum cubitis a fonte Saræ, conſpicitur fons Abrahami Patris noſtri, cujus aquæ ſunt puriſſimę. Præterea, oſtenderunt illi lapidem, magnum ulnas octo, ſuper quo circumciſcus fuit Abraham Pater noſter. Atenim, ille Senex, cum ſe, quippe morti ſuæ vicinum, nequaquam mentiri teſtaretur, juramento

השל בבל׳ עזרא הסופר ור׳ חנינא שכתוב בתלמוד בבגדת היא בגרת העיר הגדולה שכתוב לעיל׃ ובבבל אין אבן אלא הכל של העצים׃

חמו דברי ר׳ פתחיה אחיו של הרב ר׳ יצחק הלבן בעל התוספות ושל הרב ר׳ נחמן סרע גנשפורג׃

confirmabat, vidisse se aliquando in solemni Expiationis die, consistentem ad Saræ puteum, orantemque Angelum, totum igneum, & cujus equus pariter erat igneus. In Græcia, (*Judæi*) gravem patiuntur captivitatem, & miseram serviunt servitutem. Hos inter reperiuntur juvenes, periti artis arcanæ, qua cum Divinis Nominibus mysteria fiunt, ii exorcissant dæmones, ut sibi servorum instar ministrent. Bene multos cœtus istorum Judæorum, non sufferret Judaica regio, si ibi commorarentur, (*non enim tam bonis moribus præditi sunt, quales terræ sanctitas exigit*.) In pago Usa, conditus est Jonas filius Amittai. In Bozra Babyloniȩ urbe Esra Archigrammateus, & R. Chanina, cujus in Talmude mentio fit, in Bagdad. Atque Bagdad est illa urbs magna, cujus supra meminimus. In Babyonia nulla lapidum copia, sed tantum lignorum.

Finiuntnr verba R. Petachiæ, fratris R. Isaaci, qui Albi Cognomen habet, & Tosephot elucubratus est, itemque fratris R. Nachmanis, Ratisbonensium.

INDEX CAPITUM LIBRI PRIMI PALÆSTINÆ HADRIANI RELANDI.

CA-

INDEX CAPITUM LIBRI SECUNDI.

INDEX CAPITUM DESCRIPTIONIS TERRÆ SANCTÆ BROCHARDI MONACHI.